Bundel - Politieke Avond van 5 oktober 2022

Agenda bijlagen

- Raadskamerindeling PA 5 oktober 2022

1.SH 18.45 uur - 20.15 uur: Technische vragenmarkt 'Ontwerp-Begroting 2023', 'Turap-2 2022'
Locatie: Stadhuishal

- Behandeladvies 5 oktober 2022
- Raadsvoorstel "Ontwerp-Begroting 2023"
- Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond nieuw in te stellen bestemmingsreserves
- Bijlage 2 - Ontwerp-Begroting 2023
- Bijlage 3 - Infographic
- Raadsvoorstel "Turap 2 - 2022"
- Bijlage 1 - Aanvullende bijlagen bij Turap-2
- Bijlage 2 - Begrotingswijziging 22-008
- Proces behandeling begroting 2023

2 20.15 uur - 20.30 uur: Pauze

3.RZ 20.30 uur - 22.00 uur: Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf
Fase: meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

- Behandeladvies 5 oktober 2022, 2e meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen", d.d 01-09-2022
- Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf
- Logboek participatieproces
- Verslag bewonersoverleg 17 mei 2022
- Presentatie bewonersoverleg 17 mei 2022
- Verslag bewonersoverleg 5 juli 2022
- Presentatie bewonersoverleg 5 juli 2022
- Geanonimiseerde versie van alle ingekomen en uitgaande e-mail over de onderzoeken van toezegging 1082, 1107 en 1104.
- Memo afdoening moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen
- Schriftelijke inbreng van D. Ramsamoedj
- Schriftelijke inbreng van D. Ramsamoedj - aanvulling
- Schriftelijke inbreng van L. Schümmelfeder
- Schriftelijke inbreng van dhr. Valen uit veld 4, d.d. 28-09-2022
- Schriftelijke inbreng van D. Ramsamoedj, d.d. 30-09-2022
- Lijst van insprekers
- Behandelresultaat 14 september 2022, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
- Behandelresultaat 21 september 2022, meningsvormende (1) behandeling
- Memo van wethouder Smeulders inzake "Technische vraag", d.d. 30-09-2022
- Behandelresultaat 5 oktober 2022, 2e meningsvormende (1) behandeling

4.LF 20.30 uur - 22.00 uur: Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley
Fase: informatief & meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

- Behandeladvies 5 oktober 2022, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
- motie "Instellen raadswerkgroep stadsontwikkeling" (22M115) van de fracties Arnhem Centraal en GroenLinks
- Raadsvoorstel "Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley"
- Bijlage 1 - Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley
- Bijlage 2 - De 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley
- Bijlage 3 - Raadsbrief "Raadsbijeenkomst Verstedelijkingsstrategie en Spoorzone Arnhem Oost", d.d. 13-09-2022
- Schriftelijke bijdrage van de Werkgroep Woonomgeving Presikhaaf 1
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 19-10-2022

5.WG 20.30 uur - 22.00 uur: Presentatie Politiecijfers criminaliteit en overlast
Fase: informatief
Locatie: Walburgis

Behandeladvies 5 oktober 2022, informatieve behandeling
Behandelresultaat 5 oktober 2022, informatieve behandeling
Presentatie - Politiecijfers

6 22.00 uur - 22.15 uur: Pauze

7.RZ 22.15 uur - 23.15 uur: Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad
Fase: informatief & meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 5 oktober 2022, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
Raadsvoorstel "Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad"
Bijlage 1 - Uitvoeringsovereenkomst Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027
Bijlage 2 - Meerjarenplan BIZ vastgoed 2023-2027 kernverblijfsgebied binnenstad Arnhem
Bijlage 3 - Flyer Arnhem Binnenstad BIZ
Bijlage 4 - Collegebesluit Reglement draagvlakmeting bedrijveninvesteringszone gemeente Arnhem
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 19-10-2022

8.LF 22.15 uur - 23.15 uur: Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater
Fase: meningsvormend (2)
Locatie: Landgoed/Festival

Behandeladvies 5 oktober 2022, meningsvormende (2) behandeling
amendement "De belastingbetaler tientallen miljoenen besparen door het Stadstheater passend en betaalbaar te renoveren" (22A51) van de fractie SP
motie "Transparant & realistisch begroten" (22M113) van de fracties VVD, Arnhemse Ouderen Partij, Forum voor Democratie en CDA
Raadsvoorstel "Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater"
Bijlage - Risicoanalyse vernieuwing Stadstheater Arnhem, Naris augustus 2022
Technische vragen en antwoorden over Stadstheater van de fractie VVD
Aanvullende technische vragen en antwoorden
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 19-10-2022
Behandelresultaat 14 september 2022, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

9.WG 22.15 uur - 23.15 uur: Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5
Fase: meningsvormend (2)
Locatie: Walburgis

Behandeladvies 5 oktober 2022, meningsvormende (2) behandeling
amendement "Gelijkende waar onderbouwen" (22A50) van de fractie D66 en Partij voor de
amendement "Blowverbod rondom scholen" (22A52) van de fracties ChristenUnie, D66, PvdA en CDA
motie "Toezichthouder coffeeshops" (22M114) van de fracties ChristenUnie, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij en CDA
Raadsvoorstel "Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5"
Bijlage 1 - WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 4
Bijlage 2 - WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 5
Algemene plaatselijke verordening (gewijzigd model, januari 2022) VNG
Advies van de Stadsadvocaat inzake "Bestuurlijke maatregelen drugshandel en drugsoverlast"
Raadsbrief "Doorontwikkeling plan van aanpak 'tegengaan alcohol- en drugsgebruik op en rondom school' en ontwikkeling van de pedagogische wijk", d.d. 21-12-2021
Behandelresultaat 21 september 2022, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 19-10-2022

Agenda Politieke Avond
5 oktober 2022

Stadhuishal
18.45 uur - 20.15 uur (90) Technische vragenmarkt ‘Ontwerp-Begroting 2023’, ‘Turap-2 2022’
Pauze: 20.15 uur - 20.30 uur

Raadzaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
20.30 uur – 22.00 uur (90) Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf (m1)	20.30 uur – 22.00 uur (90) Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley (i/m1)	20.30 uur – 22.00 uur (90) Presentatie Politiecijfers criminaliteit en overlast (i)
Pauze: 22.00 uur - 22.15 uur		
Raadzaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
22.15 uur - 23.15 uur (60) Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad (i/m1)	22.15 uur - 23.15 uur (60) Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater (m2)	22.15 uur - 23.15 uur (60) Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5 (m2)

Titel/onderwerp: Technische vragenmarkt ‘Ontwerp-Begroting 2023’, ‘Turap-2 2022’

Raadsadviseur: M. Piscaer Telefoonnr: 06-31114892 maaike.piscaer@arnhem.nl

Van:	College van B&W	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
		Telefoonnr:	0625331112
		E-mailadres:	jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (technische vragenmarkt)		
Toelichting	**Begroting 2023** Het college biedt de gemeenteraad ter vaststelling aan de *Begroting 2023*. Dit is de eerste begroting in deze raadsperiode. Normaliter wordt voorafgaande aan de begroting een Perspectiefnota opgesteld en vloeit de begroting hieruit voort. In een jaar van gemeenteraadsverkiezingen wordt er echter geen Perspectiefnota gemaakt, maar vormt het coalitieakkoord het vertrekpunt voor de nieuwe begroting. De keuzes uit het coalitieakkoord zijn dan ook in deze begroting opgenomen en vormen het vertrekpunt voor het financieel kader waar in deze begroting op wordt voortgebouwd. In deze begroting zijn ook beleidsmatige en financiële ontwikkelingen die zich na het opstellen van het coalitieakkoord hebben voorgedaan verwerkt. In het coalitieakkoord en deze begroting worden daarom een aantal nieuwe bestemmingsreserves voorgesteld. Conform de nota Reserves en voorzieningen wordt per reserve het doel, de functie en de looptijd of het plafond ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. **Eerst financiële ruimte, vanaf 2026 onzekerheid** In de begroting 2023 is een financiële vertaling van het coalitieakkoord opgenomen, waarbij ook de meest recente financiële en beleidsontwikkelingen nadien zijn verwerkt. De totale uitgaven in 2023 zijn begroot op € 912 miljoen. De inkomsten, eveneens € 912 miljoen, zijn afkomstig van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. Vooral door de rijksinkomsten is het mogelijk om incidenteel in de jaren 2023 tot en met 2025 investeringen te doen. Vanaf 2026 bestaat er echter onduidelijkheid over de rijksinkomsten, onder andere vanwege aangekondigde veranderingen in het gemeentefonds. Als deze plannen doorgaan, betekent dit dat Arnhem vanaf 2026 circa € 25 miljoen minder krijgt. **Lokale heffingen** De Onroerend Zaak Belasting (OZB) wordt jaarlijks met 5 procent verhoogd. In vier jaar tijd wordt de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing verhoogd naar 95 procent. De uurtarieven voor parkeren op straat en in de gemeentelijke parkeergarages worden met € 0,50 verhoogd. Dat geldt ook voor het reguliere tarief van de toeristenbelasting. **Financiële positie** In 2022 verwacht de gemeente een positief resultaat ten opzichte van de begroting van € 17,5 miljoen, zo blijkt uit de tweede tussenrapportage (Turap2) die gelijktijdig met de begroting is aangeboden aan de raad. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 2,1 in 2026 en de komende jaren stijgt de solvabiliteit naar 19 procent in 2026. De raad wordt gevraagd in te stemmen met het opheffen van de bestemmingsreserve solvabiliteit. De begrote toevoegingen aan de		

	reserve vallen vrij naar de algemene middelen. **Aangenomen moties verwerkt** In deze begroting zijn de toekomstige investeringen tegen actuele prijzen opgenomen. Daarmee wordt motie 21M247 'Stijging bouwkosten volledig opnemen' in deze begroting afgedaan. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel *"Turap 2 2022"* en het raadsvoorstel *"Belastingverordeningen 2023".* De belastingverordeningen worden na 4 oktober naar de gemeenteraad verzonden en zullen vanaf dan meelopen in het behandelproces. **Doorontwikkeling cyclusdocumenten** In deze begroting is, zoals al aangekondigd bij de behandeling van de Jaarstukken, een aantal kleine stappen gezet in de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom. Bij de Jaarstukken is het Duisenbergonderzoek naar het programma Cultuur uitgevoerd. Als vervolg op dit onderzoek zijn in deze begroting bij dit programma de doelenboom aangepast en indicatoren toegevoegd. Daarnaast is het programma Bereikbaarheid zero based opgebouwd, wat wil zeggen dat voor deze begroting niet alleen gekeken is naar de wijzigingen ten opzichte van de vorige begroting, maar dat de budgetten zijn opgebouwd op basis van de taken die binnen dit programma worden uitgevoerd. **Proces** Voor 15 november 2022 moet er een door de raad vastgestelde, sluitende begroting 2023 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland. Het proces rondom de behandeling ziet er daarom als volgt uit: 1. Publicatie & presentatie ontwerp begroting – *28 september* 2. Filmpje 'hoe lees ik de begroting? 3. Schriftelijke technische vragen – *Indienen vanaf 28 september t/m 7 oktober 9.00 uur → via het nieuwe emailadres technischevragenraad@arnhem.nl* 4. Technische vragenmarkt – *Politieke Avond 5 oktober* 5. I/M1 – *Politieke Avond 12 oktober (uitloop 19 oktober)* 6. Indienen moties & amendementen voor de M2- *vanaf 13 t/m 28 oktober 9.00 uur* 7. M2 - *Politieke Avond 2 november* 8. Indienen definitieve moties & amendementen – *3 t/m 7 november* 9. Besluitvorming – *Politieke Avond 9 november, aanvang 16.00 uur (inclusief stamppotmaaltijd)* Een uitgebreide beschrijving van het gehele proces rondom de behandeling van de begroting kunt u vinden via de bijlage 'proces behandeling begroting 2023'
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Het verkrijgen van (mondelinge) technische informatie over de ontwerp begroting 2023 en de turap-2 2022
Spreekrecht publiek	Nee
Behandeladvies	Informatieve fase: Technische vragenmarkt Ook dit jaar wordt er vanuit de ambtelijke organisatie weer een technische vragenmarkt georganiseerd waar raadsleden en fractievolgers direct aan de verantwoordelijk ambtenaar hun technische vragen kunnen stellen over de *ontwerp begroting 2023* en de *turap-2 2022*. Deze vragenmarkt vindt plenair plaats aan het begin van de Politieke Avond van woensdagavond 5 oktober van 18.45 tot 20.15 uur in de Stadhuishal. Tijdens deze vragenmarkt zijn er vanuit verschillende beleidsterreinen ambtenaren aanwezig. Vanuit ieder programma is sowieso aanwezig: de programmamanager, de

	business-controller en een bestuursadviseur. Vragen die niet direct mondeling kunnen worden beantwoord, zullen schriftelijk worden beantwoord. Boven in de Stadhuishal zijn aanwezig: ➢ Programma Welzijn & inclusie ➢ Programma Bestuur en dienstverlening en Wijkprogramma's ➢ Programma's Bereikbaarheid, Ruimtelijke ontwikkeling en Wonen en leefomgeving ➢ Programma Veiligheid ➢ Programma's Economie en Cultuur Beneden in de Stadhuishal zijn aanwezig: ➢ Programma Klimaat en energie ➢ Programma's Onderwijs en Gezondheid en sport ➢ Algemeen Begroting ➢ Programma Participatie en armoedebestrijding ➢ Programma Zorg . In de bijlage vinden jullie een plattegrond met de aanwezigen.
Bijlagen	Raadsvoorstel "Ontwerp-Begroting 2023"
	Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond nieuw in te stellen bestemmingsreserves
	Bijlage 2 - Ontwerp-Begroting 2023
	Bijlage 3 - Infographic
	Raadsvoorstel "Turap 2 - 2022"
	Bijlage 1 - Aanvullende bijlagen bij Turap-2
	Bijlage 2 - Begrotingswijziging 22-00
	Plattegrond technische vragenmarkt Politieke Avond 5 oktober
	Proces behandeling begroting 2023

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 692709

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2023

Kernboodschap

De klimaatcrisis, de wooncrisis en de kloof tussen arm en rijk vragen de komende jaren om effectieve oplossingen. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties nemen we maatregelen voor snelle resultaten met impact. Ook investeren we fors in fundamentele veranderingen die onze stad toekomstbestendig moeten maken. Voor de korte termijn hebben we zekerheid over onze financiële positie, maar vanaf 2026 is er onduidelijkheid vanwege onder andere veranderingen in het gemeentefonds. Met onze maatregelen en investeringen streven we naar een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem. In de Begroting 2023 staat beschreven hoe we dat willen aanpakken.

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2023 vast te stellen.
2. De opheffingsdatum voor de BR Buitengewoon Beter met één jaar uit te stellen tot ultimo 2024.
3. De bestemmingsreserves Plankosten stedelijke ontwikkeling, Stadsontwikkelfonds, Burgerberaden, Klimaatadaptatiefonds, Energiearmoedefonds en Arnhem Oost in te stellen met doel, functie en looptijd of plafond conform bijlage 1.
4. De bestemmingsreserve Solvabiliteit op te heffen.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2023. Dit is de eerste begroting in deze raadsperiode. Normaliter wordt voorafgaande aan de Begroting een Perspectiefnota opgesteld en vloeit de Begroting hieruit voort. In een jaar van gemeenteraadsverkiezingen wordt er echter geen Perspectiefnota gemaakt, maar vormt het coalitieakkoord het vertrekpunt voor de nieuwe Begroting. De keuzes uit het coalitieakkoord zijn dan ook in deze Begroting opgenomen. De keuzes die hierin gemaakt zijn, vormen ook het vertrekpunt voor het financieel kader waar in deze Begroting op wordt voortgebouwd. In deze Begroting zijn ook beleidsmatige en financiële ontwikkelingen die zich na het opstellen van het coalitieakkoord hebben voorgedaan verwerkt.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2022 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2023 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

GEMEENTE Arnhem

In deze begroting wordt invulling gegeven aan een aantal actuele ontwikkelingen zoals de meicirculaire, de extra middelen voor jeugdzorg en de opgelopen loon- en prijsontwikkeling. Daarbij worden middelen vrijgemaakt voor de aanpak van diverse opgaven waarvoor in het coalitieakkoord nog geen ruimte was. In deze Begroting zijn ook de toekomstige investeringen tegen actuele prijzen opgenomen. Daarmee wordt motie 21M247 ‘Stijging bouwkosten volledig opnemen’ in deze Begroting afgedaan.

Een toekomstbestendig Arnhem
Met de maatregelen in deze begroting werken we toe naar een toekomstbestendig Arnhem. Voor veel Arnhemse inwoners en ondernemers zijn de gevolgen van de energiecrisis dagelijks voelbaar door de sterk gestegen prijzen voor gas en elektriciteit. Ook de klimaatcrisis, de wooncrisis en de kloof tussen arm en rijk vragen elk om effectieve oplossingen voor de korte en de lange termijn. Hiervoor hebben we de inbreng en ideeën van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties hard nodig. In deze begroting nemen we maatregelen voor snelle resultaten met impact en we investeren fors in fundamentele veranderingen die onze stad toekomstbestendig moeten maken: duurzaam, groen, kansrijk en verbonden.

Zo trekken we zowel in 2022 als in 2023 € 5 miljoen uit voor het energiearmoedefonds, zodat de stijgende energiekosten voor de meest kwetsbare Arnhemmers weer betaalbaar worden. Het klimaatfonds dat de energietransitie mede mogelijk moet maken, wordt aangevuld met €15 miljoen. We stellen een klimaatadaptatiefonds in waarvoor we €12,5 miljoen vrijmaken, omdat we het leven voor mens en dier in de stad prettig en gezond willen houden. Om de groeiende stad bereikbaar en leefbaar te houden werken we aan een mobiliteitstransitie, waarvoor we tot en met 2026 onder meer twee keer € 8 miljoen uittrekken om de maximumsnelheden voor automobilisten terug te brengen, en het aantal rijstroken te verminderen.

Alle Arnhemmers moeten in al hun eigenheid zichzelf kunnen zijn en dus trekken we voor de uitvoering van het actieplan Vrij zijn in Arnhem extra geld uit. Wie onvoldoende inkomen verdient om rond te komen, krijgt hulp aangeboden. Om de leefbaarheid in de wijken te vergroten maken we jaarlijkse een budget van € 500.000 vrij. In 2023 en 2024 voegen we hier € 500.000 extra aan toe. Voor de doelgerichte en samenhangende Arnhem-Oost aanpak is de komende jaren €11 miljoen beschikbaar. Daarnaast trekken we de komende jaren € 100 miljoen uit voor goede en gezonde onderwijshuisvesting.

Steeds opnieuw zoeken we verbinding met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Dit doen we bijvoorbeeld door het organiseren van een burgerberaad over afval en door te investeren in kunst, cultuur en erfgoed. We willen een gastvrije stad zijn en maken daarom de komende jaren extra middelen vrij voor goede en veilige opvang voor en begeleiding van vluchtelingen. We maken ons hard voor het inclusiever en divers maken van onze eigen organisatie. Deze moet bovendien laagdrempelig en toegankelijk zijn voor alle Arnhemmers. Ook zetten we in op het verhogen van de verkiezingsopkomst.

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In deze Begroting hebben we, zoals al aangekondigd bij de behandeling van de Jaarstukken, een aantal kleine stappen gezet in de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom. Bij de

Jaarstukken is het Duisenbergonderzoek naar het programma Cultuur uitgevoerd. Als vervolg op dit onderzoek zijn in deze Begroting bij dit programma de doelenboom aangepast en indicatoren toegevoegd. Zoals ook in de toelichting van dit programma is opgenomen, willen we hier de komende jaren verdere stappen in zetten.
Daarnaast is het programma Bereikbaarheid zero based opgebouwd, wat wil zeggen dat voor deze begroting niet alleen gekeken is naar de wijzigingen ten opzichte van de vorige begroting, maar dat de budgetten zijn opgebouwd op basis van de taken die binnen dit programma worden uitgevoerd. Daarbij zijn ook de doelen aangescherpt ten opzichte van de verbeteringen die bij de Begroting 2022 reeds zijn doorgevoerd.
Verder is in deze Begroting naar aanleiding van de ambities uit het coalitieakkoord binnen verschillende programma's de inhoud van de doelenboom aangepast. Ook zijn binnen een aantal programma's indicatoren toegevoegd, zoals bij Economie, Wonen en Sport en Gezondheid. In de onderdelen Afval en Inclusie zijn binnen de inspanningen concrete resultaten benoemd. Er wordt binnen een aantal programma's gewerkt aan de verdere concretisering van de doelenboom inclusief meetbare doelen, zoals binnen de wijkprogramma's, Welzijn en Zorg, maar deze zijn nog niet gereed. De verwachting is dat deze in de volgende Begroting kunnen worden opgenomen.
Zoals ook aangegeven bij de behandeling van de Jaarstukken willen we het komende jaar sterker gaan inzetten op de verdere doorontwikkeling van de doelenboom.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2023 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen om de gestelde ambities te realiseren.

Argumenten

1.1 Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten.

Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

2.1 Met de vaststelling van de Begroting 2021 is het besluit genomen om de bestemmingsreserve Buitengewoon Beter ultimo 2023 op te heffen. Met de herijking van het meerjarenprogramma groot onderhoud is de laatste onttrekking van € 105.000 een jaar verschoven.

3.1 In het coalitieakkoord en deze Begroting wordt een aantal nieuwe bestemmingsreserves voorgesteld. Conform de nota Reserves en voorzieningen wordt per reserve het doel, de functie en de looptijd of het plafond ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.

4.1 In de nota reserves en voorzieningen is opgenomen dat de spelregels zoals opgenomen in de onderdelen 2.2 t/m 2.5 van de nota niet gelden voor de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Daarmee zijn de spelregels rond het opheffen van een bestemmingsreserve zoals opgenomen

in onderdeel 2.3 niet van toepassing. Om die reden wordt een apart besluit tot opheffing van de bestemmingsreserve solvabiliteit hierbij aan de raad voorgelegd.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Niet-tijdige besluitvorming en besluitvorming die het structurele evenwicht van de Begroting raakt, heeft mogelijk invloed op de zwaarte van het toezichtsregime dat de Provincie toepast.

Vóór 15 november a.s. dient een vastgestelde begroting aan de Provincie te worden aangeboden. Latere aanlevering kan leiden tot bevriezing van de voorschotbetaling van de gemeentefondsuitkering en heeft mogelijk invloed op het toezichtsregime dat de Provincie hanteert.
De ontwerp Begroting 2023 is structureel in evenwicht. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van amendementen niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Participatie

Op verschillende thema's binnen de stedelijke en wijkprogramma's zijn de ambities en het beleid mede tot stand gekomen met inbreng vanuit diverse partijen uit de stad.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2023 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In het hoofdstuk 'Ontwikkelingen in het financieel kader' van de ontwerp-Begroting 2023 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2022) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2022	0	0	0	0
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve voorafgaand aan coalitieakkoord	-1.032	5.726	4.474	2.468
Financiële tabel coalitieakkoord	1.946	-3.357	7.886	-5.782
Waarvan structureel	*3.137*	*5.961*	*5.559*	*-850*
Waarvan incidenteel	*-1.191*	*-9.318*	*2.327*	*-4.933*
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve na coalitieakkoord	***913***	***2.369***	***12.359***	***-3.315***
Waarvan structureel	*2.104*	*11.687*	*10.032*	*1.618*
Waarvan incidenteel	*-1.191*	*-9.318*	*2.327*	*-4.933*

Financieel beeld 2022-2025 (vervolg)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Gemeentefonds en overige Rijksontwikkelingen (structureel)	14.312	26.825	32.637	5.725
Beleidsontwikkelingen				
Een DUURZAAM Arnhem	-6.290	-3.798	-4.309	-409
Waarvan structureel	*435*	*402*	*391*	*391*
Waarvan incidenteel	*-6.725*	*-4.200*	*-4.700*	*-800*
Een GROEN Arnhem	-6.963	-5.638	-4.553	-4.734
Waarvan structureel	*-33*	*-33*	*-33*	*-214*
Waarvan incidenteel	*-6.930*	*-5.605*	*-4.520*	*-4.520*
Een KANSRIJK Arnhem	-3.297	-1.961	-1.281	-1.242
Waarvan structureel	*-560*	*-421*	*-391*	*-442*
Waarvan incidenteel	*-2.737*	*-1.540*	*-890*	*-800*
Een VERBONDEN Arnhem	-5.760	-4.466	-3.136	-2.940
Waarvan structureel	*-1.215*	*-1.041*	*-781*	*-781*
Waarvan incidenteel	*-4.545*	*-3.426*	*-2.355*	*-2.160*
Jaarlijkse bijstellingen	-8.787	-5.972	-5.499	-6.288
Waarvan structureel	*-6.303*	*-6.790*	*-6.952*	*-6.288*
Waarvan incidenteel	*-2.484*	*818*	*1.453*	*0*
Aanvullende toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve cf Begroting 2023	-15.871	7.358	26.219	-13.203
Waarvan structureel	*8.740*	*30.629*	*34.904*	*9*
Waarvan incidenteel	*-24.612*	*-23.271*	*-8.685*	*-13.212*
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Na verwerking van de aanvullende beleidsontwikkelingen na het coalitieakkoord, blijkt dat met deze Begroting in 2023 een onttrekking van € 15,9 miljoen aan de algemene reserve wordt gedaan. In 2024 en 2025 wordt respectievelijk € 7,4 miljoen en 26,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd. In 2026 wordt € 13,2 miljoen aan de algemene reserve onttrokken. Doordat de onttrekking van € 13,2 miljoen in 2026 van incidentele aard is en dus na 2026 niet meer gedaan wordt, is de begroting structureel in evenwicht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve in 2024 en 2025 zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. Tot en met 2026 kan er totaal incidenteel € 26,0 miljoen uit de algemene reserve worden onttrokken zonder dat de weerstandsfactor onder de 1,4 zakt. De groei van het totale eigen vermogen waarin ook de bestemmingsreserves worden meegeteld, zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie, die tot uiting komt in een solvabiliteit van 18%.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2023 volledig worden gedekt door structurele baten. In alle jaren is in deze begroting sprake van een structureel evenwicht. Dit staat in het laatste jaar van deze begroting echter onder druk als gevolg van een aangekondigde, maar nog onvolledig doorgevoerde aanpassing van de berekening van de groei van het gemeentefonds in relatie tot een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de Begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2023 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2023 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden.

Communicatie

De Begroting 2023 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2023. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Deze wordt in de Arnhemse Koerier gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond nieuw in te stellen bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2023
- Bijlage 3 Infographic

RAADSVOORSTEL

Besluit van	9 november 2022
Zaaknummer	692709

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 27 september 2022, nummer: 692709;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2023 vast te stellen.
2. De opheffingsdatum voor de BR Buitengewoon Beter met één jaar uit te stellen tot ultimo 2024.
3. De bestemmingsreserves Plankosten stedelijke ontwikkeling, Stadsontwikkelfonds, Burgerberaden, Klimaatadaptatiefonds, Energiearmoedefonds en Arnhem Oost in te stellen met doel, functie en looptijd of plafond conform bijlage 1.
4. De bestemmingsreserve Solvabiliteit op te heffen.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Bijlage 1 Nieuw in te stellen reserves

In het raadsvoorstel bij de Begroting 2023 worden een zestal nieuwe reserves worden voorgesteld. Hieronder zijn per reserve het doel, type, looptijd en plafond opgenomen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking: n.v.t.
BR Plankosten stedelijke ontwikkeling	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.	Egalisatie	n.v.t.	1.000.000
BR Stadsontwikkelfonds	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het dekken van de onrebele top bij het realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen en het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.	Dekking	2037	n.v.t.
BR Burgerberaden	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.	Dekking	2026	n.v.t.
Klimaatadaptatiefonds	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.	Dekking	2026	n.v.t.
Energiearmoedefonds	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen.	Dekking	2026	n.v.t.
Arnhem Oost	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.	Dekking	2026	n.v.t.

Begroting 2023

Begroting 2023

GEMEENTE Arnhem

Ontwerp Begroting 2023

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 5
Leeswijzer ... 31

Deel 2 Beleidsbegroting ... 33
Wijkprogramma's ... 34
Wijken Algemeen ... 35
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 40
Noordwest ... 45
Noordoost ... 49
Presikhaaf ... 55
Malburgen ... 61
Schuytgraaf/Elderveld ... 67
De Laar/Elden ... 72
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 76

Stedelijke programma's ... 81
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 82
Veiligheid ... 90
Bereikbaarheid ... 97
Economie ... 104
Onderwijs ... 114
Cultuur ... 119
Participatie en armoedebestrijding ... 128
Zorg ... 138
Welzijn en inclusie ... 149
Gezondheid en sport ... 158
Klimaat en energie ... 163
Ruimtelijke ontwikkeling ... 170
Wonen en leefomgeving ... 177

Paragrafen ... 192
Lokale heffingen ... 193
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 200
Onderhoud kapitaalgoederen ... 217
Financiering ... 233
Bedrijfsvoering ... 238
Verbonden partijen ... 245
Grondbeleid ... 263

Investeringen ... 267
Subsidies ... 274
Overig programmaplan ... 281

Deel 3 Financiële begroting ... 282
Overzicht van baten en lasten per programma ... 283
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 289
Geprognosticeerde balans 2023-2026 ... 291
Reserves en voorzieningen ... 292
EMU-saldo 2023 ... 301
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 303
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 309
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 314
Mutaties circulaires ... 319

Bijlagen ... 324
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 325
Afkortingenlijst ... 327
Begrippenlijst ... 330

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Hoofdlijnen van beleid

Arnhem heeft veel om trots op te zijn. De rijke historie, de prachtige parken en bossen en het uiteenlopende culturele aanbod maken van onze stad een bijzondere plek voor mens en dier. Een stad om te koesteren in deze onrustige wereld die van crisis naar crisis lijkt te gaan. Voor veel Arnhemse inwoners en ondernemers zijn de gevolgen van de energiecrisis dagelijks voelbaar door de sterk gestegen prijzen voor gas en elektriciteit. Ook de klimaatcrisis, de wooncrisis en de kloof tussen arm en rijk vragen elk om effectieve oplossingen voor de korte en de lange termijn. Hiervoor hebben we de inbreng en ideeën van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties hard nodig. Samen met hen nemen we maatregelen voor snelle resultaten met impact en investeren we fors in fundamentele veranderingen die onze stad toekomstbestendig moeten maken: duurzaam, groen, kansrijk en verbonden.

Toekomstbestendig door te investeren in een DUURZAAM Arnhem. De komende jaren gaan we daarom vol inzetten op een inclusieve energietransitie. Dat is hard nodig want de klimaatcrisis wacht niet op ons. In 2023 nemen we snelle en effectieve maatregelen om de eerste slagen te slaan. Zo gaan we aan de slag met een acute aanpak voor de meest kwetsbare Arnhemmers om te zorgen dat de stijgende energiekosten voor hen weer betaalbaar worden.

Maar er is meer nodig, want doorgaan op dezelfde voet is onverantwoord. Om de verdere opwarming van de aarde en de gevolgen hiervan tegen te gaan, is een fundamentele verandering essentieel. We vullen het klimaatfonds de komende jaren aan met totaal € 15 miljoen om de energietransitie mede mogelijk te maken en over voldoende geld voor cofinanciering te beschikken. Bij alle maatregelen die we nemen gaan we uit van een circulaire economische benadering en gebruiken we de 17 Sustainable Development Goals zoals vastgelegd door de Verenigde Naties, als onze leidraad. Daarbij streven we te allen tijde naar duurzaamheid en brede welvaart.

Afval zien we zoveel mogelijk als een grondstof die we hergebruiken. Daarnaast nemen we maatregelen om de hoeveelheid restafval die Arnhem produceert flink omlaag te brengen. Zo organiseren we burgerberaden zodat inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen kunnen meedenken over maatregelen die echt werken. We zetten vol in op preventie, gedragsverandering en maken inwoners en bedrijven nog bewuster van hun consumptie en de hoeveelheid afval die dit met zich meebrengt. Daarnaast krijgen Arnhemmers bij wijze van een pilot de mogelijkheid om twee keer per jaar gratis hun grofvuil op te laten halen. Eind 2023 zullen we het gevoerde afvalbeleid evalueren.

De wooncrisis houdt ons al te lang in de greep. Daarom pakken we de regie en gaan we sturen op goede volkshuisvesting en stellen we een woonvisie op. Wonen is immers een grondrecht: alle Arnhemmers hebben recht op een betaalbare en goede woning. We gaan sneller en veel meer woningen toevoegen voor alle doelgroepen in de Arnhemse wijken. Bouwen doen we klimaatpositief en natuurinclusief. We verduurzamen bestaande woningen en sturen op duurzame nieuwbouw. Bestaande woningen en gebouwen willen we voor 2030 zoveel mogelijk isoleren tot aan het niveau van de nationale isolatiestandaard. Hiervoor wordt een Arnhems isolatieprogramma opgesteld. Daarnaast versnellen we de verduurzaming van ons eigen vastgoed zodat de gemeentelijke gebouwen zo veel mogelijk klimaatneutraal zijn. Hiervoor trekken we in de komende periode in totaal € 10,7 miljoen uit.

Nieuwe woningen komen in de bestaande stad, waarbij we sturen op het divers maken van het woningaanbod in alle wijken. Ook zorgen we voor een betere doorstroming in de wijken, onder meer door het inzetten van verhuiscoaches. We reguleren de vrije huursector met het oog op betaalbaarheid en energieafhankelijkheid. We voeren in de hele stad verhuurdersvergunningen in, zodat malafide of discriminerende verhuurders kunnen worden aangepakt.

Toekomstbestendig door nog meer te investeren in een GROEN Arnhem. Een groene, schone en biodiverse stad is de basis voor een goed en gezond leven. We vangen de klimaatverandering op door hittestress en wateroverlast aan te pakken en gaan radicaal vergroenen zodat het leven voor mens en dier in de stad prettig en gezond blijft. Hiervoor stellen we een klimaatadaptatiefonds in waarvoor we € 12,5 miljoen vrijmaken.

Voetgangers en fietsers krijgen ruim baan. De schone, veilige en goed onderhouden openbare ruimte moet uitnodigen tot ontmoeten. We reserveren in totaal € 2 miljoen voor aanpassing van de Hoge en lage Rijnkade als wandel en fietspromenade. De kwaliteit van lucht, water en bodem draagt bij aan een gezonde leefomgeving en daar zetten we dan ook stevig op in.

De natuur krijgt alle ruimte omdat deze op zichzelf waardevol is voor mens en dier. We vergroten de biodiversiteit en zetten de intrinsieke waarde van planten en dieren centraler. Het groenfondsbudget wordt opgewaardeerd zodat we de ecologische hoofdstructuur verder kunnen versterken. Het extra budget zetten we in om de barrières binnen en tussen de bossen en parken en op wijkniveau tussen grotere groengebieden op te lossen.

Om onze groeiende stad bereikbaar en leefbaar te houden op een duurzame manier, werken we de komende jaren aan een mobiliteitstransitie. Hierbij komt eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en dan pas de auto. We streven naar een bereikbare stad in de regio, het tegengaan van verkeersoverlast en een schonere lucht. Om het fietsgebruik verder te stimuleren investeren we meer in fietsparkeren. We trekken tot en met 2026 twee keer € 8 miljoen uit om de maximumsnelheden voor automobilisten terug te brengen, en het aantal rijstroken te verminderen.

Toekomstbestendig door te investeren in een KANSRIJK Arnhem voor alle inwoners. Arnhem is in vele opzichten een diverse stad met een verscheidenheid van talenten, achtergronden, ervaringen en zienswijzen. Alle Arnhemmers moeten in al hun eigenheid zichzelf kunnen zijn, ongeacht sekse, seksuele geaardheid, genderidentiteit, huidskleur, (etnische) afkomst, religie, levensovertuiging, leeftijd of beperking. Daarom gaan we door met het actieplan Vrij zijn in Arnhem en trekken we extra middelen uit voor de uitvoering hiervan.

Elke Arnhemmer heeft recht op bestaanszekerheid en moet de mogelijkheid krijgen om het beste uit zichzelf te halen vanuit een stevige basis. Complexe problemen proberen we zo veel mogelijk te voorkomen door snel en laagdrempelig hulp of ondersteuning te bieden. Bij voorkeur thuis of in de eigen buurt.

We stimuleren Arnhemmers om aan het werk te gaan en ondersteunen hen bij het vinden van een betaalde baan. Wie dit niet lukt of wie onvoldoende inkomen verdient om rond te komen, krijgt hulp aangeboden. Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen door de stijgende energiekosten, krijgen inkomensondersteuning. Hiervoor stellen we een energiearmoedefonds waarvoor in totaal € 5 miljoen uittrekken. Om de mobiliteit van mensen met een laag inkomen te vergroten, wordt het mogelijk om met de Gelrepas voor één euro met het openbaar vervoer te reizen.

We organiseren diverse preventieactiviteiten om te voorkomen dat Arnhemmers in de schulden raken en helpen jongeren zo veel mogelijk met hun geldzorgen door hun schulden over te nemen. Daarnaast werken we aan een plan van aanpak om de armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering beter te organiseren en meer in eigen hand te nemen.

Arnhem moet een fijne plek zijn om op te groeien. Een stad waar iedereen volop kansen krijgt om zijn, haar of hun ambities waar te maken. Ook als je start met een achterstand. De school en andere maatschappelijke gebouwen in een wijk vormen de verbindende kern van de gezonde en veilige omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien en buurtgenoten elkaar treffen. Daarom werken we toe naar goede en gezonde onderwijshuisvesting, waarvoor we tot en met 2026 in totaal € 12 miljoen uittrekken. Om te voorkomen dat kinderen zonder eten of met ongezond eten op school komen, starten we een project waarbij we gezonde schoolmaaltijden aanbieden op scholen waar dat het hardst nodig is.

We willen dat onze inwoners langer fysiek en mentaal fit blijven. Jong en oud moeten in hun wijk worden uitgedaagd om te sporten, spelen en bewegen. We versterken de positie van inwoners met een beperking door te investeren in de toegankelijkheid van hoofdlooproutes, inclusieve speeltuinen en vastgoed. Ouderen moeten oud kunnen worden in hun eigen buurt omdat dat bijdraagt aan gezondheid en geluk. Ook zetten we in op Arnhem als dementievriendelijke stad.

We trekken tot en met 2026 in totaal € 11 miljoen uit voor de Arnhem-Oost aanpak zodat we die kunnen continueren. Met deze doelgerichte en samenhangende aanpak krijgen de wijken in het oosten van onze stad het commitment en de aandacht die ze verdienen. Zodat kinderen en jongeren in een veilige en kansrijke omgeving opgroeien. De waardevolle lessen die we hierin leren, passen we ook toe in de rest van de stad. Daarnaast maken we ons hard voor veilige en leefbare wijken, onder meer door het versterken van de handhaving.

Een veilig Arnhem betekent ook dat we stevig optreden tegen ondermijnende criminaliteit. Misdaad mag nooit lonen. We voorkomen jeugdcriminaliteit en dringen dit zoveel mogelijk terug. Ook het tegenaan van woonoverlast staat hoog op onze agenda, juist omdat dit mensen treft in de kern van hun bestaan. In de strijd tegen seksuele

intimidatie gaan we door met weerbaar maken van Arnhemse jeugd door middel van onder andere voorlichting en trainingen.

Toekomstbestendig door te investeren in een VERBONDEN Arnhem. Steeds opnieuw zoeken en vinden we de verbinding met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in onze stad. We kijken naar elkaar om en helpen diegenen die dat nodig hebben. We willen de betrokkenheid en solidariteit van Arnhemmers benutten om onze stad nog socialer te maken.

Door te investeren in kunst, cultuur en erfgoed zorgen we dat ook daar verbindingen worden gelegd. Voor jonge Arnhemmers verlagen we de drempel om cultuur te bezoeken aanzienlijk door gratis cultuurbezoek mogelijk te maken. In Arnhem kan iedereen zichzelf zijn, we zijn op elk terrein een inclusieve stad en doen alles wat we kunnen om discriminatie en racisme tegen te gaan.

Arnhem is een gastvrije stad. De komende jaren maken we extra middelen vrij om te zorgen voor goede en veilige opvang voor vluchtelingen. Ook bieden we een toekomstperspectief aan mensen zonder papieren en mensen op de vlucht.

Zowel de breedtecultuur als het topsegment heeft onze prioriteit. Zo hebben we gekozen voor het intensiveren van het cultuuraanbod in Zuid en werken we de komende jaren toe naar een verhuizing van de Jacobiberg en het cultuurcentrum. We stellen incidentele middelen beschikbaar voor de jubileumeditie van de Sonsbeektentoonstelling. State of Fashion blijven we steunen. Samen met de organisatoren willen we deze internationaal toonaangevende evenementen nog verder versterken. Tijdens de jaarwisseling kunnen Arnhemmers genieten van een centrale licht- of vuurwerkshow dat als alternatief dient voor consumentenvuurwerk en bovendien verbondenheid stimuleert.

We willen Arnhemmers nog meer betrekken bij onderwerpen die spelen in de stad en gebruik maken van alle kennis die onze stad herbergt. Burgerparticipatie is een cruciale voorwaarde om de betrokkenheid tussen bewoners en gemeente te versterken. Komend jaar beginnen we daarom met een burgerberaad over afval.

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen. Veel Arnhemse ambities – zoals duurzame mobiliteit, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en de regionale energiestrategie – worden ook vanuit de Groene Metropoolregio opgepakt.

De gemeentelijke organisatie moet toegankelijk zijn voor iedereen. Daarom hebben we ons de afgelopen maanden extra ingespannen om Loket Zuid te heropenen. Hierdoor kunnen Arnhemmers zowel op het stadhuis als in het Loket Zuid laagdrempelig terecht. We verbeteren onze digitale dienstverlening en zorgen dat regels passen bij onze inwoners in plaats van bij de gebruikte systemen. We zetten extra kracht bij voor het inclusiever en divers maken van de gemeentelijke organisatie. Ook zien we het als onze taak om intensiever aan de slag te gaan met opkomstbevordering bij de verkiezingen. Hoe meer Arnhemmers hun stem uit brengen hoe groter de legitimiteit van ons stadsbestuur, en daarmee de verbondenheid met de stad.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

Arnhem staat voor grote opgaven. De klimaatcrisis vraagt om actie, de vastgelopen woningmarkt moet worden vlot getrokken en de kloof tussen arm en rijk gedicht. Om deze en andere doelen te verwezenlijken, zijn investeringen in onze stad essentieel. Voor de korte termijn is dat ook mogelijk dankzij zekerheid over onze financiële positie. Vanaf 2026 bestaat er echter onduidelijkheid, onder andere vanwege aangekondigde veranderingen in het gemeentefonds. Deze onzekerheid heeft uiteraard ook invloed gehad op de wijze waarop deze begroting tot stand is gekomen. In deze Begroting 2023 is het coalitieakkoord financieel verwerkt. Daarnaast hebben we de financiële ontwikkelingen meegenomen die zich na de totstandkoming van het coalitieakkoord hebben voorgedaan.

Ook het Regeerakkoord van het in januari 2022 gestarte kabinet laat veel ambities zien. Hierbij zijn hogere rijksuitgaven beschikbaar gesteld om de diverse uitdagingen aan te pakken. Deze landelijke ambities met bijbehorende middelen werken door in een hoger accres van het gemeentefonds volgens de trap-op-trap-af systematiek. In het Arnhemse coalitieakkoord zijn deze middelen ingezet om de gewenste investeringen in de stad op het gebied van duurzaamheid, groen, kansrijk en verbondenheid te kunnen realiseren.
De meicirculaire 2022 heeft dit beeld verder versterkt. De opnieuw hogere begrote rijksuitgaven in de Voorjaarsnota doen het gemeentefonds voor de jaren tot en met 2025 fors verder stijgen. Daarnaast is de oploop van de opschalingskorting binnen het gemeentefonds voor de jaren tot en met 2025 geschrapt. Dit betekent dat voor deze jaren het gemeentefonds niet verder gekort wordt, terwijl dit oorspronkelijk wel de bedoeling van het Rijk was. Verder is afgesproken om het volumedeel van het accres vast te zetten. Dit betekent dat (afgezien van loon- en prijsstijgingen) de accressen de komende jaren vast staan en dat gemeenten geen risico lopen dat, als gevolg van onderuitputting op de rijksbegroting, het accres in de komende jaren negatief wordt bijgesteld. Zekerheid voor de korte termijn dus, met (meer dan) voldoende financiële middelen in de jaren 2022 tot en met 2025. Ook de uitzonderlijk hoge weerstandsfactor en de solvabiliteitsratio ondersteunen dit beeld. Deze goede financiële positie maakt het mogelijk om de voor Arnhem zo belangrijke en gewenste investeringen in de stad te kunnen realiseren.

Voor de lange termijn vanaf het jaar 2026 ervaren alle gemeenten echter grote onzekerheid over de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën. Vanaf 2026 zal het gemeentefonds namelijk niet langer via de huidige normeringssystematiek geïndexeerd worden. Het Rijk is voornemens geen accres meer te verstrekken voor volumeontwikkelingen (zoals stijging van het aantal inwoners, woningen, uitkeringsgerechtigden, etc), maar alleen voor loon- en prijsontwikkeling. Dit betekent concreet voor alle gemeenten een flinke daling van het accres vanaf 2026, ook wel het accres-ravijn genoemd. Voor Arnhem komt dit neer op circa € 25 miljoen minder gemeentefonds vanaf 2026 in vergelijking met 2025. Specifiek wordt een klein aantal gemeenten, waaronder Arnhem, daarnaast geconfronteerd met een nieuw verdeelmodel voor de uitkeringen voor beschermd wonen, dat na 2026 verder negatief oploopt. In 2026 is reeds rekening gehouden met een nadeel van € 15 miljoen, dit loopt verder op naar € 28 miljoen vanaf 2029. Om die reden kunnen we in deze Begroting vooral incidenteel geld uitgeven en amper structureel. Met de structurele uitgaven moeten we zeer terughoudend zijn, gelet op de onzekerheid vanaf 2026.

In de komende tijd wordt door het Rijk gewerkt aan een verkenning voor de richting van de oplossing voor de financiële positie van gemeenten vanaf 2026. Daartoe wordt een aantal mogelijkheden verkend: een beoordeling van de mate waarin de gestelde ambities voor gemeenten nog passen bij de daarvoor beschikbaar gestelde middelen bij gemeenten en de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied. Vooralsnog biedt dit bij het opstellen van deze Begroting met meerjarenraming tot en met 2026 geen concrete houvast. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) zet in op het tijdig verkrijgen van zekerheid voor gemeenten en geeft aan dat een groter eigen belastinggebied niet kan/mag leiden tot lastenverzwaring. De insteek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is dat gemeenten de incidentele middelen in de jaren 2023 tot en met 2025 (deels) kunnen reserveren als een buffer voor 2026 en verder. Kanttekening hierbij is dat dit volgens de geldende financiële spelregels natuurlijk geen structurele oplossing is.

In het licht van de geschetste incidentele ruimte voor de jaren tot en met 2025 en de onzekerheid over een mogelijk structureel tekort vanaf 2026, is in deze Begroting een balans gevonden tussen de ambities om te investeren in de stad enerzijds en de financiële middelen anderzijds. Op onderdelen zijn daarom noodzakelijke

afwegingen gemaakt om de ambities in te passen in de beschikbare financiële ruimte. Dat betekent dat in een aantal gevallen voorgesteld wordt om alleen incidentele middelen ter beschikking te stellen om bepaalde ambities te realiseren, terwijl het eigenlijk gewenst is om structurele inzet te kunnen plegen. Om de structurele ruimte te verruimen, zijn daarnaast reeds in het coalitieakkoord verhogingen van een aantal belastingen voorgesteld en in deze Begroting verwerkt.

In deze Begroting houden we de weerbaarheid op peil. Met een Begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren ruim boven de 1,4 ligt, geeft deze Begroting in elk geval voor de komende jaren de mogelijkheid om de belangrijke investeringen in de stad te kunnen doen. Het is een sluitende begroting, die vanwege de onzekerheid over de financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten echter wel onder druk staat vanaf 2026. Hopelijk heeft de verkenning op Rijksniveau naar de structurele financiële positie van gemeenten als resultaat dat ook vanaf 2026 gerekend kan worden met passende financiële middelen bij de ambities die (ook van rijkswege) bij gemeenten neergelegd zijn.

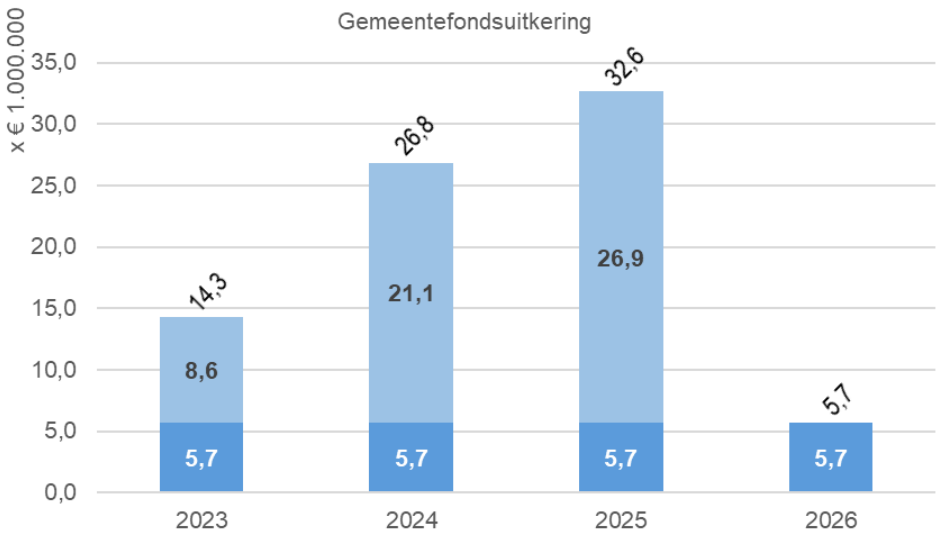
Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande twee tabellen is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2023 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. De eerste tabel betreft het financieel beeld uit het coalitieakkoord. In de tweede tabel worden de ontwikkelingen gepresenteerd die zich aanvullend op het coalitieakkoord voordoen bij het gemeentefonds en op de verschillende beleidsthema's. In de tabellen verderop in dit hoofdstuk waarin de beleidsontwikkelingen uitgesplitst worden, zijn voor de volledigheid ook de ontwikkelingen uit het coalitieakkoord opgenomen.

Financieel beeld 2023-2026	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2022	0	0	0	0
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve voorafgaand aan coalitieakkoord	-1.032	5.726	4.474	2.468
Financiële tabel coalitieakkoord	1.946	-3.357	7.886	-5.782
Waarvan structureel	*3.137*	*5.961*	*5.559*	*-850*
Waarvan incidenteel	*-1.191*	*-9.318*	*2.327*	*-4.933*
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve na coalitieakkoord	***913***	***2.369***	***12.359***	***-3.315***
Waarvan structureel	*2.104*	*11.687*	*10.032*	*1.618*
Waarvan incidenteel	*-1.191*	*-9.318*	*2.327*	*-4.933*

Na verwerking van het coalitieakkoord wordt in 2026 € 3,3 miljoen aan de algemene reserve onttrokken. Omdat € 4,9 miljoen daarvan incidenteel is resteert een structureel overschot van € 1,6 miljoen. Doordat in 2023 € 0,9 miljoen, in 2024 € 2,4 miljoen en in 2025 € 12,4 miljoen aan de algemene reserve wordt toegevoegd resteert na het coalitieakkoord samen met de onttrekking van € 3,3 miljoen totaal € 12,3 miljoen incidentele ruimte (de optelsom van de blauwe regel in de bovenstaande tabel).

Na het verschijnen van het coalitieakkoord, is de meicirculaire met betrekking tot het gemeentefonds gepubliceerd. De jaarlijkse mutatie van de gemeentefondsuitkering is in de onderstaande tabel opgenomen. Omdat de gemeentefondsuitkering in 2026 met € 5,7 miljoen veel minder hard stijgt dan in 2023 tot en met 2025 (€ 14,3 oplopend tot € 32,6) ontstaat er in 2023 tot en met 2025 een forse incidentele ruimte, waar er slecht beperkte structurele ruimte bestaat. In onderstaande figuur is in donkerblauw de structurele ruimte weergegeven die als gevolg van de ontwikkeling van het gemeentefonds ontstaat en in lichtblauw de incidentele ruimte.

Met de budgettaire ruimte op basis van de meicirculaire ontstaat de mogelijkheid om een aantal (nieuwe) knelpunten op te lossen en middelen in te zetten op prioriteiten uit het coalitieakkoord waarvoor nog geen of onvoldoende middelen waren bestemd. De daarbij gemaakte keuzes en zijn eveneens in de onderstaande tabel weergegeven.

Financieel beeld 2023-2026 (vervolg)	2023	2024	2025	2026
Gemeentefonds en overige Rijksontwikkelingen (structureel)	14.312	26.825	32.637	5.725
Beleidsontwikkelingen				
Een DUURZAAM Arnhem	-6.290	-3.798	-4.309	-409
Waarvan structureel	*435*	*402*	*391*	*391*
Waarvan incidenteel	*-6.725*	*-4.200*	*-4.700*	*-800*
Een GROEN Arnhem	-6.963	-5.638	-4.553	-4.734
Waarvan structureel	*-33*	*-33*	*-33*	*-214*
Waarvan incidenteel	*-6.930*	*-5.605*	*-4.520*	*-4.520*
Een KANSRIJK Arnhem	-3.297	-1.961	-1.281	-1.242
Waarvan structureel	*-560*	*-421*	*-391*	*-442*
Waarvan incidenteel	*-2.737*	*-1.540*	*-890*	*-800*
Een VERBONDEN Arnhem	-5.760	-4.466	-3.136	-2.940
Waarvan structureel	*-1.215*	*-1.041*	*-781*	*-781*
Waarvan incidenteel	*-4.545*	*-3.426*	*-2.355*	*-2.160*
Jaarlijkse bijstellingen	-8.787	-5.972	-5.499	-6.288
Waarvan structureel	*-6.303*	*-6.790*	*-6.952*	*-6.288*
Waarvan incidenteel	*-2.484*	*818*	*1.453*	*0*
Aanvullende toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve cf Begroting 2023	-15.871	7.358	26.219	-13.203
Waarvan structureel	*8.740*	*30.629*	*34.904*	*9*
Waarvan incidenteel	*-24.612*	*-23.271*	*-8.685*	*-13.212*
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Na verwerking van de aanvullende beleidsontwikkelingen na het coalitieakkoord, blijkt dat met deze Begroting in 2023 een onttrekking van € 15,9 miljoen aan de algemene reserve wordt gedaan. In 2024 en 2025 wordt respectievelijk € 7,4 miljoen en 26,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd. In 2026 wordt € 13,2 miljoen aan de algemene reserve onttrokken. Doordat de onttrekking van € 13,2 miljoen in 2026 van incidentele aard is en dus ná 2026 niet meer gedaan wordt, is de begroting structureel in evenwicht. Verderop in dit hoofdstuk wordt de benodigde weerstandscapaciteit toegelicht. Daaruit blijkt dat tot en met 2026 in totaal incidenteel € 26,0 miljoen uit de algemene reserve kan worden onttrokken zonder dat de weerstandsfactor onder de 1,4 zakt.

Samenvattend
Voorafgaand aan het coalitieakkoord werd in de meerjarenraming vanaf 2026 jaarlijks 2,5 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. In het coalitieakkoord is € 0,9 miljoen van deze structurele ruimte ingezet en resteert dus € 1,6 miljoen structurele ruimte. Met de aanvullende ontwikkelingen na het coalitieakkoord wordt deze structurele ruimte ook ingezet. Doordat er niet meer dan de structurele ruimte wordt ingezet, is de Begroting 2023 structureel in evenwicht.

De incidentele ruimte in de eerste jaren leidt in deze Begroting tot toevoegingen aan de algemene reserve in 2024 en 2025. In 2026 wordt € 13,2 miljoen van deze incidentele ruimte ingezet.

Mocht het Rijk overgaan tot een aanpassing van de accresberekening voor 2026, wat zou leiden tot een hogere gemeentefondsuitkering, dan groeit daarmee de structurele ruimte. in de eerdere figuur van de gemeentefondsuitkering zullen de donkerblauwe kolommen groeien. Aangezien de totale gemeentefondsuitkering in 2023 tot en met 2025 hetzelfde blijft, zal deze extra structurele ruimte dus ten koste gaan van de incidentele ruimte. Daarom is het van belang prudent om te gaan met de incidentele ruimte die de Begroting 2023 biedt.

Gemeentefonds

Gemeentefonds in coalitieakkoord
In het coalitieakkoord zijn reeds de september- en decembercirculaire 2021 verwerkt. Tevens zijn in het coalitieakkoord inschattingen gemaakt over de meicirculaire (aanvullend accres, schrappen oploop opschalingskorting, herverdeling algemene uitkering en compensatie jeugdzorg). Voor het onderdeel Beschermd Wonen is in het coalitieakkoord al rekening gehouden met het nieuwe verdeelmodel dat voor Arnhem een nadelige oploop laat zien. Na het jaar 2026 waarin reeds rekening wordt gehouden met een nadeel van bijna € 15 miljoen loopt dit verder op tot bijna € 21 miljoen in 2027, ruim € 26 miljoen in 2028 en ruim € 28 miljoen vanaf 2029. Hiermee zal in de komende nieuwe begrotingen rekening moeten worden gehouden.

Gemeentefonds en overige ontwikkelingen aanvullend op het coalitieakkoord
In deze Begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de feitelijke meicirculaire 2022. Ten opzichte van de Begroting 2022 stijgt de gemeentefondsuitkering over de jaren tot en met 2025. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering dat tot uitdrukking komt in een hoger accres. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2026 echter een daling zien als gevolg van de wijziging van de normeringssystematiek. Het effect van dit zogenaamde accres-ravijn is circa € 25 miljoen voor Arnhem. De oploop van de opschalingskorting is tot en met het jaar 2025 geschrapt, ook dit is verwerkt in de meicirculaire.
De verdeling van het gemeentefonds sluit door onder andere de decentralisaties in het sociaal domein niet meer aan bij de huidige tijd en is bovendien in de afgelopen twintig jaar ingewikkeld en ondoorzichtig geworden. Daarom wordt vanaf 1 januari 2023 een compleet herzien verdeelmodel gebruikt. Het doel van de herziene verdeling is een stabiel verdeelmodel dat zo goed mogelijk aansluit bij de kosten van gemeenten. Het model is geen eindstation en zal continu onderhoud vragen. Op basis van een ingroeipad wordt in 3 jaar het maximale effect in elke gemeente bereikt. Voor Arnhem betekent dit een voordeel van ruim € 6 miljoen vanaf 2025 dat in de meicirculaire en daarmee in deze Begroting is meegenomen. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten als gevolg van taakmutaties en decentralisatie-uitkeringen zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).
Conform het advies van de Commissie van Wijzen zijn voor het jaar 2023 de middelen jeugdzorg incidenteel volledig in de meicirculaire verwerkt. Voor de jaren daarna vindt formele besluitvorming later plaats bij het afsluiten van de Hervormingsagenda. Daarbij vormt het advies van de Commissie van Wijzen het uitgangspunt. Op basis van de richtlijn vanuit Rijk en VNG mogen gemeenten de middelen in de begroting echter volledig meenemen, waarbij ook rekening gehouden wordt met een besparing die landelijk door het Rijk wordt uitgewerkt en naar verwachting tot lagere lasten bij gemeenten gaat leiden. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet.
Nader onderzoek naar de effecten van de nota Investeren, waarderen en afschrijven (nota IWA) op het meerjarig onderhoudsplan 2022 (MJOP) van het gemeentelijk vastgoed, levert een voordeel op. Tot slot is op deze plaats

een administratieve correctie verwerkt van een boeking die in de vorige Begroting ten onrechte niet structureel was opgenomen.

In onderstaande tabel zijn alle hiervoor beschreven mutaties op het gemeentefonds vanuit het coalitieakkoord en aanvullend daarop opgenomen.

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.890	10.997	11.795	12.156	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	3.864	3.886	4.073	4.022	S
Inschatting ontwikkelingen meicirculaire	18.024	28.800	33.621	24.695	S
Beschermd Wonen		-2.797	-7.441	-14.689	S
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Coalitieakkoord	*32.777*	*40.885*	*42.047*	*26.184*	
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	11.210	13.488	18.487	-7.215	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	2.887	2.909	4.525	5.148	S
Extra middelen Jeugdzorg		10.236	9.433	6.501	S
Effect nota IWA op MJOP Vastgoed	214	192	192	291	S
Correctie structurele boeking AR				1.000	S
Gemeentefonds totaal aanvullend op Coalitieakkoord	***14.312***	***26.825***	***32.637***	***5.725***	
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds en overige ontwikkelingen	**47.089**	**67.710**	**74.685**	**31.909**	

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

In het coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor een aantal onvermijdelijke ontwikkelingen. Daarnaast is een aantal beleidskeuzes op het terrein van de algemene middelen gemaakt. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Onvermijdelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes coalitieakkoord	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Onvermijdelijke ontwikkelingen					
Stikstofagenda	-100				I
Actualisatie BUIG	-1.300	-1.500	-1.500	-1.500	S
Burgerzaken voordeel BRP straat Zevenaar	508	508	508	508	S
Uitvoering moties Diversiteit en Inclusie eigen personeel	-65				I
Tekort Bridge to Liberation (21A62)	-100	-100	-200		I
Stijging kosten HO door vergrijzing en tariefstijgingen	-994	-1.664	-2.034	-1.904	S
Stijging kosten WRV	-460	-795	-795	-795	S
Stijging kosten doelgroepenvervoer			-274	-262	S
Stijging kosten Jeugd (tariefstijging en volumestijging)	-2.590	-2.684	-1.685	-2.221	S
Voordeel binnen zorgbegroting	5.518	4.885	3.191	3.261	S
Uitvoeringsagenda Nieuwe Haven	-200	-200			I
Beëindiging woonfuncties woonboten Nieuwe Haven	-500				I
Bijdrage E-depot Gelders Archief	-54	-54	-54	-54	S
Verlenging afspraken voor sw-medewerkers	-920	-1.915	-2.280	-2.280	S
Omzetten pilots uitvoering Wgs in structureel beleid	-155	-155	-155	-155	S
Hogere energieprijzen Sportbedrijf	-300				I
Milieutoezicht ODRA	-150	-150	-150	-150	S
Gevolgen Wet kwaliteitsborging bouw	-130	-130	-130	-130	S

Formatie SBR	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	S
Informatieveiligheid & privacy	-1.470	-1.470	-1.370	-1.270	S
Kostenstijging IV/ICT	-635	-635	-635	-635	S
Open en transparante overheid: capaciteit informatievoorziening en kwaliteitssysteem	-200	-200	-200	-100	S
RTV Arnhem / Connect		-100	-100	-100	S
Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen: Uitvoeren regionale agenda	-687	-687	-687	-687	S
Onderhoud beweegvoorzieningen in de openbare ruimte	-100	-100	-100	-100	S
Plan van aanpak woonwagenlocaties	-100	-600	-100	-100	S
Uitvoering en handhaving reguleringsinstrumentarium (ODRA)	-60	-60	-60	-60	S
Risico op kapitaalvernietiging groot onderhoud wegen		-23	-46	-69	S
Klantenservice	-100	-100	-100	-100	S
Beleidskeuzes					
Indexatie OZB obv CPI met extra ruimte tot 5% jaarlijks	2.790	4.240	5.690	7.140	S
Verhoging afvalstoffenheffing (in 4 jaar naar 95% kostendekking)	57	1.280	1.990	2.700	S
Verhoging parkeertarieven	2.900	2.900	2.900	2.900	S
Verhoging toeristenbelasting (regulier tarief met € 0,50 en verlaagd tarief met € 0,25)	166	166	166	166	S
Stopzetten dotaties aan BR Solvabiliteit	6.110	3.693	2.941	2.941	S
Vrijval BR Solvabiliteit	20.447				I
Vrijval uit algemene reserve bij weerstandsfactor van 1,4	19.284				I
Totaal Onvermijdelijke ontwikkelingen coalitieakkoord	**43.910**	**1.850**	**2.230**	**4.443**	

In het coalitieakkoord zijn de onvermijdelijke ontwikkelingen niet apart toegelicht. Hieronder worden deze punten die nu in de Begroting worden opgenomen toegelicht.

Stikstofagenda
De maatregelen in het kader van de stikstofagenda zoals ingezet in de Begroting 2022 worden ook in 2023 voortgezet.

Actualisatie BUIG
In lijn met het programmaplan ‘Doorbraak naar Werk’ en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen), wordt de bijgestelde raming voor 2023 en verder voor de BUIG verwerkt in deze Begroting.

Burgerzaken voordeel BRP straat Zevenaar
In de Perspectiefnota 2021-2024 is een voordeel van € 508.000 in 2021 en 2022 gemeld op de BRP-straat Zevenaar. Bij dit onderdeel van Burgerzaken kunnen asielzoekers uit het IND-centrum in Zevenaar zich inschrijven in de basisregistratie personen. Dit voordeel ontstaat doordat de compensatie voor de BRP-straat hoger is dan de kosten die Burgerzaken daarvoor maakt. Dit voordeel komt vanaf 2023 structureel ten gunste van de algemene middelen.

Uitvoering moties Diversiteit en Inclusie eigen personeel
Voor de uitvoering van een aantal moties in het kader van diversiteit van het eigen personeel, is een uitvoeringsplan opgesteld. Hiermee wordt gewerkt aan een divers personeelsbestand en een inclusieve (werk)cultuur. Voor de uitvoering van het plan worden middelen vrijgemaakt. De komende jaren investeren we in totaal ruim € 1,4 miljoen per jaar extra in Inclusie & Diversiteit. Dit is verdeeld over meerdere programma's. in het stedelijke programma Welzijn en Inclusie wordt een totaalbeeld gegeven.

Tekort Bridge to Liberation (21A62)
In november 2021 is amendement 21A62 (Extra budget 2022 Bridge to Liberation-experience) aangenomen om het tekort op de begroting van 2022 voor de Bridge to Liberation op te lossen. De subsidie voor 2022 is

incidenteel opgehoogd met € 100.000 en de subsidie voor 2025 is verlaagd met hetzelfde bedrag. Daardoor ontstaat in 2025 een tekort van € 100.000 binnen de huidige subsidie van de gemeente Arnhem. Voor 2023 en 2024 wordt het subsidiebedrag met € 100.000 verhoogd en in 2025 met € 200.000.

Stijging kosten HO door vergrijzing en tariefstijgingen
De toenemende vergrijzing zorgt o.a. voor een grotere vraag naar huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast wordt verwacht dat de toenemende krapte op de arbeidsmarkt invloed zal hebben op de zorg en tot tariefstijgingen zal leiden. Voor een deel is het streven om de toenemende zorgvraag op te vangen door het bieden van ondersteuning vanuit algemene voorzieningen (de sociale basis/ welzijn).

Stijging kosten WRV
De vergrijzing zorgt voor een toenemende vraag naar woon-, rolstoel- en vervoersvoorzieningen (WRV). Daarnaast stijgen de kosten van nieuwe contracten mede als gevolg van de stijgende materiaalkosten.

Stijging kosten doelgroepenvervoer
De transitie naar zero emissie bij doelgroepenvervoer vraagt een investering vanaf 2024. Tevens ontvangt de BVO-DRAN een subsidie van de provincie die afgebouwd wordt naar € 0 in 2024 waardoor de bijdrage van de gemeenten hoger zal worden. In 2021 is een positief resultaat behaald op doelgroepenvervoer, dit resultaat wordt de komende jaren ingezet ter dekking van de transitie naar zero emissie en de afbouw van de provinciesubsidie.

Stijging kosten Jeugd (tariefstijging en volumestijging)
In de laatste kwartalen van 2021 zijn de jeugdzorgkosten opgelopen vanwege hogere tarieven en een grotere zorgvraag. Deze trend zet zich in 2022 door. De verwachting is dat deze stijging voor een groot deel structureel is.

Voordeel binnen zorgbegroting
Op Wmo - begeleiding doet zicht een voordeel voor binnen de zorgbegroting. Dit komt door een combinatie van factoren. De inkoop 2020, waarbij de inzet van lichtere begeleiding aantrekkelijker is gemaakt ten opzichte van zwaardere begeleiding, heeft een blijvend effect. De aanpak van zorgfraude heeft als gevolg dat zorg doelmatiger wordt ingezet. Een deel van de Wmo-begeleiding is overgegaan naar wet langdurige zorg, waarvoor het Rijk verantwoordelijk is. Als gevolg van de coronacrisis is het aantal mensen dat gebruik maakt van activerend werk en groepsbegeleiding teruggelopen. Vooralsnog zijn de aantallen niet naar het oude niveau teruggekeerd. De verwacht is dat dit op termijn wel weer van toenemen.

Uitvoeringsagenda Nieuwe Haven
Voor 2023 en 2024 is € 200.000 bestemd voor de uitvoering en/of cofinanciering van de korte termijn activiteiten uit de uitvoeringsagenda van het implementatieplan Nieuwe Haven.

Beëindiging woonfuncties woonboten Nieuwe Haven
Onderdeel van de ontwikkeling van de haven is dat woonfunctie beëindigd wordt. Voor het beëindigen van de woonfunctie, wat neerkomt op het uitkopen dan wel verplaatsten van 15 woonboten wordt € 0,5 miljoen extra begroot.

Bijdrage E-depot Gelders Archief
Het Rijk trekt zicht landelijk terug uit de regionale historische centra (RHC) zoals het Gelders Archief. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. De RHC's dienen een eigen voorziening op te richten. Het Rijk stelt middelen beschikbaar voor de opzet van het e-depot. Het beheer moet door deelnemers in de RHC's worden gedekt. Als deelnemer in het Gelders Archief leidt dit tot een structureel hogere bijdrage van € 54.000.

Verlenging afspraken voor sw-medewerkers
Voor de komende periode van drie jaar zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de werkplekken van de Arnhemse sw-medewerkers bij of via Scalabor. In de raadsbrief 'Continueren uitvoerend werkgeverschap Wsw door Scalabor' van 7 december 2021 wordt dit toegelicht. De nieuwe afspraken betekenen dat we met ingang van 2023 een financiële bijdrage per SW-medewerker betalen aan Scalabor. De bijdrage loopt de komende jaren op naar 2,3 miljoen in 2026.

Omzetten pilots uitvoering Wgs in structureel beleid
Voor de uitvoering van de wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) zijn in samenwerking met de Belastingdienst, UWV en Hypotheekverstrekkers een aantal pilots opgezet om te kijken hoe we op de beste manier uitvoering vorm kunnen geven. Deze pilots moeten worden naar een structurele aanpak.

Hogere energieprijzen Sportbedrijf
Het Sportbedrijf wordt vanwege de aard van haar activiteiten extra hard geraakt door de stijding van de energieprijzen. Om dit te compenseren wordt voor 2023 de bijdrage verhoogd met € 300.000.

Milieutoezicht ODRA
Er wordt € 150.000 extra budget voor ODRA begroot voor het uitvoeren van extra controles. Enerzijds als gevolg van inventarisaties op bedrijventerreinen waaruit blijkt dat er 300 bedrijven zijn die niet bij de ODRA bekend waren en anderzijds door nieuwe controlefrequenties als gevolg van een nieuwe risico-analyse van het bedrijvenbestand.

Gevolgen Wet kwaliteitsborging bouw
Naar schatting worden € 130.000 extra kosten per jaar gemaakt door de invoering van de Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb). Met de Wkb (die tegelijk met de Omgevingswet in werking treedt) verdwijnt een aantal taken van de ODRA naar particuliere toezichthouders. Deze kosten kunnen niet meer verhaald worden door de leges maar zorgen nog wel voor werkzaamheden bij de ODRA.

Formatie SBR
In de Perspectiefnota 2022-2025 is aangegeven dan de afgelopen jaren een onevenwichtigheid is ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Gebleken is dat deze onevenwichtigheid niet binnen het huidige begrote budget kan worden opgelost.

Informatieveiligheid & privacy
In 2019 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid ingevoerd als wettelijk kader waaraan gemeenten moeten gaan voldoen. Hiermee kunnen inwoners bij alle overheden hetzelfde niveau van veiligheid voor hun gegevens verwachten. Tegelijkertijd nemen externe dreigingen toe. Er worden extra middelen vrijgemaakt om de informatieveiligheid en de bescherming van persoongegevens naar een hoger niveau te brengen.

Kostenstijging IV/ICT
We zien wereldwijd een bovengemiddelde stijging in de kosten van informatievoorziening en ICT. Personeel in het vakgebied is schaars geworden, waardoor een stuwing in het loongebouw en extra inhuur onvermijdelijk lijkt. Dit leidt tot hogere lasten.

Open en transparante overheid: capaciteit informatievoorziening en kwaliteitssysteem
Om te voldoen aan de Wet Openbaarheid van Bestuur lopen momenteel al inspanningen. Er zijn nog achterstanden op het gebied van het toegankelijk maken van analoge en digitale archieven. Naar de toekomst toe moet het proces anders ingericht worden. Dit vraagt om investeringen die nu in de begroting worden opgenomen.

RTV Arnhem / Connect
De Streekomroep Midden Gelderland (RTV Arnhem) is in ontwikkeling en bezig met verdere professionalisering. In 2021 en 2022 is incidenteel € 100.000 verstrekt uit de rijkscoronamiddelen. Voor een goed functionerende omroep zijn structurele middelen nodig. De uitwerking van het landelijk coalitieakkoord en gevolgen voor de toekomstige financiering worden gevolgd. Voor het Arnhems Mediafonds is in september 2021 een 2-jarige pilot gestart (uitvoering amendement). Hiervoor is € 130.000 incidenteel beschikbaar gesteld. Voor de verdere professionalisering worden structurele middelen vrijgemaakt.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen: Uitvoeren regionale agenda
In het coalitieakkoord zijn extra lasten voor de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen opgenomen. De kosten voor de uitvoering van de regionale agenda worden naar rato van inwonertal verdeeld over de regiogemeenten. Arnhem heeft voor 2022 op alle vijf de opgaven ingetekend en daarvoor vanuit de algemene middelen eenjarig een bedrag vrijgemaakt van € 412.000. Het totale bedrag voor 2022 is € 687.262. Van dit bedrag was reeds € 275.000 begroot. De begroting van de GMR en de bijbehorende regionale agenda wordt vanaf 2023 meerjarig gepresenteerd. Het gevolg van de meerjarenraming voor Arnhem is onjuist in het coalitieakkoord opgenomen. Hieronder bij de beleidsontwikkelingen voor Een duurzaam Arnhem wordt dit gecorrigeerd.

Onderhoud beweegvoorzieningen in de openbare ruimte
De afgelopen jaren zijn er beweegvoorzieningen aangelegd in de openbare ruimte. Voor het onderhoud van deze voorzieningen wordt een strucutreel budget van € 100.000 begroot.

Plan van aanpak woonwagenlocaties
Voor de onrendabele top op het plan van aanpak woonwagenlocaties worden extra middelen vrijgemaakt.

Uitvoering en handhaving reguleringsinstrumentarium (ODRA)
In de begroting worden extra middelen opgenomen voor de structurele capaciteit bij ODRA voor uitvoering en handhaving reguleringsinstrumentarium, onder andere voor goed verhuurderschap, kamerverhuur, handhaving regulering betaalbare koop en huur.

Risico op kapitaalvernietiging groot onderhoud wegen
De komende jaren zullen diverse wegen die in de jaren 60 en 70 zijn aangelegd vervangen moeten worden. Dit drukt op het onderhoudsbudget voor wegen. Om onderhoudsachterstand en daarmee kapitaalvernietiging te voorkomen worden extra investeringsmiddelen vrijgemaakt.

Klantenservice
De Klantenservice is voor veel Arnhemmers de eerste ingang bij de gemeente. De afdeling verzorgt de telefonische contacten met de Arnhemse burgers en ondernemers via het op dit moment gratis telefoonnummer 0800-1809. Op jaarbasis zijn dat gemiddeld 150.000 telefoontjes. De Klantenservice werkt met een dagelijks dashboard, waardoor precies bekend is voor welke onderwerpen inwoners de gemeente Arnhem benaderen. Grote acties, zoals mailing of belastingaanslagen, worden van tevoren intern afgestemd om voorbereid te zijn om extra vragen. Naast telefonisch contact verzorgt deze afdeling ook onze Social Media kanalen en WhatsApp communicatie. Om de dienstverlening optimaal te houden wordt het budget structureel verhoogd.

Indexatie OZB obv CPI met extra ruimte tot 5% jaarlijks
De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, worden jaarlijks met 5 procent verhoogd. De verdeling van de OZB-opbrengst niet-woningen over eigenaren en gebruikers wijzigen we van 75%-25% naar 80%-20%.
Verhoging afvalstoffenheffing (in 4 jaar naar 95% kostendekking)
In vier jaar tijd wordt de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing verhoogd naar 95%.

Verhogen parkeertarieven
De parkeertarieven worden met 0,50 euro verhoogd voor parkeren op straat en in de gemeentelijke parkeergarages. De naheffingsaanslagen (boetes) worden volgens de wettelijke regeling verhoogd.

Verhoging toeristenbelasting (regulier tarief met € 0,50 en verlaagd tarief met € 0,25)
Het reguliere tarief van de toeristenbelasting wordt verhoogd met 0,50 euro. Het verlaagde tarief wordt verhoogd met 0,25 euro.

Stopzetten dotaties aan BR Solvabiliteit
De bestemmingsreserve solvabiliteit wordt opgeheven. de begrote toevoegingen aan de reserve vallen vrij naar de algemene middelen.

Vrijval BR Solvabiliteit
Het saldo van de bestemmingsreserve solvabiliteit valt in 2023 vrij naar de algemene middelen.

Vrijval uit algemene reserve bij weerstandsfactor van 1,4
De algemene reserve biedt ruimte voor een vrijval van € 19,3 miljoen waarmee de weerstandsfactor boven de 1,4 blijft.

De financiële koers is in dit hoofdstuk verder in vier onderwerpen samengevat:

- Een DUURZAAM Arnhem
- Een GROEN Arnhem
- Een KANSRIJK Arnhem
- Een VERBONDEN Arnhem

In onderstaande tabel wordt duidelijk welke nieuwe middelen aanvullend op het coalitieakkoord op deze ontwikkelingen worden ingezet:

Beleidsontwikkelingen (aanvullend op coalitieakkoord)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Bedragen x € 1.000				
Een DUURZAAM Arnhem	-4.790	-3.798	-4.309	-409
Een GROEN Arnhem	-6.963	-5.638	-4.553	-4.734
Een KANSRIJK Arnhem	-3.297	-1.961	-1.281	-1.242
Een VERBONDEN Arnhem	-5.760	-4.466	-3.136	-2.940
Totaal beleidsontwikkelingen	**-20.809**	**-15.863**	**-13.279**	**-9.325**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp deze financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting nader toegelicht. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals opgenomen in het coalitieakkoord benoemd. Daaronder zijn de ontwikkelingen die zich na de presentatie van het coalitieakkoord hebben voorgedaan, weergegeven.

Een DUURZAAM Arnhem

Ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**I/S**
Bedragen x € 1.000					
Stadsontwikkelfonds (aangevuld tot startbedrag van € 10 miljoen)	-4.400				I
Budget stedelijke ontwikkeling	-750	-750	-750	-750	S
Versterken positie huurders	-100	-100	-100	-100	S
Verhuiscoach	-50	-50	-50	-50	I
Verhuurdersvergunning	*-250*	*-250*	*-250*	*-250*	*S*
Grofvuil twee keer per jaar gratis ophalen	-750	-750			I
Klimaatfonds	-10.000	-5.000			I
Budget Duurzaamheid (incidenteel)	-500	-500			I
Budget Duurzaamheid (structureel)	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500	S
Versterken circulaire economie	-200				I
Transformatie economie en arbeidsmarkt	-500	-500	-500	-500	I
Totaal ontwikkelingen coalitieakkoord	*-19.000*	*-9.400*	*-3.150*	*-3.150*	
Verduurzaming Vastgoed	-3.400	-3.400	-3.900		I
Ondergronds leggen hoogspanningskabel	-1.500				I
Kwaliteitsimpuls werklocaties	-300	-300	-300	-300	I
Versterking werklocaties en vestigingsklimaat voor de hoofdopgave Energy	-750				I
Betaalbaarheid en versnelling woningbouw	-500	-500	-500	-500	I
Reclame code ontwikkelen	-100				I
Korenmarkt en omgeving	-75				I
Sustainable Development Goals	-100				I
Groene Metropoolregio	435	402	391	391	S
Totaal aanvullend op coalitieakkoord	***-6.290***	***-3.798***	***-4.309***	***-409***	
Totaal ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem	**-25.290**	**-13.198**	**-7.459**	**-3.559**	

Verduurzaming gemeentelijke gebouwen
Het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed heeft door de energiecrisis nog meer prioriteit gekregen. Het is onze ambitie om zowel klimaatneutraliteit als energieneutraliteit te behalen. Dit betekent dat de CO2-uitstoot gereduceerd wordt tot 0 én dat we volledig voorzien in onze eigen energiebehoefte door lokale opwek van duurzame energie. Deze ambitie is hoog, maar ook hard nodig. Om deze ambities te kunnen realiseren begroten we in de jaren 2023, 2024 en 2025 € 0,5 miljoen investeringsbudget voor de wettelijk verplichte maatregelen. Daarnaast begroten we in 2023 en 2024 een extra investeringsbudget van € 2,9 miljoen en in 2025 een investeringsbudget van € 3,4 miljoen. Hierbij beginnen we met de gebouwen met de meeste impact, oftewel de gebouwen die nu veel (elektrische) energie en/ of gas verbruiken of bijvoorbeeld niet op de stadverwarming of een andere lokale bron zijn aangesloten. Dit zijn onder meer een aantal Multifunctionele centra (MFC), Rozet, Musis Sacrum, het stadhuis en de gemeentelijke zwembaden. Deze investeringsbudgetten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten. Zodra de investeringen afgerond zijn kunnen de kapitaallasten gedekt worden vanuit deze bestemmingsreserve.

Ondergronds leggen hoogspanningskabel
Sinds 2005 is er een verschil in behandeling in nieuwe en bestaande situaties met betrekking tot hoogspanningslijnen. Het Rijk en ook de gemeente Arnhem adviseert om voor nieuwe situaties binnen een bepaalde zone rond hoogspanningslijnen het voorzorgsbeginsel toe te passen en hier geen nieuwe gevoelige bestemmingen (woningen, scholen etc.) te vestigen. In 2005 heeft NUON een berekening uitgevoerd en aangegeven dat deze zone voor de lijn in de Hoogkamp 2x35 meter is. Deze zone is opgenomen in het bestemmingsplan. Uit recente berekeningen, die zijn uitgevoerd in het kader van de voorgenomen ontwikkeling van woningen door Portaal op de locatie van de voormalige school Het Palet, volgt echter dat dit ter hoogte van de Witsenstraat 2x45 meter is. Het RIVM geeft aan dat dit komt omdat de hoeveelheid stroom door de hoogspanningslijnen, waarmee in 2005 is gerekend, groter is geworden. Dit legt onder meer (extra) beperkingen op aan de ontwikkeling van woningen.

Gemeenten kunnen subsidie krijgen voor 80% van de kosten van het onder de grond brengen (verkabelen) van hoogspanningslijnen. Een deel van de kosten moeten gemeenten en provincies zelf betalen. Dit is afhankelijk van het aantal inwoners. Voor Arnhem betekent dit een eigen bijdrage van 20% met een maximale bijdrage van € 975.000 per kilometer. Voor de ongeveer 1,5 kilometer in de Hoogkamp is dat dus € 1,5 miljoen.

Omdat er geen (grootschalige) ruimtelijke ontwikkelingen en dus kostendragers binnen het gebied zijn, is er tot op heden nog geen beslissing genomen om te verkabelen. Wij vinden de (verruimde) zone rond de hoogspanningslijn echter hoe dan ook onwenselijk voor zowel nieuwe als voor bestaande situaties, en willen de lijn daarom -ook als de kosten niet terugverdiend kunnen worden- onder de grond brengen. Daartoe wordt de benodigde maximale eigen bijdrage van de gemeente (€ 1,5 miljoen) opgenomen in de begroting. Als eerste stap vragen we Tennet een haalbaarheidsonderzoek (quick scan) te doen. Op basis hiervan wordt een basisontwerp (verder detaillering van het traject inclusief overleg met gemeente en omwonenden) en vervolgens een en definitief ontwerp gemaakt, waarmee tot verkabeling kan worden overgegaan. Tennet zal dit als beheerder van het hoogspanningstraject moeten uitvoeren. Voor uitvoering van het gehele planproces is subsidie van de provincie beschikbaar.

Kwaliteitsimpuls werklocaties
In het coalitieakkoord is opgenomen dat de werklocaties in onze stad groen, duurzaam en toekomstbestendig moeten zijn. Dit vraagt om een kwaliteitsimpuls voor werklocaties waarbij optimaal ruimtegebruik het uitgangspunt is. Het realiseren van meer werkplekken is belangrijk voor een stad die groeit.
In de (concept) visie werklocaties wordt een handelingsperspectief geschetst voor kansen en strategieën voor werklocaties ten behoeve van optimaal ruimtegebruik en realiseren van meer werkgelegenheid. Daarbij zorgen grootschalige gebiedsontwikkelingen zoals Spoorzone Arnhem-Oost ook voor opgaven op de werklocaties. Denk aan de transformatie van Rijnpark van bedrijventerrein naar woon-werkmilieu, herontwikkeling van Het Broek ten behoeve van optimaal ruimtegebruik en het creëren van een verbinding tussen kenniscampus en Industriepark Kleefse Waard (kennis-as), verbinden en versterken van de drie campuslocaties (Industriepark Kleefse Waard, kenniscampus, Arnhems Buiten) ten behoeve van het energieprofiel van de stad.

Versterking werklocaties en vestigingsklimaat voor de hoofdopgave Energy
Met de groei van Arnhem moet er ook voldoende werkgelegenheid zijn en ruimte om te werken. De gemeente Arnhem ziet versterking van het energycluster als één van de twee hoofdopgaven voor een sterke,

toekomstbestendige economie (economische agenda 2021-2025 en uitvoeringsagenda 2022). Concrete effecten die we daarmee voor de stad en regio willen bereiken: meer (duurzame) bedrijvigheid, meer banen en meer goed opgeleide mensen die werk maken van de energietransitie en de versnelling daarvan. De stad zal in de huidige krappe arbeidsmarkt meer moeten doen om technische energiestudenten en werknemers van buiten de stad en eventueel van buiten Nederland te kunnen aantrekken en behouden. Voor de hoofdopgave Energy zijn drie Arnhemse werk- en opleidingslocaties het belangrijkst: het gebied met daarin Industriepark Kleefsewaard en de Nieuwe Haven, energy businesspark Arnhems Buiten, en de HAN/Van Hall Larenstein campus.
In de contacten met instellingen en ondernemers uit de energysector komt een drietal ruimtelijke verbeterpunten naar voren voor het vestigingsklimaat, toegespitst op deze drie locaties:
1. Betere bereikbaarheid en ontsluiting;

2. Natuur- en landschapsinclusief toevoegen of renoveren van duurzame werkplekken en bedrijfsgebouwen met ‘internationaal toonaangevende kwaliteit’. Daarnaast toevoegen van short stay woonmogelijkheid voor (internationale) werknemers en studenten;

3. Versterking van de (elektrische) aansluitcapaciteit en/of oplossingsmogelijkheden voor netcongestieproblematiek.

Met de middelen van € 750.000 als cofinancieringsbudget kan de gemeente een deel van de externe voorbereidings- en uitvoeringskosten vergoeden voor deze en eventuele andere verbeterpunten die actueel worden. Daarmee stimuleren we een multiplier effect, waarbij onze bijdrage leidt tot minimaal evenveel en soms zelf veel meer investeringen van anderen, zoals mede overheden en locatie- of gebouweigenaren en ondernemers.

Betaalbaarheid en versnelling woningbouw
Komende jaren zet Arnhem in op het versnellen van de bouw van betaalbare woningen. In het coalitieakkoord zijn middelen vrijgemaakt voor de verhuurdersvergunning, de wooncoach en de versterking van de positie van huurders. Voor onder andere het stadsakkoord met marktpartijen en woningcorporaties, de uitvoering van de woonzorgnota, het faciliteren van bijzondere woonvormen en regulering van de woningmarkt worden extra middelen ingezet voor procesbegeleiding, beleidsonderzoek en juridisch advies.
In totaal gaat het om jaarlijks € 500.000 tot en met 2026. Dit wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.

Reclame code ontwikkelen
In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om een reclamecode te ontwikkelen met een uitvoeringsplan om commerciële reclame in de openbare ruimte zoveel als mogelijk te beperken, waarbij wij zelf het goede voorbeeld geven. Om dit te bereiken wordt reclamebeleid ontwikkeld, waar de reclamecode onderdeel van uitmaakt. De randvoorwaarden van het reclamebeleid liggen vast in de omgevingswetgeving en welstandsnota, waardoor deze ook dienen te worden aangepast. Dit vraagt om juridische kaders en beleidsmatige keuzes rondom bijvoorbeeld financiën, openbare ruimte, (verkeers-)veiligheid, contracten (vastgoed), erfgoed, duurzaamheid en economie. De gemeente Arnhem heeft contracten met diverse exploitanten die reclame in de openbare ruimte plaatsen. Met hen vindt afstemming plaats in het ontwikkelen van reclamebeleid en de reclamecode. Daarnaast worden ondernemers en partners die gebruik maken van reclame in de openbare ruimte betrokken in het proces. Voor het opstellen van reclamebeleid en het ontwikkelen en implementeren van het uitvoeringsplan wordt een gespecialiseerd adviesbureau in de hand genomen. Daarnaast wordt een projectleider aangesteld om te zorgen voor borging in de organisatie. Voorgesteld wordt om hiervoor € 100.000 incidenteel in 2023 vrij te maken.

Korenmarkt en omgeving
In het coalitieakkoord is opgenomen dat samen met ondernemers wordt bekeken hoe we het gebied op en rondom de Korenmarkt en omgeving aantrekkelijker kunnen maken, waarbij we ook kijken naar de openbare ruimte. Aan de ontwikkeling van het Korenkwartier wordt op verschillende wijze gewerkt. De ruimtelijke kwaliteit van de omgeving en de openbare ruimte is een opgave die een extra impuls kan gebruiken.
Er gebeurt al veel in het gebied wat de aantrekkelijkheid en gastvrijheid alsmede de dagfunctie zal gaan versterken. Toch is er nog winst te behalen op het gebied van vindbaarheid en toegankelijkheid van het gebied. Gedacht kan worden aan een groene verbinding vanaf het station en de groene bushalte op de Nelson Mandelabrug om het gebied visueel en groen te markeren. De hiermee verbonden kosten zijn op dit moment nog niet in te schatten. Daarnaast moet een gastvrij en aantrekkelijk gebied ook een veilig gebied zijn. Gedacht kan worden om de horecastewards die nu naar volle tevredenheid de-escalerend aanwezig zijn in het gebied te verlengen om zo het gevoel van veiligheid te versterken. Het is de uitdrukkelijke wens van politie en handhaving

om de stewards te behouden. Een jaar lang verlengen vraagt ongeveer om € 75.000. Daarna zou deze inzet via de Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Korenkwartier vanuit ondernemersgeld bekostigd kunnen worden.

Sustainable Development Goals
In het coalitieakkoord is opgenomen dat bij alles wat we doen, het streven naar duurzaamheid en brede welvaart ons uitgangspunt is. De Global Goals (de 17 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties) gebruiken we hiervoor als leidraad. Alle voorstellen die vanuit het college naar de gemeenteraad worden gestuurd, worden voortaan voorzien van een duurzaamheids- en welzijnsparagraaf. Hierin wordt opgenomen op welke wijze een voorstel bijdraagt aan het behalen van deze doelen. Om dit op een goede wijze te ontwikkelen, wordt voorgesteld in 2023 € 100.000 vrij te maken voor advies en capaciteit.

Groene Metropoolregio
In de financiële tabel van het coalitieakkoord was per abuis een te hoge bijdrage aan de groene Metropoolregio opgenomen. De aanpassing hiervan leidt tot een voordeel van € 435.000 in 2023 teruglopend naar € 391.000 structureel vanaf 2026.

Een GROEN Arnhem

Ontwikkelingen een GROEN Arnhem	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Wijkgroenagenda's	-350	-350	-350	-350	I
Vitaliteit, onderhoud en duurzaam beheer parken en bossen	-150	-150	-150	-150	S
Stadslandbouw	-100	-100	-100	-100	I
Klimaatadaptatiefonds	-12.500				I
Budget Groen en Klimaatadaptatie	-750	-750	-750	-750	S
Fietsparkeren	-500	-500	-500	-500	S
Basis duurzame bereikbaarheid incl. transferia		-200	-200	-200	S
Voortzetten milieuzone	-69	-69	-69	-69	S
Ontwikkelen duurzaam mobiliteitsplan					I
Dierenwelzijn (structureel)	-50	-50	-50	-50	S
Dierenwelzijn (incidenteel)	-50	-50	-50	-50	I
Extra handhaving ODRA (structureel)	-150	-150	-150	-150	S
Extra handhaving ODRA (incidenteel)	-150				I
Totaal ontwikkelingen coalitieakkoord	-14.819	-2.369	-2.369	-2.369	
Verlaging maximum snelheid	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	I
Wandel- en fietspromenade Rijnkade	-1.000	-1.000			I
Vermindering aantal rijbanen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	I
Intensivering milieutoezicht	-33	-33	-33	-33	S
Opstellen milieuplan	-300				I
Invasieve exoten	-425	-425	-425	-425	I
Monitoring natuurbeschermingswet	-175	-25	-25	-25	I
Monitoring biodiversiteit	-150				I
Stadsecoloog	-85	-85			I
Extra groene handhaver	-70	-70	-70	-70	I
Agrarische gronden Zijpendaal en Gulden Bodem	-200				I
Strategisch aankoop grond voor groen en ontmoeten	-350				I
Toevoegen groenfonds	-175				I
Correctie BR Groot Onderhoud Openbare Ruimte				-181	S
Totaal aanvullend op coalitieakkoord	**-6.963**	**-5.638**	**-4.553**	**-4.734**	
Totaal ontwikkelingen een GROEN Arnhem	**-21.782**	**-8.007**	**-6.922**	**-7.103**	

Verlaging maximum snelheid
De in het coalitieakkoord opgenomen aanpassing van de maximumsnelheid gaat niet zonder het herinrichten van deze wegen. De kosten hiervoor zijn sterk afhankelijk van de benodigde aanpassingen. Er zal eerst een

mobiliteitsplan en een verkeersstructuurplan moeten worden gemaakt, voordat helder is welke wegen een lagere snelheid kunnen krijgen. Op voorhand wordt ingeschat dat er voor vier jaar een bedrag van € 2 miljoen per jaar nodig is.

Wandel- en fietspromenade Rijnkade
In het coalitieakkoord is opgenomen dat we zowel de hoge als de lage Rijnkade in richten als een wandel- en fietspromenade en in ieder geval autoluw. In 2023 wordt de Rijnkade aangepakt door het Waterschap. Inrichting als wandel- en fietspromenade zit nog niet in deze plannen. De aanbesteding door het Waterschap loopt reeds, inclusief de gemeentelijke onderdelen hierin. Voor zover het de bovenkade betreft, wordt autoluw ingericht, maar op de bovenkade zijn wel parkeergarages van bestaande woningen aanwezig. De lage kade wordt in de huidige plannen niet autoluw ingericht. Ingeschat wordt dat er voor twee jaar een bedrag van € 1 miljoen nodig is om de plannen aan te passen en uit te voeren.

Vermindering aantal rijbanen
Het coalitieakkoord geeft aan dat er een ambitie ligt om in de hele stad, waar mogelijk, het aantal rijbanen te verminderen. Op verschillende wegen zijn hiervoor kansen zoals de Nijmeegseweg, de Groningersingel, de Kronenburgsingel en diverse wegen in Presikhaaf. Hierbij kan mogelijk de hoeveelheid asfalt worden verminderd of het asfalt worden gebruikt voor OV in plaats van de auto. Met het investeringsbudget van € 2,0 miljoen in de jaren 2023 tot en met 2024 kunnen jaarlijks 1 á 2 grote projecten worden gedaan of meerdere kleinere projecten.

Intensivering milieutoezicht
Om het milieutoezicht (vergunningen, toezicht en handhaving) te verstevigen is het nodig dat de Omgevingsdienst (ODRA) hier extra budget voor ontvangt. Deze middelen zijn reeds in het coalitieakkoord opgenomen. Bij het opstellen van de begroting 2023 van de ODRA is gebleken dat op basis van de meest actuele gegevens over het aantal bedrijven € 183.000 nodig zal zijn. Om die reden wordt de € 150.000 structureel met € 33.000 aangevuld.

Opstellen milieuplan
In het coalitieakkoord is opgenomen dat we een Arnhems milieuplan opstellen dat deel kan uitmaken van de omgevingsvisie en omgevingsplannen. Dit beleid richt zich niet alleen op beschermen en preventie via normering, maar ook op gezondheidsbevordering door te werken aan een zo groen en prettig mogelijke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. Voor de ontwikkeling van het beleid en de daar bijbehorende instrumenten en processen is een eenmalig budget van € 300.000 nodig.

Invasieve exoten
Arnhem wil de biodiversiteit behouden en versterken. Doordat er op verschillende plaatsen invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en de reuzenberenklauw groeien, wordt de biodiversiteit bedreigd. Inheemse van nature voorkomende soorten worden verdrongen en de invasieve exoten verspreiden zich. De komende vier jaar wordt jaarlijks € 425.000 vrijgemaakt om het huidige beleid te kunnen voortzetten en de invasieve soorten op een beheersbaar niveau te brengen.

Monitoring natuurbeschermingswet
Om te bepalen wat waar in Arnhem wel en niet mag in verband met de natuurwet- en regelgeving (beschermde gebieden en flora- en faunasoorten) zal een inventarisatie en 0-meting in het kader van de Wet natuurbescherming / Omgevingsverordening worden uitgevoerd. Inschatting van deze kosten is € 150.000 in 2023. Daarbij worden deze gebieden uitgewerkt in kaart en omgevingsplan (Digitaal Stelsel). In de jaren 2023 tot en met 2026 vindt een jaarlijkse update plaats van de monitoring Wet natuurbescherming / Omgevingsverordening Gelderland dat naar verwachting € 25.000 per jaar kost.

Monitoring biodiversiteit
Om de biodiversiteit te monitoren is een inventarisatie (0-meting) noodzakelijk van de vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels, vleermuizen en andere zoogdieren in de bossen (Koningsheide/bos en Kemperheide), uiterwaardenpark Meinerswijk / Stadsblokken en parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem. Met de resultaten krijgen we inzicht in de huidige stand van zaken op het gebied van biodiversiteit en inzicht in de trend van natuurwaarden in relatie tot toekomstige woningbouw en verhoging van de recreatiedruk.

Stadsecoloog
Voor de implementatie en het verder uitbreiden van de beleidsregels voor natuurinclusief bouwen is het van belang een stadsecoloog aan te trekken. Deze stadsecoloog heeft de regie op de biodiversiteitsmonitoring en inventarisaties, zorgt voor ecologisch advies bij ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van bestemmingsplannen gebaseerd op wet natuurbescherming en eigen beleidskaders, zorgt voor de implementatie van advies naar dagelijks beheer en onderhoud en toetst onderzoeken en beschermingsmaatregelen voor evenementen in Arnhem. Voorgesteld wordt om deze voor twee jaar in te stellen.

Extra groene handhaver
Er zijn momenteel twee groene gemeentelijke handhavers. Eén voor bossen (boven de Schelmseweg) en één voor de overige groene gebieden. Omwille van veiligheid (vormen van koppels tijdens controle) en de toenemende drukte in de natuur is één extra groene handhaver gewenst. Voorgesteld wordt om hiervoor € 70.000 beschikbaar te stellen voor de jaren 2023 tot en met 2026.

Agrarische gronden Zijpendaal en Gulden Bodem
Zoals opgenomen coalitieakkoord stellen we bij het aflopen van pachtcontracten de voorwaarde dat de grond natuurinclusief wordt bewerkt of in eigen beheer wordt gehouden. Op een aantal plekken willen we niet wachten tot het pachtcontract afloopt. De agrarische gronden in de parken Zijpendaal en Gulden Bodem verpachten we met een reguliere pachtovereenkomst. Biologische bedrijfsvoering is belangrijk, gezien de ligging in het beekdal van de Jansbeek. Daarom wordt het pachtcontract afgekocht om daarmee een impuls en kwaliteitsverbetering van deze parken te bereiken. Overschakelen op een biologische natuurinclusieve vorm van stadslandbouw op deze percelen leidt tot een verbetering van de biodiversiteit en de vitaliteit van deze parken. We ramen hiervoor € 200.000 in 2023.

Aankoop gronden voor groen en ontmoeten
We maken in 2023 € 350.000 vrij voor de aankoop van gronden om hieraan in samenspraak met de wijken een stadslandbouw invulling te geven in de vorm van een buurt- of pluktuin om hiermee ook de sociale verbondenheid in de wijken te stimuleren.

Toevoegen groenfonds
In het coalitieakkoord is aangegeven dat de ecologische hoofdstructuur versterkt wordt. Een extra budget van € 175.000 in 2023 kan ingezet worden om de barrières binnen en tussen de bossen en parken en op wijkniveau tussen grotere groengebieden op te lossen.

Correctie bestemmingsreserve Groot Onderhoud Openbare Ruimte
In 2026 is de mutatie BR Groot Onderhoud Openbare Ruimte is stopgezet en op € 0 gezet. Het jaar 2025 was per abuis in de begroting gekopieerd naar 2026 hetgeen nu gecorrigeerd wordt. Dit levert een structureel nadeel van € 181.000.

Een KANSRIJK Arnhem

Ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Onderwijshuisvesting	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000	S
Overnemen financiering schuldenpreventie bij jongeren	-230	-230	-230	-230	S
Preventieactiviteiten schulddienstverlening	-153	-153	-153	-153	S
Subsidies welzijnspartijen	-1.000				I
Project schoolmaaltijden	-500	-500	-500	-500	I
Vervangen infill kunstgras	-250	-250	-250	-250	S
Energiearmoedefonds	-5.000				I
Bijverdienpremie Participatiewet (uitvoeringskosten)	-200	-200	-200	-200	S
Scholen en ander vastgoed als verbindende plek in de buurt	-320	-320	-320	-320	S
Versterken kansengelijkheid rond onderwijs (structureel)	-250	-250	-250	-250	S
Versterken kansengelijkheid rond onderwijs (incidenteel)	-250	-250	-250	-250	I
Bestaanszekerheid en Perspectief (op werk)	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	I
Verlenging Werkinvesteringsfonds	-1.250				I

Gelrepas en openbaar vervoer, € 1,-	-375	-375	-375	-375	S
Aanpak leefbare wijken	-500	-500	-500	-500	S
Budget 'Vrij zijn in Arnhem'		-200	-200	-200	I
Uitbreiden beschikbaarheid Prep bij GGD	-100	-100	-100	-100	I
Arnhem-Oost aanpak (structureel)	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500	S
Arnhem-Oost aanpak (incidenteel)	-2.500	-2.500			I
Totaal ontwikkelingen coalitieakkoord	*-19.378*	*-12.328*	*-9.828*	*-9.828*	
Aanpak seksuele Intimidatie	-150	-150	-150	-150	I
Aanpak woonoverlast	-100	-100	-100	-100	I
Ambities bestaanszekerheid	-250	-150	-150	-150	I
Uitvoering 1 euro tarief openbaar vervoer	-150	-50	-50	-50	S
Plan van aanpak Armoedebestrijding, Schulddienstverlening en bewindvoering	-300				I
Maken en uitdragen visie op ouderen	-150	-150			I
Preventie met gezag	-400	-400	-400	-400	I
Handhavers	-500	-500			I
Vereniging / sportparkmanager	-90	-90	-90		I
Urban sports	-75				I
Actualisatie BUIG	384	399	410	359	S
Actualisatie WSW	636	574	598	3.053	S
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk	-636	-574	-598	-3.053	S
Zorg	-722				I
Hogere bijdrage VGGM	-370	-370	-370	-370	S
Verlenging aanwijsbesluit SW medewerkers	76	100	119	119	S
Aanbesteding schulddienstverlening en vroegsignalering	-500	-500	-500	-500	S
Totaal aanvullend op coalitieakkoord	***-3.297***	***-1.961***	***-1.281***	***-1.242***	
Totaal ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem	**-22.675**	**-14.289**	**-11.109**	**-11.070**	

Aanpak seksuele Intimidatie
Om de aanpak van seksuele intimidatie de komende jaren voort te zetten wordt tot en met 2026 een jaarlijks budget van € 150.000 in de begroting opgenomen. Hiermee wordt onder andere aan een grote groep Arnhemse jeugd (van kind tot jongere op allerlei scholen en allerlei opleidingsniveaus) voorlichting en training gegeven zodat zij weerbaarder worden. Niet alleen als zij slachtoffer dreigen te worden maar ook als zij getuige zijn van seksuele intimidatie. Hiermee groeit een nieuwe generatie Arnhemmers op voor wie seksuele intimidatie niet langer ‘er nu eenmaal bij hoort’.

Aanpak woonoverlast
Arnhem zet tot en met 2026 jaarlijks € 100.000 in om de aanpak van woonoverlast voort te zetten. Woonoverlast is een venijnige vorm van onrecht dat mensen treft in de kern van hun bestaan, namelijk in en bij de eigen woning. Woonoverlast vanwege dealen in drugs is ingrijpend voor bijvoorbeeld gezinnen en ouderen. Met de inzet van deze middelen kan samen met andere betrokken partijen verdere uitvoering gegeven worden aan het actieplan overlast, om daarmee Arnhemmers een veilige basis te bieden van ongestoord en in vrijheid kunnen wonen.

Ambities bestaanszekerheid
Het coalitieakkoord zet in het op het versterken van bestaanszekerheid voor inwoners door de Participatiewet zo sociaal mogelijk uit te voeren. Daarbij richt Arnhem zich op het beperken van de armoedeval, redeneren vanuit besteedbaar inkomen, volgen van de ontwikkelingen op basisinkomen, integraal oppakken van vraagstukken in wijken en het doorbreken van generatiearmoede. Om voor deze ambities voldoende ontwikkel en innovatiecapaciteit beschikbaar te maken wordt in 2023 € 250.000 en tot en met 2026 € 150.000 aan extra budget hiervoor in de begroting opgenomen.

Uitvoering 1 euro tarief openbaar vervoer
In het coalitieakkoord is € 375.000 vrijgemaakt om met de Gelrepas voor één euro met het openbaar vervoer te reizen. Voor de uitvoering van deze maatregel wordt een uitvoeringsbudget van € 150.000 incidenteel in 2023 en structureel € 50.000 vanaf 2024 begroot.

Plan van aanpak Armoedebestrijding, Schulddienstverlening en bewindvoering
Om meer grip te krijgen op Armoedebestrijding, schulddienstverlening en bewindvoering maken we een plan van aanpak om deze taken beter te organiseren, bijvoorbeeld binnen onze eigen publieke dienst. Om dit plan op te stellen wordt een budget van € 300.000 in 2023 in de begroting opgenomen.

Maken en uitdragen visie op ouderen
De komende jaren groeit het aantal ouderen, met name het aantal 75-plussers, in de gemeente. Op diverse terreinen zien we nu al maatschappelijke uitdagingen voor ouderen, zoals op gebied van zelfstandig wonen, huisvesting, zorg, burgerparticipatie en gezonde leefstijl. in het coalitieakkoord is opgenomen dat ouderen oud moeten kunnen worden in hun eigen buurt en dat we blijven in zetten op Arnhem als dementie-vriendelijke stad. Voor het maken en uitdragen van de visie op ouderen waarmee deze uitdagingen worden aangepakt, wordt in de begroting in 2023 en 2024 een budget van € 150.000 opgenomen.

Preventie met gezag
Zoals in de raadsbrief "Subsidieaanvraag plan van aanpak Preventie met gezag" van 28 juni is aangegeven, is bij het Rijk een subsidie aangevraagd om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken in Arnhem-Oost te verbeteren. Zoals in de brief is toegelicht bedraagt de cofinanciering voor deze regeling van 2023 tot en met 2026 jaarlijks € 400.000. Dit wordt gedekt vanuit de incidentele vrijval van ESF-gelden in 2022.

Handhavers
Om de leefbaarheid in de wijken te vergroten is in het coalitieakkoord een jaarlijkse budget van € 500.000 vrijgemaakt. Om een sprong te kunnen maken in de uitvoering een daarmee deze naar een intensiever niveau te brengen, wordt hieraan nog een budget van € 500.000 in 2023 en 2024 toegevoegd.

Vereniging- / sportparkmanager
Sportparken worden nu nog vrijwel uitsluitend door sportverenigingen gebruikt. De sportparken kunnen worden ontwikkeld in brede beweegparken ‘van de wijk’ met als uitgangspunt de pedagogische wijk en de verlengde leertijd. Hiermee ontwikkelt het sportpark zich niet enkel meer als het domein van de sportvereniging, maar als centrale hub van de wijk rondom een gezonde leefstijl. Dit vraagt om inzet van professionals en kan niet enkel bij vrijwilligers neergelegd worden. Hiervoor wordt tot en met 2025 een vereniging- / sportparkmanager aangesteld die de sportparken doorontwikkeld samen met wijkpartijen.

Urban sports
In Klarendal staat de Urban Sport hal. Dit is een afgeschreven oude sporthal die intensief gebruikt wordt door allerlei urban sports en cultuurpartijen uit de stad en die veel jongeren trekt. In afwachting van een toekomstvisie voor deze sporthal, wordt deze een jaar langer open gehouden. Om de hal veilig en duurzaam open te kunnen houden is een budget van € 75.000 nodig.

Actualisatie BUIG en WSW
Op basis van de meicirculaire zijn de uitkeringen die Arnhem ontvangt voor de uitvoering van de gebundelde uitkering (BUIG) en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) geactualiseerd. Voor de BUIG leidt dit tot een voordeel van € 384.000 in 2023 en uiteindelijk vanaf 2026 structureel € 359.000. Voor de WSW ontstaat een voordeel van € 636.000 in 2023 en varieert dit voordeel licht in 2024 en 2025. in 2026 loopt dit op tot € 3,1 miljoen. Het voordeel wordt onder ander veroorzaakt door de afname van het aantal WSW-ers doordat deze regeling is afgesloten voor nieuwe instroom. Arnhemmers die anders in de WSW zouden zijn ingestoomd vallen nu onder de Arnhemse regeling voor beschut werk. Het voordeel vanuit de actualisatie van de WSW wordt daarom toegevoegd aan het budget voor beschut werk.

Actualisatie Zorg
Bij de actualisatie van de zorgbegroting ontstaat een nadeel van € 722.000. Dit komt voort uit verschillende voor en nadelen. Zo leidt het per 1 januari ingevoerde woonplaatsbeginsel in de jeugdwet en de volumegroei in de jeugdzorg tot een nadeel. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ontstaat een voordeel op (groeps)begeleiding en de eigen bijdrage waarvoor de totale inkomsten stijgen als gevolg van een hogere

zorgvraag. Op dit moment is nog niet in te schatten in hoeverre deze effecten structureel zijn, met name het nadeel als gevolg van het woonplaatsbeginsel. Bij de Perspectiefnota 2024-2027 zal de zorgbegroting opnieuw geactualiseerd worden met name gericht op de structurele effecten.

Hogere bijdrage VGGM
De bijdrage aan Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) stijgt met € 370.000. Dit betreft zowel de bijdrage voor veiligheid (€ 227.000) als de GGD (€ 143.000). De bijdrage stijgt mede als gevolg van aanpassingen van wet- en regelgeving en ontwikkelingen op het gebied ICT-veiligheid.

Verlenging aanwijsbesluit SW medewerkers
Voor de periode 2023-2025 zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de werkplekken van de Arnhemse SW-medewerkers bij of via Scalabor. De nieuwe afspraken betekenen dat we met ingang van 2023 een financiële bijdrage per SW-medewerker betalen aan Scalabor. Hierdoor stijgen de lasten met € 76.000 in 2023, € 100.000 in 2024 en structureel € 119.000 vanaf 2025.

Aanbesteding schulddienstverlening en vroegsignalering
Afgelopen zomer is de uitvoering van schulddienstverlening en vroegsignalering opnieuw aanbesteed. Op basis van de ontvangen inschrijvingen is de verwachting dat de kosten met jaarlijks € 500.000 gaan stijgen. Dit wordt veroorzaakt door een andere procesinrichting rond vroegsignalering, een krappe arbeidsmarkt, een beperkt aantal aanbieders op de markt en een ‘goedkope’ vorige aanbesteding.

Een VERBONDEN Arnhem

Ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Opvang en toekomstperspectief vluchtelingen en ongedocumenteerden	-250	-250	-250	-250	I
Actieplan statushouders en oude nieuwkomers	-250	-250	-250	-250	I
Cultuurprogrammering	-250	-250	-250	-250	S
Cultuurintensivering Zuid (Centrum in Zuid)	-250	-500	-750	-1.000	S
Jacobiberg	-500	-500	-500	-500	S
Gratis cultuurbezoek < 18 jaar	-200	-200	-200	-200	I
Evenementen(beleid)	-150	-150	-150		I
Dutch Green Week	0	-200			I
Beleefbaar erfgoed	-50	-50	-50	-50	I
Bewonersondersteuning wijkbudgetten	-500	-500	-500	-500	S
Ontmoeten en verbinden	-100	-100	-100	-100	S
Jongerenwerk 3.0	-315	-315	-315	-315	S
Uitbreiding college	-165	-165	-165	-83	I
Lokaal mediafonds	-65	-65	-65	-65	S
Versterken slagkracht raad	-200	-200	-200	-200	S
Verbeteren digitale dienstverlening	-500	-500			I
Versnellen digitalisering	-500	-500			I
Totaal ontwikkelingen coalitieakkoord	*-4.245*	*-4.695*	*-3.745*	*-3.763*	
Inclusie: Plan inclusieve speeltuinen	-79	-30	-30	-30	I
Inclusie: Positie inwoners met een beperking versterken	-299	-299	-299	-299	I
Inclusie: toegankelijkheid verkiezingen	-79	-45	-15	-15	S
Inclusie: Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie	-110	-110	-110	-110	I
Inclusie: Inclusieve gemeentelijke communicatie	-205	-115	-35	-35	S
Inclusie: Investeringen toegankelijk vastgoed	-500	-500	-500	-500	I
Inclusie: Aanpak racisme en discriminatie (focuspunt 1)	-150	-150	-150	-150	I
Culturele programmering	-500	-500	-500	-500	I
Ondersteuning en jubileum Sonsbeek	-500	-750			I
Rozet - gebruikersonderhoud	-223	-223	-223	-223	S

Museum Arnhem	-21	-21	-21	-21	S
Proces- en griffiekosten bezwaar en beroep	-279	-279	-279	-279	S
RTV Arnhem / Connect	-100				I
Capaciteit burgerparticipatie	-100	-100	-100	-100	I
Burgerberaden	-600				I
Bewonersondersteuning	-400				I
Bevordering opkomst verkiezingen	-50	-50	-50	-50	I
Locatieprofielen voor evenementen	-100	-100			I
Lichtshow/vuurwerkshow op oudejaarsavond	-125	-125	-125		I
Veiligheidscoördinatie evenementen, manifestaties en demonstraties	-150	-150	-150	-150	I
Beperken binnenstadsdistributie	-250	-250	-100	-100	S
Dutch Green week voorbereiding	-100				I
Gemeentepool	-282	-212	-141	-71	I
Participatieadviseurs	-150	-150			I
Public affairs	-200	-200	-200	-200	I
Strategisch huisvestingsplan	-50				I
Vervroegde afronding reorganisatie W&I	739				I
Verrekening met BR Bedrijfsvoering	-739				I
Actualisatie erfpacht canons	-58	-58	-58	-58	S
Correctie verwerking B2022 Beheer MFC's	-100	-50	-50	-50	S
Totaal aanvullend op coalitieakkoord	***-5.760***	***-4.466***	***-3.136***	***-2.940***	
Totaal ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem	**-10.005**	**-9.161**	**-6.881**	**-6.703**	

Inclusie

Arnhem zet zich in om een inclusieve gemeente te zijn waarin iedereen zichzelf kan zijn. Op diverse terreinen worden de komende jaren extra inspanningen geleverd om hieraan bij te dragen.

- Er wordt in 2023 € 79.000 en tot en met 2026 jaarlijks € 30.000 ingezet om ervaringsdeskundigen te laten bekijken hoe gebouwen, openbare ruimte en evenementen voor iedereen toegankelijk kunnen worden gemaakt en een plan om inclusieve speeltuinen te realiseren.
- Tot en met 2026 wordt jaarlijks € 299.000 ingezet om de positie van inwoners te versterken, onder andere door hoofdlooproutes in de openbare ruimte te verbeteren, inclusieve speeltuinen te realiseren en met een projectleider om het gemeentelijk vastgoed inclusiever te maken. Dit wordt in samenhang met het verduurzamen van het vastgoed opgepakt.
- Circa de helft van de stembureaus bevindt zich in panden die niet van de gemeente zijn. De toegankelijkheid hiervan wordt verbeterd met maatregelen per locatie en voorzieningen voor bepaalde doelgroepen. Hiervoor wordt in 2023 € 79.000 ingezet, € 45.000 in 2024 en structureel € 15.000 vanaf 2025.
- Om de inclusiviteit van de organisatie te verbeteren wordt Diversiteit en Inclusie meer centraal gesteld onder aansturing van de gemeentesecretaris of directeur Bedrijfsvoering.
- Om de gemeentelijke communicatie te verbeteren wordt vanaf 2023 structureel € 35.000 extra besteed aan de digitale toegankelijkheid. Daarnaast wordt in 2023 € 170.000 en € 80.000 ingezet om de communicatie inclusiever voor verschillende doelgroepen, begrijpelijker en toegankelijke te maken.
- Vanaf 2023 tot en met 2026 wordt jaarlijks een investeringsbudget van € 500.000 beschikbaar gemaakt voor investeringen om gemeentelijk vastgoed meer toegankelijk te maken. Dit wordt gezamenlijk met de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed aangepakt.
- Voor de aanpak van racisme en discriminatie wordt tot en met 2026 jaarlijks € 150.000 vrijgemaakt.

Culturele programmering

Het grootste deel van de cultuurmiddelen gaat naar de zes culturele basisvoorzieningen Rozet, Musis & Stadstheater Arnhem, Museum Arnhem, Luxor Live, Focus Filmtheater en Gelders Archief. Inclusief de meerjarenvoorzieningen, die voor hun specifieke functie in de stad worden gefinancierd. Circa 10% van de middelen gaat naar makers, kleinere culturele organisaties en breedtekunst, onder andere via de regelingen Producties Evenementen en Festivals (PEF), Amateurkunst en Stroomversneller. Er is meer geld voor programmering nodig om de ambities van Arnhem als stad van makers waar te blijven maken. Er wordt tot en met 2026 jaarlijks € 500.000 extra beschikbaar gesteld voor programmering waarbij we nog nader bezien hoe die in te zetten.

Ondersteuning en jubileum Sonsbeek
Met de afgelopen editie - die wegens corona niet in 2020 maar in 2021 heeft plaatsgevonden – heeft Sonsbeek haar positie op de internationale kunstkalender weer bewezen met een artistiek hoogwaardige en maatschappelijk relevante programmering. Daar kan met de komende jubileumeditie (75 jaar) op voortgebouwd waarbij de stad nog breder wordt aangehaakt. De begroting staat echter onder druk doordat de bijdragen vanuit het Mondriaanfonds en de provincie onzeker zijn. Dat geldt ook voor mogelijke Europese subsidie. Daarom wordt in 2023 € 500.000 en in 2024 € 750.000 gereserveerd voor de jubileumeditie van Sonsbeek.

Rozet - gebruikersonderhoud
In 2019 heeft Rozet een eerste verkennende analyse voor een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) laten opstellen voor haar gebouw Rozet Centrum. Vervolgens zijn er gesprekken geweest tussen Vastgoedbedrijf Arnhem, de huisvestingsmanager van Rozet en het bureau PVN. Het MJOP is in onderling overleg en goedbevinden aangepast naar de meest actuele inzichten. Hieruit blijkt dat er jaarlijks € 223.000 nodig is om het pand Rozet te onderhouden. Als gevolg van onder andere corona en loon- en prijsstijgingen staat de begroting van Rozet onder druk en kunnen zij dit knelpunt niet zelf ontvangen. Omdat de onderhoudslasten direct samenhangen met de verzelfstandiging, wordt dit knelpunt door de gemeente opgevangen.

Museum Arnhem
Zoals in het jaarverslag 2021 al gemeld, hebben afgelopen periode de afrondende werkzaamheden aan museum Arnhem plaatsgevonden. Inmiddels zijn bijna alle werkzaamheden afgerond, de meeste kosten gemaakt en komt de overschrijding op circa €550.000. Hiervan is al € 100.000 verwerkt in de begroting. Voor het resterende te activeren deel zullen de jaarlijkse kapitaallasten circa € 21.000 bedragen. De overschrijding is mede het gevolg van een langere bouwtijd en hogere kosten voor onder andere de beveiligingsinstallatie, renovatie van het rijksmonument en inrichting van het depot en verharde buitenterrein. De definitieve afrekening zal eind 2022 plaatsvinden.

Proces- en griffiekosten bezwaar en beroep
Een landelijke trend die al enige tijd te zien is in het belastinglandschap is de opkomst en aanhoudende groei van zogenaamde ‘No Cure No Pay’ bureaus. Deze bureaus richten zich op het bezwaar maken tegen belastingaanslagen, waarbij zij alleen betaald worden als de bezwaar makende partij in het gelijk wordt gesteld. Het aantal bezwaren stijgt door deze ontwikkeling als ook de proceskostenvergoedingen die uitgekeerd moeten worden. Daarnaast stijgen ook de proces- en griffiekosten bij beroepschriften. Deze trend is niet of nauwelijks beïnvloedbaar gebleken. De extra kosten van jaarlijks € 279.000 worden nu in de begroting opgenomen.

RTV Arnhem / Connect
In het coalitieakkoord is bij de onvermijdelijke ontwikkelingen een budget van € 100.000 structureel vanaf 2024 opgenomen voor de verdere professionalisering van RTV Arnhem. Deze professionalisering wordt reeds in 2023 ingezet. Om de activiteiten te continueren, wordt er ook voor 2023 € 100.000 ingezet.

Capaciteit burgerparticipatie
Om het actieprogramma ‘Samen maken we Arnhem’ verder te implementeren wordt de capaciteit bij burgerparticipatie uitgebreid. Wanneer de wetswijziging van inspraakverordening naar participatie-verordening dit jaar door de Eerste Kamer wordt vastgesteld, is capaciteit nodig voor de uitvoering hiervan. Voorgesteld wordt om voor vier jaar jaarlijks € 100.000 vrij te maken.

Burgerberaden
Om de burgerparticipatie te vergroten gaat Arnhem burgerberaden organiseren. Een burgerberaad is een groep willekeurige burgers die de gemeente adviseert. De selectie van de deelnemers via loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor de organisatie van burgerberaden wordt € 600.000 toegevoegd aan de nieuwe bestemmingsreserve Burgerberaden. Hiermee kunnen de komende jaren diverse burgerberaden worden georganiseerd.

Bewonersondersteuning
In het coalitieakkoord is een structureel bedrag van € 0,5 miljoen opgenomen voor het uitvoeren van bewonersondersteuning door maatschappelijke partners in de wijken. De afgelopen jaren betroffen de jaarlijkse lasten voor bewonersondersteuning echter circa € 0,9 miljoen, bekostigd uit incidentele budgetten. Rijnstad ontvangt al meerdere jaren een bedrag van rond de € 725.000 voor het uitvoeren van bewonersondersteuning.

Een halvering kan onevenredige (financiële) schade toedienen aan de organisatie en levert daardoor frictiekosten op. Daarom moet een redelijke termijn van afbouw worden gehanteerd. Om die reden wordt voorgesteld in 2023 een incidenteel extra bedrag voor bewonersondersteuning beschikbaar van € 400.000 beschikbaar te stellen. Op deze manier ontstaat voldoende tijd om samen met partners in de wijken de behoefte aan bewonersondersteuning vanaf 2024 in de verschillende gebieden in kaart te brengen en wordt voldaan aan een redelijke termijn van afbouw van de subsidie.

Bevordering opkomst verkiezingen
De gemeente draagt zorg voor de organisatie van verkiezingen voor gemeenteraad, Provincie, waterschappen, Europees Parlement en Tweede Kamer. De opkomst in Arnhem is structureel lager dan in gemeenten van vergelijkbare omvang. We vinden het van belang dat Arnhemmers gebruik maken van hun stemrecht. Daarom worden de maatregelen om de opkomst te bevorderen geïntensiveerd. Hiervoor wordt tot en met 2026 jaarlijks € 50.000 vrijgemaakt.

Locatieprofielen voor evenementen
In het coalitieakkoord is opgenomen dat binnen het evenementenbeleid gewerkt gaat worden met locatieprofielen voor verschillende locaties, waarin onder andere ook duurzaamheidseisen worden opgenomen. Om organisatoren blijvend te stimuleren en faciliteren kan hierbij een gastheer/gastvrouw per locatie worden ingezet. Om de locatieprofielen aan te laten sluiten op de omgevingswet en de omgevingsplannen, is per locatie een akoestisch onderzoek nodig. In totaal wordt voor twee jaar een budget van € 100.000 per jaar vrijgemaakt.

Lichtshow/vuurwerkshow op oudejaarsavond
Als Arnhem zijn we voorstander van een landelijk vuurwerkverbod. We zullen ons hiervoor hard maken bij het Rijk. Tot het zover is, voeren we een lokaal vuurwerkverbod in. Als alternatief voor dit verbod op consumentenvuurwerk, organiseren we een lichtshow of een vuurwerkshow op Oudejaarsavond.
Een vuurwerkshow moet echt impact maken om daadwerkelijk als alternatief voor eigen vuurwerk te worden gezien. In de loop van de komende jaren kunnen we een Arnhemse show verder ontwikkelen richting bijvoorbeeld een lichtshow. De kosten van een vuurwerkshow schatten we op basis van onderzoek bij andere steden in op € 150.000 per jaar, inclusief projectleider om dat goed en veilig te organiseren. Vanaf 2023 is hiervoor reeds € 25.000 in de begroting opgenomen. Voorgesteld wordt dit bedrag op te hogen met € 125.000 voor de jaren 2023 tot en met 2025 en daarna op basis van een evaluatie besluiten te nemen over het vervolg.

Veiligheidscoördinatie evenementen, manifestaties en demonstraties
Arnhem is een grote stad met een open karakter en dat heeft gevolgen voor de openbare orde en veiligheid. Een centraal station, uitgebreide horeca met vrije openingstijden en een professionele voetbalclub zijn verworvenheden die komen met verantwoordelijkheid. Zo gaat de opening van horeca en het nachtleven na corona gepaard met forse onregelmatigheden, tot aan ernstige aanrandingen toe. Gebeurtenissen elders in de wereld hebben hun weerslag op de aanzienlijke diasporagemeenschappen in Arnhem. Crises als de coronapandemie, de opvang van vluchtelingen en zeer recent de ontwikkelingen rond het stikstofdossier voeden de verharding en polarisatie. Het aantal demonstraties is verdubbeld, met steeds meer gevallen van geweldsdreiging. Met de huidige middelen kunnen we crises, evenementen en demonstraties onvoldoende in goede banen leiden en is het risico dat ze uit de hand lopen te groot. Met een investering van € 150.000 voor de jaren 2023 tot en met 2026 maken we een einde aan de overbelasting van de huidige capaciteit en kan worden voorzien in extra coördinatie en ondersteuning.

Beperken binnenstadsdistributie
In het coalitieakkoord is opgenomen dat we plannen maken om het aantal auto’s in en om de binnenstad terug te dringen en doorgaand verkeer en distributie aanzienlijk te beperken. Ten aanzien van zero emissie binnenstadsdistributie (waarvan Arnhem de intentie heeft uitgesproken om dit per 1-1-2025 te realiseren), is het noodzakelijk dat hiervoor aanvullende middelen worden gereserveerd. Voor de implementatie van een zero emissie binnenstadsdistributie wordt in 2023 en 2024 € 250.000 vrijgemaakt en daarnaast is € 100.000 structureel nodig voor het beheren en controleren van deze zone.

Voorbereiding Dutch Green week
In het coalitieakkoord is opgenomen dat in 2024 de Dutch Green week wordt georganiseerd. Om deze goed voor te kunnen bereiden is in 2023 een bedrag van € 100.000 begroot.

Gemeentepool
In het coalitieakkoord is opgenomen dat we voorkomen dat inhuur voor regulier werk wordt ingezet. Om toch snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen of wisselende behoeftes van de stad, stellen we een interne flexibele schil in. Hiermee kunnen we desgewenst ook snel op- en afschalen, maar wel op een goedkopere manier waarbij de kennis in de organisatie wordt geborgd. De gemeentepool is een antwoord op de vraag hoe we ervoor zorgen dat gemeente Arnhem op een toekomstbestendige manier nieuwe mensen weet te vinden (recruitment), binden, boeien en behouden (leren en ontwikkelen). De ontwikkeling van een gemeentepool houdt in dat we jaarlijks tientallen (nieuwe) medewerkers proactief en competentiegericht gaan werven. We wachten niet tot er een concrete vacature of opdracht is, maar gaan zelf op zoek naar een diversiteit aan kandidaten die we een loopbaan bij de gemeente willen aanbieden om op termijn door te stromen naar een reguliere werkplek. We besteden specifiek aandacht aan moeilijke vervulbare functies en werving van mensen uit ondervertegenwoordigde groepen. Om dit te kunnen realiseren is extra inzet nodig op het gebied van recruitment, ontwikkelingstrajecten en interne mobiliteit. Voorgesteld wordt om hiervoor incidentele middelen vrij te maken, aflopend van € 282.000 in 2023 naar € 71.000 in 2026.

Participatieadviseurs
Als gemeente laten we meer zien wat we doen in de wijk. We gaan onze inwoners en andere belanghebbenden snel en vroegtijdig betrekken bij de dingen die we in de stad doen, waarbij telkens vooraf duidelijk moet zijn waarop inwoners invloed hebben. Hiervoor zetten we een mix van instrumenten in. Per wijk en per onderwerp kijken we wat het beste werkt. Om uitvoeringsprojecten te ondersteunen, burgerparticipatie goed te implementeren in de organisatie en nieuw beleid uit het coalitieakkoord op een goede wijze te implementeren, zijn twee participatie-adviseurs nodig. Voorgesteld wordt om hiervoor in de jaren 2023 en 2024 € 150.000 vrij te maken.

Public affairs
De Arnhemse Public affairs functie richt zich op de advisering en ondersteuning van het college op de (overstijgende) netwerken en partnerschappen Groene Metropoolregio en provincie, Euregio + stedennetwerk, G40 en VNG. Een specifieke lobbyfunctie is binnen de huidige formatie en budgetten niet te realiseren. Lobbyactiviteiten vinden vooral plaats vanuit de betreffende programma's en projecten. De investering is nodig om hier meer regie op te krijgen, een meer actieve lobby richting Rijk te realiseren en te gaan werken met een strategische en rollende Arnhemse lobbyagenda in goede afstemming met het Public affairs team van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. Voorgesteld wordt om hiervoor incidenteel tot en met 2026 jaarlijks € 200.000 vrij te maken.

Strategisch huisvestingsplan
Gelet op het feit dat het huurcontract voor het stadskantoor in 2025 afloopt, is een onderzoek naar onze toekomstige huisvesting, uitmondend in een strategisch huisvestingsplan, op korte termijn gewenst en noodzakelijk. Daarbij onderzoeken we de mogelijkheden om de huisvesting in het stadhuis te concentreren. Daarnaast wordt onderzocht of gezamenlijke huisvesting in de wijken van de teams Leefomgeving, Sociale Wijkteams en Werk & Inkomen kan bijdragen aan meer integraliteit in de aanpak en de gewenste versterking van de samenwerking. Om dit onderzoek uit te kunnen laten voeren is in zowel 2022 als in 2023 € 50.000 aan middelen noodzakelijk.

Vervroegde afronding reorganisatie W&I
De reorganisatie van Werk & Inkomen die in 2020 gestart is, loopt voor op schema. Voor deze reorganisatie zijn middelen gereserveerd in de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering. In 2022 zullen de voor 2023 gereserveerde middelen worden onttrokken aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering. Dit wordt meegenomen in Turap 2 - 2022. in 2023 worden de niet bestede middelen weer toegevoegd aan deze reserve.

Actualisatie erfpacht canons
Wanneer een erfpachter daarom verzoekt wordt het erfpachtperceel, conform bestaand beleid aan de pachter verkocht. Als gevolg van deze verkoop dalen de jaarlijkse canon opbrengsten. Deze worden nu vanaf 2023 structureel met € 58.000 verlaagd, waarmee de geraamde inkomsten uit erfpacht aansluiten bij de omvang van de gronden die in erfpacht zijn uitgegeven.

Correctie verwerking B2022 Beheer MFC's
In de Begroting 2022 is in de ontwikkelingen van het financieel kader toegelicht dat extra ruimte werd vrijgemaakt voor het beheer van MFC's. Per abuis is dit niet cijfermatig in de Begroting 2022 verwerkt.

Jaarlijkse bijstellingen

Jaarlijkse bijstellingen	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Prijs- en volumeontwikkeling 2022	-2.300	-2.300	-2.300	-2.300	S
Prijs- en volumeontwikkeling 2023	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	S
Totaal ontwikkelingen coalitieakkoord	-17.300	-17.300	-17.300	-17.300	
Prijs- en volumeontwikkeling 2022	-2.535	-2.535	-2.535	-2.535	S
Compensatie subsidies 2022	-2.753				I
Brandstofkosten doelgroepenvervoer	-250				
Prijs- en volumeontwikkeling 2023	-4.396	-4.396	-4.396	-4.396	S
Inverdieneffect				700	S
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	105	245	255	445	S
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	1.042	713	1.177	-503	
Totaal aanvullend op coalitieakkoord	**-8.787**	**-5.972**	**-5.499**	**-6.288**	
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-26.087**	**-23.272**	**-22.799**	**-23.588**	

Prijs- en volumeontwikkeling

Sinds de tweede helft van 2021 zijn de inflatiecijfers drastisch opgelopen. De forse prijsstijgingen zijn vooral te zien in de energieprijzen en de bouwmaterialen. Hierdoor worden diverse onderdelen in de begroting geconfronteerd met hogere lasten. In het coalitieakkoord is daarom reeds € 17,3 miljoen voor compensatie van de prijs- en volumeontwikkeling over 2022 en 2023 opgenomen. Na het verschijnen van het centraal economisch plan 2022 (CEP) is de prijsontwikkeling opnieuw berekend. Op basis van de loon en prijsontwikkeling in 2022 is deze structureel verhoogd met € 2,5 miljoen en op basis van de verwachte loon- en prijsontwikkeling over 2023 met € 4,4 miljoen. Daarnaast wordt de raming voor 2023 incidenteel verhoogd met € 3,0 miljoen waarvan € 2,5 compensatie voor subsidieontvangers en € 250.000 voor de hogere brandstofkosten voor doelgroepenvervoer.

Voor de aanvullende prijsontwikkeling over 2022, bovenop de compensatie die in de Begroting 2022 was opgenomen, is in het coalitieakkoord € 2,3 miljoen geraamd. Op basis van de nieuwe raming op basis van het CEP wordt dit met € 2,5 miljoen verhoogd naar € 4,8 miljoen. Deze totale extra compensatie kan uitgesplitst worden in 3 onderdelen. De meest forse prijsstijgingen zien we in het onderhoud van de openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) en de zorg (€ 1,3 miljoen). Daarnaast leidt de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren tot € 1,3 miljoen hogere lasten. Daarnaast ontvangen subsidieontvangers in 2023 incidenteel een extra compensatie van € 2,8 miljoen en ramen we in 2023 € 250.000 aan extra brandstofkosten voor doelgroepenvervoer. Voor het Sportbedrijf is in het coalitieakkoord € 300.000 bestemd in verband met de hogere kosten die zij hebben. Bij de Perspectiefnota volgend jaar zal bekeken worden of alsnog overgegaan kan worden tot een structurele aanvullende compensatie voor subsidieontvangers. Dit zal mede afhankelijk zijn van een oplossing van het 'ravijn' in de gemeentefondsuitkering dat de structurele ruimte in deze begroting beperkt.

Voor (reguliere) prijs- en volumeontwikkeling vanaf 2023 was in het coalitieakkoord reeds € 15,0 miljoen geraamd. De geactualiseerde raming op basis van het CEP komt € 4,4 miljoen hoger uit op € 19,4 miljoen structureel vanaf 2023. Hierin wordt onder andere rekening gehouden met een consumentenprijsindex (cpi) van 2,4%, een stijging van de ambtenarensalarissen van 3,6%, een stijging van de zorgkosten met 4,4% en een stijging van het onderhoud in de openbare ruimte met 2,9%. In maart 2023 publiceert het Centraal Planbureau (CPB) een nieuw CEP. Daaraan kan deze raming worden getoetst.

De loon- en prijsontwikkeling zijn zoals gezegd uitzonderlijk groot. In de afgelopen 10 jaar waren de ramingen voor ontwikkeling van de lonen bij de overheid en de prijzen van overheidsconsumptie niet zo hoog als de raming in het CEP 2022. De hoge loon- en prijsontwikkeling brengt op de lange termijn onzekerheid met zich mee. Mogelijk ontstaat er op lange termijn een inverdieneffect waardoor de prijsontwikkeling uit externe bron gedekt kan worden. We ramen hiervoor in 2026 een effect van € 0,7 miljoen. Bij de komende perspectiefnota zal deze post opnieuw beoordeeld worden.

Ontwikkeling onroerende zaak belasting (OZB)

De OZB-opbrengsten worden geraamd op het aantal woningen inclusief de groei van het aantal woningen dat de komende jaren verwacht wordt. De toename van het aantal woningen en daarmee de OZB-opbrengsten zijn in de nieuwe raming naar boven bijgesteld. Dit leidt tot een stijging van de inkomsten met € 105.000 in 2023 oplopend tot structureel € 445.000 vanaf 2026.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

De ontwikkelingen van het MIP bestaan uit drie onderdelen, de actualisatie van de planning, de actualisatie van de prijzen en de aanpassing van de raming voor het planningsrealisme. In de onderstaande tabel zijn deze ontwikkelingen afzonderlijk weergegeven.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	2023	2024	2025	2026	I/S
Bedragen x € 1.000					
Actualisatie MIP	725	322	338	240	S
Indexatie MIP	-203	-426	-615	-742	S
Planningsrealisme MIP	520	818	1.453	0	I
Totaal ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	**1.042**	**713**	**1.177**	**-503**	

Actualisatie planning

Uit de actualisatie van de planning volgt een voordeel van € 725.000 in 2023 aflopend tot € 240.000 in 2026. Reden hiervoor is dat investeringen getemporiseerd worden. Met name door schaarste van bouwmaterialen en personeel lopen diverse investeringsprojecten vertraging op en verschuift daarmee ook de planning van de volgende investeringen.

Actualisatie prijzen

De begroting is zoals gebruikelijk opgesteld in constante prijzen. Dit betekent dat in deze begroting de ramingen voor alle jaarschijven (2023-2026) zijn gebaseerd op een vast prijspeil zoals geprognosticeerd voor 2023. Voor investeringen in het MIP geldt hierbij echter een uitzondering.

In het MIP kan onderscheid worden gemaakt tussen twee type investeringen:

- Investeringen die jaarlijks repeterend plaatsvinden. Het betreft dan vaak de kosten van groot onderhoud of van periodieke vervanging van bestaande investeringsgoederen.
- Eenmalige, unieke investeringen. Deze investeringen worden in het MIP geraamd in het verwachte jaar van oplevering. De daadwerkelijke bestedingen kunnen verspreid over meerdere jaren plaatsvinden. Het gaat hier veelal om gebouwen (vaak voor sport, cultuur, onderwijshuisvesting) of grote infrastructurele werken (zoals de Blauwe Golven).

Voor de jaarlijks repeterende investeringen geldt dat zij geraamd worden in constante prijzen. Eenmalige, unieke investeringen worden daarentegen geraamd op het verwachte prijsniveau van het jaar / de jaren waarin de desbetreffende investering zal worden uitgevoerd. Verwachte prijsstijgingen tot oplevering van het project maken onderdeel uit van de desbetreffende projectbegroting. Eventuele bijstelling van deze investeringsramingen bijvoorbeeld als gevolg van meer dan verwacht gestegen prijzen wordt dan ook per project bepaald, waarbij rekening wordt gehouden met de voortgang van het project (onderdelen die al zijn uitgevoerd blijven buiten beschouwing) en met de mogelijkheden om prijsstijgingen binnen het project op te vangen.

Op basis van deze uitgangspunten is het MIP in deze begroting als volgt bijgesteld:

- De jaarlijks repeterende investeringsbudgetten voor onderhoud en periodieke vervanging in de openbare ruimte zijn geactualiseerd naar het prijspeil 2023. Dit gebeurt op basis van de BDB-index Grond-, weg, en waterbouw Nieuwbouw. In de begroting was al rekening gehouden met een prijsstijging van 2% in 2022. Nu bijgesteld voor de structurele doorwerking van hoger dan verwachte prijzen 2022 van 8,5% plus de verwachte prijsstijging 2023 van 3,8%.
- De in het voorliggende MIP opgenomen unieke, éénmalige investeringsprojecten betreffen nagenoeg uitsluitend de investeringen voor onderwijshuisvesting. Het prijspeil van deze budgetten is geactualiseerd op basis van de BDB-index Schoolgebouwen Nieuwbouw. In de begroting was al rekening gehouden met een jaarlijkse prijsstijging van 2%, nu bijgesteld voor structurele doorwerking hoger dan verwachte prijzen 2022

van 6,4% plus hogere verwachte prijsstijging in 2023 van 2,5%. Vanaf 2024 wordt verder rekening gehouden met een prijsstijging van ongewijzigd 2% per jaar;
- Naast de verwachte prijsstijging voor 2023 wordt zoals aangegeven dus steeds ook rekening gehouden met de structurele doorwerking van de in 2022 sterker dan verwachte prijsstijgingen.

Op deze wijze is daarmee ook invulling gegeven aan motie 21M247 (Stijging bouwkosten volledig opnemen in begroting).

Door het hanteren van de meest passende indexcijfers is de begroting gebaseerd op een realistisch prijspeil. In de huidige marktomstandigheden is er sprake van een tekort aan bouwmaterialen en gekwalificeerd personeel en als gevolg hiervan zijn er prijsstijgingen in zowel de utiliteitsbouw als in de grond-weg-waterbouw (GWW). Sinds begin 2022 is als gevolg van de oorlog in de Oekraïne de prijs voor bouwmaterialen nog verder gestegen. De hoge gas- en olieprijzen leiden direct tot verhoging van de kosten van bouwmateriaal. Prijsstijgingen van soms meer dan 10% zijn aan de orde van de dag en er is veel onzekerheid bij zowel aannemers als opdrachtgevers over de prijs van bouwmaterialen. Als gevolg van deze onzekerheid zijn aannemers/uitvoerders niet (meer) bereid om het risico van prijsstijgingen te dragen. Zolang de marktomstandigheden hierom vragen zal daarom de ‘risicoregeling indexering prijsstijgingen bouw’ in de contracten moeten worden opgenomen. Hiermee wordt voorkomen dat lopende werken stilgelegd worden en wordt voldaan aan een belangrijke voorwaarde zodat marktpartijen zich blijven inschrijven op aan te besteden werken. Daar waar prijsvaste aanbesteding niet mogelijk blijkt wordt hiermee prijsrisico zoveel mogelijk beperkt.

Bij de reguliere onderhoudsprojecten in de openbare ruimte zal hiervan gebruik worden gemaakt zolang de marktomstandigheden daarom vragen. Bij de grotere ontwikkelprojecten in de openbare ruimte waarbij sprake is van een prijsrisico zal vóórdat de aanbesteding plaatsvindt dit aan het college worden voorgelegd, en alleen ná goedkeuring door het college worden overgegaan tot toepassing van een risico-indexatieregeling.

Omdat door het toepassen van de ‘risicoregeling indexering prijsstijgingen bouw’ het prijsrisico wordt verlegd van de aannemer naar de gemeente, is hiervoor een risico opgenomen in het gemeentebrede risicoprofiel.

Planningsrealisme
Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Dit kan diverse redenen hebben zowel intern (bv. personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Bijvoorbeeld omdat juridische procedures meer tijd kunnen vragen dan in de planning voorzien, omdat bezwaar / beroep wordt aangetekend. Of omdat de aanbesteding niet verloopt zoals gehoopt. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Wanneer we met langere doorlooptijden binnen de individuele projecten rekening zouden houden, rekken we het kader voor het project op voorhand al op. Dat vinden we niet gewenst. De individuele planningen zijn zo goed en realistisch mogelijk opgesteld en op het halen van die planning moet worden gestuurd. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat bij een aantal projecten vertraging zal optreden. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hiermee houden we rekening door sinds de Perspectiefnota 2021-2024 op het totaalniveau van de investeringen een deel planningsrealisme in te ramen. Voor het gehele MIP, inclusief nieuwe investeringen en geraamd op het geactualiseerde prijspeil, is het planningsrealisme voor deze Begroting opnieuw geraamd. Op historische basis wordt hiervoor een aflopende reeks van 70% verwachtte onderuitputting van de kapitaallasten geraamd in 2023, 50% in 2024 en 30% in 2025. In de Begroting 2022 was voor 2023 reeds een onderuitputting van 50% geraamd en voor 2024 30%. De actualisatie van het planningsrealisme leidt tot een verlaging van de totale lasten van het MIP met € 0,5 miljoen in 2023, € 0,8 miljoen in 2024 en € 1,5 miljoen in 2025.

Robuustheid van de begroting

De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2023 € 61,4 miljoen. Dat betekent dat er € 61,4 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2023 € 41,6 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 19,8

miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2023 uitkomt op 1,5. Dit ligt 0,5 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2023 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 2,4 in 2025 in 2026 daalt de weerstandsfactor naar 2,1. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2021	Prognose 2022	2023	2024	2025	2026
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	52.462	41.631	41.631	39.155	39.155	39.155
Beschikbare weerstandscapaciteit	99.678	97.605	61.417	68.691	94.812	80.831
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**47.216**	**55.974**	**19.786**	**29.536**	**55.657**	**41.676**
Verschil (> factor 1,4)	26.231	39.321	3.134	13.874	39.995	26.014
Weerstandsfactor	**1,9**	**2,3**	**1,5**	**1,8**	**2,4**	**2,1**

Naast de weerstandsfactor is de solvabiliteitsratio een indicator voor de robuustheid van de balans. In het coalitieakkoord is afgesproken de BR Solvabiliteit op te heffen en te streven naar een solvabiliteit van 14%. Hiermee is extra incidentele ruimte vrijgekomen die deels is ingezet. Doordat het gemeentefonds ook incidentele ruimte biedt is de impact op de solvabiliteitsratio beperkt en stijgt deze 2 procentpunt ten opzichte van de Begroting 2022 naar 18% in 2023. De komende jaren stijgt de solvabiliteit naar 23% in 2026. Ondanks dat de begroting 2023 hiermee robuust is, zijn de ontwikkelingen in het gemeentefonds met betrekking tot het 'ravijn' in 2026 en Beschermd Wonen redenen om nu niet alle beschikbare incidentele ruimte in te zetten.
Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Opbouw van de Begroting 2023

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de Begroting eruit ziet.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)

Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)

In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website

De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
De Arnhemse wijkaanpak is succesvol gebleken, zo is geconcludeerd in het evaluatierapport uit 2021. In de verschillende wijken zijn stevige netwerken opgebouwd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanuit de opgaven en behoeften is een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit de gemeente verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per gebied geformuleerd. We onderzoeken of een eenvoudigere wijze van het begroten van de wijkprogramma's een optie is.

Betekenis stadsbrede thema's

- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en nodigt uit tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energieneutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

De reden om wijkgericht en gebiedsgericht te werken is helder: hierdoor krijgt iedere wijk of gebied de focus, aandacht en behoeften die nodig zijn op basis van het eigen gebieds-DNA. Daarbij is het voortdurend zoeken naar de balans tussen collectieve oplossingen en maatwerk. In het recent gesloten coalitieakkoord is duidelijk gemaakt dat gestreefd wordt naar levendige wijken waarin mensen van verschillende achtergronden en inkomens de mogelijkheid hebben met elkaar samen te leven. Om dat te bereiken moet onder andere actief gestuurd worden op het divers maken van het woningaanbod in de verschillende wijken. Elke Arnhemmer moet volop kansen krijgen om zijn of haar ambities waar te maken, ook als je start met een achterstand.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

De gemeente als gebiedsgerichte organisatie
De Arnhemse gebiedsgerichte aanpak onder de naam Van Wijken Weten is in 2021 geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat het goed gelukt is om bewoners en belanghebbenden in onze wijken daadwerkelijk meer invloed te geven. De gemeente wordt meer dan voorheen het geval was als nabij ervaren. Met de gebiedsgerichte aanpak geven we niet alleen bewoners meer invloed op hun directe leefomgeving, maar zijn we als gemeente ook effectiever in het maken van de goede keuzes in de uitvoering. De wijken van Arnhem zijn hiervoor geclusterd in acht gebieden die elk een eigen wijkprogramma hebben. De teams Leefomgeving (TLO's) vormen de schakel tussen het stedelijk bestuur en het wijkbestuur: zij halen de agenda's op bij inwoners en andere stakeholders en

vertalen deze naar wijkprogramma's, daarbij rekening houdend met de stedelijke programma's en de consequenties voor de wijken.

Hoewel de evaluatie kritisch is op onderdelen is een duidelijke conclusie dat we vooral door moeten gaan met de gebiedsgerichte aanpak. De grote opgaven van de komende jaren (klimaat, wonen, energietransitie, vluchtelingenopvang etc.) maken dat juist nu draagvlak en communicatie met inwoners van belang zijn. Veel veranderingen beginnen van onderaf en starten bij goede ideeën van inwoners. De gebiedsgerichte aanpak en bijbehorende gebiedsgerichte structuur dragen hier aan bij.

De basis van het gebiedsgericht werken is niets anders dan vraagstukken en ontwikkelingen integraal oppakken, van buiten naar binnen en afgestemd op het DNA van het desbetreffende gebied. Wil je deze uitgangspunten als leidend principe hanteren binnen de organisatie, dan zul je moeten investeren in medewerkers die op deze wijze hun werk uitvoeren. Dat kan door ze hiervoor trainingen en opleidingen aan te bieden, maar ook door in het selectiebeleid rondom nieuwe medewerkers hier aandacht voor te vragen. Daarnaast is 'goed voorbeeld gedrag' nodig richting maatschappelijke partners, bewoners en ondernemers. Ook is het voeren van inwonersparticipatie bij (beleids)processen hierbij van wezenlijk belang. Hiervoor is het actieplan 'Samenwerken aan Arnhem' opgesteld. Tenslotte wordt ook samen met maatschappelijke partners en bewoners gekeken op welke wijze bewoners goed ondersteund kunnen worden bij maatschappelijke (bewoners-)initiatieven.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze wijken hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. De afgelopen jaren is een start gemaakt met de Arnhem-Oost aanpak, in de wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf, het Arnhemse Broek en Malburgen. Dit is nodig, aangezien de urgentie in deze wijken als het gaat om verbetering van leefbaarheid en veiligheid alleen maar groter wordt. Deze wijken hebben een meer doelgerichte en samenhangende aanpak nodig dan dat ze voorheen kregen. We zetten deze aanpak voort en committeren ons meerjarig aan deze Arnhem-Oost aanpak, die alleen kan slagen met structurele aandacht en inzet. Het meerjarige commitment wordt onderkend en uitgedragen door gemeente, provincie en het Rijk. We voeren de aanpak uit met concrete uitvoeringsagenda's met daarin plannen op de verschillende deelgebieden die integraal worden uitgewerkt. Uiteraard investeren we hier als gemeente fors in. Dat doen we door een fonds in te stellen van € 5 miljoen en door jaarlijks € 1,5 miljoen beschikbaar te stellen. De lessen die we trekken uit de aanpak in Arnhem-Oost gaan we, waar mogelijk, toepassen in de rest van de stad.

Gekoppelde thema's: meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar kunnen ontmoeten. 'Ontmoeten' levert een bijdrage aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Om dit te realiseren zijn voldoende voorzieningen in de wijk nodig. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug. Om de accommodaties voor ontmoeting in de wijk op peil te houden is jaarlijks een bedrag van € 100.000 extra vrijgemaakt.

Bewonersondersteuning
Arnhem wil graag dat wijkbewoners betrokken zijn bij hun wijk, dat ze zich hiervoor inzetten en verantwoordelijk voelen. Ondersteuning van bewoners is dan belangrijk. Bewonersondersteuners (soms bij ons ook opbouwwerkers of participatiemedewerkers genoemd) verbinden en ondersteunen individuele en groepen bewoners bij een actieve deelname aan het vormgeven van hun eigen buurt of wijk. Het kan gaan om het ondersteunen van hele concrete buurtinitiatieven, om ondersteuning van buurthuizen, maar ook om ondersteuning op het terrein van wonen, welzijn, sport, cultuur, duurzaamheid, energie en veiligheid in de wijk. Bewonersondersteuning zetten we de komende jaren dan ook verder voort en hiervoor is jaarlijks € 500.000 beschikbaar.

Gekoppelde thema's: meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en op vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis worden gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar. Door in alle acht gebieden met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie van de wijkaanpak uit 2021, de Rekenkamerbrief over Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met het doorontwikkelen van de wijk- en gebiedsgerichte aanpak om te komen tot leefbare wijken. De aanpak wordt aangepast om zo nog beter en met meer impact te kunnen werken in de wijken. Onderwerpen als het verbeteren van de financiële sturing, het sturen op maatschappelijk vastgoed en het effectiever inzetten van wijkprogramma’s komen hierbij aan bod.

Leefbare wijken
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie ‘Voorkomen stadsvernieuwing 4.0’. De monitor is in 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we alle wijken in Arnhem betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.

We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit doen we vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Maatschappelijke accommodaties: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van het effectief gebruik van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de samenwerkende buurthuizen is een visie ontwikkeld op buurthuizen en is onderzocht hoe het beheer van buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het aanbod aan accommodaties voor ontmoeting en activiteiten in de wijk moet matchen met de vraag vanuit de wijk. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. Hiervoor maken we een beleidsplan integraal accommodatiebeleid.

Monitor leefbare wijken

Op basis van de in 2022 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in de wijken in Arnhem. Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken. Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we vooralsnog in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten in de wijk. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het geven van inhoud aan de wijkprogrammering.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	19.166	373	0	0
Kansengelijkheid	34.098	8.414	5.000	0
Gezondheid	117.795	447	128	114
Openbare ruimte	18.571	1.474	1	1
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	6.620	13.727	1.184	368
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	2.575	0	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal	**198.862**	**24.435**	**6.313**	**483**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

Wijken Algemeen is geen formeel begrotingsprogramma. Onderstaande tabel hoort daarmee ook niet tot de programmatotalen die door de raad worden vastgesteld maar is slechts indicatief om het meerjarig verloop te illustreren.

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	164.151	196.674	192.840	198.862	197.408	194.991	196.502
Baten	21.507	23.057	23.801	24.435	24.393	24.325	24.284
Saldo lasten en baten	***-142.644***	***-173.617***	***-169.039***	***-174.426***	***-173.015***	***-170.666***	***-172.218***
Toevoegingen aan reserves	2.909	1.449	1.562	6.313	1.314	1.314	1.315
Onttrekkingen aan reserves	2.314	322	1.787	483	300	510	327
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-594***	***-1.127***	***225***	***-5.831***	***-1.014***	***-804***	***-988***
Gerealiseerd resultaat	**-143.238**	**-174.744**	**-168.815**	**-180.257**	**-174.029**	**-171.470**	**-173.206**

Toelichting

Lasten

Voor wijken algemeen is totaal € 198,9. De verdeling hiervan over de verschillende thema's is in de tabel hierboven inzichtelijk gemaakt.

De begrote lasten zijn in 2023 met € 6,0 miljoen toegenomen ten opzichte van 2022. De lasten voor het thema gezondheid stijgen met 3,9 miljoen. Dit betreft grotendeels loon- en prijscompensatie, voor een belangrijk deel voor de sociaal wijkteams en subsidieontvangers. Daarnaast landen een aantal maatregelen uit het coalitieakkoord en deze begroting zoals toegelicht in hoofdstuk 2 in de wijkprogramma's, zoals de middelen voor het openbaar vervoer voor € 1 met de Gelrepas en de middelen voor leefbare wijken.

Baten

Voor wijken algemeen is totaal € 24,4 miljoen aan baten begroot. De begrote baten zijn in 2023 met € 0,6 miljoen toegenomen ten opzichte van 2022. Deze stijging is vrijwel volledig afkomstig vanuit het thema wonen. Het betreft toegenomen baten als gevolg van het verhogen van de parkeertarieven straatparkeren.

Toevoegingen aan reserves

Voor wijken algemeen is totaal € 6,3 miljoen aan toevoegingen aan reserves begroot. Dit betreft een toevoeging van € 5,0 miljoen aan het Energiearmoedefonds, € 0,8 miljoen aan de BR Bereikbaarheidsfonds en € 0,5 miljoen aan de BR Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

Voor wijken algemeen is totaal € 0,5 miljoen aan onttrekkingen de BR Vastgoed begroot

Sociale wijkteams

Van de totale begroting op de wijkprogramma’s heeft € 120,2 miljoen betrekking op zorg in natura en persoonsgebonden budget. Groot deel van dit bedrag wordt besteed onder de regie van de Stichting sociale wijkteams Arnhem. De budgetten zijn als volgt verdeeld binnen de wijken:

- € 41,4 miljoen wordt besteed aan Jeugdzorg;
- € 21,9 miljoen wordt besteed aan beschermd wonen;
- € 30,4 miljoen wordt besteed aan WMO;
- € 7,0 miljoen wordt besteed aan doelgroepenvervoer;
- € 14,6 miljoen wordt besteed aan huishoudelijke ondersteuning;
- € 4,8 miljoen wordt besteed aan Jeugdzorg.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee zou moeten kunnen doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2023

- Bewonersinitiatieven faciliteren die bijdragen aan een integrale aanpak op het gebied van sociale cohesie.
- Versterken van de bestaande plekken in de wijk voor ontmoeting.
- Samenwerking met alle partners in de wijk om te komen tot een optimaal netwerk van voorzieningen.

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2023

Versterken van de samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en welzijnspartners in de wijk, met name op locaties in de wijk (bijvoorbeeld de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in kwetsbare wijken voor specifieke doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2023

Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog en De Kansen).

Minder onderwijsterugval

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2023

Het continueren van het programma Kansrijk Opgroeien. Hierbij horen Het Fort, De Blokhut, continueren van de verlengde schooldag, Fridayschool en onderzoek naar buddyprogramma (overgang van het basisonderwijs naar het voorgezet onderwijs).

Gezondheid

Integrale aanpak gezonde leefstijl

In het gebied CSA zijn weinig mogelijkheden tot bewegen. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. Te veel kinderen in het Arnhemse Broek kampen met ernstig overgewicht. De redenen hiervoor zijn divers. De laatste jaren is het aantal kinderen met overgewicht toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2023

- Meer beweegmogelijkheden in de wijk voor 0-100 jaar (aanleg wandelpad, schaatsbaan).
- Samen met Sportbedrijf inzetten op een gezonde leefstijl (programma's GO, JOGG, 2+1+2)
- Bewustmaken van gezonde voeding door inzet van Vitanos en de Blauwe Tomaat.
- Passende inzet van de subsidiepartners op het gebied van gezondheid.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte, veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2023

- Uitvoeren van de wijkgroenagenda's (het Arnhemse Broek en Centrum).
- Combineren vergroeningswensen met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat.
- Verminderen van het aantal rommelige, verwaarloosde plekken in de wijk die uitnodigen tot bijvoorbeeld overlastsituaties (schoon, heel en veilig).
- Wijkorganisaties (Broek Omhoog en Buurtgroenbedrijf) voeren opdrachten uit voor de afdeling Openbare Ruimte.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Diversiteit in de woningvoorraad is belangrijk voor de wijken. In het Centrum en het Spijkerkwartier is het niet aantrekkelijk om te wonen voor gezinnen. Geschikte woningen voor ouderen zijn in het gebied ook beperkt aanwezig.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen is van groot belang.

Het Arnhemse Broek is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, Binnen de Arnhem-Oost aanpak, wordt samen met het Rijk en de provincie stevig ingezet op het versterken, leefbaarder en veiliger maken van het Arnhemse Broek. De Arnhem-Oost aanpak zal de ingezette koers verder versterken en een grotere impuls geven.

Inspanningen 2023

- Bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporatie en projectontwikkelaars onderzoeken of de mogelijkheid bestaat voor het realiseren van woningen voor gezinnen en ouderen.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering en inzet van handhavingsacties.

Wijkeconomie

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, werk, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie (DBWE) is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes en buurtbaanbedrijf. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2023

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse doelen.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken bevinden zich psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Dit zal blijvende aandacht nodig hebben.

Inspanningen 2023

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	263	0	0	175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	531	61	22	14
Openbare ruimte	49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	322	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	958	2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	2.123	63	22	189
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.847	63	0	0
Kansengelijkheid	4.714	957	750	0
Gezondheid	13.442	27	5	3
Openbare ruimte	2.939	297	1	1
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	3.011	10.088	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	247	0	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*27.237*	*11.432*	*1.559*	*3*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**29.360**	**11.495**	**1.581**	**192**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	25.118	30.614	29.161	29.360	29.146	28.912	29.052
Baten	8.492	10.482	10.603	11.495	11.453	11.407	11.365
Saldo lasten en baten	***-16.626***	***-20.132***	***-18.558***	***-17.865***	***-17.693***	***-17.505***	***-17.688***
Toevoegingen aan reserves	1.514	826	1.149	1.581	832	832	832
Onttrekkingen aan reserves	602	187	983	192	182	14	28
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-911***	***-639***	***-166***	***-1.389***	***-649***	***-819***	***-805***
Gerealiseerd resultaat	**-17.537**	**-20.770**	**-18.723**	**-19.254**	**-18.342**	**-18.324**	**-18.493**

Toelichting

Wijkbudget algemeen CSA

Voor gebied CSA is totaal € 29,4 miljoen aan lasten begroot. € 27,2 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 13,3 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget CSA

In 2023 zijn de lasten afgenomen ten opzichte van 2022 met € 0,3 miljoen. Deze daling heeft met name betrekking op € 0,5 miljoen aan niet bestede middelen t.b.v. Parkeerplan Spijkerkwartier, welke zijn overgeheveld vanuit 2021 om in 2022 te worden uitgegeven. Hierdoor zijn ook de onttrekkingen aan reserves in 2023 € 0,5 miljoen lager dan in 2022. Door de ontwikkeling van wijkgericht werken zijn de lasten € 0,1 miljoen toegenomen ten opzichte van 2022.

In 2023 zijn de baten toegenomen met € 0,9 miljoen ten opzichte van 2022. Deze stijging is het gevolg van het verhogen van de tarieven straatparkeren.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken voor sociale cohesie en maatschappelijk participeren

In Noordwest zijn voldoende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Ons doel is om de fysieke locaties met een dak (’t Huukske, De Wasplaats, De Bakermat, de Nieuwe Hommel, Jeugdcentrum Vogelwijk, MFC Klarendal) te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig.

Ook speelplekken en sportparken in de openbare ruimte zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende (speel)plekken en pleinen worden aangepast en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2023

- Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren, onderhouden of behouden van ontmoetingsplekken.
- Faciliteren van de buurthuizen en stimuleren van een passend en goed aanbod aan activiteiten.
- Verschillende (speel)plekken en pleinen (Rosorum, Graaf Ottoplein, Peterplein) worden aangepast en aantrekkelijker gemaakt zodat ontmoeten/verblijven er prettiger is.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (waaronder Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid.
- Stimuleren en faciliteren initiatieven van bewoners voor ontmoeting, spelen en bewegen, vergroening en klimaatadaptatie.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Onze partners Sociaal wijkteam en Werk en Inkomen werken gebiedsgericht: ze handelen vanuit de leefwereld van bewoners, dichtbij en met focus op specifieke doelgroepen in de wijk. Het voorliggende aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen en (re-integratie) activiteiten in het gebied wordt aan hun inzet gekoppeld. We stimuleren de beweging van zorg naar welzijn.

Inspanningen 2023

- Het initiëren van de totstandkoming van de gebiedsagenda werk, inkomen en schulden. De focus van de agenda ligt op: verbeteren positie gezinnen met kinderen in de bijstand, jongeren uit de bijstand halen, netwerkvorming ondernemers (zzp'ers) en de inzet van Bureau Zelfstandigen en loket Geldzaken en Ondernemers.
- Versterken basisvaardigheden laaggeletterden door middel van inzet training Eigen-Wijs.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen

In Noordwest willen we kinderen die dat nodig hebben betere ontplooiingskansen bieden zodat zij kansrijk op kunnen groeien. We richten ons daarbij vooral op kinderen in Klarendal en Sint Marten en hebben een aanpak voor de verschillende leeftijdsgroepen.

Inspanningen 2023

- Thuisbezoek door jeugdverpleegkundige voor alle kinderen op het moment dat ze 18 maanden oud zijn.
- Ontwikkelen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien 0 tot 27 jaar in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Focus organiseren op een programma voor een betere overgang van primair naar voortgezet onderwijs.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

We verbeteren het woon- en leefklimaat van bewoners door de aanpak van overlast op de thema’s verloedering, parkeer/ verkeersveiligheid, overlastgevende personen, jeugdoverlast en drugsoverlast. Onze focus ligt daarbij op de wijken Klarendal en Sint Marten.

Inspanningen 2023

- Op basis van de basismonitor veiligheid, wijkschouwen en eigen kennis (via bewoners/netwerkpartners en ondernemers) leveren we input voor de inzet van onze partners op verschillende niveaus.
- Adviseren over een passende integrale aanpak en regelen van preventieve inzet bij de partners in het sociaal domein.
- Onze netwerkpartners 12+ de opdracht geven tot een analyse van de jongerendynamiek in de wijk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Klarendal worden kleiner

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Klarendal. We willen een beweging in gang zetten waarbij mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven..

Inspanningen 2023

- Inzetten op bewustwording en regie op de eigen gezondheid en het voorkomen van zorg door de inzet van Welzijn op Recept door Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad.
- In samenwerking met studenten van het ROC Rijn-IJssel en de HAN met behulp van gezondheidschecks/het spel 'Positieve Gezondheid' kwetsbare inwoners zich bewust laten worden van hun eigen gezondheidssituatie.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	352	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.264	256	33	19
Openbare ruimte	94	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	433	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.008	2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	3.151	258	33	19
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.768	52	0	0
Kansengelijkheid	3.929	693	650	0
Gezondheid	18.090	22	4	6
Openbare ruimte	2.708	256	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	420	534	46	13
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*28.247*	*1.557*	*701*	*19*
Totaal Noordwest	**31.398**	**1.815**	**734**	**38**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.383	29.295	30.210	31.398	31.036	30.649	30.890
Baten	1.941	1.792	1.852	1.815	1.815	1.812	1.812
Saldo lasten en baten	***-26.442***	***-27.503***	***-28.358***	***-29.583***	***-29.221***	***-28.837***	***-29.078***
Toevoegingen aan reserves	229	102	124	734	84	84	84
Onttrekkingen aan reserves	513	50	155	38	45	34	65
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***283***	***-52***	***31***	***-696***	***-38***	***-50***	***-18***
Gerealiseerd resultaat	**-26.158**	**-27.555**	**-28.328**	**-30.279**	**-29.259**	**-28.888**	**-29.096**

Toelichting

Wijkbudget algemeen Noordwest

Voor gebied Noordwest is totaal € 31,4 miljoen aan lasten begroot waarvan € 28,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 18,0 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget Noordwest

Voor Noordwest wijk specifiek is € 3,2 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,1 miljoen hoger dan in 2022 door de ontwikkeling van de kosten voor wijkgericht werken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen.
De afgelopen jaren hebben behoorlijke impact gehad op het ontmoeten vanwege corona. De buurthuizen zijn weer langzaam opgestart.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noordoost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd.
Moes, een nieuw initiatief, speelt in op de behoefte van de bewoners en organisaties van Velperweg e.o.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken.
Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2023

Ondersteunen en faciliteren van de verschillende ontmoetingscentra. Wij adviseren bij de aanvraag van subsidiemogelijkheden en verbinden de initiatiefnemer met de juiste contactpersonen. We hebben regelmatig contact en proberen de energie erin te houden.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp. Vinden, verbinden en samenwerken (als middel) staan hierin centraal. Uiteindelijk willen we in de wijk een laagdrempelige opstapmogelijkheid naar (vrijwilligers) werk in de wijk.

Inspanningen 2023

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin. Samen met SLAK de advertentietekst opstellen en verspreiden en selectie maken potentiële kandidaten.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen, aangevuld met expertise vanuit de HAN. In de gebiedsagenda ook het perspectief van de inwoner meenemen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatiearmoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem. Ook Plattenburg heeft onze aandacht.

Inspanningen 2023

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Blijven monitoren van verlengde leertijd en eventueel bijsturen.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem. Vergroten van de kring vrijwilligers en aanleren van vaardigheden om goed om te kunnen gaan met kinderen. Handelingsbekwaamheid vergroten.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

In samenwerking met de WUR, de HAN en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

In de Beijer zit Locus die de aanjager is van '2Diabeat'. Locus zet zich in om de opmars van diabetes te vertragen. De ambitie is om een gezondheidshuis op te zetten in Geitenkamp.

Inspanningen 2023

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Gezondheidschecks uitvoeren in samenwerking met de HAN.
- Locus als lokale aanjager ondersteunen en adviseren bij het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening van de wijk en gezondheid.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Klimaatadaptatie
Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals het inzetten op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk. Daarnaast vergroenen we de wijk samen met bewoners om hittestress te verminderen en de biodiversiteit te vergroten.

Energie besparen
Geitenkamp doet mee met het project energiearmoede.

Inspanningen 2023

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. Bewoners stimuleren met de actie 'tegeltje eruit, plantje erin'.
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij het realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk). Daarnaast een actieve bijdrage leveren aan het project 'Sportpark de Paasberg als kloppend hart van de wijk'. Deze ontwikkelingen sluiten aan bij het ontwikkelen van het Beekdal.
- In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners. Het streven blijft om het percentage sociale huurwoningen te verlagen van 83% naar 60%.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, Binnen de Arnhem-Oost aanpak, wordt samen met het Rijk en de provincie stevig ingezet op het versterken, leefbaarder en veiliger maken van Geitenkamp. De Arnhem-Oost aanpak zal de ingezette koers vanuit het Handelingskader verder versterken en een grotere impuls geven.

Inspanningen 2023

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging.

In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein. Voor het behoud van een gevarieerd winkelaanbod aan het marktplein is uitbreiding van de bestaande supermarkt noodzakelijk. Er wordt gewerkt aan een ruimtestudie om deze uitbreiding te realiseren eventueel aangevuld met de komst van een drogist. Het betreft een wens die al lang in de wijk leeft. Dit is stap 1 in het proces van het 'Bruisend marktplein".

Inspanningen 2023

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. bestaat er door de herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en de komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg. In Klarenbeek is er tijdens drukke dagen van het zwembad overlast in de directe omgeving ervan.

Inspanningen 2023

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheids- en veiligheidsthema’s die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
De partners die op straat actief zijn monitoren de overlast en houden elkaar op de hoogte en spreken af wie er per geval in actie komt.
In 2022 is er een doorstart gemaakt met de persoonsgerichte aanpak om 'wijkkoningen en windhappers' aan te pakken. In samenwerking met politie, UWV, handhaving Werk & Inkomen, woningbouwcorporaties, team Leefomgeving en veiligheid.

Inspanningen 2023

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, straatcoaches, wijkagent, handhaving, wijkteam en gemeente.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.305	395	40	10
Openbare ruimte	66	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	16	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.018	2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.690	397	40	10
Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	2.099	37	0	0
Kansengelijkheid	3.570	767	500	0
Gezondheid	14.003	238	54	39
Openbare ruimte	2.188	168	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	191	97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*22.384*	*1.307*	*554*	*39*
Totaal Noordoost	**25.073**	**1.704**	**594**	**49**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.377	23.949	24.211	25.073	25.018	24.738	25.003
Baten	1.618	1.650	1.739	1.704	1.704	1.702	1.702
Saldo lasten en baten	***-19.759***	***-22.299***	***-22.472***	***-23.369***	***-23.313***	***-23.036***	***-23.301***
Toevoegingen aan reserves	209	72	134	594	94	94	94
Onttrekkingen aan reserves	633	31	215	49	66	57	95
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***425***	***-41***	***81***	***-545***	***-28***	***-37***	***2***
Gerealiseerd resultaat	**-19.334**	**-22.340**	**-22.391**	**-23.914**	**-23.342**	**-23.073**	**-23.300**

Toelichting

Wijkbudget algemeen Noordoost

Voor gebied Noordoost is totaal € 25,1 miljoen aan lasten begroot waarvan € 22,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 13,6 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget Noordoost

Voor Noordoost wijk specifiek is € 2,7 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,2 miljoen meer dan 2022 door de ontwikkeling van wijkgericht werken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners doen mee

Bewoners kunnen te maken krijgen met diverse problematiek. Ze maken zich zorgen, weten niet hoe ze rekeningen kunnen betalen, wat waar te doen is en waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen. Wat doe je bij vragen over bijvoorbeeld het vinden van werk, of bij schulden, of over het opvoeden van je kinderen en waar kun je de Nederlandse taal beter leren? We willen samen met bewoners en professionals onderzoeken welke ondersteuning nodig is en welke activiteiten daarbij passen.

Inspanningen 2023

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen en het bestaande activiteitenaanbod verbinden aan deze bewonersinitiatieven.
- Vanuit gedeelde kennis netwerken, om het juiste ondersteuningsaanbod bij bewoners te krijgen.

Meer bewoners ervaren gemeenschapsgevoel in de buurt

Bewoners geven aan dat zij de buren nauwelijks kennen en/ of weinig contacten hebben in hun directe leefomgeving. Er zijn veel bewoners die een gevoel van eenzaamheid ervaren en een netwerk missen. Deelnemen aan activiteiten kan je netwerk uitbreiden. We proberen meer bewoners te laten kennis maken met hun buren zodat ze elkaar de helpende hand bieden. Het gevoel onderdeel te zijn van een gemeenschap kan hierin ondersteunend zijn.

Inspanningen 2023

- Ondersteunen bewonersinitiatieven die bijdragen aan gemeenschapszin.
- Professionals zetten bewoners in hun kracht om een gemeenschap te vormen.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Cultuursensitief en vraaggericht activiteiten organiseren.

Meer bewoners hebben een gezonde leefstijl

Steeds meer jongeren en ouderen kampen met overgewicht en halen niet de dagelijkse beweegnorm. Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes. We stimuleren een gezonde leefstijl in de verwachting dat dit de basis vormt voor participatie.

Inspanningen 2023

- In overleg met jongeren en ouderen nagaan hoe het gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken in de openbare ruimte gestimuleerd kan worden.
- Samen met bewoners realiseren we uitnodigende beweegplekken, bijvoorbeeld bij sportpark Over het Lange Water.
- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.

Meer bewoners spreken, lezen en schrijven de Nederlandse taal

.Een groot deel van de bewoners kan onvoldoende lezen, schrijven, rekenen en met een computer omgaan. Een beperkte kennis van taal kan leiden tot minder kans op werk en minder gebruik van voorzieningen. We willen inzicht in de behoeften van laaggeletterde bewoners. Het aanbod om de taalachterstand te verminderen is voldoende én passend bij de doelgroep.

Inspanningen 2023

- Samen met bewoners inventariseren professionals de behoefte op het gebied van voorzieningen om taalachterstand te beperken.
- We willen weten wat er nodig is om nieuwe groepen laag geletterden te bereiken.

Kansengelijkheid

Meer ouders en verzorgers maken gebruik van voorschoolse voorzieningen en opvoedondersteuning

Het doel is dat er minder kinderen met een achterstand starten op het basisonderwijs. Professionals zijn bekend en weten ouders en verzorgers te verbinden met de activiteiten die kinderen ondersteunen om de achterstand te verminderen.

Inspanningen 2023

- Alle kinderen van 18 maanden worden bezocht door een onafhankelijke partij om het belang van taalrijk opvoeden, voorschoolse educatie en opvoedondersteuning onder de aandacht te brengen.
- Met ouders/ verzorgers wordt onderzocht wat er nodig is om van het MFC een uitnodigend ouder- en kindcentrum te maken.
- We delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, kijken we actief naar wat ouders en verzorgers nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Meer kinderen groeien op tot zelfstandige en veerkrachtige volwassenen

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld, bij het verplaatsen in en omgaan met anderen en bij het ontwikkelen van hun talenten. Meer jongeren zetten hun talenten in voor de wijk. Professionals zijn getraind in mediawijsheid. We versterken en indien nodig breiden we ontmoetingsplekken uit. Meer kinderen spelen zelfstandig buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals).

Inspanningen 2023

- Wijkpartijen onderzoeken samen met jongeren hoe zelfstandigheid, betrokkenheid en persoonlijke vaardigheden vergroot worden.
- Het wijkaanbod gericht op jongeren wordt door de wijkpartijen op elkaar afgestemd.
- Training mediawijsheid voor professionals is gestart over de werking en praktische tips en tricks in het omgaan met sociale media.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- Samen met ouders en verzorgers zoeken we manieren om zelfstandig buiten spelen van kinderen te bevorderen.

Meer jongeren ontwikkelen een gezonde identiteit (talentontwikkeling, zelfbeeld en mentale veerkracht)

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving. Ouders en verzorgers zijn zich bewust van hun rol als opvoeder.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag. Sport, cultuur en participatie maken automatisch onderdeel uit van de activiteiten. Meer kinderen en jongeren in Presikhaaf hebben een positief zelfbeeld.

Inspanningen 2023

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, jongeren met een beperking en autochtone jongeren.
- Samen met jongeren en wijkpartijen werken we aan identiteitsontwikkeling van jongeren.
- Het te ontwikkelen programma wordt door de wijkpartijen vooraf op elkaar afgestemd.
- Het bewustzijn vergroten rond het belang van opvoeden en het onderlinge netwerk versterken van ouders en verzorgers.

Minder bewoners met schulden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en voeren hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af. Door het vroegtijdig signaleren van schulden hopen we langdurige armoede te voorkomen. Meer bewoners maken gebruik van schuldpreventie en vroeg signalering.

Inspanningen 2023

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben vaker een gezamenlijk open inloopspreekuur in de wijk.
- De professionals van Werk & Inkomen, Sociaal wijkteam en Rijnstad werken outreachend, faciliteren bewoners bij de overstap naar een andere professional en laten niet los tot het doel in het plan bewoner is gerealiseerd.
- Nagaan samen met professionals en bewoners wat nodig is om niet terug te vallen in schuldenproblematiek.

Minder kinderen groeien op in armoede

Te veel kinderen groeien op in een gezin met een laag inkomen. Door kinderen een kans te geven om zich persoonlijk en vrij te ontwikkelen kunnen we latere (financiële) problemen voorkomen. We zetten in op het vergroten van kansen en mogelijkheden zodat kinderen een betere startpositie krijgen om later zelfstandig te functioneren in de maatschappij.

Inspanningen 2023

- Onderzoek naar vermindering van administratieve last en naar combinatiemogelijkheden van cultuur en sport Gelrepas.
- Kinderen maken meer gebruik van de minimavoorzieningen.
- Wijkcoaches gaan Mobility Mentoring en stress-sensitieve dienstverlening inzetten als middel om gezinnen die langdurig leven in armoede te faciliteren in de te zetten stappen die nodig zijn om uit deze situatie te komen.

Meer bewoners leven energiezuinig

Bewoners hebben te kampen met hoge energierekeningen. Er zijn in Presikhaaf veel slecht geïsoleerde huizen. We gaan aan de slag met het vergroten van kennis over verduurzaming met de verwachting dat dit leidt tot lagere vaste lasten.

Inspanningen 2023

- Aandacht vragen bij coöperaties en aanpak Arnhem-Oost om samen met bewoners te onderzoeken en uit te testen hoe de kennis en mogelijkheden van energiebeperkende maatregelen die toegepast kunnen worden verhoogd wordt.
- We vragen aandacht voor betaalbare en energiezuinige woningen.
- Vanuit aanpak Arnhem-Oost verduurzamen we maatschappelijk vastgoed (scholen, MFC en buurthuizen) als voorbeeldfunctie om de vaste kosten te verlagen.

Veiligheid

Meer bewoners dragen bij aan een veilige en prettige leefomgeving

Meer bewoners ervaren dat je een beroep kan doen op de mensen in je buurt. Lukt dit niet dan weet je waar je terecht kan om hulp te vragen. Bewoners voelen zich thuis in de wijk en kunnen zichzelf zijn. Bewoners worden door professionals betrokken bij de waarde van diversiteit door de uitwisseling van verschillende achtergronden, perspectieven en ideeën. Samen zorgen we voor een omgeving waarin iedereen ideeën naar voren kan brengen en waarin er wordt geluisterd. Mensen melden overlast.

Inspanningen 2023

- Bewoners weten waar ze terecht kunnen voor hulp.
- Bewoners met multi-problematiek zijn bekend in het netwerk.
- Professionals zetten in op het verhogen van tolerantie en op het vergroten van de gemeenschapszin.
- Bewoners erop attenderen waar ze de verschillende vormen van overlast kunnen melden.

Meer jongeren zijn in staat hun grenzen aan te geven en verleidingen te weerstaan

Jongeren zijn in staat om criminele verleidingen (onder andere dealen van drugs) te weerstaan. In samenwerking met jongeren, hun verzorgers, onderwijs en wijkpartijen wordt er een gemeenschap gebouwd rond de jongeren zodat hun kans om een minimum startkwalificatie te halen vergroot wordt. Meer toekomstperspectief leidt tot minder voortijdige schooluitval en tot het voorkomen van crimineel gedrag. Samen met jongeren onderzoeken we wat er nodig is om je meer weerbaar en assertief op te stellen en hoe je verleidingen het hoofd kan bieden.

Inspanningen 2023

- Samen met het netwerk rondom jongeren, ondersteund door de HAN, onderzoeken we welke interventies en activiteiten effectief zijn
- Samen met jongeren, hun verzorgers, onderwijs en wijkpartijen formuleren we een naschoolse aanpak waarbij we crimineel gedrag signaleren, overlast aanpakken en perspectief bieden voor de toekomst.
- Samen met jongeren ontwikkelen de wijkpartijen een aanbod op het gebied van weerbaarheid en assertiviteit.
- We ontwikkelen een netwerk van professionals die bezig zijn met jongeren (12 + en 27-).

Openbare ruimte

Meer bewoners wandelen en fietsen met een prettig gevoel in Presikhaaf

Samen met bewoners en de afdeling mobiliteit wordt onderzocht wat er nodig is om vaker de fiets te pakken of te gaan wandelen en een aantal wegen om te vormen naar een 30 km weg. Bewoners ervaren minder last van hardrijders.

Inspanningen 2023

- Met bewoners een wijkvisie op mobiliteit maken en uitvoeren.
- Onderzoeken of er snelheidsbeperkende maatregelen mogelijk zijn op de IJssellaan, Volkerakstraat en Laan van Presikhaaf.
- Een van de volgende wegen afwaarderen naar 30km: Middachtensingel of Keulse Slag.

Er zijn geschikte plekken voor jongeren om te ontmoeten en zich te ontwikkelen

Jongeren willen elkaar ontmoeten in een veilige (buiten)ruimte, waar ze zichzelf kunnen zijn, zich ontwikkelen en bewegen.

Inspanningen 2023

- In overleg met jongeren en wijkpartijen inventariseren waar precies de behoefte ligt en wat er nodig is.
- Onderzoeken of de huidige ontmoetingsplekken toegankelijker gemaakt kunnen worden voor alle doelgroepen.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Bewoners zijn actief in het opruimen van zwerfafval door afval te prikken. Dit gebeurt samen met HAS (Heel Arnhem Schoon) en professionals. Bewoners verspreiden minder zwerfafval in de openbare ruimte en bij buurtwinkelcentra. Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2023

- In afstemming met bewoners, Heel Arnhem Schoon, opbouwwerk en de buurtconciërges zijn meer bewoners actief betrokken bij het voorkomen of opruimen van zwerfafval.
- Het onderhoudsniveau bij de wijkwinkelcentra wordt naar A-plus verhoogd.

Wonen

Meer bewoners kunnen wooncarrière maken in de wijk

Bij nieuwbouw houden we rekening met de wensen van de huidige bewoners zodat zij door kunnen stromen en plaats maken voor starters.

Presikhaaf is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, Binnen de Arnhem-Oost aanpak, wordt samen met het Rijk en de provincie stevig ingezet op het versterken, leefbaarder en veiliger maken van Presikhaaf. De Arnhem-Oost aanpak zal de ingezette koers verder versterken en een grotere impuls geven.

Inspanningen 2023

- Het ontwikkelen van een plan voor doorstromen zodat starters een kans krijgen.
- Met name in de wijken die vallen onder Arnhem-Oost aanpak inzetten op het realiseren van goed geïsoleerde en betaalbare woningen.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	279	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	673	102	0	0
Openbare ruimte	305	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	331	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.056	2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.644	104	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.508	52	0	0
Kansengelijkheid	4.726	1.197	700	0
Gezondheid	12.542	63	21	25
Openbare ruimte	1.875	128	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	491	584	46	28
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*22.474*	*2.025*	*767*	*53*
Totaal Presikhaaf	**25.118**	**2.128**	**767**	**53**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.142	23.749	24.582	25.118	24.997	24.680	24.914
Baten	2.285	2.051	2.176	2.128	2.128	2.125	2.125
Saldo lasten en baten	***-18.857***	***-21.698***	***-22.407***	***-22.990***	***-22.869***	***-22.555***	***-22.789***
Toevoegingen aan reserves	392	95	107	767	67	67	67
Onttrekkingen aan reserves	196	10	197	53	42	44	88
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-195***	***-85***	***89***	***-714***	***-26***	***-24***	***21***
Gerealiseerd resultaat	**-19.052**	**-21.783**	**-22.317**	**-23.704**	**-22.895**	**-22.579**	**-22.768**

Toelichting

Wijkbudget algemeen Presikhaaf

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 25,1 miljoen aan lasten begroot waarvan € 22,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken. Hiervan heeft € 12,3 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget Presikhaaf

Voor Presikhaaf wijk specifiek is € 2,6 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,1 miljoen meer dan 2022 door de ontwikkeling van wijkgericht werken.

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Verbeteren van de voorzieningen in de wijk

We investeren fors in voorzieningen in de wijk om ontmoeting en ontwikkeling mogelijk te maken en ondersteunen de stichtingen die deze voorzieningen beheren.
De programmering vanuit de buurthuizen en de multifunctionele centra willen we beter aan laten sluiten bij de behoeften van de Malburgers. De beschikbare voorzieningen worden daarmee beter en intensiever gebruikt.
Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen te overwinnen, vinden makkelijker en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om deel te kunnen nemen.

Inspanningen 2023

- Ontwikkelen van een goede programmering voor de ontmoetingsplekken met onder andere Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem, de stichtingen van de buurthuizen/multifunctionele centra en de jeugdpartners in de wijk.
- Vragen aan deze partijen om in de ondersteuning die zij bieden, bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie, en binnen deze voorzieningen daarvoor ook mogelijkheden te bieden.

Meer huishoudens in Malburgen zetten een stap op de participatieladder en vinden werk

Malburgers die zichzelf niet of onvoldoende kunnen redden worden ondersteund om dit te verbeteren. Meer Malburgers zijn aan het werk (al dan niet met ondersteuning) of participeren naar vermogen. Ons doel is dat 1/3 van de bewoners met een uitkering op basis van de Participatiewet, een of meerdere stappen op de participatieladder zet.
Malburgers vinden makkelijk en dichtbij de hiervoor noodzakelijke ondersteuning die is toegesneden op hun kansen en belemmeringen. Taalvaardigheid is een randvoorwaarde voor participatie. Daarom streven we naar een toename van het aantal deelnemers dat gebruik maakt van het taalaanbod.

Omdat de problematiek het grootst is in Immerloo en het Duifje leggen we een specifieke focus op dit gebied. Daarnaast ligt de focus op (eenouder)gezinnen om het kansrijk opgroeien van kinderen te vergroten.

Inspanningen 2023

- Afspraken maken met Werk en Inkomen en met Buurtbaanbureau Malburgen over het aantal bewoners uit Immerloo en het Duifje dat vanuit het Buurtbaanbureau begeleid kan worden. Binnen dit bureau werken we aan een diversiteit van werkzaamheden zodat inwoners met verschillende capaciteiten en vaardigheden hier terecht kunnen.
- Aan Werk en Inkomen vragen het arbeids- en participatie potentieel van de bewoners in de bijstand in beeld te brengen. Op basis daarvan wordt beoordeeld of er nog voorzieningen in de wijk nodig zijn om bewoners verder te helpen en hebben wij een inspanningsverplichting deze voorzieningen te realiseren.
- In samenwerking met Werk en Inkomen onderzoeken hoe we bewoners zekerheid kunnen bieden dat ze met het aanvaarden van werk er financieel op vooruit gaan.
- Ervoor zorgen dat Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam werken met vaste gezichten in Immerloo en het Duifje, evenals het vergroten van de bekendheid van inloopspreekuren in de wijk.
- Samen met partners aan een taalaanbod in de wijk werken dat aansluit op het niveau en past bij de behoefte van de bewoners.
- Met Werk en Inkomen de mogelijkheid verkennen om meer inhoud te geven aan de taal eis binnen de Participatiewet ((aanvrager is bereid een leertraject te volgen als de taalvaardigheid onvoldoende is).
- Alle (eenouder) gezinnen in de bijstand in Immerloo en het Duifje worden intensief gevolgd in de uitvoering van hun plan van aanpak en voor de kinderen binnen het gezin is vastgesteld of gebruik wordt gemaakt van de kindvoorzieningen die beschikbaar zijn.

Minder Malburgers in Duifje en Immerloo hebben problematische schulden

Veel Malburgers hebben financiële zorgen. Dit heeft grote impact op hun leven en zorgt voor stress. Dit werkt ook belemmerend om actief mee te doen in de samenleving en de stappen te zetten die nodig zijn om financieel zelfredzaam te worden. Dit onderwerp speelt in heel Malburgen maar met name in Immerloo en het Duifje. Doel is dat meer Malburgers gebruik maken van het bestaande hulpaanbod.

Inspanningen 2023

- De haalbaarheid van een experimentele aanpak 'Immerloo schuldenvrij' wordt onderzocht. De gedachte daarbij is dat de schulden worden overgenomen en dat in ruil daarvoor wordt gewerkt aan een ontwikkeltraject door de betrokken Malburger.
- Er wordt meer bekendheid gegeven aan het bestaande schuldhulpaanbod en alle partners in de wijk worden getraind in het herkennen van schulden en het kennen van het schuldhulpaanbod.

Kansengelijkheid

Partners (waaronder het onderwijs) werken meer en integraal samen op het gebied van jeugd. Kansrijk opgroeien is integraal onderdeel van het programma van de samenwerkende partijen

De wijk Malburgen vraagt om een extra focus op het perspectief van de jeugd, maar ook op de impact van de jeugd op de directe leefomgeving. De aanwezigheid en vooral het gedrag van de jeugd in de wijk (op straat etc.) heeft invloed op het woongenot en de veiligheidsbeleving van bewoners.

Het wijkprogramma kent daarom een bijzondere focus op de jeugd (9 maanden tot 27 jaar), maar dat betekent niet alleen aandacht voor jeugd. Ook de omgeving van de jeugd (waaronder ouders, scholen, sportverenigingen en buurtbewoners) krijgt daarbij aandacht. In pedagogische zin: vanwege de invloed van volwassenen op de jeugd.

De inzet van team Leefomgeving Malburgen in 2023 en de jaren daarna is gericht op het, gezamenlijk met de relevante partners in de stad en wijk, invulling geven aan de Pedagogische Wijk. We doen dit door te werken aan een Integraal Jeugdplan Malburgen met een integrale programmering, samen met en gedragen door de partners. We staan daarmee gezamenlijk voor een gedeelde opgave met daarin gedeelde verantwoordelijkheid voor het plan en de programmering.

Maburgen is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, Binnen de Arnhem-Oost aanpak, wordt samen met het Rijk en de provincie stevig ingezet op het versterken, leefbaarder en veiliger maken van Malburgen. De Arnhem-Oost aanpak zal de ingezette koers verder versterken en een grotere impuls geven.

Inspanningen 2023

Onder regie van het team Leefomgeving ontwikkelen de partners (welzijn, onderwijs, sport en cultuur) die zich bezighouden met de jeugd in Malburgen een gezamenlijk en integraal plan met een integrale programmering. De doelen vanuit Kansrijk Opgroeien zijn hier onderdeel van. Het integraal plan en de daarbij behorende programmering, worden jaarlijks geactualiseerd.

De jeugd heeft meer vertrouwen in hun toekomstperspectief en zijn beter hun grenzen aan te geven. hiermee wordt schooluitval , psychosociale problematiek en jeugdcriminaliteit voorkomen.

Samen met onze partners, willen we dat de jeugd van Malburgen zich zowel mentaal, sociaal en fysiek gezond kan ontwikkelen. Onder het thema Gezondheid en Veiligheid zien we dat ook terug.
Vanuit het thema Kansengelijkheid zetten we in op het stimuleren en ondersteunen van de jeugd bij:

- Gezonde identiteitsontwikkeling,
- Mentale weerbaarheid, binnen de gewenste maatschappelijke kaders (normen en waarden),
- Ontwikkelen van zichzelf en met vertrouwen in hun talenten.

We vinden het belangrijk dat de jeugd leert hoe zij gezonde sociale relaties met de juiste omgangsvormen opbouwen en onderhouden en actief participeren in het maatschappelijk leven. Om hen hierin te stimuleren en te ondersteunen is onder andere. ruimte voor ontmoeting noodzakelijk in combinatie met overige inzet van wijkwelzijnspartners.

Inspanningen 2023

Vragen aan de partners in de wijk over aspecten als gezonde identiteitsontwikkeling, weerbaarheid, empowerment en talentontwikkeling op te nemen in de aanpak en inzet en hierop ook te monitoren.

Ouders maken meer gebruik van voorschoolse voorzieningen

Veel kinderen in Malburgen starten aan het primair onderwijs met een achterstand in bijvoorbeeld taal, vaardigheden en motoriek. Deze achterstanden zijn in latere jaren lastig in te halen. Er wordt onvoldoende gebruik gemaakt van de voorschoolse voorzieningen die belangrijk zijn om achterstanden in de eerste levensjaren te voorkomen.

Inspanningen 2023

- Samen met partners als Rijnstad, onderwijs, consultatiebureau, peuterspeelzaal, BSO, Sociaal wijkteam, Werk en Inkomen een aanpak ontwikkelen waarmee we ouders bevorderen actief gebruik te maken van de (voorschoolse) voorzieningen –9 maanden tot 4 jaar.
- De doorgaande lijn van consultatiebureau naar de voorschoolse voorzieningen te verstevigen in Malburgen West door consultatiebureau (de Spil) in te zetten.

De jeugd heeft een breder netwerk door een rijk aanbod in de sociale vrijtijdsbesteding buiten school , het aantal jongeren dat van het gezamenlijk programma voor de jeugd gebruik maakt, groeit jaarlijks

Veel jongeren hebben een beperkt of een eenzijdig netwerk of maken geen kennis met verschillende vormen van vrijetijdsbesteding wat hun kansen op een bredere ontwikkeling beperkt.

Inspanningen 2023

- Partners bieden de jeugd een aantrekkelijk en samenhangend aanbod ten aanzien van ontmoeten en concrete activiteiten in de wijk, dat aansluit bij hun behoefte.
- Partners stimuleren betrokkenheid van de jeugd bij de wijk onder andere door community building en vrijwillige inzet voor en in de wijk door de jeugd.
- In samenwerking met de Hogeschool Arnhem Nijmegen worden gezondheidschecks ingezet in de wijk om de bewustwording rond gezondheidsaspecten te vergroten.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg. Meer inwoners en met name jeugdigen bewegen meer en weten beter wat gezonde voeding is en eten en leven gezonder

In Malburgen geeft de fysieke gezondheid van de bewoners reden tot zorg. Een deel van de bewoners beweegt te weinig, eet ongezond en heeft last van overgewicht.
Sommige inwoners hebben moeite om de juiste keuzes te maken ten aanzien van gezonde voeding en zouden met stimulering om te sporten en te bewegen geholpen zijn.

Inspanningen 2023

- Vanaf 2023 bieden alle aanbieders en organisatoren van jeugdactiviteiten (tot en met 21 jaar), in opdracht van het team Leefomgeving, gezonde voeding aan tijdens de activiteiten in de wijk.
- Voorlichting over gezonde voeding wordt, in opdracht van het team Leefomgeving, actief meegenomen in de interventies en activiteiten van partners in de wijk, waaronder de welzijnspartners en bij buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.
- In samenwerking met de HAN worden gezondheidschecks in de wijk ingezet om de bewustwording van bewoners over hun gezondheid te vergroten.

Veiligheid

Minder Malburgers ervaren jeugdoverlast

Malburgen heeft regelmatig last van jongeren die groepsgewijs overlast veroorzaken. Dit veroorzaakt een gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2023

Wekelijks monitoren op de cijfers (meldingen) over jeugdoverlast en hierop acteren. Op basis van de meldingen en ingebrachte expertise van veiligheidspartners (waaronder jongerenwerk en straatcoaches) wordt met de partners bepaald, waar en welke aanpak wordt ingezet op jeugdoverlast.

Bezoekers van De Drieslag ervaren minder overlast

Winkelcentrum De Drieslag wordt door bewoners genoemd als locatie waar overlast wordt ervaren van drugs- en alcohol gebruik. De Drieslag is voor de wijk een belangrijke voorziening en is ook bepalend voor de aantrekkelijkheid van de wijk als woongebied.

Inspanningen 2023

In 2023 is in overleg met stakeholders een set van (fysieke) maatregelen uitgevoerd om de overlast terug te dringen.

Bewoners ervaren meer dat misdaad niet loont en wordt aangepakt

- Het project wijkkoningen en windhappers wordt voorgezet.
- De resultaten en interventies worden breed gedeeld op social media en via jongerenwerk onder de aandacht gebracht bij de doelgroep.

Inspanningen 2023

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Openbare ruimte

Verbeteren inrichting openbare ruimte

De inrichting van de openbare ruimte nodigt meer uit tot bewegen, sporten en ontmoeten en draagt bij aan een gevoel van veiligheid

Inspanningen 2023

- Inzetten op het realiseren van een buitenspeellocatie rondom de Malburcht .
- Onderzoeken hoe de inrichting van de openbare ruimte rond de pleinen in Immerloo kan bijdragen aan het doel en welke behoeften er bij de bewoners leven.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	333	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	547	167	15	10
Openbare ruimte	105	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	357	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.069	2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	2.410	169	15	10
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.446	78	0	0
Kansengelijkheid	8.006	2.634	1.150	0
Gezondheid	19.036	56	23	33
Openbare ruimte	2.454	183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	916	932	129	132
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.190*	*3.884*	*1.302*	*165*
Totaal Malburgen	**36.600**	**4.053**	**1.317**	**175**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.466	36.318	35.433	36.600	36.307	35.783	35.967
Baten	3.856	3.977	4.111	4.053	4.053	4.048	4.048
Saldo lasten en baten	***-26.610***	***-32.342***	***-31.322***	***-32.547***	***-32.254***	***-31.735***	***-31.919***
Toevoegingen aan reserves	422	197	207	1.317	167	167	167
Onttrekkingen aan reserves	352	123	351	175	96	243	149
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-70***	***-74***	***145***	***-1.142***	***-71***	***77***	***-17***
Gerealiseerd resultaat	**-26.679**	**-32.415**	**-31.178**	**-33.688**	**-32.324**	**-31.659**	**-31.936**

Toelichting

Wijkbudget algemeen Malburgen

Voor gebied Malburgen is totaal € 36,6 miljoen aan lasten begroot waarvan € 34,2 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 18,8 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Malburgen wijk specifiek

Voor Malburgen wijk specifiek is € 2,4 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,1 miljoen meer dan 2022 door de ontwikkeling van wijkgericht werken.

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2023

- De wijkpartners opdracht geven te zorgen voor maatwerkactiviteiten voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Zorgen dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen zorgen dat voorzieningen en activiteiten voldoen aan de behoeften van ouderen en dat deze bekend zijn bij zowel bewoners als zorgpartners.
- In samenwerking met wijkpartners ontmoetingsvoorzieningen op meerdere locaties realiseren voor meerdere doelgroepen.

Meer jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders kunnen zichzelf financieel redden

Jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Ze weten waar ze met hun vragen op het gebied van werk, inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2023

- Samenwerken met het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen om jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders stappen te laten maken op de participatieladder. We sluiten hiervoor zoveel mogelijk aan bij de stedelijke aanpak van Werk & Inkomen.
- In beide wijken stimuleren dat er spreeklocaties en contactmogelijkheden zijn voor bewoners met vragen op het gebied van armoede, zorg, schulden, werk en inkomen.

Meer 55+ers wonen zo lang mogelijk prettig en zelfstandig

55+ers kunnen leeftijdsbestendig wonen en kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.

Inspanningen 2023

Team Leefomgeving belegt de middel- en lange termijn acties uit het tien punten plan 'oud worden in Elderveld' bij wijkpartners om uitgevoerd te gaan worden.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten kunnen krijgen ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven, zodat zij altijd actief betrokken zijn bij wat voor en met hen en hun kinderen wordt ondernomen. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2023

- Samen met ouders en wijkpartners initiatieven ontwikkelen om het sociale netwerk van ouders te vergroten.
- Bij subsidieverstrekking wordt altijd de opdracht tot samenwerken met ouders toegevoegd en gemonitord.
- Samenwerken met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners om de drempel voor ouders om informatie en advies te vragen zo laag mogelijk te maken.

Meer jeugd van 0-18 jaar kan zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot gezonde en zelfredzame burgers

Kinderen en jongeren weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Kinderen en jongeren weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies. Kinderen en jongeren zijn weerbaar als het gaat om bijvoorbeeld groepsdruk en gebruik van social media ten behoeve van hun identiteitsontwikkeling.
Kinderen en jongeren weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag (zie ook thema veiligheid).

Inspanningen 2023

- In samenwerking met wijkpartners een (overdekte) ontmoetingsvoorziening voor tieners en jongeren in Schuytgraaf (zie ook thema meedoen) realiseren, waar zij terecht kunnen voor informatie en advies en gestimuleerd worden om aan activiteiten deel te nemen die hun talenten ontwikkelen en weerbaarheid vergroten.
- Samen met onderwijs en wijkpartners naschools aanbod en vrijetijdsaanbod organiseren voor kinderen die extra aandacht nodig hebben op cognitief, motorisch en/of sociaal-emotioneel vlak.
- De opdracht aan partners geven om (meer) zicht te hebben op de online leefwereld van jongeren en hierop passend aanbod te ontwikkelen.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terecht kunnen en worden bij de uitvoering waar nodig ondersteund. Daarnaast is de openbare ruimte geschikt voor gebruik door kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2023

- Het team Leefomgeving stemt met de relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt. Daarnaast wordt besproken welke impact actuele ontwikkelingen en plannen in de openbare ruimte hebben op de wijk, waaronder specifiek voor kwetsbare doelgroepen.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en wijkpartners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Projecten in de openbare ruimte, met als voorbeeld de inrichting van het braakliggend terrein rondom de basisscholen in Elderveld, worden in nauwe samenwerking met bewoners, onderwijs en wijkpartners uitgevoerd.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.

Inspanningen 2023

- Sturing geven aan het wijkveiligheidsoverleg. Samen met wijkpartners ervoor zorgen dat uitvoering wordt gegeven aan afgesproken actiepunten en dat gemonitord en gesignaleerd wordt op (sociale) veiligheidsaspecten.
- In samenwerking met wijkpartners ervoor zorgen dat in beeld is waar groepen jongeren zich bewegen in de openbare ruimte en dat zij weten wat er van hen verwacht wordt qua houding en gedrag (zie ook thema kansengelijkheid).
- Er wordt vanuit het wijkveiligheidsoverleg en het overlast- en zorgoverleg een proef gestart met een straataanpak om te stimuleren dat bewoners elkaar meer (constructief) aanspreken op gedrag.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2023

- Samen met wijkpartners actief communiceren, zowel persoonlijk als via (sociale) media, over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
- Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Schuytgraaf/Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf/Elderveld				
Meedoen	228	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	880	237	56	43
Openbare ruimte	48	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.486	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	779	2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf/Elderveld	3.420	240	56	43
Wijken Algemeen Schuytgraaf/Elderveld				
Meedoen	1.474	22	0	0
Kansengelijkheid	2.944	746	350	0
Gezondheid	13.738	0	0	0
Openbare ruimte	2.137	115	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.378	1.493	161	194
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf/Elderveld	*22.003*	*2.377*	*511*	*194*
Totaal Schuytgraaf/Elderveld	**25.424**	**2.617**	**566**	**237**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.155	23.854	24.592	25.424	25.068	24.789	24.735
Baten	2.812	2.571	2.647	2.617	2.617	2.615	2.615
Saldo lasten en baten	***-20.343***	***-21.283***	***-21.945***	***-22.807***	***-22.452***	***-22.174***	***-22.120***
Toevoegingen aan reserves	658	292	256	566	216	216	216
Onttrekkingen aan reserves	707	180	686	237	174	218	50
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***49***	***-112***	***430***	***-329***	***-42***	***1***	***-167***
Gerealiseerd resultaat	**-20.294**	**-21.396**	**-21.515**	**-23.136**	**-22.494**	**-22.173**	**-22.287**

Toelichting

Wijkbudget algemeen Schuytgraaf/Elderveld

Voor gebied Schuytgraaf/Elderveld is totaal € 25,4 miljoen aan lasten begroot waarvan € 22,0 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 13,7 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget Schuytgraaf/Elderveld

De lasten voor de wijkspecifieke taken voor Schuytgraaf/Elderveld zijn gelijk gebleven ten opzichte van 2022.

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2023

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2023

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen, en een betere aansluiting van deze partners op de gebiedsnetwerken en ontwikkelingen.
- Er wordt gewerkt aan het opzetten van informatie- en adviespunten in de wijken dicht bij de inwoner.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2023

In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jarigen). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).

Inspanningen 2023

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma 'kansrijk opgroeien' zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2023

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud, om te bewegen en te spelen.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2023

- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- Samen met onder andere corporaties wordt werk gemaakt van de aanpak van verloederde en sleetse plekken om een positieve impuls te geven in buurten.
- Samen met bewoners brengen we verkeersknelpunten in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 De Laar/Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar/Elden				
Meedoen	212	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	512	345	59	63
Openbare ruimte	90	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	724	2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar/Elden	1.542	347	59	63
Wijken Algemeen De Laar/Elden				
Meedoen	1.523	26	0	0
Kansengelijkheid	2.742	789	350	0
Gezondheid	10.293	41	20	8
Openbare ruimte	1.837	105	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	101	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar/Elden	*16.829*	*962*	*370*	*8*
Totaal De Laar/Elden	**18.371**	**1.309**	**429**	**71**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.264	17.219	17.507	18.371	18.185	17.977	18.052
Baten	1.377	1.280	1.333	1.309	1.309	1.307	1.307
Saldo lasten en baten	***-14.887***	***-15.939***	***-16.174***	***-17.062***	***-16.877***	***-16.670***	***-16.746***
Toevoegingen aan reserves	142	61	119	429	79	79	79
Onttrekkingen aan reserves	315	65	131	71	35	76	26
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***173***	***4***	***12***	***-358***	***-44***	***-4***	***-54***
Gerealiseerd resultaat	**-14.713**	**-15.935**	**-16.163**	**-17.420**	**-16.921**	**-16.673**	**-16.799**

Toelichting

Wijkbudget algemeen De Laar/Elden

Voor gebied De Laar/Elden is totaal € 18,4 miljoen aan lasten begroot waarvan € 16,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 10,3 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget De Laar/Elden wijk

Voor De Laar/Elden wijk specifiek is € 1,5 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,1 miljoen meer dan 2022 door de ontwikkeling van wijkgericht werken en het thema meedoen.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, waar muziek kan worden gedraaid, en waar exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2023

- Doorontwikkeling van de ontmoetingsplek de Fontein in Kronenburg.
- Doorontwikkeling van de ontmoetingsplek de Kemphaan in Rijkerswoerd.
- Alternatieve vorm voor ontmoeten in het Immerloopark onderzoeken.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.
- Bestaande ontmoetingsplekken beter zichtbaar maken en met elkaar verbinden.
- Aanjagen van een netwerk rondom ontmoeten.
- Uitwerken sociale paragraaf ontwikkelperspectief Kronenburg.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2023

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken, met aandacht voor inclusie.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Meer kinderen van gezinnen die het financieel moeilijk hebben, met alle nadelige gevolgen van dien, krijgen de gelegenheid om met hun leeftijdsgenoten mee te doen. In bredere zin zijn meer bewoners financieel zelfredzaam.
Intensieve contacten met het sociale wijkteam in het kader van kansengelijkheid hebben ons geleerd dat meer ouders vaardigheden op het gebied van opvoedvraagstukken nodig hebben.
Kinderen met een achterstand veroorzaakt door de coronapandemie krijgen ondersteuning om een inhaalslag te maken.

Inspanningen 2023

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten. Hierbij worden onder andere Powerplug en naschoolse programma's ingezet.
- De regisseurs van Werk & Inkomen en Goed Geregeld Arnhem zetten in op financiële zelfredzaamheid.
- Meer inzet van het Sportbedrijf realiseren in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
- Gericht inzetten van professionals op het gebied van kansengelijkheid.
- Verstevigen van de samenwerking tussen netwerkpartners.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2023

- Ondersteunen en realiseren van bewonersinitiatieven op het gebied van vergroenen en klimaatadaptatie.
- Verbinding leggen tussen bewonersinitiatieven en het ontwikkelperspectief Kronenburg.
- Ondersteunen van de werkgroep Groen in Rijkerswoerd.
- Borgen van initiatieven in het groen, zoals de stadslandbouw en de Tuinmaat.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer deze niet goed worden bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2023

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2023

- Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod, met aandacht voor inclusief spelen.
- Meer natuurlijke speelplekken realiseren.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2023

Daar waar mogelijk, door efficiëntere inrichting, extra parkeermogelijkheden realiseren in combinatie met laadpalen en deelauto's.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2023

- Ondersteunen van de werkgroep Hondenbezit (uitlaatplekken, hondenpoep, losloopgebieden, prullenbakken met hondenpoepzakjes).
- De ervaren knelpunten met betrekking tot de inzet van, zowel reguliere handhaving als alternatieve handhaving, verder analyseren.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt onder andere melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2023

- Uitrollen jeugdpreventieplan Nieuw-Zuid.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2023

- Onderzoek laten doen naar de veiligheid van de oversteekplekken op de Marga Klompélaan.
- Prioriteren van de (mogelijke) uitkomsten van het onderzoek.

Thema's en budgetten

Begroting 2023 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	367	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.311	279	81	101
Openbare ruimte	100	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.057	2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.837	281	81	101
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.502	41	0	0
Kansengelijkheid	3.467	630	550	0
Gezondheid	16.651	0	0	0
Openbare ruimte	2.433	221	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	112	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	332	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*25.498*	*892*	*550*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**28.334**	**1.173**	**631**	**101**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.316	27.403	27.220	28.334	28.055	27.667	27.981
Baten	1.257	1.136	1.200	1.173	1.173	1.171	1.171
Saldo lasten en baten	***-22.058***	***-26.267***	***-26.020***	***-27.161***	***-26.882***	***-26.496***	***-26.810***
Toevoegingen aan reserves	328	64	121	631	81	81	81
Onttrekkingen aan reserves	470	22	269	101	56	48	37
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***142***	***-43***	***147***	***-530***	***-25***	***-34***	***-45***
Gerealiseerd resultaat	**-21.916**	**-26.309**	**-25.873**	**-27.691**	**-26.907**	**-26.530**	**-26.855**

Toelichting

Wijkbudget algemeen RKV

Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 28,3 miljoen aan lasten begroot waarvan € 25,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen. Hiervan heeft € 16,7 miljoen betrekking op de sociale wijkteams.

Wijkbudget RKV

Voor RKV wijk specifiek is € 2,8 miljoen aan lasten begroot. Dit is € 0,1 miljoen meer dan 2022 door de ontwikkeling van wijkgericht werken.

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer mogelijkheden biedt voor digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol, mede door onverminderd in te blijven zetten op een begroting die smart vormgegeven is.
De raad streeft naar een positieve en constructieve samenwerking tussen de raadsleden en raadsfracties onderling en tussen raad en college, zonder uit het oog te verliezen dat een stevige confrontatie van opvattingen in de arena van de raad een wezenlijk onderdeel van het lokale debat en de lokale democratie vormt. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties

De raad beraadt zich in de komende periode over de omvang en vormgeving van zijn ondersteuning. De extra middelen die hiervoor beschikbaar komen zullen op basis van een extern onderzoek door de raad zelf worden toebedeeld aan de diverse elementen die tezamen de raadsondersteuning vormen en de slagkracht van de raad dienen te versterken.
In het begrotingsjaar zullen de vruchten worden geplukt van de dialoog en trialoog die tussen raad en college respectievelijk raad, college en ambtelijke organisatie wordt gevoerd over het onderwerp informatievoorziening. Tezamen met de voortgaande uitvoering van het plan van aanpak informatievoorziening zal de controlerende rol van de raad versterkt kunnen worden.

In het jaar 2023 zullen een drietal raadswerkgroepen zich in het bijzonder bezighouden met de regionale samenwerking, de burgerparticipatie en de werking van het vergadermodel van de raad.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Het college streeft naar een open bestuurscultuur, zowel naar de raad als naar de inwoners. Het college zorgt in haar communicatie met de raad voor tijdige en volledige informatievoorziening. Door de raad of door inwoners gevraagde informatie wordt zo snel mogelijk en ruimhartig verstrekt. Het zou voor inwoners niet nodig moeten zijn om informatie op te vragen via een WOB-verzoek.

Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is. Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

In 2023 publiceert de Rekenkamer de onderzoeken naar armoede/bestaanszekerheid en grondbeleid. Op dit moment (zomer 2022) is het onderzoekprogramma 2023 nog in de maak, dat mede op basis van gesprekken met de raadsfracties wordt opgesteld. De Rekenkamer publiceert het onderzoeksprogramma 2023 in het derde kwartaal van 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.
Om de zeggenschap van inwoners te vergroten, de mogelijkheid te geven mee te praten en mee te beslissen over grote maatschappelijke kwesties, worden er vier burgerberaden georganiseerd waarvan twee op de thema's afval en klimaat. In overleg met de raad komen we tot nog twee burgerberaden, waarbij in elk geval mobiliteit zal worden voorgesteld. Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote inwoners die de gemeente adviseert.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door eenieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren. Voor ondersteuning/advisering bij projecten en nieuw beleid uit het coalitieakkoord worden voor twee jaar twee participatie-adviseurs aangesteld om burgerparticipatie te implementeren in de organisatie door actief mee te draaien in projecten.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2023 op regionale, nationale en internationale schaal samen met partners en andere overheden aan de Arnhemse ambities. In de Groene Metropoolregio werkt Arnhem aan bereikbaarheid en duurzame mobiliteit, aan een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, een circulaire economie, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave en de regionale energiestrategie. Arnhem vervult een actieve rol in het stedennetwerk G40 en de VNG. Arnhem werkt daarnaast stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

Arnhem werkt in 2023 samen met de andere 17 gemeenten in de Groene Metropoolregio aan de hand van de regionale agenda 2023-2024 consistent door aan maatschappelijke opgaven in de regio, die om een gezamenlijke aanpak vragen. De regionale agenda geeft mede uitvoering aan de eigen Arnhemse ambities, onder meer: versnellen energietransitie, voldoende woningen, fietsbereikbaarheid, duurzame mobiliteit, het passend maken van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (regionale arbeidsmarktagenda), een circulaire economie, stimuleren midden- en klein bedrijf, behoud van groene leefomgeving en erfgoed, toegankelijk en breder cultuuraanbod. De resultaten landen in onze stad, bij onze inwoners.

De regionale agenda 2023-2024 is in juli 2022 door het Algemeen Bestuur van de regio vastgesteld, met vijf grote regionale opgaven als leidraad. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten is daarbij gevraagd te besluiten om op de opgaven in te tekenen. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven. Dit wordt aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

In de opgave verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld door het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk, en ook aan goede en verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover. De opgave verbonden regio zet voor het overgrote deel de koers voort die in 2019 is ingezet met het ambitiedocument ‘Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid’.

Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave groene groeiregio. Vanuit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) werkt het Rijk met Woondeals en Verstedelijkingsstrategieën. Ook binnen de groene groeiregio worden deze twee met elkaar verbonden. De woondeal richt zich op de versnelling van de woningbouw om zo de grote woningbehoefte in onze regio te verlichten. De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley (ANF) richt zich op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties tot 2040, bijbehorende infrastructuur en natuur en leefomgeving.

Binnen de opgave productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De opgave richt zich ook op het verbeteren en verduurzamen van de werklocaties en het stimuleren van het ondernemerschap in het MKB. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen voor oplossingen voor vraagstukken rond de energietransitie en circulariteit en ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen.

Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES). Het speerpunt circulaire bouw en infrastructuur draagt bij aan de Arnhemse ambities op het gebied van circulaire woningbouw, circulair aanbesteden en het ontwikkelen van een regionaal ecosysteem om dit te faciliteren.

De opgave ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van duurzaam toerisme. Voor Arnhem zit hier de winst in betere afstemming met uitvoeringsorganisaties en de doorontwikkeling van het routesysteem in de regio. Het speerpunt groenblauw raamwerk draagt bij aan een belangrijke ambitie van de regio en van Arnhem, namelijk de (stedelijke) groei in goede balans te houden met een aantrekkelijke en prettige leefomgeving en een gezonde natuur. Voor het speerpunt cultuur en erfgoed vormt het transformatievoorstel cultuurregio 025 de (financiële) basis. Het speerpunt bruisende binnensteden en krachtige kernen is nog in ontwikkeling en zal zich onder meer richten op een sterk en complementair aanbod van voorzieningen in de binnensteden en kernen.

De regionale agenda zorgt ervoor dat de regio een stevige partner is in de samenwerking met provincie, Rijk, Europa en anderen en een krachtiger lobby kan voeren. De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten.

De basiskosten (regiobureau) Groene Metropoolregio zijn opgenomen in dit begrotingsprogramma. De middelen die de uitvoering van de regionale agenda met zich meebrengt worden gepresenteerd in de betreffende begrotingsprogramma’s.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Diverse Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Onze inzet blijft gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met de drie Duitse steden Duisburg, Düsseldorf en Moers. Deze samenwerking is onlangs herbevestigd door de gezamenlijke ondertekening van een Memorandum of Understanding. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.

Ook wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners. Projecten die mogelijk in aanmerking kunnen komen voor Europese subsidiëring, bijvoorbeeld vanuit het Interreg VI-programma waarvoor het Euregiokantoor in Kleef het programmamanagement verzorgt. In 2023 wordt een verdere bijdrage geleverd aan de uitwerking van de Strategische Agenda 2025+, die door de Euregioraad is vastgesteld.

Ook met andere partijen, zoals met de Duits Nederlandse Business Club Gelderland en Duisburg Business Innovation wordt samengewerkt en worden (mogelijke) concrete projecten ontwikkeld op het thema energietransitie (waterstof) en wordt naar samenwerkingspartners gezocht in de creatieve sector (voor bijvoorbeeld Interreg VI projecten).

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Niet iedereen is echter even digitaal vaardig. Voor iedereen blijft het mogelijk om met de gemeente zaken fysiek te regelen, al dan niet met ondersteuning van een ambtenaar. Daarnaast wordt voor inwoners en ondernemers met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Optimale dienstverlening

Klanten hebben verschillende behoeften ten aanzien van onze dienstverlening. We hebben aandacht voor de diversiteit van onze klanten en de daarbij horende behoeften. We realiseren ons dat het aanscherpen van de (nodige) informatieveiligheid de toegankelijkheid onder druk kan zetten. Waar dat kan beperken we deze gevolgen en we ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk. We halen ervaringen op bij klanten en partners en gebruiken die om de dienstverlening aan te scherpen.

- We zorgen ervoor dat de verkiezingen voor de waterschappen en de Provinciale Staten veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- Inwoners die hun DigiD beter willen beveiligen door middel van koppeling aan hun identiteitsbewijs, kunnen bij ons terecht voor ondersteuning.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- We houden contact met onder andere het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten en met Informatiepunt Digitale Overheid (zoals uitgevoerd door Rozet Arnhem) voor knelpunten en verbeterpunten.
- We werken samen met Hogeschool Arnhem Nijmegen op het gebied van digitale toegankelijkheid.

Digitaliseren van het klantproces

We werken verder aan de digitalisering van het klantproces, bijvoorbeeld door de aangifte overlijden digitaal aan te bieden. Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2023 zijn:

- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Klanttevredenheid					
Eenheid: Cijfer Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					100%
Eenheid: Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.					
Opkomst verkiezingen	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%	GR 46,5
Eenheid: Percentage Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer voor de verkiezingen PS en WS 2023: 50,7%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (PS), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Woonlasten eenpersoonshuishouden	695	700	707	694	876
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	759	763	750	711	949
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	187	204	217	239	260
Eenheid: De gemiddelde WOZ-waarde van woningen x €1.000. Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Formatie ambtelijk apparaat	5,8	5,8	6,1	5,9	6,3
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,7	5,9	6,1	6,0	6,2
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	490	490	406	429	466
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Kosten inhuur externen als % van de loonsom	21%	17%	22,7%	0%	0%*

Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.

Bron: Eigen gegevens gemeente

* inhuur wordt pas begroot op het moment dat er een aanvraag voor inhuur is

Overhead % van totale lasten	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%	9,2%

Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten.
Bron: Eigen gegevens gemeente

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**13.316**	**2.104**	**0**	**303**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	5.055	0	0	0
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	2.068	91	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.192	2.013	0	303
Een goede bedrijfsvoering	**76.598**	**6.216**	**3.284**	**162**
Overig	**10.634**	**551.067**	**620**	**56.129**
Totaal	**100.547**	**559.387**	**3.904**	**56.594**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	96.891	88.886	88.233	100.547	99.985	100.306	101.055
Baten	511.617	521.831	530.016	559.387	581.044	588.824	545.931
Saldo lasten en baten	***414.726***	***432.945***	***441.783***	***458.840***	***458.840***	***488.518***	***444.875***
Toevoegingen aan reserves	42.181	19.864	28.536	3.904	10.558	29.905	284
Onttrekkingen aan reserves	27.972	23.028	31.933	56.594	594	239	13.498
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-14.209***	***3.165***	***3.397***	***52.690***	***52.690***	***-29.666***	***13.214***
Gerealiseerd resultaat	**400.518**	**436.110**	**445.180**	**511.530**	**471.096**	**458.852**	**458.089**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 100,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 46,4 miljoen voor ICT en facilitaire zaken;
- € 30,5 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,5 miljoen voor kosten publieke dienstverlening;
- € 4,8 miljoen voor kosten college en raad;
- € 2,1 miljoen voor kosten aan regionale samenwerkingen;
- € 10,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2022 met € 11,5 miljoen. Dit heeft verschillende redenen. Er is € 4,7 miljoen meer begroot in 2023 in verband met kostenstijgingen ICT op het gebied van digitalisering en informatieveiligheid. Daarnaast is € 6,4 miljoen stijging van lasten in verband met nominale prijscompensatie.
Tevens is in het coalitieakkoord € 2,5 miljoen ten behoeve van Strategie, Beleid en Regie opgenomen. De vaste - en vlottende financiering zorgen in 2023 voor € 1,5 miljoen minder lasten. De stijging op de personeelslasten van € 0,9 miljoen. Daarnaast is er voor € 0,8 miljoen minder lasten begroot voor publieke dienstverlening en voor € 0,8 miljoen minder begroot op wijkgericht werken.

Komende jaren investeren we vanuit Inclusie & Diversiteit ruim € 1,4 miljoen per jaar extra, waarvan in de begroting van programma S00 twee bedragen zijn opgenomen, te weten € 205.000 voor Inclusieve Communicatie en € 110.000 voor een inclusieve gemeentelijke organisatie.

Baten

De baten voor 2023 zijn totaal begroot op € 559,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 490,2 miljoen gemeentefonds;
- € 59,4 miljoen voor belastingen;
- € 4,5 miljoen voor bedrijfsvoering;
- € 2,0 miljoen voor publieke dienstverlening;
- € 3,3 miljoen overige inkomsten.

De inkomsten stijgen ten opzichte van 2022 met € 29,4 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de gemeentefondsuitkering die met € 26,8 miljoen toeneemt.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2023 zijn totaal begroot op € 3,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 3,0 miljoen bestemmingsreserve kapitaallasten voor de verduurzaming en het toegankelijk maken van vastgoed;
- € 0,6 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering;
- € 0,3 miljoen bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

In 2022 is een toevoeging van € 15,5 miljoen aan de algemene reserve en € 12,0 aan de BR Solvabiliteit begroot. Deze vinden in 2023 niet plaats waardoor de toevoegingen in 2023 lager uitvallen.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2023 zijn totaal begroot op € 56,1 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 36,2 miljoen algemene reserve;
- € 19,5 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit in verband met de opheffing hiervan;
- € 0,5 miljoen bestemmingsreserve taakmutaties gemeentefonds in lijn met de nota budgetoverheveling 2021;
- € 0,2 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering;
- € 0,2 miljoen bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
DataLand
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal;
- Croydon en Gera (partnersteden).

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en is een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als drugshandel, diefstal en overvallen. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zal dit najaar opnieuw worden herijkt in de kadernota veiligheid 2023-2026.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (64,9) kwam in 2021 meer in de buurt van het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (69,1) dan van het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (48,4). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Wet Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. Daarvoor versterken we de handhavingscapaciteit, want Arnhem heeft momenteel te weinig handhavers. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Een digitaal informatieknooppunt zorgt ervoor dat we maximaal en zorgvuldig gebruik maken van de informatie waarover we beschikken.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en het Openbaar Ministerie (OM) prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet waar dat noodzakelijk is om de openbare orde te handhaven en om incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. We versterken de handhavingscapaciteit, omdat Arnhem momenteel te weinig handhavers heeft voor de veiligheidsopgave waar de stad voor staat.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de Wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. Het rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet voor de G4-steden. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarige aanpak. Deze aanpak is neergelegd in het plan van aanpak ondermijning dat recent is gedeeld met de raad. Dit plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp. Onderdeel hiervan zijn enkele voorstellen om de APV te wijzigen, die in 2023 met de gemeenteraad zullen worden gedeeld.
Er zijn verschillende stappen gezet om de informatiepositie van de gemeente Arnhem te verbeteren. Het meldpunt ondermijning is naar verwachting in oktober 2022 operationeel. Een digitaal informatieknooppunt zorgt er voorts voor dat we in 2023 maximaal en zorgvuldig gebruik maken van de informatie waarover we beschikken. Het informatieknooppunt maakt informatie uit verschillende bronnen gestructureerd inzichtelijk, waardoor interventies tijdig en zoveel mogelijk op basis van volledige en juiste informatie kunnen worden ondernomen. Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten.

Binnen de Arnhem-Oost aanpak, wordt samen met het Rijk en de provincie stevig ingezet op het versterken, leefbaarder en veiliger maken van Geitenkamp, Klarendal, Arnhemse Broek, Presikhaaf en Malburgen. De Arnhem-Oost aanpak zal de ingezette koers verder versterken en een grotere impuls geven. Jeugdcriminaliteit wordt voorkomen en teruggedrongen met het plan van aanpak Preventie met Gezag in Arnhem-Oost, een voortzetting en intensivering van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich helaas nog steeds in de opstartfase en zal naar verwachting in 2023 tot uitvoering komen. Dan treedt ook het lokale nieuwe coffeeshopbeleid in werking. Vooruitlopend daarop zullen in Arnhem alle coffeeshops worden onderworpen aan een Bibob-toetsing.

Online criminaliteit voorkomen

De gemeente zal in 2023 samen met de politie en jongerenwerkers de Arnhemmers en bedrijven blijven informeren over de risico’s en over hoe zich zelf te wapenen tegen slachtofferschap van online criminaliteit. Ook zal de samenwerking met onze buurgemeenten op dit onderwerp worden geïntensiveerd en zal Arnhem blijven bijdrage aan de City deal lokale weerbaarheid cybercrime om onze expertise te delen en te vergroten in het land. Onze bewustwordingscampagne onder jongeren, om hen te beschermen tegenover daders van cybercriminaliteit, zal worden voortgezet. Daarbij zetten we extra in om online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken) te voorkomen (in lijn met de uitvoering van de motie 21M105).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Misdrijven per 10.000 inwoners	674	731	690	648	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,95	0,88	0,68	0,49	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,8	3,0	2,5	1,8	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,8	15,4	14,3	14,5	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Politieregistraties overlast jeugd	31,1	42,8	100,6	99,0	
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Verwijzingen Halt	11	10	13	8
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	89,4	102,2	111,9	138,0
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken.
Arnhem is een grote stad met een open karakter en dat heeft gevolgen voor de openbare orde en veiligheid. Een centraal station, uitgebreide horeca met vrije openingstijden en een professionele voetbalclub zijn verworvenheden die komen met verantwoordelijkheid. Zo gaat de opening van horeca en het nachtleven na corona gepaard met forse onregelmatigheden, tot aan ernstige aanrandingen toe. Gebeurtenissen elders in de wereld hebben hun weerslag op de aanzienlijke diasporagemeenschappen in Arnhem. Crises als de coronapandemie, de opvang van vluchtelingen en zeer recent de ontwikkelingen rond het stikstofdossier voeden de verharding en polarisatie. Het aantal demonstraties is verdubbeld, met steeds meer gevallen van geweldsdreiging. Met de huidige middelen kunnen we crises, evenementen en demonstraties onvoldoende in goede banen leiden en is het risico dat ze uit de hand lopen te groot. De gemeente is hierbij spin in het web: de aanvraag om een demonstratie te mogen houden, het contact met de organisator en met alle veiligheidspartners verloopt via de gemeente. Daarom versterken we de gemeentelijke coördinatie. Tevens versterken we de handhavingscapaciteit in de stad.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In het samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (acute bevolkingszorg, crisiscommunicatie, preparatie nafase) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen, de ontwikkelingen op het gebied van de (veilige) energietransitie en de risicogroep ouderen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) -instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met 'Wonen met zorg' onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels. Het regionaal dekkingsplan, dat periodiek wordt geactualiseerd, zal dit keer fors worden aangepast.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er steeds meer inzet gevaagd ten aanzien van personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving (het aantal registraties is bijna verdubbeld in de afgelopen vijf jaar). Ook dit is een reden om de handhavingscapaciteit in Arnhem te versterken. Jeugdcriminaliteit wordt voorkomen en teruggedrongen met het plan van aanpak Preventie met Gezag in Arnhem-Oost, een voortzetting en intensivering van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit (BOTOC). We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast is een venijnige vorm van onrecht die mensen treft in de kern van hun bestaan, namelijk in en bij de eigen woning. Woonoverlast vanwege dealen in drugs is ingrijpend voor bijvoorbeeld gezinnen en ouderen. Omdat momenteel de aanpak van woonoverlast incidenteel wordt bekostigd, deze middelen wegvallen en duidelijk is dat er geen rijksgeld voor is, zal bij het niet toekennen van geld de aanpak moeten worden teruggeschroefd. Dat betekent dat meldingen van burgers blijven liggen en zichtbare en ingrijpende problemen in de wijken blijven bestaan. Bovendien wordt voor malafide verhuurders duidelijk dat de gemeente geen vuist kan maken. Tot slot heeft dit ook gevolgen voor de uitvoering van verscheidene moties van en toezeggingen aan de raad, waaronder het actieplan overlast. Door extra middelen bestendigen we het huidige succesvolle model waarin alle partijen die betrokken kunnen worden bij de aanpak van woonoverlast samen meer zijn dan de som der delen en zorgen we dat Arnhemmers ongestoord en in vrijheid kunnen wonen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. Ook radicalisering blijft de volle aandacht krijgen, met een nieuwe aanpak in de vorm van een vierjarenplan dat binnenkort aan de gemeenteraad zal worden gezonden. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

Met de wijkaanpak laten we zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De Veiligheidsmonitor 2021 laat eens te meer zien dat de aanpak van wijken urgent is. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt nog steeds om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die voorzien we van een aanpak. De Radar/Sonar-methodiek brengt de problematiek per wijk duidelijk in beeld. Op basis van real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Het actieplan overlast voorziet in een nieuwe impuls in de aanpak van de overlast op Arnhemse hotspots.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% Onveiligheidsgevoel algemeen		37		36	
Eenheid: Percentage					
Bron: Onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt		29		28	
Eenheid: Percentage					
Bron: Onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Tijdelijk huisverbod	28	27	28	22	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Diefstal uit woning	25,3	28,4	21,8	18,3	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	47,3	56,5	47,7	44,2	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,2	7,6	7,0	6,6	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron: CBS					

Vernieling	8,3	10,0	10,8	10,1
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners				
Bron: CBS				
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.				
Bron: CBS				

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**22.205**	**2.289**	**73**	**397**
Criminaliteit maakt geen kans	562	64	0	0
Crisisbeheersing op orde	14.008	1.276	73	47
Veiligheid voor de wijk en als persoon	7.634	949	0	350
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.205**	**2.289**	**73**	**397**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	20.254	19.380	22.848	22.205	21.967	21.797	21.788
Baten	4.368	2.494	4.656	2.289	2.054	2.054	2.054
Saldo lasten en baten	***-15.886***	***-16.886***	***-18.193***	***-19.916***	***-19.916***	***-19.743***	***-19.734***
Toevoegingen aan reserves	151	71	73	73	73	73	73
Onttrekkingen aan reserves	706	343	1.086	397	401	400	397
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***554***	***272***	***1.013***	***324***	***324***	***327***	***324***
Gerealiseerd resultaat	**-15.332**	**-16.613**	**-17.180**	**-19.592**	**-19.585**	**-19.416**	**-19.410**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 22,2 miljoen. Dit is als volgt opgebouwd:

- Uitgaven van € 14 miljoen voor VGGM brandbestrijding en rampenbestrijding.
- Uitgaven van € 3,95 miljoen voor openbare orde en Veiligheid en cameratoezicht.
- Uitgaven van € 1,5 miljoen voor het Veiligheidshuis.
- Uitgaven van € 0,75 miljoen in verband met de cofinanciering ten behoeve van de uitvoering van het Plan van aanpak Preventie met gezag, de preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit. Het plan van aanpak met subsidieaanvraag van € 1.5 miljoen is ingediend bij het Rijk. Daarnaast is cofinanciering van € 0,75 miljoen noodzakelijk om uitvoering te geven aan het plan van aanpak.
- Uitgaven van € 0,8 miljoen voor Handhaving Openbare orde en veiligheid en vergunningverlening.

- Uitgaven van € 0,5 miljoen voor de aanpak ondermijning.
- Uitgaven van € 0,4 miljoen voor aanpak Mensenhandel, Seksuele intimidatie en woonoverlast.
- Uitgaven van € 0,3 miljoen voor aanpak jongerenwerk 3.0.

De totale lasten dalen per saldo ten opzichte van 2022 met € 0,7 miljoen.
Deze daling wordt enerzijds veroorzaakt doordat er minder rijksmiddelen ontvangen worden (totaal € 2.4 miljoen minder in 2023 ten opzichte van 2022). Deze rijksmiddelen zijn in 2022 ontvangen voor de aanpak van Radicalisering, Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit, uitvoering controle Corona Toegangsbewijs en Veiligheid In en om Scholen. Deze regelingen liepen tot 2022 en zijn vooralsnog niet (volledig) toegekend in 2023.
Anderzijds wordt in 2023 de aanpak verstevigd, waardoor onder andere de volgende lasten stijgen (totaal €1,7 miljoen ten opzichte van 2022) met de volgende bedragen:
- Uitgaven van € 0,15 miljoen voor versterking van de coördinatie openbare orde en veiligheid bij evenementen, manifestaties en demonstraties.
- Uitgaven van € 0,25 miljoen voor de aanpak van Seksuele intimidatie en woonoverlast.
- Uitgaven van € 0,75 miljoen in verband met de cofinanciering ten behoeve van de uitvoering van het plan van aanpak Preventie met gezag, de aanpak voor jongeren op achterstand in de meest kwetsbare wijken in Arnhem.
- Verhoogde bijdrage van € 0,4 miljoen ten behoeve van de gemeenschappelijke regeling VGGM als gevolg van toegenomen bedrijfsvoeringskosten en indexatie.

Baten
Totaal is er voor het jaar 2023 een bedrag van € 2,3 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:
- Verhuur brandweerkazerne voor een bedrag van € 1,3 miljoen.
- Opbrengst leges en vergunningen voor een bedrag van € 0,3 miljoen.
- Opbrengst handhaving Openbare orde en veiligheid van € 0,1 miljoen.
- Opbrengst deelnemende gemeenten Veiligheidshuis voor totaal een bijdrage van € 0,4 miljoen.
- Incidentele subsidie van € 0,2 miljoen vanuit het Rijk voor de aanpak Veiligheid in en om scholen.

De totale baten dalen ten opzichte van 2022 met € 2,4 miljoen met name als gevolg van het minder ontvangen van incidentele rijksmiddelen.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt voor een totaal van € 73.000 toegevoegd aan de reserve voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed (brandweerkazerne).

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 wordt voor een totaal van € 0,4 miljoen onttrokken aan de reserves:
- € 0,35 miljoen uit de bestemmingsreserve jeugdfonds voor de cofinanciering ten behoeve van de uitvoering van het plan van aanpak Preventie met gezag.
- € 47.000 uit de bestemmingsreserve in verband met onderhoud aan het vastgoed (brandweerkazerne).

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is en blijft belangrijk. Voor inwoners én voor bezoekers en voor alle vormen van vervoer: te voet, met de (deel)fiets, het openbaar vervoer, of met de (deel)auto. We zien echter ook dat mobiliteit tot leefbaarheidsproblemen leidt. We zetten dan ook vol in op duurzame mobiliteit om onze stad goed bereikbaar, maar ook leefbaar te maken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Een duurzaam bereikbare stad

Het is onze ambitie om een duurzaam bereikbare stad te worden. We willen dus niet alleen voor alle doelgroepen goed bereikbaar zijn, we willen ook de verkeersoverlast zoveel mogelijk tegengaan en voor zo schoon en veilig mogelijk leefklimaat zorgen.

Bewerkstellingen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto.

Arnhem kent een goede bereikbaarheid. De auto speelt hierin een grote rol. Deze afhankelijkheid van de auto kent echter leefbaarheids- en bereikbaarheidsnadelen en is niet houdbaar bij verdere groei van de stad. Om de afhankelijkheid van de auto te verkleinen zetten we in op een mobiliteitstransitie, waarbij eerst de voetganger komt, dan de fietser en vervolgens het OV en tot slot de auto.

Opstellen mobiliteitsbeleid

In 2023 stellen we ons nieuwe mobiliteitsbeleid vast, waarin naast de bereikbaarheid van de stad, het tegengaan van verkeersoverlast en schone lucht uitgangspunten zijn. We schetsen hierin de langetermijnambitie en de stappen die nodig zijn om de langetermijnambitie te realiseren. Onderdeel van dit mobiliteitsbeleid zal ook de communicatie rondom mobiliteit zijn. Hoe zijn we en willen we als stad bereikbaar zijn en welke duurzame alternatieven heeft de reiziger hierbij. Dit beleid vormt de basis voor verdere inspanningen om de gewenste mobiliteitstransitie te bewerkstelligen.

Vergroten van het aandeel fiets om de stad duurzaam bereikbaar te maken

We willen meer mensen de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De reistijden moeten concurrerend met de reistijden per auto worden en de routes moeten aantrekkelijk zijn. Door meer mensen met de fiets te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Verbeteren/uitbreiden stedelijk fietspadennetwerk, waaronder regionale snelfietsroutes

In 2023 gaan wij de volgende fietsprojecten uitvoeren:

- Laatste delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren;
- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Hommelseweg als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Snelfietsroute Schuytgraaf fase 1 (Grote Griet - Gelderse Rooslaan tot Drielsedijk);
- Verbeterplan RijnWaalpad fase 1;
- Asfalteren van fietspaden die nu nog in klinkers uitgevoerd zijn.

Vergroten van het aandeel voetgangers om de stad duurzaam bereikbaar te maken

We willen meer mensen laten wandelen door dit alternatief aantrekkelijker te maken.
Hiervoor gaan we een hoofdnetwerk voor voetgangers vaststellen, uitbreiden en verbeteren. Op basis van belangrijke herkomstplekken en bestemmingen kunnen we vaststellen wat hoofdlooproutes zijn in de stad. Vervolgens bepalen we waar dat netwerk nog ontbreekt en van onvoldoende kwaliteit is. Dat zal leiden tot een lijst van verbeterlocaties.

Realiseren maatregelen uit het fietsparkeerplan

In 2023 werken we aan alle kortetermijnmaatregelen uit het fietsparkeerplan en zetten we de langetermijnmaatregelen in gang.

Verkennen mogelijkheden van nieuwe fietsbruggen over de Rijn

We zetten het onderzoek naar een nieuwe fietsbruggen verder door. We doen nadere verkenningen naar de mogelijke oplossingen en de kosten en effecten (bijvoorbeeld verwacht aantal gebruikers) van die oplossingen. Regionale samenwerking is daarbij belangrijk, ook om de kans op subsidie te vergroten. Ook kijken we hierbij nadrukkelijk naar de ruimtelijke ontwikkelingen in de stad en de regio.

Vergroten van het aandeel van het openbaar vervoer om de stad om de stad duurzaam bereikbaar te maken

We willen meer mensen de bus laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete hoogwaardig openbaar vervoer projecten

In 2023 gaan wij in ieder geval de volgende HOV-projecten uitvoeren:
- Westervoortsedijk – Lelyweg;
- Velperweg.

Daarnaast zullen we ook weer nieuwe projecten voorbereiden, die in volgende jaren kunnen worden uitgevoerd.

Arnhem beschikt over goed openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland

Het openbaar vervoer in de stad en in (en naar) de regio moet worden verbeterd. Ook willen we het reizen per openbaar vervoer richting de Randstad en internationale bestemmingen aantrekkelijker maken.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier en het lokale en regionale openbaar vervoer

De corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens, waaraan Arnhem gelegen is, is een van de belangrijke spoorcorridors van Nederland. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft geconcludeerd dat aanpassingen en optimalisaties in de infrastructuur noodzakelijk zijn, om de urgente capaciteitsknelpunten op het spoor op te lossen en de ambities op deze corridor te realiseren. Dit zal waarschijnlijk resulteren in een MIRT-onderzoek of -verkenning.

Wij zullen via het MIRT-proces onze lobby voortzetten voor:
- Een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Spoorzone Arnhem Oost.

De goederenroutering door Nederland is ook belangrijk voor Arnhem. Het is onwenselijk dat een Noordtak Betuweroute door Arnhem gaat lopen in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost. Wij blijven een lobby richting Rijk voeren om te voorkomen dat er extra goederenvervoer door Arnhem komt.

Daarnaast blijven we in gesprek met de concessiehouder, provincie Gelderland, om het openbaar vervoer in onze stad en de regio te verbeteren.

Met behulp van parkeerbeleid het bouwen in en rond de binnenstad en op OV-locaties makkelijker maken en daarbij de auto-afhankelijkheid verminderen en de overlast van geparkeerde auto's verminderen

We willen binnen de stad, bij voorkeur op en rond OV-knooppunten zoveel mogelijk woningen bouwen, met daarbij zo min mogelijk parkeerplaatsen en dus lagere parkeernormen. Om overlast in de omliggende gebieden te voorkomen willen we het gebied met parkeerregulering uitbreiden.

Ontwikkeling stedelijk parkeerbeleid

We ontwikkelen stedelijk parkeerbeleid. Onderdelen van dat stedelijk parkeerbeleid zijn:
- parkeernorm nul in en rond de binnenstad of dicht bij OV-knooppunten;
- lagere parkeernormen voor de hele stad;
- uitbreiding van het gereguleerd gebied.

Zodra dit parkeerbeleid gereed is kunnen vervolginspanningen worden uitgevoerd. Kaders voor de wijze waarop dit kan worden uitgevoerd worden immers bepaald in het parkeerbeleid. Het gaat om de volgende inspanningen:
- parkeerverwijssysteem;
- vaststellen nieuwe parkeernormen;
- uitbreiding van het gereguleerd gebied.

Verhoging parkeertarieven

We zorgen ervoor dat de parkeertarieven met 50 cent per uur zijn verhoogd ten opzichte van de tarieven in 2022.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel fiets in modal spit	26%	21%	25%		

Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers

Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)

Aandeel openbaar vervoer in modal split	9%	7%	5%		

Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers

Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)

Tegengaan verkeersoverlast

Mobiliteit en met name automobiliteit kent ook nadelen. Zo leidt mobiliteit tot geluidsoverlast en kunnen snelheidsverschillen tot verkeersonveilige situaties leiden. We werken aan een duurzame mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto.

Tot een nieuwe verdeling van de ruimte voor de voetganger, fietser het OV en de auto komen

De ruimte in de stad is schaars. We gaan op zoek naar een nieuwe verdeling van die schaarse ruimte waarbij eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens de auto komt.

Verkeersstructuurplan opstellen

Op basis van het mobiliteitsbeleid stellen we een verkeersstructuurplan op. Hierin leggen wij vast hoe de keuzen uit het mobiliteitsbeleid zich vertalen op ons wegennet. Welke wegen krijgen een andere functie en/of kunnen anders worden ingericht (zoals lagere snelheid, minder rijstroken, fietsstraten)?

Zodra dit verkeersstructuurplan gereed is kunnen vervolginspanningen worden uitgevoerd. Het gaat om de volgende inspanningen:

- afschalen van de auto-infrastructuur;
- maximumsnelheden verlagen.

Aanpassen wegenstructuur

Vooruitlopend op het verkeersstructuurplan beginnen wij in 2023 direct met het aanpassen van de wegenstructuur waar dit als no regret maatregel (en quickwin) zonder verkeersstructuurplan kan plaatsvinden. Het gaat daarbij om zowel het verlagen van de maximumsnelheid (van 70 km/u naar 50 km/u, of van 50 km/u naar 30 km/u) als om het verminderen van het aantal rijstroken voor de auto (en dus meer ruimte voor groen, voetgangers, fietsers uit het openbaar vervoer te creëren). Er is geld in de begroting vrijgemaakt om direct vanaf 2023 ook tot uitvoering van deze maatregelen over te kunnen gaan.

De ruimte voor de auto in en rond de binnenstad beperken

In de hele stad is de ruimte schaars, maar dat geldt zeker voor de binnenstad. De auto neemt relatief veel ruimte in de binnenstad in. Zowel door de wegen waarover de auto's rijden als door de ruimte die nodig is om deze auto's te parkeren. We willen de ruimte die de auto in de binnenstad inneemt beperken.

Opheffen flitsparkeren

We heffen de flitsparkeerplaatsen op. Per locatie wordt bekeken wat de meest logische nieuwe invulling van de flitsparkeerplekken is.

Verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen

Het verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen in de binnenstad dient gestructureerd vanuit parkeerbeleid te gebeuren. Dit is dus een inspanning die volgt uit het parkeerbeleid.

Inrichting Rijnkade als wandel- en fietspromenade

We maken een plan hoe de functie en inrichting van de Rijnkade kan veranderen in een wandel- en fietspromenade en brengen dit zo snel mogelijk richting uitvoering.

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Aanpak verkeersonveilige locaties

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgevingen veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal verkeersongevallen	1.203	1.137	957		

Eenheid: Aantal verkeersongevallen per 100.000 inwoners

Bron: Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Aantal aangepakte knelpunten	1	2	1	4

Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast

Bron: gemeente Arnhem

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2023 willen we, nu we de coronacrisis grotendeels achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Schonere lucht in de stad

Mobiliteit en met name automobiliteit heeft als nadeel dat het tot luchtvervuiling leidt. We willen een schonere lucht in de stad door het verkeer in de stad schoner te maken en er het verkeer zoveel mogelijk te beperken.

Doorgaand verkeer door de stad beperken

Er rijdt relatief veel doorgaand verkeer in de stad (verkeer dat geen herkomst of bestemming in Arnhem heeft, maar alleen maar door de stad rijdt, omdat dit de kortste en/of snelste route is). Deze voertuigen leiden tot overlast en horen hier niet te rijden. Doel is om dat verkeer zoveel mogelijk te beperken en idealiter helemaal niet meer te hebben in de stad.

Plan weren doorgaand verkeer

Nadat we breed mobiliteitsbeleid hebben opgesteld stellen we een plan op om het (onnodig) doorgaand autoverkeer uit Arnhem te weren. We kijken daarbij naar een breed palet van maatregelen, van verkeersmanagement tot infrastructurele maatregelen.

Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Op deze manier kan een volwaardig en duurzaam alternatief voor de (privé)auto worden geboden. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

Opstellen visie op Arnhemse hubs

We stellen, in samenhang met het brede mobiliteitsbeleid een visie op de Arnhemse hubs op.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

Als uitwerking op onze visie op hubs willen we enkele locaties gaan uitwerken. Er zijn namelijk al enkele locaties in beeld of al in gang gezet:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- Station Zuid;
- IPKW.

Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad

De stad en vooral de binnenstad moet slimmer, veiliger, stiller en schoner worden om verkeersinfarcten, geluidsoverlast en onveilige situaties te voorkomen. Klimaatverandering, economische groei, maar ook woningbouw zorgen er voor dat de goederenstromen en services onder druk staan.
Klanten stellen steeds hogere eisen aan bezorgsnelheid, tijdstip, locatie en duurzaamheid. Hierdoor is de noodzaak voor verminderen, veranderen en verschonen van stadsdistributie hoog. Minder (lege) kilometers en meer schone kilometers betekent minder verkeersbewegingen, minder CO2-uitstoot en minder geluidsoverlast.

Handhaven van de milieuzone en waar mogelijk strengere normering en uitbreiding

Zie voor de toelichting de inspanning 'Luchtkwaliteit' in programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling.

Stimuleren en faciliteren van duurzame stadsdistributie, met name in de binnenstad

Zie voor de toelichting de inspanning 'Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen' in het programma S10 Klimaat en Energie.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Een duurzaam bereikbare stad	**5.695**	**0**	**3.663**	**4.978**
Bewerkstellingen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto.	1.626	0	3.663	4.978
Vergroten van het aandeel fiets om de stad duurzaam bereikbaar te maken	1.715	0		
Vergroten van het aandeel van het openbaar vervoer om de stad om de stad duurzaam bereikbaar te maken	731	0		
Arnhem beschikt over goed openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland	731	0		
Met behulp van parkeerbeleid het bouwen in en rond de binnenstad en op OV-locaties makkelijker maken en daarbij de auto afhankelijkheid verminderen en de overlast van geparkeerde auto's verminderen	892	0		
Een duurzaam bereikbare stad	**949**	**0**	**0**	**0**
Tot een nieuwe verdeling van de ruimte voor de voetganger, fietser het OV en de auto komen	380	0	0	0
De ruimte voor de auto in en rond de binnenstad beperken	190	0	0	0
Verbeteren verkeersveiligheid	285	0	0	0
Beter en schoner taxivervoer	95	0	0	0
Schonere lucht in de stad	**2.848**	**0**	**0**	**0**
Doorgaand verkeer door de stad beperken	1.139	0	0	0
Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs	1.424	0	0	0
Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad	285	0	0	0
Infrastructuur is op orde	**20.226**	**9.529**	**10.079**	**9.870**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**29.718**	**9.529**	**13.742**	**14.848**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	20.751	22.911	22.700	29.718	29.986	29.236	29.893
Baten	6.339	7.663	7.725	9.529	9.623	9.574	9.526
Saldo lasten en baten	***-14.412***	***-15.248***	***-14.975***	***-20.189***	***-20.189***	***-19.662***	***-20.367***
Toevoegingen aan reserves	7.423	6.837	7.316	13.742	10.018	10.025	9.756
Onttrekkingen aan reserves	7.711	8.106	8.244	14.848	10.325	10.247	10.364
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***287***	***1.269***	***928***	***1.106***	***1.106***	***222***	***608***
Gerealiseerd resultaat	**-14.124**	**-13.979**	**-14.047**	**-19.083**	**-20.056**	**-19.440**	**-19.759**

Toelichting

De totale lasten in het programma bereikbaarheid bedragen € 29,7 miljoen. € 5,5 miljoen hiervan bestaat uit nieuwe prioriteiten zoals ook in de ontwikkelingen in het financieel kader toegelicht. Dit betreft € 2,0 miljoen voor het verlagen van de maximum snelheid, € 2,0 miljoen voor de vermindering van het aantal rijbanen, € 1,0 miljoen voor het aanleggen van een wandel- en fietspromenade op de Rijnkade en € 0,5 miljoen voor fietsparkeren.

Verder is € 9,9 miljoen begroot voor het beheer van de infrastructuur, € 5,6 miljoen voor parkeergarages en fietsenstallingen, € 4,5 voor de verdere ontwikkeling van mobiliteit, € 2,3 miljoen voor overig vastgoed met betrekking tot mobiliteit, € 1,2 miljoen voor overhead en € 0,7 miljoen voor overige lasten.

Het beheer van de infrastructuur bestaat uit een aantal onderdelen. € 2,0 miljoen betreft kosten voor de organisatie, zoals de loonkosten van de beheerders die de onderhoudsplanningen maken. Deze lasten zijn in 2023 € 0,5 miljoen hoger vanwege de ontwikkeling van het Gele Rijdersplein. Het grootste deel betreft het beheer van de verhardingen € 4,9 miljoen. Verder vallen hier met name de openbare verlichting € 0,6 miljoen, verkeersregelinstallaties € 0,3 miljoen, civieltechnische kunstwerken € 0,4 miljoen, de trolleyinfrastructuur € 0,4 miljoen, gladheidsbestrijding € 0,4 miljoen en incidenteel € 0,7 miljoen voor Buitengewoon Beter onder.

Voor het onderhoud van de verhardingen wordt jaarlijks de staat van de wegen geïnspecteerd. Op basis van modellen van kennisplatform CROW waarin onder andere verkeersintensiteit en het type ondergrond een rol spelen wordt een inschatting gemaakt van de verwachte levensduur. Hierbij geldt dat verhardingen in het centrum en winkelcentra een hogere beeldkwaliteit moeten hebben dan wegen op bedrijventerreinen en in wijken zoals ook in de paragraaf kapitaalgoederen wordt beschreven. Op basis van de beschikbare middelen wordt hiermee een prioritering gemaakt waar onderhoud benodigd is. In een zogenaamde ‘map table sessie’ wordt de planning van de werkzaamheden vervolgens afgestemd door bijvoorbeeld de vervanging van het riool samen te laten vallen met de vervanging van het wegdek om zo de overlast voor inwoners te beperken en door de combinatie van werkzaamheden mogelijk kosten te besparen. Voor verhardingen bepalen dus niet de werkzaamheden het benodigde budget, maar bepaalt het beschikbare budget de uit te voeren werkzaamheden. De inspectierapporten laten een redelijk stabiel beeld van de beeldkwaliteit zien, waarmee het begrote budget aansluit bij de door de raad gestelde kaders voor de beeldkwaliteit.

Onderhoud aan de openbare verlichting bestaat voor het grootste deel uit een investeringsbudget voor vervanging. Op basis van levensduur, gecombineerd met inspecties wordt bepaald welke verlichting aan vervanging toe is. De masten hebben daarbij doorgaans een levensduur van 30 jaar en de armaturen van 15 jaar. Bij de bouw van een wijk of herinrichting van een straat wordt een bepaald type straatverlichting gekozen. In het onderhoud wordt in principe hetzelfde type teruggeplaatst. Doordat Arnhem in de laatste decennia niet gelijkmatig gegroeid is fluctueert het aantal straatlantaarns dat van jaar tot jaar vervangen moet worden aanzienlijk. Daarom wordt er geen gebruik gemaakt van een jaarlijks (constant) investeringsbudget, maar wordt de planning van het investeringsbudget via het MIP gedaan. Daarmee wordt dit dus jaarlijks zero based opgebouwd.

Voor verkeersregelinstallaties (VRI’s) bestaat het onderhoudsbudget ook voor het grootste deel uit een investeringsbudget voor vervanging. De vervanging wordt met name gepland op basis van de verwachte

levensduur van 30 jaar voor de masten en 15 jaar voor onder andere de armaturen en computers. De komende jaren vormt de overstap naar iVRI's een financiële onzekerheid. Klassieke VRI's bepalen op basis van sensoren in het wegdek de verkeersdrukte en regelen op basis daarvan welke verkeerslichten hoe lang op groen staan. Bij iVRI's wordt technologie ingezet om direct met slimme auto's te communiceren. Steeds meer auto's hebben de technologie hiervoor aan boord. Met iVRI's kan een efficiëntere doorstroom bereikt worden dan met klassieke VRI's. Het moment om over te stappen naar deze nieuwe technologie is echter onzeker.

Civieltechnische kunstwerken bestaan met name uit bruggen, viaducten, tunnels en trappen op diverse plaatsen in de stad. Deze kunstwerken voldoen vrijwel allemaal aan specifieke eisen voor de locatie waar ze geplaatst zijn. Vanwege de lange levensduur en het unieke karakter worden civiele kunstwerken per project begroot en is er daarmee al sprake van een zero based begroting.

De Arnhemse trolleyinfrastructuur is uniek voor Nederland. Het onderhoud hiervan valt onder de concessie die verleend wordt voor het verzorgen van het openbaarvervoer. Daarmee worden de lasten gedekt door de verleende concessie.

Voor gladheidsbestrijding is op historische basis € 0,4 miljoen geraamd. Afhankelijk van de weersomstandigheden vallen deze kosten jaarlijks hoger of lager uit. Vanwege grote onvoorspelbaarheid van de weersomstandigheden, zijn deze lasten niet zero based te begroten.

De lasten voor parkeergarages en fietsenstallingen bestaan voor € 1,9 miljoen uit kapitaallasten. Lasten voor onder andere elektra, heffingen en belastingen worden op werkelijke kosten begroot. Het onderhoud wordt planmatig, en daarmee zero based, begroot.

Van de € 4,5 miljoen voor de ontwikkeling van mobiliteit bestaat € 2,0 miljoen uit de ontwikkeling van de plannen en € 2,5 miljoen uit de uitvoering van nieuwe (investerings)projecten. De € 2,0 miljoen voor de ontwikkeling bestaat voor € 0,7 miljoen uit directe loonkosten, € 0,7 miljoen programmageld en € 0,5 miljoen investeringskrediet voor de accentnota fiets.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Om de brede welvaart in Arnhem te versterken is het van belang dat er voor Arnhemmers waardevolle banen zijn op de arbeidsmarkt, ondernemers zich op een duurzame toekomst kunnen richten en dat kennis, innovatie en creativiteit de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. We werken daarom aan een sterke en duurzame economie die bijdraagt aan het waarborgen van de bestaanszekerheid van onze bewoners en die bedrijven en (jong) talent kansen biedt voor de toekomst. Samenwerking en verbindingen tussen ondernemers, onderwijs en overheid zijn daarin van groot belang om bijvoorbeeld vooruitstrevende energy concepten of circulaire ketens succesvol in de praktijk te kunnen brengen.

In de afgelopen jaren is samen met de stad gewerkt aan de economische agenda van de stad die ieder jaar wordt voorzien van een nieuwe uitvoeringsagenda. Hierin zijn de ambities van ondernemende Arnhemmers, van starters tot grote bedrijven en van andere organisaties en werkgevers in de stad samengebracht en wordt gezamenlijk aan de uitvoering gewerkt. Met een sterke gerichtheid op samenwerking en innovatie ten dienste van maatschappelijke opgaven als energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Andere belangrijke thema's uit deze agenda zijn de aanpak van de krapte op de arbeidsmarkt en een goede inpassing en verduurzaming van werklocaties in onze stad en regio.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Toekomstgericht ondernemerschap

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit en duurzaamheid in de stad. We werken daarom aan toekomstgericht ondernemerschap. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij toekomstige werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing en innovatie in de Arnhemse economie.
We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, digitalisering en duurzaamheid. De samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers speelt daarin een belangrijke rol.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

Ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. Het is van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. We maken ondernemersbeleid en stellen regels op met de ondernemers in plaats van voor hen (MKB-toets) en streven ernaar dat zij niet worden belemmerd door overbodige regels. Ondernemers vanuit verschillende branches worden uitgenodigd mee te praten.
De gedachtegoed van Van Bedrijven Weten (VBW) zetten we voort, waarmee we de ondernemersdesk blijven optimaliseren en we monitoren de vragen die binnenkomen en de ondernemerstevredenheid.
Het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) pakt complexe vraagstukken van ondernemers op en de bestaande informatievoorziening naar ondernemers wordt verder uitgebouwd.
Ondernemersdienstverlening is er voor alle ondernemers. Hierin wordt actief samengewerkt met Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.
Tot slot zorgen we ervoor dat alle collega's die met ondernemers werken hen te allen tijde centraal stellen en gastvrij behandelen (houding en gedrag).

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan toekomstgericht ondernemerschap waarin bedrijven en starters gefaciliteerd en ondersteund worden in hun ontwikkeling. We ondersteunen en faciliteren daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropoolregio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe partijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor (creatief) ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze van grote toegevoegde waarde zijn voor de (circulaire) economie van de stad. Netwerken dragen bij aan het laten bloeien van (circulaire) economie, en een belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente waar mogelijk. Dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's, zoals (circulaire) economie, duurzaamheid en werkgelegenheid/aanpak krapte op de arbeidsmarkt.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Bedrijven moeten het gevoel hebben welkom te zijn in Arnhem en goed bediend te worden als het gaat om hun vraagstukken over onder andere huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
Een van deze doelstellingen is 'De gemeente Arnhem koopt bij voorkeur lokaal in'. De accountmanagers kennen veel bedrijven en verbinden hen proactief aan andere bedrijven en organisaties die van toegevoegde waarde zijn voor deze ondernemer. Tevens verwijst de accountmanager proactief op het inschrijven bij het ondernemersregister.

De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe (duurzame) bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogd beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel, een MKB-toets waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen, en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. We streven naar een toename van de ondernemerstevredenheid, die we meten via een jaarlijkse ondernemersenquête. We reflecteren kritisch op de uitkomsten van deze enquête en stellen waar nodig beleid bij.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal banen	855,5	857,7	846,7	853,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	125,5	128,9	136,2	140,7	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					
Snelgroeiende bedrijven	18,5	17,2	14,3		
Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen; 2020 is voorlopig					
Bron: CBS- Lokale economie					

Ondernemerstevredenheid		
Eenheid:		
Bron: Deze indicator gaat worden gemeten in de ondernemersenquête.		
Omvang lokale inkoop	19,5	19,5
Eenheid: percentage van de totale lokale inkoop		
Bron: Gemeente Arnhem		

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

In Arnhem streven we een circulaire en toekomstbestendige economie na. Werklocaties leveren veel werkgelegenheid op voor de stad. Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders willen we een kwaliteitsimpuls geven aan de werklocaties in onze stad zodat deze groen, duurzaam en toekomstbestendig worden en blijven. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Met de groei van Arnhem, moet er ook voldoende ruimte zijn om te werken in de stad. In 2022 is de Visie Werklocaties opgesteld. Hierin worden clusters bedrijvigheid omschreven vanuit diverse typen werkmilieus. Dit maakt duidelijk waar functiemenging plaats kan vinden en in welke vorm, maar ook op welke werklocaties monofunctioneel ruimtegebruik in de toekomst van toepassing blijft. Dit laatste is onder andere noodzakelijk om circulaire bedrijvigheid in de stad te kunnen huisvesten.
Tevens omschrijft de Visie Werklocaties een aantal opgaven voor de werklocaties om als stad voldoende en een kwalitatief goed vestigingsklimaat te behouden. Optimaal ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt met als doel meer werkplekken voor een stad die groeit. We stellen ons als doel om de arbeidsintensiteit per werklocatie te gaan monitoren ten behoeve van optimaal ruimte gebruik. Tevens wordt het Regionaal Programma Werklocaties periodiek gemonitord, waarbij inzicht blijft op regionale vraag en aanbod van werklocaties.

Zo zal voor bedrijventerrein Het Broek gestart worden met een ambitiedocument dat richting moet geven aan herontwikkeling en revitalisering. Thema's als verdichten, verduurzamen, klimaat en circulaire economie vinden hierin een plek. Maar ook kansen als versterken van het energiecluster in de stad door middel van verbinden van de kenniscampus met de innovatiecampus (IPKW).

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Werklocaties moeten goed bereikbaar zijn te voet, met de fiets, het openbaar vervoer en de auto zodat de werkplekken toegankelijk zijn voor inwoners van Arnhem. Ook streven we naar betere (inter)nationale treinverbindingen, wat Arnhem aantrekkelijk houdt voor bedrijven en werknemers. Om dit te bereiken gaan we in gesprek met stakeholders en stimuleren we hen om met initiatieven te komen die bijdragen aan duurzame mobiliteitsoplossingen welke bijdragen aan het vergroten en verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Daarnaast zullen we bij de (prioritering in de) investeringen die wij in onze infrastructuur doen, de goede duurzame bereikbaarheid van de werklocaties meenemen als uitgangspunt.
Ook werken we aan bereikbaarheid van werklocaties onderling. Zo werken we aan de bereikbaarheid van de kenniscampus en zetten we in op verbinding met IPKW en de tussenliggende terreinen. Bij de campus Arnhem en IPKW wordt met stakeholders verkend op welke wijze andere werklocaties ook beter bereikbaar worden (last mile), bijvoorbeeld met het gebruik van elektrisch deelvervoer. Tot slot werken we voor de werkgeversaanpak veel samen met het programma Slim en Schoon onderweg.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis, kunde en arbeidspotentieel voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
We streven in de woningbouwontwikkelingen naar een gevarieerd aanbod zodat zowel studenten, starters, expats en reeds in Arnhem werkenden een passende woning kunnen vinden in Arnhem zodat werk voor hen toegankelijk is en blijft.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Arbeidsintensiteit per werklocaties					
Eenheid:					
Bron: Indicator in ontwikkeling					

Levendige stad in en voor de regio

Arnhem is een stad waar bewoners en bezoekers kunnen genieten van een levendige, creatieve stad in een prachtige groene omgeving. Die groene omgeving koesteren we, zodat die ook voor volgende generaties bewaard blijft. Een levendige groene stad zorgt ook voor werkgelegenheid: we trekken graag bedrijven aan die passen bij ons groene profiel en die werkgelegenheid meebrengen en studenten die passen bij onze bedrijven. De vrijetijdseconomie is een belangrijke bron van arbeidsplaatsen. In samenwerking met onze partners versterken we aanbod, (recreatieve) voorzieningen, en werken we aan een bruisende binnenstad.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De binnenstad van Arnhem staat voor grote opgaven. Het herstel na de coronacrisis en de ontwikkeling naar een place to meet wordt verder doorgezet. Daarbij vraagt de transformatie van de binnenstad naar een groen en compact winkelhart om een integrale benadering, gericht op het vergroten van de leefbaarheid. De binnenstad is als onderdeel van Arnhem Centrum één van de centrale Gebiedsuitwerkingen die zijn opgenomen in het voorontwerp Omgevingsvisie. Het is een belangrijke schakel in de verstedelijkingsstrategie van de stad. Waarbij we werken daarbij aan de integrale opgave waarin werken, wonen, cultuur, mobiliteit, klimaatadaptatie, duurzaamheid en het gebruiken en inrichten van de openbare ruimte met elkaar verbonden zijn. Met de aangestelde transitiemanager worden transformaties in de binnenstad aangejaagd en ondersteund, met als doel leegstand te beperken en straten en (deel)gebieden te versterken. Daarnaast dient de verduurzaming van vastgoed aangejaagd te worden alsmede het inrichten van de openbare ruimte met groen en speelaanleidingen. We werken daarnaast, samen met Platform Binnenstad Arnhem, aan een duurzame, gastvrije en aantrekkelijke binnenstad, waar inwoners, ondernemers en bezoekers zich thuis voelen en warm onthaald worden. De kernwaarden groen, creatief en vrij staan daarbij centraal en we dragen bij aan de uitvoering van het Herstelplan (Arnhem grip op beweging). We zetten in op de ontwikkeling van de Korenmarkt, hét uitgaansgebied van weleer, met een belangrijke positie in de binnenstad. In de komende periode wordt de openbare ruimte aangepakt, wordt er gewerkt aan een integrale terrassenverdeling en wordt het gebied vergroend en beter bereikbaar. We stellen ons tot doel de gemiddelde tijd die bezoekers in de binnenstad van Arnhem doorbrengen te vergroten, We meten dit nog niet, maar gaan op zoek naar de juiste manier om dit inzichtelijk te maken.
In GMR verband werken we vanuit het toekomstbeeld dat in 2022 is opgesteld aan het versterken van de complementariteit van de bruisende binnensteden en krachtige kernen in onze regio.

Laagdrempelige evenementen voor iedereen

Evenementen in Arnhem moeten zo divers, inclusief, laagdrempelig en duurzaam mogelijk zijn. Daarvoor worden evenementenlocaties duurzaam gemaakt, worden organisatoren van evenementen gestimuleerd en uiteindelijk verplicht te verduurzamen en worden locatieprofielen opgesteld om duidelijkheid te geven aan organisatoren en bewoners. De subsidieregeling voor evenementen en festivals wordt aangepast om meer ruimte te bieden aan laagdrempelige publieksevenementen. Topsportevenementen zien we als kans om maatschappelijk en economisch impact te maken, door daaromheen programma's te ontwikkelen voor alle Arnhemmers.
We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij het DNA van Arnhem: groen, creatief en vrij. Festivals als Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling en de nog te ontwikkelen Dutch Green Week zijn daar voorbeelden van. Een centrale licht- of vuurwerkshow is tijdens de jaarwisseling een alternatief voor het zelf afsteken van vuurwerk en stimuleert verbondenheid van alle Arnhemmers.

Genieten van onze groene stad en omgeving

Arnhem heeft veel te bieden op het gebied van toerisme en recreatie: een levendige stad, met een bijzondere geschiedenis, Arnhemse iconen en veel groen in en om de stad. We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige en duurzame wijze bij elkaar, met een optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit van mens en dier en bezoekersaantallen. Dat doen we door samen met onze uitvoeringspartners Platform Binnenstad Arnhem, Citymarketing Arnhem en Visit Arnhem Nijmegen op drie niveaus te werken: de binnenstad, Bestemming Arnhem en Arnhem in de regio (Groene Metropoolregio, Veluwezoom, Veluwe en Airborne Region).
Om bezoekers beter te spreiden, gaan we meer aandacht besteden aan plekken en activiteiten in Arnhem-Zuid. Dat doen we onder meer door te investeren in het Wandelnetwerk Zuid en door aan te haken bij de verhaallijn over de Romeinen (waaronder Limes) vanuit de Groene Metropoolregio.
In 2023 worden de gezamenlijke visie en ambities binnen de Airborne Region vertaald naar Arnhemse acties. De focus voor de toekomst is meer extern gericht: wat willen wij meegeven aan de toekomstige generaties en op welke manier. Dit doen we met respect, samen, op een duurzame manier en we behouden en versterken wat hiervoor belangrijk is.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bezoekers binnenstad	328	344		214	

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000. In 2020 is door Locatus i.v.m. corona geen passantentelling uitgevoerd.

Bron: Locatus

Gemiddelde verblijfsduur bezoekers binnenstad

Eenheid:

Bron: Indicator in ontwikkeling

Arnhem Hotspot Energy

Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid. Een sterk energiecluster dat een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgave van de energietransitie geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen die dat mogelijk maakt.

Bouwen aan energie-innovatiecampussen

In de stad hebben we drie innovatiecampussen op gebied van energie, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met Innovatielab Connectr, Arnhems Buiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2023 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies mogelijk maken voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: elektrische energietechniek, elektrochemische energieopslag en duurzame aandrijfsystemen. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we indien noodzakelijk actief ondersteunen, zodat deze innovaties kunnen worden toegepast en bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem.

Versterken van de onderlinge relaties en samenwerking binnen het energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals innovatie, profilering en talentontwikkeling. Door het vormen van energieke coalities versterken we de onderlinge relaties en samenwerking en kunnen we activiteiten uitvoeren om de dynamiek en bloei van het energiecluster te ondersteunen.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

Er is menskracht nodig op alle opleidingsniveaus om de energietransitie mogelijk te maken. Het energiecluster in onze stad heeft dit gekwalificeerde talent nodig om bij te kunnen dragen aan de energietransitie. We ondersteunen de uitvoering van de regionale Human Capital Agenda in 2023. Het omscholen van werkzoekenden en werkenden voor kansrijke beroepen in de energiesector is een belangrijk speerpunt in de regionale Human Capital agenda.
De praktijkopleiding Plug & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor de installatie en onderhoud van laadinfrastructuur, die onder regie van Connectr door een energieke coalitie is opgezet, gaat in 2023 van start. We ondersteunen indien gewenst weer nieuwe initiatieven vanuit de Human Capital lijn van Connectr.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Banen in de EMT sector	7,8%	7,9%	8,0%	8,8%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De arbeidsmarkt staat sterk onder druk op dit moment. Dit zal naar verwachting verder toenemen in de komende tijd en er worden op korte termijn geen positieve veranderingen verwacht. De vraag naar (gekwalificeerd) personeel is in alle sectoren hoog. Specifieke sectoren waar de impact van deze krapte groot is zijn energy, techniek, zorg, onderwijs, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.
Door actief te participeren aan het tot stand komen van de regionale Human Capital agenda streven we naar een betere samenwerking tussen de drie o's: onderwijs, overheid en ondernemers. Om dit concreet te maken initiëren we werktafels die in het derde kwartaal van 2022 van start gaan, deze bestaan uit; onderwijs, overheid en ondernemers. Deze werktafels realiseren de ambities door middel van projecten en goede initiatieven in de regio.

Het aantrekken en binden van studenten

Aantrekkelijk, excellent onderwijs én een aantrekkelijke stad zorgen ervoor dat de kennisinstellingen nieuwe (internationale) studenten blijven aantrekken om er te studeren. Waarna ze mogelijk ook blijven om te wonen, werken en ondernemen. Goed opgeleid sociaal kapitaal en aanwezigheid van kennis die aansluit op wat werkgevers nodig hebben, maakt de regio Arnhem aantrekkelijk voor bedrijven om zich hier te vestigen. We willen de zichtbaarheid in de regio voor studenten vergroten wat de (economische) ontwikkeling en werkgelegenheid in stad en regio ten goede komt.

Via het samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. We zoeken en selecteren innovatieve projecten die bijdrage aan het behoud van talent in deze regio. Zo verkennen we talentlabs en bouwen we de samenwerking met partners in de stad zoals het bedrijfsleven en Connectr steeds verder uit.

Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hall Larenstein (VHL) en ROC Rijn IJssel. De Arnhemse Leeragenda is bedacht om studenten te laten samenwerken vanuit verschillende kennisinstellingen aan maatschappelijke opgaven in de wijken, die bijdragen aan gezondheid, leefbaarheid en veiligheid en duurzaamheid.

Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuisvesting (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Leven lang ontwikkelen

Stimuleren en faciliteren van bijscholing voor iedereen om skills en vaardigheden te laten aansluiten bij de arbeidsmarkt nu en in de toekomst. We trekken intensiever op met het bedrijfsleven om omscholing van werkzoekenden en werkenden naar kansrijke beroepen te organiseren. We werken regionaal en lokaal samen met diverse partners en zoeken naar waardevolle projecten die bijdrage aan een leven lang ontwikkelen. We begeleiden ondernemers en werkgevers om op een creatieve manier te kijken naar (nieuw) talent en ondersteunen bij bijvoorbeeld competentiegericht werven.

Inzicht op sectorspecifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

De stijging van de vraag naar arbeid richting 2030 is het grootst in de sectoren Energy, Health en Hightech. Er worden blijvende tekorten voorzien in deze beroepssectoren.
Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid.
In de regionale Human Capital agenda is Energy voor Arnhem één van de speerpunten. Een toonaangevend project is Plug in & Play op initiatief van Connectr. In tripple helix verband met onder andere; HAN, IPKW, Kiemt, Oost NL, Provincie en Gemeente Arnhem werken we samen op het aantrekken en behoud van talent, in dit project specifiek voor de de laadinstra.
Ook het omscholen van werkzoekenden en werkenden voor kansrijke beroepen in de Enerysector is een belangrijk speerpunt in de regionale Human Capital agenda.
Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Daar leggen we de verbinding en werken we nauw samen met de Groene Metropoolregio (GMR), provincie en The Economic Board (TEB).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal studenten dat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	23.817	23.941	24.068	23.480	

Eenheid: aantal studenten per jaar

Bron: DUO

Circulaire economie

Vanuit de visie circulair economie met het bijbehorende Plan van Aanpak hebben we de volgende speerpunten:

- Speerpunt 1: Bedrijven stimuleren en faciliteren;
- Speerpunt 2: Verminderen van restafval;
- Speerpunt 3: Inkoopkracht/het goede voorbeeld geven;
- Speerpunt 4: Ontwikkeling van de stad.

De concrete activiteiten bij deze speerpunten staan in het uitvoeringsprogramma Circulaire Economie Arnhem 2022-2023.

Inspanningen circulaire economie

2023 is het tweede jaar van het uitvoeringsprogramma Circulaire Economie Arnhem 2022-2023. In 2023 zetten we de uitvoering van dit programma voort en voeren we het tempo op. Vanuit het uitvoeringsprogramma gaan we verschillende inspanningen verrichten. We zetten de huidige subsidieregeling voor circulaire initiatieven behorende bij speerpunt 1 bedrijven stimuleren en faciliteren in 2023 door. Eventueel kan deze nog een jaar verlengd worden.
In 2023 gaan we ook nadrukkelijk aan de slag met de speerpunten 3 en 4, namelijk inkoopkracht/het goede voorbeeld geven en ontwikkeling van de stad. Dit zijn namelijk de speerpunten waar de gemeente veel invloed op heeft en waar een grote milieu-impact op te maken is. Tevens doen we een evaluatie van het uitvoeringsprogramma 2022 - 2023 ter voorbereiding op een nieuw uitvoeringsprogramma voor 2024 en verder.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Demografische druk	58,3%	58,1%	58,0%	57,5%	57,6%

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,5	58,6	58,2	58,3	

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**9.342**	**1.178**	**50**	**0**
Toekomstgericht ondernemerschap	6.105	137	0	0
Circulaire economie				
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat	36	0	0	0
Levendige stad in en voor de regio	2.437	1.041	50	0
Arnhem Hotspot Energy	702	0	0	0
Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**9.375**	**1.222**	**50**	**0**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.616	7.032	8.106	9.375	8.026	7.323	6.745
Baten	1.033	998	1.179	1.222	1.222	1.222	1.222
Saldo lasten en baten	***-5.584***	***-6.034***	***-6.928***	***-8.153***	***-8.153***	***-6.101***	***-5.523***
Toevoegingen aan reserves	1.407	170	170	50	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	208	700	700	0	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.199***	***530***	***530***	***-50***	***-50***	***-50***	***-50***
Gerealiseerd resultaat	**-6.783**	**-5.504**	**-6.398**	**-8.203**	**-6.654**	**-6.151**	**-5.573**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 9,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 2,3 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 0,9 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,4 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,4 miljoen;
- Overige lasten: € 2,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2022 met € 1,3 miljoen. Dit komt onder andere door € 0,5 miljoen voor de transformatie van de arbeidsmarkt en € 0,2 miljoen voor het versterken van de circulaire economie uit het coalitieakkoord en € 1,1 miljoen voor het versterken van de werklocaties.

Baten
De baten voor 2023 zijn totaal begroot op € 1,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,8 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,3 miljoen;
- Overige baten: € 0,1 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2022 met € 0,2 miljoen. Dit komt met name door een stijging van de te ontvangen toeristenbelasting met € 0,2 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt er voor een totaal van € 50.000 toegevoegd aan de reserve Evenementen voor de kroonjaren van Slag om Arnhem.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021);
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1);
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem;
- Visie werklocaties (op te stellen);
- Kantoornota 2022-2030 (op te stellen).

Onderwijs

Iedereen in Arnhem heeft recht op een goed leven dat bij hem, haar of hen past. De school als middelpunt van de wijk vormt de basis voor een gezonde en veilige leefomgeving. Goed onderwijs is een cruciale pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. Daarom zetten we samen met het onderwijs in op een passende plek voor elk kind. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om het beste uit zichzelf te halen door middel van de pedagogische wijk en de rijke schooldag. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft immers later zoveel meer kansen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. In alle wijken moeten kinderen kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar hun kansen gelijk zijn. Passend onderwijs is beschikbaar voor elk kind en elke behoefte. Dit begint al bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Daarnaast zetten we preventieve maatregelen in en zetten we in op vroegsignalering om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn essentieel voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Ook voor hoog- en andersbegaafden en anderstalige kinderen is het belangrijk dat er voldoende passend onderwijsaanbod is in of in de buurt van Arnhem. Deze ambities sluiten aan bij de rijke schooldag en de ontwikkelingen voor een pedagogische wijk.

We maken één integraal huisvestingsplan om beter te kunnen aansluiten op de maatschappelijke opgaven en behoeften per wijk.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.
De effecten van corona en de lockdowns worden steeds meer zichtbaar, vaak al bij jonge kinderen. Dit vraagt extra aandacht in 2023.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Sommige kinderen hebben extra ondersteuning en zorg bij nodig. De gemeente pakt een stevige regierol in de aansluiting (passend) onderwijs en jeugdhulp. Voor de ontwikkelkansen van iedere kind is het belangrijk dat er tijdig (preventief) aanbod beschikbaar is. Samen met de ketenpartners zijn we continue bezig om de aansluiting op het snijvlak van onderwijs en zorg te optimaliseren om maatwerkoplossingen te bieden voor ieder kind. Hierbij zullen we bij andere gemeenten goede voorbeelden op doen en daarbij ervaringsdeskundigen uit Arnhem betrekken.

Natuurcentrum Arnhem

Eén van de kerntaken van Natuurcentrum Arnhem is het ondersteunen van basisscholen bij het natuur- en milieu educatie. Vanuit deze basis is in samenwerking met de gemeente Arnhem het concept Duurzame Arnhemse School (DAS) ontwikkeld: een divers en flexibel aanbod rondom de thema's afval, energie, gezondheid en vergroenen. Hierdoor krijgt het thema duurzaamheid een plek binnen het dagelijks onderwijs.
Binnen natuur en milieu educatie is het zaak ook juist de kwetsbare doelgroepen in de kwetsbare wijken van Arnhem-Oost te bereiken. Natuurcentrum Arnhem pakt in dit verband haar rol in de Arnhem-Oost aanpak.

Natuurcentrum Arnhem onderhoudt contacten met vrijwel alle basisscholen in Arnhem en een aantal scholen in het voortgezet en speciaal onderwijs. Van de circa 60 basisscholen doen er momenteel 26 scholen onder begeleiding van het Natuurcentrum aan moestuinieren. Dit aantal is groeiende.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

Er moeten voldoende, kwalitatief goede en voor iedereen toegankelijke schoolgebouwen zijn, optimaal bereikbaar met de fiets, het openbaar vervoer of te voet. Schoolgebouwen worden nog meer het centrale punt in de wijk. We maken de schoolgebouwen energiezuiniger en vergroenen de pleinen.

Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het primair onderwijs in 2017 en het jaarprogramma 2021-2022 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. De vernieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") en Ibn-i Sina - en Parkschool is dit jaar gestart. Volgens planning worden de schoolgebouwen begin 2023 opgeleverd. Verder zal volgend jaar een aantal vernieuwbouwprojecten in bouwvoorbereiding gaan. Dat zijn achtereenvolgens de Piramide, Het Mozaïek, de Johannes, de Sterrenkring en de Zyp. Ook zal volgend jaar worden gestart met de bouwvoorbereiding voor de uitbreiding van het Panorama.

Verder heeft de raad op 18 mei 2022 de nota "Op weg naar een Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem" bestuurlijk vastgesteld. Hiermee heeft de raad ook kennisgenomen van de benodigde financiële middelen (€ 94 miljoen t/m 2032 en 170 miljoen t/m 2050).

Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen (specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)	97	86	92	86	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Iedereen doet mee

Voor het welbevinden is het belangrijk dat mensen mee kunnen doen aan de samenleving. Een goede opleiding en voldoende basisvaardigheden zijn daarvoor essentiële uitgangspunten. Ook dragen een goede opleiding en voldoende basisvaardigheden bij aan een goede (start)positie op de arbeidsmarkt. Zeker nu er sprake is van een krappe arbeidsmarkt zijn passend opgeleide mensen nodig. Om te voorkomen dat kinderen zonder eten of met ongezond eten op school komen waardoor leren in het gedrang komt, bieden we op scholen waar het het hardst nodig is gezonde schoolmaaltijden aan. Cultuureducatie moet voor elk kind moet voor elk kind beschikbaar zijn.

De krapte op de arbeidsmarkt is zorgwekkend. Om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten trekken we intensiever op met het onderwijs en het bedrijfsleven.

Minder verzuim en voortijdig schoolverlaters (VSV)

Het doel is dat de leerlingen zo snel mogelijk weer deelnemen aan het onderwijs en om een startkwalificatie te behalen. Ook gaan we thuiszitten tegen door met schoolbesturen en jeugdzorginstellingen het gesprek te voeren over passende onderwijsplekken voor zoveel mogelijk Arnhemse kinderen en jongeren.
We willen dat Arnhemse kinderen en jongeren zo min mogelijk onderwijs missen. Dit betekent dat we zoveel ongeoorloofd afwezig zijn (relatief verzuim) als thuiszitten (absoluut verzuim) tot een minimum willen beperken. We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Verstevigen van de basisvaardigheden (volwasseneneducatie)

Het hebben van voldoende basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) is nodig voor inwoners om volwaardig mee te kunnen doen. De aanpak van laaggeletterdheid is een noodzakelijk onderdeel om de ongelijkheid, die van generatie op generatie over gaat, te kunnen doorbreken. Daarom zetten we in op een structurele verbinding met de beleidsterreinen binnen het sociale domein, specifiek op de terreinen werk, gezondheid, gezin en geld. De formele en non-formele educatietrajecten worden veelal in de wijken of in bedrijven gegeven en hebben vaak ook een inhoudelijk thema.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

Jongeren die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 begeleiden we zoveel mogelijk naar een vervolgopleiding. In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) is een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid ontwikkeld. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2,9%	2,7%	2,5%	2,6%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO	0,95%	0,83%	0,61%	0,84%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO	7,2%	7,2%	6,4%	6,9%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO Bron: DUO					
Absoluut verzuim	1,1	1,8	3,1	1,9	
Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. Bron: Ingrado					
Relatief verzuim	26	32	27	29	
Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Bron: Ingrado					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)	**24.592**	**2.417**	**8.545**	**7.913**
Een goede startpositie op school	20.568	818	8.545	7.913
Iedereen doet mee	4.024	1.599	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**24.592**	**2.417**	**8.545**	**7.913**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.757	19.603	21.534	24.592	25.966	27.659	27.223
Baten	2.847	2.490	5.460	2.417	2.417	2.417	2.417
Saldo lasten en baten	***-16.911***	***-17.113***	***-16.075***	***-22.175***	***-22.175***	***-25.242***	***-24.806***
Toevoegingen aan reserves	8.698	8.960	9.583	8.545	7.429	7.265	7.404
Onttrekkingen aan reserves	7.570	7.766	7.792	7.913	8.371	9.467	9.827
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.128***	***-1.194***	***-1.791***	***-632***	***-632***	***2.202***	***2.423***
Gerealiseerd resultaat	**-18.039**	**-18.307**	**-17.866**	**-22.807**	**-22.607**	**-23.040**	**-22.383**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn begroot op € 24,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 16,5 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,3 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,7 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 2,1 miljoen;
- Project Schoolmaaltijden: € 0,5 miljoen;
- Versterken kansengelijkheid: € 0,5 miljoen;
- Overige lasten: € 1,0 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2022 met € 3,1 miljoen. Enerzijds daalt de begroting omdat de NPO (nationaal programma onderwijs) middelen geheel (€ 3,0 miljoen) in 2022 in de begroting zijn opgenomen en niet meer in 2023. Echter, het budget voor onderwijshuisvesting is in 2023 hoger (€ 4,9 miljoen). Er wordt één integraal huisvestingsplan opgesteld en fors geïnvesteerd door structureel extra budget van € 3 miljoen beschikbaar te stellen vanaf 2023. Ook stijgen de kapitaallasten met € 1,6 miljoen doordat er in 2022 investeringen afgerond worden in onderwijshuisvesting. Daarnaast zijn er de nieuwe middelen voor de schoolmaaltijden (0,5 miljoen) en voor het versterken van de kansengelijkheid (€ 0,5 miljoen), waardoor de totale begroting is gestegen.

Baten
De baten voor 2023 zijn begroot op € 2,4 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:
- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,6 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,8 miljoen.

De totale baten dalen met € 3 miljoen ten opzichte van 2022. Dit komt vanwege de in 2022 begrote NPO-middelen vanuit het Rijk.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt € 8,4 miljoen toegevoegd aan de reserve voor dekking kapitaallasten onderwijshuisvesting. Dit is € 1,0 miljoen minder dan in 2022. Daarnaast wordt er nog € 0,1 miljoen toegevoegd aan de reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 wordt € 7,9 miljoen onttrokken aan de reserve voor dekking kapitaallasten onderwijshuisvesting.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026;
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2021-2024);
- Vaardig Arnhem (2021-2022).

Cultuur

Kunst en cultuur verrijkt onze de samenleving. Dankzij het bruisende en diverse aanbod dat Arnhem te bieden heeft, kan iedereen meedoen met en genieten van kunst en cultuur, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. Talent kan zich verder ontwikkelen. We blijven werken aan versterking van ons culturele aanbod: van de podiumkunsten (dans, theater, muziek), musea en beeldende kunst tot film, letteren (van' spoken word' tot leesbevordering) en creatieve industrie (zoals mode en design). We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. Cultuurmakers hebben ruimte nodig om te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatie-mogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en vooral ook kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Herstel corona

De (naijl)effecten van de coronacrisis zijn ingrijpend en langdurig, zoals herstel van het publieksbereik (en -inkomsten) en de gevolgen voor de werkgelegenheid en inkomenspositie van werknemers en zzp'ers. Voor noodzakelijk herstel en transitie van de sector, geeft ook de Raad voor Cultuur aan, is tijd, geld en ruimte nodig, ook om te voorkomen dat er alsnog gaten in de cultuursector worden geslagen en dat de vernieuwing die tot stand is gekomen, verloren gaat. We trekken hierbij gezamenlijk op met Rijk, provincie en regio.

Als gemeente bieden we kunstenaars en culturele instellingen de middelen en de ruimte om zich artistiek te ontplooien. We blijven inzetten op het duurzaam herstel van de sector en zorgen ervoor dat de energie, middelen en initiatieven naar aanleiding van de coronamaatregelen niet verloren gaan. Een aantal onderdelen van het in november 2021 gepresenteerde (derde) Arnhemse steunpakket Kunst en Cultuur 2022 – 2023 (waarvoor de landelijke coronabudgetten zijn ingezet) loopt door, zoals opdrachtenbeleid kunst in de openbare ruimte, middelen voor huisvesting voor makers en een klein podium beeldende kunst. Met de keuzes die we maken sluiten we zoveel mogelijk aan op de actuele behoeften in de sector.

De landelijke Taskforce Culturele en Creatieve Sector heeft in juli 2022 een maatregelenladder opgesteld om te allen tijde veilig open te blijven voor publiek in toekomstige verschillende risicofases van de coronapandemie. Mocht de pandemie weer ernstige vormen gaan aannemen dan zullen maatregelen die bij hogere risiconiveaus zijn opgenomen grote impact hebben op de mogelijkheid om nog publiek te ontvangen en aanzienlijke derving van inkomsten tot gevolg hebben. De sector geeft aan deze maatregelen alleen te kunnen treffen wanneer de overheid hier passende compensatie tegenover stelt.

Duisenbergonderzoek

Naar aanleiding van het recente Duisenbergonderzoek van de raad, waarbij het programma Cultuur centraal stond, is een eerste invulling gegeven aan de constateringen en bevindingen. Er zijn echter geen standaard landelijke indicatoren voor het programma cultuur zoals op veel andere domeinen het geval is. Effecten van onze inzet zijn ook niet altijd kwantitatief te meten. We blijven hierin verdere stappen zetten.
Bij de totstandkoming van het profiel van cultuurregio 025 Arnhem – Nijmegen is geconstateerd dat beide gemeenten op andere wijze en met andere intensiteit en frequentie aan effectmeting doen. We zijn bezig dit te stroomlijnen, zodat we via dezelfde indicatoren, langjarig inzicht krijgen in cultuurgedrag en -waardering in beide steden en tussen beide steden. Zo wordt in Nijmegen tweejaarlijks een enquête onder het publiek van de grotere instellingen gehouden; iets wat Arnhem in dezelfde vorm ook gaat doen. We streven ernaar te komen tot een Cultuur Monitor Arnhem Nijmegen om cultuur in 025 op een aantal indicatoren langjarig de kunnen volgen. Daarnaast nemen Arnhem en Nijmegen deel aan de recent gestarte Cultuurmonitor Gelderland, dat eveneens langjarig het effect van beleid volgt. Beiden betrekken we bij de monitoring van ons cultuurbeleid.

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Kunst verbindt en is het cement van de Arnhemse samenleving. Kunst en cultuur maakt de stad mooier en aantrekkelijker. Dankzij het bruisende en diverse aanbod dat Arnhem te bieden heeft, kan iedereen meedoen met en genieten van kunst en cultuur, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. We investeren in zowel het topsegment, makers als breedtekunst en -cultuur.

Daar onze cultuurnota STROOM uit 2012 stamt (met een tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door in 2016 en een actualisatie: STROOMversnelling in 2020), we goed willen kijken naar het doel en functioneren van onze subsidieregelingen en we kunst en cultuur nog meer willen laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem, zijn we voornemens het cultuurbeleid te herijken.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We zetten in op het vergroten van de cultuurdeelname van jeugd en ouderen en stimuleren kunstbeoefening op amateurniveau.

Cultuureducatie moet voor elk kind beschikbaar zijn. Samen met partners blijven we uitvoering geven aan het lokale Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en we zijn met culturele instellingen en onderwijs in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas. We werken een voorstel uit zodat jongeren tot 18 jaar gratis naar voorstellingen, concerten of het museum kunnen.

Het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, is sinds 2022 structureel ingebed via het convenant Arnhem Cultuurparticipatie (ACP) 55Plus. Hierbij zijn culturele, welzijns- en zorginstellingen aangesloten. Centraal staat bij te dragen aan de maatschappelijke betrokkenheid van ouderen door kunst en cultuur .

We faciliteren het beoefenen van amateur- en breedtekunst waar het gaat om voldoende locaties voor lessen en presentatie verspreid over de stad en ondersteunen via de subsidieregeling Amateurkunstverenigingen. Maatschappelijke gebouwen moeten betaalbaar verhuurd kunnen worden voor cultuureducatie en -participatie voor zover dit de hoofdfunctie van het gebouw niet hindert. Daarbij kijken we onder andere ook naar de mogelijkheden van compartimentering in onderwijsgebouwen. Het platform Arnhemse Amateurkunst Aanbieders is bezig met verdere professionalisering en vormt onze gesprekspartner. Gezamenlijk bezien we hoe belang van ruimte en programma voor de breedtekunst voldoende kunnen worden geborgd. Dat dit belang groot is blijkt uit landelijk onderzoek, dat laat zien dat 43% van de bevolking amateurkunst beoefent. De Monitor Leefbare Wijken meet nu nog niet het percentage Arnhemmers dat in de vrije tijd kunstzinnige activiteiten uitvoert. Onze inzet is dit in de monitor op te nemen.

De aandacht voor de maatschappelijke impact van kunst en cultuur groeit. In Arnhem biedt dat kansen bij de opgaven op sociaal-maatschappelijk gebied zoals de Arnhem-Oost aanpak. Kunst en cultuur kunnen bijdragen aan emancipatie, kansengelijkheid, persoonlijke ontwikkeling van o.a. jongeren en aan een prettige en veilige leefomgeving. Hier zetten we de komende periode sterker op in, bijvoorbeeld in het kader van de rijke schooldag.

Een artistiek interessant, divers en veelzijdig cultureel aanbod in de stad

We vinden het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen culturele activiteiten bezoeken en waarderen. In 2017 en 2019 vond 41% van alle Arnhemmers dat er voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten in de buurt zijn. Dat percentage willen we in 2023 verhogen. Arnhem kent een breed spectrum van makers en culturele organisaties dat een artistiek interessant, divers en veelzijdig aanbod produceert en programmeert. Hun werk wordt ook gewaardeerd op (inter)nationaal niveau. Na een forse daling van bezoekersaantallen en publieksinkomsten bij culturele organisaties vanwege coronamaatregelen in 2020, 2021 en begin 2022 gaat veel aandacht uit naar het stimuleren van breed publieksbezoek.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bereikte scholen in Arnhem				55	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Aantal bereikte scholen in Arnhem met programma CmK				21	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Aantal bereikte leerlingen in het primair onderwijs met CmK				5500	
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijs)					
Rapportcijfer culturele voorzieningen	7,5				
Eenheid:					
Bron: De Binnenstadsmonitor wordt niet meer uitgevoerd. We gaan op zoek naar een andere manier om deze indicator te meten.					
Waardering aanbod culturele voorzieningen		41%			
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Monitor Arnhemse Leefbare wijken (tweejaarlijks)					
Aantal bezoeken aan gesubsidieerde basis- en meerjarenvoorzieningen					
Eenheid: Aantal bezoekers					
Bron: Instellingen					
Tevredenheid met bezoek/ deelname aan culturele voorzieningen					
Eenheid:					
Bron: Dit wordt nog niet gemeten. Er wordt gezocht naar mogelijkheden dit te doen.					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Voor programmering is meer geld vrijgemaakt. We onderzoeken hoe voldoende aanbod op het gebied van literatuur en ‘spoken word’ kan worden gerealiseerd. En we bekijken hoe de gewenste debatfunctie goed kan worden ingevuld waarbij we de bestaande voorzieningen meenemen.

Cultuurplatform Schakel 025 en Cultuur Academy uit Nijmegen zullen na het samengaan in één platform voortbouwen op een stevig programma voor de sector waarbij focus ligt op het delen van kennis, ondernemerschap en professionalisering. Ook wordt de behoefte aan verbreding van het aanbod binnen Cultuurregio 025 onderzocht.

Met het vaststellen van het Kader Beeldende Kunst in de Openbare ruimte en het plan Kunst in Uitvoering is er onder andere extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten waarmee wordt bijgedragen aan versterking van het makersklimaat. Met kunst en kunstuitingen wordt kwaliteit toegevoegd aan de openbare ruimte en wordt de stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers. Het draagt ook bij aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken, zoals in Arnhem-Oost. Er zijn kansen het DNA van een wijk te laten zien of bewoners een gevoel van trots te laten zijn.

We ondersteunen de Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, met een bijdrage aan een coördinator die uitvoering geeft aan het meerjarenprogramma. De strategie van Modepartners 025 sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken, mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie en de relatie tussen mode en de maakindustrie te versterken.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. De ruimte in Arnhem is beperkt en er zijn forse (woningbouw)opgaven. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024, waaronder voor makers. Via de regeling Creatieve Bedrijfsruimte kunnen makers in een vroeg stadium worden ondersteund in hun planvorming voor permanente ruimte. Daarvan wordt goed gebruik gemaakt. We signaleren echter dat het door allerlei oorzaken (onder andere opvang vluchtelingen, andere opgaven) nog niet is gelukt permanente werkruimte te realiseren. Inzet en noodzaak is om deze doelstelling te halen zodat we creatieve makers ruimte kunnen blijven bieden in en kunnen behouden voor de stad. Als het niet lukt met de huidige instrumenten dan beraden we ons op de inzet van andere instrumenten en een nog actievere rol van de gemeente daarbij.

De businesscase voor de vestiging van Jacobiberg in Arnhem-Zuid aan de Groningensingel wordt verder uitgewerkt. In verband met verwachtte realisatie in 2026 wordt ook naar tijdelijke huisvesting van de Jacobiberg gekeken, mochten zij in de tussentijd hun locatie op De Hes moeten verlaten.

In het integraal onderwijshuisvestingsplan is opgenomen dat er naar mogelijkheden van compartimentering wordt gekeken zodat ruimtes makkelijker bereikbaar zijn buiten schooltijden. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt kijken we eerst of dit kan worden ingezet voor maatschappelijke functies, waaronder de creatieve sector. Waar nodig en met een passende businesscase kunnen voor dit doeleinde strategische aankopen worden gedaan.

Nieuw cultureel centrum in Arnhem-Zuid

Momenteel is het culturele aanbod niet goed verdeeld over de stad. Er zijn te weinig culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid. Daarom komt er een cultuurcentrum in Zuid met ruimte voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en presentatie. Met cultuurpartners en andere betrokkenen maken we een plan voor een nieuw cultuurcentrum in Zuid. Kronenburg ligt op een goed bereikbare locatie en hier komen steeds meer mensen wonen. Dit betekent dat het cultuuraanbod ook moet meegroeien. Kronenburg lijkt dan ook een logische locatie voor een nieuw cultuurcentrum. Bij de realisatie van dit culturele centrum in Zuid kijken we samen met de teams Leefomgeving en met partners nadrukkelijk naar de behoeften van inwoners, voor nu en in de toekomst. Door ontwikkelingen en kansen meer in onderlinge samenhang te bezien en waar mogelijk verbindingen te leggen, zijn er kansen om meer ruimte voor ontmoeting, kunst, cultuur in Arnhem-Zuid te realiseren. We onderzoeken met partners wat in de tijdelijkheid al kan worden gerealiseerd als opmaat naar een definitief cultureel centrum. We gaan de waardering van het aanbod aan culturele voorzieningen in Arnhem-Zuid de komende jaren meten. Doel is de waardering te verhogen/ gelijk te trekken met de waardering van culturele voorzieningen stadsbreed.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal gerealiseerde m2 permanente werkruimte voor de sector				0	
Eenheid: m2 permanente werkruimte. In 2021 mee gestart. Streefwaarde 2022 4.000m2					
Bron: Gemeente Arnhem					
Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem Zuid		31,6%		31,1%	
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in Arnhem Zuid zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Monitor Arnhemse Leefbare wijken (tweejaarlijks)					

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als culturele en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van het Stadstheater en onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans

Toekomstbestendige huisvesting van onze grotere culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. De renovatie van het Stadstheater, inclusief kleine zaal, wordt doorgezet. Er is via een Europese aanbesteding aan vijf geselecteerde ontwerpteams gevraagd hun visie op de opgave te geven. In januari 2023 wordt de ontwerpopdracht aan een van de teams gegund. Dat team kan dan, na besluitvorming door de raad, starten met de ontwerpfase.. Het Stadstheater gaat in het najaar van 2023 dicht, eerst om asbestonderzoek en eventueel sanering en vervolgens de bouw mogelijk te maken. In 2027 gaan de deuren van het vernieuwde theater weer open voor publiek. Voor de tussenliggende tijd zoekt het Stadstheater alternatieven om voorstellingen te kunnen blijven organiseren.

Toneelgroep Oostpool en Introdans zijn aan zet om hun eigen nieuwe huisvesting te realiseren en zijn daarover onder andere in gesprek met de provincie Gelderland. We steunen hen in dit project en vinden het logisch als de nieuwe huisvesting in de nabijheid van het Stadstheater zou zijn.

De Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion zijn onze beeldbepalende, internationale culturele events

Samen met Sonsbeek bekijken we hoe we deze internationaal gerenommeerde tentoonstelling meer kunnen versterken zowel inhoudelijk organisatorisch als financieel. Er wordt gewerkt aan een nieuwe editie waarin bij het jubileum van 75 jaar Sonsbeek wordt stilgestaan. We hebben meegegeven dat voor ons locatie in het park, stevige betrokkenheid van de stad en verbinding met Arnhemse/regionale kunstenaars(initiatieven) van belang zijn. Ook willen we dat de Sonsbeektentoonstelling bekender wordt bij een grotere groep Arnhemmers.

De begroting van Sonsbeek staat onder druk: de provincie is bezig met een kerntakendiscussie waarbij kunstmanifestaties niet hoog op de agenda lijken te staan en bij het Rijk is mogelijke ondersteuning na 2023 nog ongewis, mede door de landelijke discussie over verlenging van de BIS-periode en vernieuwing van het cultuurstelsel. Het binnenhalen van Europese middelen kost tijd. Voor de ‘jubileum’ editie reserveren wij incidenteel extra middelen zodat Sonsbeek verder kan bouwen. Sonsbeek voert daarover ook het gesprek met onder andere Rijk, provincie, publieke en private fondsen. Wij zullen daarbij ondersteunen.

State of Fashion staat er zowel inhoudelijk, organisatorisch als financieel steviger voor, mede dankzij de opname in de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS) en de samenwerking in Modepartners 025. Na afronding van de editie 2022 wordt gestart met de voorbereiding voor 2024. We blijven State of Fashion steunen.

Versterking van de (samenwerking in de) Cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever. Cultuur maakt integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMR). Net voor de zomer is er een start gemaakt met het Uitvoeringsplan Transformatievoorstel Cultuurregio 025 waarvoor de provincie Gelderland een bijdrage van € 1,3 miljoen heeft toegekend. Uitgangspunt is werken aan duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat de acties een regiobreed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst. We voeren dit samen uit met onze regiogemeenten en culturele instellingen. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities. Namens de GMR zijn we penvoerder voor de subsidie van de provincie aangezien de GMR geen subsidies kan verstrekken.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke cultuurregio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere het rapport ‘evaluatie van de stedelijke regio's’, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector, en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Behoud van werkgelegenheid in de culturele en creatieve sector

Kunst- en cultuurinstellingen zijn grote werkgevers in de stad, die we zo goed mogelijk willen faciliteren. In de culturele en creatieve sector werken in Arnhem circa 5.000 mensen; dat is circa 4,6% van de Arnhemse werkgelegenheid. Ons doel is dit aandeel te behouden. Door de coronacrisis zijn veel banen (tijdelijk) verloren gegaan en hadden makers en culturele zzp'ers weinig tot geen opdrachten. Via de coronamiddelen zijn er verschillende regelingen geweest. Fair practice is een belangrijk thema en blijft daarom een aandachtsgebied. We blijven onze instellingen daar scherp op houden en in ondersteunen. Onder andere Schakel 025 organiseert sessies in de stad en heeft contact met relevante partijen zoals Kunsten ’92 en Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (ACCT).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector	4,4%	4,6%	4,7%	4,6%	

Eenheid: % werkenden

Bron: Monitor Vitale Economie / PWE op basis van landelijke definitie/indeling creatieve industrie

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is de herinrichting van de Velperweg waarbij de oude laanstructuur en het landgoedverleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Natuurlijk moet hierbij worden gedacht aan de Eusebiuskerk die na 13 jaar restauratie weer klaar is voor de toekomst, maar ook aan het vernieuwde en gerestaureerde Museum Arnhem en monumentale kantoren die tot woongebouwen zijn herbestemd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan renovaties van woningen op de Braamberg en de Schuttersberg.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, het organiseren van lezingen en tentoonstellingen, het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase, en het actualiseren van de cultuurhistorische waardenkaart.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA als mede-kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd en in het Voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040 geland. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is, zeker met het oog op de klimaatproblematiek en de sterk stijgende energieprijzen, grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. In samenwerking met New Energy Made in Arnhem (NEMIA) wordt vanuit een bestuurlijke opdracht gewerkt aan een beleidskader voor de verduurzaming van monumenten. Andere speerpunten zijn de Kerkenvisie die nu wordt opgesteld, het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen en het voor bestuurlijke vaststelling voorleggen van de geactualiseerde archeologische verwachtingskaart.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Zo speelt het laan- en landgoedverleden van de Velperweg een belangrijke rol bij de herinrichting van deze weg, staan de gemeente en de Stichting Eusebius Arnhem in nauw contact als het gaat om de programmering van het ondergrondse verleden van de kerk en wordt gewerkt aan een managementplan voor beheer en verdere zichtbaarheid van de Limes (Romeinse rijksgrens) in Arnhem. We werken verder aan de doorontwikkeling van de Historische Kelders, als locatie om het middeleeuwse verleden van Arnhem te beleven. Aandacht vanuit het vraagstuk van beleving geldt ook voor de bunkers in de tuin van Museum Arnhem en sporen van de Koude Oorlog (Meinerswijk/Rosandepolder), als overblijfselen van oorlogserfgoed buiten Market Garden om. Met betrekking tot de bunkers wordt onderzocht of en op welke wijze toegankelijkheid kan worden gerealiseerd.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waarin dit op korte termijn gaat spelen houden vooral verband met de verdichtingsopgaven waarvoor de stad staat.
- Er wordt archeologisch vondstmateriaal voor tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumentendag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu deze geactualiseerd is, beheerd en bijgehouden.
- Actuele berichtgeving wordt gedeeld op social media.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over het Romeinse fort in Meinerswijk.
- Nu het historische deel nagenoeg is afgerond, wordt begonnen met het schrijven van het publieksboek over de archeologische opgravingen in de zuidelijke binnenstad. Een concept is in de zomer van 2023 gereed.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van de Jansplaats en Schuytgraaf veld 26 (inventariserend onderzoek) komen gereed.
- De archeohotspot vervolgt zijn werkzaamheden met betrekking tot de determinatie van Romeinse baksteenstempels.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- In het najaar volgt een opgraving van een deel van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf (veld 26).
- Archeologisch onderzoek ter hoogte van het Cobercoterrein loopt door.
- Depotbeheer: het nieuwe depot in Museum Arnhem wordt verder gebruiksklaar gemaakt, inclusief standplaatsregistratie van vondstdozen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**37.003**	**6.745**	**2.913**	**612**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	32.569	6.745	612	356
Versterking van de culturele infrastructuur	4.434	0	2.300	257
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.748**	**779**	**291**	**219**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.748	779	291	219
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**38.750**	**7.524**	**3.204**	**832**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.508	34.680	38.802	38.750	38.053	37.523	39.795
Baten	6.485	6.496	7.524	7.524	7.524	7.369	7.369
Saldo lasten en baten	***-28.023***	***-28.185***	***-31.278***	***-31.227***	***-31.227***	***-30.154***	***-32.426***
Toevoegingen aan reserves	4.765	1.377	1.821	3.204	3.238	3.294	1.194
Onttrekkingen aan reserves	1.871	1.018	5.015	832	836	941	913
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.894***	***-359***	***3.194***	***-2.372***	***-2.372***	***-2.353***	***-281***
Gerealiseerd resultaat	**-30.917**	**-28.543**	**-28.084**	**-33.599**	**-32.932**	**-32.507**	**-32.707**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 38,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 27,5 miljoen;
- Incidentele indexatie van subsidies over 2022 € 1,3 miljoen;
- Kapitaallasten: € 4,7 miljoen;
- Kosten personeel: € 1,0 miljoen;
- Overige kosten: € 4,3 miljoen.

De totale lasten blijven gelijk aan 2022. Binnen de beleidsvelden Cultuur en Erfgoed zijn er wel een aantal mutaties ten opzichte van 2022.

Dit gaat onder andere over de volgende zaken:

- € 2,5 miljoen extra middelen coalitieakkoord 2023-2026 Cultuur en daarnaast een aantal aanvullende voor de begroting, deze bestaan uit:
    - € 0,75 miljoen Cultuurprogrammering;
    - € 0,25 miljoen Cultuurintensivering Zuid (loopt op tot € 1 miljoen in 2026);
    - € 0,5 miljoen Jacobiberg huisvesting;
    - € 0,2 miljoen Gratis cultuurbezoek < 18 jaar;
    - € 65.000 Lokaal Mediafonds
    - € 0,1 miljoen RTV Arnhem;
    - € 0,2 miljoen Rozet gebruikersonderhoud;
    - € 0,5 miljoen Sonsbeek Jubileumeditie (in 2024 nogmaals incidenteel € 0,75 miljoen).
- € 2,9 miljoen lagere incidentele coronamiddelen Cultuur ten opzichte van 2022
- € 0,3 miljoen lagere bijstelling onderhoud vastgoed Cultuur ten opzichte van 2022
- € 0,2 miljoen lagere bijstelling onderhoud vastgoed Erfgoed ten opzichte van 2022
- € 0,7 miljoen lagere incidentele middelen Erfgoed (dekking SBR en onttrekking reserve) ten opzichte van 2022

Baten
De baten voor 2023 zijn totaal begroot op € 7,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 7,4 miljoen;
- Bijdrage van deelnemende gemeenten voor regioarcheologie: 0,1 miljoen.

De totale opbrengsten blijven gelijk aan 2022.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt voor totaal € 3,2 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,8 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Vastgoed;
- € 2,4 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 wordt voor totaal € 0,8 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,6 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur
De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.
Erfgoed
Provincie Gelderland, provinciale en lokale erfgoedinstellingen of verenigingen en regiogemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’ 2021;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Ieder op z'n eigen manier. Daarvoor is financiële rust, stabiliteit, een dag invulling en perspectief op een goede toekomst nodig. Kortom, we willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen. In de vorige bestuursperiode is hiervoor een fundament gelegd.

Er is volop ingezet om Arnhemmers zo veel mogelijk financieel zelfstandig en zelfredzaam te maken. Door hen aan werk te helpen, maar ook door het aanpakken van schulden en het voorkomen ervan. Er is geïnvesteerd in een gebiedsgerichte aanpak, een meer persoonlijke benadering en een intensievere samenwerking met ketenpartners. Naast deze ontwikkelingen is geïnvesteerd in onze (professionele en vrijwillige) organisaties, die onze inwoners met geldzorgen bijstaan. Ook zijn we begonnen om de kinderen uit deze gezinnen te stimuleren naar een kansrijke positie.

Deze insteek werpt zijn vruchten af. Maar tegelijkertijd zien we dat door de huidige maatschappelijke ontwikkelingen we voor nog meer uitdagingen staan. Want steeds meer Arnhemmers hebben moeite om, zelfstandig, rond te komen en zijn verminderd zelfredzaam.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen

Juist deze tijd vraagt dat wij inwoners de zekerheid geven dat zij, zelfstandig of met de juiste duurzame begeleiding, in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

Dit doen wij bij voorkeur door mensen aan het werk te helpen. Als dit niet lukt, is er een vangnet. Maar we kijken tegelijkertijd op welke manier ze wel kunnen blijven deelnemen aan onze samenleving. Onze inzet is om inwoners laagdrempelig in hun eigen buurt te helpen en met (in)formele steun. We hebben hierbij oog voor de persoonlijke situatie van de inwoner. We proberen er zo snel mogelijk bij te zijn om complexere problemen te voorkomen. We kijken breed naar de situatie en betrekken andere gemeentelijke afdelingen en onze partners. Onze partners hebben we de komende jaren hard nodig. We investeren in deze organisaties door vraag- en aanbod meer op elkaar aan te laten sluiten, door opgavegericht te werken en op een later moment ook te subsidiëren, en door kennis en expertise met elkaar uit te laten wisselen en te innoveren. Want alleen samen kunnen we zorgen dat iedereen op elk niveau in onze maatschappij mee kan doen. Een belangrijke doelgroep zijn onze jongeren. Door vroegtijdig in hun leven aanwezig te zijn (bij voorkeur voor de basisschoolperiode) en hen uit te rusten met de vaardigheden die op latere leeftijd nodig zijn, kunnen we een duurzaam verschil gaan maken.

Voorkomen en vroeg erbij

In financieel onzekere tijden, waarin veel inwoners geldzorgen hebben door stijgende lasten, willen we zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen. We investeren daarvoor in een laagdrempelige ingang voor inwoners met financiële vragen, en in het vergroten van bewustwording en financiële vaardigheden bij vooral jongeren en nieuwkomers en in het leren kennen van het systeem.
Omdat ook 'nieuwe' doelgroepen met geldzorgen te maken krijgen (denk aan werkenden met hoge energieafrekeningen) zetten we in op het doorbreken van taboes om hulp te zoeken en op informatie over ons gemeentelijke hulpaanbod. We betrekken daar zowel inwoners als ketenpartners bij omdat zij dicht bij de inwoners staan.
Naast het optimaal benutten van vindplaatsen en de samenwerking met ketenpartners, zetten we vol in op het opvolgen van signalen van betalingsachterstanden in de vaste lasten. Ook zetten we erop in dat ketenpartners voldoende vaardigheden om het juiste gesprek met huishoudens kunnen hebben, als zij geldzorgen vermoeden. Vroegsignalering biedt ons kansen om inwoners in beeld te krijgen die nog niet bekend zijn met ons gemeentelijke hulpaanbod. Voor een duurzame aanpak is het investeren in onze jongeren cruciaal.
Met deze inspanningen voorkomen we dat er langdurig armoede ontstaat.

Aanpak kinderarmoede

Een duurzame aanpak om kinderarmoede te doorbreken is enerzijds gericht op het bieden van financieel perspectief en ondersteuning bij ouders. Anderzijds op kinderen die vaardigheden aan te leren die er voor zorgen dat zij zich op latere leeftijd weerbaar kunnen maken voor de tegenslagen die hen staan te wachten. Om deze duurzame aanpak te realiseren zetten we vol in om de werkzame elementen uit het rapport 'duurzame aanpak kinderarmoede' te vertalen richting concrete acties over diverse leefdomeinen. De werkzame elementen zijn daarbij leidend. Om dit te bereiken hebben we een gebiedsgerichte aanpak voor ogen. 'In de wijken zetten we in op de verrijking van kansrijk opgroeien, waarbij het aanbod voor 0 - 4 jarigen wordt verruimd, initiatieven beter met elkaar worden verbonden en op elkaar wordt afgestemd. Hierbij is aandacht dat het aanbod dat gegeven

wordt ook gekoppeld is aan het opdoen van vaardigheden, die nodig zijn op latere leeftijd. We stemmen daarin af met de ontwikkelingen binnen Kansrijke Start.
We zetten in op cultuureducatie via het onderwijs, maar ook in de programmering van het aanbod van deze instellingen. Het kan ook helpen om taboes rondom armoede, schulden te doorbreken. In samenwerking met 2Switch en Bureau Ruimtekoers zetten we in op cultuurparticipatie, als alternatieve manier om mensen te activeren.
Met onze maatschappelijke partners, die wij financieel ondersteunen, onderzoeken we hoe zij een bijdrage kunnen leveren om ouders 'warm' over te dragen richting onze hulpverlenende instanties. Doordat zij het warme contact hebben met deze ouders, kunnen verbindingen sneller gelegd worden. Verder is onze ambitie om alleenstaande ouders op een goede manier te ondersteunen en te zorgen dat zij toe kunnen werken naar een goede combinatie van werk en zorg voor hun kind(eren). Ook daar kunnen ketenpartners ondersteunend in zijn door hun activiteiten optimaal in te richten.

Daarnaast investeren we in de overgang van 16 - 18 jaar. Als een kind 18 wordt, veranderen een aantal; dingen in het gezin. We zorgen er voor dat zowel ouders als kinderen op de hoogte zijn van deze veranderingen en dat de jongeren financiële vaardigheden en educatie hebben ontvangen. We betrekken dit onze gesprekken met het onderwijs voor een structureel onderwijspakket. Ook onderzoeken we op welke manier ketenpartners die activiteiten met jongeren organiseren hier een aandeel in kunnen nemen.

Schuldpreventie

We willen zoveel mogelijk voorkomen dat mensen geldzorgen en/of schulden krijgen. Dat doen we samen met Rijnstad door de doorontwikkeling en uitbreiding van de Goed Geregeld Arnhem (GGA) loketten. Vanaf medio 2022 zijn op acht locaties, verdeeld over de krachtwijken in Arnhem, GGA-loketten actief. Daar krijgt de inwoner laagdrempelig informatie en advies over financiële en juridische zaken, en hulp bij thuisadministratie. Bij geldzorgen wordt snel geschakeld met de Sociale Wijkteams, Opr€cht en Geldzaken en Ondernemers.

Daarnaast coördineert (en voert deels ook zelf uit) Rijnstad voor ons preventieactiviteiten in de stad, zoals budgetvoorlichting en budgetcursussen en zijn zij actief in het kader van de landelijke Week van het Geld, die inzet continueren we in de komende jaren. Juist nu is dit van groot belang.

Om inwoners met financiële vragen te vinden en te helpen, werken we samen met veel ketenpartners. Zo bieden we hen de training 'Alert op geldzorgen' aan. In deze training worden ketenpartners ondersteund in het signaleren van geldzorgen, het bespreekbaar maken ervan, en het doorgeleiden naar ons gemeentelijke hulpaanbod. De website van GGA heeft een 'kennispunt' voor professionals. Via dit kennispunt worden relevante (gemeentelijke) ontwikkelingen, tools en informatie gedeeld met ketenpartners. Jaarlijks nodigen we ketenpartners uit voor een werk-/bijpraat- en uitwisselingsbijeenkomst op het gebied van armoede, schulden en werk.

(Vroeg) erop af

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken hebben we, naast het benutten van vindplaatsen en ketenpartners, een vernieuwde werkwijze voor vroegsignalering ontwikkeld. Deze dienstverlening is gebaseerd op een aantal succesvolle pilots die in 2021 zijn uitgevoerd. We ontvangen maandelijks 600 á 900 signalen van betalingsachterstanden in de vaste lasten en reageren op al deze signalen op de meest passende wijze. (huisbezoeken, telefonisch contact, email of brief). Daarnaast nemen we deel aan de landelijke experimenten rondom signalen inzake hypotheekschulden en belastingschulden.
Naast de hierboven beschreven vroegsignalering ontvangen we ook signalen van betalingsachterstanden via de CAK lijsten (inzake zorgpremieachterstanden) en de Rechtbank en Rijn IJssel.

Uitgangspunt is onze outreachende aanpak. We blijven ons gemeentelijke hulpaanbod onder de aandacht van inwoners en ketenpartners brengen zodat inwoners die aanvankelijk nog niet open staan voor hulp, desgewenst direct hulp kunnen krijgen. We bereiken via de vroegsignalering ook inwoners die nog niet bekend zijn met ons hulpaanbod.

Het hulpaanbod van vroegsignalering bestaat uit een quick fix waarbij achterstanden binnen 28 dagen geregeld kunnen worden en er geen nieuwe betalingsachterstanden hoeven te ontstaan. Bij grotere financiële problemen wordt snel en adequaat doorverwezen naar de schulddienstverlening. Deze kunnen bijvoorbeeld via een renteloze herfinanciering schulden betalen of onderhandelen met schuldeisers over gedeeltelijke afkoop. Naast de financiële hulp is ook oog voor andere problematiek en ook hiervoor wordt hulp ingeschakeld als dat nodig is.

Jeugdwerkloosheid voorkomen

Samen met het voortgezet speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs ontwikkelen we nieuwe initiatieven om de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt te vergroten en te verduurzamen. We investeren in het laatste schooljaar in goede stagemogelijkheden en maken afspraken met werkgevers over de vervolgstappen van deze jongeren. Mbo-studenten met een beperkt eigen zakelijk netwerk ondersteunen we in het opbouwen van dit netwerk en matchen we aan werkgevers met een relevante stageplek om zo de kans te vergroten dat ze goed doorstromen naar de arbeidsmarkt.
Op regionaal niveau werken we samen aan de aanpak jeugdwerkloosheid. Met deze aanpak bestrijden en voorkomen we werkloosheid bij jongeren. Samen met betrokken partners zorgen we ervoor dat alle jongeren in onze arbeidsmarktregio participeren in de vorm van een opleiding, een traject naar werk of het hebben van een baan. We richten ons op de continuïteit in de begeleiding van jongeren, het versterken van de samenwerking tussen verschillende organisaties, we brengen het aanbod beter in beeld en versterken dit waar nodig en we investeren in een goede matching tussen jongeren en werkgevers. In onze stad werken we ook voort aan de succesvolle aanpakken die we hebben neergezet met bijvoorbeeld Prospect for Cash en de initiatieven rond de winkelcentra Kronenburg en Presikhaaf die inzet op het verdienen van een inkomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.000	5.100		
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.000	3.000	3.000		
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering		72%	59%	68%	
Eenheid: Percentage					
Bron:Vroeg Eropaf					
Aantal inwoners met financiële vragen		1.346	849	785	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%	3%	
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Arnhemmers kunnen rondkomen

Om onze Arnhemmers perspectief te bieden op een schuldenvrij bestaan, of naar financiële zelfredzaamheid is een belangrijke randvoorwaarde dat zij maandelijks kunnen rondkomen met hun inkomsten. De bestaanszekerheid vormt een essentiële randvoorwaarde om stappen te kunnen zetten richting activering, (gezondheids-/ psychische) problemen oplossen en werk. Een deel van deze bestaanszekerheid wordt landelijk bepaald. Als gemeente hebben we daar geen invloed op.
Waar we wel invloed op hebben is de toegankelijkheid van onze gemeentelijke inkomensregelingen en -voorzieningen. We onderzoeken op welke manier deze regelingen en voorzieningen op een eenvoudigere manier zijn aan te vragen. Ook kijken we er naar dat werken ook daadwerkelijk loont en dat de armoedeval wordt voorkomen. Verder bereiden we de invoering van een bijverdienpremie voor. We gaan ervoor zorgen dat inwoners met een Gelrepas zo snel mogelijk goedkoop met het openbaar vervoer kunnen reizen.

Inkomenszekerheid (zie spoor 1a en 1b nieuwe Participatiewet, bijverdienpremie)

Wij willen bereiken dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Bij voorkeur ontvangen Arnhemmers zelfstandig inkomsten uit betaald werk. Wanneer om welke reden dan ook Arnhemmers afhankelijk zijn van een inkomensvoorziening, dan ondersteunen wij hen maximaal. Onze inwoners kunnen erop rekenen dat de Participatiewet op een sociale wijze wordt uitgevoerd. Dat betekent dat binnen de kaders van de wet doelmatig wordt gedacht én gehandeld. Wij leveren maatwerk en werken volgens de bedoeling.

- In de op 21 juni 2022 verzonden kamerbrief[1] ‘vervolgaanpak Participatiewet’ is de Tweede Kamer geïnformeerd over de vervolgstappen voor de aanpak en verbetering van de Participatiewet. Langs twee sporen wordt gewerkt aan oplossingen die ervoor moeten zorgen dat de Participatiewet weer in balans komt. Ook worden maatregelen aangekondigd die situaties van inkomensonzekerheid beperken en bijdragen aan de bestaanszekerheid. In de uitwerking van de maatregelen kondigt de minister aan het gesprek te zullen voeren met gemeenten. Voor Arnhem is het belangrijk om hier goed op aangesloten te zijn en te zien hoe dit

zich verhoudt tot ons eigen voornemen. Wij zullen eveneens de minister aanmoedigen om bij de voorgenomen verbetering van de Participatiewet uit te gaan van vertrouwen, en een zo sociaal mogelijke uitvoering.
- Wanneer een persoon een bijstandsuitkering aanvraagt dan willen wij de aanvraag effectief en vlot afhandelen. De aanvraagprocedure is helder, logisch en wordt in begrijpelijke taal uitgelegd. Wij willen, zodra de benodigde gegevens aangeleverd zijn, binnen drie weken een besluit nemen op een aanvraag.
- Bij kwetsbare jongeren tot 27 jaar zetten wij geen zoekperiode in.
- Voor inwonende jongeren tot 27 jaar laten wij de kostendelersnorm buiten toepassing. Wij nemen de onzekerheid over het inkomen bij de huisgenoten van deze inwonende jongeren hiermee weg.
- Bijstandsgerechtigden die uit de uitkering stromen omdat zij betaald aan het werk gaan en binnen een half jaar hun baan verliezen, komen in aanmerking voor een verkorte aanvraagprocedure. Zij hoeven niet meer een hele aanvraagprocedure te doorlopen, maar alleen de hoogstnodige wijzigingen door te geven zodat wij snel een besluit kunnen nemen op de aanvraag.
- Op basis van maatwerk kunnen wij via een pauzeknop tijdelijk stoppen met de invordering van een schuld. Dit doen wij wanneer hiermee kan worden voorkomen dat een inwoner financieel verder in de knel komt.
- Arnhemmers met een bijstandsuitkering kunnen gedurende zes maanden samenwonen zonder dat zij gekort worden op de uitkering. Wij nemen hierdoor de drempels voor het samenwonen weg.
- Niet iedereen is even (taal)vaardig en handig om te weten of en zo ja welke inkomensregelingen van toepassing zijn. Wij willen de bekendheid over de inkomensregelingen vergroten en de aanvraag gemakkelijker maken.

Het andere tij waarin we ons bevinden en de nu nog grotere urgentie om met verbetervoorstellen te komen voor onze ondersteuning richting mensen vraagt een versteviging van de ambtelijke inzet in komende jaren.

Schulddienstverlening

Nu er meer dan ooit risico's zijn dat nieuwe groepen inwoners geldzorgen krijgen en schulden opbouwen, is laagdrempelige toegang en maatwerk bij schulddienstverlening onontbeerlijk. We willen een effectieve schulddienstverlening die aansluit bij het 'doenvermogen' van inwoners. Het gaat om een zeer diverse, maar financieel kwetsbare groep. Het hebben van schulden heeft gevolgen voor het 'doenvermogen' en heeft impact op meerdere leefgebieden zoals (geestelijke) gezondheid. Veel inwoners hebben daarnaast geen of een beperkt sociaal netwerk om op terug te vallen.
Maatwerk is nodig; waar de ene inwoner nog financieel zelfredzaam is en gebaat is bij een snel schuldtraject, heeft de andere inwoner veel meer begeleiding nodig om alle stappen van een schuldtraject te kunnen zetten. Hierbij geven we extra aandacht aan migranten en anderstaligen. We blijven ook gedupeerden van de toeslagenaffaire breed ondersteunen. En we blijven samen met de Sociale wijkteams en ketenparters inzetten op nazorg om terugval te voorkomen.

Vanuit de Arnhem Oost aanpak maken we samen met externe partners een plan om op innovatieve wijze inwoners uit Immerloo schuldenvrij te maken. Om hen daarna te helpen om stappen te zetten richting het oplossen van andere problemen en/of richting activering, onderwijs of werk. We doen in Immerloo ervaring op met deze aanpak die in een later stadium breder getrokken kan worden.

Armoedebestrijding, schulddienstverlening en (WSNP-)bewindvoering zijn wezenlijke taken voor de gemeente. We voeren deze op een zo eerlijke en sociaal mogelijke manier uit. Dat maakt de armoedebestrijding niet alleen menselijk, maar ook effectief. Om hier weer meer grip op te krijgen, maken we een plan van aanpak om deze taken beter te organiseren, bijvoorbeeld binnen onze eigen publieke dienst.

We hebben een vernieuwde werkwijze voor jongeren met schulden ontwikkeld waarin alle jongeren trajectbegeleiding kunnen krijgen en ook voor hen een schuldregeling mogelijk is als de jongere geen aflosruimte heeft. Deze kan dan in natura aflossen via maatschappelijke tegenprestatie. Alle Arnhemse jongeren met schulden hebben daarmee een mogelijkheid op een duurzame schuldenvrije toekomst. De succesvolle inzet van Opr€cht, die voorheen vanuit een gift van de Dullertstichting werd bekostigd, nemen we van hen over.

Voor ondernemers borgen we de schulddienstverlening die gebaseerd is op de succesvolle pilot die in 2021 is gedraaid.

Via het convenant 'Samen sterker' blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders om inwoners in schuldenbewind sneller door te verwijzen naar een schuldregeling en uitstroom naar meer zelfredzaamheid te bevorderen. De uitstroom en de daarbij behorende nazorg doen we samen met de Sociale Wijkteams.

Energiearmoede

We hebben alle inzet en creativiteit nodig om in komende tijd inwoners zo goed mogelijk te ondersteunen bij gevolgen van de stijgende energiekosten, die inmiddels in alle aspecten van het leven doordringen. We voeren daarom de landelijke regelingen zo goed mogelijk passend in onze Arnhemse aanpak uit. Door de inzet van het energie-armoedefonds, maken we het mogelijk om voor inwoners een winterpakket uit te werken, waarbij we de blik op de hele korte termijn en ook iets verder vooruit moeten richten. Ook kijken we goed naar groepen die voorheen mogelijk niet voor ondersteuning bij de gemeente terecht komen, inwoners die net boven de grens zitten van wat een laag inkomen wordt genoemd. De inzet op de omgang met de torenhoge energiekosten gaat hand in hand met de inzet op verduurzaming en isolatie van woningen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	14.800	14.600	14.700		
Eenheid: Aantal huishoudens Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.600	8.800	8.700	9.100	
Eenheid: Aantal huishoudens Bron:CBS					
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen		20%		14%	
Eenheid: Percentage Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken		64%			
Eenheid: Percentage Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				9,1%	
Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft Bron: administratie W&I					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening		382	922	879	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling			€ 36.000	€ 25.600	
Eenheid: Schuld in euro's Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling			13	12	
Eenheid: Aantal schuldeisers Bron: PLANgroep					
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening		180	333	385	
Eenheid: Aantal per jaar Bron: PLANgroep					
Instroompercentage bijstand		2,4%	2,0%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%	3%	
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Arnhemmers doen mee

Arnhemmers die een beroep doen op de ondersteuning vanuit de Participatiewet willen we zo snel mogelijk op weg helpen naar zelfredzaamheid en hen hierin – zoveel mogelijk op maat - perspectief bieden. We zetten in op ontwikkeling en begeleiding naar vermogen op de participatieladder. Bij voorkeur leidt dat tot betaald werk. Elke stap op de participatieladder beschouwen we als een resultaat, omdat we weten dat betaald werk niet voor iedereen mogelijk is.

Ontwikkeling/ begeleiding inwoners naar vermogen op de participatieladder

We kijken binnen het sociaal domein integraal wat als eerste nodig is voor een goede basis om de participatiegraad te behouden of verhogen. Een deel van onze inwoners heeft daar ondersteuning en begeleiding bij nodig, bijvoorbeeld in de vorm van een opleiding of bij het vinden en behouden van betaald werk. En welke stappen haalbaar zijn.

Arnhemmers die niet in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen, kunnen rekenen op begeleiding en ondersteuning. Die ondersteuning is op maat, simpel, effectief én doelmatig. En dus niet per definitie wetmatig. Het instrumentarium dat wij kunnen inzetten is breed (loonkostensubsidie, jobcoaching, beschut werk etc.) en ondersteunend aan het doel dat wij nastreven voor onze inwoner.

Wij willen ten opzichte van 2022 in 2023 25% meer mensen ondersteunen naar betaald werk. Het gaat nadrukkelijk om mensen die zonder ondersteuning en de inzet van het instrumentarium dat wij tot onze beschikking hebben, niet zelfstandig betaald aan het werk kunnen. Continuering van het werkinvesteringsfonds helpt ons in komende tijd om nog verder te investeren in innovatie en passende aanpakken.

Ondersteuning doelgroepen: statushouders en jongeren

We hebben aandacht voor de doelgroep jongeren. Alle gebiedsteams hebben een aandacht functionaris jongeren die het contact en de kennis over deze doelgroep warm houdt. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het beter in beeld brengen van het aanbod voor jongeren onder de regisseurs.

Passende werkplekken

We streven naar een divers aanbod met passende activerings- en werk(ervarings)plekken voor onze inwoners. Dit kunnen bijvoorbeeld activerende werkplekken zijn waarbij inwoners met behoud van uitkering aan de slag gaan bij een sociaal ondernemer, begeleide werkplekken of regulier werk. Activeringsplekken zijn bij voorkeur in de eigen buurt beschikbaar. Met onze maatschappelijke partners kijken we hoe deze zo goed mogelijk aan kunnen sluiten op de behoefte van de inwoners in een betreffende wijk. Bij reguliere werkplekken is het werkgeversservicepunt voor werkgevers het aanspreekpunt voor personeels- en arbeidsmarktvraagstukken. Het werkgeversservicepunt, UWV, Scalabor, het Centrum Activerend werk en de stichting inclusief midden Gelderland zijn voor de gemeente belangrijke partners om inclusief werkgeverschap te stimuleren.

We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering. Met onze netwerkpartners werken we in de arbeidsmarktregio samen op basis van een strategische agenda. Eind 2022 / begin 2023 wordt een nieuwe agenda opgesteld. Deze sluit aan op de Human Capital Agenda van de Groene Metropoolregio en The Economic Board. Landelijk wordt in het najaar van 2022 meer duidelijk over een plan voor de nieuwe arbeidsmarktinfrastructuur. Dit zal consequenties hebben voor de wijze van samenwerking in onze arbeidsmarktregio en de nodige inzet vragen.

In 2023 is de aanpak lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in de gemeente Arnhem geëffectueerd. Hierdoor wordt bij nieuwe aanbestedingen social return opgenomen volgens het principe: ja, tenzij. In 2023 gaan we verder met de verkenning hoe social return bij subsidies effectief ingezet kan worden. Het Steunpunt Social Return wordt in 2022 van pilot omgezet naar een structurele werkwijze voor de ondersteuning van gemeenten in de arbeidsmarktregio bij de uitvoering van social return.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG	100	96,5	97,7		
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	66,5%	66,4%	67,7%		
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Personen met een bijstandsuitkering	80,1	76,8	84,3		
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Uitstroompercentage algemene bijstand		2,1%	1,9%	2,4%	
Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component			indicator in ontwikkeling		
Eenheid: Percentage					
Bron: inkoopadministratie					
Inwoners werkend met een loonkostensubsidie			indicator in ontwikkeling		
Eenheid:					
Bron:					
Inwoners werkend met een vorm van ondersteuning (incl. loonkostensubsidie)			indicator in ontwikkeling		
Eenheid:					
Bron:					
Lopende re-integratievoorzieningen	6,4	6,7	6,5		
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Kinderen in uitkeringsgezin	11%	11%	10%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	**164.795**	**114.470**	**554**	**0**
Arnhemmers kunnen rondkomen	128.480	114.369	0	0
Voorkomen en vroeg er bij				
Arnhemmers doen mee	36.315	100	554	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**164.795**	**114.470**	**554**	**0**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	184.837	166.425	173.570	164.795	165.899	168.974	169.024
Baten	130.643	114.104	119.491	114.470	118.163	120.903	120.903
Saldo lasten en baten	***-54.194***	***-52.320***	***-54.079***	***-50.326***	***-50.326***	***-48.071***	***-48.122***
Toevoegingen aan reserves	4.288	554	554	554	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	10.118	1.516	5.947	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***5.830***	***962***	***5.393***	***-554***	***-554***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-48.364**	**-51.358**	**-48.686**	**-50.880**	**-47.736**	**-48.071**	**-48.122**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2023 € 164,8 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking (waaronder BUIG en uitvoeringskosten): € 126,5 miljoen;
- Participatie (waaronder, WSW, re-integratiebudget en uitvoeringskosten): € 36,3 miljoen.
- Armoedebeleid: € 1,9 miljoen;
- Schulddienstverlening: € 37.000.

De totale lasten van programma S06 participatie en Armoedebestrijding zijn in 2023 € 8,8 miljoen lager dan in 2022. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 1,5 miljoen hoger dan in 2022: Dit wordt veroorzaakt doordat de begrote lasten voor de bijstandsontwikkeling zijn gekoppeld aan de landelijke begroting van de verwachte lasten op de bijstand. Op basis van de landelijke lijn worden de budgetten bepaald welke gemeenten ontvangen voor het betalen van de uitkeringen. Op het moment van opmaken van de begroting is het meerjarig perspectief nog niet geactualiseerd. Het meerjarig perspectief gaat nog uit van een groei van het aantal bijstandsuitkeringen. Sinds afgelopen jaar en ook in 2022 is juist een trendbreuk zichtbaar naar een landelijke afname van het aantal uitkeringen. De andere oorzaak is de incidentele bijdrage 2022 van het Rijk voor de ToZo uitkering, begroot voor € 0,3 miljoen, waartegenover geen begroting in 2023 staat.
- Participatie € 10,4 miljoen lager dan in 2022 door met name incidentele middelen. De belangrijkste incidentele middelen in 2022 zijn: als eerste ESF React € 5,7 miljoen, dit is onder andere voor de loonkosten van regisseurs, ten tweede middelen voor Regionale samenwerking € 3,2 miljoen & als laatste Actieplan Werk € 1,1 miljoen. Daarnaast zijn de lasten voor de WSW verlaagd door de actualisatie € 1,5 miljoen, dit wordt veroorzaakt door meer uitstroom van SW-ers. Het laatste jaar van de lasten van de re-organisatie Werk en Inkomen zijn nu in 2022 begroot in plaats van 2023, dit bedraagt € 0,8 miljoen. Daarentegen is het re-integratiebudget € 3,1 miljoen hoger door de extra middelen uit het coalitie akkoord. Deze extra middelen zijn nodig vanwege de toename van inzet van regisseurs op het totale bestand aan inwoners met een uitkering. De formatie van regisseurs is uitgebreid, maar daardoor ook de inwoners die begeleid worden naar werk. Daarmee neemt ook de vraag naar middelen uit het re-integratiebudget toe. Daarnaast zal in 2023 extra geld nodig zijn voor het uitwerken en uitbetalen van de bijverdienpremie, zoals ook in het coalitie akkoord is genoemd. De begrote lasten in 2023 t.b.v. het huidige werkinvesteringsfonds zijn € 0,7 miljoen lager dan in 2022. Als laatste zijn de begrote lasten in 2023 t.b.v. de Impuls integraal werken (VDG) € 0,5 miljoen lager dan in 2022.
- Armoedebeleid € 0,5 miljoen hoger dan in 2022, dit wordt veroorzaakt door extra budget voor 2023 voor het onderzoek naar het in eigen beheer uitvoeren van Armoederegelingen, schulddienstverlening en bewindvoering plus het extra budget voor formatie Bestaanszekerheid.
- Schulddienstverlening € 0,4 miljoen lager dan in 2022, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de afrekening van de rijksmiddelen voor Kinderopvangtoeslagaffaire 2021.

Baten
De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2023 € 114,5 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,5 miljoen;
- Participatie: € 0,1 miljoen.

De totale baten van programma S06 Participatie en Armoedebestrijding zijn in 2023 € 5 miljoen lager dan in 2022. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 0,9 miljoen hoger dan in 2022, dit wordt veroorzaakt door: Er wordt in 2023 een stijging van de bijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht van € 0,9 miljoen ten opzichte van 2022. De begrote baten voor de bijstandsontwikkeling zijn gekoppeld aan de landelijke begroting van de verwachte lasten op de bijstand. Op basis van de landelijke lijn worden de budgetten bepaald welke gemeenten ontvangen voor het betalen van de uitkeringen.
- Participatie € 5,6 miljoen lager dan in 2022. Dit wordt met name veroorzaakt door de begrote baten in 2023 t.b.v. ESF-subsidies, deze zijn € 5,2 miljoen lager dan in 2022. Dit wordt met name veroorzaakt door ESF-React actieve inclusie ad € 4,4 miljoen en € 0,8 miljoen voor scholen (zie ook lasten). Daarnaast zijn de incidentele middelen voor regionale samenwerking € 0,3 miljoen lager in 2023 ten opzichte van 2022.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen hoger dan in 2022, dit wordt veroorzaakt door de extra Rijksmiddelen voor Kinderopvangtoeslagaffaire 2021, deze zijn in 2022 afgerekend.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 en 2023 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen, dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de reorganisatie Werk en Inkomen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 zijn er geen begrote onttrekkingen aan reserves. De onttrekkingen zijn in 2023 € 5,9 miljoen lager dan in 2022. Dit komt door:

- Een € 2,9 miljoen lagere onttrekking aan de BR Taakmutaties Gemeentefonds-overloop voor incidentele middelen voor regionale samenwerking;
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk & Inkomen;
- Een € 0,7 miljoen lagere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2023;
- Een € 0,5 miljoen lagere onttrekking aan de BR Taakmutaties Gemeentefonds-overloop voor incidentele middelen voor ESF-scholen;
- Een € 0,4 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Gemeentefonds-overloop voor Impuls integraal werken (VDG);
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling,
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Gemeentefonds-overloop in verband met implementatie breed offensief;
- Een € 0,1 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling uit 2021 voor Pilot maatwerkvoorziening. In 2022 is nog geen onttrekking begroot.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;

- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

Arnhemmers die hulp, ondersteuning of zorg nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving krijgen die thuis of kunnen daarvoor laagdrempelig in de wijk of buurt terecht. Door hen zo snel mogelijk te helpen voorkomen we complexere problemen. We organiseren deze hulp en ondersteuning zoveel mogelijk samen met het netwerk rondom inwoners. Waar dat ontbreekt investeren we in het versterken van deze netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp laagdrempelig beschikbaar en ondersteuning dichtbij en ontstaat er zo min mogelijk afhankelijkheid van (langdurige) specialistische hulp. Bij het versterken van netwerken werken we intensief samen met Sociale wijkteams, regisseurs Werk & Inkomen, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van hulp en ondersteuning aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de continuïteit te borgen. Het is dankzij deze partijen dat de meeste inwoners de coronaperiode goed zijn doorgekomen. Inmiddels is het gebruik van hulp en ondersteuning bijna overal weer op pré-corona niveau. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de mentale gezondheid van jongeren, waarvoor wachtlijsten zijn ontstaan. We maken afspraken en ontwikkelen alternatieven om de jongeren met acute problemen als eerste te helpen.

De komende jaren gebruiken we om de kansengelijkheid en bestaanszekerheid voor alle inwoners te versterken. Ook willen we de ingezette transformatie van zorg voortzetten. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook als zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners mee kunnen doen. Waar dat nodig is bieden we passende hulp en ondersteuning waarbij we zorgen dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Om dat mogelijk te maken zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. Daarbij streven we er naar dat partijen in de wijk een stevig netwerk vormen en wijkgericht gaan werken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarbij actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving. We willen dat alle Arnhemmers mee kunnen doen.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Uitwerking indicatoren
Begin 2022 zijn de Visie Sociaal Domein en het Jeugdbeleid vastgesteld. Op dit moment worden deze kaders vertaald naar inspanningen en effectindicatoren.
In de volgende Begroting zullen de nieuwe effectindicatoren worden opgenomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 835	€ 887	€ 847	€ 713	

Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in € per inwoner

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Inwoners die er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we hulp, ondersteuning en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden hulp. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak (te) lang afhankelijk blijven van specialistische hulp. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Deze aanpak is ook van belang om in te spelen op de toenemende vergrijzing en de personeelstekorten in de zorg het hoofd te bieden. Bij huishoudelijke ondersteuning zijn deze ontwikkelingen al voelbaar. Via wachtlijstbemiddeling borgen we dat de meest kwetsbare inwoners met acute problemen als eerste geholpen worden door direct huishoudelijke ondersteuning in te zetten. Daarnaast onderzoeken we samen met zorgaanbieders hoe we voldoende personeel kunnen inzetten in de huishoudelijke ondersteuning en welke mogelijkheden er zijn om vraag en aanbod in evenwicht te brengen.

We hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We willen van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken. Dit doen we door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen en tot integrale oplossingen komen waar alle gezinsleden mee worden geholpen. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen. Tevens gaan we bij deze methode de samenwerking met Werk en Inkomen intensiveren.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling uitstromen en zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. In 2022 worden de beleidsregels geëvalueerd. Dit kan leiden tot aanpassing van de beleidsregels, die ingaan vanaf 2023. Het doel van deze aanpassing is om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Sociale wijkteams zijn in afstemming met de gemeente bezig om hun organisatie door te ontwikkelen. Naast Sociale wijkteams met generalistische wijkcoaches zijn stadsteams ingevoerd, die betrokken worden bij meer

specialistische casuïstiek. Met deze verdeling verwachten we de benodigde inzet van hulp en ondersteuning te kunnen verbeteren. Daarnaast is de aansturing van de Sociale wijkteams vereenvoudigd door onder andere het aanstellen van één directeur/bestuurder. De doorontwikkeling van de Sociale wijkteams zal ook in 2023 verder worden geïmplementeerd.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijkondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. In 2023 breiden we deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we in 2022 en 2023 uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen. In het speciaal onderwijs starten we een pilot om de ondersteuning te verbeteren.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg is verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen. Het doel is om te zorgen dat ouderen die minder mobiel zijn ook kunnen meedoen in de samenleving.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse- en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2024. De precieze effecten zijn nog onduidelijk maar we weten al wel dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Dat betekent dat we in de toekomst minder geld krijgen voor beschermd wonen dan nu. In overleg met onze regiogemeenten kijken we wat dat betekent voor de huidige organisatie en financiering van beschermd wonen.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een betere acceptatie van de GGZ-doelgroep.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning			79%	73%	82%
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	40%	41%	47%	50%	51%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	49%	44%	31%	29%	32%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11%	15%	22%	21%	17%
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	43%	37%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	57%	63%
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We willen dat alle Arnhemmers kunnen meedoen aan de samenleving. Daartoe bieden we Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement	49%	45%	42%	51%	54%
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat alle kinderen in Arnhem de kans krijgen zich te ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Daarbij mag het niet uitmaken in welke wijk je woont. Als het kinderen met ondersteuning van hun ouders niet lukt om deze ontwikkeling door te maken en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdige passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Tijdige hulp betekent dat alle kinderen, ook kinderen met acute en complexe problemen, snel hulp krijgen. Deze hulp willen we zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten, zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en signaleren we problemen zo vroeg mogelijk. We zetten tijdig passende hulp in om complexere problemen te voorkomen. Daarbij richten we ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die onze hulp het meest nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Bij de inzet van hulp houden we oog voor normalisering en voorkomen we het onnodig 'plakken van etiketten'. Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA	90	105	114	112	99
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar	115	123	131	122	111
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen	132	156	162	145	131
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost	124	138	136	122	116
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West	139	172	179	151	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf	105	104	121	113	102
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf/Elderveld	142	154	159	143	135
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR	138	151	148	122	125

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

Alle Arnhemse kinderen moeten mee kunnen doen in de samenleving en mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen. Daarbij mag het niet uitmaken in welke wijk je woont. Om dat te bereiken hebben kinderen en hun ouders een goede sociale basis en voorzieningen in de buurt nodig waar ze gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld op school, of bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdhulp in.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (op basis van input van kinderen zelf, bijvoorbeeld in stadsgesprekken).
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdhulp ingezet kan worden, zodat kinderen kunnen blijven meedoen. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij steunouders een kind een dagdeel in de week opvangen en ondersteunen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen.
- We versterken de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp, zodat kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen om zich te kunnen blijven ontwikkelen. We maken daarom samen met onderwijsbesturen en de samenwerkingsverbanden duidelijke afspraken over hoe we kinderen gezamenlijk de beste ondersteuning kunnen bieden, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Deze afspraken worden continu waar nodig en waar mogelijk aangescherpt. Hierbij hebben we specifieke aandacht voor passend aanbod in of in de buurt van Arnhem voor hoog- en andersbegaafden.
- Een aandachtspunt voor de Sociale Wijkteams is de zorg voor kinderen in Arnhem-Oost. Dit geldt met name voor gezinnen waar het niet vanzelfsprekend is dat ouders en het netwerk de kinderen optimaal ondersteunen. Door extra aandacht, inzet van voorzieningen en hulp willen we dat ook deze kinderen zich goed ontwikkelen en de kansenongelijkheid in de stad verminderd wordt.
- We stimuleren dat kinderen met een extra ondersteuningsvraag in hun eigen wijk naar de opvang of naschoolse opvang kunnen. Waar nodig zetten wij ambulante begeleiding in om de kinderen te begeleiden bij de opvang.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel kinderen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere door problematiek van ouders (psychische problematiek, verslavingsproblematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld, armoede of andere sociale problemen). We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer kinderen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We organiseren het liefst ambulante zorg bij gezinnen thuis. Als dat niet kan, zoeken we een plek bij pleegouders of gezinshuizen. We plaatsen kinderen alleen uit huis (jeugdzorg met verblijf) als het echt niet anders kan. Jeugdzorg met verblijf is een ingrijpende en vaak onwenselijke maatregel die we zo veel mogelijk willen voorkomen. Als er geen alternatieven zijn die werken, blijven we jongeren volgen om te bezien of dit echt de beste optie is.

- We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk rond gezinnen, samen met Veilig Thuis, Sociale Wijkteams, Jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller een passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (uitvoering Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig). Dit team kan snel en flexibel bij gezinnen, waar sprake is van onveiligheid, worden ingezet om verdere escalatie te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf door casuïstiek tijdig te bespreken in het Regionaal Expert Team en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen. We sturen erop dat jeugdzorginstellingen deze lijn volgen van het voorkomen van uithuisplaatsingen, ook met het op- en afschalen van hulp.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten kleinschalig groepswonen in als alternatief voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Voor de toelichting zie het programma Welzijn en Inclusie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	401	427	395	382	400
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf	571	610	563	511	542
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vastlopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die onze hulp het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarin een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt bij voorkeur gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- We zetten praktijkondersteuners jeugd in bij Arnhemse huisartsenpraktijken. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg. Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams of huisartsen specialistische jeugdzorg in.

- Wachtlijsten in de zorg zijn onwenselijk. We zetten in op snelle ondersteuning van kinderen die toch op een wachtlijst terecht zijn gekomen, waarbij ook kinderen met acute en complexe problemen snel hulp moeten kunnen krijgen. We maken afspraken met jeugdzorginstellingen om de kinderen met de meest acute problemen als eerste te helpen. We zetten een zorgaccounthouder in die bemiddelt om kinderen op de wachtlijst zo snel mogelijk naar zorg te krijgen, bijvoorbeeld bij een andere aanbieder met soortgelijk zorgaanbod. De praktijkondersteuners jeugd bij huisartsen bieden overbruggingshulp aan kinderen op de wachtlijst. We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door te spreken met jongeren en te horen waar hun behoefte zit.
- We geven de Sociale Wijkteams duidelijke kaders mee zodat ze beter kunnen beoordelen wanneer zij specialistische jeugdhulp wel of niet kunnen inzetten. Daarvoor actualiseren we de beleidskaders op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, of ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en of het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling in te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daarmee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de kinderen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de wijkteams over de zorgwetten die voorliggend zijn aan de Jeugdwet (Zvw, Wlz, Wmo) door een periodiek Webinar dat we samen met Stimulanz (kenniscentrum) ontwikkelden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	5.048	5.339	5.148	5.031	4.526
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	467	679	608	526	455
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis en de vervolgkoers die is vastgelegd in de kadernota 'Samen aan zet'. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toekan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	1.071	1.013	960	605	403
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken werken we samen met de Arnhemse woningcorporaties. Intern werken we hiervoor samen met het programma wonen.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woningcorporaties stellen jaarlijks 120 woningen beschikbaar voor uitstroom uit, onder andere, Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen.
De gemeente Arnhem coördineert en voert de woonafspraken uit, die gemaakt zijn met woningcorporaties. Op deze wijze kunnen Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uitstromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van aandachtsgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een beleid voor wonen en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, waar inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig nemen we ook maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.
We werken hierbij samen met het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen wat betreft de door hun gecontracteerde zorgaanbieders, als het gaat om langdurige zorg (Wet langdurige zorg), respectievelijk forensische zorg (Wet forensische zorg). Intern werken we binnen de aanpak woonoverlast samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zetten Buurtcirkels in, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we terugval en eenzaamheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau, tussen de gemeenten in de regio Centraal Gelderland, samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2024 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat gedurende de periode 2024-2033 de middelen voor Beschermd Wonen - geleidelijk - worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regiogemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan zelf verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door, zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019), de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021 en neergelegd in de Kadernota 'Samen aan zet' (2022).
Er worden regionale afspraken gemaakt over onder meer de financiële samenwerking, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2023 borgen we de bemoeizorg, die aanvullend is ingezet als preventief instrument, op de al bestaande bemoeizorg (voor dreigend dak- en thuislozen).
Daarnaast werken we aan de doorontwikkeling van de aanpak waarbij politiemeldingen over personen met verward gedrag worden doorgezet naar het sociaal domein. Er zijn inmiddels afspraken met politie, VGGM, Sociale wijkteams, OZO-coördinatoren en IrisZorg. Aan de samenwerking met Pro Persona hierbinnen wordt gewerkt. Deze aanpak wordt verbreed naar het opzetten van een meldpunt niet-acuut. Het gaat om de doorontwikkeling van het landelijk meldpunt Zorgwekkend Gedrag (0800-1205), naar een lokaal of regionaal meldpunt.
In 2023 wordt beoordeeld of de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' doorgezet wordt. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo-zorg en ondersteuning aanwezig is. Tot op heden lijkt hieraan weinig behoefte.
In 2023 onderzoeken we - met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar - of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel hebben ontvangen. Landelijk heeft deze aanpak vertraging opgelopen.
Ook in 2023 blijven we de Wet verplichte ggz en de Wet zorg en dwang uitvoeren. Deze wetten regelen de verplichte zorg in crisissituaties. Met name de Wet zorg en dwang zorgt regelmatig voor een aantal uitvoeringsproblemen. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verplegings- en Verzorgingssector en de

Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	870	780	820	750	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	12,8%	12,9%	12,2%	12,1%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,4%	1,3%	1,1%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**31.574**	**2.841**	**0**	**0**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	31.574	2.841	0	0
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**17.874**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	365	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	17.508	0	0	0
Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg	**14.928**	**0**	**1.082**	**81**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	12.834	0	1.082	81
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	2.094	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**64.375**	**2.898**	**1.082**	**81**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	59.433	58.550	75.805	64.375	64.437	65.426	65.723
Baten	5.831	4.940	17.493	2.898	2.481	2.481	2.481
Saldo lasten en baten	***-53.603***	***-53.610***	***-58.312***	***-61.477***	***-61.477***	***-62.945***	***-63.242***
Toevoegingen aan reserves	6.280	12.530	12.530	1.082	1.000	1.000	0
Onttrekkingen aan reserves	2.627	354	893	81	498	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.653***	***-12.177***	***-11.637***	***-1.001***	***-1.001***	***-1.000***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-57.256**	**-65.786**	**-69.949**	**-62.478**	**-62.458**	**-63.945**	**-63.242**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2023 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 64,4 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 116,5 miljoen zijn opgenomen in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 32,5 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 17,1 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 11,3 miljoen), Wmo (€ 1,4 miljoen), huishoudelijke hulp toelage (€ 2,3 miljoen) en doelgroepenvervoer (€ 0,4 miljoen);
- € 22,9 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 17,5 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,1 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,0 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,7 miljoen) en De Connectie (€ 0,6 miljoen);
- € 2,0 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de kostenbesparende maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals de Praktijkondersteuner Huisarts (POH) Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,7 miljoen wordt besteed aan subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,2 miljoen);
- Hiernaast zijn er € 5,0 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,8 miljoen), extra middelen ter versterking gemeentelijke dienstverlening (€ 0,8 miljoen), beleidsuren (€ 1,3 miljoen) en gemeentelijke backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2023 ten opzichte van 2022 € 11,4 miljoen lager.

- De begroting voor overige goederen en diensten stijgt met € 0,3 miljoen en dit bedrag dient om de kostenbesparende maatregelen binnen de Jeugdzorg, zoals begeleiding door de Stichting sociale wijkteams Arnhem te realiseren;
- De begroting daalt met € 15,0 miljoen vanwege een eenmalige specifieke rijksuitkering die in 2022 is verstrekt ten behoeve van transitie in de verblijfszorg jeugd en aanpassingen in het vastgoed die daarvoor nodig zijn bij de betrokken jeugdzorginstellingen);
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 3,3 miljoen. Dit is te verklaren door indexatie en volumestijging en deels door de stijgende brandstofkosten bij de Vervoersorganisatie Arnhem en Nijmegen.

Baten

De totale baten voor 2023 zijn begroot op € 2,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 2,3 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen;
- € 0,6 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten dalen in 2023 ten opzichte van 2022. Dit komt voornamelijk door de verwerking van de uitname Wet Langdurige Zorg en vanwege een eenmalige specifieke rijksuitkering van € 15,0 miljoen die in 2022 is verstrekt ten behoeve van de transitie in de verblijfszorg jeugd.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoegingen aan de reserves in 2023 is € 1,1 miljoen. Het betreft toevoeging aan de bestemmingsreserve Jeugdfonds (€ 1,0 miljoen) en bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten (€ 0,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 wordt er aan de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,1 miljoen onttrokken. Deze onttrekking dient ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze zijn en waar een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. Waarbij iedereen open staat voor elkaar en elkaar helpt. In veiligheid en vrijheid. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. En voor het versterken van de positie van inwoners met een beperking.

Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Dit creëren we met bijvoorbeeld het ondersteunen van inwonersinitiatieven, door in te zetten op preventie, participatie, het geven van ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen en het zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. Mantelzorgers, net als mensen die actief zijn in de informele zorg en die vrijwilligerswerk doen, zijn essentieel voor een goede sociale basis. Deze verdienen daarom onze bijzondere aandacht en ondersteuning. Ook bieden we statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En we zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen..

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere inwoner, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, mee kan doen en zich thuis voelt in Arnhem. De gemeente draagt daarbij actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij iedereen zichzelf kan zijn. Er wordt ingezet op bewustwording en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken en we bestrijden discriminatie en stimuleren acceptatie op diverse gronden.

We willen dat mensen zich thuis voelen in Arnhem en dat we een toegankelijke gemeente zijn voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte. Ons streven is dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen en dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Hiervoor zetten we in op (jeugd)preventie, ondersteuning, algemene voorzieningen en duurzame inburgering. Zodat er een passend vangnet is wanneer het even niet vanzelf gaat.

Uitwerken sociale basis
Samen met onze partners in de stad werken we onze visie op de sociale basis verder uit, maken beleid en subsidiëren partners die uitvoering geven aan voorzieningen in de stad en in wijken. We gaan daarbij uit van de behoefte van inwoners en wijken en leveren maatwerk bij de invulling van de sociale basis. In 2023 komen we samen met onze partners tot nieuwe indicatoren voor monitoring.

Verbeteren subsidiesysteem
De herijkte visie op welzijn, vastgelegd in de kaders voor een sterke sociale basis, vraagt om een doorontwikkeling van het subsidiesysteem. In 2023 werken we aan de doorontwikkeling van het zo genoemde subsidiehuis. Het doel is om effectiever en met meer sturing de doelstellingen vanuit het welzijnsbeleid te behalen. Het gaat hierbij om de wijze waarop subsidies verleend worden, onder welke voorwaarden en voor welke periode. Het is de bedoeling om per 1 januari 2025 een juridisch werkende subsidiesystematiek te hebben. Subsidieaanvragen en de afhandeling daarvan worden in dit vernieuwde subsidiesysteem sterker en efficiënter verbonden aan onze visie op de sociale basis.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op. Ze kunnen zich ontwikkelen en ontplooien, zodat zij nu en in de toekomst een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld, zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie.
Deze ambitie staat momenteel enigszins onder druk door de huidige hoge werkdruk onder jeugdartsen en -verpleegkundigen van de GGD, waardoor de GGD zich genoodzaakt ziet de jeugdgezondheidszorg deels af te schalen. We volgen in goede samenspraak met GGD JGZ nauwgezet de ontwikkelingen en consequenties. Op die wijze zien we er ook op toe dat de vroegsignalering door de GGD zoveel mogelijk gewaarborgd blijft en dat de zorg voor kwetsbare kinderen en ouders overeind blijft.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

Preventieve maatregelen kunnen helpen om ervoor te zorgen dat inwoners uiteindelijk niet in de (zwaardere) zorg belanden. Dit soort maatregelen zijn bijvoorbeeld activiteiten of voorlichting over bepaalde onderwerpen. Ook kan het gaan lichte hulp of ondersteuning, dichtbij de inwoners. Een verzamelnaam voor deze maatregelen zijn voorliggende voorzieningen. Deze voorzieningen hebben daarnaast ook een signaleringsfunctie, zodat tijdig zwaardere hulp kan worden ingeschakeld waardoor (nog) grotere problemen worden voorkomen. Aangezien deze belangrijke voorzieningen belangrijk zijn, blijven we inzetten op de doorontwikkeling van deze voorzieningen. We doen dat op basis van herijkte visie op welzijn.

Maatschappelijke verbindingen

Wijkgerichte bewonersondersteuning levert een bijdrage aan actieve, goed geïnformeerde wijkbewoners, die betrokken zijn bij de ontwikkelingen in hun wijk en zich willen inzetten en verantwoordelijk voelen. Op dit moment wordt, samen met de betrokken partners, onderzocht op welke wijze bewonersondersteuning op gebiedsniveau ingezet moet worden op een manier die passend is bij de vraag van onze inwoners.

Ontmoeten en Verbinden
Om ontmoetingsplekken in de wijken zo goed mogelijk te faciliteren en toekomstbestendig te maken worden vanuit het budget voor Ontmoeten en Verbinden diverse wijkaccommodaties financieel ondersteund.

Samen werken in en aan de wijk

We halen signalen uit de wijk op, geven die een plaats in de wijk- en stadsprogramma's en blijven voortdurend met onze inwoners en partners in gesprek om zo concreet inhoud te geven aan wat nodig is in een wijk. Denk daarbij aan de aanpak van de eenzaamheidscoalitie, gezonde leefstijl, dementievriendelijk stad, levensloopbestendig wonen en inclusieve voorzieningen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Kengetal sociale cohesie		5,7		5,8	
Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Actief als vrijwilligers		33%		28%	
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Kengetal emotioneel eenzaam		2,8		2,8	
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren.					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Kengetal sociaal eenzaam		2,6		2,7	
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%		27%	
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%		23%	
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					

Zelf- en samenredzaamheid

Arnhemmers zijn zoveel mogelijk zelfredzaam en samen redzaam. Onze inwoners doen mee naar eigen kunnen en maken gebruik van hun sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie en voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor inwoners die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep. Veel van onze inwoners hebben de dagelijkse zorg voor hun partner, familie, vrienden of buren. Deze informele zorgt levert stevige netwerken maar ook een beperkter beroep op maatwerkvoorzieningen. We stimuleren, ondersteunen en faciliteren de informele zorg. We richten ons daarbij op mantelzorger en op professionals die met mantelzorgers/informele zorg te maken hebben. Wij willen informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan, niet alleen door informele zorgverleners.

Met verschillende partners sloot de gemeente Arnhem een mantelzorgakkoord en we werken zo aan meer (h)erkenning van, en bewustwording over, mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers. We faciliteren

de stichting Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) die individuele en collectieve ondersteuning biedt aan mantelzorgers en zorgprofessionals en functioneert als Expertisecentrum.
In 2023 stellen we samen met onze partners een uitvoeringsagenda Mantelzorg op. Deze agenda sluit aan op het onderzoek de Staat van de mantelzorg in onze gemeente dat afgelopen jaar werd uitgevoerd.

Samenhangend ouderenbeleid

We willen dat onze inwoners oud kunnen worden in hun eigen buurt. Dat raakt veel levensdomeinen en beleidsvelden waaronder wonen, de omgeving, gezondheid, participatie en leefstijl. Daarom maken we een visie ouderen, dragen die uit en maken een integraal uitvoeringsplan ouderenbeleid. Dit doen we samen met ouderen en partners in de stad. We behouden wat goed gaat en vullen aan met inspanningen die nodig zijn.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Mantelzorg		15%		14%	

Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning. We zetten daarbij de best passende leerroute, zorg en ondersteuning in. Door een persoonlijke, cultuursensitieve aanpak wordt de inburgering bevorderd, hetgeen bijdraagt aan het zo snel mogelijk, naar eigen kunnen, mee doen in de Nederlandse maatschappij.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is om vanaf de koppeling aan de gemeente Arnhem in te zetten op de belangrijkste componenten voor inburgering, namelijk werk, taal en participeren in de Nederlandse maatschappij. We bieden daarbij de juiste ondersteuning en zorg. Participeren draagt bij aan de algehele gezondheid en bevordert het opbouwen van een zelfstandig bestaan. We werken in 2022, samen met ketenpartners, een plan uit waarmee we middels de inzet van sleutelfiguren extra ondersteuning kunnen gaan bieden op de onderdelen financiën, gezondheid en werk. Deze aanpak willen we in 2023 gaan inzetten en monitoren. In het plan brengen wij in kaart welke kansen en uitdagingen zich kunnen voordoen en komen wij terug op hoe wij de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk gaan.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuis voelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.
In de Arnhemse aanpak staat de nieuwkomer centraal. Wij kiezen voor een cultuursensitieve aanpak, waarin het samen beslissen centraal staat. De keten is inzichtelijk voor de nieuwkomers, waardoor zij de weg sneller weten te vinden in de Nederlandse samenleving.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en bij het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die zich in een kwetsbare situatie bevindt en opvang behoeft.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.
Vluchtelingen van waar ook ter wereld vangen we ruimhartig en gastvrij op. Ook mensen zonder documenten willen we toekomstperspectief bieden. We werken in 2022 uit hoe we daar op 1 januari 2023 mee van start kunnen gaan. We brengen in kaart wat we nu al doen, we bespreken met ketenpartners, andere gemeentes en ervaringsdeskundigen wat we daar bovenop zouden kunnen, welke kansen en uitdagingen zich kunnen voordoen en hoe we de beschikbare financiële middelen zo doelmatig mogelijk kunnen inzetten.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:
- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2-persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, want iedereen in Arnhem heeft recht op een (t)huis. We zien kansen in het housing first principe. Gelijktijdig wordt ingezet op de uitstroom uit de opvang en om- en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken als ook landelijke autonome ontwikkelingen, zoals een toename van dakloosheid als gevolg van de mogelijke effecten op het gebied van bestaanszekerheid. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.

Specifiek voor dakloze jongeren verkennen we de mogelijkheden van een pilot 'bouwdepot' waarmee jongeren zelf kunnen werken aan het stabiliseren van hun (woon)situatie.

Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg (voorkomen uitval).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal dak- en thuislozen					
Eenheid: Aantal					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Eenheid: Aantal dagen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Eenheid: Aantal dagen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)					
Mate van terugval					
Eenheid: Percentage					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Eenheid: Aantal					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)					

Inclusief Arnhem

Onze ambitie is: ‘Arnhem is een inclusieve stad. Een stad waarin iedereen zich gezien, gehoord, gewaardeerd en veilig voelt. Een stad waar iedereen gelijkwaardig is en zo behandeld wordt en waar iedereen dezelfde kansen heeft. Dat is het Arnhem dat we willen zijn’.

Dat vraagt inzet van de hele stad. De doelen die wij daarbij nastreven zijn:
- Meer Arnhemmers herkennen en erkennen dat we nog geen inclusieve samenleving zijn, zien hun eigen rol hierin en hebben inzicht in wat ze zelf kunnen doen.
- Meer Arnhemmers zetten zich actief in, vanuit de eigen bevoorrechte positie, voor een inclusieve samenleving en dragen bij aan het tegengaan van uitsluiting, waardoor meer mensen zich volwaardig onderdeel voelen van de Arnhemse samenleving.
- Arnhemse organisaties (waaronder wijzelf) en bedrijven zijn er nog meer op gericht om diversiteit en inclusie te bevorderen en hun diensten en producten (fysiek en digitaal) zijn nog toegankelijker en inclusiever.

We willen die doelen bereiken door ons te richten op de vijf focuspunten uit het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem 2020-2022. Dit plan is het kader voor het programma Inclusie en voor de inzet op de focuspunten. In de eerste helft van 2023 gaan we het plan aanscherpen en actualiseren. Het plan geldt dan voor de periode 2023 tot en met 2026. Eind 2024/begin 2025 gaan we het plan tussentijds actualiseren.

Drie focuspunten waar we ons op richten hebben betrekking op de hele stad:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;

Voor twee focuspunten zijn we als organisatie aan zet:
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Beoogde resultaten (prestatie-indicatoren):
- De beoogde resultaten voor de focuspunten staan hieronder.
- De eerste helft van 2023 gebruiken we om de prestatie-indicatoren te actualiseren en aan te vullen. Deze indicatoren nemen we op in het te actualiseren uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. Ook stellen we vast of er effectindicatoren zijn die we opnemen in de monitor.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Om de stad duidelijk te maken dat we een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om discriminatie en racisme te verwerpen en tegen te gaan, hebben we aan de hand van het Actieplan 'Vrij zijn in Arnhem', het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' opgesteld. Het is een integraal plan, voor de periode 2022 - 2023, met acties voor verschillende (levens)domeinen, zoals wijken, onderwijs, wonen, economie en evenementen. De acties hebben als doel om samen met de stad te strijden tegen discriminatie en racisme en dit te voorkomen. Eind 2023/ begin 2024 actualiseren we het plan en bepalen we het vervolg voor de periode 2024 - 2026.

Racisme en discriminatie is vandaag de dag nog steeds een groot probleem en dat willen we stevig aanpakken. Daarom zijn in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor Vrij zijn in Arnhem voor 2023 -2026. We hebben al een Uitvoeringsplan Vrij zijn in Arnhem met acties die we in gaan zetten om dit tegen te gaan. Als gemeente willen we ook de stad de ruimte geven om hierin hun bijdrage te leveren, omdat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is om dit probleem aan te pakken. We willen geen blauwdruk richting de stad uitzenden hoe we dit willen tegengaan. We staan sterker door dit gezamenlijk met de stad op te pakken. Daarom willen we kennis en expertise samenbrengen en met partners uit de stad deze middelen gaan inzetten. Het thema is delicaat en behoeft een zorgvuldige voorbereiding, strategie en aanpak. De voorbereiding hiervoor starten we in het vierde kwartaal 2022.

Het uitvoeringsplan is met een vertegenwoordiging uit de stad, in de vorm van een klankbordgroep, afgestemd. Deze groep blijft nauw betrokken. Er zit veel energie in de stad op dit thema en die gaan we inzetten om een vuist te maken tegen discriminatie en racisme.

Beoogde resultaten (prestatie-indicatoren):
- Najaar 2023 delen we het onderzoekrapport van de sporen van slavernijverleden in Arnhem en bepalen we hoe we de uitkomsten via een publiekscampagne met de stad gaan delen.
- Vanaf 2023 steunen we een grotere herdenking en viering van Keti Koti.
- In 2023 bepalen we hoe we vervolg geven aan de anti-discriminatiecampagne in 2022.

Bestendigen regenboogaanpak

We zetten ons in voor het vergroten van de zichtbaarheid, acceptatie en veiligheid van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender, intersekse en queer personen (LHBTIQ+) in Arnhem. We staan gezamenlijk voor deze opgave, alleen samen maken we deze stad een fijne plek voor alle Arnhemmers, waar iedereen zichzelf kan zijn. In de eerste helft van 2023 evalueren we de Regenboogagenda 2020-2022 en stellen we een nieuwe agenda op in samenwerking met de stad. We gebruiken daarbij het Regenboog Stembusakkoord 2022 als input. In het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' zijn ook divers acties opgenomen om hieraan bij te dragen.

Beoogde resultaten (prestatie-indicatoren):
- Begin schooljaar 2023/2024 is er een dekkend InDifferent netwerk op de VO-scholen.
- De doelstelling voor de MBO-scholen stellen we najaar 2022 vast (InDifferent netwerken) en nemen we op in de nieuwe regenboogagenda (eerste helft 2023) conform beantwoording van motie 20M278.
- In 2023 steunen we de eerste Liberation Pride in Arnhem.
- In 2023 hebben we een nieuwe regenboogagenda.

Positie inwoners met een beperking versterken

Om ervoor te zorgen dat de Arnhemse samenleving beter is ingericht, zodat mensen met een beperking volwaardig kunnen deelnemen, voeren we het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap uit. Het uitvoeringsplan loopt van 2022 tot en met 2024. In het plan beschrijven we de acties die bijdragen aan een toegankelijke en inclusieve inrichting van de Arnhemse samenleving en de resultaten van de acties. Het plan bestrijkt verschillende terreinen, zoals onderwijs, vastgoed, verkiezingen, werk en openbare ruimte. Zo willen we de komende jaren ervoor zorgen dat elke wijk een toegankelijke en inclusieve speeltuin heeft, dat de hoofdlooproutes toegankelijk zijn en dat we starten met het toegankelijk maken van 60 gemeentelijke gebouwen. We voeren de acties uit in samenwerking met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg), Bijzonder in Arnhem en de klankbordgroep voor VN-verdrag Handicap. Het uitvoeringsplan is mede gebaseerd op de Arnhemse inclusie-agenda VN-verdrag Handicap 2021-2024, waarin we het verhaal van de stad vertellen

op verschillende terreinen. In 2024 evalueren we het uitvoeringsplan en bepalen we het vervolg van het VN-verdrag Handicap in Arnhem.

Beoogde resultaten (prestatie-indicatoren):
- In 2026 heeft elke wijk (24) een toegankelijke en inclusieve speeltuin.
- In 2026 zijn de hoofdlooproutes uit het Handboek Toegankelijke Openbare Ruimte Arnhem toegankelijk.
- In 2026 zijn meer werkgevers zich bewust van de kansen die medewerkers met een beperking bieden voor hun organisatie.
- In 2023 zijn alle gebouwen op de prioriteitenlijst (totaal 60) getoetst door een gespecialiseerd bureau op de ITS (Integrale Standaard Toegankelijkheid), waarop de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is gebaseerd.
- In 2023 is een meerjarenplan gemaakt voor het toegankelijk maken van deze gebouwen (welke aanpassingen, planning en kosten).
- In 2023 zetten we extra in op het faciliteren van het stemproces voor specifieke doelgroepen (inclusief de communicatie). De ervaringen van 2023 gebruiken we voor het verder verbeteren van de toegankelijkheid van de verkiezingen na 2023.
- In 2023 is voor de stembureaus overleg gevoerd met de eigenaren van de panden die niet van de gemeente zijn over het structureel verbeteren van de toegankelijkheid.

Diversiteit in organisaties

In een inclusieve stad als Arnhem zijn ook Arnhemse organisaties een afspiegeling van de stad. Zo zijn en blijven we herkenbaar en toegankelijk voor onze inwoners en kunnen we ze beter dienen. Verschillende Arnhemse organisaties delen met ons de ambitie om een diverse en inclusieve organisatie te zijn, maar lopen veelal aan tegen dezelfde uitdagingen op het gebied van diversiteit en inclusie. We faciliteren Arnhemse organisaties om hier gezamenlijk mee aan de slag te gaan. Dat doen we via het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’, met als doel: krachten bundelen, inspireren, delen van kennis en ervaringen over diversiteit en inclusie, oppakken van gemeenschappelijke projecten en het koppelen van individuele organisatievraagstukken aan experts die ze daarbij verder kunnen helpen. Hiermee willen we een stedelijke beweging op gang brengen waar werkgevers in hun eigen bedrijf diversiteit en inclusie versterken en anderen stimuleren dit ook te doen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij Arnhemse organisaties ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie focuspunt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie.

Beoogde resultaten (prestatie-indicatoren):
- Eind 2023 hebben zich minimaal tien nieuwe organisaties aangesloten bij het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’.
- Elk jaar organiseren en faciliteren we minimaal vier bijeenkomsten voor het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’.
- Eind 2023 hebben we het diversiteitsnetwerk verder geprofessionaliseerd.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Naar aanleiding van de bestuursopdracht is in maart 2022 het uitvoeringsplan ‘Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie’ vastgesteld. In dit plan zijn vijf ambities voor komende jaren geformuleerd. Deze ambities en de betreffende prestatie indicatoren zijn:
1. Inclusie: we werken aan een open organisatiecultuur, die door iedereen als inclusief wordt ervaren. Voor de mate van inclusiviteit willen we minimaal gelijk en bij voorkeur hoger scoren dan de NIM-scan score van zomer 2021 (53,5%);
2. Wet Banenafspraak: we willen minimaal vijf nieuwe banen in periode 2022-2023 creëren op verschillende schaalniveaus;
3. Culturele Diversiteit: we willen een betere representatie van medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond afgezet tegen de Arnhemse beroepsbevolking. We zetten in op dat we in de periode 2022-2026 ieder jaar minimaal één procentpunt stijgen op deze vertegenwoordiging in de totale organisatie, ook expliciet gelet op schalen 11 en hoger;
4. Gender: Momenteel is er een nagenoeg gelijke verdeling van mannen en vrouwen binnen de gehele gemeentelijke organisatie. Dit evenwicht willen we vasthouden en blijven we monitoren;
5. Leeftijd: we streven naar een meer evenwichtige verhouding om toekomstbestendig te kunnen zijn. Momenteel hebben we relatief veel medewerkers in de leeftijdsgroep 45 jaar en ouder. Dit gaan wij doen door middel van ons aannamebeleid en het werken aan behoud van medewerkers.

Om deze vijf ambities te kunnen behalen zijn verschillende concrete acties benoemd in het uitvoeringsplan waarbij we een ABC-lijn hanteren, dat wil zeggen focus op het Aantrekken, het Behouden van medewerkers en het periodiek Checken of de gestelde ambities ook worden behaald.

Zoals toegezegd tijdens het debat naar aanleiding van het agenderingsverzoek Inclusieve en Diverse Organisatie op 20 juli 2022 (toezegging 1176), gaan we najaar 2022 de ambities van het uitvoeringsplan “Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie actualiseren en waar nodig aanscherpen.

Andere prestatie-indicatoren zijn:

- Via de gemeentepool werven we in 2023 en 2024, jaarlijks 50 medewerkers met een diverse achtergrond op competenties. We gaan hen intern opleiden om hen na twee jaar te laten doorstromen naar een vacature. Vooralsnog is dekking voor twee jaar. In 2024 evalueren we de gemeentepool en stellen we vast hoe we verder gaan vanaf 2025.
- De wervings- en selectieprocedures verlopen altijd op inclusieve wijze.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente willen we toegankelijk, begrijpelijk en inclusief communiceren. Met de stad en binnen de eigen organisatie. We werken daar de komende jaren op drie manieren aan:

- *Verbeteren van de toegankelijkheid van de gemeentelijke websites*
  We lieten de toegankelijkheid van de gemeentelijke websites en de informatie die daar op staat, toetsen. We weten nu hoe we er als gemeente voorstaan en wat er verbeterd kan en moet worden. Maar digitale toegankelijkheid is een continu proces waar verschillende gemeentelijke disciplines bij betrokken zijn. Daarom gaan we het onderwerp structureel borgen binnen de organisatie.
- *Schrijven in begrijpelijke taal*
  Met het Project Direct Duidelijk (gestart in 2021) stimuleren we dat gemeentelijke medewerkers duidelijke taal gebruiken in hun schriftelijke communicatie. Dat doen we door medewerkers te trainen in het schrijven op taalniveau B1, door standaardbrieven te herschrijven en door nieuwe teksten voor te leggen aan een Lezerspanel van Arnhemmers. Daarnaast voeren we proeven uit met beeldbrieven en een digitale taaltool.
- *Communicatie waarin ook Arnhemmers en collega's met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen.*
  Als gemeente willen we dat onze communicatie inclusief is. We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, wat we al goed doen en wat beter kan. Met de onderzoeksuitkomsten in de hand gaan we de komende jaren werken aan een nog inclusievere gemeentelijke communicatie. Een Arnhemse stijlgids met te hanteren woorden en termen maakt daar onderdeel van uit.

De beoogde resultaten (prestatie-indicatoren) voor bovenstaande punten zijn:
Verbeteren van de toegankelijkheid van de gemeentelijke websites

- De gemeentelijke websites zijn toegankelijk(er).
- Direct betrokken collega's zijn getraind om te werken aan de toegankelijkheid.

Schrijven in begrijpelijke taal

- Meer gemeentelijke standaardbrieven zijn geschreven in begrijpelijke taal.
- Meer collega's zijn getraind in schrijven op B1-niveau.

Communicatie waarin ook Arnhemmers en collega's met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen

- De Arnhemse stijlgids is gereed.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**27.579**	**1.784**	**1.100**	**200**
Opvoeden en opgroeien	750	0	0	0
Maatschappelijke verbindingen	2.184	0	0	200
Zelf- en samenredzaamheid	296	0	0	0
Duurzame inburgering	3.102	1.026	0	0
Een passend vangnet	20.591	757	0	0
Inclusief Arnhem	656	0	1.100	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**27.579**	**1.784**	**1.100**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.673	23.794	26.566	27.579	26.105	26.434	25.737
Baten	1.437	872	1.987	1.784	1.784	1.784	1.784
Saldo lasten en baten	***-22.236***	***-22.922***	***-24.580***	***-25.796***	***-25.796***	***-24.650***	***-23.953***
Toevoegingen aan reserves	4.211	0	0	1.100	500	500	500
Onttrekkingen aan reserves	827	200	2.272	200	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.384***	***200***	***2.272***	***-900***	***-900***	***-500***	***-500***
Gerealiseerd resultaat	**-25.620**	**-22.722**	**-22.308**	**-26.696**	**-24.821**	**-25.150**	**-24.453**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn in totaal begroot op € 27,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 11,5 miljoen;
- Vrouwenopvang en huiselijk geweld incl. Veilig Thuis: € 9,1 miljoen;
- Welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 1,8 miljoen;
- Asiel, vluchtelingen en inburgering: € 3,1 miljoen;
- Integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 2,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2022 met € 1,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- Voor asiel, vluchtelingen en inburgering is € 0,5 miljoen toegevoegd voor de opvang en toekomstperspectief vluchtelingen en ongedocumenteerden en het actieplan statushouders en oude nieuwkomers.

- De uitgaven voor vrouwenopvang stijgen met 0,7 miljoen, vanwege extra middelen van het Rijk in het kader van het programma Gezins- en Kindbescherming.
- De uitgaven voor integratie, anti-discriminatie en inclusie stijgen met 0,3 miljoen.
- De overige uitgaven dalen met € 0,5 miljoen.

De komende jaren investeren we ruim € 1,4 miljoen per jaar extra in Inclusie & Diversiteit. Hiervan zien we slechts € 0,3 miljoen terug binnen dit programma. De overige € 1,1 miljoen zien we terug bij andere programma's; bij Vastgoed € 0,5 miljoen, bij Openbare Ruimte voor een periode van vier jaar jaarlijks € 125.000 voor toegankelijke hoofdlooproutes en nogmaals € 125.000 voor toegankelijke en inclusieve speeltuinen, € 0,2 miljoen bij Bedrijfsvoering voor inclusieve communicatie en ruim € 0,1 miljoen voor een inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie.

Baten
De totale baten voor 2023 zijn begroot op € 1,8 miljoen.
Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,8 miljoen) en de specifieke rijksvergoeding voor Inburgering (€ 1,0 miljoen). Vanuit deze laatstgenoemde rijksvergoeding zullen voornamelijk leerroutes / taaltrajecten bekostigd worden.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt er € 0,6 miljoen toegevoegd aan de reserve burgerberaden en € 0,5 miljoen aan de reserve kapitaallasten voor investeringen die leiden tot het toegankelijk maken van gebouwen in de openbare ruimte.

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 is er een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kaderverband met het tijdelijk uitstellen van de bezuinigingstaakstelling herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Partners
We werken op het gebied van Welzijn samen met VGGM, Veilig Thuis, COA, Sociale wijkteams en woningcorporaties en verschillende subsidiepartners.
Vanuit Inclusie gaat het om Vizier, Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg), Bijzonder in Arnhem, InDifferent, COC, Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.
De klankbordgroepen in het kader van de Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en het actieplan Vrij zijn in Arnhem zijn vanuit hun betrokken- en ervaringsdeskundigheid belangrijke partners als het gaat om meedenken en prioritering.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem;
- Actieplan Vrij zijn in Arnhem;
- Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, te bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen.
De komende jaren vervangen we gefaseerd de oude, met SBR- (autobanden)infill, kunstgrasvelden voor duurzamere en milieuvriendelijkere alternatieven. De manier waarop dit het beste uitgevoerd kan worden wordt onderzocht. De technologische ontwikkelingen op dit vlak gaan snel, waardoor we waarschijnlijk met verschillende pilots (organisch materiaal, infill-loze velden) gaan werken.

Corona
De acute fase van de coronapandemie ligt inmiddels achter ons, maar het coronavirus is niet weg en zal onder ons blijven. We moeten ons verhouden tot een toekomst waarin het virus (kortstondig) opnieuw kan opleven. Daarbij is de inzet dat mensen en bedrijven hun ‘normale’ leven zo goed mogelijk kunnen voortzetten en de zorg toegankelijk blijft. Door de coronapandemie is ons eens te meer duidelijk geworden hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is. Juist daarom blijven we investeren in preventieve (publieke) gezondheidszorg en het stimuleren van een gezonde leefstijl (bewegen, gezonde voeding) vooral onder kwetsbare groepen. Zo trachten we onze inwoners weerbaar te houden en te voorkomen dat inzet van extra gezondheidszorg nodig zal zijn.

De activiteiten van VGGM in het kader van de bestrijding van het coronavirus betreffen niet alleen het testen en vaccineren van de inwoners in onze regio, maar ook het bevorderen van de gezondheid door actieve publieksvoorlichting specifiek over de bescherming tegen corona maar ook breder over het hanteren van een gezonde leefstijl. Dit in samenwerking en afstemming met de gemeenten in de regio.

Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) vooralsnog beperkt zijn gebleven, door onder andere steun van de overheid, is er al wel effect te zien in bijvoorbeeld de lidmaatschapscijfers van verenigingen. Het beeld is dat men minder is gaan bewegen en dat overgewicht nog steeds toeneemt. We zetten daarom, samen met de Arnhemse Sportfederatie en Sportbedrijf, in op een 'aanvalsplan' om de verloren leden weer terug te winnen voor de verenigingen en/of hen weer aan het bewegen te krijgen.

Afschaling Jeugdgezondheidszorg
Als gevolg van personeelskrapte (die zich ook in andere sectoren manifesteert) heeft VGGM zich genoodzaakt gezien maatregelen te treffen om de hoge werkdruk binnen de jeugdgezondheidszorg (JGZ) weg te nemen. In de zomer van 2022 is besloten de basis JGZ deels af te schalen. De GGD stuurt daarbij op het terugdringen van ziekteverzuim en uitstroom en spant zich in om extra personeel te werven en op te leiden. Naar verwachting kan de reguliere dienstverlening in de loop van 2023 weer gefaseerd worden opgepakt.
Niettemin ziet VGGM in de huidige arbeidsmarktkrapte een zodanige uitdaging dat bijsturing nodig zal zijn om tot een toekomstbestendige zorg en dienstverlening te komen. Het doel is te komen tot meer flexibiliteit en minder complexiteit van de dienstverlening. Een werkgroep van GGD-medewerkers en vertegenwoordigers van gemeenten zal advies uitbrengen over eventueel te nemen maatregelen om de JGZ toekomstbestendig te houden.

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd. Naast de netwerkbijeenkomsten hebben we in 2022 onder andere een nieuw consultatiebureau in de Geitenkamp gerealiseerd, is er in werkgroepen aan een aantal thema’s gewerkt (onder andere sociale regievoering en vroegsignalering) en is er een aantal nieuwe interventies ontwikkeld (pilot Baby Thuiszorg en Bewust ouderschap). Omdat er aan het programma Kansrijke Start minimale (rijks)middelen zijn gekoppeld, blijft het financieren van nieuwe interventies een zoektocht.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma is uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen.

Op plekken waar veel kinderen spelen willen we een zo gezond mogelijke omgeving creëren. Daarom breiden we het aantal watertappunten in de stad uit. In totaal plaatsen we 19 extra watertappunten verspreid over de hele stad. Dit sluit aan bij de ambities in het kader van het JOGG-programma (gezonde jeugd, gezonde toekomst), waarbij gezonde voeding en water drinken belangrijke pijlers zijn.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er zijn twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan in 2022. In 2023 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik. Voor 2023 zijn er plannen om wederom op een aantal locaties voorzieningen te treffen om het bewegen in de openbare ruimte te stimuleren (onder andere in Schuytgraaf, Rosorum, 't Lange Water).

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.
In 2023 gaan we de ketensamenwerking op het gebied van alcohol- en drugspreventie versterken. Aanvullend hierop willen we het programma Helder op School (steviger) implementeren op alle middelbare scholen in Arnhem. Tot slot gaan we in 2023 aan de slag met het verminderen van druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassen.

In 2023 gaan we verder met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen			54%		
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken			21%		
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn			43%		
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit				84%	
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% kinderen beweegt iedere dag 1 uur				29%	
Eenheid: Percentage kinderen (o tot 11 jaar) dat elke dag minstens 1 uur beweegt					
Bron: Kindmonitor GGD					
% senioren (65+) dat aan de beweegnorm voldoet			37,0%		
Eenheid: Percentage senioren dat aan de beweegnorm voldoet					
Bron: Volwassenen gezondheidsmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20,0%	19,5%	19,3%		
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid			80%		
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening		61%		64%	
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen		60%		62%	
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					

Waardering voorzieningen om te bewegen	73%	74%
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)		
Niet sporters	46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet. Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)		

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**24.684**	**3.398**	**418**	**553**
Gezonde levensstijl	24.684	3.398	418	553
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**24.684**	**3.398**	**418**	**553**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.188	22.326	23.440	24.684	23.577	23.695	23.505
Baten	5.296	3.076	3.501	3.398	3.397	3.396	3.336
Saldo lasten en baten	***-17.893***	***-19.251***	***-19.939***	***-21.286***	***-21.286***	***-20.299***	***-20.169***
Toevoegingen aan reserves	548	470	433	418	418	418	418
Onttrekkingen aan reserves	457	343	983	553	387	516	504
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-90***	***-126***	***550***	***136***	***136***	***99***	***86***
Gerealiseerd resultaat	**-17.983**	**-19.377**	**-19.389**	**-21.151**	**-20.211**	**-20.200**	**-20.083**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 24,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 12,2 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 3,3 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,4 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,2 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,8 miljoen;
- Overige lasten: € 3,8 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met ruim € 1,2 miljoen. Dit komt met name door:

- Een verhoging van het subsidiebudget voor Sportbedrijf Arnhem met € 0,7 miljoen, betreft incidentele indexatie 2022 en € 0,3 miljoen eenmalige tegemoetkoming energielasten;

- Budget voor vervanging infill kunstgrasvelden met duurzamer alternatief € 0,25 miljoen;
- Clubkadercoaching en openhouden sporthal Klarendal voor 1 jaar € 0,1 miljoen
- Budget voor onderhoud van de beweegvoorzieningen in de openbare ruimte € 0,1 miljoen;
- Een verhoging van de bijdrage aan de VGGM-GGD € 0,15 miljoen.

Baten
De baten voor 2023 zijn totaal begroot op € 3,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Verhuur panden en accommodaties: € 3,3 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten dalen met € 0,1 miljoen ten opzichte van 2022.

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt voor totaal € 0,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.
- € 0,4 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 0,6 miljoen onttrokken aan de reserves.
- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,4 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

De klimaatverandering wacht niet op ons, het is crisis en we willen die verder tegengaan door vol in te zetten op een inclusieve energietransitie. Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. Een oude lineaire economie past daar niet bij, die laten we los en een circulaire economische benadering staat centraal in ons omgaan met grondstoffen en afval. Daarbij streven we naar duurzaamheid en brede welvaart en daarbij zijn de 17 Sustainable Development Goals leidend.

We zetten New Energy made in Arnhem door, nemen regie op versnelling met oog voor kwetsbare inwoners. Stijgende energiekosten vragen acute aanpak bij de meest kwetsbaren. We pakken door op programma New Energie made in Arnhem 2020-2030.

We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. Met een Burgerberaad en intensiveren van ArnhemAAN zoeken we de inwoners op en gaan we samen aan de slag. Een (gebiedsgerichte) Arnhems Isolatieprogramma is in de maak en we Intensiveren de samenwerking met bedrijven omdat ook daar flinke slagen nodig zijn. De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Een steviger duurzaam mobiliteitsplan is in ontwikkeling als basis voor verdere uitvoering.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG hebben we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun gevraagd op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar. In het landelijke coalitieakkoord en de eerste uitwerkingen daarvan, is zichtbaar dat aan bovenstaande voorwaarden van gemeenten (deels) tegemoet wordt gekomen.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving is het speerpunt tot 2030 het isoleren van alle woningen en gebouwen tot aan het niveau van de nationale isolatiestandaard. Een forse opgave, waarvoor we vanaf het najaar 2022 werken aan een specifiek Arnhems isolatieprogramma. We geven daarmee concrete invulling aan de doelstellingen van Nemia en de Transitievisie warmte. We werken met een wijkgerichte aanpak aan energiebesparing en vervangen van aardgas voor een duurzaam alternatief.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

De Arnhemse aanpak energiearmoede is in de tweede helft van 2022 fors geïntensiveerd, met de extra middelen van het Rijk. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2023 werken we verder aan de verdiepende onderzoeken naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas en de betaalbaarheid voor de bewoners in de onderzoekswijken zoals benoemd in de Transitievisie warmte. In twee kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2023 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/ ministerie van BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Wij merken dat de stijgende bouwkosten (loon en materiaal) een grote negatieve invloed heeft op de haalbaarheid van deze businesscases waardoor de realisatiefase nog niet in zicht is. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting in 2023 ter vaststelling aangeboden aan de raad. In Kronenburg wordt in 2022 zeer waarschijnlijk voldoende draagvlak opgehaald onder huurders en een VVE om eind 2023 het eerste warmtenet aan te kunnen leggen waar in eerste instantie circa 400 woningen op aangesloten kunnen worden. De planning hiervan kan mogelijk vertragen vanwege de capaciteitsproblemen bij de verzwaring van het elektriciteitsnet.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

Het transitie gereed maken en isoleren van de gebouwde omgeving heeft in Arnhem prioriteit gekregen in het programmaplan NEMIA 2020-2030 en onze Transitievisie warmte. In de tweede helft van 2022 werken we aan een Arnhems isolatieprogramma, waarin de doelen gespecificeerd worden. Het isolatieprogramma wordt wijkgericht en doelgroepgericht (particuliere eigenaren, verhuurders, corporaties, VvE). Ook wordt er een aanpak voor verduurzamen van monumenten opgenomen in het isolatieprogramma. Centraal aanspreekpunt blijft het gemeentelijke energieloket.

We blijven werken aan energiebewustwording via het platform en de campagne ArnhemAan. In 2023 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog onvoldoende bereiken. Initiatieven van bewoners ondersteunen we via het Aanjaagfonds.

Met corporaties maken wij in de prestatieafspraken wederom afspraken over verduurzamen van de bestaande woningen.

Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit het ministerie van BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit. Ook hierbij hebben wij een uitdaging voor het ontbreken van uitvoeringscapaciteit in de hele keten en stijgende loon- en materiaal prijzen.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Arnhem kent op dit moment tien kansrijke buurten. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet zijn opgenomen in de Transitievisie warmte. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte zijn tevens onderzoekswijken/buurten aangewezen waar wij de kansrijkheid voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening verder gaan onderzoeken. Hiernaast is er een onderzoek gestart naar geothermie als grootschalige centrale bron.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

We onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van onder andere aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonne-energie. Toepassing vindt plaats in onder andere de kansrijke wijk.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot gebouwde omgeving	330	307	277		

Eenheid: kiloton

Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)

CO2-reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	12	35	65		

Eenheid: vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt conform het Arnhems coalitieakkoord 2022 - 2026 aan informeren, stimuleren, reguleren en controleren van bedrijven. Van bedrijven verwachten wij dat ze bijdragen aan een duurzame toekomst. Bedrijven worden gestimuleerd om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Daarnaast wordt op de wettelijke verplichtingen gecontroleerd.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2023 blijven we bedrijven informeren over het belang van verduurzamen. Dit doen we door voor specifieke doelgroepen Energycafé's te organiseren die aansluiten bij de wensen en behoeften van de betreffende doelgroep. Ook worden ondernemersbijeenkomsten gehouden in het kader van de (afgesloten) gebieds- en sectorgerichte Green deals. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. We voeren ook indien gewenst maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In de Green Deal Gelderse Poort is afgesproken dat de kantoren op de Gelderse Poort eind 2023 label A hebben. Dit blijven we onder de aandacht brengen. Ook kantoren in de rest van de stad gaan we bewegen om ook tot energielabel A te gaan verduurzamen Ook starten we met de controle en handhaving van het verplichte energielabel C voor kantoren. Hierbij proberen we ze ook te stimuleren om niet alleen het wettelijk minimum te doen, maar ook gelijk door te pakken naar label A. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen In 2023 zetten we in op Green Deals met de bedrijventerreinen IJsseloord I en De Nieuwe Haven. In 2023 zetten handhaving door middel van energiecontroles op de verplichte maatregelen bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2023 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij voorkeur via een gebiedsgerichte aanpak, de zogenaamde Green deals. Hierin maken we afspraken over het benutten van daken voor zonnepanelen en ondersteunen we de ondernemers hierbij. In 2023 zetten we in op Green Deals met de bedrijventerreinen IJsseloord I en De Nieuwe Haven. Indien er problemen zijn met netcongestie helpen we met zoeken naar oplossingen hiervoor. We blijven de SDE-regeling promoten. We blijven maatwerkgesprekken voeren met ondernemers.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

We onderzoeken welke werklocaties het meest kansrijk zijn om aardgasvrij te worden en of dat via een collectieve oplossing of met individuele oplossingen bereikt kan worden. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	193	178	139		

Eenheid: kiloton

Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)

CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	18	33	72		

Eenheid: vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgeversaanpak modal shift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2023 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2023 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters. De voorzieningen die in 2021 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2022 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2023 gaan we verder met het opstellen van beleidsregels en vergunningverlening.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 zijn twee aanbestedingen gestart voor het aanleggen van laadpleinen voor nieuwe velden in Schuytgraaf en de bestaande stad. In 2023 wordt de bouw van laadpleinen uitgevoerd.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het coalitieakkoord 2022 zijn middelen vrijgemaakt om te werken aan de zero emissie zone en stadlogistiek. In 2022 wordt besloten over de zero emissiezone, waardoor deze in 2026 van kracht kan worden. Komende jaren wordt gewerkt aan de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning) en de flankerende maatregelen ten behoeve van stadslogistiek.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 wordt de regulering van ons taxibeleid op orde gebracht. In 2023 wordt een begin gemaakt met de verduurzaming van het taxivervoer.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt in gesprek met de aanbieders een stap gemaakt naar zero emissie doelgroepenvervoer. De aanbieders moeten met een plan voor deze transitie komen, terwijl de gemeente (in samenwerking met alle gemeenten in onze regio) zorgt dat de laadvoorzieningen op orde zijn. In 2023 beoordelen we de plannen van de verschillende vervoerders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Daarna wordt in 2023 hieraan uitvoering gegeven bij diverse aanbestedingen. Deze actie sluit aan bij het Klimaatplan van de interne organisatie.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in de komende jaren voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Deze concessie start in 2026.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2023 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU-subsidies.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	371	370			
Eenheid: kiloton					
Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	2	3			
Eenheid: vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2023:

- Exploitatie van 4 windmolens op Koningspleij.
- Haalbaarheid windmolen Drielsedijk afhankelijk van provinciaal onderzoek en herijkt provinciaal beleid vanwege het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.
- Onderzoeken welke nieuwe locaties we geschikt kunnen maken voor het opwekken van windenergie, op basis van de uitkomsten van de planMER RES.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden in 2030 gerealiseerd

In 2023:

- Indien uit haalbaarheidsonderzoek in 2022 blijkt dat er een zonneveld binnen zoeklocatie Deelen haalbaar is, dan zal in 2023 voorbereiding en aanbesteding ervan plaatsvinden.
- Voorbereiding, bouw en/of in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarportlocaties.
- Onderzoeken welke nieuwe locaties we geschikt kunnen maken voor het opwekken van zonne-energie, mede op basis van de uitkomsten van de planMER RES.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	34	41			
Eenheid: vermeden kTon C02-uitstoot					
Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)					
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	12	19			
Eenheid: vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2022 (www.arnhem.incijfers/links)					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroepgericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.

In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2023 intensiveren. Meerdere grote en kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, en inzetten van social media. Daarnaast is ArnhemAan een platform op internet en een loket om alle Arnhemmers te ondersteunen bij energiebesparing.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan	9.459	12.802	15.369	14.106	
Eenheid: aantal bezoekers					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Hernieuwbare elektriciteit	3,0%	4,0%	6,2%		
Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)					
Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor					

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.

In het monitoringsdashboard en de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven, zie ook www.arnhem.incijfers/links.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.663**	**1.032**	**10.000**	**40**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017	5.663	1.032	10.000	40
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.663**	**1.032**	**10.000**	**40**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	4.528	5.387	10.186	5.663	8.597	3.801	3.797
Baten	1.728	232	4.306	1.032	4.148	0	0
Saldo lasten en baten	***-2.799***	***-5.155***	***-5.880***	***-4.631***	***-4.631***	***-3.801***	***-3.797***
Toevoegingen aan reserves	635	0	0	10.000	5.000	0	0
Onttrekkingen aan reserves	543	3.114	3.232	40	15	14	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-92***	***3.114***	***3.232***	***-9.960***	***-9.960***	***14***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.891**	**-2.041**	**-2.648**	**-14.591**	**-9.435**	**-3.787**	**-3.783**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn totaal begroot op € 5,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Lasten voor reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 3,3 miljoen;
- Lasten voor uitvoering Arnhemse Aanpak Energiearmoede € 1,2 miljoen (hier zijn door het Rijk nog extra middelen voor toegezegd, deze zullen nog in de begroting verwerkt gaan worden, totale toezegging betreft nu € 2,2 miljoen specifieke uitkering Aanpak Energiearmoede en daarnaast nog € 0,7 miljoen voor Isolatieopgave).

De totale lasten dalen ten opzichte van 2022 met € 4,5 miljoen. Dit komt onder andere doordat er in 2022:

- € 3 miljoen onttrekking aan de BR Duurzaam Arnhem (klimaatfonds) in de begroting was opgenomen. (De onttrekkingen in 2023 en verder met betrekking tot de verhoging van het klimaatfonds en uitvoering van de al geaccordeerde plannen dienen nog in de begroting te worden opgenomen.)
- € 3,4 miljoen hogere incidentele subsidies zijn binnen gekomen onder andere provinciale proeftuin gasloze wijk Smartpolder, Regeling Reductie Eigen Woning en Aanpak Energie Armoede (voor de laatste zijn extra toezeggingen die nog verwerkt zullen worden in de loop van het jaar)
- € 2,0 miljoen minder begroting beschikbaar is voor reguliere werkzaamheden dan in 2023.

Baten

De baten voor 2023 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is bijna volledig:

- Specifieke uitkering Aanpak Energiearmoede (€ 0,9 miljoen).

De totale opbrengsten zijn € 3,3 miljoen lager ten opzichte van 2022. Dit komt doordat in 2022 diverse incidentele subsidies in de begroting zijn opgenomen onder andere provinciale proeftuin gasloze wijk Smartpolder, Regeling Reductie Eigen Woning en Aanpak Energie Armoede. Het klimaatfonds is onder andere bedoeld om middelen beschikbaar te hebben en daarmee als cofinanciering te dienen voor diverse Europese-, Rijks en provinciale regelingen. De verwachting is dat de komende tijd nog diverse subsidies worden aangevraagd en toegekend. Op dat moment zullen zowel de inkomsten als de uitgaven in de begroting worden opgehoogd.

Toevoeging aan reserves

Vanuit het coalitieakkoord is € 10,0 miljoen bestemd voor het klimaatfonds in 2023, deze is toegevoegd aan de BR Duurzaam Arnhem (over de verwerking hiervan in de begroting moet nog een besluit komen en vervolgens uitgevoerd worden).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen liggen nu € 3,2 miljoen lager dan in 2022, dit komt door de € 3,1 miljoen onttrekking aan de BR duurzaam Arnhem voor de uitvoering van de plannen NemiA, 2030. Wanneer er subsidies met cofinanciering worden aangetrokken zullen nog aanvullende onttrekkingen aan de reserves begroot worden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0;
- Transitievisie warmte (2022);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnevelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelvervoer.

Ruimtelijke ontwikkeling

Arnhem en de regio daaromheen groeit sterk en naar verwachting houdt dit de komende jaren aan. De groeiopgave betekent naast het toevoegen van 7.500 woningen tot 2030 ook het betaalbaar en bereikbaar houden van de stad, het behouden en versterken van het groene profiel, het borgen en verbeteren van veiligheid en het versterken van het sociaaleconomisch klimaat. Om deze ambities waar te maken is het essentieel om naast een ruimtelijke visie op de lange termijn (Omgevingsvisie Arnhem 2040) ook een vertaling te maken naar een langjarige verstedelijkingsstrategie voor Arnhem gericht op de groene groei van de stad. Een groot deel van deze opgave zal moeten landen in de Spoorzone Arnhem Oost.

De verstedelijkingsopgave is ook een financiële opgave. Een gezonde en groene groei van de stad vraagt om een organisatie met meer uitvoeringskracht en middelen voor (co)financiering van de woningbouwopgave, daarbij behorende stedelijke voorzieningen en onrendabele grondexploitaties. Hiervoor zijn aanvullende publieke middelen nodig. We verstedelijken als stad niet alleen. Er zijn afspraken gemaakt tussen Rijk, provincie Gelderland en de regio in de 'Novi-propositie', Groene Metropoolregio en de Woondeal Arnhem-Nijmegen. In de daarop voortbouwende Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley staat waarop korte (2025), middellange (2030) en lange termijn (2040) extra huizen en werklocaties gebouwd gaan worden.

Voorwaarde voor de ontwikkeling van de stad is dat onze leefomgeving aantrekkelijk, veilig en gezond blijft. Om die reden gaan we aan de slag met een samenhangend beleidsplan voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarnaast blijven we werken aan de implementatie van de Omgevingswet die naar verwachting op 1 januari 2023 van kracht wordt. Hiermee zorgen we voor meer samenhang in het omgevingsrecht, meer transparantie, betere procedures en op termijn een betere (digitale) dienstverlening.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Verstedelijkingsopgave Arnhem: stad in balans

Slimmer omgaan met ons grondgebruik
De groei van de stad vraagt om slimme keuzes. Nieuwe ontwikkelingen vinden daarom zoveel mogelijk plaats op plekken die goed bereikbaar zijn en waar de voorzieningen aanwezig zijn. Op deze plekken zal de auto minder worden gebruikt en profiteren mensen optimaal van het aanwezige openbaar vervoer. Ook is bouwen nabij winkelcentra heel geschikt, omdat mensen op deze plekken minder afhankelijk zijn van de auto. De gemeente gaat meer functies mengen, zoals het mogelijk maken van woningen bij bedrijven of kantoorlocaties of boven winkels in de binnenstad. Op die manier worden deze plekken beter benut en neemt de sociale veiligheid toe. Hiertoe start Arnhem het proces om te komen tot een verdichtings- en hoogbouwvisie, te beginnen met een startnotitie.

Slim omgaan met de ruimte is niet langer alleen een opgave voor de bovengrond van de stad. De ondergrondse drukte neemt toe en ondergrondse infrastructuur vraagt ruimte. Zoals het beschermen van gebieden voor drinkwater, het borgen van archeologische waarden, het bieden van groeiruimte voor bomen en het benutten van kansen voor bodemenergie. De aanwezigheid van bodemverontreinigingen verhoogt de ruimtedruk. Dit vraagt om regie op de verstedelijkingsopgave om tot een gebalanceerde ontwikkeling te komen, bijvoorbeeld door gebiedsopgaven te combineren met sanering van verontreinigde grond.

Evenwicht tussen groei en versterken bestaande stad
Groei van de stad is geen doel op zich. De gemeente bouwt de juiste woningen – en daarbij behorende voorzieningen - op de juiste plekken. Dit gebeurt vanuit de principes van de Omgevingsvisie Arnhem 2040 en het perspectief van de verstedelijkingsopgave. Een belangrijke uitdaging is om de groei van de stad (nieuwe gebiedsontwikkelingen) te verbinden met de sociale en maatschappelijke opgaven in wijken en buurten. Door als gemeente actief regie te voeren en te (voor)investeren in planvorming ontstaan nieuwe kansen om problemen (zoals armoede, en sociale achterstanden in de Arnhem Oost wijken) aan te pakken. Investeringen in de Spoorzone Arnhem Oost hebben daarmee niet alleen effect op de fysieke leefomgeving, maar werken door in de aantrekkelijkheid en weerbaarheid van de stad. Groene groei van de stad en gezonde en veilige wijken gaan daarmee hand-in-hand. De gemeente bouwt om te wonen en te leven. Een belangrijke inspanning voor het komende jaar is het opstellen van de Arnhemse barcode om inzicht te krijgen in de complete ruimtevraag van de stad: wonen, werken, voorzieningen en voldoende groene leefomgeving.

Strategische gebieden Arnhem 2040
De verstedelijkingsopgave concentreert zich in een aantal strategische gebieden zoals de Spoorzone Arnhem-Oost, Centrum Zuid-Kronenburg, Arnhem-West en het Centrum. Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor deze locaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

Het vastgestelde ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost, fase 1 wordt in 2022 uitgewerkt naar fase 2, de uitvoeringsagenda. Het perspectief is verankerd in de Verstedelijkingsstrategie groene metropool Arnhem Nijmegen Foodvalley als sleutelgebied waar het urgent is dat Rijk en regio samenwerken om dit gebied tot ontwikkeling te brengen. De aanwijzing tot NOVEX-grootschalige woningbouwlocatie markeert de stap van ambitie naar samenwerkingsafspraken gericht op het versnellen van dit gebied.

Daarnaast gaan we de komende jaren intensief aan de slag met gebiedsontwikkelingen in Kronenburg. Met het vastgestelde ontwikkelperspectief kunnen de plannen voor deze wijk verder worden uitgewerkt met bewoners en andere belanghebbenden.

Ook in en om het Centrum zal een deel van de ontwikkelopgave plaatsvinden. Er liggen een aantal grote gebiedsontwikkelingen in het verschiet die bepalend zijn voor de kwaliteit, vitaliteit en gevarieerdheid van de toekomstige binnenstad. Het gaat dan bijvoorbeeld om de gebiedsontwikkelingen rond het Koningsplein (Stadstheater), het Bestuurskwartier, Coberco, Station en Centrum-West (onder andere Museum, Coehoorn).

In Arnhem-West gaat het om een samenhangende ontwikkeling van Het Dorp, De Koepel en De Hes in relatie tot Arnhems Buiten. Hierbij spelen vraagstukken als samenhang, mobiliteit en ruimtelijke kwaliteit in dit gebied.

We doen het niet alleen
Samenwerking is essentieel. We zijn voor uitvoering van de ambities afhankelijk van andere partijen, zoals het Rijk, de provincie, woningcorporaties, marktpartijen en (collectieven van) burgers. Dit is de afgelopen jaren reeds ingezet met onder andere het Stadsakkoord, de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley. Het doel is om langjarige samenwerking aan te gaan met partijen en deze zo vroeg mogelijk in het proces van gebiedsontwikkeling te betrekken. Ook voor de benodigde investeringen zoekt de gemeente nadrukkelijk naar kansen, bijvoorbeeld via Rijksprogramma's, de Woningbouwimpuls en het infrastructuurfonds.

Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om beleid te maken dat werkt, onze processen en (digitale) dienstverlening te verbeteren en transparanter en integraler te werken. We beseffen dat we voor een leefbare en toekomstbestendige stad onze stad hard nodig hebben. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Als het gaat om initiatieven uit de stad denken we mee en proberen we de initiatiefnemer te helpen om tot een goed plan te komen dat bijdraagt aan onze doelen. Daarnaast zorgen we voor heldere en transparante kaders bij participatie zodat inwoners, ondernemers en andere betrokkenen weten wat er in de stad staat te gebeuren en waarover meegepraat kan worden.

Omgevingsvisie 2040

Eind 2022 leggen we de omgevingsvisie ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. Met deze visie bieden we ruimte aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie. De omgevingsvisie bevat onze ruimtelijke strategie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat. De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal en daarom actualiseren we het iedere raadsperiode. Bij het actualiseren van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische beleidsuitwerkingen en gebiedsuitwerkingen kunnen in de loop der tijd wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen.

De grote opgaven uit de omgevingsvisie zoals de vergroening en mobiliteitstransitie gaan gepaard met een omvangrijke investeringsopgave. Hierbij kan het wenselijk zijn om voor de uitvoering van de omgevingsvisie een investeringsagenda op te stellen. Deze agenda geeft inzicht in de benodigde investeringen en in de mate waarin deze investeringen reeds gedekt zijn. Dit inzicht helpt ons om samen met de stad en andere partners te bepalen wat er nog meer nodig is. De raad betrekken we bij het opstellen en actualiseren van de investeringsagenda.

Toewerken naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied

Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie en het beleid dat daaruit volgt. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, groen, klimaatadaptatie, geluid, bodem, duurzaamheid en delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals vergunningsvrij bouwen en milieuregelgeving.

In Arnhem zijn we al sinds 2019 stapsgewijs bezig met de transitie naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied. Dit doen we niet alleen, maar in overleg met andere gemeenten, de VNG en het Rijk. Door toepassing van de Crisis- en herstelwet hebben we veel ervaring opgedaan met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door toepassing van de regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren. We merken dat onze systematiek steeds meer navolging krijgt bij andere gemeenten en delen onze kennis en ervaring op dit gebied graag met anderen.

Inmiddels is onze systematiek nagenoeg uitontwikkeld en is het tijd om deze uit te rollen over andere gebieden van de stad. In 2023 beschikt het grootste deel van ons gemeentelijke grondgebied over een solide basis die verder verrijkt kan worden met regels uit de bruidsschat en onze verordeningen. Hiermee proberen we onze (digitale) dienstverlening na inwerkingtreding van de Omgevingswet zoveel mogelijk op peil te houden en verder te verbeteren.
De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toetsen en vergunnen van initiatieven

We zorgen ervoor dat het voor initiatiefnemers helder is welke stappen ze moeten zetten om hun initiatief te verwezenlijken. Dit doen we door te zorgen dat informatie goed vindbaar is op één (digitale) plek. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, zoveel mogelijk vanuit het credo: ja, mits, maar we beseffen ook dat niet alles kan. We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren door het inrichten van één digitaal loket. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Deze voorziening moet ervoor zorgen dat initiatiefnemers straks een vergunning kunnen aanvragen en de regels die van toepassing zijn kunnen raadplegen. Het is echter nog onzeker in hoeverre het DSO straks functioneert. Vanwege de onzekerheid bereidt het Rijk momenteel zogenaamde alternatieve maatregelen voor. Dit kan betekenen dat het omgevingsplan straks nog niet te raadplegen is via het DSO en we gebruik blijven maken van de huidige planviewer op www.ruimtelijkeplannen.nl. Omdat het DSO straks slechts deels functioneert, is er een kans dat onze digitale dienstverlening tijdelijk slechter wordt. Om dit te verzachten zorgen we voor een goede informatieverstrekking op onze website, extra capaciteit voor het beantwoorden van vragen en versnellen we de digitalisering van beleid en regelgeving.

Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving

Investeren in een samenhangende aanpak gezonde leefomgeving
Randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de stad is dat die hand in hand gaat met het gezonder en veiliger maken van de leefomgeving van mens, dier en milieu. Dit vraagt om een stevige positionering van gezondheid bij ruimtelijke ontwikkelingen. Om effectief op een gezonde leefomgeving te kunnen sturen en de kansen die er zijn ten volle te benutten zorgen we voor een integrale beleidsvisie gezonde en veilige leefomgeving. Vanuit dit beleid zetten we in op gezondheidswinst door:

- Beschermen en preventie: het creëren van een zo gezond en veilig mogelijke leefomgeving voor mens, dier en milieu.
- Bevorderen: werken aan een zo groen en prettig mogelijke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag.
- Koppelen: de lopende opgaven zoals de energietransitie, de vergroening en de verstedelijking zo gezond mogelijk inrichten.

Naast het opstellen van beleid ontwikkelen we ook een dashboard om de gezondheidssituatie van wijken en buurten in beeld te brengen en om de beleidsdoelen te monitoren. Om gezondheid te bevorderen in fysieke projecten stellen we ontwerpprincipes op en geven we kaders mee. Bij het opstellen van het beleid betrekken we onze inwoners, ondernemers en de verschillende stakeholders die zich richten op gezondheid en veiligheid.

Onderdeel van de aanpak voor een gezonde en veilige leefomgeving is vergunningverlening en handhaving. Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven. Om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan, verstevigen we het milieutoezicht en koppelen we dit aan de ambities uit de beleidsvisie.

Bij het opstellen van de integrale beleidsvisie gezonde en veilige leefomgeving zijn onze huidige inspanningen op milieugebied het vertrekpunt. Door de samenhangende aanpak kan dit nu nog sectorale beleid mogelijk wijzigen. Hieronder volgen een aantal milieu-onderdelen die straks deel uitmaken van het samenhangende beleid.

Luchtkwaliteit

In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek. Ook bevat de Luchtagenda maatregelen om overlast door particuliere houtstook te voorkomen/ verminderen. Deze maatregelen voeren we uit binnen het project Schone Lucht Arnhem.
We werken samen met regiogemeenten, provincie en het Rijk.

Bodem en ondergrond

Het is een gemeentelijke taak om te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken en die bijdraagt aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze verantwoordelijkheid, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Geluidshinder

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden. Op basis van nieuwe geluidsbelastingkaarten (2022) wordt er een actieplan omgevingslawaai voor de periode 2024-2029 opgesteld. Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Robuuster en intensiever milieutoezicht en gevolgen Wet kwaliteitsborging bouw
ODRA gaat meer inzetten op milieutoezicht in Arnhem. Enerzijds als gevolg van inventarisaties op bedrijventerreinen waaruit blijkt dat er 300 bedrijven zijn die niet bij de ODRA bekend waren, anderzijds door nieuwe controlefrequenties als gevolg van een nieuwe risicoanalyse van het bedrijvenbestand. Als gevolg van de invoering van de Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) zijn extra kosten te verwachten. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe hoog deze kosten zijn. Met de Wkb (die tegelijk met de Omgevingswet in werking treedt) verdwijnt een deel van het bouwtoezicht van de ODRA naar particuliere toezichthouders. Gekoppeld aan de verdwijnende taken houdt ODRA nog wel wat werkzaamheden, waarvan de kosten niet uit bouwleges mogen worden gedekt.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Verstedelijkingsopgave Arnhem: stad in balans	**11.902**	**4.568**	**10.000**	**5.807**
Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt	11.902	4.568	10.000	5.807
Toetsen en vergunnen van initiatieven				
Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving				
Overig	**39.766**	**40.773**	**0**	**0**
Totaal	**51.668**	**45.341**	**10.000**	**5.807**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	44.030	38.631	47.310	51.668	40.455	37.923	20.661
Baten	46.480	33.889	38.795	45.341	36.208	35.050	22.493
Saldo lasten en baten	***2.451***	***-4.742***	***-8.516***	***-6.327***	***-6.327***	***-2.874***	***1.832***
Toevoegingen aan reserves	8.753	176	-109	10.000	488	1.467	6.172
Onttrekkingen aan reserves	5.878	90	3.595	5.807	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.875***	***-86***	***3.704***	***-4.193***	***-4.193***	***-1.467***	***-6.172***
Gerealiseerd resultaat	**-425**	**-4.829**	**-4.812**	**-10.520**	**-4.735**	**-4.340**	**-4.340**

Toelichting

Lasten

De lasten zijn voor 2023 begroot op € 51,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2023 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 36,5 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2023 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 6,3 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2023 op de overige meerjarige projecten € 2,6 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,8 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,7 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van diverse gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor bodembeheer € 0,7 miljoen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,5 miljoen;
- Beheer erfpacht € 0,3 miljoen;
- overige lasten € 1,3 miljoen.

De lasten stijgen in 2023 ten opzichte van 2022 met € 4,4 miljoen. De grootste mutatie is de stijging van de lasten met € 12,3 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie. Op de overige meerjarige projecten dalen juist de lasten met € 2,9 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen.

Daarnaast stond in 2022 een eenmalig, uit 2021 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft in 2023 een daling van € 3,9 miljoen. Tot slot daalt in 2023 het budget voor de verstedelijkingsopgave met € 0,9 van € 2,6 naar € 1,7 miljoen. Dit bestaat enerzijds uit een daling van € 1,6 miljoen voor de ontwikkeling van Spoorzone Oost en anderzijds uit een extra budget van € 0,8 miljoen voor stedelijke ontwikkeling op basis van het coalitieakkoord. De daling van € 1,6 miljoen Spoorzone Oost is een eenmalig budget 2022 voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen in flexwoningen. Omdat dit bedrag werd gedekt met een eenmalige bijdrage van het Rijk, dalen de baten met eveneens dit bedrag.
Op basis van het coalitieakkoord is voor milieutoezicht en handhaving een extra budget van € 0,48 miljoen begroot.

Baten
De baten voor 2023 zijn in totaal begroot op € 45,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 36,5 miljoen;
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,6 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,7 miljoen.

De baten stijgen in 2023 ten opzichte van 2022 met € 6,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2023 in de bouwgronden in exploitatie met € 12,3 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 2,9 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. En tegenover de daling op de lasten op de ontwikkeling Spoorzone-Oost staat ook een daling op de baten voor deze ontwikkeling van € 1,6. Tot slot was in 2022 een eenmalige subsidie geraamd van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat..

Toevoegingen aan reserves
In 2023 wordt overeenkomstig het coalitieakkoord € 10,0 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve Stadsontwikkelingsfonds. In 2022 was geen toevoeging geraamd.

Onttrekkingen aan reserves
In 2023 wordt € 5,6 miljoen onttrokken aan de reserve Grondexploitatie als gedeeltelijke dekking voor de vorming van de reserve Stadsontwikkelingsfonds. De onttrekking in 2022 was € 3,5 miljoen waarvan € 2,8 voor dekking van de lasten van de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. € 0,2 miljoen wordt onttrokken voor aan de bestemmingsreserve Omgevingslawaai.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Verstedelijkingsstrategie Groene metropool Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Collegebesluit vaststelling LMW dossiernummer 2021 dd. 25-1-2022 & Memo Aveco de Bondt Lokale Maximale Waarden (LMW) Meinerseiland, projectnummer 18112508, 10 januari 2022;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de onderdelen wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Goede volkshuisvesting

Wonen is een grondrecht: iedereen in Arnhem heeft recht op een betaalbare en goede woning.
Huren is onbetaalbaar en het kopen van een huis is voor starters en mensen met een gemiddeld inkomen bijna onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag waarbij voor wonen niet langer het recht van de sterkste geldt. We pakken de wooncrisis aan door te sturen op goede volkshuisvesting. We pakken regie en zetten ons beleid en instrumentarium maximaal en onorthodox in om wonen betaalbaar te krijgen en veel meer woningen toe te voegen voor alle doelgroepen. Voor veel meer Arnhemmers dan nu is er over vier jaar een goede, betaalbare en duurzame woning beschikbaar.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee ook de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten.

Deze ambities zijn stevig, en werken we verder uit in een nieuwe brede Woonvisie voor Arnhem. Deze woonvisie zal zoveel mogelijk beleid bundelen, en zoveel mogelijk gebiedsgerichte afwegingskaders bevatten voor het omgaan met de bestaande woningvoorraad en nieuwe projecten. Ook zijn in het coalitieakkoord middelen opgenomen voor de verhuurdersvergunning, wooncoach, versterking positie huurders en extra handhaving door de ODRA. Aanvullend is voor de komende vier jaar een half miljoen per jaar vrijgemaakt voor het realiseren van deze volkshuisvestelijke ambities. Deze middelen worden benut voor onder andere uitvoering van het Stadsakkoord, regievoering op de huisvesting van bijzondere doelgroepen, het begeleiden van Vereniging van Eigenaren (VvE’s), en het faciliteren van bijzondere woonvormen, zoals (collectief) particulier opdrachtgeverschap, wooncoöperaties en andere initiatieven uit de samenleving.

Meer en sneller woningen toevoegen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er in de bestaande stad meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen, waarbij we sturen op het meer divers maken van het woningaanbod in alle wijken.
In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. We maken afspraken om woningen voor langere termijn betaalbaar te houden. Dit leggen we vast in bestemmingsplannen of anterieure overeenkomsten.

Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat aansluit bij zowel de woningbehoefte de komende jaren als bij de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. In lijn met de afspraken uit de Woondeal en het Stadsakkoord proberen we met onze partners de komende jaren een stabiele bouwstroom te realiseren.

Eind 2022 zijn de uitkomsten van het driejaarlijkse regionaal woonbehoefteonderzoek beschikbaar. Samen met de ambities uit de Nationale Woon- en Bouwagenda, zal dit vertaald worden in een geactualiseerde woondeal voor de regio Arnhem/Nijmegen. De woondeal zal tevens als regionale woonagenda fungeren en aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Dit zullen we meenemen in de nieuwe Woonvisie voor Arnhem en vertalen in programmeringsafspraken met markt en woningcorporaties.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale corporatiehuurwoningen over de nieuw te realiseren projecten en op minimaal 50% aan ‘betaalbare’ woningen, waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.
3. Leegstand vinden we onwenselijk. Als bedrijfspanden of woningen leegstaan, willen we de eigenaren actief stimuleren om hun pand te transformeren tot woongebouw. Hierbij is het belangrijk dat er kwalitatief hoogwaardige woonruimtes worden gerealiseerd, waarbij ook de omliggende openbare ruimte op niveau wordt gebracht.

Evaluatie doelgroepenverordening en implementatie in omgevingsplannen

In 2022 is de doelgroepenverordening geactualiseerd. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven. Doordat de raad de doelgroepenverordening heeft vastgesteld, kunnen we zowel via bestemmingsplannen als privaatrechtelijk betaalbare woningbouw afdwingen. De doelgroepenverordening zal in 2023 worden geëvalueerd.

Met de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet op 1 januari 2023 vervalt het instrument ‘doelgroepenverordening’. Vanaf dat moment zullen we in nieuwe omgevingsplannen regels over woningbouw categorieën opnemen, conform de (geëvalueerde) inhoud van de doelgroepenverordening.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op.

Veel inwoners hebben behoefte om zelf vorm te geven aan hun eigen woning of woonomgeving. Collectieve wooninitiatieven leveren een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk. Bij woningbouwprojecten waar we de grond zelf in eigendom hebben, bekijken we hoe we ruimte kunnen maken voor collectieve wooninitiatieven. Daarnaast spannen we ons met corporaties, ontwikkelaars en de provincie in om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Ook zullen we inwoners voorlichten over hoe zij collectieven kunnen vormen en wooncoöperaties kunnen oprichten. In 2023 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Op dit moment verkennen we een doorstart om mogelijkerwijs in 2023 de woningen nog te kunnen plaatsen. Daarnaast blijven we in 2023 business-cases voor flexconcepten op tijdelijke locaties verkennen.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Woningvoorraad begin van het jaar	74.416	75.632	76.737	77.839	79.065
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Netto toevoegingen gedurende het jaar	1.216	1.105	1.104	1.216	
Eenheid: Aantal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	11,1	9,2	11,8	5,5	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Aantal nieuwbouwwoningen	823	695	907	432	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	551	561	297	937	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	6,4%	16,3%	15,6%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.327	1.204	872		
Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar					
Bron: ODRA/CBS					

Betaalbaar wonen

De woningmarkt zit muurvast. Als we ons beperken tot bijbouwen kunnen we de wooncrisis niet op korte termijn oplossen. We willen voorkomen dat bepaalde doelgroepen worden verdrongen. We zetten maximaal in op het betaalbaar houden van de bestaande voorraad en een eerlijke verdeling van deze betaalbare voorraad.

Op de eerste plaats willen we de vrije huursector zoveel mogelijk reguleren, waarbij we maximaal gebruik zullen maken van de ruimte die de Rijksoverheid biedt. Daarbij zullen we ook extra toezien op de (nieuwe) regels. Hierover gaan we afspraken maken met de ODRA. Om excessen te voorkomen gaan we huurders en verhuurders ondersteunen.

Op de tweede plaats moeten schaarse betaalbare woningen eerlijk verdeeld worden. Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarbij zetten we in op het bevorderen van doorstroming in de bestaande voorraad.

Opkoopbescherming/zelfbewoningsplicht

Vanaf 2022 kent Arnhem de zogeheten opkoopbescherming. Door de opkoopbescherming is het niet meer mogelijk dat goedkope en middeldure koopwoningen in 20 wijken worden opgekocht om te verhuren. Zo blijven deze (koop)woningen beschikbaar voor starters en mensen met een kleinere portemonnee.

In 2023 doen we de raad een herijkt voorstel waarin we, indien mogelijk, hogere grenzen zullen hanteren, om zo nog meer woningen te beschermen voor opkopen door particuliere investeerders.

Vanwege aangepaste wetgeving, zal het naar alle waarschijnlijkheid in 2023 niet meer mogelijk worden om de opkoopbescherming toe te passen op nieuwbouwwoningen. Tweede Kamerleden zullen we informeren over de negatieve gevolgen van deze wetswijziging. We zullen daarmee proberen het wetsvoorstel tegen te houden. Om te voorkomen dat de bescherming voor nieuwbouwwoningen wegvalt zullen we voor deze woningen in privaatrechtelijke overeenkomsten een zelfbewoningsclausule opnemen.

Versterken positie huurders

Om problemen op de huurmarkt en malafide verhuurderschap aan te pakken, versterken we de positie van huurders. We willen onder andere voorkomen dat huurders te hoge huren betalen. Dat doen we op de volgende manieren:

- Beter inlichten van huurders over hun rechten en op de mogelijkheden voor ondersteuning door de gemeente.
- Verkennen uitbreidingsmogelijkheden van dienstverlening door partijen die adviseren en ondersteunen op het gebied van huren en wonen, zoals het Huurdershuis.
- Continuering van de Arnhemse aanpak ‘Goed verhuurderschap’. Deze aanpak stimuleert de samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders. Het Huurdershuis krijgt een hogere subsidie om hun adviserende en ondersteunende werkzaamheden uit te breiden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.
- Periodiek herhalen van het in 2021 uitgevoerde onderzoek naar discriminatie op de Arnhemse woningmarkt, via mystery calls en mystery mails. Ook geven we voorlichting aan woningzoekenden om de meldingsbereidheid te vergroten.
- Invoeren van een verhuurdersvergunning. We willen in Arnhem een vergunningsplicht introduceren voor verhuurders. Op dit moment ligt de Wet Goed Verhuurderschap ter behandeling voor in de Tweede Kamer. Deze wet biedt de meest logische grondslag voor het invoeren van dergelijke vergunningen. Mocht de behandeling op zich laten wachten, of de wet wordt niet aangenomen, dan zullen we verkennen welke wetten zich het beste lenen om toch snel deze vergunningsplicht te introduceren. Met een verhuurdersvergunning kan de gemeente verhuurders aanspreken op het vragen van onrechtmatige huren, in plaats van dat de huurder een zaak aanhangig moet maken bij de Huurcommissie. We verkennen daarbij of dit ons ook de mogelijkheid biedt om het verduurzamen en woningonderhoud van particuliere verhuurders af te dwingen en of discriminerende verhuurders bestraft kunnen worden.

Woningtoewijzingsbeleid

Op basis van de Huisvestingswet 2014 kunnen gemeenten via een huisvestingsverordening (schaarse) huurwoningen naar inzicht verdelen. Veelal is de meettijd leidend bij de toewijzing van een woning. Daarnaast worden woningen verdeeld via loting en kan aan bepaalde groepen voorrang worden gegeven. Door regels over bemiddeling, maatwerk en urgentie vast te leggen, kunnen gemeenten statushouders en personen die uitstromen uit instellingen of opvang huisvesten.

In de gehele woningmarktregio Arnhem-Nijmegen kennen we dezelfde regels voor woningtoewijzingen. De huidige huisvestingsverordening vervalt op 1 januari 2024. Daarom dient de gemeenteraad van Arnhem in 2023 nieuwe regels vast te stellen. Deze verordening stellen we samen op met regiogemeenten. Een definitief voorstel ontvangt de raad eind 2023. Eerder in 2023 zullen we de raad actief informeren over uitgangspunten van het woningtoewijzingsbeleid en een conceptversie van de verordening toesturen. Belanghebbenden worden na openbaarmaking van de conceptversie in de gelegenheid gesteld zienswijzen kenbaar te maken.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we doorstroming actief kunnen stimuleren. Met name het stimuleren van doorstroming van senioren leidt tot lange verhuisketens, waardoor veel huishoudens een volgende stap in hun wooncarrière kunnen maken. De ingezette pilots van doorstroommakelaars (en/of gemeentelijke verhuiscoaches) zetten we voort en intensiveren we.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	44%	43%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	35%	
Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	20%	20%	20%	
Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Actieve zoektijd sociale huurwoning - eengezinswoning	1,7	1,5	1,5	1,8
Eenheid: aantal jaar				
Bron: Regionale woningmarktmonitor				
Actieve zoektijd sociale huurwoning - appartement/ meergezinswoning	1,3	1,3	1,5	1,6
Eenheid: aantal jaar				
Bron: Regionale woningmarktmonitor				

Huisvesting van bijzondere doelgroepen

In Arnhem wonen verschillende doelgroepen die specifieke eisen stellen aan huisvesting of met urgentie een woning nodig hebben. Zeker voor groepen die niet vanzelfsprekend zelfredzaam zijn, is een dak boven je hoofd en een eigen thuis het begin van perspectief. Het gaat bijvoorbeeld om arbeidsmigranten, statushouders, personen met verward gedrag, 18+-ers die uitstromen uit jeugdzorginstellingen en ouderen die langer thuis blijven wonen. Wij voelen ons verantwoordelijk dat elke doelgroep geschikte huisvesting heeft of deze binnen een acceptabele termijn kan vinden.

Arnhem heeft in het coalitieakkoord de ambitie uitgesproken dat we streven naar een inclusieve stad en alle Arnhemmers recht hebben op een veilig thuis en perspectief om zich te ontwikkelen. De gemeente wil hierin sterker regie voeren. Desondanks is het niet realistisch dat we dit vraagstuk binnen een paar jaar hebben opgelost. Het vergt doorzettingsvermogen en lange adem. Om dit te bewerkstelligen gaan we actief in overleg met onder andere woningcorporaties, ontwikkelaars, zorginstellingen, welzijnspartijen, belangengroepen en regiogemeenten.

Regievoeren: uitvoering geven aan woonzorgnota

Momenteel stagneert de doorstroom naar zelfstandige woonruimte vanuit instellingen. Bewoners die toe zijn aan zelfstandig wonen (al dan niet met begeleiding) verblijven (veel) langer dan nodig in instellingen, met alle maatschappelijke kosten en problemen van dien. Daarnaast wonen steeds meer ouderen in woningen die eigenlijk niet langer geschikt zijn om zelfstandig in te wonen. De oorzaak is het gebrek aan geschikte (betaalbare) woonruimte, waardoor doelgroepen met elkaar concurreren om schaarse woonruimte.

We gaan de komende jaren regie voeren op dit verdelingsvraagstuk, zodat we een rechtvaardige toewijzing bewerkstelligen en de wachttijden voor uitstroom verkorten. Uiteraard met de ambitie om te streven naar gevarieerde wijken met voldoende veerkracht. De wijze waarop we regie gaan voeren wordt in 2022 vastgelegd in de WoonZorg nota. In 2023 starten we met de uitvoering.

Concreet streven we naar passende en tijdige uitstroommogelijkheden naar zelfstandige woonruimte vanuit onder andere de Jeugdzorg, Maatschappelijke Opvang, Centraal Orgaan opvang Asielzoekers en de Wet Langdurige Zorg. Om dit te bereiken is het noodzakelijk dat we als gemeente Arnhem duidelijke uitgangspunten formuleren, het beschikbare aanbod vergroten, een goede verdeelsleutel maken en regie voeren op de uitvoering door samenwerkingspartners.

Dit betekent ook dat er bij de instroom van bijzondere doelgroepen in de wijken er niet alleen oog is voor de nieuwe bewoner, maar ook voor de huidige bewoners. Zo nodig maken we met welzijnsorganisaties en zorgpartijen afspraken om dit te faciliteren. Daarnaast vragen we in de nieuwbouw, transformatie, herstructurering en aanpassingen in bestaande bouw aandacht (en stellen we waar mogelijk eisen) voor de woonbehoefte van deze doelgroepen. We stimuleren pilots zoals bijvoorbeeld collectieve woonvormen en Collectief Particulier Opdrachtgeverschap die een bijdrage aan dit vraagstuk leveren. Ook concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Daarnaast is ons uitgangspunt ook een eerlijke en realistische regionale verdeling. Om te voorkomen dat de uitstroom van voorzieningen voor een onevenredig groot deel in Arnhem ‘landt’, maken we afspraken met omliggende gemeenten voor het huisvesten van deze groepen, zodat Arnhem niet onevenredig belast wordt.

Huisvesting arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten vormen een aparte doelgroep die over het algemeen minder zelfredzaam is en specifieke eisen stelt aan huisvesting. De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2023 aan alle gemeenteraden aangeboden. Op basis van dit kader en op basis van regionale activiteiten verkennen we welke

vervolgacties we in Arnhem moeten treffen om leefbare wijken te realiseren en kwalitatief hoogwaardige huisvesting aan arbeidsmigranten te bieden.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het ‘plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties’ (juni 2020). We zijn gestart met de uitbreiding van het aantal standplaatsen voor locatie Gelderse Rooslaan. De plannen hiervoor moeten in 2023 verder vorm krijgen. Ook werken we aan in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem een nieuw toewijzingssysteem. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening. Omdat deze toewijzingsregels een nieuwe werkwijze betreffen met een relatief grote rol voor de huurdersvereniging, zullen we de regels in 2023 evalueren.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Indicator bijzondere doelgroepen					
Eenheid:					
Bron: Indicator is in ontwikkeling					

Goede woningen in leefbare wijken

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en medeoverheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan over hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Woningen verduurzamen

Gezien de stijgende energieprijzen is de urgentie om energie te besparen hoger dan ooit. Voor het verduurzamen van woningen stellen we een Arnhems isolatieprogramma op en bieden dit begin 2023 aan de gemeenteraad aan. Hierin zullen concrete verduurzamingsdoelen geformuleerd zijn. Voor de corporatiewoningen wordt, in samenhang met dit isolatieprogramma, samen met de woningcorporaties een ‘Versnellingsprogramma verduurzaming bestaande woningen’ opgesteld, en starten we met de uitvoering van dit programma.

Vanuit de Transitievisie warmte, die in 2022 is vastgesteld, werken we samen met de corporaties verder aan de 10 kansrijke wijken (aardgasvrij voor 2030) en starten we met het verkennen van de mogelijkheden voor duurzame warmte in de vijf onderzoeksgebieden (Malburgen, Arnhem-West, Centrum, Presikhaaf en de Geitenkamp).

Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds (SEWA-regeling) gaan we verder met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede.

De uitvoering van de inspanningen rondom het verduurzamen van woningen valt onder het programma NEMIA en is daar meer in detail beschreven.

Hulp aan Verenigingen van Eigenaren (wellicht pas in 2024 oppakken gelet op beschikbare capaciteit?)

Om een toekomstbestendige woonkwaliteit van alle woningen in Arnhem te stimuleren, verkennen we hoe we kwetsbare woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE’s) aan kunnen spreken en zo nodig helpen bij het goed omgaan met hun onroerend goed. We willen een loket inrichten waar woningeigenaren en VvE’s terechtkunnen met vragen over het onderhoud van hun woning of het activeren van hun VvE.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder betaalbaar wonen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat/gezond wonen

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Op dit moment wonen niet alle Arnhemmers in een gezonde, schimmelvrije woning. Met corporaties geven we daarom uitvoering aan een actieplan om vocht- en schimmelproblemen in woningen te voorkomen en te beperken. Hiertoe wordt onder andere een onafhankelijke ‘schimmelexpert’ aangesteld. in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Handhaving minimale woonkwaliteit

Bewoners van huurwoningen en kamers ervaren regelmatig achterstallig onderhoud dat dusdanig is dat de woning niet meer aan wet- en regelgeving voldoet. Voor hen was het tot nu toe lastig om meldingen te doen. In afstemming met ODRA verkennen we laagdrempelige manieren om meldingen te maken van ernstige bouwkundige problemen die de veiligheid of gezondheid van bewoners kunnen schaden. De ODRA ontvangt aanvullende middelen om actiever toe te zien op de kwaliteit van woningen. Op basis van deze meldingen kan de ODRA de bestaande handhavingstaken efficiënt uitvoeren.

Uitvoeren beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook woonoverlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Rapportcijfer woning		7,7		7,7	
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Leefbaarheid in eigen buurt		7,2		7,2	
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					
Woonomgeving		7,4		7,4	
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn (tweejaarlijks)					

Een klimaatbestendige, groene, biodiverse en leefbare openbare ruimte

Een aantrekkelijke en groene openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare en gezonde stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele stadsparken toonaangevend zijn.
Klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, verbeteren van de leefbaarheid van wijken en een hoge gebruiksdruk van het groen maakt het noodzakelijk dat er de komende jaren fors geïnvesteerd wordt in de groene leefomgeving. In verschillende wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, terwijl in andere wijken er beperkt groen aanwezig is. Radicaal vergroenen van Arnhem doen we in de hele stad. In de al groene gebieden door het verbeteren van verbindingszones, het verbeteren van de bodem en het verhogen van de biodiversiteit. In de wijken en buurten door meer groen in de vorm van plantsoenen, bomen, pocketparkjes en gevelgroen. Zo zorgen we voor wateropvang in de bodem en het reduceren van hittestress. We behouden onze groene kwaliteiten en verbeteren en vergroten deze daar waar die nu nog ontbreekt. Arnhem wordt, is en blijft een groene stad waar de bewoners terecht trots op zijn. Op een groter schaalniveau, in de natuurgebieden in en rondom de stad, is het essentieel nu kansen te benutten waarmee we de hoofdstructuur van Arnhem duurzaam kunnen verbeteren.

Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, bomen ouder laten worden en het kroonvolume laten toenemen zoals is aangegeven in het bomenplan.
De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.

Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.

Leefbaarheid, klimaatadaptatie, verbeteren van de biodiversiteit en vergroenen zijn de leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte. Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage.
Daarom is investeren in groen, klimaatadaptatie en leefbaarheid de komende jaren van groot belang. Er zijn middelen beschikbaar om de inzet op klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteitsverbetering fors te vergroten. We doen dit samen met de bewoners en op een manier waarmee de leefbaarheid in de wijken verbetert. De al in gang gezette Arnhem-Oost aanpak biedt ook mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en extra te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2022 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de extreme droogte en hittegolven met bosbranden hadden veel impact. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners, bedrijven en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een Intentieverklaring opgesteld die medio 2022 al door meer dan twintig partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie, waterschappen, natuur- en netwerkorganisaties. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele acties die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendiger te maken. In de komende bestuursperiode zijn extra middelen ingezet voor klimaatadaptatie. Hiermee zullen we de ambities uit de strategie voortvarend realiseren.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendiger te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving waaronder ook de openbare ruimte. De gemeente stimuleert dit door bewoners, bedrijven en instellingen te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. Om de subsidieregeling toegankelijker te maken zullen we deze vereenvoudigen en uitbreiden.

Klimaattoets

Teneinde de stad klimaatbestendiger te maken gaan we ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de ambities rondom klimaatadaptatie wordt meegenomen. Hiervoor ontwikkelen we een eigen klimaattoets, waarbij we de landelijke ontwikkelingen rondom klimaatbestendig bouwen goed in het oog houden. Met de klimaattoets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en maatregelen in de openbare ruimte) gaan bijdragen aan een klimaatbestendiger Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Lokaal hitteplan

Tijdens hete periodes bestaat het risico dat kwetsbare inwoners gezondheidsproblemen krijgen. Hierbij staan mensen centraal die extra kwetsbaar zijn voor hitte, bijvoorbeeld ouderen en chronisch zieken. Een lokaal hitteplan richt zich op het beter functioneren van individuele verzorgers en professionals, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties tijdens een periode van hitte, en is daarmee een lokale uitwerking van het Nationale Hitteplan. Het plan helpt de genoemde partijen bij het verkrijgen van achtergrondinformatie tijdens hitte, geeft handelingsperspectief bij de uitvoering van hun reguliere taken en bij aanvullend te nemen maatregelen tijdens hittegolven. Het is de bedoeling om dit plan in de loop van 2023 af te ronden.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatadaptatiefonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en zetten fors in op herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets en het klimaatadaptatiefonds maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Koel netwerk

We werken in Arnhem aan het realiseren van een koel netwerk. Dit netwerk biedt (kwetsbare) Arnhemmers de mogelijkheid om ook tijdens hittegolven gebruik te blijven maken van de openbare ruimte. Via beschaduwde routes en koele plekken kunnen bewoners de belangrijkste voorzieningen bereiken en gebruik maken van de koele plekken als hun eigen woonomgeving te warm wordt. De verschillende schakels van dit netwerk die al zijn gerealiseerd worden gaandeweg verbonden zodat een samenhangend netwerk ontstaat. We richten ons hierbij in eerste instantie op de zogenaamde focusgebieden uit de Strategie Klimaatadapatie, en beginnen in de binnenstad met omringende wijken en Kronenburg.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. In samenhang met mobiliteit zullen we kijken bij welke wegen de verharding (deels) omgezet kan worden in groen. Dit doen we gezamenlijk met de mobiliteitsopgave tot het aanpassen van de wegenstructuur waarbij door het verlagen van de maximum snelheid het aantal rijstroken verminderd kan worden waardoor er meer ruimte komt voor groen. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Daarnaast geven we uitvoering aan het groen parkeren, waarbij nieuwe parkeerplaatsen waterdoorlatend of groen worden uitgevoerd. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Veel verharding en dus weinig groen leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem in tien jaar met 10% terug te brengen. Met dit voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een koploperpositie verworven. Deze positie willen we behouden, versterken en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University & Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hogeschool Van Hall Larenstein. Zowel lokaal als in de regio. We zetten daarbij in op kennis verspreiden en vergaren op Nationaal en Europees niveau door actief op zoek te gaan naar Europese samenwerking.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					

Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Vanwege de klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit blijkt meer dan ooit hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden voor zowel mens als dier. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En het zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en parken dragen bij aan de identiteit van Arnhem

We houden onze waardevolle bossen en parken op orde en zetten in op het vergroten en versterken van de verbinding van en tussen deze gebieden. Hierdoor ontstaat er een groter, sterker en beter groen netwerk voor dier, plant en mens.
We geven uitvoering aan maatregelen benoemd in beheervisies stadsparken, bossen en natuurterreinen. In 2023 starten we met het uitvoeren van maatregelen benoemd in de nieuwe visie op Sonsbeek, Zijpendaal & Guldenbodem en knappen we park Onderlangs op tot weer een volwaardig stadspark.
In natuurgebied de Zuidelijke Uiterwaarden realiseren we de verbinding tussen natuurgebied Meinerswijk en de Bakenhof. Het Museumpark aan Onderlangs wordt opgeknapt tot volwaardig stadspark, waarbij een significant aandeel aan asfalt wordt ingeruild voor groen en bomen.

Herkenbare stad: Duidelijke spelregels in bossen en parken

De stad groeit, we bouwen dichtbij kwetsbare natuurgebieden, mensen zoeken sinds corona meer en meer de natuur. Hierdoor is er sprake van toenemende drukte in de bossen, parken en natuurgebieden maar zijn mensen zich niet bewust van de spelregels die daar gelden. Dit leidt tot verstoring en vervuiling van de natuur. Arnhem kent een zeer groot oppervlakte buitengebied en parken. De huidige 2 fte groene gemeentelijke handhavers (één voor de bossen boven Schelmseweg en één voor de overige groene gebieden) zijn ontoereikend. Tevens is omwille van de veiligheid en het kunnen vormen van koppels tijdens controle 1,0 fte extra groene boa / boswachter noodzakelijk. In de begroting zijn hier tot en met 2026 middelen voor vrij gemaakt.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen.
Het vergroten van de groenmassa doen we door het aanplanten van extra bomen, het verbeteren van de groeiplaatsen van bestaande bomen, het beschermen en ouder laten worden van bomen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
Potentiële plantlocaties voor extra bomen zijn in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen (november - maart). Het streven is een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
Op minimaal 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van buitengewone bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Natuurvriendelijke stad: Stadslandbouw Verpachte agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem worden natuurinclusief bewerkt en beheerd

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar natuurinclusieve biologische landbouw of veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor dier en plant (biodiversiteit) en mens (gezondheid). Het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de bodem leidt tot het beter kunnen vasthouden en bufferen van water, het voorkomen van verdroging en het draagt bij aan de landschappelijke ecosystemen.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten kennis en verbeteren biodiversiteit

We gaan de kennis vergroten over biodiversiteit in Arnhem. Op basis van de kennis gaan we gericht maatregelen nemen om de biodiversiteit te vergroten. Dit doen we in 14 gebieden in de stad, waarbij elk jaar 3 gebieden worden gemonitord. Tevens doet stichting EIS (kenniscentrum voor Insecten) onderzoek naar gebieden met bijzondere of kwetsbare wilde bijen en zweefvliegen in Arnhem, inclusief een advies over het verbeteren van de biotoop. Deze kennis gaan we toepassen bij het beheren van de openbare ruimte.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Groene en gezonde stad: We hanteren een groennorm van 3-30-300

Een groene en gezonde stad is gebaat bij de aanwezigheid van voldoende groen. Groen verbetert de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners en is een leefgebied voor planten en dieren. De norm houdt in dat elke inwoner vanuit zijn raam minimaal zicht heeft op 3 significante bomen, er 30% bladerdek in de wijk is en er binnen 300 meter van elke woning een stuk groen van minimaal 1 hectare aanwezig is.
In nieuwe ontwikkelingen hanteren we deze norm. In de bestaande stad streven we deze norm na. Een eerste stap is het in beeld brengen van de huidige stand van zaken.

Duurzaam beheerde stad: We verbeteren de vitaliteit en biodiversiteit van onze bossen en parken

We houden het areaal bos in stand en breiden dit uit door extra bos aan te planten of bosgrond te verwerven. We versterken de klimaatbestendigheid van het bos waarbij de focus ligt op het vasthouden van water en het verbeteren van de organische stofbalans. We vergroten de biodiversiteit door het verbeteren van de horizontale en verticale gelaagdheid, het vergroten van structuurvariatie en soortvariatie in het bos.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

De ambities om de leefbaarheid in de wijken te verbeteren door te vergroenen zetten we voort. In 2023 en 2024 stellen we met de inwoners van een aantal wijken (Centrum, Heijenoord/Lombok, Klingelbeek, Rijkerswoerd, Presikhaaf, Elden) wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren.

Andere Arnhemmers

Via de campagne Andere Arnhemmers brengen we natuur en biodiversiteit onder de aandacht bij onze inwoners. Dit doen we vanuit de Molenplaats Sonsbeek, samen met groene partijen in de stad.
In 2022 is een stadsnatuurkaart gemaakt met bijzondere verhalen over dieren en planten. Een mooi product om de natuur in Arnhem te promoten. In 2023 worden diverse lezingen gegeven in de Molenplaats Sonsbeek over natuur in Arnhem.
Zo krijgen onze inwoners meer kennis van onze natuur, en worden ze in de gelegenheid gesteld bijzondere plekken op te zoeken om van de natuur in de stad te genieten. Deze campagne streeft ernaar dat onze bewoners zich nog meer gaan inzetten voor de natuur in hun eigen leefomgeving.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030.

De leefomgeving van in het wild levende dieren verbeteren en vergroten

Wij erkennen de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren en laten hen zoveel mogelijk met rust. Wij zorgen voor een voldoende grote en gezonde leefomgeving voor dieren op ons grondgebied met zo min mogelijk onnatuurlijke barrières.

Verbinden en versterken ecologische hoofdstructuur

We houden onze waardevolle bossen en parken op orde en zetten in op het vergroten en versterken van de verbinding van en tussen deze gebieden. Hierdoor ontstaat er een groter, sterker en beter groen netwerk voor dier, plant en mens. In natuurgebied de Zuidelijke Uiterwaarden realiseren we de verbinding tussen natuurgebied Meinerswijk en de Bakenhof. het aanplanten van extra bomen, het verbeteren van de groeiplaatsen van bestaande bomen, het beschermen en ouder laten worden van bomen.

In het wild levende dieren zoveel mogelijk met rust laten

We werken hiertoe mee aan de zonering van recreatie op de Veluwe. Verder willen we gebruik van het buitengebied voor andere doeleinden ook minimaliseren. Tenslotte werken we aan het verwijderen van hekken in het buitengebied van de gemeente zodat dieren meer mogelijkheden hebben voor migratie naar rustige plekken.

Omgaan met de wolf

Wij willen informatie verstrekken aan ondernemers, bewoners(groepen) en overige partijen over hoe om te gaan met de wolf en door wolven veroorzaakte schade. Verder willen wij, samen met andere zuid-Veluwse gemeenten, in overleg met de provincie over rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van de wolf.

Zwerfdieren en zieke of gewonde wilde dieren opvangen

We vinden het belangrijk dat er geen (verdwaalde of verlaten) gezelschapsdieren rondzwerven en dat zieke of gewonde in het wild levende dieren die in de openbare ruimte worden aangetroffen kunnen worden opgevangen.

Continueren van een goede opvang van (zwerf)dieren

Onze overeenkomst voor dierenopvang met het Dierentehuis Arnhem e.o. eindigt op 1 juli 2023. We spannen ons in om de opvang na deze datum te continueren, waarbij dierenwelzijn, maatschappelijke meerwaarde en duurzaamheid voorop staan. We trekken daarbij zoveel mogelijk gezamenlijk op met de andere gemeenten die hun dierenopvang laten verzorgen door het Dierentehuis.

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Dieren kunnen ook overlast, gevaar en/of schade veroorzaken aan de natuur, mensen, gebouwen, infrastructuur en dergelijke. We proberen dit op een zo diervriendelijk mogelijke wijze te voorkomen.

Bestrijding van overlast door plaagdieren

Schade en overlast door plaagdieren worden preventief bestreden door invoering van Integrated Pestmanagement (IPM). We proberen daartoe de omvang van de plaagdierpopulaties beheersbaar te houden.

Bestrijding van overlast door honden

We zoeken een goede oplossing voor honden rond gebieden met natuurwaarde, zoals hondenloslooplaatsen in de directe omgeving.

Bestrijding van overlast door duiven en ganzen

Overlast door duiven en ganzen wordt zoveel mogelijk voorkomen door hun populaties beheersbaar te houden. Daartoe worden eieren behandeld zodat ze niet uitkomen of weggenomen.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers voor 2022-2026 vastgesteld. De ambitie van het hierin opgenomen Arnhemse afvalbeleid voor de komende jaren is tweeledig. We willen een schonere woonomgevingen en we willen het hergebruik van grondstoffen verbeteren en daarmee de hoeveelheid restafval verminderen. Bewustwording bij inwoners van de noodzaak van afvalscheiding en het schoonhouden van de leefomgeving is een rode draad door alle thema's.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
Hoewel voor veel stedelijke gemeenten zonder Diftar geldt dat de VANG-doelstellingen lastig te bereiken zijn, hebben de afgelopen jaren wel aangetoond dat er op het gebied van afvalscheiding en reductie van het restafval en het verbeteren van de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde stromen, nog veel mogelijk is. Met name het verder verbeteren van het gescheiden inzamelen van GFT-/GFE-afval, zowel bij laagbouw als bij hoogbouw, biedt nog het nodige perspectief. Daarnaast blijft het verbeteren van de kwaliteit van het gescheiden ingezamelde PBD-afval (Plastic, Blik en Drankenkartons) een belangrijk doel waarmee de reductie van het aantal kilo's restafval gerealiseerd kan worden.

De afvalstoffenheffing is nu voor 84 procent kostendekkend. Dat betekent dat er geld uit de algemene middelen wordt ingezet om afvalverwerking te betalen. Wij vinden het logisch dat de kosten van afvalverwerking gedragen worden door de gebruikers en dat de heffing zoveel als mogelijk kostendekkend is. Daarom verhogen we de heffing de
komende 4 jaar stapsgewijs naar 95 procent kostendekkendheid.

We willen de volgende resultaten behalen:

- jaarlijks 15% minder fijn huishoudelijk restafval ten opzichte van 2019 (toen was het 201 kg per inwoner);
- PBD: maximaal 30% afkeuring ten opzichte van 50% in 2022;
- afvalstoffenheffing 95 % kostendekkend.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoek naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

We willen proberen de landelijke (VANG-)doelstelling van 30 kilo in 2025 halen. We gaan hiertoe in 2023 burgerberaden organiseren zodat inwoners, bedrijven en
maatschappelijke instellingen kunnen meedenken over maatregelen die echt werken.
Eind 2023 stuurt het college een evaluatie van het afvalbeleid naar de raad. Mocht blijken dat de geboekte voortgang onvoldoende is om ons doel voor 2025 te halen, dan zijn maatregelen noodzakelijk. Hierbij is alles bespreekbaar en liggen alle mogelijke instrumenten en prikkels op tafel, waaronder diftar (gedifferentieerde tarieven) en nascheiding.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Omvang huishoudelijk afval	209,5	200,7	165,2		

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)

Arnhem Schoner

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
We willen een schonere woonomgeving. We willen de volgende resultaten behalen:

- vermindering van het aantal hotspots met 25%;
- 50% reductie van het aantal bijplaatsingen op de top 20 hotspots;
- een stadsdekkend netwerk van zwerfafvalvrijwilligers.

Aanpak

Als eerste pijler van een schonere woonomgeving zien wij de aanpak van “hotspots” (locaties waar meer dan éénmaal per week afval bij of naast de containers wordt geplaatst). De tweede pijler van een schone woonomgeving is de aanpak van zwerfafval in de openbare ruimte.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2023 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Goede volkshuisvesting	**5.045**	**274**	**3.043**	**41**
Meer en sneller woningen toevoegen	5.045	274	3.043	41
Betaalbaar wonen				
Huisvesting van bijzondere doelgroepen				
Goede woningen in leefbare wijken				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**17.587**	**733**	**12.545**	**2.458**
Naar een klimaatadaptieve stad	17.587	733	12.545	2.458
Arnhems groen versterken				
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**13.691**	**22.420**	**0**	**0**
Reductie hoeveelheid restafval	13.691	22.420	0	0
Arnhem Schoner				
Aandacht voor dierenwelzijn	**315**	**0**	**0**	**0**
De leefomgeving van in het wild levende dieren verbeteren en vergroten	315	0	0	0
Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren				
Zwerfdieren en zieke of gewonde wilde dieren opvangen				
Overig	**15.880**	**18.751**	**508**	**1.091**
Totaal	**52.517**	**42.178**	**16.097**	**3.591**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Primitief	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	38.256	41.026	42.159	52.517	48.306	47.015	47.025
Baten	40.985	40.965	43.145	42.178	43.330	44.040	44.805
Saldo lasten en baten	***2.729***	***-61***	***986***	***-10.339***	***-10.339***	***-2.974***	***-2.220***
Toevoegingen aan reserves	1.856	4.039	4.071	16.097	3.597	1.194	589
Onttrekkingen aan reserves	2.026	5.554	7.013	3.591	1.191	1.263	108
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***170***	***1.516***	***2.943***	***-12.506***	***-12.506***	***69***	***-481***
Gerealiseerd resultaat	**2.899**	**1.454**	**3.929**	**-22.844**	**-7.382**	**-2.905**	**-2.701**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2023 zijn in totaal begroot op € 52,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Afval, € 14,0 miljoen;
- Riolering, € 12,8 miljoen;
- Stedelijk groen, parken en bossen, € 10,8 miljoen;
- Wonen, € 5,0 miljoen;
- Straatreiniging, € 4,2 miljoen;
- Overige lasten € 5,7 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2023 € 9,4 miljoen hoger dan in 2022. Dit komt onder andere door € 4,3 miljoen aan middelen uit het coalitieakkoord onder andere de Arnhem Oost aanpak, het 2 keer per jaar ophalen van het grofvuil, de vitaliteit van parken en bossen, stadslandbouw, en klimaatadaptatie. Daarnaast wordt € 1,5 miljoen aan middelen ingezet voor onder andere de aanpak van invasieve exoten, stadslandbouw en de monitoring van biodiversiteit en de natuurbeschermingswet. Ook wordt € 1,5 miljoen ingezet voor cofinanciering voor het ondergronds leggen van een hoogspanningskabel en € 3,0 miljoen aan loon en prijsontwikkeling. Komende jaren investeren we vanuit Inclusie & Diversiteit ruim € 1,4 miljoen per jaar extra, waarvan in deze begroting van Openbare Ruimte voor een periode van vier jaar jaarlijks € 125.000 voor Toegankelijke Hoofdlooproutes en nogmaals € 125.000 voor Toegankelijke en Inclusieve Speeltuinen.

Baten

De begrote baten bedragen in 2023 € 42,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Afval, € 22,4 miljoen;
- Riolering, € 17,3 miljoen;
- Havenbeheer, € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen, € 0,5 miljoen;
- Natuur en stadsparken, € 0,7 miljoen;
- Wonen € 0,3 miljoen;
- Overige inkomsten, € 0,1 miljoen.

De totale begrote baten zijn in 2023 € 1,0 miljoen lager dan in 2023 door het wegvallen van in 2022 verkregen eenmalige subsidies.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 16,1 miljoen. € 12,5 miljoen wordt vanuit het coalitieakkoord toegevoegd aan de BR Klimaatadaptatiefonds en € 2,5 miljoen aan de BR Arnhem Oost. daarnaast vindt een toevoeging aan de BR Volkshuisvesting plaats van € 0,5 miljoen en € 0,5 miljoen aan de BR Groot onderhoud openbare ruimte.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 3,6 miljoen. € 3,2 miljoen wordt onttrokken aan de BR Groot onderhoud openbare ruimte, € 0,3 miljoen aan het Groenfonds en € 0,1 miljoen aan overige reserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies.
Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2022-2026

In het coalitieakkoord 2022-2026 zijn de volgende beleidsuitgangspunten afgesproken over de gemeentelijke heffingen:

- De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, worden jaarlijks met 5% verhoogd.
- Voor de verdeling van de OZB-opbrengst niet-woningen over eigenaren en gebruikers hanteren we de verhouding 80% voor eigenaren en 20% voor gebruikers.
- De kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing wordt stapsgewijs verhoogd naar 95% in 2026.
- De tarieven van de rioolheffing houden we kostendekkend.
- We streven ernaar de kostendekkendheid van het totaal van de leges in de coalitieperiode 2022-2026 te verhogen.
- De tarieven voor parkeren op straat en in de gemeentelijke parkeergarages worden met 0,50 per uur verhoogd. De naheffingsaanslagen (boetes) worden volgens de wettelijke regeling verhoogd.
- Het reguliere tarief van de toeristenbelasting wordt verhoogd met € 0,50. Het verlaagde tarief wordt verhoogd met € 0,25.

Bovenstaande uitgangspunten zijn verwerkt in de Begroting en tarieven van 2023.

Herwaardering WOZ-waardes

Voor de OZB geldt dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De rioolheffing is ook gebaseerd op de WOZ-waarde als grondslag voor de heffing en volgt daarmee de jaarlijkse herwaardering voor de OZB.
De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum. Voor de belastingen 2023 geldt de waardepeildatum van 1 januari 2022. Op basis van de bij het opstellen van de begroting bekende waardeontwikkeling verwachten we dat de waarde van woningen tussen 1 januari 2021 (vorige peildatum) en 1 januari 2022 gemiddeld met 22,55% is gestegen. Voor niet-woningen verwachten we een waardestijging van 1%.

Om te voorkomen dat de opbrengsten OZB en rioolheffing te hoog of te laag worden, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. De werkelijke waardeontwikkeling van een individueel object kan afwijken van de gemiddelde waardeontwikkeling, met als gevolg dat de individuele lastenontwikkeling ook afwijkt van de gemiddelde lastenontwikkeling.

Ontwikkeling gemeentelijk belastinggebied

In het Regeerakkoord heeft het kabinet met ingang van 2026 een nieuwe financieringssystematiek voor gemeenten aangekondigd. Deze nieuwe financieringssystematiek moet zorgen voor een meer stabiele financiering voor gemeenten en ruimte geven voor het maken van autonome keuzes op lokaal niveau.
Bij de herziening wordt ook de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied betrokken. Hoe dat zal worden ingevuld is ten tijde van het opstellen van deze begroting nog onzeker. Hetzelfde geldt voor de vraag of de ingangsdatum 2026 gehaald zal gaan worden. Het kabinet heeft aangegeven in september 2022 hierover meer helderheid te geven.

Uitstel van betaling ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen in 2020, 2021 en 2022 de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen.
Honderden ondernemers hebben (voornamelijk in 2020 en 2021) van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De periode van uitstel voor de regelingen uit 2020 en 2021 is voorbij. Het merendeel van de vorderingen waarvoor uitstel werd verleend, is binnen de afgesproken termijn alsnog betaald. Voor de niet nagekomen regelingen loopt het invorderingstraject.

Het uitstel voor de regeling uit februari 2022 loopt tot 1 september 2022, met daarna een betalingsregeling van zes maandelijkse termijnen tot 1 maart 2023. Van deze mogelijkheid is door negentien ondernemers gebruikgemaakt, voor een totaalbedrag aan vorderingen van circa € 550.000.

Het is onzeker hoe corona zich gaat ontwikkelen en of ondernemers worden geraakt door mogelijk nieuwe maatregelen. Ook in 2023 blijven we de gevolgen van corona monitoren en kijken we indien nodig welke ondersteuning we ondernemers kunnen bieden.

Bedrijveninvesteringszones

We staan in Arnhem open voor maatregelen als bedrijveninvesteringszones (coalitieakkoord 2022-2026).
Een bedrijveninvesteringszone (BIZ) betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers en/of vastgoedeigenaren samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. Het initiatief tot invoering ligt bij de ondernemers/eigenaren. De activiteiten in de BIZ zijn een aanvulling op die van de gemeente. De gemeente int van de ondernemer/eigenaar in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. Een BIZ kan pas worden ingevoerd nadat de gemeenteraad hiervoor een verordening heeft vastgesteld en uit een draagvlakmeting blijkt dat er voldoende draagvlak is onder ondernemers/eigenaren in de BIZ. Voor 2023 zijn twee BIZ-zen in voorbereiding:

BIZ Binnenstad (eigenaren)
De VECA (Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem) bereidt een BIZ voor vastgoedeigenaren in het winkelgebied voor. Naar verwachting stelt de gemeenteraad in het najaar van 2022 de verordening vast. De draagvlakmeting zal plaatsvinden eind 2022, na het vaststellen van de verordening.
Bij een positieve uitslag van de draagvlakmeting wordt de BIZ Binnenstad per 1 januari 2023 ingevoerd.

BIZ Korenkwartier (ondernemers)
Voornemen was om deze BIZ per 2022 in te voeren. De uitkomsten van de draagvlakmeting die in maart 2022 heeft plaatsgevonden voldoen echter niet aan één van de wettelijke eisen, aangezien er niet door minimaal de helft van de stemgerechtigden een geldige stem is uitgebracht. In het najaar van 2022 zal aan de gemeenteraad gevraagd worden om opnieuw een BIZ-verordening vast te stellen, waarna in maart 2023 nogmaals een draagvlakmeting plaatsvindt. De initiatiefnemers hebben te kennen gegeven te hebben geleerd van het proces in 2022. Deze ervaringen worden meegenomen bij de voorbereiding en uitvoering van de hernieuwde draagvlakmeting, met als doel het percentage uitgebrachte stemmen te verhogen. Bij een positieve uitslag van de draagvlakmeting wordt de BIZ Korenkwartier met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 ingevoerd.

Begrote opbrengsten van de lokale heffingen

	2022	2023
Bedragen x € 1.000		
Algemene belastingen		
OZB	56.403	59.342
Parkeerbelasting	9.054	10.000
Toeristenbelasting	525	791
	65.982	***70.133***
Retributies		
Afvalstoffenheffing	19.941	20.223
Rioolheffing	17.148	17.311
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
Leges burgerlijke stand	2.064	1.833
	43.190	***43.404***
Totaal	**109.172**	**113.537**

In bovenstaande tabel zijn de begrote opbrengsten van de (in omvang belangrijkste) lokale heffingen weergegeven. Voor de algemene belastingen en de afval- en rioolheffing geldt dat de mutatie ten opzichte van 2022 te verklaren is door gemaakte afspraken in het coalitieakkoord 2022-2026. Voor een toelichting op deze afspraken wordt verwezen naar het onderdeel 'Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen'.

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Lastenontwikkeling meerpersoonshuishouden koopwoning	2022	2023	%
WOZ-waarde € 300.000 (2022) / € 367.650 (2023)			
OZB	€ 386	€ 406	5%
Rioolheffing	€ 184	€ 187	2%
Afvalstoffenheffing	€ 294	€ 296	1%
	€ 864	**€ 889**	**3%**
WOZ-waarde € 600.000 (2022) / € 735.300 (2023)			
OZB	€ 771	€ 812	5%
Rioolheffing	€ 368	€ 374	2%
Afvalstoffenheffing	€ 294	€ 296	1%
	€ 1.433	**€ 1.482**	**3%**

Lastenontwikkeling meerpersoonshuishouden huurwoning	2022	2023	%
WOZ-waarde € 150.000 (2022) / € 183.825 (2023)			
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 46	€ 47	2%
Afvalstoffenheffing	€ 294	€ 296	1%
	€ 340	**€ 343**	**1%**
WOZ-waarde € 250.000 (2022) / € 306.375 (2023)			
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 77	€ 78	1%
Afvalstoffenheffing	€ 294	€ 296	1%
	€ 371	**€ 374**	**1%**

Lastenontwikkeling eigenaar niet-woning	2022	2023	%
WOZ-waarde € 400.000 (2022) / € 404.000 (2023)			
OZB	€ 2.429	€ 2.774	14%
Rioolheffing	€ 257	€ 274	7%
	€ 2.686	**€ 3.048**	**13%**
WOZ-waarde € 800.000 (2022) / € 808.000 (2023)			
OZB	€ 4.859	€ 5.549	14%
Rioolheffing	€ 514	€ 549	7%
	€ 5.373	**€ 6.098**	**13%**

Lastenontwikkeling huurder niet-woning	2022	2023	%
WOZ-waarde € 400.000 (2022) / € 404.000 (2023)			
OZB	€ 810	€ 694	-14%
Rioolheffing	€ 257	€ 274	7%
	€ 1.067	**€ 968**	**-9%**
WOZ-waarde € 800.000 (2022) / € 808.000 (2023)			
OZB	€ 1.620	€ 1.387	-14%
Rioolheffing	€ 514	€ 549	7%
	€ 2.134	**€ 1.936**	**-9%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

In bovenstaande tabellen is voor een aantal standaard huishoudens en (vastgoed)ondernemers in Arnhem de lastenontwikkeling weergegeven. De bedragen zijn afgerond op hele euro's.
Voor de berekeningen is gebruikgemaakt van de verwachte herwaarderingspercentages van de WOZ-waarde die ook gebruikt zijn voor de tariefberekening. Voor de woningen is dat een stijging van 22,55%, voor de niet-

woningen een stijging van 1%. Een toelichting op deze herwaardering is opgenomen bij het onderdeel 'Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen'.
Een voorbeeld: de woning van het meerpersoonshuishouden die in 2022 (waardepeildatum 1 januari 2021) een WOZ-waarde had van € 300.000, zal op basis van het verwachte herwaarderingspercentage in 2023 (waardepeildatum 1 januari 2022) een WOZ-waarde hebben van € 367.650. Voor de vergelijking van de lasten van dit huishouden is daarom gebruikgemaakt van twee verschillende WOZ-waardes.

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief
Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk in de Nederlandse gemeenten en publiceert deze in de *Atlas van de lokale lasten*.
De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. Hierbij wordt uitgegaan van een huishouden met een (koop- of huur)woning met een gemiddelde waarde in de betreffende gemeente. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Het Coelo publiceert de *Atlas van de lokale lasten* in het eerste kwartaal van het betreffende belastingjaar. De cijfers over 2023 zijn bij het opstellen van deze begroting dan ook nog niet bekend.
In de *Atlas van de lokale lasten 2022* is over de woonlasten van een meerpersoonshuishouden opgenomen:

	Huishouden met een koopwoning	*Huishouden met een huurwoning*
Gemiddelde woonlasten Nederlandse gemeenten 2022	€ 904	€ 424
Gemiddelde woonlasten Arnhem 2022	€ 949	€ 351

Kwijtscheldingsbeleid
Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid retributies
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing, leges en rechten.

Kosten van overhead
Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

In het coalitieakkoord 2022-2026 is afgesproken dat de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing stapsgewijs wordt verhoogd naar 95% in 2026. Voor 2023 kiezen we ervoor de stijging beperkt te houden (2022: 84%). Vanaf 2024 zal de mate van kostendekkendheid met grotere stappen worden verhoogd.

Berekening kostendekkenheid Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.768
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-2.003
Netto kosten taakvelden	***19.765***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	689
BTW	3.421
Totale kosten	***23.875***
Opbrengst heffingen	20.223
Dekkingspercentage	**85%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

Zoals afgesproken in het coalitieakkoord 2022-2026 is de rioolheffing kostendekkend.

Berekening kostendekkenheid Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.769
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.769***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	1.013
BTW	1.710
Totale kosten	***17.492***
Opbrengst heffingen	17.311
Dekkingspercentage	**99%**

Leges en rechten

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de leges en rechten voor 2023 opgenomen. De mate van kostendekkendheid in 2023 is vrijwel gelijk aan die van 2022. Zoals in het coalitieakkoord is afgesproken wordt gestreefd naar een hogere kostendekkendheid van de leges. De komende periode bekijken we wat hierin de mogelijkheden zijn.

Leges Wabo

Ten tijde van het opstellen van deze begroting is nog onzeker of de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen per 1 januari 2023 doorgaat. De kostendekkendheid van de leges Wabo 2023 is bepaald op basis van de huidige situatie, voor invoering van genoemde wetten.

Legesverordening	Lasten 2023	Baten 2023	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.799	1.833	48%
Parkeren	110	94	85%
Overige APV	105	97	92%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.014**	**2.024**	**50%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.017	4.037	80%
Kabels/leidingen	446	350	78%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.463**	**4.387**	**80%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	220	191	87%
Evenementen	193	130	67%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**421**	**328**	**78%**
Totaal	**9.898**	**6.739**	**68%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	907	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

OZB

2022	Tarieven			WOZ-waarde	Begrote opbrengsten 2022		
	eigenaar	gebruiker	totaal	totaal	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,1285%	n.v.t.	0,1285%	20.614.394	26.489	n.v.t.	26.489
Niet-woningen	0,6073%	0,2024%	0,8097%	3.609.455	21.920	7.306	29.226
Totaal				**24.223.849**	**48.410**	**7.306**	**55.715**

2023	Tarieven			WOZ-waarde	Begrote opbrengsten 2023		
	eigenaar	gebruiker	totaal	totaal	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,1104%	n.v.t.	0,1104%	25.307.321	27.939	n.v.t.	27.939
Niet-woningen	0,6867%	0,1717%	0,8584%	3.583.837	24.610	6.153	30.764
Totaal				**28.891.158**	**52.549**	**6.153**	**58.703**

De opbrengsten OZB ten behoeve van de tariefberekening (de € 58,7 miljoen uit bovenstaande tabel) wijken af van de OZB-opbrengsten die zijn opgenomen bij het onderdeel 'Begrote opbrengsten van de lokale heffingen'. Het verschil is te verklaren door opbrengsten uit areaalontwikkeling en correcties voor leegstand, meeropbrengsten en brutering baten naar aanleiding van bezwaar; deze worden niet meegenomen bij de tariefberekening.

Afvalstoffenheffing

	Tarief 2022	Tarief 2023	Aantal huishoudens 2022	Aantal huishoudens 2023	Begrote opbrengsten 2022	Begrote opbrengsten 2023
Bedragen x € 1.000						
Eenpersoonshuishouden	220,80	222,24	29.175	30.824	6.442	6.850
Meerpersoonshuishouden	294,00	296,28	45.664	45.137	13.425	13.373
Totaal			**74.839**	**75.961**	**19.867**	**20.224**

Rioolheffing

2022	Tarieven			Aansluiting op riool	Begrote opbrengsten 2022		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	WOZ-waarde	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0307%	0,0307%	0,0614%	20.571.894	6.316	6.316	12.631
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	3.509.455	2.257	2.257	4.513
Totaal				**24.081.349**	**8.572**	**8.572**	**17.144**

2023	Tarieven			Aansluiting op riool	Begrote opbrengsten 2023		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	WOZ-waarde	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0254%	0,0254%	0,0508%	25.141.232	6.386	6.386	12.772
Niet-woningen	0,0679%	0,0679%	0,1358%	3.339.250	2.267	2.267	4.535
Totaal				**28.480.482**	**8.653**	**8.653**	**17.306**

De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

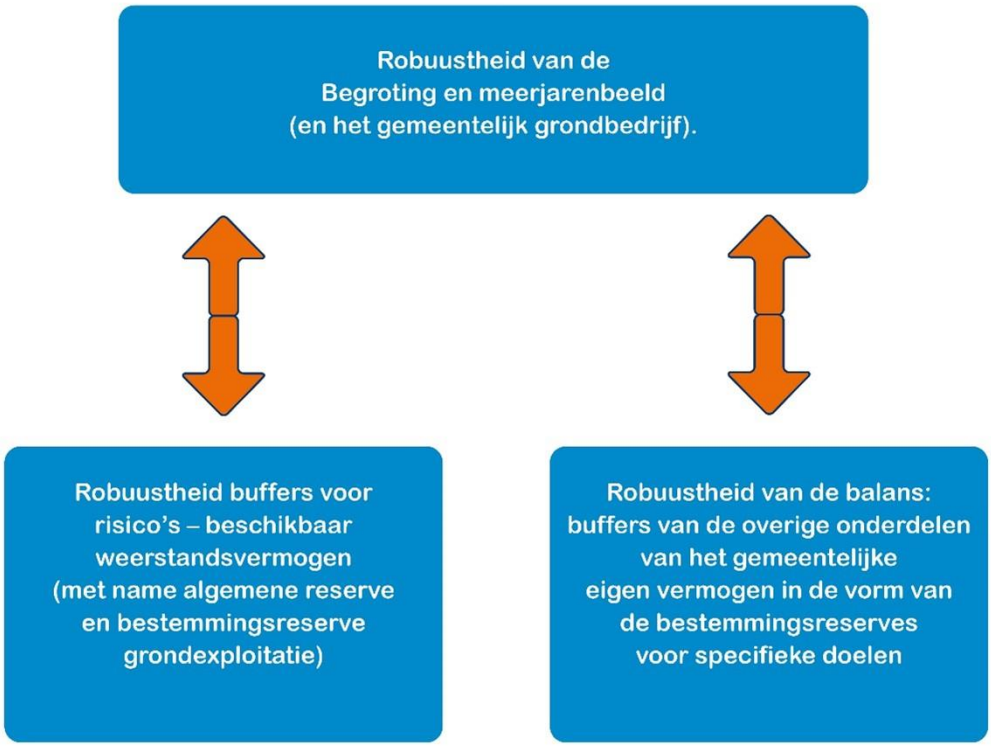
Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze Begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Dit is de eerste Begroting tijdens de raadsperiode 2022– 2026 die aan de raad wordt voorgelegd. Dat betekent dat enkele financiële afspraken in het nieuwe coalitieakkoord voor die periode in deze paragraaf terug komen.
Deze paragraaf start met een korte uitleg over de financiële positie van de gemeente en een samenvatting van de belangrijkste punten, zoals in de deze paragraaf opgenomen. Aansluitend volgt een uitvoeriger toelichting op:

- de uitkomsten van de financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar de eigen financiële positie kijkt: Zijn mijn inkomsten en uitgaven de komende jaren naar verwachting in evenwicht? Zal ik mijn spaargeld aanspreken of kan ik extra sparen? Heb ik in de toekomst wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat de eigen financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Is het gemeentelijk huishoudboekje de komende jaren in evenwicht? Of zijn er mogelijk overschotten of tekorten? Heeft de gemeente een redelijk goed gevulde ‘bankrekening’ (algemene reserve) en hoe zit het met de schulden van de gemeente? Zijn er buffers voor risico’s, zodat de gemeentelijke dienstverlening ook als risico’s optreden niet meteen hoeft te stagneren?
Door in samenhang te kijken naar de verschillende onderdelen van de financiële positie kunnen we beoordelen hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.

Bij de voorbereiding van de Begroting 2023 en de financiële prognoses voor 2024 tot en met 2026 heeft de gemeente te maken met onzekerheden, zoals bijvoorbeeld de (verdere) gevolgen van de oorlog in Oekraïne.
De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk.
Bij de voorbereiding van de Begroting sluiten we aan bij de meest recente informatie die het Rijk de gemeenten geeft over algemene en specifieke uitkeringen. Zoals in de hoofdlijnen van het financieel beleid aangegeven, zal het gemeentefonds vanaf 2026 niet langer via de huidige normeringssystematiek geïndexeerd worden. Dit zorgt voor een forse daling van de gemeentelijke inkomsten vanaf 2026.
Het Rijk stelt de hoogte van de uitkeringen die gemeenten krijgen regelmatig bij. Ook tijdens de komende raadsperiode zal dit het geval zijn. Dit kan leiden tot schommelingen in onze inkomsten als gemeente. Bij het inschatten van de risico’s wordt hier rekening mee gehouden.

1. De robuustheid van de begroting: De onzekerheden in het financieel beeld zijn terug te zien in het begrotingsbeeld 2023 – 2026. Keuzes zijn daarvoor noodzakelijk gelet op de noodzaak om ook voor het jaar 2026 te zorgen dat de uitgaven de inkomsten niet overtreffen. Om die reden is in deze Begroting voorgesteld, zolang deze onzekerheid over de inkomsten in 2026 duurt, een relatief groot deel van de uitgaven een incidenteel karakter te geven. Dat laatste zorgt ervoor dat de uitgaven in 2026 lager zullen zijn. Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 is het beeld positief. Ondanks een groot pakket aan incidentele maatregelen worden er voor die jaren overschotten op de Begroting verwacht. Daarmee is sprake van robuust begrotingsbeeld;
2. De mate van robuustheid van de buffers om risico's op te vangen: Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd. De belangrijkste wijzigingen in het profiel ten opzichte van het profiel van de jaarrekening 2021 worden later in deze paragraaf toegelicht. Met name doordat in de Begroting onder andere de lagere bijdrage van het Rijk voor de kosten van beschermd wonen niet langer als risico is opgenomen maar als een feitelijk te verwachten tegenvaller, is de totale omvang van het risicoprofiel gedaald. Wel is voor 2023 rekening gehouden met risico's die verband houden met de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Het weerstandsvermogen om risico's op te vangen neemt ten opzichte van de Begroting 2022 toe naar 1,5 in 2023. Daarna stijgt deze in 2024 en 2025 door naar 2,4 waarna deze in 2026 afneemt tot 2,1. De meerjarige cijfers van de weerstandsfactor hebben beperkte betekenis. Het risicoprofiel wordt twee keer per jaar in combinatie met de omvang van de beschikbare buffers geactualiseerd en opnieuw berekend. Dat zorgt ongetwijfeld voor andere uitkomsten van die jaren dan nu gepresenteerd.
3. De mate van robuustheid van de balans: Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De financiële kengetallen zullen zich in 2023, 2024 tot en met 2026 in positieve richting ontwikkelen op basis van het beeld, zoals dat nu is opgesteld. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

In het Arnhems Coalitieakkoord 2022 – 2026 zijn afspraken gemaakt over de financiën van de gemeente Arnhem die invloed kunnen hebben op onderdelen van de financiële robuustheid. Zo wordt de bestemmingsreserve Solvabiliteit opgeheven. De ondergrens van 1,0 en de grens van 1,4 bij de weerstandsfactor blijven hetzelfde. Ook is een streefwaarde van de solvabiliteit opgenomen van 14% en 10% als ondergrens voor de solvabiliteit. Zoals later in deze paragraaf wordt toegelicht is de solvabiliteit voor hele begrotingsperiode naar verwachting meer dan 14%. De weerstandsfactor is hoger dan 1,4. De financiële positie van Arnhem kan op de korte termijn als robuust beschouwd worden. Voor de langere termijn (vanaf 2026) zijn de onzekerheden groot.

Uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal:

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV laten over de afgelopen jaren het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	72%	95%	86%	83%	74%	80%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	66%	88%	80%	78%	70%	76%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	22%	16%	18%	20%	24%	23%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	1,9	1,4	1,5	1,8	2,4	2,1

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	6%	6%	2%	1%	1%	1%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	8%	-4%	3%	5%	6%	0%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	102%	94%	108%	112%	117%	121%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2022 zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld een positieve ontwikkeling zien. Echter klinkt hierin wel de lastige afweging van deze begroting in door waarin voldoende incidentele middelen beschikbaar zijn maar de structurele ruimte beperkt is. Doordat niet alle beschikbare incidentele ruimte wordt ingezet en ook diverse incidentele middelen aan bestemmingsreserves worden toegevoegd, stijgt het eigen vermogen. Door de beschikbaarheid van deze middelen daalt de Arnhemse schuld in absolute en relatieve zin, wat zichtbaar is in de schuldquote die met negen procentpunt daalt ten opzichte van de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald ten opzichte van de vorige begroting.

Het eigen vermogen wordt gevormd door de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Met name door de vorming van een aantal bestemmingsreserves in het coalitieakkoord en de groei van de algemene reserve door het niet volledig inzetten van de incidentele ruimte groeit het eigen vermogen. De twee voornoemde effecten zijn groter dan het inzetten van de ruimte die ontstaan is door het opheffen van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierdoor stijgt de solvabiliteitsratio in 2023 met twee procentpunt ten opzichte van de begroting van vorig jaar en stijgt deze door naar 24% in 2025. Doordat diverse incidentele uitgaven in 2026 via de algemene reserve worden gedekt worden uit de incidentele ruimte in 2024 en 2025, daalt in 2026 de algemene reserve en daarmee de solvabiliteitsratio in 2026 naar 23%. Eenzelfde effect doet zicht voor bij de weerstandsfactor. Deze neemt in 2023 met een tiende punt toe ten opzichte van de vorige begroting en stijgt daarna door tot 2,4 in 2025 waarna deze afneemt tot 2,1 in 2026.

Net als in de vorige begrotingen leggen de grondexploitaties geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slechts een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

De structurele exploitatieruimte staat onder druk. In alle jaren zijn de structurele inkomsten in de begroting hoger dan de structurele lasten. De inkomsten uit het gemeentefonds worden aangemerkt als structurele inkomsten. Doordat de hoogte van de gemeentefondsuitkering jaarlijks verschilt, verschillen daarmee ook de structurele inkomsten. Tot en met 2025 neemt het accres van het gemeentefonds toe, waardoor de structurele inkomsten stijgen. Voor 2026 is de accresberekening echter aangepast waardoor de gemeentefondsuitkering, en daarmee de structurele inkomsten fors dalen ten opzichte van 2025. Doordat diverse prioriteiten in deze begroting een incidenteel karakter hebben gekregen, worden de structurele lasten beperkt en blijft de begroting structureel in evenwicht. De door het Rijk aangekondigde uitbreiding van het belastinggebied zou in de plaats moeten komen van de afname van het accres in 2026. Hiermee zouden de structurele inkomsten stijgen, wat ook weer ruimte biedt voor structurele uitgaven. Tot op heden heeft het kabinet hier echter geen uitsluitsel over gegeven waarmee de druk op de structurele ruimte groot is, mede gelet op het feit dat de uitgaven voor Beschermd Wonen na 2026 verder zullen oplopen.

De stijging van de woonlasten geeft een vertekend beeld. Voor de jaren 2023 tot en met 2026 worden de woonlasten vergeleken met het door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) berekende gemiddelde niveau voor 2022. In deze Begroting is onder andere een jaarlijkse stijging van 5% van de OZB opgenomen. De vergelijking zoals die in deze verplichte indicator wordt gemaakt tussen een impliciet landelijk constant niveau van de lokale lasten vanaf 2022 en het begrote niveau voor de komende jaren is niet realistisch. In de paragraaf lokale heffingen wordt de ontwikkeling van de OZB de komende jaren toegelicht.
In de onderstaande tabel worden de financiële kengetallen vergeleken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën.
Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2022. Ten opzichte van de begroting van vorig jaar valt nu ook de netto schuldquote in categorie A.

Kengetal	Gelders gemiddelde 2022	Waarde Arnhem Begroting 2023	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	66%	86%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	58%	80%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	30%	18%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	7%	2%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,93%	3%	Begr en MJR > 0%	Begr of MJR > 0%	Begr en MJR < 0%
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,35%				
6. Belastingcapaciteit	103%	108%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,2	1,5	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a Netto schuld per inwoner	€ 3.272	€ 4.174	€ 4.055
b Schuldevolutie	-8%	4%	9%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,37%	1,56%	0,00%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	95,9%	94,0%	95,0%

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a Weerstandsfactor	1,9	1,4	1,5
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,34%	0,21%	-0,05%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	1,73%	2,06%	1,63%

Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is het belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Zoals hierboven beschreven is de begroting structureel in evenwicht. Al staat de structurele sluitendheid vanaf 2027 wel onder druk als gevolg van onduidelijkheid vanuit het Rijk over de accresberekening in relatie tot de uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied.
- De Arnhemse begroting is niet direct afhankelijk van de winsten van het grondbedrijf. In het coalitieakkoord is de afspraak gemaakt dat de positieve resultaten van het grondbedrijf gestort zullen worden in het Stadsontwikkelfonds. Van daaruit kan worden bijgedragen aan de uitvoering van de verstedelijkingsopgave;
- In het coalitieakkoord is afgesproken de OZB-opbrengsten jaarlijks met 5% te verhogen. Daarnaast zal ook de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing de komende 4 jaar worden verhoogd van 85% naar 95%. Dit werkt door in de financiële kengetallen voor de gemeentelijke belastingen.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). In het coalitieakkoord is afgesproken dat in aansluiting op de bestaande afspraken de ondergrens van 1,0 en de mogelijkheid om (nieuw) beleid in te zetten bij een weerstandsfactor van meer dan 1,4 blijft bestaan;
- Het totaal bedrag aan benodigde buffers voor risico’s (de benodigde weerstandscapaciteit) is gedaald. Dit komt o.a. doordat de daling van inkomsten beschermd wonen niet meer als risico is opgenomen, maar als knelpunt in het financieel beeld is verwerkt;
- In het belangrijkste onderdeel van de buffers voor risico’s/de beschikbare weerstandscapaciteit, de algemene reserve zijn de onttrekkingen in 2023, zoals afgesproken in het coalitieakkoord verwerkt. . Deze onttrekkingen leiden tot een daling van de buffers. Doordat de gemeente in 2024 en 2025 door incidentele inkomsten geld toevoegt aan de algemene reserve is er sprake van een stijging van de buffers voor risico’s;
- De weerstandsfactor voor 2023 komt uit op 1,5. in 2024 en 2025 stijgt deze naar 1,8 en 2,4. Door de incidentele inzet van middelen uit de algemene reserve daalt deze in 2026 naar 2,1;
- De bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra buffer voor onbekende risico’s is opgeheven.

Robuustheid van de balans:

- Belangrijk financiële kengetallen met betrekking tot de balans van een gemeente zijn de solvabiliteit en de netto-schuldquote. In het coalitieakkoord is afgesproken te streven naar een solvabiliteitsratio in de begroting van 14% en een ondergrens van 10%. Meerjarig komt de Begroting 2023 boven deze norm uit. Voor 2023 is de prognose van de solvabiliteit 18%. In de jaren daarop stijgt deze door naar 23% in 2026. Wanneer extra

incidentele middelen worden ingezet, of structurele middelen wanneer een aanpassing van de gemeentefondsuitkering in 2026 daar ruimte voor biedt, zal de solvabiliteitsratio dalen;
- Bij een lagere solvabiliteit dan 20% bevindt de gemeente zich in de meest risicovolle categorie volgens de indeling die de provincie Gelderland hanteert. Doordat de onttrekkingen aan de algemene reserve en de opheffing van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zijn overgeheveld naar te vormen bestemmingsreserves voor specifieke doelen blijft het solvabiliteitspercentage hoog. Toekomstige onttrekkingen uit deze reserves doen de solvabiliteit op dat moment dalen. De ervaring leert ook dat bij het opmaken van de jaarrekening het solvabiliteitspercentage hoger is. Dit heeft te maken met de jaarlijkse overhevelingen van het ene begrotingsjaar naar het volgende jaar via de bestemmingsreserve taakmutaties;
- De cijfers van het grondbedrijf zijn relevant voor de beoordeling van de solvabiliteit. De balans van de gemeente Arnhem wordt, in vergelijking met andere gemeenten, minder beïnvloed door de resultaten van het grondbedrijf. Na de economische crisis van 2008 - 2013 is de waarde van grondexploitaties fors afgewaardeerd. In de jaren daarna het aandeel van grondexploitaties op de balans beperkt gebleven.
- De schuldquote verbetert in deze Begroting ten opzichte van die van vorig jaar. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. De verbetering van de schuldquote komt enerzijds doordat de totale begroting is gegroeid, met name door extra inkomsten uit het gemeentefonds. Anderzijds is er een daling van de schuldenlast. Beide effecten dragen ongeveer in gelijke mate bij aan de daling van de schuldquote.

Het verloop van de weerstandsfactor en solvabiliteit in de afgelopen jaren wordt in de volgende tabel weergegeven:

Jaartal	Weerstandsfactor		Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening	primitieve begroting	rekening
2016		1,4	12%	15%
2017	1,3	2,1	10%	16%
2018	2,0	1,4	12%	16%
2019	1,6	1,2	14%	17%
2020	1,0	1,0	15%	19%
2021	1,0	1,9	12%	22%
2022	1,4		16%	
2023	1,5		18%	

Uitgangspunten van beleid

Volgens de BBV, de begrotingsvoorschriften van het Rijk voor de opstelling van de begroting en rekening, bevat deze paragraaf een toelichting op het beleid over weerstandsvermogen en de risico’s. Een aantal belangrijke Arnhemse spelregels liggen vast in de verordening Financieel beleid en beheer. Daarnaast heeft de raad op 16 september 2020 de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld.

In deze beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen zijn onder andere de volgende uitgangspunten vastgelegd:
- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen zijn raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust van risico's en kansen en worden deze in beeld gebracht. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat, in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie, transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen, als die zich voordoen, kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke

reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Onderdeel van de uitgangspunten, zoals door de raad vastgesteld, was ook dat er een extra buffer werd gevormd voor niet voorspelbare gebeurtenissen. Dit was de bestemmingsreserve solvabiliteit. Door de gemaakte afspraken in het Coalitieakkoord 2022 – 2026 komt deze bestemmingsreserve te vervallen. Ook zal voor de hoogte van de solvabiliteit een ondergrens van 10% en een streefwaarde van 14% worden gehanteerd. Het voornemen is per januari 2023 een aangepaste verordening in te laten gaan waarin de gewijzigde afspraken worden verwerkt.

Aanvullend op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen is de raadsbrief van 5 oktober 2021 over de grote risicovolle projecten verschenen. Daarin is het volgende aangegeven:
- dat de raad aanvullende informatie zal ontvangen over grote risicovolle projecten;
- om te bepalen wat een groot risicovol project is, gebruik gemaakt wordt van een aantal criteria (een investeringsbedrag €5 miljoen of meer, grote impact op de samenleving, grote rol van de gemeente, de betrokkenheid van meerdere externe partijen, complexiteit, politieke gevoeligheid);
- het college van B&W en de raad kunnen aangeven of er sprake is van een dergelijk project. Ook de aanvang van een nieuwe raadsperiode is een moment waarop dit kan worden bezien;
- bij de start van zo'n project wordt een onafhankelijke risicoanalyse uitgevoerd die met de raad wordt gedeeld;
- voor dergelijke projecten kunnen start- en discussienota's aan de raad worden voorgelegd, waarin alternatieven en risico's zijn opgenomen;
- er kunnen tussen college en raad aanvullende afspraken worden gemaakt over de wijze waarop de raad wordt geïnformeerd;
- het college zal initiatief nemen om hier verder invulling aan te geven;
- de spelregels zullen worden opgenomen in de verordening Financieel Beleid en Beheer.

Tijdens de vorige raadsperiode is er in maart 2021 een bijeenkomst met de financiële woordvoerders en experts geweest. Dit naar aanleiding van de aangenomen raadsmoties 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (zaaknummer 466760) en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (zaaknummer 504479). In aansluiting daarop werden in de raadsbrief van 11 mei 2021 (zaaknummer 566585) de volgende conclusies getrokken:
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instellingen van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in de paragraaf Risicomanagement en Weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijk risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zogenaamde 'zwarte zwanen' (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode wel in positieve zin ontwikkeld. De gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;

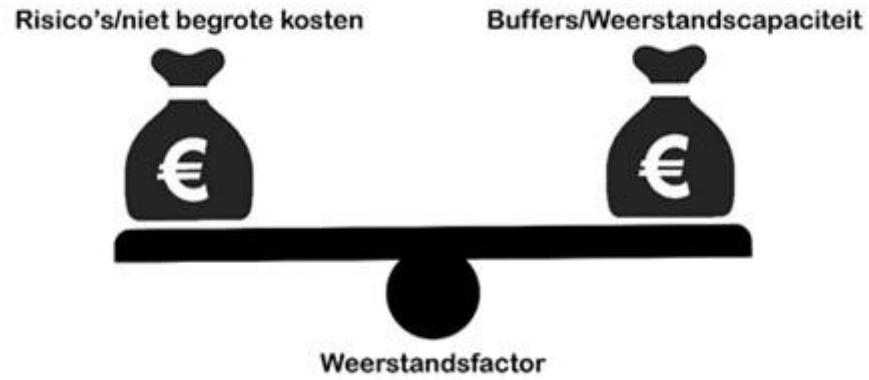
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze, ingaande de Begroting 2022, gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit: en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- de omvang is van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is, hoe beter de gemeente in staat is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als de risico's zich daadwerkelijk voordoen. De afspraken over de hoogte van de weerstandsfactor liggen vast in de verordening Financieel beleid en beheer 2020: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3).'
Binnen de gemeente Arnhem kijken we niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid heeft dit namelijk ook een ander effect: het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

Het totaalbeeld ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Prognose 2022	Begroting 2023	2024	2025	2026
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	21.727	21.727	21.727	21.727
2. Corona risico's	2.987	1.609	671	671	0	0	0
3. Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.806	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**24.203**	**21.727**	**21.727**	**21.727**
4. Risico's grondexploitatie	13.406	17.428	17.428	17.428	17.428	17.428	17.428
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**41.631**	**39.155**	**39.155**	**39.155**

Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	51.600	79.618	75.634	39.446	46.720	72.841	58.859
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.509	19.171	20.933	20.933	20.933	20.933	20.933
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	889	1.039	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**69.148**	**99.678**	**97.605**	**61.417**	**68.691**	**94.812**	**80.831**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**18.609**	**47.216**	**55.974**	**19.786**	**29.536**	**55.657**	**41.676**
Verschil (> factor 1,4)	**-1.606**	**26.231**	**39.321**	**3.134**	**13.874**	**39.995**	**26.014**
Weerstandsfactor	**1,4**	**1,9**	**2,3**	**1,5**	**1,8**	**2,4**	**2,1**

We vergelijken de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris:

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	**Betekenis**
A	**>2**	**Uitstekend**
B	**1,4 < x < 2,0**	**Ruim voldoende**
C	**1,0 < x < 1,4**	**Voldoende**
D	**0,8 < x < 1,0**	**Matig**
E	**0,6 < x < 0,8**	**Onvoldoende**
F	**< 0,6**	**Ruim onvoldoende**

De weerstandsfactor komt bij deze begroting uit op 1,5 en bevindt zich in de Naris-categorie B 'ruim voldoende'. Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 in de komende jaren ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien.
Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat het voorspellen van risico's en de ontwikkeling daarvan een onzekere aangelegenheid is. We zien een aantal ontwikkelingen die mogelijk zorgen voor een stijging van het risicoprofiel. Wellicht zullen bijvoorbeeld risicobuffers opgenomen moeten worden voor nieuwe grondexploitaties, zoals Kronenburg, Nijmeegse weg en Spoorzone Oost. Ook economische ontwikkelingen, waaronder een stijgende rente kunnen een extra risico vormen. Het hiervoor aanhouden van noodzakelijke risicobuffers zal kunnen leiden tot een lagere weerstandsfactor. Ten slotte kunnen de recente ontwikkelingen rond Oekraïne nieuwe risico's met zich mee brengen.

De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Daarbij wordt voor de begrotingsrisico's gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg, wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen doorgerekend. De statistische berekeningen, die daarvoor worden gemaakt, zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken,

de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het voordeel van deze rekenmethodiek is dat rekening gehouden kan worden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het gebruikelijk om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker is op zijn plaats. Daarnaast is het van belang om, zoals reeds is aangegeven, de financiële kengetallen in onderlinge samenhang te bezien en niet uit te gaan van één enkel kengetal als de weerstandsfactor.
Ook bij deze begroting zijn de risico's geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en de risico's van het grondbedrijf zijn de nog resterende risico's die samenhangen met corona, en een algeheel risico voor de gevolgen van de oorlog in Oekraïne toegevoegd.

De volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Prognose 2022	Begroting 2023
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	21.727
Corona risico's	2.987	1.609	671	671
Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.806
Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**24.203**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	11.763	15.519	15.519	15.519
Strategisch bezit (mva)	1.533	1.813	1.813	1.813
Anterieure overeenkomsten	110	96	96	96
3. Risico's grondexploitatie	**13.406**	**17.428**	**17.428**	**17.428**
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**41.631**

Gemeentebrede risico’s
Het geactualiseerde gemeentebrede risicoprofiel bestaat voor de begroting 2023 in totaal uit 97 risico’s, terwijl het risicoprofiel bij het jaarverslag 2021 bestond uit 105 risico's.
De volgende mutaties in de risico’s hebben plaatsgevonden:

- er zijn 13 nieuwe risico's, 21 risico's zijn vervallen en 21 risico's zijn gewijzigd;
- het aantal coronarisico’s is afgenomen van 14 risico’s bij het jaarverslag tot 8 risico’s bij deze begroting;
- binnen het risicoprofiel is, vanuit de gemeentebrede risicoanalyse voor de gevolgen van de oorlog in Oekraïne, 1 nieuw algeheel risico opgenomen voor de opvang van vluchtelingen Oekraïne;
- er zijn 72 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen.

Een overzicht van grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de totale gemeentebrede risico's is bij deze begroting met €10,8 miljoen afgenomen ten opzichte van het jaarverslag 2021.

Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:

Dalers:

Overige gemeentebrede risico's

- *Herijking gemeentefonds/nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen*
  het risico is vervallen en in de begroting meegenomen. Na 2026 loopt het nadeel verder op tot en met 2033;
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal/ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  het risico is vervallen aangezien hier middelen voor in het coalitieakkoord zijn opgenomen;
- *Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting*
  het risico is komen te vervallen, dit knelpunt is in deze Begroting verwerkt;
- *Scalabor Detacheringsvergoeding*
  het risico is naar beneden bijgesteld. De financiële reeks zoals we die nu weten is opgenomen in de begroting, hierdoor verlaagt het risico;
- *Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs (IHP-VO)*
  het risico is vervallen, dit is in het beeld van het coalitieakkoord meegenomen;
- *Stadstheater/Lauwersgracht alliantie (extra kosten onderhoud)*
  het risico is gewijzigd op grond van een technische analyse en het risico is nu niet gekwantificeerd opgenomen;
- *Scalabor afwaarderingsrisico*
  het risico is gewijzigd, de kans van het risico is omlaag gebracht;

Coronarisico's

- de impact van de totale coronarisico's is afgenomen: van € 0,7 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de begroting 2023 ten opzichte van € 1,6 miljoen bij het jaarverslag 2021.

Stijgers:

Opvang vluchtelingen Oekraïne:

- een nieuw gemeentebreed risico voor de opvang van vluchtelingen Oekraïne is opgenomen, als de opvang langer duurt en het rijk de regeling niet voldoende verlengt of als de gemeentelijke kosten hoger zijn dan het normbedrag, loopt de gemeente een financieel risico;

Overige gemeentebrede risico's

- *Compensatie stijgende energielasten*
  in verband met de stijgende energiekosten worden huishoudens met een laag inkomen in 2022 gecompenseerd met een energietoeslag. Het is nog onzeker of compensatie vanuit het Rijk ontoereikend is. Hiervoor is een nieuw risico opgenomen;
- *Prijsstijgingen in de bouw*
  voor de sterke prijsstijgingen in de bouw, is het budget voor loon- en prijsontwikkelingen in de begroting mogelijk ontoereikend. Hiervoor is een nieuw risico opgenomen;
- *Zorgpartijen in financiële problemen*
  het risico is gewijzigd, de kans op voorkomen en financieel gevolg van het risico zijn naar boven bijgesteld.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg

Van de 25 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting nieuwe niet gekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen. Het gaat hierbij om de volgende risico's:

- Landelijke ontwikkelingen op het gebied van bestaanszekerheid
  Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot een toename van dakloosheid, waarmee de ambitie om de opvang af te bouwen, alsmede de capaciteit van de opvang onder druk komen te staan;
- Zwembad Valkenhuizen
  in juni 2021 is het nieuwe zwembad Valkenhuizen opgeleverd, vanaf het moment van ingebruikname zijn er klachten over het binnenklimaat bij met name de instructeurs en beperkt bij de gebruikers. Tot op heden is het niet gelukt door nader instellen en aanpassen van de installatie het binnenklimaat op orde te krijgen. Op dit moment wordt onderzoek gedaan waaruit moet blijken hoe het probleem verholpen kan worden. Als dit geen bruikbare handvatten oplevert zijn mogelijk forse aanpassingen in de installatie aan de orde. Of dit nodig is en welke financiële gevolgen dit heeft is op dit moment nog niet in te schatten. In het 3e kwartaal zal hier meer zicht op ontstaan. Het streven is om de klachten zo snel als mogelijk te verhelpen, het streven is dit voor de start van het nieuwe seizoen in september;
- Stijging brandstofprijzen en inflatie
  voor het doelgroepenvervoer zal door de ontwikkeling van de brandstofprijzen en geprognotiseerde inflatie sprake zijn van een forse indexatie voor 2023 (en verder). Onduidelijk is hoe de ontwikkeling verder zal gaan en of deze incidenteel of structureel is;

- Openbaar Vervoer op de Gelrepas
  extra structurele middelen van € 375k die zijn toegevoegd om Openbaar Vervoer op de Gelrepas met ingang van 2023 mogelijk te maken. Het bedrag van € 375k is gebaseerd op een conceptvoorstel dat Connexxion heeft gedaan. Dit is echter nog niet concreet uitgewerkt met de betrokken partijen en regiogemeenten. Bij het maken van een uitwerkings- en implementatieplan zal getoetst worden of de € 375k voldoende zal zijn. De verwachting is dat deze regeling meer geld gaat kosten, maar dat is nog niet concreet.

Grondexploitatie risico's
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de opstelling van Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2021. Het geactualiseerde risicoprofiel is meegenomen in het Jaarverslag 2021.
In relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen wordt in het BBV van 2019 een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze Begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2021.

Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2021, met €10,8 miljoen gedaald. In het risicoprofiel is ook een aantal risico's opgenomen die vanwege het vertrouwelijke karakter (onderhandelingspositie, concurrentieverhouding, etc) niet in deze paragraaf worden beschreven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In dit onderdeel van de paragraaf is een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Prognose 2022	Begroting 2023
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	59.320	44.067	79.618	75.634
+ Toevoegingen	10.780	32.671	15.836	0
- Onttrekkingen	-18.499	-18.469	-37.331	-36.188
- Resultaat voor resultaatbestemming/Prognose resultaat		21.349	17.510	
1. Algemene reserve per 31-12	**51.600**	**79.618**	**75.634**	**39.446**
BR Grondexploitatie	14.747	17.671	19.171	19.171
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	262	0	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.509**	**19.171**	**20.933**	**20.933**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**889**	**1.039**	**1.039**
Totaal	**69.148**	**99.678**	**97.605**	**61.417**

Algemene reserve
De verwachte stand 2023 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:
- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2022, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2022 (per 31-12) toe met € 17,5 miljoen.
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2023.

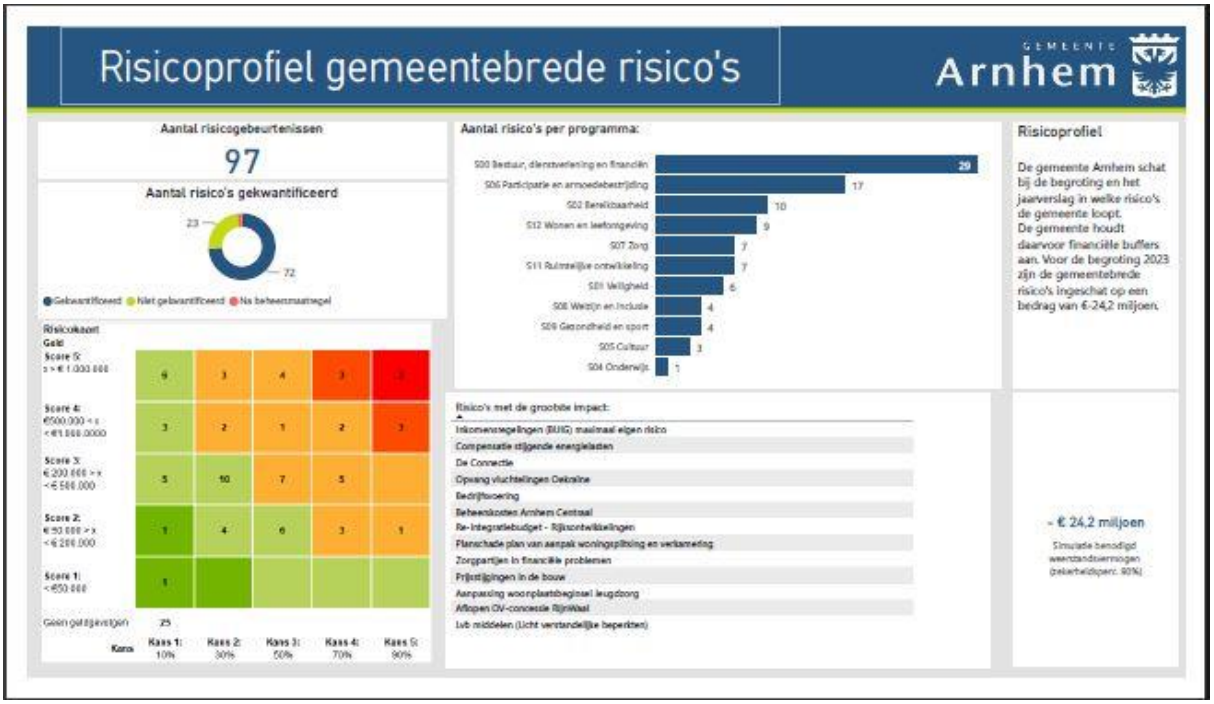
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2021 verwerkt.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van €1,0 miljoen is bij de begroting 2023 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is bij de begroting 2023 gedaald met €38,3 miljoen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2021.

Belangrijkste risico's

In onderstaande afbeelding worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke gemeentebrede risico's (met hoogste invloed% en risicoscore toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van €24,2 miljoen voor het risicoprofiel. De coronarisico's hebben inmiddels een lager invloed percentage en komen niet meer voor in onderstaand overzicht van de Top risico's.

Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma en portefeuilleonderdeel:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarverslag 2021
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Bedrijfsvoering						
De Connectie	4	5	€ 2.650.000	20	6,2%	Ongewijzigd

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
-Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur, informatieveiligheid en privacy leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000);
-Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000);
-Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (niet gekwantificeerd);
-Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000);
-De afspraken tussen de gemeente Arnhem en De Connectie over monitoring en verantwoording van de kwaliteit van de uitvoering door de Connectie zijn onvoldoende scherp geformuleerd. Hierdoor bestaat het risico dat als de kwaliteit van de uitvoering daalt, dit onvoldoende tijdig wordt gesignaleerd met mogelijke financiële consequenties tot gevolg. Binnen de kaders van de bestuursopdracht werkt De Connectie samen met de drie gemeenten aan de versterking van de governance en financiële afstemming.

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarverslag 2021
Bedrijfsvoering	3	5	€ 2.500.000	15	4,9%	Ongewijzigd

Het risico bestaat dat er op de bedrijfsvoering een financieel tekort ontstaat, bijvoorbeeld als gevolg van afrekeningen/meerwerk van De Connectie.

S02 Bereikbaarheid						
Mobiliteit						
Aflopen OV-concessie RijnWaal	2	5	€ 1.300.000	10	2,2%	Ongewijzigd

Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 december 2024-juni 2026 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessies gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf juni 2026 zullen in 2024 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.

S06 Participatie en armoedebestrijding						
Werk en Inkomen						
Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico	4	5	€ 7.300.000	20	14,2%	Ongewijzigd

Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2022 € 10,4 mln. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2022 rekening te houden met een tekort van € 3,1 mln. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 7,3 mln. is opgenomen.

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen	4	5	€ 2.000.000	20	3,9%	Ongewijzigd

Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
We zijn bezig met een intensivering op beschut werk, maar gaan het aantal volgens de behoefteraming van het rijk (201 beschutte werkplekken) voorlopig niet halen. Op basis van deze behoefteraming 2022 bedraagt het maximale financiële risico circa € 2,1 miljoen. Vanaf 2023 hebben we hier (deels) middelen voor gereserveerd.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. De omvang van het dekkingstekort bij basisbanen is vergelijkbaar met beschut werk. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.
- De vertaling van HUG naar inzicht in kans op werk en het traject wat daarbij hoort ontbreekt nog. Door monitoring komt steeds meer zicht op nieuwe instroom, maar van het totale bestand ontbreekt nog een groot deel aan inzicht. Het risico op het maken van een goede prognose van zowel kosten als resultaat (op uitstroom) blijft hierdoor lastig.

Armoedebeleid						
Compensatie stijgende energielasten	5	5	€ 2.500.000	25	6,3%	Nieuw

Door de stijgende energielasten kunnen inwoners in de financiële problemen komen. In 2022 heeft het Rijk via de gemeenten deze energielasten deels gecompenseerd met een eenmalige tegemoetkoming van € 800 per huishouden. De compensatie vanuit het gemeentefonds is in 2022 waarschijnlijk niet voldoende, maar kunnen we afdekken met incidentele middelen. Het risico bestaat dat inwoners in 2023 wederom worden geconfronteerd met gestegen energielasten en dat het Rijk dit niet of onvoldoende compenseert: risico bedraagt dan € 2.500.000. Daarnaast komt er wellicht landelijk beleid dat inwoners stijgende energielasten gecompenseerd kunnen krijgen vanuit Bijzondere Bijstand. Als hier geen extra vergoeding vanuit het rijk volgt, dan leidt dit tot een overschrijding van het budget.

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarverslag 2021
S07 Zorg						
WMO en sociale wijkteams						
Zorgpartijen in financiële problemen	5	4	€ 1.000.000	20	2,5%	Gewijzigd+
Steeds meer (landelijke opererende) zorg- en jeugdzorginstellingen, waaronder de instellingen voor jeugdbescherming, zijn of onvoldoende in staat om mee te bewegen met de transformatie of raken door andere oorzaken in de financiële problemen en gaan in het uiterste geval failliet. Het gevolg daarvan is dat de zorg en/of bescherming aan de cliënten die onder behandeling en/of toezicht staan, niet voldoende gegarandeerd of gecontinueerd kan worden. Gelet op de zorgplicht die de gemeente heeft kan zij gedwongen zijn de zorgaanbieder bij te staan om zo de zorg te kunnen continueren. Omdat het meestal grote externe partijen met veel cliënten betreft, kan ook de druk om de overeengekomen zorgtarieven met deze partijen te verhogen, groter worden.						
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)	5	4	€ 1.000.000	20	2,1%	Ongewijzigd
Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2021, over 2022 en verder worden nog nadere afspraken gemaakt. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2022 en verder.						
Jeugd /Jeugdzorg						
Aanpassing woonplaatsbeginsel Jeugdzorg	3	5	€ 1.600.000	15	2,2%	Gewijzigd+
Uit een analyse van overdragen jeugdzorgcliënten tussen Arnhem en andere gemeenten als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel Jeugdwet, blijkt dat de kosten van Arnhem hoger uitvallen dan eerder in de initiële begroting 2022 is opgenomen. In het kader van de turap-2 2022 en de begroting 2023 is hiervoor incidenteel voor de jaren 2022 en 2023 extra budget uitgetrokken. Evenwel blijken uit de analyse ook nog aflopende zorgtoewijzingen van andere gemeenten ter waarde van € 1,6 miljoen voor te komen die niet bij Arnhem in rekening zijn gebracht. Ook bestaat nog het risico dat de simulatiebestanden van het CBS op basis waarvan de gemeenten vorig jaar financieel zijn gecompenseerd door het Rijk, op onvolledige gegevens van zorgaanbieders gebaseerd zijn en het financiële effect op de kosten ook om die reden hoger uitvallen dan in de initiële Begroting 2022 is voorzien.						
S08 Welzijn en inclusie						
Welzijn						
Opvang vluchtelingen Oekraïne	2	5	€ 8.400.000	10	5,9%	Nieuw
De oorlog in Oekraïne heeft een grote vluchtelingstroom als gevolg in de buurlanden en ook in landen verder van Oekraïne zoals Nederland. De overheid streeft er naar om 75.000 opvang plekken te bieden voor Oekraïners. In Arnhem worden tot nu toe ca. 300 vluchtelingen door de gemeente op cruiseschepen opgevangen en ca 270 mensen krijgen opvang door particulieren. De opvang op schepen is korte termijn opvang, voor de (middel)lange termijn is semipermanente huisvesting nodig. Het rijk stelt een normbedrag van € 100,- per dag per gerealiseerde opvangplek beschikbaar voor de dagelijkse kosten die de gemeente maakt i.v.m. de opvang. Dit bedrag is vooralsnog voor 6 maanden vastgesteld. Als de opvang langer duurt en het rijk de regeling niet voldoende verlengt of als de gemeentelijke kosten hoger zijn dan het normbedrag, loopt de gemeente een financieel risico. De kosten voor opvang zijn ca. € 900.000 per maand. In de risicoberekening is aangenomen dat de kosten 4 maanden langer kunnen doorlopen dan er dekking vanuit het rijk wordt ontvangen. Semipermanente opvang vergt vooralsnog een investering van ca. 4,8 miljoen. Het rijk heeft nog niet definitief toegezegd dat deze investering door hen gefinancierd zal worden, de gemeente loopt daarmee een risico. De meer indirecte gevolgen van de oorlog, zoals het macro-economisch effect en lange termijn effecten van de vluchtelingenstroom binnen Europa, zijn niet nader gekwantificeerd. Het opgenomen risicobedrag is 4 * € 900.000 maandelijkse lasten + € 4,8 miljoen investering, totaal € 8,4 miljoen.						
S12 Wonen en leefomgeving						
Openbare ruimte						
Beheerskosten Arnhem Centraal	3	5	€ 3.000.000	15	4,2%	Ongewijzigd
Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Aannemer is intussen gedagvaard. Een ‘overzichtelijke” lekkage in de fietsenstalling is voor rekening van de gemeente verholpen. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.						

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarverslag 2021
Wonen						
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering	3	5	€ 2.700.000	15	3,8%	Ongewijzigd
Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.						
Prijsstijgingen in de bouw	5	4	€ 1.000.000	20	2,5%	Nieuw
In de begroting wordt een reële inschatting gemaakt van de te verwachte kostenstijgingen, maar afgelopen periode heeft uitgewezen dat deze veelal te laag werden ingeschat. Als gevolg van de sterke prijsstijgingen in de bouw de afgelopen periode, zijn aannemers/uitvoerders niet (meer) bereid om het risico van prijsstijgingen te dragen. Uitvoering van projecten en werken dreigt daarmee stil te vallen. Daarnaast is er overspannenheid op de bouwmarkt met als gevolg personeelstekort en moeizame leveranties van materialen. Door de hogere loonkosten die worden doorberekend en de uitloop van projecten als gevolg van vertraagde leveranties ontstaat ook een deel van de huidige meerkosten. Door het opnemen van de ‘risicoregeling indexering prijsstijgingen bouw’ in de contracten wordt het prijsrisico verlegd van de aannemer naar de gemeente. Hiermee ontstaat het risico dat bestaande budgetten niet meer toereikend zijn omdat aanbestede werken niet prijsvast zijn.						

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de trolley infrastructuur, de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, afvalinzameling voorzieningen, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.
Kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem:

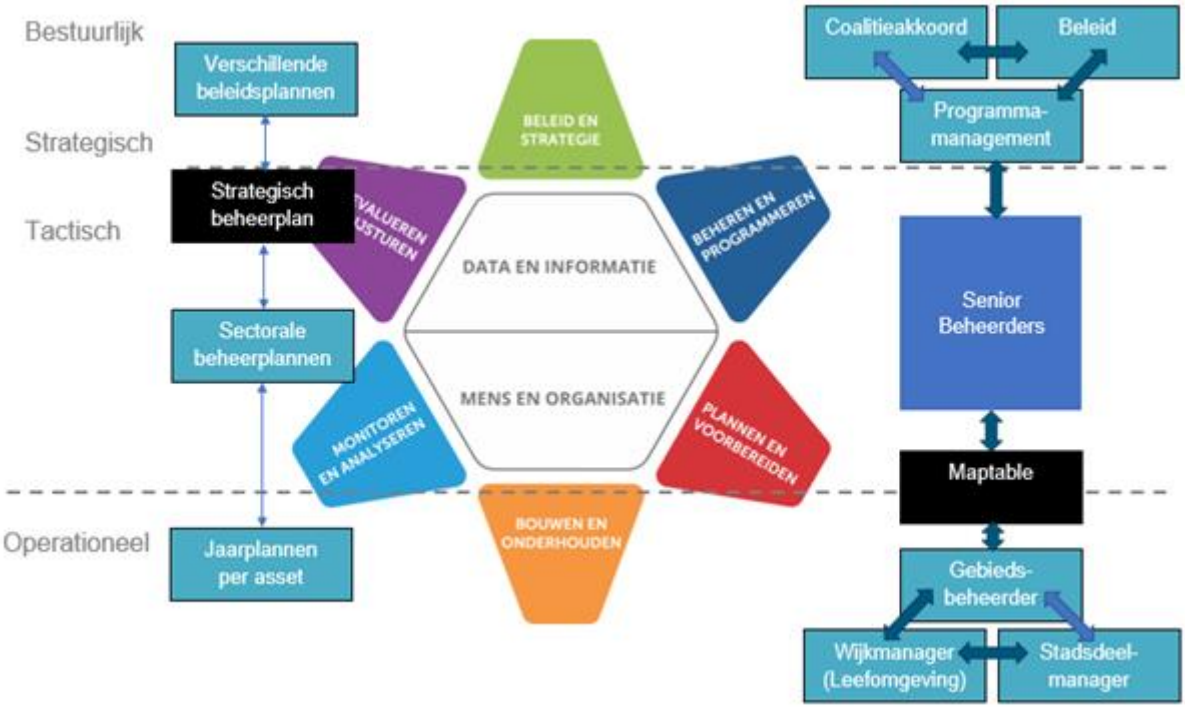
Asset	**Areaal (afgerond)**
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	31.000 lichtmasten 33.000armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas

	311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026: een toekomst bestendig Arnhem, een levendige creatieve en kunstzinnige stad. Een stad waar mens en dier prettig wonen in leefbare wijken.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico's afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij 'beheerbewust ontwerpen' en 'ontwerpbewust beheren' de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit, zoals weergegeven in onderstaande tabel, geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.
Naast het sturen op deze technische staat van onderhoud proberen we ook steeds meer het aspect beleving een rol te laten spelen bij het beheren van de openbare ruimte.
We willen Arnhem radicaal vergroenen. Deze begroting voorziet dan ook in een kwalitatieve en kwantitatieve impuls in onze groenstructuur, groene wijken en bomen maar ook het verminderen van het verharde oppervlak. Dit heeft ook consequenties voor onze beheeropgave. Wat aangelegd wordt moet immers ook onderhouden worden. Voorkomen moet worden dat de beheer ambities en de bijbehorende budgetten in de toekomst een belemmering gaan vormen voor het radicaal vergroenen. We gaan de komende periode daarom gevolgen hiervan voor de onderhoudsopgave breder bekijken en nader uitwerken.

Asset	**Centrum**	**Winkelcentra**	**Wijken**	**Bedrijfs terreinen**	**Bossen Parken**	**Hoofd infra**	**Fietspaden**
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
** Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.*

Beeldkwaliteitsniveau		**Technische kwaliteit**
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar ook bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven en het participatieproces maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven, die hierdoor kunnen ontstaan, op te vangen.

Bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte hebben we ook te maken met aanzienlijke prijsstijgingen. De jaarlijks repeterende investeringsbudgetten voor onderhoud en periodieke vervanging in de openbare ruimte zijn geactualiseerd naar het prijspeil 2023. Dit gebeurt op basis van de BDB-index Grond-, weg, en waterbouw

Nieuwbouw. Hierin zijn zowel de prijsstijgingen uit 2022 als de verwachte stijging uit 2023 meegenomen. Zie ook Hoofdstuk 2 voor een nadere toelichting.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen, trolley, openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie (bijvoorbeeld 10% minder verharding) en duurzaamheid. Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.
In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2020.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2020	2022	2020	2022	2020	2022
Duurzaamheid	96	97	1	1	3	2
Veiligheid	92	92	2	1	6	7
Comfort	91	92	3	2	6	6
Aanzien	91	91	2	2	7	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)
2022	53,55	28,48	8,93	0,55	7,5	90,96 (B)

Het kwaliteitsniveau is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2020.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (circa 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt. Dit zal echter moeilijk worden aangezien parkeervakken op D-niveau onderhouden mogen worden.

Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Om die reden is in de actuele begroting het investeringsbudget voor wegenonderhoud verhoogd. Het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2023 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Velperweg, van Muijlwijkstraat, Dalweg, Groningensingel, Hollandweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, Geitenkamp en de Spijkerbuurt.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten.
Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van 40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED-armaturen.
In de onderstaande tabellen is de opbouw van het areaal weergegeven met de geplande vervangingen in de periode 2023-2026.

Leeftijdsopbouw masten	Aantal	Aantal in vervanging 2023-2026
Tot 1980	968	290
1981 tot 1990	6797	2889
1991 tot 2000	6694	17
2001 tot 2010	7703	20
2011 tot 2020	8075	0
2021 tot heden	1049	0
Totaal	**31286**	**3216**

Leeftijdsopbouwarmaturen	Aantal	Aantal in vervanging 2023-2026	Anticyclisch vervangen naar LED 2023
tot 1990	303	35	0
1991 tot 2000	1839	151	0
2001 tot 2010	11531	834	1275
2011 tot 2020	18147	647	0
2021 tot heden	917	0	0
Totaal	**32737**	**1667**	**1275**

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL-kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL-kasten van voor 1980. We weten welke OVL-kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL-kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL-kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED-armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2-uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin 'slimme' armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is door middel van sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning

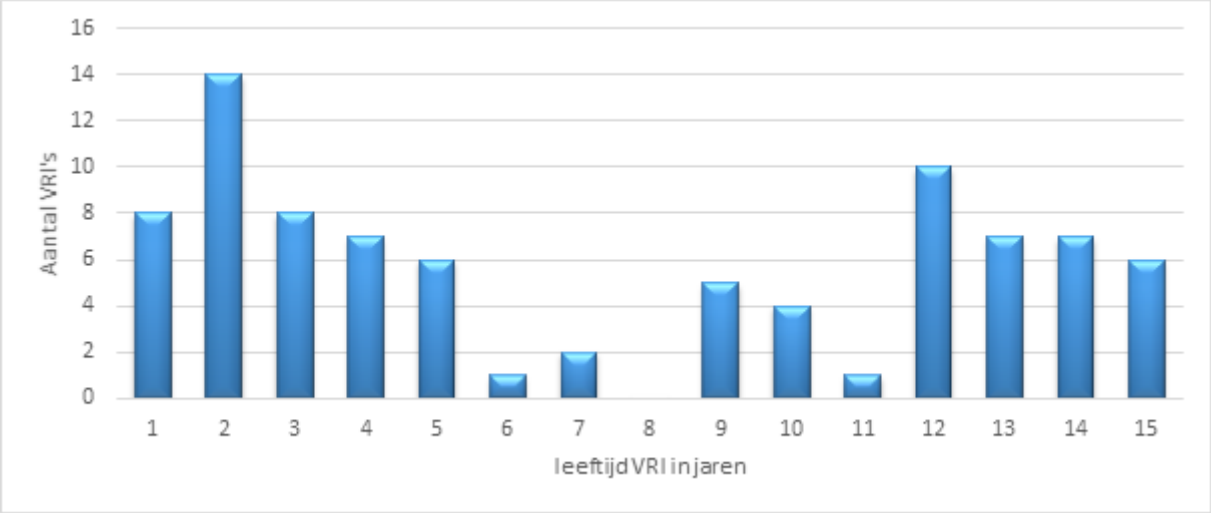
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels (zoals in bovenstaande tabellen weergegeven) wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities.
In het kader van anticyclisch investeren (uit de corona herstelagenda) is in 2020 besloten om de uitrol van LED-armaturen te versnellen. 2023 is het laatste jaar waarin er dan nog extra armaturen en indien nodig ook masten, vervangen worden voor LED-armaturen. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)

Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:

- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens van begin 2022). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

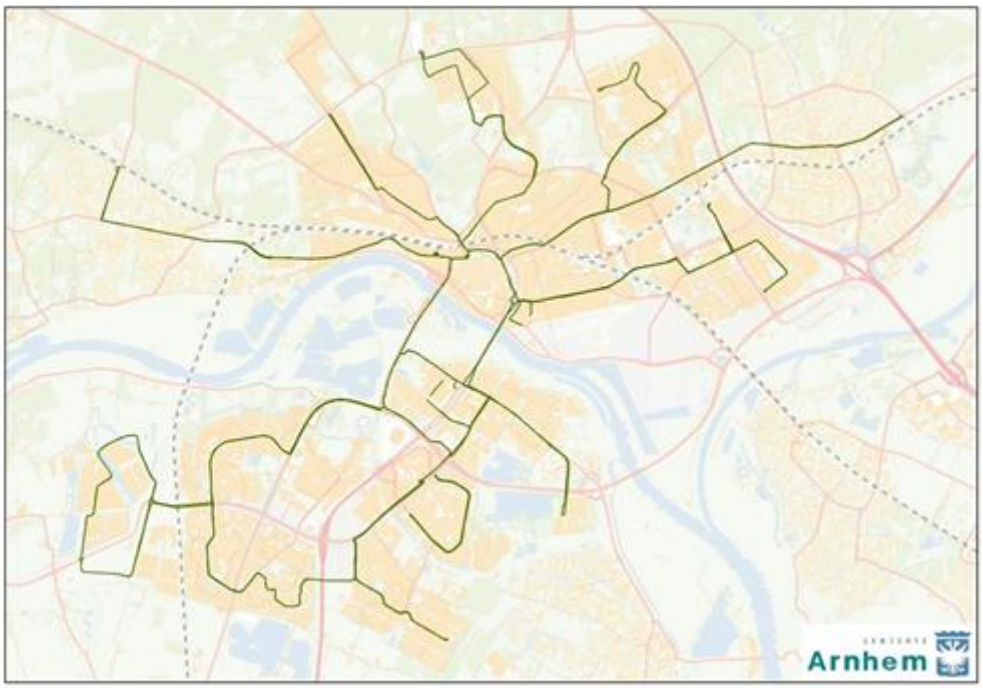
Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeerverwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning

Voor 2023 staat de vervanging van de volgende VRI's op de planning: Burg. Matsersingel – Groningensingel (Zuid), Burg. Matsersingel – Kronenburgsingel (Noord), Johan de Wittlaan – Voettiuslaan en IJssellaan – Warmelolaan. In verband met de werkzaamheden aan de Velperweg wordt ook de Velperweg – Vosdijk vervangen in 2023 in plaats van 2025.

Trolley

Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (circa 10 jaar).De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem
De huidige concessie loopt tot december 2022. Er komt na deze concessie een overbruggingsconcessie van twee jaar waarin de aanbesteding voor de nieuwe concessie zal plaatsvinden. Deze nieuwe concessie zal waarschijnlijk in juni 2026 van kracht worden, waardoor een tweede noodconcessie noodzakelijk zal zijn.

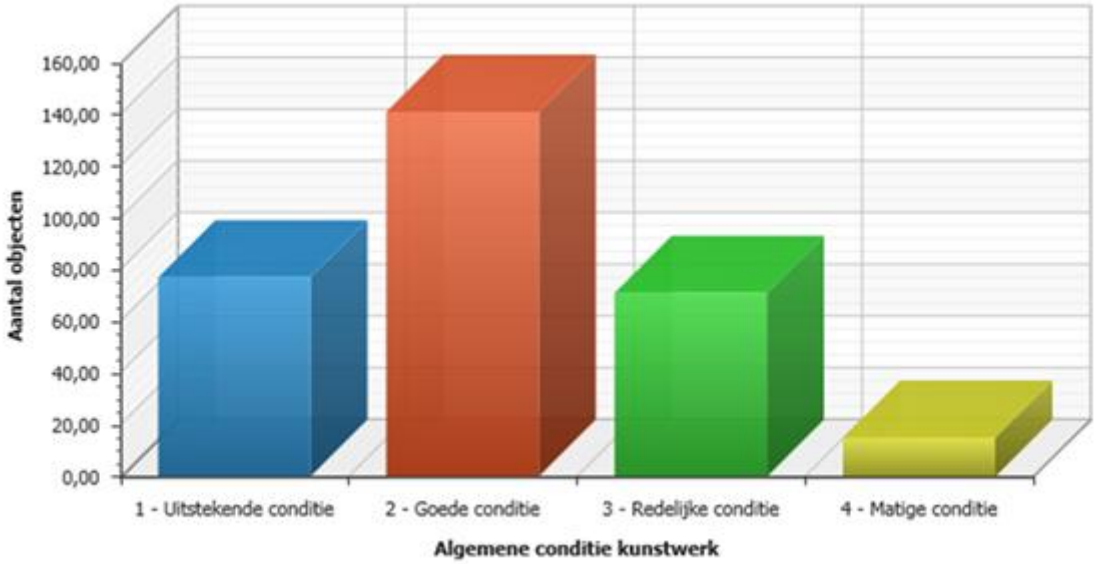
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en de gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste trolleymasten zijn de komende jaren aan vervanging toe (circa 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2023/2024). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op circa € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde €0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering.
Bij de herinrichting van de van Muijlwijkstraat zullen ook aanpassingen aan het trolleynet worden uitgevoerd. Dit maakt onderdeel uit van het project.
De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaallasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie.

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er vijfjaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn zes objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

Planning

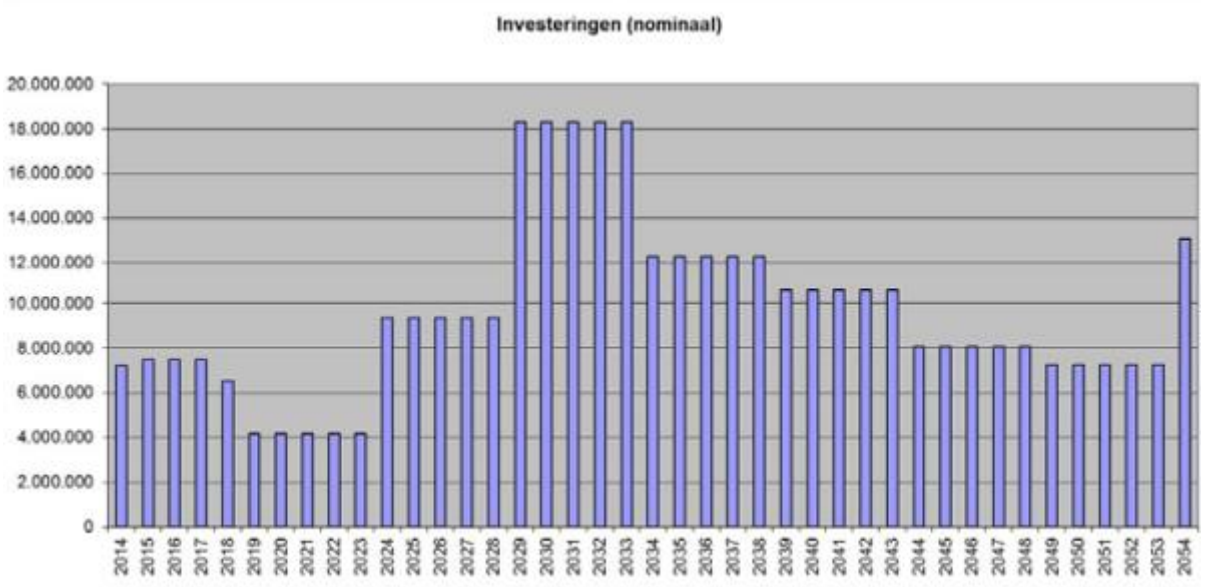
In 2023 kijken we of de voegovergangen van de ‘brug over de groene rivier’ (Eldensedijk) vervangen kunnen worden. Dit is afhankelijk van de kosten en enkele omgevingsfactoren.
Verder zullen er diverse betonreparaties en conserveringen aan objecten worden uitgevoerd en enkele fiets-voetgangersbruggen worden vervangen.

Aandachtspunt bij de vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden, zal dit een investering vragen van grofweg € 1,5 miljoen euro (afhankelijk van ontwerp en co-financiering provincie Gelderland). Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat in de toekomst van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering

Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltratie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrijvervalriolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrijvervalriolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en 'gewone' riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijn planning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrijvervalriolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De langetermijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangingsopgave aan komt.

Voor de kortetermijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2023 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning: Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg, Dalweg en Hartogslaan. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien vanaf 2023. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2023-2026 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven,

haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fontein op het Gele Rijdersplein (AKU) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd in afwachting van de herinrichting van dit gebied.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de verhuurder en met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandapolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.
Het onderhoud van de waterbodems in de Nieuwe Haven, Rijnkade en Nieuwe Kade worden de komende vijf jaar uitgevoerd onder regie van het baggerbestek Neder-Rijn/Lek van Rijkswaterstaat.
Komend najaar en voorjaar 2023 worden nagenoeg alle watergangen in Arnhem-Zuid uitgebaggerd. In Arnhem-Noord staan de watergangen in woonwijk ’t Broek en in park Angerenstein eveneens komend najaar en voorjaar 2023 op de planning.
De fontein Roermondsplein zal naar verwachting in 2023 weer in werking treden.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in het programma Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW-normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden nu nog als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De langetermijneffecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden en aanpassingen in het sortiment.
De gevolgen van de hoge stikstofdepositie wordt ook zichtbaar in de stedelijke plantsoenen. Het leidt onder andere tot een toename van de braam. Woekerende bramen leiden plaatselijk tot overlast en vragen extra beheermaatregelen.

Een aantal invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw en reuzenbalsemien komen ook voor, met name in het wijkgroen. De huidige aanpak van bestrijding leid tot een geleidelijke afname van het areaal.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud. Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2023:

- Vergroeningsprojecten in de wijken in het kader van de Wijkgroenagenda's;
- Groot onderhoud groenstrook langs een deel van de Schelmseweg en de Waterbergseweg;
- Groot onderhoud landgoed Sterrenberg;
- Fase 2 herstel beplantingen (groot onderhoud) in Park Onderlangs;
- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject;
- Investeringen in samenloopprojecten zoals Ing. J.P van Muijlwijkstraat, de Kroonse Wal en in het Spijkerkwartier;
- Voortzetten van het project aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in de wijken in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress. In 2023 met name in de wijken Malburgen en Rijkerswoerd;
- Voortzetten project exotenbestrijding.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B-kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan zijn functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving.

Leeftijd speeltoestellen	**Aantal**
Ouder dan 15 jaar	599
10-15 jaar	539
5-10 jaar	473
1-5 jaar	329

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning
Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.

Naast het beheren en onderhouden van de speelplekken hebben we de ambitie in de komende vier jaar een toegankelijke en inclusieve speelplek per wijk (totaal 24) te realiseren waar ook kinderen met een beperking beter mee kunnen doen. Hiervoor zijn extra middelen gereserveerd.

Bomen
Bomen zijn belangrijk voor de leefbaarheid en beleving en leveren een bijdrage aan een klimaatadaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:
- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa.
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen.
- Arnhem wil bomen beter beschermen.
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden.

Arnhem heeft zo'n 50.000 stadsbomen, het beheer en onderhoud is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn. Arnhem heeft ruim 14.000 buitengewone bomen en toekomstbomen aangewezen. Deze bomen worden extra beschermd en krijgen, indien nodig, extra onderhoud ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. De planning is om elk jaar bij 50 a 80 bomen extra maatregelen (veel al in de bodem) te doen waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.

Het dagelijks onderhoud van stadsbomen wordt op B-niveau gedaan. De kleine onderhoudsachterstand van afgelopen jaren zal verder worden ingelopen en het reguliere onderhoud wordt volgens planning uitgevoerd. Alle stadsbomen worden periodiek gecontroleerd middels de BoomVeiligheidsControle. Hierin worden 'onderhoudsstaat', 'boomgebreken', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Hieruit volgen onderhoudsmaatregelen of advies tot nader onderzoek, deze worden na de controle uitgevoerd binnen de gestelde termijnen. Boomziektes en plagen worden gevolgd en waar nodig wordt beheersingsmaatregelen ingezet. Vervanging van stadsbomen vindt plaats indien de boom niet veilig meer is, een hele lage levensverwachting heeft of dood is. Vervanging of dunning van bomen in (laan)structuren is maatwerk, hierover vindt afstemming plaats met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Financiering bomenonderhoud

Aangeplante stadsbomen worden per 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. Voor 2023 wordt er geen kap voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2023 op de planning:
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen in 't Broek als onderdeel schaduwroute;
- Aanplant extra bomen Hollandweg;
- Aanplant extra fruitbomen park Rosorum;
- Aanplant extra bomen groenzones Rijkerswoerd;
- Aanplant extra bomen in diverse stadsparken;
- Groeiplaatsverbetering en laanherstel Beukenlaan;
- Groeiplaatsverbetering 80 stuks buitengewone bomen;
- Groeiplaatsverbetering straatbomen Burgemeester Weertstraat;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel in relatie tot verbeteren fietspaden;
- Groeiplaatsverbetering Lindebomen Rijnkade.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken. We zijn trots op dit waardevolle groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan. De natuur staat in de parken en bossen op één, in samenhang met klimaatactie en biodiversiteit. De parken en bossen zijn ook van grote recreatieve betekenis voor de inwoners.

Voor het onderhoud van de bossen en parken zijn exploitatiebudgetten gereserveerd en tijdelijk extra middelen beschikbaar gesteld om ambities te verwezenlijken. Het beheren en onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument. Al deze parken plus een deel van Park Presikhaaf worden op A-niveau onderhouden. Het overige gebied op B-niveau.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, verdroging, overmatige stikstofdepositie en klimaatverandering; met als gevolg biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever (maatwerk) onderhoud uit te voeren. We doen dit op basis van natuurvolgend beheer.
Specifieke ambities met betrekking tot bossen en parken zijn zo veel mogelijk water vast houden en organische stof (met bijbehorend bodemleven) verbeteren in de groeiplaatsen en zorg dragen voor structuurvariatie. We werken daarmee aan de sleutelfactoren voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Tevens benutten we waar mogelijk de kansen om de agrarische gebieden grenzend aan de bossen en parken natuur inclusief te maken. Door inzet van de extra middelen voor Bossen & Parken kunnen we werken aan deze ambities. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, invulling te geven en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.

Planning
In 2023 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken (water en organische stof) en het verbeteren van de biodiversiteit (structuurvariatie).
- In de bossen wordt gewerkt aan herstel van structuurrijke bosranden en zaaien en aanplant van rijk strooisel soorten.
- Er wordt een monitoringsprogramma opgezet en in uitvoering gebracht voor biodiversiteit en bodem.
- De beheervisie Sonsbeek, Zypendaal en Gulden bodem (2022) zal in uitvoering gebracht worden.
- Voor de parken Klarenbeek en Angerenstein zullen de beheervisies worden vernieuwd.
- Voor de zuidelijke uiterwaarden en polderlinten wordt natuurvolgend beheer nader uitgewerkt.
- Voor de parken en bossen in het noorden wordt een analyse uitgewerkt ter verbetering van het watersysteem als integraal onderdeel van klimaatadaptief bos.

Inzamelvoorzieningen
De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. In juni 2022 is het nieuwe afvalbeleid vastgesteld.

Omgekeerd Inzamelen blijft het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw met behulp van minicontainers aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van collectieve ondergrondse containers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengronds GFT (groente-, fruit- en tuinafval) in de stad aanwezig. Voor de inzameling van grof vuil zijn er twee afvalbrengstations en in het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan

Ondergrondse inzamelvoorzieningen
De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van uitrollen van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er ruim 2000 ondergrondse containers in de stad: ongeveer 1300 voor restafval, 325 voor PBD, 325 voor papier, 125 voor glas. De afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in praktijk beduidend hoger. De huidige containers zijn voor een deel ouder dan 10 jaar en functioneren nog prima. Dit betekent echter wel dat de correctieve onderhoudskosten stijgen in de loop der jaren en er voor een groot aantal containers gekozen moet worden tussen vervangen of accepteren van hogere onderhoudskosten.
Naast deze financiële afweging om een container te vervangen zijn aspecten van veiligheid, functionaliteit en esthetiek van de container van belang.
Om het optimale moment van vervanging van een container te bepalen is een adequaat beheersysteem noodzakelijk waarbij de gegevens over de technische staat en onderhoudskosten jaarlijks worden gemonitord en geregistreerd. Tot vorig jaar werden deze gegevens verzameld in het onderhoudssysteem van de leverancier van

de ondergrondse containers en in separate gemeentelijke registraties. Door het faillissement van deze leverancier in 2021 is een groot deel van de historische gegevens over het onderhoud aan de containers niet meer beschikbaar.
Om deze redenen wordt er op dit moment onderzoek gedaan naar een nieuw beheersysteem voor containers. Op dit moment loopt een nieuwe aanbestedingsprocedure voor de aanschaf en het onderhoud van de containers vanaf 1 januari 2023. Naast de werkzaamheden voor preventief en correctief onderhoud aan de containers maakt een 0-meting en een jaarlijkse keuringsronde naar de technische staat van de containers onderdeel uit van de aanbesteding. Het komend jaar zal na de keuringsronde van alle containers beter bekend zijn wat de vervangingsvraag de komende jaren gaat worden.
Naast vervanging van containers is jaarlijks een aantal nieuwe containers noodzakelijk voor het uitbreiding en inbreidingsprojecten in de stad. Door de gestegen grondstofprijzen verwachten we de komende jaren substantiële kostenstijging voor nieuwe containers.

Minicontainers
De vervanging en uitbreiding van minicontainers die op grondgebonden locaties worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreidingsbudget voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)
In het stationsgebied is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel.
Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij de bouwer van het systeem.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de meerjareninvesteringsraming.

Planning
Ondergrondse containers
De toekomstige investeringsbehoefte voor aankoop en vervanging van ondergrondse containers zal begin 2023 worden gepresenteerd. Voor 2023 wordt uitgegaan van het huidige beschikbare budget.

GFE containers
In de diftar-periode zijn ruim 300 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFe) op hoogbouwlocaties geplaatst. Om op alle hoogbouwlocaties een GF(e) container te plaatsen is een investeringsbudget van € 1,4 miljoen gereserveerd. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG wordt er momenteel een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. In afwachting van de resultaten hiervan wordt de plaatsing van deze containers in 2023 verder opgepakt.

Afvalbrengstation (ABS)
Er is bij de besluitvorming rond Diftar in 2017 een investeringsbudget van € 1,5 miljoen geraamd voor aanpassingen aan de ABS-en ten behoeve van het wegen en betalen van afvalstromen. Dit budget is tot op heden nog niet besteed en zou in de toekomst eventueel benut kunnen worden ten behoeve van aankoop van het terrein in Noord of voor noodzakelijke investering op een nieuwe locatie. Zodra hierover meer duidelijkheid ontstaat zal een raadsvoorstel worden voorgelegd. Voorstel nu is om dit investeringsbudget nogmaals door te schuiven naar 2024.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT) is voorzien in de exploitatie.
Naar aanleiding van verzoeken van aangesloten klanten onderzoeken we de mogelijkheden voor het scheiden van een extra fractie, namelijk PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken). Het toevoegen van deze scheidingsmogelijkheid, naast restafval en papier, zal leiden tot een extra investeringsvraag.

Vastgoed

Actuele beleidskaders
- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie
De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.

Sturen op waarde
Op dit moment wordt het uitvoeringsbeleid herijkt. In dit uitvoeringsbeleid stellen we vast op welke manier we de komende jaren de analyse op onze vastgoedportefeuille zullen benaderen. De afstemming met onze opdrachtgevers vanuit beleid, het op te stellen accommodatiebeleid in relatie tot de functionaliteit en de conditie van de portefeuille geven kaders en uitgangspunten om de juiste keuzes te maken. Zo kunnen we sturen op waarde.

Verduurzaming
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen, en efficiënt omgaan met fossiele bronnen) als kompas. De komende jaren zullen we, naast de realisatie van de wettelijke verplichtingen, ook inzetten op het verduurzamen van de zogenaamde grootverbruikers. In deze begroting zijn extra middelen opgenomen voor deze ambitie.

Inclusie: Toegankelijkheid vastgoed
De komende jaren zullen wij de toegankelijkheid van onze gebouwen verbeteren. Op basis van onderzoeken kan worden bepaald welke maatregelen worden doorgevoerd en welke onevenredig hoge kosten met zich mee brengen. In deze begroting zijn middelen opgenomen om dit te realiseren.

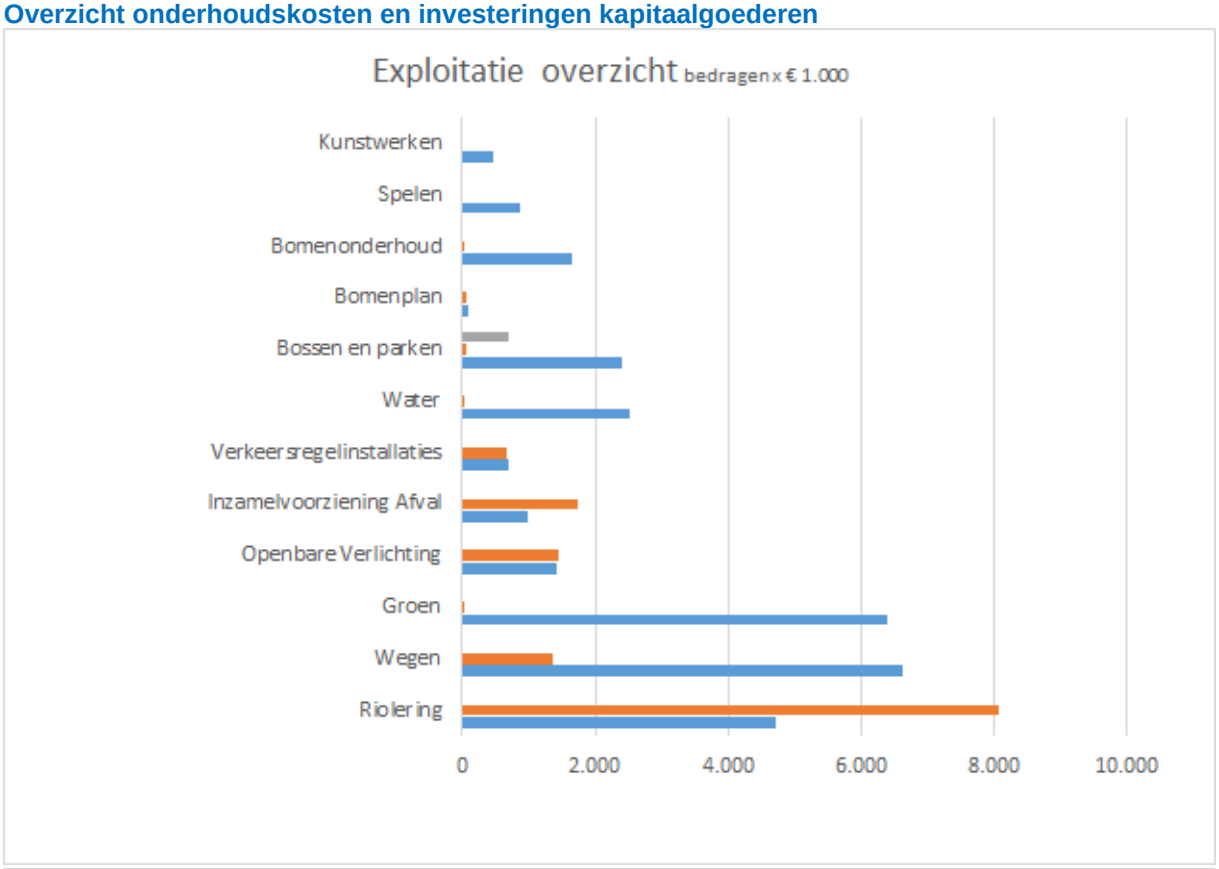
Uitgangssituatie
Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

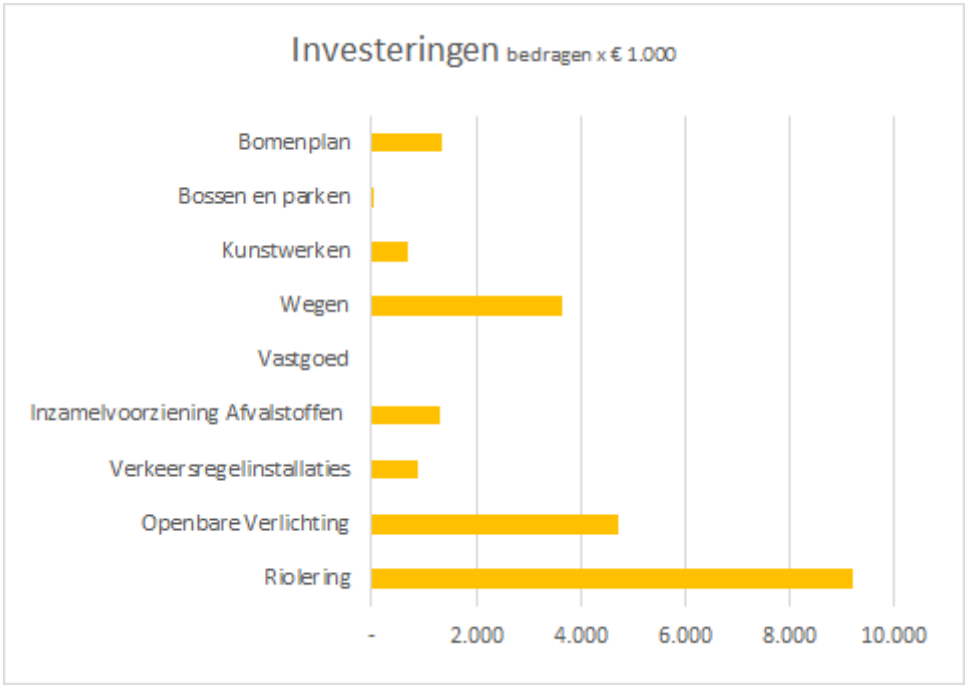
Planning
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma’s in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,7 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2023-2026 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.
De cijfers voor begroting 2023-2026 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren doordat er diverse stelposten zijn opgenomen en een aantal wijzigingen zijn doorgevoerd:

- Daling van de kapitaallasten met name als gevolg van verlaging van de rente.
- Stijging van de investeringen met name door investering in de vloer van de busremise aan de Westervoortsedijk (vloeren zijn slecht door slechte ondergrond en zwaargebruik).
- Stijging incidenteel en planmatig onderhoud door actualisatie en indexering als gevolg van extreme bouwkostenstijging.

Voor het verbeteren van de luchtkwaliteit in scholen heeft het Rijk de SUVIS-regeling ingesteld. Dit is een subsidie voor het verbeteren van het klimaat naar de norm van klasse B van Frisse scholen (Eigen investering 70%, subsidie 30%). Voor MFC Presikhaven, MFC De Salamander en MFC De Spil is deze subsidie aangevraagd en toegekend. Er wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze drie gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen. Door de huidige marktontwikkelingen is enige vertraging in de uitvoering opgelopen. Wel is door start van de bouwmaatregelen aan de subsidie eisen voldaan. De komende jaren zullen maatregelen zoveel mogelijk volgens planning worden gerealiseerd.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2023 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2023):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 592,9 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2023 aan kortlopende financiering maximaal € 61 miljoen nodig zijn voor investeringen en projecten. Dit valt binnen de kasgeldlimiet en draagt eraan bij dat de gemeente gefinancierd wordt tegen lage lasten;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 240,4 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2023 een volume van € 22,7 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in de loop van 2021 weer zou aantrekken en zich herstellen is uitgekomen. Het versneld op gang komen van de economie heeft geleid tot grote logistieke knelpunten doordat China nog lange tijd op slot bleef (waar veel zeecontainers stonden opgeslagen). Daarnaast heeft de afgeschaalde productie van computerchips de nieuwe, grote vraag niet kunnen bijbenen met als gevolg grote tekorten op verschillende plaatsen in de ketens van levering van duurzame goederen.
Tel daarbij op dat de prijzen voor energie sinds najaar 2021 fors zijn opgelopen en een voedingsbodem voor inflatie is gelegd. Deze inflatie heeft in eerste instantie niet geleid tot een oplopende rente. De reactie van de centrale banken (bijvoorbeeld FED in Amerika en de ECB in Europa) om de inflatie te beteugelen heeft wel aanleiding gegeven tot een oplopende rente. Waar tot en met 2021 de centrale banken bleven vasthouden aan het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) om de opbloeiende economie niet te snel te confronteren met een hogere rente (want minder kapitaal beschikbaar) is die angst in 2022 overboord gezet. De sterke groei van de economie wordt geacht een hogere rente wel te kunnen dragen. De lage rente, waar de gemeente de afgelopen jaren aan gewend is geraakt, bestaat niet meer. De rente beweegt zich nu op niveaus van vijf jaar geleden (wat historisch gezien nog steeds erg laag is). Het is op dit moment nog niet duidelijk of de rente verder gaat stijgen, zich stabiliseert op het huidige niveau of toch weer gaat dalen.

Financiering van de sociale woningbouw (b)
De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2023 heeft de gemeente nog maar één lening van minder dan € 8.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)
Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
Bij de financiering van instellingen (door leningen of garantstellingen) gaat de hiervoor gememoreerde gestegen rente een rol spelen. Net als de gemeente zijn ook veel verenigingen en stichtingen gewend geraakt aan de lage rente van de afgelopen jaren. De polsstok reikt momenteel minder ver en daarmee moet rekening worden gehouden.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)
Bij het vaststellen van de begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)
Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem. Financiering van sociale woningbouw rechtstreeks door gemeenten komt niet meer voor. Als gemeente houden we rekening met de mogelijkheid dat er behoefte kan ontstaan aan (al dan niet tijdelijk) bijspringen, maar dat zal alleen bij calamiteiten het geval zijn.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)
Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels van de wet Fido, zoals nader vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2023
Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 897,5 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de verwachte leningenportefeuille voor de vaste financiering is € 836,5 miljoen beschikbaar, wat betekent dat per ultimo 2023 naar verwachting een bedrag van € 61 miljoen kasgeld geleend moet worden.

De financieringsfunctie is hiermee in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2023 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	844.934	Reserves en voorzieningen	240.370
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	38.041	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	592.863
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.246
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	14.550	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	61.046
Totaal langlopend te financieren	**897.525**	**Totaal financiering**	**897.525**

Leningenportefeuille 2023

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2023 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2023	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2023
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	518.108	120.698	-45.950	592.856
Nog aan te trekken financiering in 2022 *)				0
Leningen t.b.v. woningcorporaties	8		-1	7
Totaal leningen O/G	**518.116**	**120.698**	**-45.951**	**592.863**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	27.535		-4.871	22.664
Woningcorporaties	8		-1	7
Totaal leningen U/G	**27.543**	**0**	**-4.872**	**22.671**

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2%, in 2021 1,7% en is in 2022 gedaald naar 1,4%. Dit niveau is ook in 2023 van toepassing. Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente er al een aantal jaren voor om leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is. Hoewel de rente in 2022 is gestegen blijven lange looptijden interessant, de rente voor een lening met een looptijd van bv. 30 jaar is momenteel lager dan de rente voor een 15-jarige lening. Een belangrijke taak voor het college is de omslagrente de komende jaren stabiel te houden. Voorwaarde daarvoor is wel dat de markt meewerkt. Bij een snelle stijging van de rente schrijven de regels van het BBV voor dat de omslagrente ook moet stijgen.
Met de in het verleden aangetrokken leningen met lange looptijden van 20 à 30 jaar is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Daarvoor is het dan wel noodzakelijk dat leningen met kortere looptijden een lagere rente hebben dan langer lopende leningen, wat overigens wel de normale gang van zaken is. De huidige

zogeheten inverse rentecurve, waarbij de rente op langer lopende leningen lager is dan voor leningen met een kortere looptijd, is allesbehalve normaal.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Maximaal toegestane leningen 2023	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2023 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2023 heeft een omvang van € 854,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 72,6 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2023 van € 854,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 170,9 miljoen worden geherfinancierd.
Als gevolg van de renterisiconorm mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vier jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan. Gezien de opbouw van de leningenportefeuille met vooral looptijden van 20 jaar en langer hoeft de gemeente nog heel lang niet bang te zijn tegen de limiet van de renterisiconorm aan te lopen.
Voor het jaar 2023 komt de prognose van het renterisico uit op slechts 4,8 %. De noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden en aangezien in het verleden vooral leningen zijn aangetrokken met een erg lange looptijd, hoeven voorlopig alleen oude leningen afgelost te worden. Er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2023 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2023 € 10,7 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen

het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde. De drempelwaarde heeft op het moment van schrijven geen praktische betekenis. De banken berekenen over saldi van die omvang de negatieve rente van de ECB door, waardoor het voor gemeenten niet interessant is overtollig geld op de bankrekening te laten staan. Stallen in de schatkist kost geen geld.
In 2023 zal de negatieve rente niet meer worden doorberekend (de ECB heeft die inmiddels afgeschaft) en daarmee wordt de drempelwaarde een voor het schatkistbankieren een variabele waarop gestuurd moet worden. Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren en het voldoen aan de voorwaarden mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

De bedrijfsvoeringfuncties zorgen ervoor dat het primaire proces hun taken zo optimaal mogelijk kan uitvoeren. De bedrijfsvoeringsfuncties brengen systemen en werkprocessen in lijn met wat we in de stad willen bereiken, bieden inzicht in datgene wat we willen bereiken, schetsen de juridische of financiële randvoorwaarden, ondersteunen bij de strategische en communicatieve opgaves, benutten technologische ontwikkelingen en investeren in nieuwe vaardigheden en competenties van onze medewerkers. Per bedrijfsvoeringsfunctie worden de opgaven geschetst. Een aantal van deze opgaven is niet gekoppeld aan een specifieke bedrijfsvoeringsfunctie. De belangrijkste hiervan is het traject 'Lekker werken aan de ambities van Arnhem.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Organisatie ontwikkeling; Lekker Werken Aan de Ambities van Arnhem

In 2022 is de organisatie gestart met het traject 'Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem'. Het traject sluit aan bij de filosofie die we vier jaar geleden hebben beschreven onder de titel 'Zo werken we in Arnhem'. We kozen ervoor om maatschappelijke opgaven centraal te stellen en daaraan te werken vanuit de lijn, de programma's en de wijken. We zijn trots op wat we daarmee hebben bereikt. Maar we zien ook dat dit model nog niet consequent is doorgevoerd. Daardoor is het bijvoorbeeld niet altijd helder welke activiteiten onder lijn-, programma- en wijksturing plaatsvinden en hoe die sturing dan plaatsvindt. Daar willen we wat aan doen. Het is zeker niet de bedoeling om een nieuw model te ontwerpen. We willen als organisatie juist terug naar de basis van het bestaande model. We willen alleen die dingen bijstellen die zijn scheefgegroeid of die niet soepel draaien. Helder en simpel.
Met 'Lekker werken aan de ambities van Arnhem' zorgen wij voor een werkklimaat waarin de organisatie op een prettige en goede manier aan de ambities van de stad kan werken, een veilige werkomgeving die ervoor zorgt dat we effectief en efficiënt kunnen werken. Een inclusieve organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd. Om dit te bereiken zijn we continue - op een gestructureerde wijze - in gesprek met de organisatie op verschillende niveaus; van beleid tot uitvoering. De inbreng van collega's dient als input voor de ontwikkeling van het organisatieprogramma. Een continue cirkel van leren en verbeteren.

Huisvesting en hybride werken

Huisvesting en Hybride werken zijn twee onderwerpen met een belangrijke verwevenheid. Hybride werken is inmiddels een nieuwe werkelijkheid. Een passende huisvesting, een hybride personeelsbeleid en een thuiswerkplek ondersteunen dit. De kern van hybride werken is dat medewerkers daar werken waar dat het meest effectief is. Dat kan soms thuis zijn, soms een locatie in de stad of bij één van onze partners, en uiteraard ook op kantoor. Bij gebruik van het kantoor zal het accent zwaarder op de functie van overleg- en ontmoetingsplek komen te liggen. Hybride werken heeft dus invloed op het aantal en soort werkplekken dat we nodig hebben. Tegelijkertijd zijn er nog steeds functies waarvoor de dagelijkse werkzaamheden ook dagelijks bezoek aan kantoor betekenen. We werken aan een plan hoe we onze huisvestingsvraag op een duurzame en toekomstvaste manier kunnen vormgeven.
In het huisvestingsplan willen wij ook invulling geven aan de gezamenlijke wens van het cluster Werk & Inkomen, de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams om het wijkgericht werken verder te versterken middels integrale dienstverlening dicht bij de inwoner. Gezamenlijke huisvesting in de wijken, waarbij er ook voor ketenpartners en medewerkers uit de kernorganisatie mogelijkheden zijn om aan te landen, kan dit ondersteunen. Doelstelling is om in de eerste helft van 2023 een plan voor de toekomstige en duurzame huisvesting van de gemeentelijke organisatie voor te leggen.

De Connectie

Uitvoerende onderdelen van de bedrijfsvoering van de gemeente Arnhem zijn, samen met de gemeenten Renkum en Rheden, ondergebracht bij De Connectie (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). De Connectie is een gemeenschappelijke regeling (GR), waarvan Arnhem voor 72% eigenaar is.

De Connectie heeft een moeizame start gekend. Hoewel in de afgelopen jaren zeker progressie is geboekt, is tegelijkertijd op een aantal terreinen duidelijk nog sprake van noodzaak tot verbetering. Het bestuur van De Connectie, gevormd door wethouders van de drie betrokken gemeenten, heeft in de zomer van 2021 een bestuursopdracht voor de directie van De Connectie geformuleerd. Daarin gaat het om het opnieuw bezien van de wijze van organiseren (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op

langere termijn en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële en bestuurlijke positie van de eigenaar-gemeenten. De Connectie heeft de uitwerking van de bestuursopdracht ter hand genomen en uitgewerkt in een (tussen)rapportage die in mei aan de gemeenten is aangeboden.
In samenspraak met het bestuur van De Connectie, de gemeentesecretarissen en ambtelijk opdrachtgevers zijn er afspraken gemaakt over de verbetering van de governancestructuur, het stoppen van de zelfstandige groeiambitie van De Connectie en een verbeterde aansluiting van de MJPB van De
Connectie op die van de gemeenten. Er is vastgesteld dat er een aanscherping nodig is op het gezamenlijk eigenaarschap en opdrachtgeverschap van de drie gemeenten met zoveel mogelijk
als resultaat één opdracht voor De Connectie.

Een belangrijke opgave om te komen tot een effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering, is het verder harmoniseren van systemen en applicaties bij de drie gemeenten. Hier zijn nog onvoldoende slagen in gemaakt. Recent is door bureau Berenschot een verkenning uitgevoerd hoe op dit punt verder te verbeteren.
Een tweede opgave is de kwaliteit van de dienstverlening. De Connectie heeft op dit punt progressie laten zien, maar ook hier zijn nog stappen te zetten. Gemeenten en De Connectie zetten hier gezamenlijk op in.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Dit gaat verder dan alleen het werven van nieuwe collega's, ook het behoud van collega's staat centraal. We zien de huidige arbeidsmarkt steeds krapper worden. Huidige cijfers laten zien dat we meer vacatures hebben dan werkzoekenden. Dit is landelijk de trend. Dit betekent dat we ons meer en anders moeten profileren dan voorheen. De komende periode zullen we meer gaan investeren in het benaderen van de arbeidsmarkt. Ook gaan we een start maken met de gemeentepool. Dit is een eigen initiatief om boven formatief nieuwe collega's aan te stellen die we intern gaan opleiden en begeleiden naar toekomstige vacatures. Zo kunnen we vroegtijdig mensen opleiden naar functies die bijvoorbeeld lastig te vervullen zijn. De nieuwe collega's voor de gemeentepool worden op competenties geworven en zullen afkomstig zijn uit diverse doelgroepen. Op deze manier hopen we ook een verdere stap te kunnen zetten in onze ambitie naar een diverser personeelsbestand.
De extra collega's van de gemeentepool worden gedurende de eerste twee jaar ingezet daar waar er behoefte (opdracht/vacatureruimte/inhuur) heerst en zullen zoveel mogelijk gefinancierd worden door reeds bestaande vacatureruime, aangevuld met financiële ruimte die (initieel) ontstaat door verminderde inhuur en extra vrijgekomen middelen. Op deze manier zal de werkdruk bij de reeds zittende collega's afnemen, en daarmee hopelijk ook het verzuim.
Met ingang van 2023 zullen we overstappen naar een nieuwe arbodienstverlener met wie we afspraken maken over de gewenste verzuimaanpak.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

Informatisering en automatisering

Open en transparante overheid

De Wet Open Overheid is bedoeld om overheden transparanter te maken en moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze wet sluit aan op de ambities van Arnhem en heeft grote impact op de informatievoorziening waarvoor een meerjarig plan wordt gerealiseerd en uitgevoerd terwijl er ook al diverse inspanningen (Open WOB, Open Data etc.) lopen.

Om gegevens transparant te maken, moeten ze betrouwbaar en vindbaar zijn. Met de inzet van extra capaciteit worden de grote achterstanden op het gebied van informatievoorziening (analoge en digitale archieven) in de komende jaren weggewerkt en processen zodanig ingericht dat dit in de toekomst voorkomen kan worden. Een

integraal kwaliteitssysteem voor de volledige informatiehuishouding wordt opgetuigd om de kwaliteit te meten en te borgen.

Informatieveiligheid en privacy
De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming zijn ingevoerd als wettelijke kaders waaraan gemeente Arnhem moet voldoen. De landelijke overheid wil dat inwoners bij alle overheden hetzelfde niveau van veiligheid voor hun gegevens kunnen verwachten. In het regeerakkoord wordt nadrukkelijk gesproken over de toenemende mate waarin geïnvesteerd moet worden in cybersecurity bij een toenemende mate van externe dreigingen. Wij zetten de volgende stappen:

- Investering in een meerjarig programma om te komen tot adequaat volwassenheidsniveau op Informatieveiligheid & Privacy (BIO-niveau).
- Technische oplossingen hanteren voor het beveiligen van de werkplek en de generieke ICT-omgeving.
- Toevoegen van deskundig personeel op het gebied van privacy en veiligheid om de wettelijke taken vanuit de BIO en AVG uit te kunnen voeren.

Innovatie- en Informatiegestuurd werken
Onze maatschappij informatiseert in een rap tempo en raakt daarmee alle beleidsterreinen. We benutten de technologische mogelijkheden zoals van de Smart City- en Common Ground ontwikkelingen op een bewuste wijze met oog voor de beperkingen en risico's. Innovaties worden op een gestructureerde wijze binnen processen beoordeeld, verbonden met de huidige en toekomstige doelen en worden de drijvende kracht voor de versnelling van de digitale transformatie van de gemeente. We realiseren hiervoor een passende fasering, organisatievorm en procesgang/werkwijze.

We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van meetbare doelen en de benodigde indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's het beleid en de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. We bouwen aan de 'centrale waarheid' als gegevensbasis en zetten multidisciplinaire teams in die werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren.

Digitale Dienstverlening
We werken aan een optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen, waarbij het noodzakelijk is om veel processen nog klantgerichter én toegankelijker te maken. De online-dienstverlening van de gemeente moet verbeterd en zelfs versneld worden om de klanttevredenheid te verhogen. Hiervoor zal onder andere de eigen website flink onderhanden worden genomen

Arnhem gaat verder met de ontwikkeling op gebied van het digitaliseren van processen, om aan te sluiten bij de manier waarop een groot deel van de inwoners gewend zijn om zaken te regelen: online. Belangrijk bij de digitaliseringsslag is zorgen dat we koersen op een inclusieve dienstverlening, wat betreft de digitale toegankelijkheid, de digitale participatie en in de ondersteuning van mensen met minder digitale vaardigheden.

Regionale samenwerking
We zien een toenemende complexiteit en intensivering van de kosten die gepaard gaan met de informatisering van onze maatschappij en de effecten ervan op de gemeentelijke organisatie. Het vraagt dan om een intensieve (regionale) samenwerking om de kosten beheersbaar te houden tegen een adequate kwaliteit. Hierin ligt de grondslag voor een herijking van de huidige samenwerkingsstructuur en een mogelijke harmonisatie van het applicatielandschap met de regionale partners, welke in de komende jaren de nodige (voor)investeringen zal vragen.

Financiën en control
Financiën & Control werkt vanuit het centrale thema "Wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties". De basis is op orde, zo blijkt ook uit de bevindingen van onze accountant bij interim- en jaarrekeningcontrole. Tegelijkertijd liggen op diverse terreinen nog mooie uitdagingen.

In 2023 willen we verder invulling geven aan verbetering en verandering die eerder is ingezet, onder andere op het gebied van (meer) meetbare doelstellingen, zero based begroten, budget- en verantwoordingscyclus, stuur- en verantwoordingsinformatie en vereenvoudiging van de financiële processen en administratie. Innovatie geven we met name invulling op het gebied van het verwerken van financiële data en het op slimme wijze voorzien in financiële informatie.

Rechtmatigheid
Het jaar 2023 zal het eerste jaar zijn waarin het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording zal afgeven, daar waar deze in het verleden in het oordeel van de accountant zat verwerkt. De rechtmatigheidsverantwoording werd eerder aangekondigd voor 2021 en, later, 2022. Uitstel betekende dat we in 2022 hebben “proefgedraaid” waardoor de werkelijke implementatie in 2023 naar verwachting eenvoudiger zal gaan.

Auditing en risicomanagement
In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld door de raad in 2020.

De speerpunten voor de komende periode zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat we het risicobewustzijn van de organisatie verder willen vergroten door risico’s weloverwogen en bewust te laten nemen en kansen te benutten door:

- een nog betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote risicovolle projecten die voldoen aan de hiervoor gestelde criteria;
- ontwikkelen van handreikingen en trainingen risicomanagement voor medewerkers om deze zo goed mogelijk te faciliteren om risico’s expliciet in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Het belang van deze onderzoeken is onderstreept door afspraken hierover vast te leggen in de verordening Financieel beleid en beheer. Het accent van deze onderzoeken zal vooral betrekking hebben op de doeltreffendheid en doelmatigheid van de bedrijfsvoering. In 2023 zullen minimaal twee onderzoeken worden uitgevoerd die kwalificeren als 213a. In gezamenlijk overleg met onze accountant en de Rekenkamer en in afstemming met de auditcommissie zullen de onderwerpen van onderzoek nader worden bepaald.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Het streven is om de informatievoorziening aan zowel de raad als de samenleving te verbeteren. Vanuit Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Juridische advisering vindt gemeentebreed en in aansluiting op alle programma’s plaats. De komende periode verwachten we blijvende extra inzet op het terrein van Veiligheid.
Verder zullen de komende jaren de Wet open overheid (Woo), de omgevingswet, de energietransitie, het hybride werken en de ondersteuning van wijkinitiatieven de nodige aandacht vragen.

Juridische procedures
In ons werk zijn de grondbeginselen van de rechtsstaat uiteraard van groot belang. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben ook extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Control
Transparantie is van groot belang, zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet elektronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. We ondersteunen de afdelingen om besluiten goed te motiveren, zodat voor de betrokken burgers helder is waarom een bepaald besluit genomen is.
Voor de invoering van de Wet open overheid (Woo) zijn we al gestart met het publiceren van beslissingen op Wob-verzoeken als open data. Deze werkwijze past bij het beeld van een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid, waaraan we graag willen voldoen..
Met de verdere implementatie van de Woo zal geleidelijk steeds meer informatie actief openbaar worden gemaakt.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk instrument van de gemeente om onze inwoners en bedrijven te betrekken bij de ambities, doelstellingen en dienstverlening. We informeren, betrekken, gaan de dialoog aan en formeren of gaan samenwerkingen aan. Soms moeten we overtuigen maar we zijn bovenal gericht op participatie. We willen goed in contact zijn en doen dit op begrijpelijke, toegankelijke en inclusieve wijze.

Onze communicatie-strategie en ieder communicatieplan vloeit voort uit de gemeentelijke visie en strategie en de daarop gebaseerde bedrijfsplannen op programma- en projectniveau.

Naast deze communicatielijnen gericht op de Arnhemse inwoners en bedrijven werken we als gemeente ook aan onze zogenaamde corporate communicatie. Dat bestaat uit de interne-, arbeidsmarkt-, en strategische merkpositiecommunicatielijn. Het doel daarvan is dat we zichtbaar zijn en laten zien dat de gemeente aantrekkelijk is onder meer als werkgever en als samenwerkingspartner.
Maar òòk willen we aan woningzoekenden, scholieren, studenten en bedrijven binnen èn buiten Arnhem laten zien dat het goed toeven is in Arnhem. Zowel in de stad als bij de gemeentelijke organisatie.

Specifiek aan bedrijven willen we laten zien dat ze zich goed in Arnhem kunnen vestigen en/of investeren en dat er kansen liggen. Deze liggen in Arnhem met name in de Energiesector en de creatieve sector, waarop dan ook de focus qua communicatie zal liggen. Deze ‘stads-PR’ voert de gemeente uit samen met de Citymarketing Arnhem. Ook wordt er samengewerkt met de bedrijven en organisaties in de genoemde sectoren zoals Connectr, IPKW (Industriepark Kleefse Waard) en Arnhems Buiten maar ook The Economic Board, De Provincie Gelderland en Oost.nl.

Hiertoe zal in het eerste kwartaal 2023 een apart hoofdstuk worden gemaakt in het dan op te leveren ‘algemeen strategisch communicatieplan’ van de gemeente. Gelet op het feit dat deze laatstgenoemde (corporate) communicatietaak in toenemende mate van belang wordt geacht (‘Arnhem op de kaart zetten’) en dit binnen de huidige communicatieopdracht nog niet expliciet was belegd, wordt tevens in financiële zin in kaart gebracht wat hiervoor nodig is.

Daarnaast gaan we uitvoering geven aan het plan om de visuele identiteit in lijn te krijgen met de moderne vraaggerichte organisatie die we willen zijn. Citymarketing Arnhem heeft hiervoor gedegen onderzoek gedaan, de waarden voor de stad Arnhem in kaart gebracht en op basis hiervan een passende visuele identiteit ontwikkeld. We willen de huisstijl van de gemeente 'restylen' door een verdiepingsslag te maken op wat er al ligt, zodat de nieuwe huisstijl aansluit bij de behoefte van de organisatie en de stad.

Inclusieve gemeentelijke communicatie
Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Inkoop

Voor inkoop geldt dat, naast de gebruikelijke doel- en rechtmatigheid, de focus ligt op Lokaal, Sociaal, Duurzaam/Circulair inkopen (LSDC). Momenteel loopt er een project dat tot doel heeft om de resultaten op deze gebieden te versterken. Om dit te bereiken zal er bij toekomstige aanbestedingen meer maatwerk plaatsvinden, waarbij onderzocht wordt welke kansen er liggen op de maatschappelijke thema’s om hier vervolgens maximaal op in te kunnen zetten.. Daarnaast vraagt de ambitie op deze thema’s ook een bewustwording bij interne opdrachtgevers. Het project LSDC wil zowel in de uitvoering als aan de opdrachtgeverskant de maatschappelijke bewustwording doorontwikkelen om daarmee de resultaten op die thema’s te vergroten.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025	Begroting Formatie 2026
Bestuur	**46**	**47**	**47**	**47**	**47**	**47**
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	8	8	8	8	8
Personeel	**997**	**1.003**	**1.043**	**1.026**	**1.018**	**1.016**
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	997	1.003	1.043	1.026	1.018	1.016
Totaal personeel gemeente Arnhem	**1.043**	**1.050**	**1.090**	**1.073**	**1.065**	**1.063**

Verloop formatie

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**960**	**938**	**937**	**935**	**935**
Bij: n.t.b. capaciteit coalitieakkoord	0	58	44	39	38
Bij: n.t.b. capaciteit Strategie Beleid en Regie	14	28	28	28	28
Bij: Nieuwkomers 2022	8	0	0	0	0
Bij: op peilen houden/brengen Openbare Ruimte	6	6	6	6	6
Bij: uitbreiding klantenservice	4	4	4	4	4
Bij: extra capaciteit verstedelijkingsopgave	3	3	3	3	3
Bij: onderwijs uit Rijksmiddelen en Regio in formatie	2	2	2	2	2
Bij: ondersteuning adviesraden	1	1	1	1	1
Bij: regio-archeologie	1	1	1	1	1
Bij: regiosecretaris	1	1	1	1	1
Bij: fin adm med Regio	1	1	1	1	1
Bij; uitbreiding doorbraak naar werk ivm stucturele krapte	1	1	1	1	1
Bij: voor 2 jr: accountmanager zelfstandig ondernemers	1	1	0	0	0
Bij; voor 1 jr: praktijkondersteuner jeugd	1	0	0	0	0
Bij: voor 1,5 jr: jr bestuursadviseur veiligheid (wietexp/NPO)	0	1	0	0	0
Bij: procesregisseur veiligheidshuis, pilot wordt structureel	1	1	1	1	1
Bij: stratgische bestuursadviseur veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: voor 2 jr: jr bestuursadviseur schulddienstverlening (corona)	1	0	0	0	0
Af: n.t.b formatie MJPB2023 Herijking Afval	0	-2	-2	-2	-2
Af: GO Arnhem-Nijmegen wegens vorming Groene Metropoolregio	-2	-2	-2	-2	-2
Afronding		-1	-1	-2	-3
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2023-2026	**1.003**	**1.043**	**1.026**	**1.018**	**1.016**

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**997**	**1.003**	**1.043**	**1.026**	**1.018**	**1.016**
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	**78.170**	**88.585**	**90.053**	**88.556**	**87.824**	**87.698**
Gemiddelde loonsom (in €)	**78.442**	**88.292**	**86.315**	**86.280**	**86.255**	**86.283**

Toelichting formatieve mutaties

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). In afwachting van de uitkomsten van het onderzoek zijn in de afgelopen jaren incidenteel middelen beschikbaar gesteld om het knelpunt op te lossen.
Dit onderzoek, waarbij opgaven en bezetting met elkaar in verband en vergeleken met andere gemeenten zijn onderzocht, laat zien dat de SBR-bezetting zich passend verhoudt tot opgaven in de stad en de hierop geformuleerde ambities. Ook in vergelijking met andere gemeenten is geen sprake van grote afwijkingen. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek zijn er in de begroting 2023 middelen gereserveerd om hier structureel invulling aan te geven. Deze middelen zijn globaal vertaald naar formatie, 28 fte vanaf 2023.

Coalitieakkoord
Om de in het coalitieakkoord geformuleerde opgaven en doelstellingen te kunnen realiseren, is een uitbreiding van de benodigde capaciteit voorzien. In het coalitieakkoord zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld en wordt in kaart gebracht welke capaciteit per programma noodzakelijk is om de beoogde resultaten voor de stad te behalen. Omdat nog niet alle beschikbaar gestelde middelen naar formatie zijn vertaald, geeft de in de bovenstaande tabel (verloop formatie) opgenomen regel ten aanzien van de capaciteit coalitieakkoord nog niet het volledige beeld. De komende periode wordt gebruikt om deze vertaling af te ronden.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

Lokale overheden werken steeds meer en intensiever met elkaar samen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en op verschillende manieren. De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen provincies, gemeenten en waterschappen.
Per 1 juli 2022 is een wijziging van de Wgr in werking getreden. Deze wijziging is erop gericht de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De komende tijd wordt bezien wat de gevolgen van de wijzigingen in de Wgr zijn voor de Arnhemse kadernota en de inbedding van de verbonden partijen in de P&C-cyclus.

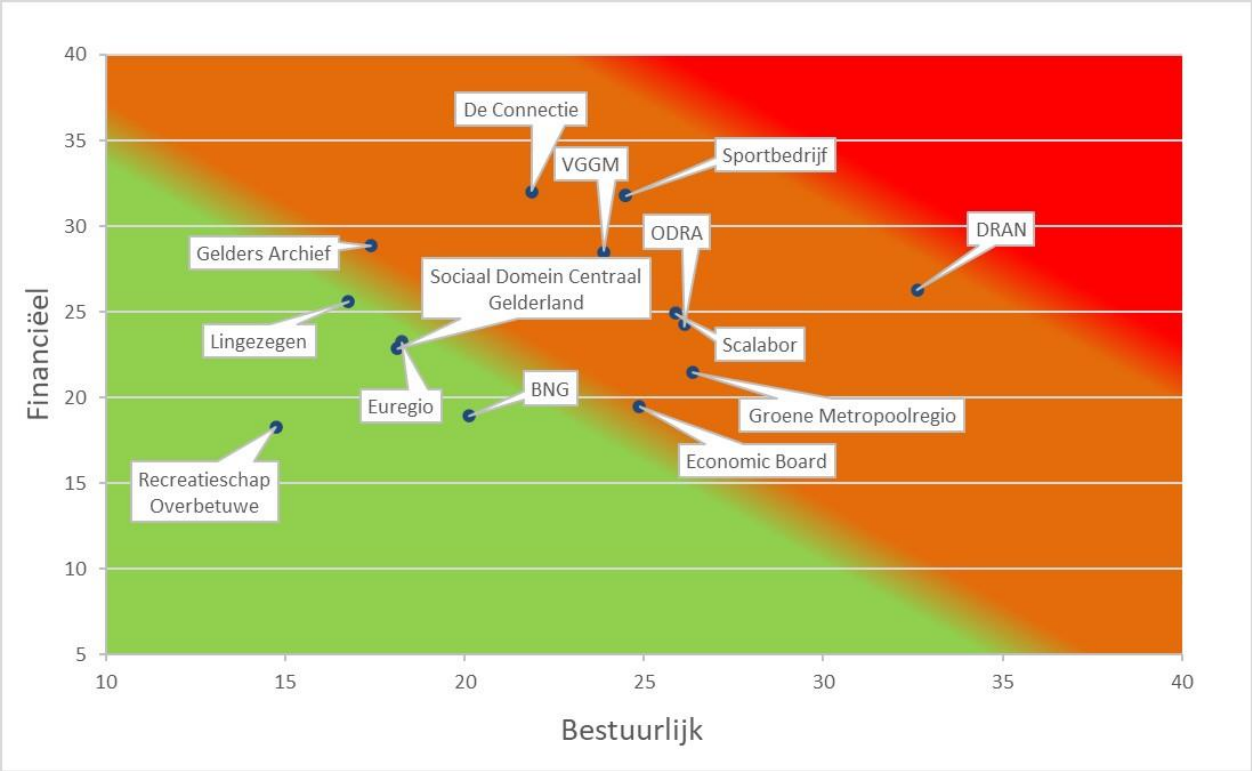
Diversiteit en inclusiviteit

De verbonden partijen vragen we mee te bouwen aan een inclusieve en diverse stad. Dat kunnen ze doen door te kijken naar de samenstelling van hun personeelsbestand, de bedrijfsvoering en de dienstverlening. In 2022 hebben we ze gevraagd aan te geven wat ze al doen, welke ervaringen ze hebben, wat ze nog meer willen bereiken en wat ze daarvoor willen gaan doen. Op basis van de reacties stellen we nog vast wat aanvullend nodig is. We stimuleren de verbonden partijen sowieso gebruik te maken van ons aanbod. Ze kunnen deelnemen aan het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’. Dit netwerk bestaat al uit veertien organisaties: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland,

Rechtbank Gelderland, Musis en Stadstheater Arnhem, Scalabor, Focus Filmtheater, Rijnstad en gemeente Arnhem. Ook bieden we ze een verdiepend gesprek aan, waarin we ingaan op wat inclusie en diversiteit inhoudt en hoe je er als organisatie aan kunt werken.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2023 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogst scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Scalabor.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW) detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. Deze taak wordt tijdelijk waargenomen door de concerncontroller.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	7.843.214
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	5.556.885
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	1.286.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 zagen wij: • Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering e.d.); • Een ouder wordende SW-populatie die minder belastbaar is en meer begeleiding nodig heeft; • Dat door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; • Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; • De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen heeft als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. In 2023 en verder vragen deze ontwikkelingen ook onze aandacht. In 2021 maakten wij in de rol van opdrachtgever ook nieuwe (financiële) afspraken voor de uitvoering van de Wsw taken. De termijn van het huidige aanwijsbesluit gaat vanaf 2023 voor onbepaalde tijd in en de nieuwe (financiële) afspraken voor de komende drie jaar zijn opgenomen in de Regeling uitvoering Wsw door Scalabor B.V. 2023-2025. Tot slot zien wij voor 2023 en verder dat voor de inkoop van diensten en producten (uitgezonderd de SW en beschut werk) waarschijnlijk een aanbestedingsprocedure wordt opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie

Scalabor heeft in haar begroting de volgende **risico's** opgenomen:

SW medewerkers
Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspraken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit zijn inmiddels aangepast en gelden voor de periode 2023-2025. Op basis van een evaluatie kijken de gemeenten of het uitvoerend werkgeverschap bij Scalabor ook voor de periode 2026 en verder wordt ondergebracht. Dit proces zal ook dan weer vanuit de module WgSW van de MGR worden begeleid. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt.
In totaal komen 388 SW medewerkers in de komende jaren in aanmerking voor de Regeling Vervroegde Uittreding. Wij gaan ervan uit dat niet iedereen hiervan gebruik zal maken en hebben begroot op 25 fte uitstroom als gevolg van RVU per jaar. Wanneer dit hoger ligt dan heeft dat een (negatief) effect op de omzet.

Corona
De effecten van corona raken iedereen en zo ook mensen die begeleiden en de inwoners die (met hulp) begeleid worden naar een betaalde baan. Het blijft ook nu weer onduidelijk hoe het virus zich ontwikkelt, welke impact dit heeft op de capaciteit en of het Rijk weer extra middelen beschikbaar stelt.

Arbeidsontwikkeltrajecten (AO-trajecten)
Voor de AO-trajecten is een dienstverleningsovereenkomst afgesproken met de Gemeente Arnhem. Voor de omzet uit deze trajecten is rekening gehouden met een behouden aantal instromers. Ondanks een toename in de toeleiding naar Scalabor blijft het een risico dat de begrote aantallen ook gehaald kunnen worden.
Het contract met Scalabor voor arbeidsontwikkeltrajecten (AO) loopt per 1-1-2023 af. Voor de nieuwe contractperiode moet de gemeente een aanbestedingstraject volgen. Scalabor is niet de enige aanbieder van AO trajecten. Het is een risico voor Scalabor dat meerdere partijen inschrijven op de aanbesteding en dat een van de andere partijen het beste voldoet aan de voorwaarden en daarmee het contract mag uitvoeren.

Inflatie
Er is rekening gehouden met inflatie, maar of het gehanteerde percentage voldoende is blijft een risico.

Beheersmaatregelen

SW bestand
De begeleiding van SW medewerkers is ondergebracht in een aparte module binnen de gemeenschappelijke regeling (MGR). De vertegenwoordigers van de diverse gemeenten komen heel regelmatig bij elkaar over diverse ontwikkelingen binnen de gemeenschappelijke regelingen. De MGR is tevreden over Scalabor en heeft ook het aanwijsbesluit verlengd. Indien er ontwikkelingen zijn die aandacht behoeven is daar direct aandacht voor en kan het reguliere overleg daarvoor gebruikt worden. Hierdoor worden ontwikkelingen tijdig opgepakt en kan er op dat moment gehandeld worden om een risico te beperken.

Arbeidsontwikkeling
Scalabor heeft in 2022 haar complete producten en dienstpakket aangepast in afstemming met de gemeente Arnhem. In het jaar 2022 is tegelijkertijd gestart met een informatiecampagne waarbij onder andere de website compleet is vernieuwd. Daarnaast worden, met behulp van roadshows, de regisseurs werk en inkomen op de hoogte gebracht en wordt de feedback gebruikt om de aansluiting nog beter te maken.
Door een combinatie van

- gebruik maken van de opgedane ervaringen;
- in contact blijven met de Gemeente over de stand van zaken;
- open staan voor verbeteringen;
- verbeteringen ook doorvoeren;

wordt het risico op verminderde toeleiding van inwoners naar Scalabor en het verliezen van de aanbesteding verkleind.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur. Deze taak wordt tijdelijk waargenomen door de concerncontroller.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.680.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.620.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	17.500.000
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie

Sturing

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, regelmatig overleg.
De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem is de afgelopen jaren gegroeid van voldoende naar goed. Er is altijd ruimte voor verbetering. Samenwerking en professionalisering blijft daarom een punt op de agenda in relatie tot het Sportbedrijf. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf is tegenwoordig goed te noemen. Na jaren van investeren in de relatie weet men elkaar goed te vinden op de inhoud.
De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is continu in ontwikkeling. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Op dit moment onderzoeken wij hoe we de uitgebreide verantwoording die het Sportbedrijf aanlevert op de inhoud, toegankelijker kunnen maken voor de gemeenteraad.
Het inzicht in de kostprijs van de activiteiten is door de jaren heen verbeterd. In 2021 is gewerkt aan inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit heeft geresulteerd in een eerste versie van een activiteitenbegroting ten behoeve van 2022. Het verbeteren van inzicht in maatschappelijke meerwaarde tegenover kosten, door middel van het jaarlijks verbeteren van de activiteitenbegroting, is een doorlopend proces. Sportbedrijf en gemeente blijven samenwerken om dit inzicht en de sturing te verbeteren. In 2021 is ook een duidelijkere scheiding gemaakt tussen inkomsten uit (sport)subsidie en overige inkomsten. In 2022 is een verbetering aangebracht in berekening van kostprijs per locatie, om nog beter aan te sluiten op de daadwerkelijke kosten. Zo blijft SA waar het kan verbeteringen doorvoeren om zo transparant mogelijk aan te geven waar het budget aan wordt besteed en zo goed mogelijk te kunnen sturen op inhoud.

Financieel

In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. In 2021 is er een positief resultaat behaalt van ongeveer €50.000. Dit is in overleg weer toegevoegd aan het EV.

Sportbedrijf heeft 2021 afgesloten met een klein positief resultaat. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk.
Voor 2021 is tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf.
Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment heeft het Sportbedrijf een begroting ingediend voor 2022 die nagenoeg sluitend is en uitgaat van een klein negatief resultaat (€75.000,-). De taakstelling van €0,75 miljoen in combinatie met corona beperkingen heeft Sportbedrijf genoodzaakt een uiterst sobere begroting in te dienen en waar mogelijk de eigen inkomsten te verhogen
Voor 2023 is de financiële toekomst wat meer onzeker. Dat heeft te maken met de onzekerheid over de gestegen prijzen in het algemeen en de energiekosten in het bijzonder. Daarnaast zijn de loonkosten op basis van de CAO flink toegenomen. Tegelijkertijd heeft de gemeente reeds een aantal maatregelen genomen (extra ruimte van €0,3 miljoen) om Sportbedrijf in de energiekosten tegemoet te komen en komt de indexatie waarschijnlijk hoger uit dan voorgaande jaren. Deze onzekerheid voor 2023 maakt dat het Sportbedrijf voor 2023 wederom behoudend en sober moet begroten.

Samenwerking
In 2021 is de verzelfstandiging geëvalueerd door Hiemstra en de Vries. Zij concluderen dat, zoals bij elke verzelfstandiging, de nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. tijd nodig heeft gehad. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen kreeg daardoor minder aandacht. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. In de afgelopen jaren is de situatie significant verbeterd en is helderheid gekomen in bovengenoemde zaken.
De huidige samenwerking is over het algemeen goed te noemen. In 2022 hebben we constructief met elkaar samengewerkt en geen conflicten gehad. Het blijft zaak om, zoals in elke samenwerking, scherp te blijven op de verschillende rollen die men vervult en de daar bijhorende verantwoordelijkheden. In 2023 verwachten wij geen bijzonderheden op dit vlak.
De verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij sinds 2022 lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.062.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	143.995.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	-1.300
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch (voorzitter) en de portefeuillehouder Economische Zaken hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	119.965
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	146.418
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	164.000

Ontwikkelingen

The Economic Board richting op de samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven op het gebied van economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio.

The Economic Board is aanjager en versterker van de economische groei in de regio Arnhem-Nijmegen rondom de thema's Energy, Health, Hightech met cross-over Food, Slimme Duurzaamheid en Arbeidsmarkt. The Economic Board stimuleert innovaties in deze sectoren en de cross-overs daartussen. Dat doet ze onder meer door te communiceren over het bijzonder potentieel en ontwikkelingen in de regio, mogelijke partners aan elkaar te verbinden en bedrijvigheid en innovaties te stimuleren en aan te jagen. The Economic Board representeert een diverse en grote achterban, die zich uitstrekt over een aanzienlijk gebied (ca 800.000 inwoners) met een actief en betrokken MKB, alles zich afspelend binnen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen.

The Economic Board richt zich onder de noemer Lifeport specifiek op de clusters energy, health en food, vanuit de propositie dat de regio Arnhem-Nijmegen juist met innovaties op deze thema's een bijdrage kan leveren aan grote maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld rond energie en klimaat. Voorbeelden waar de krachtenbundeling van de samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en onderwijs rond innovaties zijn de IPKW Cleantech campus en het Connectr innovation lab in Arnhem of TPN West in Nijmegen en Innofase in Duiven. Op de Noviotech Campus in Nijmegen werken universiteit en het bedrijfsleven samen aan onderwerpen als preventie en pandemische paraatheid in combinatie met verregaande digitalisering van de zorg.

Samen met de Groene Metropoolregio en kennisinstellingen in de regio werkt The Economic Board daarnaast via een gezamenlijke regionale arbeidsmarktagenda aan een beter aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio. Arnhem betaalt de bijdrage aan The Economic Board via de Groene Metropoolregio.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	-78.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	17.627.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	33.431.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’. Hoewel in de afgelopen jaren op een aantal terreinen progressie is gemaakt, is tegelijkertijd op een aantal terreinen sprake van noodzaak tot verbetering.
Deze noodzaak is door het bestuur van De Connectie vertaald naar een bestuursopdracht. Daarbij gaat het om nieuwe afspraken met betrekking tot de wijze van organiseren van de samenwerking (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op langere termijn (groeiambitie) en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële positie van de eigenaar-gemeenten. De uitkomsten moeten leiden tot een nieuw ontwikkelperspectief waar de balans tussen financiële haalbaarheid en inhoudelijke noodzakelijkheid opnieuw is vastgesteld en deze een plek krijgt in een nieuw beleidsplan en MJPB. Na het vaststellen van de bestuursopdracht is door De Connectie en de gemeenten samen gewerkt aan de doorontwikkeling van de samenwerking. De eerste resultaten van de uitwerking van de bestuursopdracht zijn opgenomen in de tussenrapportage “Versterken in verbinden”. Daarnaast is dit jaar voor het eerst een aparte perspectiefbrief aangeboden. Met dit instrument wordt beoogd om de begroting van De Connectie meer volgend te laten zijn aan het perspectief dat de gemeenten hierop hebben.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting van de Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

De risico's die door De Connectie in de MJPB 2023-2026 zijn beschreven, zijn door de getroffen beheersmaatregelen in aantal en omvang afgenomen. Daartegenover is met name de dreiging op het gebied van Informatieveiligheid en privacy toegenomen. Om opgewassen te zijn tegen bedreigingen enerzijds en om anderzijds te kunnen voldoen aan de Baseline

Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal blijvend geïnvesteerd moeten worden om een passend niveau wat betreft informatieveiligheid en privacy te bereiken.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	10.607.584
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	6.064.932
Ontwikkelingen	In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. De hieronder vallende beleidsregels zijn in 2022 geactualiseerd. Separaat aan deze ontwikkeling lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Beide ontwikkelingen dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer. Daarnaast heeft Corona in 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Dit alles samen maakt dat voor 2021 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Voor 2022 verwachten we een vergelijkbaar scenario. In de begroting voor 2023 wordt voor het vraagafhankelijk vervoer getracht een realistische begroting te schetsen door uit te gaan van de cijfers uit 2019. Dit gezien dit het laatste volledige jaar zonder effect van Corona geweest is. Voor het routevervoer wordt als uitgangspunt de cijfers uit de periode september tm december 2021 gebruikt. Los hiervan beweegt het doelgroepenvervoer zich de komende jaren richting zero-emissie. Dit vraagt van gemeenten de komende jaren extra middelen. De transitie naar zero-emissie loopt gelijktijdig met de stijging van de brandstofprijzen. De stijgende prijzen zullen we terug zien in de index in de begroting voor 2023 (en verder).		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat een aantal kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is sinds 2021 een verder vervolg gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt. De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. De eerste effecten hiervan hebben we in 2021 gezien. Deze trend heeft zich doorgezet in 2022 en verwachten we ook voor 2023.		

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Informatie omtrent doelgroepenvervoer zal worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Maurits van de Geijn en de raadsleden Alwin van Engelenburg, Niels Scholten en Yildirim Usta.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.750.313
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	3.337.597
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt een belangrijke financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en het 100.000+ stedennetwerk worden nieuwe projectmogelijkheden met Nederlandse en Duitse projectpartners onderzocht. De samenwerkingsafspraken tussen de 7 Nederlandse en Duitse 100.000plus steden worden herbevestigd door de ondertekening van een Memorandum of Understanding. De Nederlandse regering en het bestuur van Noordrijn-Westfalen hebben afspraken gemaakt over het stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking. De vorderingen komen in 2023 aan de orde op de vijfde Grenslandconferentie die in Nijmegen wordt georganiseerd.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De Groene Metropoolregio is er op gericht de brede welvaart voor de inwoners van de regio verder te versterken. De Groene Metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio. Wethouder Nermina Kundic is voorzitter van het bestuurlijk team Verbonden regio. Andere wethouders nemen deel aan de bestuurlijke teams van de opgaven Productieve regio, Circulaire regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.225.600 dat is opgenomen als de voor 2023 begrote bijdrage van Arnhem is opgebouwd uit € 422.000 voor basiskosten en € 803.600 voor kosten uitvoering regionale agenda.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	331.012
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	1.364.396
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	1.225.600

Ontwikkelingen

De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen.
De regio heeft de volgende ambitie gefomuleerd:

- Samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure.
- Zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving.
- Hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit.

De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio werkt via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agend bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio.

Belangrijke inhoudelijke en financiële partners van de GMR zijn The Economic Board en de provincie Gelderland. De drie partijen werken sinds begin 2022 met een gezamenlijke investeringsagenda aan de activiteiten en projecten binnen de regionale opgaven.

Het Algemeen Bestuur van de GMR heeft medio 2022 de regionale agenda voor 2023-2024 vastgesteld. Daarbij is sprake van een verhoging van de kosten per opgave die deels voortkomt uit indexering, het ‘intillen’ van activiteiten en kosten die al door de regiogemeenten gemaakt werden en deels door nieuwe activiteiten. Voor 2023 is een extra bedrag nodig van €201.919 voor de regionale agenda. Hierin is via het coalitieakkoord 2022-2026 voorzien.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling. Het hieronder opgenomen begrote resultaat van € -/- 201.000,- betreft het resultaat voor onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.418.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	268.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	-201.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	267.400
Ontwikkelingen	De parkorganisatie gaat haar identiteit in 2023 verder versterken en zich ontwikkelen tot een herkenbaar ‘merk’ Park Lingezegen. Ze bouwen verder aan een sterk, betrokken en actief netwerk en haken aan bij de duurzaamheids- en energieopgave. De samenwerking is gericht op de regionale stakeholders zoals de deelnemende gemeenten, provincie en de Groene Metropoolregio. In het park is ruimte voor zelfoogsttuinen, voedselbos en fruitgaarden. De evenementen zijn een mix tussen kunst en cultuur en sport. Het park rijkt innovatievouchers uit aan duurzame initiatieven op het gebied van sport & vitaliteit, natuur & landbouw, kunst, erfgoed of voedsel.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. Binnen de MGR wordt op verschillende terreinen regionaal samen gewerkt in samenwerkingsmodules op het terrein van participatie, onderwijs en zorg. De MGR bestaat uit een kleine beheerorganisatie en vijf modules. De modules zijn: Inkoop van specialistische zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW alsmede Contractmanagement Inburgering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder Paul Smeulders is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mark Lauriks (Participatie), Marco van der Wel (Inkoop zorg) en Nermina Kundic (onderwijs).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	699.000
	Per 31-12-2022	€	

Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	4.512.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	28.973.940

Ontwikkelingen De MGR zet in 2023 de werkzaamheden zoals die in de afgelopen jaren zijn ingezet en afgesproken voort. Daarbij is geen sprake van nieuw beleid maar wel van doorontwikkeling op de reeds ingeslagen weg. In samenwerking met de gemeenten werkt de MGR voortdurend toe naar nog meer integraliteit, netwerksamenwerking en ketenoptimalisatie in het sociaal domein. In dat kader wordt een mogelijke samenwerking op het gebied van beschermd wonen onderzocht. De voorgenomen werkzaamheden zijn financieel vertaald in een sluitende concept-meerjarenbegroting, waaruit kostenbewustzijn en efficiëntie spreekt.

Risico profiel Laag

Beheersstrategie Niet van toepassing.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats Arnhem

Rechtsvorm Gemeenschappelijke regeling

Programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Doel verbonden partij Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.

Deelnemers in samenwerking Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.

Bestuurlijk belang Wethouder Marco van der Wel is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.

Financieel belang De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.

Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.014.500
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	6.446.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	5.668.000

Ontwikkelingen Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Fysieke verhuizing kantoor ODRA (zomer 2022). Maatregelen naar aanleiding van rapportage commissie Van Aartsen, waaronder mogelijke fusie met andere omgevingsdiensten. Krapte op de arbeidsmarkt.

Risico profiel Middel

Beheersstrategie Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is waarschijnlijk groot. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.
In 2022 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen uit het in 2021 verschenen rapport ‘Om de leefomgeving’ van de commissie Van Aartsen. De meeste initiatieven zullen vanuit het rijk worden geïnitieerd. Een van de mogelijke uitwerkingen kan zijn dat omgevingsdiensten moeten gaan fuseren.
ODRA heeft voor een aantal vakgebieden last van krapte op de arbeidsmarkt. Daarom is men begonnen met het aannemen van starters die met behulp van interne scholing en begeleiding de werkplekken bezetten waarvoor moeilijk ervaren specialisten te vinden zijn.
De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.

	De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Actuele zaken worden op dagelijkse basis besproken. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zo nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders Bob Roelofs en Maurits van de Geijn maken deel uit van het bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	254.043
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.329.852
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	1.134.566
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten. Wel wil het Ministerie hiervoor middelen beschikbaar stellen aan de RHC's: € 350.000 over de komende vijf jaren. Daarnaast heeft het Gelders Archief vanuit uw eigen middelen een voorziening gemaakt van € 400.000. Het moment dat de partners in de Gemeenschappelijke Regeling gaan bijdragen aan het e-depot, zal per partner individueel worden vastgesteld. Voor de gemeente Arnhem zal dit niet in 2023 zijn. De financiering op lange termijn van het e-depot zal mede afhankelijk zijn van voldoende opdrachtgevers die gebruik willen maken van uw digitale depot.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch en wethouder Maurits van de Geijn maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	9.615.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	63.228.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023	€	18.333.731

Ontwikkelingen

Volksgezondheid

Corona
In 2022 en mogelijk ook in 2023 zullen de activiteiten van VGGM voor een belangrijk deel nog in het teken staan van de bestrijding van Covid-19. Aard en omvang van de extra activiteiten zijn door het lastig voorspelbare verloop van de coronapandemie deels onzeker. Aanpassingen in de reguliere dienstverlening zijn soms noodzakelijk. De kosten direct samenhangend met de bestrijding van Covid-19 worden ook in 2022 door het ministerie van VWS vergoed. VWS zal echter niet meer de gederfde inkomsten binnen andere onderdelen van de GGD, zoals misgelopen klanten voor een reizigersvaccinatie, vergoeden. Hiermee loopt de GGD komend jaar een risico op een achterblijvende opbrengst.
De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen onder andere in de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, het versterken van de infectieziektenbestrijding, het terug op niveau brengen van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en het binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie.

Opvang ontheemden uit Oekraïne
Vanwege het conflict tussen Rusland en Oekraïne zijn Oekraïense burgers het land ontvlucht en deels naar Nederland gereisd om in veiligheid te zijn. Voor veiligheidsregio's en GGD-en is een belangrijke taak weggelegd bij de coördinatie en regie ten behoeve van de opvang, eerste medische verzorging en (reguliere) taken voortkomend uit de Wet Publieke Gezondheid. De aard, omvang en bekostiging van deze taken in 2022 en 2023 zijn op dit moment niet helemaal duidelijk.

Publieke gezondheid
Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen. Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.
De functieherwaardering van verpleegkundigen en artsen werkzaam bij VGGM in 2021 betekent een forse kostenverhoging van de jeugdgezondheidszorg en de algemene gezondheidszorg, oplopend naar € 999.000 in 2025. De extra kosten zijn verwerkt in een verhoging van de gemeentelijke bijdragen met ingang van 2023. In 2022 vangt VGGM de extra kosten op via het voorstel resultaatbestemming 2021
Als uitvloeisel van de in 2022 aangenomen raadsmotie 21M52g 'Investeren in preventie en publieke gezondheid loont' is in de gemeentelijke Begroting 2022 met deze financiële consequentie al rekening gehouden. In overleg met VGGM wordt bekeken hoe, ter uitvoering van de motie, aan de thema's preventie en gezondheidsbevordering nader invulling kan worden gegeven.
Ook de volgende kosten leiden tot een verhoging van de gemeentelijke inwonerbijdrage vanaf 2023:

- De extra kosten voor het aanbieden van een prenataal huisbezoek aan zwangere vrouwen en/of hun gezinnen in een kwetsbare situatie;
- De extra kosten voor de uitvoering van de vaccinaties tegen meningokokken en HPV;
- De kosten voor het beleggen van de regie op Zorg en Veiligheid.

Publieke Gezondheid Asielzoekers (PGA)
Het COA heeft het voornemen de uitvoering van de gezondheidsbevordering PGA vanaf 2023 aan te besteden. Op 31 dec. 2022 eindigt het contract tussen GGD GHOR Nederland en het COA over uitvoering van PGA, met uitzondering van het contract JGZ/PGA. Naar verwachting zal het COA begin 2022 een openbare aanbesteding uitschrijven.

Brandweer / Crisisbeheersing

Crisisbeheersing
Op 4 december 2020 verscheen het eindrapport Evaluatie Wet veiligheidsregio's en op 3 februari 2021 heeft het Kabinet hierop een standpunt ingenomen. Het is nog onduidelijk welke beleidsmatige en financiële consequenties voortkomen uit deze evaluatie. De verwachting is dat hier in het voorjaar van 2022 meer duidelijkheid over komt. De VGGM probeert zoveel mogelijk te anticiperen op deze veranderingen.

Brandweerzorg
Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. De invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) vormt een risico voor de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Een landelijke denktank heeft een oplossing bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van deze taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd. In najaar 2022 zal nadere uitwerking worden gegeven aan de noodzakelijke maatregelen, maar deze zullen naar verwachting voor onze regio beperkt zijn.
Op het vlak van brandweerzorg wordt eveneens gesignaleerd dat de tijd dat een vrijwilliger verbonden is aan de organisatie korter wordt. De uitstroom is opgelopen van circa 5% in 2012 naar circa 9% nu. Dit brengt paraatheidsrisico's met zich mee en ook tekorten op het opleidingsbudget. Daarnaast is het zogenaamde 20- jarigenbeleid een belangrijke ontwikkeling: brandweermensen mogen niet langer dan 20 jaar hun bezwarende functie uitoefenen. De werkgever begeleidt hen naar een passende functie na deze 20 jaar. Dit geldt voor mensen die vanaf 2006 in dienst getreden zijn.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.
Tot slot zal In 2022 het regionaal dekkingsplan worden vernieuwd. Het is normaal dat het dekkingsplan periodiek wordt geactualiseerd maar dit keer zal sprake zijn van een forse aanpassing. Aanleiding hiervoor is de landelijke ontwikkeling van gebiedsgerichte opkomsttijden. De gemeenteraden zullen medio 2022 in de gelegenheid worden gesteld inhoudelijk in gesprek te gaan over de uitgangspunten die de basis vormen van het nieuwe dekkingsplan.

Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van VGGM is op dit moment krap georganiseerd en brengt de nodige risico's met zich mee. De VGGM komt om de volgende redenen met een verbeterplan:
1. De VGGM ziet een aantal autonome ontwikkelingen die direct effect hebben op de bedrijfsvoering van VGGM. Daarbij gaat het primair om een toename van het takenpakket van het Rijk en om wijzigingen van wet- en regelgeving. Denk hierbij aan taken als gevolg van de bestrijding van COVID-19 en toegenomen ICT-risico's. In de toekomst wordt een extra verzwaring voorzien op het gebied van de crisisbeheersing en het classificeren van veiligheidsregio's tot de vitale sector.
2. Enkele jaren geleden is door de directie geconstateerd dat vanuit de sector bedrijfsvoering onvoldoende ondersteuning wordt geboden aan het primaire proces. Bedrijfsvoering is te krap georganiseerd. Ook na taakuitbreidingen binnen de VGGM is de sector bedrijfsvoering niet of nauwelijks uitgebreid. Dit heeft geleid tot het uithollen van de organisatie.
3. Berenschot heeft een benchmark uitgevoerd en de overhead van VGGM vergeleken met andere veiligheidsregio's en andere publieke organisaties. Hun conclusie is ook dat VGGM krap is georganiseerd:
    a. De personele overhead van VGGM bedraagt 14,4% waar dat bij andere veiligheidsregio's 18,8% is. Bij publieke uitvoeringsorganisaties is de personele overhead 23,9% en bij gemeenten 32,9%. Berenschot geeft ook aan dat uit meer recent onderzoek blijkt dat het overhead percentage voor veiligheidsregio's toeneemt als gevolg van diverse ontwikkelingen op het gebied van ICT, personeel en verduurzaming van de bedrijfsvoering.
    b. Door de krappe invulling van de overhead is onvoldoende veranderkracht om maatschappelijke technische, innovatieve of wettelijke ontwikkelingen te adapteren.

De VGGM heeft de risico's die zij voor de korte termijn voorziet geïdentificeerd. Om deze risico's te beheersen heeft de directie een aantal (versterkings)maatregelen voor ogen om direct te treffen. Het voorstel is om in 2022 maatregelen te treffen om de urgente risico's te beperken. De aanloopkosten worden gedekt uit bestaande bestemmingsreserves.
Vanaf 2023 wordt de gemeentelijke bijdrage in dit verband met € 2,14 per inwoner verhoogd (ofwel een verhoging van de gemeentelijke bijdrage met 2,5%).
VGGM is zich bewust dat deze verhoging van de gemeentelijke bijdrage gebaseerd is op een beste inschatting van dit moment. Daarom stelt zij voor dit jaar een nader onderzoek (inclusief externe toetsing) te doen, zodat deze inschatting aan het eind van dit jaar mogelijk bijgesteld kan worden. Onderdeel van dit diepgaander onderzoek naar een toekomstbestendige organisatie vormen ook de ambities van bestuur en organisatie ten aanzien van de taken die bij VGGM zijn ondergebracht. Hiervoor vraagt de directie € 400.000 te bestemmen uit het resultaat over 2021.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met vijftien verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2023 op de volgende risico's:

- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger
- en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICT-budgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico's van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde "kans x effect"-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

	De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de bestemming van het resultaat na opmaken van de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting. In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Lea Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2023 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2023 €
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In zijn algemeenheid spreekt men positief over de ontwikkeling, maar er is een groep omwonenden zeer negatief over het plan. In 2021 heeft de gemeente Overbetuwe zienswijzen gevraagd op het nieuwe bestemmingsplan. Daar zijn bezwaren op gekomen. In 2022 zal Uiterwaarde bezien of en hoe ze met dit plan verder gaan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota wordt het uitgangspunt gehanteerd om per situatie te beoordelen welk type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan deze woningbouwontwikkeling.
Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg en Station Arnhem-Zuid. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties zijn en worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

In het Arnhems Coalitieakkoord 2022-2026 is richting gegeven aan hoe meer betaalbare en diverse woningen beschikbaar zullen komen. In lijn met de afspraken in het Stadsakkoord en de Woondeal worden de komende twintig jaar 16.000 woningen gerealiseerd.
Voor realisatie van deze ambitie is een Stadsontwikkelfonds ingesteld. Voor realisatie van de ambitie, maar ook voor cofinanciering van diverse initiatieven om versnelling te realiseren. Deze bestemmingsreserve wordt onder andere gevuld door positieve resultaten van het grondbedrijf.

Kantoren

In Arnhem is sprake van een sterke stijging van de vraag naar kantorenvastgoed1. De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte blijft de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afneemt.. De vraag naar kantorenlocaties in het centrum en het stationsgebied is hoog, maar het aanbod is dusdanig klein dat gebruikers noodgedwongen uitwijken naar andere locaties in de stad. De vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem is daarmee blijvend hoog.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De markt voor bedrijfsruimte wordt in Arnhem gekenmerkt door krapte als gevolg van een gebrek aan bouwgrond2. De opkomende stedelijke distributie (last-mile delivery) zorgt voor een aanhoudend hoge vraag naar bedrijfsmatig vastgoed. Het beschikbaar aanbod is in Arnhem grotendeels verouderd, er is daarmee sprake van een kwalitatieve mismatch. Met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

1 NVM (2022) Stand van zaken Kantorenmarkt 2022
2 NVM (2022) Stand van Zaken Bedrijfsruimtemarkt 2022

Prognoses

Het aantal inwoners in Arnhem blijft groeien. Op 1 januari 2022 woonden er 163.885 inwoners. Het aantal inwoners groeit richting 172.000 inwoners in 20303. Het aantal inwoners zal in deze periode fors toenemen4. In 2050 zijn dat er mogelijk bijna 180.000.

De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. Om in de toekomst passende woonruimte te voorzien word tin lijn met de afspraken van het Stadsakkoord en de Woondeal moet de komende twintig jaar 16.000 woningen gerealiseerd worden. Hierbij streven we naar sterke wijken met een diverse woningaanbod waarin mensen met verschillende achtergronden en inkomens met elkaar samen leven.

1 NVM (2022) Stand van zaken Kantorenmarkt 2022

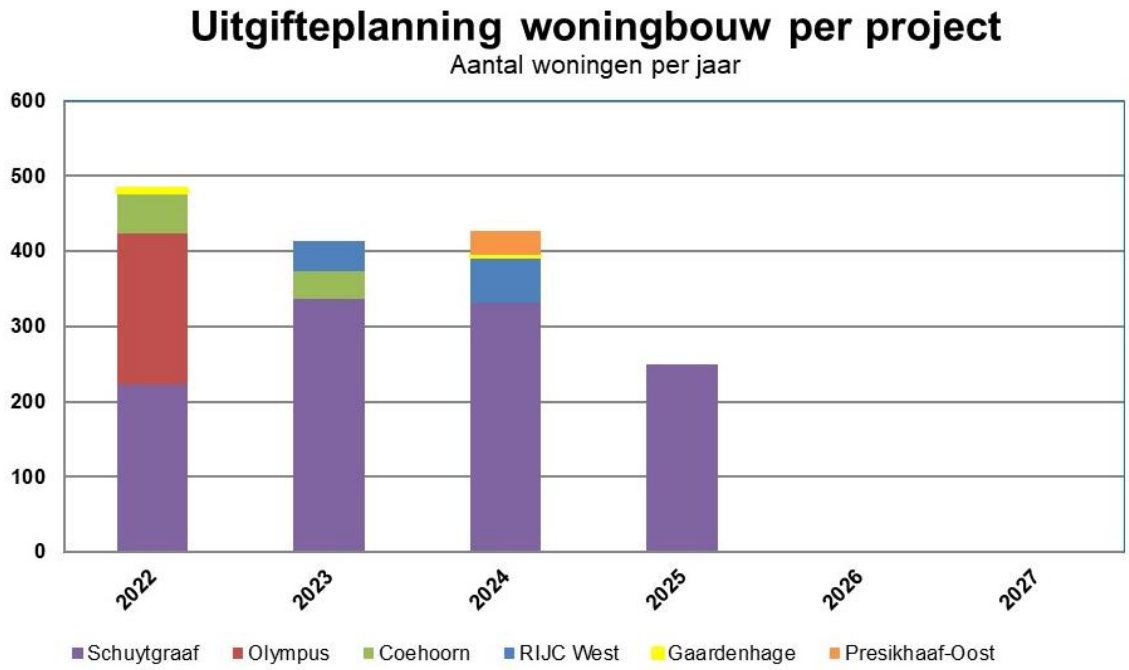
1 NVM (2022) Stand van Zaken Bedrijfsruimtemarkt 2022

1 Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2021

1 Primos 2020: Prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050 p.25

Verwachte resultaten

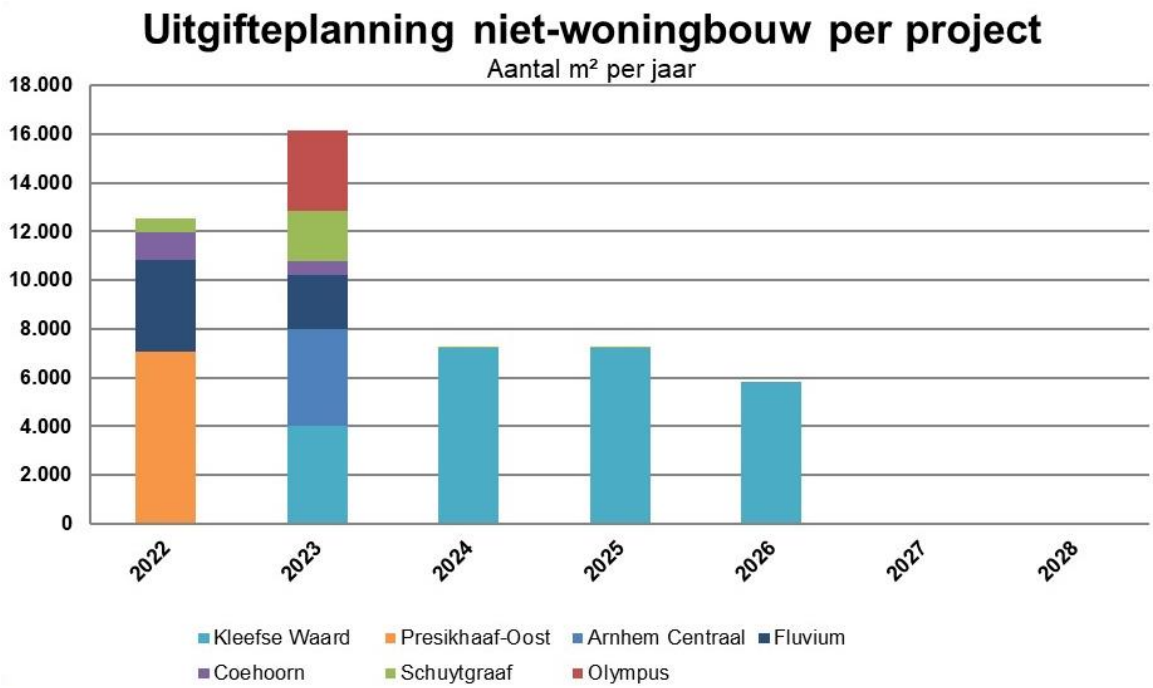
In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en vervolgens voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2021 en geven de stand per 1 januari 2022 weer.

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma. Onder andere in Kronenburg en het gebied Spoorzone Oost wordt actief gewerkt om (voor de langere termijn) extra woningen te realiseren. Hierbij zal niet alles via alleen actief grondbeleid uitgevoerd worden, maar ook nadrukkelijk samenwerking met andere partijen (zowel publiek als privaat).

3 Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2021

4 Primos 2020: Prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050 p.25

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.
Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording) wordt dit opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex en bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds..

Reserves en risico's
Per project worden project specifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de project specifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.
Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren is budget vrijgemaakt voor de plankosten voor realisatie van deze plannen
De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening en klimaatadaptatie. Voor de voorbereiding van die ambities en plannen is budget vrijgemaakt, maar al deze ambities die samen komen in gebiedsontwikkelingen kennen vaak een (grote) publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om, naast voorbereidingsbudgetten, ook gemeentelijk budgetten om die ambities samen met andere partners te kunnen financieren.

De eerste stappen zijn al gezet om de ambities te verwezenlijken. Zo is er WBI subsidie toegekend voor Kronenburg en is er een WvG gevestigd voor Schaapsdrift en omgeving (onderdeel van Spoorzone Oost). Tot heden zijn de financiële risico’s bij een WvG voornamelijk beperkt tot de normale marktrisico’s die gelden bij aankoop en verkoop van vastgoed. Met marktrisico wordt bedoeld dat prijzen van een vastgoed object (bijvoorbeeld een woning) kunnen dalen maar ook stijgen in een vrije markt. Indien een object vervolgens niet actief in een (her)ontwikkeling wordt betrokken dan kan die ook weer voor een vrije marktwaarde worden verkocht. Eventuele verschillen in aankoop en verkoopprijs (zowel negatief als positief) komen dan ten laste of gunste van het Grondbedrijf. Mocht een object wel worden betrokken in een (her)ontwikkeling dan is de verwervingsprijs van het vastgoed een kostenpost in een businesscase die daar ook in gedekt moet worden, door bijvoorbeeld verkopen van grond, subsidies en eigen gemeentelijke middelen.

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is in het totale beeld de omvang van het risicoprofiel en de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit Grondbedrijf opgenomen. Beiden maken onderdeel uit van het totale gemeentelijke risicoprofiel en daarvoor beschikbare buffers. De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting en neemt de komende jaren af omdat de actieve grondexploitaties afnemen.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2026 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2026 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

In de raadsbrief van 5 oktober 2021 (zaaknummer 607221) is aangegeven hoe de raad geïnformeerd zal worden over grote risicovolle projecten. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is een toelichting op deze brief opgenomen. Een van de afspraken in deze brief is ook om bij de toelichting op de investeringen in gebouwen informatie over risico's en de belangrijkste maatregelen op te nemen. Waar dit al mogelijk is, is hieraan invulling gegeven.

Investeringen 2022-2026

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2023 - 2026 de geactualiseerde jaarschijf 2022 uit het MIP 2022 - 2025. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2023 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2022, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2022 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 86,3 miljoen. Voor de jaren 2023 t/m 2026 worden in deze Begroting kredieten aangevraagd van € 199,4 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2023 en 2024 met geplande investeringen van resp. € 76,5 en 57,4 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze Begroting inclusief 2022 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 285,7 miljoen. In het MIP 2021 - 2025 was dit € 277,6 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: verkeersinfrastructuur (mobiliteitsprojecten) van € 3,7 miljoen en extra ventilatie van scholen (€ 1,5 miljoen).
- Evenals in 2021 zien we dat de piek van investeringen ligt in de geactualiseerde jaarschijf van de vorige Begroting (in dit geval 2022). Dit heeft vooral te maken met de investeringen in de Blauwe Golven, die voorzien zijn in 2022;
- Ten tijde van het opstellen van deze paragraaf zijn voor de jaren 2025 en 2026 geen grote, nieuwe investeringen begroot. Eventuele ontwikkelingen rond het Stadstheater hebben nog niet geleid tot besluitvorming door de gemeenteraad. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (onder andere verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten

voor nieuwe (investerings)plannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026;

- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2023. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg

Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Nieuwbouw Sporthal Mariëndaal aan de Middachtensingel

Programma	Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving en tevens als sportaccommodatie door het sportbedrijf.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Netto investering: 8,1 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Naast de dekking van uit de onderwijsmiddelen is er een investeringsbedrag van 1,6 mln. Beschikbaar binnen het programma sport

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg

Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Netto investering: 8,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,7 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Scholen betalen jaarlijks huur voor het kinderopvangdeel.

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiekbehandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Bruto investering: 8,4 mln; Netto investering 8,4 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 8,4 mln
Randvoorwaarden	In convenant is afgesproken dat Kentalis een bijdrage doet voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen. Vanwege vertraging is nog niet duidelijk of convenant daadwerkelijk zo zal worden uitgevoerd.

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Netto investering: 3,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Netto investering: 8,0 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,0 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Netto investering: 6,9 mln.

Beschikbare middelen	€ 6,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw voor scholen Alteveer

Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Netto investering: 4,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring

Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord

Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord. Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 10,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord

Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem. De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad. De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,4 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4,4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw voor basisscholen Mozaïk en Parcival Arnhem zuid	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Mozaïk en Parcival in Arnhem zuid De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 8,3 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Vrije school Altea
Planning	Realisatie in 2026
Raming	Netto investering: 8,3 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw voor basisschool De Witte Vlinder	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor de Witte vlinder De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 3,7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Delta
Planning	Realisatie in 2026
Raming	Netto investering: 3,7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2022-2026

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut	Investeringsbedragen 2022 geactua-liseerd	2023	2024	2025	2026
Bedragen x €1.000								
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.537	2.045	3.881	535	915
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.568	884	800	1.116	888
S01	**Veiligheid**	Cameratoezicht Steenstraat	M	220				
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	2.419	2.774	1.254	1.107	1.107
		Wegen groot onderhoud	M	5.317	4.472	3.573	3.573	3.573
		Verkeersregelinstallaties	M	814	870	786	786	786
		Verkeersinfrastructuur	M	625	3.063			
		Verkeerskrediet	M	87	90	90	90	90
		Coehoorn Creatieve Wijk	M				812	
		Wegen beheer	M		90	56	56	56
		Openbare verlichting Overige	M	4.767	4.723	1.225	1.722	1.685
		Kunstwerken	M	1.549	685	730	730	730
		Blauwe Golven	M	10.421				
		Parkeerexploitatie	E	2.252	4.959	764	820	564
		Gele Rijdersplein	M		596			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	236	2.053	571		
S03	**Economie**	Brandstore	M	250				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	600	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E	837			4.374	12.362
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	25.748	25.096	29.824		
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	5.129				
		Sporthal Middachtensingel (grond)	E	432	6.198			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	758	160	128	332	46
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	650	1.277	181	92	68

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut	Investeringsbedragen 2022 geactua-liseerd	2023	2024	2025	2026
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	300				
		Padelbanen	E	820				
		Sporthal Middachtensingel	E	1.600				
		Zwembad Valkenhuizen	E	1.258				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.579	188	168	289	343
S10	**Klimaat, energie en milieu**	Klimaatfonds	E	265				
		Luchtagenda	E	192				
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	Ontwikkelingsplan Malburgen	M		338			
		Nieuwe Kadekwartier	M		331			
S12	**Wonen en leefomgeving**	Havenbeheer	M	597				
		Parken & bossen	E	990	56	56	62	62
		Strategische gronden en vergroten groenmassa	E	1.302	1.335	1.335	438	438
		Overige Afval	E	54	365	62	67	67
		Afvalbeheer	E	1.248	2.976	449	449	449
		GRP Initatieffase	E	8.794	9.227	9.817	10.379	10.379
		Regulier onderhoud vastgoed	E	50				
				88.287	**78.474**	**59.374**	**31.454**	**38.234**

') Economisch- / Maatschappelijk nut

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente.
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de (verwachte) subsidieverlening in 2023.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Subsidieregeling	8.847	7.271	7.138	7.088	7.088
STAD	*4.355*	*3.367*	*3.234*	*3.184*	*3.184*
WIJK	*4.491*	*3.904*	*3.904*	*3.904*	*3.904*
Begroting	80.018	84.529	81.607	80.777	80.679
STAD	*58.941*	*62.650*	*60.310*	*59.480*	*59.382*
WIJK	*21.076*	*21.879*	*21.297*	*21.297*	*21.297*
Incidenteel	3.387	960	945	560	370
STAD	*2.043*	*476*	*462*	*511*	*321*
WIJK	*1.344*	*483*	*483*	*49*	*49*
Totaal Subsidies	**92.251**	**92.759**	**89.690**	**88.424**	**88.136**

In bovenstaande tabel is de voor 2023 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2022.

Het begrote bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag **begroting** is aanzienlijk hoger dan in 2022. Verklaring hiervoor ligt in de beschikbaar gestelde compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Gelet op de onzekerheid omtrent toekomstige kostenontwikkelingen is een deel van deze compensatie alleen incidenteel voor 2023 toegekend, waardoor in de meerjarenraming de stijging beperkter is.
Voor een verdere toelichting op de subsidies met de grondslag begroting, wordt verwezen naar het onderdeel 'Begrotingssubsidies' in deze paragraaf.

Voor de subsidieregelingen geldt dat de in de tabel opgenomen begrote bedragen niet helemaal representatief zijn voor de budgetten die in de jaarschijven daadwerkelijk beschikbaar voor subsidieverstrekking op grond van een regeling (subsidieplafonds). Redenen hiervoor zijn:

- Het subsidieplafond van een regeling wordt door het college soms vastgesteld voor de gehele looptijd van een regeling. Het bedrag dat voor een bepaald jaar beschikbaar is hangt af van in hoeverre het plafond van de regeling al is 'uitgenut'. Pas na afloop van het lopende jaar (2022) wordt de begroting van het komende jaar (2023) hierop aangepast.
- Voor de regelingen waarbij het college jaarlijks het plafond opnieuw vaststelt, is pas eind 2022 bekend wat de hoogte van het plafond voor 2023 is.
- Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Voor een overzicht van de in 2023 lopende subsidieregelingen wordt verwezen naar het onderdeel 'Subsidieregelingen' in deze paragraaf.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor **incidentele** subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2023:

- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Circulaire initiatieven
- Collectieve aanpak particuliere woningen Arnhem-Oost (SEWA)
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame mobiliteit (elektrische scooters en fietsen)
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Nationaal Programma Onderwijs
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Voorschools aanbod
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2023 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het begrote bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2023 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2023 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2022. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.
In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

De toename in het begrote bedrag aan begrotingssubsidie voor 2023 ten opzichte van 2022 die bij veel organisaties te zien is, is te verklaren door de beschikbaar gestelde compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Bij het onderdeel 'Ontwikkelingen' wordt deze compensatie verder toegelicht. Op opvallende mutaties wordt hierna een toelichting gegeven.

Centrum voor activerend werk
Het begrote bedrag aan begrotingssubsidie voor 2023 ligt op hetzelfde niveau als voor 2022. De begroting moet hierop nog worden aangepast. De begrotingswijziging zal bij een verzamelbesluit aan de raad worden voorgelegd.

St. Jonge Alleenstaande moeders
Opr€cht (penvoerder is Stichting Jonge Alleenstaande moeders) is de partner die zich inzet om schulden bij jongeren te voorkomen en zo vroeg mogelijk op te lossen. De financiering van Opr€cht is de afgelopen jaren gekomen vanuit een gift. Vanaf 2023 stopt de gift en neemt de gemeente de financiering over.

St. Omstand
Stichting Omstand is een presentatie-instelling voor hedendaagse beeldende kunst, die kunstenaars de ruimte biedt voor talentontwikkeling. Eerder is aan Omstand incidentele subsidie verstrekt. Vanaf 2023 ontvangt de organisatie een begrotingssubsidie.

St. Rozet
Rozet ontvangt naast de compensatie voor loon- en prijsstijgingen structureel € 230.000,- extra voor gebruikersonderhoud.

St. Sonsbeek & State of Fashion
Voor 2023 en 2024 wordt jaarlijkse € 500.000,- aan extra middelen beschikbaar gesteld om de Sonsbeektentoonstelling nog meer te versterken en bekend te maken bij een grotere groep Arnhemmers. Voor 2024 is daarnaast € 250.000,- beschikbaar om een stevige jubileumeditie neer te zetten.

St. Streekomroep Midden Gelderland
De Streekomroep Midden Gelderland (RTV Arnhem) is in ontwikkeling en bezig met verdere professionalisering. Voor een goed functionerende omroep zijn structureel extra middelen nodig; daarom wordt er vanaf 2023 jaarlijks € 100.000,- extra beschikbaar gesteld.

Op de open data portaal van de gemeente wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2021 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1					
Middelen					
Begroting	80.017.523	84.528.793	81.607.111	80.776.584	80.678.693
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*125.389*	*133.203*	*129.277*	*129.277*	*129.277*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.855*	*6.171*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.319*	*12.705*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Bijzonder in Arnhem	*1.500*	*1.547*	*1.547*	*1.547*	*1.547*
Centrum voor Activerend Werk	*310.000*	*104.771*	*100.466*	*100.466*	*100.466*

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
De Helling Exp.Werkplaats	90.999	93.820	93.820	93.820	93.820
De Nieuwe Oost	84.615	89.160	84.615	84.615	84.615
De Onderwijsspecialisten	122.000	125.782	125.782	125.782	125.782
Diverzo, COC Midden-Gelderland	10.810	11.146	11.146	11.146	11.146
Expertise Centrum Samenleving	19.984	20.604	20.604	20.604	20.604
Indigo	13.968	18.214	14.408	14.408	14.408
IVIO-Opleidingen	179.025	179.025	179.025	179.025	179.025
Kluppluz BV	288.642	297.594	297.594	297.594	297.594
Leger des Heils Gelderland	497.169	527.979	512.583	512.583	512.583
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	34.786	34.786	34.786	34.786	34.786
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	368.713	396.040	380.147	380.147	380.147
MEE Gelderse Poort	139.114	143.427	143.427	143.427	143.427
Pactum	1.721.854	1.832.453	1.775.237	1.775.237	1.775.237
Pro Persona Arnhem	152.388	157.113	157.113	157.113	157.113
Reg Opleids.centr Graafschap College	40.905	40.905	40.905	40.905	40.905
REIJE Energiediensten BV	80.000	80.000	0	0	0
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	280.170	303.808	288.856	288.856	288.856
Rijn Ijssel Roc	965.424	965.424	965.424	965.424	965.424
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	10.500	10.826	10.826	10.826	10.826
Scalabor	145.945	125.174	115.080	84.353	86.462
SIMON scholen	73.980	73.980	73.980	73.980	73.980
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	33.044	34.069	34.069	34.069	34.069
Sportbedrijf Arnhem BV	16.648.707	17.555.141	16.737.107	16.737.307	16.737.307
St Jonge Alleenstaande moeders	55.500	246.000	246.000	246.000	246.000
ST Toneelgroep Oostpool	69.347	73.074	69.347	69.347	69.347
St Vrienden van de Ernemse Optog	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
St. Airborne Museum	253.637	261.516	253.514	253.514	253.514
St. Airborne Region	80.000	80.000	80.000	80.000	80.000
St. BBA	103.872	110.352	107.096	107.096	107.096
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	52.366	54.006	52.366	52.366	52.366
St. Bewoners Spijkerkwartier	38.039	38.039	38.039	38.039	38.039
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	166.781	158.779	154.088	154.088	154.088
St. Bridge to Liberation	400.000	400.000	400.000	400.000	300.000
St. Buddy to Buddy Nederland	55.000	56.705	56.705	56.705	56.705
St. CASA	21.191	22.740	21.191	21.191	21.191
St. Citymarketing Arnhem	329.875	340.204	329.875	329.875	329.875
St. Culturele Evenementen Arnhem	36.342	37.480	36.342	36.342	36.342
St. De Innovatiefabriek Arnhem	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
St. De Instap	240.800	248.265	248.265	248.265	248.265
St. De Klup	16.000	16.496	16.496	16.496	16.496
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	418.527	418.527	418.527	418.527	418.527
St. Eusebius	334.747	341.234	341.234	341.234	341.234
St. Fashion Festival Arnhem	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
St. Flores Onderwijs	743.782	743.782	743.782	743.782	743.782
St. Focus Filmtheater	642.528	682.552	642.528	642.528	642.528
St. Gym & Turnen Arnhem	122.595	122.595	122.595	122.595	122.595
St. Halt, team Gelderland	21.093	21.093	21.093	21.093	21.093
St. Het Droombankje	282.500	291.258	291.258	291.258	291.258
St. Het Huis van Puck	218.283	230.008	218.283	218.283	218.283
St. Humanitas	50.850	52.427	52.427	52.427	52.427
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	29.096	31.261	29.998	29.998	29.998

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025	2026
St. Introdans	119.883	126.322	119.883	119.883	119.883
St. IrisZorg	4.732.941	5.027.947	4.879.666	4.879.666	4.879.666
St. Jacobiberg	228.358	240.648	228.358	228.358	228.358
St. Jeugdland	67.892	69.997	69.997	69.997	69.997
St. KAB Posttheater	203.498	214.428	203.498	203.498	203.498
St. Koningsdag Arnhem	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
St. Kruispunt	235.829	249.746	243.140	243.140	243.140
St. Leergeld Arnhem	80.500	80.500	80.500	80.500	80.500
St. Luxor Live	416.177	439.165	416.177	416.177	416.177
St. Moviera	3.459.806	3.675.366	3.567.060	3.567.060	3.567.060
St. Museum Arnhem	4.342.524	4.515.392	4.342.524	4.342.524	4.342.524
St. Musis en Stadstheater	7.223.993	7.614.359	7.223.993	7.223.993	7.223.993
St. Natuurcentrum Arnhem	1.989.587	2.112.304	2.051.265	2.051.265	2.051.265
St. Omars Gym	22.649	23.359	22.649	22.649	22.649
St. Ome Joop's Tour	21.818	22.495	22.495	22.495	22.495
St. Omstand	0	50.000	50.000	0	0
St. Ondernemersfonds Arnhem	380.000	380.000	380.000	380.000	380.000
St. Ontwerp Platform Arnhem	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
St. Pas	2.188.134	2.188.134	2.188.134	2.188.134	2.188.134
St. Peutercentra Arnhem	154.419	154.419	154.419	154.419	154.419
St. Phion	69.748	73.494	69.748	69.748	69.748
St. Platform Binnenstad Arnhem	52.422	54.064	52.422	52.422	52.422
St. PRAGO	101.162	101.162	101.162	101.162	101.162
St. Present	20.877	21.525	21.525	21.525	21.525
St. Productiehuis Plaatsmaken	192.358	202.820	192.358	192.358	192.358
St. Rijnstad	8.676.350	8.858.468	8.523.426	8.523.426	8.523.426
St. Rijnstate Ziekenhuis	52.957	52.957	52.957	52.957	52.957
St. Rozet	8.880.531	9.565.897	9.106.132	9.106.132	9.106.132
St. Sinterklaasintocht Arnhem	3.133	3.133	3.133	3.133	3.133
St. SLAK	206.337	217.420	206.337	206.337	206.337
St. Sonsbeek & State of Fashion	433.347	956.858	1.183.347	433.347	433.347
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	516.000	531.949	516.000	516.000	516.000
St. Stoelenproject De Duif	234.042	248.463	241.298	241.298	241.298
St. Streekomroep Middel Gelderland	130.803	237.831	230.803	230.803	230.803
St. VanHarte	9.201	9.201	9.201	9.201	9.201
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.966.594	3.152.365	3.058.559	3.058.559	3.058.559
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	22.352	22.352	22.352	22.352	22.352
St. Vitale Verbindingen	179.785	190.888	185.358	185.358	185.358
St. Vitesse Betrokken	81.230	81.230	81.230	81.230	81.230
St. Vluchtelingenwerk Nederland	497.883	513.318	513.318	513.318	513.318
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	0	16.430	0	0	0
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	2.163	2.234	2.234	2.234	2.234
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.158.701	2.291.569	2.223.630	2.223.630	2.223.630
St. Zwembad Klarenbeek	330.461	340.809	330.461	330.461	330.461
Stichting HAN Hydromotive	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Stichting Het Huurdershuis	52.351	53.975	53.975	53.975	53.975
Stichting Schakel025	126.537	135.766	126.537	126.537	126.537
Subsidies Alg	184.115	211.463	186.649	186.649	186.649
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	356.356	367.513	356.356	356.356	356.356
Voedselbank Arnhem	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Vrijwilligersgala On Ganse	30.000	30.930	30.930	30.930	30.930

	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024	2025	2026
Wijkvereniging De Oostelaar	*15.000*	*15.000*	*15.000*	*15.000*	*15.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.968*	*86.576*	*86.576*	*86.576*	*86.576*
Zorgbelang Inclusief	*35.381*	*36.478*	*36.478*	*36.478*	*36.478*
Totaal Subsidies	**80.017.523**	**84.528.793**	**81.607.111**	**80.776.584**	**80.678.693**

Begrotingssubsidies per programma

De voor 2023 begrote omvang van de subsidieverstrekking met de grondslag begroting is € 84,5 miljoen. In onderstaande tabellen is de verdeling naar de programma's zichtbaar. De eerste tabel betreft de stedelijke programma's, de tweede tabel de wijkprogramma's.

	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Bestuur, dienstverlening en financien	*27*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*2.026*	*2.057*	*2.026*	*2.026*	*1.926*
Onderwijs	*3.410*	*3.561*	*3.475*	*3.475*	*3.475*
Cultuur	*23.580*	*25.649*	*24.709*	*23.909*	*23.909*
Participatie en armoedebestrijding	*259*	*119*	*115*	*84*	*86*
Zorg	*1.811*	*1.706*	*1.648*	*1.648*	*1.648*
Welzijn en inclusie	*15.256*	*16.188*	*15.729*	*15.729*	*15.729*
Gezondheid en sport	*12.393*	*13.164*	*12.481*	*12.481*	*12.481*
Klimaat, energie en milieu	*80*	*80*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**58.941**	**62.650**	**60.310**	**59.480**	**59.382**

	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
CSA	*2.412*	*2.510*	*2.438*	*2.438*	*2.438*
Noordwest	*3.243*	*3.350*	*3.265*	*3.265*	*3.265*
Noordoost	*2.857*	*2.973*	*2.886*	*2.886*	*2.886*
Presikhaaf	*2.717*	*2.814*	*2.743*	*2.743*	*2.743*
Malburgen	*3.455*	*3.562*	*3.488*	*3.488*	*3.488*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.961*	*2.040*	*1.984*	*1.984*	*1.984*
De Laar/Elden	*1.519*	*1.580*	*1.539*	*1.539*	*1.539*
RKV	*2.912*	*3.050*	*2.954*	*2.954*	*2.954*
Totaal Subsidies	**21.076**	**21.879**	**21.297**	**21.297**	**21.297**

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners

De sterk gestegen loonkosten en prijzen raken ook onze subsidiepartners. De loon- en prijsontwikkeling voor 2022 gaat naar alle waarschijnlijkheid hoger uitvallen dan waar in de begroting 2022 bij de indexatie van

subsidiebudgetten rekening mee is gehouden. Sommige partijen hebben al aangegeven dat ze gezien de sterk gestegen kosten niet in staat zullen zijn de afgesproken beleidsopdracht binnen het beschikbaar budget volledig uit te voeren of niet de kwaliteit kunnen leveren die de gemeente van hen gewend is. Om ervoor te zorgen dat onze subsidiepartners hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners kiezen we ervoor om deze organisaties over 2022 aanvullend te compenseren. De aanvullende compensatie over 2022 wordt toegekend bij de subsidieverstrekkingen in 2023. Gelet op de onzekerheid omtrent toekomstige kostenontwikkelingen wordt deze compensatie alleen incidenteel in 2023 toegekend. Daarnaast geldt een structurele compensatie voor de verwachte loon- en prijsstijgingen in 2023.
Indien de kosten fors blijven stijgen, zal in overleg met subsidiepartners worden bekeken welke oplossingen mogelijk zijn.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis
Om te zorgen dat we ook in de toekomst de goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, hebben we de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe visie op het sociaal domein en de sociale basis. We zijn nu bezig met het implementeren van deze visies. Daarvoor is het belangrijk om de manier waarop de gemeente werkt met subsidies aan te laten sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. We ontwikkelen daarom een nieuw subsidiehuis voor subsidies in de sociale basis en een nieuwe methodiek om initiatieven te monitoren en te beoordelen. Naar verwachting kan het voorstel hiervoor in het najaar van 2022 aan de raad worden voorgelegd. Na de bespreking en besluitvorming gaan we het nieuwe subsidiehuis implementeren. De nieuwe werkwijze zal naar alle waarschijnlijkheid in werking treden in het subsidiejaar 2025. Dan zal ook duidelijk worden wat de impact is op bestaande subsidies. Voor de tussenliggende periode gaan we bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Steekproef verantwoording
Op 17 februari 2022 heeft de gemeenteraad een gewijzigde Algemene subsidieverordening (ASV) vastgesteld. Een van de wijzigingen betreft het verhogen van het subsidiebedrag waarboven een controleverklaring van de accountant verplicht is (van € 50.000 naar € 100.000). Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens vanuit de uitvoeringspraktijk om de regellast voor de verantwoording door gesubsidieerde partijen te verminderen.
Tijdens de raadsbehandeling is door de portefeuillehouder Financiën de toezegging gedaan dat er jaarlijks steekproeven gehouden worden, om zo het toegenomen risico op onrechtmatigheid te verminderen.
Aan deze toezegging wordt met ingang van 2022 invulling gegeven door jaarlijks willekeurig een dossier te trekken uit de groep die voor de wijziging van de ASV wel een controleverklaring aan moest leveren. De organisatie die uit de steekproef komt dient alsnog een controleverklaring te kunnen overleggen. We vergoeden de kosten van de controleverklaring.

Effecten en maatregelen coronacrisis
Vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel subsidiepartners zijn die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. We zijn coulant omgegaan met subsidieverstrekking om de gevolgen van de coronamaatregelen voor deze organisaties zoveel als mogelijk te verzachten. Subsidiepartners hebben de ruimte gekregen om de ontvangen subsidie anders in te zetten dan waarvoor deze in eerste instantie was aangevraagd, of om ontvangen subsidie door te schuiven naar een volgend jaar. Het is onzeker hoe corona zich gaat ontwikkelen en of de activiteiten van onze subsidiepartners worden beïnvloed door mogelijk nieuwe maatregelen. Ook in 2023 blijven we de gevolgen van corona monitoren en kijken we wat nodig is voor de partijen in de stad.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling WOZ-waarde € 300.000	2022	2023	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 386	€ 406	5,2%
Rioolheffing	€ 184	€ 187	1,6%
Afvalstoffenheffing	€ 294	€ 296	2,0%
Totaal	**€ 864**	**€ 889**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2023 Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-1.707	2.436	4.143
OZB-woningen	3.985	30.636	26.651
OZB niet-woningen	0	28.706	28.706
Belastingen overig	5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	490.209	490.209
Totaal	**2.283**	**552.368**	**550.085**

Overhead	2023 Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	76.773	4.106	-72.667
Totaal	**76.773**	**4.106**	**-72.667**

Heffing VPB	2023 Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2023 Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	25.118	30.614	29.161	29.360	29.146	28.912	29.052
GEB2	Noordwest	28.383	29.295	30.210	31.398	31.036	30.649	30.890
GEB3	Noordoost	21.377	23.949	24.211	25.073	25.018	24.738	25.003
GEB4	Presikhaaf	21.142	23.749	24.582	25.118	24.997	24.680	24.914
GEB5	Malburgen	30.466	36.318	35.433	36.600	36.307	35.783	35.967
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.155	23.854	24.592	25.424	25.068	24.789	24.735
GEB7	De Laar/Elden	16.264	17.219	17.507	18.371	18.185	17.977	18.052
GEB8	RKV	23.316	27.403	27.220	28.334	28.055	27.667	27.981
Totaal		189.219	212.402	212.917	219.679	217.813	215.195	216.593

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
WIJK	Wijk	189.219	212.402	212.917	219.679	217.813	215.195	216.593
Totaal		189.219	212.402	212.917	219.679	217.813	215.195	216.593
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	96.891	88.886	88.233	100.547	99.985	100.306	101.055
S01	Veiligheid	20.254	19.380	22.848	22.205	21.967	21.797	21.788
S02	Bereikbaarheid	20.751	22.911	22.700	29.718	29.986	29.236	29.893
S03	Economie	6.616	7.032	8.106	9.375	8.026	7.323	6.745
S04	Onderwijs	19.757	19.603	21.534	24.592	25.966	27.659	27.223
S05	Cultuur	34.508	34.680	38.802	38.750	38.053	37.523	39.795
S06	Participatie en armoedebestrijding	184.837	166.425	173.570	164.795	165.899	168.974	169.024
S07	Zorg	59.433	58.550	75.805	64.375	64.437	65.426	65.723
S08	Welzijn en inclusie	23.673	23.794	26.566	27.579	26.105	26.434	25.737
S09	Gezondheid en sport	23.188	22.326	23.440	24.684	23.577	23.695	23.505
S10	Klimaat, energie en milieu	4.528	5.387	10.186	5.663	8.597	3.801	3.797
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44.030	38.631	47.310	51.668	40.455	37.923	20.661
S12	Wonen en leefomgeving	38.256	41.026	42.159	52.517	48.306	47.015	47.025
Totaal		576.723	548.631	601.261	616.469	601.358	597.113	581.973
Totaal		765.943	761.032	814.497	836.148	819.171	812.307	798.566

		Baten						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	8.492	10.482	10.603	11.495	11.453	11.407	11.365
GEB2	Noordwest	1.941	1.792	1.852	1.815	1.815	1.812	1.812
GEB3	Noordoost	1.618	1.650	1.739	1.704	1.704	1.702	1.702
GEB4	Presikhaaf	2.285	2.051	2.176	2.128	2.128	2.125	2.125
GEB5	Malburgen	3.856	3.977	4.111	4.053	4.053	4.048	4.048
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.812	2.571	2.647	2.617	2.617	2.615	2.615
GEB7	De Laar/Elden	1.377	1.280	1.333	1.309	1.309	1.307	1.307
GEB8	RKV	1.257	1.136	1.200	1.173	1.173	1.171	1.171
Totaal		23.639	24.938	25.661	26.295	26.252	26.185	26.143

		Baten						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
WIJK	Wijk	23.639	24.938	25.661	26.295	26.252	26.185	26.143
Totaal		23.639	24.938	25.661	26.295	26.252	26.185	26.143
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	511.617	521.831	530.016	559.387	581.044	588.824	545.931
S01	Veiligheid	4.368	2.494	4.656	2.289	2.054	2.054	2.054
S02	Bereikbaarheid	6.339	7.663	7.725	9.529	9.623	9.574	9.526
S03	Economie	1.033	998	1.179	1.222	1.222	1.222	1.222
S04	Onderwijs	2.847	2.490	5.460	2.417	2.417	2.417	2.417
S05	Cultuur	6.485	6.496	7.524	7.524	7.524	7.369	7.369
S06	Participatie en armoedebestrijding	130.643	114.104	119.491	114.470	118.163	120.903	120.903
S07	Zorg	5.831	4.940	17.493	2.898	2.481	2.481	2.481
S08	Welzijn en inclusie	1.437	872	1.987	1.784	1.784	1.784	1.784
S09	Gezondheid en sport	5.296	3.076	3.501	3.398	3.397	3.396	3.336
S10	Klimaat, energie en milieu	1.728	232	4.306	1.032	4.148	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.480	33.889	38.795	45.341	36.208	35.050	22.493
S12	Wonen en leefomgeving	40.985	40.965	43.145	42.178	43.330	44.040	44.805
Totaal		765.090	740.049	785.277	793.468	813.394	819.114	764.320
Totaal		788.729	764.987	810.938	819.763	839.646	845.299	790.464

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	16.626	20.132	18.558	17.865	17.693	17.505	17.688
GEB2	Noordwest	26.442	27.503	28.358	29.583	29.221	28.837	29.078
GEB3	Noordoost	19.759	22.299	22.472	23.369	23.313	23.036	23.301
GEB4	Presikhaaf	18.857	21.698	22.407	22.990	22.869	22.555	22.789
GEB5	Malburgen	26.610	32.342	31.322	32.547	32.254	31.735	31.919
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	20.343	21.283	21.945	22.807	22.452	22.174	22.120
GEB7	De Laar/Elden	14.887	15.939	16.174	17.062	16.877	16.670	16.746
GEB8	RKV	22.058	26.267	26.020	27.161	26.882	26.496	26.810
Totaal		165.581	187.464	187.256	193.384	191.561	189.010	190.450

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
WIJK	Wijk	165.581	187.464	187.256	193.384	191.561	189.010	190.450
Totaal		165.581	187.464	187.256	193.384	191.561	189.010	190.450
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-414.726	-432.945	-441.783	-458.840	-481.059	-488.518	-444.875
S01	Veiligheid	15.886	16.886	18.193	19.916	19.913	19.743	19.734
S02	Bereikbaarheid	14.412	15.248	14.975	20.189	20.363	19.662	20.367
S03	Economie	5.584	6.034	6.928	8.153	6.804	6.101	5.523
S04	Onderwijs	16.911	17.113	16.075	22.175	23.549	25.242	24.806
S05	Cultuur	28.023	28.185	31.278	31.227	30.529	30.154	32.426
S06	Participatie en armoedebestrijding	54.194	52.320	54.079	50.326	47.736	48.071	48.122
S07	Zorg	53.603	53.610	58.312	61.477	61.956	62.945	63.242
S08	Welzijn en inclusie	22.236	22.922	24.580	25.796	24.321	24.650	23.953
S09	Gezondheid en sport	17.893	19.251	19.939	21.286	20.180	20.299	20.169
S10	Klimaat, energie en milieu	2.799	5.155	5.880	4.631	4.450	3.801	3.797
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-2.451	4.742	8.516	6.327	4.247	2.874	-1.832
S12	Wonen en leefomgeving	-2.729	61	-986	10.339	4.976	2.974	2.220
Totaal		-188.367	-191.418	-184.016	-177.000	-212.036	-222.001	-182.348
Totaal		-22.786	-3.954	3.559	16.385	-20.475	-32.991	8.102

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	1.514	826	1.149	1.581	832	832	832
GEB2	Noordwest	229	102	124	734	84	84	84
GEB3	Noordoost	209	72	134	594	94	94	94
GEB4	Presikhaaf	392	95	107	767	67	67	67
GEB5	Malburgen	422	197	207	1.317	167	167	167
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	658	292	256	566	216	216	216
GEB7	De Laar/Elden	142	61	119	429	79	79	79
GEB8	RKV	328	64	121	631	81	81	81
Totaal		3.893	1.708	2.217	6.620	1.620	1.621	1.621

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
WIJK	Wijk	3.893	1.708	2.217	6.620	1.620	1.621	1.621
Totaal		3.893	1.708	2.217	6.620	1.620	1.621	1.621
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	42.181	19.864	28.536	3.904	10.558	29.905	284
S01	Veiligheid	151	71	73	73	73	73	73
S02	Bereikbaarheid	7.423	6.837	7.316	13.742	10.018	10.025	9.756
S03	Economie	1.407	170	170	50	50	50	50
S04	Onderwijs	8.698	8.960	9.583	8.545	7.429	7.265	7.404
S05	Cultuur	4.765	1.377	1.821	3.204	3.238	3.294	1.194
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.288	554	554	554	0	0	0
S07	Zorg	6.280	12.530	12.530	1.082	1.000	1.000	0
S08	Welzijn en inclusie	4.211	0	0	1.100	500	500	500
S09	Gezondheid en sport	548	470	433	418	418	418	418
S10	Klimaat, energie en milieu	635	0	0	10.000	5.000	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	8.753	176	-109	10.000	488	1.467	6.172
S12	Wonen en leefomgeving	1.856	4.039	4.071	16.097	3.597	1.194	589
Totaal		91.194	55.047	64.978	68.768	42.369	55.190	26.439
Totaal		95.087	56.755	67.195	75.388	43.990	56.811	28.060

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	602	187	988	192	182	14	28
GEB2	Noordwest	513	50	519	38	45	34	65
GEB3	Noordoost	633	31	495	49	66	57	95
GEB4	Presikhaaf	196	10	589	53	42	44	88
GEB5	Malburgen	352	123	995	175	96	243	149
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	707	180	882	237	174	218	50
GEB7	De Laar/Elden	315	65	327	71	35	76	26
GEB8	RKV	470	22	577	101	56	48	37
Totaal		3.790	667	5.370	917	696	732	537

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
WIJK	Wijk	3.790	667	5.370	917	696	732	537
Totaal		3.790	667	5.370	917	696	732	537
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	27.972	23.028	31.933	56.594	594	239	13.498
S01	Veiligheid	706	343	1.086	397	401	400	397
S02	Bereikbaarheid	7.711	8.106	8.244	14.848	10.325	10.247	10.364
S03	Economie	208	700	700	0	200	0	0
S04	Onderwijs	7.570	7.766	7.792	7.913	8.371	9.467	9.827
S05	Cultuur	1.871	1.018	5.015	832	836	941	913
S06	Participatie en armoedebestrijding	10.118	1.516	5.947	0	0	0	0
S07	Zorg	2.627	354	893	81	498	0	0
S08	Welzijn en inclusie	827	200	2.272	200	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	457	343	983	553	387	516	504
S10	Klimaat, energie en milieu	543	3.114	3.232	40	15	14	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	5.878	90	3.595	5.807	0	0	0
S12	Wonen en leefomgeving	2.026	5.554	7.013	3.591	1.191	1.263	108
Totaal		68.512	52.134	78.705	90.855	22.818	23.088	35.625
Totaal		72.301	52.801	82.009	91.772	23.514	23.820	36.162

		Saldo Totaal						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	17.537	20.770	18.723	19.254	18.342	18.324	18.493
GEB2	Noordwest	26.158	27.555	28.328	30.279	29.259	28.888	29.096
GEB3	Noordoost	19.334	22.340	22.391	23.914	23.342	23.073	23.300
GEB4	Presikhaaf	19.052	21.783	22.317	23.704	22.895	22.579	22.768
GEB5	Malburgen	26.679	32.415	31.178	33.688	32.324	31.659	31.936
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	20.294	21.396	21.515	23.136	22.494	22.173	22.287
GEB7	De Laar/Elden	14.713	15.935	16.163	17.420	16.921	16.673	16.799
GEB8	RKV	21.916	26.309	25.873	27.691	26.907	26.530	26.855
Totaal		165.685	188.504	186.488	199.087	192.485	189.899	191.534

		Saldo Totaal						
		Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
		2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
WIJK	Wijk	165.685	188.504	186.488	199.087	192.485	189.899	191.534
Totaal		165.685	188.504	186.488	199.087	192.485	189.899	191.534
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-400.518	-436.110	-445.180	-511.530	-471.096	-458.852	-458.089
S01	Veiligheid	15.332	16.613	17.180	19.592	19.585	19.416	19.410
S02	Bereikbaarheid	14.124	13.979	14.047	19.083	20.056	19.440	19.759
S03	Economie	6.783	5.504	6.398	8.203	6.654	6.151	5.573
S04	Onderwijs	18.039	18.307	17.866	22.807	22.607	23.040	22.383
S05	Cultuur	30.917	28.543	28.084	33.599	32.932	32.507	32.707
S06	Participatie en armoedebestrijding	48.364	51.358	48.686	50.880	47.736	48.071	48.122
S07	Zorg	57.256	65.786	69.949	62.478	62.458	63.945	63.242
S08	Welzijn en inclusie	25.620	22.722	22.308	26.696	24.821	25.150	24.453
S09	Gezondheid en sport	17.983	19.377	19.389	21.151	20.211	20.200	20.083
S10	Klimaat, energie en milieu	2.891	2.041	2.648	14.591	9.435	3.787	3.783
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	425	4.829	4.812	10.520	4.735	4.340	4.340
S12	Wonen en leefomgeving	-2.899	-1.454	-3.929	22.844	7.382	2.905	2.701
Totaal		-165.684	-188.504	-197.743	-199.087	-192.485	-189.899	-191.534
Totaal		0	0	-11.255	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Structureel saldo

In de onderstaande tabel is te zien hoe het structurele saldo van deze begroting is opgebouwd.

Structureel begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000				
Saldo baten en lasten	-16.385	20.475	32.991	-8.102
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-19.803	-13.201	-6.871	-5.179
Saldo na bestemming	**-36.188**	**7.274**	**26.121**	**-13.281**
Waarvan incidenteel	-63.852	-35.151	-21.269	-14.112
Structureel begrotingssaldo	**27.664**	**42.425**	**47.390**	**831**

Het saldo van de incidentele baten en lasten is als volgt opgebouwd.

Saldo incidentele baten en lasten	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000				
Incidentele ontwikkelingen hoofdstuk 2	-29.170	-29.368	-16.377	-13.212
Reservemutaties (excl. hoofdstuk 2)	-24.134	-4.701	-2.871	-4.679
Saldo overige incidentele baten en lasten	-10.548	-1.082	-2.021	3.779
Totaal	**-63.852**	**-35.151**	**-21.269**	**-14.112**

In de tabellen in hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in het financieel kader is in de tabellen met de afzonderlijke ontwikkelingen met een "S" aangegeven wanneer dit een structurele ontwikkeling betreft en met een "I" wanneer dit een incidentele ontwikkeling betreft. Alle ontwikkelingen tellen op tot de eerste regel in de bovenstaande tabel. In hoofdstuk 2 zijn deze incidentele ontwikkelingen toegelicht.

Reservemutaties hebben volgens de definitie in het BBV een incidentele aard. Deze tellen daarom mee in het incidentele saldo. Een aantal ontwikkelingen uit hoofdstuk 2 leidt tot een mutatie in de reserves. Deze zijn daarom uitgezonderd in de regel reservemutaties in de bovenstaande tabel. De reservemutaties die dit betreft zijn in de onderstaande tabel opgenomen. Bij de verloopstaat reserves en voorzieningen is een overzicht van de doelen van alle bestemmingsreserves opgenomen, posten worden toegelicht.

Het saldo van de overige incidentele baten en lasten is opgebouwd uit verschillende aflopende posten in deze begroting. Hieronder worden alle de posten groter dan € 250.000 toegelicht.

Overige incidentele baten groter dan € 250.000

- Een specifieke uitkering voor de Arnhemse aanpak van energiearmoede van € 0,9 miljoen in 2023 zoals opgenomen in Verzamelbesluit 2-2022.
- Verkopen en bijdragen voor bouwgronden in de exploitatie zoals opgenomen in het programma Ruimtelijke ontwikkeling van € 36,5 miljoen in 2023, € 24,0 miljoen in 2024, € 28,8 miljoen in 2025 en € 16,3 miljoen in 2026.
- Niet-grondexploitatieprojecten waarvan € 1,2 miljoen in 2023 en 5,2 miljoen in 2024 in het kader van onderwijshuisvesting, € 0,6 miljoen in 2023 en 0,7 miljoen in 2024 voor niet-grondexploitatieprojecten in Malburgen, € 0,6 miljoen in 2023 en € 0,2 miljoen in 2024 in het kader van het nieuwe kade kwartier, en € 0,2 miljoen voor overige projecten. Deze inkomsten zijn opgenomen in het programma Ruimtelijke ontwikkeling

Overige incidentele lasten groter dan € 250.000

- In 2023 1,4 miljoen incidentele lasten voor het beheer van wegen, waarvan € 0,5 miljoen voor de ontwikkeling van het Gele Rijdersplein en € 0,7 miljoen in het kader van Buitengewoon Beter.
- € 0,4 miljoen in 2023 voor ondernemersdienstverlening.
- € 0,6 miljoen voor incidenteel groot onderhoud groen in 2023.
- € 0,3 miljoen voor incidenteel groot onderhoud aan speeltoestellen in 2023.
- € 0,3 miljoen sloopkosten Kermisland in 2023 zoals opgenomen in de Begroting 2021.
- € 1,4 miljoen voor incidenteel groot onderhoud voor waterbodembeheer. in 2023
- € 0,7 miljoen in 2023 voor de doorontwikkeling van Werk & Inkomen.
- € 0,4 miljoen in 2023 voor incidenteel onderhoud aan de riolering.
- € 1,2 miljoen in 2023 voor de Arnhemse aanpak van de energiearmoede waarvan € 0,9 miljoen zoals opgenomen in Verzamelbesluit 2-2022.
- € 0,5 miljoen in 2023 voor de kosten van personeel/organisatie en inzet communicatie voor de Arnhem Oost aanpak zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2022.
- Kosten voor bouwgronden in de exploitatie zoals opgenomen in het programma Ruimtelijke ontwikkeling van € 35,0 miljoen in 2023, € 22,0 miljoen in 2024, € 27,2 miljoen in 2025 en € 10,3 miljoen in 2026.
- Niet-grondexploitatieprojecten waarvan € 0,3 miljoen in 2024 in het kader van onderwijshuisvesting, € 1,7 miljoen in 2023 en 5,4 miljoen in 2024 voor niet-grondexploitatieprojecten in Malburgen, € 0,9 miljoen in 2023 en 2024, € 0,6 in 2025 en € 0,5 in 2026 in het kader van het nieuwe kade kwartier, en € 0,2 miljoen voor overige projecten. Deze inkomsten zijn opgenomen in het programma Ruimtelijke ontwikkeling.

Geprognosticeerde balans 2023-2026

Activa	2023	2024	2025	2026
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**9.898**	**9.586**	**9.274**	**8.962**
Materiële vaste activa	**825.354**	**845.318**	**835.748**	**832.087**
Investeringen met een economisch nut	736.953	756.917	747.347	743.686
Investeringen met een maatschappelijk nut	73.370	73.370	73.370	73.370
Gronden uitgegeven in erfpacht	15.031	15.031	15.031	15.031
Financiële vaste activa	**52.591**	**46.924**	**43.571**	**40.616**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	33.299	27.782	24.579	21.774
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	14.550	14.400	14.250	14.100
Totaal Vaste Activa	**887.843**	**901.828**	**888.593**	**881.664**
Vlottende Activa				
Voorraden	**10.008**	**5.418**	**-14.974**	**-12.560**
Uitzettingen < 1 jaar	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Liquide middelen	**500**	**500**	**500**	**500**
Overlopende activa	**85.000**	**85.000**	**85.000**	**85.000**
Totaal Vlottende Activa	**170.508**	**165.918**	**145.526**	**147.940**
Totaal Activa	**1.058.351**	**1.067.746**	**1.034.119**	**1.029.604**

Passiva	2023	2024	2025	2026
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**193.352**	**213.827**	**246.818**	**238.716**
Voorzieningen	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**10.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**596.109**	**597.203**	**580.782**	**571.965**
Totaal Vaste Passiva	**799.461**	**821.030**	**837.600**	**820.681**
Vlottende Passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**183.891**	**171.716**	**121.519**	**133.923**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**258.891**	**246.716**	**196.519**	**208.923**
Totaal Passiva	**1.058.351**	**1.067.746**	**1.034.119**	**1.029.604**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.
De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			Begroot 2026			
	JV 2021			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2026 / 01-01-2027
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	79.591	15.836	22.731	72.696	0	36.188	36.508	7.274	0	43.782	26.121	0	69.903	0	13.281	56.622
Bestemmingsreserves (BR's)	144.963	51.359	59.278	137.043	75.388	55.587	156.843	36.716	23.514	170.045	30.690	23.820	176.915	28.060	22.881	182.094
Totaal Reserves	**224.554**	**67.195**	**82.009**	**209.739**	**75.388**	**91.774**	**193.352**	**43.990**	**23.514**	**213.827**	**56.811**	**23.820**	**246.818**	**28.060**	**36.162**	**238.716**
Totaal Voorzieningen	**10.000**	**300**	**300**	**10.000**	**300**	**300**	**10.000**	**300**	**300**	**10.000**	**300**	**300**	**10.000**	**300**	**300**	**10.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			Begroot 2026			
	JV 2021			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per	Toe-	Ont-	31-12-2022 /	Toe-	Ont-	31-12-2023 /	Toe-	Ont-	31-12-2024 /	Toe-	Ont-	31-12-2025 /	Toe-	Ont-	31-12-2026 /
	01-01-2022	voeging	trekking	01-01-2023	voeging	trekking	01-01-2024	voeging	trekking	01-01-2025	voeging	trekking	01-01-2026	voeging	trekking	01-01-2027
																Bedragen € 1.000
Arnhem Oost				0	2.500	0	2.500	2.500	0	5.000	0	0	5.000	0	0	5.000
Bedrijfsvoering	1.551	1.316	1.597	1.270	1.174	197	2.247	0	0	2.248	0	0	2.248	0	0	2.248
Bereikbaarheid	4.729	7.463	7.195	4.997	9.976	13.113	1.860	10.165	9.542	2.484	10.173	9.578	3.079	9.904	9.552	3.431
Beschermd en Weerbaar	3.362	0	0	3.362	0	0	3.362	0	0	3.362	0	0	3.362	0	0	3.362
Buitengewoon Beter	1.655	0	400	1.255	0	1.150	105	0	105							
Burgergeraden	0	0	0	0	600	0	600	0	0	600	0	0	600	0	0	600
Burgerinitiatieven sociaal Domein	286	240	175	351	0	175	176	0	175	1	0	0	1	0	0	1
Burgerparticipatie	202	38	240	0												
Cultureel Vastgoed	7.685	731	261	8.155	2.412	257	10.309	2.446	252	12.503	2.502	248	14.757	402	248	14.911
Duurzaam Arnhem	8.973	0	3.300	5.673	10.000	50	15.623	5.000	0	20.623	0	0	20.623	0	0	20.623
Duurzaamheidsleningen	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345	0	14	331
Energiearmoedefonds				0	5.000	0	5.000	0	0	5.000	0	0	5.000	0	0	5.000
Evenementen	744	170	400	514	50	0	564	50	200	414	50	0	464	50	0	514
Fractie-ondersteuning	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21
Groenfonds	657	28	386	299	0	299	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	17.671	0	0	17.671	0	5.600	12.071	488	0	12.559	1.467	0	14.026	6.172	0	20.197
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	5.524	504	1.599	4.429	508	3.230	1.707	509	1.182	1.033	605	1.242	397	0	75	322
ICT	15	0	14	1												
Inburgering, Integratie en asiel	2.193	0	219	1.973	0	0	1.973	0	0	1.973	0	0	1.973	0	0	1.973
Jeugdfonds	0	6.591	0	6.591	1.000	350	7.241	1.000	350	7.891	1.000	350	8.541	0	350	8.191
Kapitaallasten	9.195	3.450	7.857	4.788	7.413	232	11.969	3.500	274	15.195	4.000	274	18.921	500	274	19.147
Klimaat en energie	1.844	0	99	1.745	0	25	1.721	0	0	1.721	0	0	1.721	0	0	1.721

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			Begroot 2026			
	JV 2021			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per	Toe-	Ont-	31-12-2022 /	Toe-	Ont-	31-12-2023 /	Toe-	Ont-	31-12-2024 /	Toe-	Ont-	31-12-2025 /	Toe-	Ont-	31-12-2026 /
	01-01-2022	voeging	trekking	01-01-2023	voeging	trekking	01-01-2024	voeging	trekking	01-01-2025	voeging	trekking	01-01-2026	voeging	trekking	01-01-2027
Klimaatadaptatiefonds				0	12.500	0	12.500	0	0	12.500	0	0	12.500	0	0	12.500
Omgevingslawaai	406	0	62	343	0	207	136	0	0	136	0	0	136	0	0	136
Onderwijs	25.379	9.393	7.674	27.098	8.354	7.814	27.639	7.239	8.237	26.641	7.075	9.295	24.421	7.214	9.583	22.052
Onderzoek Rekenkamer	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213
Participatie	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	618	0	0	618	0	0	618	0	0	618	0	0	618	0	0	618
Solvabiliteit	7.532	11.972	0	19.504	0	19.504	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stadsontwikkelingsfonds				0	10.000	0	10.000	0	0	10.000	0	0	10.000	0	0	10.000
Startersleningen	1.575	0	31	1.544	0	0	1.544	0	13	1.531	0	13	1.518	0	13	1.505
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	18.354	205	18.032	527	0	527	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Transformatie Zorg	648	328	229	747	82	200	629	0	0	629	0	0	629	0	0	629
Vastgoed	3.011	3.275	4.737	1.549	3.275	2.518	2.306	3.275	2.628	2.953	3.275	2.762	3.466	3.275	2.729	4.012
Volkshuisvesting	553	43	517	79	543	43	579	543	43	1.079	543	43	1.579	543	43	2.079
Voorstudies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Werk-Investeringsfonds	1.099	0	912	187	0	0	187	0	0	187	0	0	187	0	0	187
Wijkfondsen	344	0	0	344	0	0	344	0	0	344	0	0	344	0	0	344
WMO en Jeugdzorg	6.415	5.611	325	11.702	0	81	11.621	0	498	11.123	0	0	11.123	0	0	11.123
Zuidelijke Binnenstad	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**144.963**	**51.359**	**59.278**	**137.043**	**75.388**	**55.587**	**156.843**	**36.716**	**23.514**	**170.045**	**30.690**	**23.820**	**176.915**	**28.060**	**22.881**	**182.094**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Burgerberaden (S00)**
Doel	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.
Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheidsfonds (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onder uitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs.Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve "Kapitaallasten onderwijs" samengevoegd met de bestemmingsreserve "Onderwijs", tot één Bestemmingsreserve "Onderwijs". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitieakkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Jeugdfonds (S07)**
Doel	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Naam	**BR Transformatie Zorgbudgetten (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wet code huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Plankosten stedelijke ontwikkeling (S11)**
Doel	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.

Naam	**BR Stadsontwikkelingsfonds (S11)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergronds afvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverendfonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaat adaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantingsplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplanting niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (cofinanciering).

Naam	**BR Arnhem Oost (S12)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Klimaatadaptatiefonds (S12)**
Doel	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Energiearmoedefonds (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Naam	**BR Vastgoed (xR8)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen.

EMU-saldo 2023

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2022 tot en met 2024, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2022 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2022, aangevuld met raming resterende periode	2023 x € 1000,- Volgens begroting 2023	2024 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.559	-16.385	20.475
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	57.235	39.512	19.652
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-60.794**	**-55.897**	**823**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

In afwijking van eerdere aankondigingen is de voor de jaren 2019 tot en met 2022 vastgestelde macronorm voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) niet verlaagd en bedraagt deze ook in 2023 0,4% van het BBP. Bij een begroot BBP van € 993,8 miljard betekent dat een bedrag van € 3,975 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen. De macronorm voor gemeenten zal dus € 2,683 miljard bedragen. De individuele referentiewaarde voor afzonderlijke gemeenten, zoals bekend gemaakt in de septembercirculaire 2022, bedraagt voor de gemeente Arnhem € 32,762 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,975 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2022 en 2023 het toegestane maximum fors overschrijden. De overschrijdingen in 2022 wordt voornamelijk verklaard door grote investeringen in de huisvesting van Speciaal Onderwijs en de restauratie van de Blauwe Golven.
In 2023 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en wederom investeringen in de huisvesting van Speciaal Onderwijs.
Voor het jaar 2024 wordt geen overschrijding voorzien. In termen van het EMU-saldo worden de ook voor dat jaar geplande investeringen in huisvesting van Speciaal Onderwijs gecompenseerd door het voorziene begrotingsoverschot (dat gereserveerd zal worden).

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.672	18.966	19.346	20.384	20.717	19.496	19.474
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	75	527	0	0	0
Arbeidsparticipatie	21.646	17.446	26.381	20.615	18.564	18.567	21.022
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	299	739	651	1.078	579	579	579
Begeleide participatie	36.225	36.982	40.623	34.795	35.454	35.740	34.000
Begraafplaatsen en crematoria	54	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.552	2.005	1.772	2.301	2.343	2.096	1.765
Belastingen overig	0	5	5	5	5	5	5
Bestuur	8.121	7.593	5.789	6.875	6.908	6.919	6.836
Burgerzaken	6.995	6.551	7.346	6.473	6.345	6.315	6.307
Crisisbeheersing en brandweer	12.937	13.664	13.608	14.008	14.006	13.999	13.990
Cultureel erfgoed	1.630	1.254	2.303	1.612	1.677	1.664	1.607
Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.895	19.698	22.220	21.981	21.821	21.404	23.733
Economische havens en waterwegen	920	1.076	1.017	1.013	1.010	1.007	979
Economische ontwikkeling	3.759	3.498	4.466	4.770	4.516	4.015	3.688
Economische promotie (Arnhem promo)	2.561	2.794	2.990	3.527	2.931	2.729	2.478
Geëscaleerde zorg jeugd	5.294	5.790	5.790	6.357	6.250	6.155	6.206
Geëscaleerde zorg volwassenen	48.789	59.730	52.734	55.814	55.409	55.409	54.711
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.204	28.800	30.793	39.741	30.325	28.497	11.236
Inkomensregelingen	150.957	139.020	139.512	142.141	145.512	148.216	148.185
Maatwerkdienstverlening jeugd	52.963	56.951	72.214	63.463	61.400	61.917	62.403
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.759	50.196	52.147	51.262	51.637	51.198	51.991
Maatwerkvoorziening WMO	5.468	5.641	5.778	6.480	6.815	6.815	6.815
Media	9.189	9.302	9.238	9.919	9.461	9.461	9.461
Milieubeheer	7.600	8.418	17.634	9.837	12.070	7.091	7.085
Musea	4.528	4.954	5.705	5.932	5.760	5.660	5.660
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17.807	17.906	21.746	19.733	19.673	19.509	19.582
Onderwijshuisvesting	19.428	19.258	18.077	22.591	23.822	25.770	25.032
Openb groen en (openlucht) recreatie	12.612	12.944	14.126	18.891	15.455	15.295	15.017
Openbaar vervoer	631	893	1.392	860	857	854	826
Openbare orde en veiligheid	9.008	7.388	10.802	10.746	10.511	9.848	9.847
Overhead	71.862	70.151	69.493	76.773	77.302	76.434	76.190
Overige baten en lasten	4.892	2.759	821	6.118	6.663	7.397	8.470
OZB Niet-Woningen	2.219	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.874	3.985	3.985	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.252	10.493	10.423	10.429	10.638	10.608	10.865
Riolering	12.870	13.222	12.457	12.853	12.735	12.953	13.188
Ruimtelijke ordening	4.584	3.142	5.387	4.226	2.872	2.872	2.871
Samenkracht en burgerparticipattie	17.586	17.511	19.553	19.688	17.934	17.740	17.919
Sportaccommodaties	5.089	4.090	4.732	4.863	4.448	4.505	4.486
Sportbeleid en activering	18.912	17.866	18.207	19.140	18.294	18.297	18.209
Treasury	-861	-3.197	-235	-1.707	-2.164	-1.293	-951
Vennootschapsbelasting VpB	543	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	23.295	25.191	23.980	35.314	33.892	32.923	33.247
Volksgezondheid	6.526	7.416	7.835	7.995	7.905	7.986	7.841
Wijkteams	21.358	21.221	21.484	23.107	22.508	22.359	22.359
Wonen en bouwen	6.440	7.071	9.448	8.983	9.680	8.664	8.719
Eindtotaal	765.943	761.032	814.497	836.148	819.171	812.307	798.566

	Baten						
	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.644	21.392	22.167	22.420	23.643	24.353	25.063
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	460.208	453.138	463.452	490.209	509.716	516.184	471.686
Arbeidsparticipatie	2.769	46	6.386	1.026	1.026	1.026	1.026
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	26	44	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	793	0	438	100	100	100	100
Begraafplaatsen en crematoria	39	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	594	780	794	794	794	593	593
Belastingen overig	104	381	381	381	381	381	381
Bestuur	3.047	1.562	91	91	91	91	91
Burgerzaken	2.353	2.127	2.127	2.013	2.553	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.608	1.256	1.276	1.276	1.276	1.276	1.276
Cultureel erfgoed	635	558	606	606	606	606	606
Cultuurpresentatie, -prod en -part	5.572	5.820	6.645	6.645	6.645	6.645	6.645
Economische havens en waterwegen	834	913	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	132	137	205	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	875	817	930	1.041	1.041	1.041	1.041
Geëscaleerde zorg jeugd	248	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	2.827	1.665	2.374	2.317	2.317	2.317	2.317
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	41.684	29.727	31.770	40.773	31.841	30.999	18.443
Inkomensregelingen	126.833	114.526	114.116	115.018	118.711	121.426	121.426
Maatwerkdienstverlening jeugd	516	7	15.019	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.004	3.965	1.185	1.282	865	865	865
Maatwerkvoorziening WMO	27	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	3.227	1.693	7.058	2.684	5.756	1.452	1.452
Musea	278	118	273	273	273	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	9.948	9.657	13.189	9.992	9.992	9.992	9.992
Onderwijshuisvesting	4.724	4.307	4.267	4.204	4.204	4.204	4.204
Openb groen en (openlucht) recreatie	998	692	825	737	696	696	696
Openbaar vervoer	921	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	2.766	1.278	3.380	1.013	778	778	778
Overhead	4.875	4.715	4.484	4.106	4.106	4.077	4.041
Overige baten en lasten	-18.207	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.446	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.859	28.016	27.697	30.636	32.245	33.787	35.427
Parkeren	11.933	15.452	15.452	18.248	18.299	18.208	18.118
Riolering	16.815	17.148	17.148	17.311	17.316	17.316	17.316
Ruimtelijke ordening	87	0	1.669	318	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	782	125	146	0	0	0	0
Sportaccommodaties	4.996	4.727	4.951	5.008	5.007	5.006	5.006
Sportbeleid en activering	1.930	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.337	2.390	2.268	2.436	2.436	2.436	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.598	606	662	616	616	616	616
Volksgezondheid	718	622	823	663	663	663	604
Wijkteams	17	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	5.305	4.476	5.625	4.325	4.450	4.290	4.345
Eindtotaal	788.729	764.987	810.938	819.763	839.646	845.299	790.464

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	-972	-2.426	-2.821	-2.036	-2.926	-4.856	-5.589
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-460.208	-453.138	-463.377	-489.682	-509.716	-516.184	-471.686
Arbeidsparticipatie	18.877	17.400	19.995	19.589	17.538	17.541	19.996
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	273	695	607	1.034	535	535	535
Begeleide participatie	35.431	36.982	40.185	34.694	35.354	35.640	33.900
Begraafplaatsen en crematoria	15	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	958	1.224	978	1.507	1.549	1.503	1.172
Belastingen overig	-104	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.074	6.032	5.698	6.784	6.817	6.828	6.745
Burgerzaken	4.641	4.425	5.220	4.460	3.792	3.762	3.754
Crisisbeheersing en brandweer	11.328	12.408	12.332	12.732	12.730	12.724	12.715
Cultureel erfgoed	995	696	1.697	1.006	1.071	1.058	1.001
Cultuurpresentatie, -prod en -part	14.323	13.878	15.575	15.336	15.176	14.759	17.088
Economische havens en waterwegen	86	163	103	100	97	94	66
Economische ontwikkeling	3.627	3.362	4.261	4.633	4.380	3.878	3.551
Economische promotie (Arnhem promo)	1.686	1.977	2.060	2.486	1.890	1.688	1.437
Geëscaleerde zorg jeugd	5.046	5.790	5.790	6.357	6.250	6.155	6.206
Geëscaleerde zorg volwassenen	45.962	58.066	50.360	53.497	53.092	53.092	52.395
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-9.480	-927	-976	-1.032	-1.516	-2.502	-7.207
Inkomensregelingen	24.124	24.494	25.397	27.123	26.801	26.790	26.759
Maatwerkdienstverlening jeugd	52.447	56.944	57.194	63.456	61.393	61.910	62.396
Maatwerkdienstverlening volwassenen	41.755	46.231	50.962	49.980	50.772	50.333	51.126
Maatwerkvoorziening WMO	5.441	5.591	5.728	6.430	6.765	6.765	6.765
Media	9.189	9.302	9.238	9.919	9.461	9.461	9.461
Milieubeheer	4.373	6.725	10.576	7.153	6.314	5.639	5.633
Musea	4.250	4.836	5.433	5.660	5.487	5.542	5.542
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.859	8.249	8.557	9.741	9.681	9.518	9.590
Onderwijshuisvesting	14.704	14.951	13.810	18.387	19.618	21.566	20.829
Openb groen en (openlucht) recreatie	11.614	12.252	13.300	18.154	14.759	14.600	14.321
Openbaar vervoer	-290	-421	77	-454	-457	-460	-489
Openbare orde en veiligheid	6.242	6.110	7.422	9.733	9.733	9.070	9.069
Overhead	66.987	65.436	65.009	72.667	73.196	72.357	72.149
Overige baten en lasten	23.099	2.759	821	6.118	6.663	7.397	8.470
OZB Niet-Woningen	-27.228	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.985	-24.031	-23.712	-26.651	-28.260	-29.803	-31.443
Parkeren	-2.681	-4.959	-5.030	-7.819	-7.661	-7.600	-7.253
Riolering	-3.945	-3.926	-4.690	-4.459	-4.581	-4.364	-4.129
Ruimtelijke ordening	4.497	3.142	3.718	3.909	2.872	2.872	2.871
Samenkracht en burgerparticipattie	16.803	17.387	19.408	19.688	17.934	17.740	17.919
Sportaccommodaties	93	-637	-219	-145	-559	-502	-520
Sportbeleid en activering	16.982	17.866	18.207	19.140	18.294	18.297	18.209
Treasury	-3.198	-5.587	-2.503	-4.143	-4.600	-3.729	-3.387
Vennootschapsbelasting VpB	543	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	21.696	24.585	23.318	34.698	33.276	32.307	32.631
Volksgezondheid	5.808	6.794	7.011	7.332	7.241	7.323	7.237
Wijkteams	21.342	21.203	21.466	23.090	22.490	22.341	22.341
Wonen en bouwen	1.136	2.595	3.823	4.658	5.230	4.374	4.374
Eindtotaal	-22.786	-3.954	3.559	16.385	-20.475	-32.991	8.102

	Toevoegingen aan de reserves						
	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	3.951	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.650	554	554	554	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.861	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	3.000	3.000	3.500	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	400	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	71	73	73	73	73	73
Cultureel erfgoed	237	237	291	291	291	291	291
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.528	1.140	1.530	2.913	2.947	3.003	903
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	1.071	0	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	336	170	170	50	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.849	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.924	170	-114	0	488	1.467	6.172
Inkomensregelingen	360	0	0	5.000	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	6.520	12.530	12.530	1.082	1.000	1.000	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	176	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	3.736	1	1	10.001	5.001	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	63	63	74	74	74	74	74
Onderwijshuisvesting	9.272	9.434	9.892	8.853	7.738	7.573	7.712
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.666	0	28	12.500	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	81	0	0	0	0	0	0
Overhead	535	655	284	284	284	284	284
Overige baten en lasten	37.295	19.209	28.530	620	7.274	26.121	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	7.386	6.812	7.198	10.562	9.807	9.816	9.548
Riolering	236	545	549	553	554	650	45
Ruimtelijke ordening	2.182	0	0	10.000	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.062	0	319	1.100	500	500	500
Sportaccommodaties	650	650	673	658	658	658	658
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.868	4.276	4.370	3.983	1.013	1.012	1.011
Volksgezondheid	266	188	194	194	194	194	194
Wijkteams	66	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	791	50	49	3.043	3.043	543	543
Eindtotaal	95.087	56.755	67.195	75.388	43.990	56.811	28.060

Onttrekkingen aan de reserves	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	75	527	0	0	0
Arbeidsparticipatie	5.338	1.516	2.986	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.867	0	2.861	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	397	21	21	0	0	0	0
Burgerzaken	671	599	999	303	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	46	43	60	47	51	50	47
Cultureel erfgoed	344	198	1.046	219	288	277	224
Cultuurpresentatie, -prod en -part	1.477	771	3.919	612	548	664	689
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	200	300	300	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	8	400	400	0	200	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.338	0	650	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	291	21	3	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.803	0	360	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.057	99	339	81	498	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	689	0	716	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	0	0	0	0
Milieubeheer	4.932	3.180	6.397	248	15	17	15
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	67	21	73	44	28	61	130
Onderwijshuisvesting	7.889	8.020	8.534	8.237	8.563	9.798	9.952
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.367	1.135	1.701	2.691	362	280	0
Openbaar vervoer	13	25	554	25	25	25	0
Openbare orde en veiligheid	660	300	1.025	350	350	350	350
Overhead	510	1.228	1.096	162	578	223	201
Overige baten en lasten	26.378	21.340	30.141	55.761	175	0	13.281
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	5.245	4.921	5.678	8.513	7.825	7.836	7.962
Riolering	379	850	850	859	773	927	51
Ruimtelijke ordening	876	0	182	5.600	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.397	455	2.214	200	0	0	0
Sportaccommodaties	826	392	1.150	629	487	568	566
Sportbeleid en activering	85	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3.120	6.510	5.875	6.310	2.475	2.387	2.401
Volksgezondheid	279	80	294	212	116	199	135
Wijkteams	88	16	16	16	16	16	16
Wonen en bouwen	615	226	1.360	41	56	56	56
Eindtotaal	72.301	52.801	82.009	91.772	23.514	23.820	36.162

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2022		Begroting	Meerjarenraming		
	2021	Geamendeerd	Juli	2023	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	-972	-2.426	-2.821	-2.036	-2.926	-4.856	-5.589
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-456.257	-453.138	-463.452	-490.209	-509.716	-516.184	-471.686
Arbeidsparticipatie	15.189	16.437	17.563	20.143	17.538	17.541	19.996
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	273	695	607	1.034	535	535	535
Begeleide participatie	35.425	36.982	37.324	34.694	35.354	35.640	33.900
Begraafplaatsen en crematoria	15	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	958	1.224	978	4.507	4.549	5.003	1.172
Belastingen overig	-104	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	4.676	6.011	5.677	6.784	6.817	6.828	6.745
Burgerzaken	4.371	3.826	4.221	4.157	3.792	3.762	3.754
Crisisbeheersing en brandweer	11.353	12.436	12.345	12.758	12.752	12.746	12.740
Cultureel erfgoed	887	735	942	1.078	1.074	1.072	1.068
Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.374	14.247	13.186	17.637	17.575	17.098	17.303
Economische havens en waterwegen	86	163	103	100	97	94	66
Economische ontwikkeling	4.498	3.062	3.961	4.633	4.380	3.878	3.551
Economische promotie (Arnhem promo)	2.015	1.747	1.830	2.536	1.740	1.738	1.487
Geëscaleerde zorg jeugd	5.046	5.790	5.790	6.357	6.250	6.155	6.206
Geëscaleerde zorg volwassenen	46.474	58.066	49.710	53.497	53.092	53.092	52.395
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-6.848	-778	-1.093	-1.032	-1.028	-1.035	-1.035
Inkomensregelingen	22.681	24.494	25.037	32.123	26.801	26.790	26.759
Maatwerkdienstverlening jeugd	57.909	69.375	69.386	64.457	61.895	62.910	62.396
Maatwerkdienstverlening volwassenen	41.243	46.231	50.246	49.980	50.772	50.333	51.126
Maatwerkvoorziening WMO	5.441	5.591	5.728	6.430	6.765	6.765	6.765
Media	9.139	9.252	9.188	9.919	9.461	9.461	9.461
Milieubeheer	3.176	3.547	4.181	16.907	11.300	5.623	5.620
Musea	4.250	4.836	5.433	5.660	5.487	5.542	5.542
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.855	8.290	8.559	9.771	9.727	9.530	9.534
Onderwijshuisvesting	16.088	16.364	15.167	19.003	18.792	19.340	18.589
Openb groen en (openlucht) recreatie	11.913	11.117	11.627	27.963	14.397	14.320	14.321
Openbaar vervoer	-303	-446	-477	-479	-482	-485	-489
Openbare orde en veiligheid	5.663	5.810	6.397	9.383	9.383	8.720	8.719
Overhead	67.012	64.862	64.197	72.789	72.902	72.418	72.232
Overige baten en lasten	34.016	628	-791	-49.023	13.762	33.519	-4.811
OZB Niet-Woningen	-27.228	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.985	-24.031	-23.712	-26.651	-28.260	-29.803	-31.443
Parkeren	-539	-3.068	-3.509	-5.770	-5.679	-5.620	-5.667
Riolering	-4.088	-4.231	-4.991	-4.764	-4.800	-4.640	-4.135
Ruimtelijke ordening	5.803	3.142	3.536	8.309	2.872	2.872	2.871
Samenkracht en burgerparticipattie	16.468	16.932	17.513	20.588	18.434	18.240	18.419
Sportaccommodaties	-83	-380	-696	-116	-388	-412	-427
Sportbeleid en activering	16.897	17.781	18.122	19.056	18.210	18.212	18.124
Treasury	-3.198	-5.587	-2.503	-4.143	-4.600	-3.729	-3.387
Vennootschapsbelasting VpB	543	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.444	22.351	21.812	32.370	31.814	30.932	31.240
Volksgezondheid	5.794	6.902	6.911	7.314	7.319	7.317	7.295
Wijkteams	21.320	21.187	21.450	23.074	22.474	22.325	22.325
Wonen en bouwen	1.312	2.419	2.512	7.660	8.217	4.861	4.861
Eindtotaal	0	0	-11.255	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00 Bestuur Dienstverlening en financiën	S01 Veiligheid	S02 Bereikbaarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Patricipatie en armoedebestrijding
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	527	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	7.862
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	1.078	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	28.582
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.301	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	6.875	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.473	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	14.008	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.612	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	21.826	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	4.770	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	3.527	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	128.315
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	37
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	9.380	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	5.932	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	7.416	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	17.176	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	860	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	8.197	0	0	0	0	0
Overhead	74.615	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	6.118	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.219	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-1.707	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	21.639	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	704	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	100.547	22.205	29.718	9.375	24.592	38.750	164.795

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	TOT
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	13.960	13.960
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	527
Arbeidsparticipatie	0	2.462	0	0	0	0	10.323
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	1.078
Begeleide participatie	105	0	0	0	0	0	28.687
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.301
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	6.875
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.473
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	14.008
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.612
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	21.826
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.013	1.013
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	4.770
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	3.527
Geëscaleerde zorg jeugd	2.094	0	0	0	0	0	2.094
Geëscaleerde zorg volwassenen	20.987	20.525	0	0	0	0	41.512
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	39.741	0	39.741
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	128.315
Maatwerkdienstverlening jeugd	13.026	2	0	0	0	0	13.028
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.223	0	0	0	0	0	4.260
Maatwerkvoorziening WMO	848	0	0	0	0	0	848
Media	0	0	0	0	0	0	9.380
Milieubeheer	0	0	0	5.663	3.762	0	9.476
Musea	0	0	0	0	0	0	5.932
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	7.416
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	17.176
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	13.773	13.773
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	860
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	8.197
Overhead	0	0	0	0	0	0	74.615
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	6.118
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.219
Riolering	0	0	0	0	0	12.853	12.853
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	4.226	0	4.226
Samenkracht en burgerparticipattie	5.585	4.590	0	0	0	0	10.175
Sportaccommodaties	0	0	3.476	0	0	0	3.476
Sportbeleid en activering	0	0	13.720	0	0	0	13.720
Treasury	0	0	0	0	0	0	-1.707
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	5.874	27.513
Volksgezondheid	0	0	7.440	0	0	0	7.440
Wijkteams	17.508	0	0	0	0	0	18.213
Wonen en bouwen	0	0	0	0	3.938	5.045	8.983
Eindtotaal	64.375	27.579	24.684	5.663	51.668	52.517	616.469

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	744	1.124	830	619	1.011
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.749	1.441	1.030	1.441	2.160
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	866	738	793	797	926
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	44	40	8	22	24
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	338	779	324	518	938
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.795	2.476	2.217	1.640	2.430
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	2.016	1.780	1.374	1.950	3.210
Maatwerkdienstverlening jeugd	4.331	8.238	5.170	4.360	7.335
Maatwerkdienstverlening volwassenen	7.228	6.377	5.332	5.995	8.128
Maatwerkvoorziening WMO	569	618	1.106	606	1.160
Media	67	67	67	67	67
Milieubeheer	47	43	43	41	38
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.430	1.243	1.236	1.622	3.206
Onderwijshuisvesting	0	707	108	709	1.154
Openb groen en (openlucht) recreatie	711	559	516	544	653
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	244	329	329	329	329
Overhead	256	269	238	222	311
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.180	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.099	1.544	1.215	1.150	1.328
Sportaccommodaties	69	127	180	42	84
Sportbeleid en activering	429	1.112	1.098	599	425
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.530	1.119	894	1.003	887
Volksgezondheid	14	21	261	87	136
Wijkteams	604	650	705	756	659
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	29.360	31.398	25.073	25.118	36.600

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	TOTAAL	TOTAAL
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kronenburg Vredeburg	Wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	603	834	6.425	20.384
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	527
Arbeidsparticipatie	619	721	1.132	10.292	20.615
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	1.078
Begeleide participatie	452	700	837	6.108	34.795
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.301
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	6.875
Burgerzaken	0	0	0	0	6.473
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	14.008
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.612
Cultuurpresentatie, -prod en -part	12	4	2	156	21.981
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.013
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	4.770
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	3.527
Geëscaleerde zorg jeugd	592	343	431	4.263	6.357
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.196	447	2.102	14.302	55.814
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	39.741
Inkomensregelingen	994	983	1.519	13.826	142.141
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.930	5.259	7.813	50.435	63.463
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.826	3.750	6.364	47.002	51.262
Maatwerkvoorziening WMO	497	416	662	5.632	6.480
Media	67	67	67	538	9.919
Milieubeheer	55	40	54	361	9.837
Musea	0	0	0	0	5.932
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.307	1.201	1.073	12.317	19.733
Onderwijshuisvesting	2.737	0	0	5.415	22.591
Openb groen en (openlucht) recreatie	798	594	743	5.118	18.891
Openbaar vervoer	0	0	0	0	860
Openbare orde en veiligheid	329	329	329	2.550	10.746
Overhead	273	237	352	2.158	76.773
Overige baten en lasten	0	0	0	0	6.118
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	23	0	7	3.210	10.429
Riolering	0	0	0	0	12.853
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	4.226
Samenkracht en burgerparticipattie	1.047	994	1.136	9.513	19.688
Sportaccommodaties	275	207	403	1.387	4.863
Sportbeleid en activering	585	290	881	5.420	19.140
Treasury	0	0	0	0	-1.707
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	698	728	943	7.802	35.314
Volksgezondheid	3	23	9	556	7.995
Wijkteams	446	434	640	4.894	23.107
Wonen en bouwen	0	0	0	0	8.983
Eindtotaal	25.424	18.371	28.334	219.679	836.148

	Lasten	
	WIJK	TOTAAL
	Wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Afval	6.425	20.384
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	527
Arbeidsparticipatie	10.292	20.615
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	1.078
Begeleide participatie	6.108	34.795
Begraafplaatsen en crematoria	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	2.301
Belastingen overig	0	5
Bestuur	0	6.875
Burgerzaken	0	6.473
Crisisbeheersing en brandweer	0	14.008
Cultureel erfgoed	0	1.612
Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	21.981
Economische havens en waterwegen	0	1.013
Economische ontwikkeling	0	4.770
Economische promotie (Arnhem promo)	0	3.527
Geëscaleerde zorg jeugd	4.263	6.357
Geëscaleerde zorg volwassenen	14.302	55.814
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	39.741
Inkomensregelingen	13.826	142.141
Maatwerkdienstverlening jeugd	50.435	63.463
Maatwerkdienstverlening volwassenen	47.002	51.262
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	6.480
Media	538	9.919
Milieubeheer	361	9.837
Musea	0	5.932
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	12.317	19.733
Onderwijshuisvesting	5.415	22.591
Openb groen en (openlucht) recreatie	5.118	18.891
Openbaar vervoer	0	860
Openbare orde en veiligheid	2.550	10.746
Overhead	2.158	76.773
Overige baten en lasten	0	6.118
OZB Niet-Woningen	0	0
OZB Woningen	0	3.985
Parkeren	3.210	10.429
Riolering	0	12.853
Ruimtelijke ordening	0	4.226
Samenkracht en burgerparticipattie	9.513	19.688
Sportaccommodaties	1.387	4.863
Sportbeleid en activering	5.420	19.140
Treasury	0	-1.707
Vennootschapsbelasting VpB	0	600
Verkeer en vervoer	7.802	35.314
Volksgezondheid	556	7.995
Wijkteams	4.894	23.107
Wonen en bouwen	0	8.983
Eindtotaal	219.679	836.148

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	490.209	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	100
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	794	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	91	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.013	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.276	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	606	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	6.645	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	1.041	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.369
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	273	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.853	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	564	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.013	0	0	0	0	0
Overhead	4.106	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	30.636	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	8.160	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.436	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	55	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	559.387	2.289	9.529	1.222	2.417	7.524	114.470

	Baten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	TOT
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	22.420	22.420
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	490.209
Arbeidsparticipatie	0	1.026	0	0	0	0	1.026
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	100
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	794
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	91
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.013
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.276
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	606
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	6.645
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	1.041
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.559	757	0	0	0	0	2.317
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	40.773	0	40.773
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.369
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.282	0	0	0	0	0	1.282
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	1.032	200	0	1.249
Musea	0	0	0	0	0	0	273
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.853
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	564
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	733	733
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.013
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.106
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	30.636
Parkeren	0	0	8.160	0	0	0	8.160
Riolering	0	0	0	0	0	17.311	17.311
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	318	0	318
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	3.165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	55	0	0	527	581
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	216
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.051	274	4.325
Eindtotaal	2.898	1.784	3.398	1.032	45.341	42.178	793.468

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	105	88	65	91	142
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	262	256	168	128	183
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	916	658	739	1.159	2.571
Onderwijshuisvesting	0	534	97	584	932
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	10.088	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	61	256	395	102	167
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	35	0	0	0	0
Volksgezondheid	27	22	238	63	56
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	11.495	1.815	1.704	2.128	4.053

	Baten				
	GEB 6 Schuytgraaf Elderveld	GEB 7 De Laar Elden	GEB 8 Rijkerswoerd Kronenburg Vredeburg	TOTAAL Wijk	TOTAAL Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	22.420
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	490.209
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	1.026
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	100
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	794
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	91
Burgerzaken	0	0	0	0	2.013
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.276
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	606
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	6.645
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	1.041
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	2.317
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	40.773
Inkomensregelingen	42	45	71	648	115.018
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	1.282
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	111	105	221	1.435	2.684
Musea	0	0	0	0	273
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	727	770	600	8.139	9.992
Onderwijshuisvesting	1.493	0	0	3.640	4.204
Openb groen en (openlucht) recreatie	4	0	0	4	737
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	1.013
Overhead	0	0	0	0	4.106
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	30.636
Parkeren	0	0	0	10.088	18.248
Riolering	0	0	0	0	17.311
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	318
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	237	345	279	1.842	5.008
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	35	616
Volksgezondheid	0	41	0	447	663
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.325
Eindtotaal	2.617	1.309	1.173	26.295	819.763

	Baten	
	WIJK	TOTAAL
	Wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Afval	0	22.420
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	490.209
Arbeidsparticipatie	0	1.026
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	44
Begeleide participatie	0	100
Begraafplaatsen en crematoria	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	794
Belastingen overig	0	381
Bestuur	0	91
Burgerzaken	0	2.013
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.276
Cultureel erfgoed	0	606
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	6.645
Economische havens en waterwegen	0	913
Economische ontwikkeling	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	1.041
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	2.317
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	40.773
Inkomensregelingen	648	115.018
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	1.282
Maatwerkvoorziening WMO	0	50
Media	0	0
Milieubeheer	1.435	2.684
Musea	0	273
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.139	9.992
Onderwijshuisvesting	3.640	4.204
Openb groen en (openlucht) recreatie	4	737
Openbaar vervoer	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	1.013
Overhead	0	4.106
Overige baten en lasten	0	0
OZB Niet-Woningen	0	28.706
OZB Woningen	0	30.636
Parkeren	10.088	18.248
Riolering	0	17.311
Ruimtelijke ordening	0	318
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0
Sportaccommodaties	1.842	5.008
Sportbeleid en activering	0	0
Treasury	0	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0
Verkeer en vervoer	35	616
Volksgezondheid	447	663
Wijkteams	18	18
Wonen en bouwen	0	4.325
Eindtotaal	26.295	819.763

Mutaties circulaires

Taakmutaties, decentralisatie-uitkeringen (DU) en integratie-uitkeringen (IU) meicirculaire 2022

IU Inburgering: leerbaarheidstoets
De leerbaarheidstoets is onderdeel van de brede intake in de Wet inburgering. De leerbaarheidstoets heeft als doel om inzicht te geven in het niveau van de Nederlandse taal dat een inburgeringsplichtige kan bereiken gedurende de inburgeringstermijn. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding bij de afname van de leerbaarheidstoets. Concreet betekent dit dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het inplannen van de afspraken met de kandidaten voor de afname van de leerbaarheidstoets, het beschikbaar stellen van afnamelocaties en de begeleiding van de afname van de toets. Gemeenten hebben geen rol bij de verwerking of beoordeling van de leerbaarheidstoets. Arnhem ontvangt hiervoor vanaf 2022 circa € 51.000 ter dekking van deze kosten.

Suppletie uitkering bommenregeling
Gemeenten kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage in de gemaakte kosten voor het opsporen en ruimen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Op basis van de ingediende aanvraag ontvangt Arnhem in 2022 een bedrag van € 92.211 voor dekking van deze kosten.

DU Uitvoeringskosten klimaatakkoord
Vanaf 2023 tot en met 2030 krijgen gemeenten meer uitvoeringsmiddelen voor klimaat- en energiebeleid. Om de uitvoering van het bestaande klimaatbeleid in 2022 te kunnen voortzetten, ontvangen gemeenten in 2022 een overbruggingsbudget van € 40 miljoen. Dat is onvoldoende om de reeds in 2022 gewenste versnelling teweeg te brengen. Daarom wordt van de toekomstige uitvoeringsmiddelen € 74,331 miljoen naar 2022 verschoven. Deze € 74,331 miljoen wordt aan de gemeenten uitgekeerd door ophoging van de decentralisatie-uitkering. Over de resterende middelen die in het Coalitieakkoord zijn gereserveerd voor de uitvoeringskosten van medeoverheden voor het klimaatakkoord en aanvullend klimaatbeleid vinden nog gesprekken plaats tussen onder andere VNG, IPO en het Rijk. Arnhem ontvangt voor 2022 een bijdrage van € 886.687.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Het kabinet zet in op het voorkomen van dakloosheid, om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. Het kabinet stelt daarvoor structureel € 65 miljoen beschikbaar. Hiervan wordt in 2022 een bedrag van € 61,9 miljoen verstrekt aan centrumgemeenten maatschappelijke opvang/beschermd wonen. De overige € 3,1 miljoen blijft op de VWS-begroting en wordt gebruikt voor landelijke subsidies, monitoring, opdrachten en APK kosten. Arnhem ontvangt in 2022 € 1.373.538. De brede aanpak dak- en thuisloosheid zet in op om- en afbouw van maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning. De middelen 2022 zijn in Arnhem nodig voor tijdelijke uitbreiding van de opvang van jongeren en van gezinnen, in afwachting van resultaten van projecten in het kader van wonen voor aandachtsgroepen. Tevens zijn de middelen nodig ten behoeve van een pilot beschutte opvang volwassenen (draaideurcliënten). Deze middelen zijn voorlopig alleen voor 2022 toegekend, en de inzet van deze middelen zijn onderdeel van de structurele inzet op de brede aanpak dak- en thuisloosheid.

DU Crisisdienstverlening
In juli 2021 heeft het ministerie van SZW en OCW samen met verschillende partijen uit het onderwijs en arbeidsmarktveld afspraken vastgelegd in een Landelijke Werkagenda Aanpak Jeugdwerkloosheid naar aanleiding van de coronacrisis.
Om jeugdwerkloosheid ten gevolge van de crisis te bestrijden en voorkomen is een Aanpak Jeugdwerkloosheid Arbeidsmarktregio Midden-Gelderland 2022-2024 opgesteld. Deze aanpak is gebaseerd op zowel de ter beschikking gestelde middelen middels de decembercirculaire 2020 als de nieuwe DU Crisisdienstverlening zoals opgenomen in de meicirculaire 2022. Arnhem ontvangt € 869.000 in 2022.

DU Vrouwenopvang: kind- en gezinsbescherming
Aan de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang wordt in 2022 een bedrag van € 21 miljoen en over de periode 2023-2025 jaarlijks een bedrag van € 20 miljoen toegevoegd in het kader van kind- en gezinsbescherming. Arnhem ontvangt voor deze jaren circa € 700.000.

DU Gezond in de stad

In de meicirculaire wordt het landelijke bedrag voor Gezond in de Stad verhoogd met € 4,6 miljoen. In het kader van het actieprogramma Kansrijke Start van 12 september 2018 zijn in 3 tranches middelen via de decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad aan het gemeentefonds toegevoegd voor gemeenten die een lokale coalitie willen vormen rondom de eerste 1000 dagen van kinderen. Bij deze meicirculaire worden middelen voor een extra 4e jaar Kansrijke Start toegevoegd. Arnhem ontvangt hiervoor in 2022 € 43.782.

DU einde lening inburgeringsplichtig

In 2022 ontvangen gemeenten € 2,625 miljoen voor de ondersteuning van ELIPs. Deze afspraken zijn gemaakt in het bestuurlijk overleg van april 2020 tussen het ministerie van SZW en de VNG over het ondersteunen van de zogenaamde Einde lening inburgeringsplichtig (ELIPs). Dit zijn inburgeraars die hun lening voor de inburgering (vrijwel) volledig hebben uitgeput, maar nog steeds inburgeringsplichtig zijn. Gemeenten kunnen inburgeraars die tot deze doelgroep behoren begeleiden. Via een decentralisatie-uitkering worden hiertoe middelen aan gemeenten beschikbaar gesteld voor begeleiding en het in een beperkt aantal gevallen financieel ondersteunen van ELIPs bij het betalen van extra cursusuren of examengelden. De ELIPs-groep is in praktijk afgebakend als: “inburgeringsplichtige asielmigranten onder de Wet inburgering 2013 die nog niet aan de inburgeringsplicht hebben voldaan maar wel:
- € 9.500 hebben verbruikt van hun lening (ongeacht de termijn) of;
- € 7.500 hebben verbruikt van hun lening en waarvan de inburgeringstermijn binnen 12 maanden afloopt.”
Arnhem ontvangt hiervoor in 2022 een bedrag van € 26.923.

DU Experiment gesloten coffeeshopketen

De ministeries van JenV en VWS werken aan de opgave uit het regeerakkoord 2017 om het mogelijk te maken dat er een experiment gesloten coffeeshopketen komt. Hiervoor is weten regelgeving opgesteld en zijn tien gemeenten aangewezen waar het experiment zal plaatsvinden. Door deelname aan het experiment krijgen deze gemeenten extra taken en bevoegdheden met betrekking tot coffeeshops en coffeeshopbeleid. De bijdrage houdt verband met het uitvoeren van deze extra werkzaamheden, zoals het uitvoeren van toezicht en handhaving. De gemeenten ontvangen hiervoor een tegemoetkoming, bestaande uit een vaste component en een variabel deel afhankelijk van het aantal coffeeshops. Voor de jaren 2022 tot en met 2024 bedragen de middelen jaarlijks landelijk € 1,378 miljoen. De verdeling over de gemeenten is voor elk van de jaren gelijk en gebaseerd op een vaste component en een variabel deel, afhankelijk van het aantal coffeeshops per gemeente. Arnhem ontvangt voor 2022 tot en met 2024 elk jaar € 162.500. In het regeerakkoord van 2017 is afgesproken dat er een experiment komt met de teelt en verkoop van hennep of hasjiesj voor recreatief gebruik. Dit moet plaatsvinden in een gesloten coffeeshopketen, vrij van criminaliteit. Het doel van het experiment is om te bekijken of en hoe een gesloten coffeeshopketen mogelijk is. In het regeerakkoord van 2021 is onlangs besloten het experiment voort te zetten. De gemeente Arnhem neemt deel aan dit experiment en uit hoofde van dit experiment is een nieuwe DU opgenomen in de meicirculaire 2022. Op dit moment bevindt het experiment zich nog in de opstartfase. Ook in deze fase van het experiment is het van belang dat er aan de reeds opgezette aanpak uitvoering gegeven kan worden. Daarnaast zijn deze middelen ook noodzakelijk voor de uitvoering van de nog op te starten experimentfase. Voor de uitvoering van deze fase is rekening gehouden met toevoeging van deze middelen.

DU Uitstapprogramma prostituees

Het kabinet stelt sinds 2021 geld beschikbaar voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen.
In de septembercirculaire 2020 zijn meerjarig middelen toegevoegd voor het uitstapprogramma voor prostituees. Voor 2022 komt naast de structurele € 3 miljoen eenmalig € 1 miljoen extra beschikbaar. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt een bedrag van € 42.265.

DU Veilige steden

In totaal 15 steden ontvangen in 2022 een bedrag van € 0,520 miljoen in verband met het programma Veilige Steden. Het programma heeft als doel de sociale veiligheid van vrouwen in de publieke ruimte te vergroten. Arnhem krijgt hiervoor in 2022 een bedrag van € 30.000. Hiervoor wordt een voorlichtingscampagne ontwikkeld waarvoor een financiële bijdrage is gevraagd aan programma Veilige Steden. Door middel van deze uitkering kan het voorlichtingsprogramma in 2022 ontwikkeld worden.

DU Informele scholing
De gemeenten Arnhem, Ede en Tilburg ontvangen ieder een bijdrage van € 50.000 in 2022 voor projecten die zij ontwikkelen op het gebied van informele scholing. De gemeenten in kwestie zetten in op brede kennisontwikkeling over informele scholing in hun regio en versteviging van het lokale aanbod.

Taakmutatie Energietoeslag
Op 15 maart jl. is het wetsvoorstel eenmalige energietoeslag lage inkomens (voorstel van wet houdende wijziging van de Participatiewet in verband met het eenmalig categoriaal verstrekken van een energietoeslag aan huishoudens met een laag inkomen) ingediend bij de Tweede Kamer. Met het wetsvoorstel krijgen gemeenten de bevoegdheid om dit jaar via categoriale bijzondere bijstand een eenmalige tegemoetkoming voor de gestegen energieprijzen toe te kennen aan huishoudens met een laag inkomen. Voor de uitvoering en uitgifte van de eenmalige aanvullende tegemoetkoming – voor huishoudens met een laag inkomen - heeft het kabinet in maart 2022 een eenmalig budget van € 679 miljoen beschikbaar gesteld. In de voorjaarsbesluitvorming is een aanvullend bedrag van € 175 miljoen beschikbaar gesteld, waardoor het totaal beschikbare bedrag uitkomt op € 854 miljoen. Deze middelen worden via de algemene uitkering aan gemeenten verstrekt.
Zoals gemeld in de brief aan de Tweede Kamer van 15 maart jl. is het gemeenten toegestaan vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel al tot uitbetaling van de eenmalige energietoeslagen over te gaan. De VNG en gemeenten hebben hier ook om verzocht. Arnhem ontvangt in 2022 € 10.955.000 ter dekking van deze kosten.

Taakmutatie Eigen bijdrage huishoudelijke hulp
In het Coalitieakkoord is opgenomen dat dit kabinet werkt aan een aanpassing van de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp in de Wmo. De komende periode wordt deze maatregel met cliënten, gemeenten en het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgewerkt. De maatregel vraagt een wetswijziging en vergt een aanzienlijke implementatietijd waardoor de beoogde datum van inwerkingtreding op 1 januari 2025 is gesteld. De aanpassing dient vanaf 2025 te leiden tot een landelijke taakstellende besparing van € 95 miljoen. De algemene uitkering wordt vanaf 2025 met dit bedrag verlaagd. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van ruim € 1,2 miljoen vanaf 2025. Dit kan naar verwachting in het beleidsveld worden opgevangen doordat hogere bijdragen worden geïncasseerd. Aangezien dit niet met zekerheid is te zeggen, wordt hiervoor wel een risico opgenomen.

Taakmutatie toezicht en handhaving voor EPBD III
De algemene uitkering wordt in 2022 met € 1,797 miljoen verhoogd in verband met de tweede herziening van de Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD III). De regeling is op 10 maart 2020 geïmplementeerd en heeft als doel om de energie-efficiëntie van gebouwen te verbeteren. Naar aanleiding van EPBD III is er een verplichting geïntroduceerd voor documenteren van de energieprestatie van een installatie, voor het installeren van zelfregulerende apparatuur per verblijfsruimte en voor laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Ook zijn de eisen voor de energieprestatie van technische bouwsystemen en de keuring van verwarmingsinstallaties en airconditioningssystemen aangepast. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving. Informatie over de jaren 2023 en verder volgt in een volgende circulaire. Arnhem krijgt hiervoor in 2022 € 15.872 ter dekking van deze kosten van de ODRA.

Taakmutatie Versterken dienstverlening gemeenten
Systeemleren
In de reactie van het kabinet van 15 januari 2021 op het rapport Ongekend onrecht van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) is toegelicht dat naast de hersteloperatie voor getroffen ouders en kinderen, ook maatregelen nodig zijn die structureel tot brede verbeteringen in beleid en uitvoering moeten leiden. Onderdeel hiervan is het versterken van de dienstverlening bij alle onderdelen van de overheid, waaronder de gemeenten. Het kabinet heeft besloten voor het versterken van de dienstverlening bij gemeenten en het extra ondersteunen van mensen in kwetsbare posities voor de periode tot en met 2027 in totaal € 150 miljoen per jaar beschikbaar te stellen. De bedragen zijn reeds verwerkt in de decembercirculaire 2021. Er was al € 5 miljoen landelijk beschikbaar via de algemene uitkering voor systeemleren. In de meicirculaire worden de middelen van de decentralisatie-uitkering Systeemleren met ingang van 2023 additioneel toegevoegd aan de algemene uitkering. Arnhem krijgt van 2023 tot en met 2027 circa € 66.000.

Taakmutaties, decentralisatie-uitkeringen (DU) en integratie-uitkeringen (IU) december- en septembercirculaire 2021

IU Beschermd wonen: nacalculatie uitname WLZ
De ophoging van de structurele uitname vanaf 2022 met € 149 miljoen vanwege de openstelling van de Wet langdurige zorg (Wlz) voor mensen met een psychische stoornis per 1 januari 2021. Het ministerie van VWS, het ministerie van BZK en de VNG hebben afspraken gemaakt over de wijze van nacalculatie van het naar de Wlz over te hevelen budget en de verdeling over de centrumgemeenten. In de meicirculaire 2020 (paragraaf 3.2-2) is hiervoor reeds € 495 miljoen structureel overgeheveld van de integratie-uitkering Beschermd wonen naar de Wlz. Omdat er meer cliënten dan oorspronkelijk geraamd zijn overgegaan van Wmo beschermd wonen naar de Wlz vindt er in deze circulaire een aanvullende uitname plaats van € 149 miljoen. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van circa € 5,4 miljoen die vanuit het beleidsveld gedekt kan worden, omdat er ook minder kosten zijn.

DU Aanpak laaggeletterdheid
In de septembercirculaire 2019 zijn voor de periode 2020 – 2024 middelen beschikbaar gesteld voor de meerjarige aanpak van laaggeletterdheid. In de septembercirculaire 2021 zijn actuele maatstafgegevens voor de verdeling van 2022 beschikbaar gekomen en verwerkt. De nieuwe (definitieve) verdeling 2022, evenals een raming voor de jaren 2023 en 2024, is opgenomen deze circulaire. Arnhem krijgt voor 2022 tot en met 2024 een bedrag van respectievelijk € 163.000, € 177.000 en € 196.000.

DU Gemeenteraadsverkiezingen
Het kabinet stelt € 30,38 miljoen voor 2022 beschikbaar om gemeenten te compenseren voor de extra kosten die zij moeten maken bij het organiseren van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 gezien de huidige epidemiologische situatie. De extra kosten hangen onder meer samen met het huren van locaties en het inhuren van stembureauleden voor het vervroegd stemmen op de maandag en dinsdag voorafgaand aan de reguliere dag van stemming, met aanvullende kosten voor de inrichting van stemlokalen, en met het mogelijk moeten huren van alternatieve locaties die in de coronacrisis beter geschikt zijn om als stemlokaal in te richten. Het bedrag wordt uitgekeerd in de vorm van een decentralisatie-uitkering en verdeeld op basis van het aantal kiesgerechtigden per gemeente. Daarbij is een gedifferentieerd bedrag per kiesgerechtigde naar gemeenteomvang gehanteerd. Arnhem ontvangt in 2022 € 272.508.

Taakmutatie aanvullend pakket en impuls re-integratie (coronamiddelen)
Als onderdeel van het steun- en herstelpakket stelt het kabinet in 2022 extra middelen beschikbaar voor de re-integratie van bijstandsgerechtigden (€ 14,740 miljoen in 2022). Gemeenten ontvangen deze extra middelen zodat zij de reguliere dienstverlening op peil kunnen houden nu de instroom in de bijstand toeneemt. Daarnaast ontvangen gemeenten in 2022 een tijdelijke impuls voor re-integratie (€ 43,438 miljoen) die gemeenten in staat stelt om de dienstverlening aan mensen die nu als gevolg van de crisis de bijstand instromen te intensiveren. Arnhem ontvangt voor beide onderdelen samen in 2022 bijna € 1,3 miljoen.

Taakmutatie extra middelen schuldenbeleid en bijzondere bijstand (coronamiddelen)
Als onderdeel van het steun- en herstelpakket stelt het kabinet in 2022 extra middelen voor het gemeentelijk schuldenbeleid (€ 30 miljoen in 2022) en de bijzondere bijstand (€ 15 miljoen in 2022) beschikbaar. Gericht op het bieden van snelle hulp en ondersteuning aan mensen die vanwege de crisis te maken krijgen met (dreigende) schulden- en armoedeproblematiek. Arnhem ontvangt in 2022 voor deze onderdelen samen € 637.000.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma HPV mannen
Met ingang van 1 januari 2022 worden naast meisjes ook jongens in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma gevaccineerd tegen het Humaan Papillomavirus (HPV-virus). Daarnaast wordt de vaccinatieleeftijd verlaagd naar 10 jaar. Ten behoeve van deze taakuitbreiding wordt de algemene uitkering vanaf 2022 structureel opgehoogd met landelijk € 2,778 miljoen. De middelen zijn toegevoegd aan de eerder overgehevelde middelen voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma. Arnhem krijgt hiervoor structureel circa € 24.000.

Taakmutatie versterking dienstverlening gemeenten
In de reactie van het kabinet van 15 januari 2021 op het rapport Ongekend onrecht van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) is toegelicht dat naast de hersteloperatie voor getroffen

ouders en kinderen, ook maatregelen nodig zijn die structureel tot brede verbeteringen in beleid en uitvoering moeten leiden. Onderdeel hiervan is het versterken van de dienstverlening bij alle onderdelen van de overheid, waaronder de gemeenten. Het kabinet heeft besloten voor het versterken van de dienstverlening bij gemeenten en het extra ondersteunen van mensen in kwetsbare posities voor de periode tot en met 2027 € 150 miljoen per jaar beschikbaar te stellen. Het Rijk kan zich voorstellen dat de transitie niet in deze periode kan worden voltooid en zal daarom vroegtijdig met de VNG het gesprek aangaan over de periode na 2027. Om de dienstverlening bij gemeenten te versterken en mensen in kwetsbare posities extra te ondersteunen heeft de VNG een visiedocument opgesteld met daarin activiteiten die met name inzetten op het vergroten van de menselijke maat in de dienstverlening, ontwikkeling van professionals en systematisch leren, zodat waar nodig structurele verbeteringen op zowel rijksniveau als gemeentelijk niveau worden doorgevoerd. Het visiedocument van de VNG is langs acht actielijnen uitgewerkt.
Voor Arnhem betekent dit een totaalbedrag van circa € 1 miljoen voor de jaren tot en met 2027, verdeeld over deze acht actielijnen. Daarnaast wordt een DU Systeemleren in 2022 ontvangen van € 312.500 en een DU Personen met verward gedrag van € 362.000 voor 2022 tot en met 2027.

Bijlagen

Overzicht onderdelen stad/wijk

	STAD					WIJK					TOTAAL
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000											
Bestuur, dienstverlening en financien	**100.547**	**559.387**	**3.904**	**56.594**	**511.530**	**7.805**	**18**	**0**	**175**	**-7.612**	**503.918**
Raad	2.754	0	0	0	-2.754	0	0	0	0	0	-2.754
College	2.021	0	0	0	-2.021	0	0	0	0	0	-2.021
Regionale samenwerking BU	2.051	91	0	0	-1.960	0	0	0	0	0	-1.960
Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
Regionale samenwerking WH	18	0	0	0	-18	0	0	0	0	0	-18
Publieke dienstverlening	6.473	2.013	0	303	-4.157	0	0	0	0	0	-4.157
Wijken en wijkgericht werken	704	0	0	16	-688	5.647	18	0	0	-5.629	-6.318
Financiën	9.897	551.067	620	56.113	596.663	0	0	0	175	175	596.838
Digitalisering, automatisering, privacy	32.975	1.379	0	0	-31.595	37	0	0	0	-37	-31.632
Bedrijfsvoering	13.129	4.463	3.284	162	-11.788	2.121	0	0	0	-2.121	-13.909
Personeel en Organisatie	30.495	374	0	0	-30.120	0	0	0	0	0	-30.120
Veiligheid	**22.205**	**2.289**	**73**	**397**	**-19.592**	**2.550**	**0**	**0**	**0**	**-2.550**	**-22.141**
Openbare orde en veiligheid	20.686	1.919	73	397	-18.443	2.550	0	0	0	-2.550	-20.993
Veiligheidshuis	1.518	370	0	0	-1.148	0	0	0	0	0	-1.148
Bereikbaarheid	**29.718**	**9.529**	**13.742**	**14.848**	**-19.083**	**8.469**	**10.088**	**802**	**0**	**816**	**-18.267**
Mobiliteit	29.718	9.529	13.742	14.848	-19.083	8.469	10.088	802	0	816	-18.267
Economie	**9.375**	**1.222**	**50**	**0**	**-8.203**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-8.203**
Economische Zaken	5.848	181	0	0	-5.667	0	0	0	0	0	-5.667
Communicatie en Citymarketing	1.090	0	0	0	-1.090	0	0	0	0	0	-1.090
Toerisme en recreatie	872	791	0	0	-81	0	0	0	0	0	-81
Evenementen	910	35	0	0	-875	0	0	0	0	0	-875
Erfgoed B	655	215	50	0	-490	0	0	0	0	0	-490
Onderwijs	**24.592**	**2.417**	**8.545**	**7.913**	**-22.807**	**17.732**	**11.779**	**382**	**368**	**-5.968**	**-28.774**
Onderwijs	24.592	2.417	8.545	7.913	-22.807	17.732	11.779	382	368	-5.968	-28.774
Cultuur	**38.750**	**7.524**	**3.204**	**832**	**-33.599**	**694**	**0**	**0**	**0**	**-694**	**-34.293**
Cultuur	37.003	6.745	2.913	612	-32.558	694	0	0	0	-694	-33.252
Erfgoed	1.748	779	291	219	-1.041	0	0	0	0	0	-1.041

	STAD					WIJK					TOTAAL
	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Participatie en armoedebestrijding	**164.795**	**114.470**	**554**	**0**	**-50.880**	**32.446**	**648**	**5.000**	**0**	**-36.798**	**-87.677**
Werk en Inkomen	162.813	114.470	554	0	-48.897	10.666	373	0	0	-10.292	-59.189
Armoedebeleid	1.946	0	0	0	-1.946	17.652	275	5.000	0	-22.377	-24.323
Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	4.128	0	0	0	-4.128	-4.165
Zorg	**64.375**	**2.898**	**1.082**	**81**	**-62.478**	**116.470**	**0**	**0**	**0**	**-116.470**	**-178.948**
Jeugd /Jeugdzorg	14.928	0	1.082	81	-15.929	47.589	0	0	0	-47.589	-63.518
WMO en sociale wijkteams	49.447	2.898	0	0	-46.549	68.881	0	0	0	-68.881	-115.430
Welzijn en inclusie	**27.579**	**1.784**	**1.100**	**200**	**-26.696**	**11.705**	**0**	**0**	**0**	**-11.705**	**-38.400**
Welzijn	14.684	757	0	200	-13.727	11.503	0	0	0	-11.503	-25.229
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	3.102	1.026	0	0	-2.076	14	0	0	0	-14	-2.090
Inclusie en integratie	656	0	1.100	0	-1.756	188	0	0	0	-188	-1.944
Vrouwenopvang en huiselijk geweld	9.137	0	0	0	-9.137	0	0	0	0	0	-9.137
Gezondheid en sport	**24.684**	**3.398**	**418**	**553**	**-21.151**	**7.363**	**2.289**	**434**	**373**	**-5.134**	**-26.285**
Sport	17.196	3.165	351	455	-13.927	6.807	1.842	307	259	-5.012	-18.939
Publieke gezondheid en GGD	7.488	232	66	98	-7.223	556	447	128	114	-122	-7.346
Klimaat, energie en milieu	**5.663**	**1.032**	**10.000**	**40**	**-14.591**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-14.591**
Duurzaamheid incl energietransitie	4.419	32	0	15	-4.372	0	0	0	0	0	-4.372
Duurzaamheid bedrijv en mobiliteit	1.243	1.000	10.000	25	-10.219	0	0	0	0	0	-10.219
Ruimtelijke ontwikkeling	**51.668**	**45.341**	**10.000**	**5.807**	**-10.520**	**361**	**1.435**	**1**	**1**	**1.074**	**-9.446**
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	4.226	318	10.000	5.600	-8.309	0	0	0	0	0	-8.309
Water, milieu en luchtkwaliteit	3.762	200	0	207	-3.355	361	1.435	1	1	1.074	-2.282
ODRA, vergunning en handhaving	3.913	4.051	0	0	137	0	0	0	0	0	137
Grondzaken	39.766	40.773	0	0	1.007	0	0	0	0	0	1.007
Wonen en leefomgeving	**52.517**	**42.178**	**16.097**	**3.591**	**-22.844**	**14.085**	**39**	**0**	**0**	**-14.046**	**-36.891**
Groen en klimaatadaptie in de stad	6.249	7	12.500	1.041	-17.702	4.240	4	0	0	-4.236	-21.937
Openbare ruimte	20.030	18.751	553	1.137	-695	3.141	35	0	0	-3.106	-3.801
Afval	13.960	22.420	0	0	8.460	6.425	0	0	0	-6.425	2.036
Natuur en stadsparken	6.943	726	0	1.372	-4.845	96	0	0	0	-96	-4.941
Dierenwelzijn en biodiversiteit	291	0	0	0	-291	184	0	0	0	-184	-475
Wonen	5.045	274	3.043	41	-7.772	0	0	0	0	0	-7.772
Totaal	616.469	793.468	68.768	90.855	199.087	219.679	26.295	6.620	917	-199.087	0

Afkortingenlijst

A.
Apcg – Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO – Baseline informatiebeveiliging Overheid
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO – Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGD – Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW – Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
POH – Praktijkondersteuner jeugd
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RES – Regionale energiestrategie
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SVO – Stedelijk Verhuur Overleg
SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem

SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TEB – The Economic Board
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VHL – Van Hall Larenstein
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAW – Wet Aanpak Woonoverlast
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.
Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.
Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.
Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.
Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.
Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.
Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Begroting Arnhem 2023

Wat komt er binnen

Rijk	**615 mln**
Lokale heffingen	**114 mln**
Overige inkomsten	**91 mln**
Reserves	**92 mln**

€ 912 miljoen

€ 11 miljoen
voor de Arnhem-Oost aanpak

€ 100 miljoen
investering voor goede en gezonde onderwijshuisvesting

€ 5 miljoen
extra voor energiearmoedefonds

€12,5 miljoen
voor klimaatadaptatie

€ 2 miljoen
voor aanpassing van de Hoge en Lage Rijnkade

€ 8 miljoen
om de maximumsnelheden terug te brengen

€ 8 miljoen
om aantal rijstroken te verminderen

KANSRIJK

GROEN

DUURZAAM

VERBONDEN

zo zijn de uitgaven verdeeld over de programma's

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 104 mln.
Veiligheid	€ 22 mln.
Bereikbaarheid	€ 43 mln.
Economie	€ 9 mln.
Onderwijs	€ 33 mln.
Cultuur	€ 42 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 165 mln.
Zorg	€ 65 mln.
Welzijn en inclusie	€ 29 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 16 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 62 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 69 mln.
Subtotaal	€ 685 mln.

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 32 mln.
Noordoost	€ 26 mln.
Presikhaaf	€ 26 mln.
Malburgen	€ 38 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 26 mln.
De Laar/ Elden	€ 19 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 29 mln.
Subtotaal	€ 226 mln.
Totaal	**€ 912 mln.**

€15 miljoen
extra in het klimaatfonds

€10,7 miljoen
voor verduurzaming van ons eigen vastgoed

€ 1,4 miljoen
extra voor burgerparticipatie (waaronder burgerbedragen)

€ 5,1 miljoen
extra voor culturele activiteiten

€ 4,9 miljoen
voor inclusie

GEMEENTE Arnhem

Wilt u meer weten?
Kijk op financien.arnhem.nl

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 691202

Onderwerp: Turap 2 - 2022

Kernboodschap

De voortang op de beleidsplannen in 2022 loopt over het algemeen voorspoedig. Er worden op alle terreinen veel inspanningen verricht om op koers van de doelstellingen te komen én te blijven. Het financiële vooruitzicht laat eveneens een gunstig beeld zien. Hierbij wordt verwacht dat het financiële resultaat met € 6,1 miljoen stijgt, ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dat blijkt uit de Turap 2, die informatie bevat over de voortgang van het beleid, de verwachte financiële afwijkingen over het jaar 2022 en de prognose van het financiële resultaat aan het einde van het jaar.

Voorstel

1. De Turap 2 - 2022 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging vast te stellen.

Inleiding

Vorig jaar is de Begroting voor 2022 vastgesteld. Daarin zijn ambities, doelen en inspanningen opgenomen en is vastgesteld wat dit mag kosten. Gedurende het jaar 2022 wordt hierover verantwoording afgelegd. In het voorjaar is reeds een eerste tussenrapportage (Turap 1) opgesteld. Hierbij treft u de tweede tussenrapportage (Turap 2) aan. In deze Turap is naast de informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2022, de financiële prognose en de voortgang van de beleidsuitvoering, ook informatie over een aantal andere actuele onderwerpen, zoals de Oekraïne-crisis, effecten van inflatie, investeringen en beheersing van belangrijke verbonden partijen opgenomen. Daarnaast is de terugkoppeling van de voortgang van de overgehevelde budgetten uit 2021 een stap naar meer transparantie in de doorontwikkeling van de Turap. Tot slot blikken we ook vooruit naar de budgetoverheveling 2022 en geven we inzicht in de onderwerpen waarvan op dit moment al wordt verwacht dat activiteiten niet of onvolledig worden uitgevoerd dit jaar.

In deze Turap is, net zoals in Turap-2 van vorig jaar, de inhoudelijke voortgang binnen de programma's opgenomen en niet alleen de afwijkingen. Dit betekent concreet dat in de bijlage de doelen die 'op koers lopen' (groen bolletje), 'gedeeltelijk op koers' (oranje bolletje), 'niet op koers liggen' (rood bolletje) en reeds gerealiseerd zijn (grijs bolletje) zijn opgenomen.

Arnhem GEMEENTE

In het kader van het Duisenbergonderzoek naar de jaarstukken 2020 is geconcludeerd dat de interpretatie van de bolletjes en de criteria van de beoordeling niet altijd duidelijk zijn. Net als vorig jaar is een verbeterslag om bij de doelen aan te geven of de doelen en inspanningen behaald, dan wel niet behaald zijn. Om dit echter goed te kunnen doen, zullen de doelen smart geformuleerd moeten zijn met daarbij goed meetbare (effect)indicatoren. In de Begroting 2023 wordt daarin weer een stap gemaakt, maar dit is een proces dat tijd kost. In deze Turap is er dan ook voor gekozen dat de 'bolletjes' een interpretatie geven hoe de voortgang verloopt (van 'op koers', 'gedeeltelijk op koers' naar 'niet op koers') en dat dit in de tekst wordt toegelicht.

Voortgang van de beleidsuitvoering
Er zijn veel inspanningen verricht om de beleidsdoelen te realiseren. In de Turap 2 - 2022 bijlage 1 is per programma een uitgebreide weergave gegeven van de inspanningen en voortgang op alle beleidsdoelen. Het merendeel van de doelen staat op groen. Bij een aantal van de doelen moeten nog extra inspanningen worden gedaan om op koers te komen.

De rapportage is opgesteld op basis van ontwikkelingen in de eerste 7 maanden van 2022, waarbij ook rekening is gehouden met de structurele componenten in de resultaten van voorgaand jaar. Bij deze rapportage is een begrotingswijziging opgenomen. De afwijkingen in de Turap welke zijn opgenomen in de begrotingswijziging moeten namelijk in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting verwerkt worden.

Een aantal van de begrotingswijzigingen is strikt genomen geen afwijking op lopend beleid, maar komt voort uit collegebesluiten voor aanpassing van beleid. Afgesproken is dat deze beleidswijzigingen expliciet in de Turap worden gemeld. Sommige items komen ook in de Begroting 2023 terug, maar hiervan wordt voorgesteld om er al dit jaar extra inzet op te plegen. Om welke onderwerpen en welke financiële impact het gaat, is hieronder weergegeven:

Omschrijving	Programma	Bedrag totaal Turap 2 *(bedragen * € 1.000)*
Kosten en dekking Oekraïne	S07	€ 11.120 (lasten) € 10.420 (dekking van het Rijk)
Energiearmoedefonds*	Wijken	€ 5.000 (lasten)
Nominaal 2022 *(loon- en prijsontwikkeling inflatie)*	S00	€ 4.835 (lasten)
Afronding reorganisatie en overige uitvoeringskosten W&I	S06	€ 1.483 (lasten) € 744 (minder lasten) € 739 (onttrekking reserve)
Stedelijke ontwikkeling	S11	€ 250 (minder lasten) € 250 (toevoeging reserve)
Onderzoek eigen inzet schulddienstverlening	Wijken	€ 100 (lasten)
Lichtshow / vuurwerkshow op oudejaarsavond	S03	€ 60 (lasten)
Strategisch huisvestingsplan	S00	€ 50 (lasten)

** Inmiddels is aan de raad ook een voorstel aangeboden dat meer inhoudelijk toeziet op (gedeeltelijke) besteding van dit bedrag in 2022.*

Budgetoverheveling 2021 en vooraankondiging 2022
In het kader van meer transparantie is in de Turap de voortgang beschreven op de overgehevelde budgetten uit 2021 in bijlage 2. De meeste budgetten kunnen goed worden besteed in 2022, zoals gepland. Bij enkele van de budgetten is het mogelijk dat ze niet volledig kunnen worden ingezet dit jaar. Daar waar dit het geval is staat dit beschreven in bijlage 2. Daarnaast is in de bijlage ook een vooraankondiging gedaan van de budgetten die mogelijk dit jaar moeten worden overgeheveld, omdat de inspanningen niet, of niet volledig kunnen worden uitgevoerd dit jaar.

Investeringen
Ook van de investeringen is gerapporteerd over de voortgang en de verwachte inzet van investeringen dit jaar. Zie voor de uitgebreide toelichting bijlage 3 van de Turap 2 - 2022. Enkele onderwerpen waarop niet alle investeringen worden gerealiseerd zijn: het project Blauwe golven (dit wordt 2023). Met het krediet voor kantoorhuisvesting wordt zeer terughoudend omgegaan in afwachting van de huisvestingsplannen en dit zal bij onderuitnutting worden doorgeschoven naar volgend jaar. Bij onderwijshuisvesting is ook de verwachting dat niet de totale investering wordt gerealiseerd dit jaar. Tot slot wordt voorgesteld om een nieuw investeringskrediet van € 625.000 beschikbaar te stellen voor mobiliteitsprojecten waarvan de dekking afkomstig is uit de BR Bereikbaarheid, zie toelichting bijlage 3 paragraaf investeringen.

Overige bijlagen
In bijlage 4 wordt gerapporteerd over de beheersing van de verbonden partijen en in bijlage 5 is een overzicht toegevoegd van de stand van zaken omtrent de moties en amendementen.

Daarnaast zijn in deze Turap de reeds aangenomen moties, die dit jaar financieel zijn vertaald, weergegeven in onderstaande opsomming. De bedragen en toelichtingen zijn terug te vinden in de aangegeven programma's / paragraaf van de Turap. Het gaat om de volgende moties:

- Mobiliteitsprojecten 2022 (21M21 en 20M248) - S02 en paragraaf investeringen;
- Diverse moties, waaronder 22M17 - S07;
- Actieplan overlast (21M1020) - paragraaf budgetoverheveling 2021 (S01);
- Ontmoeting jongerenplek (21M32) - paragraaf budgetoverheveling 2021 (Wijken).

Beoogd effect

Een prognose geven van de beleidsmatige voortgang, de financiële afwijkingen en het resultaat over 2022. Daarbij de begroting aan te passen aan de meeste actuele stand van de prognose. Dit in het kader van begrotingsrechtmatigheid. Ten slotte is het beoogde effect om transparant te zijn over alle relevante facetten die van belang zijn voor de raad om haar controlerende taak volledig te kunnen uitvoeren, zoals de financiële effecten van het uitvoeren van aangenomen moties en van aanpassingen op beleid die niet kunnen wachten.

Argumenten

1.1 *Met Turap 2 - 2022 wordt een actueel inzicht verschaft in majeure afwijkingen in beleid en financiën en hiermee krijg de raad inzicht in de voortgang van het bereiken van de doelen in 2022 en de financiële afwijkingen die zich daar bij voor doen.*

2.1 *Dit is noodzakelijk vanwege de rechtmatigheid van de begroting. In de tabellen van bijlage 1 en in de paragraaf investeringen is in de kolom 'B' aangegeven of de afwijking in de begroting wordt meegenomen (J) of juist niet (N).*

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.*

Participatie

Niet van toepassing.

Financiën

In onderstaande tabel is het financiële totaalbeeld opgenomen. Hierin is zichtbaar dat de begroting tot en met juli 2022 uit komt op een totaalsaldo van (afgerond) € 11,3 miljoen na mutaties in de reserves. Dit is het saldo van afwijkingen die in de begroting verwerkt zijn vanuit Turap 1 en de begrotingswijzigingen die door de raad zijn vastgesteld tot en met juli. De verwerking van alle geactualiseerde afwijkingen uit de Turap 1, samen met alle nieuwe afwijkingen uit Turap 2, leidt tot een nieuw totaalsaldo van de prognose Turap 2 van € 17,4 miljoen.

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	814.089	31.521	845.610
Baten	810.939	40.878	851.817
Saldo lasten en baten	**-3.150**	**9.357**	**6.207**
Toevoegingen aan reserves	67.601	4.432	72.033
Onttrekkingen aan reserves	82.009	1.190	83.199
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**14.408**	**-3.242**	**11.166**
Prognose resultaat	11.258	6.115	17.373

Leeswijzer tabel
In de de tabel is in de eerste kolom de stand van de begroting tot en met juli opgenomen (door de raad vastgesteld). In de tweede kolom staan de verwachte afwijkingen op deze begroting, zowel op de lasten, als op de baten, als op de mutaties aan de reserves. Dit leidt tot een verwachte nieuwe stand van de begroting die onder de naam Prognose Turap 2 in de laatste kolom zichtbaar is gemaakt.

Financiële afwijkingen en prognose
De verwachte lasten nemen per saldo met € 32 miljoen toe. Dit bestaat soms uit hogere en soms uit lagere lasten.
De afwijkingen vanaf € 1 miljoen meer lasten zijn:
- Kosten opvang Oekraïne (S08): € 11,1 miljoen
- Nominaal 2022 (S00): € 4,8 miljoen
- Stijging kosten jeugd (wijken): € 3,5 miljoen
- Verhoging ESF subsidie (S06): € 1,6 miljoen
- Afronding reorganisatie en overige uitvoeringskosten Werk en Inkomen (S06): € 1,5 miljoen
- Decentralisatie uitkering (DU) brede aanpak dak- en thuislozen (S08): € 1,4 miljoen
- Formatie SBR (S00): € 1 miljoen

De afwijkingen vanaf € 1 miljoen minder lasten zijn:
- Voordelen binnen zorgbegroting (wijken): € 8 miljoen
- Beschermd wonen WLZ uitname (S07): € 3,9 miljoen
- Vrijval ESF subsidie naar Preventie met gezag en AR: € 1,8 miljoen

De baten die daar tegenover staan, nemen toe met € 41 miljoen. Dit bestaat soms uit hogere en soms uit lagere baten.
De afwijkingen vanaf € 1 miljoen meer baten zijn:
- Gemeentefonds (S00): € 30,2 miljoen (hier zitten ook de baten van de decentralisatie-uitkeringen (DU's) en de taakmutatie energietoeslag in. De lasten zitten in de individuele programma's).
- Baten opvang Oekraïne (S08): € 10,4 miljoen
- Energiearmoedefonds (wijken): € 5 miljoen
- Verhoging ESF subsidie (S06): € 1,6 miljoen

De afwijkingen vanaf € 1 miljoen minder baten zijn:
- Actualisatie BUIG (S06): € 1,3 miljoen

Er wordt € 4,4 miljoen meer toegevoegd aan de reserves. Dit komt voornamelijk door Beschermd wonen WLZ uitname (S07) ad € 3,9 miljoen.

Er wordt € 1,2 miljoen meer onttrokken aan de reserves. De grootste onttrekking zit in programma S02 inzake de mobiliteitsprojecten ad € 0,6 miljoen.

In de bijlagen bij Turap-2 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de

vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 2 - 2022 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

De Turap 2 - 2022 wordt gepubliceerd op website financien.arnhem.nl.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

1. Raadsvoorstel
2. Turap 2 - 2022
3. Bijlagen bij Turap-2
4. Begrotingswijziging 22-008

RAADSVOORSTEL

Besluit van	09-11-2022
Zaaknummer	691202

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 september 2022, nummer: 691202;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Turap 2 - 2022 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap 2 - 2022

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 2 2022 3
Totaalbeeld financiën 5
Bijlage 1 Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma 7
Wijken Algemeen 7
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 10
W2 Noordwest 13
W3 Noordoost 15
W4 Presikhaaf 18
W5 Malburgen 21
W6 Schuytgraaf/ Elderveld 23
W7 De Laar/ Elden 25
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 27
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 31
S01 Veiligheid 37
S02 Bereikbaarheid 41
S03 Economie 45
S04 Onderwijs 51
S05 Cultuur 54
S06 Participatie en armoedebestrijding 58
S07 Zorg 68
S08 Welzijn en inclusie 77
S09 Gezondheid en sport 86
S10 Klimaat en energie 89
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 94
S12 Wonen en leefomgeving 98
Bijlage 2 Budgetoverhevelingen 108
Bijlage 3 Investeringen 117
Bijlage 4 Beheersing verbonden partijen 119
Bijlage 5 Stand van zaken amendementen en moties 122

Hoofdlijnen Turap 2 2022

Twee keer per jaar maakt het college een tussenrapportage - de 'Turap' - voor de gemeenteraad. In de Turap staat de stand van zaken rondom de uitvoering van de programma's en plannen. Ook worden de verwachte afwijkingen over het lopende jaar 2022 vermeld. Die ontstaan door autonome ontwikkeling, maar ook door de uitvoering van moties en het aanpakken van urgente knelpunten.

Positief financieel beeld

Het financiële beeld van deze tweede Turap van 2022 is positief. Het begrote totaalsaldo, na mutaties in de reserves, komt uit op € 17,4 miljoen. Dat is een stijging ten opzichte van het begrote totaalsaldo stand juli 2022 van € 11,3 miljoen. Dit beeld sluit ook aan bij de cijfers in de Begroting 2023. In de Turap is de voortgang op de diverse onderwerpen zichtbaar gemaakt met groene (op koers), gele (gedeeltelijk op koers) en rode bollen (niet op koers). Doelen die gerealiseerd zijn worden met een grijze bol gemarkeerd.

Op koers

Het merendeel van de doelen staat op groen. We zijn begonnen met aanleg van het koeltenetwerk voor meer verkoeling in versteende gebieden. Steeds meer inwoners maken in de stad gebruik van OV en fiets. Ook komen er steeds meer laadpunten voor schone, elektrische auto’s. De Hotspot Energy en innovatielab Connectr zijn steeds meer een begrip, ook internationaal. De Arnhem-Oost-aanpak werkt en zetten we voort. Er komt steeds meer duurzame opwek, bijvoorbeeld met zonnepanelen op huizen en bedrijven. Maar er zijn ook onderwerpen die blijven onze aandacht verdienen waar we soms een tandje bij moeten zetten. Zoals de aanpak van de energiearmoede. Daarmee zijn we flink op stoom, maar door de huidige prijsstijgingen krijgen meer inwoners moeite om hun energierekening te betalen. Ook moeten we alle zeilen bijzetten om voldoende woningen voor alle inwoners te realiseren. Dat betekent niet alleen nieuwbouw, maar ook doorstroming en zorgen dat bestaande woningen beschikbaar blijven voor de juiste doelgroepen en geen prooi worden voor beleggers. We willen dat onze kinderen en jongeren kansrijker en gezonder opgroeien en minder afhankelijk zijn van zorg, ook dat vraagt extra aandacht.

Arnhem wordt steeds beter en groener

De komende jaren gaan we flink aan de slag om onze mooie stad beter en groener te maken. Voor alle inwoners. En de uitdagingen zijn groot, op vele vlakken. Corona is nog niet voorbij, de wooncrisis duurt voort en de oorlog in Oekraïne zet de samenleving verder onder druk. Onder meer door sterk stijgende kosten in het levensonderhoud. Ook zoeken vele vluchtelingen een veilige haven in Europese landen, ook in Nederland, ook in Arnhem. De komende jaren maken we daarom extra middelen vrij om te zorgen voor goede en veilige opvang voor vluchtelingen. Ook bieden we een toekomstperspectief aan mensen zonder papieren en mensen op de vlucht.

We investeren in duurzaamheid en zetten vol in op een inclusieve energietransitie. Zo gaan we bijvoorbeeld aan de slag om te zorgen dat de stijgende energiekosten voor de meest kwetsbare Arnhemmers weer betaalbaar worden. Ook gaan we de wooncrisis te lijf. We gaan sneller en meer woningen toevoegen voor alle doelgroepen in de Arnhemse wijken. We vangen de klimaatverandering op door hittestress en wateroverlast aan te pakken en gaan radicaal vergroenen zodat het leven voor mens en dier in de stad prettig en gezond blijft.

Arnhem moet een fijne plek zijn om op te groeien. Een stad waar iedereen volop kansen krijgt om zijn, haar of hun ambities waar te maken. Ook als je start met een achterstand. De school en andere maatschappelijke gebouwen in een wijk vormen de verbindende kern van de gezonde en veilige omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien en buurtgenoten elkaar treffen. We stimuleren Arnhemmers om aan het werk te gaan en ondersteunen hen bij het vinden van een betaalde baan. Alle Arnhemmers moeten in al hun eigenheid zichzelf kunnen zijn, ongeacht sekse, seksuele geaardheid, genderidentiteit, huidskleur, (etnische) afkomst, religie, levensovertuiging, leeftijd of beperking.

We doen het voor de Arnhemmers. Daarom zoeken we steeds opnieuw de verbinding met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in onze stad. We willen de betrokkenheid en solidariteit van Arnhemmers benutten om onze stad nog socialer te maken. We betrekken Arnhemmers nog meer bij onderwerpen die spelen in de stad en gebruik maken van alle kennis die onze stad herbergt. Burgerparticipatie is een cruciale voorwaarde om de betrokkenheid tussen bewoners en gemeente te versterken.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt het financiële totaalbeeld geschetst, waarbij toegelicht wordt hoe Turap 1 en Turap 2 in samenhang met elkaar gelezen moeten worden. Waar Turap 1 alleen de verwachte financiële afwijkingen beschrijft, wordt in deze Turap 2 in de bijlagen een integraal overzicht gegeven van de voortgang op de beleidsdoelen en inspanningen in combinatie met een verwachte financiële prognose. Zowel de exploitatie als de voortgang op de investeringen wordt toegelicht. Tevens staan we stil bij de beheersing van de verbonden partijen en lichten we de voortgang op de overgehevelde budgetten uit 2021 toe. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken op de bij de Begroting 2022 aangenomen moties en amendementen.

Totaalbeeld financiën

De afwijkingen in deze Turap zijn tot stand gekomen op basis van de realisatie over de eerste 7 maanden van dit jaar met een doorkijk naar de rest van het jaar. De financiële afwijkingen in Turap 1 die ook in de begrotingswijziging bij Turap 1 zijn opgenomen, zijn na de vaststelling van Turap 1 door de raad daarmee in de begroting verwerkt. Deze afwijkingen zijn daardoor in deze Turap 2 komen te vervallen.

De afwijkingen in Turap 1 die nog niet in de begrotingswijziging zijn verwerkt (vanwege grotere onzekerheid of de mogelijkheid om bij te sturen), zijn in deze Turap 2 opnieuw benoemd en indien van toepassing geactualiseerd.

In Turap 1 2022 was een totaal voordeel gemeld van € 15,6 miljoen. Hiervan is destijds € 11,3 miljoen in de begroting verwerkt. Dit deel is in de begroting verwerkt vanwege de hoge mate van zekerheid van deze afwijkingen. Het restant gedeelte is niet verwerkt in de begroting vanwege de onzekerheid van de afwijkingen. Deze destijds onzekere afwijkingen worden in de Turap 2 geactualiseerd en alsnog opgenomen. Samen met nieuw bekend geworden afwijkingen geeft Turap 2 een voordeel van € 6,1 miljoen. Dit brengt het totaal aan wijzigingen in de begroting naar aanleiding van Turap 1 en Turap 2 € 17,4 miljoen.

Leeswijzer tabellen
De afwijkingen zijn opgenomen in bijlage 1 per wijk en programma. De afwijkingen op Wijken Algemeen gelden voor iedere wijk.

Per afwijking is in de tabel informatie opgenomen welke volgens de volgende leeswijzer geïnterpreteerd kan worden:
T1: Is deze afwijking ook in Turap 1 al gemeld (Ja/Nee)?
S/I: Is de afwijking structureel of incidenteel?
AR/BR: Komt deze afwijking ten laste of gunste van de AR of een bestemmingsreserve (BR)?
B: Wordt deze afwijking in de begroting verwerkt (Ja/Nee)?

In onderstaande tabel is het totaalbeeld opgenomen. Hierin is zichtbaar dat de begroting tot en met juli 2022 uit komt op een totaalsaldo van (afgerond) € 11,3 miljoen na mutaties in de reserves. Dit is het saldo van afwijkingen die in de begroting verwerkt zijn vanuit Turap 1. De verwerking van alle geactualiseerde afwijkingen uit de Turap 1, tezamen met alle nieuwe afwijkingen uit Turap 2, leidt tot een nieuw totaalsaldo van de prognose Turap 2 van € 17,4 miljoen.

De afwijkingen vanaf € 1 miljoen worden hieronder benoemd. Voor de uitgebreide toelichting wordt verwezen naar het desbetreffende programma.

De verwachte lasten nemen per saldo met € 32 miljoen toe. Dit bestaat soms uit hogere en soms uit lagere lasten.
De afwijkingen vanaf € 1 miljoen meer lasten zijn:
- Kosten opvang Oekraïne (S08): € 11,1 miljoen
- Nominaal 2022 (S00): € 4,8 miljoen
- Stijging kosten jeugd (wijken): € 3,5 miljoen
- Verhoging ESF subsidie (S06): € 1,6 miljoen
- Afronding reorganisatie en overige uitvoeringskosten Werk en Inkomen (S06): € 1,5 miljoen
- DU brede aanpak dak- en thuislozen (S08): € 1,4 miljoen
- Formatie SBR (S00): € 1 miljoen

De afwijkingen vanaf € 1 miljoen minder lasten zijn:
- Voordelen binnen zorgbegroting (wijken): € 8 miljoen
- Beschermd wonen WLZ uitname (S07): € 3,9 miljoen
- Vrijval ESF subsidie naar Preventie met gezag en AR: € 1,8 miljoen

De baten die daar tegenover staan, nemen toe met € 41 miljoen. Dit bestaat soms uit hogere en soms uit lagere baten. De afwijkingen vanaf € 1 miljoen meer baten zijn:
- Gemeentefonds (S00): € 30,2 miljoen (hier zitten ook de baten van de decentralisatie uitkeringen (DU's) en de taakmutatie energietoeslag in. De lasten zitten in de individuele programma's).
- Baten opvang Oekraïne (S08): € 10,4 miljoen

- Energiearmoedefonds (wijken): € 5 miljoen
- Verhoging ESF subsidie (S06): € 1,6 miljoen

De afwijkingen vanaf € 1 miljoen minder baten zijn:
- Actualisatie BUIG (S06): € 1,3 miljoen

Er wordt € 4,4 miljoen meer toegevoegd aan de reserves. Dit komt voornamelijk door Beschermd wonen WLZ uitname (S07) ad € 3,9 miljoen.

Er wordt € 1,2 miljoen meer onttrokken aan de reserves. De grootste onttrekking zit in programma S02 inzake de mobiliteitsprojecten ad € 0,6 miljoen.

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	814.089	31.521	845.610
Baten	810.939	40.878	851.817
Saldo lasten en baten	**-3.150**	**9.357**	**6.207**
Toevoegingen aan reserves	67.601	4.432	72.033
Onttrekkingen aan reserves	82.009	1.190	83.199
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**14.408**	**-3.242**	**11.166**
Prognose resultaat	11.258	6.115	17.373

Bijlage 1 Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma

Wijken Algemeen

Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	213.236	11.795	225.031
Baten	25.661	-11	25.650
Saldo lasten en baten	-187.575	-11.806	-199.381
Toevoegingen aan reserves	2.217	0	2.217
Onttrekkingen aan reserves	3.304	0	3.304
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.087	0	1.087
Prognose resultaat	-186.488	-11.806	-198.294

Onderwerp (wordt automatisch gevuld)	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	11.795	N					
Sociale wijkteams (SWT)	-4.276	V					
Thema Gezondheid							
Jeugd /Jeugdzorg	3.476	N	Stijging kosten jeugd (tariefstijging en volumestijging)	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	370	N	Stijging kosten WRV	J	S	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-1.626	V	Voordeel binnen zorgbegroting - doelgroepenvervoer	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-2.012	V	Voordeel binnen zorgbegroting - activerend werk	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-4.484	V	Voordeel binnen zorgbegroting - WMO begeleiding	J	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	16.071	N					
Thema Kansengelijkheid							
Armoedebeleid	10.955	N	Taakmutatie Energietoeslag	N	I	AR	J
Armoedebeleid	5.000	N	Energiearmoedefonds	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	100	N	Onderzoek zelf organiseren Schulddienstverlening	N	I	AR	J
Thema Wonen							
Mobiliteit	16	N	Actualisatie BR bereikbaarheid	N	I	BR	J

Baten	-11	N						
Sociale wijkteams (SWT)	0							
Teams Leefomgeving(TLO)	-11	N						
Thema Wonen								
Mobiliteit	-11	N	Actualisatie BR bereikbaarheid	N	I	BR	J	
Toevoegingen aan reserves	0							
Sociale wijkteams (SWT)	0							
Teams Leefomgeving(TLO)	0							
Onttrekkingen aan reserves	0							
Sociale wijkteams (SWT)	0							
Teams Leefomgeving(TLO)	0							

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Sociale wijkteams

Stijging kosten jeugd (tariefstijging en volumestijging)
Zie toelichting op S07 Zorg.

Stijging kosten WRV
De vergrijzing zorgt voor een toenemende vraag naar woon-, rolstoel- en vervoersvoorzieningen (WRV). Daarnaast voorzien we dat inkoopkosten toenemen als gevolg van aflopende contracten en stijgende materiaalkosten.

Voordeel binnen zorgbegroting
Zie toelichting op S07 Zorg.

Teams leefomgeving

Taakmutatie Energietoeslag
Op 15 maart jl. is het wetsvoorstel eenmalige energietoeslag lage inkomens (voorstel van wet houdende wijziging van de Participatiewet in verband met het eenmalig categoriaal verstrekken van een energietoeslag aan huishoudens met een laag inkomen) ingediend bij de Tweede Kamer. Met het wetsvoorstel krijgen gemeenten de bevoegdheid om dit jaar via categoriale bijzondere bijstand een eenmalige tegemoetkoming voor de gestegen energieprijzen toe te kennen aan huishoudens met een laag inkomen. Voor de uitvoering en uitgifte van de eenmalige aanvullende tegemoetkoming, voor huishoudens met een laag inkomen, heeft het kabinet in maart 2022 een eenmalig budget van € 679 miljoen beschikbaar gesteld. In de voorjaarsbesluitvorming is een aanvullend bedrag van € 175 miljoen beschikbaar gesteld, waardoor het totaal beschikbare bedrag uitkomt op € 854 miljoen. Deze middelen worden via de algemene uitkering aan gemeenten verstrekt.
Zoals gemeld in de brief aan de Tweede Kamer van 15 maart jl. is het gemeenten toegestaan vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel al tot uitbetaling van de eenmalige energietoeslagen over te gaan. De VNG en gemeenten hebben hier ook om verzocht. Arnhem ontvangt in 2022 € 11 miljoen ter dekking van deze kosten. Deze baten lopen via het gemeentefonds welke is toegelicht op programma S00.
Naast deze rijksmiddelen is een bedrag van € 2,8 miljoen uit Resultaatbestemming Jaarrekening 2021 toegevoegd voor de eenmalige energietoeslag 2022.

Energiearmoedefonds
Onderdeel van het coalitieakkoord is het instellen van een Energiearmoedefonds van € 10 miljoen, verdeeld over € 5 miljoen in 2022 en € 5 miljoen in 2023. In deze Turap is de € 5 miljoen in 2022 concreet verwerkt als verwachte verhoging van de lasten. Inmiddels is aan de raad ook een voorstel aangeboden dat meer inhoudelijk toeziet op (gedeeltelijke) besteding van dit bedrag in 2022.

Onderzoek zelf organiseren Schulddienstverlening
De gemeenteraad is via de raadsbrief "Ontwikkelingen binnen de Arnhemse schulddienstverlening", d.d. 19-07-2022 geïnformeerd dat we gaan starten met het maken van een plan van aanpak om te onderzoeken of een aantal activiteiten door de gemeente zelf uitgevoerd kan worden. In deze raadsbrief was ook het voorstel opgenomen om bij Turap 2 een budget beschikbaar te stellen van € 100.000 in 2022. Via de begroting wordt in 2023 een budget beschikbaar gesteld van € 300.000.

Actualisatie BR Bereikbaarheid
Zie toelichting op S02 Bereikbaarheid.

W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

In de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek versterken we de ontmoetingsplekken en laagdrempelige voorzieningen voor bewoners.

Inspanningen 2022

Er is een basisinfrastructuur waar mogelijkheden zijn voor ontmoeting. De Symfonie is verbouwd en de Lommerd gaat aan de slag met de toegankelijkheid. De Stadskeuken onderzoekt hoe ze een vaste voorziening voor het Centrum kunnen worden.

Versterken van sociale cohesie

We werken aan het versterken van de sociale cohesie op basis van een integrale gebiedsagenda waarin de doelen sociale basis, werk, armoede en schuldhulpverlening samenkomen.

Inspanningen 2022

Het verbeteren van de sociale cohesie heeft blijvende aandacht. We zetten hierop in door ontmoeting mogelijk te maken (onder andere via wijkinitiatieven, vergroeningsprojecten, goed functionerende ontmoetingsplekken).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

We willen dat alle bewoners financieel zelfredzaam zijn. We zorgen ervoor dat hulp laagdrempelig toegankelijk is.

Inspanningen 2022

Het laagdrempelige spreekuur Goed Geregeld Arnhem is sinds juni actief in CSA. Tevens is er voor het eind van het jaar ook een spreekuur van het Sociale wijkteam en Werk en Inkomen voor bewoners.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

Wijkorganisaties gericht op kansengelijkheid zoals Broek Omhoog, De Blauwe Tomaat, De Stadskeuken en De Kansen zijn inmiddels duurzaam aanwezig in de wijk. De Blauwe Wijkeconomie zorgt via het programma Spijkerenergie voor extra aandacht voor de energiearmoede.

Inspanningen 2022

Wijkorganisaties gericht op kansengelijkheid zoals Broek Omhoog, De Blauwe Tomaat, De Stadskeuken en De Kansen zijn inmiddels duurzaam aanwezig in de wijk. De Blauwe Wijkeconomie zorgt via het programma Spijkerenergie voor extra aandacht voor de energiearmoede.

Minder onderwijsterugval

We werken er aan dat minder jongeren terugvallen in niveau na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO).

Inspanningen 2022

Via programma's (zoals verlengde leertijd) krijgen kinderen op de basisschool in het Arnhemse Broek extra ontwikkelkansen.

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

Samen met het Sportbedrijf is ingezet op een passend aanbod in de wijk.

Inspanningen 2022

Opdracht is gegeven aan het Sportbedrijf om te onderzoeken of de inzet van de capaciteit past bij de doelgroep die we willen bereiken. In Spoorhoek en Coehoorn wordt geïnventariseerd wat de behoefte van ouderen is op het gebied van bewegen en ontmoeten. Via Arnhem Oost aanpak maken we een start met het realiseren van het groene wandelpad in 't Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

We willen de komende jaren dat kinderen gezonder leven: met een afname van het overgewicht als resultaat.

Inspanningen 2022

Overgewicht blijft een aandachtspunt. Via projecten zoals JOGG en GO wordt hierop ingezet.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA wordt veel vergroend of daar worden plannen voor ontwikkeld. Bewonersinitiatieven dragen bij aan dit doel.

Inspanningen 2022

In het Arnhemse Broek en Centrum zijn wijkgroenagenda's opgesteld om de wijk verder te vergroenen. Er zijn ook diverse werkgroepen in de wijken die zich met vergroenen bezighouden.
Het Buurtgroenbedrijf Spijkerkwartier levert een belangrijke bijdrage in het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek op dit thema. Naast vergroening zorgen zij ook voor sociale binding in de wijk.

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

In het Arnhemse Broek is een hittesafari geweest. We willen in CSA-groeninitiatieven stimuleren en deze slim verbinden aan grotere projecten.

Inspanningen 2022

De onderdoorgang vanaf de Spijkerstraat naar Lauwersgracht is bijna gereed. Hierdoor kan het water vanuit het noordelijk deel sneller worden afgevoerd. Dit is een belangrijke ingreep om toekomstig wateroverlast te voorkomen. Tevens zijn in de wijken veel tegels gewipt en zijn er diverse vergroeningsacties waar ook veel bewoners bij betrokken zijn.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

Inwoners en wijkorganisaties werken samen aan de energietransitie.

Inspanningen 2022

De gemeente zet onder andere in op energiecoaches die bewoners helpen met het verlagen van de energiekosten. Het buurtbaanbureau (onderdeel van De blauwe wijkeconomie Spijkerkwartier) werft deze mensen in de wijk.
Ook worden de mogelijkheden onderzocht van gezamenlijke inkoop van isolatiemateriaal. Er wordt een buurtklusbedrijf opgestart waar energiebesparende maatregelen worden uitgevoerd met behulp van bewoners.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Bij de kansen die zich voordoen in de wijk op het gebied van transformatie of nieuwbouw van woningen, gaan we aan de slag met de diversiteit van de woningvoorraad.

Inspanningen 2022

Het nieuwe facetplan heeft een rem gezet op de verkamering van panden in het gebied. Bij overtredingen wordt ingegrepen. Bij nieuwbouwplannen (zoals Rietgrachtstraat en Thorbeckestraat) wordt levensloopbestendig wonen en huizen voor gezinnen in de planvorming meegenomen.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

Aan de samenwerking wordt op meerdere plekken gewerkt in het Spijkerkwartier en in het Centrum.

Inspanningen 2022

Programma Schoon, Heel, Veilig Steenstraat en omgeving heeft resultaat en in het Centrum heeft leefbaarheid aandacht door bijvoorbeeld in te zetten op verkeer (zoals verkeersoverlast Rijnkade) en vergroening (wijkgroenagenda).

Goed functionerende wijkorganisaties

De verschillende wijkorganisaties zijn met elkaar in gesprek over samenwerking op diverse thema's (zoals klimaatadaptatie, vergroening, hittestress, parkeren).

Inspanningen 2022

De diverse wijkorganisaties worden waar nodig ondersteund. Ze functioneren goed en leveren een belangrijke bijdrage aan de belangrijke doelstellingen in de wijk.

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk.

Inspanningen 2022

Met het actieprogramma Schoon Heel en Veilig is in het gebied ingezet op een integrale aanpak. Fysieke maatregelen (verkeer/ vergroening), aanpak ondermijning, cameratoezicht, handhavingsacties en aanpak gribusplekken zijn onderdeel hiervan.
In het Overleg Zorg en Overlast (OZO) Centrum/ Steenstraat worden alle personen met overlast gevend gedrag besproken en een passende aanpak op georganiseerd. Daarbij hebben we ook een OZO-top X aanpak van de meest overlast gevende personen. Voor deze personen wordt een (justitioneel of zorg) traject geregeld.
Er is ook een voorlichtingsavond geweest voor ondernemers in de Steenstraat over hoe om te gaan met overlast gevend gedrag (onder andere seksuele intimidatie en onbegrepen/ verward gedrag).

W2 Noordwest

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

We zijn doorlopend in gesprek met de buurthuizen en ondersteunen ze waar we kunnen. We sluiten hen aan op het lopende proces het ontwikkelen van visie op buurthuizen geïnitieerd door buurthuizen.

Inspanningen 2022

In de gebiedsagenda armoede, schulden en participatie hebben we een integraal plan met het Sociale wijkteam en Werk & Inkomen voor drie groepen: gezinnen in de bijstand, ZZP-ers en jongeren tot 27 in de bijstand. Deze bespreken we maandelijks.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

We bouwen verder aan het netwerk van bewoners en professionals die actief zijn in de wijken. Hier sluiten zich steeds meer partijen bij aan, zoals Driestroom, Propersona en Sanfofa.

Inspanningen 2022

In het maandelijks kernteam sociaal met het Sociale wijkteam, Werk & Inkomen en team Leefomgeving geven we invulling aan de gebiedsagenda. Met een brede groep wijkinitiatieven en professionals werken we doorlopend aan verdere integrale samenwerking. Zo zijn ze bij elkaar op bezoek geweest (‘kijkje in de keuken’) en werken we nu toe naar een gezamenlijke grotere activiteit voor de wijk in december.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

We faciliteren de buurthuizen, die, na de doorstart na corona, opstartproblemen hebben.

Inspanningen 2022

We onderhouden nauw contact met de buurthuizen. Vorig jaar zijn we gestart met een proces om intensievere samenwerking tussen wijkinitiatieven, professionals en vrijwilligers in Klarendal/ St. Marten te bevorderen en dit heeft al tot mooie samenwerkingsresultaten geleid.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

Er wordt binnen het thema jeugd gewerkt aan de visie op jongerenwerk (jongerenwerk 3.0). We investeren in Noordwest in het netwerk jongeren 12+ om hen hierin mee te nemen.

Inspanningen 2022

We werken in Noordwest aan een breed netwerk 12+ waarbij ook de aansluiting met Veilig In en Op School (VIOS) is gezocht. Op iets langere termijn (2023) willen we naar een uitvoeringsprogramma.

Verbetering sociaaleconomische situatie van gezinnen

De verbetering van de sociaaleconomische situatie is opgenomen als doel in de gebiedsagenda armoede, schulden en participatie. Hierbij worden gezinnen met kinderen met voorrang en extra aandacht door Werk & Inkomen en het sociaal wijkteam benaderd.

Inspanningen 2022

Na een wat moeilijke start van het project zetten we er in de tweede helft van dit jaar extra energie op door als team leefomgeving als aanjager te fungeren om het resultaat te behalen.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

Het naschoolse programma 'de Huiswerkclub' loopt goed. Ook kinderen van andere basisscholen komen steeds beter in beeld.

Inspanningen 2022

We monitoren het programma doorlopend en werken samen met de betrokken partners aan doorontwikkeling. We zijn dit jaar ook gestart met een stuurgroep om ook op strategisch niveau met de partners beter in te kunnen spelen op (stedelijke en landelijke) ontwikkelingen.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

Bij aanpassingen (herinrichtingen) die gedaan worden in de openbare ruimte willen we dat inwoners tijdig kunnen participeren.

Inspanningen 2022

We zijn de afgelopen periode in gesprek geweest met bijvoorbeeld de bewoners van het Graaf Ottoplein en Rosorum om hun wensen en ideeën op te halen voor herinrichting/vergroening van deze plekken.
Bewoners met vergroeningswensen voor hun straat of buurt weten ons goed te vinden.
Het project groot onderhoud Hommelseweg is door openbare ruimte uitgesteld tot 2023.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

Met diverse partners werken we intensief aan het veiligheidsgevoel in de wijken, onder meer in het wijkveiligheidsoverleg. Dit thema heeft doorlopend onze aandacht, maar dit vergt een lange adem.

Inspanningen 2022

Het wijkveiligheidsoverleg functioneert goed. We zijn aan het verkennen wat de radar wijkveiligheid biedt voor het monitoren en sturen van de inspanningen van alle partners.
De pilot Welkome Wijk is afgerond en geëvalueerd. We zetten dit in deze vorm niet voort maar onderzoeken of er andere instrumenten zijn om het samenleven in de wijk te verbeteren.

W3 Noordoost

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Er zijn voldoende ontmoetingsplekken. Velperweg e.o. loopt nu ook initiatief voor het oprichten van een buurthuis. Voorzieningen voor de jeugd 12+ vraagt extra aandacht, voornamelijk op Geitenkamp en Alteveer/Cranenvelt.

Inspanningen 2022

Verschillende ontmoetingscentra ontvangen subsidie vanuit de subsidieregeling ontmoeten en verbinden. Daarnaast heeft het team Leefomgeving Noordoost regelmatig overleg met de verschillende besturen van de ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Vlindertuin is recent verbouwd er worden nieuwe kunstenaars en sociaal ondernemers geworven. Het werven van nieuwe sociaal ondernemers vraagt extra aandacht.
Daarnaast wordt er een laagdrempelige training basisvaardigheden gegeven; training EigenWijs, die succesvol is.

Inspanningen 2022

Het aantrekken van sociaal ondernemers vraagt extra aandacht. Het aantal atelierruimtes is uitgebreid. Gebiedsagenda is opgesteld i.s.m. sociaal wijkteam en werk & inkomen, het in de praktijk brengen vraagt extra inspanning.
De training EigenWijs loopt, er is goede afstemming met het sociaal wijkteam en de regisseurs van Werk & Inkomen over de mogelijke vervolgstappen na het afronden van de training.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

Methodiek Mobility Mentoring als pilot gestart in Geitenkamp is stedelijk geborgd en omarmt Arnhem breed.
De pilot Social Coin is gestopt, te arbeidsintensief en te weinig deelnemers.

Inspanningen 2022

Pilot Social Coin is afgerond, besloten is om hier niet verder mee te gaan. De benodigde inzet voor deze pilot bleek niet op te wegen tegen de behaalde resultaten. De animo om deel te nemen vanuit de wijk was erg laag. Wel is de beoogde werkwijze om maatschappelijke inspanningen en schulden aan elkaar te koppelen meegenomen in de aanpak rondom het Jongerenperspectief Fonds.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

Consultatiebureau is terug op Geitenkamp, vanuit de wijk worden positieve reacties ontvangen dat het consultatiebureau terug is op de Bult. Vanuit de het consultatiebureau worden 18 maanden gesprekken gevoerd
Bij de Rommelkist is in samenwerking met het Sportbedrijf een pedagogisch medewerker aangesteld.

Inspanningen 2022

Er is een uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien opgesteld. De Witte Vlinder heeft in samenwerking met Rozet, Rijnstad kinderwerk, Sportbedrijf Arnhem en team Leefomgeving Noordoost een NPO-aanvraag ingediend om verlengde leertijd in te voeren met een op school en naschools programma met extra sport, muziek en cultuur.
De VGGM is gestart met de eerste huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden, waarin ouders onder andere worden gestimuleerd om meer gebruik te maken van voorschoolse voorzieningen. De huisbezoeken geven tot aan nu toe een beter beeld van de thuissituatie.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Vanuit de HAN zijn er gezondheidsprofielen ontwikkeld. Geitenkamp was één van de drie pilotwijken. De intentie is om gezondheidsprofielen naar andere wijken in Arnhem uit te breiden.

Inspanningen 2022

- Twee watertappunten zijn inmiddels geplaatst.
- Er is geëxperimenteerd met laagdrempelige gezondheidschecks in Geitenkamp. door studenten worden korte gesprekken gevoerd met inwoners over gezondheid. Het betreft een goede manier om hierover met inwoners in gesprek te gaan.
- Het programma 2Diabeat wordt uitgevoerd door de plaatselijke fysiotherapeut in Geitenkamp. Er is budget aangevraagd en toegekend vanuit het Eurobudget.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Vanuit het Groot Riolerings Project zijn verschillende maatregelen getroffen, zoals het aanleggen van bassins en het vergroten van de boomspiegels om het water te infiltreren.
Een deel van het woningbestand van de corporaties worden verduurzaamd en daardoor energiezuiniger.

Inspanningen 2022

- Verschillende boomspiegels zijn vergroot en/of verfraaid in Geitenkamp.
- De corporaties zien af van het plaatsen van regenreservoirs als onderdeel van het verhuurde pand. Er zaten hier te veel risico's aan vast.
- Verschillende gevels en pleintjes zijn vergroend, zoals Zaslaan binnenplein, Fazantenplein en het Korhoenplein.
- Op ongeveer 32 adressen is de ligusterhaag teruggeplaatst en elk jaar volgt er een inventarisatie van adressen die ook een groene haag willen. Hierin wordt samengewerkt met de drie corporaties en erfgoed.
- Vanuit de Paasberg is een bevindingenrapportage opgeleverd, deze is/wordt aangeboden aan het college en raad. Dit project wordt vooral door bewoners getrokken.
- Portaal heeft 'jouw thuis' woning in gericht en veel mensen lijken gebruik te willen maken van de verduurzaamheidsvoorzieningen, meer dan verwacht.

Minder wateroverlast

Vanuit de Paasberg is een bevindingenrapportage opgeleverd, deze is/wordt aangeboden aan het college en raad. Dit project wordt vooral door bewoners getrokken.

Inspanningen 2022

Vanuit de Paasberg is een bevindingenrapportage opgeleverd, deze is/wordt aangeboden aan het college en raad. Dit project wordt vooral door bewoners getrokken. Wij hebben ondersteund in de vorm van kennis en verbinding.

Een schoner Geitenkamp

Straatopruimdagen zijn zo succesvol dat meerdere straten zijn aangesloten.

Inspanningen 2022

In een aantal straten zijn bewoners gestart met straatopruimdagen, dat loopt goed. Het initiatief wordt door de gemeente en de corporaties in de wijk ondersteund, door onder andere het leveren van afvalcontainers.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

De recente ontwikkeling dat een groot gedeelte van de wijk is aangemerkt als Wet Voorkeursrecht Gemeente (WVG) heeft grote impact in de wijk.

Inspanningen 2022

Samen met het projectteam en de opdrachtgever wordt nagegaan hoe de participatie samen met inwoners kan worden verbeterd.

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Het handelingskader is een goed middel om samen met coöperaties en andere professionals aan de wijk te werken. Dit werpt zijn vruchten af bij verschillende projecten die we samen hebben opgepakt.

Wat betreft vliegwiel 1 zijn er hotspots benoemd, buurtjes waar de leefbaarheid onder druk staat, bij woningmutaties worden extra voorwaarden gesteld aan de nieuwe huurders.

Inspanningen 2022

Met de woningcorporaties worden in de hotspot gebieden in Geitenkamp ingezet op het reguleren van nieuwe instroom. Hoe om te gaan met het verlagen van het aantal sociale huurwoningen in Geitenkamp is een (blijvend) aandachtspunt.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Er ligt een visie voor een toekomstbestendig marktplein.

Inspanningen 2022

E wordt gewerkt aan een ruimte studie om de supermarkt aan het marktplein te vergroten en een drogist aan te trekken richting het Marktplein.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Het wachten op het stedelijk parkeerbeleid dat over de verkiezingen is heen getild. Er loopt een onderzoek bij Velperweg e.o. of de parkeergarage bij High Park gebruikt wordt door de bewoners van de High Park. De beleving van omwonenden is dat de bewoners van High Park parkeren in de wijk (in verband met de huurkosten).

Inspanningen 2022

Alleen voor de wijk Alteveer/Cranenvelt geldt dat parkeren niet op koers is, het is wachten op het nieuwe parkeerbeleid gemeente Arnhem. Dit start naar verwachting in het vierde kwartaal.
Parallel aan de Monnikensteeg is een fietspad aangelegd, hierover horen we positieve geluiden vanuit de wijk.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Naast overleg met wijkprofessionals is er afstemming met betrokken inwoners.
Op dit moment is er overlast / vernielingen rondom de Buurtfabriek in Alteveer-Cranenvelt.

Inspanningen 2022

Voor de persoonsgerichte aanpak is het noodzakelijk dat er een convenant wordt afgesloten om privacy gevoelige informatie met elkaar te delen.
In Geitenkamp wordt goed samengewerkt tussen verschillende professionals die werkzaam zijn op straat.

W4 Presikhaaf

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Na corona blijkt het lastig om mensen weer uit huis richting activiteiten te krijgen. We bespreken met wijkpartijen en bewoners hoe we een hogere deelname kunnen bereiken, bijvoorbeeld door cultuur sensitief te gaan werken.
Het is uitdaging voor subsidieontvangers om aan te sluiten bij de behoeften van de bewoners, dagelijks laagdrempelig bereikbaar te zijn én om op bewoners af te stappen.

Inspanningen 2022

Zowel in de buurthuizen en openbare ruimte wordt geïnvesteerd. De openstellingen voor ontmoeting zijn verbeterd, de toegankelijkheid voor alle bewoners verhoogd. In de openbare ruimte faciliteren we laagdrempelige ontmoetingsplekken.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

We weten welke voorzieningen aanwezig zijn in de voorschoolse opvang en waarom er niet altijd gebruik van gemaakt wordt. De meerwaarde van voorschoolse voorzieningen is onbekend bij degene die het nodig hebben en vaak worden kinderen opgevangen in familiekring. Er is onderzocht waarom ouders geen gebruik maken van voorschoolse voorzieningen.

Inspanningen 2022

De inventarisatie van voorschoolse activiteiten in Presikhaaf is afgerond. Stichting Pas heeft de nulmeting afgerond. Helaas starten te veel kinderen uit Presikhaaf op de basisschool met een taalachterstand. We onderzoeken hoe we met sleutelfiguren uit de wijk ouders/verzorgers kunnen informeren over het belang van voorschoolse activiteiten en wat er nodig is om meer gebruik te maken van het huidig aanbod.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Sociaal Wijkteam en Werk & Inkomen zijn een pilot gestart om 104 huishoudens in beeld te brengen en na te gaan welke methode effect heeft om schulden te verminderen. Een wijkcoach gaat samen met een regisseur op huisbezoek om te onderzoeken waar aanknopingspunten zitten om de bewoner te helpen aan een schuldenvrij bestaan. De uitkomsten van de pilot helpen in het verder vorm geven van de aanpak om bewoners financieel zelfredzaam te maken.

Inspanningen 2022

Elke 6 weken is er een participatie spreekuur voor bewoners op het multifunctioneel centrum (MFC). Het spreekuur is onbekend, de professionals die deelnemen wisselen en de plek in de bibliotheek is lastig goed vindbaar. De cursus Eigenwijs heeft nog niet gedraaid.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Het kinderwerk is bijna altijd buiten waardoor meer kinderen en ouderen aansluiten bij de activiteiten. In overleg met kinderen en ouders/verzorgers zijn er speelaanleidingen en ontmoetingsplekken buiten gerealiseerd. Er worden watertap punten aangelegd bij de buiten speelplekken. Bij de doorontwikkeling van sportpark De Eendracht wordt gekeken naar een multifunctionele sport- en beweegpark wat zowel door onderwijs, sportverenigingen en individuen gebruikt kan worden. Sportpark Elsweide is toegankelijk gemaakt voor buurtkinderen.

Inspanningen 2022

Het buitenspelen wordt actief ingezet door kinderwerk. Bij de activiteiten wordt meestal water gedronken. JOGG en GO-aanpak lopen door.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Met behulp van de blokhuismiddelen zijn er veel extra activiteiten in de buurthuizen de Overkant en de Oosthof, locatie SWOA en MFC georganiseerd, die hebben gezorgd voor verbinding van individuen. Denk bijvoorbeeld aan het 5 mei walking diner, de modeshow bij SWOA, het koersbal bij de Oosthof en de wijkdiners bij de Overkant in samenwerking met Vitanos.
De vrijwilligers van de buurthuizen ontwikkelen in samenwerking met bewonersondersteuning steeds activiteiten waarbij ontmoeting en verbinding centraal staan.

Inspanningen 2022

Het aantal ontmoetingsplekken in Presikhaaf neemt toe.
We proberen meer bewoners de rol van sleutelpersoon op te laten pakken en zo meer individuen te bereiken.
Via de wijkwebsite, de wijkkrant en de wijkpartijen worden activiteiten onder de aandacht gebracht.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Onze partners in de wijk proberen ouders/verzorgers te betrekken bij de activiteiten en sturen op het belang van ouderbetrokkenheid. Vaders blijven te veel uit beeld. Bij sportactiviteiten zijn er vaak ouders en verzorgers aanwezig.
Helaas doen er onvoldoende kinderen mee aan de summerschool. Bij de summerschool worden kinderen bijgespijkerd in cognitieve vakken en culturele-. sport- en andere activiteiten.

Inspanningen 2022

Het netwerk verstevigen en ouders/verzorgers betrekken heeft voortdurend onze aandacht. Het versterken van de mentale veerkracht onder jongeren, het aandacht hebben voor een taalrijke omgeving en spelen in de openbare ruimte zijn thema's waar met professionals hard aan gewerkt wordt.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

De wijkpartijen zetten rolmodellen vaker in bij hun activiteiten. Er is gewerkt aan zelfkennis en zelfvertrouwen door kinderen en jongeren ondersteund door professionals. Het slaan van bruggen tussen de verschillende groepen, activiteiten en bewoners kan nog verder ontwikkeld worden.
De cursus omgaan met media wijsheid ontwikkeld door Rozet start in juli voor de professionals.

Inspanningen 2022

Kinderen leren steeds meer over hun eigen leefwereld, hoe ze samen kunnen leren en leven en welke waarden en normen in de maatschappij belangrijk zijn. Er is een project gestart om jongerenwerk in en op voortgezet onderwijs in te zetten om zo een netwerk te vormen rond de kwetsbare jongeren.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

De gesprekken met de jongeren zijn gestart. Bij het jaarverslag kunnen de uitkomsten gedeeld worden.
In winkelcentrum Presikhaaf is een informatiepunt voor wijkbewoners the Point waar jongeren, ondersteund door Rijn-IJssel en Presikhaaf University, informatie en advies verstrekken over tal van onderwerpen. Met de Max mobiel kunnen kwetsbare bewoners gehaald en thuisgebracht worden.
De behoefte onder jongeren gaat vaak over jongens. We gaan aan de slag om de behoefte van de meiden in Presikhaaf in beeld te brengen.

Inspanningen 2022

Door gesprekken is de behoefte van de jongens redelijk in beeld gebracht. De behoefte van meiden en jongeren met een beperking heeft nog nader onderzoek nodig.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

Er is een actieve groep wijkbewoners die zwerfafval opruimt.
Bij ontwikkelperspectief P3 neemt een grote groep bewoners deel aan de inspraakavonden.
Wijkbewoners melden meer in gesprekken en in fixi over jongeren- en andere vormen van overlast. De uitdaging wordt om samen met jongeren en bewoners na te gaan wat een helpende aanpak is om de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

Bewoners worden uitgenodigd om deel te nemen aan inspreekavonden, bewonersplatform en bewonersoverleg. De wijkveiligheidsagenda is in de maak. De samenwerking tussen de professionals, jongeren en ouders en/of verzorgers kan verbeterd worden, zodat jongeren niet tussen wal en schip vallen. We willen een vangnet organiseren om kwetsbare jongeren verder te helpen.

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Er worden diverse verkeersbelemmerende maatregelen getroffen op verschillende plekken in de wijk.

Inspanningen 2022

Bij de Keulse Slag is de voetgangersoversteek verbeterd. In de IJssellaan komt een vluchtheuvel en een gescheiden busbaan. De Middachtensingel is een barrière tussen de woonomgeving en park Kinderkamp. De aanpassingen in de Volkerakstraat waren zo minimaal dat er niet voor gekozen is om de buurt hierbij te betrekken. Op het Zwin wordt een verkeersremmende maatregel (een drempel) getroffen. Door ontbreken van budget zijn nog niet alle gewenste maatregelen uitgevoerd. De wens is de wijkwegen Keulseslag, Middachtensingel en Bethaniënstraat af te waarderen. Het doel is om de oversteekbaarheid te vergroten en de snelheid te verminderen.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Bij de Doefstraat is samen met bewoners een groene ontmoetingsplek gemaakt. Dit was een plek waar voorheen veel zwerfafval lag en ratten rondliepen. Het winkelcentrum aan de Vrij Nederlandstraat wordt vergroend en er worden plekken gemaakt om elkaar te ontmoeten. Bij het winkelcentrum Presikhaaf is eveneens groen toegevoegd.

Inspanningen 2022

Het gesprek loopt met de winkeliers, buurtbewoners en Heel Arnhem Schoon. Buurtconciërges leveren een positieve bijdrage aan het verminderen van zwerfafval.

W5 Malburgen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

De samenwerking tussen Sociaal wijkteam, Werk & Inkomen en team Leefomgeving loopt steeds beter en op uitvoeringsniveau vinden het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen elkaar steeds beter. De integrale gebiedsagenda helpt hierbij. Ook andere partijen zijn onder andere in het kader van het Handelingskader Immerloo-'t Duifje hierop aangesloten.

Inspanningen 2022

We bouwen aan netwerken die gezamenlijk en in samenhang zich inzetten voor de bewoners. Ten aanzien van jeugd en volwassenen wordt de verbinding steeds beter gezocht en gevonden. Voorbeelden hiervan zijn de buurthuiskamer de Duiventil en de ontwikkelingen binnen het Huis voor de Wijk. Ook zijn stappen gezet ten aanzien van het huisvesten van de muziekvereniging Door Wilskracht Sterk inclusief het optimaliseren van de maatschappelijke meerwaarde, onder andere maatschappelijke participatie, van muziekvereniging binnen de wijk. Verdere bewonersbetrokkenheid bij buurthuizen is een lonkend perspectief dat stedelijk ook een plek moet krijgen bij het verder vorm geven van het sociaal beheer van de Multifunctionele centra (MFC`s).

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

In sommige delen van Malburgen is dit een continue proces en daarmee is de vraag welke inzet en inspanningen effectief en haalbaar zijn nog steeds onderdeel van gesprek.

Inspanningen 2022

Goed Geregeld Arnhem is gestart en heeft op twee plekken in de wijk spreekuren. De aansluiting van onder andere het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen op Goed Geregeld Arnhem in combinatie met de spreekuren is geborgd. Daarnaast zijn de signalen vanuit de achter-de-voordeur-aanpak opgepakt en worden het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen aangespoord om zelf meer pro-actief te werken.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Buurthuiskamer de Duiventil voldoet aan de verwachtingen (buiten de beperkingen die corona met zich mee bracht). Daarnaast speelt het Huis vóór de Wijk een belangrijke rol en wordt de inzet van het brede maatschappelijk vastgoed actief opgepakt. Ook de ontwikkelingen rondom Sportpark de Bakenhof lopen volgens planning.

Inspanningen 2022

Na corona is veel aandacht besteed aan het opnieuw opstarten van de programmering binnen de buurthuizen, maar ook aan de financiële impact van corona op de buurthuizen. Buurthuiskamer de Duiventil is verzelfstandigd waarbij ondersteuning nog noodzakelijk is. Ten aanzien van de Bakenhof zijn de sportverenigingen verenigd achter een gezamenlijke doelstelling; Opener uitstraling sportpark en verbinding met de wijk. Om dit te behalen zijn er plannen in voorbereiding.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

Door de scholen en welzijnspartners wordt volop ingezet op de jeugd. De afstemming en aansluiting van inzet door verschillende partners vraagt nog extra aandacht. Hierop is geacteerd door het team Leefomgeving door de samenwerkingstafel Jeugd op te starten. Ten aanzien van taalachterstanden is het aanbod geïnventariseerd en door partners extra op ingezet, al dan niet in combinatie met gelden uit Nationaal Onderwijs Programma. Ten aanzien van taal mag nog een stap extra worden gezet.

Inspanningen 2022

Er is een begin gemaakt in het proces wat moet leiden tot een integrale programmering voor jeugd door de verschillende actieve partners in de wijk. De werkwijze ten aanzien van Kansrijk Opgroeien wordt na de zomer 2022 anders vormgegeven. Ambitie is om het programma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met de scholen onderdeel te laten zijn van de integrale programmering Jeugd vanuit de samenwerkende partners in de wijk.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

De activiteiten van city@home worden ondersteund. Deze activiteiten richten zich met name op vrouwen met een migratieachtergrond. Met verschillende partijen wordt gewerkt aan de uitwerking van het handelingskader Immerloo.

Inspanningen 2022

De inspanning om Nederlands als tweede taal activiteiten is herzien en opnieuw afgewogen. Er zijn meerdere professionals betrokken bij al deze activiteiten in de wijk.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Het thema gezonde leefstijl wordt actief meegenomen door de partners in de wijk, maar blijft ook de komende jaren onze aandacht vragen.

Inspanningen 2022

In nieuwe ontwikkelingen wordt aandacht gevraagd voor bewegen en spelen. Gezonde voeding wordt in het derde kwartaal opgepakt.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Het team Leefomgeving werkt mee aan een maatschappelijk initiatief de groene route. Daarnaast is de meldingsbereidheid van inwoners gestimuleerd en gevolgd via een nieuw monitoringsysteem - sonar radar. Deze monitoring gebeurt met alle partners in de wijk.

Inspanningen 2022

Er wordt actief gebruik gemaakt van de mogelijkheid om gegevens te combineren en hierover actief te communiceren, zodat bewoners worden uitgenodigd om actief te blijven melden en bij te dragen aan verbetering van de leefbaarheid. Er sluiten periodiek professionals aan bij de diverse bewonersgroepen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

Inwoners ervaren veel overlast, specifiek verward gedrag, drugs- en woonoverlast.

Inspanningen 2022

Er is een regulier wijkveiligheidsoverleg. Vanuit hier worden er verschillende interventies gepleegd. In samenwerking met de winkeliers van De Drieslag wordt de overlast minder. Dit vraagt om blijvende aandacht. Woonoverlast is in een handelingskader geconcretiseerd.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

Veiligheid in de openbare ruimte is een voortdurend punt van aandacht. Samen met de jeugdpartners wordt onder andere. De overlast van jeugd in de openbare ruimte tegengegaan. De cijfers ten aanzien van het resultaat zijn nog niet actueel beschikbaar. Het beeld is dat de overlast is afgenomen.

Inspanningen 2022

Inzet ten aanzien van overlast gevende jeugd, drugsgebruik en verwarde personen wordt door de gezamenlijke partners ontwikkeld en uitgevoerd. Dit blijft een punt van aandacht ook in de komende jaren. Dit hangt onder meer samen met het bredere vraagstuk ten aanzien van winkelcentrum de Drieslag.
Verkeerschouw bij winkelcentrum Drieslag is gerealiseerd op basis input wijkbeheergroep en heeft tot maatregelen geleid die met name betrekking hebben op de marktdagen
Verder is een wijkpost gerealiseerd.

W6 Schuytgraaf/ Elderveld

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

In de sociale tafel en in de eenzaamheidscoalitie Elderveld wordt besproken hoe partners hun aanbod op elkaar af kunnen stemmen en breed bekend kunnen maken. Bewonersondersteuning vervult hier een verbindende rol en ondersteunt bewonersinitiatieven waar daar vraag naar is.

Inspanningen 2022

- Aan de sociale tafel wordt besproken hoe activiteiten op elkaar afgestemd worden en breed bekend gemaakt worden.
- Bewonersactiviteiten worden waar nodig ondersteund, bijvoorbeeld door inzetten van bewonersondersteuner en ouderenwerker in Elderveld zijn er met 3 woningcorporaties over en weer activiteiten gerealiseerd voor wijkbewoners en maakt men gebruik van elkaars locaties en faciliteiten. De Eenzaamheidscoalitie heeft een aantal acties uitgezet, die bijdragen aan het verminderen van gevoel van eenzaamheid onder ouderen in Elderveld. Tevens acties waardoor ook zorgprofessionals beter op het netvlies hebben naar welke activiteiten en voorzieningen in de wijk eenzame ouderen kunnen doorverwijzen.
- Op basis van het wijkprogramma is aan de slag gegaan met het realiseren van concrete ontmoetingsvoorzieningen bij het sportpark Schuytgraaf (binnenruimte jongeren), het archeologisch veld bij de Omnibus (sport- en speelveld) en het braakliggend terrein rondom de basisscholen in Elderveld (inrichting openbare ruimte met ruimte voor ontmoeting, sport & bewegen en kunst & cultuur). De uitvoering bevindt zich in verschillende fases.
- Bewonersondersteuning is actief.
- Er vindt regelmatig een bijeenkomst van de sociale tafel plaats.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Er is samen met het gebiedsteam Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam geïnvesteerd in het in beeld krijgen van verschillende doelgroep en problematieken en het maken van afspraken.
Door onder andere covid-19 lopen de spreekuren nog niet altijd regelmatig, wel vinden er met enige regelmaat 3-gesprekken plaats tussen Werk & Inkomen, Sociaal wijkteam en bewoners en is het goed geregeld loket gestart in Elderveld.

Inspanningen 2022

- Er ligt een concept gebiedsplan waarin samenwerkingsafspraken tussen onder andere Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam zijn opgesteld, zoals bijvoorbeeld het starten van een achter de voordeur project met jonge bewoners Schipholpleinflat in samenwerking met Achter de Voordeur en Volkshuisvesting.
- Door covid-19 en reorganisatie Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam zijn er minder spreekuren geweest. Deze worden zo spoedig mogelijk opgestart. Wel vinden er inmiddels drie-gesprekken plaats in de wijken met bewoners. Loket Goed Geregeld is inmiddels aanwezig in Elderveld.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Het 10-puntenplan 'oud worden in Elderveld' is gereed en de actiepunten zijn afgestemd met wijkpartners.

Inspanningen 2022

Op het gebied van welzijn, zorg, openbare ruimte en wonen zijn korte termijn acties door wijkpartners en gemeentelijke afdelingen opgepakt en lange termijn acties geagendeerd.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Er worden (ontmoetingsactiviteiten) met en voor ouders georganiseerd, zij worden betrokken bij activiteiten voor hun kinderen en er wordt actief ingezet op het bekend maken van plekken waar ouders informatie en advies kunnen krijgen.

Inspanningen 2022

- In Schuytgraaf is er een speelmorgen opgestart, in Elderveld start er één na de zomervakantie.
- In het netwerk jeugd Schuytgraaf is de focus eerst gelegd op het door ontwikkelen van naschools en vrije tijds aanbod in plaats van op het bevragen van ouders. In Elderveld zijn verkennende gesprekken gevoerd met professionals en wordt bekeken hoe ouders bevraagd kunnen worden.
- In alle subsidieopdrachten staat het samenwerken met ouders benoemd.
- Op 5 van de 8 basisscholen in het gebied draaien naschoolse programma's of is een eerste pilot geweest. Met een school zijn verkennende gesprekken gevoerd voor start na de herfstvakantie.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame inwoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt. Het netwerk jeugd Schuytgraaf loopt goed en versterkt elkaar. In Elderveld is kleinschaliger gestart met partneravonden op een van beide scholen.
- Door het inzetten van KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen voor social media en coachingsgesprekken worden jeugdigen begeleid in het gebruik van social media, omgang met scheiding van ouders of prestatiedruk.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewonersvragen en initiatieven worden waar nodig opgepakt en ondersteund. Met bewoners wordt regelmatig geschouwd hoe de openbare ruimte erbij ligt en of deze nog aan de wensen voldoet.

Inspanningen 2022

De fysieke tafel en schouwen worden regelmatig georganiseerd. Ondersteuning van bewonersinitiatieven vindt plaats. De kapschuur is naar alle verwachting medio september gereed en de BrielleHof en Kaaghof zijn vergroend met een groene gevel en een plantsoen met bomen en struiken. De groenvisie voor Elderveld is gereed.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

In het wijkveiligheidsoverleg worden signalen besproken, afgesproken wie welke acties oppakt en voortgang gemonitord.

Inspanningen 2022

- In het wijkveiligheidsoverleg worden afspraken gemaakt en gemonitord en signalen uitgewisseld.
- Via de aannemer dagelijks onderhoud en de serviceploeg openbare ruimte wordt extra aandacht besteed aan de bekende hotspots in de wijken.
- Adviezen worden gegeven, bijvoorbeeld met betrekking tot de haal- en breng constructie rondom de basisscholen in Elderveld, die meegenomen wordt in het plan voor de inrichting van het braakliggend terrein om de scholen.
- Adviezen worden in deze trajecten gegeven.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners worden soms meldingsmoe en vragen vaak professionals om andere bewoners aan te spreken.

Inspanningen 2022

- Veiligheidspartners zijn actief op social media en communiceren bij persoonlijke contacten ook over meldingsmogelijkheden. De meldingsbereidheid van bewoners varieert.
- Signalen en meldingen in het overlast- en zorgoverleg worden opgepakt en waar nodig opgeschaald. Vooral bij particulier woningbezit zijn casussen lastig op te lossen en de doorlooptijd van een casus is regelmatig lang.

W7 De Laar/ Elden

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

De nieuwe ontmoetingslocatie 'De Laarhof' is inmiddels officieel geopend en er ontstaan steeds meer verbindingen tussen bewoners en wijk organisaties. Ook is binnen de samenwerkende scholen aan de Brabantweg een 'Rozetje in de wijk' geopend. De bewonersondersteuners van Rijnstad verbinden steeds meer bewonersinitiatieven aan de wijklocaties.

Inspanningen 2022

In de nieuwe locatie De Laarhof is een groeiende groep wijkbewoners betrokken bij het vormen van het activiteitenprogramma. Kortgeleden is ook het 'Rozetje in De Wijk' geopend. Na de zomer gaat de samenwerking tussen deze twee locaties verder vorm krijgen. Met locatie boerderij De Kroon zijn de openstaande huurvraagstukken grotendeels opgelost. Daar zijn plannen om met medewerking van Praktische Zaken tot nieuwe maatwerk afspraken te komen voor de gebruikmakende wijkpartijen. De bewonersondersteuners van Rijnstad weten steeds meer wijkpartijen aan de locaties te verbinden waardoor er meer uitwisseling plaatsvindt en de programmering steeds veelzijdiger en interessanter wordt voor bewoners.
Rondom Sporthal De Laar aan de Brabantweg is een project gestart om tot een samenhangende gebiedsontwikkeling te komen. Er wordt hier extra ingezet op participatie van de buurt om zo maximaal bij hun behoeften aan te sluiten.
Na de zomer gaan op verschillende plekken in de wijk projecten starten om samen met bewoners speelplekken opnieuw in te richten en deze via speel- en beweegroutes aan elkaar te verbinden.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

De samenwerking tussen Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen krijgt steeds meer vorm. Professionals weten elkaar steeds beter en makkelijk te vinden wat de integrale samenwerking voor de inwoner zeer ten goede komt. Verbinding met andere sociale partners wordt regelmatig samen opgepakt.

Inspanningen 2022

Het samenwerken vanuit een gezamenlijke wijklocatie zorgt ervoor dat partijen elkaar op de werkvloer steeds makkelijker weten te vinden, en de relaties met andere wijkprofessionals wordt verstevigd. Aan de hand van een geplande evaluatie na de zomer gaan we onder andere aan de slag om de verbinding met andere partijen binnen het gebied nog verder te versterken en de gezamenlijke kennis van de wijk te verdiepen. Verder zijn via een stadsbreed project de randvoorwaarden voor gezamenlijke informatie en adviespunten in de wijk vormgegeven.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

De samenwerking verloopt goed en de partijen weten elkaar steeds beter te vinden. Ook de grotere aanwezigheid van Werk & Inkomen in de wijk is daarbij zeer helpend.

Inspanningen 2022

In samenwerking met ontmoetingslocatie De Laarhof is het project buurtschakels doorontwikkeld waarmee het nog beter aansluit bij de mogelijkheden die het wijknetwerk te bieden heeft.
De Taalgroepen zijn na corona herstart. De groepen zijn veelal in dezelfde omvang verdergegaan.

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het programma Kansrijk opgroeien loopt goed en wordt zeer gewaardeerd door zowel ouders als kinderen. De activiteiten van de inmiddels in De Laar actieve buurtsportcoach brengen veel toegevoegde waarde.

Inspanningen 2022

De intensieve samenwerking tussen de coördinatoren van de scholen met het kinder- en jongerenwerk verloopt goed. Ook de intensieve samenwerking met de dit jaar begonnen buurtsportcoach heeft grote meerwaarde en wordt zeer gewaardeerd. Er wordt periodiek afgestemd en de partners zijn zeer tevreden over de samenwerking.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Er wordt op verschillende locaties in het gebied met bewoners gewerkt aan de herinrichting van speellocaties, waarbij de locaties via speel- en beweegroutes aan elkaar worden verbonden. Actieve bewoners die zich voor hun straat of hofje in willen zetten weten steeds beter de weg te vinden naar ondersteuning. De buurtconciërge, wijkonderhoud, bewonersondersteuning en team Leefomgeving werken hierin goed samen.

Inspanningen 2022

Samen met vakcollega's en partners (veelal deelnemers aan het Overlast en Zorg overleg) zijn 'hotspots' in beeld gebracht. We zetten in op intensieve samenwerking om deze verloederde/sleetse plekken een boost te geven zodat ze niet verder afglijden. Concrete acties worden samen of individueel opgepakt. De wens is om steeds meer bewoners daar actief in te laten participeren. Door het ontwikkelen van beweegroutes worden mensen uitgedaagd om (meer) te gaan bewegen.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Via het Preventieplan Nieuw Zuid wordt stevig ingezet op de preventie van overlast door jongeren. De samenwerking van de wijkprofessionals loopt erg goed en de preventieve insteek heeft geresulteerd in een vermindering van de overlast.
De intensieve samenwerking met drie gebieden (De Laar/Elden, Schuytgraaf/Elderveld, Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg) geeft meer slagkracht, passender inzet van de professionals, meer inzicht en effect op perspectief voor de jeugd.

Inspanningen 2022

De preventieve aanpak om overlast door jongen te voorkomen krijgt steeds meer vorm. De extra inzet van straathoekwerk en de start van de buurtsportcoach hebben daarbij een grote meerwaarde. Door de goede samenwerking tussen de professionals binnen de wijken in Arnhem-Zuid komt er een steeds groter en passende aanbod voor de jeugd, en worden nieuwe overlast signalen snel en effectief opgepakt. Verder is de voormalige overlast hotspot viaduct Kroonse Wal is al behoorlijk opgeknapt, waarbij onder andere een verticale tuin is aangebracht. Via een intensieve samenwerking van team Leefomgeving, wijkagenten en afdeling veiligheid worden bewoners die willen starten met buurtpreventie projecten of WhatsApp groepen actief ondersteund.

W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

In het ontwikkelperspectief Kronenburg wordt aangegeven dat in het hele proces er ook meer ontmoetingsplekken zullen komen. Het is goed om daarbij te realiseren dat ontmoetingsplekken ook een programma en beheer nodig hebben om succesvol te draaien. Dit geldt niet voor de ontmoetingsplekken waar men elkaar van nature treft.
Als onderdeel van de sociale paragraaf bij het ontwikkelperspectief Kronenburg zijn we met elkaar in gesprek over de mogelijkheden om een pilot in Kronenburg vorm te geven voor het efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

Begin 2022 is er een onlinebijeenkomst geweest met veel partijen (bewoners en professionals) die zich bezighouden met het thema Ontmoeten. Deze bijeenkomst was bedoeld als een kennismaking. In de tweede helft van 2022 is het plan om een live netwerkbijeenkomst te organiseren. Het doel is dat iedereen elkaar beter leert kennen en zo van elkaar kwaliteiten en aanbod gebruik kan maken.

- De Fontein (ontmoetingsplek aan het Croydonplein) wordt doorontwikkeld. Er staat al een mooi programma, de locatie is met uitzondering van zaterdag nagenoeg iedere dag open.
- De ontmoetingsruimte in de Rijnlandflat wordt geëxploiteerd door Altermind. Hiermee zijn we in gesprek hoe we de locatie zo optimaal mogelijk kunnen inzetten. We onderzoeken of Goed Geregeld Arnhem daar een plek kan krijgen.
- Voor ontmoeten voor jongeren is de locatie de Kemphaan aangetrokken. In dit proces zijn zowel jongeren als ouderen betrokken geweest.
- De koffieochtend bij de ESA is overgenomen door een vrijwilliger met op de achtergrond ondersteuning van Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA).
- De Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) ondersteunt ook het initiatief Max Mobiel, dit maakt het voor bewoners makkelijker om zich in de wijk te bewegen. Dit initiatief wordt door Wereldhave, The Point en Presikhaaf University mogelijk gemaakt.
- The Point is gestart in het winkelcentrum Kronenburg. Zij geven jongeren de mogelijkheid om vaardigheden te ontwikkelen Ze bieden hiervoor structuur en trainingen.
- De contacten met diverse partners (bijvoorbeeld ICC Nour Al Houda, COA, Wijk- en Sportcentrum Rijkerswoerd en het Wijkcentrum Vredenburcht) zijn geïntensiveerd.

Bewoners en professionals die activiteiten aanbieden op het gebied van ontmoeten zijn met elkaar in contact gebracht voor een kennismakingsgesprek. In het najaar wordt hier vervolg aan gegeven, hopelijk deze keer in een fysiek gesprek. We willen hiermee bereiken dat de aanbieders elkaar onderling beter kennen en gebruik kunnen maken van elkaar kwaliteiten en faciliteiten.
We zien dit al ontstaan in de samenwerking tussen de ESA en SWOA, maar ook tussen Rijnstad en SWOA.

Meer ommetjes

Voor iedere wijk gelden weer andere wensen ten aanzien van ommetjes. Voor iedere wijk wordt er daarom ook gekeken naar maatwerk.
In het ontwikkelperspectief Kronenburg wordt gekeken naar de looproutes in de wijk.

Inspanningen 2022

Rozet heeft in samenwerking met het platform Rijkerswoerd een boekje met kunstroutes uitgebracht. Deze routes kunnen zowel gefietst als gelopen worden.
In Vredenburg is er behoefte aan bankjes om met name voor ouderen de afstanden behapbaar te houden. Een plan hiervoor moet door de bewoners van Vredenburg nog worden aangeleverd.
In Kronenburg wordt de inrichting van de openbare ruimte meegenomen in het ontwikkelperspectief.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Jeugd (0 – 27 jaar) in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg krijgen de mogelijkheid om zich persoonlijk te ontwikkelen op meerdere onderdelen. Ook worden mogelijke achterstanden voorkomen of aangepakt. De jeugd zal steviger in hun schoenen staan en zijn beter voorbereid op de volgende stappen in hun leven.

Inspanningen 2022

Binnen het programma Kansrijk Opgroeien wordt er met de scholen gewerkt aan naschoolse programma's op het gebied van sport, cultuur, weerbaarheid, ontwikkeling, et cetera. Inmiddels zijn daar bijna alle basisscholen uit het gebied bij aangesloten.
Daarnaast is voor kinderen budget beschikbaar gesteld om sportkleding te kopen en komt er een zomerkamp.
Voor de kinderen van het voortgezet onderwijs wordt via PowerPlug Academy de mogelijkheid geboden voor huiswerkbegeleiding, persoonlijke ontwikkeling en loopbaanonderzoek.
Vanuit Rijnstad en The Point worden jongeren vaardigheden aangeleerd om zich in de huidige maatschappij te redden. Powerplug Academy draagt daar ook aan bij.
Powerplug en Rijnstad zijn in contact gebracht met Prospect4Cash. Deze partij helpt jongeren aan werk en begeleidt ze daar langdurig in.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Met bewoners en professionals wordt gesproken over de mogelijkheden om de wijk te vergroenen. Daar waar mogelijk wordt er ook al uitvoering aan gegeven. Daarbij zijn het tegengaan van wateroverlast en hittestress belangrijke onderwerpen.

Inspanningen 2022

Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels gerealiseerd. Inmiddels loopt een nieuw initiatief om in een ander deel van de straat de boomspiegels ook te vergroten.
De ontwerpen voor de Heiligerleeplaats zijn klaar en worden uitgevoerd.
De aanpassingen aan de Willem Dreessingel zijn in gang gezet.

De groene driehoek Kronenburg is in samenwerking met bewoners aangepakt. Tijdens de burendag in september zal deze feestelijk geopend worden en het naambord zal worden onthuld.
Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

De vergroening van het Croydonplein is geïntegreerd in het ontwikkelperspectief Kronenburg. In de huidige planning is dit één van de eerste projecten die worden opgepakt.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Dit onderwerp blijft voor bewoners onverminderd belangrijk. Helaas zien we dat sommige bewoners ervoor kiezen hun huisraad naast containers te zetten.
Voor wat betreft de achtertuinen van bewoners kunnen wij hier alleen een adviserende rol in spelen. Wij kunnen bewoners niet dwingen hun tuinen aan te pakken.

Inspanningen 2022

In Kronenburg wordt de openbare ruimte grondig aangepakt als onderdeel van het ontwikkelperspectief Kronenburg.
In Rijkerswoerd is een werkgroep geformeerd die zich bezighoudt met openbare ruimte en groen in de wijk.
Daarnaast wordt in Kronenburg gewerkt aan een pilot voor meer bewustwording over overlast (onder andere van ratten).
Voor het verloederde gebied Loppersumhof / Stedumhof wordt een herbeplantingsplan gemaakt.

Betere balans in het speelaanbod

Spelen is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van kinderen. Op dit moment concentreren we ons op de speelplekken die onderhoud nodig hebben of waar bewoners zelf initiatief nemen en aangeven dat ze graag verandering willen.
Daarnaast houden we bij het aanpassen of aanleggen van speelplekken rekening met inclusief spelen.

Inspanningen 2022

Op initiatief van een bewoner is een speelplek aangepast. Daarbij is rekening gehouden met de leeftijdsopbouw van de buurt er omheen.
Daarnaast wordt in samenwerking met het Sportbedrijf, maar ook met input van Rijnstad, gekeken naar de ontwikkeling van het sportaanbod. Denk bijvoorbeeld aan het pimpen van helmen om het belang van veilig sporten te benadrukken.

Los van de fysieke plekken kijken we ook naar het aanbod op de verschillende speellocaties. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de spelcontainers, Run4Fun en het programma op de skatebaan.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Samen met de bewoners wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om parkeerkrapte- en overlast aan te pakken. De uitdaging is om een balans te vinden tussen de verschillende ambities (vergroening) en belangen (parkeerbehoefte).

Inspanningen 2022

Naar aanleiding van een parkeeronderzoek in Rijkerswoerd is gebleken dat in bepaalde gebieden de parkeerdruk hoog is (soms meer dan 100%). Aan de hand hiervan wordt er getoetst of er mogelijkheden zijn om parkeerplekken te realiseren zonder af te doen aan het groen. Hierbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor laadpalen en alternatieve mobiliteitsvormen (bijv. e-Hub). Er worden betere afspraken gemaakt met Handhaving en Toezicht om parkeeroverlast aan te pakken.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

In de wijk Rijkerswoerd is een werkgroep Hondenbezit geformeerd die zich met dit onderwerp bezig houden. Met de resultaten van deze werkgroep kunnen we ook kijken of dit toepasbaar is in de andere wijken.

Inspanningen 2022

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot extra handhaving in de wijk onderzocht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot de invulling van deze wens. We blijven zoeken naar mogelijkheden om hier invulling aan te geven.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Samen met bewoners en organisaties uit de wijk zijn wij continue bezig hoe we thema's zoals energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid agenderen en verder brengen. Vanuit team Leefomgeving Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg hebben wij hierin verbindende en faciliterende rol in.

Inspanningen 2022

Ondersteunen en daar waar mogelijk faciliteren van (bewoners)initiatieven op gebied van energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid.
Het stimuleren van samenwerking tussen organisaties, partners en wijklocaties (zoals o.a. Arnhem Aan, de moskee en het buurtcentrum de Fontein) om blijvend aandacht te houden voor de thema's.

Veiligheid

Minder overlast

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot extra handhaving in de wijk onderzocht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot de invulling van deze wens. We blijven zoeken naar mogelijkheden om hier invulling aan te geven.
Voor de reguliere handhaving is een proces tot stand gekomen om beter richting te geven aan de prioriteiten van de handhavers. Aan de hand van de gegevens uit Radar wordt via het wijkveiligheidsoverleg gezamenlijk op hotspots.

Inspanningen 2022

Door gerichtere inzet van de beschikbare handhaving en het plaatsen van een JOP is de overlast bij de skatebaan en de playground verminderd.
Voor de vermindering van de overlast bij de playground zijn bewonersavonden georganiseerd.

Meer verkeersveiligheid

Veiligheid in de wijk is heel belangrijk. In de wijk Rijkerswoerd is een werkgroep actief die dit onderwerp in kaart brengt en met team Leefomgeving bespreekt.
Oversteekplaatsen zijn niet de enige optie (en creëren schijnveiligheid) om een straat veiliger te maken. Er wordt daarom breder gekeken naar mogelijkheden om de weg veiliger te maken.

Inspanningen 2022

Het aanbrengen van oversteekplaatsen blijkt op deze plek niet de oplossing voor de ervaren onveiligheid te zijn. Dit is met bewoners gecommuniceerd.
We kijken verder naar mogelijkheden om de veiligheid te verhogen. Hierbij valt o.a. te denken aan het periodiek plaatsen van matrixborden.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Zie voor de toelichting de inspanningen 'Rekenkamer' en 'College'.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

In januari is de rekenkamerbrief 'Een leefwereld van verschil –onderzoek naar daklozenbeleid' gepubliceerd. Onderdeel van dit onderzoek waren een reportage van onderzoeksjournalist Jeroen van Bergeijk en een fotoreportage van Milan Schellingerhout. In de eerste helft van 2022 heeft de Rekenkamer prioriteit gegeven aan het opstarten van de (voor)onderzoeken naar armoede en grondbeleid. In het vooronderzoek naar het armoedebeleid van de gemeente Arnhem is in eerste instantie de focus gelegd op de leefwereld van mensen die in armoede leven (gezichten van armoede). Voor het zomerreces zijn de bevindingen hiervan met de gemeenteraad gedeeld in een informele sessie. Ook hebben de aanwezige raadsfracties aandachtspunten meegegeven voor het hoofdonderzoek dat de Rekenkamer gaat uitvoeren naar armoede/bestaanszekerheid. De planning voor publicatie van het hoofdonderzoek is verwacht in het eerste kwartaal van 2023. In 2022 is ook het vooronderzoek naar grondbeleid opgestart. De start van het hoofdonderzoek volgt later dit jaar. Vanwege ontwikkelingen op het gebied van grondbeleid in Arnhem was een start van het hoofdonderzoek naar grondbeleid in het eerste half jaar van 2022 niet passend.

Vóór het zomerreces heeft de rekenkamer met een groot aantal fracties gesproken over het onderzoeksprogramma 2023. De rekenkamer publiceert het onderzoeksprogramma 2023 in de tweede helft van 2022. Het onderzoek naar en de Rekenkamerbrief over Van Wijken Weten, die in 2021 zijn opgeleverd, zijn nog in afwachting van behandeling door de raad. Het onderhanden onderzoek naar onderwijshuisvesting is in afwachting van gesprekken met de fracties over het onderzoeksprogramma vooralsnog aangehouden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer een ex ante onderzoek naar de strategische implicaties van een toekomstig onderwijshuisvestingsbeleid gaat ondernemen. Dat wordt dan nog dit jaar gepubliceerd.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Speciaal voor projectontwikkelaars en inwoners die willen gaan(ver)bouwen is een handreiking ontwikkeld: betrek de buurt bij uw bouwplannen. Met de aangenomen motie kinderburgemeester is begin deze zomer een start gemaakt met de uitvoering van het plan van aanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

Om de betrokkenheid van inwoners te vergroten maken we gebruik van profielen. Met acht betrokkenheidsprofielen wordt de mate van vertrouwen in de overheid en de manier waarop inwoners betrokken willen worden bekeken. Dit betekent dat we soms verschillende participatiemiddelen in een projectfase inzetten om verschillende inwoners te bereiken.

Er is een beleidskader vastgesteld: het Arnhems Stappenplan Participatie. Aan de hand van vier stappen wordt het participatieproces ingericht ten behoeve van het opstellen van beleid, plannen en projecten. Er zijn twee projecten intern geëvalueerd. Na de evaluatie van de twee projecten zijn de projecten gespiegeld aan het nieuwe beleidskader. Het nieuwe beleidskader biedt voldoende richting om een helder en transparant participatieplan in te richten samen met inwoners.

Vanwege het nieuwe coalitieakkoord wordt de uitvoeringsagenda van burgerparticipatie (actieprogramma: Samen maken we Arnhem) bijgesteld. In het najaar zal duidelijk worden wanneer gestart kan worden met het opstellen van een inspiratiegids. Onlangs is het Arnhems Stappenplan Participatie vastgesteld als werkwijze. Dit beleidskader helpt om voorafgaand van een project of bij de start van nieuw beleid (plan) helder te maken wat het doel is van de participatie, wie meepraten, wie welke rol heeft, binnen welke kaders er participatie mogelijk is er wat er gebeurt met de opbrengsten. De essentie is dat we het participatieproces goed inrichten en het speelveld helder maken: waar zit wel of geen ruimte tot participatie. Verwachtingsmanagement is essentieel.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

Arnhem geeft in 2022 samen met de Groene Metropoolregio mede uitvoering aan de opgaven in de regionale agenda en de hiermee samenhangende lobbyagenda. Dankzij de inspanningen van de Groene Metropoolregio heeft het Rijk Arnhem-Oost aangewezen als grootschalig woningbouwgebied. Hiermee kunnen we als de gemeente ook aanspraak maken op middelen vanuit Den Haag om te investeren in een leefbare omgeving, betere bereikbaarheid en duurzame economie. Hierdoor kunnen woningbouwprojecten versneld worden uitgevoerd.
In de beheerstrategie ten aanzien van de GMR is aangegeven dat het intekenen op en van middelen voorzien van de regionale opgaven nog via een apart raadsvoorstel zou worden voorgelegd. Dit is gebeurd in december 2021. De raad heeft eind 2021 ingestemd met het intekenen op de opgaven voor 2022. De benodigde middelen zijn meerjarig in de begroting opgenomen.

Vanuit de regionale agenda is daarnaast onder andere samen met de Economic Board, de provincie en werkgevers gewerkt aan een regionale arbeidsmarktagenda. Deze agenda moet gaan zorgen voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Op het gebied van duurzaamheid is in de eerste helft van het jaar onder meer de circulaire impactladder ontwikkeld, een maatstaf om de circulariteit van nieuwbouwwoningen te kunnen beoordelen. Verder is volgens de opdracht vanuit het Rijk gewerkt aan de voorbereiding voor de Regionale Energiestrategie 2.0. De bestuurders van de cultuurregio 025 hebben in goede onderlinge samenwerking kaders vastgesteld voor de uitvoering van het transformatievoorstel cultuur. Ook is een inventarisatie uitgevoerd naar natuur, landschap en water in de regio, het zogenaamde groen-blauwraamwerk. Dit is een belangrijke bouwsteen voor het Verstedelijkingsakkoord waar vanuit de opgave groene groeiregio aan wordt gewerkt.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Het G40-stedennetwerk is het netwerk van 41 (middel)grote steden die elkaar vinden in de stedelijke vraagstukken. Arnhem draagt ook dit jaar in de G40 actief bij aan de verschillende pijlers: fysiek, sociaal en economie. De G40 gaat zich verder doorontwikkelen en nog beter aansluiten bij de behoeften van de leden. Het bestuur heeft een proces in gang gezet dat later dit jaar uitmondt in een advies. Uitvoering vindt nu plaats door themagroepen die zijn geclusterd in drie pijlers: sociale pijler: Zorg, jeugd en onderwijs; 2. Fysieke pijler: Duurzaamheid, Omgevingswet, Binnenstedelijke vernieuwing en 3. Economische pijler: Vitale binnensteden, Smart Cities, Sterke keten.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

Vanuit de nota internationaal (2021) liggen de verschillende actielijnen op koers. Om het netwerk te versterken met Duitse partners is er bijvoorbeeld een goede samenwerking opgezet met de Duits Nederlandse Businessclub Gelderland. In mei 2022 en is er een werkbezoek georganiseerd voor partners uit Duisburg met het thema waterstof (met Duisburg Business Innovation) en er wordt een bezoek vanuit de regio georganiseerd naar Duisburg najaar 2022. Ook wordt er werk gemaakt om nieuwe projecten in te dienen voor het Interreg VI programma dat net is geopend (voorjaar 2022) waar Arnhemse partijen bij worden betrokken en worden gestimuleerd om projectvoorstellen in te dienen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk, daarin zien we zelfs een verbetering ten opzichte van 2021. Ook de klanttevredenheid zoals die wordt gemeten via de zuil bij de ingang van het stadhuis scoort maandelijks tussen de 8,6 en 8,9.
We zien daartegen dat de druk op de afdeling Burgerzaken toeneemt. Het aantal aanvragen voor bijvoorbeeld briefadressen en naturalisaties neemt toe. En de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne heeft in korte tijd een grote stijging veroorzaakt in het aantal inschrijvingen in de Basis Registratie Personen (BRP). De piek lag in maart en april, maar ook daarna was inzet nodig voor inschrijvingen, correcties, verhuizingen en uitschrijvingen. Daarnaast vragen nieuwe ontwikkelingen de nodige capaciteit. Hierbij gaat het om nieuwe of veranderende wetgeving en om digitalisering. De digitalisering verloopt moeizaam en dat kost daardoor extra tijd en inzet.
De extra vraag is moeilijk bij te houden, onder andere door de krappe arbeidsmarkt. Dat maakt dat zowel het aantrekken van nieuw personeel als het behouden van huidige medewerkers een uitdaging is.
Als gevolg van de krappe bezetting in combinatie met de hoge werkdruk, hebben we besloten om Loket Zuid na de zomer te heropenen (15 september). Inwoners konden tot die tijd voor alle producten terecht in het Stadhuis. Door de werkzaamheden te concentreren op één locatie, hebben we het oplopen van wachttijden kunnen beperken.

Digitaliseren van het klantproces

De digitalisering verloopt trager dan gepland. Hiervoor zijn meerdere oorzaken. Een daarvan is de grote werkdruk en de beperkte capaciteit. Dat speelt zowel bij de afdeling Burgerzaken als bij de ondersteunende afdelingen. Informatieveiligheid neemt veel capaciteit in beslag en dat gaat ten koste van het digitaliseringsproces.
Daarnaast zijn we afhankelijk van een upgrade van een van de softwarepakketten. In afwachting van deze upgrade is de verbetering op de klantgeleiding noodgedwongen uitgesteld. Ook het uitvoeren van het doorlopende klanttevredenheidsonderzoek is gekoppeld aan deze upgrade. De voorbereidingen zijn getroffen, zodat we na de upgrade tot uitvoering over kunnen gaan.
De organisatie van de gemeenteraadsverkiezingen vormde door de coronacrisis een grotere uitdaging dan normaal. Ondanks de beperkingen zijn de verkiezingen goed en zonder noemenswaardige incidenten verlopen. Er is veel aandacht besteed aan de toegankelijkheid van de stembureaus. Er zijn voorzieningen getroffen voor bijvoorbeeld stemmers die minder mobiel zijn, of een visuele of auditieve beperking hebben. Hier hebben we positieve reacties op ontvangen.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	87.827	6.240	94.067
Baten	530.016	30.187	560.203
Saldo lasten en baten	442.189	23.947	466.136
Toevoegingen aan reserves	28.942	0	28.942
Onttrekkingen aan reserves	31.933	-174	31.759
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.991	-174	2.817
Prognose resultaat	445.180	23.773	468.953

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.240	N					
Financiën	4.835	N	Nominaal 2022	J	S	AR	J
Bedrijfsvoering	1.000	N	Formatie SBR	J	S	AR	J
Bedrijfsvoering	400	N	Aanbesteding zaaksysteem	N	I	AR	J
Personeel en Organisatie	279	N	Proces- en griffiekosten	N	S	AR	J
Personeel en Organisatie	83	N	Extra wethouder	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	22	N	Actualisatie MIP	N	S	AR	J
Financiën	-44	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	J
Bedrijfsvoering	-385	V	Effect nota IWA op MJOP Vastgoed	N	S	AR	J
Bedrijfsvoering	50	N	Strategisch huisvestingsplan	N	I	AR	J
Personeel en Organisatie	pm		Mogelijke voorziening verlofsparen	N	I	AR	N
Baten	30.187	V					
Financiën	30.187	V	Gemeentefonds meicirculaire	N	S	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	-174	N					
Financiën	-174	N	Burgerparticipatie	N	I	BR	J

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Nominaal 2022
Bij de Begroting 2022 is een loon- en prijscompensatie van zo'n 1,5% verwerkt. Vanwege de fors opgelopen inflatie is deze compensatie ontoereikend. In Turap-1 is hiervoor reeds een aanvullende compensatie van € 2,3 miljoen opgenomen. Deze compensatie is voor Turap-2 geactualiseerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan (CEP) 2022 dat in maart 2022 is gepubliceerd en informatie over de prijsontwikkelingen in de grond-, weg-, en waterbouw is de prijsontwikkeling voor 2022 opnieuw geraamd. De prijsstijgingen in grond-, weg-, en waterbouw zijn het grootst. Deze stijgen ten opzichte van 2021 met 7,5%, waar met 1,5% rekening was gehouden. Dit leidt tot een kostenstijging van € 2,2 miljoen voor het onderhoud van de openbare ruimte. Begin dit jaar is een nieuwe cao gemeenten afgesloten. Dit leidt tot een lastenstijging van € 1,3 miljoen. Voor zorgcontracten geldt op basis van het CEP een hogere compensatie waarbij tevens de compensatie van 1,13% voor de hogere lonen in zorg en welzijn totaal leiden tot hogere lasten van € 1,3 miljoen. Aanvullend op de in Turap-1 opgenomen ontwikkeling van € 2,3 miljoen komt de kostenstijging uit op € 2,5 miljoen. Dit wordt deels gecompenseerd door een hoger accres in het gemeentefonds.

Onderhoud openbare ruimte obv 7,5%	-2.223
Lonenontwikkeling cao	-1.323
Indexatie Zorg	-1.289
Totaal	**-4.835**

Formatie SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Het nadelige verschil is in 2021 en in 2022 (gedeeltelijk) opgelost in afwachting van een onderzoek waarbij opgaven en bezetting met elkaar in verband en vergeleken met andere gemeenten worden bezien. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat de SBR-bezetting zich passend verhoudt tot opgaven in de stad en de hierop geformuleerde ambities. Ook in vergelijking met andere gemeenten is geen sprake van grote afwijkingen. Eventuele verlaging van capaciteit en personele kosten zou ten koste gaan van realisatie van opgaven. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 is afgesproken dat € 2,5 miljoen beschikbaar komt voor SBR. Om die reden wordt de huidige begroting van € 1,5 miljoen aangevuld met € 1 miljoen. In de Begroting 2023 wordt voorgesteld dit knelpunt structureel op te lossen.

Aanbesteding zaaksysteem
Op 29 juni jl. is de aanbesteding van het nieuwe zaaksysteem afgerond en is het contract met de nieuwe partij ondertekend. Omdat het nieuwe zaaksysteem een SaaS (Software as a Service) applicatie betreft, kunnen de hiermee gepaard gaande kosten, zoals bijvoorbeeld licentie- en implementatiekosten, niet als investering worden aangemerkt en dienen volledig in de exploitatie te worden verantwoord. Hierdoor verschuiven de kosten naar de voorkant van het traject. Daar staat tegenover dat in de komende jaren de kosten voor onderhoud en beheer zullen dalen wat een jaarlijkse besparing in kosten mogelijk maakt van ca € 80.000. Het incidentele nadeel in 2022 als gevolg van deze aanbesteding bedraagt € 400.000.

Proces- en griffiekosten bezwaar en beroep
Een landelijke trend die al enige tijd te zien is in het belastinglandschap is de opkomst en aanhoudende groei van zogenaamde ‘No Cure No Pay’ bureaus. Deze bureaus richten zich op het bezwaar maken tegen belastingaanslagen, waarbij zij alleen betaald worden als de bezwaar makende partij in het gelijk wordt gesteld. Het aantal bezwaren stijgt door deze ontwikkeling als ook de proceskostenvergoedingen die uitgekeerd moeten worden. Daarnaast stijgen ook de proces- en griffiekosten bij beroepschriften. Deze trend is niet of nauwelijks beïnvloedbaar gebleken. De extra kosten worden ingeschat op jaarlijks € 279.000,-

Extra wethouder
In het coalitieakkoord is afgesproken dat er meerjarig budget beschikbaar komt voor een extra wethouder. Via deze Turap wordt € 83.000 begroot in 2022.

Actualisatie MIP
Jaarlijks worden de kapitaallasten voor het lopende jaar geactualiseerd aan de hand van de realisatie van het MIP van het jaar daarvoor. De verschillen tussen de begrote en de werkelijke kapitaallasten worden in principe met de Algemene reserve verrekend, echter voor een tweetal investeringsgebieden (Parkeren en Onderwijs) vindt hiervoor verrekening plaats met een Bestemmingsreserve. Tevens is in Turap-1 2019 gesteld dat de vrijval van de kapitaallasten ICT ingezet kan worden om de problematiek (ICT) bij De Connectie op te lossen. Middels deze wijziging worden de kapitaallasten 2022 (en verder) op basis van de definitieve activeringen van 2021 geactualiseerd en de verschillen met de reserves/De Connectie verwerkt.

Effect nota IWA op MJOP Vastgoed
Nader onderzoek naar de effecten van de nota Investeren, waarderen en afschrijven (nota IWA) op het meerjarig onderhoudsplan 2022 (MJOP 2022) van het gemeentelijk vastgoed, levert een voordeel op. In de begroting van vorig jaar was dit effect op basis van een voorlopige inschatting in de begroting geraamd. Uit het nu uitgevoerde onderzoek is gebleken dat deze effecten meevielen. Dit leidt tot de verwachte € 385.000 minder lasten in 2022.

Strategisch huisvestingsplan
Gelet op het feit dat het huurcontract voor het stadskantoor in 2025 afloopt is een onderzoek naar onze toekomstige huisvesting, uitmondend in een strategisch huisvestingsplan, op korte termijn gewenst en noodzakelijk. Daarbij onderzoeken we de mogelijkheden om de huisvesting in het stadhuis te concentreren, waar in het kader van verduurzaming van gemeentelijk vastgoed sowieso flinke investeringen nodig zijn. Daarnaast wordt onderzocht of gezamenlijke huisvesting in de wijken van de Teams Leefomgeving, Sociale Wijkteams en Werk & Inkomen kan bijdragen aan meer integraliteit in de aanpak en de gewenste versterking van de samenwerking. Om dit onderzoek uit te kunnen laten voeren is in 2022 € 50.000 aan middelen noodzakelijk.

Mogelijke voorziening verlofsparen
Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Omdat bij verlofsparen sprake is van arbeidsgerelateerde verplichtingen, waarvan het nog onduidelijk is wanneer en in welke mate er gebruik van wordt gemaakt, wordt de komende periode in overleg met de accountant onderzocht of het noodzakelijk is hier een voorziening voor te treffen. De mogelijke financiële impact hiervan wordt daarbij in beeld gebracht.

Meicirculaire gemeentefonds
Het voordeel bestaat op de eerste plaats voor € 1,3 miljoen als gevolg van vrijvallende ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds. Deze ruimte begroten we, vanuit het oogpunt van behoedzaamheid, aan de voorkant niet. Daarnaast ontstaat een hoger accres dan in de eerdere berichtgevingen (septembercirculaire 2021 en maartbrief 2022) was aangekondigd. In 2022 gaat het om circa € 11 miljoen. De hogere accressen zijn het gevolg van de maatregelen in de Voorjaarsnota van het rijk: extra rijksuitgaven voor vennootschapsbelasting (Vpb), koppeling AOW aan stapsgewijze verhoging wettelijk minimumloon (WML), inkomensbelasting Box 3 en defensie-uitgaven. Ook is het accres opwaarts bijgesteld als gevolg van een hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe werd aangenomen. Tot slot ontstaat er een voordeel als gevolg van actualisatie van maatstaven. Zoals gebruikelijk worden in de meicirculaire ook nieuwe middelen toegekend in de vorm van decentralisatieuitkeringen en/of taakmutaties. Met deze middelen kunnen lasten in andere programma’s gedekt worden. In de Turap zijn deze extra lasten nader toegelicht bij de betreffende programma’s.

Burgerparticipatie
In 2021 is een begroting gemaakt voor de onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Burgerparticipatie (totaal € 330.000). Hiervoor was € 90.000 bedoeld voor 2021 en 240.000 voor 2022. Dit bleek echter niet realistisch en de begroting had conform raadsbrief ‘Samen maken we Arnhem en het Arnhems Stappenplan Participatie’, zaaknr. 647601, 22 maart 2022 in Verzamelbesluit 2 bijgesteld moeten worden, maar dit is per abuis niet gedaan. In deze Turap trekken we dit recht door de onttrekkingen gelijk te laten lopen met de verwachte werkelijke lasten van € 66.000. Dit betekent dat de begrote onttrekking € 174.000 lager zal zijn (€ 240.000 - € 66.000).

S01 Veiligheid

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Criminaliteit maakt geen kans

De ambitie om het aantal delicten terug te brengen tot een niveau dat hoort bij steden met een omvang van 100.000 – 300.000 inwoners wordt nog niet gehaald. In 2021 was wel een daling te zien (van 73 delicten per 1000 inwoners naar 65), maar dit betreft een landelijke trend. De politiecijfers voor 2022 laten geen daling zien.
We werken hard aan het terugdringen van de criminaliteit. In de lokale driehoek bespreken we de trends en incidenten en voorzien we die van een aanpak.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

De prioritering van high impact crimes is gehandhaafd. Overlast van personen met verward gedrag en jeugdoverlast vragen veel van de inzet. De beperkte handhavingscapaciteit waarover we de beschikking hebben vormt meer en meer een knelpunt.
De voorbereidingen voor het plaatsen van camera's die de veiligheid in de omgeving Steenstraat moeten waarborgen zijn in volle gang.

Misdaad mag niet lonen

Er zijn vergunningen ingetrokken en (horeca)panden gesloten. Tevens zijn vele ondernemers gescreend in het kader van de horeca- en exploitatievergunningen. Er zijn diverse Bibob onderzoeken uitgevoerd inzake horeca, vastgoedtransacties en omgevingsvergunningen. Het meerjarenplan voor de aanpak van ondermijning is aangeboden aan en besproken in de raad. Dit plan omvat de ambitie, prioriteiten en concrete actielijnen. Voor ondermijning is een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren. De voorbereidingen voor een digitaal informatieknooppunt zijn in volle gang. Er zijn zowel structurele als incidentele controles uitgevoerd. Jeugdcriminaliteit is verder aangepakt met het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit, en zal bij honorering van de subsidieaanvraag bij het Rijk worden geïntensiveerd onder het programma Preventie met Gezag. De bestrijding van mensenhandel is onverminderd voortgezet.
Het (landelijke) experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich nog steeds in de opstartfase door verdere vertraging. Ons lokale beleid zet in op gerichte handhaving.

Online criminaliteit voorkomen

We zijn gestart met het Youth Cyber Team in samenwerking met Presikhaaf University, AM support en bureau Beke, ondersteund door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) en Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het Youth Cyber team maakt jongeren in Presikhaaf en Malburgen via tools en trainingen bewust bekwaam onder andere op het thema sexstorting, sexsting en online misbruik. De andere thema's waar het YCT zich mee bezig houdt zijn phising, onlinefraude en geldezels (zowel gericht op dader als slachtofferschap). Arnhem maakt met dit project deel uit van de City Deal lokale weerbaarheid cybercrime. Verder zijn we de campagne joinhackshield gestart om kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar middels het spelen van een game bewust te maken van de gevaren van digitale criminaliteit op het internet. Aan de ambitie om ook bedrijven in Arnhem weerbaarder te maken tegen cybercrime kon vooralsnog wegens de beperkte capaciteit geen invulling worden gegeven.

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. De crisisorganisatie staat paraat. Arnhem heeft dit bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen wederom laten zien. De toename van het aantal demonstraties en het hogere risico op geweld daarbij zet druk op de beperkte capaciteit die de gemeente heeft ter coördinatie van een goed en ordelijk verloop van evenementen, demonstraties en manifestaties.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

Op basis van de Visie Veilige en Gezonde Leefomgeving is VGGM in gesprek met gemeenten, omgevingsdiensten en andere partners over de voorbereiding op de Omgevingswet, met name het opstellen van omgevingsvisies en –plannen. In 2021 is besloten de duur van dit programma te verlengen (mede vanwege de uitgestelde invoering van de Omgevingswet en door corona) en te gaan herijken. Deze herijking wordt in 2022 afgerond.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

In de wijkveiligheidsoverleggen worden de problemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en een aanpak vormgegeven. Er is veel aandacht uitgegaan naar personen met verward gedrag en jeugdoverlast. Jeugdcriminaliteit is verder aangepakt met het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit, en zal bij honorering van de subsidieaanvraag bij het Rijk worden geïntensiveerd onder het programma Preventie met Gezag.

Steun bij aanpak woonoverlast

In 2022 is aan 122 van de 138 meldingen inzake woonoverlast opvolging gegeven. Er staan nog 16 zaken open. Er zijn tot nu toe geen gedragsaanwijzingen opgelegd in 2022. Wel is twee keer een eerste kennisgeving afgegeven. Dat betekent dat overlastgevers per brief worden gewaarschuwd. Het grote aantal gevallen van woonoverlast zet de schaarse capaciteit van de gemeente onder druk. Met name het opbouwen van een dossier om te kunnen komen tot een gedragsaanwijzing vraagt meer capaciteit dan nu voorhanden is.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

We zijn gestart met het voorlichtingsprogramma over seksuele intimidatie op twee scholen van het voorgezet onderwijs. De ervaringen die daar worden opgedaan, wordt gebruikt voor de verdere ontwikkeling en uitrol van het voorlichtingsprogramma binnen het voortgezet onderwijs na de zomer. Overigens zijn de ambities om een brede range van Arnhemse jeugd door gerichte voorlichting weerbaar te maken tegen seksuele intimidatie (van kind tot jongere en op allerlei school- en opleidingsniveaus) niet waar te maken met de middelen die thans zijn begroot.
Naast het voorlichtingsprogramma op scholen organiseren we regelmatig gastlessen. Om professionals meer inzicht te geven in de problematiek en het bieden van handelingsperspectief (wat staat er in de Algemene Plaatselijke Verordening, wat is de strafmaat, hoe herken je seksuele intimidatie, hoe spreek je daders aan en hoe kun je slachtoffers ondersteunen) hebben we een training voor professionals ontwikkeld. Inmiddels zijn de handhavers getraind. Tevens hebben we postermateriaal ontwikkeld en het campagnefilmpje gelanceerd: Gemeente Arnhem - Stop seksuele Intimidatie - YouTube. Het meldpunt voor seksuele intimidatie live gegaan. Het meldpunt heeft in de periode van 1 januari 2021 tot 1 juni 2022 81 meldingen binnen gekregen van seksuele intimidatie. In het kader van de aanpak van hotspots hebben we op 13 mei 2022 in samenwerking met Moviera, Vizier en politie een straatactie georganiseerd. De actie was gericht op het creëren van bewustwording bij omstanders en om de omstanders te verleiden om hulp aan te bieden bij wat ze zien gebeuren op straat. De actie is gedaan op drie hotspots, namelijk Presikhaaf, Steenstraat en Korenmarkt.
Voor de aanpak van radicalisering is een uitvoeringsplan opgesteld, dat nu wordt omgezet in een plan van aanpak voor vier jaar ten behoeve van de raad.
Verder gaan we met tijdelijke huisverboden geweld in een afhankelijkheidsrelatie tegen.
Jeugdcriminaliteit is geprioriteerd in de lokale driehoek. In het Veiligheidshuis wordt nauw samengewerkt teneinde te komen tot een persoonsgerichte aanpak voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Bij de aanpak van personen met verward gedrag werken organisaties uit de zorg en de veiligheid nauw samen.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In de wijkveiligheidsoverleggen worden de problemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en een aanpak vormgegeven. De projectleider voor de Geitenkamp en Malburgen is gestart met zijn werkzaamheden. De inzet van de stadsmarinier voor de Steenstraat is geëvalueerd en positief bevonden (de evaluatie wordt nog met de raad gedeeld). Er is een wijkpost Veilig Malburgen geopend in winkelcentrum Drieslag, waar de veiligheidsprofessionals aanspreekbaar zijn en zichtbaar werken aan de veiligheid van de omgeving. Voor de wijkveiligheid en leefbaarheid is de radar/sonar methodiek ontwikkeld, waarmee de problemen systematischer en sneller zichtbaar worden gemaakt voor de wijkprofessionals. Op dagelijkse basis wordt gewerkt aan de leefbaarheid en veiligheid in de wijken. Voor de wijken in Arnhem-Oost geldt bovendien dat jeugdcriminaliteit verder is aangepakt met het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit, en bij honorering van de subsidieaanvraag bij het Rijk zal worden geïntensiveerd onder het programma Preventie met Gezag. Tot slot is hard gewerkt aan het actieplan overlast. Hiermee gaan wede samenwerking in de wijken tussen wijkprofessionals beter faciliteren en per hotspot passende interventies van preventie tot handhaving inzetten. Door stedelijke coördinatie zorgen we voor langdurige ondersteuning op de hotspotplekken, krijgen we beter totaaloverzicht wat zich afspeelt in de wijken en hoe we dit gezamenlijk kunnen aanpakken. De eerste acties daartoe zijn reeds in gang gezet de afgelopen periode. Zo is specifiek voor de jeugdoverlast in Arnhem-Zuid een gezamenlijk plan opgesteld door de teams Leefomgeving, het Sociale wijkteam en wijkagenten om de basisvoorzieningen beter op orde te krijgen om (jeugd)overlast nu en in de toekomst te verminderen. Ook ten aanzien van de wijkveiligheid is de beperkte handhavingscapaciteit waarover we de beschikking hebben een knelpunt.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	22.848	193	23.041
Baten	4.656	0	4.656
Saldo lasten en baten	-18.192	-193	-18.385
Toevoegingen aan reserves	73	0	73
Onttrekkingen aan reserves	1.086	0	1.086
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.013	0	1.013
Prognose resultaat	-17.179	-193	-17.372

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	193	N					
Openbare orde en veiligheid	163	N	DU Experiment gesloten coffeeshopketen	N	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	30	N	DU veilige steden	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

DU Experiment gesloten coffeeshopketen

De ministeries van Justitie en Veiligheid en VWS werken aan de opgave uit het regeerakkoord 2017 om het mogelijk te maken dat er een experiment gesloten coffeeshopketen komt. Hiervoor is wet en regelgeving opgesteld en zijn tien gemeenten aangewezen waar het experiment zal plaatsvinden. Het doel van het experiment is om te bekijken of en hoe een gesloten coffeeshopketen, vrij van criminaliteit, mogelijk is. In het regeerakkoord van 2021 is onlangs besloten het experiment voort te zetten. De gemeente Arnhem neemt deel aan dit experiment en uit hoofde van dit experiment is een nieuwe DU opgenomen in de meicirculaire 2022. Door deelname aan het experiment krijgen deze gemeenten extra taken en bevoegdheden met betrekking tot coffeeshops en coffeeshopbeleid en daarmee ook extra werkzaamheden, zoals het uitvoeren van toezicht en handhaving. De gemeenten ontvangen hiervoor een tegemoetkoming, bestaande uit een vaste component en een variabel deel afhankelijk van het aantal coffeeshops. Voor de jaren 2022 tot en met 2024 bedragen de middelen jaarlijks landelijk € 1,378 miljoen. Arnhem ontvangt per jaar € 162.500. Op dit moment bevindt het experiment zich nog in de opstartfase. Ook in deze fase van het experiment is het van belang dat er aan de reeds

opgezette aanpak uitvoering gegeven kan worden. Daarnaast zijn deze middelen ook noodzakelijk voor de uitvoering van de nog op te starten experimentfase.

DU veilige steden
In totaal 15 steden ontvangen in 2022 een bedrag van € 0,520 miljoen in verband met het programma Veilige Steden. Het programma heeft als doel de sociale veiligheid van vrouwen in de publieke ruimte te vergroten. Arnhem krijgt hiervoor in 2022 een bedrag van € 30.000. Hiervoor wordt een voorlichtingscampagne ontwikkeld waarvoor een financiële bijdrage is gevraagd aan programma Veilige Steden.

S02 Bereikbaarheid

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

De koers van de afgelopen jaren is doorgezet. We blijven openbaar vervoer en met name fietsprojecten verkennen en voorbereiden. Steeds meer projecten gaan ook richting de uitvoeringsfase of zijn in uitvoering. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. Naast de provincie wordt hierbij ook het Rijk steeds meer een partner. Mooi succes daarbij is de subsidie van het rijk die wij onder andere voor fietsprojecten hebben gekregen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Recentelijk is er weer een deel van de snelfietsroute Arnhem - Dieren aangelegd en het project Westervoortsedijk is momenteel in voorbereiding. Projecten die steeds dichter bij de uitvoering komen zijn HOV IJssellaan, bussenplein Kronenburg en Hub rozet.

We hebben de bestemmingsreserve Bereikbaarheid ingezet voor de gemeentelijke bijdrage aan fietsprojecten en andere emissievrije verkeersprojecten (motie 20M248 voorrang voor fiets en ander emissievrijverkeer en de motie 21M21 budget voor accentnota fiets). Hierdoor hebben we extra projecten in voorbereiding genomen. Belangrijkste daarvan zijn het verbeterplan RijnWaalpad, snelfietsroute Schuytgraaf en de stadsfietsroute Arnhem Noord-Alteveer. Ook doen we, in overleg met beheer, investeringen om de klinkerverharding op belangrijke fietspaden te vervangen door asfalt.

We maken vorderingen met onze verkenningen naar de Rijnkruisingen. Dit mede als onderdeel van de nieuw aan te leggen snelfietsroute VeluweWaalpad.

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

We zetten in op een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, fiets). Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

We hebben grote stappen gezet met het opstellen van een eigen visie op mobiliteitshubs. Dit beleidskader geeft een beschrijving van wat mobiliteitshubs zijn (en hoe ze daarin verschillen met transferia), de functie ervan in het mobiliteitssysteem en waar deze mobiliteitshubs in Arnhem een zinvolle plek hebben.
Vooruitlopend op dit beleid hebben we subsidie van het Rijk gekregen voor de hublocaties Gelredome en Station Presikhaaf.

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We zijn nog steeds via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) betrokken bij de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de langere termijn, na 2030.

Ook zetten wij de lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) door voor meer spoorcapaciteit (met name Utrecht - Arnhem - Duitsland), het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer), een oplossing voor de spoorknoop Arnhem Oost die de stedelijke ontwikkeling aan die kant van de stad niet in de weg zit (of zelfs faciliteert) en voeren we een lobby tegen een noordtak van de Betuweroute.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

De corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens, waar Arnhem aan gelegen is, is een van die belangrijke spoorcorridors van Nederland. Er is geconcludeerd dat om de urgente capaciteitsknelpunten op het spoor op te lossen en de ambities op deze corridor te realiseren, aanpassingen en optimalisaties in de infrastructuur noodzakelijk zijn. De belangrijkste conclusies voor Arnhem zijn:

- frequentieverhoging van de ICE Frankfurt naar 1 keer per uur (was 1 keer per 2 uur);
- realisatie van een vrije kruising in Arnhem-Oost (spoorknoop);
- frequentieverhoging van de sprinter Arnhem Centraal-Presikhaaf-Zutphen naar 4 keer per uur;
- realisatie Regioexpress

Over deze corridor zijn in de landelijke spoortafel landsdeel Oost op 16 juni jl. afspraken gemaakt tussen provincies en het Rijk. Dit zal waarschijnlijk resulteren in een MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport)-onderzoek of MIRT-verkenning van het Rijk.

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

We werken er aan dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben.

Uitvoeren automaatregelenpakket

We onderzoeken welke (dynamisch verkeersmanagement) maatregelen er mogelijk zijn om Arnhem minder interessant te maken voor het doorgaand verkeer. Dit is een lastige opgave, aangezien we het bestemmingsverkeer niet willen raken met de maatregelen om doorgaand verkeer te beperken. Dit vertraagt de voortgang.

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet van het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Er zijn goede stappen gezet in het opstellen van een parkeervisie. Deze visie raakt alle relevante parkeeronderwerpen zoals parkeerregime in de wijk, parkeernormen, beschikbaarheid parkeerplaatsen in het centrum, straat versus garage parkeren. Ook het coalitieakkoord geeft input voor nieuw parkeerbeleid.
Deze visie en het coalitieakkoord zullen de basis vormen voor verder parkeerbeleid.

Verbeteren verkeersveiligheid

We zetten in om het verkeerveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer te verhogen.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We gaan onze top 10 verkeersonveilige knelpunten analyseren om te bezien of daar verbetermogelijkheden zijn. Parallel daaraan werken we aan het verbeteren van de verkeersveiligheid op locaties die vorig jaar of recentelijk in beeld zijn gekomen. Voorbeelden daarvan zijn de rotonde Hommelseweg en de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf. Via de provincie en het Rijk hebben we subsidie gekregen om verschillende verkeersveiligheidsknelpunten aan te pakken, namelijk: de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf. Groningensingel en de Van Muijlwijkstraat. Daarnaast hebben we met diverse basisscholen contact over de aanleg van schoolzone en het verbeteren van de verkeerseducatie.

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. Daarna gaan we aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

Er is contact geweest met het bestuur van SKTA (Stichting kwaliteitstaxi Arnhem) De taxibranche is over het dieptepunt heen en begint weer normaal te gaan functioneren. Er zijn gesprekken geweest over het draagvlak onder chauffeurs, een voorwaarde voor implementatie. Momenteel kijken wij of de wensen van de taxibranche matchen met de mogelijkheden van de gemeente.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	22.700	773	23.473
Baten	7.725	0	7.725
Saldo lasten en baten	-14.975	-773	-15.748
Toevoegingen aan reserves	7.316	325	7.641
Onttrekkingen aan reserves	8.244	625	8.869
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	928	300	1.228
Prognose resultaat	-14.047	-473	-14.520

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	773	N					
Mobiliteit	500	N	Ontwikkelen duurzaam mobiliteitsplan	N	I	AR	J
Mobiliteit	273	N	Actualisatie BR bereikbaarheid	N	I	BR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	325	N					
Mobiliteit	625	N	Mobiliteitsprojecten 2022 (BR kapitaallasten)	N	I	BR	J
Mobiliteit	-300	V	Actualisatie BR bereikbaarheid	N	I	BR	J
Onttrekkingen aan reserves	625	V					
Mobiliteit	625	V	Mobiliteitsprojecten 2022 (BR Mobiliteit)	N	I	BR	J

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Ontwikkelen duurzaam mobiliteitsplan

In het coalitieakkoord is afgesproken om een mobiliteitsplan op te stellen waarin naast de bereikbaarheid van de stad, het tegengaan van verkeersoverlast en schone lucht de uitgangspunten zijn. De hiervoor geraamde kosten zijn € 500.000.

Actualisatie BR bereikbaarheid

Op basis van de jaarrekening 2021 is de parkeerexploitatie en doorrekening van de reserve bereikbaarheid geactualiseerd. De totale lasten van de parkeerexploitatie nemen met € 289.000 toe (waarvan € 273.000 in S02 en € 16.000 bij wijkprogramma) door kostenstijgingen, waaronder de indexatie op lopende contracten.
De parkeerinkomsten nemen met € 11.000 af (valt onder wijkprogramma), met name doordat het betaald parkeren aan de Hommelseweg nog niet is ingevoerd.

Deze bijstelling van de lasten en baten van parkeren worden verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheid. Dit betekent dat er € 300.322 minder aan de reserve wordt toegevoegd.

Daarnaast wordt voorgesteld om in 2022 € 625.400 te onttrekken aan de reserve voor een nieuw investeringskrediet (zie paragraaf investeringen). In aansluiting om de door de raad aangenomen moties (21M21 en 20M248) wordt de vrije bestedingsruimte binnen de bestemmingsreserve ingezet voor fietsprojecten en emissievrij verkeer. Deze middelen doteren we vervolgens aan de BR Kapitaallasten ter dekking van de uit de investering voortvloeiende kapitaallasten.

S03 Economie

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

Krachtiger ondernemersklimaat

In samenwerkingsverband genaamd energieke coalities (onderwijs-overheid-ondernemers) dragen we bij aan het versterken van het ondernemersklimaat. Ondernemerschap en ondernemers zijn van belangrijke waarde voor onze stad. Zij zorgen voor werkgelegenheid en innovatie.

We streven naar dienstverlening, waarbij we zorgen dat ondernemers zoveel mogelijk ontzorgd worden. Gedachtegoed ondernemersdienstverlening wordt verder geprofessionaliseerd en gecontinueerd. Wat heeft geresulteerd in nauwe samenwerking gemeente breed, om ondernemers zo goed mogelijk integraal te kunnen bedienen.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd.
Ondernemersdienstverlening wordt geprofessionaliseerd, momenteel wordt gezocht naar kernwaardes, de dienstverlening wordt gemeente breed geïmplementeerd en ondernemers worden door middel van gesprekken betrokken bij het tot totstandkoming van beleidsvraagstukken. Alle met het doel om ondernemers te laten ondernemen en zo weinig mogelijk lastig te vallen met regels en wetgeving.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We continueren MKB-deal Smart Together om de brede MKB in de regio te steunen en toekomst klaar te maken.
Het subsidietraject van de digitale werkplaats (DWAN) voor een periode van 3 jaar is afgerond. Zij zetten de DWAN voort met 'eigen' middelen. Het verbinden van starters en MKB ondernemers aan de DWAN wordt voortgezet. De pilot fase voor de startclub Arnhem is afgerond en succesvol bevonden. De startclub verbindt starters aan elkaar en aan de regio Arnhem, de startclub voorziet in coaching en helpt starters bij financieringsvraagstukken. De startclub draagt bij aan een (duurzaam) ondernemersklimaat in de stad, starters zijn belangrijk voor innovatie en creativiteit. Er is dan ook gekozen om een bijdrage structureel op te nemen in de begroting.
In samenwerking met stichting Innovate wordt gewerkt aan een innovatief weekend waarbij studenten en start-ups centraal staan. De verkiezing voor de innovatiefste student wordt georganiseerd in Arnhem.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Doordat onze accountmanagers zichtbaar zijn in de stad creëren we een groot netwerk en zijn we zichtbaar voor de ondernemers.
Het Ondernemers Kontact Arnhem (OKA netwerk hebben we veelvuldig bezocht waarmee we zichtbaar en vindbaar zijn als gemeente voor de netwerken in de stad. Voor het netwerk DNA hebben we een interactieve sessie georganiseerd met een drietal thema's die leven in de stad; Energie, Human Capital, profileren.
De economische agenda en de daarbij behorende energieke coalities hebben een volgende stap gezet in het concretiseren van de uitvoeringsagenda, waarin overheid, onderwijs en ondernemers samenwerken aan thema's/ projecten en doelstellingen op economisch gebied, in de stad.
In samenwerking met Citymarketing hebben we de dag van de ondernemer georganiseerd waarbij ondernemers in het zonnetje gezet zijn, we voor hen relevante spreken zijn uitgenodigd en werktafels hebben ingericht om gericht te netwerken met elkaar.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Accountmanagers en accounthouders leggen de rode loper uit voor nieuwe bedrijven die interesse hebben zich te vestigen in Arnhem. Gerichte acquisitie op bedrijven in de energie, maar ook in andere sectoren die gericht zijn op groei en werkgelegenheid in de stad. Het gedachtegoed ondernemersdienstverlening heeft ervoor gezocht dat de accountmanager het aanspreekpunt is voor bedrijven, waarbij altijd het uitgangspunt is dienstverlenend te zijn.
Netwerken en evenementen worden proactief bezocht door onze accounthouders en signalen worden gericht neergelegd bij de acquisiteur.
Het implementeren van een accountoverleg heeft bijgedragen aan een goede manier van samenwerken tussen accountmanagers wat kansen creëert in de stad voor gerichte acquisitie.
In samenwerking met partners in de stad is de HANOVER Messe (grote industriebeurs) bezocht. De nieuwste kennis is opgedaan die vertaald wordt naar kansen in de Arnhemse economie.
Tevens wordt samen met partners de eerste plannen verkent voor het organiseren van een Dutch Green Week.

Data-gestuurde economische vernieuwing

De pilot MKB-Toets (welke onderdeel is van Ondernemersdienstverlening) is reeds van start gegaan. Opstellen van een (pilot) MKB Toets voor Arnhem als “instrument” om tot effectieve, uitvoerbare regels en maatregelen te komen voor het MKB en om onnodige regeldruk te voorkomen. Dit levert winst op voor ondernemers en de gemeente zelf.

Opdrachtgever en projectteam hebben de eerste werksessies gehad. Er is reeds een selectie gemaakt van ondernemers en ondernemersverenigingen die uitgenodigd worden deel te nemen aan deze pilot. Hierbij is rekening gehouden met verschillende type (MKB) ondernemers uit verschillende branches.
Tevens zijn de eerste voorbereidingen getroffen voor het ondernemerspanel.

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

In gesprekken met stakeholders is het onderwerp toekomstbestendige werklocaties steeds onderwerp van gesprek. De ene keer vanuit concrete initiatieven die bijdragen aan toekomstbestendig vestigingsklimaat, de andere keer vanuit het maken van planvorming voor toekomstbestendige werklocaties. Tevens wordt dit ook nadrukkelijk meegenomen in bijvoorbeeld het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem, de regionale samenwerking en verstedelijkingsstrategie. Tot slot is de Visie Werklocaties (wordt opgesteld en bijna afgerond) gericht op toekomstbestendig vestigingsklimaat.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De aangekondigde Visie Werklocaties is bijna gereed en verwacht wordt dat deze in het najaar aan de raad aangeboden kan worden. Hetzelfde geldt voor de kantoornota, welke een uitwerking is van de Visie werklocaties,
Het implementatieplan Nieuwe Haven is in februari 2022 akkoord bevonden door het college.
Voor bedrijventerrein Het Broek wordt in 2022 nog gestart met het opstellen van een ambitiedocument voor dit bedrijventerrein, in samenwerking met Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB).

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Gebruik van diverse (duurzame) modaliteiten wordt gestimuleerd vanuit de gemeente in samenwerking met de Mobiliteitsmakelaar van de regio Arnhem-Nijmegen (Slim en schoon onderweg).
Hier worden initiatieven opgepakt vanuit de werkgeversaanpak. Denk aan een mobiliteitsstrategie voor de campus, verkennen fietspotentie van werknemers bij enkele individuele bedrijven en deelfietsproject.

Ook wordt de OV-bereikbaarheid van onder andere IPKW en Het Broek verbeterd door herinrichting van Westervoortsedijk en Oude Zevenaarseweg.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Dit onderzoek is tot op heden niet opgestart wegens gebrek aan capaciteit. Er wordt gekeken of een verbinding met de verkenning naar woonmilieus en de nieuwe integrale woonvisie mogelijk is.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Door gerichte citymarketing richting bedrijven en studenten, door een afwisselend en duurzaam toeristisch aanbod, door festivals en evenementen die passen bij Arnhem en door de grote stappen die gezet worden om de binnenstad te transformeren naar 'a place to meet' versterkt Arnhem haar positie als aantrekkelijke stad in en voor de regio.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De binnenstad van Arnhem werkt aan het herstel na de recente coronacrisis en de transformatie naar place to meet is verder gecontinueerd. De uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad, is in samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem, opgepakt met als resultaten het aanstellen van een verbinder (direct aanspreekpunt voor de binnenstadondernemers), de binnenstad-challenge (speelroute voor meer sport en spel in de binnenstad) met als opvolging de speelplaats op het Bartokpark, beschilderen elektriciteitskastjes en de opdracht is gegeven voor de realisatie van een tweetal muurschilderingen. Deze activiteiten bevorderen het duurzame en gastvrije onthaal net als de realisatie van koele routes.
Het door het college vastgestelde concept-omgevingsplan voor de binnenstad biedt kaders om de transformatie te versterken; een compacter winkelhart en meer mogelijkheden voor wonen, werken en maatschappelijke functies daaromheen. In september is een transitiemanager binnenstad gestart die transformatie van vastgoed en de daarmee verbonden openbare ruimte gaat aanjagen en ondersteunen. Tot slot is binnen de Groene Metropool Regio samengewerkt aan de analyse en het toekomstbeeld van de bruisende binnensteden en krachtige kernen dat aan het einde van dit jaar opgeleverd wordt.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

De stichting Citymarketing positioneert Arnhem als innovatieve stad op het gebied van energie en duurzame mode. Na enkele jaren vrijwel zonder evenementen en festivals, hebben Arnhemmers en regionale, nationale en internationale bezoekers kunnen genieten van de beeldbepalende evenementen. De Arnhemse modemaand in juni en begin juli heeft met de State of Fashion Biënnale en het jaarlijkse Fashion & Design Festival veel bezoekers naar de (binnenstad) getrokken. Op tal van locaties werd een divers programma aangeboden met een hoofdtentoonstelling van State of Fashion in de Eusebiuskerk. Centraal stond de mogelijkheden om de mode-industrie duurzamer en zorgzamer te maken. Dit heeft ook geleid tot lovende recensies en artikelen in kranten en tijdschriften in binnen- én buitenland. Bridge to Liberation zal dit jaar voor het eerst sinds de uitbraak van corona met live publiek op de kade plaats vinden. In september vindt het WK Volleybal plaats: vele duizenden (inter)nationale bezoekers komen naar Arnhem, waar naast 39 wedstrijden in GelreDome ook een aansprekend programma in de binnenstad zal zijn.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

Het Masterplan Airborne en het regioplan Veluwe Remembers zijn in 2022 vastgesteld. Binnen de Veluwe, Veluwezoom en de Groene Metropoolregio is ingezet op regionale samenwerking. Met Visit Arnhem Nijmegen, Citymarketing Arnhem en Platform Binnenstad Arnhem wordt gewerkt aan een integraal plan voor bestemming Arnhem. Er wordt gewerkt aan een maatregelenpakket met daarin het opheffen van enkele paden in Schaarsbergen (ten behoeve van rust voor natuur) en het aantrekkelijker maken van de paden die behouden blijven. Binnen de Regiodeal Veluwe is ingezet op de balans tussen recreatieve mogelijkheden, een prettig leefklimaat en het versterken van natuur. Met stakeholders in beeld gebracht hoe we de Veluwe vanuit Arnhem beter bereikbaar maken.

Arnhem Hotspot Energy

Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. De energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovatie, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid. Een sterk economisch energiecluster die bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad regionaal, nationaal en internationaal een sterk profiel waaraan Hotspot Energy bijdraagt. Met het verstrekken van nieuwe energievouchers ter bevordering van innovatie, de aanzuigende werking van Connectr op nieuwe bedrijvigheid en de vele internationale bezoeken wordt het profiel van Hotspot Energy steeds sterker.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

Samen met onze partners op de energie kennis- en werklocaties IPKW en Arnhems Buiten werken we aan ambitiedocumenten met betrekking tot programma, ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheid en synergie met de omgeving. Met de partners van de kenniscampus regio Arnhem werken we aan het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst om te komen tot een uitvoeringsagenda voor het opgestelde ambitiedocument zoals ook opgenomen in de uitvoeringsagenda 2022 van de economische agenda.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

We hebben in 2022 tot dusverre drie energievouchers uitgereikt. Eind juli is het project Enowatts wat wij ondersteunen afgerond. Daarnaast hebben we met een energieke coalitie Hyet Solar ondersteund met het verkrijgen van een REACT-EU subsidie voor de doorontwikkeling van een zonnefolie. Daarnaast hebben we in samenwerking met Connectr een digitale tool ontwikkeld om Arnhemse innovaties zichtbaar te maken voor inkopende partijen. Dit is opgenomen in de uitvoeringsagenda 2022 van de economische agenda.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

Zijne Majesteit de Koning heeft het Europees testcentrum van de stichting Elaad geopend. Hiermee is het eerste onderdeel van het innovatielab Connectr voltooid. We ondersteunen daarnaast bij de acquisitie van nieuwe partijen die een aanwinst voor ons energiecluster zijn.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

We hebben Arnhem laten zien als Hotspot Energy. In mei zijn we aanwezig geweest op de World Hydrogen Days. Daarbij heeft een aantal Arnhemse bedrijven deelgenomen op de beurs gestaan op de stands van RVO en OostNL. Een Canadese delegatie heeft aansluitend een bezoek gebracht aan IPKW. In samenwerking met een energieke coalitie van Citymarketing Arnhem en The Economic Board hebben wij gezamenlijk met het bedrijven en kennisinstellingen uit het regionale energiecluster op de Hannover Messe gestaan. Een delegatie uit Duisburg (Noordrijn-Westfalen) op uitnodiging van de Duits-Nederlandse Businessclub Gelderland een bezoek aan IPKW en de Eusebiuskerk gebracht met als thema waterstof. Ook een delegatie uit Japan heeft een bezoek gebracht aan IPKW.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

De regionale Human Capital Agenda, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, OostNL in samenwerking met de provincie en gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud laadinfrastructuur.

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

We hebben een energieke coalitie opgestart voortgekomen uit de economische agenda bestaand uit onderwijs, overheid en ondernemers. Vanuit deze energieke coalities hebben we gemeenschappelijke doelen en belangen besproken, we hebben projecten met elkaar verkend en de gemeenschappelijke delers opgezocht. Daarin zijn de eerste stappen verkent voor het verder ontwikkelen van een traineeship, innovatie lab, en gerichte minoren voor de sectoren die heden en in de toekomst ontzettend van belang zullen zij voor een goed vestigingsklimaat.
We zijn nauw betrokken geweest bij het ontwikkelen en totstandkoming van de Human Capital agenda 2022-2025.

Het aantrekken en binden van studenten

Met het netwerk Arnhem studiestad hebben we een professionaliseringsslag gemaakt, ambities en doelen besproken waarop commitment is afgegeven van de verschillende samenwerkingspartners. Deze afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (SOK).
Binnen het samenwerkingsverband van Arnhem Studiestad zijn vier kernwaardes benoemd;
Samen leren, profileren, signaleren en adresseren, faciliteren en verbinden.
De diverse werkgroepen zijn ingericht met verschillende partners in de stad. Deze werkgroepen dragen bij aan het uitdragen van de kernwaren, selecteren en werken aan projecten in de stad die bijdrage aan het aantrekken en behoud van talent. De werkgroep marketing en branding heeft gezocht voor de totstandkoming van een strategisch marketingplan, wat zal bijdrage aan de zichtbaarheid van Arnhem Studiestad, alsmede Arnhem online nog professioneler op de kaart zet als studentenstad.
City Marketing Arnhem is hier nauw bij betrokken.
Tevens is er veel contact met de HAN om de strategische keuzes die zij maken rondom het vestigen van opleidingen in Arnhem te bespreken, zodat Arnhem hierop kan anticiperen, en we nog beter voorbereid zijn op de komst van talent.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

Door het actief te participeren bij het tot stand brengen van de Human Capital agenda, inclusief het selecteren van innovatieve projecten dragen we bij aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.
Binnen de regionale Human Capital zijn drie speerpunten benoemd;

- Leven Lang ontwikkelen;
- Aantrekken en behoud van talent;
- Onbenut arbeidspotentieel.

Gericht op de focussectoren Energie, Health en Hightech.

Het initiatief Tech Gelderland wordt gecontinueerd, evenals de landelijke techniek dag. Gericht op meer mensen enthousiasmeren om te gaan werken in de techniek. De contacten met SEECE zijn geïntensiveerd, waarin we samenwerken met partners aan duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

De regionale Human Capital agenda , een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, Oost NL in samenwerking met de provincie en de gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug in & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud laadinfrastructuur.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	8.106	-140	7.966
Baten	1.179	0	1.179
Saldo lasten en baten	-6.927	140	-6.787
Toevoegingen aan reserves	170	0	170
Onttrekkingen aan reserves	700	0	700
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	530	0	530
Prognose resultaat	-6.397	140	-6.257

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-140	V					
Economische Zaken	-200	V	Budgetneutrale verschuiving actieplan werk	N	I	AR	J
Toerisme en recreatie	60	N	Lichtshow / vuurwerkshow op oudejaarsavond	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Budgetneutrale verschuiving Actieplan Werk

Het Actieplan Werk is op 11 mei 2021 door het college vastgesteld als uitwerking van een deel van de Herstelagenda Corona uit 2020. In dit plan staat beschreven hoe meer Arnhemmers richting betaald werk te ondersteunen, zelfstandige ondernemers worden ondersteund die door corona zijn geraakt (voucherregeling), damenwerking tussen instanties / partijen te stimuleren (Ondernemersplein), de interne en externe communicatie richting ondernemers te verbeteren en het versterken van dienstverlening (MKB-toets en frontoffice). Uitvoering van dit plan vindt plaats binnen 2 programma's, te weten Economie en Werk & Inkomen. Over deze twee programma's zijn ook de voor dit plan beschikbare middelen verdeeld.
Inmiddels loopt het plan alweer ruim een jaar en blijkt de verdeling over de twee programma's veranderd. De uitgaven binnen Werk & Inkomen zijn hoger, dit wordt gecompenseerd door lagere uitgaven binnen Economie. Daarnaast zal er binnen deel Economie enkele zaken geïntensiveerd gaan worden, onder andere communicatie rondom voucheractie, waardoor wordt verwacht dat ultimo 2022 alle beschikbare middelen van Actieplan Werk zullen zijn besteedt.

Zie ook programma S06 Participatie en Armoede.

Lichtshow / vuurwerkshow op oudejaarsavond
Als Arnhem zijn we voorstander van een landelijk vuurwerkverbod. We zullen ons hiervoor hard maken bij het Rijk. Tot het zover is, voeren we een lokaal vuurwerkverbod in. Als alternatief voor dit verbod op consumentenvuurwerk, organiseren we een lichtshow of een vuurwerkshow op Oudejaarsavond.
Een vuurwerkshow moet echt impact maken om daadwerkelijk als alternatief voor eigen vuurwerk te worden gezien. In de loop van de komende jaren kunnen we een Arnhemse show verder ontwikkelen richting bijvoorbeeld een lichtshow.
De kosten van een vuurshow schatten we op basis van onderzoek bij andere steden in op €150.000 per jaar, inclusief projectleider om dat goed en veilig te organiseren. Voor 2022 is er binnen het evenementenbudget € 90.000 beschikbaar en is aanvullend € 60.000 nodig.

S04 Onderwijs

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Een goede startpositie op school

De doelstelling ligt op koers. Er zijn wel extra uitdagingen door personeelstekorten in de kinderopvang en steeds meer zichtbaar worden effecten van corona op kinderen.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

De activiteiten liggen op koers. Op alle voorschoolse locaties zijn inclusie en kansengelijkheid (een passend aanbod voor ieder kind) de speerpunten. Er zijn inmiddels wel extra uitdagingen door aan de ene kant de grote personeelstekorten in de kinderopvang (en in het bijzonder in de kwetsbare wijken) en aan de andere kant duidelijk meer kinderen met een ondersteuningsvraag (waarschijnlijk als gevolg van corona).

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Samen met ketenpartners wordt onderzocht wat er nodig is op het snijvlak van onderwijs en zorg om tot betere maatwerkoplossingen te komen. De samenwerking tussen ketenpartners dient geoptimaliseerd te worden om ervoor te zorgen dat er voor ieder kind een passende plek is. Hierover zijn bestuurlijke afspraken gemaakt en gaan we leren van goede voorbeelden in het land.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs. Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het primair onderwijs in 2017 en het jaarprogramma 2021-2022 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. De vernieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") en Ibn-i Sina - en Parkschool is dit jaar gestart. Volgens planning worden de schoolgebouwen begin 2023 opgeleverd. Verder zal volgend jaar een aantal vernieuwbouwprojecten in bouwvoorbereiding gaan. Dat zijn achtereenvolgens; de Piramide, Het Mozaïek, de Johannes, de Sterrenkring en de Zyp. Ook zal volgend jaar worden gestart met de bouwvoorbereiding voor de uitbreiding van het Panorama.

Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen en voor de Multifunctionele centra (MFC's) de gemeente uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Verder heeft de raad heeft op 18 mei 2022 de nota "Op weg naar een Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem" bestuurlijk vastgesteld. Hiermee heeft de raad ook kennisgenomen van de benodigde financiële middelen (€ 94 miljoen t/m 2032 en 170 miljoen t/m 2050).
De ambitie van de raad is om uiteindelijk te komen tot één integraal beleidsrijk huisvestingplan waar het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs deel van uitmaken. Hiervoor heeft de raad eind december 2021 een motie aangenomen.
Voor de aanpak van dit huisvestingsplan is, na schriftelijke consultatie van de schoolbesturen, een procesvoorstel opgesteld en ter informatie verzonden naar de raad.

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

Er is zicht op welke inspanningen werken en niet werken. Daardoor kunnen de beschikbare middelen efficiënter en doelmatiger worden ingezet. Dit gebeurt in overleg met partners waarbij er kwalitatieve afspraken worden gemaakt. Het percentage is het afgelopen jaar ongeveer gelijk gebleven. Dat is gezien de effecten van corona een goed resultaat.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De samenwerkingspartners worden verbonden via succesvolle projecten. De samenwerkingspartners zijn de scholen en onderwijsgerelateerde instellingen. Een voorbeeld van een succesvol project is een bijeenkomst voor Playing for success, Regionaal bureau leerlingzaken (RBL), samenwerkingsverband voortgezet onderwijs en een aantal verzuimcoaches.
Er is een tool beschikbaar om de voortgang te monitoren. Maar belangrijker is de voortgang gezamenlijk te blijven evalueren. Dit gebeurt ook.

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

Er wordt op dit moment samen met de ketenpartners ingezet op het verbeteren van het proces. Dit om ervoor te zorgen dat een kind bij de overgang tussen onderwijs en jeugdzorg meteen op de juiste plek terecht komt. In dit proces is het onder andere helpend dat er een stad-stedelijk team komt per 1 september.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Dit voorjaar heeft deze bijeenkomst vanwege Corona-maatregelen niet plaatsgevonden. De tweede bijeenkomst staat gepland in september bij Guido.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

Het team Voortijdig Schoolverlaten van het regionaal bureau leerlingzaken zet hier specifiek op in en begeleidt jongeren actief. Daarnaast werkt de gemeente nauw samen met RijnIJssel in de nieuwe lesmethode Kansrijk. Kansrijk biedt de mogelijkheden om al lerende te komen tot een passende beroepskeuze. Dit voorkomt uitval.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

Er is een schakelpunt ingericht bij het Regionaal bureau leerlingzaken. Dit schakelpunt is speciaal bedoeld voor jongeren zonder startkwalificatie die richting de arbeidsmarkt willen. Deze jongeren hebben de entreeopleiding of een mbo-2 opleiding gevolgd. Hiermee wordt een geslaagde overgang van school naar werk gerealiseerd.

Minder schoolverzuim en minder thuiszitters (amendement 21A57 Doelstelling thuiszitters en schoolverzuim)

Tijdens de coronaperiode is door het Regionaal bureau leerlingzaken sterk ingezet op het proces. Hierdoor zijn kinderen snel in beeld. Concreet betekent dit dat we de landelijke streefnormen behalen.

Samen verzuim en thuiszitten tegengaan

Dit is de kerntaak van het Regionaal bureau leerlingzaken. Er zijn leerplichtambtenaren voor de kinderen in de leeftijd van 5 tot 16 jaar. Kwalificatieplichtambtenaren voor de 16- en 17-jarigen. En voortijdig schoolverlaten-consulenten voor de jongeren van 18- 23 jaar.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	21.534	200	21.734
Baten	5.460	0	5.460
Saldo lasten en baten	-16.074	-200	-16.274
Toevoegingen aan reserves	9.583	0	9.583
Onttrekkingen aan reserves	7.792	0	7.792
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.791	0	-1.791
Prognose resultaat	-17.865	-200	-18.065

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	200	N					
Onderwijs	150	N	Correctie verwerking B2022 Beheer MFC's	N	I	AR	J
Onderwijs	50	N	DU informele scholing	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Correctie verwerking B2022 Beheer MFC's

In 2021 heeft het college een besluit genomen over Sociaal Beheer van de MFC's (multifunctionele centra) (nota 597465/14 september 2021). Voor de jaren vanaf 2022 is door het college besloten hiervoor taakstellende bedragen in de begroting op te nemen (2022 € 150.000, 2023 € 100.000, 2024 en verder € 50.000). Dit besluit is echter vorig jaar niet in de begroting terecht gekomen. De taakstellende bedragen zijn nu alsnog meegenomen in het financieel beeld begroting 2023-2026, als ook in deze Turap-2. De lasten van 2022 liggen in lijn met de taakstelling van 2022.

DU informele scholing

De gemeenten Arnhem, Ede en Tilburg ontvangen ieder een bijdrage van € 50.000 in 2022 voor projecten die zij ontwikkelen op het gebied van informele scholing. De gemeenten in kwestie zetten in op brede kennisontwikkeling over informele scholing in hun regio en versteviging van het lokale aanbod.

S05 Cultuur

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

Hoewel er op het gebied van cultuureducatie in de afgelopen periode achterstanden door corona zijn ingehaald wordt volop uitvoering gegeven aan de programma's Cultuureducatie met Kwaliteit, Meer Muziek in de klas en dergelijke. Het platform Amateurkunst Aanbieders Arnhem heeft met het aanstellen van een coördinator verdere stappen gezet in het belangenbehartiging van de breedtekunst.

Versterken lokale media

De pilot Mediafonds loopt op koers. De raad is hierover met een brief geïnformeerd. Streekomroep Midden Gelderland (RTV Connect) is bezig met een professionaliseringsslag en heeft in 2021 en 2022 extra middelen ontvangen. Die zijn nodig om van extra betekenis te zijn. In het coalitieakkoord zijn zowel voor het Mediafonds als RTV Connect structurele middelen opgenomen.

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Schakel 025, is het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. De activiteiten van Schakel025 waaronder de uitvoering van de regeling Stroomversneller heeft een extra impuls gekregen door een extra bijdrage uit de coronamiddelen van het rijk. Hierdoor zijn makers extra ondersteund. De nauwe samenwerking met Cultuur Academy in Nijmegen zal naar verwachting later dit jaar leiden tot een fusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

In het “Plan van aanpak Huisvesting creatieve en culturele sector 2021 - 2024” wordt de nadruk gelegd op vastgoed in het bezit van de gemeente en met name onderwijsgebouwen. We zien een stagnering ontstaan onder meer de oorlog in Oekraïne en de daarmee gepaarde vluchtelingenopvang. Zo kon bijvoorbeeld de Doorwerthlaan (1.917m2) in Presikhaaf - waar afgelopen jaar de haalbaarheid is onderzocht en waarbij zowel de wijk als de culturele sector betrokken was - niet doorgaan. De toekomstige huisvesting van de Jacobiberg aan de Groningensingel in Arnhem-Zuid wordt op haalbaarheid onderzocht (ca 4.200 m2). Een eerste planning laat realisatie zien in 2026. Er is vanaf 2023 budget gereserveerd voor zowel de tijdelijke huisvesting (mochten Jacobiberg in de tussentijd hun locatie moeten verlaten op de HES) als de toekomstige huisvesting van de Jacobiberg in Arnhem Zuid.
Op de subsidieregeling 'Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen' is meerdere malen een beroep gedaan. Het doel hiervan is het realiseren van nieuwe ateliers, expositieruimtes en/of werkruimtes voor creatieven door het subsidiëren van kosten voor planvorming en/of haalbaarheidsonderzoek van een creatief bedrijfsverzamelgebouw.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Museum Arnhem is in mei dit jaar heropend en trekt veel bezoekers.
Na de zomer ligt er een raadsvoorstel met een investeringsbesluit over de volledige vernieuwing van het Stadstheater: het raadsbesluit uit februari vormt hiervoor de basis. Voor de huisvesting van Oostpool en Introdans is € 250.000 per jaar beschikbaar gesteld. De gezelschappen zijn hierover onder andere met de provincie Gelderland in gesprek. De gemeente is daar actief op aangesloten. Beide trajecten worden in nauwe samenhang bekeken.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De Cultuurregio 025 heeft een stevige positie gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio' van de GMR. Op basis van het Transformatievoorstel cultuurregio 025 is een Uitvoeringsplan opgesteld met de regiogemeenten. Belangrijk uitgangspunt is duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat de acties een regio-breed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst. De provincie Gelderland draagt € 1,3 miljoen bij. De gemeente Arnhem is penvoerder namens de GMR omdat deze geen subsidies kan verstrekken.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zie voor toelichting de verschillende onderdelen van deze tussenrapportage.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Als voorbeelden van bescherming en herbestemming dienen:

- de Eusebiuskerk waarvan de restauratie na 13 jaar is afgerond.
- de cultuurhistorische inventarisatie van potentiële monumenten in Elden.
- het Paleis van Justitie waarvan de zittingzalen zijn gerestaureerd en geupdated.
- er is een start gemaakt met betrekking tot monumenten en verduurzamingsopgaven, ook beleidsmatig. Als actueel voorbeeld dient de Geitenkamp.
- de herbestemming van monumentale kantoren tot woongebouwen.
- het opstellen van de Kerkenvisie waarmee is begonnen.
- advisering met betrekking tot de planontwikkeling van de Koepelkerk.

Bescherming en herbestemming maken deel uit van het dagelijkse werk en betreffen naast de genoemde projecten ook andere (kleinere) voorbeelden.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Het Arnhemse erfgoed is op verschillende manieren in beeld gebracht. Momenteel worden de contouren van de oude Sint Maartenskerk ter hoogte van de Eusebiuskerk weer in het straatpatroon aangebracht. Arnhems archeologisch vondstmateriaal wordt ingezet om in de Eusebiuskerk een tentoonstelling te organiseren in relatie tot de ondergrondse tour van de grafkelder van de hertog naar de crypte van de Sint Maartenskerk. Ook in het Erfgoedcentrum is een nieuwe tentoonstelling georganiseerd. Ter hoogte van het Romeinse fort in Meinerswijk is met inzet van de Biologische Tuinbouwvereniging Elderveld en de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland een nieuw informatiebord geplaatst. Het vervolg op de verkenning van nieuwe functies in de historische kelders loopt. In relatie tot de Velperweg is subsidie via de Erfgoeddeal verkregen. De inbreng van cultuurhistorische waarden in het ontwerp is een lopend proces. Als voorbeeld van het zichtbaar en beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed geldt ook het aanlichten van Musis Sacrum en het historische postkantoor.

Adviezen in relatie tot restauratie als onderdeel van het reguliere werk dragen naast behoud en bescherming ook bij aan zichtbaarheid van erfgoed.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Redactioneel en financieel is er een bijdrage geleverd aan het boek Schaarsbergen als onderdeel van de Arnhemse Monumentenreeks. Dat geldt ook voor een boek in die reeks dat in het najaar van 2022 uit komt en betrekking heeft op het Romeinse fort en de limes (Romeinse Rijksgrens) in Arnhem. Ter voorbereiding op een publieksboek over de archeologische onderzoeken in de zuidelijke binnenstad is historisch onderzoek uitgevoerd. Dit nadert zijn afronding waarna het boek geschreven kan worden. Er zijn verschillende lezingen gegeven en in de Archeohotspot wordt nu gewerkt aan het determineren van Romeinse baksteenstempels, als onderdeel van een landelijk project en om bezoekers van het Erfgoedcentrum kennis te laten maken met de limes. Vanuit die optiek is ook meegewerkt aan excursies naar het Romeinse fort. In samenwerking met het Stadsgilde zijn twee wandelroutes ontwikkeld: één door Meinerswijk (met het Romeinse fort) en één voor de Historische Kelders. Van het door de gemeente uitgevoerde archeologische project ter hoogte van Schuytgraaf veld 24 is het rapport verschenen. De actualisatie van de Erfgoedkaart naar een nieuwe cultuurhistorische waardenkaart is opgestart, evenals een project dat als doel heeft alle aanwijzingsbesluiten van monumenten bij het Kadaster bekend te maken.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

Als onderdeel van het reguliere werk zijn bodemverstorende werkzaamheden vooraf van archeologisch advies voorzien en is regie uitgevoerd bij archeologische projecten. Een voorbeeld van dat laatste is de herinrichting van het Cobercoterrein. De gemeente heeft zelf archeologisch onderzoek uitgevoerd ter hoogte van Schuytgraaf veld 26, waar resten van een Romeins grafveld zijn aangetroffen. Depotbeheer stond in het teken van de verhuizing van het archeologiedepot naar de nieuwe locatie aan de Utrechtseweg (Museum Arnhem). Het depot is nu volledig verhuisd en kan het werk op de nieuwe locatie voortzetten.

Regioadvisering archeologie

Alle regionale adviesvragen op het gebied van archeologie zijn afgehandeld en financieel gedekt door de provinciale subsidie en bijdragen van deelnemende gemeenten. De vraag van deelnemende gemeenten is groter dan beschikbare capaciteit. Noemenswaard is de vondst van een Romeinse tempel in Herwen-Hemeling (gemeente Zevenaar), zodanig goed geconserveerd dat deze als internationale topvondst wordt aangemerkt.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	38.802	223	39.025
Baten	7.524	0	7.524
Saldo lasten en baten	-31.278	-223	-31.501
Toevoegingen aan reserves	1.821	0	1.821
Onttrekkingen aan reserves	5.015	0	5.015
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.194	0	3.194
Prognose resultaat	-28.084	-223	-28.307

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	223	N					
Cultuur	223	N	Rozet gebruikersonderhoud	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Rozet gebruikersonderhoud

Rozet gebruikersonderhoud

In 2019 heeft Rozet een eerste verkennende analyse voor een MJOP laten opstellen voor haar gebouw Rozet Centrum. Vervolgens zijn er gesprekken geweest tussen Vastgoedbedrijf Arnhem, de huisvestingsmanager van Rozet en het bureau PVN. Er is gezamenlijk gekeken naar het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) wat ten grondslag lag aan de eerste verkennende analyse. Het MJOP is in onderling overleg en goedbevinden aangepast naar de meest actuele inzichten, waarbij de demarcatielijst het uitgangspunt is geweest. Hieruit bleekt dat er jaarlijks €373.000 nodig is om het pand Rozet te onderhouden. Wanneer het reeds door Rozet in de exploitatie opgenomen bedrag van €150.300 van de totale kosten wordt afgetrokken, komt men tot een gezamenlijk beeld dat er jaarlijks €222.700 extra nodig is om het gebouw Rozet te kunnen blijven onderhouden naar de door zowel de gemeente als Rozet gewenste maatstaven. Bij de gemeente Arnhem is dit knelpunt van Rozet destijds als risico opgenomen, in afwachting van andere oplossingen. Intussen is de begroting van Rozet o.a. door corona en forse loon- en prijsstijgingen, verder onder druk komen te staan, waardoor het steeds onwaarschijnlijker is geworden dat zij dit knelpunt zelf kunnen oplossen. Omdat deze direct met de verzelfstandiging te maken heeft, wordt dit nadeel door de gemeente opgevangen.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

Investeren in voorkomen

Er wordt op een goede manier samengewerkt tussen gemeente en onderwijspartners in de overgang van school naar werk. De regionale aanpak jeugdwerkloosheid is in uitvoering. Het Regionaal Mobitiliteitsteam biedt net als de gemeente dienstverlening die gericht is op preventie van werkloosheid.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Er wordt op een goede manier samengewerkt tussen Werk & Inkomen, het voortgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en andere ketenpartners in de overgang van school naar werk. Samen met het onderwijs ontwikkelen we nieuwe initiatieven die aansluiten bij de behoefte van de jongeren en de vraag van de arbeidsmarkt. Verder brengen we het praktijkleren meer onder de aandacht binnen het onderwijs en werkgevers om zo de ontwikkeling van jongeren op de werkplek te stimuleren.
De regionale aanpak jeugdwerkloosheid is in uitvoering. We richten ons met de aanpak op de continuïteit in begeleiding van jongeren, we versterken de samenwerking tussen de verschillende ketenpartner. Verder is het huidige aanbod is beter in beeld en wordt waar nodig versterkt en we richten ons op een betere matching tussen jongeren en werkgevers.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering is het actieplan meedoen en thuisvoelen opgesteld. Hieruit is de werkwijze voor de nieuwe wet ontwikkeld. Nu de nieuwe wet sinds 1 januari 2022 van kracht is, is de uitvoering van deze wet belegd bij bureau Nieuwkomers. Na de opstartfase in 2020 en 2021 opereert zij nu als zelfstandige afdeling binnen het cluster Werk en Inkomen.

Onze oudkomers zijn in beeld gebracht middels de incheckmethode. Dit is een diagnose-instrument om de uitgangspositie te bepalen op de participatieladder. Hierdoor kunnen wij aan hen een passend aanbod doen op het gebied van participatie en/of hulpverlening.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

UWV, SVB en Justitie zijn voor ons belangrijke vindplaatsen van inwoners met geldzorgen. Daarom hebben we samenwerkingsafspraken gemaakt met hen over toeleiding naar werk; het wegnemen van belemmeringen zoals schulden en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. Er zijn ook trainingen aangeboden aan medewerkers van betrokken instanties om geldzorgen eerder te signaleren, bespreekbaar te maken en te adviseren over het gemeentelijke hulpaanbod.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

We onderzoeken op welke manier we nieuwe doelgroepen kunnen bereiken (bijvoorbeeld werkende armen) en de armoedeval kunnen beperken. Anderzijds richt de versterking ook op de verbetering van de communicatie en de (digitale) toegang.

Daarnaast onderzoeken we of cultuurparticipatie een onderdeel kan zijn om onze inwoners op een andere manier te activeren richting werk dan wel meedoen in de samenleving. Met Bureau Ruimtekoers, 2Switch en de Voedselbank is begin dit jaar de film "Alleen Sukkels hebben het druk" tot stand gekomen, waarin inwoners actief aan hebben deelgenomen. Deze inwoners hebben onder andere door deze vorm snellere stappen gezet in hun persoonlijke ontwikkeling, waaronder de vaardigheden zelfregie, sturing, zelfvertrouwen en weten wat ze willen. En daarmee stappen hebben ze gezet op de participatieladder.

Met de moskeeën wordt uitgewerkt op welke manier we de samenwerking onderling kunnen intensiveren. We trekken hierin op met onder andere inclusie en welzijn, zodat we de vraagstelling aan deze organisaties concreet en integraal verwoorden.

Voor een toelichting op de samenwerking tussen Werk & Inkomen en Sociale wijkteams zie hieronder de inspanning 'Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak.'

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Tussen het Sociale wijkteam, Werk & Inkomen en teams Leefomgeving wordt op verschillende manieren geïnvesteerd om de samenwerking onderling te verstevigen. De wijkcoaches, regisseurs en de managers treffen elkaar op een centraal punt in de wijk. Dit vergroot het onderlinge contact, uitwisseling over de problemen in het gebied en individuele casuïstiek.

Daarnaast hebben de drie partijen de afgelopen maanden gesprekken gevoerd over de opgave in hun gebied en wat dit betekent voor de onderlinge samenwerking en opdrachten. Dit leidt naar acht gebiedsagenda's waar de drie partijen in 2023 mee aan de slag gaan. De onderwerpen armoede, schulden en werk zijn daarin nog leidend maar daar waar mogelijk worden stappen gezet naar onderwerpen in het gehele sociale domein.

Perspectief bieden

De coronacrisis leek de uitdaging om inwoners zo snel mogelijk op weg te helpen naar zelfredzaamheid en betaald werk te vergroten. Er is een grote krapte op de arbeidsmarkt ontstaan. Desondanks zijn er nog teveel mensen die er niet tussen komen en onnodig langs de kant staan. In deze veranderende omstandigheden zijn we samen met onze ketenpartners goed en creatief op zoek naar de mogelijkheden en het benutten van kansen. We bieden Arnhemmers steeds meer perspectief door hen te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren. We doen dit door aanbodgericht te bemiddelen en door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk. Maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden via initiatieven als de Arnhemse Werkbrigade, zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen en mensen werkfit blijven.

Tijdens de coronacrisis zijn de inspanningen voor jongeren in kwetsbare posities geïntensiveerd. De samenwerking met ketenpartners is versterkt omdat de urgentie toenam. We hebben jongeren steeds beter vroeg in beeld en kunnen een sluitende route naar werk of vervolgopleiding ondersteunen en monitoren. We monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij eind van het jaar met de raad. We werken intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende WW. We pakken de jongeren preventief op en begeleiden hen naar werk. Daarnaast richten diverse projecten vanuit het werkinvesteringsfonds zich specifiek op jongeren.

Verbetering instrumentarium ketenpartners

Gesprekken met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) leiden tot acties om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Zo heeft Scalabor bijvoorbeeld haar aanbod flexibeler ingericht om nog beter maatwerk te bieden aan onze inwoners. Optimaliseren we de inzet van bestaande instrumenten als loonkostensubisie en beschut werk, borgen we duurzame plaatsing beter door opleidingen, zetten we in op nazorg bij plaatsing en kijken we naar een integrale wijkaanpak in de achterstandswijken. De krapte op de arbeidsmarkt maakt dat werkgevers meer open staan voor jobcarving en in een eerder stadium aantrekken van medewerkers.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Binnen het cluster Werk & Inkomen en met onze ketenpartners worden gesprekken gevoerd om onze kennis en onderlinge verbinding te vergroten. Hierdoor worden mooie stappen gezet als het gaat om het maximaal faciliteren van onze inwoners om stappen op de participatieladder te zetten.
De ondersteuningsbehoefte en het perpectief van de inwoner staan hierbij centraal en dat vraagt veel maatwerk. De motivatie en mogelijkheden van de inwoner bepalen het vertrek- en richtpunt van de ondersteuning. Samen beslissen en sturen op zelfsturing sluiten aan op onze visie om samen met de inwoner te bepalen wat de beste weg richting werk is of andere vormen van maatschappelijke participatie.

Inclusief werk

We blijven Arnhemse organisaties stimuleren om met diversiteit en inclusie aan de slag te gaan of waar dat al gebeurt te blijven doen. Vanuit programma S08 Inclusie faciliteren we een netwerk van organisaties om inclusiever te ondernemen. Vanuit het cluster Werk & Inkomen en samen met onze ketenpartners stimuleren we daarnaast werkgevers om participatiewetinstrumenten in te zetten om inwoners die al wat langer aan de kant staan mee te laten doen.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens bijeenkomsten van het inclusief werkgeversnetwerk ‘Samen voor een Baan’. En kennis nemen van hun nieuwsbrieven en andere publicaties. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak (SROI)

Regionaal is het steunpunt social return opgericht. De adviseurs vanuit het Steunpunt ontzorgen de gemeenten in Midden Gelderland bij de uitvoering van de SROI verplichting zoals opgenomen in de gemeentelijke opdrachten. Binnen Arnhem is de aanpak lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen nog in ontwikkeling.
Dit maakt dat social return nog niet altijd als voorwaarde meegenomen wordt in een aanbesteding. Bij subsidies zijn we dit jaar op kleine schaal gestart om te kijken hoe we social return hier effectief kunnen toepassen.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie de toelichting in het programma S08 'Welzijn en Inclusie', Inclusief Arnhem, 4. Inclusieve gemeentelijke organisatie.

Samen sterk

Om de haalbaarheid en realiseerbaarheid van onze lokale doelen en ambities vergroten werken we samen. Dit doen we regionaal en waar nodig (boven)regionaal op thema’s die invloed hebben op het arbeidsmarktbeleid. Samenwerkingspartners zijn andere programma’s binnen de gemeente, werkgevers, werknemers, onderwijs en regiogemeenten. Succesvolle samenwerking is er bijvoorbeeld geweest rondom het Actieplan Jeugdwerkloosheid en het opzetten van een crisisaanpak met een nieuw Regionaal Mobiliteits Team (RMT).

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensieve samenwerking regionaal en bovenregionaal op het arbeidsmarktbeleid. Vanuit de Groene Metropool regio en The Economic board is een human capital agenda opgesteld. Door het opzetten van een human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Het doel is om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod goed op elkaar aansluit, zodat we de (economische) potentie van deze regio ten volle benutten.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot. We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering. Met onze netwerkpartners werken we in de arbeidsmarktregio samen op basis van een strategische agenda. Het afgelopen half jaar zijn er positieve resultaten geboekt op verschillende onderdelen.
Het regionaal mobiliteitsteam wordt, dankzij diverse voorlichtingssessies, steeds beter gevonden door inwoners en partners, de voorbereidingen voor de aanvraag van een nieuwe periode Gelrepact worden getroffen en het regionaal steunpunt social return heeft inmiddels 84 contracten in beheer. Door capaciteitsproblemen zijn enkele projecten niet volledig, moeilijk of niet van de grond gekomen en benutten we nog niet alle gerealiseerde middelen. Er wordt regionaal gewerkt aan een voorstel om te kijken hoe zaken dit jaar alsnog gerealiseerd kunnen worden.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Armoede en schulden voorkomen

Zie voor de toelichting de inspanning 'Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren'

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

Naar aanleiding van het rapport duurzame aanpak hebben de teams Leefomgeving alle activiteiten uit het Kansrijk Opgroeien programma geïnventariseerd en getoetst aan de werkzame elementen die jongeren helpen in de ontwikkeling van hun vaardigheden om op latere (leeftijd) financiële kwetsbaarheid te voorkomen. Door deze uiteenzetting is gebleken waarop geïntensiveerd kan worden en deze constatering wordt meegenomen bij de aankomende uitvraag aan subsidiepartners. Een van de constateringen is de intensivering van het 0 - 4 jaar aanbod. Een cruciale leeftijdscategorie bij het voorkomen van financiële kwetsbaarheid op latere leeftijd.
Verder is de afgelopen periode onderzocht op welke manier de culturele sector kan bijdragen aan de duurzame aanpak kinderarmoede. Met een tweetal cultuurorganisaties wordt onderzocht hoe zij in hun programmering (stedelijk dan wel in de wijk) hieraan kunnen bijdragen. Met diverse scholen (- en bestuurders) is een eerste contact gelegd om de werkzame elementen te integreren in hun werkwijze. We zoeken hierin de samenwerking met de plannen rondom Nieuw Arnhem-Zuid, De pedagogische wijk, de verlengde leertijd op om dubbelingen te voorkomen en samenwerking met het onderwijs en de andere partners in de wijk te verstevigen. Een mooi voorbeeld is de jeugdtafel in Malburgen waar diverse organisaties samen aan tafel zitten om hun aanbod op elkaar af te stemmen en te versterken met als doel de opgave in het gebied te realiseren.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

De schoolkostenregeling is met ingang van schooljaar 2022/2023 beëindigd. Daarvoor in de plaats ontvangen leerlingen die in het bezit zijn van een Gelrepas een tegemoetkoming schoolkosten op de Gelrepas. Dit is een geoormerkt tegoed voor schoolkosten. Het kan conform de nieuwe wet ouderbijdrage ingezet worden voor zogenaamde categorie 2 kosten. Het gaat hierbij om kosten voor voorgeschreven persoonsgebonden materialen die langer dan een jaar meegaan. Hieronder vallen bijvoorbeeld een atlas, woordenboek, agenda, rekenmachine, schriften, schrijfgerei, passer, multomap, gereedschap, sportkleding voor de gymles en praktijkkleding.

Doorgaande lijn preventief aanbod

Eind maart is de Week van het Geld georganiseerd in Arnhem. Scholen in Arnhem zijn geënthousiasmeerd om hieraan mee te doen en konden hiervoor lespakketten (kosteloos) gebruiken van Wijzer in Geldzaken. Ook is er in Arnhem een winactie opgezet waarbij er verschillende gastlessen zijn georganiseerd die scholen konden winnen. daarnaast werden er gastlessen in de stad en op scholen georganiseerd over dit onderwerp.

Dit jaar zijn we ook met de pilot ‘Hoe word je Rijk’ van start gegaan. Dit lesprogramma richt zich op leerlingen van 15 tot en met 18 jaar in het voortgezet onderwijs. Aan de hand van onderwerpen worden leerlingen kennis en vaardigheden meegegeven om niet in de schulden te komen vóór en ook na hun 18e verjaardag. Schulden kunnen op deze manier op jonge leeftijd al voorkomen worden.

Verder is er veel aandacht voor de kwikstartapp. Een app voor jongeren met alle (financiële) informatie over wat er gaat spelen als je achttien wordt. In deze app wordt ook duidelijke inzichtelijk gemaakt waar de jongeren terecht kunnen aangaande deze onderwerpen.
Daarnaast is er veel aandacht voor de duurzame ontwikkeling om kinderen kansrijk op te laten groeien.

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

Vanaf 2022 hebben we een vernieuwde structurele werkwijze voor vroegsignalering. Daarbij ondernemen we actie op alle signalen over betalingsachterstanden die we ontvangen van schuldeisers inzake. energie, zorg, water en huur. Arnhem neemt deel aan een aantal landelijke experimenten inzake vroegsignalering rondom hypotheekachterstanden en vanaf 2023 belastingschulden. We benaderen inwoners hierbij op de meest passende wijze (huisbezoek, telefonisch benadering of via email/brief). Daarnaast zetten we in op signalen vanuit de CAK-lijsten (zorgkostenachterstanden) en via de rechtbank en Rijn IJssel. Ook benaderen we via Werk en Inkomen inwoners met geldzorgen pro actief.

Inzet inkomensondersteuning

- Het traject gericht op structurele verbetering van onze dienstverlening inkomensondersteuning is gestart, echter vertraagd door de acute acties die nodig waren rondom corona en energiearmoede.
- We hebben de Bijzondere Bijstand voor jong meerderjarigen tot 21 jaar met terugwerkende kracht aangepast.
- In 2022 hebben we veel huishoudens kunnen voorzien van een energietoeslag.
- Voor toegang tot de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) is de inkomensgrens voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar verhoogd van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede.
- We zijn gestart met een brede evaluatie van de nieuwe Gelrepas. Hiertoe maken we gebruik van een klantervaringsonderzoek (inwoners en aanbieders) en voeren we gesprekken met diverse betrokkenen. het aanbod sport, cultuur en recreatie wordt continu uitgebreid en geactualiseerd. Inmiddels is het aanbod van andere voorzieningen verbonden aan de Gelrepas uitgebreid. Binnen de Gelrepas is nu ook een tegemoetkoming voor schoolkosten, een tegemoetkoming voor kleding voor kinderen en een korting op de ID kaart georganiseerd. Ook is aandacht voor de budgetcheck bij Rijnstad (overgenomen motie 21M104).

Inzet energiearmoede

Zie voor de toelichting het programma Klimaat en Energie de inspanning '2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023'.

Beter benutten van vindplaatsen

Vooral in de huidige tijd waarin steeds meer inwoners door stijgende energie en andere lasten steeds moeilijker rond kunnen komen, vinden we het belangrijk om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden.

We maken al gebruik van veel verschillende vindplaatsen zoals Rechtbank, huisartsen en scholen en blijven de samenwerking met de betrokken ketenpartners doorontwikkelen. Daarnaast zoeken we voortdurend naar nieuwe vindplaatsen zoals ook de aansluiting met de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) ons biedt via bijvoorbeeld banken. Ook ontwikkelen we samen met Rijnstad de Goed Geregeld Arnhem loketten door waar inwoner terecht kunnen met financiële vragen.

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) biedt kansen om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken. We hebben inmiddels een werkwijze voor vroegsignalering ontwikkeld via de pilots die in 2021 hebben plaatsgevonden. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Daarnaast nemen we deel aan landelijke experimenten om meer signalen over inwoners met geldzorgen te ontvangen, zoals hypotheekachterstanden.

Huisvesting armoede-initiatieven

Het gezamenlijk initiatief van Voedselbank, kledingbank en 2 Switch om, met steun van de Arnhemse fondsen, tot nieuwe huisvesting te komen, is door het niet beschikbaar zijn van de gewenste locatie vertraagd. Gekeken wordt naar nieuwe kansen om nieuwe gezamenlijke huisvesting te realiseren. Met Ecovrede wordt samengewerkt aan een oplossingen voor hun huisvestingsvraagstuk.

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. We geven inwoners toegang tot noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk). De afgelopen periode zijn er in de schuldhulpverlening problemen overwonnen, de uitvoering loopt nu weer naar behoren. De verbetering van (toegang tot) de inkomensregelingen krijgt op dit moment extra urgentie en versnelling door de koopkrachtcrisis. Rondom de schulddienstverlening aan jongeren en ondernemers zijn alle voorgenomen acties afgerond.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

Voor de ontwikkelingen over samenwerking tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk & Inkomen en de gebiedsagenda's verwijzen we naar de inspanning 'Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak'.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Het traject gericht op een meer fundamentele versterking en actualisatie van de Arnhemse inkomensregelingen heeft vertraging opgelopen door de acute acties die nodig waren in verband met corona en het vraagstuk energiearmoede. Inmiddels is het project van start gegaan met een brede verkenning. We verwachten in de loop van 2023 voorstellen te kunnen doen.

Om de zichtbaarheid van onder andere de inkomensregelingen te verbeteren is een communicatiecampagne gestart met zowel wijkgerichte als stadsbrede acties middels diverse communicatiekanalen. Ook is uitgebreid gecommuniceerd over de Gelrepas.
Er is binnen het communicatiebeleid van de gemeente inmiddels meer ruimte om in andere talen te communiceren. Daar gaan we mee aan de slag.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

We hebben onderzocht hoe de methode van Moblity Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Er is besloten dat de werkwijze wordt voortgezet en organisatorisch belegd wordt bij de Sociale wijkteams. Gelijktijdig aan de implementatie van Mobility Mentoring wordt ook het stress sensitieve werken binnen Werk en Inkomen en de Sociale wijkteams versterkt.

Problematische schulden aanpakken

In 2022 hebben we een vernieuwde werkwijze voor schulddienstverlening aan jongeren ontwikkeld. Alle jongeren met schulden krijgen desgewenst trajectbegeleiding, en ook jongeren die geen of onvoldoende aflosruimte hebben, komen in aanmerking voor een schuldregeling. Zij betalen hun aflosverplichting (deels) af in natura door maatschappelijke dienstverlening. We continueren de succesvolle werkwijze van Opr€cht en nemen de financiering vanuit de Dullertstichting over.

De pilot Geldzaken en Ondernemers is in 2022 succesvol afgesloten en een structurele werkwijze wordt geïmplementeerd.

De schulddienstverlening voor particulieren ondervond vanaf de zomer van 2021 problemen door achterstanden bij de huidige aanbieder. We hebben gestuurd op het wegwerken van achterstanden en het herstellen van de kwaliteit van dienstverlening. We zetten in op een dienstverlening waarin stress sensitief werken en aansluiten bij het 'doenvermogen' van de inwoner centraal staat, waarbij maatwerk mogelijk is. We verkennen de mogelijkheden om vroegsignalering, schulddienstverlening en bewindvoering zelf te gaan uitvoeren. De Arnhem Oost Aanpak biedt kansen om mensen met schulden op een innovatieve manier te helpen. Hierbij kunnen schulden eventueel opgekocht worden, in ruil voor het samen met de inwoner stappen zetten richting activering, (verslavings/psychische)problemen oplossen en/of (betaald)werk. Hiervoor wordt met meerdere (externe) partijen een plan voor opgesteld.

Via het convenant 'Samen sterker' blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders om inwoners in schuldenbewind sneller door te verwijzen naar een schuldregeling en uitstroom naar meer zelfredzaamheid te bevorderen. De uitstroom en de daarbij behorende nazorg doen we samen met de Sociale Wijkteams.

Terugval voorkomen

Nazorg bij de uitstroom naar betaald werk is belegd bij Werk & Inkomen. Om duurzame uitstroom te bevorderen bieden we iedere inwoner die uitstroomt uit de Algemene Bijstand een nazorgtraject aan. Het traject is voornamelijk gericht op inkomensstabiliteit. Iedere inwoner die uitstroomt krijgt een nazorgtraject aangeboden. Deelname is vrijwillig, niet alle inwoners maken er gebruik van.
Nazorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij schakelen steunstructuur in (familie, vrienden en ketenpartners) als dat nodig is. We blijven hierop investeren. Daarnaast blijft het voor inwoners zonder schulden met een laag inkomen mogelijk om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).
Het instrumentarium is ontwikkeld en beschikbaar, maar de toepassing daarvan blijft nog achter bij wat wenselijk is.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

Nazorg en de hieraan verbonden maatwerkvoorziening zijn geïmplementeerd.

Een belangrijk onderdeel van de nazorg is WerkLoont. Een applicatie waarmee de regisseur samen met de inwoner bekijkt wat het effect is van uitstroom uit de uitkering. Gekoppeld hieraan is ondersteuning op maat. In het geval een armoedeval geconstateerd wordt, kan maatwerk tijdelijk ingezet worden om een armoedeval te ondervangen.

De pilot Surplus is geëvalueerd. Surplus is manier van werken waarbij inkomen uit werk door gemeente wordt verrekend met uitkering. De werkwijze bleek onvoldoende ondersteunend voor de professional en inwoner. Op dit moment loopt er een landelijke pilot met het Inlichtenbureau die betere mogelijkheden lijkt te bieden voor automatische verrekening van inkomsten voor inwoners die naast de bijstand werken. Hier richten we ons nu op.

Nazorg na een schuldhulptraject

Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Nazorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij schakelen steunstructuur in (familie, vrienden en ketenpartners) als dat nodig is. We blijven hierop investeren. Daarnaast blijft het voor inwoners zonder schulden met een laag inkomen mogelijk om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).

Slim monitoren en sturen

We hebben een monitor en ingebedde werkwijze in de organisatie die sturingsvragen van beleid, politiek en uitvoeringsorganisatie Werk & Inkomen kan beantwoorden. Een belangrijk punt was dat we meer inzicht wilden in de mogelijkheden van de inwoners in de bijstand. Dit begint steeds beter te worden. Daarmee kunnen we onze eigen inzet en die van onze ketenpartners beter hierop afstemmen.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Er is een monitor voor de beleidsterreinen Armoede schulden, werk en inkomen die informatie ontsluit over onze inwoners en de mate waarin zij gebruik maken van onze dienstverlening. De monitor is in ontwikkeling, een vast team van data-analisten en ontwikkelaars werkt wekelijks samen met beleid en uitvoering om steeds breder informatie te ontsluiten.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Op belangrijke indicatoren zoals gerealiseerde uitstroom naar werk of aantal inwoners dat werkt met ondersteuning zoals loonkostensubsidie zijn dashboards ontwikkeld. De belangrijkste indicatoren worden toegevoegd aan de begroting of zijn terug te zien in de bestuursrapportage. Informatie is ook per gebiedsteam inzichtelijk.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	173.570	940	174.510
Baten	119.491	340	119.831
Saldo lasten en baten	-54.079	-600	-54.679
Toevoegingen aan reserves	554	0	554
Onttrekkingen aan reserves	5.947	739	6.686
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.393	739	6.132
Prognose resultaat	-48.686	139	-48.547

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	940	N					
Werk en Inkomen	1.640	N	Verhoging ESF subsidie	N	I	BR	J
Werk en Inkomen	1.483	N	Afronding re-organisatie en overig uitvoeringskosten W&I	N	I	BR	J
Werk en Inkomen	869	N	DU crisisdienstverlening	N	S	AR	J
Werk en Inkomen	200	N	Budgetneutrale verschuiving actieplan werk	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	195	N	Aanpassing afstemmingsverordening (BUIG)	J	I	AR	J
Werk en Inkomen	-332	V	Voordeel WSW	J	I	AR	J
Werk en Inkomen	-571	V	Actualisatie BUIG	N	S	AR	J
Werk en Inkomen	-744	V	Vrijval ESF subsidie ten gunste van W&I	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.800	V	Vrijval ESF subsidie naar Preventie met gezag en AR	N	I	AR	J
Baten	340	V					
Werk en Inkomen	1.640	V	Verhoging ESF subsidie	N	I	BR	J
Werk en Inkomen	-1.300	N	Actualisatie BUIG	J	S	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	739	V					
Werk en Inkomen	739	V	Vervroegde afronding reorganisatie W&I	N	I	BR	J

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Verhoging ESF subsidie

Het bedrag dat we in 2022 aan ESF-subsidie ontvangen is onlangs verhoogd. Het gaat om € 1,6 miljoen voor de gehele regio. Dit verwerken we zowel aan de lasten- als de baten kant in de begroting. In totaal ontvangen we hiermee in 2022 een ESF-subsidie van € 5,8 miljoen waarvan ruim € 2,5 miljoen beschikbaar is voor de gemeente Arnhem (de rest is voor de regiogemeenten). De lasten die we hier opvoeren zijn reeds gedekt in de huidige begroting waardoor het subsidiebedrag op een andere manier kan worden ingezet. Dit doen we door in te zetten op W&I en Preventie met gezag (Begroting 2023). Het restant valt vrij naar de algemene reserve. Zie voor nadere toelichting ‘Afronding reorganisatie en overig uitvoeringskosten’ en ‘Vrijval ESF-subsidie naar Preventie met gezag en AR’.

Afronding re-organisatie en overig uitvoeringskosten Werk & Inkomen

Na de reorganisatie, die in 2020 is gestart, is er veel meer ingezet op het in beeld krijgen van het totale bestand aan onze inwoners die een uitkering ontvangen. Om dit doel te bereiken is de capaciteit aan regisseurs aanzienlijk vergroot.

Om het doel te realiseren is meer gebruik gemaakt van inhuur dan vooraf was voorzien. De reorganisatie is wel in 2022 afgerond in plaats van in 2023. Dit jaar is het nodig om extra in te huren omdat de formatie in de loop van het jaar pas gestart is. Tegelijkertijd is de werkwijze en aanpak zo veranderd dat veel tijd nodig is om op te leiden en in te werken. Het doel van de reorganisatie wordt wel nagenoeg gehaald. Het grootste deel van de inwoners is eind van dit jaar in beeld.

Om in beeld te blijven is regelmatig opvolging nodig van inwoners met begeleiding. Ziekte en uitval in combinatie met onervarenheid en nieuwe werkwijzes leiden er toe dat langer een beroep wordt gedaan op de inhuur dan vooraf is gepland.

Dit jaar betekent dit extra personeelskosten van € 1.483.000. De afspraak is nu wel gemaakt dat de inhuur tot maximaal einde 2022 aangehouden wordt. Tegelijkertijd wordt kritisch gekeken of een verlenging of nieuwe inhuur wel nodig is.

De extra kosten die zijn gemaakt kunnen in 2022 worden gedekt uit

- het naar voren halen van de bestemmingsreserve (€ 739.000)
- het verhoogde subsidiebedrag voor ESF (€ 744.000: zie ook vrijval ESF subsidie ten gunste van W&I).

DU Crisisdienstverlening
In juli 2021 heeft het ministerie van SZW en OCW samen met verschillende partijen uit het onderwijs en arbeidsmarktveld afspraken vastgelegd in een Landelijke Werkagenda Aanpak Jeugdwerkloosheid naar aanleiding van de coronacrisis.
Om jeugdwerkloosheid ten gevolge van de crisis te bestrijden en voorkomen is een Aanpak Jeugdwerkloosheid Arbeidsmarktregio Midden-Gelderland 2022-2024 opgesteld. Deze aanpak is gebaseerd op zowel de ter beschikking gestelde middelen middels de decembercirculaire 2020 als de nieuwe DU Crisisdienstverlening zoals opgenomen in de meicirculaire 2022. Arnhem ontvangt € 869.000 in 2022.

Budgetneutrale verschuiving Actieplan Werk
Het Actieplan Werk is op 11 mei 2021 door het college vastgesteld als uitwerking van een deel van de Herstelagenda Corona uit 2020. In dit plan staat beschreven hoe meer Arnhemmers richting betaald werk te ondersteunen, zelfstandige ondernemers worden ondersteund die door corona zijn geraakt (voucherregeling), samenwerking tussen instanties / partijen te stimuleren (Ondernemersplein), de interne en externe communicatie richting ondernemers te verbeteren en het versterken van dienstverlening (MKB-toets en frontoffice).
Uitvoering van dit plan vindt plaats binnen 2 programma's, te weten Economie en Werk & Inkomen. Over deze twee programma's zijn ook de voor dit plan beschikbare middelen verdeeld.
Inmiddels loopt het plan alweer ruim een jaar en blijkt de verdeling over de twee programma's veranderd. De uitgaven binnen W&I zijn hoger, dit wordt gecompenseerd door lagere uitgaven binnen Economie. De hogere kosten bij W&I komen doordat het contract met Scalabor voor Jobhunting hoger uitvalt dan vooraf ingeschat en daarbij vallen de kosten voor de pilot Werkbrigade ook hoger uit dan vooraf ingeschat. bij Economie blijft o.a. de voucheractie achter bij de verwachtingen, waardoor daar middelen overblijven.

Zie ook programma S03 Economie.

Aanpassing afstemmingsverordening
Op basis van recente jurisprudentie moeten alle sancties die staan op het niet voldoen aan de arbeidsverplichting gelijk getrokken worden. Dit betekent een hersteloperatie met terugwerkende kracht vanaf 2015. Het bedrag bestaat uit incidentele kosten voor het terugbetalen van de ingehouden uitkeringen inclusief uitvoeringskosten.

Voordeel WSW
De module werkgeverschap SW is de module van de MGR die belast is met het formeel werkgeverschap voor de ruim 2.000 SW medewerkers. Negen gemeenten nemen deel aan de module Werkgeverschap SW van de MGR SDCG. Daarvoor heeft de MGR een dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Scalabor gesloten.

Voor de loonkosten van de SW medewerkers ontvangt Scalabor een subsidie (via de MGR).
Jaarlijks wordt het subsidiebedrag vergeleken met de daadwerkelijke loonsom. In 2021 is € 332.000 teveel aan subsidie ontvangen doordat er meer uitstroom was van SW-ers. Dit voordeel op SW wordt in 2022 terugbetaald.

Actualisatie BUIG
Het financieel beeld van het coalitie akkoord toont een neerwaartse bijstelling van het BUIG budget door met name de wijziging in de financieringssystematiek LKS. In mei 2022 is het nader voorlopig budget bekend geworden voor de BUIG middelen. De bijstellingen hebben geleid tot een daling van verwachte inkomsten uit BUIG van € 1.300.000. Daar tegenover staat een daling van de lasten van € 571.000. Per saldo wordt het BUIG budget naar beneden bijgesteld € 730.000 miljoen.

Vrijval ESF subsidie ten gunste van W&I
We gebruiken een deel van de aanvullende ESF-subsidie voor 2022 voor de extra personele kosten binnen Werk en Inkomen (zie ook de toelichting bij 'Afronding reorganisatie en overig uitvoeringskosten').

Vrijval ESF subsidie naar Preventie met gezag en AR
Voor het actieplan Werk zijn voor de jaren 2021-2023 naast extra rijksmiddelen ook algemene middelen ingezet ter dekking. We gaven toen aan dat we nog zouden kijken naar aanvullende Europese middelen en dat deze bij vrijval worden ingezet voor de Arnhem Oost aanpak. Er is gekozen om € 1.600.000 in te zetten voor Preventie met gezag (Begroting 2023). De overige € 200.000 valt vrij ten gunste van de algemene middelen.

Vervroegde afronding re-organisatie W&I
We halen het resterende bedrag (€ 739.000) van de bestemmingsreserve voor de reorganisatie van W&I naar voren van 2023 naar 2022 (zie ook de toelichting bij ‘Afronding reorganisatie en overig uitvoeringskosten’).

S07 Zorg

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker is geworden wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders zijn via de aanbesteding en met hogere kwaliteitseisen opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Binnen deze kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg gewaardeerd wordt.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

Bij de inzet van passende zorg wordt beter gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en beleidsregels staat deze aanpak centraal. Sociale wijkteams gaan meer begeleiding zelf uitvoeren, waardoor deze begeleiding niet versnippert over veel verschillende aanbieders, maar door wijkcoaches zelf wordt gedaan, die veel kennis hebben van de sociale netwerken en algemene voorzieningen in de eigen wijk. In 2022 zijn de pilots in Malburgen en Schuytgraaf voor de jeugdzorg en in Spijkerkwartier en Kronenburg voor de Wmo voortgezet en is de aanpak, waarin wijkcoaches zelf begeleiding bieden, doorontwikkeld.

Daarnaast wordt in complexe (veelal multiprobleem-) situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast. Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen ervoor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. We doen ervaring op met deze aanpak en hebben inmiddels veel inwoners geholpen.

Ook hebben we dit jaar weer Arnhemmers ondersteund die door fysieke problematieken hinder ondervonden in het leiden van een zelfstandig leven. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een hulpmiddel, een aanpassing aan hun woning of ondersteuning/advisering te bieden aan mensen die doorstromen richting een andere woning die beter past bij hun fysieke welzijn.

We versterken de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke stappen aanbieders hierin kunnen zetten. De gemeente Arnhem voert deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. Ook worden Sociale wijkteams ondersteund in de zorgtoewijzing. Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt ook de basis voor de periodieke bestuursrapportage.

In 2021 hebben de Sociale wijkteams in afstemming met de gemeente Arnhem een aanpassing van de organisatie doorgevoerd. Naast Sociale wijkteams met generalistische wijkcoaches zijn nu ook stadsteams ingesteld, waarin een aantal specifieke zorgtaken zijn ondergebracht. De coaches in deze stadsteams houden zich bezig met het uitvoeren en toewijzen van deze zorgtaken. Er zijn stadsteams op het gebied van Wonen-rollen-vervoer-huishoudelijke ondersteuning; onderwijs; veiligheid en beschermd wonen. Daarnaast is de aansturing van de Sociale wijkteams vereenvoudigd door het aanstellen van onder andere 1 directeur/bestuurder.

We sturen op kwaliteit en resultaat

Per 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen verduidelijkt en aangescherpt. Bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken monitoren we of aanbieders hieraan voldoen en spreken we hen hierop aan. We blijven kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uitvoeren, zowel door de VGGM (kwaliteit) als door onze afdeling Handhaving. Daarbij werken we niet alleen signaalgestuurd, maar voeren we ook steekproefsgewijze controles uit. In de raadsbrief d.d. 9 november 2021 is uitgebreid gerapporteerd over het intensiveren van het toezicht op de kwaliteit en rechtmatigheid van de Wmo- en jeugdzorg.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

Het ontschotten van zorgsystemen en het verkrijgen van toereikende rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en de G40. In 2020 bleek uit onderzoek van het AEF dat de rijksmiddelen voor jeugdzorg tekortschoten en gemeenten structureel extra middelen zouden moeten krijgen om de jeugdzorg goed uit te kunnen voeren. Dit werd bevestigd middels een bindende uitspraak van een commissie van wijzen die hiervoor door het Rijk en de VNG is ingesteld.
Op basis daarvan heeft het Rijk voor de jaren 2021, 2022 en 2023 inmiddels extra middelen toegekend en voor latere jaren wordt verwacht dat het nieuwe kabinet nog extra middelen beschikbaar zal stellen. Ondertussen is in het kader van de hervomingsagenda door het Rijk en VNG gewerkt aan het ontwerpen en toetsen van mogelijk kostenbesparende maatregelen in de jeugdzorg. De rijksmiddelen zullen daarop in de komende jaren worden aangepast.

Het zorglandschap is nog steeds versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet Langdurige Zorg, waarbij in de jeugdzorg een discussie gaande is over verdere regionalisering van een deel van de taken. Via het ontwikkelen van een Norm voor opdrachtgeverschap zijn we bezig om tot een werkbare aanpak te komen. Inmiddels is de Regiovisie samenwerking en opdrachtgeverschap Jeugd, Wmo en Beschermd wonen in Centraal-Gelderland vastgesteld.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samengewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de Participatieladder en op doorstroom of uitstroom naar een vorm van betaald werk. Met de introductie van de basisbanen is er een extra mogelijkheid gekomen om de stap van Activerend Werk naar betaald werk te maken. Bij de inwoners waarbij doorstroom of uitstroom niet mogelijk is gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie: meedoen naar vermogen. Er is voldoende passend aanbod.

Een rendementsmeting Activerend Werk laat zien dat deelnemers van een traject Activerend Werk (zowel nieuwe als die al bezig waren met Activerend Werk) in 1 jaar tijd gemiddeld 1, 2 trede zijn gestegen op de participatieladder. En van deze groep is 16% begeleid naar een vorm van betaald werk. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) zich aan het stabiliseren. De verwachting is dat dit aantal enigszins zal dalen omdat er, gezien de huidige arbeidsmarkt, meer mogelijkheden zijn om met ondersteuning betaald werk te verrichten. Hiervoor wordt intensief samen gewerkt met diverse organisaties in de participatieketen. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt op het grensvlak Onderwijs en Activerend werk om kwetsbare jongeren de juiste ondersteuning te bieden in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

- We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg in.
- We hebben afspraken over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (JBO). Deze afspraken zijn opgesteld in afstemming met de Samenwerkingsverbanden voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs. We onderzoeken of het nodig is om hierover beleidsregels voor de Sociale wijkteams op te stellen.
- We zijn een regionaal project gestart om de inzet van jeugdhulp op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) op een andere manier te organiseren.
- Door de vele individuele hulp per leerling is het te druk in de klas. Het doel van het project is om de inzet van JBO efficiënter en effectiever te organiseren, zodat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.
- Naar aanleiding van raadsbijeenkomsten over hoogbegaafdheid onderzoeken we of meer/ander aanbod moet worden ontwikkeld voor deze groep kinderen, in nauwe samenwerking met het onderwijs.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

In 2021 zijn we gestart met de inzet van steungezinnen, waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen. Momenteel worden 28 gezinnen op deze manier begeleid en worden nieuwe steunouders geworven om meer matches te maken. Sinds dit jaar is er een samenwerking tussen Steunouder Arnhem en de pleegzorgaanbieders om gezamenlijke steun- en pleegouders te werven.
We zien dat de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp beter moet. Op dit moment vallen nog te veel kinderen tussen wal en schip, omdat niet duidelijk is wie verantwoordelijk is voor de hulp aan het kind. Door samen met onderwijs en de samenwerkingsverbanden nieuwe samenwerkingsafspraken te maken, moeten kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen zodat zij zich kunnen blijven ontwikkelen binnen en buiten onderwijs.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. We boeken resultaat met de maatregelen inzet van jeugdbescherming en verblijf moeten voorkomen. Het verbeteren en versnellen van het veiligheidsnetwerk vergt een lange adem.

- We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. De afspraken vanuit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming zijn op 1 april 2022 doorgevoerd, waardoor de samenwerking een nieuwe impuls heeft gekregen. Een kwartiermaker is gestart om een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming in de regio voor te bereiden. Daarnaast hebben we aan Veilig Thuis de opdracht gegeven om de naamsbekendheid en het imago van Veilig Thuis te verbeteren, zodat professionals en inwoners beter de routes begrijpen en weten wat ze van Veilig Thuis mogen verwachten bij een adviesvraag of melding.
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een onveilige situatie. Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. In 2021 zijn 121 jeugdigen in het RET besproken waarvan voor 117 jeugdigen een passende plek is gevonden.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. De evaluatie over kalenderjaar 2021 laat zien dat door de inzet van VAV bij 16 gezinnen zwaardere vormen van zorg en uithuisplaatsingen worden voorkomen. Naast de mooie maatschappelijke resultaten brengt dit een financiële besparing van €382.320 met zich mee in kalenderjaar 2021.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf. In samenwerking met de pleegzorgaanbieders en Steunouder Arnhem is een regionaal campagneplan opgesteld dat nu wordt uitgevoerd. Met als doel het werven van meer pleegouders en steunouders, zodat kinderen in onveiligheid zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.
- Sinds de lancering van het Digitaal Scheidingsloket op 1 maart 2021 hebben 214 inwoners en professionals in de regio Centraal Gelderland eens of vaker contact gehad met het loket om vragen te stellen of hulp te krijgen. Door vroegtijdig informatie en hulp te bieden is het doel om complexe scheidingen te voorkomen.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Zie voor de' toelichting het programma Welzijn en Inclusie de inspanning 'regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling'.

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vastlopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

In het afgelopen jaar zijn veel inspanningen geleverd om kinderen zo dichtbij huis mogelijk ondersteuning te bieden als zij vastlopen in hun ontwikkeling.

- In de wijken Malburgen en Schuytgraaf bieden wijkcoaches zelf begeleiding aan gezinnen en kinderen. Hierdoor organiseren we de hulp dichtbij in de omgeving van het gezin. In het derde kwartaal 2022 wordt besloten of we doorgaan met het zelf bieden van begeleiding en hoe we dat eventueel kunnen verbreden.
- Het aantal huisartspraktijken dat samenwerkt met een Praktijkondersteuner Jeugd is inmiddels uitgebreid tot 12 groepspraktijken met 30 praktijkhouders. Daarmee worden in totaal 51 van de huisartsen bereikt. 27% van de kinderen die bij de Praktijkondersteuner kwam werd verwezen naar specialistische zorg. De rest van de kinderen is geholpen door de praktijkondersteuner of is doorverwezen naar een algemene voorziening.
- De zorgaccounthouder is in februari 2022 gestart voor een half jaar met als doel: bemiddelen bij de zorgvraag van kinderen op de wachtlijst (behandeling/GGZ), zodat zij sneller kunnen starten met hun zorgtraject. Vanaf februari 2022 is in ongeveer 30 casussen bemiddeld. In veel casussen hebben wij een alternatief aanbod beschikbaar waar geen wachtlijst is of waar de wachtlijst korter is. Daarnaast gaat de zorgaccounthouder zich ook richten op bemiddelingsvragen omtrent uitstroom bij de aanbieders. Door uitstroom uit behandeling te realiseren, ontstaat plek om kinderen die op de wachtlijst staan te helpen.
- In februari 2022 hebben we samen met vier zorgaanbieders bijeenkomsten ontwikkeld voor ouders en hun kinderen die op de wachtlijst staan. Tot op heden zijn er nog geen aanmeldingen. Eén aanbieder biedt deze groepsbijeenkomsten standaard aan bij de aanmelding van de jeugdigen.
- Samen met de wijkteams hebben we een aantal acties ondernomen met als doel: inzet van de juiste wet (Jeugdwet, Verlengde Jeugdwet of Wet Langdurige Zorg). We hebben ruim 40 casussen onder de loep genomen waar bij 20 casussen bleek dat een andere wet toegepast moest worden. Verder hebben we ingezet op deskundigheidsbevordering van de sociale wijkteams over inzet van de Jeugdwet.
- ·Wij zijn nog niet gestart met wijknetwerken van wijkgerichte jeugdhulpaanbieders. Bij de evaluatie van de pilot begeleiden door wijkcoaches zelf kijken we of en hoe we deze netwerken vorm kunnen gaan geven. Wel verwachten wij van de jeugdhulpaanbieders dat zij de wijken kennen en samenwerken met professionals in de wijken.

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'We koppelen zorg(behoeften) aan wonen'.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

In nauwe samenwerking met vier woningbouwcorporaties stromen iedere maand cliënten uit naar een zelfstandige woning. Deze zogenaamde convenantroute is speciaal bedoeld voor cliënten in beschermd wonen of de maatschappelijke opvang die klaar zijn voor een volgende stap, maar via de reguliere routes niet aan een woning kunnen komen.
In de eerste helft van 2022 zijn 39 aanvragen behandeld:

- 25 akkoord
- 10 afgewezen
- 2 door zorgorganisatie ingetrokken
- 2 aangehouden voor een later moment

De laatste maanden is de druk op de convenantroute toegenomen doordat de krapte van de (huur)woningmarkt ook gevolgen heeft voor andere zorgvormen, vooral WLZ doet een steeds groter beroep op deze convenantroute. Om de uitstroom vanuit de intramurale zorg te bevorderen is een groter woningaanbod nodig, met name de vraag naar eenpersoonsstudio's is veel hoger dan het aanbod. Dit betekent dat cliënten regelmatig nog maanden zijn aangewezen op een duurbetaalde zorgplek totdat een studio beschikbaar is. De gemiddelde wachttijd voor een studio bedraagt 3 tot 6 maanden, langer als een cliënt vanwege een belast verleden wordt uitgesloten van een aantal wijken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

Bij het meldpunt woonoverlast kan ook zorggerelateerde overlast worden gemeld. Als er meldingen zijn, worden deze met de betreffende zorgaanbieder besproken om passende maatregelen te treffen.
In 2020 is het casusoverleg 'complexe casuïstiek beschermd wonen' gestart en is een werkwijze afgesproken. Naast de primaire bedoeling, het invullen van de zorg voor mensen met een intensieve en complexe zorgvraag, heeft het meerwaarde voor aanbieders, doordat zij meer onderling afstemmen. Regelmatig vindt afstemming over zorgoverlast plaats tussen de gemeente, het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Hierbij worden signalen van zorgoverlast gedeeld met het verzoek deze op te pakken om maatregelen te laten treffen.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

De gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland, waarmee ook de gemeente Arnhem, sturen samen met Inkoop SDCG op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1-7-2020. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur en zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatie-gebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachts- en ontwikkelpunt de komende jaren en is een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

De Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt verspreid over de stad de voorziening ‘buurtcirkels’ aan, dit zijn samenkomsten van zorgcliënten die gezamenlijk elkaar ondersteunen in de issues waar zij in het dagelijks leven tegenaan lopen. Dit onder supervisie van een zorgprofessional. Door de buurtcirkels wordt de zelf- en samenredzaamheid vergroot en wordt bijgedragen aan een verantwoorde afschaling van zorg met een verkleinde kans op terugval. In 2022/2023 zetten we in op een doorontwikkeling van de buurtcirkels door samenwerking met partijen in de welzijnssector te verstevigen.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Vanaf 1-1-2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van Beschermd Wonen. Dit houdt in dat alle gemeenten zich volledig gaan inzetten voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen en daarvoor regionale samenwerkingsafspraken maken.
Alle gemeenten in de regio Centraal Gelderland hebben begin van dit jaar de Kadernota voor de doordecentralisatie vastgesteld (de vervolgkoers op het Transformatieplan) en er wordt gewerkt aan een regionaal uitvoeringsplan en lokale plannen.
De financiële doordecentralisatie is echter weer uitgesteld. Het is nu de verwachting dat deze met ingang van 1-1-2024 gaat plaatsvinden. Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen, hiervoor ontvangt elke gemeente dan ook de middelen.
De financiële afspraken voor de komende jaren moeten nog worden gemaakt. Er wordt toegewerkt naar een convenant waarin afspraken worden vastgelegd over de financiën, de regionale besluitvorming hierover, de toegang, contractering, toezicht, de lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we ook invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor Beschermd Wonen.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2021 is bemoeizorg in de gemeente Arnhem uitgebreid. Naast de al bestaande mogelijkheden die de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt voor (dreigend) dak- en thuislozen, zijn het Leger des Heils en Siza gestart met bemoeizorg voor een bredere doelgroep. We zijn aan het onderzoeken of we deze vormen van bemoeizorg kunnen samenvoegen tot een breed bemoeizorgteam.
De pilot 'Welkom in je wijk!' is afgerond. De bewustwordingsbijeenkomsten van deze pilot, hadden tot doel stigma van onbegrepen gedrag tegen te gaan en buurtbewoners meer begrip voor psychische kwetsbaarheden te geven. Er zijn weinig mensen bereikt met deze bewustwordingsbijeenkomsten, wellicht mede door de coronacrisis.
De pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' is in oktober 2021 van start gegaan. De partners hebben met elkaar afgesproken gedurende 2022 deze pilot te laten lopen. Tot op heden wordt er bijna geen gebruik gemaakt van het noodbed. Begin 2023 evalueren we deze pilot.
Onze bestuurders hebben op landelijk niveau aandacht gevraagd voor de uitvoeringsproblemen die we tegen komen in de Wet zorg en dwang. Met onze partners voeren we overleg om op lokaal en regionaal niveau tot verbeteringen te komen.
Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en de Overlast en Zorgoverleg-coördinatoren en IrisZorg werken we preventiever, door politiemeldingen over verward gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Doordat de meldingen bekend zijn bij zorgpartners, kan zorg worden geïntensiveerd. Waar geen zorg wordt geboden kan onderzocht worden of hier een vraag om ondersteuning ligt.

Onderstaand figuur hoort bij bovenstaande inspanning 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	75.805	-2.779	73.026
Baten	17.493	0	17.493
Saldo lasten en baten	-58.312	2.779	-55.533
Toevoegingen aan reserves	12.530	3.857	16.387
Onttrekkingen aan reserves	893	0	893
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-11.637	-3.857	-15.494
Prognose resultaat	-69.949	-1.078	-71.027

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-2.779	V					
Jeugd /Jeugdzorg	911	N	Stijging kosten jeugd (tariefstijging en volumestijging)	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	424	N	Stijging kosten HO door vergrijzing en tariefstijgingen	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	300	N	Overige nadelen (geen maatwerkvoorziening)	N	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-33	V	Voordeel binnen zorgbegroting - doelgroepenvervoer	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-524	V	Voordeel binnen zorgbegroting - WMO begeleiding	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-3.857	V	Beschermd wonen WLZ uitname	N	I	BR	N
Baten	0						

Toevoegingen aan reserves	3.857	N						
WMO en sociale wijkteams	3.857	N	Beschermd wonen WLZ uitname	N	I	BR	N	

Onttrekkingen aan reserves	0

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.
Binnen Zorg is er een totaal voordeel van € 7,1 miljoen waarvan € 2,8 miljoen op het programma S07 Zorg is vermeld en € 4,3 miljoen binnen de wijkprogramma's is vermeld. De belangrijkste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Stijging kosten jeugd (tariefstijging en volumestijging)
Het verwachte nadeel is € 4,4 miljoen waarvan € 0,9 miljoen op het programma S07 Zorg is vermeld en € 3,5 miljoen is vermeld in de wijkprogramma's. Van de € 4,4 miljoen heeft € 2,6 miljoen betrekking op de volume- en prijsstijging. Zoals eerder aangegeven zijn in de laatste kwartalen van 2021 de jeugdzorgkosten opgelopen. Zoals verwacht zet deze trend zich in 2022 door. Bij diverse vormen van jeugdzorg is sprake van verwachte tariefstijgingen, onder andere Jeugdzorgplus (gesloten jeugdzorg) en dagbehandeling. Deze tarieven zijn onderwerp geweest van (bestuurlijke) besprekingen en onderhandelingen op bovenregionaal en regionaal niveau en zijn daarmee onvermijdelijk. Bovendien wordt verwacht dat de toenemende krapte op de arbeidsmarkt in het algemeen invloed zal hebben op de zorg en zorgtarieven. Volume- en kostenstijgingen onder andere in de GGZ en verblijfszorg hangen mogelijk samen met corona en het effect van de coronamaatregelen.
De overige € 1,8 miljoen heeft betrekking op het per 1 januari 2022 ingevoerde nieuwe Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet. Hierdoor zijn per saldo meer jeugdigen onder de zorgverantwoordelijkheid van de gemeente komen te vallen. Het Rijk heeft ons hiervoor op basis van CBS-berekeningen eerder via het Gemeentefonds een (structurele) compensatie van € 2,6 miljoen verstrekt. Daarmee is het jeugdzorgbudget in de begroting 2022 overeenkomstig structureel verhoogd. Tegelijkertijd hebben we in de risicoparagraaf van de Begroting 2022 een risico opgenomen voor mogelijke extra kosten voor het Woonplaatsbeginsel.
Op basis van de Arnhemse cijfers Woonplaatsbeginsel zien we een extra nadeel van circa € 1,8 miljoen ontstaan, bovenop de bovengenoemde € 2,6 miljoen. Vooralsnog schatten we deze extra last als eenmalig voor 2022 en 2023 in, omdat we op dit moment geen zekerheid hebben of het Rijk voor de gemeenten nog met aanvullende herberekeningen en compensatie gaat komen. Verder is op dit moment onduidelijk of de extra kosten als gevolg van het Woonplaatsbeginsel incidenteel of structureel van aard zijn. Volgend jaar bij de voorbereiding van de Perspectiefnota 2024-2027, zullen we beoordelen of het hier een structureel hogere last betreft.

Stijging kosten HO door vergrijzing en tariefstijgingen
Het totale nadeel huishoudelijke ondersteuning van € 424.000 is vermeld binnen het programma S07 Zorg. De toenemende vergrijzing zorgt voor een grotere vraag naar huishoudelijke ondersteuning. Ook staan de zorgtarieven onder druk, mede als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt.

Overige nadelen (geen maatwerkvoorziening)
Voor de uitvoering van een aantal activiteiten zijn geen middelen toegekend, maar deze worden vanuit het voordeel van programma S07 Zorg gedekt. Dit betreft onder meer de uitvoering van de motie "22M17 Kinderen met een beperking moeten kunnen fietsen" en opzetten van de sociale kaart Arnhem.

Voordeel binnen zorgbegroting
Binnen de totale zorgbegroting worden naast nadelen op Jeugdzorg ook voordelen op WMO verwacht. Het voordeel is als volgt opgebouwd:

Wmo – begeleiding
het totale voordeel bij Wmo begeleiding is € 5,0 miljoen, waarvan € 0,5 miljoen op programma S07 Zorg +is vermeld en € 4,5 miljoen is vermeld in de wijkprogramma's. De kosten voor Wmo-begeleiding blijven vooralsnog afnemen. Dit komt door een combinatie van factoren. Zo heeft de inkoop 2020, waarbij de inzet van lichtere begeleiding aantrekkelijker is gemaakt ten opzichte van zwaardere begeleiding, een blijvend effect. Daarnaast

heeft de aanpak van zorgfraude als gevolg dat zorg doelmatiger wordt ingezet. Ook heeft de openstelling van de Wlz zoals benoemd bij beschermd wonen ook een effect op de kosten voor Wmo-begeleiding.

Wmo – activerend werk en groepsbegeleiding
Het totale voordeel bij activerend werk en groepsbegeleiding is € 2,0 miljoen, waarvan het voordeel volledig op de wijkprogramma's is vermeld. Als gevolg van de coronacrisis is het aantal mensen dat gebruik maakt van activerend werk en groepsbegeleiding teruggelopen. Vooralsnog zijn de aantallen niet naar het oude niveau teruggekeerd. We verwachten dat dit op termijn wel gebeurt.

Wmo – doelgroepenvervoer (€ 1,659 miljoen)
Bij doelgroepenvervoer is door corona het gebruik afgenomen. Bovendien zijn in 2020 nieuwe beleidsregels Wmo en Jeugdwet vastgesteld en is een nieuwe verordening leerlingenvervoer aangenomen. Dit alles heeft geleid tot een positief resultaat doelgroepenvervoer in 2021, met effect naar 2022. Tevens is in het eerste kwartaal 2022 zichtbaar dat met de dan geldende corona maatregelen het gebruik niet het begrotingsniveau heeft gehaald en er een aanvullend positief resultaat van € 179.000 te melden is ten opzichte van Turap 1. Het voordeel van € 1,6 miljoen staat op de wijken en het resterende voordeel van € 33.000 staat op S07 Zorg.

Beschermd wonen WLZ uitname
Het verwachte voordeel van € 3,9 miljoen is vermeld bij het programma S07 Zorg. Dit voordeel is ontstaan, doordat vanaf 2021 de Wet Langdurige Zorg (Wlz) is opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die een toewijzing Beschermd Wonen hadden, is doorgestroomd naar de Wlz. In de septembercirculaire 2021 heeft het Rijk aangegeven met welk bedrag de Integratieuitkering Beschermd Wonen verlaagd werd. De lasten zijn in 2021 door de uitstroom van cliënten harder gedaald dan de uitname van het budget, dit effect werkt door in 2022. Voorgesteld wordt om het verwachtte positieve resultaat bij de jaarrekening 2022 op het onderdeel beschermd wonen van € 3,9 miljoen toe te voegen aan de BR WMO en Jeugdzorg en daarmee beschikbaar te houden voor dekking van de kosten van Beschermd Wonen in de toekomst.

S08 Welzijn en inclusie

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

Opvoeden en opgroeien

Het Jeugdbeleidsplan 2021-2025 is onlangs opgeleverd. In dit plan is uitgesproken dat jonge Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling hebben, een stabiele basis hebben en in veiligheid en vrijheid kunnen leven, waarbij de uitgangspunten om deze doelen te bereiken zijn:

- gebiedsgericht,
- preventie voorop
- sterk in maatwerk.

Hier geven we invulling aan door onder andere te werken met de Pedagogische Wijkaanpak. In een ‘pedagogische wijk’ werkt iedereen samen om kinderen een goede en veilige opvoeding te geven. Deze langdurige en structurele aanpak is inmiddels goed op gang gekomen. We zorgen ervoor dat de jeugd die opgroeit in Arnhemse achterstandswijken een optimale kans heeft hun talenten te ontwikkelen. Een breed samengesteld team is bezig met het invoeren van vernieuwende interventies zoals de ‘rijke schooldag’, jongerenwerk op school, optimale toeleiding naar de kinderopvang en werkgelegenheid voor kansarme jeugd.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Met het aanbod gezinsprogramma's (Homestart, Spel aan Huis, Speelmorgens) worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal)ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering en preventie en leidt toe naar het aanbod peuteropvang dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is.
In het voortgezet onderwijs is er onlangs een samenwerkingsovereenkomst schoolveiligheid getekend tussen scholen, de gemeente en de politieteams. Hierdoor werken we met kernteams Veilig In en Om school (VIOS) die bestaan uit partners die actief zijn op school en in de wijk. De pedagogische driehoek staat daarin centraal: school, thuis, straat. Om deze verbinding goed te kunnen maken worden jongerenwerkers ook ingezet op school. Door op deze manier te werken zijn de lijnen kort, is de informatievoorziening zo actueel en nauwkeurig als mogelijk en worden signalen vroegtijdig opgepakt. Ook andere partners op jeugd- en jongerenwerk, sport, onderwijs, en jeugd(gezondheids)zorg werken goed samen en kunnen elkaar steeds beter vinden, maar dit blijft om aandacht vragen.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

We vinden het belangrijk om passende ondersteuning te leveren aan onze inwoners, zo licht en dichtbij mogelijk. Daarvoor (door)ontwikkelen we aanbod in het kader van afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg. Daar speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol in. Hierin trekken we samen op met het programma Zorg. Dit doen we via diverse projecten en pilots die zijn gestart en worden doorontwikkeld:

- Welzijn op recept: in 2023 werken Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad toe naar een stedelijke dekking van deze pilot. Het doel is om psychosociale problemen op te pakken en het voorkomen van inzet van een psycholoog of huisarts, doordat de inwoner door een welzijnsprofessional wordt begeleid naar een passende oplossing in het voorliggende veld.
- In het kader van afschaling zien wij ook kansen bij twee projecten van SWOA. Wij verwachten dat zij de voorliggende voorzieningen Elden met Elkaar en de Thuyn evalueren: wat zijn de resultaten, draagt het bij aan preventie van zorg?

Maatschappelijke verbindingen

In het voorjaar van 2022 is het convenant met de samenwerkende buurthuizen afgesloten. Op basis van dit convenant wordt nu in co-creatie door de gemeente en de buurthuizen gewerkt aan een visie. Op basis van deze visie worden stappen gezet om de buurthuizen in Arnhem een duurzame toekomst te geven. Ook zijn de subsidies in het kader van Ontmoeten en Verbinden in 2022 doorgezet, waardoor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem financieel ondersteund worden. Door deze financiële steun kan ontmoeting in de wijk worden gestimuleerd.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In 2020 is gestart met de netwerkaanpak eenzaamheid in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.
Het eindrapport van de wijkmakers in Malburgen en Elderveld (coalitie eenzaamheid) is in het voorjaar 2022 afgerond. Wij verwachten hiervan een doorontwikkeling richting andere wijken, inclusief een borging in Malburgen en Elderveld. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem en Rijnstad vervullen hierbij een trekkersrol.

Zelf- en samenredzaamheid

Er is een herijking welzijn geweest en er is een kadernota opgesteld: 'samen werken aan een sterke sociale basis'. De uitwerking daarvan is ten dele uitgevoerd. Zo zijn al wel een integraal jeugdpreventieplan Arnhem-Zuid en een opzet voor het Subsidiehuis opgesteld maar vraagt de nota sociale basis om een brede concrete uitwerking de thema's verbinden en ontmoeten, opgroeien en opvoeden en zelf- en samenredzaamheid. We zijn in gesprek gegaan met de belangrijkste subsidieontvangers over de ontwikkeling van het subsidiehuis.
De Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) is in 2021 gestart met gebiedsteams. Deze benadering ondersteunen wij om dat dit de herkenbaarheid versterkt voor de bewoners. Vanwege corona heeft SWOA in dat jaar minder activiteiten kunnen uitvoeren.

Ondersteuning mantelzorgers

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Wij constateren met genoegen dat de stichting Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) zich steeds meer als expertisecentrum Mantelzorg ontwikkelt: het bereik bij andere professionele organisaties is vergroot en MVT biedt meer collectieve ondersteuning in plaats van individuele ondersteuning.
De resultaten van het Mantelzorgonderzoek (naar aanleiding van een motie hierover medio 2021) worden in 2022 aan het college en de raad aangeboden. Aansluitend zullen deze onderzoeksresultaten worden besproken met de deelnemers van het Mantelzorgakkoord. Doel hiervan is te komen tot een uitvoeringsagenda 2023.

Duurzame inburgering

Zodra een statushouder aan de gemeente Arnhem wordt toegewezen, krijgt deze statushouder een regisseur Inburgering toegewezen. Er wordt, vaak al in het AZC, een brede intake afgenomen op 13 leefgebieden. Hierdoor krijgen wij een goed beeld van de statushouder en wordt er samen met de statushouder een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Aan de hand van dit plan wordt de best passende leerroute, zorg en ondersteuning ingezet. Deze persoonlijke, cultuursensitieve aanpak bevordert de inburgering en draagt bij aan het zo snel mogelijk, naar eigen kunnen, mee doen in de Nederlandse maatschappij.

Nieuwkomers doen mee

Er is een pilot gedraaid waarin, vooruitlopend op de Wet Inburgering 2021, statushouders aangemeld konden worden voor duale trajecten. In deze trajecten stonden het verwerven van taal, werk-/leerervaring opdoen (en waar mogelijk uitstromen naar een betaalde baan) en leren participeren in de Nederlandse maatschappij centraal. Op dit moment zijn er verschillende leerroutes aanbesteed waarin deze verschillende componenten zijn opgenomen en centraal staan. Door vanaf het moment van de koppeling aan de gemeente Arnhem in te kunnen zetten op duale trajecten merken we dat de statushouders niet stil komt te staan. De duale aanpak draagt succesvol bij aan het verder participeren in de Nederlandse maatschappij.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Nieuwkomers staan centraal in de gemeentelijke aanpak. De regisseurs Inburgering spreken zelf meerdere talen en zijn vaak ervaringsdeskundigen. Zij fungeren als cultuurtolken. Via een cultuursensitieve benadering wordt er, samen met de nieuwkomer, een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Samen beslissen is hierin van belang. De keten is inzichtelijk voor de nieuwkomers, waardoor zij de weg sneller weten te vinden in de Nederlandse samenleving.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Preventie en nazorg hebben structureel de aandacht. Hierop wordt ingezet door onder meer het intensiveren van de ketensamenwerking, de inzet van ervaringsdeskundigen en het bieden van (ambulante) begeleiding voor iedereen die opvang behoeft.

Voor de resultaten op de inzet van de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen, zie hieronder de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Het actieprogramma is per 1 januari 2022 beëindigd. De uitgangspunten en opbrengsten zijn ondergebracht bij Een (t)huis, een toekomst). Arnhem was een van de 14 pilotgemeentes, zie de inspanning 'Aanpak terugdringing daklоosheid'.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In het afgelopen half jaar zijn er doorlopend contacten geweest met de regiogemeenten waarin bestpractices worden gedeeld, vragen gesteld,ideeën over andere/ nieuwe ontwikkelingen worden besproken en afspraken worden gemaakt over regionale aangelegenheden. We zijn actief betrokken bij (landelijke) ontwikkelingen en beleid. Deze doorlopende contacten zijn er eveneens met Veilig Thuis, Moviera en Centra Seksueel geweld. Hierin vindt afstemming plaats over het aanbod, de impact van corona en de ontwikkelingen van diverse pilots. Wij nemen deel aan de Pilot PION van Moviera, een aanbod voor mannen die relationeel geweld hebben gebruikt. Dit aanbod betreft onder andere een lotgenotengroep, supportgroep, trainingen voor professionals vanwege de beeldvorming over/ van plegers van geweld en een individueel aanbod voor deze groep mannen. PION behoeft nog meer aandacht in Arnhem en omgeving. Tevens zijn we gestart met de Pilot Maatje Achter de Voordeur, waarin ervaringsdeskundigen maatje zijn voor mannen en vrouwen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld.
Als gemeenten nemen we deel aan het online platform trauma, ook bekend als De Drakentemmers. Dit betreft een platform voor professionals die gespecialiseerd zijn in het bieden van trauma- en herstelтherapie aan personen en kinderen die slachtoffer zijn van HGKM. Op dit platform kunnen zij gevonden worden door slachtoffers en plegers. De Drakentemmers krijgen trainingen aanvullend op hun kennis en ervaring als trauma- herstelтherapeut. Voor regio Arnhem doen er vijf professionals mee aan dit platform. En werven we voor meer deelnemers.
Voorgaande jaren hebben we in het kader van preventieve activiteiten altijd subsidie verstrekt aan enkele ketenpartners. Met de subsidieregeling Preventie is het voor een groter aantal ketenpartners mogelijk gemaakt, om zich in te schrijven voor het uitvoeren van preventie-activiteiten. Hiermee sluit het aanbod (nog) beter aan op wat nodig is.
De regiovisie Samen Veilig 2019-2022 geeft nog meer actiepunten en vergt een doorlopende prioritering.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

De uitdagingen waarvoor de opvang zich gesteld zag door de voortdurende coronapandemie heeft geleid tot (nog) kortere lijnen en (nog) betere samenwerking tussen alle betrokken partijen. Met de oprichting van het daklozenloket is deze ketensamenwerking verder geïntensiveerd. Professionals treffen elkaar en leren elkaar beter kennen, waarmee integraal werken nog meer bevorderd wordt. De gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van een passend vangnet wordt sterk gevoeld.

Aanpak terugdringing daklоosheid

Ingezet is op het terugdringen van daklоosheid langs de drie sporen:

- Preventie (het voorkomen van daklоosheid)

Het daklozenloket wordt na een succesvolle pilotperiode structureel gecontinueerd. Hiermee wordt onder meer blijvend ingezet op het voorkomen van daklоosheid. Daarnaast is ingezet op het maximaal benutten van de regelruimte, waaronder het niet meer toepassen van de kostendelersnorm in de Participatiewet, het inzetten op vroegsignalering en het voorkomen van huisuitzettingen.

- Vernieuwing van de opvang: corona is versneller geweest slaapzalen maar in één- of tweepersoonskamers.

De vernieuwing van de opvang is reeds gerealiseerd. De afbouw van de capaciteit heeft nog niet kunnen plaatsvinden, omdat er onvoldoende woonplekken beschikbaar zijn, door krapte op de woningmarkt. Dit heeft als gevolg dat de maatschappelijke opvang niet kan worden afgebouwd. Daarbij hebben de wooncrisis en de coronacrisis geleid tot een toename in de instroom van de Maatschappelijke opvang, hierdoor is er sprake van een tijdelijk uitbreiding van de opvang. Immers 'Niemand verblijft onvrijwillig op straat'.

- Zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding)

De beweging van opvang naar wonen is in 2021 verbonden met de brede gemeentelijke huisvestingsopgave 'Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen'.
Met de woningcorporaties wordt gewerkt aan projecten voor uitstroom uit de Maatschappelijke Opvang.

Inclusief Arnhem

Het programma Inclusief Arnhem werkt sinds 2020 met vijf focuspunten: 1. voorkomen en tegengaan van discriminatie; 2. positie inwoners met een beperking versterken; 3. diversiteit in organisaties; 4. inclusieve gemeentelijke organisatie; 5. inclusieve gemeentelijke communicatie. Op alle vijf focuspunten zijn veel inspanningen verricht. Hieronder lichten we per focuspunt de voortgang van de inspanningen toe. In de eerste helft van 2023 gaan we het uitvoeringsplan voor Inclusief Arnhem actualiseren. Een aantal punten lopen in de uitvoering achter, zoals hieronder te zien. Daarom zal bij de nota Budgetoverhevelingen het voorstel worden gedaan de daarvoor beschikbare gelden, zover nog niet besteedt, over te hevelen naar 2023.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Het Actieplan 'Vrij zijn in Arnhem', is begin 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. Aan de hand van dit plan stellen we het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' op. Hierin beschrijven we de acties die we oppakken in de periode 2022 - 2023. De acties hebben als doel, om samen met de stad te strijden tegen discriminatie en racisme en dit in de toekomst te voorkomen. Het is een integraal plan, het gaat over veel (levens)domeinen, zoals wijken, sport, wonen, onderwijs, economie en evenementen. Met het uitvoeringsplan geven we uitvoering aan de motie 'Vrij zijn in Arnhem is niet vrijblijvend' (21M295). Hierbij werken we nauw samen met de antidiscriminatievoorziening Vizier. Het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' leggen we najaar 2022 (in plaats van voorjaar 2022) aan de gemeenteraad voor.

Ondertussen zijn we al bezig met het uitvoeren van een aantal acties uit het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem', zoals:

- Opdracht geven voor onderzoek sporen slavernijverleden in Arnhem;
- Uitvoeren acties naar aanleiding van onderzoek naar discriminatie op de woningmarkt in Arnhem;
- Voorbereiden campagne voor het vergroten van de meldingsbereidheid van discriminatie;
- Voorbereiden stadsgesprek over discriminatie.

Bestendigen regenboogaanpak

De Regenboogagenda 2020-2022 loopt dit jaar af. Deze gaan we in de eerste helft van 2023 evalueren en herijken met partners uit de stad. Daarin houden we rekening met de uitkomsten van de evaluatie van het programma regenboogsteden door het ministerie. Het ministerie neemt rond oktober een besluit over de voortzetting van het programma en de invulling daarvan.
Naast de regenboogagenda nemen we ook in het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' acties op voor de LHBTIQ+ gemeenschap. Dat betreft o.a. het uitbreiden van scholennetwerken van InDifferent op VO-scholen. Binnen twee jaar moet elke VO-school een netwerk hebben. De uitbreiding van die netwerken heeft wat onvoorziene uitdagingen en loopt daardoor niet zoals verwacht. Kort na de zomer gaan we met InDifferent en VO-scholen bepalen wat scholen nodig hebben om de ambitie alsnog te realiseren en hoe InDifferent en de gemeente de scholen daarbij kunnen ondersteunen. Verder heeft het COC Midden-Gelderland diverse activiteiten georganiseerd voor de LHBTIQ+ gemeenschap. Daarnaast worden door verschillende partners in de stad activiteiten uitgevoerd in de week van Coming Out Day 2022.

Voor de motie 20M268 'Homogenezing in kaart brengen en actief tegengaan' zijn verkennende gesprekken gevoerd, zowel intern als extern, om de juiste aanvliegroute en ingangen te bepalen. We willen een open, eerlijk en constructief gesprek voeren, waarin gevoeligheden op een juiste manier ter tafel komen. Dit jaar is vooral ingezet op het verbeteren en versterken van de samenwerking op het sociaal domein met de moskeeën. Specifieke gesprekken op thema's zoals inclusie volgen later. Voor kerken is een presentatie gegeven aan de Raad van Kerken en is er een gesprek geweest met de Koepelkerk. Na de zomer pakken we dit verder op.

Positie inwoners met een beperking versterken

Begin 2022 hebben we de Arnhemse inclusie-agenda VN-verdrag Handicap 2021-2024 met de gemeenteraad gedeeld. Dit is een agenda die samen met partijen uit de stad is uitgewerkt. Mede op basis hiervan stellen we het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap 2022-2024 op. We laten met het uitvoeringsplan zien welke stappen we zetten om de positie van inwoners met een beperking te versterken en waartoe deze stappen leiden. De klankbordgroep VN-verdrag Handicap en de belangenorganisaties Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem hebben feedback gegeven op het uitvoeringsplan. Het is een integraal plan, het gaat over veel levensdomeinen, zoals wonen, onderwijs, zorg en werk & inkomen. De planning voor het opstellen van het uitvoeringsplan is door de integrale aanpak uitgelopen en dat geldt dan ook voor het starten en in gang zetten van een aantal acties. Najaar 2022 leggen we het uitvoeringsplan aan de gemeenteraad voor, in plaats van voorjaar 2022 zoals gepland.

We zijn ondertussen gestart met het uitvoeren van acties die staan in het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap, zoals:

- Invoering Arnhemse Standaard toegankelijkheid (AST) bij evenementen door uitvoering plan van aanpak met koplopersgroep van acht organisatoren.
- Schouwen van enkele hoofdlooproutes en gemeentelijke panden door ervaringsdeskundigen van het Apcg.
- Starten met pilots voor het inclusief maken van speeltuinen.
- Werken aan bewustwording over VN-verdrag Handicap binnen de gemeentelijke organisatie.
- Inrichten gemeentelijke beeldbank met inclusieve beeldvorming (foto's) inwoners met een beperking.

Diversiteit in organisaties

We blijven Arnhemse organisaties stimuleren om met diversiteit en inclusie aan de slag te gaan of waar dat al gebeurt te blijven doen. Er is een Arnhems diversiteitsnetwerk 'Diversiteitsreis' dat wij faciliteren. Daar nemen nu veertien (waaronder ook nieuwe) organisaties aan deel. Hier wisselen we kennis en ervaringen uit op het gebied van diversiteit en inclusie (D&I). Het gaat om: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland, Rechtbank Gelderland, Musis en Stadstheater Arnhem, Scalabor, Focus Filmtheater, Rijnstad en gemeente Arnhem. Ook zijn partners met kennis en expertise uit de stad betrokken: Presikhaaf University, AM-Supportteam, Empowering Nisa en Stichting Sancofa.
We hebben bijeenkomsten voor het netwerk georganiseerd en gefaciliteerd om organisaties te stimuleren en inspireren op het vlak van D&I en aan elkaar te verbinden. We verkennen samen met de deelnemende organisaties hoe we het netwerk verder kunnen brengen en professionaliseren. We gaan o.a. D&I-vraagstukken van deelnemende organisaties koppelen aan experts die ze daarbij kunnen helpen.

Daarnaast verzoeken we gesubsidieerde partijen en verbonden partijen waar dat nog niet gebeurt, aan de slag te gaan met diversiteit en inclusie en dit op te nemen in hun jaarplannen. Voor gesubsidieerde partijen doen we dat via de Algemene subsidieverordering Arnhem. Daarin is in artikel 13, lid 8, een 'kan-bepaling' opgenomen die we kunnen toepassen. Hiermee vragen we de partij om de inclusie, diversiteit en toegankelijkheid van de gesubsidieerde activiteiten te vergroten. Verbonden partijen hebben een brief ontvangen waarin we ze vragen mee te bouwen aan een inclusieve en diverse stad. Dat kunnen ze doen door te kijken naar de samenstelling van hun personeelsbestand, de bedrijfsvoering en de dienstverlening. We vragen de partijen aan te geven wat ze al doen, welke ervaringen ze hebben, wat ze nog meer willen bereiken en wat ze daarvoor willen gaan doen. Ook zijn ze uitgenodigd zich aan te sluiten bij het diversiteitsnetwerk 'Diversiteitsreis'. De reacties verwachten wij najaar 2022.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Naar aanleiding van de bestuursopdracht is in maart 2022 het uitvoeringsplan 'Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie' vastgesteld. In dit plan zijn vijf ambities voor komende jaren geformuleerd.

1. Inclusie: we werken aan een open organisatiecultuur, die door iedereen als inclusief wordt ervaren. Voor de mate van inclusiviteit willen we minimaal gelijk en bij voorkeur hoger scoren dan de NIM-scan score van zomer 2021 (53,5%)
2. Wet Banenafspraak: we willen minimaal 5 nieuwe banen in periode 2022-2023 creëren op verschillende schaalniveaus.
3. Culturele Diversiteit: we willen een betere representatie van medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond afgezet tegen de Arnhemse beroepsbevolking. We zetten in op dat we in de periode 2022-2026 ieder jaar minimaal één procentpunt stijgen op deze vertegenwoordiging in de totale organisatie, ook expliciet gelet op schalen 11 en hoger.
4. Gender: Momenteel is er een nagenoeg gelijke verdeling van mannen en vrouwen binnen de gehele gemeentelijke organisatie. Dit evenwicht willen we vasthouden en blijven we monitoren.
5. Leeftijd: we streven naar een meer evenwichtige verhouding om toekomstbestendig te kunnen zijn. Momenteel hebben we relatief veel medewerkers in de leeftijdsgroep 45 jaar en ouder. Dit gaan wij doen door middel van ons aannamebeleid en het werken aan behoud van medewerkers.

Om deze vijf ambities te kunnen behalen zijn verschillende concrete acties benoemd in het uitvoeringsplan waarbij we een ABC-lijn hanteren. Day wil zeggen focus op het Aantrekken, het Behouden van medewerkers en het periodiek Checken of de gestelde ambities ook worden behaald. Veel acties zijn inmiddels gestart. Denk aan inclusief werven en selecteren, het opzetten van een gemeentepool en de samenhang met de organisatieontwikkelingen (Lekker Werken aan de ambities van Arnhem). Ook is een begin gemaakt met maatwerk per cluster in de zogeheten clusteractieplannen. We verwachten dat de nieuwe verandermanager kort na de zomer start.
Eind juli 2022 is (het proces naar) dit uitvoeringsplan naar aanleiding van een agenderingverzoek besproken in de gemeenteraad. Mede daarom gaan we najaar 2022 onder meer het uitvoeringsplan 'Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie' actualiseren en op onderdelen ambitieuzer maken (toezegging 1176).

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Begin 2021 ondertekende de gemeente Arnhem de Direct Duidelijk Deal en verbond zich aan het communiceren in begrijpelijke taal. Dat doen we op drie manieren: Schrijftrainingen voor medewerkers die veel brieven schrijven, het voorleggen van teksten aan een Lezerspanel en het herschrijven van brieven. Op alle drie die terreinen is voortgang geboekt.

- 136 medewerkers zijn getraind in het schrijven op B1-niveau. In de 2e helft 2022 nog eens 52.
- Het Lezerspanel (ruim 100 Arnhemmers) gaf tussen oktober 2021 en april 2022 feedback op 29 teksten.
- Er zijn tientallen brieven herschreven en enkele grootschalige herschrijf-trajecten uitgevoerd.
- Er is gestart met een pilot Beeldbrief en een pilot met de taaltool Textmetrics.

Verder verbeteren toegankelijkheid websites
Op dit moment worden 25 websites/apps van of namens de gemeente Arnhem onafhankelijk getoetst. Aan de hand van de toets heeft de beheerder van een website of app enkele maanden om verbeteringen door te voeren. Hierna volgt de definitieve afronding van de toegankelijkheidstoets en de publicatie van de toegankelijkheidsverklaring. Verder zijn samenwerkingspartners die met regelmaat content produceren voor op gemeentelijke websites aangeschreven om hen te attenderen op de verplichtingen die vanuit Digitale toegankelijkheid ook voor deze organisaties gelden; is er een plan gemaakt om digitale toegankelijkheid structureel te borgen en is een eerste training digitale toegankelijkheid gegeven.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, hoe inclusief onze communicatie is naar Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTQI+ identiteit en een beperking, wat we al goed doen, wat beter kan en hoe we dat kunnen doen. Het onderzoek is afgerond en aangeboden aan de raad. Conclusie: Onze (publieks)communicatie laat aanzetten zien van inclusieve communicatie. De buitenwereld merkt dat en ziet dat we lerend zijn. Maar duidelijk is ook dat er nog veel verbeterd kan worden. Wat en hoe? Dat gaan we met vertegenwoordigers van de drie bovenstaande groepen uitwerken.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	26.566	13.287	39.853
Baten	1.987	10.420	12.407
Saldo lasten en baten	-24.579	-2.867	-27.446
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.272	0	2.272
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.272	0	2.272
Prognose resultaat	-22.307	-2.867	-25.174

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	13.287	N					
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	11.120	N	Kosten opvang Oekraïne	N	I	AR	J
Welzijn	1.374	N	DU brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Vrouwenopvang en huiselijk geweld	733	N	DU vrouwenopvang	N	S	AR	J
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	51	N	IU Inburgering leefbaarheidstoets	N	S	AR	J
Welzijn	42	N	DU uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	27	N	DU einde lening inburgeringsplichten	N	I	AR	J
Inclusie en integratie	-59	V	Burgerparticipatie	N	I	BR	J
Baten	10.420	V					
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	10.420	V	Baten opvang Oekraïne	N	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Opvang Oekraïne

Sinds donderdag 10 maart worden in Arnhem Oekraïense vluchtelingen opgevangen op twee riviercruiseschepen aan de Rijnkade. Gedurende het jaar zullen meer opvangplekken gerealiseerd moeten worden en hiervoor worden diverse kosten gemaakt. De uitgaven binnen het Oekraïneproject bestaan enerzijds

uit exploitatielasten, bijvoorbeeld de huur van de schepen, catering, beveiliging, onderwijs en het verstrekken van leefgeld en anderzijds uit investeringen die gedaan worden om huisvesting op het vaste land te realiseren.

Het Rijk heeft toegezegd de kosten die gemaakt worden te dekken. Hiervoor ontvangt de gemeente vooralsnog €100 euro per opvangplek per dag. Dit normbedrag kan door het Rijk in de toekomst worden bijgesteld. Van dit normbedrag dekken we de lasten die in 2022 op de exploitatie drukken. Op dit moment is de verwachting dat de lasten hoger zullen zijn dan de dekking vanuit het Rijk. Wij zijn nog met het Rijk in gesprek over de dekking van de extra kosten. Voorzichtigheidshalve nemen we in deze Turap daarom een nadelig saldo op van € 700.000. Dat is het saldo van € 11,1 miljoen aan lasten en € 10,4 miljoen aan baten.

DU brede aanpak dak- en thuislozen
Het kabinet zet in op het voorkomen van dakloosheid, om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. Het kabinet stelt daarvoor structureel € 65 miljoen beschikbaar. Hiervan wordt in 2022 een bedrag van € 61,9 miljoen verstrekt aan centrumgemeenten maatschappelijke opvang/beschermd wonen. De overige € 3,1 miljoen blijft op de VWS-begroting en wordt gebruikt voor landelijke subsidies, monitoring, opdrachten en APK kosten. Arnhem ontvangt in 2022 € 1,4 miljoen. De brede aanpak dak- en thuisloosheid zet in op om- en afbouw van maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning. De middelen 2022 zijn in Arnhem nodig voor tijdelijke uitbreiding van de opvang van jongeren en van gezinnen, in afwachting van resultaten van projecten in het kader van wonen voor aandachtsgroepen. Tevens zijn de middelen nodig ten behoeve van een pilot beschutte opvang volwassenen (draaideurcliënten). Deze middelen zijn voorlopig alleen voor 2022 toegekend, en de inzet van deze middelen zijn onderdeel van de structurele inzet op de brede aanpak dak- en thuisloosheid.

DU vrouwenopvang
Aan de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang wordt in 2022 een bedrag van € 21 miljoen en over de periode 2023-2025 jaarlijks een bedrag van € 20 miljoen toegevoegd in het kader van kind- en gezinsbescherming. Arnhem ontvangt voor deze jaren circa € 700.000.

IU Inburgering leefbaarheidstoets
De leerbaarheidstoets is onderdeel van de brede intake in de Wet inburgering. De leerbaarheidstoets heeft als doel om inzicht te geven in het niveau van de Nederlandse taal dat een inburgeringsplichtige kan bereiken gedurende de inburgeringstermijn. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding bij de afname van de leerbaarheidstoets. Concreet betekent dit dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het inplannen van de afspraken met de kandidaten voor de afname van de leerbaarheidstoets, het beschikbaar stellen van afnamelocaties en de begeleiding van de afname van de toets. Gemeenten hebben geen rol bij de verwerking of beoordeling van de leerbaarheidstoets. Arnhem ontvangt hiervoor vanaf 2022 circa € 51.000 ter dekking van deze kosten.

DU uitstapprogramma prostituees
Het kabinet stelt sinds 2021 geld beschikbaar voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma's om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen.
In de septembercirculaire 2020 zijn meerjarig middelen toegevoegd voor het uitstapprogramma voor prostituees. Voor 2022 komt naast de structurele € 3 miljoen eenmalig € 1 miljoen extra beschikbaar. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma's hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt een bedrag van € 42.265.

DU einde lening inburgeringsplichten (ELIPS)
In 2022 ontvangen gemeenten € 2,625 miljoen voor de ondersteuning van ELIPs. Deze afspraken zijn gemaakt in het bestuurlijk overleg van april 2020 tussen het ministerie van SZW en de VNG over het ondersteunen van de zogenaamde Einde lening inburgeringsplichtig (ELIPs). Dit zijn inburgeraars die hun lening voor de inburgering (vrijwel) volledig hebben uitgeput, maar nog steeds inburgeringsplichtig zijn. Gemeenten kunnen inburgeraars die tot deze doelgroep behoren begeleiden. Via een decentralisatie-uitkering worden hiertoe middelen aan gemeenten beschikbaar gesteld voor begeleiding en het in een beperkt aantal gevallen financieel ondersteunen van ELIPs bij het betalen van extra cursusuren of examengelden. De ELIPs-groep is in praktijk afgebakend als:

“inburgeringsplichtige asielmigranten onder de Wet inburgering 2013 die nog niet aan de inburgeringsplicht hebben voldaan maar wel:
- € 9.500 hebben verbruikt van hun lening (ongeacht de termijn) of;
- € 7.500 hebben verbruikt van hun lening en waarvan de inburgeringstermijn binnen 12 maanden afloopt.”
Arnhem ontvangt hiervoor in 2022 een bedrag van € 26.923.

Meerkosten Corona Maatschappelijke Opvang
In januari en februari 2022 waren coronamaatregelen van kracht, waardoor meerkosten zijn gemaakt binnen de Maatschappelijke opvang. In de meicirculaire 2022 is aangegeven dat een raming van de meerkosten corona is opgenomen in de Voorjaarsnota 2022. Deze raming wordt geactualiseerd in de Najaarsnota en bij de decembercirculaire 2022 uitgekeerd aan gemeenten. Daarom zal in de jaarrekening 2022 de meerkosten Corona in de baten en lasten verwerkt worden.

Burgerparticipatie
Voor Burgerparticipatie was € 125.000 voor zowel 2021 als 2022 begroot. De uitvoering daarvan bleek in 2021 al niet realistisch, omdat eerst een plan diende te worden gemaakt voor het gehele programma. Dit programma is in het voorjaar 2022 inclusief budgettering voor de jaren 2022 en 2023 aan de raad aangeboden, middels raadsbrief ‘Samen maken we Arnhem en het Arnhems Stappenplan Participatie’, zaaknr. 647601, 22 maart 2022. In de brief is uitgegaan van € 165.000 lasten voor zowel 2022 als 2023. Omdat de verwachte werkelijke lasten op € 66.000 uit zullen komen, is dat € 59.000 minder dan de begrote € 125.000. Echter omdat we in de brief uit zijn gegaan van een onderbouwd budget van € 165.000, verklaren we de afwijking van € 99.000 (€ 165.000 - € 66.000).
De opbouw van de € 165.000 in 2022 heeft betrekking op:

- € 70.000 e-learning module
- € 30.000 betrokkenheidsprofielen
- € 30.000 voor de nieuwe inspraak en participatieverordening voor
- € 35.000 overige uitgaven, waaronder 10.000 voor de kinderburgemeester.

De forecast 2022 geeft een gematigde inzet van de begrote lasten weer, namelijk € 99.000 minder dan de begrote € 165.000. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- De gereserveerde € 70.000 voor e-learning zal in 2022 niet worden gebruikt. In plaats van inhuur voor het samenstellen van de e-learning is gekozen voor fysieke trainingen uitgevoerd door bestaande formatie. De basis training Burgerparticipatie zal uiteindelijk geborgd worden in collectief aanbod (opleidingen gemeentebreed).
- De € 30.000 voor de nieuwe inspraak en participatieverordening zal zijn inzet pas in 2023 gaan krijgen, omdat nu nog geen besluit over deze landelijke verordening heeft plaatsgevonden.

S09 Gezondheid en sport

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Gezonde levensstijl

Het aantal leefstijltrajecten is uitgebreid. JOGG en GO zijn uitgebreid naar meer wijken. Er zijn extra buurtsportcoaches aangesteld (onder andere in De Laar) en vanuit de GIDS-middelen zijn we aanjager van verschillende (preventieve) initiatieven. De inzet op 'Kansrijke Start' wordt voortgezet. Zowel aan de 'software' kant (stimulering) als aan de 'hardware' kant (beweegvoorzieningen) blijven we ontwikkelen. Zo wordt de skatevoorziening bij Rosorum vernieuwd, zijn we bezig met een nieuwe inrichting van 't Lange Water en worden er binnenkort extra watertappunten gerealiseerd.

De eerste stappen zijn gezet op een aanpak betreffende de mentale gezondheid van onze inwoners (vooral gericht op jongeren). In oktober organiseren we wederom een gezondheidsmaand. Hierbij is ook aandacht voor de mentale gezondheid van volwassen mannen, in het kader van suïcide preventie.

De GGD staat in 2022 nog steeds onder druk met betrekking tot personele bezetting en extra taken die uitgevoerd moeten worden (Oekraïne en corona). We zorgen ervoor dat het effect hiervan op de publieke gezondheidszorg minimaal is.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

De inzet op Kansrijke Start is ook in 2022 voortgezet. De professionals vinden elkaar goed en dit leidt tot betere samenwerking, waardevolle verbeteringen en nieuwe initiatieven. Het verbeteren van de samenwerking, met name de aansluiting van het medische op het sociale domein, het beter signaleren van kwetsbaarheid en sociale regievoering zijn belangrijke thema's die op dit moment uitgewerkt worden. Met de huidige personeelskrapte, en de aankondiging onlangs dat de GGD zich ertoe genoodzaakt ziet haar taken op het vlak van de jeugdgezondheidszorg deels af te schalen, blijft het een continue zoektocht hoe we met elkaar (de deelnemende organisaties) de ruimte blijven creëren om samen te werken. We zien erop toe dat de effecten van de door de GGD getroffen maatregelen voor de kwetsbare kinderen en ouders zo gering mogelijk zullen zijn. We onderzoeken hoe we de samenwerking in het kader van Kansrijke Start ook na 2022 borgen.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! draait nu volledig in de vijf Arnhem-Oost wijken. Steeds meer kinderen nemen deel aan dit programma en worden samen met het gezin begeleid naar een gezondere leefstijl. We maken ons wel zorgen over de impact van de coronacrisis op de gezondheid van Arnhemmers, zeker als het gaat om het thema overgewicht. Ook in 2021 was de impact groot door de lockdowns en de daarmee gepaard gaande sluiting van sportvoorzieningen.

Het programma JOGG draait op volle toeren. Steeds meer sportkantines worden gezond, en de extra watertappunten worden binnenkort gerealiseerd bij scholen en sport- en speelplekken. Ook heeft de gemeente dit vorig jaar het convenant gezonde sportevenementen getekend en de overeenkomst met JOGG-Nederland voor onbepaalde tijd verlengd. Hiermee is de JOGG-aanpak in Arnhem voor de lange termijn zeker gesteld.

Vanaf september start er een 'aanvalsplan COVID' onder andere in samenwerking met de Arnhemse Sportfederatie, de Arnhemse voetbalfederatie en het Sportbedrijf Arnhem. Dit plan is erop gericht om de inwoners die tijdens corona zijn afgehaakt wat betreft gezonde leefstijl weer terug te winnen. Het bevat acties op de korte en lange termijn, waaronder een 'gezondheidsmaand' in oktober waar brede aandacht is voor een gezonde leefstijl en tal van initiatieven georganiseerd worden die laagdrempelig toegankelijk zijn voor onze inwoners.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

Het 2+1+2 concept (5 uur bewegen op en rondom school) breidt zich nog steeds uit en vindt inmiddels elders in het land ook navolging. Steeds meer scholen doen mee en steeds meer scholen voldoen ook aan de 2 uur bewegingsonderwijs per week.

De urban sports voorzieningen in de stad worden nog steeds zeer goed gebruikt. Intussen zijn we ook bezig met het realiseren van een nieuw skatepark bij Rosorum en wordt een ontwerp gemaakt voor een groene / urban invulling rondom 't Lange Water. Ook zijn we in samenwerking met de tennisverenigingen en het Sportbedrijf volop bezig om padelbanen te realiseren op verschillende locaties. De eerste vier banen zullen op sportpark Valkenhuizen opgeleverd worden (nu in aanbouw).

We zien dat in Arnhem nog steeds weinig mensen lid zijn van een vereniging. Daarom zetten we stappen om onze sportparken anders te gebruiken (beter te benutten). Met name op sportpark de Bakenhof zijn stappen gezet om het sportpark veel meer een centrale ontmoetingsplek van de wijk te maken. Dit sluit goed aan bij de Arnhem-Oost aanpak. We zetten dus enerzijds in op het versterken van verenigingen waar dat kan, en anderzijds op aanvullend (op verenigingsgebruik) gebruik van de sportparken door de wijk, welzijnspartijen en het onderwijs. Het streven is een centrale ontmoetingsplek voor de wijk, waarbij de vereniging een verbindende rol kan spelen. Dit heeft er al toe geleid dat er zes extra voetbalteams spelen op Sportpark Bakenhof (onder begeleiding van AM Support).

Voor ouderen is het aanbod op niveau gehouden, er zijn weer meer wandelgroepen opgericht en verschillende interventies lopen door, zoals soople (cursus om weer te starten met bewegen) en valpreventie.

De status staat op 'gedeeltelijk op koers', omdat we wel stappen zetten, maar de terugval door corona nog niet teniet gedaan is.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

Wij zetten mooie stappen richting een rookvrije generatie. De scholen en sportverenigingen zijn inmiddels rookvrij. In 2021 zijn ook de speeltuinen in Arnhem ingericht als rookvrije zone. Daarnaast zijn sinds januari 2021 de bushaltes voor het ziekenhuis Rijnstate een rookvrije zone. Deze bushalte is het begin van een beweging naar rookvrije zones bij/op alle bushaltes in de gemeente.

Voor de zomer is het preventieakkoord ‘Een leven lang Gezond & Fit in Arnhem’ ondertekend door gemeente en partners zoals onder andere VGGM, Sportbedrijf Arnhem, IrisZorg, Menzis en het ziekenhuis Rijnstate. Met dit akkoord is nogmaals aandacht gevraagd voor een rookvrije generatie en stoppen met roken. Dit akkoord fungeert tevens als een convenant Rookvrij en resulteerde in een gezamenlijke aanpak Stoppen met Roken. Onder andere Menzis, Rijnstate, VGGM, OnzeHuisartsen en de gemeente Arnhem werken hierbij samen om Arnhemmers te stimuleren en te ondersteunen bij het stoppen met roken.

Alcoholgebruik en mentale gezondheid bij onder andere jongeren zijn ook belangrijke thema’s in het preventieakkoord. Daarnaast is er samen met de scholen, IrisZorg en veel andere partijen een aanpak tegen drugsgebruik op school opgestart. Hiermee hebben wij in 2021 ingezet op zowel het tegengaan van drugsgebruik alsmede het aanpakken van mogelijke onderliggende (mentale) problemen. Wij bouwen hier in 2022 op voort.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	23.440	44	23.484
Baten	3.501	0	3.501
Saldo lasten en baten	-19.939	-44	-19.983
Toevoegingen aan reserves	433	0	433
Onttrekkingen aan reserves	983	0	983
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	550	0	550
Prognose resultaat	-19.389	-44	-19.433

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	44	N					
Publieke gezondheid en GGD	44	N	DU Gezond in de stad	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

DU gezond in de stad

In de meicirculaire wordt het landelijke bedrag voor Gezond in de Stad verhoogd met € 4,6 miljoen. In het kader van het actieprogramma Kansrijke Start van 12 september 2018 zijn in 3 tranches middelen via de decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad aan het gemeentefonds toegevoegd voor gemeenten die een lokale coalitie willen vormen rondom de eerste 1000 dagen van kinderen. Bij deze meicirculaire worden middelen voor een extra 4e jaar Kansrijke Start toegevoegd. Arnhem ontvangt hiervoor in 2022 € 43.782.

S10 Klimaat en energie

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Deze doelstelling valt uiteen in de eerder genoemde doelstellingen (15% energiebesparing in de gebouwde omgeving, 6.500 woningen aardgasvrij etc.). We verwijzen naar de voortgang op de doelstellingen.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In de kansrijke buurt Kronenburg wordt momenteel succesvol draagvlak opgehaald onder de huurders van een complex van Volkshuisvesting en Vivare voor de aansluiting op het warmtenet van Smart Polder. Het betreft hier geen hele wijk of buurt en alleen corporatiebezit en Vereniging van Eigenaren (VvE) waarvoor geen uitvoeringsplan voorgelegd hoeft te worden aan de raad.
Voor de buurt Elderveld-Noord leggen wij op dit moment de laatste hand aan het opstellen van de businesscase de warmtelevering. Parallel hieraan brengen wij de kosten voor Isolatie voor de 100 woningeigenaren in beeld. Hiernaast brengen wij de verschillende subsidies in beeld. Het wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting pas in 2023 verwacht. Voor Hoogkamp zijn wij nog op zoek naar subsidie voor de onrendabele top. Tot die tijd kunnen wij geen betaalbaar aanbod doen aan bewoners.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

De meest recente data over energiegebruik betreffen 2020. Het energiegebruik in de gebouwde omgeving laat een dalende trend zien. In 2020 is 3,2% minder energie verbruikt dan in 2017. Het is op dit moment nog niet duidelijk of dit doel gehaald kan worden.
Wel zetten we vol in op energiebesparing in alle wijken van Arnhem, we maken afspraken met de woningcorporaties, ondersteunen VvE's en particuliere woningeigenaren bij het verduurzamen van hun woning. Waar mogelijk in samenwerking met wijkinitiatieven. In het najaar 2022 zullen we een Arnhems isolatieprogramma opzetten, om een flinke impuls te geven aan de isolatie van bestaande woningen en andere gebouwen.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

Eind 2021 lagen er naar schatting 145.000 zonnepanelen op woningen en publieke gebouwen. Voor bedrijven en instellingen is een aparte doelstelling geformuleerd. Verwachting is dat het doel van 2023 (150.000 zonnepanelen) en 2030 (250.000 zonnepanelen) wordt gehaald, deels via autonome ontwikkelingen, deels door extra stimulering via collectieve inkoopacties.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Sinds 2018 zijn er 371 bestaande woningen aardgasvrij gemaakt. In 2023 komen daar circa 400 woningen bij in Immerloo (appartementen Volkshuisvesting). In Kronenburg verwachten wij eind 2022 bij circa 400-550 woningeigenaren draagvlak opgehaald te hebben voor aansluiten op het warmtenet Smart Polder. Aansluiten is echter pas na 2023, maar voor 2030. Met nog een aantal particulieren die individueel de overstap gaan maken verwachten we dat in 2023 circa 800 bestaande woningen aardgasvrij zijn, in plaats van 1.500.
Voor 2030 ligt er een concrete kans om 800 woningen in Elderveld-Noord aardgasvrij te maken en een deel van Malburgen Oost (4.100 woningen). Voor Malburgen Oost is recent subsidie aan Vattenfall toegekend en maakt dat we een betaalbaar aanbod kunnen doen aan onze bewoners. Hiermee zou het doel 6.500 woningen voor 2030 gehaald kunnen worden. De gesprekken met Vattenfall over de voorwaarden vanuit de gemeente vinden op dit moment plaats.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Er hebben zich ruim 450 huishoudens aangemeld voor een energiecoach, er zijn 50 energiecoaches actief en er worden 20 energiecoaches opgeleid (stand van zaken juli 2022). Mede dankzij extra budget van het Rijk intensiveren we de aanpak energiearmoede. Naast energiecoaches, zetten we ook in op energiebesparende maatregelen door klusteams en zijn we in overleg met de corporaties om grotere energiebesparende maatregelen te versnellen. Er hebben zich ruim 450 huishoudens aangemeld voor een energiecoach, er zijn 50 energiecoaches actief en er worden 20 energiecoaches opgeleid (stand van zaken juli 2022). Zie verder raadsbrief 19 april 2022.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

We onderzoeken de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergie systeem, een buurtbatterij en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

We stimuleren bedrijven om energie te besparen, zonnepanelen op dak te realiseren via een gebiedsgerichte aanpak op werklocaties Gelderse Poort, IJsseloord I en Nieuwe Haven en een sectorgerichte aanpak op kantoren. Daarnaast blijven we energiecontroles uitvoeren.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

We hebben de website Arnhemaan voor ondernemers gevuld met actuele informatie over het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, het verduurzamen van kantoren en een oproep om de energieprognose van Liander in te vullen. We hebben 5 maatwerkgesprekken gevoerd met ondernemers. Een zakelijk Energycafé is gehouden over het verduurzamen van kantoren.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

We hebben begin 2022 alle adressen die nog niet voldoen aan de verplichte energielabel C voor kantoren een brief gestuurd. Hierop hebben we 11 reacties ontvangen en 48 eigenaren en gebruikers van kantoren persoonlijk verder kunnen helpen. Ook hebben we een zakelijk Energycafé georganiseerd over dit onderwerp. Hierbij waren ongeveer 30 ondernemers aanwezig. Hier hebben we ook de green deal Gelderse Poort ondertekend waarin afspraken staan over de verduurzaming van de kantoren op kantorenpark Gelderse Poort.
Tot dusverre zijn er in 2022 55 energiecontroles door de ODRA opgestart. Hiervan zijn er inmiddels 11 afgerond. Ook zijn er 8 energiescans subsidies aangevraagd. Hiervan zijn er drie inmiddels uitbetaald.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

Een aantal kantoren op de Gelderse Poort is als onderdeel van de Green deal aan het onderzoeken of zij zonnepanelen op hun daken kunnen realiseren of een zonnecarport op hun parkeerplaats. Daarnaast bekijken we of in samenwerking met een ondernemer en de StAB een gebiedsgerichte aanpak voor onder meer zon op dak kunnen starten op bedrijventerrein IJsseloord I. Ook hebben bedrijven zon op dak projecten gerealiseerd, zoals bijvoorbeeld Bunzl op bedrijventerrein IJsseloord II die in totaal 3.567 zonnepanelen op dak heeft gerealiseerd. Een aantal van dergelijke goede voorbeelden hebben wij tijdens de actieweek 'Arnhem Aan de zon' in het zonnetje gezet.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

We zijn ons aan het oriënteren op een aanpak om bedrijven aardgasvrij te maken naar aanleiding van de vastgestelde transitievisie warmte.

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

Van de doelstellingen voor duurzame mobiliteit liggen er enkele goed op koers: met name de laadinfrastructuur, deelvervoer en doelgroepenvervoer. Andere doelen zijn iets naar achteren geschoven zoals werkgeversaanpak, elektrische taxi's. Nulemissie OV en stadsdistributie liggen deels op koers, maar zijn ook afhankelijk van externe factoren

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

Door een gebrek aan capaciteit is alleen bij de Gelderse Poort is een eHub beschikbaar gekomen in 2022.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

Naar aanleiding van het eHubs-project (EU project) zijn er in Arnhem een viertal locaties gerealiseerd waar deelvoertuigen worden gecombineerd (elektrische deelauto's 8, elektrische deelbakfietsen 8 en elektrische deelfietsen 24). Dit komt bovenop de initiatieven in de wijken en van aanbieders door de hele stad (zoals Greenwheels, Mywheels, Buurtauto en We Drive Solar) totaal nu rond de 100 deelauto's. Er is een beleidskader deelvervoer vastgesteld (februari 2022) en er wordt nu gewerkt aan beleidsregels en een vergunningenstelsel.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

Op dit moment zijn er in Arnhem tussen de 600 - 700 laadpunten en circa 10 snelladers (op 6 locaties). In 2021 is het Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem vastgesteld door het college, waarmee het startsein voor een versnelde invoer van laadvoorzieningen gegeven is.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Deze doelstelling valt samen met de doelstelling uit de Luchtagenda: de zero emissiezone. De bedoeling was om deze zone in 2025 in te voeren. Nu er middelen voor vrijgemaakt worden kan de volgende stap gezet worden richting een zero emissie zone in 2026. Voor deze doelstelling zijn al activiteiten richting de ondernemers in de binnenstad ontplooid.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. Daarna gaan we aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt in gesprek met de aanbieders een stap gemaakt naar zero emissie doelgroepenvervoer. De aanbieders moeten met een plan voor deze transitie komen, terwijl de gemeente (in samenwerking met alle gemeenten in onze regio) zorgt dat de laadvoorzieningen op orde zijn.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

Deze doelstelling is opgenomen in het Klimaatplan van de organisatie.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

Nieuwe concessie start in 2026 en deze is 100 % zero emissie.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

Afgelopen jaar hebben 80 verschillende waterstofvoertuigen bij het station in Arnhem getankt.

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

De drie windmolens op gemeentegrond die in het eerste kwartaal 2022 in exploitatie zijn gegaan leveren jaarlijks 9,75 kT CO2 reductie/vermeden CO2.
De reeds gerealiseerde zonnevelden Drielsedijk Koningspleij noord leveren jaarlijks ruim 5,7 kT CO2 reductie/vermeden CO2.
Samen is dit ruim 15,4 kT, iets minder dan de helft van de doelstelling van 2030.
Zodra de vierde windmolen eind 2022 in exploitatie gaat, levert dit nog 3,25 kT extra vermeden CO2.
Voor het zonneveld op de bult IJsseloord 2 is een omgevingsvergunning verleend. Er loopt een subsidieaanvraag.

De binnenstedelijke zonneveldlocaties waarmee we het overige deel van de CO2 reductie-doelstelling willen invullen, zijn alle relatief klein. Het betreffen locaties met meervoudig ruimtegebruik (carports) of op water en met verschillende betrokken partijen. Het kost daardoor veel tijd en er zijn maatschappelijke middelen nodig om de businesscase sluitend te krijgen. Het is daarom nog onzeker of de doelstelling van 2030 gehaald kan worden.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In het eerste kwartaal 2022 zijn 3 van de 4 windmolens van windpark Koningspleij noord in bedrijf genomen. De 3 windmolens staan op gemeentegrond. Rijn en IJssel Energie Coöperatie is samen met 566 inwoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving voor 67% eigenaar van deze drie windmolens, Prowind heeft de andere 33% in eigendom. De vierde molen wordt in 2022 gebouwd door Raedthuys Pure Energie, op het terrein van IPKW. Het burgeraandeel in het windpark is dus 50%. De 4 windmolens hebben een totaal maximaal vermogen van circa 17 MW en gaan stroom opwekken vergelijkbaar met de elektriciteitsbehoefte van 11.000 huishoudens.

De voorbereiding van de windmolen Drielsedijk is opgeschort, vanwege de uitkomsten van het onderzoek Wind boven Veluwe, dat in het kader van de Regionale energiestrategie is uitgevoerd. Hieruit blijkt dat er in een straal van 8 km rondom de Veluwe door het voorkomen van de beschermde wespendief vrijwel geen ruimte is voor extra windmolens. Planontwikkelingen voor windmolens rondom de Veluwe, die in een vergevorderd stadium zijn, gaan vóór deze Arnhemse locatie. De provincie zal eerst meerjarig nader onderzoek doen naar het voorkomen van de wespendief en zal haar windbeleid herijken. Het kunnen ontwikkelen van een windmolen op de locatie Drielsedijk is afhankelijk van de resultaten van het provinciale onderzoek en herijkte beleid. Dit zal op zijn vroegst in 2023 duidelijk zijn.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

- In het tweede kwartaal van 2022 is zonneveld Koningspleij noord in bedrijf genomen. Het heeft een totaal opgesteld vermogen van 11 MWp. Het zonneveld heeft 181 lokale en regionale mede-investeerders. De zonnepanelen gaan stroom opwekken vergelijkbaar met de elektriciteitsbehoefte van 4.000 huishoudens.
- Een vergunning voor een zonnepark op de bult IJsseloord 2 is verleend en een SDE++ subsidie is aangevraagd. Als die toegekend is, zal de initiatiefnemer de businesscase sluitend proberen te maken. De locatie is 4 ha groot en heeft een verwacht opgesteld vermogen van 6 MWp. De zonnepanelen zullen stroom leveren aan bedrijventerrein IJsseloord 2.
- Deze 2 locaties leveren ruim 17 MWp, bijna de helft van het beoogde opgesteld vermogen. De binnenstedelijke zonneveldlocaties waarmee we het overige deel van de doelstelling willen invullen zijn alle relatief klein. Het betreffen relatief complexe locaties met meervoudig ruimtegebruik of op water en met verschillende betrokken partijen. Het kost daardoor veel tijd en er zijn maatschappelijke middelen nodig om de businesscase sluitend te krijgen en deze te realiseren.
- Voorbeeld hiervan zijn de locaties voor zonnecarports bij Gelredome en Nederlands Openluchtmuseum. Deze zijn samen 3 hectare, circa 3,2 MWp). Door de carportconstructie, grote prijsstijgingen van materialen die daarvoor nodig zijn (onder andere staal), transport en tekort aan bouwpersoneel, zijn de businesscases van deze projecten op dit moment niet sluitend te krijgen. Het is daarom nog onzeker of de doelstelling van 2030 gehaald kan worden.
- Zoekgebied zonneveld Deelen wordt in samenhang met andere opgaven in buitengebied noord opgepakt: revitaliseren en verduurzamen van de Oranjekazerne, het vergroten van de biodiversiteit, het maken van ecologische verbindingen, onder andere door het weghalen van hekken, de transitie naar natuurinclusieve landbouw en zonering van de recreatiedruk. Dit alles met betrokken stakeholders waaronder Rijksvastgoedbedrijf, agrariërs, natuurorganisaties, gemeente Ede en provincie Gelderland. De voorbereiding zal nog enkele jaren in beslag nemen. Het is nog onzeker of een grootschalig zonneveld (minimaal 15 ha) in het zoekgebied bij vliegbasis Deelen op Arnhems grondgebied haalbaar is. Indien dit wel zo is, dan kan hier circa 22 MWp aan vermogen worden opgesteld.

Meer bewustwording en gedragsverandering

De communicatiecampagne Arnhem Aan loopt door. Hierbij is aandacht voor verschillende doelgroepen.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Via de website ArnhemAan, het energieloket en inzet van social media en De koerier worden alle Arnhemmer geïnformeerd over wat zij zelf kunnen doen aan energiebesparing, het aanbod aan ondersteuning van de gemeente en van lokale organisaties en over voorbeelden van energiebesparing in de stad. Begin juli is met de actie ArnhemAandezon zichtbaar gemaakt op welke daken al zonnepanelen liggen. In het najaar volgt een grote actie gericht op energie besparen. In alle wijken gaan we in gesprek met de wijkbewoners, zoveel door mogelijk aan te sluiten bij bestaande activiteiten, zoals een wijkavond of een groenmarkt. Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	10.186	903	11.089
Baten	4.306	0	4.306
Saldo lasten en baten	-5.880	-903	-6.783
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.232	0	3.232
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.232	0	3.232
Prognose resultaat	-2.648	-903	-3.551

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	903	N					
Duurzaamheid incl energietransitie	887	N	DU uitvoeringskosten klimaatakkoord	N	I	AR	J
Duurzaamheid incl energietransitie	16	N	Taakmutatie Toezicht en handhaving voor EPBD III	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

DU uitvoeringskosten klimaatakkoord

Vanaf 2023 tot en met 2030 krijgen gemeenten meer uitvoeringsmiddelen voor klimaat- en energiebeleid. Om de uitvoering van het bestaande klimaatbeleid in 2022 te kunnen voortzetten, ontvangen gemeenten in 2022 een overbruggingsbudget van € 40 miljoen. Dat is onvoldoende om de reeds in 2022 gewenste versnelling teweeg te brengen. Daarom wordt van de toekomstige uitvoeringsmiddelen € 74,331 miljoen naar 2022 verschoven. Deze € 74,331 miljoen wordt aan de gemeenten uitgekeerd door ophoging van de decentralisatie-uitkering. Over de resterende middelen die in het Coalitieakkoord zijn gereserveerd voor de uitvoeringskosten van medeoverheden voor het klimaatakkoord en aanvullend klimaatbeleid vinden nog gesprekken plaats tussen onder andere VNG, IPO en het Rijk. Arnhem ontvangt voor 2022 een bijdrage van € 886.687.

Taakmutatie Toezicht en handhaving voor EPBD III

De algemene uitkering wordt in 2022 met € 1,797 miljoen verhoogd in verband met de tweede herziening van de Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD III). De regeling is op 10 maart 2020 geïmplementeerd en heeft als doel om de energie-efficiëntie van gebouwen te verbeteren. Naar aanleiding van EPBD III is er een verplichting geïntroduceerd voor documenteren van de energieprestatie van een installatie, voor het installeren van zelfregulerende apparatuur per verblijfsruimte en voor laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Ook zijn de eisen voor de energieprestatie van technische bouwsystemen en de keuring van verwarmingsinstallaties en airconditioningssystemen aangepast. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving. Informatie over de jaren 2023 en verder volgt in een volgende circulaire. Arnhem krijgt hiervoor in 2022 € 15.872 ter dekking van deze kosten van de ODRA.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Arnhem geeft richting

Deze doelstelling is op koers. Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'Doorwerking Omgevingsvisie'.

Doorwerking omgevingsvisie

Het college verwacht de definitieve omgevingsvisie eind 2022 of beging 2023 voor te leggen aan de gemeenteraad voor definitieve vaststelling. Het voorontwerp van de omgevingsvisie is op inhoud al door de vorige raad vastgesteld. We gaan dan ook door met het ontwikkelen van diverse beleidsuitwerkingen die volgen uit de omgevingsvisie voor de verschillende thema's zoals mobiliteit, gezonde en veilige leefomgeving en een visie op hoogbouw en verdichting. Daarnaast gaan we verder met de gebiedsuitwerkingen voor spoorzone Arnhem Oost, Kronenburg en Centrum.

Arnhem is fysiek op orde

De gemeentelijke inspanningen liggen op koers. Zie de toelichting bij de inspanning hieronder.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De gemeentelijke inspanningen liggen op koers. De mate waarin het Arnhemse Omgevingsplan straks bijdraagt aan onze dienstverlening is echter grotendeels afhankelijk van de functionaliteiten die het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) straks biedt. In oktober of november 2022 besluit de Eerste Kamer definitief of het DSO voldoende stabiel is en geen belemmering meer vormt voor inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023. De verwachting is echter dat de functionaliteiten beperkt zijn. Dit kan in de beginperiode van de inwerkingtreding gevolgen hebben voor onze (digitale) dienstverlening. Om de eventuele gevolgen zoveel mogelijk te verzachten gebruiken we 2022 en 2023 om het grootste deel van onze bestemmingsplannen vast om te zetten in een omgevingsplan zodat we als gemeente zelf in ieder geval beschikken over een goede basis. Daarnaast zorgen we ervoor dat we extra mensen beschikbaar hebben die inwoners, ondernemers en andere betrokkenen te helpen met hun vragen over het omgevingsplan.

De benodigde raadsbesluiten zoals delegatiebesluit en het besluit Bindend Adviesrecht zijn inmiddels genomen. In het vierde kwartaal legt het college de aangepaste legesverordening ter besluitvorming voor aan de raad.

Arnhem maakt mogelijk

Met dit programmadoel werken we stapsgewijs aan de verbetering van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven als het gaat om het toetsen en vergunnen van hun ruimtelijke initiatief. Dit doen we enerzijds door het inrichten van een digitaal loket waarin alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving goed vindbaar, betrouwbaar en volledig is. Anderzijds door het doorontwikkelen van het initiatievenberaad in zogenaamde initiatief- en omgevingstafels waarin initiatieven op integrale wijze getoetst en vergund kunnen worden. We werken hierin nauw samen met de ODRA en de inspanningen liggen op koers.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

Inmiddels is de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet verschoven naar 1 januari 2023. De reden is dat de minister wil dat de Omgevingswet op een verantwoorde manier wordt ingevoerd. Door het uitstel is er meer tijd is om goed te oefenen met de nieuwe ICT-systemen (Digitaal Stelsel Omgevingswet DSO). Het goed kunnen werken met de digitale systemen van het Rijk is essentieel voor onze dienstverlening. Het DSO is echter nog niet stabiel wat het oefenen belemmert. Op dit moment is het ook nog onzeker hoe het DSO gaat functioneren. Arnhem is in ieder geval klaar om aan te sluiten op het DSO. Daarnaast bereid het Rijk momenteel alternatieve maatregelen voor om te voorkomen dat planvorming onaanvaardbare vertraging oploopt bij de invoering van de Omgevingswet. Vanwege de onduidelijkheid over het digitaal stelsel kunnen we niet uitsluiten dat de digitale dienstverlening na 1 januari 2023 verslechterd. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen zorgen we voor actuele informatie op de websites van de gemeente en ODRA en zorgen we voor meer capaciteit bij het klantcontact.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Zie de toelichtingen bij de hieronder benoemde inspanningen.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

In 2021 is de milieuzone uitgebreid met bestelvoertuigen (maart). Begin 2022 is de toelatingseis voor vrachtwagens verscherpt naar emissieklasse 6.
De ontwikkeling van de luchtkwaliteit laat zien dat we inmiddels onder de grenswaarden van de EU zitten. De inspanningen zijn er nu op gericht om de oude WHO-normen voor fijnstof (PM10 en PM2,5) te halen. De nieuwe (2021) normen zijn dermate laag, dat deze alleen met zeer vergaande maatregelen te halen zijn.
De focus ligt daarbij op het voorkomen van hinder door houtstook, het continueren van een Burgermeetnet en het voorbereiden van zero emissie zone binnenstad (2025).
Binnen het landelijke Schone Lucht Akkoord zijn we actief deelnemer binnen de themagroep Mobiele Werktuigen, de themagroep particuliere Houtstook en de themagroep Participatie en Citizen science.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2022 zijn er nog 17 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht. Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit is in 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2023-2024. In tuinen met lood zullen de actuele risico's worden weggenomen (naar schatting 30-60 tuinen).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Dit jaar is het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 vastgesteld op basis waarvan voor een aantal belangrijke gemeentelijke wegen stil asfalt wordt toegepast. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

De geactualiseerde toezichtstrategie 2022-2025 voor milieutoezicht bij bedrijven is vastgesteld en in werking.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	47.310	-158	47.152
Baten	38.795	-58	38.737
Saldo lasten en baten	-8.515	99	-8.416
Toevoegingen aan reserves	-109	250	141
Onttrekkingen aan reserves	3.595	0	3.595
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.704	-250	3.454
Prognose resultaat	-4.811	-151	-4.962

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-158	V					
Grondzaken	92	N	Suppletie-uitkering bommenregeling	N	I	AR	J
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	-250	V	Stedelijke ontwikkeling	N	I	BR	J
Grondzaken	pm		Jaarresultaat grondbedrijf 2022	N	I	AR	N
Baten	-58	N					
Grondzaken	-58	N	Actualisatie begroting erfpacht	N	S	AR	J
Toevoegingen aan reserves	250	N					
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	250	N	Stedelijke ontwikkeling	N	I	BR	J
Onttrekkingen aan reserves	0						

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

Suppletie-uitkering bommenregeling

Gemeenten kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage in de gemaakte kosten voor het opsporen en ruimen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Op basis van de ingediende aanvraag ontvangt Arnhem in 2022 een bedrag van € 92.211 voor dekking van deze kosten.

Stedelijke ontwikkeling

Vanwege de fluctuaties in de uitgaven voor de stedelijke ontwikkeling verwachten we in 2022 een onderbesteding van € 250.000 op het budget. Deze middelen zullen in 2023 e.v. nodig zijn voor de stedelijke ontwikkeling. We stellen voor de verwachte onderbesteding toe te voegen aan de bij de Begroting 2023-2026 ingestelde egalisatiereserve plankosten stedelijke ontwikkeling.

Bij de Begroting 2023-2026 is voorgesteld om een bestemmingsreserve in te stellen ter egalisatie van de plankosten stedelijke ontwikkeling.
Om de uitvoering van de woningbouwplannen mogelijk te maken is in de begroting een budget voor stedelijke ontwikkeling opgenomen. Het betreft een structureel jaarlijks budget van € 1,25 miljoen. Daarnaast zijn in 2023 nog incidentele middelen beschikbaar. Voor een deel worden deze middelen ingezet om de personele capaciteit van de organisatie hiervoor te versterken. Daarnaast zijn deze middelen noodzakelijk om opdrachten te kunnen verstrekken aan gespecialiseerde bureaus die met hun expertise een belangrijke bijdrage leveren aan de planontwikkeling. Deze opdrachten zijn vaak omvangrijk en daardoor ook kostbaar. Doordat deze opdrachten onregelmatig in de tijd plaatsvinden is er vaak sprake van een mismatch met het jaarlijks gelijkblijvende budget. Door gebruik te maken van een egalisatiereserve kunnen de pieken en dalen in het uitgavenpatroon worden opgevangen.

Jaarresultaat grondbedrijf 2022

De forse prijsstijging in de bouwkosten zullen een negatief effect hebben op het resultaat grondbedrijf. Dit effect is tweeledig. Enerzijds leidt de prijsstijging tot meerkosten in de grex voor de kosten van bouw- en woonrijp maken. Daarnaast hebben de prijsstijgingen een effect op de residuele grondprijs. Bij de bepaling van de residuele grondprijs staan zowel de kosten als de opbrengsten onder druk. De kosten door de stijgende prijzen en de opbrengsten (VON-prijzen) door de stijgende rente.
Wat de impact van de huidige situatie op het jaarresultaat Grondbedrijf zal zijn, is nog niet aan te geven, maar op basis van de huidige inzichten zal bijvoorbeeld de winstverwachting van Schuytgraaf aanzienlijk naar beneden moeten worden bijgesteld. Het uiteindelijke effect op het jaarresultaat grondbedrijf 2022 is afhankelijk van de

herziening van de grexen op basis van de prijs en de rente ontwikkeling over geheel 2022 en de herijking van de risico's per 31-12-2022.

Actualisatie begroting erfpacht
Als gevolg van verkopen van erfpachtpercelen, conform het bestaand beleid toegestaan als erfpachters daar om verzoeken, dalen de jaarlijkse canon opbrengsten elk jaar. Dit wordt deels opgevangen door stijgingen van de baten als gevolg van indexeringen en ingroeiregelingen, maar dat is onvoldoende. De begroting is al lange tijd niet hierop aangepast. De raming van de jaarlijkse canon dient daarom met € 200.000 te worden verlaagd. Hier kan een stijging van de baten uit verkoop tegen over worden gezet van € 50.000 per jaar. De derde aanpassing is de raming van de jaarlijkse vrijval van het jaardeel van de afgekochte erfpachtcanons voor een bedrag van € 92.000. Per saldo resteert een aandeel van € 58.000.

S12 Wonen en leefomgeving

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

Beschikbare en betaalbare woningen

In Arnhem liggen we op koers in onze woningbouwopgave. De afgelopen jaren werden telkens meer dan 1000 woningen toegevoegd. Sinds 3 jaar sturen we nadrukkelijker op de bouw van sociale corporatiehuurwoningen en woningen in het betaalbare segment. Zie hiervoor ook onderstaande inspanning over ‘versnellen en doorprogrammeren’. Het aantal woningen in de plancapaciteit is op dit moment voldoende voor de berekende woonbehoefte tot 2030. Wel maken wij ons zorgen over vertraging door stijgende kosten en schaarste aan materialen en personeel.

Conform het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling wordt voor nieuwe projecten minimaal 30% sociale huur afgesproken. De sociale huurwoningen in deze nieuwe plannen worden bij voorkeur verhuurd door een woningcorporatie. Sociale koop tot € 200.000 of iets daarboven wordt door de markt momenteel niet opgepakt, wat overigens voor de hele regio Arnhem-Nijmegen geldt. De opgave voor koopwoningen in het middensegment ('betaalbare koop' tot € 325.000) wordt wel in voldoende mate opgepakt.
Ondanks de flinke toevoegingen de afgelopen jaren, zien we dat de woningmarkt onder grote druk staat en dat het voor sommige, voornamelijk kwetsbare, doelgroepen moeilijk blijft om aan geschikte huisvesting te komen.

Omdat betaalbare woningen ‘schaars’ zijn, hebben we maatregelen getroffen om op een rechtvaardige en transparante manier om te gaan met de verdeling van sociale huurwoningen. Maatregelen hierover zijn vastgelegd in een huisvestingsverordening. Via deze verordening zijn we in staat om woningzoekenden een eerlijke kans op een woning te geven, waarbij we zowel oog hebben voor de huisvestingskansen van starters en doorstromers, maar ook nadrukkelijk voor personen behorende tot aandachtsgroepen, zoals statushouders en personen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang of instellingen.

Met het invoeren van de opkoopbescherming worden sinds begin dit jaar goedkope koopwoningen beschermd, zodat de voorraad goedkope koopwoningen bereikbaar blijft voor starters en mensen met een kleinere portemonnee.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

We zien dat de woningvoorraad sinds 2018 sterk is gestegen, met ieder jaar ten minste 1.100 woningtoevoegingen. In 2021 zijn er 1.226 woningen netto toegevoegd. Dit betreft het hoogste aantal toevoegingen sinds 2011. Hiermee lopen we voor op de gestelde ambitie. Het aantal woningen in de plancapaciteit is op dit moment voldoende voor de berekende woonbehoefte tot 2030. Wel maken wij ons zorgen over vertraging door stijgende kosten en schaarste aan materialen en personeel. De ontwikkeling is zodanig dat diverse partijen die betrokken zijn via het stadsakkoord bij de realisatie van woningen in Arnhem (ontwikkelaars, corporaties, gemeente) verwachten dat er mogelijk vertraging in woningbouwprojecten gaat optreden. De komende tijd zullen we dit met onze partners blijven monitoren en waar nodig in gesprek gaan om haalbaarheid, betaalbaarheid en snelheid in de woningbouwproductie zoveel mogelijk te behouden. Afgezien daarvan proberen wij ook projecten te versnellen of te verdichten (extra woningen toevoegen).

Ondanks het hoge aantal toevoegingen, ligt er (ook) in Arnhem nog een opgave om ervoor te zorgen dat iedereen betaalbaar kan wonen. Conform het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling wordt voor nieuwe projecten minimaal 30% sociale huur afgesproken. Bij plannen die de afgelopen jaren ‘hard’ werden, is er daardoor steeds meer aandacht voor betaalbaarheid. In bestemmingsplannen en anterieure overeenkomsten die we afsluiten met ontwikkelaars maken we hierover concrete afspraken.

Bij lopende ‘harde’ plannen is het moeilijk om nog te sturen op het vergroten van het aandeel sociale huur en het in positie brengen van corporaties. Wel merken wij dat de invoering van de ‘doelgroepenverordening’ leidt tot hernieuwde gesprekken tussen ontwikkelaars en corporaties. Het aandeel sociale huurwoningen in de harde plancapaciteit ligt lager dan 30%, het aandeel sociale huurwoningen in de zachte plancapaciteit daarentegen ligt hoger dan 30%.

Verder zien we dat met het toevoegen van woningen de differentiatie van wijken moeizaam van de grond komt. Corporaties hebben met name posities in de kwetsbare wijken en in veerkrachtige wijken komen beperkt ontwikkellocaties vrij. Er zijn maar weinig toevoegingen van woningen voor lage inkomens in wijken met mensen met relatief hoge inkomens

Doorstroming bevorderen

Voor doorstroming in het corporatiebezit heeft de gemeente in samenwerking met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. De verhuiscoach voert momenteel de eerste gesprekken met (senioren) inwoners van onze stad. De verhuiscoach begeleidt deze (potentiële) groep verhuizende senioren nu al naar een (nieuwe) woning.

Doorstromingen in het sociale segment bevorderen we ook omdat op Entree woningen worden aangeboden die zijn bedoeld voor 55+-ers en alleen voor die doelgroep beschikbaar zijn.

In nieuwbouwprojecten geven we in toenemende ruimte voor woonvormen voor senioren.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

Met woningcorporaties maken we afspraken over de huisvesting van personen behorende tot aandachtsgroepen. Ook dit jaar reserveren we weer 120 sociale huurwoningen voor personen die uitstromen uit instellingen en opvang. Hoewel we aan het begin dit jaar achterliepen op de taakstelling voor de huisvesting van statushouders, lopen we nu weer op koers.

Ondanks deze afspraken zijn er nog altijd spoedzoekers die geen woning kunnen vinden. Om de huisvestingskansen te vergroten van personen behorende tot aandachtsgroepen, wordt momenteel verkend hoe we flexwoonprojecten mogelijk kunnen maken.

Om ook in de (nabije) toekomst voldoende woningen beschikbaar te hebben voor bijzondere doelgroepen bereiden we een woon-zorgnota voor. Door personele problemen is het opstellen van de woonzorgvisie vertraagd, de verwachting is dat we deze in het najaar aan de raad aanbieden.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

In de stad zien we een grote behoefte aan zelfbouwmogelijkheden en collectieve woonvormen. De Witte Wilgen in Schuytgraaf is momenteel in ontwikkeling en voor Gaardenhage en een CPO-project in Coehoorn worden voorbereidingen getroffen. Momenteel wordt binnen enkele concrete 'zachte' projecten bekeken óf en hoe we CPO-projecten mogelijk kunnen maken, hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op dit moment lopen gesprekken voor de realisatie van flexibele woonvormen op het Merwedeterrein en worden andere locaties verkend. Voor het Merwedeterrein is een substantiële subsidie van het Rijk beschikbaar gesteld.

Uitbreiden woonwagenlocaties

Er is gestart met de pilotlocatie Gelderse Rooslaan. Afgesproken is omde pilotlocaties na elkaar op te pakken om de ervaring uit de eerste pilot te gebruiken. Helaas duurt het bij de Gelderse Rooslaan allemaal wat langer, waardoor de Frieslandsingel nog niet is opgepakt. Daarnaast wordt opnieuw in een compact proces onderzocht of een herinrichting en uitbreiding op de Bethanienstraat kan worden gerealiseerd.

Binnenkort gaat een voorstel naar het college over de toewijzingsregels. Bij instemming van het college is het nieuwe toewijzingssysteem vastgesteld.

Daarnaast wordt er gewerkt aan een voorstel om mogelijk te maken dat woonwagenstandplaats in erfpacht kunnen worden uitgegeven. Tot slot is een voorstel in de maak om de huidige ruimtelijke visie op woonwagenlocaties te herijken en aan te passen naar de eisen van deze tijd.

Huisvesting arbeidsmigranten

Het organiseren van goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten is een taak van veel partijen zoals gemeenten, provincies, werkgevers en huisvesters. Omdat arbeidsmigranten veelal niet gebonden zijn aan één specifieke plek, maar wonen en werken over gemeentegrenzen heen, pakken we dit thema in de regio op.

Afgelopen jaar is in opdracht van de Groene Metropoolregio een beleidskader opgesteld. Hoewel dit beleidskader handige aanknopingspunten biedt om lokaal beleid op te stellen, vonden wij het stuk onvoldoende concreet om ter behandeling en vaststelling aan uw raad aan te bieden. Ook andere gemeenten buigen zich over de status van het stuk. Hierbij zal nog onderzocht moeten worden waar in de regio kwalitatief hoogwaardige huisvesting voor arbeidsmigranten kan worden gerealiseerd. Wij informeren u in 2022 per brief over de voortgang van het proces. In 2023 volgt het kader naar de raad.

In de tussentijd is door het 'facetbestemmingsplan verkamering en woningsplitsing' al geregeld dat panden niet meer verkamerd kunnen worden ten behoeve van het kortdurende verblijf van internationale werknemers. Op die wijze proberen we te voorkomen dat in woonwijken verschillende bewoners samenwonen met zeer conflicterende woon- en leefritmes.

Studentenhuisvesting en starters

In Arnhem hebben we blijvende aandacht voor de positie van starters en studenten.

In samenwerking met de SSH& werken wij toe naar het uitbreiden van het aantal studentenwoningen in Arnhem. De SSH& heeft recentelijk kamers aan de Bergstraat en de Steenstraat toegevoegd aan hun vastgoedportefeuille. In totaal beschikt de SSH& nu over 724 kamers in de gemeente Arnhem. In lijn met de meerjarige afspraken met de SSH& wordt het aantal kamers in de gemeente Arnhem ook in de toekomst verder uitgebreid.

Bij sociale huurwoningen heeft de gemeenteraad via de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020 een systeem vastgelegd waarbij de huisvestingkansen van starters zo groot als mogelijk zijn. Dat komt met name omdat de systematiek waarbij meettijd wordt behouden als beste verhuisketens op gang brengt en daardoor woningen vrijkomen voor starters. Ook in het koopsegment zijn dit jaar de huisvestingskansen van starters vergroot. Door de opkoopbescherming komen starters eerder in aanmerking voor een koopwoning, omdat zij nu minder concurrentie hebben van beleggers.

Daarnaast zetten wij bij zowel de bestaande woningvoorraad als bij nieuwbouwwoningen in op de realisatie van woningen voor kleinere huishoudens. Voor de bestaande woningvoorraad geldt dat splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk zijn. Hierbij gaan wij uit van het facetbestemmingsplan en de eisen van het bouwbesluit. Hierdoor realiseren wij kwalitatieve toevoegingen aan onze woningvoorraad.

Doelgroepenverordening

In februari 2022 is een nieuwe doelgroepenverordening door uw raad vastgesteld. Doel van deze verordening is om een ‘stok achter de deur’ te hebben om het gewenste woningbouwprogramma af te dwingen. Voorheen lukte dat moeilijk, omdat woningcorporaties bij projecten van derden moeilijk in positie kwamen om sociale corporatiehuurwoningen te exploiteren. Sinds de invoering van de doelgroepenverordening merken we dat ontwikkelaars en corporaties sneller tot afspraken komen voor de sociale huurdelen binnen ontwikkelingen.

Ook voor de woningbouwcategorieën ‘middenhuur’ en ‘sociale koop’ biedt de verordening een duidelijk kader en duidelijke spelregels.

Beleid op splitsen en verkameren

In het Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen. Zo is er een facetbestemmingsplan vastgesteld waarin regels over nieuwe verkameringen en splitsingen zijn verankerd. Daarnaast zijn regels over het beheer van kamerverhuurbedrijven opgenomen in de APV. Ook werken we samen met huurders, verhuurders en de omgevingsdienst aan een aanpak ‘goed verhuurderschap’; We merken dat vanuit het Rijk steeds meer instrumenten en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld om te sturen op de woningvoorraad en malafide verhuurderschap. De komende jaren zullen we deze nieuwe instrumenten afwegen tegen bestaand instrumentarium en de bestaande inzet.

Discriminatie op de woningmarkt

Om in Arnhem discriminatie op de woningmarkt in kaart te brengen zijn in 2021 praktijktesten uitgevoerd in de vorm van mystery calls en mystery mails. Hoewel dit soort onderzoeken een preventieve werking hebben, bleek hieruit helaas ook dat discriminatie in onze gemeente veelvuldig voorkomt. We zullen door middel van mystery calls en mystery mails dit onderzoek periodiek herhalen. Zo houden we verhuurders en verhuurmakelaars alert. Ook geven we voorlichting aan woningzoekenden om de meldingsbereidheid te vergroten. We geven ook uitvoering aan het plan ‘Vrij zijn in Arnhem’.

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Voor gestapelde nieuwbouw streven we naar levensloopgeschiktheid. Met corporaties en andere stakeholders zijn we bezig vocht- en schimmelproblemen aan te pakken.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

De wetgever heeft via het Bouwbesluit geregeld dat alle nieuwbouwwoningen tot op zekere hoogte levensloopbestendig moeten zijn.

Conform de Arnhemse Woonprincipes houden we rekening met levensloopgeschikt wonen in onze gemeente. In de sociale huursector kennen we duidelijke normen over wanneer een woning wordt aangemerkt als 'levensloopgeschikt' of 'rolstoeltoegankelijk'. Met corporaties en huurdersorganisaties bekijken we continue hoe we een geschikte match kunnen maken tussen woningen en mensen in verschillende levensfases.

Doorstroming in de verhuisketen voor senioren blijft wel een aandachtspunt in onze gemeente. Een verhuiscoach is sinds kort actief in de gemeente Arnhem om deze doorstroming teweeg te brengen. Het toevoegen van voldoende levensloopgeschikte betaalbare (huur)woningen voor senioren inwoners vergt extra aandacht. Er zijn wel steeds meer projecten in voorbereiding (bijvoorbeeld de Hes en Het Dorp) waarbij we inzetten op woningen voor senioren. Hierbij bestuderen we ook nauwlettend of de hele omgeving geschikt is voor rolstoel en/of rollator.

Daarbij voeren wij met de corporaties en huurdersorganisaties gesprekken over flexibiliteit binnen het woningaanbod van levensloopgeschikt wonen. Door inventief naar ons aanbod corporatiewoningen te kijken zijn mogelijk meer woningen in te zetten als levensloopgeschikt (light)

Gezond binnenklimaat

Het aanpakken van vocht en schimmel heeft voor ons prioriteit. Omdat we zelf niet de eigenaar zijn van woningen in onze stad, stimuleren we woningcorporaties en verhuurders om een gezond binnenklimaat te realiseren. Waar mogelijk, maken we hierover harde afspraken.

Om huurders met vocht- en schimmelproblemen te helpen, hebben we een stappenplan gepubliceerd op onze website. Huurders kunnen met hun klachten terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis ontvangt een gemeentelijke subsidie voor de ondersteuning en advisering van huurders. Mede door het stappenplan hebben in het eerste halfjaar van 2022 zich al meer huurders bij het Huurdershuis gemeld, dan over geheel 2021. Het Huurdershuis fungeert als bemiddelende partij tussen huurder en verhuurder en neemt juridische stappen als dat mogelijk is.

In samenwerking met alle stakeholders hebben we een beter beeld gekregen van de impact van de verschillende aspecten van een gezond binnenklimaat. Vivare, Portaal en Volkshuisvesting hebben inspanningen geleverd om inzicht te krijgen in de problematiek en de vele meldingen. Deze inzichten vormen een goede basis voor een gezamenlijke aanpak. Met deze corporaties zijn we op dit moment bezig met het opstellen van een plan om vocht- en schimmelproblemen aan te pakken. Onderdeel van dit plan is de inzet van een onafhankelijke vocht- en schimmelexpert. Besluitvorming over dit plan dient in het najaar van 2022 plaats te vinden. Ook in de prestatieafspraken die we dit jaar zullen maken met corporaties, zal dit onderdeel zeker terugkomen. We verwachten van de corporaties dat zij serieuze inspanningen leveren om vocht- en schimmelproblemen aan te pakken.

Handhaving minimale woonkwaliteit (amendement 21A58 Minimale woonkwaliteit in begroting)

Aan de ODRA is de opdracht gegeven om nadrukkelijker toe te zien op de woonkwaliteit en regels uit het Bouwbesluit bij bestaande woningen. Omdat in de meeste gevallen de kwaliteit van een woning niet dusdanig slecht is dat de ODRA überhaupt de bevoegdheid heeft om in te grijpen, verkennen we hoe we het mogelijk kunnen maken op een gemakkelijke manier melding te doen, waarbij geen te grote druk wordt gelegd op de capaciteit van de ODRA. Op de website van Arnhem hebben we daarom al wel stappenplannen gepubliceerd over waar bewoners terecht kunnen bij (bijvoorbeeld) problemen met ongezonde woningen of slecht onderhouden woningen.

Woningen verduurzamen

De transitievisie warmte is in 2021 opgesteld in samenwerking met de corporaties en begin 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De renovaties die door de corporaties worden uitgevoerd leiden tot betere energiekwaliteit van de woningen. Dit wordt na afloop van het jaar gemonitord. De urgentie om woningen te verduurzamen wordt steeds hoger, door de enorme stijging van de gasprijzen. Daarom hebben de corporaties en de gemeente in mei 2022 afgesproken om een versnellingsplan verduurzamen bestaande woningen te ontwikkelen. De uitvoering van het project verbeteren particuliere woningen ArnhemOost (gefinancierd vanuit het Volkshuisvestingsfonds) is gestart met collectieve en individuele aanpak (SEWA regeling).

Leefbare woonomgeving

Prestatieafspraken met corporaties
Uit de samenwerkingservaring met corporaties en zorgpartijen blijkt dat de vitaliteit en leefbaarheid van wooncomplexen in belangrijke mate wordt bepaald door een goede mix van bewoners. Met corporaties werken wij verder samen aan de toepassing van de vrije toewijzingsruimte als de situatie in een wijk of buurt daar aanleiding toe geeft. Vrije toewijzingsruimte is essentieel voor goede leefbaarheid. Hiermee kunnen wooncomplexen en de leefomgeving waarbij de leefbaarheid onder druk staat, weer vitaal worden gemaakt. Daarnaast werken we met corporaties aan wijkschetsen en instrumenten om de leefbaarheid en veerkracht van wijken te vergroten.

Nieuwbouw
Bij de woningbouwplannen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de leefbaarheid in bepaalde wijken en het realiseren van een gevarieerd wijkaanbod. Recente voorbeelden hiervan de zijn de gebiedsvisie (Kronenburg) en de inspanningen voor het Ontwikkelperspectief Presikhaaf-3. Nieuwbouw draagt hierbij aan sociale cohesie, veiligheid, verduurzaming en vergroening van de openbare ruimte in de wijk.

Aanpak goed verhuurderschap
Zie inspanning ‘goed verhuurderschap’

Uitvoering Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing
Door het verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximeren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen. Zie verder de inspanning ‘beleid op splitsen en verkameren’.

Goed verhuurderschap

We geven uitvoering aan een Arnhemse aanpak 'goed verhuurderschap” om excessen op de huurmarkt te voorkomen en de veiligheid en leefbaarheid in de wijken te beschermen. Het Huurdershuis geven we jaarlijks een subsidie om huurders bij te staan bij hun woon- en huurproblemen. De afgelopen jaren hebben we bedragen incidenteel verhoogd, om de hulpverlening te verbeteren om zo de positie van huurders te versterken.

Eind 2021 is daarnaast een samenwerking met stichting KKVV tot stand gekomen. Elke particuliere verhuurder mag gedurende 2 jaren gratis gebruik maken van de KKVV-applicatie. Medewerkers van Stichting KKVV informeren en begeleiden verhuurders in Arnhem in het gebruik van de KKVV-applicatie om op die wijze te voldoen aan de uitgangspunten van Goed verhuurderschap. De gemeente Arnhem subsidieert deze activiteiten van Stichting KKVV gedurende deze 2 jaren. De hierbij geformuleerde doelstelling is dat het aantal geregistreerde Arnhemse verhuurpanden, die voldoen aan de uitgangspunten van Goed verhuurderschap, gedurende deze 2 jaren substantieel toeneemt van circa 200 (eind 2021) naar circa 500 (eind 2023). In november 2021 is dit project van start gegaan en loopt momenteel volop. In de eerste helft van 2022 betreft dit circa 350 verhuurpanden.

Opkoopbescherming

Dit jaar was Arnhem een van de eerste gemeenten die de opkoopbescherming invoerde. Doel van de maatregel is het beschermen van koopwoningen in het goedkope en middeldure segment tegen opkoopgedrag door particuliere investeerders, die de woning niet gebruiken om zelf te bewonen, maar om rendement te behalen. Daardoor beschermen we in Arnhem goedkopere koopwoningen, zodat ook starters en mensen met een kleinere portemonnee kans maken op een dergelijke woning.

Arnhem-Oost

Doelen Arnhem-Oost

Zie voor de toelichting hieronder de inspanning 'vier ontwikkellijnen' en de toelichting binnen diverse andere programma's.

Vier ontwikkellijnen

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

In maart 2022 is in lijn met deze doelen de uitvoeringsagenda Arnhem-Oost vastgesteld. Ook is in april 2022 gestart met de uitvoering van het Volkshuisvestingsfonds (SEWA-subsidie) met als doel om woningeigenaren van woningen met een laag energielabel in Arnhem-Oost hun woning te verduurzamen. Onze aanpak voor de Rijke Schooldag en Preventie met gezag zetten we door: er lopen op dit moment twee subsidieaanvraagtrajecten richting het Rijk.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Naar een klimaatadaptieve stad

De uitvoeringsagenda klimaatadaptatie vormt de leidraad voor de planning en prioritering van maatregelen.

Stimuleren en faciliteren

Er wordt veel gebruik gemaakt van de (uitgebreide) subsidiemogelijkheden door bewoners en bedrijven. Initiatiefnemers worden ondersteund met kennis en een financiële bijdrage wanneer ze hun eigen terrein vergroenen of geschikt maken voor infiltratie van hemelwater.

Klimaattoets

De voorbereidingen voor het opzetten van de klimaattoets lopen. Een eerste operationele versie verwachten we voorjaar 2023.

Gebiedsgerichte maatregelen

Op diverse plekken in Arnhem worden projecten uitgevoerd waarmee de klimaatbestendigheid wordt vergroot. Ook wordt er gewerkt aan plannen voor toekomstige projecten waarmee we Arnhem meer klimaatadaptief maken.

Minder verharding

Er is inmiddels een monitoringssysteem ontwikkeld waarmee we kunnen volgen hoe de hoeveelheid verharding zich in Arnhem ontwikkeld. Met ingang van 2023 kunnen we hiermee volgen of in welke mate de hoeveelheid verharding vermindert als gevolg van diverse maatregelen.

Arnhem als koploper

De samenwerking met de onderwijsinstellingen levert ons bruikbare resultaten zoals bijvoorbeeld de studie "Arnhem 2120" en de Arnhemse hittekaart die najaar 2022 zal zijn geactualiseerd

Arnhems groen versterken

Op diverse fronten werken we aan de versterking van het Arnhemse groen. De groenvisie vormt daarbij onze leidraad.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Op regelmatige basis hebben wij gesprekken met onze pachters en met stichting ARK. We onderzoeken gezamenlijk welke mogelijkheden er zijn binnen de pachtcontracten over te stappen naar een duurzame vorm van landbouw. Dit proces verloopt in kleine stappen en vraagt veel afstemming en overleg.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Het aanplanten van extra bomen en bos loopt voorspoedig. Op diverse hittegebieden in de stad zijn extra bomen geplant zoals aan de Jansbuitensingel en in de Steenstraat. Het wijkklimaatbosje in Presikhaaf is aangeplant samen met schoolkinderen uit de wijk. Het verzorgen van de groeiplaatsen van oudere park- en stadsbomen loopt conform planning. We betrekken het Boom Kwaliteitsteam Arnhem en de Arnhemse Bomenbond om te komen tot een beheerplan voor de Beukenlaan. Het streven 10.000 extra bomen te planten ligt op schema

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

In 2022 zijn extra medewerkers in dienst getreden zodat er volop gewekt kan worden aan het uitvoeren van noodzakelijke kwaliteitsverbeteringen. We werken aan betere bosbodems waar water wordt vastgehouden, stikstof wordt gebufferd en er voldoende licht op de bodems komt om een kruiden en struiklaag van diverse soorten te ontwikkelen. Komend najaar worden soorten met rijker strooisel (loofsoorten) aangeplant in Sonsbeek, Koningsheide en Kemperheide.
Onze boswachters hebben een Instagram account zodat ook via de social media er ruime aandacht is voor wat er zich afspeelt in onze bossen en parken.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

Bij nieuwbouwwoningen is het natuurinclusief bouwen een verplichting in de bestemmingsplannen. Een mooi voorbeeld zijn de woningen voor veld 23 in Schuytgraaf waarbij bewoners, architect en gemeente samen invulling geven aan het natuurinclusief bouwen. De doorontwikkeling van het puntensysteem staat voor 2023 op de planning.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

De monitoring is opgestart en loopt conform afspraken. De eerste resultaten en een daarop gebaseerd ontwikkeladvies verwachten we eind 2022

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Dit is een continue en doorlopend proces. Ecologische inrichting en beheer is en blijft ons uitgangspunt. Een recente uitbreiding van ons ecologisch maaibeheer is dat we in de parken en bossen vanaf dit voorjaar niet onder kroonprojecties (boomkronen) maaien hierdoor wordt onder andere in de actieve wortelzone meer vocht vast gehouden. Dit leidt tot beter bodems met meer biodiversiteit zowel boven als ondergronds. Bij de stadsbomen is dat voor aankomend groeiseizoen in voorbereiding.
Verder laten we het dode hout achter in de bossen en leggen we samen met vrijwilligers in plantsoen takkenrillen aan waar allerlei soorten (kleine zoogdieren, insecten, amfibieën en vogels) bij gebaat zijn.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.
De monitoring is opgestart en loopt conform afspraken. De eerste resultaten en een daarop gebaseerd ontwikkeladvies verwachten we eind 2022.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. In de wijken ’t Arnhemse Broek, Elderveld, Sint Marten & Sonsbeek, Klarendal, Alteveer / Cranevelt, zijn al Wijkgroenagenda’s opgesteld. We zijn nu gezamenlijk met bewoners bezig om alle hierin genoemde maatregelen uit te voeren.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen

Aandacht voor dierenwelzijn

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

In de tweede helft van het jaar staat gepland om maatregelen te nemen om verzorgers te ondersteunen die daartoe niet (meer) in staat zijn.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We hebben inmiddels de Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten gecontinueerd. Daarnaast hebben we de (veel bezochte) dierenwelzijnspagina van de gemeente aangevuld met informatie over wat er komt kijken bij het hebben van een huisdier, mogelijkheden voor tijdelijke hulp bij verzorging en bijdrage in dierenartskosten en het belang van chippen en registreren van huisdieren. En het Dierentehuis Arnhem e.o. is zeer zorgvuldig bij het plaatsen van zwerfdieren bij een nieuw thuis.

Helpen van ouderen, zorgbehoevenden en minima die niet (meer) goed kunnen zorgen voor hun huisdieren

We hebben inmiddels de Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten gecontinueerd. In de tweede helft van het jaar gaan we netwerken voor opvang van huisdieren bekend maken.

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Het zoeken van een oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels loopt. Bestuurlijke voorstellen hiertoe zijn gepland in de tweede helft van het jaar.
De informatie over honden op onze internetpagina is aangepast.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. wil nieuwbouw plegen waardoor de dierenverblijven weer voldoen aan de huidige eisen. Het Dierentehuis heeft hiervoor echter een gemeentegarantie nodig. Wij staan daar positief tegenover. De verwachte oplevering van de nieuwbouw is medio 2024.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Overlast door duiven en ganzen wordt zoveel mogelijk voorkomen door hun populaties beheersbaar te houden. Daartoe worden eieren behandeld zodat ze niet uitkomen of weggenomen.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Actie richting de provincie over zwerfkatten is gepland in de tweede helft van dit jaar. De aanbesteding van preventieve plaagdierbeheersing vanaf 2023 is in voorbereiding.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

De overlegcyclus moet nog gestart worden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Reductie hoeveelheid restafval

Sinds het stoppen met diftar is de hoeveelheid restafval per inwoner weer toegenomen. Dit lag in de lijn der verwachting. In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers door de Raad vastgesteld. De hierin opgenomen maatregelen moeten weer gaan leiden tot het reduceren van de hoeveelheid restafval.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

Zoals hierboven genoemd, is de nieuwe afvalkoers door de raad vastgesteld.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2022	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	42.159	0	42.159
Baten	43.145	0	43.145
Saldo lasten en baten	986	0	986
Toevoegingen aan reserves	4.071	0	4.071
Onttrekkingen aan reserves	7.013	0	7.013
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.942	0	2.942
Prognose resultaat	3.928	0	3.928

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	0						
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Bijlage 2 Budgetoverhevelingen

Budgetoverhevelingen 2021

Vorig jaar zijn budgetten overgeheveld naar het huidige jaar omdat de activiteiten en doelen die hiermee gerealiseerd moesten worden, niet of in onvoldoende mate tot uitvoering waren gekomen in 2021. In deze bijlage is toegelicht wat de voortgang is op de overgehevelde budgetten.

Wijken algemeen

Onderwerp:	Schulddienstverlening Ondernemers
Bedrag:	€ 210.000
Toelichting:	Het over te hevelen bedrag was te hoog ingeschat. Er is € 176.000 overgeheveld naar 2022. Dit bedrag is niet volledig besteed voor de Pilot Geldzaken & Ondernemen in 2021 en wordt in 2022 volledig uitgegeven aan de implementatie van Geldzaken & Ondernemen als structurele dienstverlening.

Onderwerp:	Ontmoeten en Verbinden
Bedrag:	€ 95.400
Toelichting:	De middelen werden ingezet ter verdere ontwikkeling van Makelpunt Arnhem. Daarnaast worden de middelen ingezet voor een akoestisch onderzoek en bouwkundig advies ten behoeve van DWS/MFC De Malburcht. De verwachting is dat in het 4e kwartaal van 2022 alle middelen zijn besteed.

Onderwerp:	Parkeerplan
Bedrag:	€ 530.000
Toelichting:	De middelen worden ingezet ter vergroening van de Spijkerbuurt, het beperken van wateroverlast en de aanschaf van klinkers om het beton te vervangen. De verwachting is dat in het 4e kwartaal van 2022 alle middelen zijn besteed.

Onderwerp:	Uitvoeringsplannen
Bedrag:	€ 423.000
Toelichting:	<u>Noord-Oost</u> - € 40.000 Kansrijk opgroeien - de middelen worden onder andere ingezet voor extra begeleiding door een Mobility Mentoring coach. De verwachting is dat in het 4e kwartaal van 2022 alle middelen zijn besteed. <u>Schuytgraaf/Elderveld</u> - € 48.000 Meerkosten kapschuur Hoogstambrigade - de verwachting is dat de kapschuur medio september 2022 wordt opgeleverd en conform investeringsbudget is (totaal € 98.000) - € 60.000 Bewonersondersteuning - dit budget is volledig verleend aan de uitvoering van bewonersondersteuning door Rijnstad - € 140.000 Ontmoeting jongeren plek - er is uitvoering gegeven aan het tweede en derde punt van de motie 21M32, het verkennen van een geschikte locatie. Daarnaast worden de activiteiten voor jongeren voortgezet in de mobiele voorziening. De kosten bedragen t/m juli € 19.000. Voor het onderzoeken van de realisatie van de bouw wordt € 25.000 verwacht. Daarnaast zal voor het voortzetten van activiteiten in de mobiele voorziening € 25.000 nodig zijn. Het restant budget van € 80.000 kan worden ingezet voor de realisatie van de jongerenplek, daarvoor volgt een apart raadsvoorstel. <u>Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg</u> - € 135.000 Ontmoetingsplek Croydonplein - de middelen worden ingezet ter doorontwikkeling van Verbindingscentrum De Fontein alsmede enkele interieurprojecten zoals een aanpassing van het mindervaliden toilet. De verwachting is dat in het 4e kwartaal van 2022 alle middelen zijn besteed.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Onderwerp:	Burgerzaken
Bedrag:	€ 500.000
Toelichting:	De verwachte overheveling was destijds ingeschat op € 500.000, uiteindelijk is op basis van uitnutting per saldo € 400.000 overgeheveld. Het project 'Doorontwikkeling Burgerzaken' heeft vertraging opgelopen. Zie hiervoor ook de tekst bij 'Vooraankondiging budgetoverhevelingen 2022'.

Onderwerp:	Kerkenvisie
Bedrag:	€ 75.000
Toelichting:	In het derde kwartaal zullen de werkzaamheden voor de inventariserende fase van het ontwikkelen van een integrale kerkenvisie afgerond worden. Het opstellen van de visie is naar verwachting eind 2022 klaar.

Onderwerp:	Invoeringsbudget wijksturing
Bedrag:	€ 200.000
Toelichting:	De doorontwikkeling naar aanleiding van de evaluatie van Van Wijken Weten leidt op bepaalde punten/onderwerpen tot kosten. Nu voorziene kosten voor de 2e helft van 2022 hebben betrekking op het onderwerp verbetering financiële sturing Van Wijken Weten en betreft de 1e van 3 fasen.

S01 Veiligheid

Onderwerp:	Veiligheid Algemeen
Bedrag:	€ 350.000
Toelichting:	Onder andere door hogere personele kosten/inhuurkosten, het opstellen van diverse actieplannen, advies Preventiecampagne en inzet stadsmariniers is er € 269.000 minder toegevoegd aan de reserves waardoor er per saldo € 81.000 is overgeheveld naar 2022. Deze middelen zijn besteed aan: - Inhuur Online jongerenwerk AM support - Inhuur stadsmarinier - het opstellen van een actieplan overlast

S05 Cultuur

Onderwerp:	Coronamiddelen Cultuur
Bedrag:	€ 2.000.000
Toelichting:	Zowel in 2020 als in 2021 heeft de gemeente Arnhem gelden van het Rijk ontvangen om gevolgen van corona binnen de Culturele en Creatieve sector op te vangen. Gemeente Arnhem besteedt deze gelden om onder andere exploitatietekorten bij culturele instellingen te compenseren alsook om een transitie binnen het culturele veld te faciliteren om de sector voor de toekomst wendbaar en weerbaar te maken. In december 2020 en april 2021 zijn Arnhemse steunpakketten Kunst & Cultuur vastgesteld, De middelen voor 2021 van in totaal € 2,7 miljoen zijn niet allemaal in 2021 uitgeput, maar o.a. gereserveerd voor exploitatietekorten 2021 en enkele tijdelijke regelingen, waaronder een tweede aanvraagronde voor de regeling Transitie Cultuur Arnhem 2.0. In november 2021 is het Arnhems steunpakket Kunst en Cultuur 2022-2023 gelanceerd toen bleek dat er van het Rijk nog een bijdrage van ruim € 6 ton kwam. Hierbij is voortgebouwd op de pijlers uit het eerdere steunpakketten met focus op het verder faciliteren van transitie binnen de sector. De middelen zijn en worden in 2022 en 2023 ingezet, dit mede vanwege te verwachten na-ijleffecten van de coronacrisis voor de sector. In februari 2022 is de raad geïnformeerd over het ‘Aanvullend Arnhems steunpakket kunst en cultuur 2022- 2023’ (553999) waarbij de nadruk lag op extra maatregelen voor individuele makers en culturele organisaties. . Er is in 2022 tot nu toe ongeveer € 1 mln uitgegeven van deze middelen, het restant zal verdeeld over rest van 2022 en 2023 worden uitgegeven, conform het eerdergenoemde ‘Arnhemse steunpakket kunst en cultuur 2022 – 2023’.

Onderwerp:	Beeldende kunst
Bedrag:	€ 40.000
Toelichting:	Dit bedrag is bedoeld voor de aankoop van een kunstwerk uit de Sonsbeektentoonstelling, die in de zomer van 2021 heeft plaatsgevonden. Momenteel is de gemeente nog bezig met de aankoop van dit kunstwerk (zo is er een proefstrook aangelegd om o.a. het maaibeleid uit te testen), deze middelen nog beschikbaar voor moeten blijven. Aankoop in het najaar voorzien; realisatie in voorjaar 2023.

Onderwerp:	Huisvesting creatieve en culturele sector (subsidieregeling Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen)
Bedrag:	€ 120.000
Toelichting:	Op 20 juli 2021 is de subsidieregeling Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen vastgesteld (zaak 588854). Deze regeling is opgesteld om invulling te geven aan het door de raad vastgestelde 'Plan van aanpak Huisvesting creatieve en culturele sector 2021 – 2024' (zaak 499771). Het doel van deze subsidieregeling is het realiseren van nieuwe ateliers, expositieruimtes en/of werkruimtes voor creatieven door het subsidiëren van kosten voor planvorming en/of haalbaarheidsonderzoek van een creatief bedrijfsverzamelgebouw. De looptijd van de subsidieregeling is van 1 augustus 2021 tot en met 31 december 2024. Halverwege 2022 is dit bedrag van € 80.000 geheel uitgegeven.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Onderwerp:	Regionale middelen in het kader van Participatie
Bedrag:	€3.500.000,-
Toelichting:	Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie. De ontvangen middelen dienen beschikbaar de blijven voor de regio. Uiteindelijk is een bedrag van € 3.314.343 overgeheveld dat als volgt besteed is: • Uitvoering geven aan plan Jeugdwerkloosheid tot en met 2024. De beschikbare middelen worden begroot en ingezet over de jaren 2022-2024 (conform plan van aanpak). • Opstart voor het Regionaal Mobiliteitsteam. De huidige inzet wordt bekostigd uit de ontvangen subsidie, gelden zijn noodzakelijk voor RMT 2023. Zie hiervoor ook de tekst bij 'Vooraankondiging budgetoverhevelingen 2022'. • Middelen voor projectactiviteiten uitgevoerd op de pro-vso scholen zijn uitgekeerd aan de scholen. • Uitvoering geven aan de realisatie van projecten die passen bij de regionale strategische agenda. Een groot deel van deze middelen is via Perspectief op Werk bij de regio binnengekomen. Deze uitvoering stagneert op enkele deelprojecten. Zie hiervoor ook de tekst bij 'Vooraankondiging budgetoverhevelingen 2022'. • Uitvoering geven aan het organiseren van de samenwerking in de regio. Een aantal vacatures ter ondersteuning aan de regionale samenwerking is in 2022 ingevuld maar een aantal vacatures zijn nog vacant danwel nog niet opengesteld.

Onderwerp:	TOZO
Bedrag:	€ 320.000
Toelichting:	Met deze budgetoverheveling zijn gelden beschikbaar gebleven voor capaciteit om TOZO-uitkeringen waar dit nodig is gebleken terug te vorderen in de komende jaren. In 2022 is vooralsnog +/- € 200.000 uitgegeven hiervoor. De verwachting is dat minimaal het resterende budget aan het eind van 2022 benodigd zal zijn om de terugvorderingen in de komende jaren uit te kunnen voeren. Dit is in lijn met de budgetoverheveling zoals deze bij de budgetoverhevelingen 2021 is voorgesteld.

Onderwerp:	Actieplan Werk
Bedrag:	€ 500.000
Toelichting:	Deze budgetoverheveling heeft niet plaatsgevonden, het budget is in 2021 volledig ingezet.

Onderwerp:	Pilot: ondersteuning op maat armoedeval (werken moet lonen)
Bedrag:	€ 180.000
Toelichting:	De pilot heeft een looptijd van 2 jaar en er was € 100.000 beschikbaar voor 2021 en € 100.000 voor 2022. De pilot is bedoeld om middelen in te zetten voor de armoedeval op het moment dat inwoners starten met verdienen en door het overschrijden van grenzen het recht op toeslagen verliezen. De pilot kan de inwoners in de overgangsperiode voorzien van hulpmiddelen om het werken te stimuleren. Zoals een fiets, reiskostenvergoeding, stoel, beeldscherm etc. De pilot stopt dit jaar, maar er is nog € 180.000 beschikbaar. Met de actuele ontwikkelingen (koopkrachtdaling en energiekosten) op bestaanszekerheid wordt nu bekeken hoe we de middelen binnen armoede kunnen inzetten.

S08 Welzijn en inclusie

Onderwerp:	Maatschappelijke Opvang
Bedrag:	€ 650.000
Toelichting:	De overgehevelde middelen van 2021 zijn ingezet met als doel de vernieuwing van de opvang en de beweging van opvang naar wonen voort te zetten. Middelen zijn onder andere bestemd voor project Akkerwinde en tijdelijke uitbreiding van opvang of voor doorstroom van opvang. Wel is zichtbaar dat de voortgang afhankelijk is van de beschikbaarheid van een nieuwe locatie(s). Hier zal nog verdere inzet op plaatsvinden in 2022.

Onderwerp:	Inclusie Anti Discriminatie
Bedrag:	€ 30.000
Toelichting:	De overgehevelde middelen vanuit 2021 worden ingezet voor een Campagne meldingsbereidheid. Deze middelen zullen volledig worden ingezet in 2022.

Onderwerp:	Rijnstad (De Madser)
Bedrag:	€ 240.000
Toelichting:	Dit overgehevelde budget is gereserveerd ten behoeve van de verbouwing van het stedelijk jongerencentrum De Madser dat in beheer is bij Rijnstad. Rijnstad gaat hiervoor vóór 1 augustus van dit jaar bij gemeente en provincie een plan en een subsidieaanvraag indienen. De verwachting is dat daarmee het gereserveerde budget nog dit jaar zal worden aangesproken en uitgenut.

Onderwerp:	Gezond en Mentaal Welzijn (Blokhuis middelen)
Bedrag:	€ 820.000
Toelichting:	Het restant van de Blokhuismiddelen wordt dit jaar nog voor een deel besteed conform de lijn zoals die in het raadsvoorstel ‘Budgetoverheveling 2021’ voor de diverse onderdelen is opgenomen, dus ten behoeve van zorg- en welzijnsactiviteiten voor jongeren en ouderen. Voor een ander deel is het voornemen deze middelen dit jaar in te zetten ter dekking van Botoc-gerelateerde bestedingen, waaronder jongerenwerk en Preventie Interventie Team. Deze bestedingen passen binnen de inhoudelijke kaders van het Blokhuisbudget. De verwachting is dat het Blokhuisbudget met deze bestedingen naar verwachting dit jaar volledig wordt uitgenut.

Onderwerp:	Inclusie - Positie inwoners met een beperking versterken
Bedrag:	€ 90.000
Toelichting:	Uiteindelijk is er vanuit 2021 minder overgeheveld naar 2022, €62.370 in plaats van €90.000. Van de overheveling had € 33.247 betrekking op het toegankelijk maken van de openbare ruimte en dat zetten we in 2022 volledig in. Daarnaast is € 15.000 overgeheveld voor het inclusief en toegankelijk maken van speeltuinen en € 14.123 voor het uitvoeringsplan VN-verdrag handicap. Ook deze posten verwachten we in 2022 volledig in te zetten.

Onderwerp:	Burgerparticipatie
Bedrag:	€ 50.000
Toelichting:	Voortkomend uit het addendum coalitieakkoord 2021 was € 50.000 begroot voor wijkpanels. Deze middelen zijn in 2021 doorgeschoven naar 2022. Naar verwachting zal daarvan alleen € 10.000 worden aangewend. Deze mindere besteding van € 40.000 wordt veroorzaakt doordat de pilots door bestaande formatie worden uitgevoerd in plaats van inhuur. Er wordt nog volop gezocht naar een eindgebruiker in de wijken Presikhaaf en De Laar, alvorens het wijkpanel (participatie-instrument) te kunnen gebruiken. Naar verwachting gaat in ieder geval wijkpanel De Laar draaien als pilot. De verwachte, resterende € 40.000 zal vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve.

S09 Gezondheid en sport

Onderwerp:	Gezond in de stad
Bedrag:	€ 158.000
Toelichting:	Bij de jaarafsluiting 2021 is uiteindelijk niet een bedrag van € 158.000 overgeheveld naar het jaar 2022, maar een bedrag van € 78.000. Deze middelen worden ingezet voor het aanschaffen en plaatsen van watertappunten in de stad. Naar verwachting zal daarmee het bedrag van € 78.000 volledig besteed zijn.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Onderwerp:	Omgevingswet
Bedrag:	€ 100.000
Toelichting:	

Onderwerp:	Bodemonderzoek en -sanering
Bedrag:	€279.000
Toelichting:	De tot nu toe in 2022 uitgegeven middelen, € 25.000, zijn ingezet voor sanering en monitoring van spoedlocaties, en bodemonderzoek- en sanering op beheer- en ontwikkellocaties. Voor vergelijkbare werkzaamheden staat nog € 80.000 gepland. Daarnaast is de verwachting dat het resterende bedrag, € 174.000, gereserveerd moet worden voor de grondwal en woonwagenterrein aan Bethaniënstraat, omdat dit jaar de omvang en variant van de sanering worden heroverwogen. Aangezien de startdatum van de werkzaamheden nog niet bekend is kan het nodig blijken om een deel van dit budget door te schuiven naar 2023.

Onderwerp:	Plancapaciteit verstedelijkingsopgave
Bedrag:	€ 101.000
Toelichting:	Bij de jaarrekening 2021 is een bedrag van € 182.000 overgeheveld naar 2022. In 2022 wordt dit budget ingezet voor plankosten voor onder andere het ontwikkelperspectief Spoorzone Oost en het ontwikkelperspectief Elderveld.

Onderwerp:	Sanering grondwal en herinrichting/uitbreiding woonwagenkamp Bethaniënstraat
Bedrag:	€ 3.878.000
Toelichting:	De verwachting is dat de sanering van de grondwal aan het einde van dit jaar start. Dan is de sanering aanbesteed en zijn de verplichtingen aangegaan. De kosten voor de sanering van de wal worden begroot op € 2,1 miljoen. Voor wat betreft de herinrichting en uitbreiding van de locatie zijn we toch weer aan het kijken of we een plan hiervoor kunnen maken. Stel dat dit leidt tot een besluit over herinrichting en uitbreiding zullen de hiervoor gereserveerde middelen niet dit jaar worden besteed maar wel nodig zijn voor het jaar/jaren daarna.

S12 Wonen en leefomgeving

Onderwerp:	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering controles en handhaving
Bedrag:	€ 146.000
Toelichting:	Conform het Plan van Aanpak 'Verkamering en Woningsplitsing' heeft de gemeenteraad voor de jaren 2020 t/m 2022 jaarlijks € 110.000 beschikbaar gesteld voor het verhogen van het aantal handhavingsacties door de ODRA bij kamerverhuurbedrijven. Door deze extra capaciteit werd de ODRA in staat gesteld om in enkele jaren alle verkamerde panden te controleren. Van het budget 2021 is er eind 2021 een bedrag van € 102.000 overgeheveld naar 2022. Door de corona crisis was het in 2021 niet goed mogelijk om grootschalig controlebezoeken uit te voeren. In 2022 zijn de controles weer opgestart. De ODRA heeft met de Brandweer afspraken gemaakt om het tempo te verhogen. De verwachting is dat eind 2022 2/3 van alle bedrijven gecontroleerd is. Dit betekent dat het budget van 2022 (€ 110.000) nodig zal zijn om in 2023 de resterende bedrijven te controleren.

Onderwerp:	Kwaliteitsimpuls openbare ruimte
Bedrag:	€ 260.000
Toelichting:	In 2021 is gestart met de voorbereiding van een aantal vergroeningsprojecten: Willemsplein Noord, Presikhaaf 1, Vrij Nederlandstraat, Aalburgstraat, Stationsomgeving Presikhaaf. De uitvoering vindt plaats in 2022.

Vooraankondiging budgetoverhevelingen 2022

In deze paragraaf worden vooraankondigingen gedaan voor de budgetoverheveling 2022. De definitieve overhevelingen dit jaar zullen later worden aangeboden middels de Nota budgetoverheveling 2022.

Wijken algemeen

Onderwerp:	Energiearmoedefonds
Bedrag:	pm
Toelichting:	In het coalitieakkoord € 5 mln. beschikbaar gesteld voor 2022 en € 5 mln. voor 2023 om inwoners te ondersteunen bij het betalen van de energierekening. De gestegen energielasten raken de bestaanszekerheid van onze inwoners en we gaan daarom ook inzetten op het stimuleren van de koopkracht van Arnhemmers. Het streven is om het budget voor 2022 ook in 2022 volledig in te zetten, maar het ontwikkelen en uitvoeren van deze plannen naast alle andere initiatieven rond energiearmoede en de energietoeslag kan betekenen dat een deel van het budget niet in 2022 maar in 2023 wordt uitgevoerd.

Onderwerp:	Uitvoeringsplannen
Bedrag:	€ 80.000
Toelichting:	Schuytgraaf/Elderveld -- Zie hiervoor de tekst bij Budgetoverhevelingen 2021. Om de binnenlocatie voor jongeren te realiseren, kan naar verwachting € 80.000 van de vanuit 2021 € 140.000 overgehevelde middelen worden ingezet. Deze middelen zullen dan een tweede keer worden overgeheveld. Voor de realisatie van de locatie volgt een apart raadsvoorstel in 2022.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Onderwerp:	Burgerzaken
Bedrag:	€ 750.000
Toelichting:	Het project 'Doorontwikkeling Burgerzaken' heeft vertraging opgelopen. Dit is onder meer het gevolg van de overgang naar een nieuwe ICT omgeving en hoge werkdruk. Deze doorontwikkeling betreft deels eigen ambities (o.a. digitale archivering, koppeling applicaties), maar ook wettelijke eisen. Voor de doorontwikkeling is budget in de begroting opgenomen. De verwachting is dat er van 2022 naar 2023 wederom een bedrag doorgeschoven moet worden. De totale budgetoverheveling 2022 wordt op dit moment ingeschat op € 750.000.

S01 Veiligheid

Onderwerp:	Experiment Gesloten Coffeeshopketen
Bedrag:	€ 280.000
Toelichting:	In het regeerakkoord van 2017 is afgesproken dat er een experiment komt met de teelt en verkoop van hennep of hasjiesj voor recreatief gebruik. De verdeling over de gemeenten is voor elk van de jaren gelijk en gebaseerd op een vaste component en een variabel deel, afhankelijk van het aantal coffeeshops per gemeente. Arnhem ontvangt voor 2022 tot en met 2024 elk jaar € 162.500. Van deze gelden dient het gehele project bekostigd te worden. Op dit moment bevindt het experiment zich nog in de opstartfase. De experimenteerfase zal hierna volgen en zal 4 jaar duren. De reeds ontvangen middelen zijn tevens noodzakelijk om hieraan uitvoering te geven. De reeds ontvangen bijdrage moet daarom ook naar 2023 worden overgeheveld.

S02 Bereikbaarheid

Onderwerp:	Ontwikkelen duurzaam mobiliteitsplan
Bedrag:	€ 350.000
	In het coalitieakkoord is in 2022 een bedrag van € 500.000 opgenomen voor het ontwikkelen van een duurzaam mobiliteitsplan. In 2022 zal gestart worden en de ontwikkeling zal naar verwachting doorlopen in 2023.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Onderwerp:	Regionale middelen in het kader van Participatie
Bedrag:	€1.500.000
	Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie. De ontvangen middelen dienen beschikbaar te blijven voor de regio. Naar verwachting zullen we van 2022 naar 2023 wederom een bedrag doorschuiven, zodat de middelen beschikbaar blijven voor de regio en daarmee de projecten en het nieuwe jaarplan van de Arbeidsmarktregio uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast verwachten we met de septembercirculaire nog extra middelen voor de regio (Dichterbij dan je Denkt). De eerste inschatting is dat dit circa €400.000 zal zijn. Met de 3e Turap wordt het definitieve budget meegenomen. Deze middelen zullen, gezien de termijnen en duur van de hieruit voortvloeiende activiteiten, niet in 2022 (volledig) worden besteed. Waardoor ze (grotendeels) dan ook doorschuiven naar 2023. De totale budgetoverheveling 2022 wordt op dit moment ingeschat op € 1.500.000; bestaande uit zowel budgetten uit 2021 als uit nieuwe middelen: - Regionaal Mobiliteits Team (RMT) € 300.000 Het Rijk heeft aangekondigd het RMT ook in 2023 door te laten lopen. Daarbij is de doelgroep voor het RMT ook verbreed. De effecten hiervan zijn nog niet duidelijk. Daarnaast moeten we tijdig de benodigde capaciteit en dienstverlening inkopen om de voortgang te waarborgen. - Regionale Aanpak Jeugdwerkloosheid € 200.000

	Niet alle projecten kunnen dit jaar worden uitgevoerd, waardoor er middelen overblijven. Doordat er voor het jaar 2023 en 2024 echter een wat lager budget is dan begroot, kan het restant van 2022 dit deels opvangen. - Perspectief op werk (POW) € 400.000 Op enkele projecten is minder vraag dan verwacht, dan wel stagneert het project, waardoor niet alle middelen zullen worden besteed. - Versterking Arbeidsmarktregio € 200.000 Onder andere door het niet tijdig kunnen invullen van vacatures, wordt dit budget naar verwachting niet volledig benut. - Dichterbij dan je denkt € 400.000 Di betreft de huidige inschatting van extra middelen vanuit het Rijk om een impuls te geven aan het matchen van werkzoekenden en werkgevers. De plannen hiervoor zijn in voorbereiding en zullen, vanwege de termijnen, ook in 2023 doorlopen. De definitieve uitkering volgt in de septembercirculaire.

S05 Cultuur

Onderwerp:	Erfgoeddeal
Bedrag:	€ 574.000
Toelichting:	Voor het project Velperweg is een bijdrage ontvangen van de Erfgoeddeal via de gemeentefondsuitkering in 2021. Middels de BR taakmutaties zijn deze baten beschikbaar gebleven voor 2022 en is in 2022 een onttrekking aan deze BR taakmutaties begroot om de kosten te kunnen dekken. De kosten die hiervoor worden gemaakt, worden echter verwacht in 2023. Daarom willen we in de nota budgetoverhevelingen zowel de baten als de lasten overhevelen naar 2023.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Onderwerp:	TOZO
Bedrag:	€ 100.000
Toelichting:	In 2021 zijn gelden voor TOZO overgeheveld naar 2022 om capaciteit in te kunnen zetten op het terugvorderen van TOZO-uitkeringen waar dit nodig is. in 2022 is een groot deel van dit budget ingezet, echter zal de terugvordering van deze uitkeringen doorlopen. Daarom wordt voorgesteld, overeenkomstig de originele budgetoverheveling, om de overgebleven gelden ook beschikbaar te houden voor de terugvorderingen.

Onderwerp:	Impuls integraal werken (Versterking dienstverlening gemeenten)
Bedrag:	€ 510.000
Toelichting:	Als onderdeel van het versterken van de gemeentelijke dienstverlening stelt het kabinet voor drie jaar middelen beschikbaar, waarmee gemeenten een impuls kunnen geven aan het ontwikkelen van een integrale dienstverlening. Voor de aanpak van meervoudige problematiek in het sociaal domein krijgen gemeenten incidenteel deze extra middelen om methoden voor integraal werken te ontwikkelen en geleerde lessen beter met elkaar te delen. Het gaat om een bedrag van € 510.000 in 2022 en € 40.000 in 2023. Het beeld op de inzet van deze middelen zijn we nog scherp aan het stellen. In elk geval wordt het ingezet voor de voorbereiding op de WAMS (Wetvoorstel aanpak meervoudige problematiek in het sociaal domein), de uitrol van de Doorbraakmethodiek, de implementatie van Mobility Mentoring en het samenwerken in de wijken. Keuze is dan straks of we het resterende budget overhevelen of dat dit vrijvalt in de algemene middelen.

S08 Welzijn en inclusie

Onderwerp:	Maatschappelijke opvang
Bedrag:	€ 950.000
Toelichting:	Zoals al aangegeven in de raadsinformatiebrief "opvang dakloze jongen" (zaaknummer 673913) zijn in de meicirculaire 2022 voor de brede aanpak daklоosheid middelen toegevoegd aan de decentralisatieuitkering MO. Hiermee kan voor 1,5 jaar incidentele subsidie aan Pactum voor tijdelijke uitbreiding capaciteit opvang dakloze jongeren bekostigd worden. Hiervoor zal een budgetoverheveling naar 2023 nodig zijn.

Bijlage 3 Investeringen

Jaarlijks wordt het Meerjarig InvesteringsPlan (MIP) in de Begroting geactualiseerd. In deze Turap wordt gerapporteerd over de verwachtingen rondom de realisatie van de begrote investeringen halverwege het jaar 2022. Dit betreft begrote investeringen uit de begroting 2022, vanuit voorgaande jaren naar 2022 doorgeschoven investeringen en tussentijds vastgestelde investeringen door de raad.

In onderstaande tabel is weergegeven wat de begrote investeringen voor 2022 zijn. In de toelichting op de tabel is per programma aangegeven of er grote afwijkingen worden verwachten en zo ja op welke investeringen deze afwijkingen worden verwacht.

Programma	Begroting incl 2022	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000		
IS00 Bestuur, dienstverlening en financiën	4.260	2.360
IS01 Veiligheid	220	220
IS02 Bereikbaarheid	28.003	625
IS03 Economie	250	250
IS04 Onderwijs	33.434	28.500
IS05 Cultuur	650	650
IS09 Gezondheid en sport	5.562	5.562
IS10 Klimaat, energie en milieu	757	757
IS12 Wonen en leefomgeving	13.034	13.034
Totaal	86.170	51.958

In onderstaande tabel is een nieuwe investering opgenomen. Deze is separaat toegelicht in onderstaande tekst. De nieuwe investering is reeds verwerkt in de prognose van de bovenstaande tabel.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Investering	625						
IS02 Bereikbaarheid	625		Mobilitietsprojecten	N	I	BR	J

Voortgang op lopende investeringen

Programma S00
Op dit programma zijn duurzaamheidsinvesteringen, investeringen in machines en inrichting van kantoorhuisvesting en het wagenpark begroot. Deze zullen niet in 2022 tot uitvoering komen c.q. geleverd worden. Het gaat om een totaal begroot bedrag van €1,9 miljoen. Voor € 1 miljoen betreft het kredieten voor de kantoorhuisvesting. Hier wordt zeer terughoudend mee omgegaan in afwachting van de huisvestingsplannen en zullen bij niet besteding worden doorgeschoven naar 2023.

Programma S02:
Het project Blauwe Golven is volop in voorbereiding.
In afwijking van het raadsvoorstel (met zaaknummer 463845 Blauwe Golven) waarin opgenomen is dat het totale investeringsbedrag in het meerjareninvesteringsplan (MIP) dient te worden opgenomen in het jaar van oplevering (toen naar verwachting in 2022), stellen we nu vast dat de totale afronding van het project - volgens huidige planning – in 2023 haalbaar moet zijn.

Programma S04
Naar verwachting wordt er voor investeringen in onderwijshuisvesting circa € 28,5 miljoen van de € 33,4 miljoen dit jaar opgeleverd en in gebruik genomen. De grootste investering die niet volledig uitgegeven gaat worden heeft betrekking op de ventilatie van bestaande scholen. Ook de nieuwbouw voor de Parkschool en islamitische basisschool ibn-i Sina zal niet volledig in 2022 opgeleverd worden.

Op de overige programma's wordt op dit moment verwacht dat de begrote investeringen in 2022 tot uitvoering komen.

Nieuwe investeringen

Programma S02
Het voorstel is om een investeringskrediet beschikbaar te stellen in 2022 voor mobiliteitsprojecten, waarvan de dekking afkomstig is uit de BR Bereikbaarheid. Zie ook de beschrijving in bijlage 1 bij de onttrekking uit de BR Bereikbaarheid binnen programma S02. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de moties 21M21 en 20M248, waarbij wordt ingezet op onder andere de snelfietsroutes Arnhem-Dieren, Arnhem-Wageningen, de snelfietsroute Schuytgraaf en de fietsvoorzieningen op de Hommelseweg.

Bijlage 4 Beheersing verbonden partijen

BVO De Connectie

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van De Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

De risico's die door De Connectie in de MJPB 2023-2026 zijn beschreven, zijn door de getroffen beheersmaatregelen in aantal en omvang afgenomen. Daartegenover is met name de dreiging op het gebied van Informatieveiligheid en privacy toegenomen. Om opgewassen te zijn tegen bedreigingen enerzijds en om anderzijds te kunnen voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal blijvend geïnvesteerd moeten worden om een passend niveau wat betreft informatieveiligheid en privacy te bereiken.

In 2021 heeft het bestuur van de Connectie een opdracht geformuleerd om tot nieuwe afspraken te komen met betrekking tot de wijze van organiseren van de samenwerking (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op langere termijn (groeiambitie) en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële positie van de eigenaar-gemeenten. De uitkomsten moeten leiden tot een nieuw ontwikkelperspectief waar de balans tussen financiële haalbaarheid en inhoudelijke noodzakelijkheid opnieuw is vastgesteld en deze een plek krijgt in een nieuw beleidsplan en MJPB. Na het vaststellen van de bestuursopdracht is door De Connectie en de gemeenten samengewerkt aan de doorontwikkeling van de samenwerking. De eerste resultaten van de uitwerking van de bestuursopdracht zijn opgenomen in de tussenrapportage “Versterken in verbinden”

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat een aantal kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is sinds 2021 een verder vervolg gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. De eerste effecten hiervan hebben we in 2021 gezien. Deze trend heeft zich doorgezet in 2022 en verwachten we ook voor 2023.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Informatie omtrent doelgroepenvervoer zal worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Sportbedrijf Arnhem

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

Sturing
Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, regelmatig overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem is de afgelopen jaren gegroeid van voldoende naar goed. Er is altijd ruimte voor verbetering. Samenwerking en professionalisering blijft daarom een punt op de agenda in relatie tot het Sportbedrijf. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf is tegenwoordig goed te noemen. Na jaren van investeren in de relatie weet men elkaar goed te vinden op de inhoud.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is continu in ontwikkeling. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Op dit moment onderzoeken wij hoe we de uitgebreide verantwoording die het Sportbedrijf aanlevert op de inhoud, toegankelijker kunnen maken voor de gemeenteraad.

Het inzicht in de kostprijs van de activiteiten is door de jaren heen verbeterd. In 2021 is gewerkt aan inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit heeft geresulteerd in een eerste versie van een activiteitenbegroting ten behoeve van 2022. Het verbeteren van inzicht in maatschappelijke meerwaarde tegenover kosten, door middel van het jaarlijks verbeteren van de activiteitenbegroting, is een doorlopend proces. Sportbedrijf en gemeente blijven samenwerken om dit inzicht en de sturing te verbeteren. In 2021 is ook een duidelijkere scheiding gemaakt tussen inkomsten uit (sport)subsidie en overige inkomsten. In 2022 is een verbetering aangebracht in berekening van kostprijs per locatie, om nog beter aan te sluiten op de daadwerkelijke kosten. Zo blijft SA waar het kan verbeteringen doorvoeren om zo transparant mogelijk aan te geven waar het budget aan wordt besteed en zo goed mogelijk te kunnen sturen op inhoud.

Financieel
In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. In 2021 is er een positief resultaat behaalt van ongeveer €50.000. Dit is in overleg weer toegevoegd aan het EV.

Sportbedrijf heeft 2021 afgesloten met een klein positief resultaat. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk.
Voor 2021 is tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf.

Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment heeft het Sportbedrijf een begroting ingediend voor 2022 die nagenoeg sluitend is en uitgaat van een klein negatief resultaat (€75.000,-). De taakstelling van €0,75 miljoen in combinatie met corona beperkingen heeft Sportbedrijf genoodzaakt een uiterst sobere begroting in te dienen en waar mogelijk de eigen inkomsten te verhogen

Voor 2023 is de financiële toekomst wat meer onzeker. Dat heeft te maken met de onzekerheid over de gestegen prijzen in het algemeen en de energiekosten in het bijzonder. Daarnaast zijn de loonkosten op basis van de CAO flink toegenomen. Tegelijkertijd heeft de gemeente reeds een aantal maatregelen genomen (extra ruimte van €0,3 miljoen) om Sportbedrijf in de energiekosten tegemoet te komen en komt de indexatie waarschijnlijk hoger uit dan voorgaande jaren. Deze onzekerheid voor 2023 maakt dat het Sportbedrijf voor 2023 wederom behoudend en sober moet begroten.

Samenwerking
In 2021 is de verzelfstandiging geëvalueerd door Hiemstra en de Vries. Zij concluderen dat, zoals bij elke verzelfstandiging, de nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. tijd nodig heeft gehad. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen kreeg daardoor minder aandacht. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. In de afgelopen jaren is de situatie significant verbeterd en is helderheid gekomen in bovengenoemde zaken.

De huidige samenwerking is over het algemeen goed te noemen. In 2022 hebben we constructief met elkaar samengewerkt en geen conflicten gehad. Het blijft zaak om, zoals in elke samenwerking, scherp te blijven op de verschillende rollen die men vervult en de daar bijhorende verantwoordelijkheden. In 2023 verwachten wij geen bijzonderheden op dit vlak.

De verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij sinds 2022 lager ingeschat wordt.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is waarschijnlijk groot. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.
In 2022 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen uit het in 2021 verschenen rapport 'Om de leefomgeving' van de commissie Van Aartsen. De meeste initiatieven zullen vanuit het rijk worden geïnitieerd. Een van de mogelijke uitwerkingen kan zijn dat omgevingsdiensten moeten gaan fuseren.
ODRA heeft voor een aantal vakgebieden last van krapte op de arbeidsmarkt. Daarom is men begonnen met het aannemen van starters die met behulp van interne scholing en begeleiding de werkplekken bezetten waarvoor moeilijk ervaren specialisten te vinden zijn.
De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Actuele zaken worden op dagelijkse basis besproken. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zo nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten.
De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board.

De regio heeft medio september 2021 de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting.
De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten is gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. In Arnhem heeft de raad eind 2021 ingestemd met het intekenen op de opgaven voor 2022. De benodigde middelen zijn meerjarig in de begroting opgenomen. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's.

Bijlage 5 Stand van zaken amendementen en moties

Programma Bestuur, dienstverlening en financiën

Echt contact met de gemeente (21A59)
De tekst zoals is voorgesteld in het amendement is overgenomen in de Begroting 2022.

Samen werken aan een mooier Arnhem (21A61)
De samenwerking – ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid – tussen college en raad is belangrijk voor het vertrouwen in de Arnhemse politiek. De controlerende en kaderstellende rol vereist een goed, tijdige en volledige informatievoorziening aan de raad. Wij staan hier als college voor. Naar aanleiding van het feitenrelaas van onderzoekbureau Strated consultancy zijn er aanbevelingen gedaan om de informatievoorziening te verbeteren. Naar aanleiding hiervan zijn o.a. het formats voor de raadsbrieven en raadsbesluiten aangepast. Met deze wijziging willen wij de informatievoorziening verbreden en versterken.

Samenspraak met de stad (21M212)
Deze motie is afgedaan door een raadsbrief van de raadswerkgroep (iBabs Online).

Kosteloze naamsverandering van nakomelingen van tot slaaf gemaakte mensen (21M218)
We werken aan de uitvoering van het amendement. Hiervoor kijken we onder andere naar de ontwikkelingen en aanpak bij andere gemeenten en het Rijk.

Meer gemeentelijke prikborden in Arnhemse wijken (21M232)
Zoals in de motie is verzocht, is het college in overleg getreden met partners en organisaties in wijken over de invoering van gemeentelijke prikborden. Uit de opgehaalde informatie is gebleken dat partners en organisaties in de wijken niet enthousiast zijn over het idee. Het college heeft de raad hierover via een raadsbrief geïnformeerd.

Stijging bouwkosten volledig opnemen in begroting (21M247)
De actuele stijging bouwkosten is verwerkt in de Begroting 2023.

Programma Bereikbaarheid

Stimuleer het OV (21M228)
Het college informeert jaarlijks de gemeenteraad over het openbaar vervoer door toezending van het vervoerplan voor het volgende jaar. Het vervoerplan van 2023 zal na het zomerreces aan de raad toegestuurd worden met een raadsinformatiebrief. Daarnaast heeft het college in haar akkoord opgenomen om voor Gelrepashouders een OV-ritje van 1 euro te maken. Het college is nu bezig met de operationele uitwerking ervan. Het college is aanvullend bezig om door middel van diverse infrastructuurprojecten de doorstroming van het OV en de bereikbaarheid met het OV van de stad te verbeteren. Dit kan goed door rijbanen om te zetten in busstroken. Via de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen heeft het college haar zorgen geuit over de provinciale financiering van het OV door Provinciale Staten.

Vervoersarmoede onderzoeken in Arnhem (21M251)
Het beantwoorden van de motie ‘vervoerarmoede onderzoeken in Arnhem’ is complex, doordat het over zeer gedifferentieerde en gevarieerde informatie over de Arnhems huishoudens gaat. Er is geïnventariseerd waar en hoe deze informatie kan worden achterhaald en samengevoegd. Hierna kan worden begonnen met het daadwerkelijk achterhalen en bundelen van deze informatie.

Programma Economie

Extra budget 2022 Bridge to Libration-experience (21A62)
Om het tekort op de begroting 2022 voor de Bridge to Liberation-experience op te lossen, hogen we de subsidie voor de Bridge to Liberation-experience in 2022 incidenteel op met €100.000 vanuit de algemene reserve. En verlagen we de subsidie in 2025 incidenteel met €100.000 ten gunste van de algemene reserve. Hiermee blijft het totale subsidiebedrag over vier jaren in deze begroting gelijk.

Ruimte voor multiculturele festivals in het evenementenprogramma (21M220)
De wethouder heeft in de nieuwsbrief Cultuur en Evenementen een oproep aan Arnhemse culturele organisaties gedaan om gezamenlijk een multicultureel festival te organiseren. Culturele organisaties die al multiculturele festivals organiseren hebben een email ontvangen om aan te moedigen, met een verwijzing naar de subsidieregeling.

Programma Onderwijs
Doelstellingen thuiszitters en schoolverzuim (21A57)
De doelstelling is conform het amendement toegevoegd in de Begroting 2022.

Onderwijs terugval (21A67)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.
Meetbare doelen preventie (21M221)
De voorgestelde cijfers zijn opgenomen in de begroting. Daarmee is het amendement uitgevoerd en afgerond.

Leefwerelden verbinden (21M249)
Deze motie zal onderdeel uitmaken van de gesprekken met het onderwijs over kansengelijkheid. Het project vriendschapsscholen wordt onder andere geagendeerd voor het maatschappelijke educatieve agenda Arnhem (MEAA) overleg begin oktober.

Programma Zorg
Voer de wens van de raad uit en onderzoek hoe we de markt uit de zorg kunnen halen (21M253)
Zoals in de raadsbrief d.d. 12 juli 2022 is aangegeven, is het onderzoek naar het voorkomen van perverse prikkels in de marktwerking uitgevoerd door adviesbureau AEF (Andersson Elffers Felix) en inmiddels afgerond. Dit onderzoek zal, voorzien van een raadsbrief, aan de gemeenteraad worden toegezonden.

Programma Participatie en armoedebestrijding
Maak ‘Goed Geregeld’ nog beter vindbaar (21M233)
Deze motie is actief uitgewerkt in onze voorlichtingscampagnes en in ons voorlichtingsmateriaal.

Te lage bijstand jongeren herstellen (21M241)
De BB-toeslag is aangepast. De hersteloperatie vraagt nog om enkele afwegingen en besluiten. In september denken we de nodige stappen te zetten.

Programma Gezondheid en sport
Discriminatie in de sport overal tegengaan (21M223)
Intussen is de pilot bij drie voetbalverenigingen afgerond en worden de ‘lessons learned’ gepresenteerd aan een breder publiek van verenigingen bij een ‘sportcafé‘ in oktober. Op basis van de resultaten van de pilots en de reacties van andere sportaanbieders kijken wij welke acties wij verder samen met sportaanbieders op kunnen pakken. Eén van de resultaten is een stappenplan voor sportaanbieders om discriminatie tegen te gaan.

Programma Klimaat en energie
Energiecoaches proactief inzetten tegen energiearmoede (21M248)
Als onderdeel van de aanpak energiearmoede worden huishoudens proactief benaderd. In onder andere de wijken Geitenkamp en het Spijkerkwartier worden inwoners proactief benaderd door regelmatig aanwezig te zijn op straat, door aan te sluiten bij wijkactiviteiten en door samen op te trekken met de woningcorporaties bij huis-aan-huis benaderen van inwoners. Er worden mini-workshops gegeven in de buurthuizen. In het deel-project Energiecoach Malburgen worden huishoudens huis-aan-huis benaderd. De energiecoaches bellen aan, gaan in gesprek en bieden energie-coaching aan. De pro-actieve benadering is een integraal onderdeel van de aanpak energiearmoede.

Extra inzet tegengaan energiearmoede (21M256)
In de brief aan de raad van 19 april 2022 hebben we de raad geïnformeerd over de benutting van het extra budget dat we van het Rijk hebben ontvangen voor de aanpak energiearmoede. We hebben in de brief aangegeven dat we daarmee de motie als afgedaan beschouwen.

Programma Ruimtelijke ontwikkeling
Omgevingswet en burgerparticipatie (21A54)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Ontwerpprincipes verstedelijking meenemen (21A60)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen (21M224)
De motie 21M224 (Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen) is op 14 juni met een raadsbrief afgedaan.

Duurzaamheid zichtbaar maken (21M227)
Afgesproken is 'Duurzaamheid zichtbaar maken' als integraal onderdeel van de verduurzamingsaanpak mee te nemen. Voor de projectmatige uitvoering van de verduurzaming zijn in deze Begroting extra middelen opgenomen. Dit is nodig om gemeentelijke ambities in het juiste tempo uit te kunnen voeren (enkel maatregelen meenemen in het planmatig onderhoud zorgt voor een veel te lange doorlooptijd). Het zichtbaar maken van de verduurzaming zal in het project meegenomen worden als integraal onderdeel. Tot nu toe is op verschillende plaatsen gecommuniceerd over maatregelen die tot nu toe zijn doorgevoerd (zoals bijvoorbeeld over het vervangen van de verlichting in de parkeergarage Musis voor LED verlichting).

Leegstand inzichtelijk (21M257)
Afgesproken is eens in het half jaar een lijst met leegstaande panden aan de raad te verschaffen. Dit is nog niet gebeurd. Op dit moment is er overigens geen substantiële leegstand (beschikbare en geschikt te maken panden zijn ingezet voor onder andere opvang van Oekraïense vluchtelingen.

Programma Wonen en leefomgeving
Minimale woonkwaliteit in begroting (21A58)
Op de website van de gemeente Arnhem is de pagina Gezond wonen - Gemeente Arnhem toegevoegd.

Laat alle kinderen spelen (21M215)
Er loopt op dit moment een pilot om ervaring op te doen met het toegankelijk maken van speelplaatsen.
In de Begroting 2023 zal een voorstel voor vervolg worden opgenomen.

Het plaatsen van een kerstboom op het Audrey Hepburnplein (21M242)
De plaats voor de kerstboom op het Audrey Hepburnplein is in overleg bepaald. De benodigde ondergrondse voorziening worden in september aangelegd. De kerstboom zal na sinterklaas in december 2022 worden geplaatst.

Arnhem plant minimaal 10.000 bomen (21M255)
De motie is afgehandeld. Het college plant tussen boomfeestdag 2021 en boomfeestdag 2022 10.000 extra bomen en houtige gewassen aan. Een mooie start is gemaakt tijdens boomfeestdag op 10-11-2021 met het aanplanten van een kinderklimaatbosje in Presikhaaf. De eerste 2.500 bomen zijn hier aangeplant. In het voorjaar van 2022 zijn ruim 1.500 bomen gratis uitgedeeld aan bewoners en in de Steenstraat, aan de Jansbuitensingel, Zijpendaalseweg en Johan de Wittlaan zijn tientallen extra bomen aangeplant. Een aantal keren per jaar wordt via www.arnhem.nl/bomen 10.000 nieuwe bomen in Arnhem - Gemeente Arnhem de actuele stand van zaken doorgegeven met een infographic 'bomenteller Arnhem'. In de 2e helft van 2022, bij aanvang van het plantseizoen, worden de aanplantacties vervolgd.

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 22-088
Onderwerp : Turap-2 2022
Raad d.d. : 9-11-2022
Zaaknr. : 691202
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-2 2022

Programma's		2022						2023					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's													
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**												
Geb 1	**CSA**	1.511	-11	**-1.523**			**-1.523**						
Geb 2	**Noordwest**	1.731		**-1.731**			**-1.731**						
Geb 3	**Noordoost**	1.162		**-1.162**			**-1.162**						
Geb 4	**Presikhaaf**	1.711		**-1.711**			**-1.711**						
Geb 5	**Malburgen**	3.161		**-3.161**			**-3.161**						
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	1.136		**-1.136**			**-1.136**						
Geb 7	**De Laar/Elden**	873		**-873**			**-873**						
Geb 8	**RKV**	1.312		**-1.312**			**-1.312**						
		12.598	**-11**	**-12.609**			**-12.609**						
Stedelijke programma's													
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	2.828	30.188	**27.360**		-174	**27.186**						
S01	**Veiligheid**	193		**-193**			**-193**						
S02	**Bereikbaarheid**	1.248		**-1.248**	325	625	**-947**						
S03	**Economie**	-140		**140**			**140**						
S04	**Onderwijs**	200		**-200**			**-200**						
S05	**Cultuur**	223		**-223**			**-223**						
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	940	340	**-600**		739	**139**						
S07	**Zorg**	1.315		**-1.315**			**-1.315**						
S08	**Welzijn en inclusie**	13.437	10.420	**-3.017**			**-3.017**						
S09	**Gezondheid en sport**	44		**-44**			**-44**						
S10	**Klimaat, energie en milieu**	903		**-903**			**-903**						
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	-158	-58	**99**	250		**-151**						
S12	**Wonen en leefomgeving**	1.748		**-1.748**			**-1.748**						
		22.780	**40.890**	**18.110**	**575**	**1.190**	**18.725**						
	Totaal	35.378	40.879	**5.501**	575	1.190	**6.116**						

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 22-008
Onderwerp : Turap-2 2022
Raad d.d. : 9-11-2022
Zaaknr. : 691202
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-2 2022

Programma's	2022						2023					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's												
Geb 0 Gebied nader te verdelen												
Geb 1 CSA												
Geb 2 Noordwest												
Geb 3 Noordoost												
Geb 4 Presikhaaf												
Geb 5 Malburgen												
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld												
Geb 7 De Laar/Elden												
Geb 8 RKV												
Stedelijke programma's												
S00 Bestuur, dienstverlening en financ												
S01 Veiligheid												
S02 Bereikbaarheid	625		**-625**			**-625**						
S03 Economie												
S04 Onderwijs												
S05 Cultuur												
S06 Participatie en armoedebestrijding												
S07 Zorg												
S08 Welzijn en inclusie												
S09 Gezondheid en sport												
S10 Klimaat, energie en milieu												
S11 Ruimtelijke ontwikkeling												
S12 Wonen en leefomgeving												
	625		**-625**			**-625**						
Totaal	625		**-625**			**-625**						

Proces behandeling begroting

Datum : 23 september

Aan : Raadsleden, fractievolgers en college van B&W

Van : Griffie

Betreft : proces behandeling begroting

Beste raadsleden, fractievolgers en collegeleden,

Binnenkort staat de behandeling van de *'begroting 2023-2027'* op de raadsagenda. Voor veel van jullie een belangrijk en misschien zelfs wel politiek hoogtepunt van het raadsjaar. Via deze brief wil de griffie jullie informeren over het proces rondom de behandeling van de begroting.
Vragen? Neem dan contact op met de griffie.

Hoe ziet het proces eruit?

1. Publicatie & presentatie concept begroting – *woensdagavond 28 september*
2. Filmpje 'hoe lees ik de begroting? – *online vanaf 28 september*
3. Schriftelijke technische vragen – *Indienen vanaf 28 september t/m 7 oktober 9.00 uur*
   → *via het nieuwe emailadres* ***technischevragenraad@arnhem.nl***
4. Technische vragenmarkt – *Politieke Avond 5 oktober*
5. I/M1 – *Politieke Avond 12 oktober (uitloop 19 oktober)*
6. Indienen moties & amendementen voor de M2- *vanaf 13 t/m 28 oktober 9.00 uur*
7. M2 - *Politieke Avond 2 november*
8. Indienen definitieve moties & amendementen – *3 t/m 7 november*
9. Besluitvorming – *Politieke Avond 9 november, aanvang 16.00 uur (inclusief stampotmaaltijd)*

1. Publicatie & presentatie concept begroting – *woensdagavond 28 september*

De concept begroting verschijnt digitaal op woensdag 28 september. De papieren versie wordt naar alle raadsleden en fractievolgers op hun thuisadres gestuurd. Het boekwerk zal op vrijdag 30 september dan wel zaterdag 1 oktober op de deurmat vallen.

De concept begroting zal op woensdagavond 28 september – voorafgaand aan de Politieke Avond – door de wethouder van financiën aan de gemeenteraad worden aangeboden en kort worden gepresenteerd (Stadhuis, raadzaal 18.00 uur). Jullie hebben hiervoor namens het college een aparte uitnodiging ontvangen.

- *De digitale versie is vanaf 28 september in te zien via: https://financien.arnhem.nl/*

2. Filmpje 'hoe lees ik de begroting? – *online vanaf 28 september*

Omdat dit voor veel van jullie de eerste keer is dat jullie een begrotingsbehandeling meemaken, is er vanuit de afdeling financiën een informatief filmpje opgenomen. In dit filmpje wordt onder andere uitgelegd hoe de begroting is ingedeeld, hoe je een financiële tabel leest en wat de verschillende programma's en bijlages inhouden.

- *Het filmpje is via deze link beschikbaar:* https://vimeo.com/754042988/0cccd9ea51

---

3. Schriftelijke technische vragen – *vanaf 28 september t/m 7 oktober 9.00 uur*

Het stellen van schriftelijke technische vragen is het startpunt van het verkrijgen van informatie. Alle technische vragen dienen – zo veel mogelijk - voorafgaand aan de M1 van 12 oktober gesteld te worden. Omdat er bij de behandeling van de begroting meestal veel schriftelijke technische vragen worden gesteld, worden deze verzameld in één document. Deze 'technische vragen bundel' zal tijdens het begrotingsproces telkens worden geüpdate met nieuwe vragen en antwoorden. Bij het publiceren van een nieuwe versie ontvangen jullie via iBabs een notificatie.

Technische vragen ingediend vóór vrijdag 7 oktober 09.00 uur zullen z.s.m. worden beantwoord, met als uiterlijke datum woensdag 12 oktober voor de Politieke Avond (M1). Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, de termijn waarop is onzeker.

Om zorg te dragen voor een zo snel mogelijke beantwoording, werken we vanaf deze raadsperiode met een nieuw emailadres voor alle schriftelijke technische vragen rondom de grote P&C producten (begroting & perspectiefnota).

- *Technische vragen kunnen worden ingediend via technischevragenraad@arnhem.nl*

---

4. Technische vragenmarkt – *Politieke Avond 5 oktober*

Ook dit jaar wordt er vanuit de ambtelijke organisatie weer een technische vragenmarkt georganiseerd waar jullie direct aan de verantwoordelijk ambtenaar jullie technische vragen kunnen stellen. Deze vragenmarkt vindt plaats aan het begin van de Politieke Avond van woensdagavond 5 oktober van 18.45 tot 20.15 uur. Tijdens deze vragenmarkt zijn er vanuit verschillende beleidsterreinen ambtenaren aanwezig.

- *Jullie ontvangen vlak voor de vragenmarkt een 'plattegrond/overzicht' waar de ambtenaren van de verschillende beleidsterreinen zich in het Stadhuis bevinden voor het beantwoorden van jullie technische vragen.*

---

5. I/M1 – *Politieke Avond 12 oktober (uitloop 19 oktober)*

De Politieke Avond van 12 oktober staat volledig in het teken van de I/M1 fase. De bespreking vindt plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. Bij alle raadskamers wordt gestart met een inspreekmoment. Insprekers krijgen 5 minuten het woord waarna de raadskamer vragen kan stellen.

Nadat alle insprekers gehoord zijn, zullen de raadskamers starten met de meningsvorming 1. De vergaderorde is hetzelfde als bij een reguliere M1 behandeling. Een eventuele uitloop kan plaatsvinden op 19 oktober.

---

6. Indienen moties & amendementen voor de M2 – *vanaf 12 t/m vrijdag 28 oktober 9.00 uur*

Tijdens de M1 op 12 oktober kunnen fracties in de tweede termijn aangeven of zij overwegen moties en/of amendementen in te dienen. Deze moties en amendementen kunnen vanaf dat moment dan ook (in concept) worden ingediend bij de griffie voor agendering op de M2 van 2 november. De ingediende moties/amendementen worden bijgeplaatst op iBabs. Jullie ontvangen een notificatie. Alle moties en amendementen dienen uiterlijk op vrijdag 28 oktober 9.00 uur bij de griffie te zijn ingediend, zodat er zowel voor de fracties, het college als de voorzitter voldoende tijd is om de M2 van 2 november voor te bereiden.

---

7. M2 – *Politieke Avond 2 november*

De Politieke Avond van 2 november staat geheel in het teken van de M2. Deze avond kent geen raadskamers, maar vindt geheel plenair in de raadszaal plaatst. De vergadering wordt voorgezeten door de vice-voorzitter van de raad. De bespreking verloopt via thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college geeft per portefeuille een pre-advies op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo worden één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld. Hierdoor zijn er ook vanuit de fracties meerdere woordvoerders toegestaan. De thematisering zal door de voorzitter zo snel mogelijk na het verstrijken van de termijn voor indiening van moties en amendementen - vrijdag 28 oktober - bekend worden gemaakt. Er zal worden gewerkt met spreektijden van 10 minuten per fractie en 70 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid voor de M2.

---

8. Indienen definitieve moties & amendementen – *vanaf 3 t/m 7 november 9.00 uur*

Na de M2 op 2 november kunnen de fracties t/m maandag 7 november 9.00 uur hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven dan wel intrekken. De griffie maakt naar aanleiding van alle ingediende moties en amendementen een bundel, welke ook zal worden bijgeplaatst op iBabs.

---

9. Besluitvorming – *Politieke Avond 9 november, aanvang 16.00 uur*

Op 9 november vindt de besluitvorming plaatst. De behandeling van de begroting vindt plaats in samenhang met het raadsvoorstel *Turap 2 2022* en het raadsvoorstel *Belastingverordeningen 2023*. De vergadering start om 16.00 uur. Tussendoor vindt een schorsing plaatst voor de traditionele stamppotmaaltijd. Tijdens deze vergadering zijn twee woordvoerders per fractie toegestaan, waar één algemeen en één financieel. Er wordt gewerkt met de standaard spreektijden, waarbij er voor alle fracties 5 minuten extra zal zijn (voor de algemene politieke beschouwingen). Zoals te doen gebruikelijk bij de raadsvergaderingen waarin de perspectiefnota en de begroting worden vastgesteld voert de grootste oppositiefractie de spreekvolgorde aan. Gevolgd door de grootste coalitiefractie en zo verder. Dit

betekent dat de spreekvolgorde tijdens de begrotingsraad als volgt is: VVD, GroenLinks, SP, D66, CDA, ArnhemCentraal, DENK, Partij voor de Dieren, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, ChristenUnie, Volt, PVV, Forum voor Democratie.

- *Over het exacte verloop van de besluitvormende begrotingsraad op 9 november worden jullie van te voren door de griffie nog verder over geïnformeerd*

Titel/onderwerp: # Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 377 2581 Willem.lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Marielle Knaapen; Tim Nijs
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders	Telefoonnr:	026-3773782; 026-3775742
		E-mailadres:	marielle.knaapen@arnhem.nl; tim.nijs@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Kernboodschap** Het college heeft onderzocht of er andere ontsluitingen van Schuytgraaf veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2, zoals in het bestemmingsplan is vastgelegd. Op basis van het onderzoek concludeert het college dat er twee geschikte opties zijn: de oorspronkelijke optie (ontsluiting via veld 2) en optie 4a (eigen ontsluiting van veld 1 over het water naar de Minervasingel). Het college heeft voorkeur voor de oorspronkelijke optie omdat deze meer groen en minder verharding bevat. Mocht de raad een andere afweging van belangen maken en de voorkeur geven aan alternatief 4a, dan kost dat 1,6 miljoen euro extra. Het college stelt voor om de verkeersontsluiting zoals het op dit moment geregeld is het bestemmingsplan Schuytgraaf, veegplan 2017 (vastgesteld 5 maart 2018) te handhaven. **Afdoen moties en toezeggingen** Met dit voorstel geeft het college invulling aan de moties 22M16 en 22M19 en aan de toezeggingen 899, 1019, 1082 en 1107.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronding van de meningsvormende (M1) fase en besluit over vervolgbehandeling.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	Vergaderorde M1 Het betreft een vervolg M1. Tijdens de laatste M1 is de eerste termijn aan de zijde van de raad en het college afgerond. Om die reden wordt de volgende orde voorgesteld: - Tweede termijn aan de zijde van de raad. Raadsleden en fractievolgers kunnen hun mening delen, vragen stellen aan het college en onderling in debat gaan. Ook kunnen zij vragen herhalen die in de eerste termijn zijn gesteld, maar waar wellicht nog geen antwoord op is gekomen. Ten slotte wordt van de fractie verwacht dat zij aangeeft of de fractie voornemens is om een motie of amendement in te dienen. - Tweede termijn aan de zijde van het college. De portefeuillehouder beantwoord de nog openstaande vragen. Interrupties (in de vorm van een korte vraag of opmerking zonder inleiding) is toegestaan. Zoals altijd kan de voorzitter interrupties beperken. Uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase Meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.		
Bijlagen			
Raadsvoorstel "Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen", d.d 01-09-2022 **59KB**			

Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf **2MB**			
Logboek participatieproces **25KB**			
Verslag bewonersoverleg 17 mei 2022 **111KB**			
Presentatie bewonersoverleg 17 mei 2022 **1MB**			
Verslag bewonersoverleg 5 juli 2022 **143KB**			
Presentatie bewonersoverleg 5 juli 2022 **1MB**			
Geanonimiseerde versie van alle ingekomen en uitgaande e-mail over de onderzoeken van toezegging 1082, 1107 en 1104. **10MB**			
Memo afdoening moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen **67KB**			
Schriftelijke inbreng van D. Ramsamoedj **1MB**			
Lijst van insprekers **14KB**			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 686211

Onderwerp: Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen

Kernboodschap

Het college heeft onderzocht of er andere ontsluitingen van Schuytgraaf veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2, zoals in het bestemmingsplan is vastgelegd. Op basis van het onderzoek concludeert het college dat er twee geschikte opties zijn: de oorspronkelijke optie (ontsluiting via veld 2) en optie 4a (eigen ontsluiting van veld 1 over het water naar de Minervasingel). Het college heeft voorkeur voor de oorspronkelijke optie omdat deze meer groen en minder verharding bevat. Mocht de raad een andere afweging van belangen maken en de voorkeur geven aan alternatief 4a, dan kost dat 1,6 miljoen euro extra.

Voorstel

1. De verkeersontsluiting van veld 1 uit het bestemmingsplan Schuytgraaf, veegplan 2017 (vastgesteld 5 maart 2018) te handhaven.

Inleiding

Ten tijde van uw bespreking van het ruimtelijk raamwerk Schuytgraaf veld 1 in januari en februari 2022 heeft het college drie toezeggingen gedaan rondom de verkeerssituatie in Schuytgraaf-noord (nummer 1082, 1104 en 1107) en heeft u twee moties aangenomen (22M16 *Meer zekerheid woonwagenbewoners* en 22M19 *Snelheid uit de Minervasingel halen* (zie bijgevoegd memo). Een van die toezeggingen betrof het onderzoeken van een andere ontsluiting voor het autoverkeer van veld 1. Dat onderzoek hebben onze verkeerskundigen uitgevoerd (zie bijlage), waarbij de alternatieve opties naast de in het bestemmingsplan vastgelegde optie zijn gelegd. Op basis van het onderzoek concludeert het college dat

Arnhem GEMEENTE

bij twee opties de verschillende belangen het beste tot hun recht komen. Dit zijn de oorspronkelijke optie (ontsluiting via veld 2) en optie 4a (ontsluiting via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel). Met het oog op de huidige beleidsuitgangspunten heeft het college een voorkeur voor de oorspronkelijke optie. Dit sluit niet aan bij de wensen van een aantal bewoners van veld 2. Mocht de raad een andere afweging van belangen maken en de voorkeur geven aan alternatief 4a, dan moet er rekening worden gehouden met extra kosten van 1,6 miljoen euro. Dit zou ten laste kunnen komen van het resultaat van de grondexploitatie Schuytgraaf.

Door het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug opnieuw in te richten met een middenberm en plateau wordt de verkeersveiligheid van de Vakwerkbrug in veld 2 verbeterd en de rijsnelheid op de Minervasingel wordt verlaagd.

Tot slot informeren we u via bijgevoegd memo ook nog over de wijze van afdoening van twee moties en de uitvoeringen van een aantal eerdere toezeggingen over Schuytgraaf.

Beoogd effect

Het actualiseren van uw randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van Schuytgraaf veld 1 en het informeren over de wijze van afdoening van de moties 22M16 en 22M19 en de uitvoering van vier toezeggingen over Schuytgraaf.

Argumenten

1.1 *Het realiseren van een eigen ontsluiting van veld 1 op de Minervasingel brengt voordelen met zich mee op de schaal van de buurt Wilgenvliet (veld 2) en kent negatieve aspecten op de schaal van de wijk en de stad.*

De voordelen van de alternatieven zijn vooral van invloed op het woongenot van bewoners van veld 2 Wilgenvliet en de verkeersdruk (en daarmee verkeersveiligheid) in de straten Schipbrug en Vakwerkbrug in dit veld. Alle alternatieve ontsluitingen kennen diverse nadelen voor de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van wonen en met name klimaat en biodiversiteit. De nadelen zijn: minder woningen, minder groen (verslechtering biodiversiteit), meer verharding (verslechtering klimaat) en een negatief effect op de grondexploitatie van Schuytgraaf.
Op basis van bovenstaande afweging heeft het college voorkeur voor de oorspronkelijke optie.

1.2 *Er is voldoende wegcapaciteit in veld 2 beschikbaar en met een herinrichting van het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug wordt de verkeersveiligheid op dit kruispunt verbeterd.*

De aansluiting van veld 2 op de Minervasingel wordt aangepast, zodat de verkeersveiligheid van de Vakwerkbrug in veld 2 verbetert en de rijsnelheid op de Minervasingel wordt verlaagd. Dit past bij de beleidsdoelstelling om automobiliteit te beperken en het gebruik van fiets en openbaar vervoer te stimuleren.

1.3 *Ontsluiting van een veld via een ander veld is niet uniek in Schuytgraaf; dat is ook nu al het geval in andere buurten.*

Ook Tuinstad (veld 21) en Vestingstad (25) hebben geen eigen ontsluiting; die bewoners rijden via de Amerikaanse wijk (20). Daarbij gaat het om een vergelijkbaar aantal woningen. En bewoners van De Leihagen (16) rijden via De Waarden (17). Ook in die buurten was aanvankelijke weerstand vanuit bewoners tegen deze wijze van ontsluiting omdat de bewoners onveilige situaties vreesden. In de praktijk is die onveiligheid niet gebleken.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Een aantal bewoners van veld 2 kan zich niet vinden in de conclusie van het onderzoek en wil graag een alternatieve ontsluiting voor veld 1

Op 5 juli 2022 hebben we de resultaten van het onderzoek naar een alternatieve ontsluiting voor veld 1 gepresenteerd aan circa vijftig bewoners van veld 2 en met hen besproken. Deze resultaten zijn niet naar tevredenheid van een aantal bewoners van veld 2; zij kunnen zich niet vinden in de voorkeur van het college voor de oorspronkelijke optie. Om het aantal verkeersbewegingen in veld 2 en daarmee de verkeersveiligheid en het woongenot in veld 2 te verbeteren, zijn deze bewoners voorstander van een eigen ontsluiting voor veld 1.

Van de onderzochte alternatieve ontsluitingen (4a, 4b en 4c) is variant 4a de meest optimale:

- Slechts 2 woningen minder.
- Wel verlies van groen, maar het compenserende groen in variant 4b is vooral snippergroen, heeft sowieso niet de kwaliteit van Park/landschap uit de zuidpunt.
- Biedt de mogelijkheid om de verbinding voor langzaam verkeer tussen veld 1 en 4 eenvoudiger uit te voeren, conform de wensen van de bewoners van veld 4.
- Behoud van de verbinding voor langzaam verkeer tussen veld 1 en 2, ook te gebruiken als incidentele ontsluiting.
- Kosten van circa € 1,6 miljoen die direct ten laste komen van het resultaat van de grondexploitatie Schuytgraaf

Participatie

Op 17 mei 2022 zijn conform toezegging 1107 de uitkomsten van de onderzoeken naar de verkeersveiligheid van de ontsluitingen door veld 2 (via de Vakwerkbrug en de Schipbrug) en naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel gedeeld met bewoners van veld 2 Wilgenvliet.
Naar aanleiding van de reactie van bewoners tijdens de eerste bewonersavond hebben we op 5 juli 2022 een tweede bewonersavond georganiseerd, waarin we de resultaten van het onderzoek naar een alternatieve ontsluiting voor veld 1 hebben besproken. De verslagen van beide avonden zijn bijgevoegd, evenals mailcorrespondentie met bewoners van veld 2.

Het onderzoek is o.a. op de volgende punten aangepast naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen:

- Een aantal aanvullende ideeën voor de aansluiting van de Vakwerkbrug op de Minervasingel, die tijdens de bewonersavond op dinsdag 17 mei 2022 zijn meegegeven, is onderzocht.
- Er is een derde alternatieve ontsluiting toegevoegd zonder brug tussen veld 1 en 2.
- Voordelen van alternatieve ontsluiting van veld 1 voor bewoners van veld 2 zijn toegevoegd.

De volgende opmerkingen van de bewoners zijn niet overgenomen:

- Ontsluiting van veld 1 via veld 2 is verkeersonveilig. Dit is niet overgenomen, omdat bijgevoegd onderzoek aantoont dat dat niet het geval is.
- Ontsluiting van veld 1 via veld 2 leidt tot waardedaling van de woningen in veld 2. Dit hebben we niet overgenomen omdat de ontsluiting van veld 1 via veld 2 al sinds 2003 in het bestemmingsplan is opgenomen, dus bekend was op het moment van koop van de woningen in veld 2 en daarmee verdisconteerd in die koopprijs.

Een aantal bewoners van veld 2 heeft aangegeven dat ze vinden dat ze op een te laat moment betrokken zijn, namelijk op een moment dat ze geen invloed meer hadden.
Zoals gebruikelijk in Schuytgraaf hebben we bewoners halfjaarlijks geïnformeerd over de stand van zaken in Schuytgraaf. We zijn in gesprek gegaan met bewoners die naar aanleiding van deze informatie hebben gevraagd of ze mee konden praten over het ruimtelijk raamwerk. Voor de bewoners van veld 2 was dit vanaf het moment dat ze in de wijk kwamen wonen (eerder konden en mochten we niet beschikken over hun contactgegevens). Alle bewoners hebben op deze manier binnen de vooraf afgesproken kaders de mogelijkheid gekregen om invloed uit te oefenen. Vanwege corona hebben we in juni 2021 een huis-aan-huis informatiebrief verstuurd en deze mondeling toegelicht tijdens een online vragenuurtje begin juli 2021. Ook op het verzoek van de bewoners van veld 2 om geïnformeerd te worden over de resultaten van het onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1 zijn we ingegaan.

Financiën

De beoogde verkeersontsluiting past binnen de kaders zoals vastgesteld voor dit veld in de grondexploitatie voor Schuytgraaf. De alternatieve ontsluitingen leiden tot een daling van het positieve resultaat van de grondexploitatie met €0,8 tot €1,9 miljoen.
Bij de griffie ligt de onderbouwing van deze bedragen ter inzage. Deze onderbouwing is geheim tot na realisatie van de bruggen omdat openbaarmaking van deze gegevens leidt tot een verslechterde onderhandelingspositie van de gemeente Arnhem bij de aanbesteding van de bruggen.

Uitvoering

In het najaar van 2022 zal de herziening van het bestemmingsplan in procedure worden gebracht voor veld 1 samen met veld 26/27, zodra de gesprekken met Overbetuwe over de velden 26 en 27 zijn afgerond.
Na vaststelling van het ruimtelijk raamwerk wordt de contractvorming opgestart met ontwikkelende partijen (claimhouders) en corporaties voor de bouwblokken in veld 1 die als eerste in ontwikkeling worden genomen. Naar verwachting start de bouw van de eerste bouwblokken in veld 1 in het najaar van 2023, uitgaande van een planning dat het bestemmingsplan in het najaar 2022 in procedure wordt gebracht en dit in het voorjaar van 2023 door uw raad wordt vastgesteld.

Communicatie

De bewoners van veld 2 die dat hebben verzocht, worden per mail geïnformeerd over de datum van uw raadsvergadering, net als de bewoners van de Achterstraat/Vogelenzangsestraat en veld 4 Horstenhoogte, waar we in de voorbereiding van het ruimtelijk raamwerk contact mee hebben gehad. Ook zetten we hierover een aankondiging op de website van Schuytgraaf en de social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & velden 1-2 Schuytgraaf
- Logboek participatieproces
- Verslag van bewonersoverleg 17 mei 2022
- Presentatie van bewonersoverleg 17 mei 2022
- Verslag en presentatie van bewonersoverleg 5 juli 2022
- Presentatie van bewonersoverleg 5 juli 2022
- Geanonimiseerde versie van alle ingekomen en uitgaande e-mail over de onderzoeken van toezegging 1082, 1107 en 1104.
- Memo afdoening moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

- Matrix met ontsluitingsvarianten veld 1 (geheim gehouden om mogelijke financiële benadeling bij openbaarmaking te voorkomen. Dit op basis van artikel 5.1, lid 2, onder b, van de Wet open overheid. De geheimhouding duurt tot het moment dat de openbare ruimte in de velden 1, 2 en 3 in Schuytgraaf-noord is aangelegd.)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	28 september 2022
Zaaknummer	686211

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 augustus 2022, nummer: 686211;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De verkeersontsluiting van veld 1 uit het bestemmingsplan Schuytgraaf, veegplan 2017 (vastgesteld 5 maart 2018) te handhaven.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf

Augustus 2022

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Verkeersveiligheid Minervasingel 4
Toezegging 1082 4
Motie 22M19 Snelheid uit de Minervasingel halen 4
Analyse wegvak Minervasingel rond veld 2 4
Kruispunten analyse – kwalitatieve beoordeling kruispunten 5
Ongevallengegevens/input vanuit politie 5
Conclusie en advies 5
3. Verkeerssituatie Veld 2 6
Toezegging 1107 6
Analyse verkeersafwikkeling Vakwerkbrug 6
Huidige (tijdelijke) situatie veld 2 7
Capaciteitsberekening 7
Conclusie en advies 10
4. Ontsluiting Veld 1 14
Toezegging 1104 14
Uitgangspunten 14
Alternatieve ontsluitingen 14
Conclusies en advies 21
Eindconclusie 23

1. Inleiding

Bij de bespreking in de raad van het ruimtelijk raamwerk voor Schuytgraaf veld 1 in januari en februari 2022 zijn door de wethouder drie toezeggingen gedaan om nader onderzoek te doen naar drie verkeerssituaties in Schuytgraaf. Dit onderzoek gaat daarom in op de volgende onderwerpen:

- Verkeersveiligheid Minervasingel
- Verkeerssituatie Veld 2
- Ontsluiting Veld 1

Deze onderwerpen worden achtereenvolgens in dit onderzoek behandelt. Het onderzoek is uitgevoerd met representatieve gegevens uit het verkeersmodel, alsmede de aantallen woningen zoals in de ruimtelijke raamwerken voorzien in de velden 1, 2 en 3. Er wordt gebruik gemaakt van modelberekeningen voor kruispunten en verkeersintensiteiten.

2. Verkeersveiligheid Minervasingel

Toezegging 1082

Wethouder Paping zegt toe in voorbereiding van het bestemmingsplan een onderzoek te doen naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel en indien nodig maatregelen te nemen om de veiligheid te verbeteren. In het onderzoek worden ook de zorgen over de ontsluiting van Veld 2 meegenomen.

Motie 22M19 Snelheid uit de Minervasingel halen

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het college om:

- Onderzoek te doen naar de optimale inrichting van de Minervasingel om te verzekeren dat zo min mogelijk harder dan 50 km/h wordt gereden;
- In dat onderzoek tevens te verkennen welke weginrichting nodig is om de Minervasingel af te waarderen naar 30 km/h en wat hiervan de voor- en nadelen zijn;
- De resultaten van het onderzoek, gecombineerd met een grove inschatting van de kosten van aanpassingen, voor het zomerreces van 2022 aan de raad aan te bieden.

Analyse wegvak Minervasingel rond veld 2

Op grote delen van de Minervasingel wordt harder gereden dan de toegestane 50 km/uur. Uit de door de gemeente gebruikte snelheidsgegevens van ViaStatistiek blijkt dat zowel in april als mei 2022 de gereden snelheden ongeveer gelijk liggen.

Voor de snelheden gebruiken we de V85-waarde. Deze waarde geeft de snelheid die door 85% van de weggebruikers niet wordt overschreden. Deze waarde wordt gebruikt omdat het onmogelijk is om excessen te voorkomen (nachtelijke forse snelheidsovertredingen bijvoorbeeld). Uit onderzoek is gebleken dat de V85 ook de snelheid aangeeft die weggebruikers vinden passen bij het wegontwerp.

Figuur 1. Snelheidsgegevens ViaStatistiek

Ter hoogte van aansluitingen op het onderliggend wegennet van veld 2, zoals hier de Vakwerkbrug, is het wenselijk dat de snelheid lager ligt. De weggebruiker past zijn snelheid aan op de situatie. Gezien de op de Minervasingel gemeten snelheden, wordt er onvoldoende rekening gehouden met de aansluiting van de Vakwerkbrug. Door deze hoge snelheden is het moeilijker te beoordelen of het in- en uitrijden van Veld 2 veilig mogelijk is. Daarbij moet worden opgemerkt dat wanneer wachttijden oplopen als gevolg van verkeersdruk, er grotere risico's genomen worden door kleinere hiaten te benutten. Ook de hoge snelheid van achteropkomend verkeer bij afslaande bewegingen kan een risico vormen.

Kruispunten analyse – kwalitatieve beoordeling kruispunten

Komende vanuit de Vakwerkbrug met de auto moet eerst het fietspad worden gekruist en daarna kan men de Minervasingel oprijden. De combinatie van een bocht met de snelheid maakt dat auto's laat gezien worden. Op de Minervasingel komende vanuit de bocht valt de aansluiting met de Vakwerkbrug onvoldoende op. Dit kan nog verbeteren wanneer de definitieve belijning en markering is aangebracht.

De rechts afslaande auto vanuit de Minervasingel heeft slecht zicht op de fietser van rechts. Wanneer er meer opstelruimte is kan de auto recht voor de fietsoversteek komen te staan waardoor er wel zicht is op de fietser van rechts. Hierbij helpt ook om de aansluiting van de Vakwerkbrug op de Minervasingel meer haaks te leggen in plaats van onder de hoek waaronder deze nu ligt.

Ongevallengegevens/input vanuit politie

Op dit moment is er één ongeval bekend. Dit had met rijden onder invloed te maken. De kruising is nog niet lang open voor verkeer. Ook de hoeveelheid verkeer dat er gebruik van maakt groeit nog met de oplevering van de woningen in veld 2 en in een later moment velden 1 en 3.

Conclusie en advies

Op het wegvak rond het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug wordt hard gereden. Ook is het zicht op fietsers vanuit de Minervasingel voor verbetering vatbaar. Om de verkeersveiligheid van de Minervasingel te verbeteren, zou de aansluiting van veld 2 op de Minervasingel geoptimaliseerd kunnen worden. De mogelijkheden hiervoor worden in het volgende hoofdstuk beschreven.

3. Verkeerssituatie Veld 2

Toezegging 1107

Wethouder Paping zegt toe de verkeersveiligheid van de ontsluitingen door veld 2 (via de Vakwerkbrug en de Schipbrug) te betrekken bij het eerder toegezegde onderzoek naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel, de uitkomst van dit onderzoek te delen met omwonenden in veld 2 en de uitkomsten van het onderzoek voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan bij de raad aan te bieden.

Analyse verkeersafwikkeling Vakwerkbrug

In Schuytgraaf worden veld 1 en 2 ontwikkeld en ontsloten via de huidige aansluiting van de Vakwerkbrug op de Minervasingel. Ook veld 3 Noord kan via deze weg naar de Minervasingel. Veld 3 Noord wordt ook via Veld 3 Zuid ontsloten. In onderstaand figuur zijn de velden aangegeven. Hier staat de ontwikkeling van veld 2 (Wilgenvliet) en veld 3 (Locatie 3.0) al ingetekend.

In dit onderzoek is gekeken naar de verkeerssituatie in veld 2 en de verkeersveiligheid van het kruispunt. Beide onderdelen zijn ook onderzocht op capaciteit op basis van de aantallen woningen en de prognose van de intensiteiten. Ook wordt gekeken naar mogelijke ingrepen op het kruispunt om de verkeersafwikkeling en de verkeersveiligheid te verbeteren.

Figuur 2: ligging veld 1 en 2 in Schuytgraaf

Huidige (tijdelijke) situatie veld 2

Een aantal bewoners heeft aan de bel getrokken over de huidige verkeerssituatie van veld 2. Deze wordt als onprettig en onveilig ervaren. De Schipbrug wordt als een te smalle weg ervaren. In de tijdelijke situatie met bouwhekken langs tijdelijke wegen en bouwverkeer, wordt er nu meer overlast ervaren. Ook vanuit de toekomstige situatie waarbij de velden 1 en 3 ook ontsloten worden via veld 2, geven bewoners aan ook in de eindsituatie een verkeersonveilige en te drukke woon- en leefomgeving te verwachten. Ook het kruispunt van de Vakwerkbrug op de Minervasingel wordt als onoverzichtelijk en onveilig ervaren.

De huidige situatie waarbij verkeer, al dan niet gecombineerd, gebruik maakt van bouwwegen en definitief aangelegde straten heeft in de afgelopen periode gezorgd voor diverse gewijzigde verkeerssituaties. Onder andere het omdraaien van rijrichtingen en het toepassen van tijdelijke stelconplaten zorgde voor de nodige onduidelijkheid wat betreft de verkeerssituatie. Door de bewoners zijn tijdens de bewonersavonden zorgen geuit over de snelheden van het verkeer maar ook (bouw)verkeer wat tegen de richting in rijdt, met name op de Draaibrug. Voor de Vakwerkbrug geld dat er in de tijdelijke situatie met name zorgen zijn over de relatief onaantrekkelijke verharding, waardoor men geneigd is tegen de richting te rijden op de Draaibrug en het uitrijden van de uitrit Vakwerkbrug naar de hoofdroute op de Minervasingel.

In reactie op bovenstaande is de definitieve bebording geplaatst en daarmee zijn ook de rijrichtingen definitief. Verder wordt de Vakwerkbrug vanaf eind augustus in de definitieve vorm aangelegd wat zeer waarschijnlijk een flinke verbetering geeft in de huidige situatie. Het verbreden van wegen in veld 2, om zo de gebruikers meer ruimte te geven, heeft als gevolg dat er juist harder wordt gereden en wordt daarom niet geadviseerd. Om de verkeersveiligheid in veld 2 te verbeteren worden op de wegen Draaibrug, Vakwerkbrug en Schipbrug drempels toegevoegd.

Capaciteitsberekening

De capaciteit van de Vakwerkbrug is maximaal 6000 vtg/etmaal. Dit is een standaard capaciteit voor een zogeheten erfontsluitingsweg (een reguliere tweerichting weg). Voor de berekening van het aantal voertuigen op de Vakwerkbrug en het kruispunt met de Minervasingel is het aantal geplande woningen op basis van de ruimtelijke raamwerken van belang. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de aantallen woningen in de drie velden die via het kruispunt worden ontsloten. Tweede ontsluiting voor deze woningen is via Veld 3 Zuid.

	Veld 1	**Veld 2**	**Veld 3 noord**
Vrije sector vrijstaand	21[1]	5	13
Vrije sector twee onder een kap	76	64	54
Vrije sector rij	105	123	115
Vrije sector appartement	0	66	0
Sociale huur/koop appartement	48	0	65
Sociale huur/koop rijwoning	25	46	21
Woonwagens	8	0	0
Totaal	**283**	**304**	**268**

Tabel 1: aantal geplande woningen op basis van de verschillende ruimtelijke raamwerken

Voor de spitsintensiteiten is als basis het regionale verkeersmodel Arnhem-Nijmegen van 2020 (voor corona) gebruikt. Dit verkeersmodel wordt jaarlijks geüpdatet met actuele intensiteiten. Vanwege

corona heeft de afgelopen jaren deze update niet plaatsgevonden. Naast het basisjaar 2020 is ook een prognosejaar 2030 beschikbaar in het model. Het prognosemodel 2030 is voor de locatie niet goed bruikbaar omdat nog niet alle woningen van veld 1, 2 en 3 zijn meegenomen in het verkeersmodel. Wel blijkt uit het verschil tussen het model 2030 en 2020 dat de toename van het verkeer op Vakwerkbrug en op de Minervasingel ter hoogte van de aansluiting alleen komt door de woningen van veld 1, 2 en 3 die wel in het model zijn opgenomen. Het doorgaande verkeer bij het kruispunt Vakwerkbrug – Minervasingel neemt dus niet toe tussen 2020 en 2030. Om toch een zo reëel mogelijke schatting te maken is het verkeersmodel 2020 gebruikt waarbij de verkeersbewegingen van de nieuwe woningbouwaantallen op basis van kencijfers zijn geschat. In tabel 2 staat de intensiteit op de Minervasingel volgens het verkeersmodel.

	Ochtendspits	Avondspits
Oost -> west	215	471
West -> oost	378	347

Tabel 2: spitsuur intensiteit verkeersmodel 2020 (alleen Minervasingel geen aansluiting Vakwerkbrug)

Het extra verkeer is vervolgens berekend op basis van kencijfers van het CROW (‘Toekomstig parkeren, Van parkeerkencijfers naar parkeernormen’, publicatie 381). De kencijfers geven weer hoeveel ritten per etmaal plaatsvinden van en naar deze woningen. De verplaatsing van een woning naar bijvoorbeeld de supermarkt en weer terug zijn hierbij 2 ritten. In tabel 2 staan de kengetallen per woningsoort vermeld die geldt voor deze locatie.

	ondergrens	bovengrens	gemiddelde	Werkdag (factor 1,11)
Vrije sector vrijstaand	7,8	8,6	8,2	9,1
Vrije sector twee onder een kap	7,4	8,2	7,8	8,7
Vrije sector rij	6,7	7,5	7,1	7,9
Vrije sector appartement	5,2	6	5,6	6,2
Sociale huur/koop appartement	4,5	5,3	4,9	5,4
Sociale huur/koop rijwoning	4,5	5,3	4,9	5,4
Woonwagens	4,5	5,3	4,9	5,4

Tabel 3: kengetallen ritten motorvoertuigen per etmaal

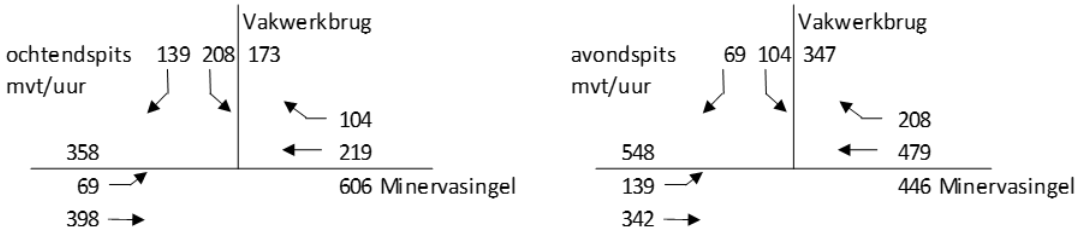
Voor het berekenen van het totaal aantal ritten op een gemiddelde werkdag zijn de werkdagcijfers uit tabel 2 gebruikt. Deze zijn vermenigvuldigd met het aantal huizen van de bepaalde categorie, zie hiervoor tabel 1. Deze berekening komt uit op 4347 ritten van en naar veld 1 en 2 en 1960 van en naar veld 3 per etmaal. Van veld 3 zal een deel via de Vakwerkbrug rijden en een deel via de Ringdijk (ontsluiting van bestaande deel van veld 3).

Om te bepalen hoeveel verkeer er vanaf veld 3 over de Vakwerkbrug rijdt, is gekeken wat de meest logische route is voor de betreffende woningen. Voor de meest zuidelijk gelegen woningen is via de Ringdijk de meest logische route. Dit zijn ongeveer 30 woningen. Deze zullen allemaal via deze route rijden. Voor het overige deel is ervan uitgegaan dat 50% via de Vakwerkbrug rijdt en 50% via de Ringdijk. De route via de Ringdijk zal waarschijnlijk net iets korter zijn waardoor navigatiesystemen deze route zullen adviseren. Een deel van de mensen zal echter zelf hun route bepalen en de voorkeur geven aan de route via de Vakwerkbrug. Van al het verkeer van veld 3 is bij de berekening uitgegaan dat 43% via de Vakwerkbrug rijdt.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten rijden er 5200 voertuigen per etmaal op de Vakwerkbrug. Ten opzichte van een totale capaciteit van 6000 voertuigen, wordt de capaciteit voor 87% benut. Daarmee is de capaciteit is niet volledig bereikt, maar de weg zit wel aan zijn grens.

Capaciteit kruispunt Vakwerkbrug – Minervasingel
In tegenstelling tot de capaciteit van wegen, worden kruispuntberekeningen alleen voor de spits uitgevoerd. De etmaal intensiteiten op de Vakwerkbrug zijn omgerekend naar spitsintensiteiten. Een algemene vuistregel is dat er in de spits 10% van de etmaal ritten plaatsvinden. In de ochtendspits zullen de meeste ritten de wijk uit gaan en in de avondspits de meeste ritten de wijk in. De verdeling naar spitsrichting is geschat op 2/3 en 1/3. Dus in de ochtendspits gaat er 2/3*10% (6,7%) van de etmaal intensiteit de wijk uit en 1/3*10% (3,3%) de wijk in.

Vervolgens is ervan uitgegaan dat het meeste verkeer richting Arnhem rijdt (60%) en het overige verkeer richting Heteren.

Figuur 4: Intensiteiten spitsuur inclusief ontwikkelingen veld 1,2 en 3 Noord

De afwikkeling op het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug wordt berekend met behulp van de kruispuntwijzer (kruispuntwijzer.dat.nl). De kruispuntwijzer houdt ook rekening met fietsers parallel aan de Minervasingel. Uit de berekening komt onder andere de gemiddelde wachttijd op een tak en de verhouding tussen intensiteit en capaciteit en de wachtrijlengte.

Bij een ongeregeld kruispunt mag de verhouding tussen intensiteit en capaciteit (I/C-verhouding) niet hoger zijn dan 0,8 op 1 van de takken. Daarnaast is het niet wenselijk een gemiddelde wachttijd van meer dan 15 seconden te hebben. Een wachttijd van meer dan 15 seconden voor de oversteekbaarheid van fietsers en voetgangers wordt in de ASVV geclassificeerd als slecht.

Voor autoverkeer zijn er minder duidelijke richtlijnen. Het absolute maximum is een gemiddelde wachttijd van 50 seconden (Highway Capacity Manual). Dit blijkt in de praktijk al veel te hoog. Een wachttijd tot 20 seconden is voor de Nederlandse situatie nog acceptabel. Bij een hogere wachttijd wordt de kans op onveilig weggedrag te groot. Het streven is een gemiddelde wachttijd voor het autoverkeer van 15 seconden of lager. Bij een wachttijd van meer dan 15 seconden nemen automobilisten namelijk al meer risico. Uit de berekeningen blijkt dat de I/C-verhouding ruim onder de 0,8 blijft op alle takken. De wachttijd blijft ook onder de 15 seconden, zie tabel 4.

	Minervasingel*			Vakwerkbrug		
	gemiddelde wachttijd (sec.)	gemiddelde wachtrij (meter)	Maximale wachtrij** (meter)	gemiddelde wachttijd (sec.)	gemiddelde wachtrij (meter)	maximale wachtrij** (meter)
ochtendspits	4	3	7	10	6	14
avondspits	6	7	12	12	4	9

*maatgevende tak

**95-percentiel wachtrijlengte (dus overschrijdingskans is 5%)

Tabel 4: afwikkeling voorrangskruispunt Minervasingel - Vakwerkbrug

De kruispuntvormgeving zoals voorgesteld volstaat voor het verwerken van het verkeer. Echter de herkenbaarheid van de aansluiting is beperkt voor het verkeer over de Minervasingel. Ook draagt het ontwerp niet bij aan een reductie van de snelheid. Daarnaast wordt het verkeer niet in snelheid geremd. Het toevoegen van een midden-eiland in combinatie met het uitbuigen van de doorgaande stroken is hiervoor een oplossing.

Ongeveer 20 meter van de aansluiting ligt een fiets- en voetgangersoversteek inclusief middenberm. Als het kruispunt wordt aangepast, waarbij ook voor het autoverkeer een middenberm wordt toegevoegd, kan de middenberm doorlopen tot de fiets- en voetgangersoversteek. Om te controleren of de oversteekbaarheid voor fietsers- en voetgangers voldoende geborgd is, is een wachttijdberekening uitgevoerd. Bij fietsers en voetgangers zijn de voetgangers maatgevend. Een voetganger doet er namelijk langer over en kan pas oversteken als de afstand tussen twee voertuigen groot genoeg is. Uit de berekening blijkt dat met een middenberm de totale wachttijd 4,3 seconden is. De oversteekbaarheid is dan ook goed. De oversteekbaarheid voor voetgangers zonder middenberm is slecht met een wachttijd van meer dan 25 seconden.

Conclusie en advies

Op basis van de analyse van de verkeersintensiteit kan de ontsluiting van veld 1, 2 en 3 noord gecombineerd worden op 1 locatie op de Minervasingel via veld 2. De capaciteit van de Vakwerkbrug is toereikend. Het kruispunt Vakwerkburg-Minervasingel vraagt wel om een aanpassing om de oversteekbaarheid te verbeteren. Het aantal verkeersbewegingen in veld 2 zal met een aanpassing van het kruispunt niet afnemen.

De analyse van de snelheid op de Minervasingel nabij de Vakwerkbrug en bovenstaande analyse over de intensiteiten, maakt dat er opnieuw is gekeken naar de aansluiting Vakwerkbrug op de Minervasingel. Hierbij is rekening gehouden met het creëren van een middenberm waar autoverkeer kan wachten, het verbeteren van de zichtlijnen op het fietspad en het waar mogelijk verlagen van de snelheid op de Minervasingel nabij de Vakwerkbrug. Aan de hand van deze drie opgaven zijn verschillende schetsontwerpen voor een vernieuwde aansluiting Vakwerkbrug gemaakt. Daarnaast zijn tijdens de bewonersavond op dinsdag 17 mei 2022 een aantal aanvullende ideeën voor de aansluiting van de Vakwerkbrug op de Minervasingel meegegeven.

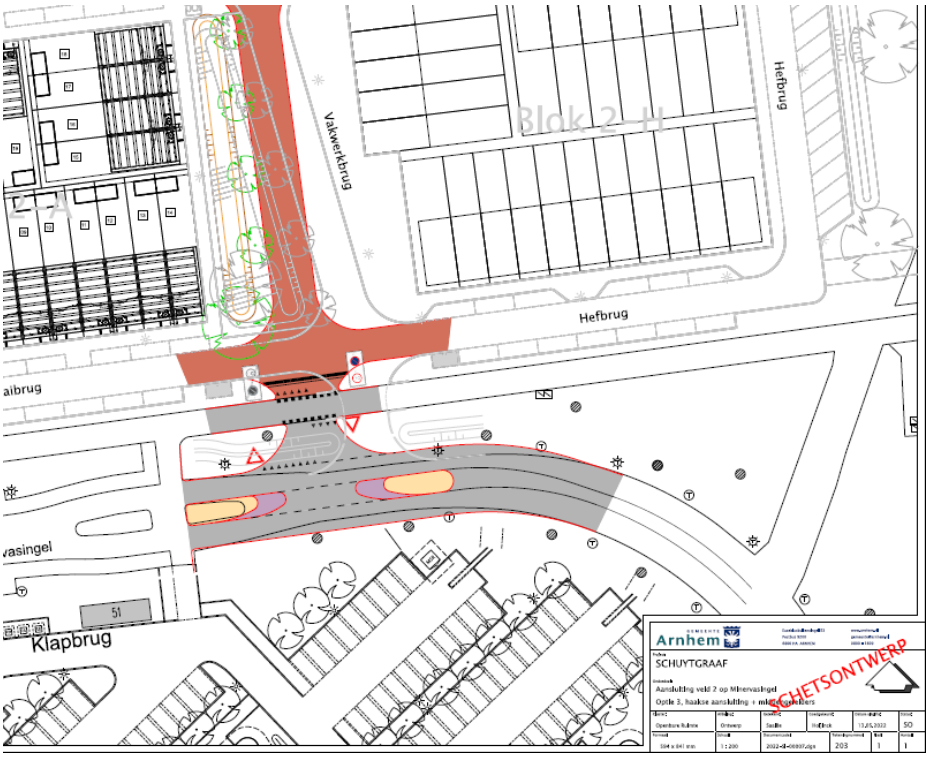
Optie 1: Middeneiland & haaks aansluiten Vakwerkbrug

In dit ontwerp is rekening gehouden met een grotere opstelruimte voor verkeer op de Minervasingel. Hierbij wordt de middenberm vergroot en het ‘uitbollen’ van de rijstroken doorgetrokken vanaf de voetgangersoversteek nabij de bushaltering. De markering wordt aangepast in de bocht van de

Minervasingel om zo de bocht optisch te versmallen. Het doel daarvan is de snelheid van de automobilisten te verlagen.

Om het zicht op het doorgaande fietspad te verbeteren is de Vakwerkbrug rechter op de Minervasingel ingetekend. Hierdoor heeft de automobilist op de Vakwerkbrug beter zicht op het fietsverkeer vanaf het westen. Vanuit stedenbouw en landschap is er geen bezwaar tegen deze ruimtelijke aanpassing.

Een raming van de kosten voor deze ingreep komt op een bedrag uit van ca. € 153.000

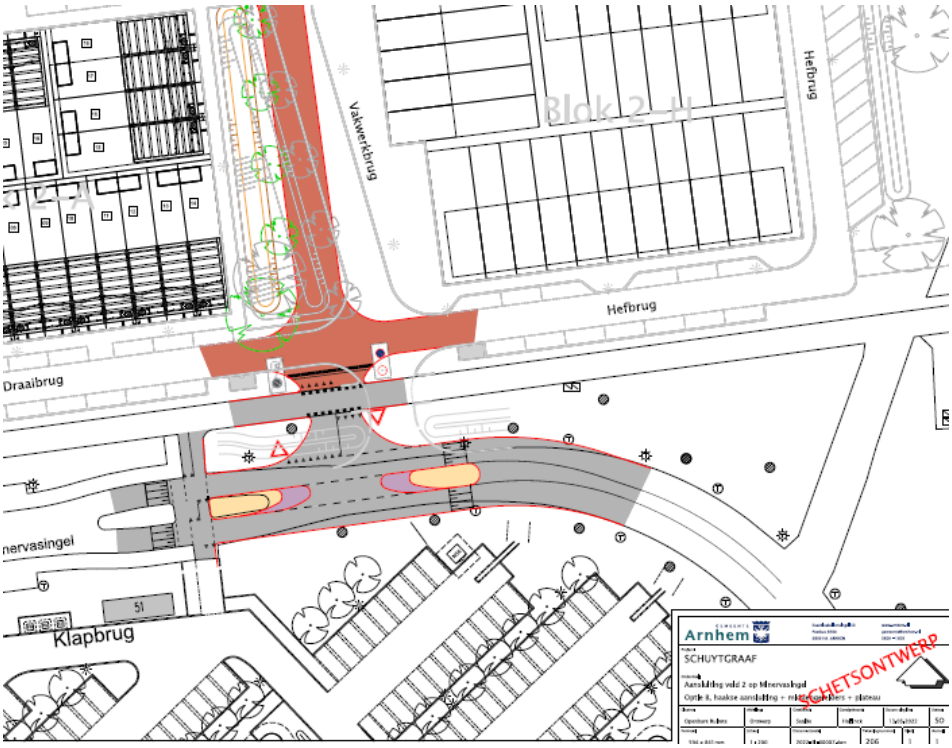
Figuur 5: Optie 1: Middeneiland & haaks aansluiten Vakwerkbrug

Optie 2: Middeneiland, haaks aansluiten Vakwerkbrug & plateau

Alle maatregelen en aanpassingen benoemd bij optie 1 zijn ook meegenomen in optie 2. Extra maatregel in optie 2 is de toevoeging van een plateau. Een plateau heeft als voordeel dat de snelheid wordt verlaagd. De snelheidsvertraging is echter beperkt. Dit komt omdat een passend plateau beperkte hoogte heeft voor een 50 km/u gebiedsontsluitingsweg. De hoogte en hellingshoek van het plateau wordt verder beperkt door de aanwezigheid van de (trolley)bus op de Minervasingel. Om de busdienst niet te vertragen moet de bus er met voldoende snelheid overheen kunnen rijden. De waarde van het plateau zit dan ook vooral in het verhogen van de attentiewaarde voor het kruispunt.

Wanneer het autoverkeer aankomt bij de aansluiting Vakwerkbrug wordt middels het plateau duidelijk dat de aansluiting meer aandacht vraagt dan een reguliere aansluiting. Door het plateau aan te leggen voor de aansluiting van de Vakwerkbrug en de fiets en voetgangersoversteek, wordt ook de oversteekbaarheid vanuit de appartementencomplexen in veld 2 Zuid verbeterd.

Een raming van de kosten voor deze ingreep komt op een bedrag uit van ca. € 180.000

Figuur 6: Optie 2: Middeneiland, haaks aansluiten Vakwerkbrug & plateau

Optie 3: Middeneiland, haaks aansluiten Vakwerkbrug, plateau & scherper aanleggen bocht Minervasingel

Net als bij optie 2 worden ook bij optie 3 alle maatregelen en aanpassingen van optie 1 meegenomen. Naast de maatregelen van optie 1 wordt bij optie 3 de Minervasingel verlegd. Daarnaast is er op de Minervasingel meer tijd om de verkeerssituatie rond de aansluiting Vakwerkbrug te beoordelen, omdat de bocht verder van de aansluiting af ligt. In de huidige situatie in aanloop naar de bocht ligt de snelheid boven de maximum snelheid (zie hoofdstuk 2 Verkeersveiligheid Minervasingel). Door de bocht ‘haakser’ en scherper te maken wordt de weggebruiker gedwongen de snelheid meer te verlagen. In de bocht moet rekening worden gehouden met de rijcurve van zwaar verkeer en de (trolley)bus. Hierdoor is de bocht zelf relatief breed. Doel hierbij is het toegankelijk houden van zwaar verkeer en de bus, maar toch genoeg vertragend te werken voor (vooral) de automobilist. Met dit voorstel wordt waarschijnlijk een groter remmend effect behaald dan met het plateau. Nadeel van de voorgestelde maatregel zijn de relatief hoge kosten van het verplaatsen van de Minervasingel en het verplaatsen van om en nabij zes trolleymasten.

Een raming van de kosten voor deze ingreep komt op een bedrag uit van ca. € 467.000,-.

Optie 4: Uitvoegstrook

Een vierde voorstel is het aanleggen van een uitvoegstrook op de Minervasingel richting de Vakwerkbrug. Dit voorstel is niet uitgewerkt in een schetsontwerp. Reden hiervoor is de verkeersonveilige situatie die ontstaat bij een uitvoegstrook. Een uitvoegstrook op de Minervasingel verslechtert het zicht vanaf de Vakwerkbrug. Doordat een auto op de uitvoegstrook het zicht blokkeert vanaf de Vakwerkbrug op de Minervasingel, kan een auto op Minervasingel niet worden opgemerkt. Door de vele ongevallen die plaatsvonden bij dit ontwerp, worden landelijk uitvoegstroken veelal eruit gehaald of niet meer aangelegd. Daarnaast is een uitvoegstrook een reden minder voor verkeer op de Minervasingel om af te remmen. Immers, het doorgaande verkeer kan langs het afslaande verkeer rijden.

Optie 5: Opstelplaats voor kruising fietsers vergroten
Een vijfde voorstel is het vergroten van de opstelruimte komend vanaf de Minervasingel op de Vakwerkbrug. Het vergroten van de opstelruimte voor het fietspad is een prioriteit in het ontwerp. Echter, wanneer het vernieuwde ontwerp wordt aangehouden, is daar weinig ruimte voor. Door ruimte te maken voor de opstelplaats tussen de rijbanen in, is in het nieuwe ontwerp meer ruimte nodig dan in het huidige ontwerp. Omdat de opstelplaats voor het fietspad prioriteit heeft, wordt het nieuwe ontwerp zoveel mogelijk naar het zuiden bewogen. De ruimte hiervoor is echter beperkt vanwege een middenspanningsruimte, een schakelstation en de parkeerplaatsen in veld 2 zuid. In het nieuwe ontwerp is de inrit Vakwerkbrug haakser geplaatst op de Minervasingel. Hierdoor wordt het zicht vanuit de auto, komend vanaf de Minervasingel op het fietspad, verbeterd.

Voor de voorstellen om een rotonde en of een fietstunnel aan te leggen, is een gelijksoortige beoordeling gemaakt. Beide zijn bekeken, maar zijn ruimtelijk niet of nauwelijks toe te passen. Daar komt bij dat de oplossingen (financieel) niet passend worden geacht bij de opgave.

Voorstel
Uit de verschillende opties en ideeën zijn uiteindelijk 2 haalbare ingrepen naar voren gekomen:

1. Middeneiland & haaks aansluiten Vakwerkbrug
2. Middeneiland, haaks aansluiten Vakwerkbrug & plateau

De variant met plateau is de voorkeursvariant omdat die een groter effect heeft op de verkeersveiligheid op het kruispunt. Deze ingreep kan worden uitgevoerd binnen het budget voor Verkeerskrediet infrastructuur. De verwachte uitvoering van de aanpassing is eind 2022 of begin 2023.

4. Ontsluiting Veld 1

Toezegging 1104

Wethouder Paping zegt toe te onderzoeken of er andere ontsluitingen van veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2 en wat daar voor of nadelen van zijn, inclusief het risico op planschade.

Uitgangspunten

Het Ontwikkelingsplan Schuytgraaf is in 1997 opgesteld op basis van de volgende 15 ambities:

1. Toekomstwaarde: duurzaam bouwen, auto-arme wijk, benutten ecologische potenties, selectief ophogen, minimaliseren verharding
2. Belevingswaarde: herkenbare identiteit, aantrekkelijke woonmilieus, samenhang in vormgeving, sociale veiligheid, water als ruimtelijke drager
3. Gebruikswaarde: bundelen voorzieningen, compact en flexibel bouwen, wegnemen ruimtelijke belemmeringen, openbaar vervoer als uitgangspunt, langzaam verkeer stimuleren

In dit Ontwikkelingsplan Schuytgraaf 1997 is (op pagina 21) verwoord dat voor het opstellen van de uitgangspunten voor het verkeers- en vervoersysteem in Schuytgraaf de volgende invalshoeken van belang zijn:

- een goede ontsluiting van de woon- en werkgebieden;
- bevordering van het gebruik van het openbaar vervoer;
- bevordering van het fietsgebruik;
- beperking van het autogebruik;
- bevordering van de verkeersveiligheid;
- een goede bereikbaarheid van woningen voor hulpverleners (brandweer, politie en ambulance).

Bij de uitwerking van het verkeers- en vervoersysteem is de ontsluiting van de velden vormgegeven vanuit deze ambities en uitgangspunten.

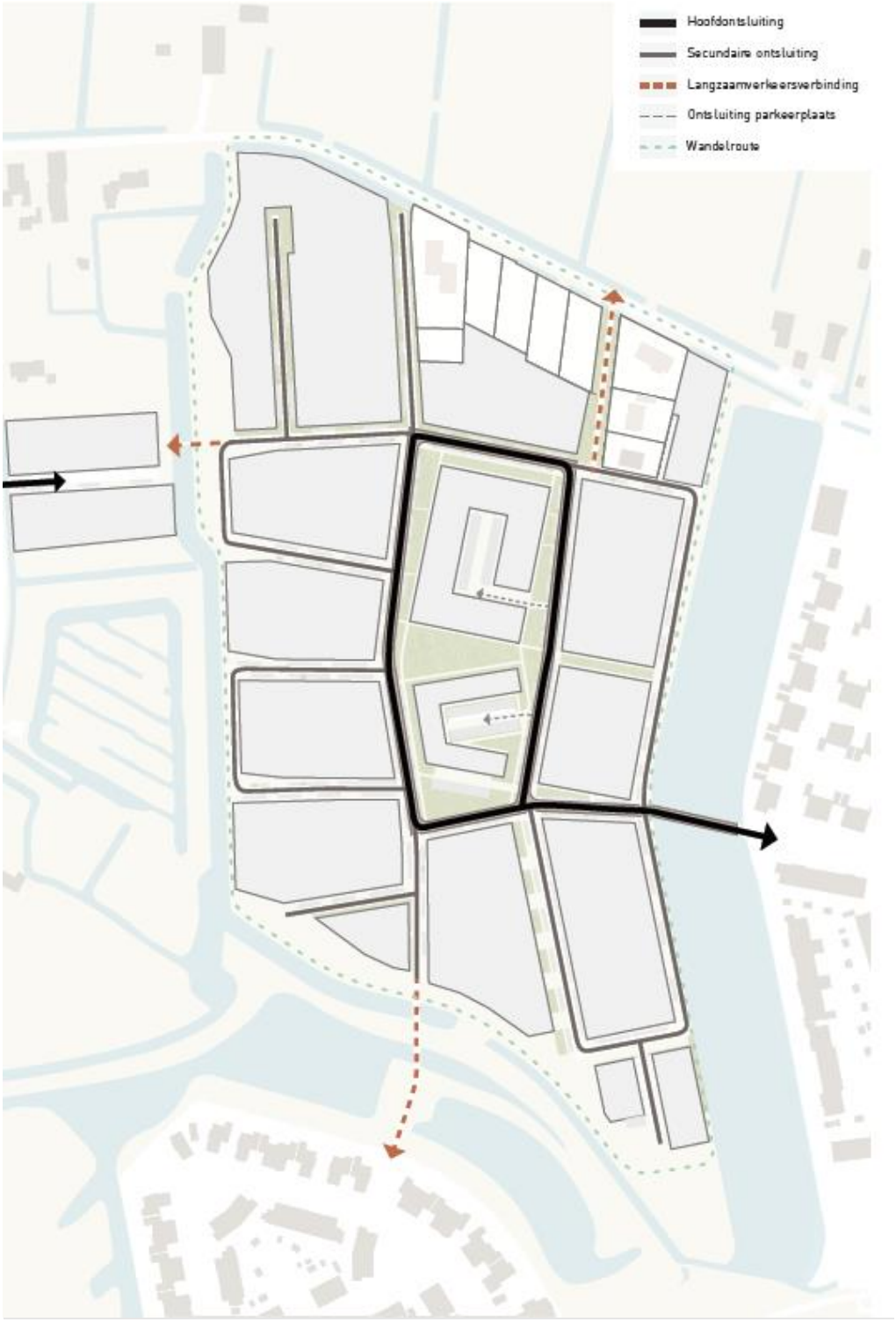
Op dit moment, 25 jaar later, zijn *zoveel mogelijk woningen, zoveel mogelijk groen, zo weinig mogelijk verharding en stimuleren langzaam vervoer* nog steeds actuele beleidsuitgangspunten en zelfs voor de biodiversiteit en klimaatbestendigheid nog belangrijker geworden.

Alternatieve ontsluitingen

Ter uitvoering van bovenstaande toezegging zijn de voor- en nadelen van andere mogelijke ontsluitingen onderzocht. Opties zijn:

1. Noordzijde: via de Achterstraat
2. Westzijde: via veld 1a en de Vogelenzangsestraat
3. Zuidzijde: via veld 4 Horstenhoogte
4. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

Ter oriëntatie is op de volgende pagina de tekening uit het ruimtelijk raamwerk opgenomen met de verschillende soorten ontsluitingen van de wijk.

Figuur 7 Ontsluiting veld 1. Bron: Ruimtelijk raamwerk veld 1, pagina 22, vastgesteld 16 februari 2022

1. en 2. Noordzijde via Achterstraat en westzijde via veld 1a en Vogelenzangsestraat

Bij de ontwikkeling van de wijk Schuytgraaf is met de omwonenden en de toenmalige gemeente Driel afgesproken dat de wijk Schuytgraaf niet via de Achterstraat of de Vogelenzangsestraat wordt ontsloten. Daartoe is in de opeenvolgende bestemmingsplannen voor Schuytgraaf in de regels[1] opgenomen dat buurtontsluitingswegen alleen maar mogen worden gerealiseerd waar dat op de

[1] Schuytgraaf 2011:artikel 27.2, sub l; Veegplan Schuytgraaf: artikel 24.2, sub 9 (geldend plan)

plankaart als zodanig is aangegeven. Geen van de beide plankaarten geeft voor de Achterstraat een buurtontsluitingsmogelijkheid aan.

In de zienswijzenrapporten voor Schutgraaf 2011 en het veegplan 2017 is dat specifiek nog als volgt verwoord.

Schuytgraaf 2011, nr. 104
Ontsluitingsmogelijkheden naar Achterstraat voor nieuwe bebouwing (uitgezonderd particuliere bouwkavels) in veld 1a, 2 en 3 uitsluiten.
De ontsluiting voor autoverkeer van de noordelijke velden zal niet via de Achterstraat plaatsvinden. Alleen voor fietsverkeer en voetgangers zijn verbindingen naar de Achterstraat mogelijk.

Veegplan Schuytgraaf 2017, zienswijze 3 - beantwoording
c. Veld 1a wordt ontsloten via de Vogelenzangsestraat. Gelet op het beperkt aantal woningen die ter plaatse worden toegestaan vormt dit verkeerskundig geen belemmering. De ontsluiting van veld 1 zal via veld 2 verlopen. Deze velden worden ontsloten via de Minervasingel.

En omdat de wijk Schuytgraaf alleen via de Metamorfosenallee aantakt op de omliggende wegen, is het 6 km rijden via de kern van Driel of Elderveld om bij de voorzieningen (winkelcentrum, scholen) in Schuytgraaf te komen.

3. Zuidzijde: via veld 4 Horstenhoogte

Als uitwerking van de gebiedsvisie 2010, is in het ruimtelijk raamwerk van veld 1 een fietsverbinding opgenomen tussen veld 1 en veld 4. Bij het ontwerp en de inrichting van veld 4 is rekening gehouden met deze fietsverbinding. De brug die hiervoor over het water wordt aangelegd (binnen de rode ovaal op onderstaande foto), zal zo worden uitgevoerd dat hier in incidentele geval van onderhoud of calamiteiten auto's overheen kunnen rijden.

De stratenstructuur van Horstenhoogte is geschikt om in dergelijke incidentele gevallen het verkeer in een richting van of naar veld 1 te kunnen verwerken, maar is niet geschikt voor permanent verkeer. Voor permanent verkeer had de stedenbouwkundige inrichting van Horstenhoogte anders opgezet moeten zijn: een straat tussen woonblokken, niet zoals nu een pad tussen twee huizen.

4. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

Op dit moment loopt de bouwontsluiting van veld 1 via de zuidoostpunt van veld 1 naar de Minervasingel. Om te zorgen dat toekomstige bewoners niet op dezelfde weg rijden als het bouwverkeer, is deze tijdelijke weg aangelegd. Bewoners van veld 2 hebben voorgesteld om veld 1 via deze route te ontsluiten, zodat bewoners van veld 1 niet door hun buurt hoeven te rijden.

Op de volgende afbeelding is deze alternatieve ontsluiting geschetst.

Figuur 8 Alternatieve ontsluiting veld 1 met zoveel mogelijk woningen en minder groen (4a)

Om het geborgen woonmilieu voor de woonwagens te creëren is de proefverkaveling uit het ruimtelijk raamwerk aangepast: de woonwagenlocatie komt noordelijker te liggen dan in het ruimtelijk raamwerk en wordt aan de zuidzijde begrensd door een klein groepje woningen.

Voordelen van deze ontsluiting zijn:

- Minder verkeersbewegingen door veld 2
- Toename verkeersveiligheid veld 2
- Verbetering woon- en leefklimaat bewoners veld 2 door minder verkeer
- Een eenvoudiger brug (bijvoorbeeld vlonderpad) tussen veld 1 en 4, omdat de brug tussen veld 1 en 2 dan kan fungeren als incidentele ontsluiting (met name als de andere brug in onderhoud is), wat die brug goedkoper maakt.
- Smallere brug tussen veld 1 en 2
- Kortere rijafstand van veld 1 naar Minervasingel voor verkeer van of naar het westen

Nadelen:

- De ontsluiting van veld 1 via veld 2 is een van de dragers van het ruimtelijk raamwerk. In figuur 7 is aangegeven welke straten breder ontworpen zijn in het ruimtelijk raamwerk om als hoofdontsluiting te fungeren. Om van een secundaire ontsluiting een hoofdontsluiting te maken, zal deze breder in het ontwerp opgenomen moeten worden. Dit leidt samen met de weg door het groen in totaal tot 1508m2 extra verharding.
- Door deze extra infrastructuur kunnen er 2 woningen minder in het veld komen (7 twee-onder-een kap minder minus 5 rijwoningen meer).

	best ontwerp	variant 1 nieuwe aansl	verschil	
uitgeefbaar	6766	5768	-998	m2
Woningen				
woonwagen	8	8	0	st
rijwoning	24	29	5	st
2 kap	7	0	-7	st
groen	1319	960	-359	m2
verharding	3471	4979	1508	m2
openbare verlich	14	20	6	st
lengte nieuwe autobrug			32	m
lengte downsizen brug			34	m

- De extra verharding gaat ten koste van circa 750m2 groen in 'de punt' met bestemming Landschap/Park. Deze groene zone behoort tot het structurele stadsgroen en maakt onderdeel uit van het kenmerkende polderlandschap van Schuytgraaf. Aanleg van een permanente infrastructuur door deze punt leidt tot versnippering van de leefgebieden voor de vastgelegde doelsoorten uit de Groenvisie[2]. Het karakteristieke polderlandschap met watergangen, natuurvriendelijke oevers, bosjes en (hak)houtwallen wordt in ernstige mate aangetast. Naast dat dit een verlies is aan landschapskarakteristiek gaat dit ook ten koste van de ecologische en biodiversiteitswaarden van dit gebied, door het verlies aan leefgebied voor plant en dier. Dit wijkt af van de ambitie tot radicaal vergroenen en het verhogen van de biodiversiteit in Arnhem en juist het versterken en verbeteren van onze groenstructuren. Door herverkaveling komt er tussen de woningen iets meer groen, waardoor deze ontsluiting netto leidt tot een verlies van 359m2 aan groen.

[2] In de groenvisie 2017 is vastgelegd dat het behouden en versterken van het kenmerkende polderlandschap uitgangspunt is en de kaders stellen voor inrichting, gebruik en beheer. We zetten in op het opheffen en voorkomen van versnippering. In het coalitieakkoord 2022-2026 is vastgelegd dat we inzetten op verbeteren, versterken en vergroten van onze waardevolle groenstructuren.

- Er ontstaat een extra plek waar het autoverkeer het fietspad kruist en daarmee een extra moment op het doorgaande fietspad langs de Minervasingel, waar een conflict tussen een auto en een fietser kan ontstaan.
- Omdat de ontsluiting via veld 2 in het bestemmingsplan is vastgelegd, vergt een andere ontsluiting een bestemmingsplanwijziging. Deze bestemmingsplanwijziging heeft effect op andere bewoners die van huidige bestemmingsplansituatie uitgaan. Zij zullen mogelijk bezwaar aantekenen tegen deze wijziging en planschade claimen. Hoe hoog deze planschade uit zal vallen, hangt af van wie welke schade claimt.
- Voor de grondexploitatie leidt deze ontsluiting tot een daling van het positieve resultaat als gevolg van lagere opbrengsten door 2 woningen minder en extra kosten voor de infrastructuur van de langere en bredere weg, de extra brug en de aansluiting op de Minervasingel. Rekening houdend met lagere kosten voor de brug tussen veld 1 en 4 betekent deze alternatieve ontsluiting in totaal daarmee daling van het positieve resultaat van de grondexploitatie Schuytgraaf met €1,6 miljoen.

Een andere alternatieve ontsluiting van veld 1 waarbij het verlies aan groen met de bestemming Landschap Park qua oppervlak in veld 1 kwantitatief wordt gecompenseerd, is hieronder geschetst.

Figuur 9 Alternatieve ontsluiting veld 1 met gelijkblijvende hoeveelheid groen en minder woningen (4b)

De voor- en nadelen hiervan zijn vrijwel gelijk aan die van het eerste alternatief, alleen betekent dit alternatief:

	best ontwerp	variant 2 nieuwe aansl	verschil	
uitgeefbaar	6766	5107	-1659	m2
Woningen				
woonwagen	8	8	0	st
rijwoning	24	23	-1	st
2 kap	7	1	-6	st
groen	1319	1509	190	m2
verharding	3471	5070	1599	m2
openbare verlichting	14	20	6	st
lengte nieuwe autobrug			32	m
lengte downsizen brug			34	m

- Nog eens 4 woningen minder, dus in totaal ten opzichte van de proefverkaveling in het vastgestelde ruimtelijk raamwerk 6 woningen minder.
- Minder woningen betekent ook minder opbrengsten, wat een verslechtering van de grondexploitatie van €1,9 miljoen betekent.
- Alhoewel de kwantitatieve hoeveelheid groen gelijk is, is de kwaliteit wel minder. Een groter aaneengesloten stuk groen, inclusief de overgang tussen land en water is in het kader van biodiversiteit en leefgebied voor verschillende soorten planten en dieren, van grotere waarde dan snippers wijkgroen.

In het overleg op 5 juli hebben bewoners van veld 2 gevraagd om een derde variant te onderzoeken: behoud van de incidentele route via veld 4 en geen brug meer van veld 1 naar 2.

Voordelen ten opzichte van de basis alternatieve ontsluiting (4a):

- Alleen autoverkeer door veld 2 van de bewoners van veld 2 zelf
- Geen kosten voor het maken van de brug
- Vanuit verkeerskundig oogpunt is er geen brug tussen veld 1 en 2 nodig. Met een eigenontsluiting via de zuidpunt en een incidentele ontsluiting via veld 4 zijn er twee autoverbindingen naar veld 1, dus de verbinding is niet nodig voor het autoverkeer. Ook maakt de verbinding geen deel uit van de hoofdfiets-infrastructuur van Schuytgraaf.

Nadelen:

- Langzaam verkeer (voetganger en fiets) kan dan niet gemakkelijk bewegen tussen de verschillende buurten/velden, wat juist kenmerkend voor Schuytgraaf is.

Figuur 10 Alternatieve ontsluiting veld 1 met zoveel mogelijk woningen, minder groen en zonder brug tussen veld 1 en 2 (4c)

- Dit komt niet ten goede aan de sociale samenhang tussen de buurten van Schuytgraaf.
- Geen directe toegang meer voor kinderen uit veld 1 tot de groenzone tussen veld 2 en 3, waar een speelgelegenheid komt voor de oudere kinderen die wat meer uitdaging zoeken.
- Verminderde beleving van het water, wat landschappelijk kenmerkend is voor Schuytgraaf. Bruggen bieden een mooie kans om het water bereikbaar/beschikbaar te maken voor de buurt tijdens ommetjes.
- Door de lagere kosten door het niet aanleggen van de brug, betekent deze variant een negatief effect voor de grondexploitatie van minimaal €0,8 miljoen. 'Minimaal' omdat de extra kosten voor het scheiden van het bouwverkeer en het bewonersverkeer in de laatste fase van de bouw niet zijn meegenomen in deze berekening.

Conclusies en advies

Voordeel van het alternatief om voor veld 1 een eigen ontsluiting aan te leggen in plaats van door veld 2 heeft vooral voor veld 2 het voordeel van minder verkeersbewegingen. Hierdoor neemt de verkeersveiligheid in veld 2 toe, het autoverkeer in het veld neemt namelijk af. Bijkomend voordeel is dat het woon- en leefklimaat in veld 2 verbetert ten opzichte van de geplande ontsluiting van veld 1 via veld 2. Alle alternatieve ontsluitingen kennen echter diverse nadelen voor de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van wonen en met name klimaat en biodiversiteit. Nadeel voor onze klimaatdoelstelling is een toename van de hoeveelheid verharding. We streven juist naar een afname van de hoeveelheid verharding en naar het minimalistisch toepassen van verharding. Meer verharding leidt tot meer hittestress en het minder goed kunnen bufferen van water. Hoe minder verharding hoe leefbaarder en gezonder de stad voor onze inwoners.
Tevens leiden de varianten met een ontsluiting door de groene punt tot een verslechtering en versnippering van de hoofdgroenstructuur in Schuytgraaf. Dit betekent een verlies aan leefgebied voor diverse soorten planten en dieren. Wij zetten juist in op het behouden, versterken en verbeteren van de biodiversiteit. Talloze onderzoeken tonen aan dat natuur en groen dichtbij en in de directe leefomgeving van mensen bijdraagt aan onze fysieke en mentale gezondheid.
Ook leiden de alternatieve ontsluitingen tot een verslechtering van de grondexploitatie met €0,8 tot €1,9 miljoen.

	Ontsluiting veld 1 via veld 2	Alternatief 4a 2 woningen minder, minder groen	Alternatief 4b 6 woningen minder, groen gelijk	Alternatief 4c geen brug tussen 1 en 2
Zoveel mogelijk woningen	+	-	- -	**-**
Zoveel mogelijk groen	+	- -	-	**- -**
Zo min mogelijk verharding	+	- -	- -	**- -**
Stimuleren langzaam verkeer	+	-	-	**- -**
Verkeersveiligheid en woongenot veld 2	0	+	+	**+**
Sociale samenhang	+	0	0	**- -**
Balans grondexploitatie Schuytgraaf	0	- -	- -	**-**

Op basis van bovenstaande samenvattende matrix met beleidsdoelstellingen is er geen reden om veld 1 op een andere manier te ontsluiten. Ontsluiting van een veld via een ander veld is niet uniek in Schuytgraaf: ook Tuinstad (veld 21) en Vestingstad (25) hebben geen eigen ontsluiting; die bewoners rijden via de Amerikaanse wijk (20). Daarbij gaat het om een vergelijkbaar aantal woningen. En bewoners van De Leihagen (16) rijden via De Waarden (17). Ook in die buurten was aanvankelijke weerstand vanuit bewoners tegen deze wijze van ontsluiting omdat de bewoners onveilige situaties vreesden. In de praktijk is die onveiligheid niet gebleken.

Advies is daarom om de ontsluiting van veld 1 conform bestemmingsplan uit te voeren.

Van de alternatieve ontsluitingen is variant 4a de meest optimale:

- Slechts 2 woningen minder.
- Wel verlies van groen, maar het compenserende groen in variant 4b is vooral snippergroen, heeft niet de kwaliteit van Park/landschap uit de zuidpunt.
- Biedt de mogelijkheid om de verbinding voor langzaam verkeer tussen veld 1 en 4 eenvoudiger uit te voeren, conform de wensen van de bewoners van veld 4.
- Behoud van de verbinding voor langzaam verkeer tussen veld 1 en 2, ook te gebruiken als incidentele ontsluiting.
- Kosten van circa € 1,6 miljoen die direct ten laste komen van het resultaat van de grondexploitatie Schuytgraaf.

Eindconclusie

Op basis van het onderzoek naar de verkeersveiligheid op de Minervasingel, de verkeerssituatie van Veld 2 en alternatieven voor de ontsluiting van veld 1, zijn er in grote lijnen twee mogelijke oplossingsrichtingen: het herinrichten van het kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel of het realiseren van een alternatieve ontsluiting van veld 1 direct op de Minervasingel.

Op basis van de analyse van de verkeersituatie in veld 2 is er feitelijk geen aanleiding om de huidige plannen voor de ontsluiting van de velden 1, 2 en 3 aan te passen. Er is voldoende capaciteit beschikbaar en met een herinrichting van het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug zijn er voldoende mogelijkheden om de verkeersveiligheid op dit kruispunt te verbeteren. Dit past bij de doelstelling om automobiliteit te beperken en het gebruik van fiets en openbaar vervoer te stimuleren. Met dit voorstel blijft de verkeerssituatie in veld 2 gelijk en zal het aantal verkeersbewegingen door het veld niet veranderen.

Het realiseren van een eigen ontsluiting van veld 1 op de Minervasingel brengt voordelen met zich mee op de schaal van de buurt, maar kent negatieve aspecten op de schaal van de wijk en de stad. De voordelen zijn vooral van invloed op het woongenot van bewoners van veld 2 en de verkeersdruk (en daarmee verkeersveiligheid) op de Schipbrug en Vakwerkbrug in veld 2. De nadelen zijn: minder groen, minder woningen, meer verharding en een negatief effect op de exploitatie van Schuytgraaf. Een ontsluiting door dit gebied doet afbreuk aan het voor Schuytgraaf kenmerkende polderlandschap en heeft naast het verlies aan biodiversiteit ook een negatief effect op de leefbaarheid voor alle inwoners van de wijk. Daarnaast ontstaat er een extra kruising van het autoverkeer met de doorgaande fietsroute aan de Minervasingel.

Alles overwegende is het voorstel om het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug her in te richten met een middenberm en plateau en de ontsluiting van veld 1 via veld 2 te behouden conform de huidige plannen. Dit sluit het meest aan bij de uitgangspunten van het ontwerp van Schuytgraaf en hiermee wordt het knelpunt van de aansluiting van veld 2 op de Minervasingel aangepakt.

Logboek bewonersparticipatie Schuytgraaf veld 1 en 2

Datum	Communicatievorm	Inhoud
12 november 2020	Digitaal overleg met 19 bewoners Achterstraat/Vogelenzangsestraat	Wensen t.a.v. oriëntatie woningen ophalen. Bewoners blijken vragen te hebben over de kaders van het project.
December 2020	Video op schuytgraaf.nl, aankondiging via huis-aan-huis brief en social media.	Vanwege corona opgenomen 'Rondje langs de velden', zoals normaal 2x per jaar op bewonersavond gepresenteerd, over de laatste ontwikkelingen in de wijk.
25 november 2020	Brief aan alle bewoners Achterstraat/Vogelenzangsestraat	Informatie over de actuele denkrichting voor veld 1: bestemmingsplan Schuytgraaf, plan van aanpak woningbouw, plan van aanpak uitbreiding woonwagens, moties.
1 december 2020	Digitaal overleg met 18 bewoners Achterstraat/Vogelenzangsestraat	Mondelinge toelichting van de kaders. Afgesproken om gesprek met wethouder te arrangeren.
7 januari 2021	Gesprek wethouder Paping met 3 vertegenwoordigers Achterstraat/ Vogelenzangsestraat	Knelpunten bewoners bij veld 1 besproken aan de hand van een door de bewoners opgestelde presentatie.
25 januari	Mail aan 3 vertegenwoordigers Achterstraat/Vogelenzangsestraat	Reactie op de op 7 januari door bewoners genoemde punten
25 februari 2021	Digitaal overleg met 8 bewoners Laan van de Bevrijding (veld 4)	Ophalen input die de bewoners mee willen geven voor het ruimtelijk raamwerk.
27 april 2021	Digitaal overleg met een vertegenwoordiger van Achterstraat/Vogelenzangsestraat en een vertegenwoordiger van Laan van de Bevrijding	Bespreken beoogde aanpak van het digitale overleg op 17 mei.
4 mei 2021	Mail aan vertegenwoordiger Achterstraat/Vogelenzangsestraat	Beantwoording openstaande vragen.
17 mei 2021	Digitaal overleg met 20 bewoners Achterstraat/Vogelenzangsestraat en Laan van de Bevrijding	Presentatie eerste concept ruimtelijk raamwerk. Ophalen vragen en opmerkingen bij dat raamwerk.
17 juni 2021	Brief aan vertegenwoordiger bewoners Laan van de Bevrijding	Reactie op schriftelijke suggesties voor ruimtelijk raamwerk.
Juni 2021	Informatiebrief "Rondje langs de velden", huis-aan-huis bezorgd in wijk Schuytgraaf.	Informatie over ontwikkelingen in de wijk, o.a. veld 1. Vanwege corona schriftelijk i.p.v. bewonersavond. Uitnodiging voor digitaal vragenuurtje.
7 juli 2021	Digitaal overleg met 17 huishoudens Achterstraat/ Vogelenzangsestraat en Laan van de Bevrijding	Presentatie hoofdlijnen van ruimtelijk raamwerk, zoals voorgelegd zal worden aan raad. Aangegeven hoe opmerkingen zijn verwerkt. Resterende vragen beantwoord.
12 juli 2021	Digitaal vragenuurtje naar aanleiding van de informatiebrief.	Vragen van bewoners Draaibrug (veld 2) over ontsluiting en woonwagenlocatie veld 1.
12 oktober 2021	Mail aan omwonenden die in juli hadden gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Planning agendering ruimtelijk raamwerk veld 1.
December 2021	Informatiebrief "Rondje langs de velden", huis-aan-huis bezorgd in wijk Schuytgraaf.	Informatie over ontwikkelingen in de wijk, o.a. veld 1. Vanwege corona schriftelijk i.p.v. bewonersavond.

Datum	Communicatievorm	Inhoud
21 december 2021	Mail aan omwonenden van veld 1 die hebben gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Aankondiging raadsbehandeling januari en wijze van inspreken.
10 januari 2022	Mail aan omwonenden van veld 1 die hebben gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Aankondiging informatieve raad met link naar de stream
14 januari 2022	Mail aan omwonenden van veld 1 die hebben gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Aankondiging meningsvormende raad met link naar de stream
4 februari 2022	Mail aan omwonenden van veld 1 die hebben gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Aankondiging tweede meningsvormende raad met link naar de stream
11 februari 2022	Mail aan omwonenden van veld 1 die hebben gevraagd om geïnformeerd te worden over raadsbehandeling ruimtelijk raamwerk.	Aankondiging besluitvormende raad met link naar de stream
14 juni 2022	Bewonersavond Schuytgraaf	Presentatie stand van zaken ontwikkeling van de velden en vragenuurtje over velden 1, 26 en 27
4 mei 2022	Huis-aan-huis brief veld 2	Uitnodiging bewonersbijeenkomst 17 mei
17 mei 2022	Bewonersbijeenkomst in Salamander	Verkeerssituatie in veld 2 en de aansluiting van veld 2 op de Minervasingel
21 juni 2022	Huis-aan-huis brief veld 2	Uitnodiging bewonersbijeenkomst 17 mei
5 juli 2022	Bewonersbijeenkomst in Salamander	Verkeerssituatie van veld 2 en het onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1
16 augustus 2022	Gesprek met twee bestuursleden VVE veld 2 zuid	Verkeerssituatie Minervasingel, onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1 en knelpunten veld 2 zuid.

Verslag bewonersavond veld 2 Schuytgraaf

Datum : 17 mei 2022
Tijdstip : 20:00 -21:30 uur
Plaats : MFC de Salamander

Opening
Tim Nijs opent de avond en heet de aanwezigen welkom. De avond is georganiseerd naar aanleiding van opmerkingen van bewoners van veld 2 over de verkeerssituatie in veld 2. Doel was om iedereen in de wijk bij te praten over de huidige (verkeerssituatie), de maatregelen welke de Gemeente gaat uitvoeren en hoe de eindsituatie van het openbare gebied eruit komt te zien. Daarnaast werd er ingegaan op diverse zorgpunten welke eerder al door de omwonenden zijn aangedragen aan de Gemeente.

De agenda van de avond is:
1. Huidige (tijdelijke) situatie
2. Wat doen we nu al?
3. Eindsituatie
4. Onderzoek eindsituatie
5. Vervolg
6. Afsluiting

Huidige (tijdelijke) situatie
Een aantal bewoners hebben aan de bel getrokken over de huidige verkeerssituatie van veld 2. Deze wordt als onprettig en onveilig ervaren. Zeker ook in de tijdelijke situatie met bouwhekken langs tijdelijke wegen en bouwverkeer, waardoor er nu meer overlast ervaren wordt.

De huidige situatie waarbij verkeer, al dan niet gecombineerd, gebruik maakt van bouwwegen en definitief aangelegde straten heeft in de afgelopen periode gezorgd voor diverse gewijzigde verkeerssituaties. Onder andere het omdraaien van rijrichtingen en het toepassen van tijdelijke stelconplaten zorgde voor de nodige onduidelijkheid wat betreft de verkeerssituatie. Door de bewoners zijn tijdens de bewonersavond zorgen geuit over de snelheden van het verkeer maar ook (bouw)verkeer wat tegen de richting in rijdt, met name op de Draaibrug. Voor de Vakwerkbrug geld dat er in de tijdelijke situatie met name zorgen zijn over de relatief onaantrekkelijke verharding, waardoor men geneigd is tegen de richting te rijden op de Draaibrug en het uitrijden van de uitrit Vakwerkbrug naar de hoofdroute op de Minervasingel.

In reactie op bovenstaande is aangegeven dat op basis van de signalen de definitieve bebording geplaatst is en daarmee ook de rijrichtingen definitief zijn. Verder word de Vakwerkbrug vanaf eind augustus in de definitieve vorm aangelegd wat zeer waarschijnlijk een flinke verbetering geeft in de huidige situatie. Als laatste worden zijn er op diverse locaties drempels toegevoegd waarbij de twee toekomstige drempels op de Draaibrug begin juli 2022 worden aangebracht. Drempels op de Vakwerkbrug en Schipbrug volgen het 3e kwartaal van 2022.

Eindsituatie
Naar aanleiding van eerder vragen is er tijdens de bewonersavond gesproken over de hoofdontsluitingsroutes van de velden 1, 2 en 3. Er zijn door de aanwezigen zorgen geuit over de toekomstige verkeerdruk op de hoofdroute Schipbrug – Vakwerkbrug. Op basis van deze zorgen is er door de gemeente een verkeersonderzoek uitgevoerd om te onderzoeken of de hoofdwegen de verkeersdruk aankunnen. In het onderzoek naar de eindsituatie voor veld 2 is gekeken naar de verkeersstromen die via veld 2 komen te lopen. Verkeer vanuit veld 1 en een deel van het verkeer van veld 3 komen via veld 2 te lopen. Daarbij is gekeken naar:
- Hoeveelheid verkeer Vakwerkbrug
- Hoeveelheid verkeer kruispunt Vakwerkbrug – Minervasingel

Als uitgangspunt is genomen:
- Aantal woningen voor de velden 1, 2 en 3.

- Verwachte hoeveelheid verkeer 2030
- Meerdere auto’s per woning
- Inclusief bezorgdiensten

Conclusies van de studie zijn:
- De Vakwerkbrug kan de hoeveelheid verkeer aan (85% van de capaciteit)
- De wachttijd vanaf de Vakwerkbrug blijft beperkt (gemiddeld <20 seconden)
- Gemiddelde wachtrij op de Vakwerkbrug blijft beperkt (8 meter)

Geconcludeerd is dat de verkeersintensiteiten onder de daarvoor geldende normen blijft en de hoofdwegen in de eindsituatie voldoen.

Een ander punt wat ook tijdens de bewonersavond uitvoerig is besproken is de hoofdontsluiting van de Vakwerkbrug naar de Minervasingel en andersom. Gecombineerd daarmee zijn er ook veel signalen binnengekomen over de snelheid in de bocht van de Minervasingel (nabij de uitrit Vakwerkbrug). Tijdens de presentatie is aangegeven dat dit kruispunt op basis van de zorgen/klachten over zichtbaarheid, snelheid, opstelruimte etc. onderzocht is door de gemeente.

Er zijn drie varianten gepresenteerd welke kunnen zorgen van een verbetering van de huidige en toekomstige situatie. Op basis van de drie varianten is plenair tijdens de presentatie om input gevraagd van de aanwezigen en is aan bewoners gevraagd om per mail een reactie te sturen. Deze reacties worden in het vervolgproces meegenomen om de afweging en noodzaak van een aanpassing van de in/uitrit naar de Vakwerkbrug te onderzoeken. De uitkomsten hiervan wordt in een vervolgbijeenkomst en per mail/brief verder aan u toegelicht.

Vervolg
Tijdens de avond is door de bewoners nadrukkelijk aangegeven dat zij ook graag inzicht willen krijgen in de toekomstige verkeerssituatie van veld 1 naar veld 2 en is de wens voor het realiseren van een eigen ontsluiting van veld 1 op de Minervasingel benoemd. Op de avond zelf kon daar onvoldoende antwoord op gegeven worden. Bewoners is gevraagd hun zorgen per mail door te sturen. Deze vraag wordt ook verder meegenomen en besproken tijdens de volgende bewonersavond voor de bewoners van de wijk Wilgenvliet.

Vanuit de Gemeente word er een nieuwe uitnodiging verzonden per brief en mail waarbij een terugkoppeling word gegeven op de nog onbeantwoorde vragen. De lopende zaken waar de Gemeente nog mee bezig is worden dan verder toegelicht en besproken. Inmiddels is er een vervolg bijeenkomst gepland op 5 juli
.

Afsluiting
Tim Nijs dankt de aanwezigen voor hun reactie en inbreng en geeft aan dat men via de mail input kan geven over de voorgestelde alternatieven voor het kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel en biedt aan om opmerkingen over de ontsluiting van veld 1 te inventariseren en intern te delen.

Bewonersavond veld 2

18 mei 2022

1

Programma

1. Opening
2. Huidige (tijdelijke) situatie
3. Wat doen we nu al?
4. Eindsituatie
5. Onderzoek eindsituatie
6. Vervolg
7. Afsluiting

2

Huidige (tijdelijke) situatie

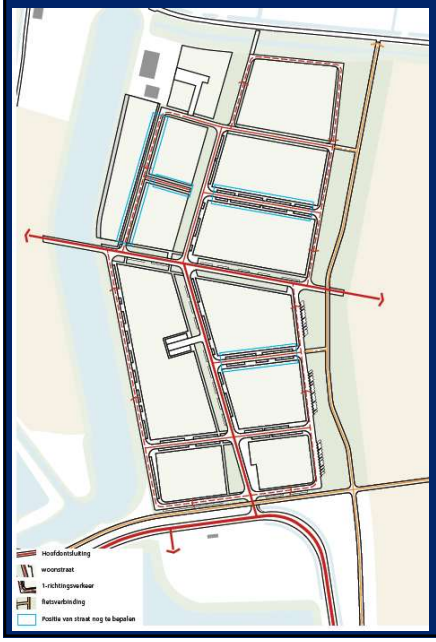
Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

3

Fysieke maatregelen

- Gesprekken met buurtbewoners over verkeer
- Bebording eenrichtingsverkeer Draaibrug → gereed
- Augustus 2022 start definitief maken Vakwerkbrug, tweerichtingsverkeer)
- Drempels Draaibrug, Vakwerkbrug en Schipbrug → 3e kwartaal

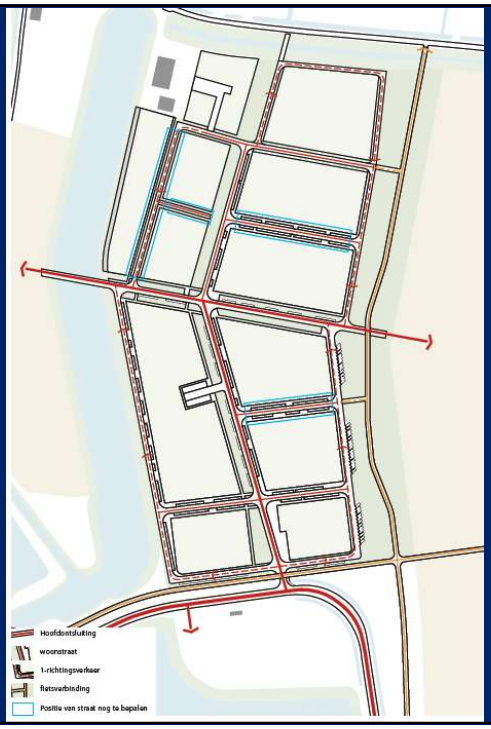
Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

4

Eindsituatie

Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

5

Onderzoek eindsituatie

- Waar hebben we naar gekeken :
  - Hoeveelheid verkeer Vakwerkbrug
  - Hoeveelheid verkeer kruispunt Vakwerkbrug – Minervasingel
- Uitgangspunten
  - Verwachte hoeveelheid verkeer 2030
  - Meerdere auto’s per woning
  - Inclusief bezorgdiensten

Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

6

Onderzoek eindsituatie - welk verkeer is het?

- Veld 1 en 2
- Deel van veld 3a

7

Onderzoek eindsituatie - bevindingen

- De Vakwerkbrug kan de hoeveelheid verkeer aan (85% van de capaciteit)
- De wachttijd vanaf de Vakwerkbrug blijft beperkt (gemiddeld <20 seconden)
- Gemiddelde wachtrij op de Vakwerkbrug blijft beperkt (8 meter)

Verkeerstechnisch voldoet het ontwerp, met beperkte aanpassing kan het beter

8

Vervolg

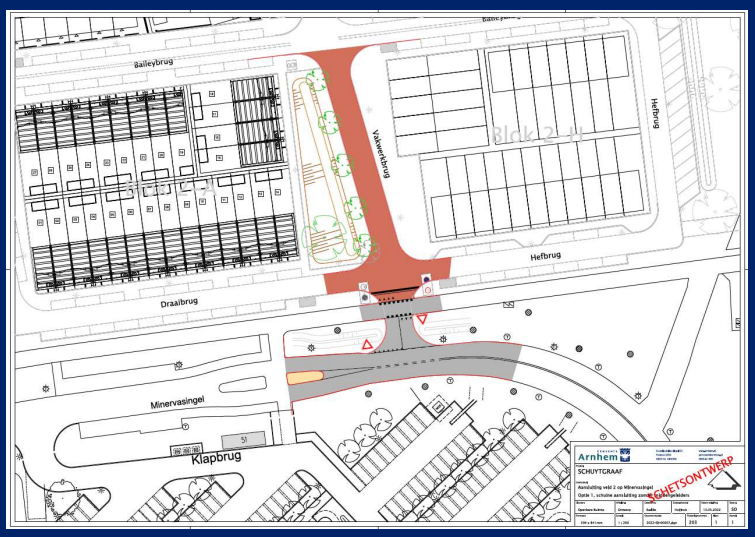
Onderzoek nog niet af:

- Ontsluiting veld 1
- Verkeersveiligheid/snelheid Minervasingel

- Afweging nut en noodzaak, Arnhem-breed

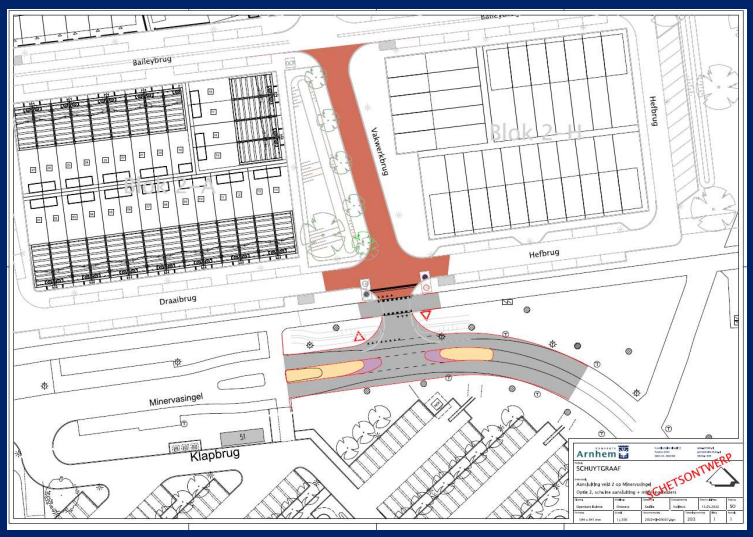
9

Inrichting kruispunt Vakwerkburg-Minervasingel - basisontwerp

10

Inrichting kruispunt Vakwerkburg-Minervasingel – optie middengeleider

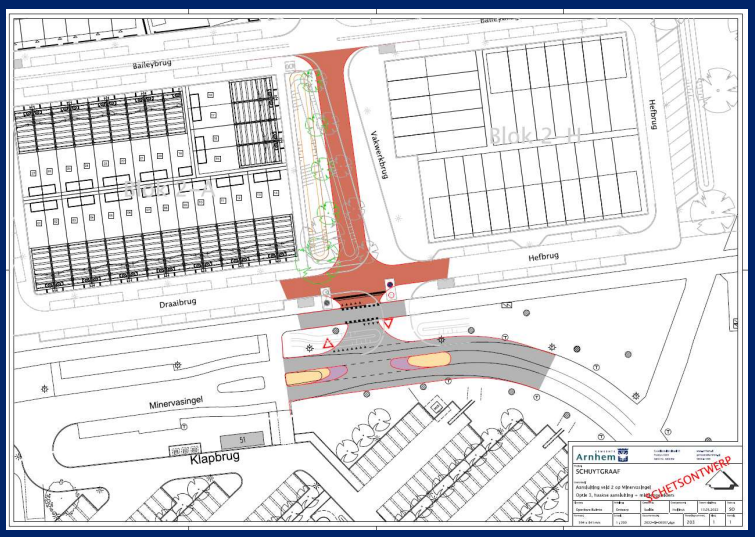
Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

11

Inrichting kruispunt Vakwerkburg-Minervasingel – middengeleider met asverspringing

Bewonersavond veld 2

17-5-2022

Arnhem GEMEENTE

12

Afsluiting

Heeft u nog een laatste opmerking of vraag?

Contact:

Tim Nijs
tim.nijs@arnhem.nl, 06 – 31 11 48 56

Informatieavond bewoners Schuytgraaf 14 juni

Arnhem GEMEENTE

13

Verslag bewonersavond veld 2 Schuytgraaf

Datum	**:**	5 juli 2022
Tijdstip	**:**	19:30 -21:15 uur
Plaats	**:**	MFC de Salamander
Aanwezig	:	Circa 50 bewoners van veld 2, raadsleden, ambtenaren gemeente Arnhem, gespreksleider

Opening

Gespreksleider Raymond Reesink opent de avond en heet de aanwezigen welkom. Een aantal bewoners heeft aan de bel getrokken over de huidige verkeerssituatie van veld 2. Zij ervaren deze als onprettig en onveilig. Zeker ook in de tijdelijke situatie met bouwhekken langs tijdelijke wegen en bouwverkeer, waardoor er nu meer overlast ervaren wordt.

De vorige bewonersavond over de verkeerssituatie in veld 2 vond 17 mei jl. plaats. Daarop zijn die avond (en later ook per mail) reacties van bewoners en raadsleden ontvangen. Dat was de aanleiding om deze tweede bewonersavond te organiseren.

De agenda van de avond is:

1. Opening
2. Onderzoek ontsluiting veld 1
3. Beantwoording vragen op en na 17 mei jl.
4. Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel
5. Vervolg
6. Afsluiting

Gespreksleider Raymond Reesink vraagt of we met deze agenda uit de voeten kunnen. Verzoek is om ook aandacht te hebben voor het verkeer van veld 3.

Onderzoek ontsluiting veld 1

De projectmanager van veld 1 presenteert de ontwerp uitgangspunten Schuytgraaf (zie ook bijgevoegde hand-out van de presentatie): o.a. zoveel mogelijk woningen en groen; zo weinig mogelijk verharding; autoluwe wijk; wandel- en fietsverkeer bevoorrechten boven autoverkeer.
De kaders voor het opstellen van het ruimtelijk raamwerk zijn:

- Bestemmingsplan Schuytgraaf 2017. In dit bestemmingsplan is de ontsluiting van veld 1 via veld 2 opgenomen.
- Plan van aanpak woningbouw (juli 2020)
- Plan van aanpak uitbreiding woonwagenlocaties (juni 2020)
- Moties tot verdichting van Schuytgraaf (april 2019)

Het ruimtelijk raamwerk is op 16 februari 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. Tijdens de bespreking van het ruimtelijk raamwerk van veld 1 in de raad in januari/februari 2022 heeft wethouder Paping toegezegd "te onderzoeken of er andere ontsluitingen van veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2 en wat daar voor- of nadelen van zijn, inclusief het risico op planschade."

Opties alternatieve ontsluitingen

1. Noordzijde: via de Achterstraat
2. Westzijde: via veld 1a en de Vogelenzangsestraat
   In bestemmingsplan is afspraak met bewoners Achterstraat en Vogelenzangsestraat vastgelegd dat de buurten van Schuytgraaf niet via deze straten worden ontsloten. Zou dan ook 6km rijden via Driel of Elderveld zijn om bij winkelcentrum Schuytgraaf te komen.
3. Zuidzijde: via veld 4 Horstenhoogte
   De stratenstructuur van Horstenhoogte is niet ontworpen om permanent het verkeer van en naar veld 1 te kunnen verwerken, alleen in dergelijke incidentele gevallen.
4. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel
   De laatste optie is uitgewerkt in twee varianten die de projectmanager toelicht.

4a. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

In deze variant is de proefverkaveling aangepast, waardoor de woonwagenlocatie niet in de meest zuidelijke punt, maar iets noordelijker tussen twee blokken woningen. De beleidsadviseurs zien de volgende voor- en nadelen:

Voordelen:

- minder verkeer door veld 2;
- als de brug in onderhoud is, kan verkeer via veld 2 rijden i.p.v. via veld 4 ("calamiteitenweg").

Nadelen:

- meer verharding (1500 m2), onder andere doordat de weg breder is dan een weg voor bestemmingsverkeer zoals die nu in het ruimtelijk raamwerk staat;
- 350m2 minder groen;
- 2 woningen minder in veld 1 ten opzicht van de proefverkaveling in het ruimtelijk raamwerk;
- De verkeersveiligheid van de fietser op de Minervasingel verslechterd doordat het fietspad op een extra plek wordt gekruist door auto's;
- lagere opbrengsten door minder woningen en hogere kosten infrastructuur, tezamen leidend tot een minpost voor de grondexploitatie van €1,8 miljoen;
- heeft effect op andere bewoners, die bij het kopen van hun woning ervan uit zijn gegaan dat hier geen weg komt.

Vraag van bewoner: staan die aantallen woningen genoemd in het bestemmingsplan? Antwoord gemeente: Nee, in het bestemmingsplan staat het maximale aantal woningen.

Reactie van de bewoners is dat ze het gevoel hebben dat de voordelen onvoldoende worden benoemd en dat de nadelen vooral de aandacht krijgen. Ze missen het belangrijkste voordeel in dit overzicht: verkeersveiligheid**.** Andere voordelen die bewoners noemen, zijn:

- Verkeersintensiteit is minder dus ook meer stikstofverspreiding i.p.v. op een plek stilstaande auto's.
- Privacy voor enkele woningen, die anders inkijk vanuit de brug hebben.

Andere opmerkingen die bewoners hebben:

- De oorspronkelijke calamiteitenweg van het fietspad van veld 4 gebruiken als calamiteitenweg en niet nog een brug tussen veld 1 en veld 2 extra bouwen.
  Reactie gemeente: deze zal als derde variant inclusief kostenberekening meegenomen worden
- Voorkeur om fietsverkeer en autoverkeer van elkaar te scheiden.
- Er wordt getwijfeld aan de extra verhardingscijfers en men zou graag de berekeningen hiervan

zien.
- Deze variant is meest voordelig voor de fietser.

4b. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel
Het tweede alternatief wordt getoond. Deze heeft een gelijkblijvend oppervlak groen. De ambtelijke afweging is dat de voordelen hetzelfde zijn als van variant 4a.
De nadelen zijn ook vergelijkbaar, alleen door niet te schrappen in het oppervlak groen kunnen er 6 woningen minder komen dan in het ruimtelijk raamwerk mogelijk zijn. Daardoor nog lagere opbrengsten, leidend tot een negatieve post voor de grondexploitatie van €2,1 miljoen.
Bewoners vinden dit nogal financieel ingestoken; veiligheid en wooncomfort zouden toch de primaire doelstellingen van de gemeente moeten zijn.

Ambtelijk advies aan college
De ontsluiting van veld 1 uit het huidige bestemmingsplan over te nemen in het nieuwe. Afweging zijn dat het verkeerskundig kan: 85% bezetting is druk, maar niet onveilig. Het past beste bij de doelstellingen van Arnhem en Schuytgraaf: zoveel mogelijk woningen en groen en zo min mogelijk verharding. En biedt meeste rechtszekerheid voor alle bewoners: iedere bewoner heeft zijn woning gekocht met deze ontsluiting in het bestemmingsplan.

Reactie bewoners en vervolg
De bewoners geven aan dat ze van mening zijn dat de conclusies en oplossingen van de ambtenaren niet objectief zijn gemaakt. Ze hebben het gevoel dat er niets is gedaan met de mails en reacties die zij hebben gegeven.
Het bestuurlijke proces wordt uitgelegd: ambtenaren adviseren het college en vervolgens legt het college het voorstel aan de raad voor. In dat voorstel wordt aangegeven wat er met welke opmerkingen van bewoners is gedaan. Het onderwerp wordt dan eerst behandeld in een informatieve ronde: dan kunnen er door de raad vragen gesteld worden aan het college en bestaat er mogelijkheid voor bewoners om in te spreken. De keer daarna debatteert de raad over het voorstel. Vervolgens besluit de raad of zij wel of niet het voorstel gaan opvolgen.

Er wordt door de bewoners gevraagd om wel al hun reacties toe te voegen aan het voorstel aan de wethouder en de raad. Dat is een prima voorstel en levert transparantheid en zal ook gebeuren.

Terugblik – vragen naar aanleiding van 17 mei
Er zijn naar aanleiding van de bijeenkomst op 17 mei verschillende vragen gesteld. Een deel over de gehanteerde cijfers en vragen over de fietsontsluiting en speelvoorzieningen.

Feiten en cijfers zijn gebaseerd op;
- Het aantal woningen in Veld 1, 2 en 3 op basis van de ruimtelijke raamwerken.
- Verkeersmodel Arnhem-Nijmegen
- CROW kengetallen verkeersbewegingen per type woning op basis van de woningtypes en aantallen uit de ruimtelijke raamwerken
- Verwachting van het aandeel verkeer van veld 3 dat via veld 2 gaat rijden: dat is 43%. Voor de meest zuidelijke woningen is de route via veld 3 zuid het meest logisch, dus die gaan allen van die ontsluiting gebruik maken. Voor het overige verkeer verwachten we een verhouding van 50-50 via veld 2 en veld 3 zuid. Dat brengt het totaal van 43% van het verkeer dat via veld 2 gaat rijden.
- Op 17 mei is aangegeven dat 85% van de capaciteit van de weg gebruikt wordt wanneer alle

woningen gerealiseerd zijn in de velden 1, 2 en 3. In totaal gaat het om 5.200 verkeersbewegingen per etmaal op een capaciteit van 6.000

De fietsontsluiting komt te lopen via de groene zone tussen veld 2 & 3. Van daaruit kan men de wijk in fietsen.
Speelvoorzieningen worden gerealiseerd in de groene zone tussen veld 2 & 3. Er volgt een tijdelijke voorziening eind 2022-begin 2023.

Reacties van bewoners hierop zijn;

- Dit model laat alleen situatie tot 2030 zien, maar lange termijn is ook van belang en neem ook tegenvallende scenario's in mee. Gemeente geeft aan dat prognose tot 2030 betrouwbaar is en dat het model wel steeds geactualiseerd wordt.

- Hoe realistisch is die 43%? Gemeente geeft aan dat dat er inderdaad nu niet gemeten kan worden want het gaat om de toekomstige situatie, maar het is wel een betrouwbare aanname gebaseerd op landelijke modellen.

- Vraag over de tijdelijke speelvoorziening hoe veilig deze is; Gemeente geeft aan dat er nu studie wordt gedaan hoe deze zo veilig mogelijk ingepast kan worden bijvoorbeeld met een hekwerk.

- Hoe autoluw is het als er 85% verkeersdrukte wordt verwacht. Gemeente geeft aan dat er inderdaad een toename is van verkeer, maar geen sprake is van verkeersonveiligheid en dat er daardoor geen noodzaak is om voor veld 1 een eigen ontsluiting aan te leggen.

- Minder verkeer, vergroot toch de verkeersveiligheid? Dit ligt toch genuanceerder want je creëert een extra oversteek fietspad en dus volgt er een extra situatie waar ongevallen kunnen voorkomen.

- Bewoners van veld 2 zijn van mening dat ze niet zijn meegenomen in de burgerparticipatie van veld 1. Gemeente geeft aan dat in coronatijd er halfjaarlijks nieuwsbrieven zijn verspreid en dat er in 2021 een inloop spreekuur is geweest die in die nieuwsbrief is aangekondigd. De nieuwsbrieven hebben ook op de website Schuytgraaf.nl gestaan.

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel
Er is een analyse gedaan en daaruit gekomen dat het een druk kruispunt betreft, dat de gemiddelde snelheid op de Minervasingel hoog is en dat de oversteekbaarheid verbeterd kan worden.
De bewoners hebben per mail nog suggesties gegeven zoals haakse bocht, fietstunnel, rotonde, Plateau, uitvoegstrook
Er zijn 2 haalbare varianten uitgewerkt (gebaseerd op kosten en impact op verkeersveiligheid)

- **Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel; middeneiland + asverspringing**
- **Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel; middeneiland + as + plateau**

Het ambtelijk advies zal zijn om kruispunt aan te passen en te gaan voor de middeneiland + as + plateau. De afweging hiervan zal Arnhem breed zijn: hangt af van welke andere verkeersmaatregelen er elders in de stad nodig zijn.
De bewoners zullen hierover schriftelijk worden geïnformeerd.

Vervolg
College zendt kort na zomer rapport met onderzoeken aan raad, inclusief verslagen van bewonersavonden en alle mails van de bewoners. Een link naar deze stukken zal ook informatief naar de bewoners gaan die hun mailadres hebben gedeeld.
College zal in het najaar het bestemmingsplan vrijgeven voor inspraak; attendering via website Schuytgraaf.nl en mijnoverheid.nl. Verkeersrapport wordt als bijlage toegevoegd bij bestemmingsplan.

Afsluiting
Gemeente dankt de aanwezigen voor hun reactie en inbreng.

Contact: Informatiecentrum Schuytgraaf; www.schuytgraaf.nl; schuytgraaf@arnhem.nl
026 377 37 37; Omnibus: Woensdag en vrijdag van 13 tot 17.30 uur
Iedere eerste zaterdag van de maand van 10 tot 14 uur

Bewonersavond veld 1 en 2

5 juli 2022

Arnhem GEMEENTE

1

Opening

Arnhem GEMEENTE

2

Programma

1. Opening
2. Onderzoek ontsluiting veld 1
3. Beantwoording vragen op en na 17 mei
4. Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel
5. Vervolg
6. Afsluiting

3

Veld 1

Ontwerpuitgangspunten Schuytgraaf (o.a.):

- zoveel mogelijk woningen
- zoveel mogelijk groen
- zo weinig mogelijk verharding
- autoluwe wijk
- wandel- en fietsverkeer bevoorrechten boven autoverkeer

4

Ruimtelijk raamwerk veld 1

- Kaders:
  - Bestemmingsplan Schuytgraaf 2017
  - Plan van aanpak woningbouw (juli 2020)
  - Plan van aanpak uitbreiding woonwagenlocaties (juni 2020)
  - Moties tot verdichting van Schuytgraaf (april 2019)
- Ruimtelijk raamwerk is door raad op 16 februari 2022 vastgesteld

5

Bestemmingsplan Schuytgraaf 2017

6

Bestemmingsplan Schuytgraaf 2017

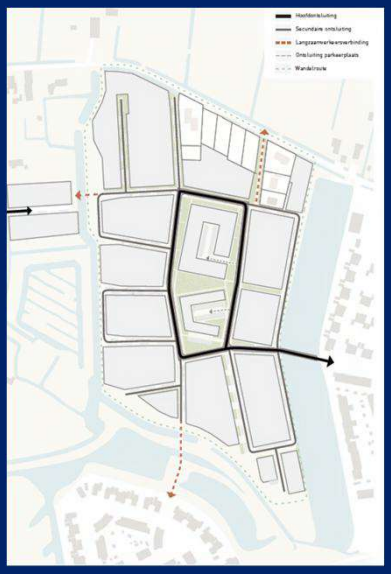

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 7

Arnhem GEMEENTE

7

Verkeersstructuur ruimtelijk raamwerk

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 8

Arnhem GEMEENTE

8

Toezegging wethouder aan raad

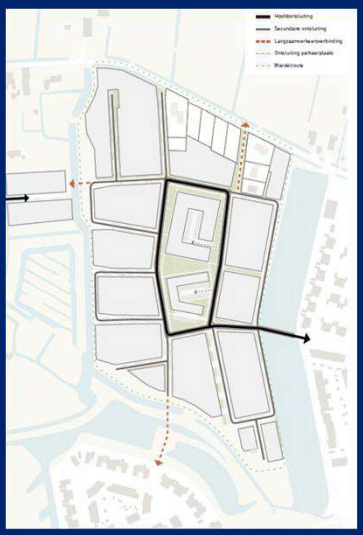
Tijdens de bespreking van het ruimtelijk raamwerk van veld 1 in de raad in januari/februari 2022 heeft wethouder Paping toegezegd "te onderzoeken of er andere ontsluitingen van veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2 en wat daar voor- of nadelen van zijn, inclusief het risico op planschade."

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 9

Arnhem GEMEENTE

9

Alternatieve ontsluitingen

Opties:

1. Noordzijde: via de Achterstraat
2. Westzijde: via veld 1a en de Vogelenzangsestraat
3. Zuidzijde: via veld 4 Horstenhoogte
4. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 10

Arnhem GEMEENTE

10

4a. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

Voordelen:

- minder verkeer door veld 2
- calamiteiten via veld 2 ipv via veld 4

Nadelen:

- meer verharding
- minder groen
- 2 woningen minder
- extra oversteek fietspad Minervasingel
- lagere opbrengsten
- hogere kosten infra
- effect andere bewoners

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 11

Arnhem GEMEENTE

11

4b. Zuidoostzijde: via de punt van veld 1 over het water naar de Minervasingel

- Tweede alternatief met dezelfde m2 groen
- Dezelfde voordelen
- Nadelen ook vergelijkbaar, alleen 6 woningen minder dan in ruimtelijk raamwerk
- Daardoor lagere opbrengsten

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 12

Arnhem GEMEENTE

12

Ambtelijk advies aan college

De ontsluiting van veld 1 uit het huidige bestemmingsplan over te nemen in het nieuwe.
Afwegingen:

- kan verkeerskundig;
- past beste bij de doelstellingen:
  zoveel mogelijk woningen,
  zoveel mogelijk groen en
  zo min mogelijk verharding;
- biedt meeste rechtszekerheid voor alle bewoners.

13

Terugblik – vragen nav 17 mei

- Feiten en cijfers
  - Aantal woningen Veld 1, 2 en 3
  - Verkeersmodel Arnhem-Nijmegen
  - CROW kengetallen verkeersbewegingen per type woning
  - Verkeer van veld 3 via veld 2: 43%
  - In totaal 5.200 verkeersbewegingen per etmaal op een capaciteit van 6.000
- Fietsontsluiting, via groene zone tussen veld 2 & 3
- Speelvoorzieningen; in groene zone tussen veld 2 & 3 → tijdelijke voorziening eind 2022

14

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel

- Analyse
  - Druk kruispunt
  - Snelheid Minervasingel
  - Verbeteren oversteekbaarheid
- Conclusie: ingrepen zijn denkbaar

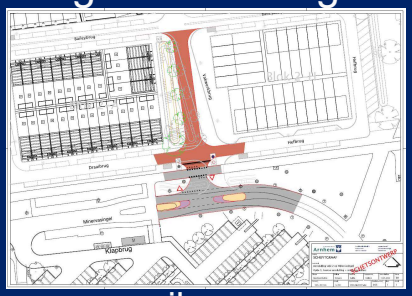
Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 15

Arnhem GEMEENTE

15

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel

- Bewonersavond 17 mei

- Ideeën aanvullingen per mail:
  - Haakse bocht
  - Fietstunnel
  - Rotonde
  - Plateau
  - Uitvoegstrook

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 16

Arnhem GEMEENTE

16

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel

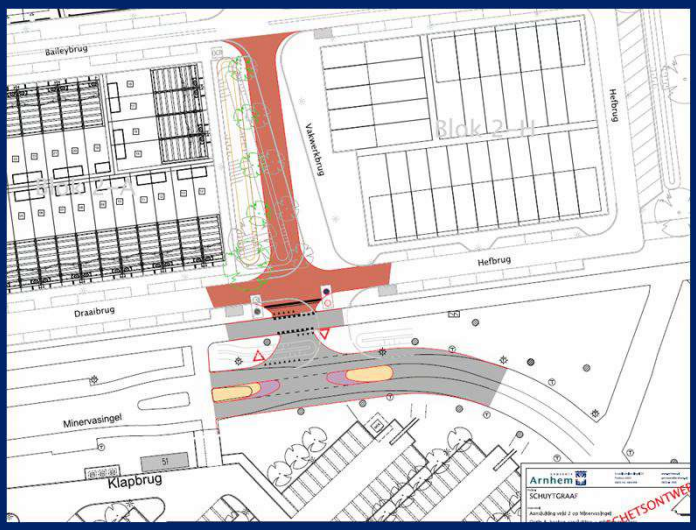
- 2 aanvullende varianten uitgewerkt
  - Haalbaarheid – ruimte
  - Kosten
  - Impact op verkeersveiligheid

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 17

Arnhem GEMEENTE

17

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel
middeneiland + asverspringing

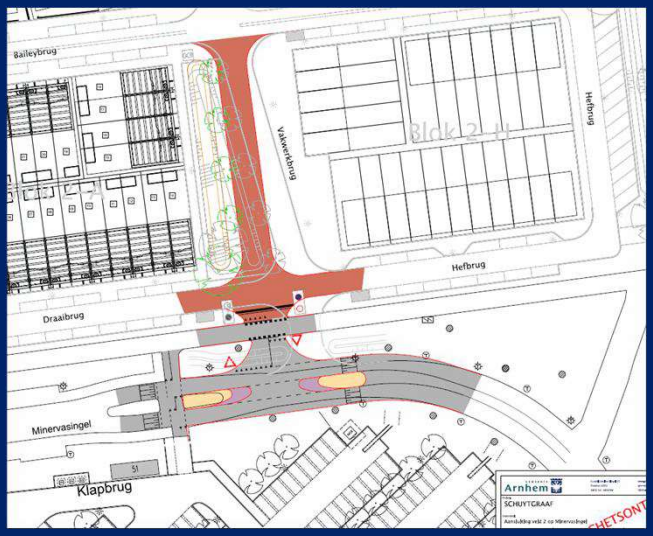
Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 18

Arnhem GEMEENTE

18

Kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel

middeneiland + as + plateau

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 19

Arnhem GEMEENTE

19

Ambtelijk advies kruispunt

- Voorstel om kruispunt aan te passen, variant met plateau
- Afweging nut en noodzaak Arnhem-breed

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 20

Arnhem GEMEENTE

20

Vervolg

- College zendt kort na zomer rapport met onderzoeken aan raad, inclusief verslagen van 17 mei en vandaag
- Terugkoppeling over uitkomst kruispunt aan u per brief
- Rapport wordt bijlage bij bestemmingsplan
- College zal in najaar bestemmingsplan vrijgeven voor inspraak; attendering via website Schuytgraaf.nl en mijnoverheid.nl

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 21

Arnhem GEMEENTE

21

Contact: Informatiecentrum Schuytgraaf

www.schuytgraaf.nl

schuytgraaf@arnhem.nl

026 377 37 37

Omnibus:
- Woensdag en vrijdag van 13 tot 17.30 uur
- Iedere eerste zaterdag van de maand van 10 tot 14 uur

Schuytgraaf veld 1 en 2 5 juli 2022 22

Arnhem GEMEENTE

22

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 28 juli 2022 13:48
Aan: '[redacted]
Onderwerp: RE: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted]

Ik verwacht binnenkort een verslag van de bewonersavond te verzenden samen met de presentatie van die avond.

Zoals tijdens de bewonersavond aangegeven willen we het kruispunt van de Vakwerkbrug-Minervasingel aanpassen met een middengeleider, plateau en verspringing van de Vakwerkbrug zelf. Mocht uw tweede vraag gaan over de ontsluiting van veld 1 via veld 2, daar zal de gemeenteraad zich nog over gaan buigen.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: donderdag 28 juli 2022 11:22
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Re: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted],

Ik vroeg mij af wanneer de we stukken kunnen ontvangen.
Is er eigenlijk al een besluit genomen over hoe de inrichting gaat worden?

Bedankt alvast.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: dinsdag 5 juli 2022 14:08

Aan: '[redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Onderwerp: RE: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted]

Ook deze keer maken we een verslag. We sturen die aan alle bekende mailadressen samen met de presentatie.

Ik verwacht dit deze keer sneller toe te kunnen zenden.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: maandag 4 juli 2022 22:30
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Re: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted],

Helaas kunnen wij niet aanwezig zijn ivm (horeca) werk. Graag ontvang ik de presentatie als deze gedeeld mag worden. Een samenvatting van de avond zal op een later moment verschijnen denk ik?

Bedankt alvast.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: Wednesday, June 22, 2022 4:42:19 PM
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: RE: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste bewoner van veld 2,

Op verzoek van een aantal raadsleden hebben we een nieuwe datum voor de volgende bewonersavond gepland. De bijeenkomst is op 5 juli van 19:30 tot 21:00 in MFC de Salamander. U ontvangt in deze week de uitnodigingsbrief.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 10:45
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste bewoner van veld 2,

Er is een datum geprikt voor de volgende bewonersavond over de verkeerssituatie in veld 2 en het onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1: 29 juni om 19:30 uur. U ontvangt binnenkort een uitnodigingsbrief voor deze avond.

Het verslag van de bijeenkomst van 17 mei volgt zo spoedig mogelijk, vanwege ziekte hebben we dit nog niet op kunnen pakken. Wij vragen uw begrip hiervoor.

Tot ziens op 29 juni.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 28 juli 2022 13:43
Aan: '[redacted]
Onderwerp: RE: Vraag bijeenkomst 5 juli veld 2

Beste [redacted],

Ik verwacht binnenkort een verslag van de bewonersavond te verzenden samen met de presentatie van die avond. Inspraak is mogelijk bij de behandeling van het mobiliteitsonderzoek veld 1 en 2 in de gemeenteraad. Na de zomer wordt het verkeersonderzoek aangeboden aan de gemeenteraad. U ontvangt van ons een kopie van het rapport met bijbehorend raadsvoorstel zodra die aangeboden is.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: woensdag 27 juli 2022 16:06
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Vraag bijeenkomst 5 juli veld 2

Beste [redacted],

Een tijd geleden op 5 juli vond er een bijeenkomst plaats in de salamander over de verkeerssituatie van veld 2 en ontsluiting voor veld 1. Kunt u een samenvatting sturen van deze avond? En kunnen wij nog eventueel inspraak hebben mochten wij onze mening willen delen, of hebben de bewoners van veld 2 op dit moment geen inspraak (meer)? Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Opties voor Ontsluiting Veld 1, 2 en 3 in Schuytgraaf

Optie 1: Ontsluiting Veld 1 en 3 via Veld 2

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer

Voordelen:

- Meer woningen Veld 1
- Meer groen Veld 1
- Mogelijk minder kosten

Optie 1: Ontsluiting Veld 1 en 3 via Veld 2

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer

Nadelen:

- Vakwerkbrug niet uitgelegd voor aantal verkeer dat hierdoor moet rijden (parkerende auto's links en rechts, tijdelijke voetgangers op de weg; geen apart fietspad)
- Prijs koopwoningen van bewoners in veld 2 mogelijk omlaag
- Onveilige bocht op Minervasingel met kruispunt Vakwerkbrug (verkeerssituatie moet aangepast worden; aanleggen uitvoegstrook)
- Veld 2 is het wijk met het minste aantal woningen (215, vs 284 woningen in veld 1, en 264 in veld 3 Noord): niet logisch om verkeer van 2,5 wijken door één straat en wijk met minste aantal bewoners te leiden; door het verkeer door veld 2 te leiden, wordt veld 2 een wijk met veel verkeer, terwijl meeste woningen in veld 1 staan
- Verkeersveiligheid op Vakwerkbrug, alsook aansluiting Minervasingel is laag: door bocht op Minervasingel is dit een onveilige situatie voor fietsers; door parkeerbochten links en rechts op Vakwerkbrug en bewoners die van parkeerplaatsen naar hun huis moeten zijn er voetgangers op de weg; geen apart fietspad, dus onveilige situaties bij tegenliggers
- Door hoog aantal auto's en bewegingen per etmaal kan het verkeer op spitspunten mogelijk niet goed doorstromen (risico op filevorming door tijdelijke voetgangers, fietsers)
- Ontsluiting Veld 3 Noord via Ringdijk zorgt mogelijk ook hier voor dalende prijzen koopwoningen van huidige bewoners Ringdijk

Optie 2:
Eigen ontsluiting Veld 1 en 3

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer

Voordelen:

- Geen dalende prijzen koopwoningen veld 2 en 3-Zuid
- Veld 2 is het wijk met het minste aantal woningen (215, vs 284 woningen in veld 1, en 264 in veld 3 Noord): niet logisch om verkeer van grootere wijken door Veld 2 te leiden; door elk veld zijn eigen ontsluiting te geven, blijven alle wijken een autoluwe wijk
- Verkeersveiligheid neemt toe voor bewoners Vakwerkbrug: door het aantal auto's te verlagen dat door de straat moet, zullen er ook minder incidenten met fietsers of voetgangers zijn
- Veld 3 Noord kan eigen ontsluiting krijgen naar Minervasingel, om ook hier dalende prijzen koopwoningen te voorkomen voor bewoners Ringdijk

Optie 2:
Eigen ontsluiting Veld 1 en 3

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer

Nadelen:

- Meer kosten
- Bocht Minervasingel – Vakwerkbrug blijft een onoverzichtlijk punt (uitvoegstrook moet aangelegd worden)
- Minder groen veld 1
- Minder woningen veld 1
- 3 oversteekpunten met auto's over fietspad kan tot onveilige situaties leiden

Optie 3: Ontsluiting Veld 2 via Veld 1

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer
rood X = geen ontsluiting naar veld 2

Voordelen:

- Straat voor Veld 1 nog niet aangelegd, kan dus op hoeveelheid verkeer aangepast worden (voor ontsluiting Veld 1 en Veld 2)
- Geen dalende prijzen koopwoningen veld 2
- Onveilige bocht op Minervasingel met kruispunt Vakwerkbrug bestaat niet meer (verkeerssituatie hoeft niet aangepast te worden)
- Mogelijkheid om meer groen in Vakwerkbrug aan te leggen (op punt waar geen ontsluiting komt)
- Veld 2 is het wijk met het minste aantal woningen (215, vs 284 woningen in veld 1, en 264 in veld 3 Noord): door het verkeer door veld 1 te leiden, blijft veld 2 een autoluwe wijk, en ook veld 1 blijft een autoluwe wijk omdat de straat aan de rand van de wijk ligt
- Verkeersveiligheid neemt toe voor alle bewoners: ontsluiting via veld 1 moet nog aangelegd worden en kan hierbij op verkeerssituatie aangepast worden (geen parkerende auto's, geen rechtstreeks aangrenzende woningen, vgl. straat Germanenveld in Schuytgraaf)
- 2 oversteekpunten van fietspad blijven bestaan
- Veld 3 Noord kan eigen ontsluiting krijgen naar Minervasingel, om ook hier dalende huizenprijzen te voorkomen voor bewoners Ringdijk

Optie 3: Ontsluiting Veld 2 via Veld 1

blauw = nieuw aan te leggen weg
geel = 2-richtingsverkeer
oranje = 1-richtingsverkeer
rood X = geen ontsluiting naar veld 2

Nadelen

- Mogelijk minder groen in Veld 1
- Mogelijk meer kosten aanleg straat veld 1
- Mogelijk minder woningen

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 19 juli 2022 10:59
Aan: '[redacted]'
Onderwerp: RE: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Geachte [redacted],

Dank voor uw mail en bijgevoegde aanvullende opties. De voordelen van een eigen ontsluiting van veld 1, zoals die ook tijdens de avond zijn benoemd, worden meegenomen in het overzicht van de voor- en nadelen van de verschillende opties voor de ontsluiting van veld 1. De bezwaren die u aangeeft over de ontsluiting van veld 1 en een deel van veld 3 via veld 2 zijn duidelijk en deze mail (met bijlage) wordt meegestuurd met de stukken naar de gemeenteraad. We kijken daarbij integraal naar alle factoren die van belang zijn, dus onze ambitie om woningen te bouwen, groen, maar ook veiligheid, leefbaarheid en gezondheid.

Voor wat betreft de aanvullende opties die u ons meegeeft, zal ik deze doorsturen naar onze verkeerskundigen om deze te beoordelen. Mijn inschatting op dit moment is dat het meest haalbare alternatief een eigen ontsluiting van veld 1 op de Minervasingel is. De raad zal daarin een keuze kunnen maken om af te wijken van de huidige plannen. Daarnaast stellen we voor om het kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel aan te passen zodat de kruising verkeersveiliger wordt.

Voor wat betreft uw vraag over 43% van het verkeer dat we verwachten dat vanuit veld 3 via veld 2 komt te rijden, is een inschatting gemaakt van de route die auto's zullen afleggen vanuit verschillende delen van veld 3. De meest zuidelijke woningen zullen altijd via de Ringdijk rijden (dat zijn ca. 30 woningen) en we verwachten dat het andere autoverkeer voor de helft gebruik zal maken van de ontsluiting via veld 2. In totaal komen we dan op 43% van het autoverkeer uit veld 3 dat verwacht wordt via veld 2 te rijden. Dit zal ook afhankelijk zijn van de begin en eindbestemming.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@gmail.com>
Verzonden: dinsdag 12 juli 2022 21:50
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Re: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Geachte [redacted]

Na afloop van de bewonersavond afgelopen dinsdag hebben wij nog een keer naar de verschillende opties voor een ontsluiting van de velden 1, 2 en 3 gekeken, en de bijbehorende voor- en nadelen in kaart gebracht (zie bijlage).
Wij hadden het gevoel dat de voordelen van een eigen ontsluiting van veld 1 niet genoeg in kaart gebracht werden door de gemeente.
Verder hebben we nog naar een derde optie gekeken: een ontsluiting van veld 2 via veld 1.
Wij vinden het niet logisch om het verkeer van 2,5 velden door één straat te leiden, waarbij de Vakwerkbrug ook in een wijk is met het minste aantal woningen (vergeleken met veld 1 en 3 Noord). Door het verkeer van veld 2 via veld 1 te laten lopen, wordt het verkeer van 3 velden over 2 ontsluitingen verspreid (ervan uitgaand dat veld 2 en 3 wel verbonden zijn).
In de Ontwerp-structuurvisie Arnhem 2020-2040 is het volgende aangegeven mbt auto verkeersruimte:
"Arnhem streeft naar een duurzame bereikbaarheid in een aantrekkelijke en veilige stad. Vooral in de bestaande stad geldt daarbij het principe: eerst de bestaande verkeersruimte beter benutten en pas daarna zoeken naar mogelijkheden tot uitbreiding van de (auto-)verkeersruimte. Veiligheid, leefbaarheid, gezondheid en aantrekkelijkheid vormen belangrijke randvoorwaarden om tot duurzame verkeersoplossingen te komen."

De eerste alinea van bovengenoemd stuk wordt gebruikt om de verkeerssituatie van de 3 velden te rechtvaardigen. Echter, op dit moment is de straat van de Vakwerkbrug nog niet aangelegd, en waarom wordt niet ook naar de 2e alinea gekeken, namelijk naar veiligheid, leefbaarheid, gezondheid en aantrekkelijkheid? Al deze factoren worden niet in het besluit meegenomen om veld 1 en 3 via veld 2 te laten ontsluiten. En ook de prognose dat 'maar' 43% van het verkeer van veld 3 door de Vakwerkbrug zou lopen, is een prognose gebaseerd op welke cijfers? Als de cijfers tegenvallen, dan wordt de capaciteit van de Vakwerkbrug overstegen en lijkt het plan toch niet meer zo een duurzame oplossing te zijn (omdat de verkeerssituatie opnieuw aangepast moet worden). Het zou dus goed zijn om inderdaad naar een duurzame oplossing te kijken, die alle van de bovengenoemde factoren in acht neemt.

Wij hopen dat deze e-mail nog naar de raad gestuurd kan worden, om tot een goede beslissing te kunnen komen.

Met vriendelijke groet,
[redacted] en [redacted]

Op wo 22 jun. 2022 om 20:39 schreef [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>:

> Beste [redacted] van veld 2,
>
> Met mijn vorige mail is het verslag van de bewonersavond van 17 mei niet meegestuurd. In de bijlage is deze alsnog toegevoegd.
>
> Met vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]

E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: woensdag 22 juni 2022 16:42
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: RE: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted] van veld 2,

Op verzoek van een aantal raadsleden hebben we een nieuwe datum voor de volgende bewonersavond gepland. De bijeenkomst is op 5 juli van 19:30 tot 21:00 in MFC de Salamander. U ontvangt in deze week de uitnodigingsbrief.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]

E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 10:45
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted] van veld 2,

Er is een datum geprikt voor de volgende bewonersavond over de verkeerssituatie in veld 2 en het onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1: 29 juni om 19:30 uur. U ontvangt binnenkort een uitnodigingsbrief voor deze avond.

Het verslag van de bijeenkomst van 17 mei volgt zo spoedig mogelijk, vanwege ziekte hebben we dit nog niet op kunnen pakken. Wij vragen uw begrip hiervoor.

Tot ziens op 29 juni.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]

E: [redacted]@arnhem.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 10:45
Aan: [redacted]
Onderwerp: Vervolg bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste bewoner van veld 2,

Er is een datum geprikt voor de volgende bewonersavond over de verkeerssituatie in veld 2 en het onderzoek naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1: 29 juni om 19:30 uur. U ontvangt binnenkort een uitnodigingsbrief voor deze avond.

Het verslag van de bijeenkomst van 17 mei volgt zo spoedig mogelijk, vanwege ziekte hebben we dit nog niet op kunnen pakken. Wij vragen uw begrip hiervoor.

Tot ziens op 29 juni.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 14 juni 2022 11:36
Aan: [redacted]@in-z.nl'
CC: '[redacted]
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

Op 29 juni willen we de resultaten van het onderzoek presenteren. Daarna kunnen we het volledige onderzoek afronden.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted]@in-z.nl <[redacted]@in-z.nl>
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 15:32
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
CC: [redacted]' <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

Heel erg bedankt voor de snelle reactie. Wij waren in de veronderstelling dat die vraag van de toezegging aan de raad al onderzocht was en de uitkomsten 17 mei gepresenteerd. Nu dat nog niet is gebeurd, kun je ons enig zicht geven op wanneer je denkt dat dit onderzoek afgerond wordt? Of wordt dat dan 29 juni gepresenteerd?

Hartelijke groet

[redacted]
+31 (0)6 [redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 11:03
Aan: '[redacted]@in-z.nl' <[redacted]@in-z.nl>
CC: '[redacted]' <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted],

De opdracht die wij hebben gekregen is afkomstig van de toezegging van de wethouder aan de gemeenteraad, die luidt:

"Wethouder Paping zegt toe te onderzoeken of er andere ontsluitingen van veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2 en wat daar voor of nadelen van zijn, inclusief het risico op planschade."

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted]@in-z.nl <[redacted]@in-z.nl>
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 10:56
Aan: [redacted]s@arnhem.nl>
CC: '[redacted]' <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

Hartelijk dank voor de presentatie en het bericht over de vervolgbijeenkomst.. We zijn uiteraard vooral erg nieuwsgierig wat de vervolgvraag van onderzoek is mbt de verkeersstromen in veld 1. Is het mogelijk, omdat het verslag er nog niet is, om ons hierover alvast te informeren?

Hartelijke groet
[redacted]
+31 (0)6 [redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: dinsdag 7 juni 2022 14:48
Aan: [redacted]@in-z.nl' [redacted]@in-z.nl>

CC: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

In de bijlage ontvangt u de presentatie van die avond. Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted]@in-z.nl <[redacted]@in-z.nl>
Verzonden: zondag 29 mei 2022 22:37
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

Jullie hebben 17 mei een informatie avond gehouden over de verkeersveiligheid van veld 2 en de aansluiting op de Minervastingel.
Helaas kon [redacted] (mede contactpersoon voor veld 1) [redacted] hier niet bij aanwezig zijn.
We zijn erg benieuwd naar de uitkomsten van de deze avond en jullie onderzoek. Kun je ons hierover informeren?

Hartelijke groet

[redacted]
+31 (0)6 [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 7 juni 2022 14:48
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted]

In de bijlage ontvangt u de presentatie van die avond. Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted]@in-z.nl <[redacted]@in-z.nl>
Verzonden: zondag 29 mei 2022 22:37
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Beste [redacted]

Jullie hebben 17 mei een informatie avond gehouden over de verkeersveiligheid van veld 2 en de aansluiting op de Minervastingel.
Helaas kon [redacted] (mede contactpersoon voor veld 1) [redacted] hier niet bij aanwezig zijn.
We zijn erg benieuwd naar de uitkomsten van de deze avond en jullie onderzoek. Kun je ons hierover informeren?

Hartelijke groet

[redacted]
+31 (0)6 [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 7 juni 2022 14:49
Aan: '[redacted]
Onderwerp: RE: verkeersonderzoek veld 2
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Geachte [redacted]

Ik zal bij deze puntsgewijs uw vragen beantwoorden:

1. Naar aanleiding van opmerkingen van bewoners over de verkeerssituatie in veld 2, zijn er vragen gesteld vanuit de raad aan de wethouder. De wethouder heeft toegezegd om de verkeersveiligheid van de ontsluitingen door veld 2 (via de Vakwerkbrug en de Schipbrug) te betrekken bij het eerder toegezegde onderzoek naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel, de uitkomst van dit onderzoek te delen met omwonenden in veld 2 en de uitkomsten van het onderzoek voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan bij de raad aan te bieden." Daarnaast heeft de wethouder de volgende toezegging gedaan: "Wethouder Paping zegt toe te onderzoeken of er andere ontsluitingen van veld 1 mogelijk zijn dan via veld 2 en wat daar voor of nadelen van zijn, inclusief het risico op planschade."

   De bewonersavond van 17 mei is georganiseerd om de bewoners te informeren over het onderzoek naar de verkeersveiligheid van de ontsluitingen door veld 2. We hebben op 17 mei gemerkt dat de bewoners ook vragen hebben over het onderzoek naar andere ontsluitingen van veld 1. Daar komt een vervolg op.

2. We hebben inderdaad gekeken naar de situatie in veld 2.
3. Het bestemmingsplan is inderdaad een van de uitgangspunten, daarnaast is bij de originele planvorming van de Schuytgraaf (ruim 20 jaar geleden) de verkeerskundige opzet gemaakt zoals die er nu ligt. Andere uitgangspunten zijn de CROW normen. Dat zijn landelijk gehanteerde verkeersnormen voor de inrichting van wegen, intensiteiten en dergelijke. Het regionale verkeersmodel Arnhem-Nijmegen van 2020 is gebruikt om de intensiteiten in beeld te brengen.
4. Wij zullen een advies uitbrengen op basis van de verschillende onderzoeken die we aan het uitvoeren zijn. Dus naar aanleiding van de onderzoeken naar de verkeerssituatie in veld 2 (inclusief het kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel) en het onderzoek naar alternatieven voor de ontsluiting van veld 1, wordt een advies uitgebracht aan de gemeenteraad. De raad zal over de uitkomst en de adviezen een besluit nemen.

In de bijlage nog de presentatie van de avond.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: vrijdag 27 mei 2022 12:34
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Onderwerp: verkeersonderzoek veld 2

Geachte [redacted],

Allereerst bedankt voor de presentatie wat we als bewoners van veld 2 vorige week dinsdag 17 mei van u en uw collega's hebben gekregen van het verkeerskundig onderzoek over veld 2. Graag ontvang ik de presentatie per mail om het nog een keer na te lezen.

Via deze weg wil ik meteen een paar vragen stellen:

- In de aanleiding tot de presentatie en het onderzoek heb ik de relatie met de bezwaren van bewoners en specifiek de raadsbesluiten tot nader onderzoek gemist. Is deze relatie er en zoja welke vragen en/of besluiten van de raad is uw onderzoek een gevolg op?
- Bij de presentatie werd door u het doel en de grenzen van uw onderzoek aangegeven. Er wordt door een ander team onderzoek gedaan naar alternatieve ontsluitingen voor veld 1 en 3, wat geen onderdeel is van uw onderzoek en presentatie. U en uw team hebben zicht beperkt tot veld 2 en onderzoek gedaan of de aangelegde wegen in veld 2 en de aansluiting op de Minervasingel het verkeer aan kan. En is gekeken of de bestaande aansluiting veiliger gemaakt kan worden. Heb ik dit juist mede in relatie tot de eerste bullit?
- Tijdens de presentatie werd een paar keer gerefereerd naar het bestemmingsplan wat als uitgangspunt is genomen? Zijn naast dit plan ook andere uitgangspunten/referenties genomen? Zoja welke?
- Ook werd tijdens de presentatie aangegeven dat u oplossingen en/of adviezen zal aanleveren voor vervolgstappen, waaronder bijvoorbeeld de aanpassing van de aansluiting op de Minervasingel. Mij is onduidelijk of u in deze ook oplossingen en adviezen gaat aandragen wat buiten de uitgangspunten valt, maar waarmee wel bijdrage wordt geleverd aan de doelstelling om veld 2 verkeersveiliger te maken. Is dit het geval of beperkt u zich tot oplossingen/adviezen binnen de grenzen/mogelijkheden van deze referentiedocumenten/uitgangspunten?

Bij voorbaat dank voor uw reactie en de presentatie.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: maandag 23 mei 2022 10:56
Aan: Team Leefomgeving S-E; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; Raadsleden Arnhem; Fractievolgers Arnhem; [redacted]
Onderwerp: Onveilige situatie Wilgenvliet veld 2

Beste raadsleden, projectmanagers en medewerkers van de gemeente Arnhem,

Afgelopen dinsdag 17 mei 2022 hebben we een bewonersbijeenkomst gehad voor veld 2. Deze avond was er grote belangstelling van zowel de huidige als de toekomstige bewoners.
Waar ons is toegezegd een verslag van deze avond te krijgen via de mail is deze reactie tot heden helaas uitgebleven.

In deze mail willen we nogmaals verzoeken om te kijken naar de zaken die spelen onder de bewoners. Zoals in een eerdere mail al is aangekaart zijn er grote zorgen over de verkeersveiligheid van voetgangers, fietsers, maar ook de verhoogde verkeersdrukte. De onveilige aansluiting op de Minervasingel, maar zeker ook het gebrek aan een eigen ontsluiting van veld 1 en veld 3.
Het baart ons grote zorgen dat er door de gemeente niks gedaan wordt aan de verkeersveiligheid en de gemeente nu bezig is met symptoombestrijding in plaats van te kijken naar het probleem en dat aan te pakken.
Daarnaast is er nog steeds geen tot nihil rekening gehouden met spelende kinderen en fietsers in relatie tot het autoverkeer.

Nu begrijpen we goed dat we momenteel nog niet bij de eindsituatie zijn, maar de plannen die er liggen voldoen niet aan de gewenste situatie. Hierbij zullen de fietsers zich straks nog steeds langs (geparkeerde) auto's moeten manoeuvreren tijdens de "spitsmomomenten".

Tijdens de bijeenkomst hebben de vertegenwoordigers van de gemeente Arnhem gepresenteerd wat er tot zover onderzocht is. Dit waren met name de technische en bouwkundige cijfers.

Er is er gekozen voor een hogere mate van verdichting in alle drie de velden, waardoor ook het gemechaniseerde verkeer zal toenemen. U als gemeente Arnhem heeft benoemt dat de wegen rond de 85% belast zullen worden tijdens de spits en dit zorgt voor een vertraging van maximaal 20 seconden en 8 meter vertraging.
Het enige wat we u eigenlijk heb horen zeggen is dat het technisch en bouwkundig mogelijk is. Zonder dat er gekeken is naar de overige aspecten. Er is tijdens de bijeenkomst gevraagd naar specifieke getallen: Zoals hoeveel auto's heeft u berekend door de verdichting en op welke getallen komt u uit? Echter komen hier geen specifieke gegevens naar boven.

Graag willen wij een aantal zaken bespreekbaar maken en zullen we ze hieronder per subcategorie benoemen:

Eigen ontsluiting veld 1 en 3

Wat bij de bewoners erg leeft is het probleem met de toename van de verkeersintensiteit. Dit doordat zowel veld 1 als veld 3 zich door veld 2 zal moeten manoeuvreren om de wijk uit komen.

U geeft als gemeente aan dat er sprake is van burgerparticipatie. Doordat de bewoners voorheen niet zijn meegenomen in de planvorming. Is er nooit tijdig gelegenheid geweest om bezwaar te maken en zijn deze dus niet meegenomen in de huidige plannen.
Het is nog steeds van groot belang dat er draagvlak wordt gecreëerd ten einde de plannen op een snelle en efficiënte manier tot uitvoering te krijgen. Dat de plannen passen bij de bewoners en tevens voldoet aan de gestelde eisen.

Het is een feit dat er in de huidige situatie vertraging is in de wijk. Wanneer er ter zijne tijd het verkeer van ruim 300 woningen van veld 1 en daar bovenop het verkeer van 400 woningen in veld 3 door veld 2 moet baad ons allen ernstig zorgen!
Wij begrijpen dat u als gemeente gekeken heeft naar het technisch en bouwkundige aspect. Waarbij statistisch gezien het verkeer door veld 2 zou kunnen verplaatsen.

Doordat de verkeersintensiviteit ernstig toeneemt worden niet alleen de straten drukker, maar zullen ook de verkeersongevallen, de uitstoot hoger worden en vertraging langer zijn. We hebben in deze situatie nog niet gekeken naar: laden en lossen, in geval van pech, calamiteiten etc. Er zijn geen alternatieve uitwijkmogelijkheden. Wat is als gemeente uw oplossing voor de extra uitstoot die al het extra verkeer met zich meebrengt? Doordat auto's langer draaiend stilstaan en in filevorming door de wijk verplaatsen.

Wat wij als bewoners als een goed alternatief zien is een eigen ontsluiting op de Minervasingel voor alle velden. Dit bevorderd de veiligheid en is minder milieubelastend. Dit alternatief is daarnaast absoluut geen belemmering voor de komst van een woonwagenkamp elders in veld 1, maar komt alle bewoners van veld 1,2 en 3 en al het langsrijdende (fiets)verkeer ten goede.
De geplande brug tussen veld 1 en 2 en de doorgang van veld 2 en 3 kan dan dienen als fietsdoorgang. Zodat deze in geval van calamiteiten door de civiele autoriteiten als in/uitgang gebruikt kan worden.

U als gemeente Arnhem geeft aan daar nu (nog) niks mee te willen doen.
De oplossing waar de gemeente mee komt voor de drukte is een drietal drempels. Zoals eerder genoemd is een drempel geen probleemoplossing, maar een symptoombestrijding. Het zal een afremmende werking hebben, maar door het plaatsen van een drempel zal de verkeersdrukte niet afnemen.

Het is nog niet te laat om te laten zien dat burgerparticipatie niet enkel een gevleugelde uitspraak is, maar bereikbaar voor iedere burger die bereid is mee te denken.

Onveilige ontsluiting veld 2 aan Minervasingel

Doordat het fietsverkeer langs de Minervasingel voorrang heeft bevorderd dit de drukke verkeerssituatie niet. Door het gebrek aan opstelplekken na het fietspad en de toenemende drukte wordt het risico op verkeersongevallen ernstig verhoogd. Tevens is het zicht niet optimaal en wordt er erg hard gereden.

U als gemeente heeft gevraagd om alternatieve oplossingen voor dit probleem. Tijdens de bewonersbijeenkomst zijn er diverse oplossingen aangedragen:

- Een uit –en invoegstrook

  Uitvoegstrook:
  Hierdoor kan er veiliger worden uitgevoegd, heeft het overige verkeer op de Minervasingel geen hinder van uitvoegend verkeer. Daarnaast biedt het de gelegenheid om meer tijd te nemen voor u de wijk in rijdt en creëert dit automatisch meer veiligheid voor het fietsverkeer.
  Invoegstrook:
  Wanneer de bewoners linksaf de wijk uit willen richting de Burgemeester Matsersingel kunnen ze eerst de andere rijbaan oversteken voor ze zullen invoegen op de rijbaan richting Burgermeester Matsersingel.
  Indien men rechtsaf gaat richting de A50 wordt door een invoegstrook de ruimte om veilig in te voegen vergroot en geeft de situatie een beter overzicht.

- Fietstunnel

  Een fietstunnel zorgt voor een grote mate van veiligheid voor het fietsverkeer. Daarnaast verhoogd het de doorgang van het verkeer wat veld 2 in –en uit komt.

- Rotonde

  Een langwerpige rotonde waarbij een eigen ontsluiting voor veld 1,2 en 3 zijn meegenomen. Dit zorgt dat het

verkeer moet afremmen en er makkelijker tijd genomen kan worden om te kijken naar kruisend (fiets)verkeer. De doorstroom verloopt makkelijker en veiliger.

- Verhoogd kruispunt

Een verhoging van het gehele 'kruispunt' zal ervoor zorgen dat het verkeer moet afremmen. Dit komt ten goede van de verkeersveiligheid. Tevens is het hierdoor makkelijker om in –of uit te voegen.

Speelgelegenheid

Wat ook nog nergens ten gehore is gekomen zijn de speeltuinen en locaties waar de kinderen in deze jonge wijk veilig kunnen spelen. De opzet van een groene, ruim opgezette wijk met voldoende speelruimte lijkt in de vergetelheid te zijn geraakt.
Ik verzoek u vriendelijk doch dringend om eerst onderzoek te laten doen naar alternatieven ten goede van verkeersveiligheid alvorens over te gaan tot vaststelling van voorliggende plannen. Er is namelijk geen weg terug!

We vertrouwen erop dat de raad erop toe ziet dat een zorgvuldig en onafhankelijk onderzoek wordt uitgevoerd waarbij naast de verkeersveiligheid ook naar het milieu wordt gekeken. Tevens gaan we er vanuit dat de Gemeente Arnhem de opties bekijkt en een heroverweging maakt van de huidige eindsituatie voor veld 1,2 en 3.
Mocht u als gemeente of als raadslid van Arnhem (nogmaals) een bezoek aan de wijk willen om zodoende een beter beeld bij de situatie te krijgen, dan zijn wij als belanghebbende uiteraard bereid om u een rondleiding door de wijk te geven en de situatie mondeling toe te lichten.
Graag, u bent welkom!

Met hartelijke groet,

Bewoner [redacted]

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@gmail.com>
Verzonden: zondag 22 mei 2022 22:05
Aan: [redacted]
Onderwerp: Opmerkingen mbt bewonersavond Veld 2

Geachte [redacted]

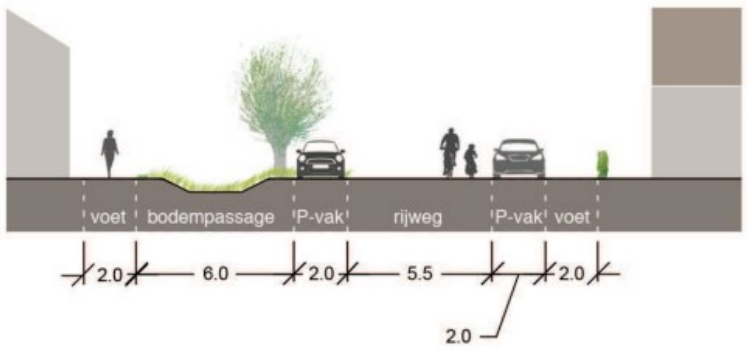
Graag willen we commentaar geven en vragen stellen mbt tot de bewonersavond voor veld 2 op afgelopen woensdag, 18 mei 2022.

Naast de auto's die via de Vakwerkbrug naar de woningen in veld 2 moeten komen, worden in veld 1 284 woningen en in veld 3 (Noord) 264 woningen gerealiseerd. Als je uitgaat van gemiddeld 1,2 auto's per huishouden, komt dat neer op ca 660 extra auto's die door de Vakwerkbrug moeten rijden om naar hun woning te komen. Hier is dan nog niet meegenomen dat er ook bezorgdiensten door de straat zullen rijden, welk aantal in de toekomst (naar verwachting) alleen maar zal stijgen. Naast de resulterende geluidsoverlast, heeft dit natuurlijk ook een gevolg voor de verkeersveiligheid.

Enkele belangrijke vraagpunten/opmerkingen hierin zijn:

- Op de Vakwerkbrug (vanaf splitsing met Baileybrug) zullen links en rechts van de rijweg parkerende auto's zijn wat tot gevaarlijke situaties kan leiden door in-/uitstappende mensen, die tijdelijk over de weg lopen, om naar hun huis te komen; is hier rekening mee gehouden dat de bewoners van Vakwerkbrug 20-58 via de weg naar hun woning moeten lopen, aangezien er een bodempassage tussen de parkeervakken en het voetpad zal zijn?

Het risico op een ongeluk zal uiteraard toenemen hoe hoger het aantal weggebruikers is.

- Op de Vakwerkbrug is geen aangelegd fietspad, wat betekent dat ook fietsers op de weg zullen rijden, die het verkeer zullen ophouden en ook niet ingehaald kunnen worden als er tegenliggers zijn.

- Is er rekening gehouden met de bereikbaarheid van veld 1 door de ambulance?

- Er wordt uitgegaan dat 85% van de capaciteit van de Vakwerkbrug in 2030 bezet is. Hoe ziet dat op de lange termijn uit?

Wij maken ons naast de geluidsoverlast dus zorgen over de verkeersveiligheid zoals hierboven besproken, en denken dat een eigen ontsluiting van veld 1 naar de Minervasingel dit voor een deel zou kunnen verhelpen.

Met vriendelijke groet,

[redacted] en [redacted]

Toekomstige bewoners van de [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 16 juni 2022 09:03
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Verkeerssituatie veld 2 - Vakwerkbrug

Beste [redacted]

Dank voor uw mail. Bij deze de antwoorden op de vragen over Veld 2. Tijdens de vervolgbijeenkomst kunnen we u informeren over de vragen over de alternatieven, dit onderzoek loopt nog op dit moment.

Bij ons onderzoek zijn we uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

Aantallen woningen:
Veld 1 – 283
Veld 2 – 304
Veld 3 – 261

De intensiteiten over de Minervasingel zonder veld 1, 2 en 3a zijn afkomstig uit het regionale verkeersmodel stadsregio Arnhem-Nijmegen van 2020 (RVMK). Het prognosemodel 2030 is voor de locatie niet goed bruikbaar omdat momenteel nog niet alle woningen van veld 1, 2 en 3 zijn meegenomen in het verkeersmodel. Wel blijkt uit het verschil tussen het model 2030 en 2020 dat de toename van het verkeer op Vakwerkbrug en op de Minervasingel ter hoogte van de aansluiting alleen komt door de woningen van veld 1, 2 en 3 die wel in het model zijn opgenomen. Het doorgaande verkeer bij het kruispunt Vakwerkbrug – Minervasingel neemt, naar verwachting, dus niet toe tussen 2020 en 2030.

De hoeveelheid verkeer die in 2030 vanaf de velden 1, 2 en 3 komen zijn geschat met behulp van de kencijfers van het CROW beschreven in publicatie 318, 'Toekomstig parkeren, Van parkeerkencijfers naar parkeernormen'. De kencijfers geven weer hoeveel ritten per etmaal plaatsvinden van en naar deze woningen. De verplaatsing van een woning naar bijvoorbeeld de supermarkt en weer terug zijn hierbij 2 ritten. Bij deze kencijfers wordt rekening gehouden met huishoudens die meerdere auto's ter beschikking hebben en met de diverse bezorgdiensten die tegenwoordig naar woningen rijden.

Om te bepalen hoeveel verkeer er vanaf veld 3 over de vakwerkbrug rijdt, is gekeken wat de meest logische route is voor de betreffende woningen. Voor de meest zuidelijk gelegen woningen is via de Ringdijk de meest logische route. Dit zijn ongeveer 30 woningen. Deze zullen allemaal via deze route rijden. Voor het overige deel is ervan uitgegaan dat 50% via de Vakwerkbrug rijdt en 50% via de Ringdijk. De route via de Ringdijk zal waarschijnlijk net iets korter zijn waardoor navigatiesystemen deze route zullen adviseren. Een deel van de mensen zal echter zelf hun route bepalen en de voorkeur geven aan de route via de Vakwerkbrug. Van al het verkeer van veld 3 is bij de berekening uitgegaan dat 43% via de Vakwerkbrug rijdt.

Op basis van bovenstaande gegevens is bepaald dat de totale intensiteit op de Vakwerkbrug uitkomt op ongeveer 5200 mvt/etmaal. De Vakwerkbrug is een erftoegangsweg. De capaciteit van een erftoegangsweg is maximaal 6000 mvt/etmaal.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: zondag 22 mei 2022 13:53
Aan: [redacted] [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Verkeerssituatie veld 2 - Vakwerkbrug

Beste [redacted]

We hebben de presentatie van de bewonersavond van je ontvangen, bedankt daarvoor.

Hier hebben we nog wel een aantal vragen over:

- Zou er meer inzicht gegeven kunnen worden met welke uitgangspunten (zoals precieze hoeveelheid verkeer) en welke rekenmodellen/verkeersmodellen gerekend is om de verkeerssituatie te beoordelen?
- Er wordt geconcludeerd dat het ontwerp verkeerstechnisch voldoet, maar waaraan voldoet het? Aan welke eisen en richtlijnen is er getoetst?
- Er wordt geconcludeerd dat de Vakwerkbrug op 85% van de capaciteit belast wordt, maar wat is de praktijk-capaciteit van de Vakwerkbrug volgens de gemeente en waar is dat op gebaseerd?
- Zijn er alternatieven afgewogen en welk afwegingskader is hiervoor gebruikt en waaruit blijkt dat dit de beste optie is?
- Als we het goed begrepen hebben, is de verbinding tussen veld 1 en veld 4 (Horstenhoogte) een calamiteitenverbinding. Waarom is er bv. niet gekozen voor een calamiteitenverbinding tussen veld 1 en veld 2 (die qua verkeer al behoorlijk belast wordt) en een vaste verbinding met veld 4 (Horstenhoogte)?
- Is een alternatief met een vaste verbinding vanaf veld 1 naar de Minervasingel overwogen (waar nu ook al een bouwweg gerealiseerd is)? Dit lijkt een veel veiligere verbinding met de Minervasingel dan de verbinding van veld 2 op de Minervasingel die net na de bocht ligt (aanzienlijk onveiligere verbinding).

Uit allerlei mails tijdens de besluitvorming en de ontevredenheid op de bewonersavond blijkt dat er behoorlijk veel weerstand is tegen de beoogde verkeerssituatie. Er zal dus serieus naar alternatieven, samen met de bewoners, gekeken moeten worden.

We zijn benieuwd naar je reactie.

Vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]l@live.nl>
Verzonden: zondag 22 mei 2022 12:15
Aan: [redacted]
Onderwerp: Signaal ontsluiting vakwerkbrug en situatie minervasingel

Geachte [redacted],

Afgelopen dinsdag, 17 mei 2022, hebben we elkaar gesproken op de bewonersavond naar aanleiding van de verkeersituatie van veld 2. Dank voor uw duidelijke uitleg en uw begrip voor de bewoners.

Signaal ontsluiting vakwerkbrug
Het grootste gedeelte van de avond ging over de ontsluiting van veld 1 en de hoge verkeersintensiteit via de vakwerkbrug. Ik deel de unanieme zorgen van de buren wat betreft de drukte en verkeersveiligheid aan de vakwerkbrug. Het percentage van 85% bezetting is erg hoog en ik verwacht dat dit in de realiteit nog hoger zal uitvallen (de aanname in de berekening dat een aanzienlijk gedeelte bewoners van het noordoostelijk gedeelte een oversteek zal maken over het drukke fietspad om zo via de zuidelijke ontsluiting weg te rijden lijkt mij te optimistisch ingeschat bijvoorbeeld). Het belangrijkste doel is hier het creëren van een veilige situatie voor ons en onze kinderen en is het woongenot natuurlijk ook een belangrijk element. Drukke onveilige smalle straten met geparkeerde auto's langs de weg dragen daar niet aan bij.

Minervasingel
Gelet op de signalen van de buren als ervaringsdeskundigen sluit ik me aan bij de bevindingen dat een veiligere situatie dient te worden ontwikkeld. Ik kan me vinden in de ontwikkeling van een optische wegversmalling om zo de gemiddelde snelheid te verminderen van het verkeer. Ik kon me ook goed vinden in de opmerking van mijn buurman, dat een uitvoegstrook een nog veiligere situatie creëert voor de afslaande auto's en het fietspad.

Verzoek doorsturen signaal veld 1
U hebt aangeboden om de unanieme zorgen van de buurtbewoners door te geven aan de [redacted] van veld 1. Hier maak ik graag gebruik van. Als toekomstig bewoner aan de vakwerkbrug en in belang van de verkeersveiligheid verzoek ik vriendelijk aan de projectmanager van veld 1 om zorg te dragen aan de unanieme signalen van alle buurtbewoners (zie signaal boven). Het is van belang dat veld 1 een eigen ontsluiting krijgt en hier is nu op de kaart ruimte genoeg voor.

Graag ontvang ik een ontvangstbevestiging van u en te zijner tijd een terugkoppeling van de projectmanager van veld 1.

Nogmaals dank voor uw moeite. Mocht u vragen of opmerkingen hebben sta ik u graag te woord. Mijn contactgegevens staan hieronder vermeld. Ik vertrouw erop dat de Gemeente de juiste beslissing neemt in belang van het leefgenot en veiligheid voor haar bewoners.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]@live.nl
tel: 06-[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:49
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Wijkmeeting verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted],

Bedankt voor de mail. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@gmail.com>
Verzonden: donderdag 19 mei 2022 20:47
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Wijkmeeting verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf

Geachte [redacted],

Mijn partner [redacted] en ikzelf zijn de toekomstige bewoners van [redacted] te Arnhem. Zodoende waren wij ook uitgenodigd voor het wijkoverleg van afgelopen dinsdag betreffende de verkeerssituatie in onze toekomstige straat. Wij konden hier echter helaas niet bij aanwezig zijn. Ik vroeg me daarom af of het mogelijk was om het materiaal wat tijdens de meeting door de gemeente getoond is (een presentatie, visuele kaarten, etc.) alsnog via de mail te ontvangen. We zijn namelijk erg benieuwd naar de uitkomsten en de visie van de gemeente op de verkeerssituatie.

Ik ben me ervan bewust dat er medio juni nog een meeting ingepland zal worden, echter zijn wij dan zeer waarschijnlijk nog op vakantie. Ik hoop daarom dat het mogelijk is om digitaal wat informatie te mogen ontvangen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:52
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Opmerkingen

Goedemorgen,

Dank je wel voor de terugkoppeling.

Groeten [redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:47
Aan: '[redacted]' <[redacted]@outlook.com>
Onderwerp: RE: Opmerkingen

Hallo [redacted],

Bedankt voor de mail. We sturen de mail integraal door naar de projectmanager van veld 1. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Voor wat betreft de opmerkingen over het hebben van 2 ontsluitingen per veld, nog het volgende: Voor veld 1 is er 1 ontsluiting voor autoverkeer via een brug naar veld 2 voorzien. Vanuit de hulpdiensten is het noodzakelijk dat een veld 2 ontsluitingen heeft mocht de ontsluiting via de brug naar veld 2 gestremd zijn. De fietsroute via de (nog te realiseren) fietsbrug van veld 1 naar veld 4 is bestemd voor calamiteitenverkeer. Daarnaast is er ook nog een fietsverbinding richting de Achterstraat.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Verzonden: woensdag 18 mei 2022 10:48
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Opmerkingen

Goedendag [redacted],

Nogmaals dank dat we meegenomen worden in de (nieuwe) plannen m.b.t. de verkeerssituatie rond de Minervasingel / Vakwerkbrug.

De verkeersveiligheid is zoals jullie ook al aangaven niet optimaal.
De aanrijroute is te scherp en doordat er te hard wordt gereden zeer onveilig.
Het is niet de vraag of maar wanneer de eerste gewonden gaan vallen.

Ook heb ik samen met [redacted] al wat ideeën aangekaart en er zijn al tekeningen gemaakt wat er eventueel mogelijk is om de snelheid uit de Minervasingel te halen.

Nu het stuk waar het grotendeels over ging (het was niet het hoofdonderwerp van de avond) maar is naar mijn mening zeer belangrijk en bevorderd uiteindelijk ook de verkeersveiligheid.
Hoe minder auto's er over de Vakwerkbrug gaan rijden, hoe minder kans op aanrijdingen / ongelukken.

Om 3 complete woonwijken over 1 ontsluitingsweg te laten rijden is natuurlijk verre van ideaal.

Jullie hadden ook aangegeven dat elk veld minimaal 2 ontsluitingswegen moet hebben.

Dit zie ik momenteel bij veld 1 niet. Er is alleen een brug als toegangsweg.
Mocht er in de toekomst iets met de brug zijn of er gebeurd een ongeluk op deze brug, dan kunnen deze mensen nergens heen.
Dat lijkt me ook geen wenselijke situatie.

Meermaals werd er aangegeven dat iedereen (er werd unaniem gesproken) vind dat veld 1 een eigen ontsluitingsweg zou moeten krijgen.
Deze ligt er al en zou alleen nog moeten worden voorzien van een definitief karakter en geen tijdelijke platen uiteraard.

Hopelijk worden onze mail serieus genomen en doorgezet naar de personen die voor Veld 1 aanpassingen kunnen / mogen doen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 10 juni 2022 11:03
Aan: '[redacted]'
Onderwerp: RE: Bezorgdheid ontsluiting veld 1

Goedemorgen [redacted],

Voor veld 2 worden er speelvoorzieningen ingericht in de groene zone tussen veld 2 en 3. Tijdens de bewonersavond van 29 juni komen we daar nog verder op terug.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: donderdag 9 juni 2022 14:45
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Re: Bezorgdheid ontsluiting veld 1

Goedemiddag,

Bewoners wachten nog steeds op de gespreksverslagen. Wanneer mogen wij deze verwachten? Graag een terugkoppeling op onderstaande e-mail.

Vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: vrijdag, mei 20, 2022 2:04 PM
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Re: Bezorgdheid ontsluiting veld 1

Goedemiddag [redacted],

Bedankt voor de reactie en het toezenden van de presentatie. Gespreksverslag zien wij dan nog tegemoet. We vroegen ons nog wel af waar momenteel kinderspeelgelegenheid zoals een speeltuin is ingeregeld in veld2? In zo'n kinderrijke plaats moet er natuurlijk voldoende faciliteiten zijn voor de kids.

Vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]@arnhem.nl>
Verzonden: Friday, May 20, 2022 9:47:21 AM
Aan: '[redacted]' <[redacted]@live.nl>
Onderwerp: RE: Bezorgdheid ontsluiting veld 1

Beste [redacted]

Bedankt voor de mail en de reactie op de mogelijke herinrichting van het kruispunt met de Minervasingel. Dit nemen we mee in het vervolg. We sturen de mail integraal door naar de [redacted] van veld 1. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: woensdag 18 mei 2022 11:11
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Bezorgdheid ontsluiting veld 1

Goedemorgen [redacted],

Gisteren was ik aanwezig bij de bewonersavond van veld 2. Bedankt voor de heldere presentatie maar zoals je gemerkt hebt maken wij als (toekomstige) bewoners ons zorgen over de invulling.

Graag ontvang ik de presentatie via de e-mail zodat ik samen met mijn partner de schetsen nog eens rustig tot mij kan nemen.

Wat betreft de aansluiting vanuit de minervasingel is mijn advies om de weg inderdaad te versmallen volgens uw plan en tevens ook dit gedeelte te verhogen. Het is hier bij goed om het aanrijstuk naar de afslag te verlengen zoals u gister schetste in het 2e plaatje. Daarbij goed om eerder op de minervasingel een bord met weergave actuele snelheid te plaatsen voor bewustwording en de snelheid voor de bocht er al uit te halen door drempels. Het idee om een aparte uitvoegstrook te maken wat gisteren werd geopperd is ook een goed idee waardoor er rust ontstaat om overzichtelijk de afslag naar vakwerkbrug te maken. Je zou bij de daadwerkelijke overgang (fietspad) kunnen afdwingen dat er daadwerkelijk wordt gestopt met een stop-bord.

Waar het 90% van de avond dan ook over ging is de verkeersintensiteit op de vakwerkbrug. Volgens uw modellen valt het binnen de normen maar voorzien huidige bewoners grote problemen. Problemen die we nu al kunnen ondervangen door niet te riskeren om op 85% van de capaciteit te gaan zitten. Het plan ligt er al sinds 2001 maar in de tussentijd is de woningdichtheid sterk toegenomen en zal dit plan moeten worden herzien. Zoals gisteren werd voorgesteld om veld 1 een eigen ontsluiting te geven naar de minervasingel en veld 3 te stimuleren de ontsluiting zuid te pakken. Behalve verkeersintensiteit moet ook worden gekeken naar verkeersveiligheid en woongenot. Deze drukte op een tweerichtingsverkeer smalle weg zorgt irritaties, schades en onveilige situaties. Het verzoek om deze bezorgdheid dan ook door te zetten richting de [redacted] van veld 1. Verder zal ik eens nadenken over hoe we dit onderdeel op de politieke agenda kunnen krijgen. Het moet niet zo zijn dat het geld een drijfveer gaat zijn voor bepaalde keuzes maar dat de bewoners (inclusief alle kinderen in deze jonge wijken) van deze gebieden gehoord worden.

Ik kom dan ook graag in contact met de [redacted] van veld 1 en ontvang dan ook graag zijn/haar e-mail.

Mochten wij nog aanvullingen en/of vragen hebben naar aanleiding van de toegezonden presentatie dan hoort u van ons.

Vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:47
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Verkeerssituatie veld 2
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted],

Bedankt voor de mail. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Veld 2, maar ook alle andere velden in de Schuytgraaf zijn ingericht zonder vrij liggende fietspaden of fietsstroken. In de hoofdstructuur en aan de randen van velden zijn er vrij liggende fietspaden. Zo is er het fietspad dat de Minervasingel volgt en komt er nog een vrij liggend fietspad in de groene zone tussen veld 2 en 3. Van daaruit kunnen fietsers de velden in fietsen. Er is ook geen ruimte om fietspaden in te passen binnen de velden.

Voor wat betreft de Schipbrug heb ik aangegeven dat deze weg voldoet aan de breedte voor een 2-richtingen weg maar dat ik begrijp dat deze in de praktijk als krap ervaren wordt.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@outlook.com>
Verzonden: woensdag 18 mei 2022 13:47
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@zonnet.nl>
Onderwerp: Verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted],

Bedankt voor het geven gisteravond van de bewonersavond over de verkeerssituatie in veld 2.

Ik wil een punt onder de aandacht brengen dat gisteravond helemaal niet aan bod is gekomen:

Kan de wijk niet fietsvriendelijker worden ingericht? En veiliger voor fietsers?
Nergens is er een fietspad. Als fietser (maar ook fietsende kinderen) moeten vlak langs auto's, en regelmatig bouwverkeer zien te ontwijken (ok, dat is tijdelijk).
U gaf zelf al aan dat bv de Schipbrug net te krap is voor 2 richting verkeer met auto's. Voor fietsers is er geen ruimte meer. Nu zie je ook al dat veel fietsers dan maar over de stoep gaan fietsen.
Of, mensen nemen maar de auto, i.p.v. de fiets. Meer fietsers betekent minder auto's.
Aangezien de Schuytgraaf over het algemeen erg fietsvriendelijk is ingericht, denk ik dat veel mensen graag ook vanuit veld 2 de fiets willen nemen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 5 juni 2022 14:28
Aan: '[redacted]'
Onderwerp: RE: Verslag informatieavond

Geachte [redacted],

Het verslag sturen we toe zodra dat gereed is.

We gaan zsm aan de slag met het uitwerken van de verschillende ideeën voor het kruispunt Vakwerkbrug-Minervasingel, dus ideeën hierover ontvangen we graag uiterlijk 8 juni.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

[redacted]

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@[redacted]club>
Verzonden: vrijdag 3 juni 2022 07:37
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Verslag informatieavond

Geachte [redacted],

Graag ontvang ik van u het verslag van de informatieavond van 17 mei inzake verkeerssituatie veld 2 Schuytgraaf.

Wat is de sluitingsdatum voor het inbrengen van ideeën? Ik hoor het graag.

Bij voorbaat dank.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:47
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Zorgen / bezwaar m.b.t. de ontsluiting van veld 1 via veld 2 (Wilgenvliet)
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted],

Bedankt voor de mail. We sturen deze integraal (dus inclusief de bijgevoegde afbeelding) door naar de projectmanager van veld 1. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Voor wat betreft de opmerkingen over het hebben van 2 ontsluitingen per veld, nog het volgende: Voor veld 1 is er 1 ontsluiting voor autoverkeer via een brug naar veld 2 voorzien. Vanuit de hulpdiensten is het noodzakelijk dat een veld 2 ontsluitingen heeft mocht de ontsluiting via de brug naar veld 2 gestremd zijn. De fietsroute via de (nog te realiseren) fietsbrug van veld 1 naar veld 4 is bestemd voor calamiteitenverkeer. Daarnaast is er ook nog een fietsverbinding richting de Achterstraat.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@gmail.com>
Verzonden: woensdag 18 mei 2022 16:34
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Zorgen / bezwaar m.b.t. de ontsluiting van veld 1 via veld 2 (Wilgenvliet)

Beste [redacted],

Zoals aangegeven tijdens de bewonersavond van afgelopen dinsdag 17 mei hierbij mijn zorgen / bezwaar m.b.t. de ontsluiting van veld 1 via veld 2 (Wilgenvliet) ook nog per mail. Gelieve dit tevens te delen met de [redacted] van veld 1.

In mijn optiek is het vanwege de opzet van de straten Schipbrug en Vakwerkbrug zeer onwenselijk een volledige extra

wijk door deze straten te ontsluiten (voor de Vakwerkbrug zelfs ook nog een deel van veld 3). De breedte van de weg, grote hoeveelheid kinderen en huidige drukte zorgen nu al voor problemen, zo zijn er al meerdere voorbeelden van beschadigde auto's doordat het gewoon niet past. Ik begrijp dat het vanuit modellen en normen allemaal zou moeten kunnen, de vraag is echter of dit in de praktijk ook wenselijk is. Mijns inziens zal dit voor zowel de weggebruikers als bewoners van Wilgenvliet een onwenselijke situatie opleveren. Aangedragen 'oplossingen' zoals het plaatsen van drempels zijn wat mij betreft geen oplossing, het gaat om de hoeveelheid verkeer, een drempel gaat hier niks aan veranderen.

Daarnaast zal de ontsluiting ook zorgen voor extra druk op het kruispunt Minervasingel / Vakwerkbrug. Deze kruising is nu al gevaarlijk te noemen, iets wat met (veel) meer verkeer alleen maar zal verergeren. Ik zie ook niet in hoe de aanpassingen die getoond zijn op de bewonersavond hierin een substantieel verschil zouden maken.

Er zijn meerdere alternatieven te bedenken voor het ontsluiten van veld 1 (zie bijgevoegde afbeelding). Een van de alternatieven is zelfs al aanwezig en momenteel in gebruik voor het bouwverkeer (A op afbeelding). Ik begrijp dan ook niet waarom deze ontsluiting niet gebruikt kan worden (of een combinatie hiervan), dit zou voor iedereen prettiger zijn. Een ander alternatief is ontsluiten via de Horstenhoogte waar veel minder huizen staan en dus ook minder verkeer is (B op afbeelding).

Ook is tijdens de avond aangegeven dat een veld 2 ontsluitingen dient te hebben i.v.m. calamiteiten. Dit zou ook de reden zijn waarom veld 3 tevens via Wilgenvliet / Vakwerkbrug zal worden ontsloten. Veld 1 lijkt echter enkel ontsloten via een bruggetje naar Wilgenvliet dus dit lijkt mij dan niet juist.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:48
Aan: '[redacted]
Onderwerp: RE: Verslag bewonersbijeenkomst 17-05-22
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Goedemorgen [redacted],

Bedankt voor uw mail. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

Stadskantoor Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem
[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: dinsdag 17 mei 2022 22:26
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Verslag bewonersbijeenkomst 17-05-22

Goedenavond,

Hierbij stuur ik u een mail voor het verslag van de bewoners bijeenkomst schuytgraaf veld 2.

Tevens heb ik ook belang bij de presentatie zodat ik aan de hand daarvan de probleem punten en opmerkingen op de mail kan zetten.

Graag hoor ik van u,

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:48
Aan: '[redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Ontsluiting veld 1,2,3 en te hard rijden Basculebrug
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted],

Bedankt voor de mail. We sturen de mail integraal door naar de [redacted] van veld 1. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Voor wat betreft uw vraag over de situatie bij de Basculebrug 20; die heb ik doorgestuurd naar collega [redacted]. Hij komt daar op terug.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: dinsdag 17 mei 2022 22:00
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Ontsluiting veld 1,2,3 en te hard rijden Basculebrug

Beste [redacted],

Ik heb zojuist de bewonersavond bijgewoond. Allereerst bedankt voor de moeite om deze te organiseren en de tijd te nemen om vragen te beantwoorden.

Helaas heb ik de bewonersavond niet tevreden afgesloten. Ik vind dat de participatie van (toekomstige) bewoners minimaal is. Snap dat dat ook lastig is, immers tijdens de ontwikkeling van zo'n stuk grond zijn toekomstige bewoners nog geenszins bekend.

In dit geval is er echter toch een duidelijk causaal verband tussen bewoners (van een ander veld wellicht) en de op handen zijnde ontwikkeling. Dat komt door de belangen die wij, vanuit veld 2 hebben om de ontsluiting goed te voorzien. Je kan op een avond 10 x herhalen dat je er niet van bent (en op een zeker moment, vanuit irritatie zelfs dat je er ook niets mee gaat doen), maar de verwachting (ondanks dat op het heel slim op de brief stond) was dat we het integraal over de verkeersveiligheid gingen hebben. Dat integrale gesprek kwam niet van de grond, door jullie keus om niet met de juiste mensen (ontwikkelaars veld 1) naar deze avond te komen.

Jullie erkenden tijdens het gesprek het belang van workshops en participatie, maar hebben eigenlijk geen toezegging gedaan dat dat voor veld 1 mogelijk is. Elke poging om te proberen op voorhand in gesprek te gaan over alternatieven wordt verwezen naar de eerste plannen uit 2001. En achteraf blijft het bij informeren, ipv echt inspraak. Nog even over de plannen uit 2001 en de verwijzingen daarna, ik vind dat echt zwak. Ik werk zelf bij een netbeheerder. Als wij dát argument zouden gebruiken om transportschaarste uit te leggen (we hadden nou eenmaal een plan uit 2001 en daar houden we aan vast) dan zouden de uitnodigingen bij Kassa en Radar niet ophouden. Kortom, plannen veranderen en adapteren is essentieel.

De roep om een alternatief op veld 1 is enorm, omdat iedere bewoner van veld 2 aanvoelt dat het niet beheersbaar gaat zijn. De Amerikaanse wijk waar jullie naar verwijzen is vrij breed opgezet en leent zich goed voor ontsluitingsverkeer. Deze wijk is enorm nauw opgezet. Op veel plekken is door geparkeerde auto's enorm weinig overzicht. De drukt werkt sluipverkeer door nog nauwere straten in de hand.

De aanname die jullie doen dat verkeer vanuit veld 3 via veld 3 (zuidelijk) gaat verlaten is niet goed beargumenteerd. Voor 1/3 is de route inderdaad logisch, maar voor 2/3 is het al gauw te veel bochten rijden én twéé keer een fietspad over. Gevoelsmatig (ok, ook een aanname) gaat een groot deel voor de westroute kiezen omdat deze réchter rijdt. En daardoor sneller lijkt.

Alles bij elkaar opgeteld genoeg reden om met grote vrezen uit te kijken naar de verkeersituatie vanaf gereedkoming veld 1 en 3. Ik hoop dat jullie daar in alle wijsheid andere besluiten in gaan nemen én de roep om meer inspraak vooraf (dus niet als het raamwerk definitief is) serieus gaan nemen. Achteraf veld 3 dichtgooien richting West is flauwekul. Als die situatie eenmaal zo ligt en na klachten uit veld 2 wordt aangepakt, komt veld 3 in opstand en gaat er per saldo niets gebeuren.

Tenslotte, en dit gaat dus écht over veld 2, ik woon aan de Basculebrug 20 en zie dagelijks dat hier veel te hard gereden wordt. Kinderen komen uit de richting van 22,24,26 de korte bocht de hoek omscheuren op de fiets en auto's scheuren vanaf de Schipbrug, door de Basculebrug bij ons de hoek om. Wij hebben inmiddels zeker 5 close call situaties gezien.

We maken ons zorgen om ónze kinderen, maar nog meer om andere kids, omdat deze met grotere snelheid de hoek omduiken. Zelf willen we een briefje schrijven aan buurtbewoners (vooral nieuwe), maar wij denken dat enige snelheidsbeperking vlak voor de bocht ook noodzakelijk is.

Ik ontvang zeker op deze laatste opmerking een reactie. De rest mag mee in de meute mbt de verkeersontsluiting.

Vr Gr. [redacted]
[redacted]
06 [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Presentatie
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted]

Bedankt voor de mail. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@chello.nl>
Verzonden: dinsdag 17 mei 2022 22:07
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Presentatie

Beste [redacted]
Graag ontvang ik de presentatie over de verkeerssituatie in veld 2 Wilgenvliet van vanavond.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 09:48
Aan: '[redacted]
Onderwerp: RE: Bewonersavond verkeerssituatie veld 2
Bijlagen: Presentatie Bewonersavond veld 2 17 mei 2022.pptx

Beste [redacted]

Bedankt voor de mail. In de bijlage de presentatie die afgelopen dinsdag is getoond. Het verslag van de avond sturen wij op een later moment door.

Er komt nog een vervolg op de bewoners avond. Zodra wij hier meer informatie over hebben, hoort u van ons.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@hotmail.com>
Verzonden: dinsdag 17 mei 2022 22:08
Aan: [redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Bewonersavond verkeerssituatie veld 2

Beste [redacted]

Bedankt voor de informatieavond.
Stiekem wat meer info verwacht over veld 1 met eventuele eigen onsluiting, maar snap dat deze informatie niet beschikbaar is/via jullie gaat.

Graag ontvang ik de presentatie van vanavond en indien mogelijk wat meer (detail) plaatjes van de potentiele aanpassingen op het kruispunt Vakwerkbrug/Minervasingel. Andere relevante documenten en stukken die eventueel gedeeld mogen worden, ontvang ik ook graag.

Bedankt alvast.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 6 juni 2022 13:34
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Verkeerssituatie Draaibrug Veld 2 Arnhem

Geachte [redacted]

Excuses voor mijn verlate reactie. Hopelijk was u aanwezig bij de bewonersavond op 17 mei en zijn uw vragen beantwoord over de verkeersmaatregelen die we gaan treffen in veld 2.

Mocht u nog vragen hebben, dan hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groeten,

GEMEENTE Arnhem

Stadskantoor
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

[redacted]

M: 06 [redacted]
E: [redacted]@arnhem.nl

Van: [redacted] <[redacted]@live.nl>
Verzonden: zaterdag 7 mei 2022 16:00
Aan: [redacted] <[redacted]@arnhem.nl>
Onderwerp: Verkeerssituatie Draaibrug Veld 2 Arnhem

Geachte [redacted]

Op 4 mei heb ik uw brief ontvangen over de verkeerssituatie veld 2 in Arnhem.
Ik ben erg blij te lezen dat onze klachten over de Minervasingel eindelijk serieus worden genomen.
Voornamelijk ter hoogte van bushalte Ringdijk (deze ligt precies voor de straat Draaibrug) wordt ontzettend hard gereden. De situatie gaat een keer fout aangezien er aan de overkant ook nog een speeltuintje ligt voor kinderen. (Kinderen kunnen niet inschatten met welke snelheid er iemand uit de bocht zal komen racen).

Inmiddels zijn de overige straten ook klaar en bewoond. Ik heb het dan inderdaad over de Vakwerkbrug en Klapbrug. Om hier naar toe af te slaan, moet je wel afremmen/stilstaan. Maar aangezien men zo hard komt aanrijden of hoge snelheid inzet, lijdt dit tot gevaarlijke situaties. En dan te bedenken dat dit een woonwijk is waar de snelheid dus max 50 zou mogen zijn. De wijkagent en gemeente Arnhem zijn hier meerdere malen van op de hoogte gebracht. Helaas is er tot op heden geen maatregel getroffen die tot succes geleid heeft.

Wat ik ook wil aankaarten is de situatie aan de Draaibrug ter hoogte van de hoek op nummer 27. Hier is gelukkig al een enorme zwerfkei geplaatst, alleen dit helpt blijkbaar niet voldoende. (op de foto niet te zien)
Men komt als een gek de bocht om en heeft dan een perfect stuk rechte straat. Blijkbaar ook super om weer te kunnen racen. Dit gebeurd zowel door bewoners als bezorgers. Zowel overdag en in de avond. Ook zou het eenrichtingsverkeer zijn, maar ook daar houdt niemand zich aan.

Ook dit levert weer een gevaarlijke situatie op aangezien kinderen op straat spelen/steppen of mensen met de hond lopen. Auto's uit de bocht komen onverwacht hard.
Ik voeg foto's aan deze mail toe. Zodat u kunt zien over welk stuk straat ik het hier heb.

Ik hoop dat er drempels of bloembakken geplaatst kunnen worden, om alle snelheid er uit te krijgen. In deze nieuwbouwwijk wonen en komen veel kindjes te wonen. Maar zelfs ik moet goed opletten als ik op de straat loop.

Beste [redacted] ik hoop dat u deze punten mee wilt nemen. En wellicht tot op de bewonersavond.

Hartelijke groet,

[redacted]

Memo

Datum	:	30 augustus 2022
Aan	:	Raad gemeente Arnhem
Van	:	College van Burgemeester en Wethouders
Betreft	:	Afdoening moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen Schuytgraaf

Moties

22M16 Meer zekerheid woonwagenbewoners

Op 16 februari 2022 heeft u bij het vaststellen van het Ruimtelijk Raamwerk veld 1 Schuytgraaf en het Ruimtelijk Raamwerk velden 26 en 27 Schuytgraaf ons college opgeroepen om

- *Zo snel mogelijk in gesprek te gaan met de huurdersvereniging woonwagenbewoners, woningcorporaties en andere betrokkenen om een haalbaar plan te maken*
- *Dit plan zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval een maand voordat het ontwerpbestemmingsplan voor veld 1 ter visie gaat, te delen met de gemeenteraad*.

De afgelopen tijd hebben we diverse gesprekken gevoerd met de betrokkenen waaruit is gebleken dat zij onze voorkeur delen om in veld 1 de grond in erfpacht uit geven zodat zij niet aangewezen zijn op huur van de kavels. De percelen kunnen tegen markconforme prijzen worden uitgegeven waarbij expliciet wordt bepaald dat alleen woonwagenbewoners hiervoor in aanmerking komen. Via erfpacht kunnen we die regie voeren op toewijzing aan de doelgroep.
Hiermee hebben we een financieel haalbaar plan voor de exploitatie van de acht woonwagens in Schuytgraaf. Uitgifte in erfpacht van woonwagenstandplaatsen zal in de nota Grondprijzen worden opgenomen. De Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt bij de verdere uitwerking betrokken.

22M19 Snelheid uit de Minervasingel halen

Op 16 februari 2022 heeft u bij het vaststellen van het Ruimtelijk Raamwerk veld 1 Schuytgraaf en het Ruimtelijk Raamwerk velden 26 en 27 Schuytgraaf ons college gevraagd om

- *Onderzoek te doen naar de optimale inrichting van de Minervasingel om te verzekeren dat zo min mogelijk harder dan 50 km/h wordt gereden;*
- *In dat onderzoek tevens te verkennen welke weginrichting nodig is om de Minervasingel af te waarderen naar 30 km/h en wat hiervan de voor- en nadelen zijn;*
- *De resultaten van het onderzoek, gecombineerd met een grove inschatting van de kosten van aanpassingen, voor het zomerreces van 2022 aan de raad aan te bieden.*

Dictum 1 en 3: zie Toezegging 1107 op pagina 3 van dit memo.
Op 30 juni 2021 is bij de Perspectiefnota de motie "Ruim baan voor veilig verkeer, Arnhem 30 km" aangenomen, met als oproep aan het college om:

- Bij de aanleg van nieuwe wegen binnen de bebouwde kom 30km/uur als uitgangspunt te nemen en alleen beargumenteerd hiervan af te wijken;
- Bij aanpassingen van bestaande wegen de maximumsnelheid te evalueren op passendheid binnen de omgeving.

De Minervasingel is geen nieuwe weg en de aanpassing om rijsnelheid te verminderen is dermate beperkt dat deze motie "Ruim baan voor veilig verkeer, Arnhem 30 km" niet op deze situatie van toepassing is. Hiermee geven wij op dit moment geen uitvoering aan dictum 2 van uw motie 22M19

snelheid uit de Minervasingel halen, maar nemen we de wens mee in het gemeentebrede onderzoek dat ten grondslag zal liggen aan het nog op te stellen mobiliteitsplan, zoals aangekondigd op pagina 17 van ons coalitieakkoord 2022-2026.

Toezeggingen

Toezegging 899

Op 14 april 2021 heeft het college bij het vaststellen van de ruimtelijke raamwerken van de velden 3 en 23 Schuytgraaf toegezegd *de raad te informeren over de ontwikkeling van de verkoop van veld 23 Schuytgraaf*.
Op 27 juni jl. zijn de laatste tien kavels verloot. De animo voor deze kavels was ook nu weer groot, in totaal hebben 68 mensen mee geloot.

Toezegging 1019

Op 22 september 2021 bij het vaststellen van het bestemmingsplan Chw Schuytgraaf, veegplan 2017, herziening velden 3 noord en 23 en de 12e herziening van het exploitatieplan heeft het college toegezegd *de gemeenteraad achteraf te informeren na het vaststellen van het bestemmingsplan, over hoe het woningbouwprogramma is uitgevoerd*.
In onderstaande tabel is aangeven welk programma er in de 12e herziening van het exploitatieplan staat en welke aantallen er uiteindelijk zijn gecontracteerd.

	Exploitatieplan	**Overeenkomsten**
Vrije sector vrijstaand	0	13
Vrije sector twee onder een kap	82	54
Vrije sector rij	100	115
Vrije sector appartement	0	0
Sociale huurappartement	54	65
Sociale huur rijwoning	28	21
Totaal	**264**	**268**

Het woonprogramma in veld 3 noord is dus iets dichter geworden dan destijds in de herziening van het exploitatieplan was opgenomen en sluit op deze manier beter aan bij de actuele woningvraag.

Toezegging 1082

Op 19 januari 2022 bij de bespreking van het Ruimtelijk Raamwerk veld 1 Schuytgraaf en het Ruimtelijk Raamwerk velden 26 en 27 Schuytgraaf heeft het college toegezegd *in voorbereiding van het bestemmingsplan een onderzoek te doen naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel en indien nodig maatregelen te nemen om de veiligheid te verbeteren. In het onderzoek worden ook de zorgen over de ontsluiting van Veld 2 meegenomen.*
Hoofdstuk 2 van bijgevoegd document *Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & velden 1-2 Schuytgraaf* bevat de resultaten van dit onderzoek. Conclusie is dat op het wegvak rond het kruispunt Minervasingel-Vakwerkbrug hard wordt gereden. Ook is het zicht op fietsers vanuit de Minervasingel voor verbetering vatbaar. Om de verkeersveiligheid van de Minervasingel te verbeteren, zou de aansluiting van veld 2 op de Minervasingel geoptimaliseerd kunnen worden. De mogelijkheden hiervoor worden bij Toezegging 1107 beschreven.

Memo

Toezegging 1107 en Motie 22M19

Op 9 februari 2022 bij de bespreking van het Ruimtelijk Raamwerk veld 1 Schuytgraaf en het Ruimtelijk Raamwerk velden 26 en 27 Schuytgraaf heeft het college toegezegd (nr. 1107) *de verkeersveiligheid van de ontsluitingen door veld 2 (via de Vakwerkbrug en de Schipbrug) te betrekken bij het eerder toegezegde onderzoek naar de verkeersveiligheid van de Minervasingel, de uitkomst van dit onderzoek te delen met omwonenden in veld 2 en de uitkomsten van het onderzoek voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan bij de raad aan te bieden.*

De analyse van de snelheid op de Minervasingel nabij de Vakwerkbrug en een analyse over de verkeersintensiteiten op basis van het aantal mogelijke woningen, maakt dat er opnieuw is gekeken naar de aansluiting Vakwerkbrug op de Minervasingel (zie hoofdstuk 3 van bijgevoegd document *Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & velden 1-2 Schuytgraaf*). Het kruispunt Vakwerkburg-Minervasingel vraagt wel om een aanpassing om de oversteekbaarheid te verbeteren. Opties hiertoe zijn het creëren van een middenberm waar autoverkeer kan wachten, het verbeteren van de zichtlijnen op het fietspad en het waar mogelijk verlagen van de snelheid op de Minervasingel nabij de Vakwerkbrug. Aan de hand van deze drie opgaven zijn verschillende schetsontwerpen voor een vernieuwde aansluiting Vakwerkbrug gemaakt.

Voorkeursvariant bestaat uit een middeneiland, haaks aansluiten van de Vakwerkbrug op de Minervasingel en een plateau. Deze ingreep kan worden uitgevoerd binnen het budget voor Verkeerskrediet infrastructuur. De verwachte uitvoering van de aanpassing is eind 2022 of begin 2023.

Met deze oplossing voldoen wij ook aan dictum 1 en 3 van uw motie 22M19 om de snelheid uit de Minervasingel te halen.

Inbreng bewoners veld 4, Laan van de Bevrijding 2 , 4, 6, 8,10,12 en 14 (overige bewoners nog niet kunnen spreken).

Wij sluiten ons aan bij het voorstel van de gemeente om de ontsluiting van veld 1 uit te voeren volgens het huidige bestemmingsplan.

Wel willen we onze mening geven m.b.t. onderstaande punten:

1. Het gevoerde overleg.
2. Opgenomen informatie in het “raadsvoorstel” m.b.t. optie 4a.
3. Aanvulling op tabel pagina 21 van het rapport “Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf”, m.b.t. optie 4a.

Ter verduidelijking hieronder optie 4a (eigen ontsluiting veld 1). Rood omcirkeld de woningen die hiervan hinder gaan ondervinden.

Figuur 8 Alternatieve ontsluiting veld 1 met zoveel mogelijk woningen en minder groen (4a)

1. Het gevoerde overleg:

Overleg of informatievoorziening met veld 4 heeft niet plaatsgevonden. Terwijl optie 4a grote negatieve gevolgen heeft voor een aantal bewoners van veld 4.

Eerste kennisgeving dat optie 4a op tafel lag, was via mail van de betreffende ambtenaar van de gemeente Arnhem van 31-aug 2022. Namelijk de aankondiging van deze raadsvergadering en link om stukken te downloaden.

2. Opgenomen informatie in het "raadsvoorstel" m.b.t. optie 4a:

- In het raadsvoorstel en overige stukken wordt hoofzakelijk gesproken over voordelen voor bewoners van veld 2.

- De nadelen voor de bewoners van veld 4 worden niet benoemd.

- Wat in het raadsvoorstel over veld vier genoemd wordt klopt niet. Op pagina 3 sectie 1.1 wordt genoemd:

  > Biedt de mogelijkheid om de verbinding voor langzaam verkeer tussen veld 1 en 4 eenvoudiger uit te voeren, conform de wensen van de bewoners van veld 4.

  De bewoners wonende naast de verkeersverbinding tussen veld 1 en 4 hebben liever geen of een zo eenvoudig mogelijke verbinding. Deze opmerking geldt niet voor andere bewonder en zeker niet in relatie met optie 4a. Deze opmerking suggereert dat de bewoners van veld 4 geen probleem hebben met optie 4a en dat is niet het geval.

3. Aanvulling rapport "Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf", m.b.t. optie 4a:

Kopie tabel pagina 21 "Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf"

	Ontsluiting veld 1 via veld 2	Alternatief 4a 2 woningen minder, minder groen	Alternatief 4b 6 woningen minder, groen gelijk	Alternatief 4c geen brug tussen 1 en 2
Zoveel mogelijk woningen	+	-	- -	-
Zoveel mogelijk groen	+	- -	-	- -
Zo min mogelijk verharding	+	- -	- -	- -
Stimuleren langzaam verkeer	+	-	-	- -
Verkeersveiligheid en woongenot veld 2	0	+	+	+
Sociale samenhang	+	0	0	- -
Balans grondexploitatie Schuytgraaf	0	- -	- -	-

Aanvulling op tabel, zie pag. 4

Zoveel mogelijk groen: De weg uit optie 4a komt direct naast de natte ecologische-zone te liggen, waar op dit moment een beverpaar en diverse bedreigde vogels verblijven (bijlage 1).

Naast dat het gebied versnippert raakt door optie 4a, krijgt het gebied een geheel ander karakter. Door optie 4a zal het gebied in de avond en nacht verlicht worden en de rust voor de dieren / vogels verstoren. Dit gebied is momenteel in de avond en nacht donker. Met huidig bestemminsplan, zelfs als veld 1 gereed is, blijft dit gebied donker.

De punt onder veld 1 wordt door de gemeente als volgt omschreven (Ruimtelijk raamwerk Schuytgraaf veld 1, pagina 21. Deze omschrijving sluit aan bij de omschrijvingen in het boek “natte ecozone Schuytgraaf” uit 2010 (bijlage 2).

10. Presentatie aan de Minervasingel
Het veld presenteert zich via een zichtlijn over de watergang aan de Minervasingel. Men heeft vanaf hier zicht op de bebouwing langs de waterkant. De rietkraag en de gestrooide bomen onderstrepen het landelijke en natuurinclusieve beeld. De zuidelijke punt vormt een natuurgebiedje dat alleen te voet toegankelijk is. De bebouwing wordt afgeschermd met een stevige landschappelijke haag met boomvormers. Er ontstaat hiermee een interessant beeld van bomen, struikvormers, zoomvegetatie en grasland.

Verkeersveiligheid en woongenot veld 2:

Verkeersveiligheid: het onderzoek van de gemeente geeft aan dat er geen problemen zijn met verkeersveiligheid. Ontsluiting van een veld via een ander veld is niet uniek in Schuytgraaf.

Mogelijk dat men nu wel verkeersonveiligheid ervaart daar de wijk nog in aanbouw is, maar dit is een tijdelijke situatie.

Woongenot: De ontsluiting van veld 1 via veld 2 staat al sinds 2003 in de plannen.

We hebben het hier dus over een verbetering van woongenot t.o.v. een situatie waarvan men al op de hoogte was bij het tekenen van het koopcontract.

Aanvulling op de Tabel pagina 21 "Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf"

	Ontsluiting veld 1 via veld 2	Alternatief 4a		
Verkeerveiligheid fietsers	+	-		
Woongenot veld 4	+	--		

Verkeersveiligheid fietsers: Deze gaat bij optie 4a achteruit door een extra aansluiting met de Minervasingel

Woongenot veld 4: Optie 4a verslechterd in zeer grote mate het woongenot van een aantal bewoners van veld 4. Dit wordt in het raadsvoorstel en begeleidende stukken niet/nauwelijks belicht. Met optie 4a is het rustig zitten in je achtertuin niet meer mogelijk.

Een aantal bewoners geven aan dat men de woning niet gekocht zou hebben als toentertijd (2012-2014) optie 4a in het bestemmingsplan gestaan zou hebben.

Samenvattend

Onderzoek van de gemeente wijst uit dat het niet onveilig is, neemt niet weg dat bewoners van veld 2 dit tijdens het in aanbouw zijn van hun wijk dit wel voelen.

Met optie 4a wordt uniek natuur opgeofferd en worden bewoners van veld 4 gevraagd om een groot deel van hun woongenot op te offeren ten gunste van woongenot van de bewoners van veld 2. Dit om een probleem van veld 2 op te lossen dat er ons inziens niet is.

Daarom vragen we de raad om het advies op te volgen en het huidige bestemmingsplan te handhaven. Hierdoor krijgen alle bewoners van veld 2 en veld 4 de inrichting die bekend was ten tijde van het tekenen van hun koopcontract.

Bijlagen 1 en 2

Deze zijn opgenomen als achtergrond informatie. Deze bijlagen zullen niet besproken worden tijdens de inspreek ronde.

Bijlage 1

Lijst met vogels die nu aanwezig zijn ter hoogte van de wegontsluiting (optie 4a). Letterkleur geeft aan of de vogels op de rode of oranje lijst staan (bedreigde vogels volgens vogelbescherming)

Zangvogels:
Koolmees, huiszwaluw, Roodborst, Huismus, Putter, Kwikstaart, Spreeuw, Merel, Vlaamse Gaai, Ekster, Kauw, kraai,

Zangvogelachtigen en niet-zangvogels:
IJsvogel, Groene specht, Houtduif, Fazant, Diverse soorten vogels in het riet (niet geïdentificeerd)

Steltlopers:
Kleine plevier, Kievit, Schoolekster, Watersnip , Kleine Zilverreiger, Lepelaar, Blauwe reiger, Purperreiger, grote Zilverreiger, Tureluur.

Watervogels:
Waterhoen (broedend), Meerkoet (broedend), Fuut (broedend), Wilde eend, Kuifeend, Grauwe gans, Canadese gans, Nijlgans, Witte gans, Knobbelzwaan (broedend), Visdief, Kokmeeuw en andere meeuwen, Aalscholver

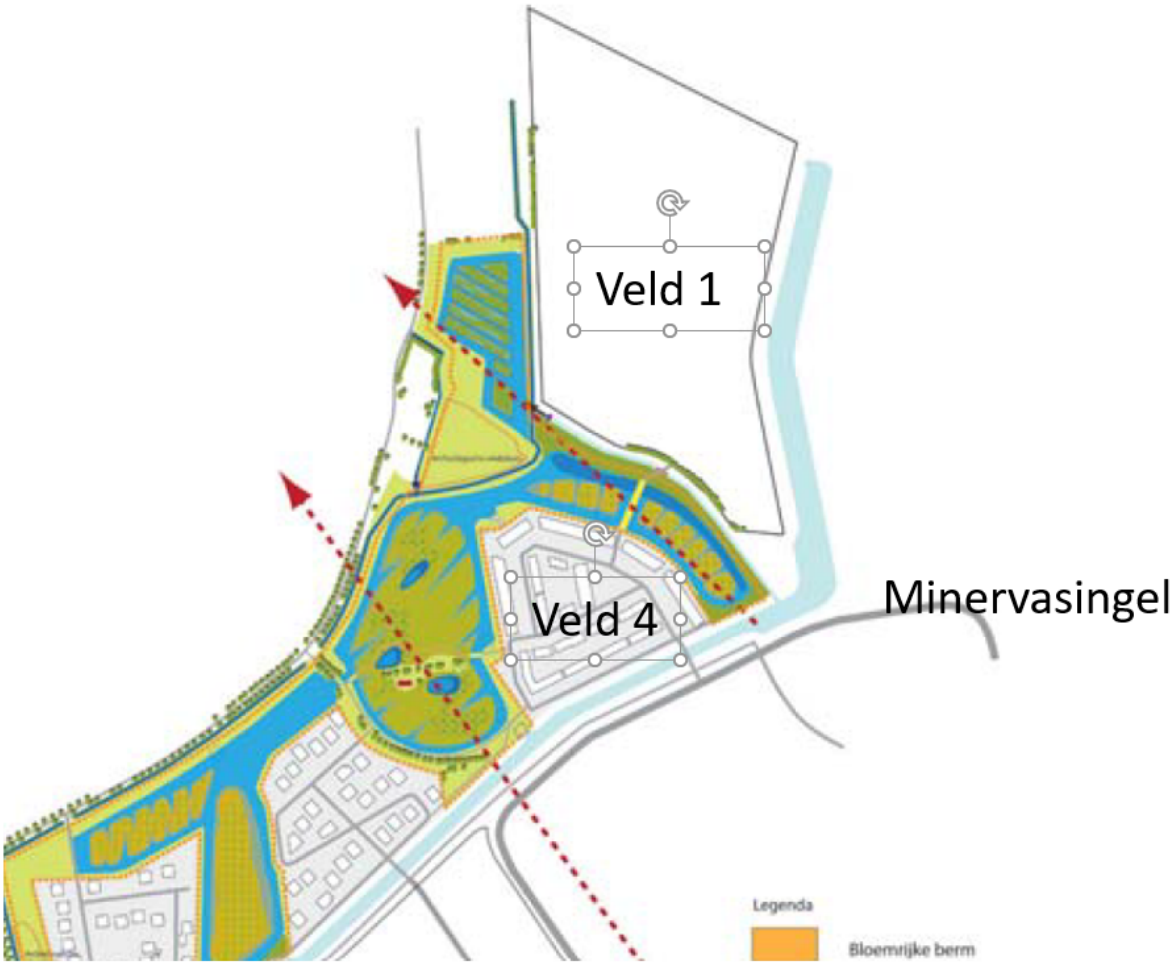
Bijlage 2 inzicht van de gemeente over inrichting van natte ecozone

Indeling /inrichting natte ecozone staat beschreven in het boek “natte ecozone” hieronder eerste en laatste pagina.

Zichtlijnen zoals weergeven in het boek zijn in onderstaande figuur weergegeven.

Geachte Raad,

Als inspreker van Veld 4, geef ik graag een aanvulling op de antwoorden die ik gegeven heb tijdens de inspraakronde van 14 september 2022 “inspreken raadsvoorstel verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf” en tevens geef ik een reactie op de argumenten van de inspreker van veld 2.

Aanvulling op gestelde vraag:

Er werd een vraag gesteld of het woongenot van veld 4 belangrijker is dan verkeersveiligheid van veld 2. Ik snapte niet direct de strekking van deze vraag, daar het mobiliteitsonderzoek aangeeft dat er geen problemen zijn met de verkeersveiligheid. De afweging die gemaakt moet worden is niet verkeersveiligheid versus woongenot, maar woongenot veld 2 versus woongenot veld 4. Waarbij het verkeer in veld 2 zich aan de voorkant van de woningen bevindt, maar men kan op veld 2 nog gewoon ongestoord in de tuin zitten. Voor veld 4 komt de weg direct achter de tuinen te liggen, het ongestoord in je tuin zitten is dan niet meer mogelijk.

Reactie op argumenten veld 2

Door de inspreker van veld 2 wordt een zeer negatief scenario geschetst waarbij al het verkeer (auto’s en tweewielers) door veld 2 naar de Minervasingel gaat rijden. Als ik de mogelijke overlast die men in veld 2 verwacht in mijn eigen woorden samenvat, dan is men bang dat men in de eigen wijk in de file staat voordat men de Minervasingel kan oprijden. Hierop wil ik het volgende delen:

- Het mobiliteitsonderzoek spreekt dit tegen
- Mocht het mobiliteitsonderzoek er naast zitten, dan zal logischerwijs een groter deel van het verkeer uit veld 1, 2 en 3 de ontsluiting via veld 3 nemen. Men gaat namelijk niet in de file staan als er een alternatief beschikbaar is.
- Niet al het fietsverkeer van veld 1, 2 en 3 gaat via veld 2 naar de Minervasingel (zoals gesuggereerd wordt).
    - De hoofdontsluiting voor fietser naar de lagere school “de Salamander” en de sportvelden, loopt voor veld 1 en deel van veld 2 en 3 via veld 4 en dus niet door veld 2.
    - Voor veld 3 geld dat de meest logische/kortste fietsverbinding naar het winkelcentrum / lagere school en sporthal loopt via de eigen ontsluiting van veld 3 en dus niet via veld 2.

Zelf heb ik de indruk dat het argument verkeersveiligheid ten onrechte wordt gebruikt om veranderingen te realiseren. Deze indruk wordt versterkt door het verzoek van veld 2 om een scenario door te rekenen waarbij de brug tussen veld 1 en 2 helemaal verdwijnt. Er is bijvoorbeeld niet verzocht om een scenario door te rekenen waarbij de ontsluiting van een deel van veld 3 niet meer via veld 2 loopt. Met deze laatste scenario veranderd de verkeersintensiteit op veld twee, ondanks de verdichting op veld 1 en 2 niet/nauwelijks ten opzichte van het bestemmingsplan uit 2017.

Van: L. Schümmelfeder
Datum: 20 september 2022
Onderwerp: Politieke avond 21 Sep: verkeersontsluiting van veld 1 via veld 2 in Schuytgraaf

Geachte meneer Lammers,

Graag wil ik mijn zorgen uiten over het raadsvoorstel van het college over de verkeersontsluiting van veld 1 via veld 2 in Schuytgraaf.

- Ten eerste, vind ik het frustrerend dat bewoners van veld 2 afgelopen jaar zelfstandig hun zorgen moesten uiten over de geplande verkeerssituatie (dat de gemeente niet actief de plannen heeft gedeeld met de bewoners en wat onze mening hierover is, vooral mbt het stijgende aantal huizen dat wordt gebouwd in veld 1 en 3 en de impact hiervan op de geplande ontsluiting via veld 2), en dat er geen sprake is geweest van enige burgerparticipatie. Tijdens de bewonersavonden met de gemeente werd de toekomstige situatie alleen aan de bewoners uitgelegd, en werd niet serieus naar ze zorgen van de bewoners geluisterd of in enige vorm aangegeven dat de gemeente met de zorgen iets zou doen.

- In het onderzoek naar de verkeerssituatie is alleen gesproken over de voor- en nadelen van de aansluiting van Veld 1. In mijn ogen kan er geen volledige afweging worden gemaakt als de impact van Veld 3 niet is meegenomen (aangezien het om dezelfde wegen en ontsluiting gaat). Een toevoeging ervan aan het rapport lijkt mij op zijn plaats.

- Het valt mij op dat er in het rapport een vergelijking wordt gemaakt met de Amerikaanse wijk. De hoofdweg (Germanenveld) in de Amerikaanse wijk (breed opgezet, verkeer kan beide kanten op, groenstroken aan beide kanten, parkeren niet mogelijk, staan geen huizen aan) is in mijn beleving niet te vergelijken met de inrichting van de Vakwerkbrug en Schipbrug (beide kanten parkeren mogelijk, minder breed, staan direct huizen aan). De Vakwerkbrug en Schipbrug zijn meer te vergelijken met de vertakkingen van de hoofdweg (Frankenveld) in de Amerikaanse wijk. Deze vertakkingen worden gebruikt voor bestemmingsverkeer (oftewel hoofdzakelijk enkel door de bewoners van de vertakking).

Zo zullen op de Vakwerkbrug (vanaf splitsing met Baileybrug) links en rechts van de rijweg parkerende auto's zijn wat tot gevaarlijke situaties kan leiden door in-/uitstappende mensen, die tijdelijk over de weg lopen, om naar hun huis te komen; is hier rekening mee gehouden dat de bewoners van Vakwerkbrug 20-58 via de weg naar hun woning moeten lopen, aangezien er een bodempassage tussen de parkeervakken en het voetpad zal zijn? Het risico op een ongeluk zal uiteraard toenemen hoe hoger het aantal weggebruikers is. Bovendien zullen ook een groot aantal fietsers van Veld 3 de ontsluiting via de Vakwerkbrug nemen, wat naast het grote aantal autogebruikers tot onveilige situaties kan leiden, aangezien er geen fietspaden op de Vakwerkbrug zijn aangelegd.

Verder vind ik het niet logisch om het verkeer van 2,5 velden door één straat te leiden, waarbij de Vakwerkbrug ook in een wijk is met het minste aantal woningen (vergeleken met veld 1 en 3 Noord). Volgens mij is er in Schuytgraaf geen vergelijkbare ontsluiting te vinden.

Bovenstaande zorgt dus voor een verslechtering van de verkeersveiligheid, maar wat ook belangrijk is, dat ook door de stijgende geluidsoverlast en luchtvervuiling de gezondheid van bewoners kan afnemen en de ziektekosten kunnen stijgen. Voor mijn weten is dat ook niet in enige besluitvorming meegenomen.

- Als laatste wil ik nog benadrukken dat de aannames die worden gedaan in het rapport ook vanuit een ander perspectief kunnen worden bekeken. In het rapport wordt er namelijk gesproken over het feit dat als er een eigen ontsluiting zou komen bij Veld 1 dit ten koste gaat van het groen. Echter is dit in mijn ogen eenzijdig beredeneerd. Als er namelijk voor deze oplossing wordt gekozen is er ook een minder grote en intensieve aansluiting benodigd op de Minervasingel voor Veld 2 waardoor er meer ruimte is om daar het groen te compenseren.

- In de Ontwerp-structuurvisie Arnhem 2020-2040 is het volgende aangegeven mbt auto verkeersruimte:

"Arnhem streeft naar een duurzame bereikbaarheid in een aantrekkelijke en veilige stad. Vooral in de bestaande stad geldt daarbij het principe: eerst de bestaande verkeersruimte beter benutten en pas daarna zoeken naar mogelijkheden tot uitbreiding van de (auto-)verkeersruimte. Veiligheid, leefbaarheid, gezondheid en aantrekkelijkheid vormen belangrijke randvoorwaarden om tot duurzame verkeersoplossingen te komen."

De eerste alinea van bovengenoemd stuk wordt gebruikt om de verkeerssituatie van de 3 velden te rechtvaardigen. Echter, op dit moment is de straat van de Vakwerkbrug nog niet aangelegd. Als er namelijk voor een eigen ontsluiting van veld 1 wordt gekozen is er ook een minder grote en intensieve aansluiting benodigd op de Minervasingel voor Veld 2 waardoor er meer ruimte is om daar het groen te compenseren.

En waarom wordt niet ook naar de 2e alinea gekeken, namelijk naar veiligheid, leefbaarheid, gezondheid en aantrekkelijkheid? Al deze factoren worden niet in het besluit meegenomen om veld 1 en 3 via veld 2 te laten ontsluiten.

Kortom: een rapport zonder eenzijdige doelredenatie en een onafhankelijk onderzoek zal de besluitvorming en de tevredenheid onder de bewoners ten goede komen. Want is er al (door een onafhankelijke organisatie) gekeken naar alle mogelijke ontsluitingen van veld 1, 2, en 3, en de voor- en nadelen hiervan voor de bewoners en de gemeente? Er is in principe naar 2 mogelijke ontsluitingen gekeken, maar wie zegt dat een hele andere inrichting van de verkeerssituatie niet veel beter is en de zorgen van de bewoners én gemeente kan wegnemen?

Ik hoop dat bovenstaande genoeg redenen zijn om eindelijk burgers van alle betrokken velden te laten participeren (veld 1 t/m 4) en een onafhankelijk onderzoek naar de verkeerssituatie uit te laten voeren.

Met vriendelijke groet,

L. Schümmelfeder

Geachte raadsleden, wethouder,

Graag wil ik middels dit schrijven inhoudelijk reageren op de raadszitting van 21 September j.l. betreffende het 'Raadsvoorstel Ontsluiting Veld1 Schuytgraaf'.

Laat ik beginnen met mijn begrip te uiten voor het gevoel dat de bewoners ervaren omtrent de verkeersveiligheid op Veld 2; ik heb zelf twee kleine kinderen en de verkeerssituatie op Veld 4 laat af en toe ook te wensen over. Tevens mag er mijns inziens nooit een prijskaartje hangen aan veiligheid.

Dat gezegd hebbende, wil ik allereerst aangeven het spijtig te vinden dat de belangen van de bewoners van Veld 4 op 21 September door geen enkel raadslid in de argumentatie benoemd of meegewogen zijn. Er ontstaat zo een beeld dat Optie 4A de gewenste oplossing is voor alle partijen, anders dan de gemeente.

Dat brengt mij bij mijn inhoudelijke reactie:

De kern van deze kwestie werd het beste verwoord door raadslid De Groot tijdens de zitting op 15 September j.l., namelijk met de vraag: Is het verkeersplan zoals dat er nu ligt voor Veld 2 een **veiligheids** kwestie, of een **overlast** kwestie?

Het uitgevoerde verkeersveiligheids-onderzoek wijst uit dat er geen onveilige situatie ontstaat in het huidige plan na verdichting van Veld 1,2 en 3 (daargelaten of er aanpassingen moeten plaatsvinden aan de kruising, etc.). Dit onderzoek is integer uitgevoerd door kundig personeel. In de woorden van wethouder Smeulders: "Het had geen verschil gemaakt als dit onderzoek door een onafhankelijk bureau was verricht, de methode blijft hetzelfde". Dat de bewoners het 'gevoel' hebben de verkeerssituatie gevaarlijk te (gaan) vinden is zeer begrijpelijk, maar er moet ook naar andere feiten gekeken worden en er moet voor worden gewaakt dat deze discussie alleen op emotie wordt gevoerd.

1) Er wordt bij optie 4a door de raad compleet voorbijgegaan aan het feit dat er een flink stuk groen in de Ecologische zone, die bedreigde diersoorten herbergt, opgeofferd wordt om een weg aan te leggen zodoende verkeersdruk en overlast weg te nemen bij Veld 2 en 3. Deze overlast wordt hiermee verlegd naar de oostkant van Veld 4 die nu geconfronteerd wordt met een autoweg in de groene strook.
2) Raadslid De Boef van GroenLinks merkt op dat de situatie voor fietsers op de Minervalaan bij optie 4A gevaarlijker wordt door een extra uitrit (Veld 1) kort naast die van Veld 2. Die situatie wordt in werkelijkheid nog gevaarlijker voor fietsers, aangezien de ontsluiting van Veld 4 ook vlak naast die van Veld 1 komt te liggen. Kortom, er zijn straks potentieel 3 ontsluitingen kort op elkaar die het fietspad erg onoverzichtelijk gaan maken.
3) Door de groene punt te gaan asfalteren wordt er een ongerept stuk groen weggenomen waar al onze kinderen in de toekomst veilig buiten kunnen spelen, denk aan een boomhut (die er reeds is op diezelfde plek!). Dit zou moeten aansluiten bij de wens om kinderen weer meer buiten te laten spelen/ontdekken. Een autoweg zou daar sterk afbreuk aan doen.
4) Dit is een persoonlijke noot. Als bewoner van Veld 4 heb ik destijds een woning gekocht met een bepaalde verwachting. Die verwachting moet ik keer op keer, in negatieve zin, bijstellen. Een verdichting van Veld 1, inclusief een 4-hoog appartementencomplex, een woonwagenkamp. Allemaal in strijd met het bestemmingsplan van Veld 1. Daar komt nu dan ook een ontsluitingsweg bij dwars door de groene zone naast mijn woning. Hopelijk heeft u ook begrip voor deze persoonlijke frustratie.

Tot slot hoop ik dat de gemeente met een passende oplossing komt om de zorgen van de bewoners van Veld 2 weg te nemen, zij het door een aangepaste kruising, snelheidsbeperkende maatregelen, etc. Optie 4A is echter niet het antwoord op deze kwestie. Het leidt tot verlies van een kwetsbaar stukje natuur, brengt de veiligheid van fietsers in gevaar en verhoogt weliswaar het woongenot van veld 2, maar gaat ten koste van het woongenot van Veld 4.

Alvast dank.

Paul Valen
Veld 4

Geachte raadsleden, wethouder,

Ik heb de M1 vergadering van woensdag 21 september 2022 m.b.t. “raadsvoorstel verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf” online bijgewoond en tevens tijdens de vergadering van 14 september ingesproken.

Hoewel het mobiliteitsonderzoek aangeeft dat het niet onveilig is, hadden een groot deel van de gestelde vragen betrekking op verkeersonveiligheid en aannames die gedaan zijn in het mobiliteitsonderzoek. Met name de aanname over de percentage auto’s dat vanuit veld 3 via veld 2 naar de Minervasingel gaat rijden wordt betwijfelt. Mocht deze aanname in de praktijk niet blijken te kloppen, dan kan mijn inziens dit opgelost worden door het nemen van verkeersmaatregelen. Mogelijke verkeersmaatregelen:

1. Doorgang veld 2 naar veld 3 éénrichtingsverkeer maken. Verkeer kan bijv. via veld 2 wel veld 3 in maar niet uit.
2. Doorgang veld 2 naar veld 3 afsluiten voor auto’s en motoren. Doorgang alleen voor langzaam verkeer en hulpdiensten.

Door deze verkeersmaatregelen neemt de verkeersintensiteit in veld 2 aanzienlijk af. Zie in aangevulde onderstaande tabel de voor en nadelen van de verschillende opties.

Kopie tabel pagina 21 “Mobiliteitsonderzoek Minervasingel & Velden 1-2 Schuytgraaf”, aangevuld met kolom “verkeersmaatregelen veld 3 noord” en drie regels m.b.t. effecten op verkeersveiligheid fietsers, veld 4 en veld 3 zuid.

	Ontsluiting veld 1 via veld 2	Alternatief 4a 2 woningen minder, minder groen	Alternatief 4b 6 woningen minder, groen gelijk	Alternatief 4c geen brug tussen 1 en 2	Verkeersmaatregelen veld 3 noord
Zoveel mogelijk woningen	+	-	- -	-	+
Zoveel mogelijk groen	+	- -	-	- -	+
Zo min mogelijk verharding	+	- -	- -	- -	+
Stimuleren langzaam verkeer	+	-	-	- -	+
Verkeersveiligheid en woongenot veld 2	0	+	+	+	+
Sociale samenhang	+	0	0	- -	+
Balans grondexploitatie Schuytgraaf	0	- -	- -	-	0
Verkeerveiligheid fietsers	+	-			+
Woongenot veld 4	+	--			+
Invloed op veld 3 zuid					?

Met vriendelijke groet,

Danny Ramsamoedj,

Namens veld 4 oost

Lijst van insprekers

1	Danny Ramsamoedj	Namens veld 4
2	Mehmet Türkkani	Namens veld 2
3	Albert-Jan Musch	Namens veld 2
4	Weis	Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem (spreken gezamenlijk in)
5	Beer Xhofleer	

BEHANDELRESULTAAT

Ontsluiting veld 1 Schuytgraaf,
i - 14-09-2022

Raadsvoorstellen ‘Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen’

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	P. Smeulders

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers De Boef (GL), Eppich (VVD), Zwijnepoel (D66), Nguyen (PvdA), Meyer (AC), Groot (CDA), Verheij (PVV), Aydemir (DENK), Zijlstra (CU), Neutkens (Volt) en De Groot (PvdD). De fracties van FvD, AOP en de SP waren niet aanwezig.

Bespreking
De avond stond in teken van een rondetafelgesprek. Die is gestart met een ronde van inspraak door bewoners van veld 4 en 2 en de huurdersvereniging woonwagenbewoners. Na de inspraak hebben raadsleden en fractievolgers vragen gesteld, die vervolgens zijn beantwoord.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de informatieve fase van de behandeling is afgerond. De behandeling kan worden doorgeleid naar de meningsvormende 1 fase.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

H. Eliens

BEHANDELRESULTAAT

Ontsluiting veld 1 Schuytgraaf,
M1 - 21-09-2022

Raadsvoorstellen ‘Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen’

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	P. Smeulders

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers De Boef (GL), Eppich (VVD), Brandts (D66), Nguyen (PvdA), Meyer (AC), Groot (CDA), Aydemir (DENK), Zijlstra (CU), Luurssen (FvD) Snelting (Volt) en De Groot (PvdD). De fracties van AOP, PVV en de SP waren niet aanwezig.

Bespreking
De eerste termijn aan de zijde van de raad in de M1 is afgerond, de eerste termijn aan de zijde van het college vrijwel in zijn geheel. Uiteindelijk hebben nog een aantal partijen geen antwoord gekregen op de gestelde vragen in de eerste termijn. Er is geen start gemaakt met de tweede termijn.

Toezegging(en)
- Wethouder Smeulders zegt toe de technische vraag van de VVD over de aanname van het verkeer van veld 3 dat via veld 2 komt te rijden voor de volgende behandeling schriftelijk te beantwoorden.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de behandeling M1 behandeling nog niet is afgerond. De behandeling kan worden voortgezet met het afronden van de eerste termijn aan de zijde van het college. Daarna is een tweede termijn gewenst.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

C. Prinsen

Memo

Datum : 30 september 2022

Aan : De gemeenteraad

Van : Paul Smeulders

Betreft : Toezegging wethouder Smeulders technische vraag Raadsvoorstel Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf

---

Geachte raadsleden,

Met deze memo geven wij uitvoering aan de toezegging tijdens de Politieke Avond van 21 september 2022 bij de behandeling van het raadsvoorstel Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf.

1. Wethouder Smeulders zegt toe de technische vraag van de VVD over de aanname van het verkeer van veld 3 dat via veld 2 komt te rijden voor de volgende behandeling schriftelijk te beantwoorden.

In onderstaande tabel is een berekening gemaakt van de benutting van de capaciteit van de Vakwerkbrug bij verschillende verhoudingen van rijroutes van bewoners veld 3.

Rijroute bewoners veld 3 noord		**Benutting capaciteit Vakwerkbrug in veld 2**
% via veld 2 (Vakwerkbrug)	*% via veld 3 Zuid (Ringdijk)*	
25%	75%	80% benut
50%	50%	87% benut
61%	49%	90% benut
75%	25%	94% benut
90%	10%	98% benut
98%	2%	100% benut

Toelichting
Voor bewoners van veld 3 noord zijn er twee routes om in of uit hun wijk te rijden:
1. via de Vakwerkburg in veld 2
2. via veld 3 Zuid.

Als meer dan 90% van de capaciteit van een weg benut wordt – in dit geval de Vakwerkbrug – is er sprake van een doorstromingsprobleem. Dit is volgens de tabel het geval wanneer 61% (of meer) van de bewoners van veld 3 noord ervoor kiest om via veld 2 naar de Minervasingel te rijden. Wanneer de benutting toeneemt, neemt vanzelfsprekend ook de wachttijd toe: bewoners zullen dan langer moeten wachten om via de Vakwerkbrug in veld 2 de Minervasingel op te draaien.

Uw raad vroeg tevens hoe realistisch de berekeningen van het aantal vervoersbewegingen is gezien het gegeven dat veld 1 en veld 3 noord nog niet bebouwd is, en wat de foutmarge is. In de totale berekening van de verkeersstromen, op basis van het verkeersmodel, zitten een veelvoud aan variabelen en wetenschappelijk onderbouwde verwachtingen die leiden tot de berekende verkeersstromen. Feitelijk meten is simpelweg onmogelijk omdat de velden 1 en 3 noord nog ontwikkeld moeten worden en ook

veld 2 nog niet volledig gerealiseerd is. Ook dan kan de situatie van vandaag, morgen of overmorgen anders zijn als gevolg van ontwikkelingen in het autogebruik. In de praktijk is het te verwachten dat de benutting van de capaciteit van de Vakwerkbrug in 2030 af zal wijken van het berekende cijfer 87%. Zoals in het mobiliteitsonderzoek ook staat beschreven, zit de met dit percentage aan zijn grens. Door deze technische vraag wordt duidelijk hoe dicht we op deze grens zitten.

Alles overziend zitten we op een kantelpunt. De verkeerssituatie in veld 2 kan in de praktijk zowel positief als negatief uitvallen. In de huidige verwachte situatie kan er bij drukke dagen (bijvoorbeeld bij regen) sprake zijn van doorstromingsproblemen tijdens ochtend- en avondspits. Wanneer de prognoses positief uitvallen zal dat niet aan de orde zijn. Wanneer de prognoses negatief uitvallen, treden de doorstromingsproblemen sneller op en komen deze vaker voor. Het is dus de vraag of er, met de huidige inzichten, een toekomstbestendige verkeerssituatie ontstaat in veld 2. Een eigen ontsluiting van veld 1 op de Minervasingel zal een positieve impact hebben op de verkeerssituatie in veld 2.

Binnen deze onzekerheden zal, met de kennis van nu, een besluit genomen moeten worden.

BEHANDELRESULTAAT

Ontsluiting veld 1 Schuytgraaf,
Vervolg M1 - 05-10-2022

Raadsvoorstellen ‘Verkeersontsluiting veld 1 Schuytgraaf en afdoen moties 22M16 en 22M19 en toezeggingen’

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	P. Smeulders

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers De Boef (GL), Eppich (VVD), Brandts (D66), Visser (PvdA), Meyer (AC), Groot (CDA), Aydemir (DENK), Zijlstra (CU), Luurssen (FvD) Snelting (Volt), Kennedy (AOP) en De Groot (PvdD). De fracties van PVV en de SP waren niet aanwezig.

Bespreking
De bespreking is gestart met een mededeling van de wethouder over het uitzetten van aanvullend onderzoek. Vervolgens is gestart met de tweede termijn aan de zijde van de raad. Daarin zijn door de raadsleden vragen gesteld, die beantwoord zijn in de tweede termijn van het college.

Toezegging(en)
- Wethouder Smeulders zegt toe binnen zes weken een extern bureau onderzoek te laten doen naar de aannames van het mobiliteitsonderzoek, de verkeersveiligheid van de velden 1, 2 en 3 en of er andere slimme oplossingen mogelijk zijn. Ook wordt in dit onderzoek gekeken naar de overschrijvingen van 6000 voertuigbewegingen en de voertuigbewegingen in de andere varianten.
- Wethouder Smeulders zegt toe een planschadeonderzoek uit te laten voeren.
- Wethouder Smeulders zegt toe de onderzoeksvraag te delen met de raad en op de website van Schuytgraaf te plaatsen.
- Wethouder Smeulders zegt toe binnen zes weken een analyse te sturen van mogelijke groencompensatie indien gekozen wordt voor de alternatieve ontsluiting via veld 1.
- Wethouder Smeulders zegt toe in de tussenliggende periode bewoners over het onderzoek te informeren en het gesprek aan te gaan met de woonwagenbewoners en de bewoners van veld 4 over alternatieve ontsluitingsmogelijkheden.

Conclusie
De voorzitter heeft geconcludeerd dat de M1 nog niet is afgerond, in afwachting op de toegezegde onderzoeken. Het voorstel is derhalve nog niet doorgeleid naar de M2 of besluitvorming. Aan de agendacommissie zal een nieuw voorstel voor vervolgbehandeling worden voorgelegd.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

M. Loor

Titel/onderwerp: # Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 377 2581 Willem.lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Gielijn Blom
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp	Telefoonnr:	026-377 4356
		E-mailadres:	gielijn.blom@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Kernboodschap** De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley - met als leidend motto 'Meer landschap, meer stad' – geeft de langetermijnkoers aan om meer woningen in de regio te bouwen en tegelijkertijd de groene leefomgeving te versterken. De verstedelijkingsstrategie vormt de basis voor de langjarige samenwerking tussen alle overheden: regio(gemeenten), waterschappen, provincies en Rijk, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven om dit te bereiken. Dit najaar worden hierover de eerste concrete besluiten en investeringen door het Rijk genomen. **Proces** In het najaar van 2021 heeft de raad het verstedelijkingsconcept vastgesteld en een richtinggevende motie meegegeven. Het voorliggende raadsvoorstel is de definitieve vaststelling van de verstedelijkingsstrategie, inclusief acht gebiedsuitwerkingen. Het betreft een regionaal vastgesteld document, waarvoor instemming is gevraagd van meerdere gemeenteraden. Op basis van deze vastgestelde strategie zal de regio een Verstedelijkingsakkoord sluiten met het Rijk. Het sluiten van dit akkoord is een collegebevoegdheid, maar het staat de raad vrij om in dit stadium middels richtinggevende moties input daarvoor te geven.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Start en afronding van de informatieve en de meningsvormende (M1) fase en besluit over vervolgbehandeling.		
Spreekrecht publiek	Ja		
Behandeladvies	<u>Informatieve fase</u> Ten tijde van het publiceren van de agenda is één inspreker aangemeld: de heer Barends. Hij krijgt vijf minuten de tijd om de raad toe te spreken, waarna aanwezige fractievertegenwoordigers hem een aantal vragen kan stellen. <u>Vergaderorde M1</u> Er wordt in twee termijnen vergaderd. - Iedere fractie heeft twee termijnen, waarin meningen kunnen worden verkondigd of politieke vragen kunnen worden gesteld. - De portefeuillehouder reageert na een termijn van de raad als alle fracties aan het woord zijn geweest. De portefeuillehouder beantwoordt de gestelde vragen, waarbij hij of zij antwoorden kan samenvoegen waardoor herhaling van vrijwel overeenkomstige punten achterwege blijft. De voorzitter ziet erop toe dat de beantwoording van de wethouder ter zake is en in gaat op de gestelde vragen. - Interrupties (in de vorm van een korte vraag of opmerking zonder inleiding) zijn in alle termijnen toegestaan. Zoals altijd kan de voorzitter interrupties beperken. Uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase Meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.		
Bijlagen			

Raadsvoorstel "Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley" **100KB**			
Bijlage 1 - Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley **311KB**			
Bijlage 2 - De 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley **9MB**			
Bijlage 3 - Raadsbrief "Raadsbijeenkomst Verstedelijkingsstrategie en Spoorzone Arnhem Oost", d.d. 13-09-2022 **99KB**			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 oktober 2022
Ter bespreking van	Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal Cyriel Prinsen - Groen Links
Titel motie	Instellen raadswerkgroep stadsontwikkeling
Nummer Zaaknummer	**22M115** 691079

Met onderstaande motie wordt voorgesteld om een raadswerkgroep stadsontwikkeling in te stellen.

De Raad,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat

- Arnhem groeit en dat zorgt voor grote opgaven op het gebied van woningbouw, leefbaarheid, mobiliteit en de werkgelegenheid;
- het invullen van deze opgaven blijvende impact zullen hebben op de stad;
- de gemeente hierin niet alleen staat, maar samenwerkt met interne en externe partners als het Rijk, de provincie, waterschappen en naburige gemeenten;
- het college en de ambtelijke organisatie hierin voortvarend mee aan de slag gaan en behoefte hebben om periodiek en vaker met de raad van gedachten te wisselen dan dat daarvoor ruimte is op de Politieke Avond;

overwegende dat

- het in het belang van de raad, het college en de ambtelijke organisatie is dat de raad periodiek wordt bijgepraat over en betrokken bij de ontwikkelingen binnen de verstedelijkingsopgaven;
- de raad sneller inzicht kan worden geboden in de ontwikkelingen, bijvoorbeeld ten aanzien van onderhandelingen met stedelijke en bovenregionale partners als provincie en het Rijk;
- het besluitvorming kwalititatief (betere plannen) en kwantitatief (kortere doorlooptijden) ten goede komt als de raad in een vroeg stadium betrokken wordt bij ingrijpende ontwikkelingen in de stad;
- voorheen positieve ervaringen zijn opgedaan met o.a. de raadswerkgroep omgevingswet;
- dat een raadswerkgroep nooit het werk van de gemeenteraad kan vervangen en dus

ook niet een mandaat van de raad krijgt om namens de raad te adviseren of te accorderen;

besluit tot

- het instellen van de raadswerkgroep stadsontwikkeling;
- deze werkgroep de opdracht mee te geven zich gedurende deze gehele bestuursperiode (tot februari 2026) structureel bezig te houden met het thema stadsontwikkeling;
- de raadswerkgroep te verzoeken om tijdens de eerste bijeenkomsten voor zichzelf een opdracht te formuleren;
- deelname aan de raadswerkgroep open te stellen voor alle 14 fracties;
- de raadswerkgroep uit haar midden een voorzitter te laten aanwijzen;
- de raadswerkgroep te laten ondersteunen door een raadsadviseur vanuit de griffie;

en gaat over tot de orde van de dag.

Lea Manders - Arnhem Centraal
Cyriel Prinsen - Groen Links

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 691079

Onderwerp: Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley

Kernboodschap

De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley - met als leidend motto ‘Meer landschap, meer stad’ – geeft de langetermijnkoers aan om meer woningen in de regio te bouwen en tegelijkertijd de groene leefomgeving te versterken. De verstedelijkingsstrategie vormt de basis voor de langjarige samenwerking tussen alle overheden: regio(gemeenten), waterschappen, provincies en Rijk, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven om dit te bereiken. Dit najaar worden hierover de eerste concrete besluiten en investeringen door het Rijk genomen.

Voorstel

1. Het Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley (Deel I) definitief vast te stellen waarin de wijzigingen uit het Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley (Deel I) worden verwerkt.

2. De Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley als basis voor verdere uitwerking van de gebiedsuitwerkingen en het te sluiten Verstedelijkingsakkoord met het Rijk vast te stellen.

Inleiding

Arnhem is een stad met veel kwaliteiten. Kwaliteiten waar we trots op zijn en die we willen koesteren. Maar als stad staan we ook voor grote uitdagingen zoals beschreven in het voorontwerp van de omgevingsvisie Arnhem 2040. De grote woningbouwopgave waar we aan werken, het zorgdragen voor een gezonde stad met minder kansenongelijkheid en voldoende werkgelegenheid. En de inspanning om de stad klimaatadaptief in te richten, het stimuleren van onze duurzame economie en op welke manier we Arnhem goed bereikbaar houden.

Als Arnhem staan we niet alleen voor deze opgaven en hebben we de samenwerking gezocht met het Rijk (onder andere het ministerie van BZK en I&W), de provincies Utrecht en Gelderland, waterschappen en 26 gemeenten in de verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley. De Verstedelijkingsstrategie beschrijft voor de regio's Foodvalley en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen op (middel)lange termijn welke voorwaarden en principes er zijn om te komen tot de gewenste

GEMEENTE Arnhem

balans tussen stedelijke ontwikkeling, economie, bereikbaarheid en de ontspannen leefkwaliteit in de regio. Vandaar ook de titel '*Meer landschap, meer stad*'.

In het najaar van 2021 heeft de gemeenteraad van Arnhem de Verstedelijkingsstrategie deel 1: het verstedelijkingsconcept vastgesteld. Een eerste aanzet tot deel 2: de gebiedsuitwerkingen is met dit besluit gedeeld met de raad. Hierin zijn voor acht gebiedsuitwerkingen (waaronder het sleutelgebied Spoorzone Arnhem-Oost) de verstedelijkingsopgaven beschreven. In het afgelopen jaar zijn de gebiedsuitwerkingen verder uitgewerkt en gedeeld met de gemeenteraad op verschillende momenten zoals de raadsbrief van 22 februari 2022, het webinar Verstedelijkingsstrategie in maart 2022 en de raadsinformatiebijeenkomst in april 2022.

Ondertussen is er veel gebeurd en is het sleutelgebied Spoorzone Arnhem Oost aangewezen als Novex locatie. Daarmee erkent het Rijk dat voor deze grote opgave extra Rijksinzet en -middelen noodzakelijk zijn. Zie raadsbrief van 23 juni 2022. Ook het hoofdstuk 'werken met de Verstedelijkingsstrategie' is geactualiseerd (Verstedelijkingsstrategie deel 2B) en ligt voor ter besluitvorming. Dit deel geeft inzicht in het vervolgproces van de Verstedelijkingsstrategie en de langjarige samenwerking met regio en Rijk en dient als input voor het Verstedelijkingsakkoord dat in het BO MIRT van 10 november wordt gesloten.

Beoogd effect

De Verstedelijkingsstrategie - met als leidend motto 'Meer landschap, meer stad' - vormt de basis voor een langjarige samenwerking tussen alle overheden: regio(gemeenten), waterschappen, provincies en Rijk, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven om de woningbouw in de regio en tegelijkertijd de leefomgeving te versterken. De verstedelijkingsstrategie vormt de basis voor de uitwerking in het verstedelijkingsprogramma en de eerste concrete besluiten en investeringen door het Rijk dit najaar.

Argumenten

1.1 Het Wijzigingsdocument laat zien hoe wordt omgegaan met eerdere raadsvragen, moties en amendementen.

In het najaar van 2021 kwamen diverse vragen, moties en amendementen aan de orde bij de behandeling van het verstedelijkingsconcept ('Deel I'). In het wijzigingsdocument is de input gerangschikt en van een behandeladvies voorzien. In sommige gevallen leidt dit tot voorgestelde veranderingen in 'Deel I'.

2.1 De Gebiedsuitwerking Spoorzone Arnhem-Oost vormt de basis voor gezamenlijke uitwerking.

Kernopgave voor de Spoorzone Arnhem-Oost is om deze gebiedsontwikkeling zodanig te ontwikkelen dat de bouwstenen wonen, groene leefomgeving, economie en duurzame mobiliteit in balans worden gerealiseerd. Het Sleutelgebied Spoorzone Arnhem-Oost geeft voor Arnhem in belangrijke mate invulling aan de opgave nog 8.000 tot 10.000 woningen te programmeren tot 2040. Gezien de vervlechting van landelijke, regionale en lokale opgaven in de spoorzone is samenwerking tussen de partners (zoals Rijk, provincie Gelderland, Groene metropoolregio

Arnhem Nijmegen, gemeente Arnhem en Rheden, Waterschappen, NS, ProRail) noodzakelijk. Deze samenwerking heeft tot doel regie te voeren over de gefaseerde ontwikkeling van deze gebiedsontwikkeling en de randvoorwaarden daarbij gemeenschappelijk op orde te brengen. Het ontschotten van middelen, het afdekken van publiek onrendabele toppen en het mogelijk maken van voorinvesteringen en/of fondsvorming is onderdeel van deze strategie.

2.2 *De verstedelijkingsstrategie vormt de basis voor het verstedelijkingsakkoord en het uit te werken verstedelijkingsprogramma*

De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de verstedelijkingsopgave van de regio Arnhem Nijmegen Foodvalley en vormt daarmee een koers en geen blauwdruk voor de gezamenlijke uitwerking van Rijk en regio. Om deze samenwerking te borgen en de eerste afspraken met elkaar te maken wordt dit najaar het verstedelijkingsakkoord met het Rijk gesloten. Dit akkoord is het startschot voor het verstedelijkingsprogramma zoals beschreven in het hoofdstuk ‘werken met’. Dit programma borgt dat op de korte termijn de verstedelijkingsstrategie concreet wordt uitgewerkt met regio’s en Rijk en ook de langetermijnkoers wordt vastgehouden.

2.3 *De verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley sluit aan bij het voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040.*

De verstedelijkingsstrategie en de gebiedsuitwerking Spoorzone Arnhem-Oost sluiten aan bij het voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040 dat door de raad in 2021 is vastgesteld. De Arnhemse ambities worden hiermee gedeeld door onze partners in regio en Rijk. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de samenwerking en sluit aan bij het lokale omgevingsbeleid zoals door de raad is vastgesteld.

Kanttekeningen en risico's

2.1 *Uitwerking van het verstedelijkingsakkoord is een collegemandaat.*

Met het vaststellen van het raadsvoorstel verzoekt u het college om op basis van de verstedelijkingsstrategie het verstedelijkingsakkoord te sluiten met de bestuurlijke partners in Rijk en regio. En daarbij eventuele moties en amendementen van de raad mee te nemen in de uitwerking van de verstedelijkingsstrategie in het vervolg.
De raad heeft bij de verdere vertaling van afspraken naar ruimtelijke ordeningskeuzes en gebiedsontwikkelingen in Arnhem te allen tijde het mandaat bij de besluitvorming van het lokale omgevingsbeleid (zoals de Omgevingsvisie Arnhem 2040) en de kaderstelling van projecten. Hierdoor is de rol van de raad in gebiedsprocessen en projectuitwerkingen geborgd.

Participatie

De verstedelijkingsstrategie is tot stand gekomen op basis van intensief overleg tussen de betrokken overheden. Inwoners, bedrijven en andere stakeholders zijn indirect betrokken bij dit proces, bijvoorbeeld via de participatie die heeft plaatsgevonden in het kader van de Omgevingsvisie.

Financiën

Het vaststellen van de verstedelijkingsstrategie heeft op zichzelf geen financiële consequenties. De uitwerking van de verstedelijkingsstrategie naar gebiedsuitwerkingen en de realisatie van woningen en alle bijbehorende voorzieningen in de stad heeft dat uiteraard wel. Dit is voor Arnhem een grote opgave, waarvoor in de Begroting 2023 enkele voorstellen worden gedaan.

Uitvoering

Aan de verstedelijkingsstrategie wordt uitvoering gegeven door het sluiten van het verstedelijkingsakkoord met regio en Rijk en de eerste afspraken ten aanzien van het NOVEX-grootschalige woningbouwgebied Spoorzone Arnhem-Oost op het BO-MIRT op 10 november 2022. De uitwerking van de verstedelijkingsstrategie vindt plaats in het nog uit te werken verstedelijkingsprogramma. Hiermee wordt de langjarige samenwerking ten aanzien van de verstedelijkingsopgave in deze regio geborgd.

Communicatie

Na het sluiten van het verstedelijkingsakkoord volgt een kamerbrief en een persbericht.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley (betrekking hebbend op het al eerder door gemeenteraden en Provinciale Staten vastgestelde Deel I en hoe om te gaan met vragen, moties en amendementen die tijdens de vaststelling zijn gesteld en ingediend)
- De ‘Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-A, pagina 1-90) met daarin het hoofdstuk ‘Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-B, pagina 92-98)
- Raadsbrief Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley en Spoorzone Arnhem-Oost

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 691079

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 september 2022, nummer: 691079;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet; en gelet op artikel 35 van de Wgr,

besluit:

1. Het Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley (Deel I) definitief vast te stellen waarin de wijzigingen uit het Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel I) worden verwerkt.

2. De Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley als basis voor verdere uitwerking van de gebiedsuitwerkingen en het te sluiten Verstedelijkingsakkoord met het Rijk vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
27	I&W (ambtelijk)	In het schema lijkt bereikbaarheid wat geisoleerd, als het een losse opgave is. In de ambitie kan ik mij helemaal vinden, maar in de strategie moet het gaan om bereikbaarheid van stedelijk netwerk in relatie tot nieuwe woningen en economie.	N.v.t.	A. Opmerkingen voor Deel 1 MET inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt vooralsnog niet overgenomen. Deze schematische weergave wordt gebruikt om de bouwstenen kort te duiden, en dienen als basis voor de opbouw van de bouwstenen. De samenhang van de vier bouwstenen is de kern van de verstedelijkingsstrategie. De ene bouwsteen kan niet zonder de andere bouwsteen.	
N.v.t.	Rhenen	Motie Verstedelijkingsstrategie: Om aan de ontwerpprincipes de bouwsteen ‘voedselproductie’ aan te dragen als vijfde pijler onder het concept (naast leefomgeving, mobiliteit, economie en wonen)	Het belang van de agrifoodsector is groot in onze regio. De sector is ruimtelijk, sociaal en economisch verweven in de maatschappij. De transitie richting meer natuurinclusieve landbouw en kringlooplandbouw is een opgave die ruimte vraagt. (p22 word doc)	A. Opmerkingen voor Deel 1 MET inhoudelijke wijziging	Deze motie wordt niet overgenomen. Dit onderdeel maakt deel uit van de bouwstenen leefomgeving en economie. In de gebiedsuitwerkingen bij de deelgebieden waar dat relevant is, wordt dit verder uitgewerkt.	
16	Nijmegen	De regio Arnhem- Nijmegen is eind 2018 uitgeroepen tot beste circulaire regio van Nederland en won daarmee de titel Green Capital of Europe. Dit moet zijn: De regio Arnhem – Nijmegen is eind 2018 uitgeroepen tot de beste circulaire regio van Nederland. Nijmegen werd in datzelfde jaar de European Green Capital.	De regio Arnhem- Nijmegen is eind 2018 uitgeroepen tot beste circulaire regio van Nederland en won daarmee de titel Green Capital of Europe.	B. Opmerkingen voor Deel 1 ZONDER inhoudelijke wijziging (‘cosmetisch’)	Opnemen in Deel 1 eind 2022 Zonder nader overleg	De regio Arnhem – Nijmegen is eind 2018 uitgeroepen tot de beste circulaire regio van Nederland. Nijmegen werd in datzelfde jaar de European Green Capital.
20	Nijmegen	De Romeinse Limes is inmiddels aangewezen als UNESCO Werelderfgoed	Zo is de Romeinse Limes onder de naam Neder-Germaanse Limes zelfs genomineerd als UNESCO Werelderfgoed.	B. Opmerkingen voor Deel 1 ZONDER inhoudelijke wijziging (‘cosmetisch’)	Opnemen in Deel 1 eind 2022 Zonder nader overleg	Zo is de Romeinse Limes onder de naam Neder-Germaanse Limes recentelijk aangewezen als UNESCO Werelderfgoed.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
40	Prv Utrecht	Er staat nu: “Nieuwe woningen worden zo veel mogelijk geprogrammeerd nabij (H)OV (trein en bus) en/of in verbinding met nabijgelegen (regionale/snel-)fietspaden)”. Aanpassen in: “Nieuwe woningen worden zo veel mogelijk bij (H)OV knooppunten geprogrammeerd die het liefst goed verbonden zijn met (snel)fietspaden”.	Nieuwe woningen worden *zo veel mogelijk* geprogrammeerd nabij (H)OV (trein en bus) en/of in verbinding met nabijgelegen (regionale/snel-)fietspaden	B. Opmerkingen voor Deel 1 ZONDER inhoudelijke wijziging (‘cosmetisch’)	Opnemen in Deel 1 eind 2022 Zonder nader overleg	Nieuwe woningen worden *zo veel mogelijk* bij (H)OV knooppunten geprogrammeerd, die bij voorkeur goed verbonden zijn met (snel)fietspaden
42	I&W	Er staat ‘knelpunten op het spoor’. Mij niet duidelijk welke. Eventueel kan je zeggen dat je wilt onderzoeken welke knelpunten ontstaan en hoe deze voorkomen of opgelost kunnen worden.	Hoe deze knelpunten opgelost moeten worden is onderwerp van nadere studie.	B. Opmerkingen voor Deel 1 ZONDER inhoudelijke wijziging (‘cosmetisch’)	Opnemen in Deel 1 eind 2022 Zonder nader overleg	Om welke knelpunten het gaat en hoe deze opgelost moeten worden is onderwerp van nadere studie.
42	I&W	Er staat ‘GV langs de A12’, ook GV over de A12 is aan de orde.	Voor het goederenvervoer langs de A12	B. Opmerkingen voor Deel 1 ZONDER inhoudelijke wijziging (‘cosmetisch’)	Opnemen in Deel 1 eind 2022 Zonder nader overleg	Voor het goederenvervoer over en langs de A12
12	Arnhem	In de grote woningbouwopgave van stad en regio is voor Arnhem-Oost gekozen voor een wijkaanpak gericht op leefbaarheid en veiligheid (Woondeal regio Arnhem Nijmegen). Suggestie: Flankerend aan de grote woningbouwopgave in Arnhem is voor Arnhem-Oost gekozen voor ….etc.	Voor Arnhem-Oost is gekozen voor een wijk-aanpak gericht op leefbaarheid en veiligheid (Woondeal regio Arnhem Nijmegen)	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Gezien Arnhem onder het gehele sleutelgebied Arnhem-Oost valt (zoals ook te zien op de kaart), vraagt deze opmerking niet om een aanpassing van deel 1	Opnemen in opdrachtbeschrijvingen voor de gebiedsuitwerkigen dat flankerend aan de grote woningbouwopgave in Arnhem is voor Arnhem-Oost gekozen voor een wijk-aanpak gericht op leefbaarheid en veiligheid (Woondeal regio Arnhem Nijmegen)
43	Beuningen	Kansenkaart mobiliteit en kaart 'Locaties op (inter)nationaal niveau': P&R bij Weurt verwijderen. Totaal onlogisch om hier een hub te ontwikkelen.		C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten, waarbij de kaarten verder uitgewerkt en verfijnd worden, en keuzes wordene gemaakt.	
44	I&W	Ook hier een focus op infrastructuur, terwijl maatregelen als parkeernormen alleen als optie staan benoemd. Dit soort maatregelen zou juist de eerste stap moeten zijn, samen met andere maatregelen om mobiliteit te voorkomen of te spreiden.		C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging		Deze opmerking wordt niet overgenomen. Dit wordt meegenomen in de opgaveomschrijving van de gebiedsuitwerkingen.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
44	I&W	Inzet zou moeten zijn om hier een mix van vervoersmogelijkheden te hebben.	Lokale fiets- en bus-infrastructuur draagt bij aan slimme en schone verbindingen.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Voorstel: Lokale fiets- en bus-infrastructuur draagt bij aan slimme en schone verbindingen. Inzet is om op deze locaties een aanbod te hebben van verschillende, vooral duurzame en aan elkaar verbonden modaliteiten.	
49	Beuningen	Op de economische deelkaart staat op grondgebied van Beuningen een XXL bedrijventerrein ingetekend. Het verzoek is om dit bedrijventerrein op Beunings grondgebied van de kaart af te halen. Gemeente Beuningen is niet tegen een bedrijventerrein, maar of en waar er binnen Beuningen extra vraag zal zijn naar bedrijventerrein is nog onderwerp van studie. Op de kansenkaart is dit XXL bedrijventerrein terecht niet ingetekend op Beunings grondgebied.		C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten, waarbij de kaarten verder uitgewerkt en verfijnd worden, en keuzes wordene gemaakt.	Voorstel: Kaart wordt aangepast
50	Wageningen	Juiste naam: Business & Sciencepark.	Op Campus Heyendaal, Novio Tech Campus, Industriepark Kleefse Waard, Arnhems Buiten en Wageningen Science Park is dit goed te zien.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging		Op Campus Heyendaal, Novio Tech Campus, Industriepark Kleefse Waard, Arnhems Buiten, Wageningen Campus en Business & Science Park Wageningen is dit goed te zien.
60	Zevenaar	Wordt huisvesting voor alle doelgroepen meegenomen (ook o.a. arbeidsmigranten enz.)	Op deze manier werken we aan inclusieve wijken die ook voor doelgroepen die minder te besteden hebben toegankelijk zijn.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging		Op deze manier werken we aan inclusieve wijken die ook voor een breed scala aan doelgroepen (inclusief huishoudens die minder te besteden hebben) toegankelijk zijn.
60	Montferland	Naast de reguliere woningopgave ook aandacht voor bijzondere doelgroepen , in het bijzonder arbeidsmigranten. Goede huisvesting is belangrijk, maar regionale solidariteit daarin ook wat betreft het facilieren en aanbieden van huisvesting. En waar dan?	Op deze manier werken we aan inclusieve wijken die ook voor doelgroepen die minder te besteden hebben toegankelijk zijn.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging		Op deze manier werken we aan inclusieve wijken die ook voor een breed scala aan doelgroepen (inclusief huishoudens die minder te besteden hebben) toegankelijk zijn.
N.v.t.	Arnhem	Vanuit de herkenbaarheid en eenduidigheid in besluiten een producten is het verzoek: Spoorzone Arnhem-Oost te gebruiken waar nu Arnhem-Oost staat in de VS.	Arnhem-Oost	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Overnemen	Spoorzone Arnhem-Oost

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	I&W	Klimaatadaptatie zit goed op het netvlies. Het komt veel terug. Wel zou het goed zijn te concretiseren hoe die aandacht voor klimaatadaptatie tot uiting komt concreet. Hoe wordt het meegenomen in de strategie, hoe beinvloedt het de stedenbouwkundige structuren?	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	De uitwerking van deze opmerking wordt als opdracht meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Hierbij is klimaatadaptatie onderdeel van de top 10 van kernopgaven.	
N.v.t.	I&W	Ook waterveiligheid is meegenomen, ook als ordenend principe. Goed om te zien. Ik kan me nog voorstellen dat het goed is om de relatie te leggen met het programma Integraal Riviermanagement.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	De uitwerking van deze opmerking wordt als opdracht meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Dus met welke projecten, programma's en partijen moet men in overleg treden?	
N.v.t.	I&W	Ik zoek nog naar de aandacht voor scheepvaart in dit stuk. Dan denk ik aan watergebonden bedrijven langs waterwegen. En ook aan ruimte houden voor scheepvaart en scheepvaartvoorzieningen op de grote waterwegen in (toekomstig) stedelijk gebied.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	De uitwerking van deze opmerking wordt als opdracht meegegeven bij de gebiedsopdrachten, in het kader van modal shift en circulaire bedrijvigheid	
68	I&W	Versterken van de ICE corridor richting Frankfurt is een mooie ambitie. Hij is echter niet toe te rekenen aan het bouwen van 10.000 woningen of aan extra banen in de regio ANF.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten.	
69	I&W	Er staat 'benutten capaciteit hoofdspoor als randvoorwaarde'. Waarom zou er nu niet alvast een deel van de voorziene woningen gebouwd kunnen worden? Misschien zullen op sommige trajecten mensen soms staan. Het kan een keuze zijn om dat te accepteren, of om andere maatregelen te nemen dan meer capaciteit. Bijv door niet iedereen tegelijk in de spits te laten reizen. En door PHS rijdt er straks 6x per uur een trein van Utr-Arn-Nijmegen.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Er wordt geen tekst aangepast. Deze opmerking vraagt aandacht in de toekomstige programmering.	

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
70	I&W	- GV zal altijd blijven. Zodra er minder GV over spoor gaat, neemt het GV over weg toe. Over hoe om te gaan met toename van GV door groei van de economie bestaan aparte trajecten, en is een lange termijn vraagstuk. - Groei van ICE is van verschillende factoren afhankelijk, bijv of de markt dit wil. - 'Aanpak spoordossier versneld'. Niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld. Als dit gaat over vrijkomen van rangeerterreinen, dan is het goed te realiseren dat ambities met internationaal vervoer niet samengaan met ambities om rangeerterrein uit de stad te krijgen. Het internationaal spoor heeft dit nodig.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerkingen worden als aandachtspunten meegegeven bij de gebiedsopdrachten.	Deze opmerkingen worden als aandachtspunten meegegeven bij de gebiedsopdrachten.
N.v.t.	Overbetuwe	Bezie groei in steden in relatie tot (effecten) middengebied.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten.	N.v.t.
N.v.t.	Overbetuwe	Aandacht voor aansluiting naar Wageningen (Foodvalley), graag deze verbinding enutten en versterken.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten.	N.v.t.
N.v.t.	Rhenen	Motie Verstedelijkingsstrategie: Een actieve hoofdrol te spelen bij het uitwerken van de visie op het Binnenveld en daarbij het voortbestaan van de agrarische gezinsbedrijven als vertrekpunt te nemen.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Roept het college op om: • In het proces van de gebiedsuitwerkingen voor de zuidelijke Foodvalley en/of het Binnenveld in te brengen dat een onderzoek gewenst is naar wat er nodig is voor het ecologisch functioneren van de groenblauwe corridors; • Vervolgens op basis van de uitkomsten van dit onderzoek in het gebiedsproces randvoorwaarden te formuleren voor ontwikkelingen binnen de groenblauwe corridors; • Samen met de partners te werken aan de ontwikkeling van de groenblauwe corridors op een manier waarop deze functioneren als ecologische verbindingszones;	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college om: • Tijdens de gesprekken aan gemeenten uit de regio Arnhem, Nijmegen en Foodvalley mee te geven dat het belangrijk is om verstedelijking ook mee te plannen met de energietransitie. Zodoende de energievoorziening van de gebouwen als uitgangspunt te nemen voor het maken van nieuwe plannen voor verstedelijking en daarmee optimaal gebruikte maken van de omgeving voor energieopwekking	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.
N.v.t.	Prv Gelderland	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoeken Gedeputeerde Staten: • Bij de nadere uitwerking van het verstedelijkingsconcept in de gebiedsplannen te gaan sturen op kwaliteit en hoeveelheid groen in de directe leefomgeving. • Uit te werken wat goede streefgetallen kunnen zijn voor kwaliteit en hoeveelheid groen in de verschillende leefomgevingen (meer en minder stedelijk), en daarover de staten te berichten. • Deze streefgetallen vervolgens in te brengen bij de gebiedsuitwerkingen.	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college: • Om samen met Ede, Rhenen en Veenendaal een visie op te stellen over de betekenis van het Binnenveld om zo het groene karakter en het open landschap voor de toekomst te behouden; • De raad op de hoogte te houden van stedelijke plannen van omliggende gemeenten, die raken aan het Binnenveld	N.v.t.	C. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen ZONDER inhoudelijke wijziging	De eerste bullet van deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de gebiedsopdrachten. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
39	I&W (ambtelijk)	- Er staat 'goederenvervoer (GV) maakt deels gebruikt van zelfde spoorcorridors als personenvervoer'. Dat geldt ook voor wegen. Die graag erbij noemen. Minder vervoer over spoor, betekent meer belasting van wegennet. Binnenvaart kan wegen ontlasten, dus daarom ook belangrijk in de strategie. - GV: er wordt gesproken over effecten op leefbaarheid. Goed om deze concreet te maken. En ook personenvervoer heeft veel effect op leefbaarheid. - Er wordt gesproken over 'goede oplossingen GV als randvoorwaarde'. Mij is uit dit stuk nog niet duidelijk wat zowel opgave als beoogd oplossing hier zijn. Lastig om er een randvoorwaarde van te maken. Beter om de zorg uit te spreken dat dat toename van GV kan zorgen voor verminderde leefbaarheid door …., en dat aandacht hiervoor nodig is.	Tegelijkertijd heeft het goederenvervoer ook effect op het mobiliteitsnetwerk. Goederenvervoer en personenvervoer maken in veel gevallen gebruik van dezelfde spoorcorridors … Dat heeft negatieve invloed op de leefkwaliteit van inwoners, op de grote verstedelijkingslocatie Arnhem-Oost en op de A12-corridor. Een goede oplossing hiervoor is randvoorwaardelijk om groei van zowel het goederenvervoer als het aantal woningen mogelijk te maken en leefkwaliteit van bewoners in deze gebieden op peil te houden.	D. Opmerkingen die meekunnen in de gebiedsuitwerkingen MET inhoudelijke wijziging	bespreken	Tegelijkertijd heeft het goederenvervoer ook effect op het mobiliteitsnetwerk. Goederenvervoer en personenvervoer maken in veel gevallen gebruik van dezelfde spoor- en wegcorridors. … Dat heeft door onder meer geluidhinder en luchtverontreining negatieve invloed op de leefkwaliteit van inwoners, op de grote verstedelijkingslocatie Arnhem-Oost en op de A12-corridor. Hier is aandacht voor nodig is. Er moeten goede oplossingen worden ontwikkeld die zowel de groei van het goederenvervoer als ook het aantal woningen mogelijk maken en de leefkwaliteit van bewoners in deze gebieden op peil te houden of verbeteren.
Algemeen	I&W (ambtelijk)	De resultaten van de mobiliteitsscan lijken hier onontkoombaar, echter deze uitkomsten krijg je als je inzet op automobiliteit en verder niets verandert qua maatregelen. We kunnen dit inzicht vanuit de scan gebruiken om de plannen aan te passen, en te kijken hoe we door diverse inzet dit kunnen voorkomen en hoe we kunnen sturen op een meer gewenste mobiliteit. Die notie mis ik nog.	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Opnemen in brief en evt Werken met	Er is een mobiliteitsanalyse (als vervolg op de mobiliteitsscan) in de maak. De resultaten hiervan worden meegenomen in de gebiedsuitwerkingen. Daarnaast wordt in de ontwerpprincipes benoemd juist in te zetten op OV/fiets/andere mobiliteit.
36	I&W (ambtelijk)	Hier wordt gesproken over 'maatregelen en investeringen'. Daar zou de notie gemaakt moeten worden dat je zoekt naar wat het meest kostenefficient is om een doel te bereiken.	We verwachten dat maatregelen en investeringen nodig zijn om deze effecten te voorkomen en om de locaties zoals die naar voren komen in het mobiliteitsconcept, te kunnen ontwikkelen zoals gedacht. Daarbij moeten we ook kijken naar de exploitatiekosten van het OV.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'	
38	I&W (ambtelijk)	Plaatje. Er is een groot verschil tussen het beeld in de spits en daarbuiten. Dat betekent in veel gevallen dat er buiten de spits nog veel capaciteit is. Belangrijk om dit noemen om het beeld compleet te maken.	Effect intensiteit (Mobiliteitsscan) Prognose 2040 (referentie)	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Klopt en wordt ook meegenomen in de mobiliteitsanalyses, dus geen aanpassing nodig.	

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
42	I&W	Bij de onderzoeksagenda valt op dat bij voorbaat de oplossingen al in infrastructuur worden gezocht. Terwijl bij de principes duidelijk wordt dat het in eerste instantie gaat om het voorkomen van overbelasten van het bestaand netwerk. In de onderzoeksagenda mis ik dit nog.	Gezien het grote effect van de verstedelijking op het (toch al drukbezette) mobiliteitsnetwerk, is het belangrijk verschillende opties voor oplossingen en maatregelen in het mobiliteitsnetwerk in kaart te brengen (onderzoeksagenda).	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt niet overgenomen. Het is duidelijk dat er investeringen in mobiliteit nodig zijn. Bovendien is het niet volgtijdelijk: het dient als een geheel maatregelenpakket ingevoerd te worden, en niet eerst gedrag en dan investeringen.	Voorstel: Gezien het grote effect van de verstedelijking op het (toch al drukbezette) mobiliteitsnetwerk, is het belangrijk om eerst de principes van duurzame verstedelijking te hanteren zoals die zijn uitgewerkt in de ontwerpprincipes, en daarna verschillende opties voor oplossingen en maatregelen in het mobiliteitsnetwerk in kaart te brengen (onderzoeksagenda).
42, 44	I&W	Op deze pag en verderop staat het kopje ‘Onderzoeksagenda (illustraties van voorwaarden)’. Kopje roept veel vragen op, vooral wat tussen haakjes staat. Wellicht is het kopje ‘relatie bestaand beleid en ambities’ beter op zijn plaats.	Onderzoeksagenda (illustraties van voorwaarden om te kunnen bouwen):	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	voorstel: meenemen in Werken met Relatie bestaand beleid en ambities	Voorstel: Relatie bestaand beleid en ambities
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college: • Om samen met Ede, Rhenen en Veenendaal een visie op te stellen over de betekenis van het Binnenveld om zo het groene karakter en het open landschap voor de toekomst te behouden; • De raad op de hoogte te houden van stedelijke plannen van omliggende gemeenten, die raken aan het Binnenveld	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	De tweede bullet van deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'.	N.v.t.
93	I&W	Er staat ‘harde randvw en showstoppers’. Klinkt definitief. Ik mis hier een fasering in termijnen en het werken met varianten (nul-variant, no-regret variant, plus-variant bijv)	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	- Fasering in termijnen en het werken met varianten; - Harde randvoorwaarden en ‘showstoppers’;	N.v.t.
N.v.t.	Nijmegen	Rol van de raad hierin, hoe kunnen we onze controlerende taak uitvoeren als er meer gemeenten meedoen?	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'	N.v.t.
N.v.t.	Overbetuwe	Biedt in de strategie een kader of werkwijze waarbij je groei zodanig kunt managen dat projectontwikkelaars in de weilanden niet hoge winsten maken zonder dat er (bv. in bestaande wijken) ook geïnvesteerd wordt t.b.v. leefbaarheid. Lokaal en regionaal, delen van ‘zoet en zuur’	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Duiven	Wat is de relatie met onze eigen Omgevingsvisie?	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'	N.v.t.
N.v.t.	Lingewaard	Hoe zorgen voor evenwicht tussen gemeenten in de uitvoering?	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' bij dit soort opmekingen zou ik een algemeen tekstje maken over het verstdelijkingsakkoord waarin we samenwerkingsafsprake n maken een monitoringssysteem willen uitwerken een interventiemodel willen uitdenken.	N.v.t.
N.v.t.	Montferland	Er werd veel gesproken over de overloop vanuit het westen naar onze gemeente als het gaat om de krapte op de woningmarkt. Is dit wel goed beeld? Wat zijn daarvan de consequenties. Mensen uit de eigen kern kunnen niet concurreren met de kapitaalkrachtiger mensen (vaak gepensioneerden die eigen woning verkocht hebben) uit het westen. De gemeenteraad ziet daar ook graag iets van terug in de verstedelijkingsstrategie.	N.v.t.	E. Opmerkingen die betrekking hebben op de aanpak	Deze opmerking wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met'	N.v.t.

N.v.t.	Barneveld	Motie Ontwikkelbeeld Amersfoort, Ruimtelijke Verkenning en Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college bij de toekomstige uitwerking van Ontwikkelbeeld Amersfoort, Ruimtelijke Verkenning regio Foodvalley en Verstedelijkingsstrategie ANF de Barneveldse omgevingsvisie en Hoofdlijnennotitie Koers Barneveld 2040 als de kaders te beschouwen waarbinnen Barnevelds beleid plaatsvindt en dat ook binnen de regio's helder uit te dragen.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Antwoord op deze motie wordt geformuleerd in de volgende versie van het hoofdstuk 'Werken met'. Vraag aankernteam voor voorzet.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Ede	Motie Ruimtelijke Verkenning en Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college in de regio te bepleiten dat noodzakelijke hervormingen op de woningmarkt onderdeel worden van de gesprekken met het Rijk bij het sluiten van het Verstedelijkingsakkoord	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' Vraag aankernteam voor voorzet. Deze motie wordt nu niet betrokken bij de verstedelijkingsstrategie. Deze motie betreft een ruimtelijk traject waarbij de discussie over hervormingen op de woningmarkt zich hoofdzakelijk op andere tafels afspeelt. De gemeente Ede kan deze discussie daar zeker voeren.	N.v.t.
N.v.t.	Nijkerk	Amendement Verstedelijkingsstrategie ANF: Besluit de tekst van het raadsbesluit aan te vullen als volgt: “4. Met vorenstaande drie beslispunten in te stemmen onder de conditie dat het college van B&W bij het opstellen van een verstedelijkingsakkoord en bij de nadere gebiedsuitwerking voor de gemeente Nijkerk, het Nijkerkse omgevingsbeleid als kader zal hanteren, in het bijzonder de in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie 2040 en de Mobiliteitsvisie .”	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Antwoord op dit amendement wordt geformuleerd in de volgende versie van het hoofdstuk 'Werken met'. Vraag aankernteam voor voorzet. De afspraak is dat de verstedelijkingsstrategie verwerkt wordt in de ruimtelijke (beleids)plannen van gemeenten en provincie.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Rhenen	Amendement besluit VS: Stelt voor om de tekst uit het voorstel, “De ontwerpprincipes van dit concept door te vertalen naar ons eigen lokale omgevingsbeleid” Als volgt aan te passen: "Het lokale omgevingsbeleid (Visie op Rhenen), mee te nemen als ontwerpprincipe voor het verstedelijkingsconcept Groene Metropool"	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Antwoord op dit amendement wordt geformuleerd in de volgende versie van het hoofdstuk 'Werken met'. Vraag aankernteam voor voorzet. het is een amendement op het besluit, dus op deel 1. Gesprek met wethouder nodig: wat heeft hij/zij hierop geantwoord. Hoe is dit in het uiteindelijke verslag gekomen?	N.v.t.
N.v.t.	Rhenen	Motie Verstedelijkingsstrategie: Om ook de agrarische organisatie zoals o.a. het LTO meegenomen worden om de strategie te bepalen en voor het brede draagvlak.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Antwoord op deze motie wordt geformuleerd in de volgende versie van het hoofdstuk 'Werken met'.	N.v.t.
N.v.t.	Scherpenzeel	Amendement Verstedelijkingsstrategie ANF: Stelt voor beslispunt 3 te wijzigen als volgt: "Het college te verzoeken om een verstedelijkingsakkoord met het rijk te sluiten over de beoogde verstedelijking en de daarbij horende afspraken (zoals volgordelijkheid, financiering en rolneming) op het gebied van leefomgeving, bereikbaarheid en economie, en de raad hierover actief te informeren en relevante besluitvorming aan de raad voor te leggen alvorens extern afspraken te maken."	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Antwoord op dit amendement wordt geformuleerd in de volgende versie van het hoofdstuk 'Werken met'. Vraag aankernteam voor voorzet. deze is volgen mij in lijn met de geest van het voorgestelde besluit. Dus hoeven we verder niks mee.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Verzoekt het college om: In de regio te bepleiten dat noodzakelijke hervormingen op de woningmarkt onderdeel worden van de gesprekken met het Rijk over het Verstedelijkingsakkoord.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' Vraag aankernteam voor voorzet. Deze motie wordt nu niet betrokken bij de verstedelijkingsstrategie. Deze motie betreft een ruimtelijk traject waarbij de discussie over hervormingen op de woningmarkt zich hoofdzakelijk op andere tafels afspeelt. De gemeente Ede kan deze discussie daar zeker voeren.	N.v.t.
N.v.t.	Wageningen	Motie Verstedelijkingsstrategie ANF: Roept het college op om: • In het verstedelijkingsakkoord met het Rijk over de beoogde verstedelijking afspraken te maken overeen financiële impuls voor de sociale woningbouw in Wageningen; • De gemeenteraad over de inhoud van het verstedelijkingsakkoord regelmatig te informeren en te consulteren voorafgaand aan de besluitvorming;	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Deze motie wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' Vraag aankernteam voor voorzet. De eerste passage van de motie heeft geen betrekking tot de verstedelijkingsstrategie. De tweede passage betreft een verzoek aan het college van Wageningen.	N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
N.v.t.	Druten	Een amendement aangenomen dat er over de invulling (deel 2) eerst met de raad moet worden gesproken. Dat gaan we doen aan de hand van de vragen die ik je eerder mailde en waar jij ook aanvullingen op hebt gegeven. Ik weet niet precies hoe de planning gaat lopen maar daar maak ik me wel wat zorgen over. De raad van Druten wil echt inhoudelijk over de invulling van deel 2 meedenken.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Dit amendement wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' Vraag aankernteam voor voorzet. Nagaan precieze formulering	N.v.t.
N.v.t.	Beuningen	Kanttekening: Niet alle Beunings beleid is in het verstedelijkingsconcept opgenomen en hier en daar is verdere harmonisering van het concept met Beunings beleid nodig, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot XXL-dozen, volkshuisvesting en mobiliteit. Het Beunings beleid prevaleert boven regionaal beleid.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg	Deze kanttekening wordt als aandachtspunt meegegeven bij de verdere uitwerking van hoofdstuk 'Werken met' Vraag aankernteam voor voorzet. ook deze is fundamenteel, wat is bovenliggend, volgens afspraak de VST. dus moet een antwoord op komen gelijkluidend aan de andere reacties van deze strekking.	N.v.t.
N.v.t.	Arnhem	Motie: In de samenwerking binnen de Groene Metropool Arnhem Nijmegen en Foodvalley, grotere ambities op het gebied van Europese samenwerking en middelen na te streven en hierbij actief de afdeling Public Affairs van de Groene Metropool in te zetten, passend bij de internationale ambities van de Verstedelijkingsstrategie.	N.v.t.	F. Moties /amendementen die betrekking hebben op de aanpak MET overleg		N.v.t.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
14	Overbetuwe	Belang behoud dorps woonmilieu, dorpse schaal.	N.v.t.	G. Opmerkingen die reeds in de (geest van de) tekst aanwezig zijn	Deze opmerking is reeds aanwezig. We koesteren de ontspannenheid en de kracht van het landschap, de kwaliteit en intimiteit van de kleinere kernen in de regio (waarin die kernen kunnen groeien naar eigen behoefte) en we combineren dat met dat wat de stedelijke regio's kenmerkt.	N.v.t.
22	Zevenaar	Ook aandacht voor de kleine kernen o.a. voor de leefbaarheid te behouden	Voor de kernen is vitaliteit van belang	G. Opmerkingen die reeds in de (geest van de) tekst aanwezig zijn	Onder vitaliteit wordt ook leefbaarheid verstaan. Daarmee is dit begrip al opgenomen in de verstedelijkingsstrategie.	
39	I&W (ambtelijk)	Het denken in doelen zou bij mobiliteit meer voorop kunnen staan. Doel is om te gaan met de toenemende druk op het netwerk zodat inwoners en werkende in de regio kunnen functioneren.	Dit kan door de vorming van mobiliteitshubs, door het stimuleren van fietsen en lopen op korte afstanden binnen het stedelijk netwerk (first mile / last mile), door het vergroten en versterken van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer-netwerk (HOV-netwerk) en door voor verbindingen op langere afstanden tussen stedelijke netwerken in te zetten op openbaar vervoer en spoor.	G. Opmerkingen die reeds in de (geest van de) tekst aanwezig zijn	Mobiliteit staat altijd ten dienste van dit doel, ook in de verstedelijkingsstrategie worden in de bouwstenen wonen en economie de doelstellingen beschreven.	Voorstel: Het doel is om te gaan met de toenemende druk op het netwerk, zodat inwoners en werkenden in de regio kunnen functioneren. Dit kan door de vorming van mobiliteitshubs, door het stimuleren van fietsen en lopen op korte afstanden binnen het stedelijk netwerk (first mile / last mile), door het vergroten en versterken van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer-netwerk (HOV-netwerk) en door voor verbindingen op langere afstanden tussen stedelijke netwerken in te zetten op openbaar vervoer en spoor.

Pagina	Vanuit	Opmerking	Originele tekst	Voorstel categorie	Toelichting	Voorstel wijziging of uitleg
40	Zevenaar	Bouwen om OV punten; Of geplande OV punten	Nieuwe woningen worden *zo veel mogelijk* geprogrammeerd nabij (H)OV (trein en bus) en/of in verbinding met nabijgelegen (regionale/snel-)fietspaden	G. Opmerkingen die reeds in de (geest van de) tekst aanwezig zijn	Deze opmerking wordt niet overgenomen. In deze zin geeft 'zo veel mogelijk' dit voldoende aan. Verderop in de tekst staat dat er eventuele nieuw (H)OV wordt ontwikkeld.	Voorstel: Nieuwe woningen worden zo veel mogelijk bij (bestaande en geplande) (H)OV knooppunten geprogrammeerd, die bij voorkeur goed verbonden zijn met (snel)fietspaden
40, 42, 70	Arnhem	Relatie mobiliteit en verstedelijking: sterker neer zetten/verduidelijken dat de verstedelijkingsstrategie samen gaat met afspraken tav de bijpassende mobiliteitsoplossing. Zie de alinea's hieronder: - Locatie komen alleen in aanmerking voor een bestemmingswijziging als in de uitwerking ook de mobiliteitsoplossing wordt opgenomen. --> samenhangende afspraken maken - In potentie moet over de mobiliteitsoplossing al afspraken gemaakt zijn voordat er gebouwd wordt. Er worden echter knelpunten op het spoor en op de stations gezien. De verschillende stromen op internationaal, nationaal, regionaal niveau komen samen op een druk bezet spoor	- Locatie komen alleen in aanmerking voor een bestemmingswijziging als in de uitwerking ook de mobiliteitsoplossing wordt opgenomen. - In potentie moet over de mobiliteitsoplossing al afspraken gemaakt zijn voordat er gebouwd wordt. Er worden echter knelpunten op het spoor en op de stations gezien. De verschillende stromen op internationaal, nationaal, regionaal niveau komen samen op een druk bezet spoor.	G. Opmerkingen die reeds in de (geest van de) tekst aanwezig zijn	Geen aanpassingen, er staat al precies in de tekst wat de inbrenger zegt.	Voorstel: '- Locaties komen alleen in aanmerking voor een bestemmingswijziging als in de uitwerking ook de mobiliteitsoplossing worden opgenomen, dan wel wanneer er afspraken over de daarmee samenhangende mobiliteitsoplossing worden gemaakt. - In potentie moet over de mobiliteitsoplossing al afspraken gemaakt zijn voordat er gebouwd wordt, dan wel wordt er naar de mobiliteitsoplossing gezocht. Er worden echter knelpunten op het spoor en op de stations gezien. De verschillende stromen op internationaal, nationaal, regionaal niveau komen samen op een druk bezet spoor.

Opgavebeschrijvingen Verstedelijkingsstrategie

Onderzoeksagenda voor gebiedsuitwerkingen (16/8/22)

2a

INHOUDSOPGAVE

Inleiding gebiedsuitwerkingen 04

Opgavebeschrijvingen

Spoorzone Arnhem-Oost 06
Foodvalley-Zuid 16
Nijmegen-West 26

Foodvalley-Noord 36
Liemers 46
Middengebied 58
Rijk van Nijmegen 68
Veluwe 80

Werken met de Verstedelijkingsstrategie 90

Inhoud per opgavebeschrijving

- Positionering van het deelgebied binnen de Groene Metropool
- Integrale onderzoeksvraag
- Hoofdopgaven met onderliggende opgaven
- Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en onderzoeksagenda (indien aanwezig)
- Integrale kaart
- Kaart per bouwsteen

"Voor acht deelgebieden worden de ontwerpprincipes toegepast om de gezamenlijke doelen en ambities te realiseren én om te bepalen welke randvoorwaarden voor leefomgeving, mobiliteit, economie en wonen daarvoor ingevuld moeten worden."

Waarom gebiedsuitwerkingen?
Het verstedelijkingsconcept, inclusief ontwerpprincipes voor de bouwstenen leefomgeving, mobiliteit, economie en wonen, is gemaakt op het schaalniveau van de regio's Arnhem-Nijmegen en Foodvalley. De ontwerpprincipes worden toegepast in een gebied waar iedere m2 al een bestemming heeft, terwijl daaraan onder meer 5.000 hectare 'meer landschap', 100.000 woningen, extra ruimte voor de transitie naar natuurinclusieve landbouw en ruimte voor een-baan-per-nieuwe-woning worden toegevoegd. Dat vraagt om gebiedsgericht onderzoek naar de keuzes die het toepassen van de ontwerpprincipes met zich meebrengen en welke randvoorwaarden moeten worden ingevuld. In de acht deelgebieden worden de grote abstracte opgaven concreet, want juist in de context van een specifiek gebied kunnen de opgaven rond de aanwezige en gewenste kwaliteiten en ambities 'tastbaar' worden gemaakt. Deze gebieden zijn:

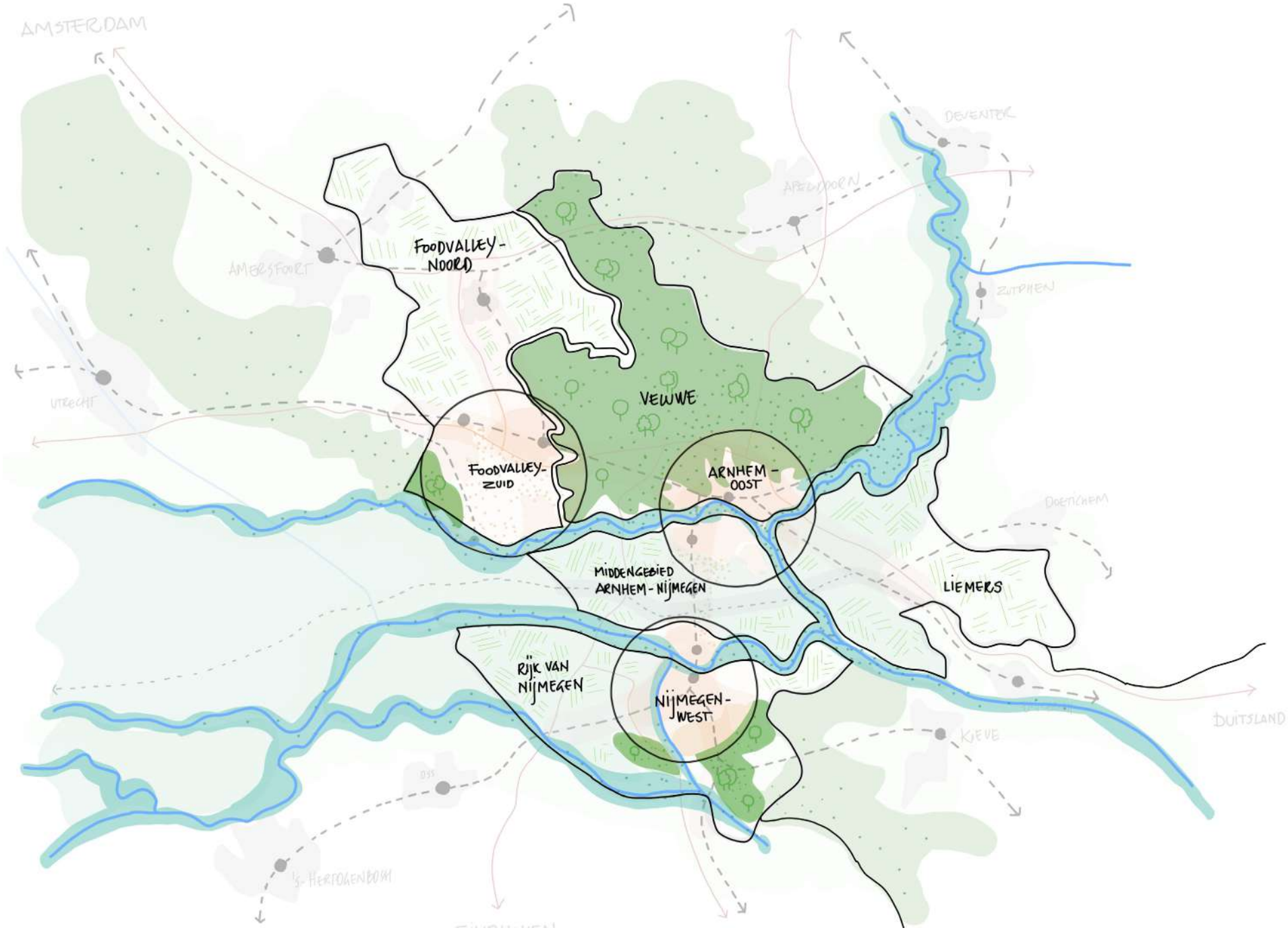
- De sleutelgebieden Spoorzone Arnhem-Oost, Foodvalley-Zuid en Nijmegen-West. Deze sleutelgebieden overlappen gedeeltelijk met de grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties waarin tweederde van de woningvraag moet landen.
- De overige deelgebieden Foodvalley-Noord (onderdeel van de grootschalige NOVEX-woningbouwlocatie Foodvalley), Liemers, Middengebied, Rijk van Nijmegen en Veluwe.

Onderzoeksagenda als inhoudelijke basis voor langjarige samenwerking
De acht deelgebieden worden de komende jaren met elkaar en in samenhang uitgewerkt. Deze onderzoeksagenda biedt daarvoor houvast; per deelgebied zijn de belangrijkste onderzoeksvragen, de hoofdopgaven per bouwsteen met onderliggende opgaven en een aanzet voor oplossingsrichtingen met bijbehorende maatregelen gegeven. De kaarten geven een indicatieve ruimtelijke impressie, maar de tekst per gebiedsuitwerking is leidend. De gebiedsuitwerkingen agenderen de opgaven waar partijen in een deelgebied op korte en lange termijn samen aan willen werken. Het draait daarbij nadrukkelijk niet enkel om woningbouw, maar om het integraal onderzoeken en realiseren van de ambities voor de vier samenhangende bouwstenen.
De gebiedsuitwerkingen spelen in op nieuwe ontwikkelingen en inzichten die met de jaren ontstaan.
Daarmee zijn ze dynamisch en, beginnend met de onderzoeksagenda, agenderend voor de regionale samenwerking in de Verstedelijkingsstrategie tussen gemeenten, regio's, provincies, waterschappen en het Rijk. Ze vormen daarmee een belangrijk houvast voor het lokale omgevingsbeleid en zijn gebiedsgerichte input voor het verstedelijkingsprogramma met het Rijk. Via het BO Leefomgeving en/of BO MIRT kunnen daar afspraken uit voortkomen die doorwerking hebben naar investeringen en inzet van regio en Rijk.

Tussen de Verstedelijkingsstrategie en de op inhoud direct samenhangende processen en projecten, zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de Regionale Energie Strategieën, vindt uiteraard inhoudelijke afstemming plaats. Maar deze processen en projecten kennen hun eigen besluitvormingsproces.

In het hoofdstuk "Werken met de Verstedelijkingsstrategie" staat hoe aan dit alles invulling wordt gegeven.

Leeswijzer
De opgavebeschrijvingen zijn ontwikkeld in acht separate processen met in elk deelgebied verschillende gemeenten; soms één gemeente in meerdere deelgebieden. Een 'opgave' beslaat vaak niet het hele deelgebied of houdt precies op bij grens. Daardoor kan er 'overlap' zijn tussen deelgebieden.
Per deelgebied is gewerkt met een ambtelijk en bestuurlijk (gedeputeerden en wethouders) gebiedsteam. Deze gebiedsteams hadden veel vrijheid om vanuit gebiedsspecifieke inhoud en kenmerken te werken. Dat betekent dat gebiedsuitwerkingen kunnen verschillen qua tekst en kaartbeeld. In sommige kaarten is meer detail opgenomen en ook de ondergrond kan verschillen om esthetische redenen. Bij alle gebiedsuitwerkingen is en blijft de tekst leidend en zijn de kaarten ondersteunend.

De acht deelgebieden van de Groene Metropool

Spoorzone Arnhem-Oost

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeente Arnhem

Positionering van het sleutelgebied in de Groene Metropool

Arnhem en omgeving is één van de 'polycentrische polen' in de regio. Daarbinnen vormt de Spoorzone Arnhem-Oost de poort van de Groene Metropool op de internationale spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitsland. De reden om binnen het verstedelijkingsconcept dieper op dit gebied in te zoomen heeft te maken met de stapeling van opgaven in dit gebied. Enerzijds ligt de spoorzone centraal op de internationale (spoor)corridor en sluit dit aan op (inter-)nationale ambities, anderzijds beperkt het de stad ook om andere ambities waar te kunnen maken die van groot belang zijn voor stad en regio. In potentie kan in dit gebied een fors woningbouwprogramma gerealiseerd worden als de randvoorwaarden op orde komen. Het stadsdeel ligt dicht bij de binnenstad, er zijn mogelijkheden om het gebied beter te ontsluiten en het landschap is binnen handbereik met uitlopers van de Veluwe, de uiterwaarden van de IJssel en Stadsblokken Meinerswijk. Daarnaast liggen er twee belangrijke energy hotspots in het gebied: de Kenniscampus regio Arnhem en het IPKW.

Integrale onderzoeksvraag

Het woningbouwprogramma voor dit gebied heeft een potentie van circa 8.000 tot 10.000 woningen in de komende 20 jaar. Dat zijn de woningen uit de planmonitor en een aanvullend deel volgend uit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost (mei 2021) en Voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040 (december 2021). Met de planontwikkeling: Zijdekwartier en omgeving, Coberco-terrein/ Gashouderskwartier en verschillende locaties in Presikhaaf is al gestart deze potentie waar te maken. Belangrijke randvoorwaarde is de ontwikkeling van de spoorcorridor in samenhang met het verbeteren van de (H)OV- en fiets bereikbaarheid van bestaande wijken en de beoogde nieuwbouw. In samenhang daarmee het Spoorpark Arnhem-Oost ontwikkelen als verbinding tussen stadsdelen en de verdere ontwikkeling van een sterk cluster rondom het energieprofiel met de Kenniscampus, de campus IPKW in samenhang met de Nieuwe haven en de Kennis-as op Het Broek. Dat draagt bij aan een kwaliteitsimpuls op bestaande werkgebieden en de beoogde Arnhemse mix.

Kernopgave is om deze complexe gebiedsontwikkeling zodanig te ontwikkelen dat de bouwstenen wonen, groene leefomgeving, economie en duurzame mobiliteit in balans worden gerealiseerd in de spoorzone. Een gebiedsontwikkeling die als vliegwiel dient om het vestigingsklimaat en de groene gezonde leefomgeving in dit deel van de stad te versterken. Niet alleen voor de stad Arnhem, maar ook met meerwaarde voor de Groene Metropool als geheel. Met de aanwijzing tot grootschalig woningbouwgebied door het Rijk is een start gemaakt met de langjarige samenwerking van Rijk, provincie en regio om de verschillende belemmeringen weg te nemen en het potentieel van de Spoorzone Arnhem-Oost volledig te benutten.

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

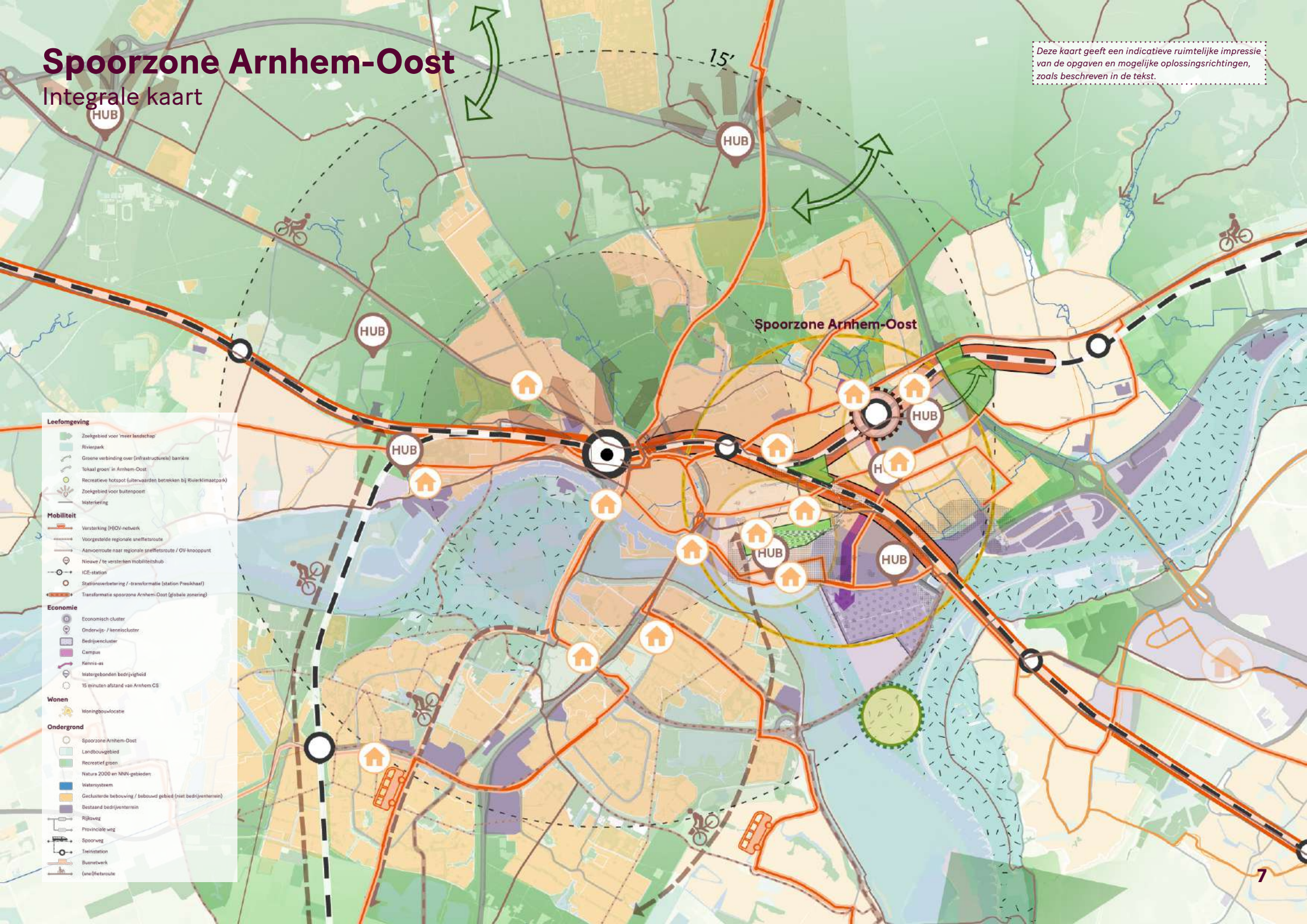
Leefomgeving

In de Verstedelijkingsstrategie streven we naar het ontwikkelen van een groenblauw raamwerk met groen in en om het stedelijk gebied. Het gewenste Spoorpark Arnhem-Oost (ca 70 ha) creëert een ecologische en groene parkverbinding tussen de regionale groengebieden VeluweZoom, het Rivierklimaatpark IJsselpoort en de Meinerswijk aan de Rijn. Met het Spoorpark bevorderen we de biodiversiteit in de stad, gaan we hittestress tegen zoals op Rijnpark/Het Broek en creëren we een gezonde en aantrekkelijke plek voor sport, ontspanning en ontmoeting voor bestaande en nieuwe bewoners in dit deel van de stad.

Spoorzone Arnhem-Oost

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Aanvullend op het Spoorpark Arnhem-Oost is er een aantal kansen om op korte termijn de leefomgeving te verbeteren. Bestaande parken beter verbinden met de omliggende groene gebieden voor mens en dier. Concreet betekent dit het bestaande knelpunt bij IJsseloord I in de ecologische verbinding (gidssoorten zoals kleine karekiet, gewone dwergvleermuis en wilde bij) met klimaatpark IJsselpoort oplossen. Daarbij ook het mogelijk maken van het 'groene rondje' Presikhaaf, zodat ook het groenblauwe raamwerk op wijkniveau goed is. Niet alleen verbindingen binnen de stad doen ertoe, ook de (fiets-) bereikbaarheid en toegang tot de omliggende grote groengebieden VeluweZoom, IJsselpoort en Meinerswijk moeten verbeterd. Daarbij is de fietsverbinding (/-brug) over de Rijn in Arnhem-Oost een belangrijke schakel om de verbinding te leggen met de Meinerswijk, park Immerloo en Park Lingezegen.

Vanuit klimaatadaptatie beschermen we de stad tegen overstromingen, willen we de wateroverlast, droogte en hittestress beperken. Dat betekent dat we streven naar 10% reductie in verharding in de bestaande wijken, bedrijventerreinen vergroenen en nieuwbouw circulair, klimaat-adaptief en natuur-inclusief wordt ontwikkeld. Deze maatregelen dragen bij om de bestaande stad gezond, klimaat-adaptief en natuurlijk-inclusief te ontwikkelen.

Het is dan ook gewenst om te onderzoeken op welke wijze groen en klimaatadaptatie kunnen meegroeien met de ontwikkeling van de spoorzone en met de provincie, regio en mogelijk ook het Rijk de onderstaande opgaven uit te werken:

- In het kader van het groenblauwe raamwerk van de regio het gewenste Spoorpark toevoegen als focusgebied in de regionale aanpak en daarmee de samenhang van binnenstedelijk groen en regionaal groen versterken;
- Inzetten op het beter verbinden van het bestaande groen en langzaam verkeerverbindingen met de omliggende groene gebieden, zoals de missende schakel in de ecologische verbinding met Rivierklimaatpark IJssel en het onderzoeken van de (regionale) fietsverbinding naar Meinerswijk, Malburgen en de regio, en specifiek de brug over de Rijn.
- Onderzoeken hoe natuurinclusief en klimaat-adaptief bouwen kan worden meegenomen in de planontwikkeling zodat groen en klimaat-robuuste nieuwbouw en het aanpassen van bestaande bouw én woonomgeving kan meegroeien. Hierbij onderzoeken op welke wijze het bouwbesluit een rol speelt enerzijds en anderzijds de haalbaarheid en betaalbaarheid van de woningbouw geborgd blijft.
- We hanteren daarbij het 3-30-300 principe: elke woning heeft zicht op minimaal 3 bomen, 30 procent bladerdak in de wijk en binnen 300 meter is een park of stuk groen van minimaal één hectare aanwezig.

Een groene en klimaat-adaptieve leefomgeving is een gezonde leefbare omgeving; dit is essentieel voor bestaande en nieuwe inwoners van de Spoorzone. Verdichting in de bestaande stad vergroot de urgentie om slimme oplossingen te vinden voor milieubelemmeringen rondom het spoor en spooremplacement, industrielawaai en bodemvervuiling. Verdichting vraagt tegelijk ook meer maatregelen om (door klimaatverandering steeds meer toenemende) hittestress te verminderen. Het beschermen en bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving vergt investeringen in o.a. bodemsanering, incidentele uitplaatsing van milieuhinderlijke bedrijvigheid, nieuwe vormen van zonering en het inpassen van kwetsbare (wonen & voorzieningen) functies. Provincie Gelderland en de gemeente Arnhem werken samen aan de ontwikkelgerichte milieustrategie Rijnpark om een veilige en gezonde leefomgeving te creëren in dit gebied.

Wonen

De Spoorzone Arnhem-Oost biedt kansen om 8.000 tot 10.000 woningen toe te voegen aan de planvoorraad van Arnhem. Hiermee creëren we voldoende aanbod om ook op termijn aan de vraag naar stedelijk wonen te voldoen en te voorkomen dat door planuitval en marktfluctuaties de continuïteit van de woningbouw in gevaar komt. Daarvan is in de huidige Woondeal 50% voorzien in de categorie betaalbare woningen, waarvan minimaal 30% in de categorie sociale huur.

Richting nieuwe Woondeal en de (prestatie) afspraken met het Rijk, zullen nieuwe normen leidend zijn. Het Rijk zet op dit moment in op o.a. tweederde betaalbaar en 30% van alle nieuwbouw sociaal.

Toevoegen van nieuwbouw in de Spoorzone Arnhem-Oost maakt het mogelijk nieuwe doelgroepen aan te trekken, waaronder studenten, starters, stedelijke gezinnen en mogelijk ook senioren en expats. Met de pilot Flex/Tijdelijk Wonen wordt bovendien ingezet op tijdelijke of verplaatsbare woonconcepten. Ook de woon- en leefkwaliteit (met aandacht voor toenemende hittestress) van de bestaande wijken blijft een punt van aandacht bij de voorgestelde aanpak in de spoorzone. Aanvullend op de Spoorzone Arnhem-Oost is er een aanpak gericht op leefbaarheid en veiligheid.

Mobiliteit

De spoorzone Arnhem-Oost ligt in een gebied met veel en diverse infrastructuur. De A12 vormt een belangrijke (maar al zwaarbelaste) bovenregionale ader langs het gebied en is een belangrijke achterlandverbinding met Duitsland en de rest van Europa. Tegelijkertijd ligt het gebied aan het spoor, waarmee het een goede bereikbaarheid heeft richting zowel Utrecht als Duitsland en de Achterhoek. Langs en door het gebied lopen diverse (snel)fietsroutes en HOV-lijnen, of wordt deze infrastructuur reeds gepland of aangelegd.

Veel van de infrastructuur is zwaar belast, met name de weginfrastructuur (A12 en de N325/ A325) en de spoorinfrastructuur. Ook is het stedelijk en regionaal wegennet niet in staat om de groei van het autoverkeer te faciliteren en is het daarnaast, vanuit het oogpunt van leefbaarheid, ook niet wenselijk dat de hoeveelheid verkeer nog veel meer groeit. De aanwezigheid van spoor is enerzijds een barrière in het gebied, maar biedt ook de mogelijkheid om te bouwen rondom OV-knooppunten en in te zetten op duurzame mobiliteit. Daarnaast vormen de rivieren rondom/ door Arnhem barrières.

De verstedelijkingsopgave van Arnhem en de Spoorzone in het bijzonder vergt een integrale en samenhangende aanpak van het mobiliteitsnetwerk in de stad en de regio. Naast investeren in het netwerk bevorderen we het gebruik van alternatieve vormen van mobiliteit om (dit deel van) de stad bereikbaar te houden. Een goede en duurzame bereikbaarheid van de Spoorzone Arnhem-Oost is van groot belang om de verstedelijkingsopgave aldaar te kunnen realiseren en de oplossingen in dit deelgebied hangen ook nauw samen met die van andere deelgebieden.

Dat betekent dat de volgende opgaven gezamenlijk met Rijk, provincie en regio worden aangepakt.

Het versterken van de (inter)nationale spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens is een noodzakelijke eerste stap voor de verstedelijking. De focus ligt op capaciteit, snelheid, frequentie en betrouwbaarheid. De capaciteit op het spoornet is namelijk niet toereikend om de groei op te vangen die we met de Verstedelijkingsstrategie willen faciliteren in de regio en specifiek in de Spoorzone Arnhem-Oost. De oplossingsrichtingen gericht op spoorse maatregelen vloeien voort uit de OAO-notitie naar de spoorcorridor en bestaan uit:

- Verhoging van het internationale treinverkeer naar 1x per uur;
- Uitbreiding op de lijn Arnhem-Utrecht (van 6 naar 8 treinen per uur);
- Toevoeging van een vijfde snelle trein per uur tussen Arnhem en Doetinchem (de RegioExpres);
- Een gewenste frequentieverhoging van de sprinter (naar 4x per uur) naar Arnhem-Presikhaaf en een tweede RegioExpres per uur;
- Onderzoek naar de aanpak van de Spoorknoop in samenhang met de leefbaarheid van de omliggende wijken, het verminderen van de barrièrewerking van het spoor en bijdrage aan de verstedelijking in de spoorzone.

Hoe we het beste een duurzame ontsluiting van de Spoorzone Arnhem-Oost realiseren, aanvullend op de vorengenoemde spoorse maatregelen, wordt nader onderzocht door provincie,

Groene Metropoolregio en gemeente Arnhem. Gezien de gewenste mobiliteitstransitie in de Spoorzone Arnhem-Oost onderzoeken we in ieder geval:

- Het effect van autoluw beleid zoals afschalen wegen, minder fysieke ruimte voor auto en parkeerregulering;
- Het effect van meer en snellere HOV-lijnen en de aanleg van hubs;
- Verkennen mogelijkheden ruimte voor bredere, comfortabele en hoogwaardige fietspaden binnen de stad;
- Het effect van de mobiliteitsopgave en -transitie in de Spoorzone Arnhem-Oost op het bovenlokale verkeerssysteem.

De resultaten van dit onderzoek brengen we ook in bij het gewenste vervolgonderzoek in het kader van het MIRT (zie hieronder, bij c).

Gezien de complexe opgaven willen we een integrale MIRT verkenning of onderzoek uitvoeren naar de (NOVEX-locatie) Spoorzone Arnhem-Oost. We willen daarmee de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:
A. Beter in beeld brengen van de consequenties van de verstedelijkingsopgave, de ontwerpprincipes en de mobiliteitstransitie;
B. Inpassing van de spoorse maatregelen, zoals genoemd in ontwikkelstap 1A en 1B van de OAO-notitie spoorcorridor Utrecht – Arnhem – Duitse grens waaronder onderzoek naar de aanpak van de Spoorknoop in samenhang met de leefbaarheid van de omliggende wijken, het verminderen van de barrièrewerking van het spoor en bijdrage aan de verstedelijking in de spoorzone;
C. Duurzame ontsluiting van de Spoorzone Arnhem-Oost met andere modaliteiten en een mobiliteitshub.

De beperkte verbindingen over de Rijn voor HOV, fiets- en voetgangers vormt hierbij een belangrijke belemmering voor de onderlinge bereikbaarheid van woon- en werkgebieden in de stad en de regio. Naast de opgave voor de Veluwe-Waalpadroute (fietsverbinding over de Rijn) is onderzoek nodig om te komen tot verbetering van de Rijn-kruisende verbindingen op de Oostflank.

- Onderzoek naar een mogelijk snellere en directere HOV- en fietsverbinding vanaf Campus Arnhem/HAN naar de campussen in Nijmegen. De relatie Spoorzone Arnhem-Oost – Nijmegen campussen wordt onderdeel van de studie naar de inzet van HOV op een mogelijke doelgroepstrook langs de A325 met aanvullend daarop onderzoek naar verdere HOV- en fietsverbetering (schaalsprong) in de Oostflank van Arnhem.

Economie
Voor economie staat het versterken en uitbouwen van de HotSpotEnergy-strategie en de campusontwikkeling in Arnhem met Arnhems Buiten, de kennis-as tussen Kenniscampus regio Arnhem en het Energiecluster op IPKW in combinatie met de maritieme maakindustrie in de Nieuwe Haven centraal. Met de Ambitieagenda's Kennislandgoed Kenniscampus en IPKW e.o. wordt invulling gegeven om deze ambitie te concretiseren. Daarmee versterkt Arnhem de unieke positie van de Groene Metropool op het thema Energy.

De KennisCampus regio Arnhem en het IPKW maken onderdeel uit van de spoorzone. Doelstelling is om deze campussen niet alleen te versterken in het functioneren maar ook te verbinden met elkaar en bedrijventerrein Het Broek. Dit om de hele keten van leren, innoveren en maken rondom circulariteit waaronder duurzaamheid, energie en waterstof langs de kennis-as te ontwikkelen. Deze ontwikkeling draagt bij aan de Human Capital-agenda van de regio en creëert banen voor alle opleidingsniveaus.

Ook hier gelden meerdere onderzoeksopgaven. Voor het versterken van het ecosysteem is het allereerst van belang om ketens te sluiten tussen kennis en het MKB in het stedelijke innovatiemilieu op de kennis-as en het verdichten van bestaande bedrijventerreinen te onderzoeken. Ten tweede is het opgave om schuifruimte voor milieuhinderlijke bedrijvigheid waar mogelijk op te lossen binnen de bestaande stad en anders in te zetten op slimme clustering met geschikte locaties in de regio. Daarnaast is het ook van

belang om het vestigingsklimaat voor zakelijke dienstverlening (ICE Duitsland), toerisme, cultuur en creatieve industrie uit te bouwen. In de visie werklocaties Arnhem i.o. wordt dit uitgewerkt. Tot slot is het een opgave dat er wordt ingezet op voldoende aanbod van banen, passend bij de sociaaleconomische structuur van de stad en Arnhem-Oost in het bijzonder.

Onderzoeksagenda Spoorzone Arnhem-Oost
Arnhem bouwt tot 2030 ca. 7.000 woningen in de verschillende versnellingslocaties zoals in Arnhem-West, Centrum-Oost met het Coberco-terrein, Kronenburg e.o., en enkele locaties binnen de Spoorzone Arnhem-Oost. Het sleutelgebied Spoorzone Arnhem-Oost geeft in belangrijke mate invulling aan de opgave nog 8.000 tot 10.000 woningen te programmeren tot 2040. Om deze ambitie waar te maken moeten al op korte termijn flankerende maatregelen genomen worden om tot planvorming te komen en zo de gewenste ambities te realiseren en te versnellen waar mogelijk.

Gezamenlijk werken aan een ontwikkelstrategie voor de Spoorzone Arnhem-Oost
Gezien de vervlechting van landelijke, regionale en lokale bouwstenen en thematische opgaven in de spoorzone is samenwerking tussen de partners (zoals Rijk, provincie Gelderland, Groene metropoolregio Arnhem Nijmegen, gemeente Arnhem en Rheden, Waterschappen, NS, ProRail) noodzakelijk. Deze samenwerking heeft tot doel regie te voeren over de gefaseerde ontwikkeling van deze complexe gebiedsontwikkeling en de randvoorwaarden daarbij gemeenschappelijk op orde te brengen. Het slim ontschotten van middelen, het afdekken van publiek onrendabele toppen en het mogelijk maken van voorinvesteringen en/of fondsvorming is onderdeel van deze strategie. De onderstaande opgaven worden betrokken in de ontwikkelstrategie.
De hiervoor genoemde onderzoeken vanuit de hoofdopgave met onderliggende opgaven hangen hiermee samen.

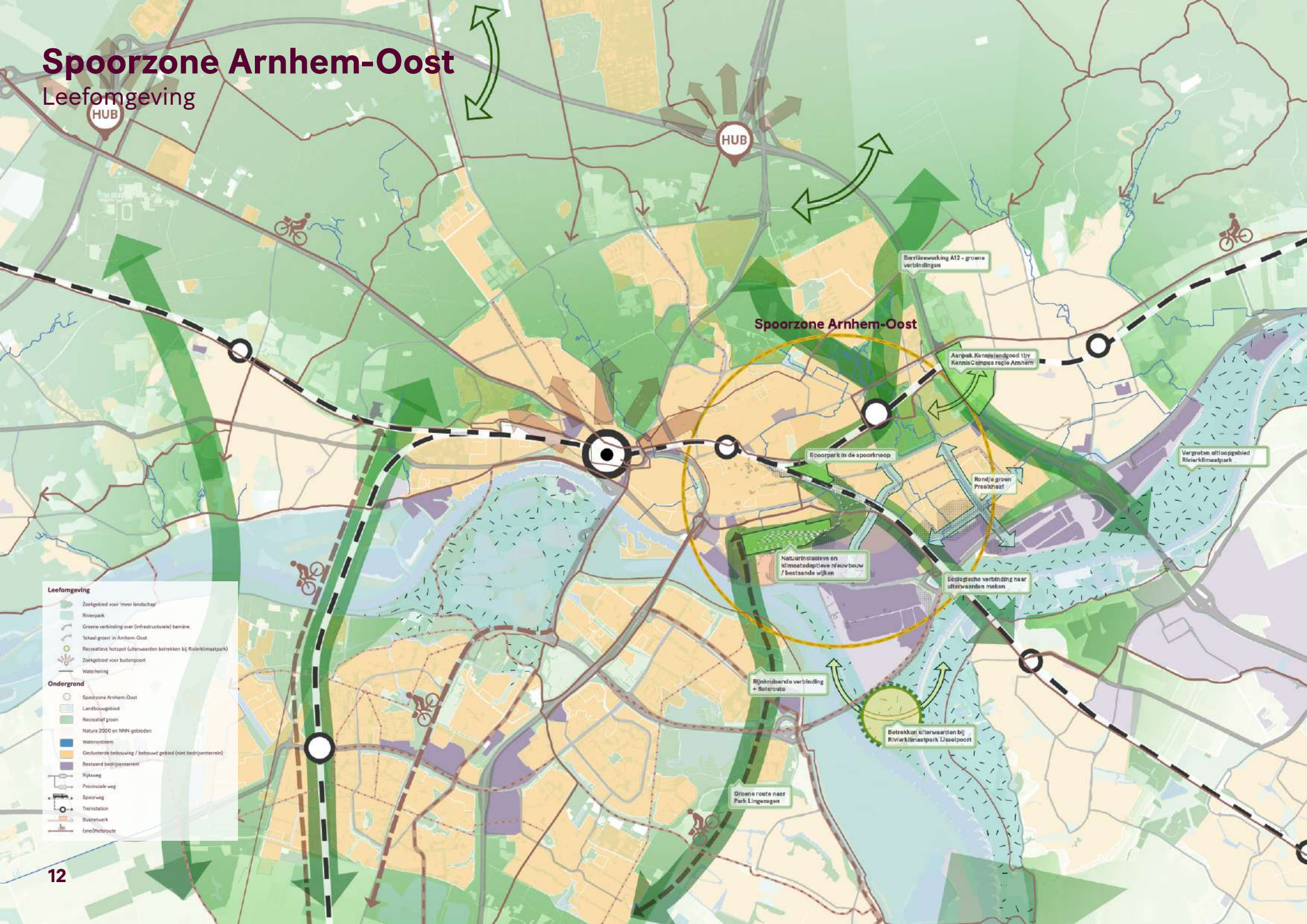
Verstedelijkingsopgave KennisCampus regio Arnhem en omgeving
De partners van de KennisCampus regio Arnhem streven naar een eenduidige en herkenbare campus met meer ruimte voor ontmoeting, interactie en creativiteit. Dit vormt een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor nieuwe bedrijven en inwoners van de stad. Zo is er potentie om op verschillende locaties in de omgeving van de KennisCampus op termijn tot mogelijk 3.000 woningen toe te voegen aan de bestaande woningvoorraad. Aangezien het huidige wegennetwerk deze groei niet op de huidige manier kan oplossen is gezamenlijk onderzoek nodig op welke wijze, en met welk pakket de mobiliteitsgroei op een duurzame wijze gefaciliteerd kan worden.

Verstedelijkingsopgave Rijnpark
Het Rijnpark heeft de potentie uit te groeien tot de woon-werklocatie van Arnhem waar creatieve en innovatieve vormen van ondernemerschap een plek vinden. Nabij het centrum, en in aansluiting met Coberco- en Gashouderskwartier (i.o.) en de Rijn en in een gebied waar het de komende jaren nog pionieren is, maar mogelijk ruimte is voor ca. 7.000 nieuwe woningen. Gezien het industriële karakter van dit gebied vormen de milieubelemmeringen, bodemvervuiling en verschillende milieuhinderlijke bedrijfsactiviteiten een grote opgave om een gezonde, natuur-inclusieve en aantrekkelijk leefomgeving te creëren. Niet alleen inzicht in de milieubelemmeringen maar ook een ontwikkelgericht handelingsperspectief hoe hiermee om te gaan is een belangrijke opgave voor de verstedelijkingsopgave Rijnpark.

Haalbaarheidsonderzoek (gefaseerde) verplaatsing Spooremplacement Arnhem-Oost
Het Spooremplacement Arnhem-Oost is een binnenstedelijk spooremplacement en knelt qua schaal, maat en functie met de binnenstedelijke ligging. NS en ProRail hebben deze faciliteit in het spoornetwerk nodig voor de bedrijfsvoering. Een belangrijk vervolgonderzoek is het haalbaarheidsonderzoek t.b.v. (gefaseerde) uitplaatsing en/of inpassing van het Spooremplacement Arnhem-Oost met de gemeenschappelijke partners in 2022.

Spoorzone Arnhem-Oost

Leefomgeving

Spoorzone Arnhem-Oost

Mobiliteit

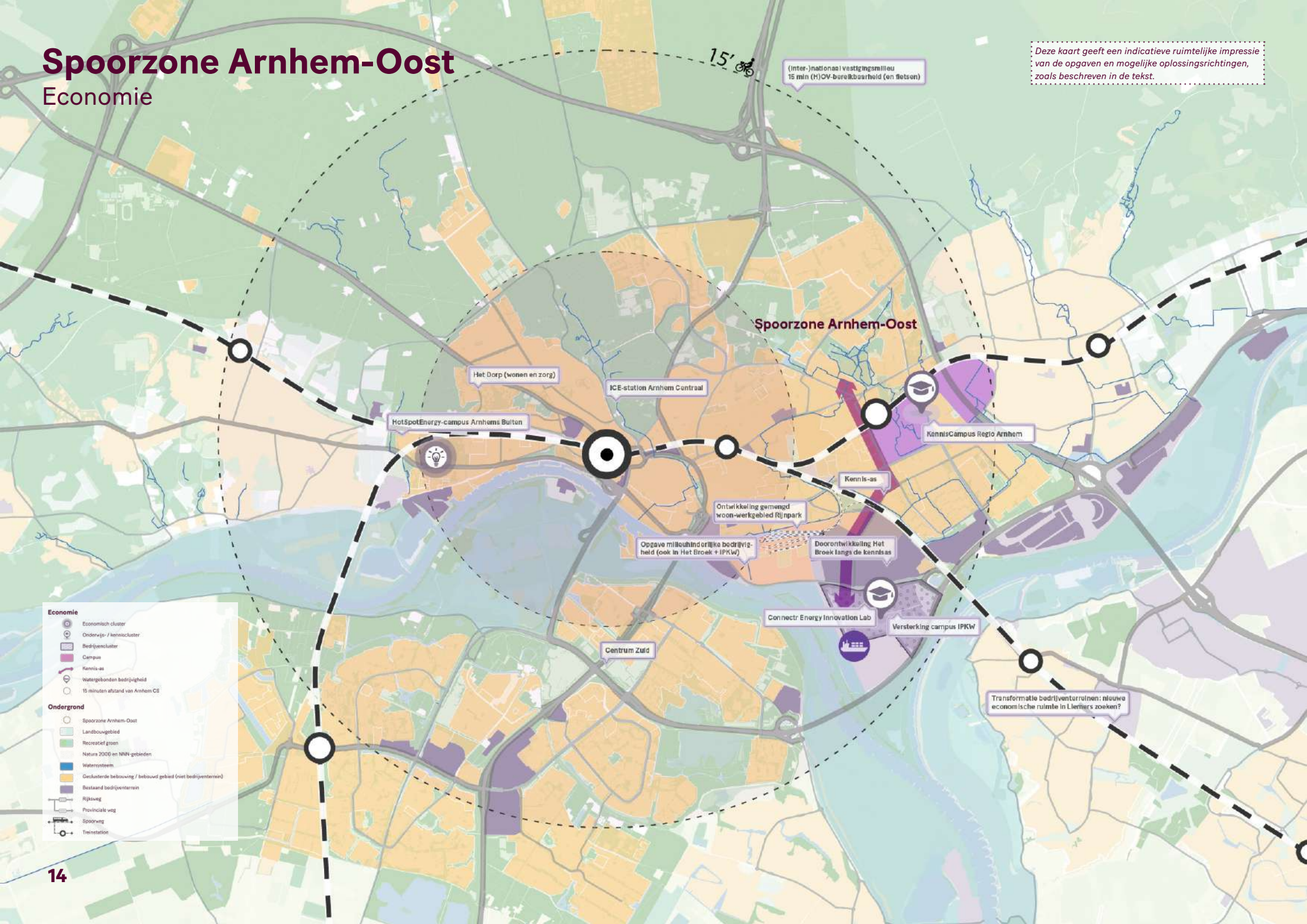
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Spoorzone Arnhem-Oost

Economie

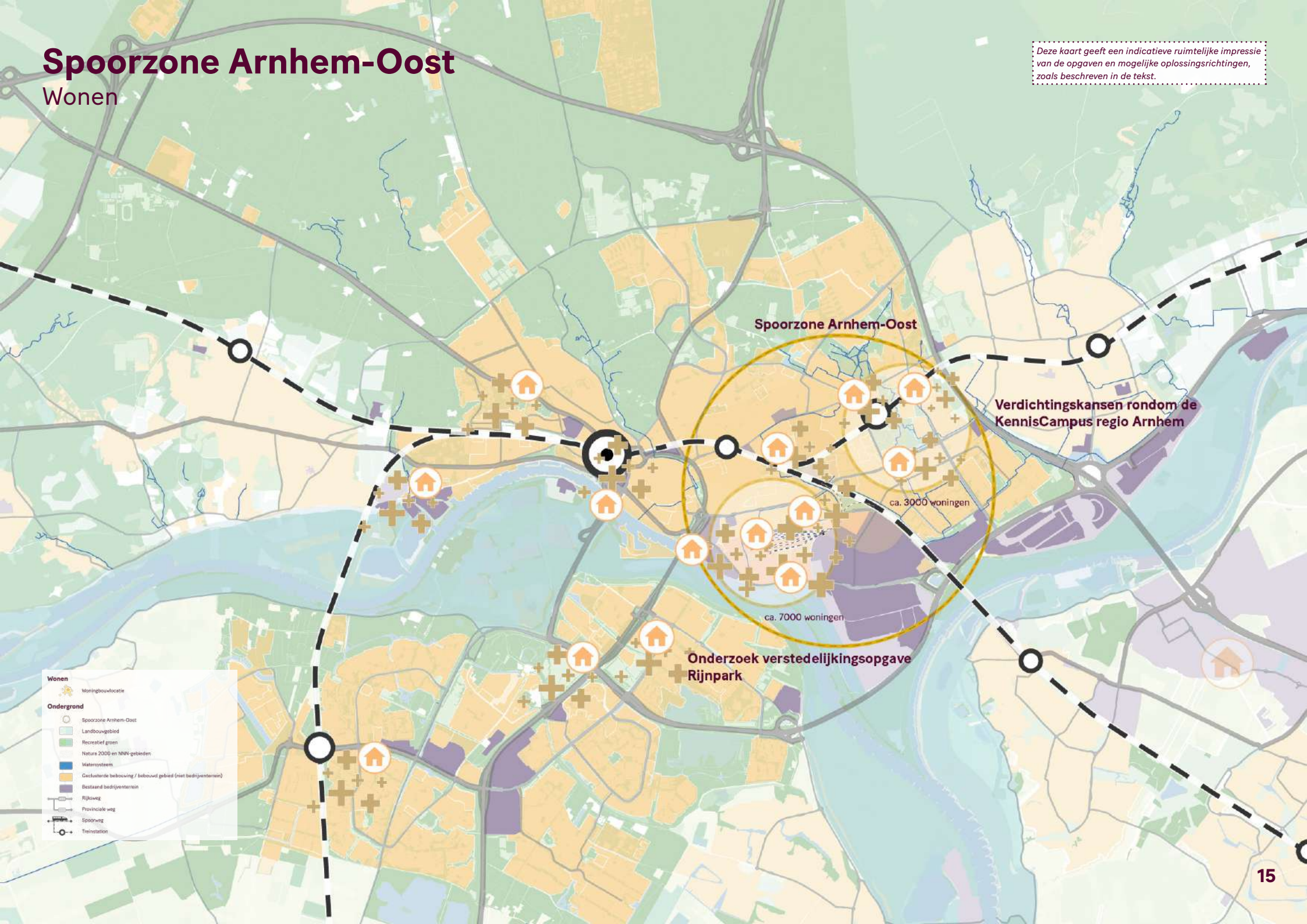
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Spoorzone Arnhem-Oost

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Zuid

Provincie Gelderland, Provincie Utrecht, Waterschappen,
gemeenten Ede, Renswoude, Rhenen, Veenendaal en Wageningen

Positionering van het sleutelgebied in de Groene Metropool

Foodvalley-Zuid is een stedelijk gebied met een grote verscheidenheid aan woon- en werkmilieus rondom het landschap van het Binnenveld. Daarnaast is Foodvalley-Zuid omzoomd door vier grote waardevolle landschappen: de Veluwe, de Gelderse Vallei, de Utrechtse Heuvelrug en het Rivierengebied. De kernen (dorpen, kleine en middelgrote steden) in Foodvalley-Zuid hebben elk hun eigen identiteit, gevormd door samen ruim 200.000 inwoners en kennen gezamenlijk een aantrekkelijke, sterker wordende stedelijkheid. Het Valleikanaal met de Grebbelinie vormt als groenblauwe ruggengraat een doorgaande natte verbinding, de kernen worden gescheiden door groene buffers. Het gebied vormt, als polycentrisch stedelijk weefsel een onderscheidende agglomeratie binnen de Groene Metropool; een centrale stad ontbreekt. Het sleutelgebied ontleent zijn naam aan de Agrifoodsector die vooral zichtbaar is door innovatieve en kennisgerichte instellingen en bedrijven rondom Wageningen Universiteit & Research (WUR) en manifesteert zich de komende jaren ook op het Food Innovation District in Ede en langs de A12 (ICT-Campus en Food & Businesspark).

De centrale ligging tussen de Randstad en Arnhem-Nijmegen en de nabijheid van groen en landschap maakt dit sleutelgebied tot een zeer aantrekkelijk woongebied. Door de goede bereikbaarheid over water en via spoor en snelwegen A12 en A30 is het ook een gewild werkgebied. In dit gebied liggen grote kansen en uitdagingen om een schaalsprong te maken. Meer landschap, meer economische betekenis en meer stad, waarbij maximaal gebruik kan worden gemaakt van de ligging aan de A12-corridor met twee Intercitystations (Veenendaal-De Klomp en Ede-Wageningen).

Het gebied ligt zowel in de provincie Utrecht als de provincie Gelderland.

Integrale onderzoeksvraag

We realiseren in Foodvalley-Zuid een forse groei aan woningen (ruim 25% meer dan de huidige voorraad) en arbeidsplaatsen, waarbij we het vestigingsklimaat voor het kenniscluster Agrifood versterken. Hierbij koesteren we onze identiteit en versterken we de ecologische en landschappelijke kwaliteiten in het gebied. Dit geeft de volgende abstracte integrale onderzoeksvragen, die we vervolgens per opgave verder duiden:

- Welke beleids- en locatiekeuzes moeten we hiervoor gezamenlijk maken?
- Wanneer bundelen we investeringen in gebiedsontwikkeling (rood en groen) en infrastructurele projecten?
- Welke kennis is nodig om tot deze keuzes te komen?
- Wat is nodig, ambtelijk en bestuurlijk, om met vier gemeenten, twee provincies en het waterschap te werken aan een samenhangende ruimtelijke aanpak? En hoe verbinden we kansen en opgaven op een slimme manier met elkaar?

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Vooraf is het belangrijk om te constateren dat de opgaven onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Ook de oplossingen horen dus integraal bij elkaar. Bijvoorbeeld: zonder versterking van de OV-mobiliteit is het realiseren van het grote aantal woningen niet haalbaar.

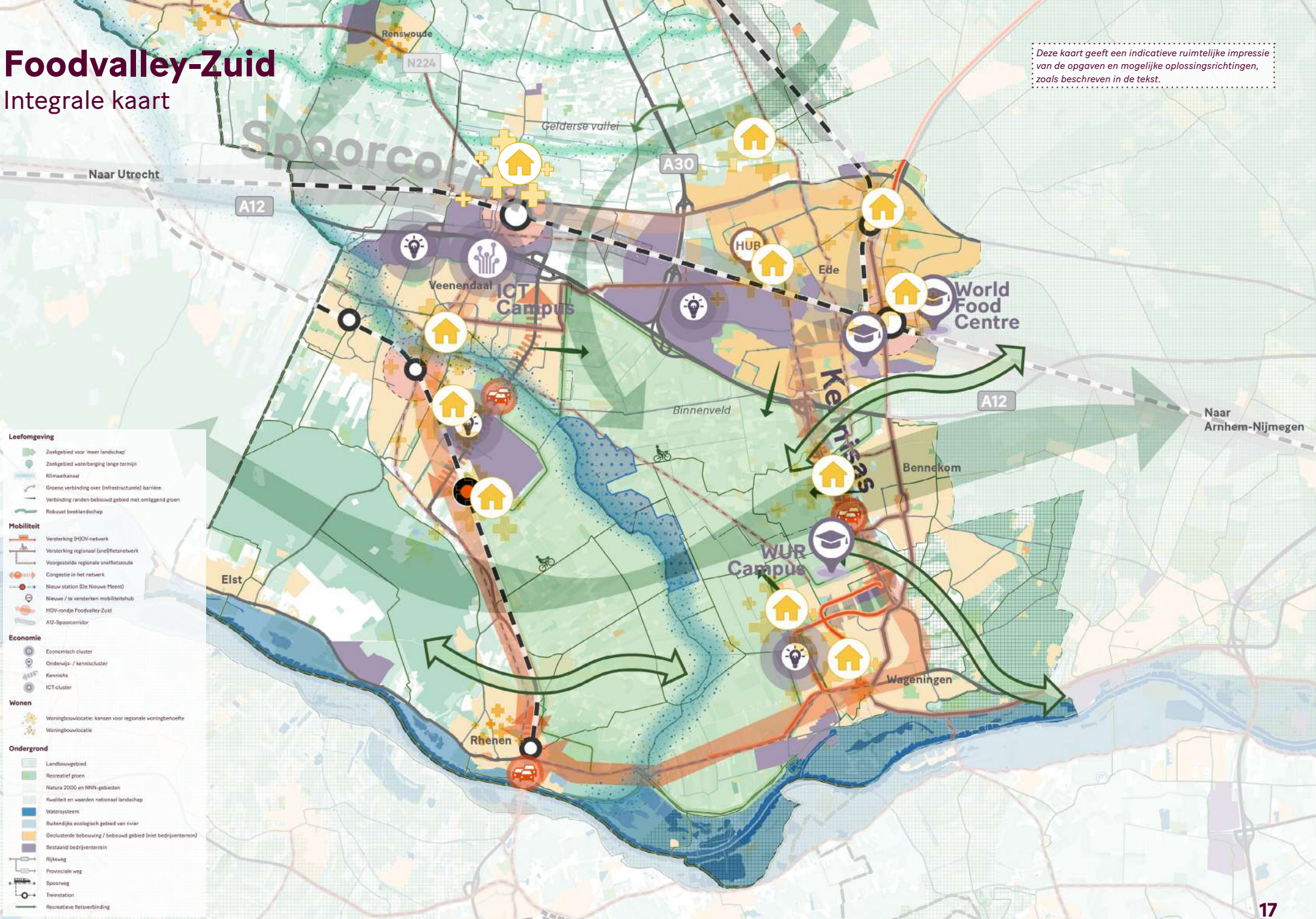
Leefomgeving

Het Binnenveld, als groenblauw hart van het bestaande stedelijk gebied, kent een belangrijke natuur, water- en landbouwidentiteit. Het gebied is daarnaast een belangrijk recreatief uitloopgebied voor de kernen rondom. De randen van het Binnenveld spelen een belangrijke rol in het beter verbinden van stedelijk gebied en landelijk gebied, waarbij het verbeteren van de aantrekkelijkheid van die randen noodzakelijk is. Daarnaast vermindert een aantrekkelijke buitenrand van de

Foodvalley-Zuid

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

stedelijke ring (met name de Gelderse Vallei en de Utrechtse Heuvelrug) van recreatiedruk op de aanwezige natuurgebieden (Rijntakken, Binnenveld en Veluwe), met name wanneer dagrecreatie wordt toegevoegd. De natuur, specifiek voor de uitwisseling van soorten, is gebaat bij een versterking van stevige verbindingen tussen het Binnenveld en de omliggende landschappen en natuurwaarden. Ook het versterken van de natuurwaarden – en bijdragen aan hydrologisch herstel – in het overgangsgebied rondom de Binnenveldse Hooilanden is een opgave. Daarnaast is een toename van de biodiversiteit van belang. Voor de aanwezige landbouw ligt er een opgave om te ontwikkelen richting een meer natuurinclusieve, circulaire landbouw met een duurzaam verdienmodel. De precieze opgave en ontwikkeling verschilt per deelsector. Daarnaast ligt er een opgave op het gebied van stikstof, zowel op het gebied van de stikstofdepositie op de Hellen en de Binnenveldse Hooilanden als een vermindering van de stikstofemissie in het gebied om ook de depositie op de Natura2000-gebieden Veluwe en Rijntakken terug te brengen.

"Meer landschap" kan net zoals "meer stad" op meerdere manieren worden gerealiseerd. Meer is het toevoegen van structureel groen en blauw (Deltaplan Biodiversiteit), maar ook het versterken van de kwaliteit en een toename van de biodiversiteit , en ook het beter bereikbaar en toegankelijk maken van het landschap. Het realiseren van voldoende groen uitloopgebied is sterk verbonden met de woonopgave, ook vanwege de focus op een gezonde leefomgeving. Verschillende gebieden zijn hiervoor interessant, zowel het landelijke gebied ten noorden van de A12 als ook het Binnenveld. Met name het Binnenveld kan nog meer toegankelijk worden gemaakt om zo te gaan functioneren als landschapspark met daarbinnen de bescherming van waardevolle natuurgebieden. Aan de noordzijde van het gebied wordt deze ruimte en inrichting mede gevormd door de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Hiervoor wordt binnen Foodvalley het regionaal programma landelijk gebied ontwikkeld. Binnen de bouwsteen Leefomgeving is het daarnaast een belangrijk doel om in het groenblauw raamwerk van bestaand stedelijk gebied de groene en klimaatadaptieve inrichting te vergroten en te versterken.

Wonen

De huidige opzet van de kernen is veelal ruim, zodat er bij stedelijke transformatie goede kansen zijn voor verdichting en het toevoegen van woningen. Tegelijkertijd moet een nieuwe balans gevonden worden in een meer stedelijk karakter (verdicht en gemengde milieus) en groen wonen. Het toevoegen van nieuwe woningen draagt bij aan een kwalitatief en kwantitatief evenwicht op de woningmarkt, waarbij vooral wordt ingespeeld op de woningbehoefte van mensen met een binding met onze regio. Dit sleutelgebied is bijzonder doordat het bestaat uit kernen die verschillen qua omvang en samenstelling. Een schaalsprong binnen de bestaande kernen is nodig, maar de totale woningbouwopgave is zo fors, dat het tegelijkertijd vraagt om uitbreidingslocaties. Hierbij is het de uitdaging deze zo goed mogelijk binnen de principes van de strategie te ontwikkelen.

Om de vraag naar circa 28.500 nieuwe duurzame woningen in dit sleutelgebied te accommoderen, wordt in de Verstedelijkingsstrategie fors ingezet op zowel verdichting rondom stations en centra, als op transformatie van bestaande verouderde bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Op dit moment is voor circa 18.500 woningen aan planvoorraad verspreid over de periode 2022-2040 gecreëerd in de bestaande kernen. Hierdoor resteert nog een opgave van circa 10.000 woningen in nieuwe uitbreidingslocaties. Het grootste knelpunt is dat de vraag vooral tot en met 2030 hoog is, terwijl het aanbod achterblijft. In de periode 2020-2030 is dan ook een fors plantekort. Het is dan ook van belang om uiterlijk in 2023 de locatiekeuzes af te ronden en de benodigde randvoorwaarden in te vullen, zodat de benodigde planvoorraad zo snel mogelijk op niveau komt.

Mobiliteit

Een cultuuromslag in mobiliteitsgedrag is randvoorwaardelijk voor de ambities uit het verstedelijkingsconcept. We voegen fors ruimtelijk programma toe tot 2040 met groei van het aantal verplaatsingen tot gevolg. Daardoor zal er binnen én van en naar Foodvalley-Zuid relatief gezien

vaker dan nu gebruik gemaakt gaan worden van de fiets, het openbaar vervoer of andere vormen van slimme en schone mobiliteit. Bij elke woning een auto voor de deur is zeker bij inbreiding niet meer realistisch én nodig. Gezien de huidige situatie, waar automobiliteit nog een goed en regelmatig noodzakelijk alternatief is, is dit een forse opgave. We zetten in op het behouden en waar mogelijk versterken van onze goede positie op diverse landelijke netwerken (spoor en weg). Voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat willen we de meerwaarde onderzoeken van een Hoogwaardige OV-ontsluiting rondom het Binnenveld voor zowel wonen, werken als recreëren. Dit vraagt om een nadere verkenning, maar bovenal grensontkennende samenwerking. Ter illustratie: op dit moment zijn er drie concessiehouders actief in dit sleutelgebied. Om de verstedelijkingsopgave te realiseren zetten we in op meer locaties waar duurzame mobiliteitskeuzes gemaakt kunnen worden. We onderzoeken daarom de ontwikkeling van fietsverbindingen, (de goede aansluitingen op) hoogwaardig OV en stationslocaties/hubs inclusief deelmobiliteitsvormen en mobiliteitsmanagement. Dit doen we in relatie tot bestaande bebouwde omgeving, inbreiding- en transformatie locaties en uitbreidingslocatie. Daarbij halen we uiteraard input uit eerder opgedane kennis vanuit uitgevoerde studies én we verbinden met lopende studies zoals de A12 Spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens. Voor die (inter)nationale corridor wordt in het BO MIRT najaar 2022 het eindbeeld vastgesteld. Waarbij het van belang is de verstedelijkingsopgave integraal mee te nemen.

De multimodale mobiliteitsverbinding tussen de verschillende kernen, maar ook bijvoorbeeld richting Foodvalley-Noord via de Valleilijn zou moeten leiden tot een minder stijgende of zelfs lagere automobiliteit en een hogere omgevingskwaliteit, zowel ruimtelijk als qua gezondheid. In het Binnenveld en omliggende kernen leidt dit tot het terugdringen van ongewenste (auto)mobiliteit dat ten gunste komt aan de natuur en de recreant. Voor verschillende bestaande knelpunten, zoals de aanpak van de N233 onder andere in de richting A15 (waaronder Rijnbrug Rhenen), zijn infrastructurele oplossingen een voorwaarde voor de bereikbaarheid van de bestaande en nieuwe woningen en voorzieningen.

Economie
De economische focus van Foodvalley-Zuid ligt bij de Agrifoodsector en de ICT-sector. Bij locatieontwikkeling dient de kracht van de ICT Campus in Veenendaal, de Kennisas met de Wageningse campussen WUR en BSPW en het Food Innovation District in Ede (WFC) benut en versterkt te worden voor het realiseren van een goed vestigingsklimaat. Dit geldt zowel voor inwoners als bedrijven/organisaties. Het primaire ontwikkelgebied voor de innovatieve Foodsector zien we als een strook langs de Kennisas Ede-Wageningen. Regio Foodvalley richt zich hierbij vooral op innovaties en verduurzaming van de Foodsector. Ter versterking van het ecosysteem is er een onderzoeksvraag naar nieuwe werklocaties (kwantitatief én kwalitatief), optimale benutting van bestaande werklocaties en het uitvinden van nieuwe vormen van woon-werkmilieus, die relevant zijn voor dit sleutelgebied. Gezien de grote ruimtevraag voor woon- en werklocaties zijn er opgaven en randvoorwaarden voor het intensiveren en transformeren. Intensivering is belangrijk, zowel voor de kenniscampussen in de innovatieve Foodsector en de ICT, maar ook voor het regionale ondernemerschap. Hierbij wordt gewerkt met een stevig en complementair profiel per bedrijventerrein en kenniscampus.

Transformatie vraagt in onze strategie om specifieke aandacht. Om transformatie naar gemengde woon-werkgebieden mogelijk te maken is het noodzakelijk om deze opgave prioriteit te geven en (boven)regionaal afspraken te maken. Enkele industriële vestigingslocaties, met als aandachtspunt de zware categorie bedrijvigheid en havengebonden bedrijvigheid, zijn van regionaal belang. Op sommige locaties is sprake van overlast en beperkt dit de inbreidingsmogelijkheden voor wonen. Daar zal per locatie een afweging gemaakt moeten worden in hoeverre verplaatsen noodzakelijk en mogelijk is, want uitplaatsen kan lokaal een positieve impact op de leefomgeving hebben, maar regionaal kan die impact anders zijn. Daarbij is van belang dat er voor deze bedrijvigheid voldoende alternatieve vestigingslocaties worden gevonden in, dan wel buiten deze regio bijvoorbeeld in Foodvalley-

Noord. Schuifruimte is cruciaal om deze beweging mogelijk te maken en ook om werkgelegenheid in de regio vast te houden dan wel te versterken.

Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en de onderzoeksagenda
De komende periode is gericht op het scherp formuleren van onderzoeksvragen, het uitvoeren van onderzoeken en daarmee verder in beeld brengen van afhankelijkheden en waar nodig oplossingsrichtingen. Daarnaast wordt de samenwerking verdiept, zodat we de strategische afstemming doorontwikkelen en naar een hoger niveau brengen, maar ook de gezamenlijke realisatie soepeler gaat lopen en in een hogere versnelling. Dit alles ten dienste van de forse gezamenlijke ambities en doelen naar 2040. Concreet gaat het dan over:

1. We verkennen per grote kern de mogelijkheden voor en de gewenste mate van verdichting.
In Foodvalley-Zuid moet sprake blijven van een ontspannen groene leefomgeving met een menselijke maat, waar door nieuwe stedelijkheid, meer mensen van kunnen genieten. Bij inbreidingslocaties staat de betaalbaarheid onder druk. We brengen de noodzakelijk financiële ondersteuning in kaart.

2. We maken het komende jaar (gekoppeld aan ruimtelijke puzzels) een afweging op welke wijze de zoekrichtingen voor uitbreidingslocaties worden ingezet.
Om de plancapaciteit tot 2040 op orde te krijgen is het nodig dat we voor de locaties westrand Wageningen, Kennisas, Kernhem Noord, gebied rondom station Veenendaal De Klomp en Veenendaal-zuid/Rhenen Noord onderbouwen op welke wijze deze locaties een bijdrage kunnen leveren. Hierbij worden ook mogelijke woonprogramma's per locatie getest. Deze afweging gebeurt aan de hand van scenario's, kijkend naar de ontwerpprincipes zoals bouwen bij bestaande OV-knooppunten en waarbij het groen blauwe raamwerk leidend is. Kortom de onderstaande onderzoeksvragen worden hier integraal bij betrokken.

3. We brengen gezamenlijk de randvoorwaarden vanuit het groenblauwe raamwerk (in het bijzonder het natuurlijke watersysteem) in kaart.
Klimaatadaptatie en het goed omgaan met de natuurlijke watersystemen vraagt in dit sleutelgebied op veel locaties maatwerk. Dit komt door de relatief lage ligging van het hele gebied en de grote lokale verschillen in het watersysteem. De Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug hebben veel impact. Concreet betekent dit dat met name bij uitbreiding er bij verstedelijken op een goede manier rekening gehouden moet worden met het natuurlijke bodem- en watersysteem. Tevens wordt hierbij de koppeling gemaakt met de versterking van het groen en landschap en daarmee Groen Groeit Mee.

4. We stellen in het gebiedsproces Binnenveld gezamenlijk een gebiedsvisie op.
Voor het Binnenveld zelf zijn de landelijke opgaven vanuit het NPLG richtinggevend, voor stikstofopgave en natuurherstel én voor het faciliteren van ruimtelijke ontwikkelingen voor de randen van de Binnenveld zijn de uitkomsten van de locatiekeuzes/uitbreidingslocatie woningbouw richtinggevend. Met keuzes om de druk op dit gebied niet te veel op te voeren en met afspraken om de contouren gezamenlijk te definiëren en te bewaken. Uiteraard gaat de visie ook over ruimte voor andere thema's zoals recreatie, mobiliteit en de energietransitie.

5. We onderzoeken noodzakelijke multimodale mobiliteitsoplossingen voor de toename van het aantal verplaatsingen tot 2040 op korte, middellange en lange termijn.
Voor de autonome groei in mobiliteit aangevuld met de groeiende mobiliteitsvraag als gevolg van het toe te voegen ruimtelijk programma, onderbouwen we onder andere het noodzakelijke hoogwaardig stedelijk OV, het spoor (inclusief stationsbehoefte), fietsverbindingen en het onderliggende wegennet, gedifferentieerd in tijd. Hiervoor kennen we specifiek op de A12 spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens reeds een samenwerking onder regie van het Rijk, waarbij wordt gekeken naar een goede uitwerking van de spoorinfrastructuur en bedieningen van de stations, die voldoende aansluit op de bestaande stedelijkheid en de grote woningbouwopgave en

economische ontwikkelingen in dit sleutelgebied. Voor de overige multimodale opgaven onderzoeken we in ieder geval:

- De multimodale ring Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal;
- Fietsverbindingen door het Binnenveld;
- Zuidelijke ontsluiting Foodvalley (inclusief Rijnbrug).
- De randvoorwaardelijke mobiliteitsoplossingen rond de potentiële multimodale hub Ede West en de Nieuwe Meent (Veenendaal-Zuid/Rhenen-Noord, conform toekomstbeeld OV2040 inclusief treinontsluiting) om invulling te kunnen geven aan de totale verstedelijkingsopgave. Belangrijke input daarvoor zijn de keuzes in tijd en ruimte die in de periode tot 2040 worden gemaakt. Des te meer duidelijkheid op die keuzes ontstaat naar 2040 toe, des te scherper het beeld kan worden van nut en noodzaak van (multimodale) mobiliteitsoplossingen op deze locatie. In de periode tot 2040 kan het dus nodig zijn het onderzoek naar de randvoorwaardelijke mobiliteitsoplossingen bij te stellen of te herzien wanneer er fundamentele ruimtelijke keuzes worden gemaakt of bijgesteld.

Daarnaast wordt verkend of een aanpak op volgende onderwerpen noodzakelijk is:

- Versterking deelmobiliteit/ mobiliteitsmanagement
- Verbindingen naar het noorden; Valleilijn, A30 en N224). Voor de Valleilijn kunnen we gebruik maken van bestaande onderzoeksresultaten en zal nieuwe onderzoek zich naar verwachting met name focussen op vervoerwaarden in relatie tot de bouwplannen.

6. We onderzoeken de economie van de toekomst voor Foodvalley Zuid
Op dit moment loopt het onderzoek naar de toekomst van de economie in Foodvalley en moet eind 2022 gereed zijn. Aan de hand hiervan wordt een kwantificering van de benodigde ruimte voor economie gemaakt. De bestaande prognoses uit het regionaal programmeren laten al zien dat er, naast de reeds bekende zoeklocatie, behoefte is aan uitbreidingslocaties, met name voor kennisintensieve bedrijvigheid en gewenste uitplaatsingen. De genoemde potentiële locaties bij de onderzoeksvraag voor uitbreiding van woningbouw kunnen mogelijk ook bijdragen aan het vinden van de benodigde ruimte. Hierbij is bijvoorbeeld te denken aan de kennisas. Dit geldt ook voor intensivering op bestaande bedrijventerreinen. Voor dit laatste wordt verkend wat hiervoor nodig is en ook wat hierin een reële ambitie is.

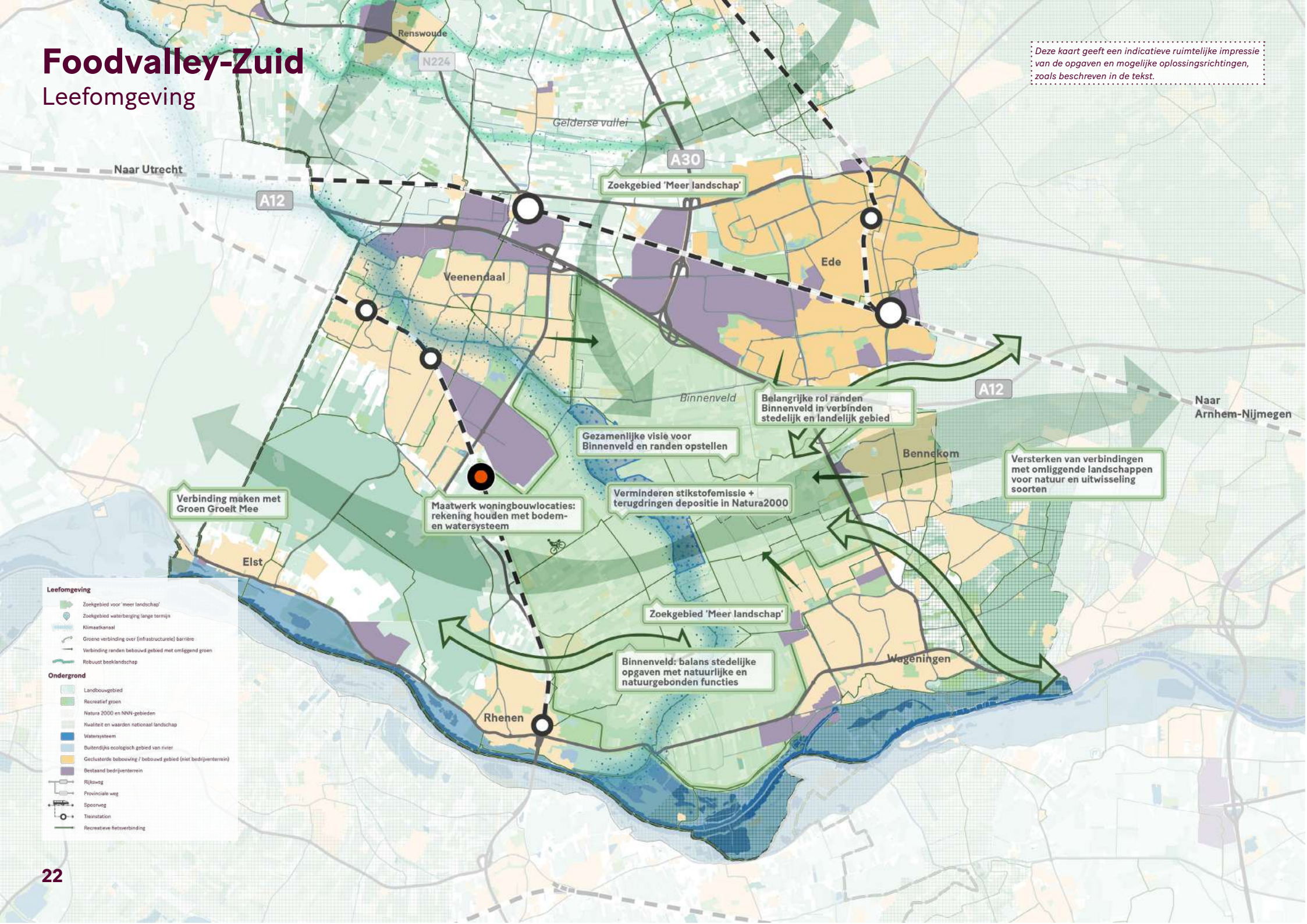
7. We onderzoeken de relatie/randvoorwaarden tussen verstedelijkingskeuzes en assets / nutsverbindingen.
Zowel bestaand als toe te voegen ruimtelijk programma vraagt een goede ontsluiting op bestaande en nieuw te realiseren infrastructuurnetwerken zoals het Elektriciteitsnetwerk inclusief opwek en teruglevering, zuivering en rioolcapaciteit. Waar liggen de opgave in deze huidige infrastructuur en wat is daarvoor nodig? Waar liggen de kansen (of minste beperkingen) voor uitbreiding van die infrastructuur, welk ruimtebeslag vragen deze voorzieningen en hoe is dat in te passen in het landschap (hier wordt de koppeling met de RES 2.0 gelegd)? Wat is de relatie tussen de locatie van die soort voorzieningen en de locatie van toe te voegen ruimtelijke programma?

8. We werken de onderlinge vorm van bestuurlijke samenwerking uit.
We moeten meer over bestuurlijke grenzen gaan werken en daarbij de mogelijkheden en effecten van het werken met (ontschotte) gebiedsbudgetten onderzoeken ten opzichte van de huidige veelal sectorale budgetten. Onderdeel daarvan is ook welke instrumenten en ondersteuning er dan nodig zijn. We weten dat op dit moment capaciteit en expertise een knelpunt is, maar ook het kunnen beschikken over voldoende middelen en de inzet van juridisch grondinstrumentarium kan worden versterkt; hoe gaan we daar in de toekomst mee om? Het maken van samenwerkingsafspraken, zie bijvoorbeeld bij economie, is dan cruciaal. Tot slot onderbouwen we hoe door samen te werken tussen de gemeenten, andere overheden en andere organisaties schaalvoordelen en daarmee versnellingsmogelijkheden kunnen worden gecreëerd.

Foodvalley-Zuid

Leefomgeving

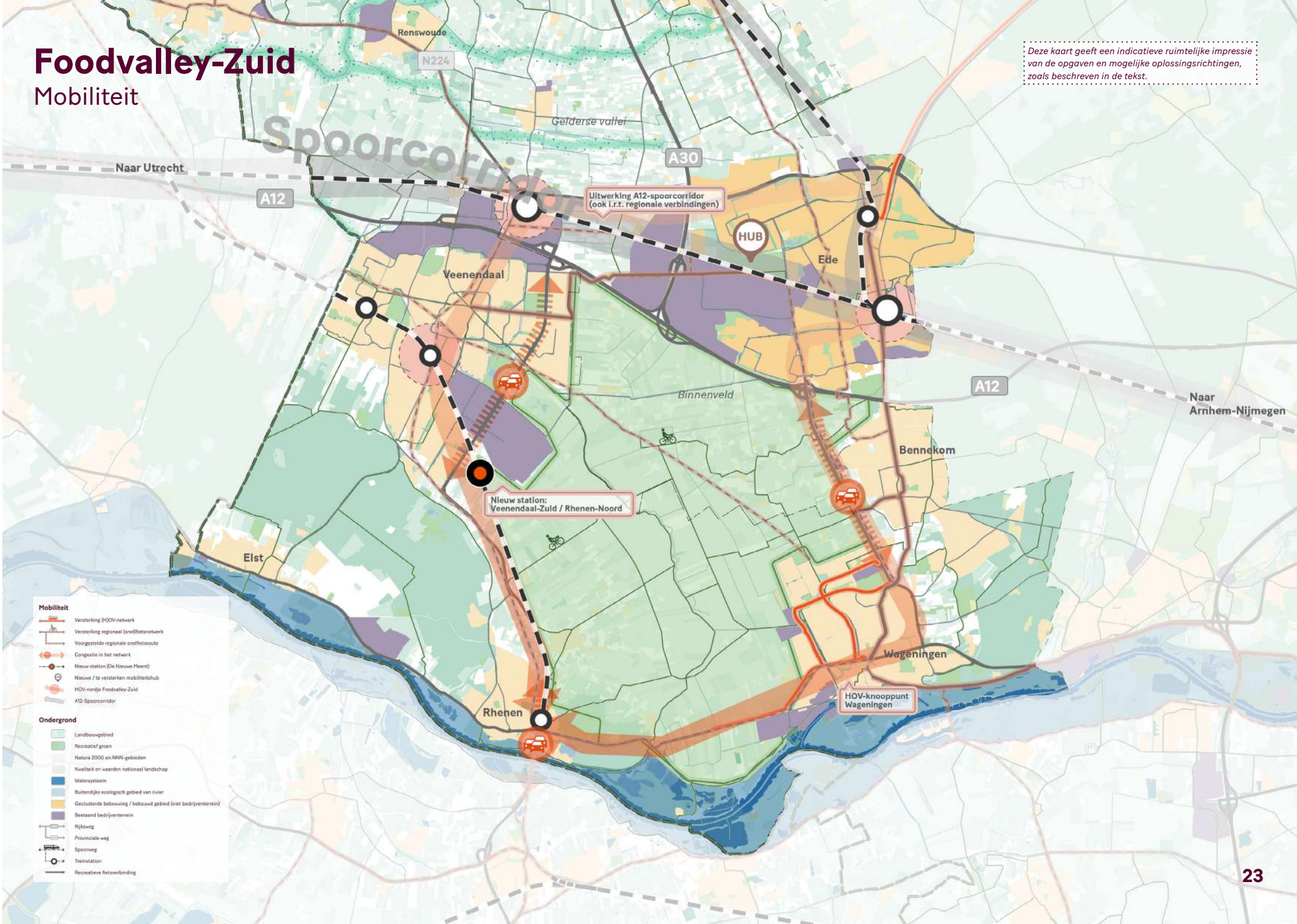
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Zuid

Mobiliteit

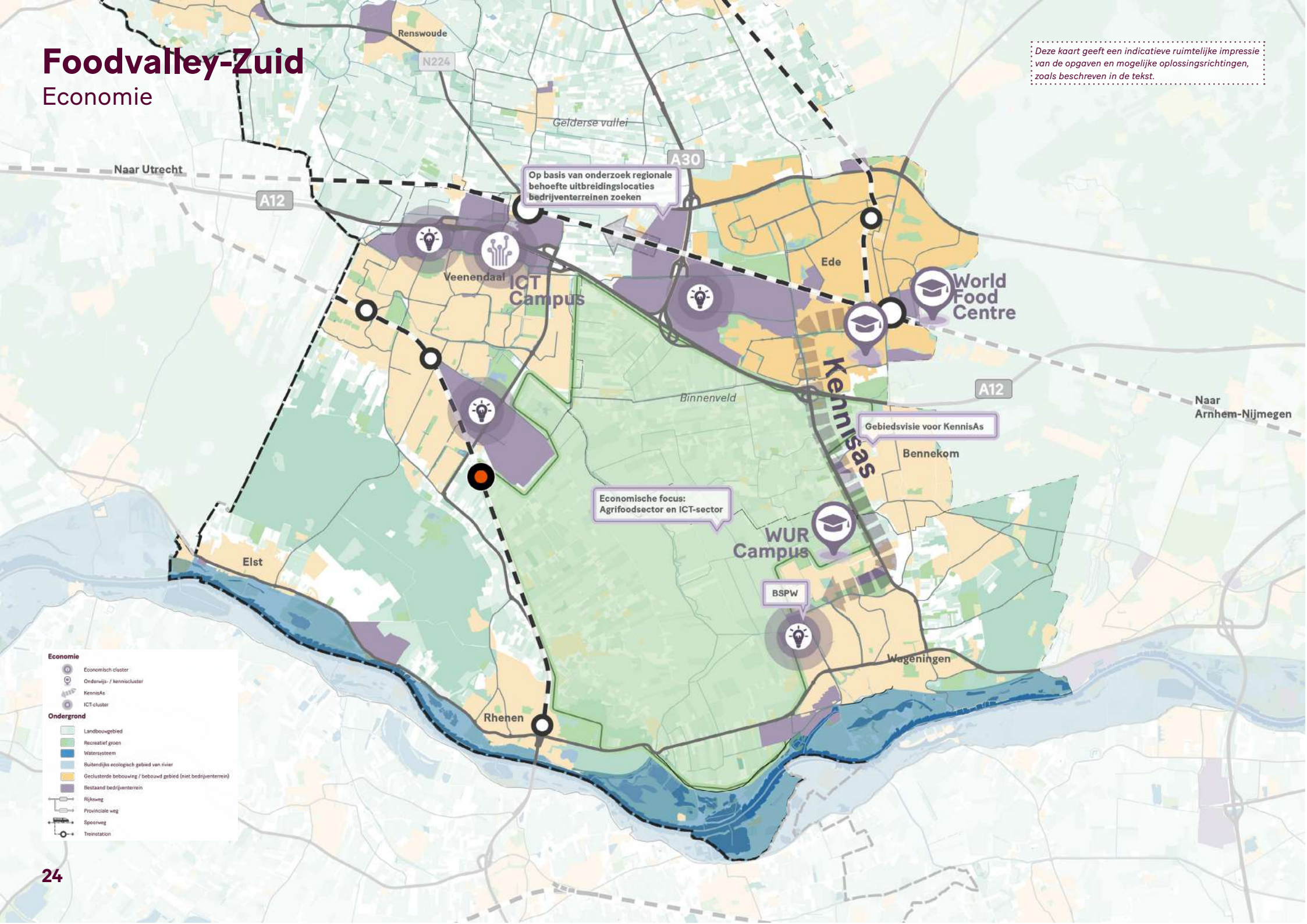
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Zuid

Economie

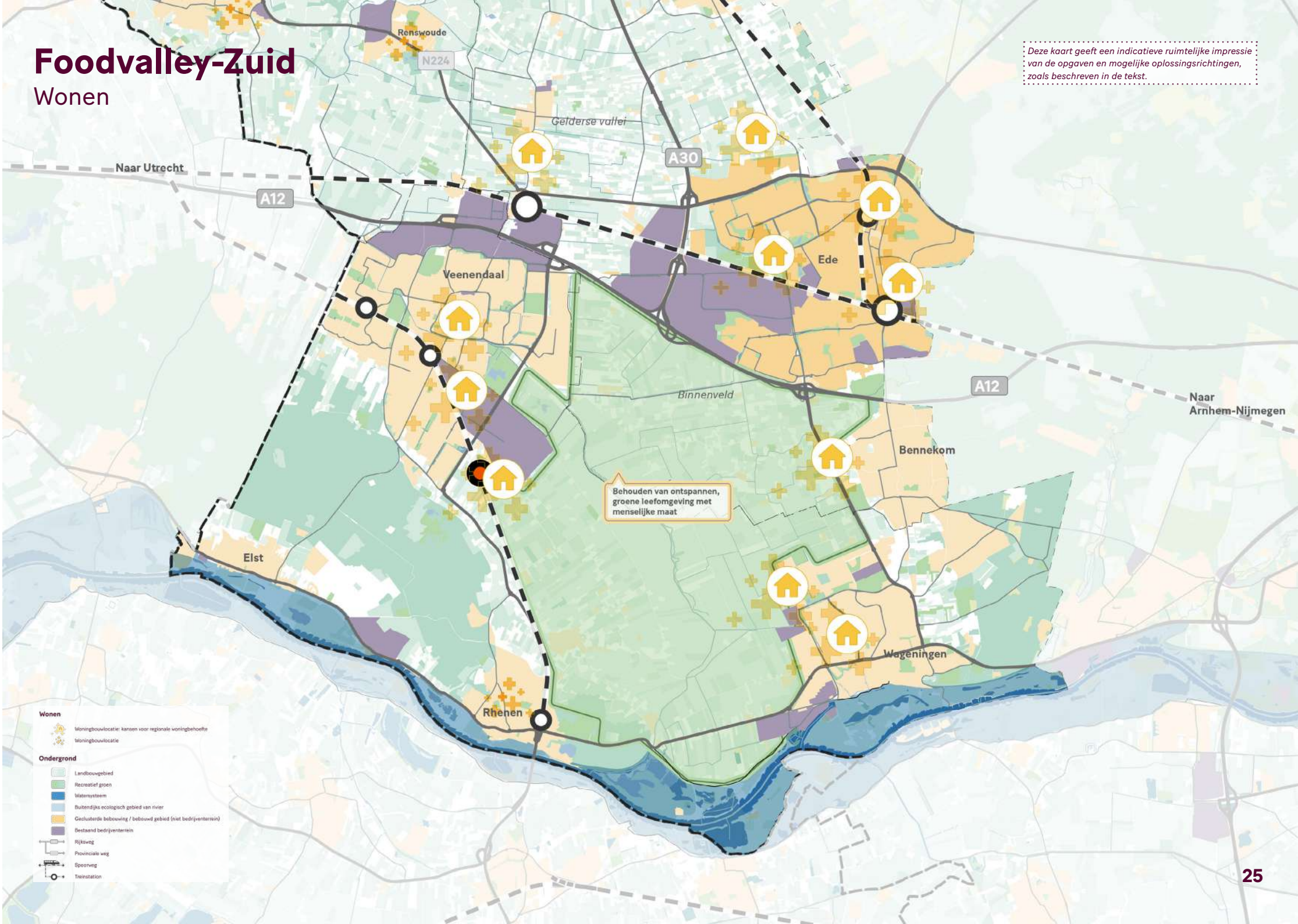
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Zuid

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Nijmegen-West

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten Nijmegen, Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Wijchen

Positionering van het sleutelgebied in de Groene Metropool

Nijmegen en omgeving is één van de 'polycentrische polen' in de Verstedelijkingsstrategie. De ambitie van de regio is zich nog verder te ontwikkelen als Groene Metropoolregio van nationale én internationale betekenis, als circulaire topregio van ons land en Europa. Nijmegen speelt hierin een sleutelrol. De verwevenheid van wonen, werken en voorzieningen (o.a. kennisinstellingen) moet zorgen voor een ondernemend en innovatief ecosysteem voor het MKB en (inter)nationale onderscheidenheid op de clusters Health & High Tech. Door de goede verbinding met de andere polen en met de kernen om Nijmegen heen ontstaat een stevig netwerk. In Nijmegen-West bevinden zich de belangrijke binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen in het kader van de NOVI en de Woondeal: het Stationsgebied en de Kanaalzone-Zuid. Beide ontwikkelingen die onderdeel uitmaken van de verstedelijkingscorridor Nijmegen-Beuningen-Wijchen-Malden dragen tot 2040 bij aan een toename van 15.000 woningen en de groei van een gelijk aantal extra banen. Het sleutelgebied Nijmegen-West omhelst de binnenstedelijke ontwikkeling in de stad Nijmegen en de randvoorwaardelijke opgaven die hier voor nodig zijn op het gebied van mobiliteit, wonen, leefomgeving en economie.

Belangrijkste integrale onderzoeksvraag m.b.t. 'Meer landschap, meer stad'

In de Verstedelijkingsstrategie streven we ernaar om deze groei binnen de huidige stad te laten plaatsvinden. Het mes snijdt op deze manier aan twee kanten, want zo kan er ook werk gemaakt worden van de ambitie om het landschap te versterken. Met de groei en verdichting in de stad willen we ook het voorzieningenniveau versterken. Een belangrijke uitdaging daarbij is het bereikbaar houden van de stad. Door functiemenging en slimme combinaties blijft de stad (en de omliggende regio) aantrekkelijk om te wonen, werken en verblijven. Het groen komt van buiten de stad als aders de stad in. Op regionaal en (inter)nationaal schaalniveau zijn de binnenstad, de Novio Tech Campus en Campus Heyendaal belangrijke economische dragers en bieden ze kansen voor innovatie en groei van werkgelegenheid.

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Leefomgeving

We gaan de stad verdichten en het ruimtegebruik intensiveren. De kwaliteit van de groenblauwe structuren en groengebieden in de stad wordt hierdoor steeds belangrijker voor bewoners en bezoekers van de stad. Door het natuurlijk systeem robuuster te maken kunnen we de negatieve effecten van klimaatverandering minimaliseren. Samenwerking tussen de gemeenten Heumen, Wijchen, Beuningen en Nijmegen kan in de zone ten westen van de A73 leiden tot een tweetal metropolitane landschapsparken en biedt bewoners een aantrekkelijk uitloopgebied. Het gaat om het gebied tussen Beuningen en Nijmegen en tussen Malden/Heumen en Nijmegen. Tevens bieden deze parken ruimte voor biodiversiteit in combinatie met energieopwekking en kunnen we de gevolgen van de klimaatverandering opvangen. Er ontstaat een aantrekkelijke groene verbinding die zich uitstrekt tussen de bossen in Berg en Dal via de Overasseltse en Hatertse vennen in Heumen tot aan de Waaluiterwaarden tussen Weurt en Beuningen.

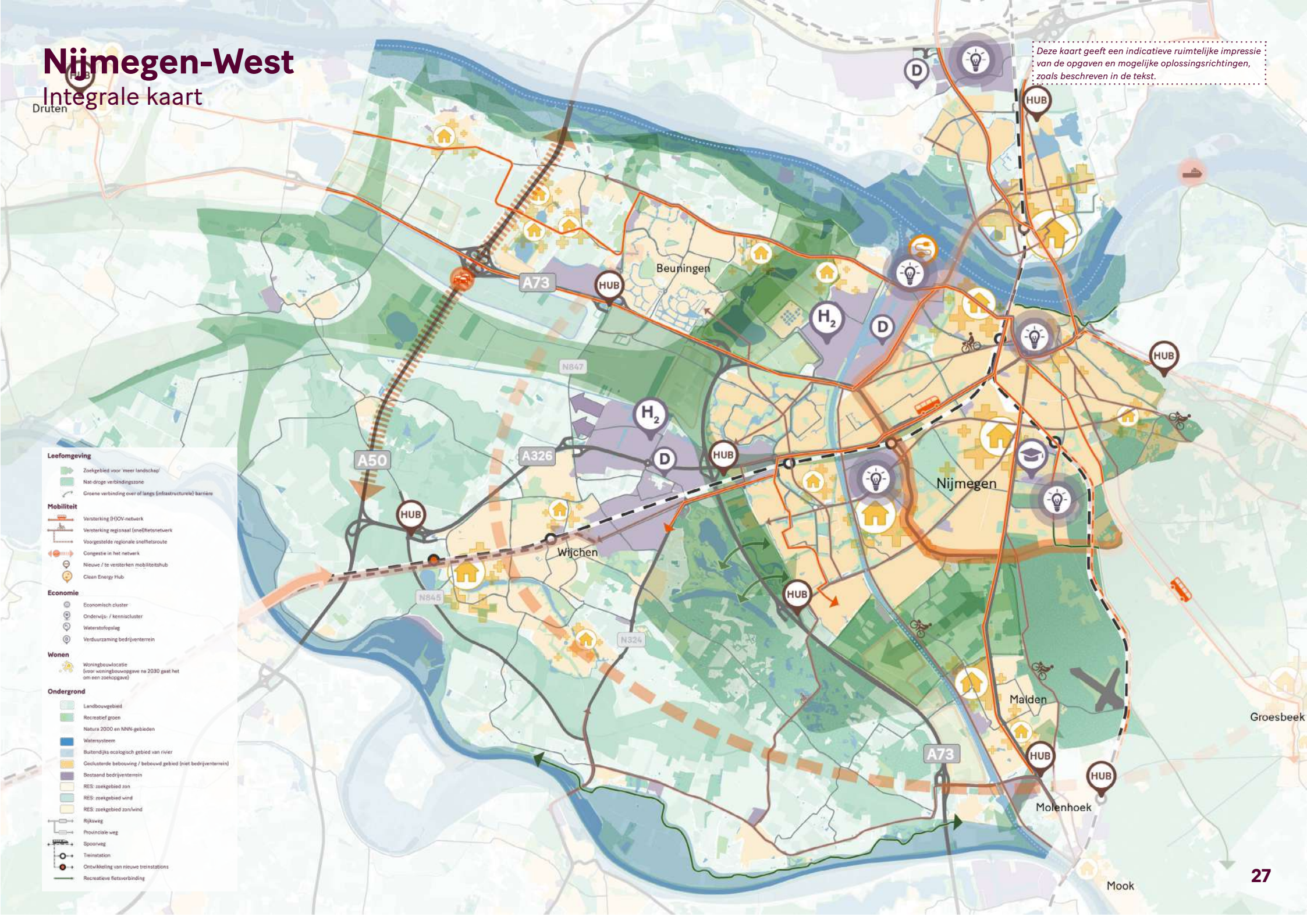
Wonen

Nijmegen bouwt tot 2030 in de Waalsprong nog 6.000 woningen en in het Waalfront 1.500 woningen. In totaal realiseren we rondom het station en in de binnenstad circa 3.000 nieuwe woningen. In de Kanaalzone-Zuid is ruimte voor 6.000 woningen die in een periode van zo'n 15 jaar worden gebouwd. In de wijken rondom het kanaal en in de rest van de stad is er nog capaciteit voor ongeveer 4.500-7.000 woningen. Het aandeel betaalbare woningen dat we realiseren is circa 65%, verdeeld over sociale en middeldure

Nijmegen-West

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

huur en betaalbare koop. De grootte van de ontwikkelgebieden biedt kansen voor combinaties tussen wonen en werken. Elk gebied heeft zijn eigen karakteristieken en kwaliteiten hetgeen kansen biedt voor verschillende vormen woon-werk- en werk-woonmilieus.
Cruciaal is de transformatie van de gebieden Centrum / Stationsgebied/ Waalfront en Kanaalzone-Zuid. Hier zal een transformatie plaatsvinden naar wonen en werken en wordt een vitaal stadsdeel gebouwd dat zorgt dat aanwezige barrières worden geslecht. Binnen de groeiopgave wordt gewerkt aan gemengde wijken met een goede mix van woningtypen en woonvormen die passen bij de leefwijzen en behoeften van mensen. De Kanaalzone-Zuid biedt naast een flinke toevoeging aan de woningvoorraad ook kansen om een stap te zetten naar meer vitaal en verbonden Nijmegen-West. In Winkelsteeg is met de bouw van 500 tijdelijke woningen een langjarige gebiedstransformatie met onder meer 4.000 woningen gestart. Naast de nieuwe plekken voor woningbouw, versterken we de wijken rondom het kanaal met voorzieningen en werkfuncties (Neerbosch-Oost, Lindenholt, Dukenburg, Hatert). Dit gebeurt vooral in het stadsdeel Dukenburg. Een stadsdeel met wijken uit de jaren '60 en '70, waarbij vraagstukken spelen op het gebied van leefbaarheid, armoede en gezondheid, en de toekomstbestendigheid van de fysieke inrichting.

Mobiliteit
Met een versnelde mobiliteitstransitie borgen we de stedelijke en regionale bereikbaarheid. We streven naar actieve, duurzame en ruimte efficiënte mobiliteit. Nijmegen-West biedt volop ruimte aan voetgangers en fietsers. Met een sterk openbaar vervoer- en fietsnetwerk houden we de stad en regio leefbaar en bereikbaar. De focus ligt op fiets en openbaar vervoer. We werken ook aan het versterken van deelmobiliteit en Mobility as a service (MaaS).
Transitie naar elektrisch rijden is voor Nijmegen een grote uitdaging. Daarnaast willen we hubs ontwikkelen aan de stadsranden, als schakel tussen stedelijke en regionale mobiliteit. We verdichten onze stad vooral rond de openbaar vervoersknopen. Station Nijmegen en station Heyendaal worden gerenoveerd en station Dukenburg is in beeld voor vernieuwing. Het Programma Hoogfrequent Spoorvervoer (PHS) gaat de treinverbinding Schiphol-Nijmegen verbeteren. Om dit mogelijk te maken, is een volledige renovatie van het station Nijmegen Centraal naar een innovatieve hub met een hoge verblijfskwaliteit noodzakelijk. Tegelijkertijd zorgen de elektrificatie van de Maaslijn Nijmegen-Roermond en de renovatie van station Heyendaal voor een betere toestroom naar campus Heyendaal. Op deze stationslocaties (inclusief Station Goffert en station Lent) streven we naar verdichting van wonen, werken, onderwijs en dienstverlening in combinatie met een multimodaal vervoersknooppunt, waarbij we de nadruk leggen op fiets- en OV-gebruik. Vooruitlopend op de verdere verstedelijking wordt onderzocht of er een hoogwaardige openbaar vervoerverbinding naar Druten/ Beuningen gerealiseerd kan worden. Ook andere HOV-corridors verdienen aandacht net als fietsroutes en een aantal andere regionale bereikbaarheidsopgaven.

Economie
De regionale verstedelijkingsopgave biedt kansen voor economische groei. We hebben als stedelijk knooppunt een mooie uitgangspositie met een ondernemend en innovatief ecosysteem voor het MKB en de onderscheidende clusters Health & High Tech. Ook ligt er een uitdaging om het aantal banen in de stad te laten groeien, zodat er voor alle inwoners kansen zijn om te werken. Door in Nijmegen–West te investeren in uitstraling, kwaliteit en ruimte voor bedrijvigheid, werken we aan de economische groei van de stad en de regio. We investeren in de binnenstad, in kwalitatieve en gevarieerde werkmilieus voor het MKB en het versterken van de campussen als dé plek voor innovatie en nieuwe bedrijvigheid in Health en Hightech. De benodigde ruimte voor een goed vestigingsklimaat vinden we door nieuwe werklocaties te ontwikkelen en bestaande locaties te herstructureren, te intensiveren of te transformeren. In de stationsomgeving creëren we ca. 15.000-20.000 m2 aan ruimte voor

kantoren, hotels, winkels en maatschappelijke voorzieningen. De binnenstad is onderdeel van de binnenstedelijke herstructureringsopgave. De binnenstad is in de regio een belangrijk economisch cluster. De regionale functie van de binnenstad is groot en divers door de aanwezigheid van winkels, horeca, cultuur, evenementen, dienstverlening en haar functie als 'place to meet' voor de sector vrije tijdseconomie. Momenteel is het nog moeilijk te zeggen wat de effecten van de corona-maatregelen op de retail- en horecabedrijven in de binnenstad zullen zijn. Met de ontwikkeling van het Valkhofkwartier, investeringen in de openbare ruimte en het Vlaamskwartier geven we belangrijke impulsen aan de binnenstad.

De economische functie van Winkelsteeg wordt de komende jaren verder versterkt. Economisch kan Winkelsteeg meer van zijn centrale ligging profiteren met een nieuwe profilering, meer gericht op functies voor en in de stad. Winkelsteeg versterkt daarmee het voorzieningenniveau in dit deel van de stad. Er wordt ingezet op meer arbeidsintensieve bedrijvigheid wat meer banen betekent voor de omliggende wijken, de stad en regio. Verder is het behouden en versterken van bedrijventerreinen in de nabijheid van de woonwijken een belangrijke opgave. In het sleutelgebied willen we onderzoeken wat de behoefte is aan werklocaties, waaronder bedrijventerreinen, kantoren en perifere detailhandel, en wat deze behoefte in ruimtelijke zin betekent. Aan het Winkelcentrum Dukenburg kunnen culturele functies en de mogelijkheid voor flexibele werkplekken worden toegevoegd en circa 500 woningen. In dit project werken verschillende partners (private en publieke partijen) samen.

In Nijmegen-West liggen verschillende havens en logistieke terreinen, die belangrijke schakels en knooppunten vormen in het economisch functioneren van de stad en regio. We willen het vervoer via water verschonen en modal shift van weg naar water en spoor bevorderen. Op het gebied van logistiek werken we aan de implementatie van zero-emissie stadslogistiek. Hierbij stimuleren we niet alleen het verschonen, maar ook het bundelen van vervoer zodat minder logistiek de stad in rijdt. Logistieke stadsrandhubs zijn hiervoor nodig, bijvoorbeeld op het ENGIE terrein en De Grift. Deze locaties zijn ook kansrijk voor de ontwikkeling van Clean Energy Hub's. Hierbij onderzoeken we de kansen voor een laadstation voor het laden van batterijcontainers voor de binnenvaart (Energy transhipment hub), waterstof opslagmogelijkheden en/of tankstation, LNG-tankstations en (snel-)laadpunten voor elektrische vrachtwagens.

Aanzet voor oplossingsrichtingen met bijbehorende onderzoeksagenda

De binnenstedelijke ontwikkeling is complex door de hoge dichtheden, de verschillende ambities die samenkomen, uitdagingen op het vlak van infrastructuur en parkeren en hoge tijdelijke kosten voor o.a. bouwlogistiek. Bij binnenstedelijke ontwikkeling zijn er vaak relatief hoge verwervingskosten, omdat veel gronden al een stedelijke functie kennen, mogelijke saneringsrisico's samenhangend met eerdere economische activiteiten en eventuele hindercontouren met betrekking tot onder andere veiligheid, geluid en geur. Er is dus sprake van hoge ontwikkelkosten en tegelijkertijd is er behoefte aan betaalbare woningen. De opgaven op het gebied van duurzame mobiliteit, duurzaamheid, klimaatadaptatie en circulair, natuur-inclusief en aardgasvrij bouwen zijn aanzienlijk. Hoe kunnen we zorgen voor duurzame mobiliteit en voorkomen dat het wegennet volloopt? Welke fietsverbindingen en ov-verbindingen en hubs zijn daarvoor het meest effectief? Er wordt ingezet op betere verbindingen en prettigere routes voor voetgangers en fietsers. Om de wijken en het landschap beter met elkaar te verbinden zijn deze routes essentieel. Tegelijkertijd levert de binnenstedelijke ontwikkeling dilemma's op in een compacte stad: bijvoorbeeld op het gebied van luchtkwaliteit en energieverbruik. Het vergt nader onderzoek hoe deze ambities haalbaar gemaakt kunnen worden.

Ook de voorzieningen die nodig zijn voor sociaaleconomische versterking van de leefbaarheid vragen om extra investeringsruimte en om het slim koppelen van opgaven. Hoe verdicht je de stad zodanig dat er ook nog plek is voor groen, recreatie/ontspanning en klimaatadaptatie? De focus ligt op twee metropolitane stadsparken buiten de stad en op maatregelen in de stad zelf om deze groen, gezond en klimaatadaptief te maken.
Een goede balans is nodig tussen industrie en wonen. Hoe behouden en versterken we schone bedrijvigheid? Dit vraagstuk moet in bredere context worden bekeken. De Verstedelijkingsstrategie en de gevolgen van de coronacrisis vragen om een meerjarig plan van aanpak voor de herstructurering van binnenstad.

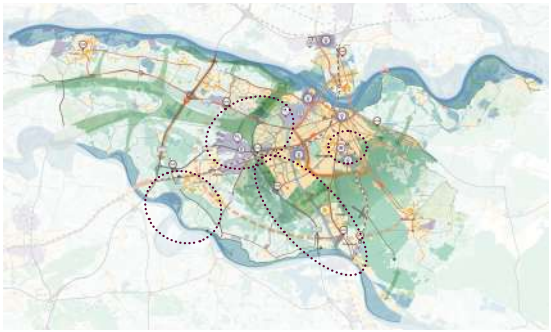
In Nijmegen-West onderscheiden we een viertal onderzoeksgebieden waar we als eerste mee aan de slag willen gaan. Dit zijn Wijchen-West, de zone tussen Beuningen en Weurt/Nijmegen, de Kanaalzone in Nijmegen en Heumen, en de stationsomgeving Nijmegen Centraal (zie figuur 1). In deze onderzoeksgebieden komen meerdere bouwstenen uit de Verstedelijkingsstrategie bij elkaar en is ook een urgentie om koers te bepalen.

Hieronder worden drie van de vier gebieden toegelicht. Wijchen-West staat bij het deelgebied Rijk van Nijmegen omschreven (zie p. 74).

Zone tussen Beuningen, Nijmegen-Weurt en Wijchen
We gaan de stad en dorpen verdichten en het ruimtegebruik intensiveren. De kwaliteit van de groenblauwe structuren en groengebieden wordt hierdoor steeds belangrijker voor bewoners. Door het natuurlijk systeem robuuster in deze zone (van oeverwallen, komkleigebied en uiterwaarden) te maken kunnen we de negatieve effecten van klimaatverandering minimaliseren. Samenwerking tussen de gemeenten Wijchen, Beuningen en Nijmegen kan in de zone leiden tot een aantrekkelijk landschapspark en biedt bewoners een aantrekkelijk uitloopgebied. Ook biedt dit landschapspark ruimte voor biodiversiteit in combinatie met energieopwekking en kunnen we de gevolgen van de klimaatverandering opvangen (waterberging).

Kanaalzone Nijmegen en Malden
Zowel in Nijmegen als Heumen spelen er veel ontwikkelingen langs het kanaal. In Heumen wordt in de kern gebouwd aan het kanaal, maar wordt ook de groene functie van het kanaal versterkt en de zone tussen de Malden en Nijmegen versterkt als groengebied en voor de landbouwtransitie. Ook zijn er kansen voor de energietransitie. Op het gebied van mobiliteit wordt er gezocht naar een regionale Hub en worden fiets en HOV-functie versterkt. De Kanaalzone biedt in Nijmegen naast een flinke toevoeging aan de woningvoorraad ook kansen om een stap te zetten naar meer vitaal en verbonden Nijmegen-West. Naast de nieuwe plekken voor woningbouw, versterken we de wijken rondom het kanaal met voorzieningen en werkfuncties. In combinatie met het versterken van de groenblauwe structuren langs het kanaal en de zone tussen Heumen en Nijmegen liggen hier kansen om de bouwstenen/opgaven uit de Verstedelijkingsstrategie te verzilveren.

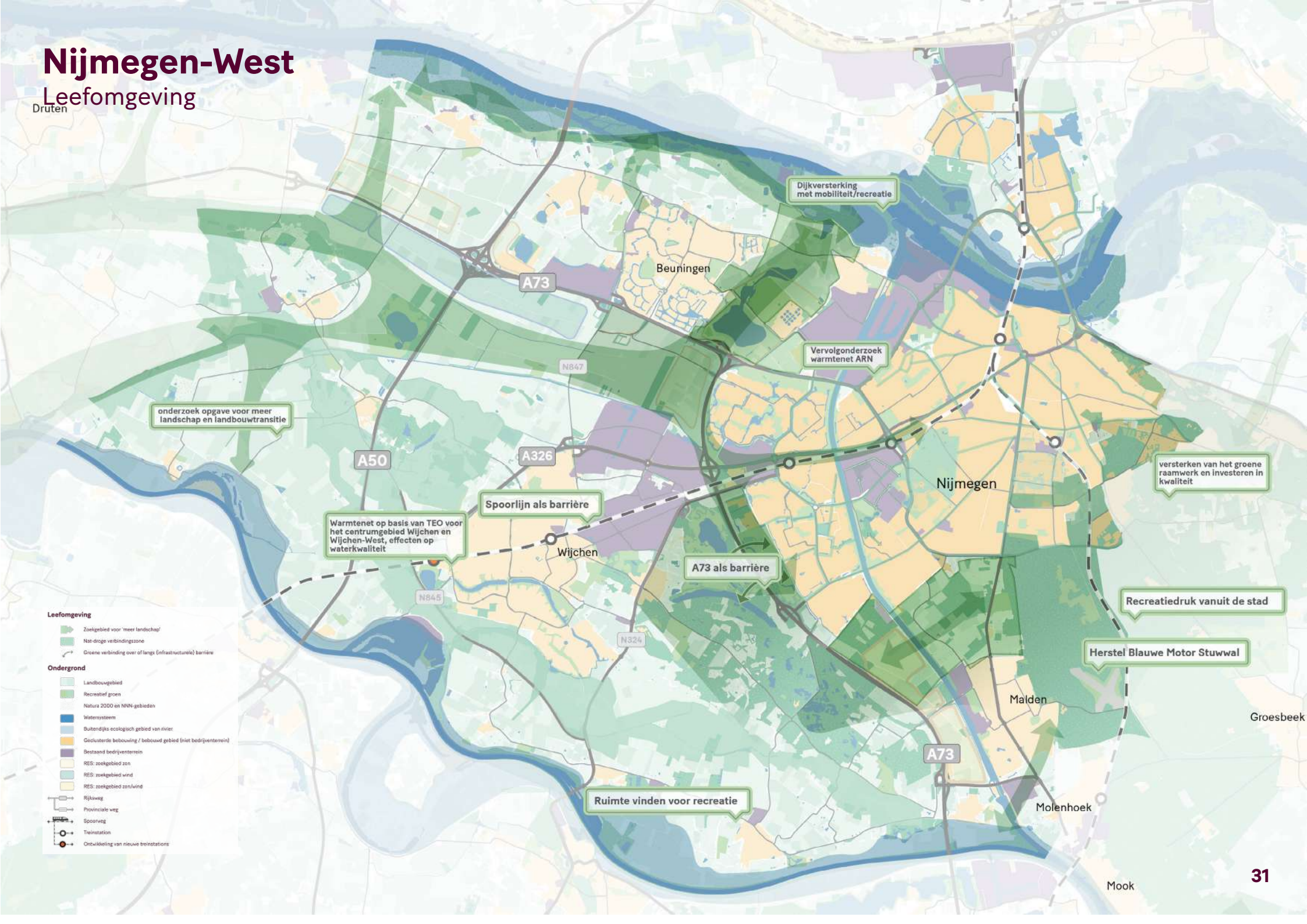
Nijmegen Stationsgebied
De komende jaren wordt het Nijmeegse stationsgebied vernieuwd. Hat station vervult een regionale functie. Het Rijk, provincie Gelderland, gemeente Nijmegen en NS investeren samen in Stationsgebied Nijmegen om het om te vormen tot een aantrekkelijke plek waar reizen, wonen, werken, winkelen en recreëren samenkomen. Aan de westzijde komt een nieuwe entree en wordt een nieuw gebied met woningen en maatschappelijke functies ontwikkeld. Rondom het station komen nieuwe woningen om tegemoet te komen aan de woningnood. Het Stationsgebied Nijmegen wordt ook groener en duurzamer.

Figuur 1: onderzoeksgebieden in Nijmegen-West / Rijk van Nijmegen

Nijmegen-West

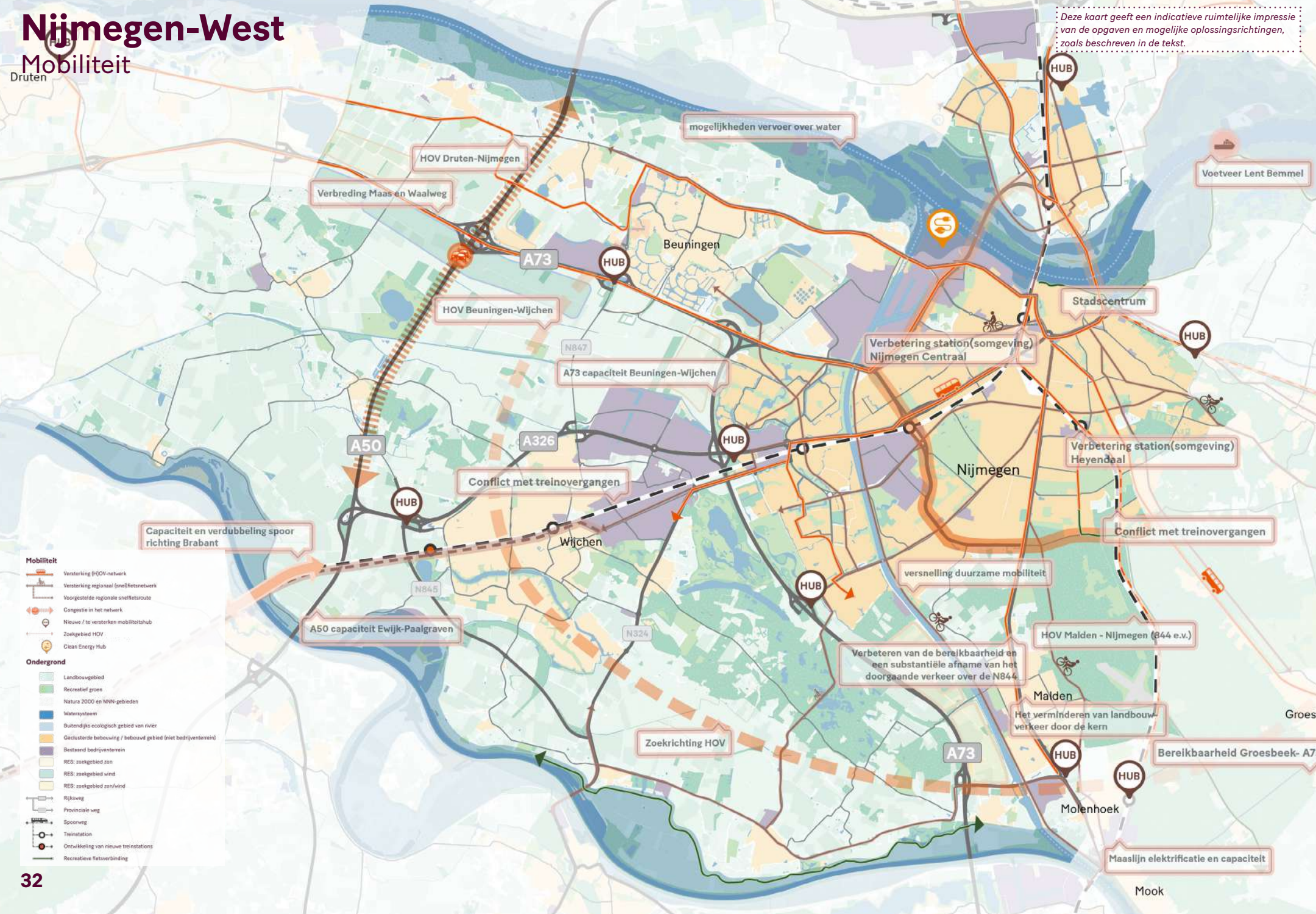
Leefomgeving

Nijmegen-West

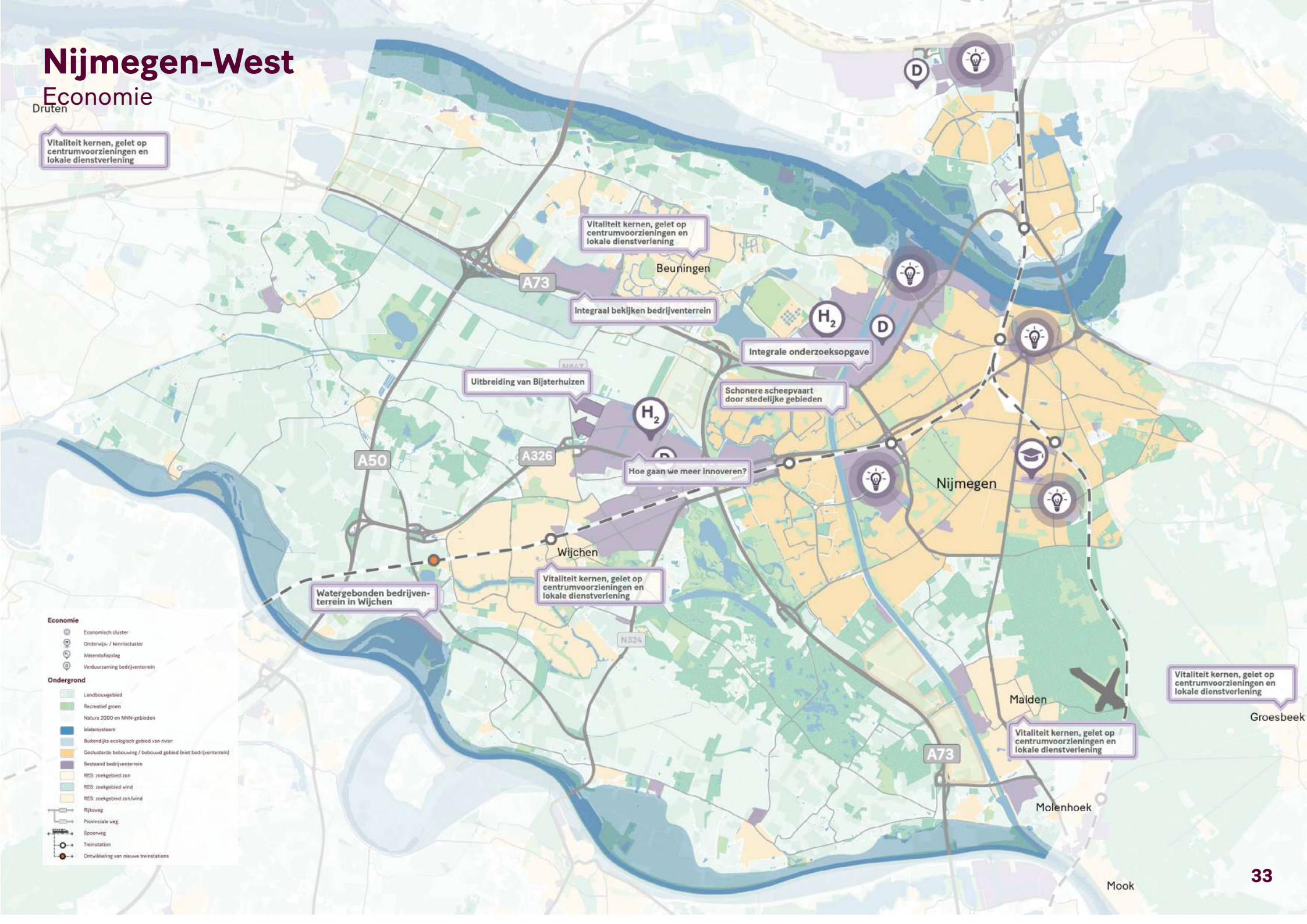
Mobiliteit

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Nijmegen-West

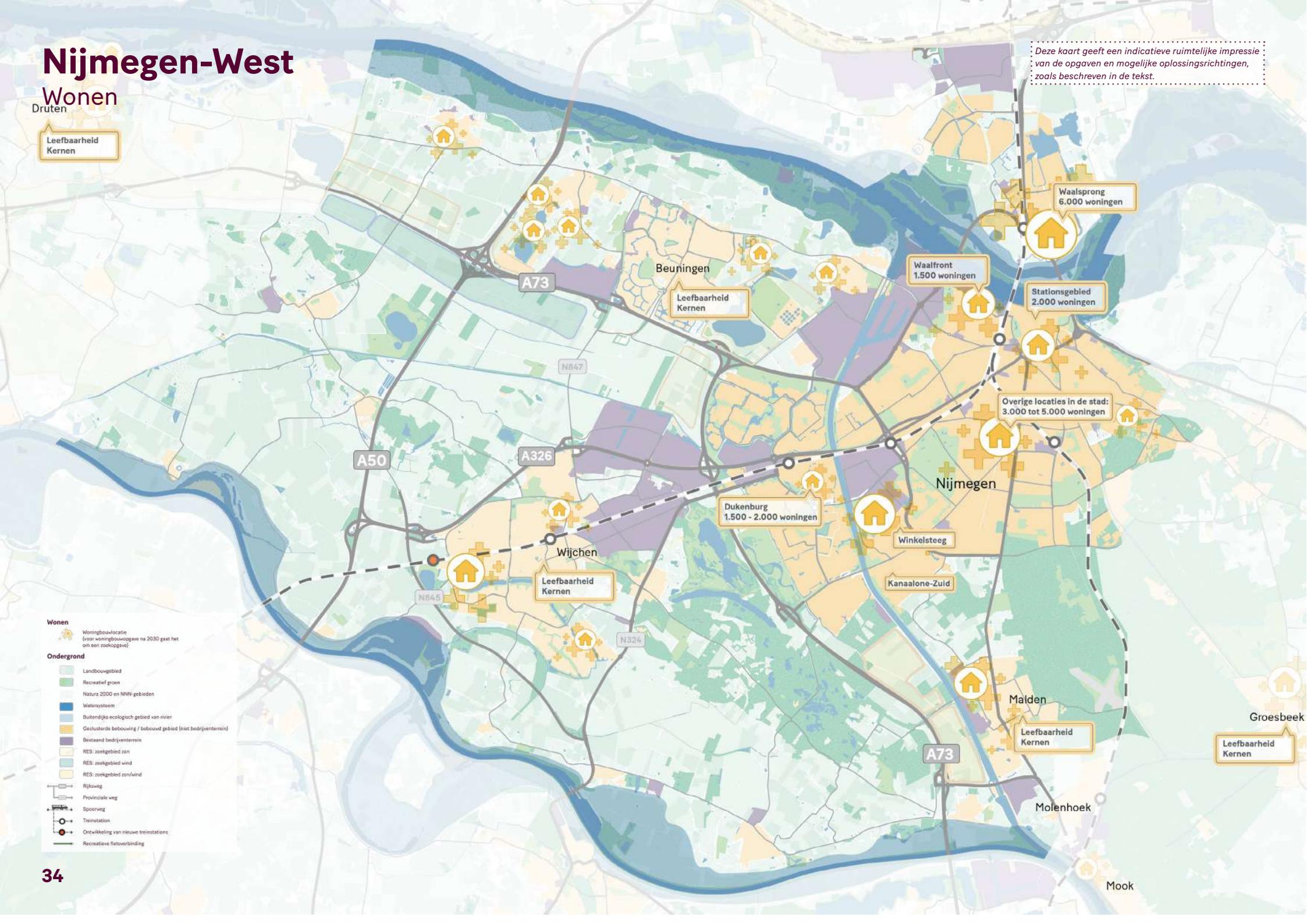
Economie

Nijmegen-West

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Noord

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten
Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Scherpenzeel

Positionering van Foodvalley-Noord in Midden Nederland

Foodvalley-Noord is gelegen in het noordwesten van het gebied van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley en beslaat het grondgebied van de gemeenten Nijkerk, Barneveld, Scherpenzeel en het landelijk gebied van de gemeente Ede ten noorden van de kern Ede. Dit deelgebied is door de ligging meer georiënteerd op Amersfoort, waarmee het nauwe banden heeft. Aan de oostkant grenst dit gebied aan de Veluwe. In het zuiden ligt het meer verstedelijkte gebied van Ede-Wageningen en Veenendaal, waarmee Foodvalley-Noord een grote ruimtelijke en economische samenhang heeft door de belangrijke agrifoodsector.

Dit gebied midden in de Gelderse Vallei kent een groot aantal grotere en kleinere kernen, waarvan Barneveld en Nijkerk de grootste en meest verstedelijkte plaatsen zijn. In totaal kent dit gebied ca. 140.000 inwoners met een relatief jonge bevolking en stevige eigen groei.
Het deelgebied kent een grote en belangrijke agrarische sector met veel daaraan gerelateerde bedrijvigheid en kennisinstellingen zoals het Poultry Expertise Centre en de Foodacademy Nijkerk. De maakindustrie en logistiek zijn sterk vertegenwoordigd.
Het landschap is aantrekkelijk en afwisselend met open landbouwgebieden enerzijds en meer besloten gebieden met landgoederen anderzijds. Kenmerkend voor dit gebied zijn ook de beken die vanaf de Veluwe in westelijke richting stromen.
De centrale ligging in het midden van het land grenzend aan de oostelijke Randstad met het aantrekkelijke landschap maakt dit gebied tot een interessant woongebied. Ook de verbindingen via ondermeer de A1, A28, A30, de Valleilijn en de spoorlijnen Utrecht-Zwolle / Amersfoort-Apeldoorn dragen hieraan bij.

Foodvalley-Noord kent door deze ligging die zorgt voor een overloop vanuit de Randstad, gecombineerd met een forse eigen groei een grote kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwopgave (12.500 woningen tot 2040). Er is sprake van zeer goede condities voor bedrijvigheid. De verstedelijkingsdruk, de landbouwtransitie in een zeer veedicht gebied en de benodigde natuurversterking hebben in de toekomst een grote ruimtelijke impact op de leefomgeving in dit gebied.

Integrale onderzoeksvraag

Het deelgebied Foodvalley-Noord ligt voor een groot deel – gemeenten Nijkerk en Barneveld – in twee regio's met een eigen Verstedelijkingsstrategie: de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen en Foodvalley én het Ontwikkelbeeld van de regio Amersfoort. De achterliggende principes van verstedelijking in beide documenten komen terug in de gebiedsuitwerking Foodvalley-Noord.
Centrale vraag voor dit deelgebied is hoe de verbinding kan worden gelegd tussen enerzijds de verstedelijkingsopgave en anderzijds de urgente opgaven in het landelijk gebied van de Gelderse Vallei (landbouwtransitie, stikstofopgave, de groenblauwe opgave), zodat deze elkaar wederzijds gaan versterken? Wat is nodig, ambtelijk en bestuurlijk, om met vier gemeenten, twee provincies, het waterschap en de betrokken ministeries te werken aan een samenhangende en haalbare ruimtelijke aanpak. En hoe verbinden we kansen en opgaven op een slimme manier met elkaar?

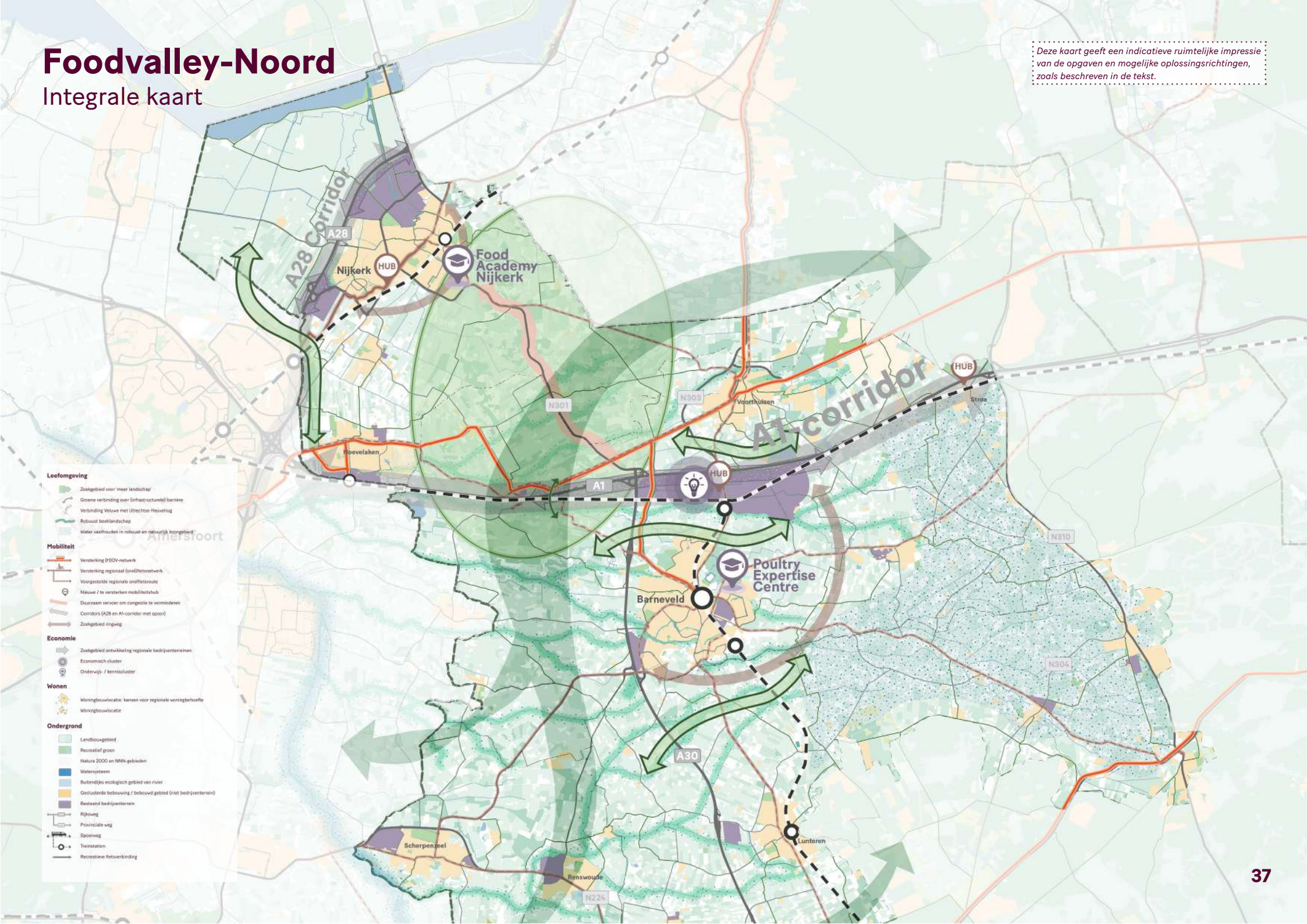
Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Het is belangrijk te beseffen dat de opgaven onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Dat maakt dat ook de oplossingen integraal bij elkaar horen. Zo is bijvoorbeeld het realiseren van het grote aantal woningen niet mogelijk zonder versterking van de mobiliteit.

Foodvalley-Noord

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Leefomgeving: een robuust beekdallandschap met ruimte voor recreatie en groene verbindingen en een toekomstbestendige natuurinclusieve landbouw
Foodvalley-Noord heeft de hoogste veedichtheid in Nederland boven de rivieren. Duidelijk is dat de wijze waarop nu met voedselproductie en voedsel wordt omgaan, zijn tol eist van bodem, water en natuur (biodiversiteit) en van de gezondheid van mensen. Ook economisch loopt het systeem tegen zijn grenzen aan. Mede vanuit de stikstofcrisis is het duidelijk: niet alles kan overal. De opgaven op dit vlak zijn groot: enerzijds gaat het om het in balans brengen van het natuurlijk systeem (bodem, water, biodiversiteit), anderzijds om de ontwikkeling naar een toekomstbestendig en multifunctioneel (sociaal en economisch) landschap, inclusief een gezond en circulair voedselsysteem. Dat vraagt meer ruimte en deels ook andere invulling van de gronden en erven met vrijkomende agrarische bebouwing (VAB), als gevolg van de afname van agrarische bedrijven. Dit krijgt een eigen gebiedsgerichte en integrale aanpak via het Regionaal Perspectief Landelijk Gebied (RPLG), dat de regionale vertaling vormt van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Dat moet samen op gaan met de verstedelijkingsopgave. Immers de verstedelijkingsopgave maakt in dit gebied nodig dat er ook ruimte komt voor recreatieve uitloopgebieden, groene buffers tussen de kernen, een robuust en klimaatbestendig beekdallandschap (KRW-proof), ruimte voor de energietransitie en nieuwe drinkwaterwinning. Dat kan schuren op plaatsen, zeker waar kernen naar elkaar toegroeien en bedrijventerreinen verder ontwikkeld worden. Al deze ruimteclaims maken keuzes noodzakelijk, maar door een zo multifunctioneel mogelijk gebruik kunnen we ook ruimte besparen. Het uitbreiden of toevoegen van functies aan het landelijk gebied kan nieuwe kansen bieden aan ondernemers in het landelijk gebied.

Mobiliteit: een toekomstbestendig mobiliteitssysteem passend bij het gebied gericht op het bereikbaar houden van de regio
Uit de Mobiliteitsanalyse blijkt dat de capaciteit van de A1-corridor, de A28, de A30 en de Valleilijn onvoldoende is gelet op de blijvende groei langs deze ontwikkelassen. De verdere verstedelijking van ook Amersfoort, Apeldoorn, Utrecht en Zwolle heeft consequenties voor de belasting van het wegen- en spoornetwerk langs deze corridors (stapeleffect).

Foodvalley-Noord heeft een sterke functionele samenhang met de regio Amersfoort. Voor de toekomst van kernen als Nijkerk en Hoevelaken als ontwikkellocaties is het van belang te investeren in verdere integratie op mobiliteitsvlak met de regio Amersfoort. De versterking van de samenhang met de rest van Foodvalley is echter ook belangrijk, omdat deze nu via de N301 onder de maat is. Verder vormt het onderliggende wegennetwerk in de kernen Nijkerk en Barneveld (ook na optimalisatie) en de N224 ter hoogte van Renswoude, Scherpenzeel en Woudenberg een aandachtspunt voor de autobereikbaarheid. Voor het openbaar vervoer ontstaan knelpunten op de Valleilijn tussen Barneveld en Ede-Wageningen en tussen Barneveld en Apeldoorn door het feit dat station Barneveld-Noord niet is aangetakt op de A1 spoorcorridor.

Het autogebruik in Foodvalley-Noord is traditioneel hoog en dat blijft naar verwachting ook zo. De opgave is om dit type mobiliteit waar mogelijk in te perken en schoner te maken en passend te accommoderen ook rekening houdend met natuur. Met name op die locaties waar de groei zich concentreert is de opgave om combinaties te vinden met andere vervoersmogelijkheden.
De overige kernen vragen een eigen aanpak met focus op automobiliteit.

Opgave is het aandeel van (elektrische) fietsen en openbaar vervoer te verhogen, zowel voor bestaande kernen als potentiële nieuwe ontwikkellocaties. Dat in de wetenschap dat het een steeds grotere uitdaging wordt om ook voor kleinere kernen en het buitengebied voldoende openbaar vervoer te bieden. De ontsluiting op

OV behoeft verbetering gelet op de groei en toenemende vraag (o.a. onderwijs). Dat vraagt ook om verbeteringen van het (recreatieve) (snel) fietsnetwerk zoals richting Amersfoort.

Economie: uitbouw van het Foodcluster met een sleutelrol voor de Harselaar en transformatie van het landelijk gebied met een toekomstbestendige agrarische sector
Het ondernemerschap en de werkgelegenheid zijn groot en divers met vooral food gerelateerde bedrijvigheid (o.a. Food production cluster Nijkerk), maakindustrie en logistiek. De opgave is om de werkgelegenheid passend en geconcentreerd te laten meegroeien met woningbouw, waarbij het gehele systeem versterkt wordt. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de kennisclusters en het versterken van de (fysieke) verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven.

De grote bedrijventerreinen in Foodvalley-Noord, zoals Harselaar en de terreinen in Nijkerk, kennen een zeer intensief bebouwd karakter. Met de ambitie om bedrijventerreinen te vergroenen, klimaatadaptiever en circulair te maken is verder intensiveren een grote uitdaging.
Ook toekomstige uitplaatsingen en transformatie van bedrijven op minder geschikte locaties in de kernen (veevoederbedrijven), leggen een extra claim op de ruimte.

Het landelijk gebied is economisch gezien belangrijk en moet vitaal blijven. Dat vraagt aan de randen van de Veluwe ruimte voor vitale recreatiebedrijven en een agrarische sector die een toekomstbestendige massa heeft. In dat kader wordt de economische betekenis van de sector, de kritische massa, de verdienmodellen en eventuele maatregelen voor een toekomstbestendige sector in kaart gebracht binnen het spoor van het RPLG. Daarnaast zal er in het buitengebied meer ruimte ontstaan voor kleinschalig en divers ondernemen en wonen. Het realiseren van nieuwe toeristisch-recreatieve voorzieningen in de Vallei kan bijdragen aan het verminderen van de druk op de beschermede natuurgebieden van de Veluwe.

Wonen: concentratie in grote kernen, vitaliteitsopgave voor de kleine kernen
Zowel in het Ontwikkelbeeld Amersfoort Centraal als in het Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley spelen de kernen Barneveld en Nijkerk een belangrijke rol. Hier ligt een goede basis voor passende (goede maat en schaal) verdichting in regiopoorten (gebieden op 10 minuten fietsafstand van een station) mits het bijbehorende kostenaspect kan worden opgelost en mits voldoende multimodaal ontsloten. Naast verdichting in de bestaande kernen is er meer nodig om de woningbouwopgave aan te kunnen pakken: uitbreidingslocaties. Hierbij is het de uitdaging deze zo goed mogelijk binnen de principes van de strategie te ontwikkelen. Binnen de kernen Nijkerk en Barneveld zijn daartoe goede mogelijkheden.

Voor de overige kernen in de vier gemeenten zoals Scherpenzeel en Wekerom, ligt de opgave in het tegengaan van de verdringing en dus het tenminste bouwen voor de eigen bevolking om daarmee de vitaliteit van de kern te waarborgen. De identiteit van een kern is belangrijk voor de wijze hoe vorm gegeven wordt aan de verstedelijking, maar overal gaat het ook om het groen houden en groener maken van deze kernen, passend meegroeiende voorzieningen, een gezonde leefomgeving en circulair en klimaatadaptief ontwikkelen.
Die opgave heeft de kern Stroe ook, maar we zien ruimte om deze kern meer te laten groeien, zij het beperkt. Dit mits er voorzien kan worden in een multimodale hub, die ook kan dienen als recreatieve poort naar de Veluwe en als ontsluiting van de nabij gelegen defensieterreinen.

Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en de onderzoeksagenda

1. Onderzoek naar mogelijkheden voor inbreiding in kernen en aanpak VAB's
Foodvalley-Noord heeft een grote woningbouwopgave. De treinstations in Barneveld en Nijkerk bieden kansen voor grootschalige woningbouwlocaties met duurzame mobiliteits-opties. Wel zijn haalbaarheidsstudies nodig naar

de mogelijkheden voor verdichting inclusief het creëren van ruimte voor 'dagelijks groen', en splitsingsmogelijkheden in deze kernen. Daarnaast willen we kijken naar de inbreidingsmogelijkheden in de kleinere kernen, waar een vitaliteitsvraagstuk ligt, passend bij de identiteit van deze kernen.
Tot slot willen we onderzoek doen naar het potentieel aan uitbreiding van bestaande en toevoeging van nieuwe economische activiteiten in het buitengebied. Dit kan bovendien bijdragen aan nieuwe functies voor de vele VAB's: wat is - rekening houdend met de ontwerpprincipes - daar mogelijk en wenselijk als het gaat om wonen en werken?

2. Onderzoek en afweging uitbreidingslocaties voor woningbouw
Om de plancapaciteit tot 2040 op orde te krijgen is het nodig dat we ook op uitbreidingslocaties woningen realiseren. In een verkennend onderzoek willen we een aantal mogelijke grotere (+1000 woningen) locaties in beeld brengen en relateren aan de ontwerpprincipes. Het gaat dan om locaties bij de kern Nijkerk, Hoevelaken, Barneveld-Noord en de zuidoostzijde van Barneveld. Hierbij worden ook mogelijke woonprogramma's per locatie getest. Deze afweging gebeurt aan de hand van scenario's, kijkend naar de ontwerpprincipes zoals bouwen bij bestaande OV-knooppunten en waarbij het groen blauwe raamwerk leidend is. Kortom de onderstaande onderzoeksvragen worden hier integraal bij betrokken.

3. Integrale aanpak voor het Valleilint en het groengebied tussen Nijkerk en Barneveld
Tussen de kernen in Foodvalley-Noord wordt al gewerkt aan groene buffers. In het kader van 'meer landschap, meer stad' breiden we dit uit naar een integrale aanpak voor het Valleilint, een verbinding tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, en het grotere groengebied tussen Nijkerk, Barneveld en Amersfoort. Het gebied kan ruimte bieden aan natuur, recreatie, uitloopgebied, landgoederen, cultuurhistorie, waterberging en passende landbouw met nevenactiviteiten. Hierbij kijken we ook naar de ecologische en recreatieve potentie van de Grebbelinie. Deze vormt een groenblauw lint van Rijn tot Eem. Dit wordt afgestemd cq. ingebed in het komende traject van het RPLG.

4. Gebiedsgericht onderzoek naar de benodigde ruimte voor een robuust beekdallandschap, in combinatie met de landbouwtransitie
De beken spelen een grote rol in het watersysteem, maar functioneren nu teveel als afvoerstromen. We onderzoeken hoeveel ruimte de beekdalen en haarvaten van het watersysteem nodig hebben om meer water te kunnen bufferen en vasthouden (klimaatadaptatie), onderdeel te worden van natuurnetwerken en meer recreatieve mogelijkheden te bieden om bij te dragen aan een gezonde leefomgeving. Dit alles als onderdeel van de aanpak binnen het RPLG voor dit deel van de Foodvalley.

5. Onderzoeksagenda mobiliteit
Randvoorwaardelijk voor de verstedelijking in dit deelgebied is de aanpak van de A1 corridor. Deze corridor is een bekend knelpunt in 2040 (IMA 2021, scenario hoog en laag). Om dit knelpunt effectief aan te pakken ook in relatie tot de groei in dit deelgebied is op onderdelen meer inzicht en dus integraal onderzoek nodig:
- integrale analyse Verstedelijkingsstrategie omliggende regio's;
- bijdrage van keuzes Verstedelijkingsstrategie in Foodvalley-Noord aan totale opgave;
- multimodale bereikbaarheid Barneveld e.o. richting regio Amersfoort en Cleantech regio (o.a. regiosprinter);
- OV-schaalsprong op de A1-corridor bekijken en OV-capaciteit voor verbinding van kleinere kernen met grotere plaatsen (station Barneveld-Noord);
- relatie tussen de A1 en de A12 via de A30 in het kader van nader te onderzoeken multimodale netwerkeffecten.

Verder onderzoeken we in ieder geval:
- de spoorcorridor Amersfoort-Nijkerk met een nieuw station/OV-hub Nijkerk Corlaer;
- de verbinding via de Valleilijn in noordelijke (Nijkerk) en zuidelijke richting (Ede-Wageningen). Voor de Valleilijn kunnen we gebruik maken van bestaande onderzoeksresultaten en zal nieuwe onderzoek zich naar verwachting met name focussen op

vervoerwaarden in relatie tot de bouwplannen;
- de potentiële multimodale hub Stroe om invulling te kunnen geven aan de totale verstedelijkingsopgave. Belangrijke input daarvoor zijn de keuzes in tijd en ruimte die in de periode tot 2040 worden gemaakt;
- de mogelijkheden tot versterking van het onderliggende wegennet, zoals de N224, de (nieuwe) aansluitingen op A1 en A30 en rondwegen bij Barneveld en Nijkerk;
- de mogelijkheden tot het vergroten van het aandeel openbaar vervoer en (elektrisch) fietsen.

6. Gerichte strategie voor het clusteren en verduurzamen van bedrijventerreinen
Foodvalley-Noord kent, met name bij de Harselaar in Barneveld langs de ontwikkelas van de A1-corridor, mogelijkheden een rol te spelen in de benodigde ruimte voor bedrijvigheid (incl. uitplaatsing) in de hele Foodvalley en ook voor Regio Amersfoort. In beperktere mate geldt dat ook voor het bedrijventerreinen langs de A28 bij Nijkerk.
Hier gaan echter een paar vragen aan vooraf: op welke profilering (aansluiten bestaand ecosysteem) willen we inzetten en wat zijn de mogelijkheden voor het accommoderen, clusteren en verduurzamen van deze bedrijventerreinen, campuslocaties en campusontwikkelingen? Op dit moment loopt het onderzoek naar de toekomst van de economie in Foodvalley. Eind 2022 moet dit gereed zijn. Aan de hand hiervan wordt een kwantificering van de benodigde ruimte voor economie gemaakt. De bestaande prognoses uit het regionaal programmeren laten al zien dat er behoefte is. Tegelijk worden de mogelijkheden beschouwd voor intensivering van bestaande terreinen om de ruimtevraag te beperken en wat hierin een reële ambitie is.
Specifiek onderzoeken wij de mogelijkheden tot verplaatsing en clustering van veevoederbedrijven in de gehele Foodvalley. Deze uitplaatsing moet bijdragen aan verdichting in kernen en verbetering van de milieukwaliteit.

7. We onderzoeken de relatie / randvoorwaarden tussen verstedelijkingskeuzes en assets / nutsverbindingen.
Zowel bestaand als toe te voegen ruimtelijk programma vraagt een goede ontsluiting op bestaande en nieuw te realiseren infrastructuurnetwerken zoals het elektriciteitsnetwerk inclusief opwek en teruglevering, zuivering en rioolcapaciteit. Waar liggen de opgaven in de huidige infrastructuur en wat is daarvoor nodig? Waar liggen de kansen (of minste beperkingen) voor uitbreiding van die infrastructuur, welk ruimtebeslag vragen deze voorzieningen en hoe is dat in te passen in het landschap? Wat is de relatie tussen de locatie van die soort voorzieningen en de locatie van toe te voegen ruimtelijke programma's?

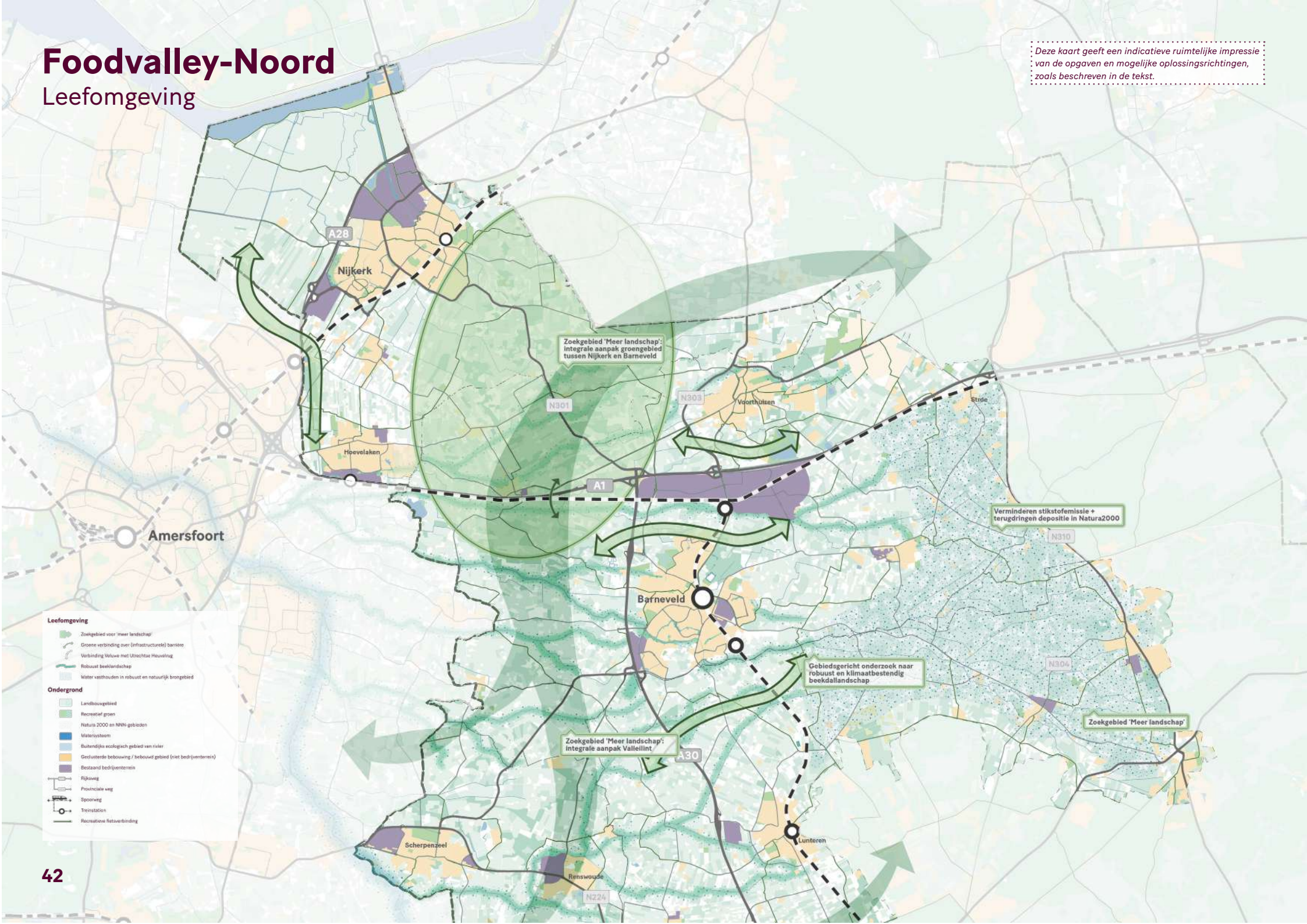
8. We werken de onderlinge vorm van bestuurlijke samenwerking uit.
We moeten meer over bestuurlijke grenzen gaan werken en daarbij de mogelijkheden en effecten van het werken met (ontschotte) gebiedsbudgetten onderzoeken ten opzichte van de huidige veelal sectorale budgetten. In dit deelgebied speelt dat nog wat meer door ook de betrokkenheid van de regio Amersfoort en de specifieke aanpak via het spoor van het RPLG. Dat vereist goede afstemming.

Onderdeel daarvan is ook welke instrumenten en ondersteuning er dan nodig zijn. We weten dat op dit moment capaciteit en expertise een knelpunt is, maar ook het kunnen beschikken over voldoende middelen en de inzet van juridisch grondinstrumentarium kan worden versterkt; hoe gaan we daar in de toekomst mee om? Het maken van samenwerkingsafspraken is dan cruciaal. Tot slot onderbouwen we hoe door samen te werken tussen de gemeenten, andere overheden en andere organisaties schaalvoordelen en daarmee versnellingsmogelijkheden kunnen worden gecreëerd.

Foodvalley-Noord

Leefomgeving

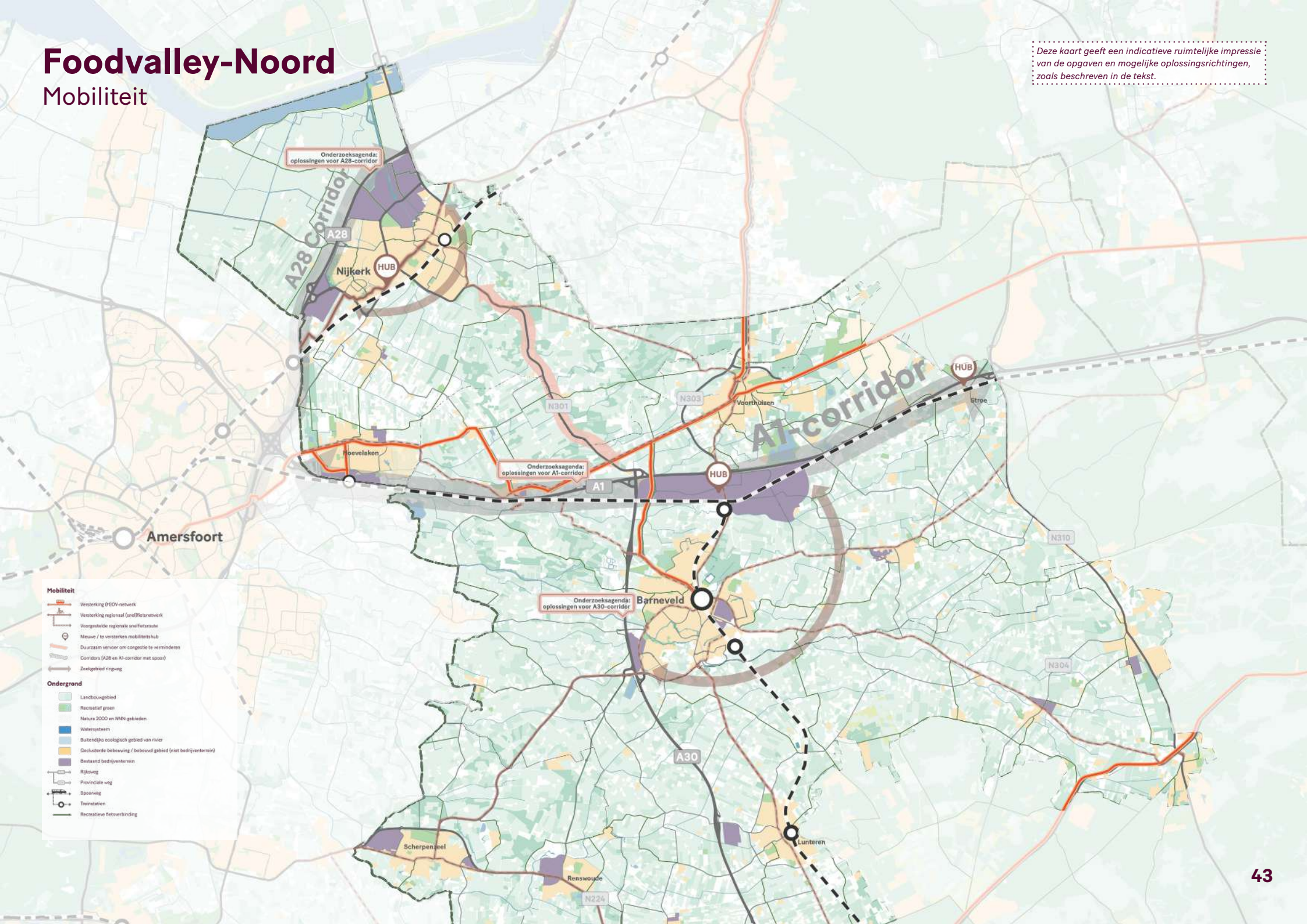
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Noord

Mobiliteit

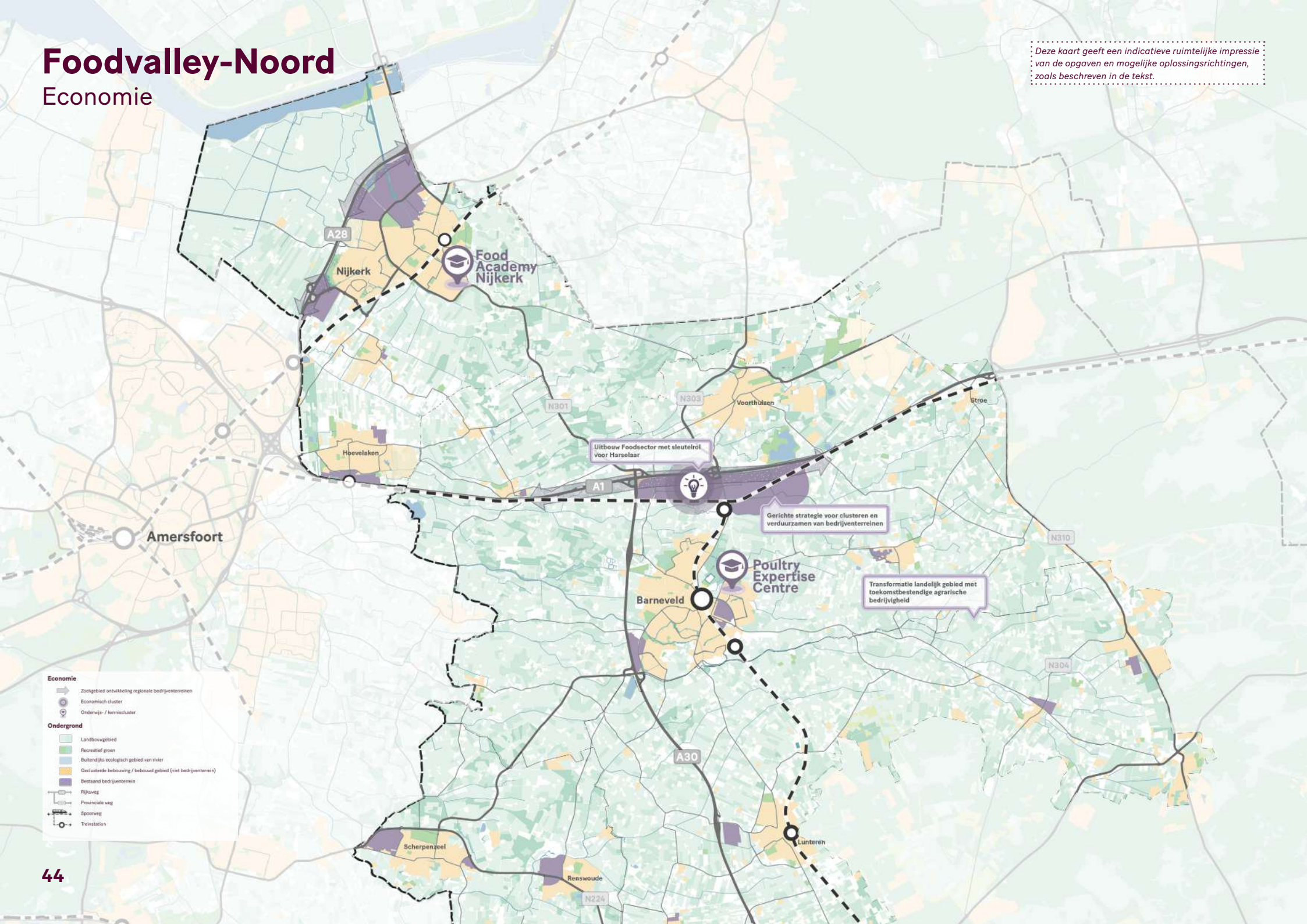
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Noord

Economie

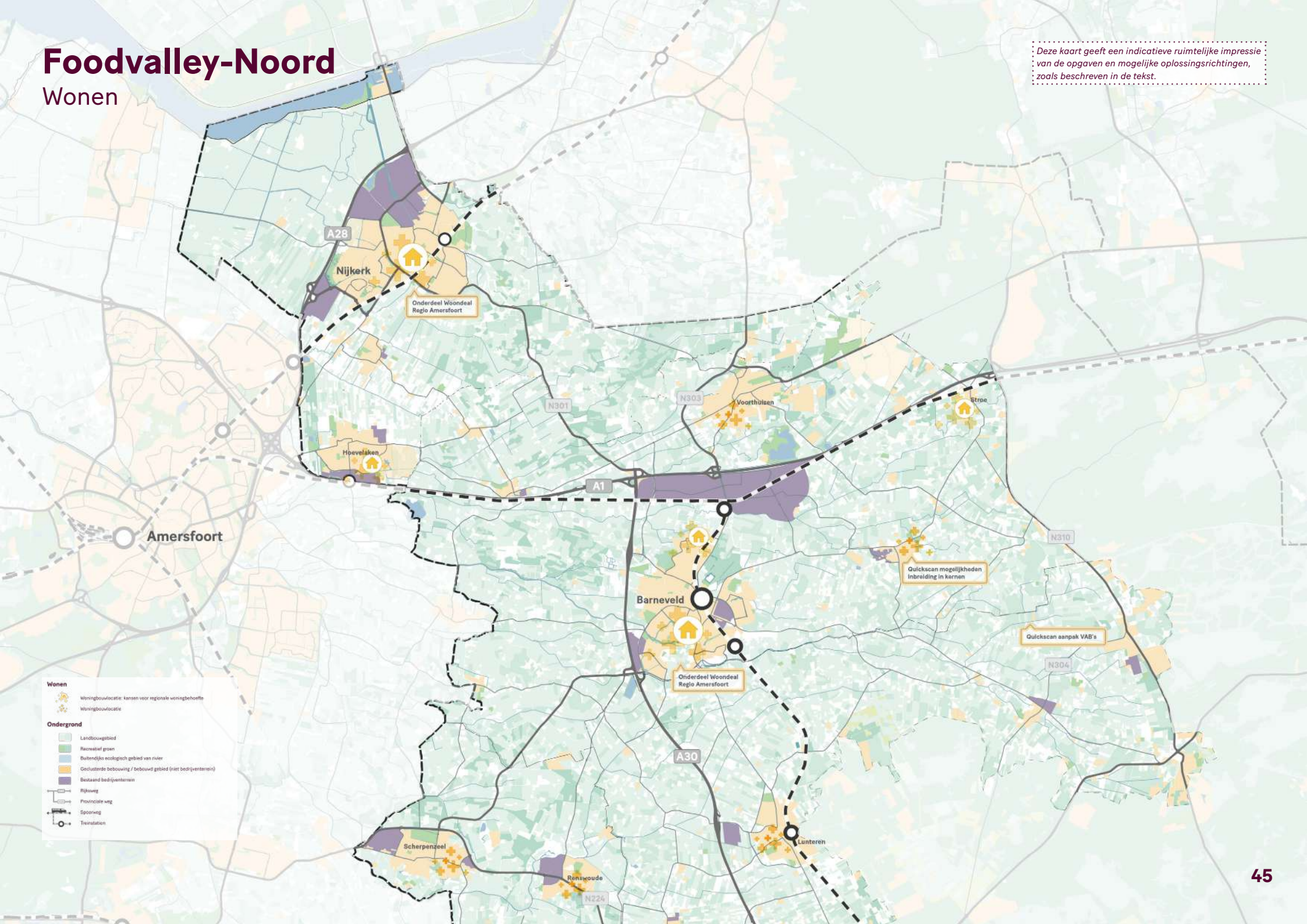
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Foodvalley-Noord

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

De Liemers

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten Doesburg, Duiven, Montferland, Westervoort, Zevenaar

Positionering van de Liemers in de Groene Metropool

Het deelgebied de Liemers omvat de gemeenten Doesburg, Duiven, Montferland, Westervoort en Zevenaar. De Liemers wordt begrensd door de Duitse grens in het zuidoosten, de Neder-Rijn in het zuidwesten, de IJssel en Arnhem in het noordwesten en de Oude IJssel in het noordoosten. De Liemers is een zeer gevarieerd gebied met een eigen identiteit en een rijke historie. Er zijn vele kleine oorspronkelijke kerkdorpen met volop natuur, rivieren, rust en ruimte, voornamelijk langs de randen van het gebied. Daar is vitaliteit een belangrijk aandachtspunt. Langs belangrijke dragers als de A12 en de spoorlijnen zijn de regiokernen Westervoort, Duiven, Zevenaar en Didam gelegen waar het wonen en werken is gecentreerd. Deze regiokernen beschikken ook elk over een eigen treinstation.

De Liemers kent een strategische ligging met sterke woon-werkrelaties met Arnhem, Doetinchem en Emmerich (Duitsland). Dankzij het landschap en de A12-corridor zijn vrijetijdseconomie, het PDV-cluster Duiven (Perifere Detailhandels Vestiging), logistiek en maakindustrie belangrijke economische sectoren.

Binnen de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMR) is de Liemers nu vooral gericht op Arnhem, maar met de aansluiting van de A15 op de A12 krijgt het gebied ook betere verbindingen met Nijmegen en het Middengebied. Dat biedt kansen: naast 'meer stad' ook 'meer landschap'. Door het optimaliseren van de infrastructuur, kunnen we blijven groeien in wonen en werken in bestaande kernen en kunnen we de bestaande aantrekkelijke groene leefomgeving optimaliseren.

Integrale onderzoeksvraag

Hoe kan de Liemers het hybride karakter (stad en landschap) op een kwalitatieve manier in stand houden en verbeteren, met name als de ruimtebehoefte na 2030 voor wonen en werken, recreëren en landschap nog verder toeneemt. Dit terwijl het mobiliteitsnetwerk nu al tegen zijn grenzen aanloopt.

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Leefomgeving

Het landschap van de Liemers is ontstaan door de dynamiek van het water, nog altijd zichtbaar dankzij de rivieren, de dijken, de weteringen en het reliëfrijke landschap. Het watersysteem biedt grote kansen om de identiteit van de Liemers te versterken en biedt juist ook kansen om de beleving van de inwoners binnen de Liemers te vergroten. Langs de rivieren kan waterveiligheid, natuurontwikkeling, duurzame landbouw en (extensieve) recreatie gecombineerd worden, waar al aan gewerkt wordt in het Rivierklimaatpark IJsselpoort en in de Gelderse Poort. Ook zoeken we aansluiting bij het programma Integraal Riviermanagement (IRM). De Liemers is de plek die ook wel de kraan van Nederland wordt genoemd en daarmee de plek om het verhaal over leven van, en de voortdurende strijd tegen, het water te vertellen. De energietransitie is een speerpunt en vraagt ruimte in het gebied. De RES-opgave is dan ook op de kaart aangegeven. Deze dient in samenhang met de andere opgaven te worden bezien. Daarnaast speelt de landbouwtransitie. Het aantal agrariërs neemt af, terwijl de landbouw moet verduurzamen en zoekt naar aanvullende verdienmodellen. Momenteel wordt er voor de hele Liemers onder de vlag van de Liemerse Ambassade een agrarische visie opgesteld. Als opgave zien we de wens om meer te sturen op kwaliteit en hoeveelheid groen in de directe leefomgeving.

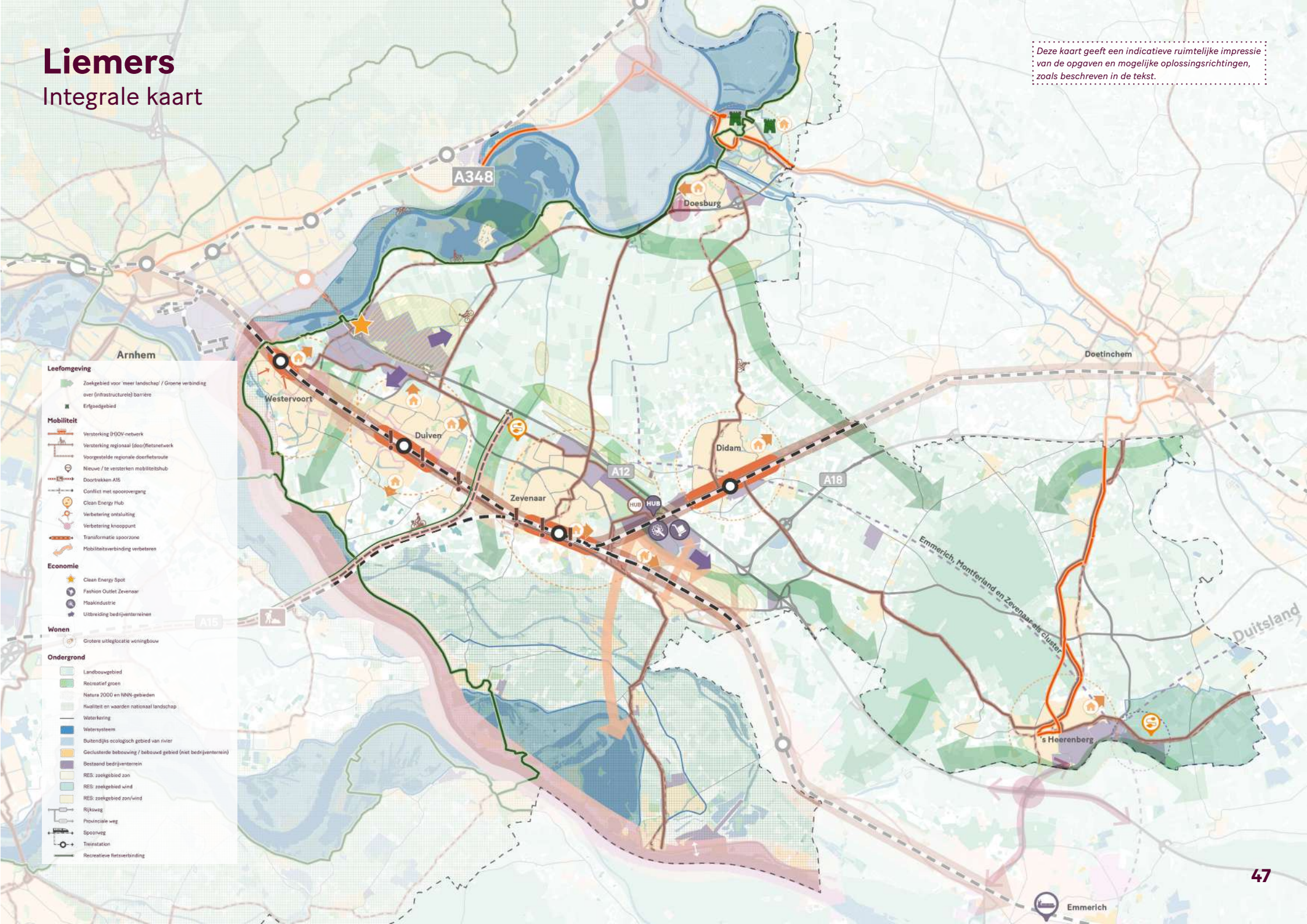
Hoofdopgaven:

- Als hoofdopgave binnen deze bouwsteen zien we het behoud van de kernkwaliteiten zoals hierboven beschreven onder het kopje 'positionering'. Daarbij is een goede aansluiting met natuurgebieden in Duitsland wenselijk.
- We willen de groenblauwe gebieden en

Liemers

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

structuren binnen en buiten de stedelijke zone versterken en deze nog meer met elkaar verbinden, zodat landschapswaarden overal in de stedelijke zone nabij zijn en kunnen bijdragen aan de energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezondheid. Dit wordt op de kaarten aangeduid met de groene pijlen tussen de kernen, waarbij word ingestoken op het creëren en versterken van recreatieve en ecologische verbindingen. Daarbij gaan we op zoek naar slimme combinaties van functies om de ruimtevraag te verminderen.

- We zetten in op versterking van de landschapsstructuren in combinatie met de landbouwtransitie en het creëren van een grotere beleefbaarheid van het landschap voor de inwoner, de recreant en toerist. Daarbij moet er ook aandacht zijn voor het klimaat
- We willen de harde barrière A12/A3 doorbreken (en voorkomen dat de A15 een nieuwe barrière wordt) en de klimaatcorridor tussen de Veluwe en het Reichswald (EHS) versterken. De klimaatcorridor wordt op de kaart aangegeven als een ecologische verbinding op regionale schaal, die naast een ecologische verbinding ook gezien wordt als recreatieve verbinding.
- Waterkeringen als landschappelijke structuur inpassen.
- De luwe gebieden willen we beter waarderen en zo mogelijk vrijwaren van ruimtelijke druk.
- De Rijnstrangen is een mogelijk toekomstig retentiegebied en daarom willen we dit vrijhouden van nieuwe kapitale investeringen.
- Ook zien we als opgave het behoud of verbeteren van de waterkwaliteit en het watersysteem in nieuw stedelijk gebied en daarbuiten.
- De beleving van het gebied rondom en vanaf het water laten ervaren door een passende infrastructuur aan te leggen.
- We willen de toeristische recreatieve belevingswaarde van het erfgoed, waaronder de vestingwerken en de landschapsparels, vergroten.

Onderzoeksvragen:
Welke kansen zijn er voor een goede invulling van de stedelijke uitloopgebieden en om groene verbindingszones te creëren met de naastgelegen gebieden? Welke kansen zijn er om het Rivierklimaatpark meer te verbinden met de Veluwe en via natuurgebied Driegaarden, met het oeverwallengebied ten zuiden van de A12? Hiermee beogen we ontwikkelkansen te creëren voor recreatie, natuur, landbouw(transitie), hydrologie, landschap, cultuur, erfgoed en economie.

Mobiliteit
Het autogebruik in en vanuit de Liemers is hoog. De verkeersdruk blijft toenemen door het toevoegen van woon- en werklocaties[1] (in de Liemers, maar ook in omliggende gebieden). Daardoor loopt het wegennet en lopen OV-verbindingen (zoals spoor Achterhoek-Liemers-Arnhem) vol. We bouwen nieuwe woningen zo veel mogelijk nabij (H)OV hubs[2] en stations. Om bestaande capaciteit in het mobiliteitsnetwerk maximaal te benutten en in te zetten op slimme en schone mobiliteit. Daarbij gaat het om een mix van openbaar vervoer verbindingen (RegioExpres, Hoogwaardig Openbaar Vervoer HOV), fietsverbindingen (zoals langs de A15 naar Nijmegen) en flankerende maatregelen zoals parkeerbeleid. Voor slimme en schone mobiliteit en het inzetten van de mobiliteitstransitie werkt de Liemers al aan het optimaliseren van het fietsnetwerk, zowel voor woon-werkverkeer als recreatie.
In oost-westelijke richting is de A12-corridor een belangrijke ader, waarbij de stations een duurzame ontsluiting van nieuwe woon- en werkgebieden mogelijk maken. Hierbij wordt ingezet op een mix van vervoersmogelijkheden. Met de aanpak van de A12-corridor en het doortrekken van de A15 met aansluiting op de A12 wordt gewerkt aan verbetering van de regionale bereikbaarheid. Beide wegen zijn van groot economisch belang voor de Liemers als onderdeel van Logistics Valley, met als logistieke hotspot het knooppunt Emmerich, Montferland en Zevenaar (knooppunt

[1] In het kader van Economie van de Toekomst 2040 is als één van de zes leidende principes opgenomen dat voor iedere woning een baan in de regio is en v.v.
[2] Een (H)OV hub is een plek waar je kunt overstappen van het ene naar het andere vervoermiddel. En waar je op een prettige manier even kunt wachten.

EMZ). Het bedrijventerrein in 's-Heerenberg is kansrijk voor de ontwikkeling van een clean energy hub[3]. In relatie met de beoogde Park en Ride (P&R) locatie bij de aansluiting A15 op de N810 ligt óók een kans voor een clean energy hub.

Hoofdopgaven:

- De ontwikkeling van logistieke locaties in de nabijheid van (H)OV in regiokernen geeft grote uitdagingen, vanwege de complexiteit.
- Voor de kleinere kernen is vervoersarmoede een uitdaging, wat vraagt om passende concepten om deze kernen vitaal te houden.
- We moeten binnen de Liemers meer gebruik maken van het water als vervoersmiddel voor goederen. Dit kan veel betekenen voor de leefbaarheid van de kernen en minder drukke wegen.
- Komen tot een gebiedsaanpak Zevenaar Oost in verband met alle ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken en de daarbij behorende bereikbaarheid.
- Gelet op de uitbreiding van enkele grote bedrijventerreinen en de gewenste woningbouw nabij het spoor, geldt dat we zo goed mogelijk invulling moeten geven aan de verschillende opgaven die rondom het spoor spelen, te weten internationale bereikbaarheid en het vergroten van de regionale OV-bereikbaarheid. Dit mede in relatie tot het doortrekken van het Witte Kruis en de gewenste Hub in Zevenaar-Oost. Relevant hierbij is dat Zevenaar wil onderzoeken of deze mobiliteitshub in de toekomst een treinstation kan bevatten maar dat rijk en provincie hebben besloten dit station niet te realiseren.

Onderzoeksvragen:

- Onderzoek naar het inzetten op een gebiedsgerichte corridor over het spoor, de weg en het water, zowel naar het westen als naar Duitsland.
- Verbeteren van de knooppunten en verbindingen (zoals Velperbroek, A348 - A12, oeververbinding Westervoort - Arnhem en 's Heerenberg - A3 - Emmerich).
- Onderzoek naar de ontwikkeling/ transformatie van de spoorzones Westervoort, Duiven, Zevenaar, Didam in samenhang met het optimaliseren van het openbaar vervoer, waaronder:
  - Verdubbeling van het spoor tussen Didam – Doetinchem de Huet
  - De RegioExpres
  - Hoogwaardig Openbaar Vervoer (ook over A15 richting Nijmegen)
  - Aanpassen van gelijkvloerse kruisingen naar ongelijkvloerse kruisingen. Bij het hoogfrequenter rijden van de treinen ligt er in Duiven en Zevenaar de opgave voor de bereikbaarheid van de (woon)gebieden onder de spoorlijn Arnhem-Duitsland
  - Mobiliteitshub Zevenaar-Oost en gebiedsontwikkeling Babberich / Witte Kruis (verbinden A12 met Gelders Eiland)
- Onderzoek naar versterking OV-verbindingen (o.a. busverbindingen) van kleinere naar grotere kernen (waaronder Emmerich, Duitsland).
- Onderzoek naar het regionaal (hoogwaardig) fietsnetwerk, waaronder de verbinding langs de A15 naar Nijmegen, Dieren - Doesburg - Doetinchem, Zevenaar - Didam - Doetinchem en het (recreatief) verbinden van het noordelijk deel van de Liemers met het zuidelijk deel.

Economie

De Groene Metropoolregio richt zich op Hightech, Health en Energy met crossovers naar Food en de Logistiek. De Achterhoek profileert zich met toerisme en recreatie. High Tech, Health en Energy zijn prima als speerpunten voor innovatie ontwikkeling binnen het grotere geheel van de Groene Metropoolregio. Echter, deze drie sectoren zijn in De Liemers nauwelijks aanwezig. De economie van De Liemers vraagt eigen ontwikkelruimte die niet enkel ten dienste van de drie sectoren kunnen en hoeven staan. Er is autonome ruimte nodig voor de vier economische pijlers van De Liemers, mede met het oog op werkgelegenheidsontwikkeling voor zowel De Liemers als voor De Achterhoek. De aanwezigheid van de goederencorridor tussen het Europese achterland en de havens van Antwerpen en Rotterdam maakt de Liemers een logistieke

[3] Een clean energy hub: Een plek voor het laden van schone energie met faciliteiten zoals waterstof opslagmogelijkheden en/of tankstation, LNG-tankstations en (snel-)laadpunten voor elektrische vrachtwagens.

hotspot, meer specifiek het knooppunt EMZ. Het uitgebreide perifere detailhandelscluster Duiven is ook een hotspot voor de gehele regio en daarbuiten. Deze combinatie leidt tot vier grote economische pijlers voor de Liemers: logistiek, maakindustrie, perifere detailhandel en de vrijetijdseconomie. De Liemers ambieert het beter benutten van ontwikkelkansen en de economische potentie door inzet op deze vier pijlers.

Voor de pijler logistiek is specifiek het knooppunt Emmerich-Montferland-Zevenaar (EMZ) van groot belang met daaraan gerelateerd een logistieke hub nabij de A12 met stadsdistributie/ last mile en clean energy. Het logistieke knooppunt EMZ is een grensoverschrijdende samenwerking, waarin wij als regio kunnen concurreren met andere logistieke gebieden en daarnaast nog meer logistieke bedrijven kunnen aantrekken. Afstemming met Duitsland is daarvoor noodzakelijk.

Voor een belangrijke sector zoals de maakindustrie willen we langs de A12 een ontmoetingsplek creëren voor ondernemers, het onderwijs en de overheid. Zodat er een netwerk ontstaat om laagdrempelig en gericht op innovatie samen te werken en ervaringen en expertise te delen. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, waterstof of bedrijfsprocessen.

Het uitgebreide perifere detailhandelscluster rond het thema wonen/in-en-om-het-huis in Duiven is ook een hotspot voor de gehele regio én daarbuiten. Met de komst van de Factory Outlet in Zevenaar krijgt de regio er weer een grote publiekstrekker bij. Op het gebied van vrijetijdseconomie is er aandacht voor de promotie en (cultuur-)educatie van de Liemers voor zowel onze inwoners als toeristen om zo de diverse parels die de Liemers rijk is te kunnen laten zien. Ook is het optimaliseren van de recreatieve verbindingen een speerpunt.

De verdere ontwikkeling van de vier pijlers betekent ook aanvullende ruimtebehoefte en meer mobiliteitsbewegingen. De focus ligt op het ontwikkelen van logistieke clusters in plaats van ontwikkeling langs de corridors. Uitgangspunt is om aansluiting te zoeken bij bestaande terreinen en niet te kiezen voor de ontwikkeling van nieuwe, op zichzelf staande locaties. Huisvesting van internationale werknemers verdient vanwege het economisch profiel van de Liemers ook bijzondere aandacht.

Synergiepark InnoFase is de circulaire hotspot van Gelderland en richt zich op circulaire bedrijven in de zwaardere milieucategorieën, waarbij de output van het ene bedrijf de input van het andere bedrijf is. Op InnoFase wordt per saldo een overschot aan energie geproduceerd en is een grote potentie voor het realiseren van een (boven) regionale smart-energy-hub (SEH). Inmiddels is er een innovatiewerkplaats gerealiseerd. Doel is het versnellen van innovaties en hun marktintroductie en het genereren van economische waarde voor de regio.

Hoofdopgaven:
- Het inzetten op het leefbaar en vitaal houden van centra van steden en dorpen. Bovendien zijn binnensteden, dorpscentra en wijkwinkelcentra belangrijke motoren van de regionale economie, met veel werkgelegenheid.
- Uitbreiding van de regionale bedrijventerreinen passend binnen de ontwikkelruimte van het regionaal programma werklocaties.
- Toekomstbestendig maken van bestaande terreinen.
- Transformeren van bestaande bedrijventerreinen nabij het spoor.
- Vorm geven aan de landbouwtransitie.
- Wensen voor uitbreiding lokale bedrijventerreinen in beeld brengen.
- Investeren in het versterken van de positie van het logistieke knooppunt EMZ. Dit gecombineerd met de onderzoeksvraag naar de ruimtelijke begrenzing van het knooppunt EMZ of de deelgebieden daarbinnen.

Onderzoeksvragen:
Voor de periode na 2030 is de ruimtebehoefte nog onbekend en aanvullende behoefte ontstaat mogelijk al voor 2030. Wat is (als afgeleide van de woningbouwopgave) indicatief het ruimtebeslag

voor de uitbreidings- en herstructureringsvraag aan werklocaties? Kunnen we een ruimtelijk beeld schetsen, met inachtneming van het onderzoek naar de Economie van de Toekomst 2040?

Wonen

De groei in de Liemers is het grootst in de komende vijf tot tien jaar. Daarna neemt de groei, naar verwachting af, maar ook na 2030 blijft de regio groeien. De woningvraag concentreert zich in de kernen langs de A12-corridor. Hoe dichter bij Arnhem hoe groter de extra woningvraag uit Arnhem, daar is de druk op de woningmarkt groter dan in de Liemers. De Liemers kiest ervoor om in deze kernen langs de A12: Westervoort, Duiven, Zevenaar en Didam, 's Heerenberg, maar ook in Doesburg, de woningbouwopgave te concentreren. Voor deze kernen is op de kaart Wonen een aanduiding opgenomen. Voor de overige kernen wordt gekozen voor maatwerk naar schaal en omvang. Deze inbreidingsplannen worden niet op de kaart weergegeven. Punt van aandacht voor de lokale (kleine) kernen blijft vervoersarmoede, wat vraagt om passende concepten om deze kernen vitaal te houden. Voor de hele Liemers ligt er met name een nieuwbouwopgave voor de 1 en 2 persoonshuishoudens. Daarnaast besteden we aandacht aan woonzorgcombinaties in verband met vergrijzing.

Hoofdopgaven

- Voor de komende tien jaar liggen er voldoende woningbouwplannen in de Liemers (circa 6.000 woningen tot 2030). Er zijn echter te weinig harde plannen, zowel op de korte als op de lange termijn, om de restopgave te kunnen realiseren. Het is zaak om de planstatus van zachte plannen hard te maken om tijdig in de restopgave te kunnen voorzien.
- In de Liemerse Woonagenda 2020 is afgesproken om de prioriteit te leggen bij inbreiding boven uitbreiding. Echter, uitbreiding is noodzakelijk vanwege het tempo dat moet worden gemaakt en omdat de inbreiding onvoldoende voorziet in de opgave. De kernen Westervoort, Duiven, Doesburg, Zevenaar, Didam en 's-Heerenberg kunnen aan de gang met uitbreidingslocaties naast inbreiding. Deze uitleglocaties zijn in beeld.
- Naast het toevoegen van nieuwe woningen is verduurzaming en vernieuwing van de bestaande woningvoorraad een opgave. Daarbij gaat het niet alleen om woningen, maar ook om openbare ruimte/ leefomgeving. Oftewel, een zekere mate van vergroening met het oog op hittestress/ klimaatadaptatie en het realiseren van ontmoetingsplekken met het oog op het "omzien naar elkaar" in relatie tot vitaliteit en leefbare kernen. Om invulling te geven aan de transformatieopgave, moeten echter eerst nieuwe woningen worden gebouwd.
- Om de woningbouwontwikkelingen toe te spitsen op het uitgangspunt om klimaatbestendig te bouwen (voor zowel nieuwe locaties als transformatie en verdichting) is in de Liemers naast de gebruikelijke aspecten zoals wateroverlast, verdroging en hitte, het thema waterveiligheid een specifiek aandachtspunt.

Onderzoeksvragen:

- Hoe kun je op een groene en gezonde manier de kernen blijven verdichten en bouwen voor de verschillende segmenten en doelgroepen? Deze onderzoeksvraag staat in directe relatie tot de mobiliteitsopgave en is voornamelijk gericht op de mogelijke transformatie van de spoorzones naar leefbare woongebieden.
- Welke (extra) instrumenten moeten we inzetten om de woningbouwplannen tot uitvoering te brengen?
- Hoe blijven wij sturen op betaalbaarheid? De juiste woning op de juiste plek voor de juiste prijs en de juiste doelgroep.
- Wat zijn - bezien vanuit de thema's bodem en water - specifieke aandachtspunten, waarvan een doorwerking in de uiteindelijke situering en ontwikkeling van de woningbouwlocaties wenselijk is?

Voorgaande opgaven met onderzoeksvragen worden voornamelijk binnen het gebied of lokaal opgepakt. Hieronder beschrijven we de gezamenlijke onderzoeksagenda waar we als gemeenten, waterschap, provincie en rijk, Liemers breed op willen inzetten.

Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en de onderzoeksagenda

Binnen de Liemers ligt de focus op verdichting rondom de spoorzones en het versterken van het groenblauwe raamwerk. Dus een stedelijke verdichting (wonen, werken met daarbij behorende mobiliteit) rondom de kernen Westervoort, Duiven, Zevenaar en Didam en het versterken van het groenblauwe raamwerk ten noorden en zuiden van deze stedelijke verdichting. In het groenblauwe raamwerk zullen de opgaven vanuit de RES, water en landbouw een plek krijgen evenals de wensen vanuit recreatie, natuur en landschap.

Onderzoeksagenda:
Spoorzones Westervoort, Duiven, Zevenaar en Didam

1. We willen onderzoeken hoe we samen kijken naar de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte na 2030. Hoe blijven we in de toekomst in staat om adaptief te programmeren? Tot 2030 hebben we voldoende beeld van de woningbouwopgave en waar deze gaat landen. Uitgaande van inbreiding boven uitbreiding, kunnen we de kernen en de randen van de kernen daarvoor inzetten, maar bieden juist de spoorzones nabij de stations voor de lange termijn mogelijkheden. We willen binnen de Verstedelijkingsstrategie onderzoeken met elkaar waar we na 2030 de woningen gaan realiseren.

Een belangrijke doelstelling voor de toekomst blijft het streven naar vooral binnenstedelijk ontwikkelen. Door te verdichten in de spoorzones, kan de groene ruimte buiten deze zones opengelaten worden en door verdichting nabij het spoor ontstaat meer draagvlak voor hoogwaardig openbaar vervoer. We willen de kansen voor inbreiden in de spoorzones verkennen en een beeld krijgen van de gewenste maat van verdichting. We zetten in op een gebiedsaanpak waarbij de mobiliteitsvisie, een woonvisie en een hoogbouwvisie samenkomen. Hoogwaardig openbaar vervoer is daarbij randvoorwaardelijk.

2. We onderzoeken de randvoorwaardelijke mobiliteitsoplossingen in de spoorzones. De A12 corridor vraagt om alternatieven voor woon-werk verkeer, maar ook voor goederenvervoer. Het verder afronden van de (recreatieve) fietsverbindingen dan wel het onderzoeken van de mogelijkheden van de rivieren als alternatief voor goederenvervoer maken onderdeel uit van de Liemerse onderzoeksagenda.

3. Voor de gemeente Zevenaar is er de wens voor een Station Zevenaar Oost. Voor Zevenaar is dit station gewenst om invulling te kunnen geven aan de verstedelijkingsopgave en om de automobilist in de trein te krijgen. Daarvoor loopt er nu een onderzoek naar de haalbaarheid van een Hub Zevenaar Oost in opdracht van de gemeenten en de Groene Metropoolregio. Dit onderzoek naar een Hub Zevenaar Oost (inclusief de potentie voor een station Zevenaar Oost en alternatieven in geval van geen station) moet duidelijkheid bieden over de invulling van de Hub.

Door het Rijk, provincie en spoorse partijen is het besluit genomen dat het station Zevenaar Oost geen onderdeel meer uitmaakt van de studie naar de spoorcorridor Utrecht – Arnhem – Duitse grens. De consequentie hiervan is dat het binnen de planhorizon van de Verstedelijkingsstrategie (2040) niet meer realistisch is dat dit station gerealiseerd kan worden, omdat hiervoor een volledige viersporigheid tussen Arnhem en Zevenaar noodzakelijk is. De provincie zal daarom samen met de Liemerse gemeenten alleen inzetten op onderzoek naar alternatieven om de randvoorwaarden voor bereikbaarheid op orde te brengen.

Groenblauwe raamwerk

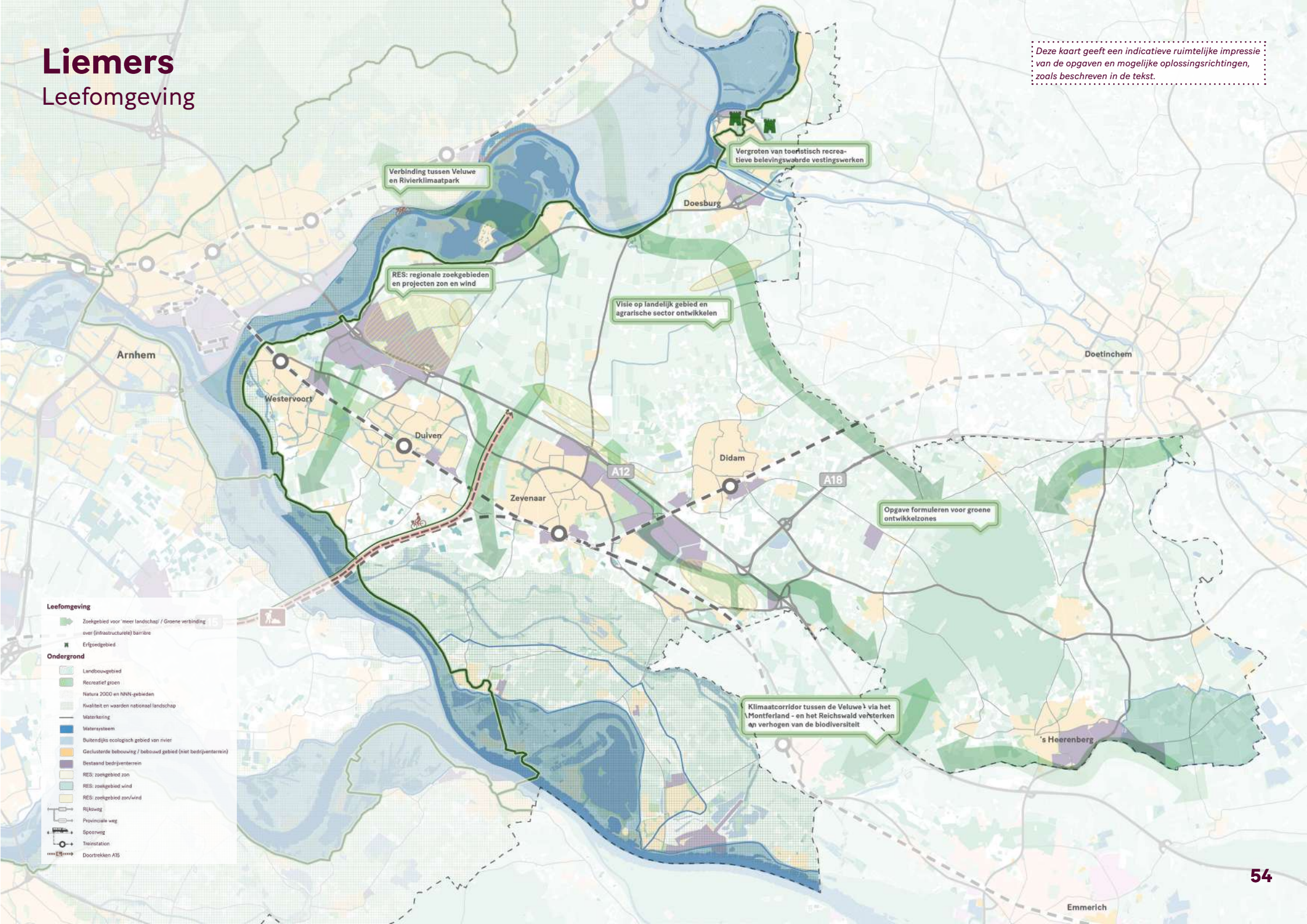
4. We zetten in op het versterken van de kwaliteiten van de Liemers als groenblauw raamwerk. Vanaf de Veluwe door de Liemerse laagtes ligt een stevige ecologische en recreatieve verbinding richting Duitsland. Dit dient in samenhang met elkaar verder te worden uitgewerkt in de onderzoekagenda voor de Liemers. Hoe kunnen we de gebieden Veluwe en de Liemers met elkaar verbinden

om te zorgen voor een goede verspreiding van recreatie en om een robuuste groene buffer te creëren tussen de Veluwe en Duitsland, waarbij ook aandacht is voor verduurzaming van landbouw, ruimte voor klimaatadaptatie en de energietransitie. Aandachtspunt daarbij ook is het onderzoeken van de mogelijkheden om de A12 barrière te doorbreken en een goede recreatieve fietsverbindingen te creëren tussen de Veluwe en de A15 brug. Welke kansen zijn er om het Rivierklimaatpark meer te verbinden met de Veluwe en via natuurgebied Driegaarden, met het oeverwallengebied ten zuiden van de A12? Hiermee beogen we ontwikkelkansen te creëren voor recreatie, natuur, landbouw(transitie), hydrologie, landschap, cultuur, erfgoed en economie.

5. Het vorenstaande brengt de wens voor een integraal ruimtelijk toekomstperspectief met zich mee. Hoe werken we samen aan een gebiedsgerichte, integrale, ruimtelijke strategie tot 2040 voor de hele Liemers? Deze is gericht op het beantwoorden van de integrale onderzoeksvraag voor een gezamenlijke ruimtelijke visie.

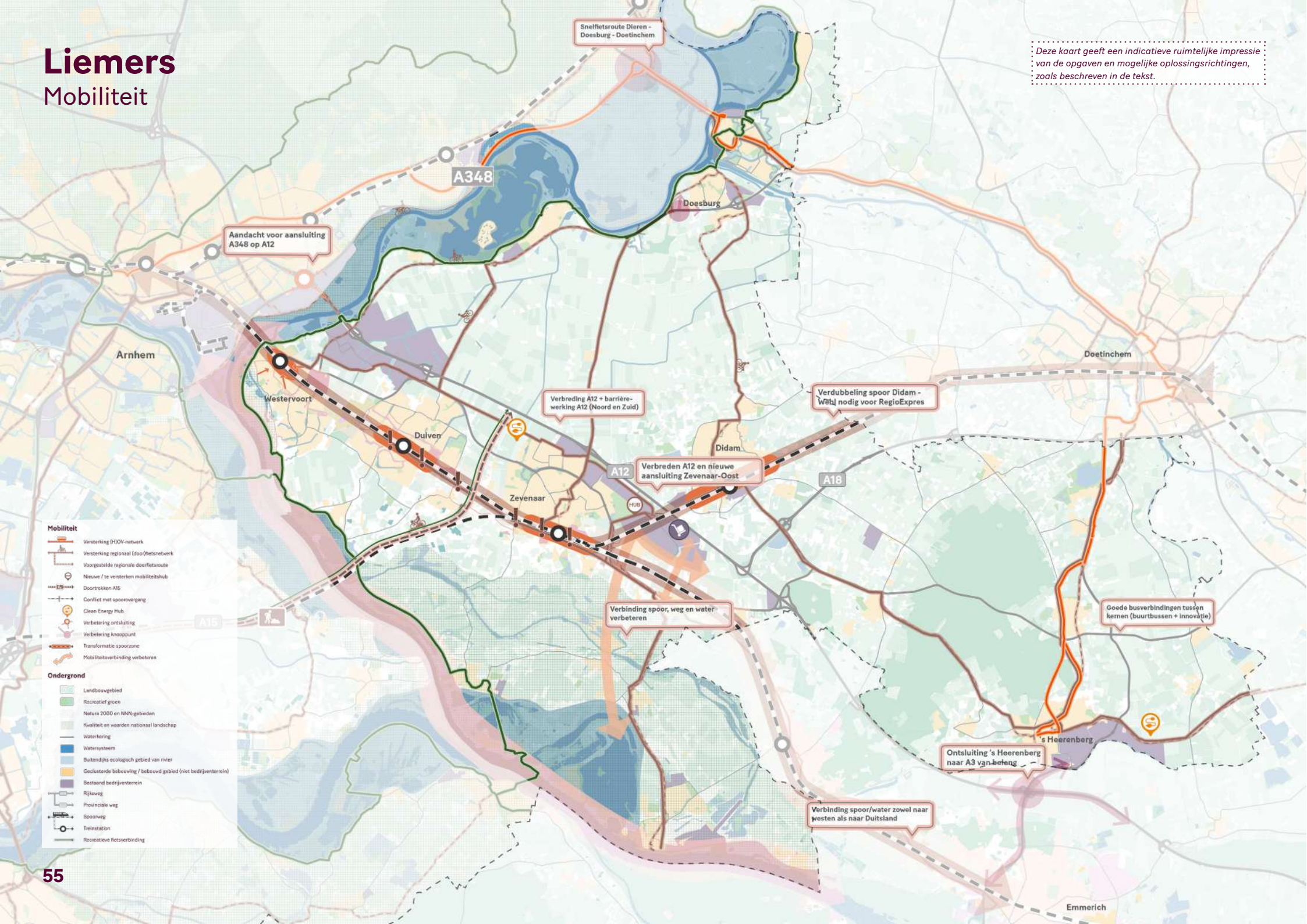
Liemers
Leefomgeving

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

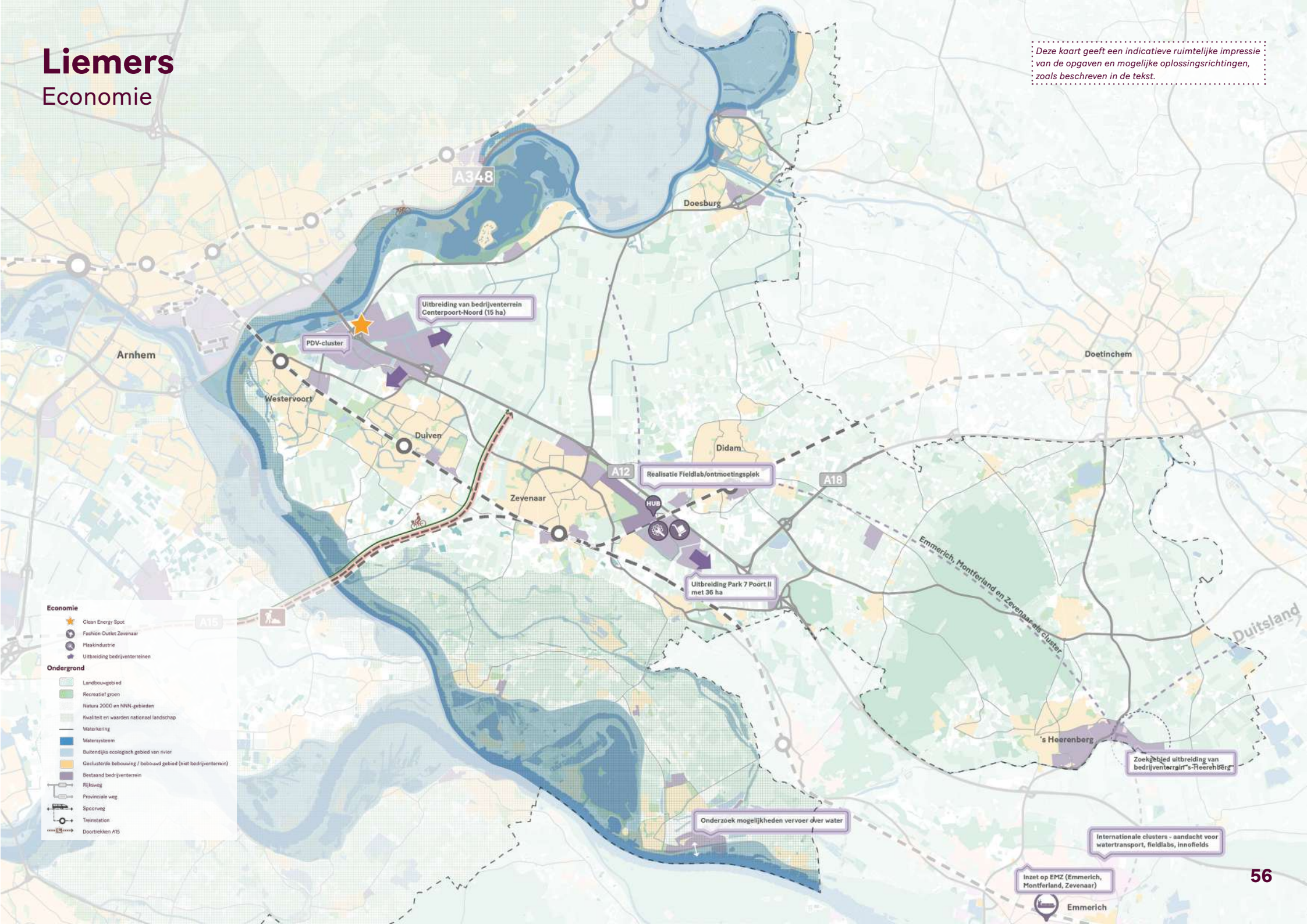
Liemers
Mobiliteit

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

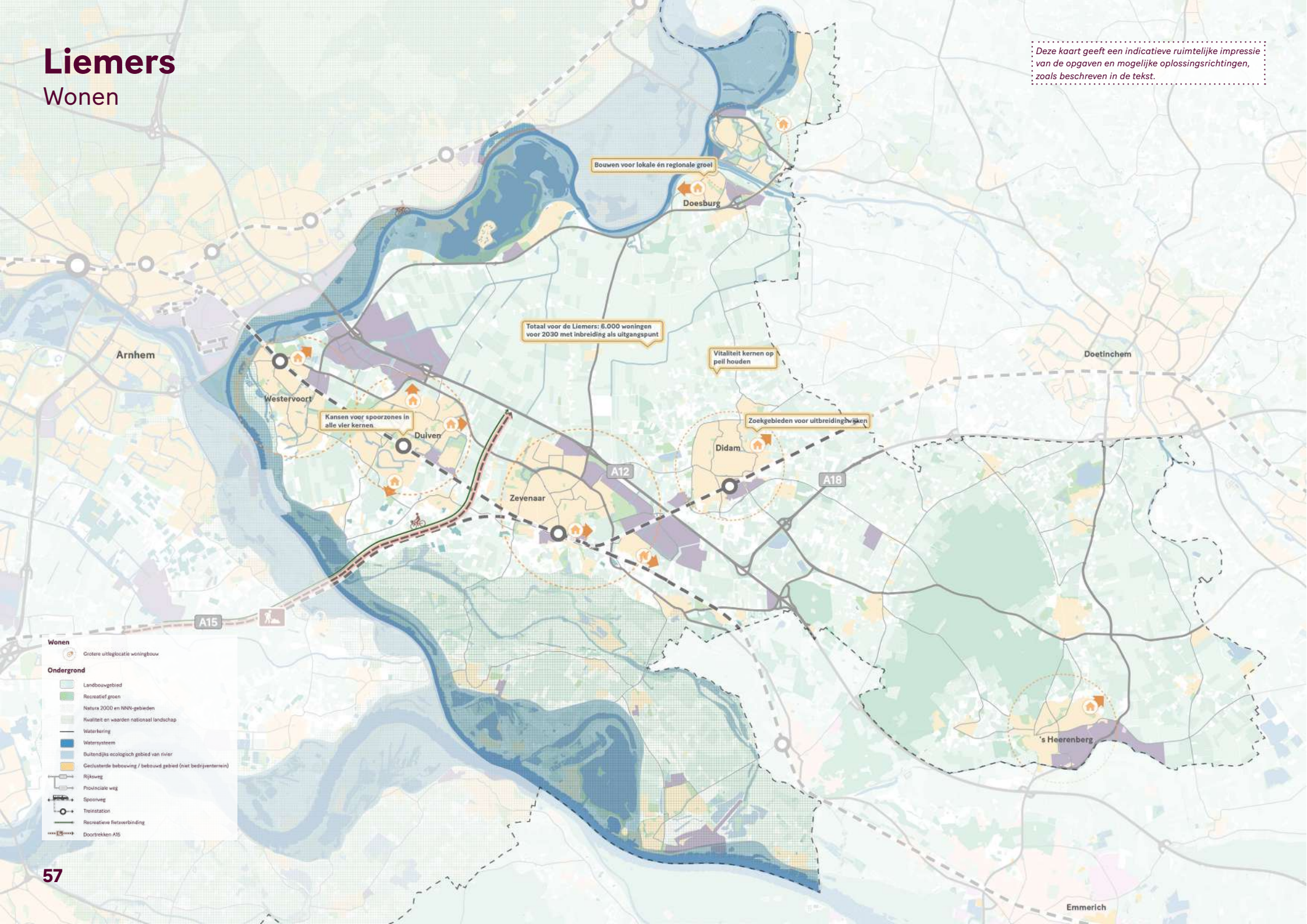
Liemers
Economie

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Liemers
Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Middengebied

Provincie Gelderland, Waterschappen,
gemeenten Lingewaard en Overbetuwe

Positionering van het Middengebied in de Groene Metropool

Het Middengebied is het hart van de Groene Metropool, temidden van de steden Arnhem en Nijmegen, ook het stedelijk gebied van Wageningen en Ede is nabij. Hier komen functies zeer dicht bij elkaar. Het gebied vertegenwoordigt waarden die van belang zijn voor de nabije steden. Het is daarmee strategisch gelegen. Maar ook kwetsbaar, aangezien de nabije stedelijke gebieden uitbreiden en intensiveren.

Het gebied kenmerkt zich door grote structuren: gelegen in de delta tussen Nederrijn en Waal, met daartussen backbones zoals A15-corridor en Lingezone. Er is een conceptueel onderscheid tussen de dynamische en intermediaire zone tussen Arnhem en Nijmegen; Elst, Bemmel en Huissen. West- en oostwaarts is meer ruimte en kent de ontwikkeling een andere, meer landelijke dynamiek.

Het Middengebied biedt als centraal gelegen sterk en krachtig gebied met een groen en vitaal karakter mogelijkheden de centrale positie te benutten. Tegelijkertijd kan het Middengebied met integrale groei bijdragen aan regionale ontwikkeling met een goede leefkwaliteit, nu én duurzaam voor de toekomst. Mits randvoorwaarden omtrent landschap, mobiliteit, vitaliteit en economie op orde zijn; voor het gebied zelf maar ook om te kunnen functioneren als 'dynamische contramal' voor intensivering van de nabije steden.

Integrale onderzoeksvraag

De wederkerigheid tussen Middengebied en omliggende steden is - tezamen met de waarden en kwaliteiten van het gebied zelf - een belangrijke basis voor de integrale onderzoeksvraag om de ambities uit de Verstedelijkingsstrategie 'Meer landschap, meer stad' te kunnen realiseren. Vanzelfsprekend voorzien we in de woonbehoefte conform bevolkingsprognoses en werkbehoefte van lokaal gevestigde bedrijven. Hoe kunnen we met extra integrale groei meer bijdragen aan regionale doelen, met behoud en versterking van de leefkwaliteit? Uit deze hoofdvraag destilleren we (per bouwsteen) de opgave én oplossingsrichtingen: hoe de wederkerigheid met omliggend stedelijk gebied in te richten én hoe te voorzien in de randvoorwaardelijke condities (met focus op groen en mobiliteit).

Hoofdopgaven

Leefomgeving

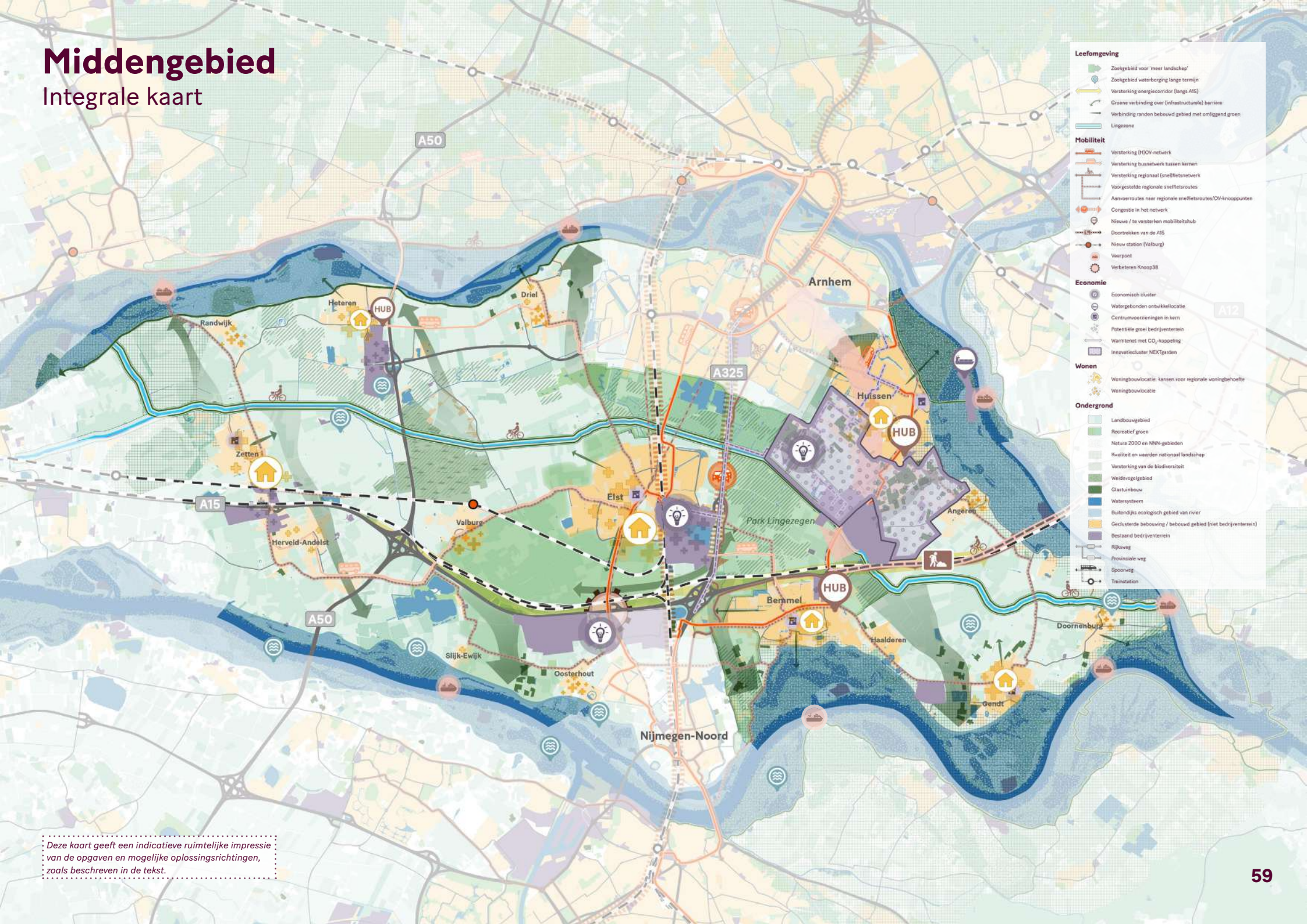
Versterken van het groenblauwe raamwerk vraagt groei van kwaliteit in Park Lingezegen én uitbreiden van landschapszones. Toekomstbestendige landbouw is van belang voor economie en landschap. Op sommige plekken vraagt dit focus op landbouw als hoofdfunctie, elders zijn meer functiecombinaties zoals natuurinclusieve landbouw mogelijk. Natuur en extensieve recreatie (incl. toeristische clusters) moeten in balans zijn, met koppelkansen voor gezondheid en klimaatadaptatie.

Versterken en benutten van landschap in uiterwaarden zien we waar mogelijk i.r.t. de wateropgave, natuur, cultuurhistorie en extensieve recreatie. Integraal riviermanagement vraagt dat er ruimte is voor integrale afwegingen bij de systematiek voor reserveringen eventuele dijkverlegging op lange termijn.

Inzetten op kwaliteit en hoeveelheid groen in de leefomgeving is o.a. beschreven in landschapsbeleid en recreatienota. Dit voor eigen inwoners maar ook voor groei in nabije steden. De Lingezone is daarbij een belangrijke backbone die kansen biedt voor fietsnetwerk, recreatie, water (kwantiteit en kwaliteit) en landschap.

Middengebied

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Zowel intrinsiek benutten en versterken van waarden, als koppelkansen in relatie tot andere routes en zones. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Lingezone waar verschillende opgaven spelen. Bijvoorbeeld bij de kruising met de A325 biedt de aanpak van wegviaducten (geprogrammeerd 2026-2027) de kans om hierbij mogelijk gelden ook in te zetten voor de Lingekruising. Door hier de weg 'op poten te zetten', wordt ook de oost-west-fietsroute Huissen-Elst verbeterd, ontstaan kansen voor natuur (toevoegen biodiversiteit in een ecologische verbinding), recreatie en toerisme (bevaarbaar maken Linge). Clustering van grootschalige duurzame opwek conform RES in de energiecorridor vindt plaats in de zone rondom A15 en Betuweroute, aan de oostzijde afhankelijk van daadwerkelijk doortrekken van de A15. Realisatie van de energiecorridor doen we samen met regio Rivierenland en provincie, bij het Onderzoek Energie op Rijksgronden (OER) tevens afgestemd met het Rijk.

Mobiliteit
Het Middengebied is een cruciale schakel in het mobiliteitsnetwerk Arnhem-Nijmegen. Vanuit het Middengebied is er een sterke oriëntatie noord-zuid. Het is zaak autobewegingen meer op te vangen door slimme en schone oplossingen. Zo borgen we met een versnelde en duurzame mobiliteitstransitie in samenhang lokale en regionale bereikbaarheid. Dit vraagt voor de diverse samenhangende modaliteiten investeringen t.b.v. flankerende maatregelen zoals beïnvloeding gedrag (mobiliteit verspreiden of verminderen), benutten spoor, versterken HOV, hubs/knooppunten en directe fietsverbindingen (verbeteren bestaande tracés en investeringen in 'missing links' in het netwerk, bijvoorbeeld (snel)fiets naar Zevenaar of Wageningen). In ieder geval voor extra regionale integrale groei, in sommige delen (zie kaart, o.a. Huissen) ook belangrijk voor het uitvoeren van het huidige woningbouwprogramma. Op noord-zuid-verbindingen zoeken we naar manieren om in samenhang de capaciteit te vergroten, zoals het spoor Arnhem-Nijmegen, HOV, N325/A325 en A50, incl. onderzoek naar nieuwe snelfietsroutes zoals het VeluweWaalpad en Huissen-Arnhem, en het ontvlechten van goederen- en personenvervoer op het spoor Arnhem-Nijmegen (relatie PHS). In samenhang willen we oost-west verbindingen versterken op alle modaliteiten, hiermee andere routes 'feederen' én 'missing links' in het netwerk complementeren, waar mogelijk gekoppeld aan het groenblauwe raamwerk. Verbreding en doortrekking A15-corridor is uitgangspunt. Vanwege autonome groei en logistieke ontwikkelingen verbeteren we de verkeersstructuur rondom Knoop 38. Bij voorkeur benutten we bestaande netwerken; zoals het spoor Arnhem-Tiel. Eerder onderzoek laat zien dat de potentie van een nieuw station in Valburg op dit tracé erg beperkt is. Gemeenten zetten zich daarbij in voor het versterken van de interne bereikbaarheid; bv. deelmobiliteit, 'slimme parkeernormen' of de lokale fietsagenda.

Wonen
Het Middengebied biedt mogelijkheden voor extra integrale groei. We zien de potentie om voor groei in de intermediaire zone (Elst-Bemmel-Huissen) relatief meer in te zetten op transformatie, herstructurering en het creëren van kwalitatieve parkranden (concept groei t.b.v. groen in dit intensief gebruikte gebied). Verder oostwaarts en westwaarts zien we de potentie voor geclusterde extra groei t.b.v. economische en maatschappelijke voorzieningen (concept groei t.b.v. voorzieningen in dit extensiever gebruikte gebied).

Als basis voorzien we in ieder geval in de woonbehoefte conform bevolkingsprognoses, met kwalitatief extra aandacht voor woningmix en het betaalbare segment. Integrale groei voor de regio in het Middengebied vraagt het invullen van condities op het gebied van landschap en mobiliteit (zie leefomgeving en mobiliteit) en heeft effecten voor economie (zie economie). Nadrukkelijker willen we de link maken met de bestaande wijken. Nieuwbouw moet een aanvulling op en stimulans zijn voor verbeteren van leefbaarheid en duurzaamheid. Voor deze integrale wijkaanpak ontbreken echter financiële middelen en instrumentarium. Preventief kijken naar leefbaarheid indien een 'kantelpunt' nadert

(Leefbaarometer) maakt dat gerichte preventieve maatregelen leefbaarheidsproblemen voorkomen. Dit gaat nu ook spelen in de wijken uit de jaren 50, 60, 70 en begin 80. Enkele voorbeelden hiervan staan op de kaart.

Economie
We willen ruimte bieden voor versterking van economische en maatschappelijke voorzieningen, bijvoorbeeld in en rond de centra van de woonkernen. Tegelijkertijd zetten we in op versterking en uitbreiding van bestaande lokale en regionale bedrijfsterreinen, inclusief huisvesting van werknemers. Onze kracht zit in gemengde bedrijfsterreinen, met dien verstande dat er wel een specifiek profiel is bij het cluster NEXTgarden (energyhub, food, tuinbouwbeleving), omgeving Elst-Centraal (health) en zuidzijde Knoop 38 (logistiek op Park15-De Grift, wellicht oostwaarts te versterken bij afslag 39 van de door te trekken A15). In de regio moet ruimte blijven houden voor watergebonden bedrijven en scheepvaart(voorzieningen).

Als basis voorzien we in ieder geval in de werkbehoefte van lokaal gevestigde bedrijven. Naast het faciliteren van werkgelegenheid bij bedrijven met lokale binding zetten we extra in op bedrijven die aanhaken op het profiel bij Elst-Centraal en NEXTgarden én passen bij regionale circulaire ontwikkelingen. Dit vraagt schuifruimte; voldoende kavels beschikbaar of op korte termijn beschikbaar te maken, waarbij we in eerste instantie kijken naar transformatie-mogelijkheden.

Context: kwantitatieve richting
De Verstedelijkingsstrategie (en gebiedsuitwerking Middengebied) heeft belangrijke waarden en kwaliteiten als basis. Om de ontwikkelrichting hierbij aan te scherpen én de geagendeerde kwesties te concretiseren, is het van belang deze kwalitatieve benadering te verrijken met een kwantitatieve richting. Op basis van een goede monitoring en integrale afstemming kunnen we zo kansen effectueren. Het streven van 60.000 woningen en 60.000 banen extra te creëren in de regio in de periode 2019-2040 operationaliseren we als volgt.

Als basis voorzien we in ieder geval in de woonbehoefte conform bevolkingsprognoses en werk-behoefte van lokaal gevestigde bedrijven. In Lingewaard en Overbetuwe gaan we tot 2030 uit van een nieuwbouwopgave van respectievelijk 1.700 en 2.000 woningen (2019-2030, incl. inlopen woningtekort, excl. 30% overprogrammeren) en enkele beperkte uitbreidingen van bedrijventerreinen.

Bij het nemen van verantwoordelijkheid voor extra regionale groei hanteren we de volgende richting:
- Op dit moment hebben beide gemeenten circa 6% van het totale aantal woningen in de regio. Als we deze relatieve benadering toepassen op de extra regionale groei, betekent dat we tot 2040 daarbij denken aan een toevoeging van circa 3.000 à 4.000 extra woningen (niet gebaseerd op concrete plannen of locaties) in het Middengebied, ten behoeve van de centrale opgave uit de opgave 'Groene Groei' uit de Strategische Agenda Middengebied.
- Uitgaande van 6% van het aantal banen, volgt uit dezelfde benadering een opgave van circa 90 hectare extra bedrijventerrein. We gaan er hierbij vanuit dat circa 45% van het aantal banen op bedrijventerreinen aanwezig is en we hanteren daarbij een gemiddelde dichtheid van 368 m^2 bruto bedrijventerrein per medewerker. Deze richting neigt naar het hoge WLO-scenario.

Of deze kwantitatieve richting met invulling van toepasselijke randvoorwaarden haalbaar is, moet blijken uit nader onderzoek t.b.v. de investerings- en uitvoeringsagenda. Zo kunnen we met een extra ambitie kwalitatieve regionale groei (werken en wonen) bereiken, die (met de toepasselijke randvoorwaarden) bijdraagt aan bereikbare vitale kernen met versterking van het landschappelijke karakter.

Oplossingsrichtingen
Bij voorgaande beschrijvingen zijn mogelijke oplossingsrichtingen benoemd. Hieronder beschrijven we de gezamenlijke onderzoeksagenda waar we als samenwerkingspartners in het Middengebied op inzetten.

1. Groenblauw raamwerk
   - Zoeken naar uitvoerings- en financieringsmodellen voor het regionale groenblauwe raamwerk; combineren van versterken Park Lingezegen en intensiveren met landschapszones zoals aangegeven op de kaart. Waar mogelijk verbonden met genoemde 'meekoppelkansen' zoals (natuurinclusieve) landbouw, cultuurhistorie of klimaatadaptatie. Op sommige plekken vraagt barrièrewerking van infrastructuur om nieuwe oplossingen.

2. Randvoorwaardelijke mobiliteitsoplossingen
   - Uitmuntende fiets- en OV-netwerken als speerpunt voor de hele regio.
   - Uitvoeren aanbevelingen gebiedsaanpak N325/A325 (incl. Pleyroute tot knooppunt Velperbroek).
   - Verduurzaming van lokale en regionale mobiliteit, inclusief CO2-reductie op snelwegen en binnenvaart.
   - Kleinere kernen blijvend bereikbaar door het optimaliseren van openbaar vervoer.

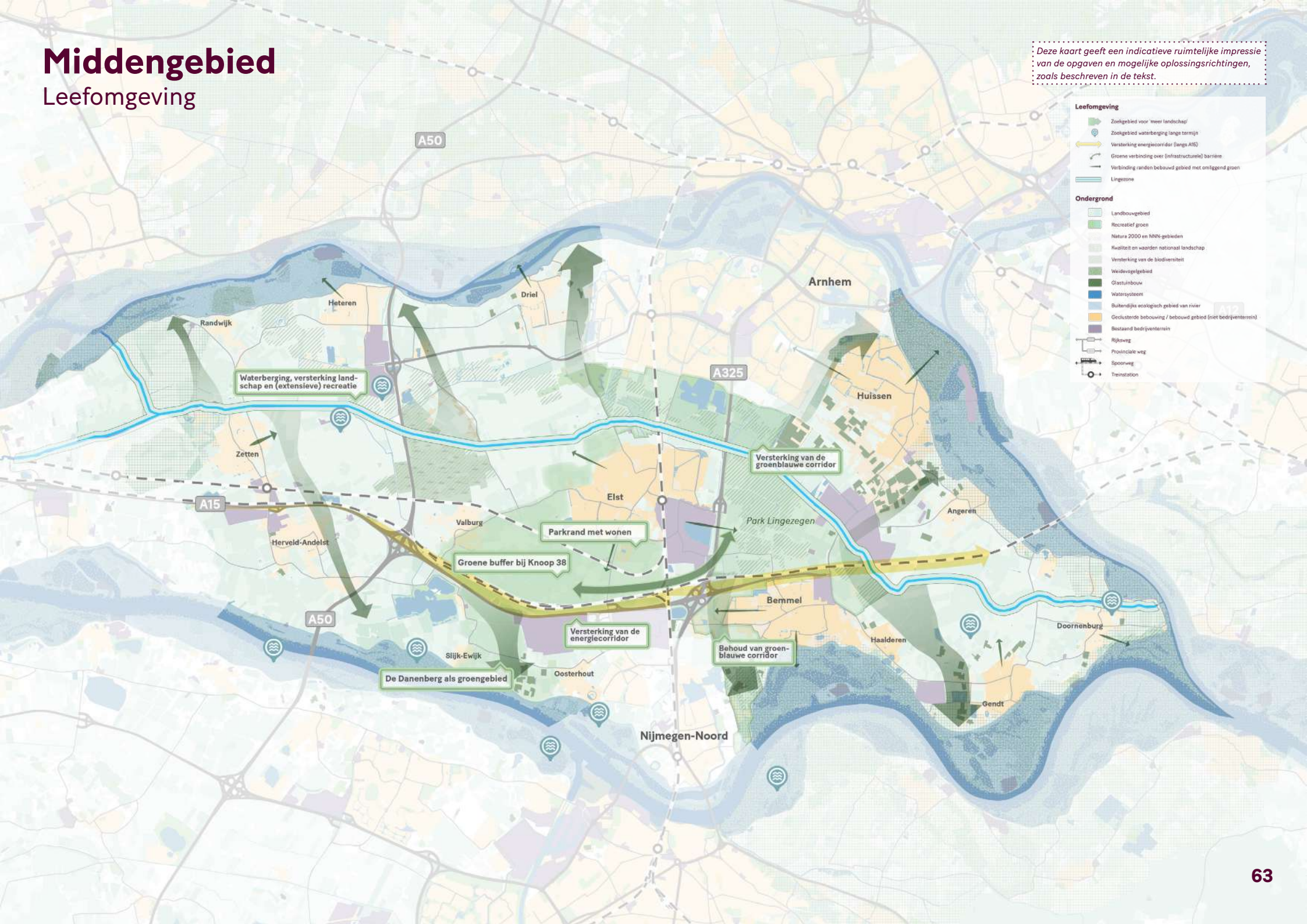
3. Groei in kernen
   - Naast voorzien in randvoorwaarden voor integrale groei, onderzoek naar preventieve maatregelen om leefbaarheidsproblemen te voorkomen in jaren 50, 60, 70 en begin 80-wijken.

4. Economische kwaliteit
   - Een regionale coördinatiestrategie voor verschillende typen bedrijvigheid t.b.v. het aantrekken van bedrijven die het meest passen bij gewenste banen en integraal ruimtegebruik. Denk aan bijvoorbeeld logistiek (stadsdistributie), grote ruimtevragers én een betere afstemming tussen milieubelastende bedrijfsactiviteiten en de leefomgeving.

Middengebied

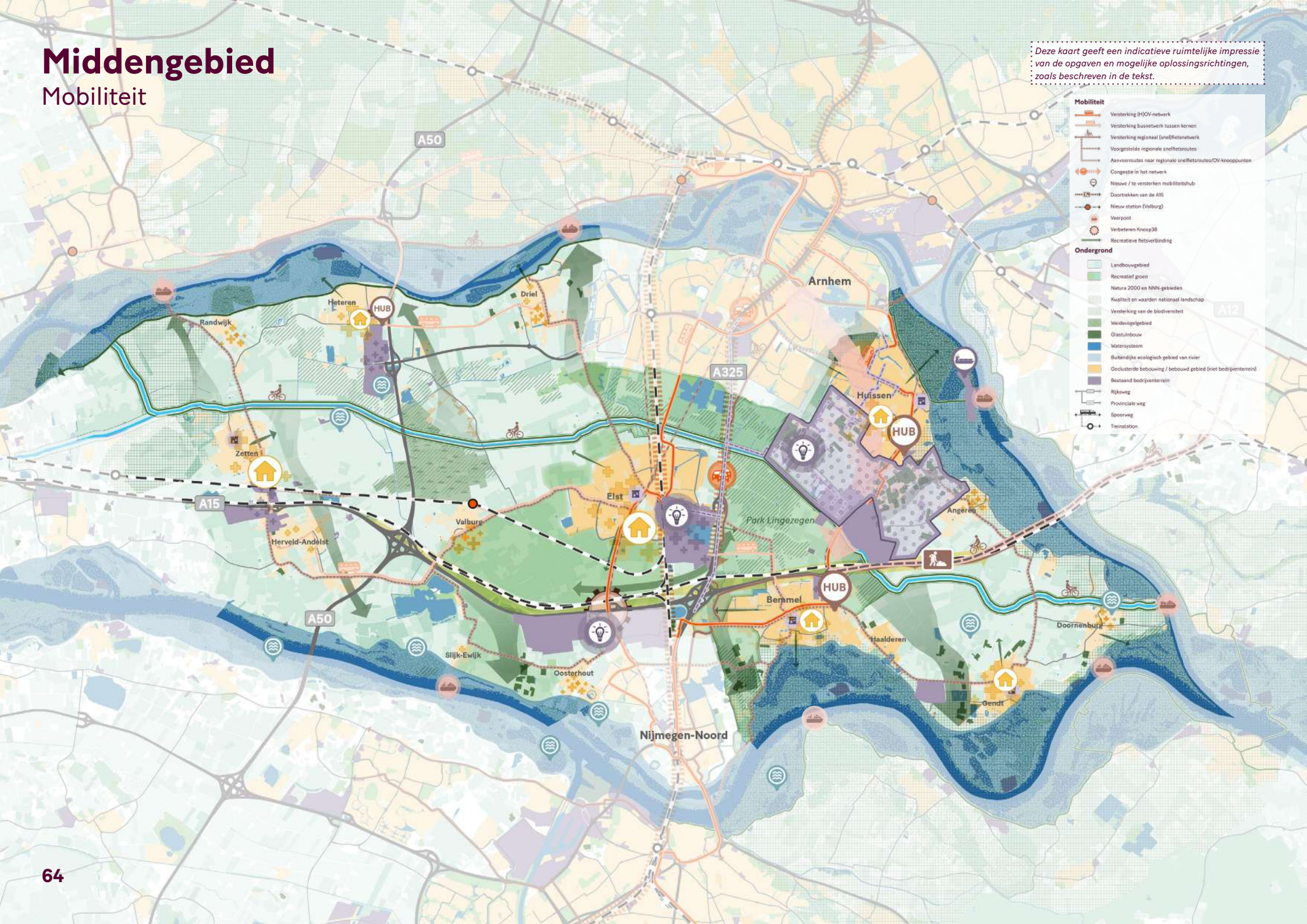
Leefomgeving

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Middengebied
Mobiliteit

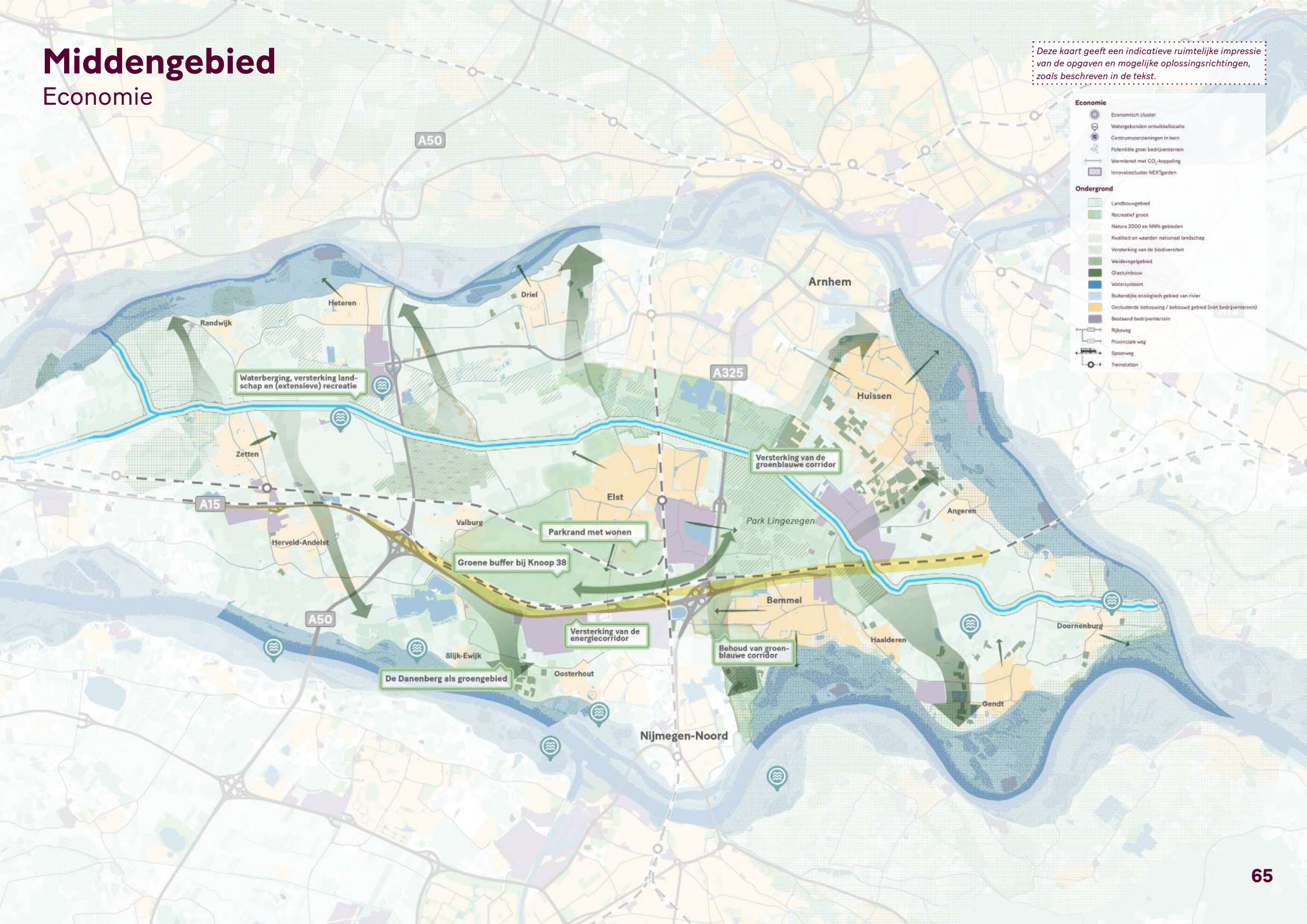
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Middengebied

Economie

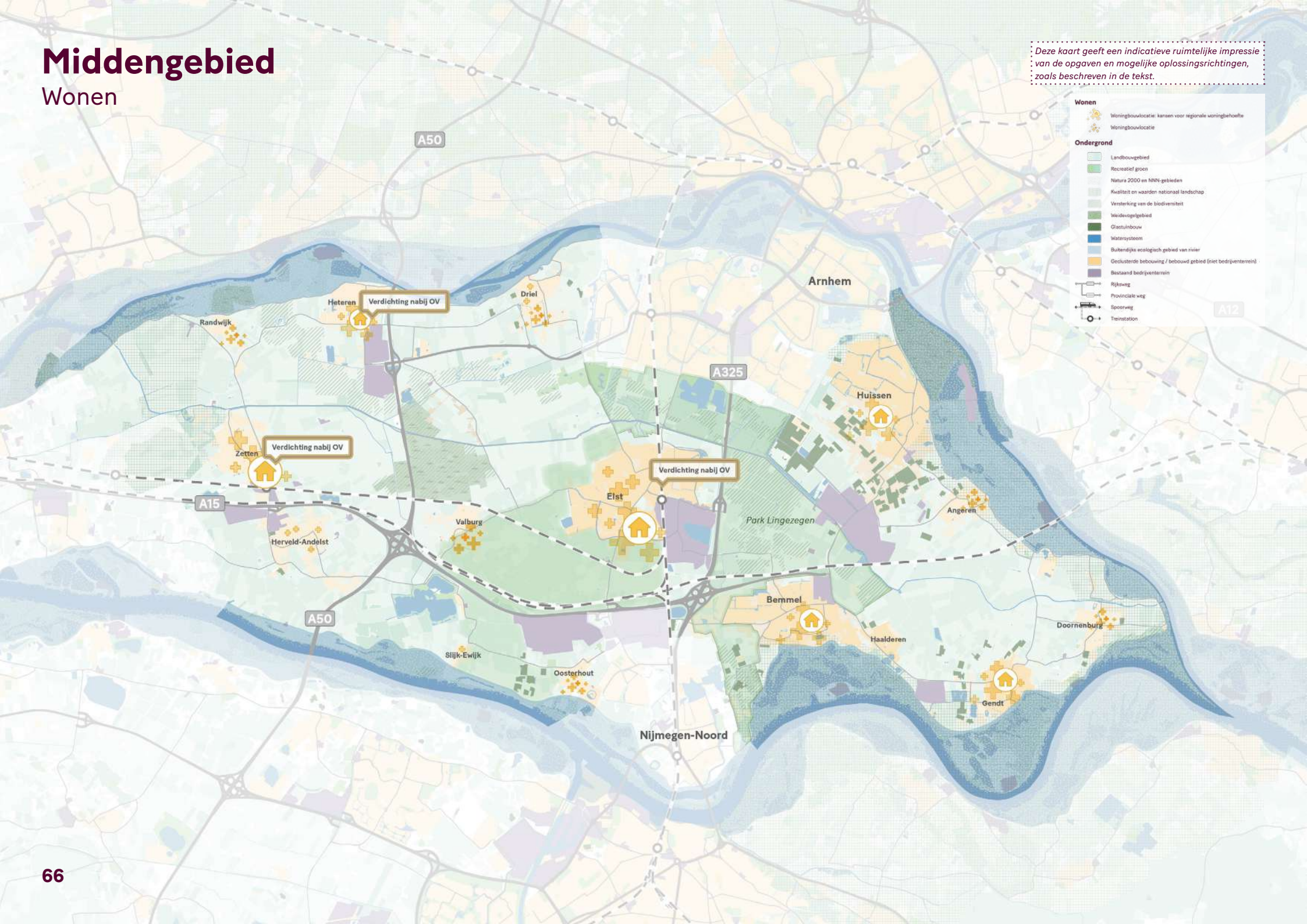
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Middengebied

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Rijk van Nijmegen

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten Nijmegen,
Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Wijchen

Positionering van het Rijk van Nijmegen in de Groene Metropool

Tot het Rijk van Nijmegen behoren de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Mook en Middelaar en Wijchen.
De ligging van het gebied tussen de rivieren Maas en Waal en de aanwezigheid van de stuwwal en het vennengebied zorgen voor een grote verscheidenheid aan landschappen: van uiterwaarden tot vennengebied en heuvelachtige bosgebieden. De kleine en middelgrote kernen liggen verspreid in het landschap. Het gebied wordt doorsneden door de spoorlijnen Arnhem-Den Bosch en Nijmegen-Venlo, door de snelwegen A50 en A73 en door het Maas-Waalkanaal.
Het Rijk van Nijmegen biedt mogelijkheden om een duurzame bijdrage te leveren aan de opgave van de Verstedelijkingsstrategie. Door de uitdagingen op het gebied van wonen, mobiliteit, vitaliteit, landschap en leefkwaliteit op een adequate, integrale en duurzame wijze op te pakken kan een toekomstbestendig Rijk van Nijmegen ontstaan. Een gebied met een sterke eigen identiteit dat van grote waarde kan zijn als uitloopgebied voor het aangrenzende stedelijke gebied. Daarnaast kan het Land van Maas en Waal een poortfunctie vervullen naar het Land van Cuijk, Limburg en Duitsland. Tot slot sluit het Rijk van Nijmegen in noordelijke richting aan op de Overbetuwe. Daarmee heeft het Rijk van Nijmegen een scharnierfunctie tussen stad en ommeland maar ook tussen Limburg, Brabant, Nordrhein Westfalen en de Groene Metropoolregio (GMR).

Integrale onderzoeksvraag

Door slim gebruik te maken van de schaarse ruimte kunnen we een gebied realiseren dat een aanzienlijke bijdrage kan leveren aan de centrale gedachte 'Meer landschap, meer stad'. Om deze opgave goed te kunnen doorgronden moeten we de volgende onderzoekvraag beantwoorden.
Hoe kunnen we de groeiopgave inzetten om de bereikbaarheid, leefbaarheid en herkenbaarheid van het gebied duurzaam te versterken en uit te bouwen? Uit deze hoofdvraag destilleren we langs de lijn van de bouwstenen per opgave de oplossingsrichtingen die bij kunnen dragen aan de totstandkoming van een duurzaam en leefbaar Rijk van Nijmegen.

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Leefomgeving

Het Rijk van Nijmegen is de regio in het klein met alle variatie die erbij hoort. De ondergrond is opgebouwd uit het stuwwallencomplex, het rivierensysteem en de rug van rivierduinen die van de Hatertse en Overasseltse Vennen via Wijchen naar Bergharen loopt. Ook in het watersysteem zijn alle watertypen vertegenwoordigd, van de bronbeekjes op de stuwwal tot de gegraven weteringen in het laaggelegen komgebied en van de dynamische Waal tot de gekanaliseerde Maas. Een hoofdrol in de cultuurhistorische laag is weggelegd voor de vele landgoederen; op de steile noordflank van de stuwwal (o.a. Heerlijkheid Beek), in de ring van landgoederen die deels in het stedelijke weefsel zijn opgenomen aan de zuid- en westzijde (o.a.Heijendael) en de landgoederen en kastelen op de rug van de rivierduinen (o.a. kasteel Hernen).

De zone van de Ooijpolder, de bossen tussen Nijmegen en Groesbeek, en de Hatertse en Overasseltse Vennen zijn zeer geliefd als uitloop- en recreatiegebied. De dijken langs de Maas en Waal zijn hoofddragers in het recreatieve netwerk.

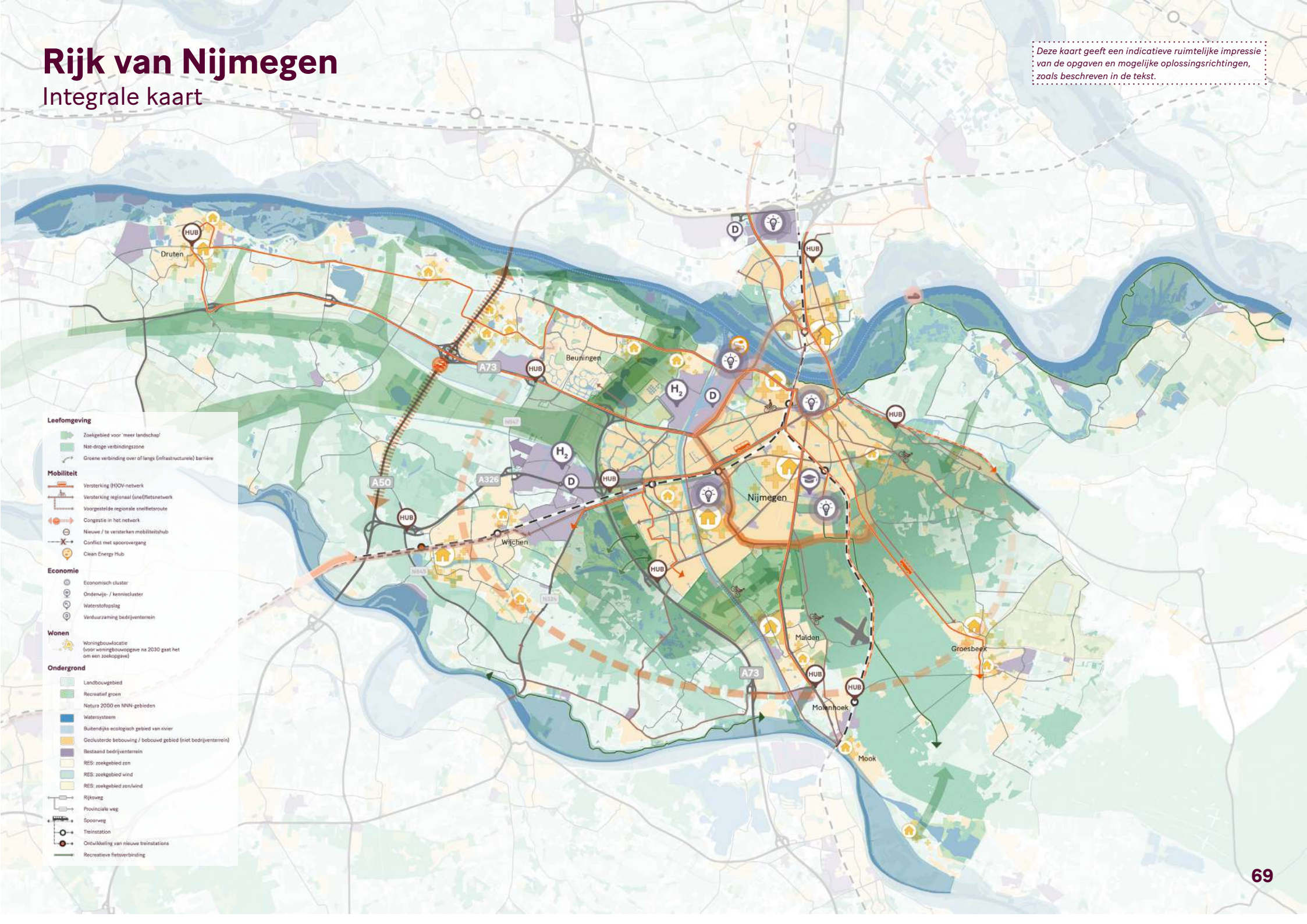
Hoofdopgaven voor de gebieden langs de rivieren zijn de verbetering van de toegankelijkheid van de uiterwaarden, de doorontwikkeling van het natuurlijke systeem met -mits de waterveiligheid dat toelaat- ook ruimte voor moerasbossen en de ontwikkeling van de dijken als 'gastvrije dijken' voor fietsers en wandelaars.

Bij de gradiëntbossen, de bos- en landgoedzone tussen Nijmegen en Groesbeek, en de omgeving van de Hatertse en de Overasseltse Vennen, ligt het accent op het behoud van de bossen en

Rijk van Nijmegen

Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

maatregelen ter bevordering van de biodiversiteit en vermindering van verdroging (verdamping).

De rug met rivierduinen rond Wijchen, Beuningen en Druten is specifiek voor het groenblauwe raamwerk. Daar wordt ingezet op de doorontwikkeling van het kleinschalige en besloten landschap. Investeringen in het netwerk van recreatieve paden en groenelementen maken dit gebied nog aantrekkelijker voor bewoners uit de directe omgeving. Daarbinnen blijft ruimte voor landbouwbedrijven (met korte kringlopen met de omringende woongebieden) en landelijke woonvormen.

Robuuste natuurzones langs de weteringen en de landschappelijke schakels zorgen voor meer groenblauwe kwaliteiten aan de zuid- en westzijde van dit deelgebied. De natuurzones met waterbergingsgebieden maken de weteringen beter opgewassen tegen de toekomstige extremen van het klimaat, zowel in perioden met hevige buien als extreme droogte.

In het Rijk van Nijmegen ontwikkelen we verbindende landschappen tussen de gradiëntbossen en de uiterwaarden van de Waal of de Maas. Het gaat om de omgeving van de Mookerplassen als verbinding tussen de Mookerheide en de uiterwaarden van de Waal en de omgeving van de oude Maasmeanders als verbinding tussen de gradiëntbossen van de Hatertse en Overasseltse Vennen en de Maasuiterwaarden. Een referentie voor deze verbindende landschappen is de Ooijpolder die een schakel vormt tussen de gradiëntbossen van Berg en Dal en de Waaluiterwaarden. Op de stuwwal en in de Ooijpolder (oostflank) zetten we in op groenblauwe structuren en in een regionaal fietsnetwerk.

In het raamwerk is ook een aantal groenblauwe verbindingen opgenomen met de westflank van Nijmegen, onder andere via het Lierdal en de zone tussen Nijmegen en Malden. Zij versterken de samenhang tussen het stedelijke gebied en het groenblauwe raamwerk en geven het westelijke deel een grotere betekenis als uitloopgebied. Dit draagt bij aan de spreiding van de recreatieve druk.

Voor de versterking van de leefomgeving zijn in het Rijk van Nijmegen koppelkansen met:

- De landbouwtransitie; de ontwikkeling van combinaties van landbouwteelten met weidevogelbeheer en waterberging in de komgebieden, de ontwikkeling van kleinschalig voedsellandschap met houtwallen, boomgaarden en voedselbossen op de oeverwallen en overgangen naar de stuwwal;
- De energietransitie; langs de A73/A50 en N322 zijn combinaties mogelijk van windenergie en de ontwikkeling van de robuuste natuurzones langs de weteringen;
- De logistieke ontwikkeling; combinaties van bedrijvigheid met zonne-energie op daken en ontwikkeling van ecologische kwaliteiten;
- Verstedelijking; Nijmegen-West heeft een belangrijke woningbouwopgave. Door natuur-inclusieve verstedelijking kan Nijmegen-West uitgroeien tot één van de verbindende schakels in het groenblauwe raamwerk;
- Dijkversterking; integrale aanpak van de dijkversterkingen samen met natuurontwikkeling en de ontwikkeling van een recreatief netwerk.

Mobiliteit

Het Rijk van Nijmegen is primair sterk gericht op de steden Nijmegen en Arnhem als werkgebied en als voorzieningencentrum. Daarnaast is er een aanzienlijke in- en uitstroom in alle richtingen via de A50, A73, N322 en de spoorverbindingen. Het wegennet loopt vast en het aanbod van HOV, fiets en mobiliteitshubs is nog niet voldoende op orde. Gezien de aard van de knelpunten in dit gebied met kleinere kernen rond Nijmegen zal verder onderzocht worden welke mogelijkheden er zijn om het aanbod voor de fiets en het OV tussen de kernen en de nabijgelegen stad te verbeteren, het OV aanbod meer te ontvlechten van het autonetwerk en de resterende autopendel van de kernen naar de grote stad op te vangen aan de randen van de stad. Goede openbaar vervoer- en fietsverbindingen vanuit de regiokernen naar Nijmegen maar ook tussen de regiokernen onderling zijn van belang voor een goede

bereikbaarheid en een transitie naar schone en slimme mobiliteit.

Onderzocht wordt in hoeverre een uitrol/verbetering van het HOV-netwerk (inclusief mobiliteitshubs) mogelijk is en een oplossing vormt. Daarbij denken we aan de Rijksweg Heumen (incl. verkenning kansen mobiliteitshub bij Malden), de corridor Beuningen (incl. verkenning P&R/Hub; verkenning ontsluiting Ewijk) en Druten (incl. Hub in voorbereiding), de oostflank richting Groesbeek en Duitsland (incl. onderzoek behoefte en haalbaarheid mobiliteitshub voor verkeer vanuit o.a. Duitsland), en een gebiedsaanpak Wijchen westzijde. Een samenhangende aanpak op deze corridors is nodig om autoverkeer succesvol af te vangen, te sturen op parkeerbeleid, en het gebruik van OV en fiets te stimuleren.

In de regio wordt al werk gemaakt van hoogwaardige fietspaden (bijvoorbeeld tussen Mook en Nijmegen), maar ook hier wordt onderzocht welke verdere uitrol gerealiseerd kan worden. Daarbij denken we aan een fietsverbinding Wijchen-Oss (doortrekken route, kwaliteit op orde brengen; pre-verkenning afgerond). Een hoogwaardige fietsroute Malden richting Nijmegen langs het Maas-Waalkanaal (verkennen). Versterken van het hoogwaardig fietsnetwerk tussen Nijmegen, Beuningen en Wijchen. Hoogwaardige fietsroutes richting Groesbeek en de Ooijpolder (oostflank) verkennen. En bijvoorbeeld goede fietsverbindingen naar bestaande stations zoals station Wijchen verkennen (incl. verkenning haalbaarheid ongelijkvloers maken kruisingen spoor in beeld brengen).

Voor de regionale bereikbaarheid zal verder worden onderzocht of de capaciteit van de spoorwegverbindingen voldoende is en waar uitbreiding nodig is, welke versterkingen van stationslocaties nodig zijn, waar bestaande stations vaker bediend kunnen worden, en hoe stadsrandhubs hieraan een bijdrage kunnen leveren. Bijvoorbeeld een vergroting van de capaciteit (frequentieverhoging intercity's en/of sprinters) tussen Nijmegen en Den Bosch (Eindhoven) is een kans om bij te dragen aan het oplossen van het knelpunt op de A50 door meer mensen uit de auto en in het openbaar vervoer te krijgen. Het onderzoeken van de potentie van de carpoolplaats Wijchen als mobiliteitshub hangt hiermee samen (met focus op westzijde Wijchen waar wegen onder druk staan). De enkelsporige brug bij Ravenstein zal daarbij een van de knelpunten zijn. Het is raadzaam dit in samenhang met het MIRT-onderzoek snelweg A50 en aanvullende programmatische maatregelen te onderzoeken. Naast infrastructurele mobiliteitsmaatregelen, is ook inzet op bijvoorbeeld werkgeversaanpak, slimme logistiek en spits mijden nodig.

Het versnellen en de frequentieverhoging op de Maaslijn geven de stations Mook-Molenhoek en Cuijk extra potentie als overstaplocatie voor het afvangen van autoverkeer (met bestemming Nijmegen) van de A73 en de stromen vanuit de Kop van Noord-Limburg. Hiervoor is afstemming en samenwerking nodig om kansen te verkennen. Onderzocht wordt of ongelijkvloerse (spoor) kruisingen (o.a. in Wijchen) een oplossing kunnen vormen voor verbetering van bereikbaarheid. Het mogelijk uitbreiden van capaciteit knooppunt Neerbosch A73 zal onderzocht moeten worden. Verbreding van de Maas en Waalweg (N322) richting Druten is verkend en er wordt gekeken naar de financieringsmogelijkheden.

Economie

De werkgelegenheid in de regio kent een tweedeling. Enerzijds is de werkgelegenheid lokaal en kleinschalig van aard. Het gaat dan om vooral centrumvoorzieningen en lokale dienstverlening. Anderzijds zijn er grotere bedrijventerreinen zoals bedrijventerrein Bijsterhuizen met een bovenlokaal en landelijk karakter.

In het westelijk deel van het Rijk van Nijmegen speelt de agrarische sector een grotere rol in ieder geval qua ruimtebeslag. We kijken naar de mogelijkheden voor een vitale landbouwsector. Daarnaast kent het Rijk van Nijmegen een sterke focus op de stad Nijmegen met zijn campussen

en zijn ziekenhuizen (Radboud en CWZ). De bedrijvigheid is voornamelijk organisch gegroeid en kent een grote diversiteit zowel in omvang als in soort en duurzaamheid.

Naar de toekomst toe ligt er een onderzoeksopgave om te bezien of er een match is tussen het arbeidspotentieel en het huidige aanbod aan werkgelegenheid. Een onderzoek naar het gewenste economische profiel kan de koers bepalen van eventuele uitbreidingen of transformaties.

De GMR zet in op een transitie naar een circulaire economie. Er ligt een onderzoeksvraag hoe we het bestaande bedrijfsvastgoed hierin mee kunnen nemen en wat er nodig in om dit geschikt te maken voor verduurzaming en circulariteit. Denk daarbij aan het geschikt maken van de daken voor zonne-energie maar ook aan het inpassen van bedrijven die zich bezighouden met recyclen. Maar ook de landbouwtransitie zoals genoemd in de provinciale kadernota Agrifood kan hier een plek krijgen.

Een andere onderzoeksvraag richt zich op de kansen van waterstof in dit gebied. Welke mogelijkheden biedt waterstof voor transport over weg en water, maar ook als groen alternatief voor aardgas en olie. De komst van waterstofstations kan een enorme impuls zijn voor de vergroening het Rijk van Nijmegen.

Wonen
Het Rijk van Nijmegen kenmerkt zich door een woningmarkt die in grote lijnen aanvullend is op stedelijk wonen in de stad Nijmegen. De woonmilieus in de dorpen van het ommeland zijn kleinschaliger en kennen een lagere dichtheid. Rust, ruimte en natuur zijn volop aanwezig in het Rijk van Nijmegen en maken het tot een geliefde plek om te wonen. De leefbaarheid in de bestaande kernen staat onder druk, voorzieningen verdwijnen en ook het verenigingsleven heeft het lastig. Woningbouw biedt kansen om de kernen vitaal te houden en de leefbaarheid op peil te houden. Verdichten, transformatie, en mogelijk gestapelde bouw kunnen daarbij helpen mits het behoud van identiteit daarbij geborgd wordt.

De woondealopgave is om tussen 2020 en 2040 50.000 tot 60.000 woningen te bouwen in de Groene Metropoolregio, waarvan 35.000 tot 2030. Voor Rijk van Nijmegen is de opgave tot 2030 zo'n 6.000 woningen (exclusief studentenhuisvesting). Voor de periode tussen 2020 en 2040 betekent de woondealdoelstelling een toevoeging van 8.000 tot 10.000 woningen. De planvoorraad is kwantitatief tot 2030 redelijk op orde in het Rijk van Nijmegen. Veel plannen zijn echter nog zacht en dienen nader geconcretiseerd te worden. Daarnaast wordt vanuit de ontwerpprincipes, de onderzoeksgebieden (zie onderzoeksagenda), maar ook daarbuiten voor de lokale behoefte, onderzocht waar de woningbouwaantallen na 2030 het beste gerealiseerd kunnen worden.

Zoals in de huidige woondeal verwoord, is betaalbaarheid een absolute voorwaarde voor extra woningbouw. De woondealdoelstelling is om gemiddeld 50% betaalbaar te bouwen. Nijmegen heeft als doelstelling om 65% betaalbaar te bouwen (30% sociale huur, 15% middeldure huur en 20% middeldure koop). In de overige gemeenten in het Rijk van Nijmegen is het doel gemiddeld 50% betaalbaar. Daarbij ligt de opgave voor een groot deel in het goedkope en middeldure koopsegment. In het hele Rijk van Nijmegen is toevoeging van sociale huur van belang. Enerzijds voor groei van de voorraad, anderzijds voor transformatie van de bestaande voorraad. Het Rijksdoel is om naar 30% sociale huurvoorraad toe te werken. Richting nieuwe Woondeal en de (prestatie)afspraken met het Rijk, zullen ook afspraken volgen over de betaalbaarheid. Streven is om met elkaar vast te stellen wat betaalbaar bouwen is.

Aanzet voor oplossingsrichtingen inclusief maatregelen en fasering (indien bekend) met bijbehorende onderzoeksagenda
De korte termijn is gericht op het verder verkennen van onderstaande onderzoeksvragen,

afhankelijkheden en oplossingsrichtingen. Daarbij richten we ons ook op een viertal onderzoeksgebieden, waar meerdere opgaven vanuit de bouwstenen uit de Verstedelijkingsstrategie samen komen en een urgentie is om koers te bepalen. Ook zal de bereidheid tot samenwerking en vervolgens het opzetten van deze samenwerking meer vorm moeten krijgen.

1. Voor wat betreft de regionale bereikbaarheid wordt onderzocht waar de capaciteit van wegen en spoorverbindingen vergroot kan worden. Voor het spoor denken we aan uitbreiding van de verbinding en verbreding van het spoor richting Den Bosch (Eindhoven) bij de brug over de Maas bij Ravenstein. Daarbij kan mogelijk worden aangesloten bij het MIRT-onderzoek A50. Voor de wegen kijken we naar de capaciteit van de A50, het mogelijk uitbreiden van capaciteit knooppunt Neerbosch (A73), verbreding van de N322 (onderzoek afgerond) en de Rijksweg Heumen. Verder dient te worden onderzocht hoe het (H)OV en de fiets (inclusief mobiliteitshubs) een prominentere plaats kunnen krijgen in de mobiliteit. Dit geldt zowel voor de verbindingen tussen de regiogemeenten onderling als voor de verbinding met de stad. We denken aan een integrale aanpak op de corridors Nijmegen-Beuningen/Druten, Nijmegen-Wijchen (Oss) en gebiedsaanpak Wijchen westzijde, de oostflank (Groesbeek/Duitsland), en de zuidflank (Nijmegen-Heumen (Mook).

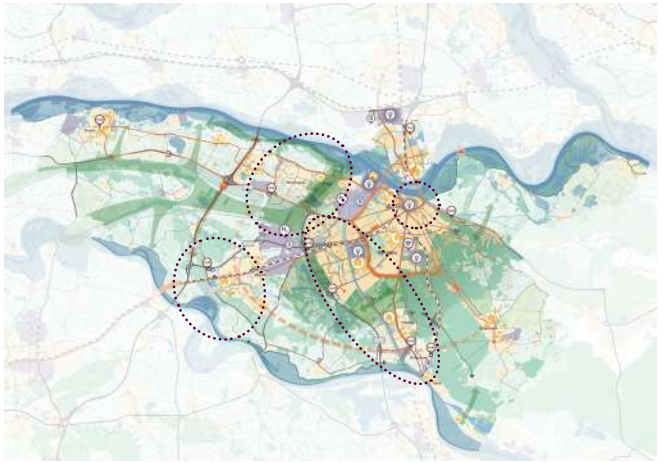
2. Om een sprong te maken naar een circulaire economie onderzoeken we de mogelijkheden van transitie van zowel industrie als landbouw. Het geschikt maken van daken voor zonne-energie, toepassing van waterstof en circulaire landbouw zouden daarbij de eerste onderzoeksrichtingen kunnen zijn. Daarnaast dient onderzoek plaats te vinden naar de match tussen arbeidspotentieel en aanbod en de sturingsmechanismen daarbij.

3. Omwille van het voor de doelgroep bereikbaar maken van betaalbare woningbouw is het raadzaam om onderzoek te doen naar de financiering ervan op korte en lange termijn. Daarnaast verkennen we de kansen voor inbreiding en verdichten rondom OV-knooppunten en centra van kernen waarbij een groene en ontspannen leefomgeving de basis is. We wegen inbreiden versus uitbreiden af en brengen samenhang in de nieuwe locaties in tijd en investering.

4. We onderzoeken waar de mogelijkheden liggen om de bestaande natuurgebieden en losse elementen met elkaar te verbinden om zodoende de biodiversiteit te vergroten en de druk op de kwetsbare gebieden te verminderen. Daarnaast onderzoeken we op welke wijze we het landschap kunnen versterken waardoor het een groene ruimte wordt die bijdraagt aan de leefbaarheid van de bestaande en de nieuwe inwoners. Daarbij zoeken we naar synergie tussen de ruimteclaims vanuit de diverse sectoren waardoor er een samenhangende duurzame leefomgeving ontstaat.

Onderzoeksgebieden

In het gebied Rijk van Nijmegen en Nijmegen-West onderscheiden we een viertal onderzoeksgebieden waar we als eerste mee aan de slag willen gaan. Dit zijn Wijchen-West, de zone tussen Beuningen en Weurt/Nijmegen, de Kanaalzone in Nijmegen en Heumen, en de stationsomgeving Nijmegen Centraal (zie figuur 1). In deze onderzoeksgebieden komen meerdere bouwstenen uit de Verstedelijkingsstrategie bij elkaar en is ook een urgentie om koers te bepalen.

Figuur 1: onderzoeksgebieden in het Rijk van Nijmegen

Wijchen-West
In het gebied aan de westzijde van Wijchen komt een aantal vraagstukken bij elkaar. Qua mobiliteit gaat het dan om de capaciteit van de A50, een mogelijke verhoging van capaciteit en verdubbeling van het spoor richting Eindhoven, (snel)fietsverbindingen, een mogelijke OV/HUB functie voor Nijmegen en de (on)bereikbaarheid van het centrum vanwege de doorkruising van het spoor. Verder speelt in dit gebied een woningbouwopgave (Wijchen-West) en grenst er natuur aan de randen van het gebied. Al met al een gebied waar een aantal opgaven bij elkaar komt, maar waar ook nadrukkelijk kansen liggen.

Zone tussen Beuningen, Nijmegen-Weurt en Wijchen
We gaan de stad en dorpen verdichten en het ruimtegebruik intensiveren. De kwaliteit van de groenblauwe structuren en groengebieden wordt hierdoor steeds belangrijker voor bewoners. Door het natuurlijk systeem robuuster in deze zone (van oeverwallen, komkleigebied en uiterwaarden) te maken kunnen we de negatieve effecten van klimaatverandering minimaliseren. Samenwerking tussen de gemeenten Wijchen, Beuningen en Nijmegen kan in de zone leiden tot een aantrekkelijk landschapspark en biedt bewoners een aantrekkelijk uitloopgebied. Ook biedt dit landschapspark ruimte voor biodiversiteit in combinatie met energieopwekking en kunnen we de gevolgen van de klimaatverandering opvangen (waterberging).

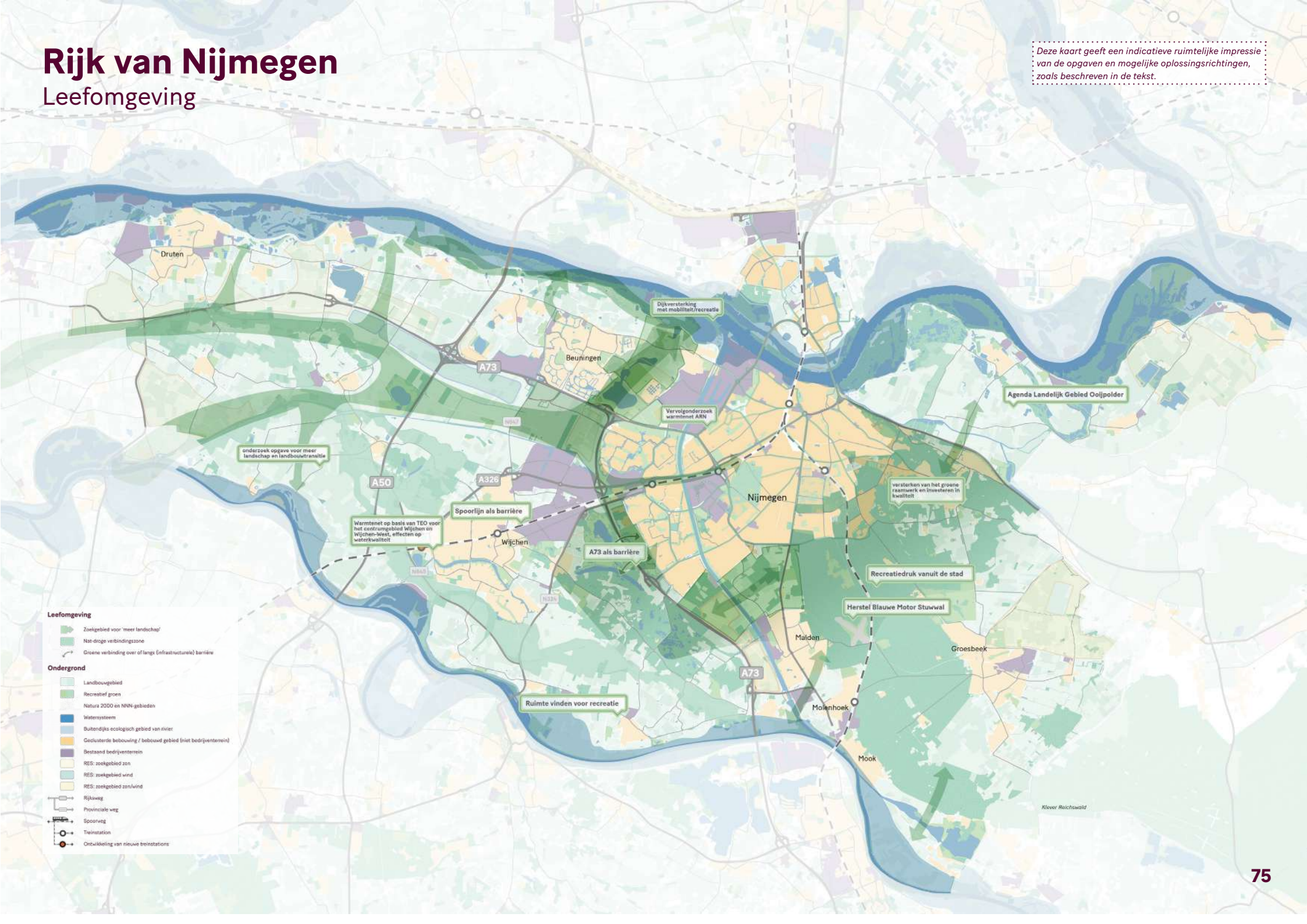
Kanaalzone Nijmegen en Malden
Zowel in Nijmegen als Heumen spelen er veel ontwikkelingen langs het kanaal. In Heumen wordt in de kern gebouwd aan het kanaal, maar wordt ook de groene functie van het kanaal versterkt en de zone tussen de Malden en Nijmegen versterkt als groengebied en voor de landbouwtransitie. Ook zijn er kansen voor de energietransitie. Op het gebied van mobiliteit wordt er gezocht naar een regionale Hub en worden fiets en HOV-functie versterkt. De Kanaalzone biedt in Nijmegen naast een flinke toevoeging aan de woningvoorraad ook kansen om een stap te zetten naar meer vitaal en verbonden Nijmegen-West. Naast de nieuwe plekken voor woningbouw, versterken we de wijken rondom het kanaal met voorzieningen en werkfuncties. In combinatie met het versterken van de groenblauwe structuren langs het kanaal en de zone tussen Heumen en Nijmegen liggen hier kansen om de bouwstenen/opgaven uit de Verstedelijkingsstrategie te verzilveren.

Nijmegen Stationsgebied
De komende jaren wordt het Nijmeegse stationsgebied vernieuwd. Het station vervult een regionale functie. Het Rijk, provincie Gelderland, gemeente Nijmegen en NS investeren samen in Stationsgebied Nijmegen om het om te vormen tot een aantrekkelijke plek waar reizen, wonen, werken, winkelen en recreëren samenkomen. Aan de westzijde komt een nieuwe entree en wordt een nieuw gebied met woningen en maatschappelijke functies ontwikkeld. Rondom het station komen nieuwe woningen om tegemoet te komen aan de woningnood. Het Stationsgebied Nijmegen wordt ook groener en duurzamer.

Rijk van Nijmegen

Leefomgeving

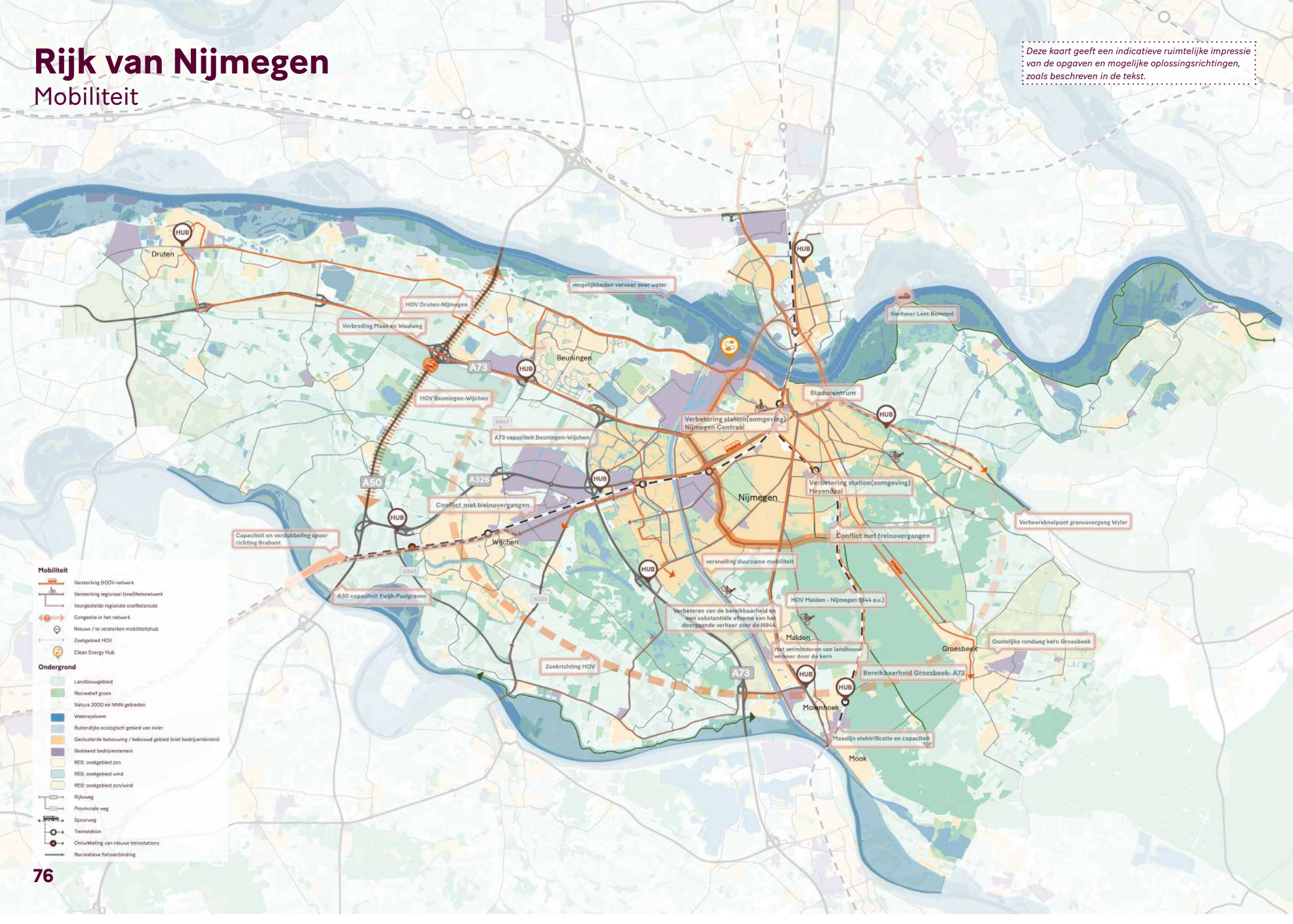
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Rijk van Nijmegen

Mobiliteit

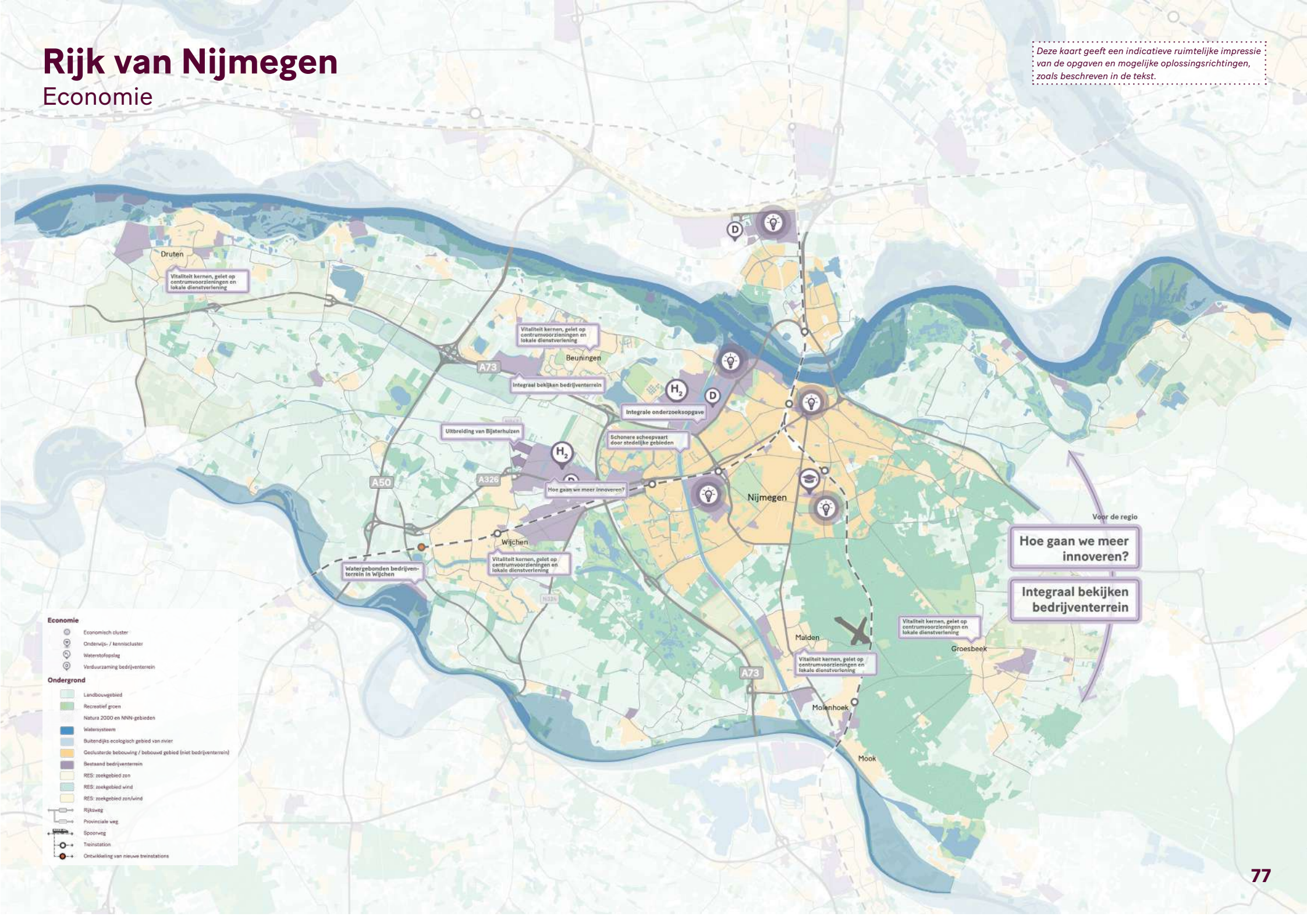
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Rijk van Nijmegen

Economie

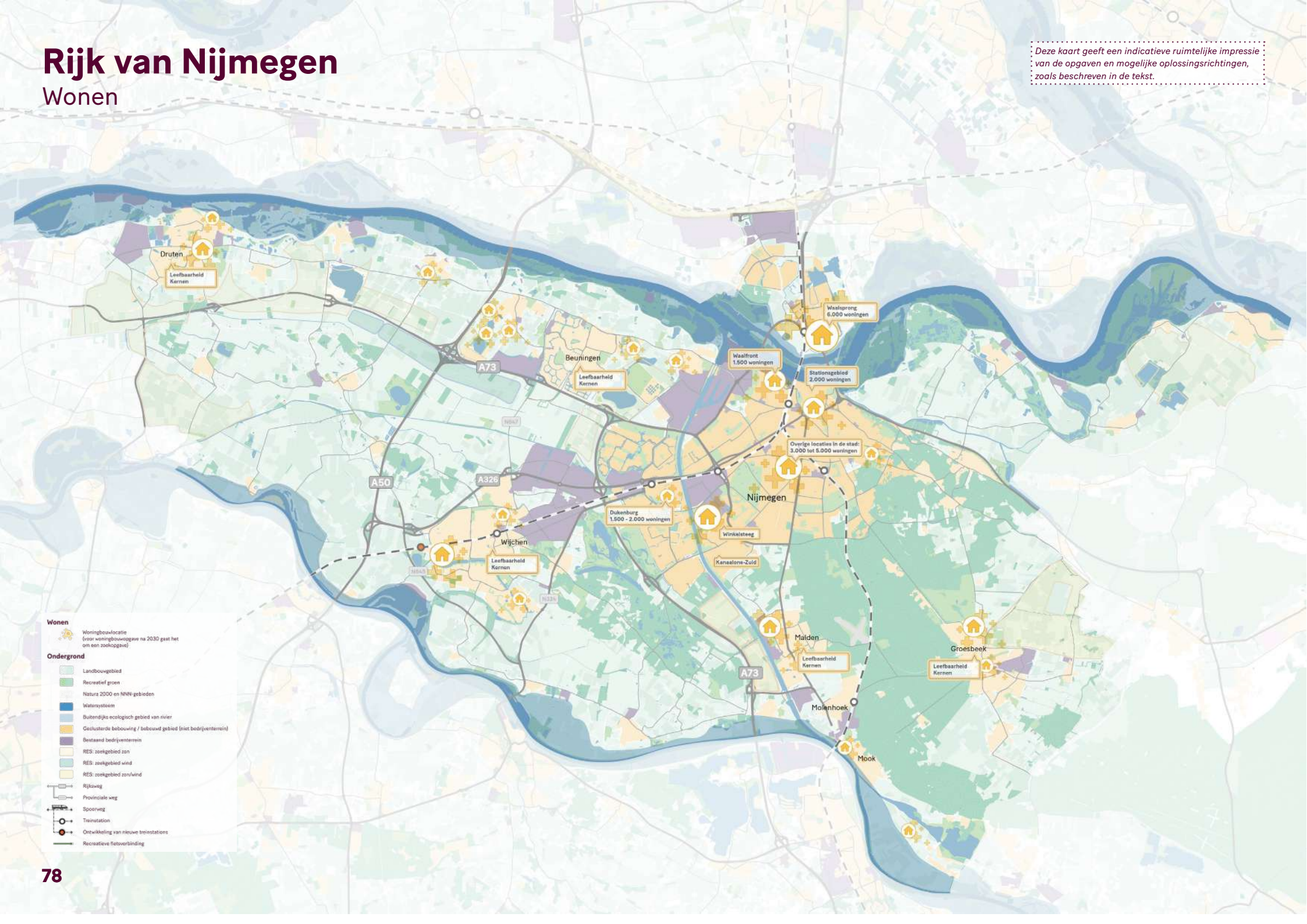
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Rijk van Nijmegen

Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Veluwe

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten Arnhem, Barneveld, Ede, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen

Positionering van de Veluwe in de Groene Metropool

De Veluwe is met haar rijke natuur en variatie aan landschappen van onschatbare strategische (inter-)nationale waarde. De Veluwe is het grootste Natura2000-gebied op land van Noordwest-Europa. De stuwwal is de motor voor het watersysteem met invloeden tot ver buiten de Veluwe en essentieel voor onze drinkwatervoorziening en nationale drinkwaterreserve.

De Veluwe is het "groen" in onze Groene Metropool. Zij is de "groene long" van de regio en vormt de contramal voor de toenemende verstedelijking door bevolkingsgroei en woningbouw.

De afwisseling van bos, heide, beken en sprengen, landgoederen en het rivierengebied levert een landschap op waarin veel inwoners en bezoekers zich kunnen ontspannen. Naast de intrinsieke groenblauwe natuurwaarden en haar bijdrage aan het klimaatsysteem (o.a. CO_2-opname, O_2-productie, zuivering, verkoeling) heeft de Veluwe een grote toeristisch-recreatieve waarde.

Maar de Veluwe gaat achteruit! Door onder andere milieudeposities, verdroging, versnippering en een toenemende recreatieve belasting treedt een verschraling op. Ook is er een ruimtelijke druk door ruimteclaims voor woningbouw, bedrijfslocaties, verkeer en vervoer en (grootschalige) energieopwekking en waterwinning. We zoeken een duurzamere balans tussen ruimte voor de natuur en ruimte voor de mens.
Het behoud, beschermen en versterken van dit landschap, deze natuurwaarden en dit watersysteem is een van de hoofddoelen uit het verstedelijkingsconcept. Een robuust ecologisch systeem is randvoorwaardelijk voor een gezonde en welvarende samenleving.

Binnen het Natura 2000-gebied staat behoud en versterking en uitbreiding van de natuur voorop. In een ruime zone daaromheen is ruimte voor passende, gemengde ontwikkelingen. In die zone vinden we de meeste kernen, landgoederen, uiterwaarden en landbouwgebied.

Een goede afstemming met aangrenzende deelgebieden uit de Verstedelijkingsstrategie, waaronder Liemers, Foodvalley en Arnhem-Oost is daarom noodzakelijk. Hetzelfde geldt voor onder andere de gemeenten Apeldoorn en Harderwijk, waar ook opgaven zijn voor woningbouw. We willen de groenblauwe waarden van de Veluwe door laten lopen tot tussen en zelfs in onze kernen.

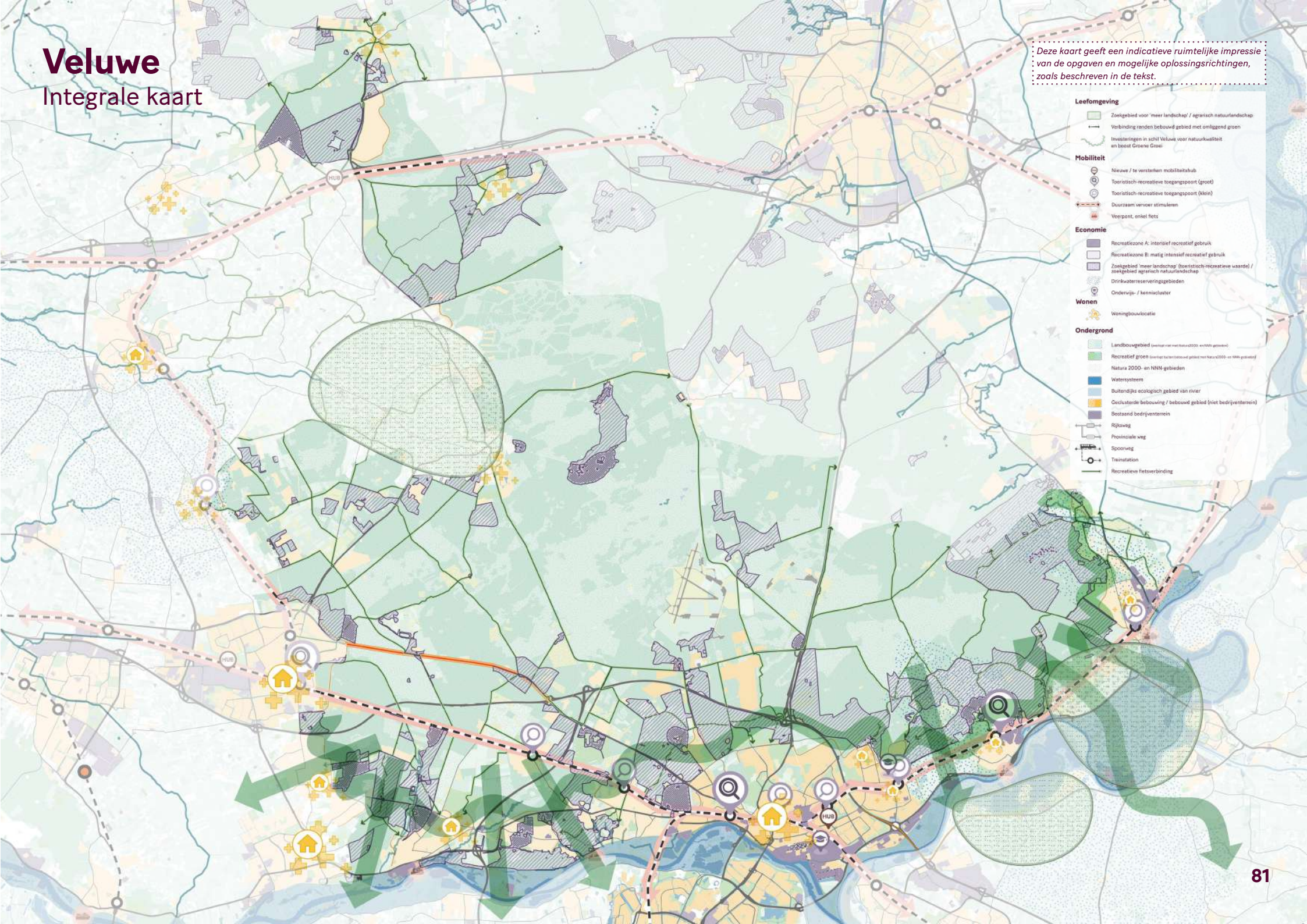
De gebiedsuitwerking Veluwe heeft een belangrijke rol om het 'meer landschap' van onze ambitie 'meer landschap, meer stad', te realiseren. We zullen daarom woon- en werklocaties grotendeels in andere deelgebieden moeten realiseren.
Toch is er, mede vanuit het oogpunt 'vitale kernen' voor woningbouw, ook een beperkte opgave in dit deelgebied die we zo veel mogelijk binnenstedelijk, circulair, klimaatadaptief en groen realiseren. Economisch focussen we op versterking van de toeristisch-recreatieve sector, met name in de randen, maar ook de ontwikkelingskansen van de landbouwtransitie nemen we mee.

Integrale onderzoeksvraag

Hoe kunnen we de natuur (ecologie en hydrologie) herstellen en versterken en gelijktijdig de demografische en economische groei faciliteren en de vitaliteit van kernen versterken? Waar kunnen we dit combineren met versterking van landschap, economie en cultuurhistorie? Hoe kan de landbouwtransitie en de transformatie van verblijfsrecreatie hierin benut worden? Hoe vergroten we de groene verbindingen met (recreatief) groen buiten de Veluwe? En hoe financieren we deze ambitie? Dit zijn de onderzoeksvragen waar het in dit deelgebied om draait.

Veluwe
Integrale kaart

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Leefomgeving
Wil de Veluwe de groene long van de metropool blijven, dan is beheer, herstel en uitbreiding van natuur en hydrologie randvoorwaardelijk. We willen vanuit de Verstedelijkingsstrategie daar een integrerende bijdrage aan leveren, vanuit de balans tussen groen en groei. Denk daarbij aan recreatiezonering in het natuurgebied en daarbuiten, natuurontwikkeling, tegengaan van verdroging en stikstof-maatregelen. Ook willen we aan de randen van de Veluwe nieuwe mogelijkheden ontwikkelen voor dag- en verblijfsrecreatie om daarmee de druk op de Veluwe zelf te verminderen. We integreren dat waar mogelijk met de transitie van de landbouw, stimulering van de recreatieve economie en klimaatadaptatie. In het verlengde daarvan is 'meer landschap' buiten het deelgebied Veluwe ook noodzakelijk. Zo spreiden we de recreatie.

Wonen
We gaan verspreid over meerdere kernen, zoveel mogelijk nabij OV-knooppunten, ongeveer 3.000 woningen toevoegen tot 2040. Veel kernen lopen tegen ruimtelijke grenzen aan (natuurgebieden, uiterwaarden), liggen in landschappelijk waardevolle gebieden en willen niet aan elkaar groeien (groene vingers behouden). Ook hebben we de opgave om de brede vitaliteit van kleinere kernen te behouden. We realiseren woningen bij voorkeur via verdichting en nabij OV-punten wat leidt tot ingewikkelde ontwerpopgaven. Hoe verdichten we woonwijken zonder het karakter van onze kernen aan te tasten en hoe doen we dat betaalbaar, klimaat-adaptief, groen en circulair?

Mobiliteit
Verminderen van vervuiling/deposities, verkeersoverlast en veiligheidsrisico's van automobiliteit door recreanten en forenzen is nodig voor de leefbaarheid in deze regio en is goed voor de natuur. Bij voorkeur komt zowel de toerist als lokale ommetjesmaker zonder auto naar de Veluwe, maar we willen ook overstappen (transfers) van auto naar fiets mogelijk maken. Dit voorzien we vooral aan de randen/ontvangstplekken van de Veluwe. Daarbij dragen strategisch gelegen ontvangstlocaties (goede ov-parkeer- en overige voorzieningen) bij aan spreiding van bezoekers in het gebied. Voor het lokale woon-werk verkeer stimuleren we slimme en schone mobiliteit; fiets en openbaar vervoer.

Economie
We willen de recreatieve economie waar nodig revitaliseren en waar mogelijk versterken. We stimuleren de landbouwtransitie met multifunctioneel landgebruik, innovatie, kortere keten en nieuwe duurzame verdienmodellen. De toekomst van intensieve landbouw en zwaardere industrie aan de randen van de Veluwe moet afgewogen worden ten opzichte (versterking van) natuur, hydrologie en recreatie. In en rond de Veluwe zijn er veel ruimtelijke beperkingen voor maatregelen voor de energietransitie vanwege natuurbescherming en strategische drinkwatervoorzieningen (inclusief Aanvullende Strategische Voorraad).

Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en de onderzoeksagenda

1. Robuust systeemherstel van de Veluwe
Een natuurlijker watersysteem en natuurherstel is noodzakelijk om effecten van stikstofdepositie, klimaatverandering en de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. Daarom geven we een impuls aan natuurontwikkeling op de Veluwe. In verschillende herstelprogramma's werken we al aan het herstel van het Natura2000 gebied 'de Veluwe', bijvoorbeeld in de uitvoering van recreatiezonering. Ook in het Nationaal Programma Landelijk Gebied en in de Gelderse Maatregelen Stikstof wordt gewerkt aan het versterken van de natuur op en rondom Veluwe. Dankzij de verkenning van Gelderse Maatregelen Stikstof hebben we een goed beeld welke maatregelen nodig zijn om de negatieve effecten van stikstof te beperken, zowel op de Veluwe zelf als op de flanken ervan (de overgangsgebieden). Denk bijvoorbeeld aan robuust systeemherstel (natuur en water) in en nabij beekdalen, zoals het versterken van het Renkums beekdal en tegengaan van verdamping in het infiltratiegebied. We onderzoeken hoe we deze maatregelen gerealiseerd krijgen en wat voor samenwerkings-

en financieringsconstructies daarbij passen, waar mogelijk geïntegreerd met de maatregelen voor ‘meer landschap;’ en ‘dagelijks groen’ in de directe leefomgeving.

2. Meer landschap
In een ruime schil rond de Veluwe zoeken we grote gebieden waar we een deel van het extra uitloopgebied uit het verstedelijkingsconcept kunnen realiseren. Het doel is om de Veluwe als toeristisch-recreatief concept uit te breiden en daarmee de recreatieve druk te spreiden.
In de gehele verstedelijkingstrategie zoeken we 5.000 hectare. In deze gebieden willen we natuur- en landschapswaarden toevoegen met behoud van onder andere een natuur-inclusieve landbouwfunctie. We gaan onderzoek doen naar de ontwikkelingskansen in deze gebieden voor verblijfsrecreatie, natuur, landbouw en landbouwtransitie, hydrologie en klimaatadaptatie, landschap, cultuur, erfgoed en economie. We denken daarbij, binnen het deelgebied Veluwe, aan het gebied Otterlo-Wekerom-Harskamp, het Rivierklimaatpark, de Havikerwaard en het versterken van recreatie aan de Rijn en IJssel.
Transities en investeringen in de schil rond de Veluwe hebben prioriteit vanwege de directe positieve impact op de natuurkwaliteit. Deze investeringen hebben een hoog maatschappelijk rendement en geven een krachtige boost aan de Groene Groei.

3. Spreiden en kanaliseren van de recreatie op de Veluwe
Ook recreatie en toerisme heeft haar weerslag op de kwaliteit van de natuur op de Veluwe. De natuur lijdt onder het intensieve gebruik. De recreatiezonering is een stap in de goede richting. Hierin zijn gebieden aangewezen waar intensiever gerecreëerd kan worden en gebieden waar de natuur dit gebruik niet of in mindere mate toelaat. Ongeveer 75% recreanten op de Veluwe zijn inwoners van het gebied. Meer landschap aan de randen van de Veluwe draagt ook bij aan het spreiden van de gebruikers.
Naast het toevoegen van nieuw landschap, onderzoeken we ook hoe we recreanten kunnen spreiden over de groene metropool. We onderzoeken welke ‘groene verbindingen’ met gebieden buiten de Veluwe waardevol zijn en hoe deze helpen de groeiende recreatieve druk te spreiden. Denk daarbij aan verbinding met Park Lingezegen, water- rivierrecreatie in de Liemers of de parkontwikkeling in het Binnenveld in de Foodvalley.

4. Dagelijks groen
Nabij, tussen en in onze kernen zoeken we lokale kansen voor groene, blauwe en landschapsontwikkeling. Door toevoeging van nieuw dag-recreatief groen bieden we alternatieve ommetjes en honden uitlaat-gebieden voor bewoners. Daarmee verminderen we de druk op de natuur, voorkomen we het aaneengroeien van kernen en helpen we klimaatadaptatie. We zien uitdrukkelijk kansen bestaande landgoederen en uiterwaarden te versterken en te ontsluiten en betrekken daarom het Geldersch Arcadië Pact bij deze ontwikkeling.

5. Infrastructuur en toeristisch-recreatieve toegangspoorten
Een netwerk van grote en kleine toeristisch-recreatieve toegangspoorten naar de Veluwe en het rivierengebied is wenselijk als stimulans voor schone en slimme mobiliteit. Deze toegangspoorten liggen primair op bestaande OV-knooppunten. We onderzoeken binnen de samenwerking van Veluweop1 wat nodig is om dit te realiseren.
De toegangspoorten concentreren toeristen op wenselijke locaties, bieden een makkelijke autovrije toegang tot de Veluwe en waterrecreatie, leveren kansen op voor de middenstand en kunnen dienen als mobiliteitshub voor overstap op fiets of OV. We denken daarbij aan Ede, Arnhem en Rheden, omdat deze stations op fiets- of loopafstand liggen van belangrijke toeristische trekpleisters: de Ginkelse Heide, Nationaal Park de Hoge Veluwe, Burgers’ Zoo, Openluchtmuseum, de Posbank en het Gelders Arcadië. Kleinere toegangspoorten, zoals (overige) sprinter-stations, moeten vooral een gemakkelijke autovrije toegang bieden voor dag- of verblijfsrecreatie.

We onderzoeken welke recreanten en toeristen nu (met de auto) naar de Veluwe reizen en vanaf waar (mobiliteitsgedrag van onze bezoekers). Op basis hiervan verkennen we waar versterking van OV, fiets – of wandelinfrastructuur nodig is om deze toegangspoorten goed te laten functioneren.

Ook onderzoeken we de opgave voor de N224 tussen Ede en Arnhem. De woningbouwontwikkelingen in Ede en groei van de regio leiden tot extra recreatief en woon-werk verkeer. We onderzoeken of we maatregelen moeten treffen op deze weg.

6. Praktische hulp bij verdichting in kleinere kernen
We kiezen in eerste instantie voor verdichting en niet voor uitbreiding, ook in kleinere kernen. We maken daarom een praktische handleiding die inzicht geeft in hoe we verdichting in dorpen kunnen ontwerpen: groen, leefbaar, klimaat-adaptief en betaalbaar. Ook laten we een advies opstellen over hoe we ondergrond mee laten wegen in keuzes over woningbouwlocaties en de inrichting en het ontwerp ervan.

7. Onderzoek naar toekomst van zware, milieubelastende en water-intensieve industrie en energie
We gaan onderzoeken welke industrie die in het deelgebied Veluwe aanwezig is zich eigenlijk slecht verhoudt tot rol en positie en kwaliteiten van het deelgebied. Het doel is om te komen tot een plan voor deze industrie voor korte en lange termijn. Denk aan verplaatsing, verduurzaming, effect-mitigatie, herbestemming. Regio-overstijgend willen we alternatieven voor de warmte- en energietransitie onderzoeken, bijvoorbeeld aquathermie.

8. Verkenning opties Integrale Gebiedsontwikkeling
In het deelgebied Veluwe (en daarbuiten) lopen verschillende programma's (Nationaal Programma Landelijk Gebied, GMS-Stikstofmaatregelen, Natura2000, Veluweop1, Vitale Vakantieparken, RES, etc.). We streven naar een integrale gebiedsontwikkeling en onderzoeken de meest optimale samenwerkings- en organisatievorm. De provincie neemt hierin het voortouw, in goede afstemming met het Rijk.

Een brede betrokkenheid van het Rijk met steun van o.a. BZK, IenW, LNV en EZK is essentieel, bijvoorbeeld in de vorm van één rijksbod / regiodeal.

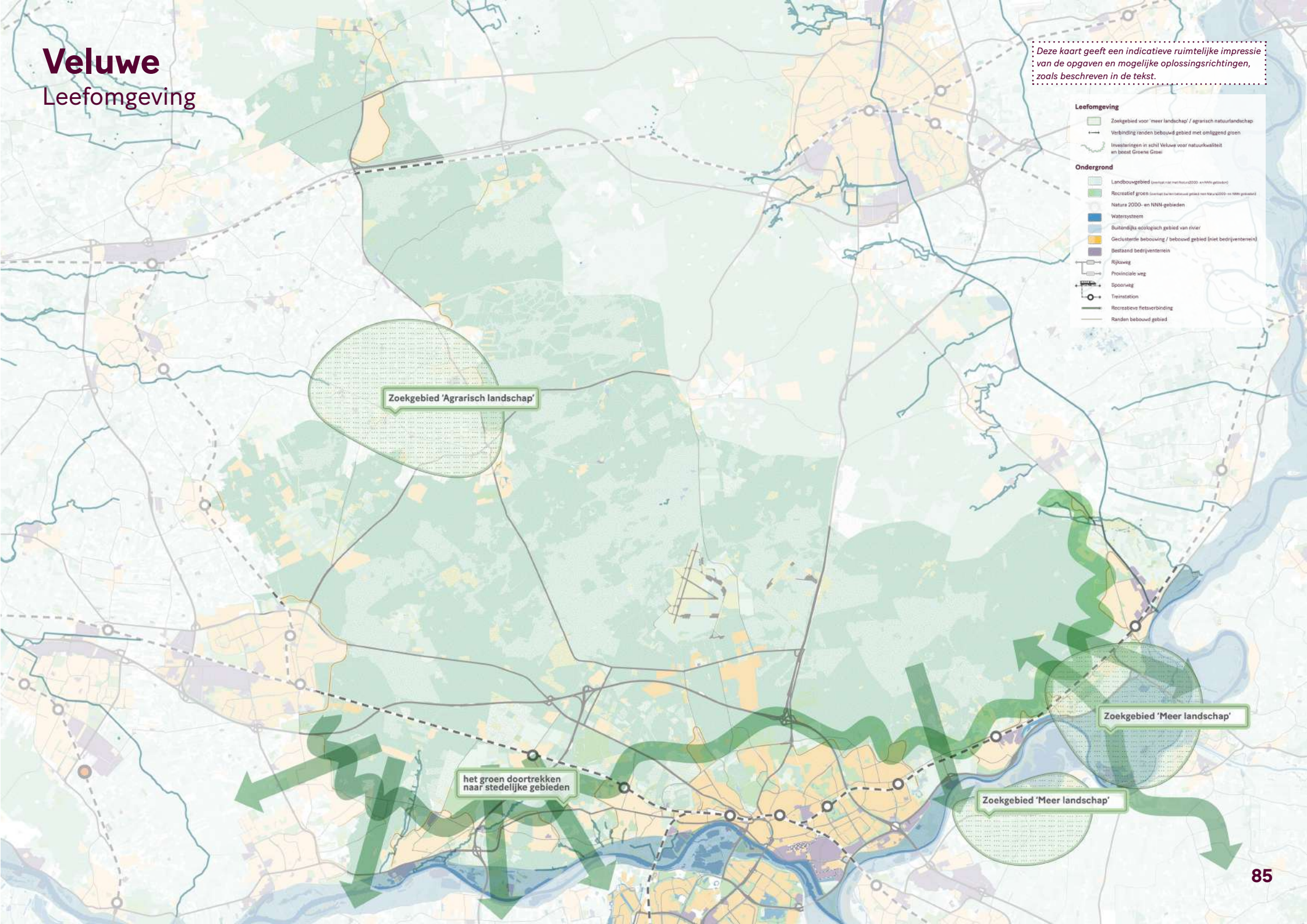
9. Onderzoek financieringsmodellen
In onze visie op "groene groei" zijn investeringen in "groen/blauw" als contramal randvoorwaardelijk voor investeringen in "rood" (woningbouw, bedrijfslocaties, etc).

Investeringen in natuurontwikkeling, transformatie van de verblijfsrecreatie en de groenblauwe dooradering van het landschap zijn tot op heden per definitie financieel onrendabel, mede doordat de maatschappelijke baten van het Veluwemassief lastig kwantificeerbaar zijn en de grenzen van het deelgebied en van de regio overstijgen. In de huidige context is de financiële "verdiencapaciteit" van het Veluws ecologisch systeem zeer beperkt.

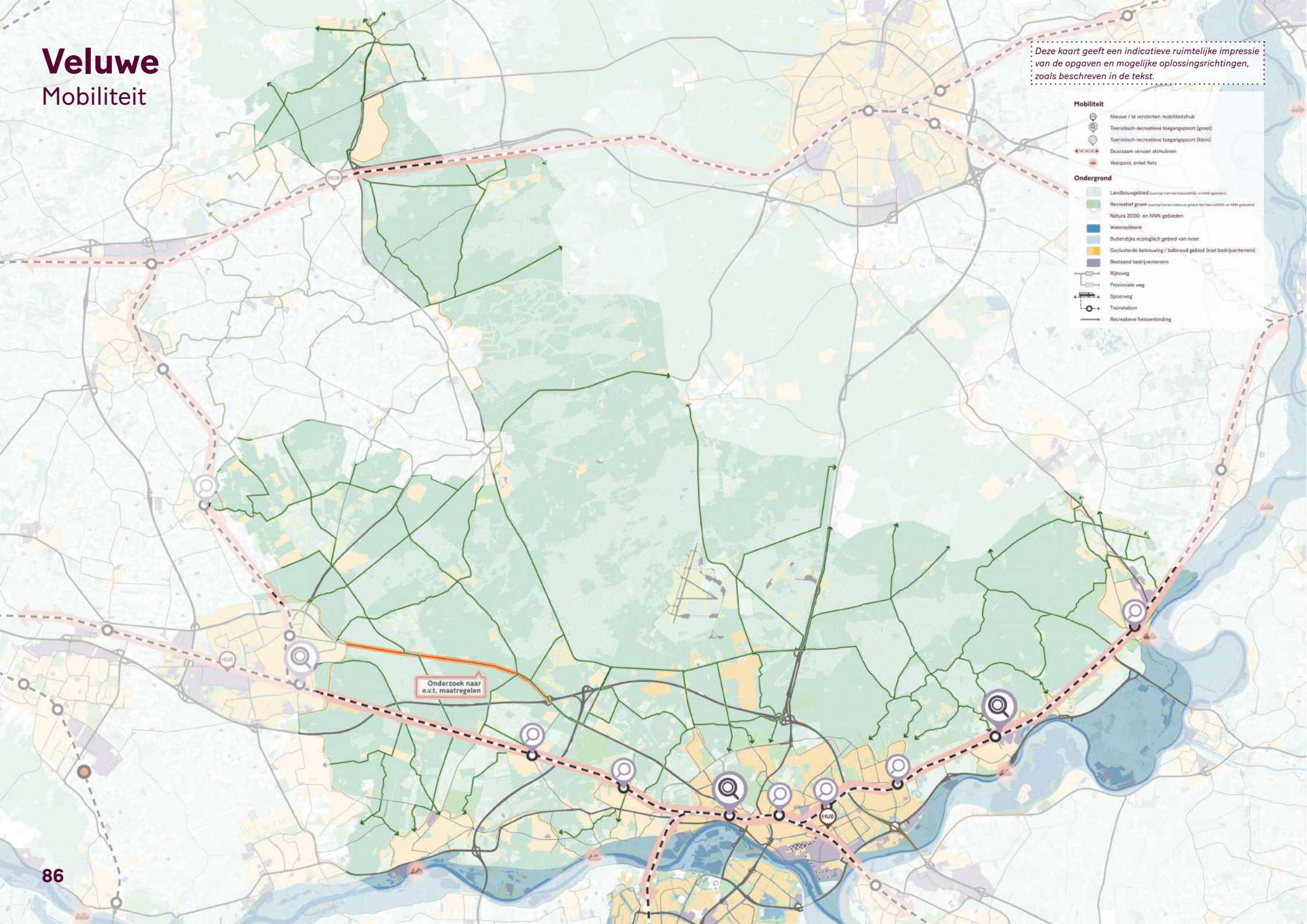
Het geringe aantal nieuwbouwwoningen in het gebied biedt via opbrengsten uit de grondexploitatie nauwelijks dekkingsmogelijkheden voor de benodigde investeringen in "groen/blauw". Zelfs op regionaal niveau biedt de compensabele onrendabele top op de woningbouw onvoldoende dekking voor deze groenblauwe investeringen.
We zoeken naar financieringsmodellen, mechanismen en instrumenten om maatschappelijke baten en lasten van investeringen in "groen/blauw" adequaat te dekken. Dit doen we niet alleen voor de Veluwe, maar voor de brede Verstedelijkingsstrategie.

Veluwe
Leefomgeving

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

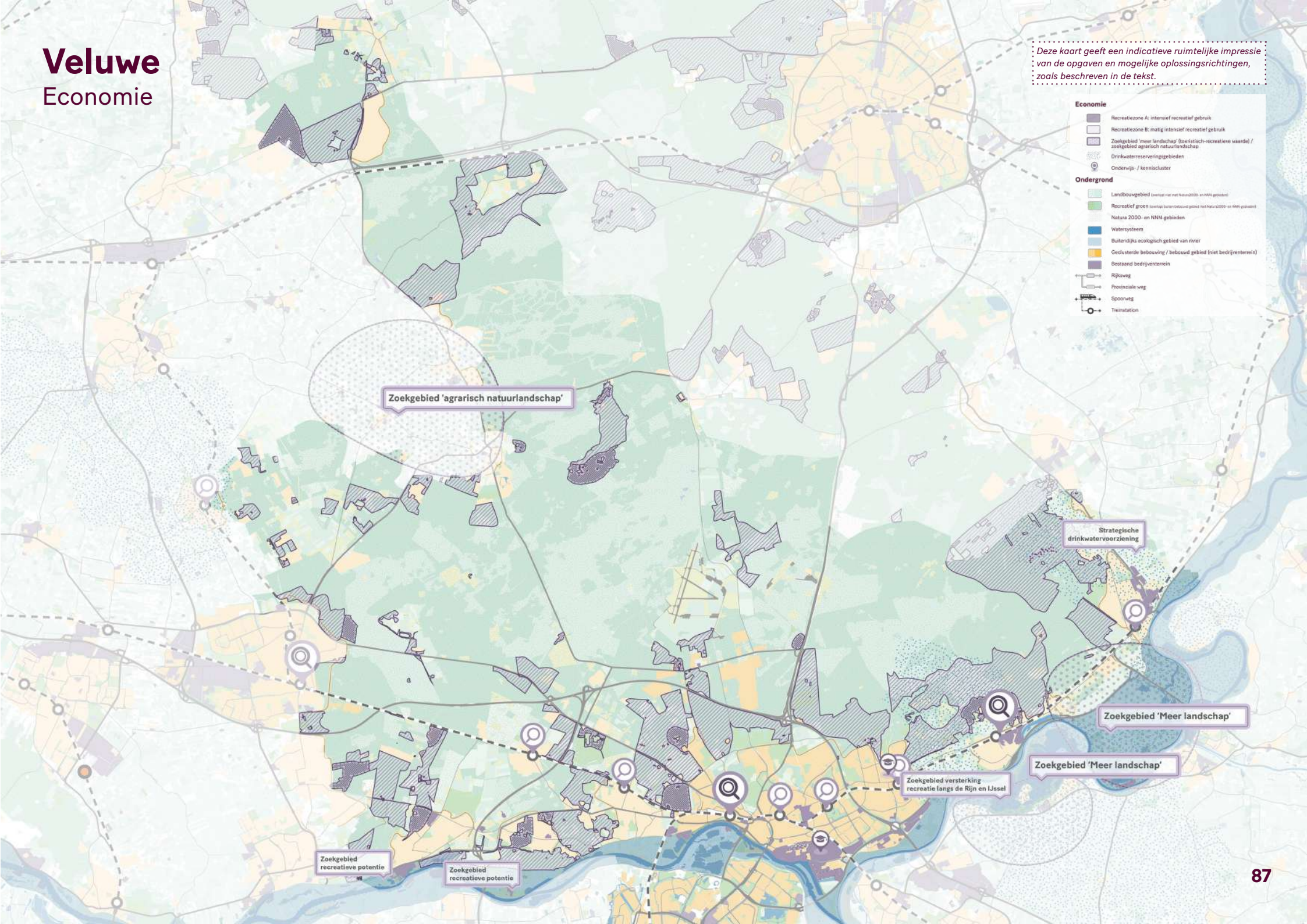

Veluwe
Mobiliteit

Veluwe
Economie

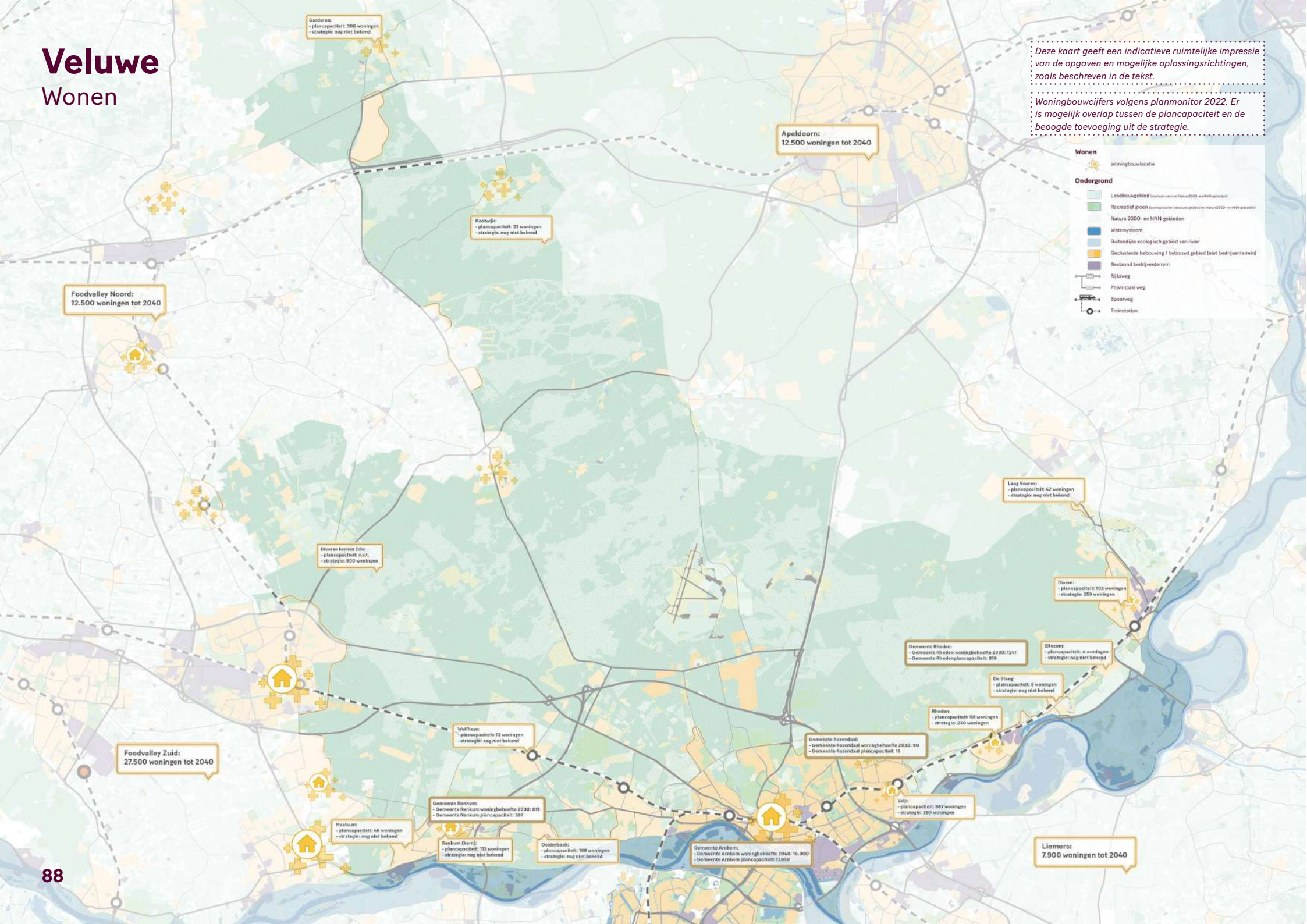
Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Veluwe
Wonen

Deze kaart geeft een indicatieve ruimtelijke impressie van de opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen, zoals beschreven in de tekst.

Woningbouwcijfers volgens planmonitor 2022. Er is mogelijk overlap tussen de plancapaciteit en de beoogde toevoeging uit de strategie.

2b

Werken met de Verstedelijkingsstrategie

In dit 'Deel II-B' van de Verstedelijkingsstrategie geven we aan wat de rol en betekenis is van de Verstedelijkingsstrategie in de samenwerking tussen de partners in de komende jaren. We beschrijven de uitgangspunten voor de afspraken die we willen maken in het verstedelijkingsakkoord. Ook gaan we in op de relatie met de gebiedsuitwerkingen en het omgevingsbeleid.

Van verstedelijkingsconcept naar een strategie om langjarig samen te werken

De partners vanuit de regio's en het Rijk hebben in 'Deel 1' hun visie op de verstedelijkingsopgave vormgegeven. Het verstedelijkingsconcept 'Meer landschap, meer stad' beschrijft de ambitie, geeft (op basis van ontwerpend onderzoek) perspectief aan de rol en betekenis van de regio Arnhem-Nijmegen-Foodvalley in het 'Stedelijk Netwerk Nederland' en bevat ontwerpprincipes voor elk van de vier bouwstenen. Het verstedelijkingsconcept beschrijft de manier waarop de regio Arnhem-Nijmegen-Foodvalley de opgaven in samenhang met elkaar kan accommoderen. De opgave om 100.000 woningen en bijbehorende aantallen arbeidsplaatsen toe te voegen in onze regio tot 2040 is daarmee in te passen op een manier die recht doet aan de principes en uitgangspunten van het verstedelijkingsconcept zodat ook het groene raamwerk versterkt wordt. Dat vraagt niet alleen een werkend inhoudelijk concept, maar ook een langjarige en stevige samenwerking tussen de partners van de Verstedelijkingsstrategie. Met het verstedelijkingsakkoord maken we afspraken om deze samenwerking voort te zetten en te verstevigen. Daarbij blijven we programmatisch werken aan nadere uitwerking en realisatie van de ambities.

Wat is de Verstedelijkingsstrategie?

De Verstedelijkingsstrategie geeft aan waar de partners (twee regio's, de 26 gemeenten, het Rijk, de provincies Gelderland en Utrecht en de waterschappen) gezamenlijk met verstedelijking in de regio naartoe willen: het vormt de koers voor de ontwikkeling van de regio op middellange en lange termijn om de doelen voor een duurzame verstedelijking in deze regio te realiseren. In de Verstedelijkingsstrategie komen ruimtelijke keuzes op het gebied van woningbouw, economie, mobiliteit, landschap, energie, water en ecologie bij elkaar. Het moet de integraliteit en de randvoorwaardelijke koppeling tussen de vier bouwstenen (wonen, economie, leefomgeving, mobiliteit) en de daarvoor benodigde randvoordwaarden voor 'Meer landschap, meer stad' borgen.

Op basis van de Verstedelijkingsstrategie worden afspraken gemaakt over de uitvoering in het verstedelijkingsakkoord (bijvoorbeeld investeringsafspraken). Het akkoord brengt verschillende maatschappelijke opgaven en bijbehorende programma's (Rijk en regio) met

elkaar in verband. Dus het moet antwoord geven op: waar komen de verschillende opgaven samen, welke regionale samenwerking is er al en wat is nodig gezamenlijk op te pakken? De Verstedelijkingsstrategie agendeert bij (sectorale) Rijks-, provinciale en regionale investeringsinstrumenten en programma's zoals het MIRT), het Nationaal Programma Landelijk gebied (NPLG), de regionale Woondeals en vice versa (vraagstukken uit deze programma's worden geagendeerd bij de Verstedelijkingsstrategie). Deze meer gebiedsgerichte manier van werken en investeren wordt uitgewerkt in (een) regionale investeringsagenda('s). Partijen maken in het kader van de Verstedelijkingsstrategie ook afspraken over inbreng van capaciteit en procesfinanciering.

De Verstedelijkingsstrategie waarin partijen samenwerken via het principe van 'één overheid' past binnen de context van regievoering zoals de nationale overheid die voorziet (Ruimtelijke ordeningsbrief, 17 mei 2022). Rijk, provincies, regio(gemeenten) en waterschappen werken namelijk gezamenlijk aan de gedeelde opgaven uit de Verstedelijkingsstrategie. De Verstedelijkingsstrategie is de basis voor de gebiedsgerichte aanpak van het Rijk in het NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. In deze gebiedsgerichte aanpak, in het NOVEX-gebied, zullen ook de opgaven in het omliggende landelijke gebied in samenhang met verstedelijkingsopgaven bekeken worden. We brengen dus verschillende opgaven en programma's samen. Zo verbinden we de Verstedelijkingsstrategie ook met andere lopende programma's, zoals op het gebied van energie (Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën), economie (het programma werklocaties Ruimte voor Economische Activiteit) en leefomgeving (Programma gezonde en groene leefomgeving).

Verstedelijkingsproces

De Verstedelijkingsstrategie is daarmee ook de basis voor de 'ruimtelijke puzzel' die de provincies in 2023 op verzoek van het Rijk (Ruimtelijke ordeningsbrief, 17 mei 2022) in samenwerking met alle medeoverheden (inclusief Rijkspartijen) en private- en maatschappelijk partijen zullen gaan leggen om de verschillende doelen en opgaven in de leefomgeving ruimtelijk in te passen. De strategie is dus input voor het leggen van de ruimtelijke puzzel op provinciaal niveau.

Verstedelijkingsakkoord

Een onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie is het sluiten van het verstedelijkingsakkoord. Het verstedelijkingsakkoord bestaat globaal uit drie onderdelen, te weten:

1. Afspraken over samenwerking

Dit zijn de afspraken over de samenwerking die nodig zijn om in dit proces bij elkaar te blijven, keuzes te maken en onze inspanningen zó op elkaar af te stemmen dat we de doelen van de Verstedelijkingsstrategie realiseren. Deze samenwerkingsafspraken zijn gebaseerd op de volgende samenwerkingsprincipes:

- De Verstedelijkingsstrategie is leidend - door Rijk en regio gedeelde ambities en opgaven,

zoals verankerd in de Verstedelijkingsstrategie en in herijkingen daarvan, zijn leidend voor het handelen van de partners in het ruimtelijke domein.

- Open en gelijkwaardig - partijen werken vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid samen in gelijkwaardige verhoudingen en in gedeeld eigenaarschap. De bijdragen die elke partij wil en kan leveren zijn bepalend in de samenwerking. Partijen werken samen op basis van een open agenda; standpunten zijn niet het startpunt, maar we bekijken de opgaven en oplossingsrichting als een gezamenlijke zoektocht met een open blik.
- Democratische legitimatie - de democratische legitimatie blijft gewaarborgd; besluitvorming en verantwoording vinden plaats door/aan raden, Staten en Tweede Kamer. Deelnemende overheden organiseren zelf het mandaat in overleggen, zodat ze namens een organisatie of samenwerkende organisaties hun bijdragen kunnen inbrengen.
- Wederzijds commitment op uitvoering - Rijk en regio zijn aanspreekbaar op het commitment aan elkaar en spreken daarvoor een interventiemodel af. Provincies en (sub)regio's zorgen voor gezamenlijkheid in de regio. Het Rijk zorgt voor gezamenlijkheid binnen en tussen departementen.

In het kort betekent dit dat de Verstedelijkingsstrategie zelf geen formele status heeft in het omgevingsbeleid. De Verstedelijkingsstrategie krijgt betekenis via doorwerking in het omgevingsbeleid van de verschillende overheden. De samenwerking gaat uit van gelijkwaardigheid tussen partners en democratische legitimatie. Daarmee vormt het een alliantiemodel zonder formele beslissingsbevoegdheden of doorzettingsmacht in het ruimtelijk domein. Er wordt gewerkt vanuit programmasturing: gezamenlijk wordt vanuit de Verstedelijkingsstrategie programmering, monitoring en evt. escalatie bij knelpunten vormgegeven. De uitvoering van de maatregelen ligt bij de verantwoordelijke overheden en wordt niet direct vanuit de Verstedelijkingsstrategie aangestuurd.

2. Afspraken over programmering en fasering van wonen/werken/voorzieningen in relatie tot bereikbaarheid en leefomgeving (het verstedelijkingsprogramma)

Kern van het verstedelijkingsakkoord is de basis voor de afspraken over het realiseren van de verstedelijking in de regio zodat een betrouwbare, betaalbare en continue bouwstroom in balans met de groene leefomgeving, de duurzame mobiliteit en vitale economie wordt geborgd. De afspraken over middelen voor de benodigde maatregelen, zullen worden opgenomen in het akkoord (waar al mogelijk) of worden later op basis van dit akkoord gemaakt. Dit betekent dat het akkoord de randvoorwaarden organiseert om de doelen van de Verstedelijkingsstrategie te realiseren in termen van maatregelen, planning, bekostiging en organisatie. Dat betekent ook dat het gebiedsgericht programmeren van functies zoals wonen of werken zich (onderling) ook goed moet verhouden tot de benodigde randvoorwaarden.

Afspraken over de gebiedsuitwerkingen

In de gebiedsuitwerkingen wordt uitgewerkt en getest hoe ontwerpprincipes uitpakken in vlekken of deelgebieden en welke randvoorwaarden ingevuld moeten worden. De integraal uit te werken gebieden zijn de drie sleutelgebieden Spoorzone Arnhem-Oost, Nijmegen-West en Foodvalley-Zuid en de overige gebieden te weten Foodvalley-Noord, Liemers, Middengebied Arnhem-Nijmegen, Rijk van Nijmegen en de Veluwe. Deze acht gebieden zullen ook in de komende jaren met elkaar in samenhang worden uitgewerkt en vormen een belangrijke bouwsteen voor het verstedelijkingsprogramma.

In gebiedsuitwerkingen komen de ontwerpprincipes per bouwsteen van de Verstedelijkingsstrategie samen in een specifiek gebied. De rol van de gebiedsuitwerkingen is zo tweeledig:
1. De gebiedsuitwerkingen vormen de basis om de (abstracte) Verstedelijkingsstrategie en ontwerpprincipes lokaal door te vertalen;
De gebiedsuitwerkingen zijn agenderend voor de regionale samenwerking in de Verstedelijkingsstrategie tussen gemeenten in de

regio en vormen een belangrijk houvast voor het lokale omgevingsbeleid;
2. De gebiedsuitwerkingen brengen inhoudelijke vraagstukken in beeld en vormen zo ook input voor het gesprek tussen Rijk en regio over samenwerking en eventuele investeringen. Ze vormen de gebiedsgerichte input en onderbouwing voor het verstedelijkingsprogramma met het Rijk (vast te stellen in BO Leefomgeving of BO MIRT) en de doorwerking naar investeringen en inzet van regio en Rijk in de komende jaren (de uitvoeringsagenda, inclusief investeringsagenda, van het NOVEX-gebied).

De gebiedsuitwerkingen zoals ze nu voorliggen, agenderen de opgaven en kwesties die de betrokken partijen uit het deelgebied samen op willen pakken. De gebiedsuitwerkingen zijn dus geen blauwdruk, maar moeten kunnen inspelen op ontwikkelingen en nieuwe inzichten en kunnen dus in de tijd wijzigen. Dit vraagt om tussentijdse bijstelling, aanscherping, aanvulling en/of concretisering. Tussen de verschillende gebiedsuitwerkingen kunnen snelheidsverschillen bestaan. Het borgen van de samenhang tussen de gebiedsuitwerkingen is onderdeel van het verstedelijkingsakkoord en het uitvoeringsprogramma.

Afspraken over randvoorwaarden
In het verstedelijkingsprogramma worden het verstedelijkingsconcept en de gebiedsuitwerkingen specifiek gemaakt, worden de verstedelijkingslocaties en benodigde maatregelen in de tijd gezet en worden daaraan investeringsmogelijkheden gekoppeld. De maatregelen die randvoorwaardelijk zijn voor de realisatie van wonen, werken en voorzieningen worden in hun onderlinge samenhang gefaseerd. Dan gaat het om duurzame mobiliteit zoals (H)OV, om stikstof en natuur, om de integratie economie en stad, om logistiek, om energie, enzovoort. Ook wordt in het verstedelijkingsprogramma de aanpak vertaald naar de gefaseerde inzet van instrumenten en middelen. Hierbij vindt ook een afweging plaats van de effectiviteit en doelmatigheid van deze inzet. Zo kan er ofwel versnelling of een doorbraak worden bereikt ofwel eerst onderzoek of alternatieven verkend moeten worden. Niet alles kan op hetzelfde moment. Dat is complex en dus daarom moeten ook de rol en verantwoordelijkheden benoemd worden. Afgesproken wordt wie wat doet om gezamenlijk de opgave te realiseren. Dit vanuit m.n. ieders wettelijke taken en bevoegdheden, mandaat, verantwoordelijkheid en financieringsmogelijkheden. Alleen in onderlinge samenhang kan de voorgenomen verstedelijkingsopgave worden gerealiseerd.

<u>3. Overige afspraken</u>

Monitoring
De Verstedelijkingsstrategie maken we met elkaar voor 20 jaar. Dat is een lange periode waarvan we nu al weten dat er van alles gaat gebeuren. Er zullen zich veranderingen voordoen in de economie en in de politiek, maar ook in de woonbehoeften van inwoners, de manier waarop we reizen en waarop bedrijven zich organiseren. Wat er precies verandert, kunnen we nu niet voorspellen, maar we weten wel dát het zal veranderen. Door vooraf afspraken te maken over hoe we om (willen) gaan met die veranderingen en op welke manier we dan met elkaar bijsturen, zijn we met elkaar in staat om op tijd te reageren. We monitoren met elkaar (generiek en specifiek in de deelgebieden) en kijken steeds naar wat er op (middel)lange termijn nodig is om integrale doelen te halen. Dat gaat over de inhoud, maar ook over timing. Dat gaat over het regionale beeld (halen we de aantallen en het tempo) en over gebiedsgerichte invulling (wat is op deze plek nodig?). Alleen als we steeds vanuit die twee perspectieven sturen, kunnen we komen tot een aanpak die onze regio versterkt en vergroend.
Zo komen we ook tot de continue bouwstroom. Natuurlijk is het geen spreadsheet planologie. Het gaat om integrale opgaven, omdat de behoefte om meer woningen te realiseren in een goede kwaliteit samengaat met aanzienlijke (transformatie) opgaven in het (bestaande) stedelijk netwerk

zoals wateropvang, vergroening, energietransitie, mobiliteit en stadsdistributie. Dit heeft ook te maken met adaptiviteit en veerkracht. Ook daar helpen de gebiedsuitwerkingen ons bij: deze brengen op subregionale schaal de opgaven en kansen voor ontwikkeling in beeld. Vervolgens zal op lokaal gebiedsontwikkelingsniveau en projectuitwerking de afweging plaatsvinden.

Participatie
Inwoners: Tot dusver heeft participatie als het gaat om de Verstedelijkingsstrategie plaatsgevonden via de lokale trajecten van de omgevingsvisies. Daarnaast willen de partners binnen de Verstedelijkingsstrategie uitwerken hoe participatie over dit traject op regionaal niveau ondersteund kan worden. Gemeenten nemen het voortouw bij de organisatie van burgerparticipatie op locatie- en deelgebiedsniveau.

Economische en maatschappelijke partners: Tot dusver zijn partijen zoals corporaties, ontwikkelaars, mobiliteitsaanbieders en landschapsbeheerders periodiek geïnformeerd over de stand van zaken. Voor de komende fase willen we nader in gesprek gaan en kijken we hoe hun rol, kennis en expertise in te zetten bij de (uitvoering van de) Verstedelijkingsstrategie (o.a. bij financieringsmogelijkheden).

Voorbeeld van een outline van het verstedelijkingsakkoord

a. Opgave verstedelijking in regio – 100.000 woningen en werk – integraal, toekomstbestendig en kwalitatief hoogwaardig ingepast in regio – geplaatst in nationale en regionale context
b. Visie op verstedelijking regio – verwijzing naar verstedelijkingsconcept 'Meer landschap, meer stad', vier bouwstenen, acht gebiedsuitwerkingen
c. Programma – fasering woningbouw en randvoorwaardelijke maatregelen
d. Afspraken over maatregelen: afspraken over bekostiging van, onderzoek naar en/of het proces om tot afspraken te komen voor bepaalde maatregelen
e. Samenwerking aan verstedelijking – Werken als één overheid, samenwerkingsprincipes
f. Governance Verstedelijkingsstrategie – Jaarlijkse sturing in BO, programmatische afspraken over maatregelen, uitvoering door verantwoordelijke overheden, monitoring, escalatie
g. Uitvoering Verstedelijkingsstrategie: Programmaorganisatie, uitvoering gebiedsuitwerkingen, overheden verankeren zelf in beleidsdocumenten als omgevingsvisies

Aan de leden van de raad

Datum	: 13 september 2022
Zaaknummer	: 691079
Contactpersoon	: Gielijn Blom
Telefoonnummer	: 026-377 4356

Onderwerp: Raadsbijeenkomst Verstedelijkingsstrategie en Spoorzone Arnhem Oost

Geachte voorzitter en leden,

Graag wil het college met u in gesprek over de Verstedelijkingsstrategie en Spoorzone Arnhem Oost. Arnhem staat voor de opgave om tot 2040 16.000 woningen te bouwen in de bestaande stad. Omdat niet alle plannen gerealiseerd worden, houden wij in de planvorming rekening met meer woningen. Uit de Woonmonitor blijkt dat Arnhem tot 2030 zo'n 8.000 woningen in de planvoorraad heeft. Dit betekent dat voor veel woningen nog plannen moeten worden ontwikkeld. Het is onze overtuiging dat in de Spoorzone Arnhem-Oost de fysieke ruimte en realistische mogelijkheden zijn om, aanvullend op de bestaande plancapaciteit, circa 10.000 woningen te programmeren.

De bouw van deze woningen is urgent in het kader van de wooncrisis die ook in Arnhem al te lang te veel mensen parten speelt. Ons vertrekpunt is dat het bouwen van meer woningen altijd onderdeel is van een duurzame leefomgeving met investeringen in groen, werk, mobiliteit en voorzieningen. Daarmee dragen we bij aan een leefbare en bereikbare stad met gevarieerde wijken waar het goed wonen en leven is.

Wij kunnen dit als stad niet alleen. Daarom hebben we de samenwerking gezocht met Rijk, provincies, waterschappen en regio's onder de noemer 'Verstedelijkingsstrategie'. Op 13 september 2022 heeft het college besloten om de 'Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' aan u voor te leggen ter besluitvorming. Deze bevat onder meer een 'onderzoeksagenda gebiedsuitwerkingen' met voor Arnhem een uitwerking in sleutelgebied Spoorzone Arnhem Oost. In dit gebied komen diverse opgaven bij elkaar: ruimte voor wonen, het economisch vestigingsklimaat, de leefbaarheid van de wijken, ruimte voor groen en klimaatadaptatie en duurzame mobiliteit.

Dit najaar breekt een belangrijke fase aan in het proces van de Verstedelijkingsstrategie. In november sluiten we als regio met het Rijk een Verstedelijkingsakkoord met afspraken over langjarige samenwerking, onder meer over het sleutelgebied Spoorzone Arnhem-Oost. Dit gebied heeft de status van grootschalige woningbouwlocatie gekregen in het kader van de Nationale omgevingsvisie (Novex). Met deze toewijzing door het Rijk ontstaan er kansen om de wooncrisis, de leefbaarheidsproblematiek in Arnhem Oost en verduurzaming van de stad in samenhang op te pakken.

We zijn ons er zeer van bewust dat het bouwen van 10.000 woningen in de stad een ingewikkelde opgave is met ingrijpende gevolgen voor inwoners en ondernemers. Tegelijkertijd voelen we ons ervoor verantwoordelijk om veel meer woningen te realiseren en de groei van de stad op een duurzame manier vorm te geven. Daarom is zorgvuldige planuitwerking met volop ruimte voor participatie noodzakelijk.

Raadsbijeenkomst
Omdat de impact van deze opgave voor de stad groot is en we dit najaar belangrijke stappen zetten in de planvorming voor een langjarige stedelijke ontwikkeling, willen we u graag informeren en consulteren tijdens een bijeenkomst op de Politieke Avond. Bij deze willen we de agendacommissie verzoeken om deze bijeenkomst te agenderen. We praten u bij over waar we dan staan en gaan we met u in gesprek over de uitwerking van de verstedelijkingsopgave en meer specifiek de Spoorzone Arnhem-Oost.

De bijeenkomst bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt u ambtelijk bijgepraat over reikwijdte, inhoud en proces van de verstedelijkingsstrategie en de gebiedsuitwerking Spoorzone Arnhem-Oost. Wat is het? Met wie werken we samen? Waar werken we aan? Welke besluiten zijn al genomen door de raad? Welke besluiten moeten nog worden genomen? Et cetera.
In het tweede deel gaan namens het college de wethouders Bouwkamp, Smeulders en Kundić met u in gesprek over bestuurlijke dilemma's en strategische keuzes voor het bestuur, als opmaat naar uitwerking van de plannen die in een later stadium aan u worden voorgelegd.

Onderwerpen die in de raadsbijeenkomst aan de orde komen, zijn onder meer:

- Ontwikkeling van een gezonde leefomgeving door realisatie van een robuust Spoorpark en kansen voor vergroening en verduurzaming van de stedelijke leefomgeving
- Ruimte voor wonen door programmering van ca. 8.000 tot 10.000 woningen op diverse locaties in relatie tot dichtheden en borgen van de ruimtelijke kwaliteit
- Realisatie van een duurzame bereikbaarheid van een groeiende stad en versterking van het bestaande mobiliteitsnetwerk vanuit de filosofie van mobiliteitstransitie
- Versterking van de economie door nieuwe verbindingen tussen de Kenniscampus HAN / VHL, het IPKW en bedrijventerrein het Broek vanuit de filosofie van Hotspot Energy

Deze onderwerpen bevatten dilemma's en keuzes, waarover we graag met u van gedachten wisselen. Naast deze onderwerpen, die de bouwstenen van de gebiedsuitwerking vormen, gaan we graag met u in gesprek over de burgerparticipatie en hoe u als raad betrokken wilt worden bij de verdere planvorming. In de afgelopen raadsperiode is bij diverse ontwikkeltrajecten (waaronder de Omgevingswet en regionale samenwerking) goede ervaring opgedaan met een raadswerkgroep. Deze fungeerde voor het college en organisatie als klankbord en gaf kaders mee in de uitwerking van plannen.
Welke vorm van afstemming tussen raad, college en ambtelijke organisatie we ook organiseren voor de uitwerking van de verstedelijkingsstrategie, wij hechten eraan om u vroegtijdig en intensief te betrekken

om zodoende uw opvattingen goed mee te kunnen nemen in de verdere strategiebepaling en de gebiedsuitwerkingen voor de Spoorzone Arnhem-Oost.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris,	de burgemeester,
J.H. de Baas	A. Marcouch

Van: Presikhaafeen
Verzonden: dinsdag 4 oktober 2022
Onderwerp: Burgerparticipatie nav agendering 'Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley'

Onderwerp: Vragen over burgerparticipatie nav agendering 'Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' op agenda Politieke Avond van 5 oktober 2022

Datum: 4 oktober 2022

Geachte leden van de Raadswerkgroep Burgerparticipatie,

Naar aanleiding van de agendering van de 'verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' op de agenda van de Politieke Avond van 5 oktober aanstaande wil Werkgroep Woonomgeving Presikhaaf 1 u graag de volgende vragen voorleggen:

1. Is het u bekend dat onze werkgroep / bewoners van Presikhaaf 1 niet zijn uitgenodigd voor de bespreking in de raad van dit agendapunt?

Presikhaaf 1 maakt deel uit van Spoorzone Arnhem-Oost, is zelfs een van de locaties in Presikhaaf waar al gestart is met het waarmaken van een woningbouwprogramma met een potentie van circa 8.000 tot 10.000 woningen in de komende 20 jaar.

2. Wij zouden graag geïnformeerd worden over de voortgang van de plannen voor het terrein aan de Merwedestraat. Na het bericht van 13-6-2022 waarin geschreven werd dat de plannen niet werden gehaald, is het stil gebleven.

3. In de media was de afgelopen tijd te lezen dat Rijk, Provincie en Pro Rail een streep hebben gehaald door onder andere de plannen voor Station Presikhaaf en de ongelijkvloerse kruising van de spoorlijnen in Presikhaaf 1. Hoe verhoudt deze informatie zich met de besluitvorming over de 'Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley'?

4. Wat is de reden dat in de nota 'Opgavebeschrijvingen Verstedelijkingsstrategie, Onderzoeksagenda voor gebiedsuitwerkingen (16-8-2022) niets is terug te vinden over deze besluiten van het Rijk, Provincie en Pro Rail?

- In de gemeente Arnhem wordt gebruik gemaakt van de zogenoemde 'Participatieladder'.

5. Kunt u aangegeven wat de juridische status is van deze ladder?

6. Bewoners van Presikhaaf 1 stellen voor een 'echte' participatieladder te maken waarin de mededeling van de gemeente 'Dit is ons plan, de keuze is gemaakt' niet meer als participatie wordt aangemerkt.

Wij zien uw antwoorden in vertrouwen tegemoet.

Een vriendelijke groet,

Namens Werkgroep Woonomgeving Presikhaaf 1,

A.M.Boerboom

Secretaris

presikhaafeen@hetnet.nl

RAADSKAMERADVIES

Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley
i/m1 – 05-10-2022

Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley

Zaaknummer:	691079
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Prinsen (GroenLinks), Van den Broek (CDA), Neutkens (Volt), Manders (Arnhem Centraal), Malda (ChristenUnie), Heemskerk (D66), Van Engelenburg (VVD), Ait Chrif (PvdA).
De fracties van Partij voor de Dieren, SP, Denk, Arnhemse Ouderen Partij, PVV en Forum voor Democratie waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
De heer Barends heeft aan het begin van de raadskamervergadering ingesproken namens het *Kennisnetwerk Arnhem-Nijmegen*. Mevrouw Boerboom heeft namens de *Werkgroep Woonomgeving Presikhaaf 1* een schriftelijke reactie op het voorstel ingediend, hier heeft de voorzitter de raadskamer op gewezen. Hiermee is de informatieve fase afgesloten.
Hierna is de meningsvormende fase 1 gestart. De raadskamer heeft tijdens de m1 in eerste en tweede termijn vragen gesteld aan de portefeuillehouder over het voorliggende raadsvoorstel. De portefeuillehouder heeft in eerste en tweede termijn vragen van de woordvoerders beantwoordt.

Tijdens de bespreking heeft mevrouw Manders (Arnhem Centraal) een motie aangekondigd over het instellen van een raadswerkgroep stadsontwikkeling.

Conclusie
De voorzitter heeft geconcludeerd dat de i/m1 is afgerond en dat het voorstel door kan worden geleid naar de besluitvorming, met een voorkeur voor 19 oktober.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

H. Eliëns

Titel/onderwerp: **Presentatie politiecijfers criminaliteit en overlast**

Raadsadviseur: P. Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Frederieke Schilling
Portefeuillehouder:	dhr. A. Marcouch	Telefoonnr:	377 5783
		E-mailadres:	frederieke.schilling@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief		
Toelichting	De gemeenteraad heeft op 27 februari 2019 de Kadernota Veiligheid 2018-2022, Arnhem; Veilige Stad vastgesteld. De kadernota vermeld het volgende: *"De politiecijfers voor criminaliteit en overlast worden twee keer per jaar met de gemeenteraad besproken."* Het college heeft recentelijk diverse raadsbrieven en onderzoeksrapporten met een directe relatie tot het thema aan de raad aangeboden. "Benchmark formatie Handhaving." *Een vergelijking van de formatie voor toezicht en handhaving in Arnhem met enkele andere steden.* "Stand van zaken BOTOC: barrière tegen drugscriminaliteit voor jeugd in Arnhem-Oost." *BOTOC staat voor Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit. Over het uitvoeringsprogramma en financiering om jongeren te weerhouden van drugscriminaliteit.* "Subsidieaanvraag plan van aanpak Preventie met gezag." *Bij deze raadsbrief is ook het plan van aanpak aangeboden met diverse deel rapportages en onderzoeken waaronder de "Voortgangsrapportage & planning 2022 BOTOC".* Ook heeft het college voor het zomerreces de "Benchmark gemeentelijke veiligheidsbegroting" via raadsbrief aan de raad aangeboden. De raad heeft op dit moment het raadsvoorstel om de Algemene Plaatselijke Verordening (APV hoofdstuk 2) te actualiseren met betrekking tot hinder en overlast in behandeling (M2) en zal na de begrotingsbehandeling het raadsvoorstel "APV Arnhem aanvullen met artikelen ten behoeve van aanpak ondermijnende criminaliteit" in behandeling worden genomen. Dan zal ook de behandeling van het agenderingsverzoek ondermijnende criminaliteit van fracties van het CDA, VVD en Arnhem Centraal plaatsvinden. De huidige kadernota veiligheid loopt tot en met dit jaar. De laatste presentatie van de politiecijfers dateert van 23 september 2020. De portefeuillehouder, burgemeester Marcouch, zal samen met de teamchef(s) Politie de politiecijfers presenteren en vragen van de raadskamer beantwoorden.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	De bijeenkomst heeft tot doel de raad te informeren.		
Spreekrecht publiek	Niet van toepassing		
Behandeladvies	De presentatie is informatief. De raadskamer is in de gelegenheid om vragen te stellen.		
Bijlagen			
	De presentatie zal na afloop van de bijeenkomst aan de stukken worden toegevoegd.		

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 5 oktober 2022

GEMEENTE Arnhem

Presentatie politiecijfers criminaliteit en overlast

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	A. Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Wiggers (AOP), Usta (DENK), Scholten (Volt), Koorn (CDA), Conrad (FvD), Nede (CU), Elfrink (SP), Kemperman (D66), Noomen en Dayioglu (GroenLinks), Pape (VVD), Groot (Arnhem Centraal)
De fracties van de PvdA, PvdD en PVV zijn niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), Zandstra, Van Ee, Van Leeuwen en Bomhof (chef politie), Schilling (bestuursadviseur)

Verloop
De voorzitter meldt dat de gemeenteraad op 27 februari 2019 de Kadernota Veiligheid 2018-2022, Arnhem; Veilige Stad heeft vastgesteld. De kadernota vermeld het volgende: “De politiecijfers voor criminaliteit en overlast worden twee keer per jaar met de gemeenteraad besproken.” Het betreft een informatieve presentatie. Deze wordt gegeven door de chef politie Arnhem, de heren Zandstra, Van Ee, Van Leeuwen en Bomhof. De presentatie is aan de vergaderstukken toegevoegd. Er worden vragen gesteld vanuit de raadskamer welke worden beantwoord door de chef politie en de portefeuillehouder.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de bespreking is afgerond.

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

M. Van Munster

Presentatie gemeenteraad Arnhem 2022

1. Voorstellen
2. Onze organisatie
3. Aansturing en Gezag
4. Speerpunten
5. Cijfers
6. Ruimte voor vragen en discussie

Voorstellen

Erik Bomhof

Frank van Leeuwen

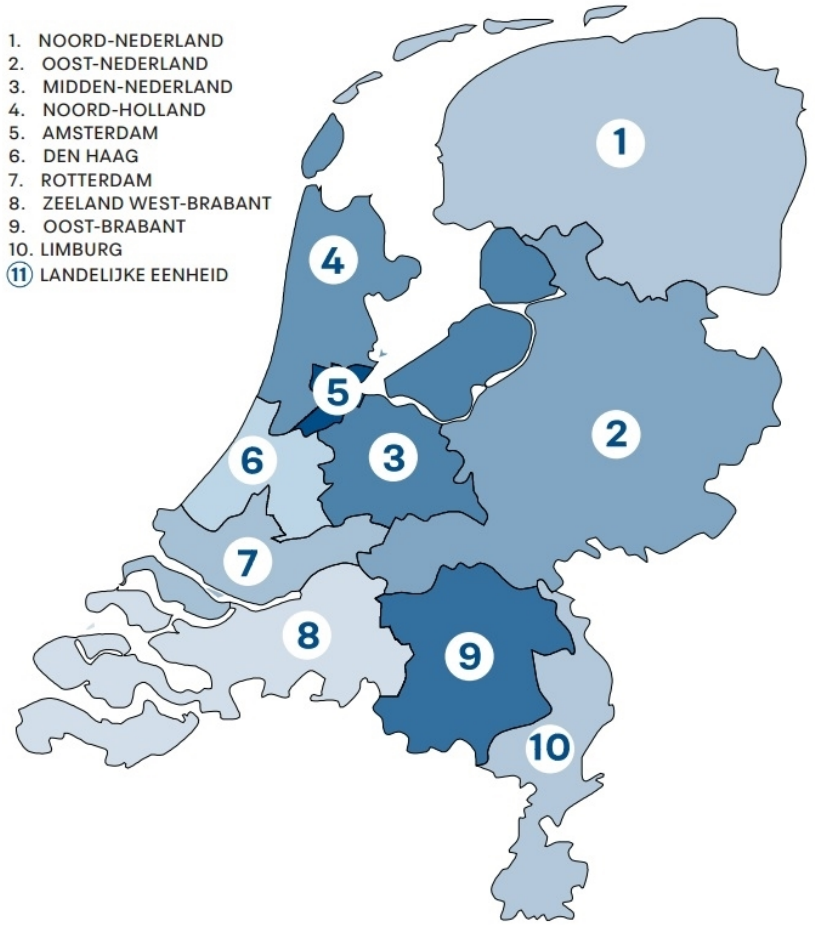
Godefridus van Ee

Gideon Zandstra

Politie Nederland: de organisatie

1. **Landelijk**
   - Korpsleiding
   - Landelijke eenheid (LE)
   - Politiedienstencentrum (PDC)
2. **Regionaal**
   - 10 Regionale eenheden
3. **Lokaal**
   - Robuuste Basisteams

Organisatie regionale eenheid

Hoofdbureau eenheid Oost-Nederland in Apeldoorn

Leiding regionale eenheid

Staf

x 5

District

Basisteam

Dienst Regionaal Operationeel Centrum

Dienst Regionale Recherche

Dienst Regionale Informatie Organisatie

Dienst Regionale Operationele Samenwerking

Dienst Regionale Bedrijfsvoering

Oost-NL: 27 Basisteams met 639 wijkagenten

Aansturing politie

Landelijk

- **Landelijk Overleg Veiligheid en Politie** (art. 19 Politiewet): Minister van Justitie en Veiligheid, regioburgemeesters en voorzitter van het College van procureurs-generaal (in het bijzijn van korpschef politie).
- Sturing op taakuitvoering en beheer, landelijke doelstellingen

Regionaal

- **Bestuurscollege Oost-Nederland:** 76 burgemeesters, hoofdofficier van justitie en politie
- **Regionaal driehoeksoverleg: r**egioburgemeester, hoofdofficier van Justitie, politiechef (art. 41 Politiewet)
- Sturing doelstellingen van de eenheid

Afstemming:
Regionaal Veiligheidsoverleg: regioburgemeester, hoofd-officier van justitie, voorzitters 5 DVO's en politiechef

Lokaal

- **Lokaal driehoeksoverleg** (basisteam- of gemeenteniveau): burgemeester, officier van justitie, teamchef politie
- Sturing op lokale doelstellingen en prioriteiten

Afstemming:
Districtelijk Veiligheidsoverleg: burgemeesters, (plv.) hoofd-officier van justitie, officier van justitie, districtchef en hoofd operatien

Lokaal gezag over politie

Burgemeester

- Handhaving **openbare orde**
- **Hulpverlening**

Officier van Justitie

- Strafrechtelijke handhaving van de **rechtsorde**

Eenheidschef Oost NL

Jannie Knol

Sectorhoofd Glm

Naomi Hoekstra

Politie Arnhem

2 Basisteams

Arnhem-Noord: 172 Fte (Feitelijk 154)

Godefridus van Ee

Josine Tiemessen

Gideon Zandstra

Arnhem-Zuid: 105 Fte (Feitelijk 96)

Frank van Leeuwen

Erik Bomhof

Speerpunten

- Aanpak drugshandel met extra focus op jeugd (Botoc)
- Sociaal domein (Jeugd, HG, Stalking, Vewapo)
- Ondermijning
- Cybercrime/Gedigitaliseerde criminaliteit

Bureau Arnhem

Vanaf
11 Oktober 20.30
RtI4

Highlights VNG-cijfers

Invloed op cijfers

- Corona
- Halen vs Brengen
- Meldingsbereidheid
- Focused Policing
- Capaciteit

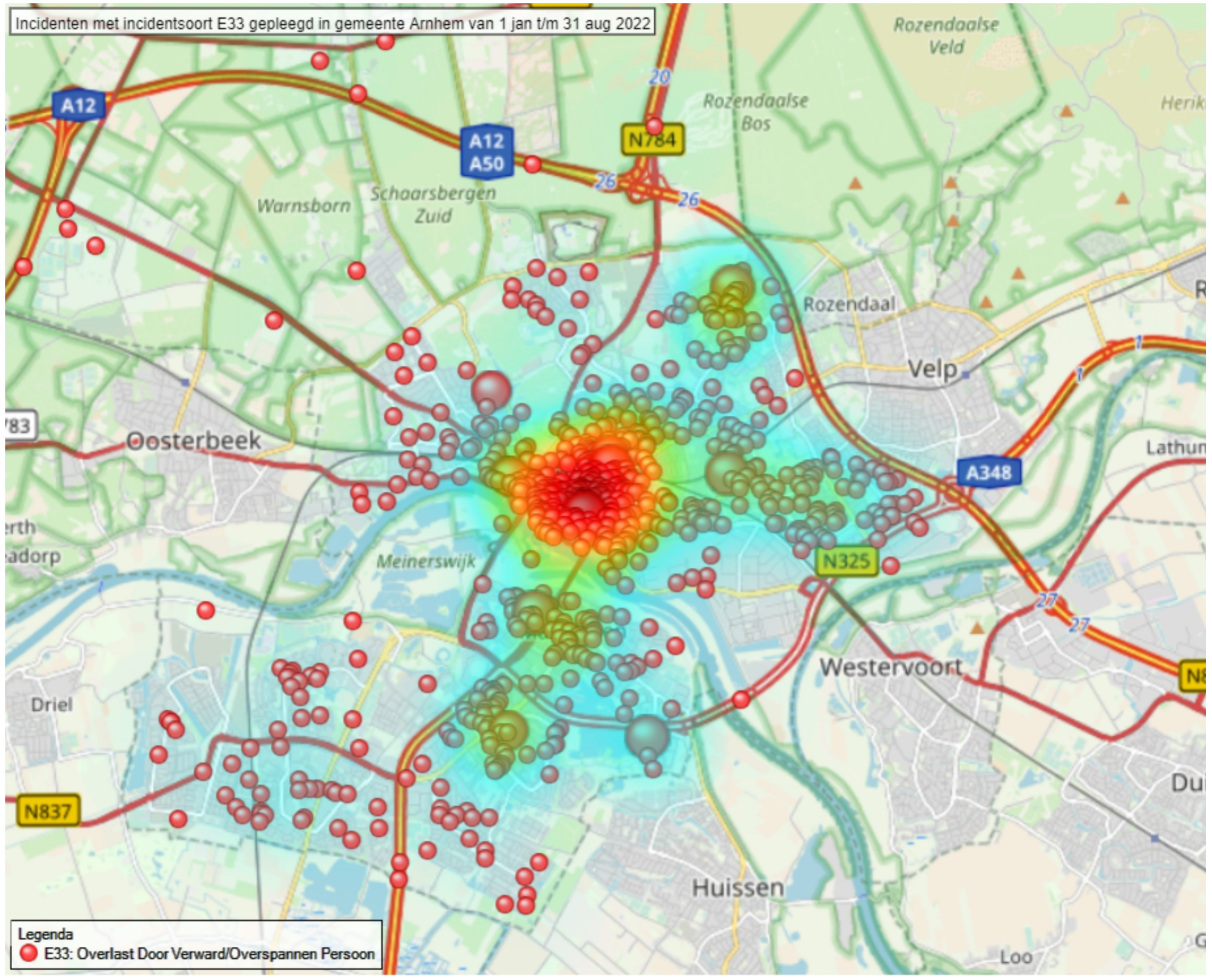
Personen met verward gedrag

Arnhem	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal	in %
2018	105	77	91	96	130	135	106	187	113	123	121	122	1406	79%
2019	165	123	156	132	172	117	136	118	121	141	109	138	1628	92%
2020	123	126	124	182	182	173	175	166	129	112	182	134	1808	102%
2021	157	140	197	194	251	246	183	171	144	201	188	171	2243	127%
2022	**228**	**175**	**183**	**189**	**184**	**152**	**195**	**169**					**1475**	**83%**
Gem.v.j.	138	117	142	151	184	168	150	161	127	144	150	141	1771	100%

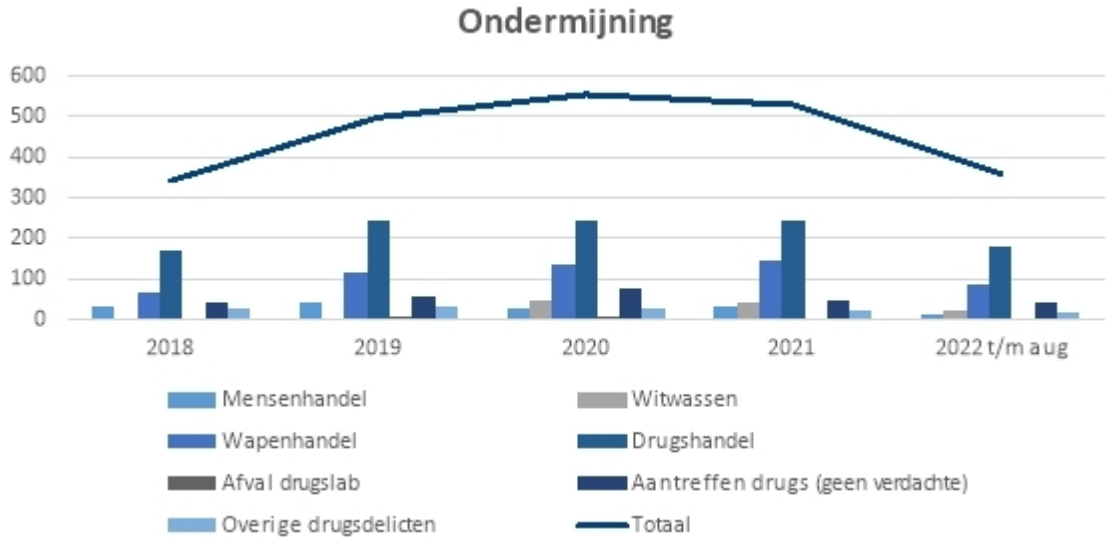
- Het aantal meldingen t/m aug 2022 is 16 % boven het meerjaren gemiddelde
- Samenwerking lokale zorg en (zorg- en) Veiligheidshuis
- Meld- en adviespunt punt niet acute zorg bij gemeente
- Vervoer verwarde personen
- Geen verdachte, wel patiënt
- Veelal een politieprobleem buiten 09.00-17.00uur

Personen met verward gedrag

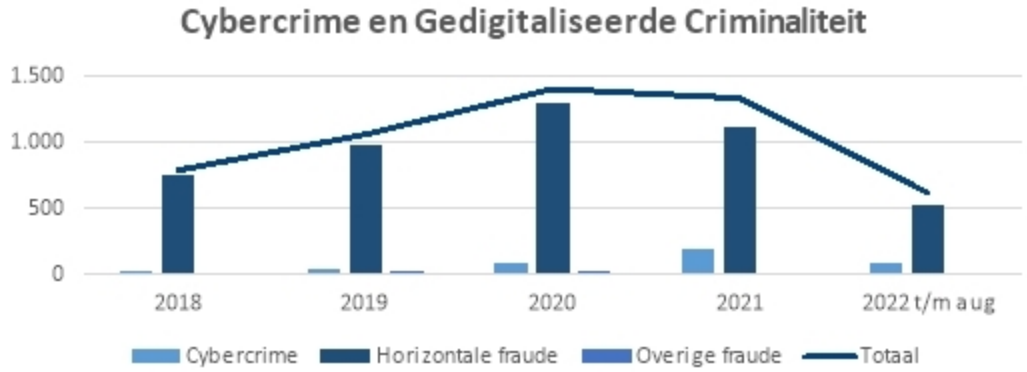

Ondermijning

Ondermijning Arnhem	2018	2019	2020	2021	2022 t/m aug
Mensenhandel	32	40	25	32	10
Witwassen	4	3	48	43	23
Wapenhandel	64	117	133	144	88
Drugshandel	170	245	242	244	180
Afval drugslab	2	7	5	1	0
Aantreffen drugs (geen verdachte)	43	56	74	45	43
Overige drugsdelicten	27	30	27	20	15
Totaal	342	498	554	529	359

Cybercrime / gedigitaliseerde criminaliteit

Cybercrime Arnhem	2018	2019	2020	2021	2022 t/m aug
Cybercrime	29	50	89	193	88
Horizontale fraude	747	979	1.290	1.123	525
Overige fraude	14	31	24	17	8
Totaal	790	1.060	1.403	1.333	621

Cybercrime

Er wordt binnen de politie en het OM een drietal categorieën cybercrimezaken onderkend:

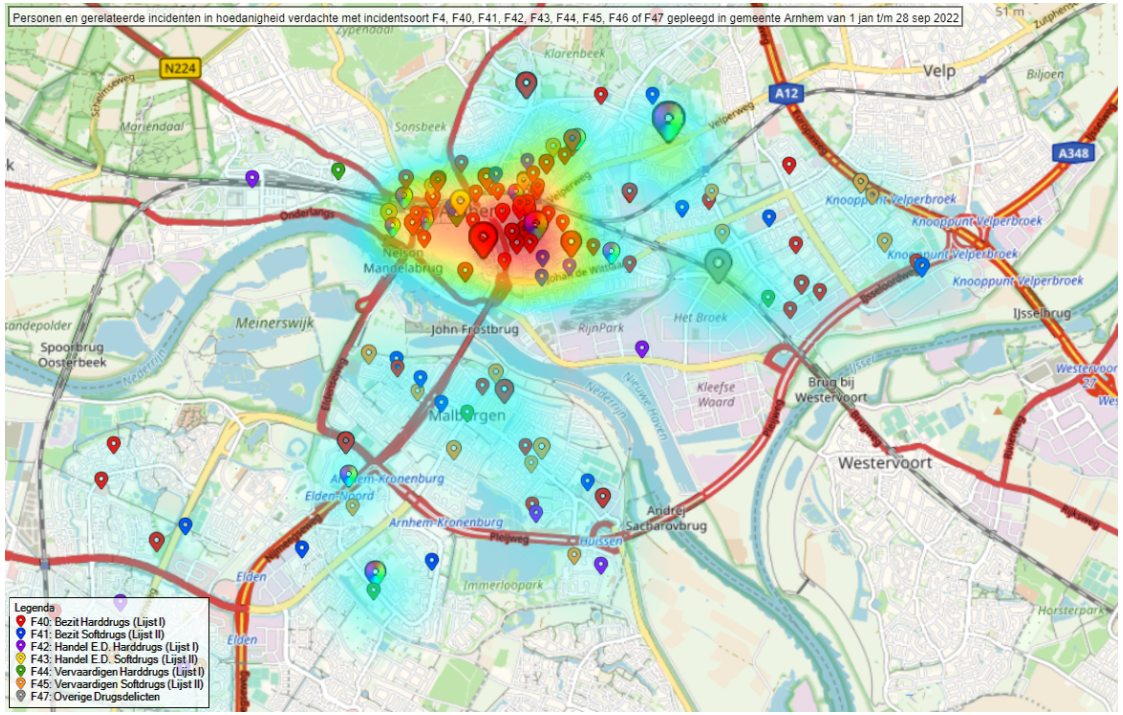
- Incidentele cybercrime, vb. Ddos, ransomware, computervredebreuk etc.
- Vriend-in-Noodfraude (landelijk fenomeenonderzoek)
- Bulk cybercrime, betaallink fraude, phishing/smishing, misbruik accounts voor bestellingen etc.

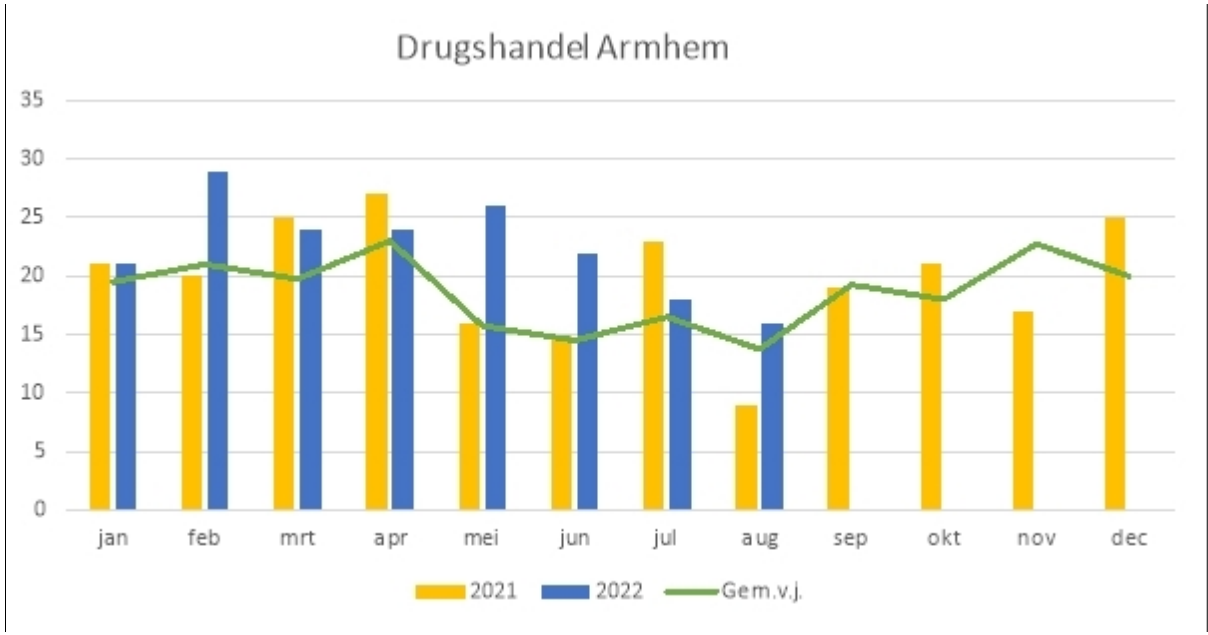
In 2022 zijn 88 cybercrime incidenten geregistreerd. Dit betreft o.a. misbruik van account voor bestellingen, fraude met bankgegevens, phishing, computervredebreuk etc.

Horizontale fraude

In 2022 zijn er 525 registraties horizontale fraude vastgelegd.
Dit betrof o.a.18 keer fraude met betaalproducten, 285 keer fraude met online handel 41 keer identiteitsfraude en 152 keer overige horizontale fraude (phishing, WhatsApp overname, vriend in nood fraude, bankhelpdeskfraude etc.).

Bezit/ handel/ vervaardiging verdovende middelen

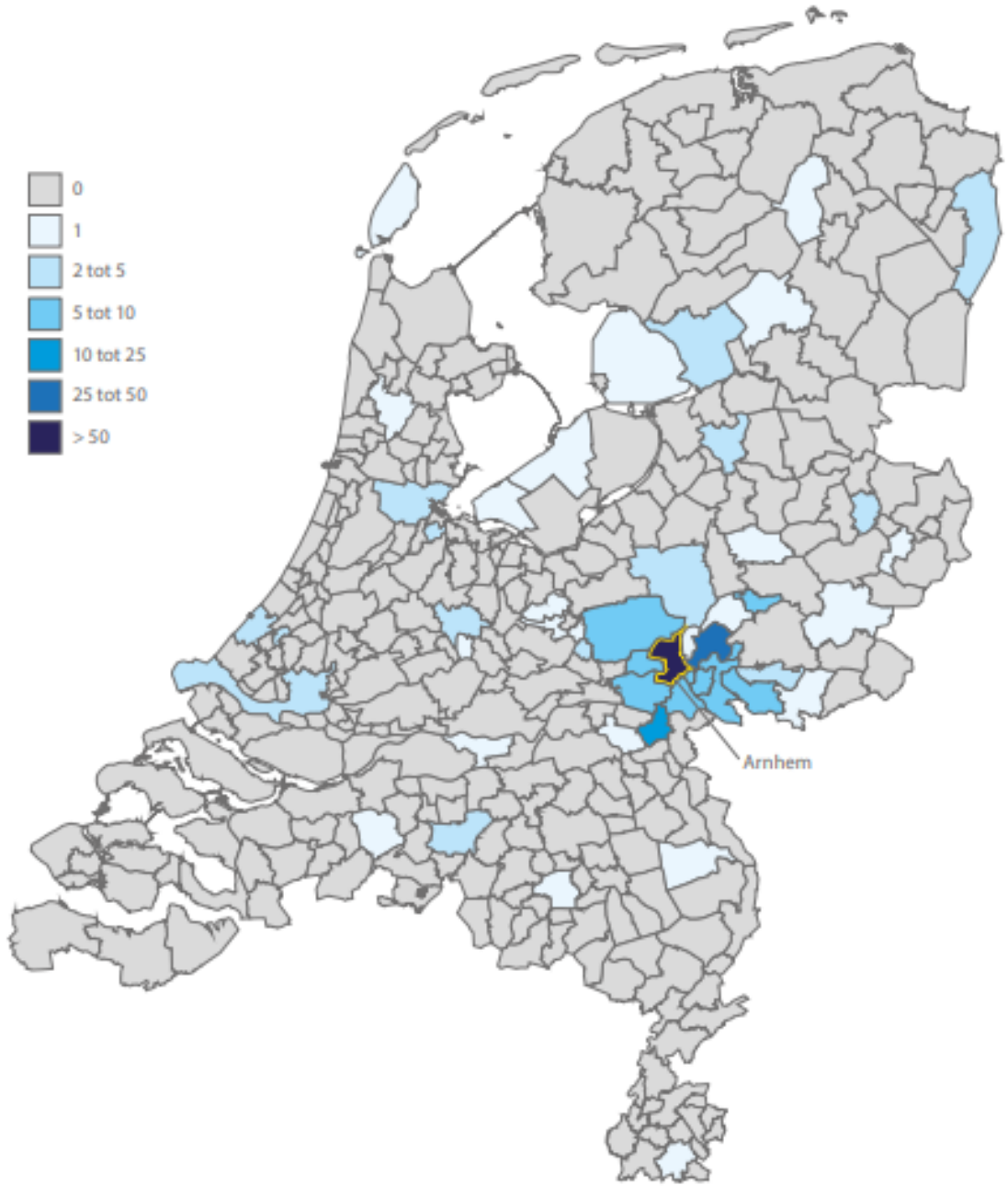

Verdovende middelen

		2018	2019	2020	2021	2022
Totaal 5.1.		**12**	**10**	**13**	**6**	**11**
5.2.1. Drugshandel	F40 BEZIT HARDDRUGS (LIJST I)	59	92	107	112	120
	F41 BEZIT SOFTDRUGS (LIJST II)	25	35	31	41	25
	F42 HANDEL E.D. HARDDRUGS (LIJST I)	16	36	36	22	20
	F43 HANDEL E.D. SOFTDRUGS (LIJST II)	4	11	10	6	3
	F44 VERVAARDIGEN HARDDRUGS (LIJST I)	2	3	3	5	4
	F45 VERVAARDIGEN SOFTDRUGS (LIJST II)	64	68	55	58	24
	Totaal	**170**	**245**	**242**	**244**	**196**

MISDADIGE INVLOED
De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken
Henk Ferwerda
Joey Wolsink
Nicole Brouwer
Juno van Esseveldt
Beke reeks

Figuur 3.2 – Leden van het netwerk naar woongemeente

Botoc/Preventie met Gezag

1. Jeugd- en jongerenwerk 3.0
   kansen en perspectief door persoonsgerichte aanpak
2. Stichting Arnhemse Straatcoaches
   toezicht in de wijk
3. Preventief Interventie Team
   maatwerk door screening op sociale leefbaarheid
4. Prospect4cash
   alternatief voor crimineel geld door werk
5. Informatieknooppunt risicojeugd
   persoonsgerichte aanpak op het snijvlak van zorg en veiligheid
6. Ingrijpen & aanpakken
   bestuurlijke, civielrechtelijke en strafrechtelijk aanpak door driehoekspartners

Zeden

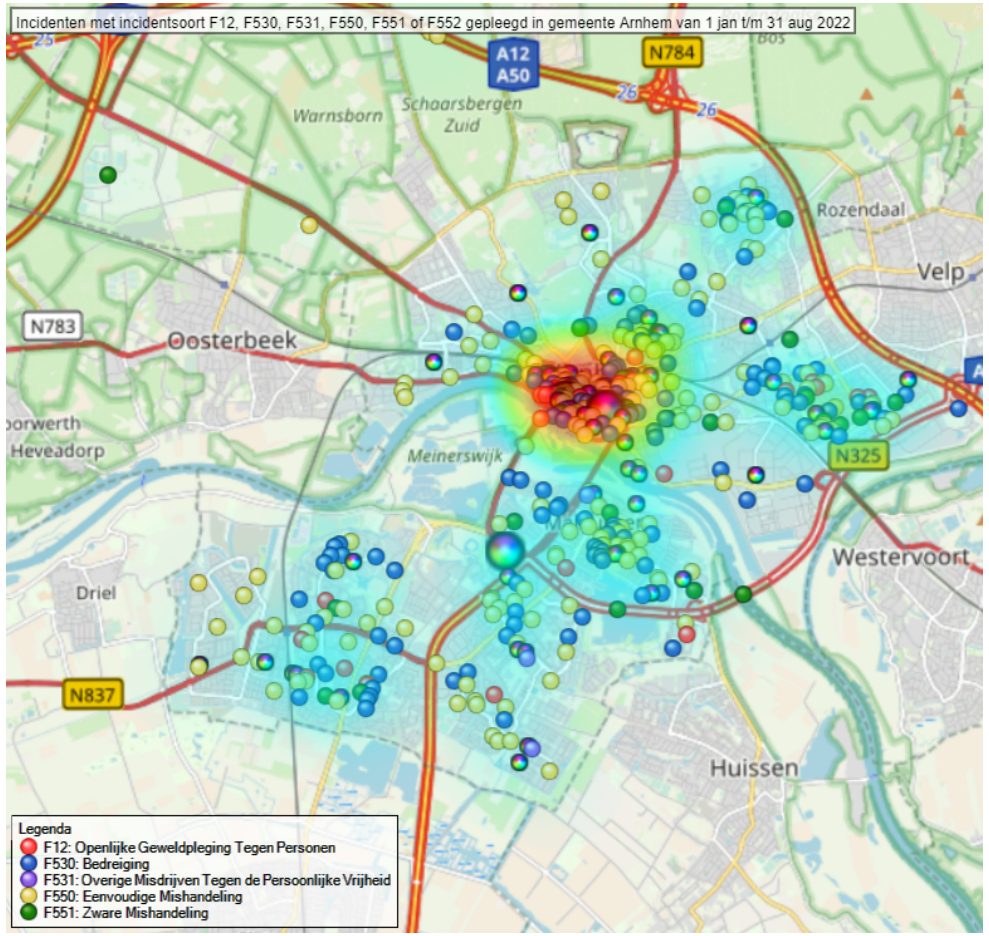
Arnhem	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal	in %
2018	20	8	19	13	19	8	12	8	18	13	12	9	159	131%
2019	9	11	12	6	11	15	11	8	10	5	11	10	119	98%
2020	13	10	2	11	9	5	9	14	10	6	10	6	105	87%
2021	3	8	8	9	8	7	10	6	13	14	6	10	102	84%
2022	**11**	**15**	**14**	**14**	**13**	**11**	**11**	**14**					**103**	**85%**
Gem.v.j.	11	9	10	10	12	9	11	9	13	10	10	9	121	100%

Betreft onderstaande registraties:

Openbare schennis der eerbaarheid
Verkrachting
Aanranding
Overige zedenmisdrijven
Pornografie
Seksueel misbruik (incest) afh.relatie/wilsonbekwame
Sexting
Grooming
Seksueel misbruik kinderen (geen incest)

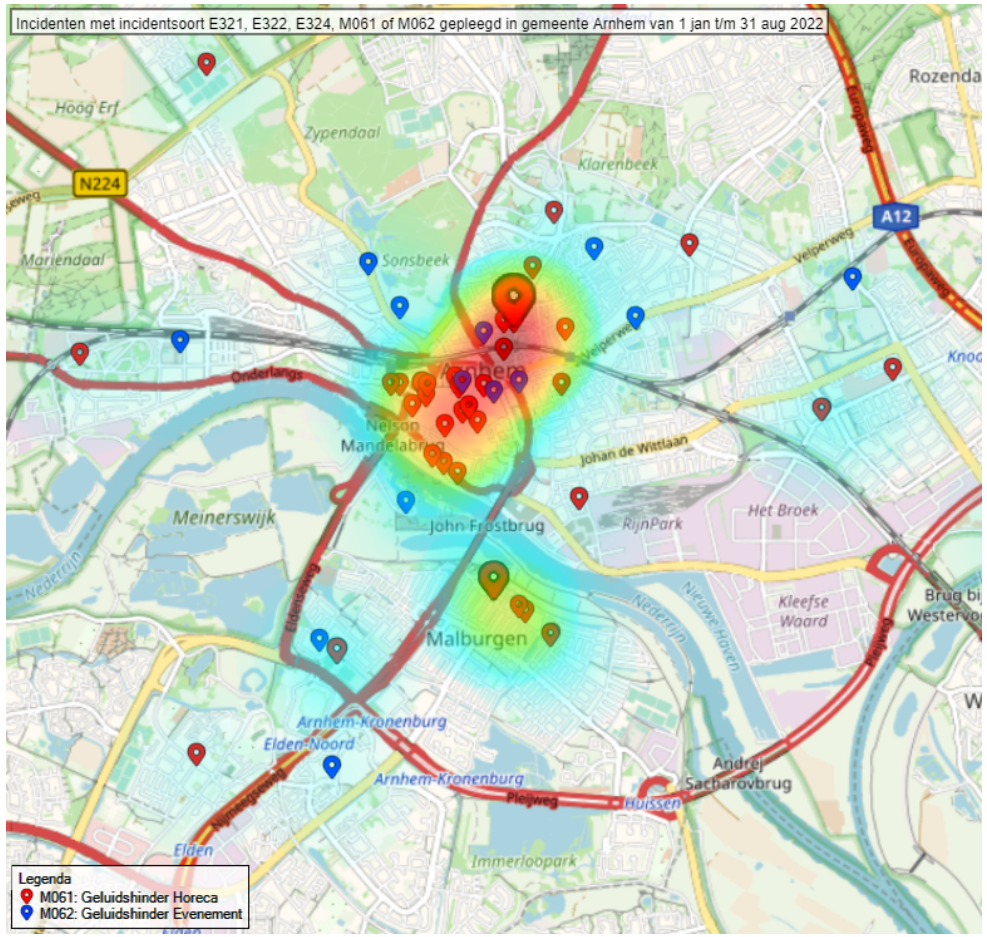
Geweld

Geweld Arnhem	Aantal registraties 2022 t/m aug
Bedreiging	205
Eenvoudige Mishandeling	319
Openlijke Geweldpleging Tegen Personen	56
Overige Misdrijven Tegen de Persoonlijke Vrijheid	6
Zware Mishandeling	54

Hotspots geweld Arnhem	Aantal registraties 2022 t/m aug
Batavierenweg	17
Beekstraat	13
Groningensingel	12
Grote Durk	7
Hoogstraat	10
Johan de Wittlaan	8
Klarendalseweg	9
Korenmarkt	37
Nieuwe Plein	7
Stationsplein	8
Steenstraat	10
Wagnerlaan	7
Willemsplein	11

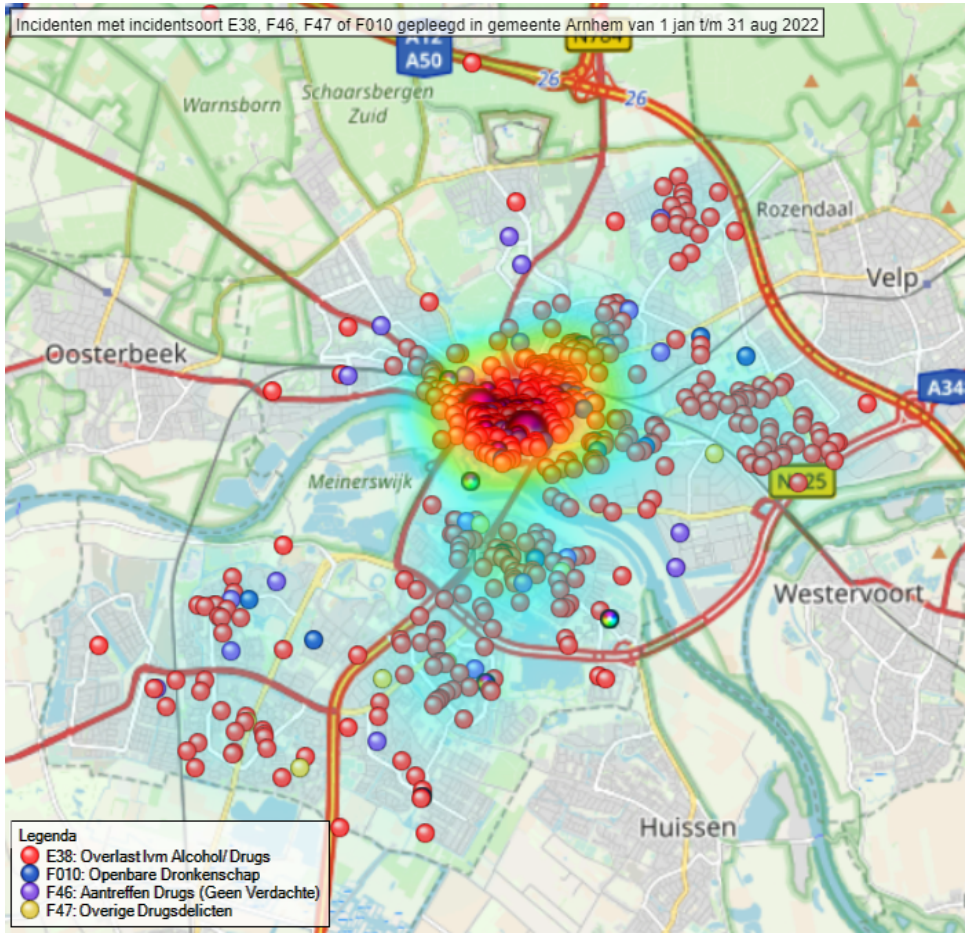
Geluidshinder

Geluidshinder	Aantal registraties 2022 t/m aug
Geluidshinder Evenement	16
Geluidshinder Horeca	61

Hotspots geluidshinder	Aantal registraties 2022 t/m aug
Graslaan	8
Hommelseweg	15
Korenmarkt	3
Rijnkade	3

Overlast i.v.m.alcohol en drugs

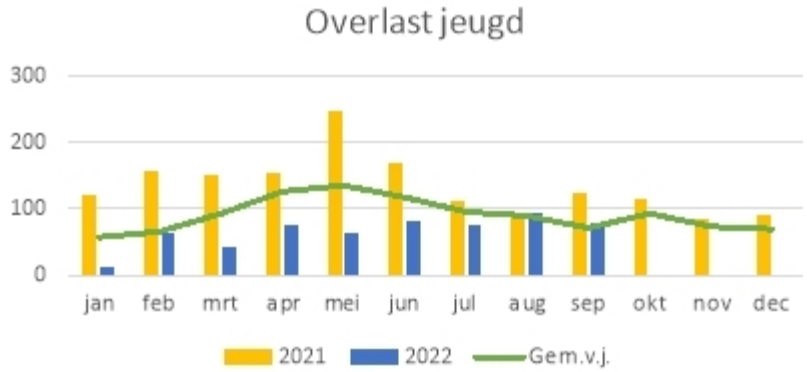

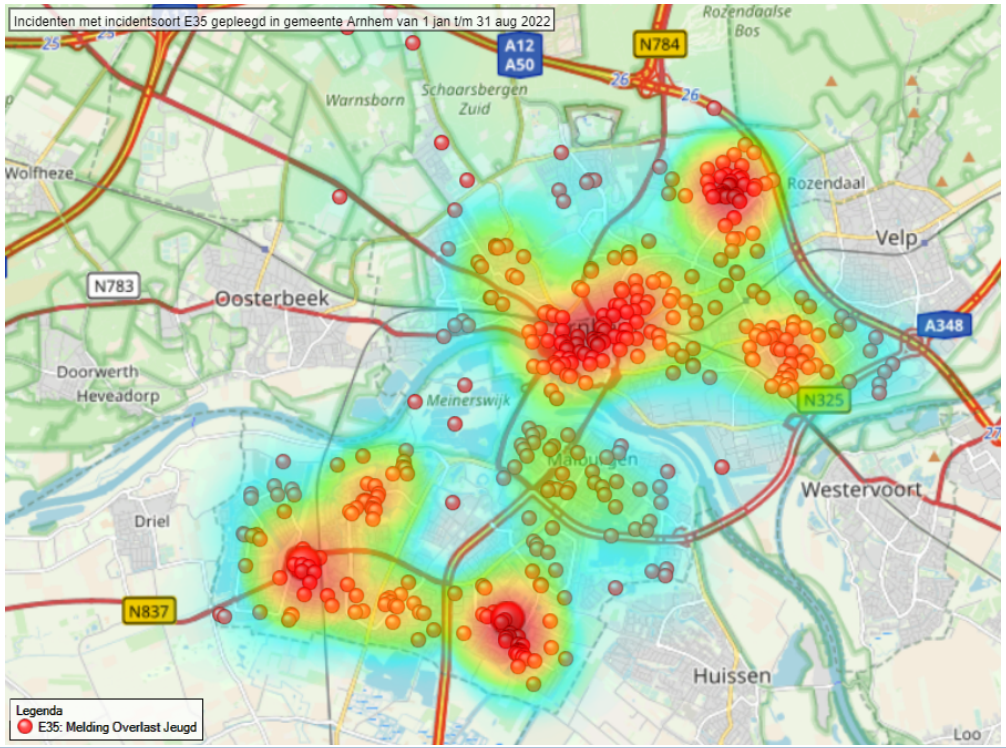
Overlast Ivm Alcohol / Drugs	Aantal registraties 2022 t/m aug
Aantreffen Drugs (Geen Verdachte)	43
Openbare Dronkenschap	43
Overige Drugsdelicten	15
Overlast Ivm Alcohol/ Drugs	784

Hotspots overlast i.v.m. Alcohol/ Drugs	Aantal registraties 2022 t/m aug
Beekstraat	18
Drieslag	12
Groningensingel	20
Johan de Wittlaan	15
Korenmarkt	25
Rijnkade	11
Roggestraat	12
Spoorwegstraat	11
Stationsplein	14
Steenstraat	20
Willemsplein	19

Overlast jeugd

Arnhem	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal	in %
2018	26	22	33	34	51	67	37	69	46	46	28	31	490	45%
2019	32	35	44	54	62	69	71	60	6	80	63	52	628	58%
2020	49	51	145	264	182	167	164	139	110	131	119	104	1625	149%
2021	122	156	150	153	247	168	111	91	124	116	84	91	1613	148%
2022	**11**	**65**	**43**	**75**	**64**	**82**	**75**	**93**	**78**				**586**	54%
Gem.v.j.	57	66	93	126	136	118	96	90	72	93	74	70	1089	100%

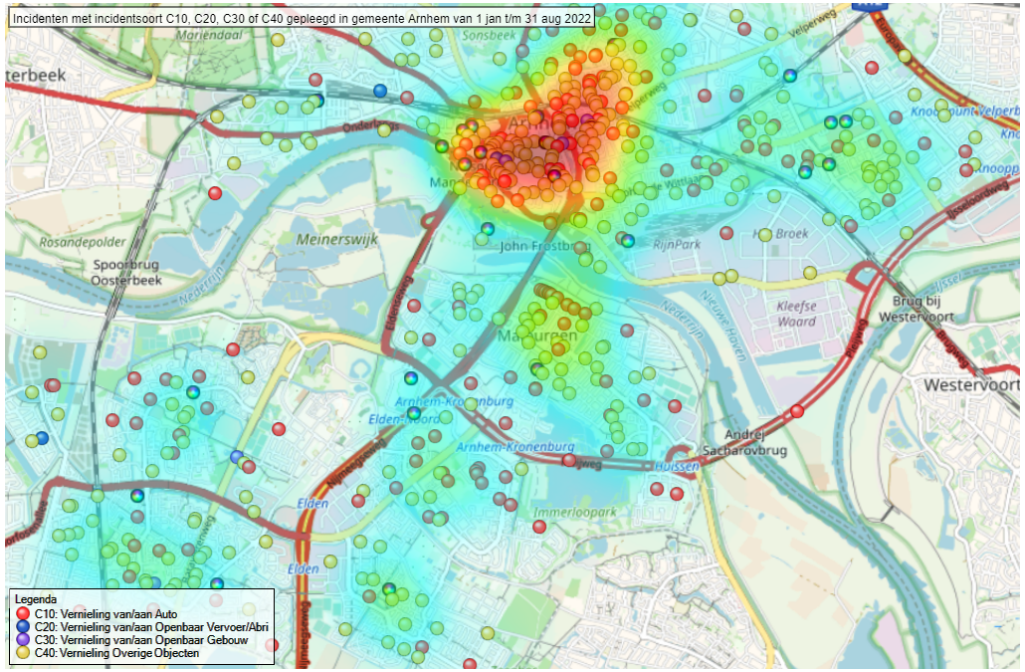

Hotspots overlast jeugd	Aantal registraties 2022 t/m aug
Bouriciusstraat	9
Brabantweg	9
Breezandpad	10
Marasingel	8
Nicolaas Maesstraat	8
Pallas Atheneplein	20
Pythagorasstraat	10
Socratesstraat	13
Willem Beijerstraat	11

Vernielingen

Arnhem	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal	in %
2018	91	39	66	79	67	80	59	80	59	83	99	86	888	84%
2019	152	114	64	77	70	97	79	66	90	94	88	91	1082	102%
2020	98	87	114	92	114	92	87	81	118	100	102	104	1189	113%
2021	107	83	81	76	95	78	109	88	71	96	92	88	1064	101%
2022	**150**	**96**	**75**	**60**	**77**	**80**	**85**	**63**					**686**	65%
Gem.v.j.	112	81	81	81	87	87	84	79	85	93	95	92	1056	100%

Hotsopots vernieling Overige Objecten	Aantal registraties 2022 t/m aug
Beekstraat	10
Johan de Wittlaan	6
Klarendalseweg	11
Pythagorasstraat	8
Wichard van Pontlaan	6

Hotspots vernieling van/aan Auto	Aantal registraties 2022 t/m aug
Groningensingel	5
Hommelseweg	7
IJssellaan	4
Veerpolderstraat	10

Bedankt

Vragen?

« waakzaam en dienstbaar »

Cijfers

		2018	2019	2020	2021	2022
1.1.1. Burengerucht (relatieproblemen)	E12 BURENRUZIE (ZONDER VERVOLG)	547	409	754	792	624
	E13 HUISELIJKE TWIST (ZONDER VERVOLG)	237	219	166	202	179
	F95 OVERTREDING HUISVERBOD	4	2	2	3	2
	Totaal	**788**	**630**	**922**	**997**	**805**
1.1.2. Overlast door verward/ overspannen persoon	E33 OVERLAST DOOR VERWARD/OVERSPANNEN PERSOON	1.406	1.628	1.808	2.243	1.601
	Totaal	**1.406**	**1.628**	**1.808**	**2.243**	**1.601**
1.1.3. Overlast zwervers	E41 OVERLAST ZWERVERS	396	418	511	561	440
	Totaal	**396**	**418**	**511**	**561**	**440**
1.1.4. Drugs/drankoverlast	E38 OVERLAST IVM ALCOHOL/ DRUGS	811	826	876	847	867
	F46 AANTREFFEN DRUGS (GEEN VERDACHTE)	43	56	74	45	52
	F47 OVERIGE DRUGSDELICTEN	27	30	27	20	16
	F010 OPENBARE DRONKENSCHAP	91	96	54	49	47
	Totaal	**972**	**1.008**	**1.031**	**961**	**982**
1.1.5. Overige overlast sociaal	E34 MELDING GLUURDER	1	1	3	2	0
	E35 MELDING OVERLAST JEUGD	490	682	1.625	1.613	640
	E37 OVERLAST ILLEGALE ZENDER	0	2	3	4	0
	E392 OVERLAST PROSTITUTIE	23	35	30	56	26
	Totaal	**514**	**720**	**1.661**	**1.675**	**666**
1.1.6. Huisvredebreuk	F15 HUISVREDEBREUK	44	83	67	76	60
	Totaal	**44**	**83**	**67**	**76**	**60**
Totaal 1.1.		**4.120**	**4.487**	**6.000**	**6.513**	**4.554**

Cijfers

		2018	2019	2020	2021	2022
1.3.13. Mishandeling	VERVOLG)					
	E16 RUZIE/TWIST (ZONDER VERVOLG)	2.882	2.976	3.331	3.481	2.606
	Totaal	**2.980**	**3.058**	**3.404**	**3.556**	**2.668**
1.3.13. Mishandeling	F550 EENVOUDIGE MISHANDELING	553	539	438	420	348
	F551 ZWARE MISHANDELING	88	64	79	72	57
	F552 OVERIGE MISHANDELING	0	0	0	0	0
	Totaal	**641**	**603**	**517**	**492**	**405**
1.3.14. Straatroof	B70 STRAATROOF	29	49	40	29	18
	Totaal	**29**	**49**	**40**	**29**	**18**
1.3.15. Overval in woning	B72 OVERVAL IN WONING	3	5	4	4	1
	Totaal	**3**	**5**	**4**	**4**	**1**
1.3.16. Zedenmisdrijf	F520 OPENBARE SCHENNIS DER EERBAARHEID	20	11	13	10	13
	F521 VERKRACHTING	38	40	32	32	32
	F522 AANRANDING	61	34	30	34	43
	F523 OVERIGE ZEDENMISDRIJVEN	14	0	0	0	0
	F525 PORNOGRAFIE	0	0	1	0	0
	F526 SEKS.MISBRUIK (INCEST) AFH. RELATIE/WILSONBEKWAME	4	6	4	6	7
	F529 OVERIGE MELDINGEN ZEDEN	0	0	0	0	0
	F5295 SEXTING	6	1	7	9	5
	F5296 GROOMING	0	1	6	0	0
	F527 SEKSUEEL MISBRUIK KINDEREN (GEEN INCEST)	16	26	12	11	12
	Totaal	**159**	**119**	**105**	**102**	**112**
Totaal 1.3.		**8.806**	**8.986**	**8.613**	**8.409**	**6.354**
		14.004	**14.791**	**16.359**	**16.470**	**11.717**
2.1.1. Winkeldiefstal	A50 WINKELDIEFSTAL	724	870	737	710	513
	B50 WINKELDIEFSTAL MET GEWELD	20	30	33	8	10
	Totaal	**744**	**900**	**770**	**718**	**523**
2.1.2. Inbraak winkel	A22 GEKWAL. DIEFSTAL IN/UIT WINKEL	39	45	36	33	20
	B22 GEKWAL. DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT WINKEL	4	3	1	3	3
	Totaal	**43**	**48**	**37**	**36**	**23**
Totaal 2.1.		**787**	**948**	**807**	**754**	**546**

Cijfers

		2018	2019	2020	2021	2022
1.3.5. Overige vermogensdelicten	A27 GEKWAL. DIEFSTAL IN/UIT ANDERE GEBOUWEN	25	26	27	18	12
	A36 DIEFSTAL IN/UIT ANDERE GEBOUWEN (NIET GEKWAL.)	31	26	20	11	16
	A60 DIEFSTAL DIER	0	0	0	0	1
	A80 VERDUISTERING (EVT. IN DIENSTBETREKKING)	103	77	74	85	53
	A81 HELING	101	128	118	114	107
	A82 CHANTAGE / AFPERSING	24	23	27	24	15
	A90 OVERIGE (EENVOUDIGE) DIEFSTAL	955	1.101	952	992	796
	A95 OVERIGE GEKWAL. DIEFSTAL	89	114	97	86	53
	B27 GEKWAL. DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT ANDERE GEBOUWEN	0	2	1	0	0
	B36 DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT ANDERE GEBOUWEN (NIET GEKWAL.)	0	0	0	1	0
	B95 OVERIGE DIEFSTALLEN MET GEWELD	16	31	30	20	13
	Totaal	**1.344**	**1.528**	**1.346**	**1.351**	**1.066**
1.3.6. Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	A10 DIEFSTAL UIT/VANAF PERSONENAUTO	657	634	613	454	246
	B10 DIEFSTAL MET GEWELD UIT/VANAF PERSONENAUTO	1	0	2	0	1
	Totaal	**658**	**634**	**615**	**454**	**247**
1.3.7. Diefstal van motorvoertuigen	A70 DIEFSTAL PERSONENAUTO	146	122	143	107	46
	A71 DIEFSTAL MOTOR	18	14	14	13	8
	A76 DIEFSTAL VRACHTAUTO/BESTELAUTO	76	19	15	16	5
	B60 DIEFSTAL MET GEWELD PERSONENAUTO	0	0	0	0	0
	B61 DIEFSTAL MET GEWELD MOTOR	0	0	0	0	0
	B66 DIEFSTAL MET GEWELD VRACHTAUTO/BESTELAUTO	0	0	0	0	0
	Totaal	**240**	**155**	**172**	**136**	**59**

Cijfers

	Totaal	240	155	172	136	99
1.3.8. Diefstal van brom-, snor-, fietsen	A72 DIEFSTAL FIETS	864	819	678	700	706
	A73 DIEFSTAL BROMFIETS/SNORFIETS	261	285	240	161	123
	B62 DIEFSTAL MET GEWELD FIETS	0	1	0	1	1
	B63 DIEFSTAL MET GEWELD BROMFIETS/SNORFIETS	0	0	0	1	0
	Totaal	**1.125**	**1.105**	**918**	**863**	**830**
1.3.9. Diefstal af/uit/van overige voertuigen	A12 DIEFSTAL UIT/VANAF ANDERE VERVOERMIDDELEN	197	385	294	279	196
	A74 DIEFSTAL ANDER VERVOERMIDDEL	40	29	25	15	22
	B12 DIEFSTAL MET GEWELD UIT/VANAF ANDER VERVOERMID	0	0	0	1	0
	B64 DIEFSTAL MET GEWELD ANDER VERVOERMIDDEL	0	0	0	0	2
	Totaal	**237**	**414**	**319**	**295**	**220**
1.3.10. Moord, doodslag	F540 DOODSLAG/MOORD	43	27	43	41	28
	F541 EUTHANASIE	0	0	0	0	0
	F542 OVERIGE MISDRIJVEN TEGEN HET LEVEN	0	1	1	0	1
	F543 ILLEGALE ABORTUS	0	0	0	0	0
	F544 BEHULPZAAM BIJ ZELFDODING	0	0	0	0	1
	Totaal	**43**	**28**	**44**	**41**	**30**
1.3.11. Openlijk geweld (persoon)	F12 OPENLIJKE GEWELDPLEGING TEGEN PERSONEN	77	82	71	67	53
	Totaal	**77**	**82**	**71**	**67**	**53**
1.3.12. Bedreiging	E391 OVERLAST STALKER (ZONDER VERVOLG)	0	0	0	0	0
	F530 BEDREIGING	340	326	368	331	205
	F531 OVERIGE MISDRIJVEN TEGEN DE PERSOONLIJKE VRIJHEID	15	15	7	9	8
	F532 GIJZELING/ONTVOERING	6	8	7	6	2
	F533 STALKING	30	46	39	34	24
	Totaal	**391**	**395**	**421**	**380**	**239**

Cijfers

1.3.1. Diefstal/inbraak woning	A20 GEKWAL. DIEFSTAL IN/UIT WONING	291	324	255	222	162
	A30 DIEFSTAL IN/UIT WONING (NIET GEKWAL.)	106	127	94	72	39
	B20 GEKWAL. DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT WONING	2	1	1	4	1
	B30 DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT WONING (NIET GEKWAL.)	0	1	3	0	1
	Totaal	**399**	**453**	**353**	**298**	**203**
1.3.2. Diefstal/inbraak box/garage/schuur/ tuinhuis	A21 GEKWAL. DIEFSTAL IN/UIT BOX/GARAGE/SCHUUR	77	51	36	66	25
	A34 DIEFSTAL IN/UIT BOX/GARAGE/SCHUUR/ERF (NIET GEKWAL.)	134	111	109	142	82
	B21 GEKWAL. DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT BOX/GARAGE/SCHUUR	0	0	0	1	0
	B34 DIEFSTAL MET GEWELD IN/UIT BOX/GARAGE/SCHUUR (NIET GEKWAL.)	0	0	1	0	0
	Totaal	**211**	**162**	**146**	**209**	**107**
1.3.3. Zakkenrollerij	A40 ZAKKENROLLERIJ/TASSENROLLERIJ	265	195	138	128	96
	Totaal	**265**	**195**	**138**	**128**	**96**

Cijfers

		2018	2019	2020	2021	2022
Totaal 5.1.		12	10	13	6	11
5.2.1. Drugshandel	F40 BEZIT HARDDRUGS (LIJST I)	59	92	107	112	120
	F41 BEZIT SOFTDRUGS (LIJST II)	25	35	31	41	25
	F42 HANDEL E.D. HARDDRUGS (LIJST I)	16	36	36	22	20
	F43 HANDEL E.D. SOFTDRUGS (LIJST II)	4	11	10	6	3
	F44 VERVAARDIGEN HARDDRUGS (LIJST I)	2	3	3	5	4
	F45 VERVAARDIGEN SOFTDRUGS (LIJST II)	64	68	55	58	24
	Totaal	**170**	**245**	**242**	**244**	**196**
5.2.2. Wapenhandel	F71 HANDEL VUURWAPENS	0	2	0	2	1
	F72 BEZIT OVERIGE WAPENS	50	89	107	107	72
	F73 HANDEL OVERIGE WAPENS	1	0	0	0	0
	F70 BEZIT VUURWAPENS	13	26	26	35	20
	Totaal	**64**	**117**	**133**	**144**	**93**
5.2.3. Fraude	3.9.1. Horizontale fraude	747	979	1.290	1.123	559
	3.9.2. Verticale fraude	9	5	2	7	3
	3.9.3. Overige fraude	14	31	24	17	8
	Totaal	**770**	**1.015**	**1.316**	**1.147**	**570**
5.2.4. Kinderporno	F5291 KINDERPORNOGRAFIE	4	10	5	4	3
	Totaal	**4**	**10**	**5**	**4**	**3**
5.2.5. Kinderprostitutie	F5292 KINDERPROSTITUTIE	0	0	0	0	0
	Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
5.2.6. Mensenhandel	F5293 MENSENHANDEL	0	0	0	0	0
	F563 MENSENHANDEL UITBUITING IN STRAFBARE ACTIVITEITEN	3	8	4	3	0
	F564 MENSENHANDEL GEDWONGEN ORGAANVERWIJDERING	0	0	0	0	0
	F562 MENSENHANDEL ARBEIDSUITBUITING	0	4	0	0	2
	F565 MENSENHANDEL OVERIGE VORMEN VAN UITBUITING	2	1	1	1	0
	F561 MENSENHANDEL SEKSUELE UITBUITING	27	27	20	28	8
	Totaal	32	40	25	32	10

5.4.5. Restcategorie	E40 AFHANDELING OVERIGE MELDINGEN	2.733	2.856	2.266	2.502	1.951
	F16 LOKAALVREDEBREUK	7	5	4	2	2
	E84 BIJTINCIDENT	0	22	22	31	22
	F46 MELD MISDAAD ANONIEM (MMA)	0	230	424	353	218

Titel/onderwerp: # Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 377 2581 Willem.lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Coen Peelen
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs Paul Smeulders	Telefoonnr:	06-42075011
		E-mailadres:	Coen.peelen@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Kernboodschap** Pandeigenaren in de binnenstad hebben een medeverantwoordelijkheid in de verandering van de binnenstad naar een beloopbare, dicht bij elkaar staande verzameling van winkels en andere soorten gebouwen. De verschillende functies van panden (retail, dienstverlening, wonen, recreatie) maken de binnenstad aantrekkelijk. Daar is geld voor nodig. Daarom neemt de Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA) het initiatief om met een gezamenlijk subsidie-instrument te komen in de vorm van een bedrijveninvesteringszone (BIZ). Dit is in andere steden een succes, dat verdient wat ons betreft Arnhemse navolging. **Proces** Het vaststellen van een BIZ is een complex proces, waar het voorliggend raadsvoorstel een onderdeel van is. Met het vaststellen van de verordening kan de organisatie geformaliseerd worden. Maar dan is het nog niet rond. Daarna volgt nog een formele draagvlakmeting. Pas als er voldoende draagvlak is zal de BIZ-verordening daadwerkelijk in werking treden. **Financien** De bijdrage per object is voor de BIZ gebaseerd op 0,0685% van de jaarlijks vast te stellen WOZ-waarde van het belastingobject (winkel, horeca, kantoor enz. maar geen woningen). De te verwachten opbrengst bedraagt jaarlijks €175.000. Dit bedrag wordt minus de perceptiekosten als subsidie uitgekeerd aan de BIZ-stichting. Deze perceptiekosten voor de gemeente bedragen naar verwachting €3.050 p.j. Hierbij zijn de incidentele kosten (€3.600 voor inrichting belastingsysteem) toegerekend aan de structurele kosten voor 5 jaar (€2.300 voor aanslagoplegging, afhandelen reacties en extra acties voor invordering). Zodra de verordening in werking treedt, zullen de financiële consequenties via het eerstvolgende verzamelbesluit in de begroting verwerkt worden. Zie voor meer informatie het raadsvoorstel.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Start en afronding van de informatieve en de meningsvormende (M1) fase en besluit over vervolgbehandeling.		
Spreekrecht publiek	Ja		
Behandeladvies	<u>Informatieve fase</u> Ten tijde van het publiceren van de agenda is één inspreker aangemeld: de heer Van Aarle van VECA (Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem). Hij krijgt vijf minuten de tijd om de raad toe te spreken, waarna aanwezige fractievertegenwoordigers hem een aantal vragen kan stellen. <u>Vergaderorde M1</u> Er wordt in twee termijnen vergaderd. - Iedere fractie heeft twee termijnen, waarin meningen kunnen worden verkondigd of politieke vragen kunnen worden gesteld.		

	- De portefeuillehouder reageert na een termijn van de raad als alle fracties aan het woord zijn geweest. De portefeuillehouder beantwoordt de gestelde vragen, waarbij hij of zij antwoorden kan samenvoegen waardoor herhaling van vrijwel overeenkomstige punten achterwege blijft. De voorzitter ziet erop toe dat de beantwoording van de wethouder ter zake is en in gaat op de gestelde vragen. - Interrupties (in de vorm van een korte vraag of opmerking zonder inleiding) zijn in alle termijnen toegestaan. Zoals altijd kan de voorzitter interrupties beperken. Uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase Meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.			
Bijlagen				
Raadsvoorstel "Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad" **290KB**				
Bijlage 1 - Uitvoeringsovereenkomst Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027 **161KB**				
Bijlage 2 - Meerjarenplan BIZ vastgoed 2023-2027 kernverblijfsgebied binnenstad Arnhem **3MB**				
Bijlage 3 - Flyer Arnhem Binnenstad BIZ **6MB**				
Bijlage 4 - Collegebesluit Reglement draagvlakmeting bedrijveninvesteringszone gemeente Arnhem **1MB**				

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 693428

Onderwerp: Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad

Kernboodschap

Pandeigenaren in de binnenstad hebben een medeverantwoordelijkheid in de verandering van de binnenstad naar een beloopbare, dicht bij elkaar staande verzameling van winkels en andere soorten gebouwen. De verschillende functies van panden (retail, dienstverlening, wonen, recreatie) maken de binnenstad aantrekkelijk. Daar is geld voor nodig. Daarom neemt de Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA) het initiatief om met een gezamenlijk subsidie-instrument te komen in de vorm van een bedrijveninvesteringszone (BIZ). Dit is in andere steden een succes, dat verdient wat ons betreft Arnhemse navolging.

Voorstel

1. De Verordening Bedrijveninvesteringszone Binnenstad (hierna; de Verordening) vast te stellen conform bijgevoegd raadsvoorstel.

Inleiding

De huidige tijd dwingt alle betrokkenen bij het centrum van Arnhem om zorgvuldig na te denken over de toekomst. Hoe herstellen we het functioneren na de coronapandemie? En hoe blijven we de transformatie van de binnenstad met een compact winkelhart en een elkaar versterkende mix van functies, succesvol continueren? In het 'Herstelplan' van Platform Binnenstad Arnhem https://binnenstadarnhem.nl/manifest/ worden al de nodige keuzes voorgesteld. Ook de gemeente beseft de noodzaak tot ingrijpen, bijvoorbeeld via nieuwe regels in het ontwerp Omgevingsplan voor de binnenstad https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/view?planidn=NL.IMRO.0202.886-0201.

Dat dwingt ook vastgoedeigenaren tot nadenken over verdere samenwerking en gewenste projecten in het centrum. De financiering van die projecten is namelijk niet vanzelfsprekend. Eigenaren in de gehele stad (waaronder dus de binnenstad) dragen nu al bij via het Ondernemersfonds (https://www.ondernemersfondsarnhem.nl/). Deze Stichting Ondernemersfonds Arnhem (SOFA) is in 2010 voor én door ondernemers opgericht ter stimulering van de stedelijke economie met middelen van ondernemers en vastgoedeigenaren. Alle niet-woningen in de gemeente Arnhem leveren een bijdrage aan het Ondernemersfonds. Uit het totale Ondernemersfonds komt een vast budget vrij van € 890.000,- per jaar, dat in 2022 wordt opgebouwd via een opslag op de OZB van 3,16%, goed voor een bijdrage van € 24,66,- per € 100.000,- WOZ-waarde.
De inkomsten uit het Ondernemersfonds worden verdeeld over Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB). Die bedragen zijn respectievelijk € 400.000,- en € 110.000,-. Dat betekent dat € 380.000,- resteert ter financiering van de projecten van het Ondernemersfonds.

Arnhem GEMEENTE

De individuele bijdrage aan het Ondernemersfonds in Arnhem (€ 24,66,- per € 100.000,- WOZ-waarde) is in vergelijking tot andere Ondernemersfondsen met een identieke methode aan de lage kant. De middelen binnen het Ondernemersfonds zijn dan ook onvoldoende toereikend om met projecten een serieuze stempel te drukken op de economische ontwikkeling van de binnenstad. Zodoende is het opportuun om te zoeken naar aanvullende fondsvorming in gebieden waar de wens voor meer middelen en projecten daadwerkelijk aanwezig is. Dit kan door bijvoorbeeld in één of enkele gebieden een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) naast de OZB-opslag te introduceren.

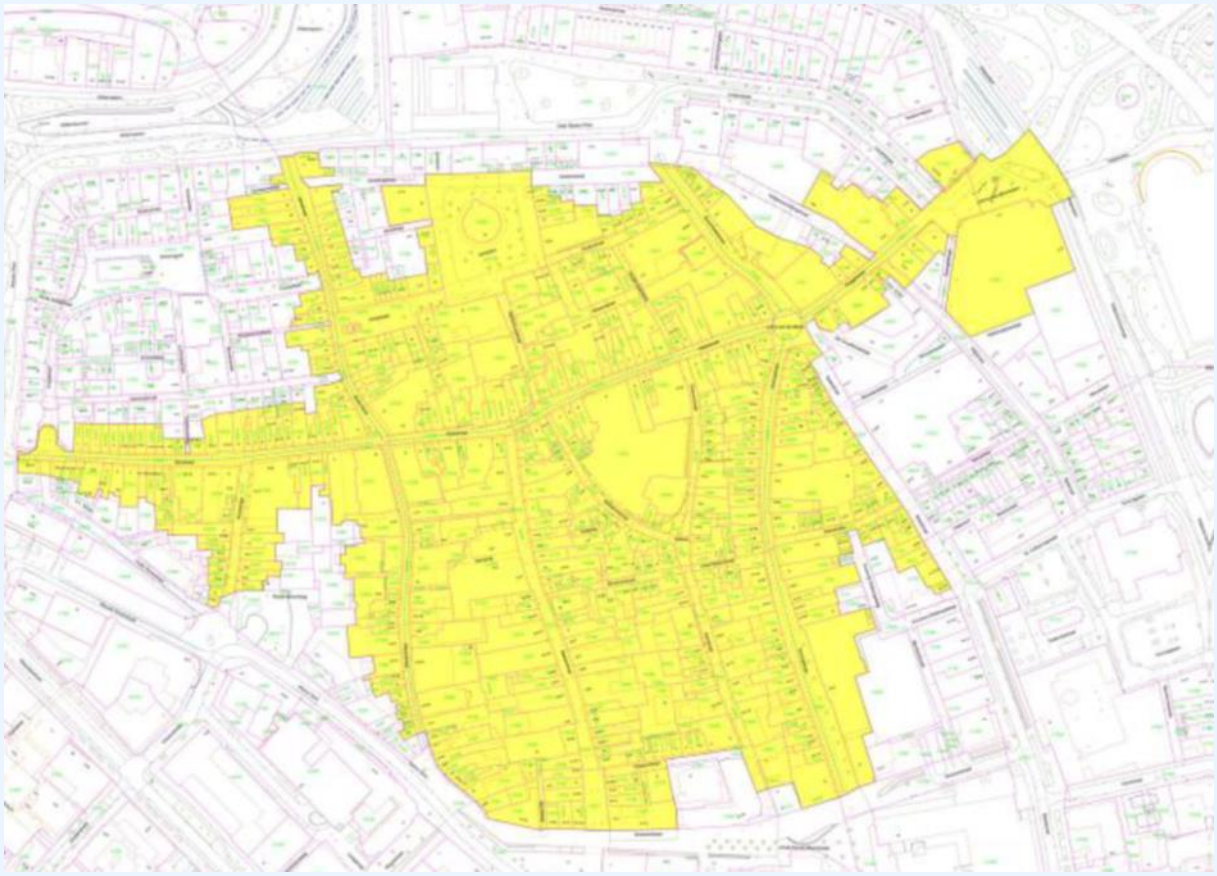
Daarom neemt de Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA), in navolging van het succes in diverse andere grote binnensteden, het initiatief om tot een collectief financieringsinstrument in de vorm van een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) te komen. Dat wil zeggen dat alle vastgoedeigenaren in een afgebakend en aaneengesloten gebied financieel gaan bijdragen aan gezamenlijke projecten. De totale bijdrage komt volledig beschikbaar voor de vastgoedsector waarbij opgemerkt wordt dat zittende of potentiële huurders en bewoners ook profiteren van een BIZ omdat de projecten ten goede komen van de leefbaarheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit.

Bedrijveninvesteringszone
Een BIZ is een afgebakend en aaneengesloten gebied zoals een bedrijventerrein, horecagebied of zoals hier het winkelgebied van de binnenstad waarbinnen ondernemers of (zoals in dit geval) eigenaren samen investeren in de kwaliteit van hun omgeving. Alle eigenaren van niet-woningen in de BIZ betalen daaraan mee.

VECA hanteert als projectgebied voor de BIZ het kernverblijfgebied. Binnen dit gebied liggen de publieksgerichte functies die direct of indirect profiteren van projecten en activiteiten van de BIZ. Het gebied heeft een grote homogeniteit aan gebruiksfunctie (vooral winkels) waardoor een programma kan worden opgesteld waarin deze branche zich herkent.

Er zijn twee niet geselecteerde gebieden met eveneens een dominantie aan publieksfuncties aan de randen van het BIZ-gebied. Dit is enerzijds het Korenkwartier en anderzijds het Musiskwartier. Deze gebieden zijn om verschillende redenen niet opgenomen door VECA. Het Korenkwartier is bezig met een eigen proces van het invoeren van een BIZ. Het Musiskwartier is niet lang geleden gekocht door één eigenaar die op dit moment aan het investeren en herontwikkelen is. Hieronder valt ook een investering in service- en promotiekosten zodat VECA hen niet heeft opgenomen in het BIZ-gebied.

In kaartvorm ziet het BIZ-gebied (in geel) er als volgt uit.

Een BIZ is op zich een eenvoudige heffing; een bestemmingsbelasting die op verzoek van ondernemers/eigenaren wordt geheven door de gemeente. Het traject tot aan vaststelling is echter complex. Grofweg is dit traject in 6 fases op te delen

1. Fase 1 is het ontwikkelen van een BIZ-plan;
2. Fase 2 is overleg (informele draagvlakmeting);
3. Fase 3 is de formalisering van de organisatie;
4. Fase 4 is de formele draagvlakmeting;
5. Fase 5 is de heffing en subsidie;
6. Fase 6 is de verantwoording en aanvraag volgende jaren.

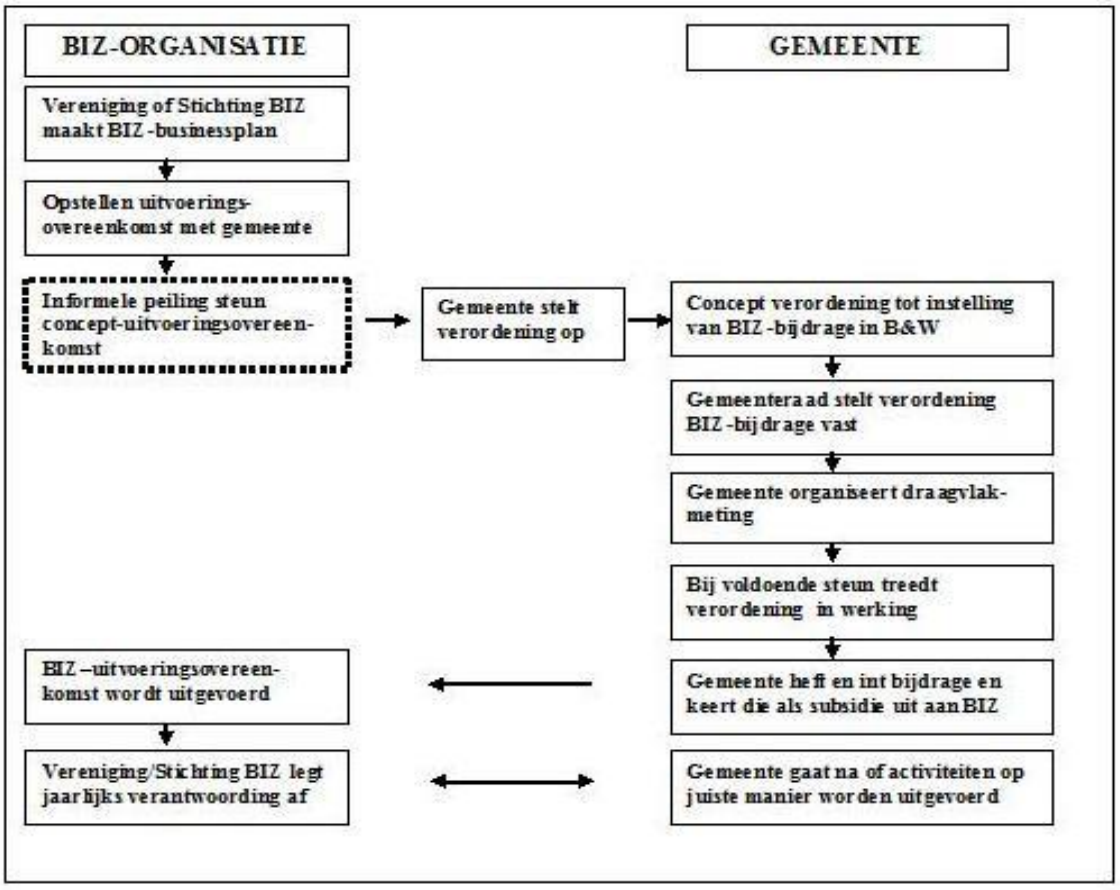
De initiatiefnemers hebben fase 1 en 2 afgerond. Zij schreven een BIZ-plan (Meerjarenplan BIZ vastgoed 2023-2027 kernverblijfsgebied binnenstad Arnhem) op basis van vele gesprekken met haar leden en overige vastgoedeigenaren. Tot slot is er een informele draagvlakmeting gehouden via een enquête onder alle eigenaren in het BIZ-gebied. Ook is het voornemen van een BIZ gepresenteerd op de ledenvergadering van VECA. Tot slot heeft de VECA over de BIZ telefonisch contact gehad met diverse eigenaren in de binnenstad.

Formele draagvlakmeting (fase 4) volgt na vaststelling verordening (fase 3)
Het oprichten van een BIZ is gestoeld op democratische besluitvorming. Iedere bijdrageplichtige (d.w.z. de eigenaren van een niet-woning) kan gedurende de formele draagvlakmeting (fase 4) per object zijn/haar stem (voor/tegen) uitbrengen in het kader van de oprichting van een BIZ. Alleen als er voldoende draagvlak is, zal de BIZ-verordening daadwerkelijk in werking treden. De wettelijke draagvlakeisen voor de formele stemming zijn:

- Minimaal de helft van de stemgerechtigden heeft een geldige stem uitgebracht;
- Van de stemmers is minimaal 2/3 voor het instellen van de BIZ;
- De som van de WOZ-waarden van de voorstemmers is hoger dan de som van de WOZ-waarden van de tegenstemmers.

De gemeente (college) is verantwoordelijk voor het organiseren van deze formele stemming. Een notaris zal toezien op het verloop van deze draagvlakmeting en maakt verslag op van de uiteindelijke uitslag.

De procedure van een BIZ ziet er in schemavorm als volgt uit. Op dit moment bevindt het proces zich nog in fase 3 (het formaliseren van de BIZ-organisatie) waarin besluitvorming door college en vervolgens de raad nodig is om door te gaan naar de volgende fase.

Beoogd effect

Vaststellen van de BIZ-verordening en het formaliseren van de BIZ-organisatie.

Argumenten

1.1 Een vastgoed-BIZ draagt bij aan de uitvoering van het Arnhems Coalitieakkoord 2022-2026.

Het voornemen om te komen tot een BIZ is in lijn met het Arnhems Coalitieakkoord 2022-2026. In dit coalitieakkoord staat het volgende; ‘Onze binnenstad staat voor grote opgaven. De transformatie naar een groen en compact winkelhart vraagt om een integrale benadering, gericht op het vergroten van de leefbaarheid’. Het initiatief van een vastgoed BIZ past in die integrale benadering nu gemeente, provincie, PBA en ondernemers gezamenlijk al stevige inzet plegen in de binnenstad.

Daarnaast staat in het Coalitieakkoord onder het kopje ‘Toekomstbestendige Economie’ het volgende; ‘We staan open voor maatregelen als Bedrijven Investeringszones’. Een vastgoed-BIZ binnenstad is daarmee in lijn met de ambities van dit college.

1.2 BIZ-gelden komen 100% ten goede van de vastgoed-eigenaren.

De BIZ-bijdrage wordt door de gemeente als subsidie verstrekt aan de bij de verordening aangewezen stichting en gaat niet richting de algemene middelen. Deze BIZ-bijdrage mag alleen worden gebruikt ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan activiteiten in de openbare ruimte en op het internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de BIZ. Nagenoeg het volledige bedrag, er worden wel perceptiekosten ingehouden, vloeit dus terug in het gebied wat de aantrekkelijkheid, samenwerking, continuïteit en het rendement ten goede komt.
In het als bijlage bijgevoegde Activiteitenplan Meerjarenplan BIZ en de Flyer Arnhem Binnenstad BIZ worden de doelstellingen en beoogde activiteiten omschreven. Het versterken van de economische vitaliteit staat centraal. Om de positie van de binnenstad binnen de gemeente, de regio en voor bovenregionaal bezoek, nu en in de toekomst, te versterken en aantrekkelijker te maken c.q. te houden, zijn investeringen nodig. Stilstand is immers achteruitgang en dat raakt ook zeker de vastgoedeigenaar. Enkele voorbeelden van beoogde activiteiten zijn (niet limitatief):

- Professionaliseren van de interne (richting eigenaren) en externe (richting gemeente en belangenorganisaties) communicatie;
- Het organiseren van matchmakerscafés om (nieuwe) ondernemers te verbinden aan leegstaand vastgoed, alsmede tijdelijke gebruikers te werven om leegstand in te vullen;
- Vouchers voor een haalbaarheidsonderzoek en break even berekening transformatie winkelpanden naar kantoren of wonen (boven winkels);
- Passantentellingen en koopstromen ten behoeve van stuurinformatie en interventies (crowd control) uitbreiden;
- Investeren in de bereikbaarheid en beleving van parkeervoorzieningen voor fietser en automobilist;
- Investeren in herkenbare entrees van het kernverblijfsgebied en logische overgangen naar andere gebieden.

1.3 Ook voor eigenaren zijn er collectieve voordelen.

VECA meent dat een BIZ op dit moment hét middel is om haar doelstellingen en die van haar leden te behalen. Een BIZ dient collectief de vastgoedbelangen en zorgt voor (1) gezamenlijk herstel, (2) gezamenlijke investeringen en (3) beter presteren en rendement.
Enkele voordelen voor eigenaren zijn als volgt:

- Herstructurering van het centrum krijgt een aanvullende impuls;
- De samenwerking tussen vastgoedeigenaren wordt versterkt, omdat alle eigenaren worden betrokken en de zogenaamde ‘free riders’ ook mee moeten doen én dus ook mee mogen bepalen;
- Vastgoedeigenaren kunnen hun geluid (nog) beter naar voren brengen richting andere stakeholders;
- Er kunnen nieuwe projecten ontstaan die de aantrekkelijkheid van de binnenstad versterken;
- Projecten kunnen professioneler worden aangepakt;
- Er ontstaat zekerheid over het rendement van het vastgoed doordat de aantrekkelijkheid en dus de verhuurbaarheid toeneemt;
- Het functioneren van de binnenstad en de sector wordt meer inzichtelijk.

En tot slot ontstaat er voor een periode van 5 jaar continuïteit in de inkomsten.

1.4 De BIZ is een geschikt wettelijk instrument voor een evenwichtige verdeling van de lasten.

Door het instellen van een BIZ worden de kosten voor investeringen en projecten in de binnenstad evenrediger verdeeld. Iedere eigenaar van een niet-woning moet na invoering financieel bijdragen. Als maatstaf voor deze heffing geldt de jaarlijks vastgestelde WOZ-waarde. Deze koppeling met de WOZ-waarde maakt dat er een eerlijke verdeling plaatsvindt naar de waarde van het vastgoed. De jaarlijkse ondergrens per object is vastgesteld op €100,- en de vastgestelde bovengrens is €900.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Ook voor eigenaren nemen door en na de coronacrisis de lasten toe.

Veel eigenaren van niet-woningen hebben te maken gehad met de impact van de coronacrisis, zoals verminderde huuropbrengsten, leegstand en waardedaling zonder dat hier overheidssteun tegenover stond. Voor hen stijgen de komende jaren lokaal de lasten door de stijging van de OZB en een hoger eigenaarsdeel van de OZB (het eigenaarsdeel is gewijzigd van 75% naar 80%). Nu is het echter zo dat iedere eigenaar van niet-woningen de mogelijkheid krijgt om zijn stem voor of tegen de BIZ uit te brengen. Invoering van een BIZ is daarmee volledig democratisch. Het is niet een door de lokale of landelijke overheid opgelegde heffing. En daarbij komt de opbrengst van de BIZ de eigenaren volledig ten goede.

1.2 Mogelijk blijkt er onvoldoende draagvlak tijdens de formele stemming.

Na vaststelling van de verordening volgt een formele draagvlakmeting (fase 4). Het risico is dat hieruit kan blijken dat er, ondanks de inzet van alle betrokkenen, toch onvoldoende draagvlak is

voor de invoering van een BIZ.

Het relatief hoog draagvlakpercentage in de informele fase (enquête, ledenvergadering en telefonisch contact) laat echter zien dat invoering van de BIZ-binnenstad reëel en kansrijk is.

1.3 Conflicteert een BIZ met de inzet en middelen van Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en de Stichting Ondernemersfonds Arnhem (SOFA)?

De vraag kan gesteld worden of een BIZ en BIZ-stichting wel noodzakelijk is gezien de aanwezigheid van PBA en SOFA. Het is geenszins de bedoeling dat de BIZ-stichting een eigen projectorganisatie gaat zijn. Vanzelfsprekend heeft de BIZ eigen vastgoedaccenten, maar het is de ambitie van de BIZ om zoveel mogelijk aan te sluiten bij het programma van PBA. PBA onderschrijft de ambitie van de VECA. Gezamenlijk zullen er dan ook prestatieafspraken gemaakt worden met PBA zodat de integraliteit en samenwerking in bepaalde projecten en op bepaalde thema's versterkt wordt. Zo versterk je elkaar.

Een dergelijke versterking en aanvulling speelt ook bij SOFA en de BIZ. SOFA wordt gevoed door een OZB-opslag voor alle niet-woningen in de gemeente. De vastgoedeigenaren in de binnenstad leveren er dus ook een bijdrage in. Maar uit de evaluatie van SOFA (uitgevoerd in 2019) blijkt dat de binnenstad een dringende behoefte heeft aan aanvullende middelen om de ambities waar te kunnen maken. In dit rapport wordt de optie genoemd om de start van een BIZ in meerdere gebieden (b.v. de binnenstad) te onderzoeken. Dit gebeurt bijvoorbeeld al in Utrecht en Heerlen waar een BIZ en een Ondernemersfonds elkaar versterken.
Het ene middel moet dus niet gezien worden als een vervanging voor het andere middel. Beide manieren van fondsvorming hebben bestaansrecht naast elkaar vanwege het aanvullend karakter.

Participatie

Participatie is essentieel bij het invoeren van een BIZ. De initiatiefnemers hebben een belactie gehouden voor haar leden en niet-leden (overige vastgoedeigenaren). Tevens zijn ze per brief benaderd. Dit heeft niet in alle gevallen tot contact geleid, maar iedereen in het projectgebied is op een deugdelijke manier geïnformeerd. Ook voor de mogelijke vervolgfase van de formele draagvlakmeting zal opnieuw contact worden gezocht met de bijdrageplichtigen. Zowel fysiek of per telefoon dan wel per brief.

Financiën

De bijdrage per object is voor de BIZ gebaseerd op 0,0685% van de jaarlijks vast te stellen WOZ-waarde van het belastingobject (winkel, horeca, kantoor enz. maar geen woningen). De te verwachten opbrengst bedraagt jaarlijks €175.000. Dit bedrag wordt minus de perceptiekosten als subsidie uitgekeerd aan de BIZ-stichting. Deze perceptiekosten voor de gemeente bedragen naar verwachting €3.050 p.j. Hierbij zijn de incidentele kosten (€3.600 voor inrichting belastingsysteem) toegerekend aan de structurele kosten voor 5 jaar (€2.300 voor aanslagoplegging, afhandelen reacties en extra acties voor invordering). Zodra de verordening in werking treedt, zullen de financiële consequenties via het eerstvolgende verzamelbesluit in de begroting verwerkt worden.

Uitvoering

Na besluitvorming door de raad vindt medio november de formele draagvlakmeting (onder toezicht van een notaris) plaats. Mits voldoende draagvlak start de heffing en invordering van de BIZ per 1/1/2023 (dus in belastingjaar 2023) tot en met 31/12/2027.

Communicatie

Voor 31/12/2022 zal bij positieve besluitvorming door de raad de Verordening worden gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Uitvoeringsovereenkomst Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027
- Verordening Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027
- Meerjarenplan BIZ vastgoed 2023-2027 kernverblijfsgebied binnenstad Arnhem
- Flyer Arnhem Binnenstad BIZ
- Collegebesluit Reglement draagvlakmeting bedrijveninvesteringszone gemeente Arnhem

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 693428

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 20 september 2022, Bedrijfsvoering, nummer 693428;

gelet op de Wet op de bedrijveninvesteringszones;

- gezien de Uitvoeringsovereenkomst Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING BEDRIJVENINVESTERINGSZONE VASTGOEDEIGENAREN BINNENSTAD ARNHEM 2023 - 2027

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- bedrijveninvesteringszone: het op de bij deze verordening behorende kaart aangewezen gebied in de gemeente waarbinnen de BIZ-bijdrage wordt geheven;
- college: college van burgemeester en wethouders van de gemeente;
- uitvoeringsovereenkomst: tussen de gemeente en Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem op XXX 2022 gesloten overeenkomst als bedoeld in artikel 7, derde lid, van de wet;
- wet: Wet op de bedrijveninvesteringszones.

Hoofdstuk II Belastingbepalingen

Artikel 2. Belastbaar feit en aard van de belasting

1. Onder de naam ‘BIZ-bijdrage’ wordt jaarlijks een directe belasting geheven ter zake van binnen de bedrijveninvesteringszone gelegen onroerende zaken die op grond van artikel 220a Gemeentewet niet in hoofdzaak tot woning dienen.
2. De BIZ-bijdrage wordt geheven ter bestrijding van de kosten die zijn verbonden aan activiteiten in de openbare ruimte en op internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid of de veiligheid in de bedrijveninvesteringszone of de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de bedrijveninvesteringszone.

Artikel 3. Voorwerp van de belasting

Arnhem GEMEENTE

1. Voorwerp van de belasting is een onroerende zaak.
2. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4. Belastingplicht

1. De BIZ-bijdrage wordt geheven van de eigenaar, zijnde degene die bij het begin van het kalenderjaar het genot krachtens eigendom, bezit of beperkt recht heeft van een in de BIZ gelegen belastingobject.
2. Voor de toepassing van dit artikel wordt als eigenaar aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 5. Maatstaf van heffing

1. De BIZ-bijdrage wordt geheven naar de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze geldt voor het kalenderjaar.
2. De BIZ-bijdrage wordt geheven in het gebied zoals aangegeven op de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende kaart.
3. Indien met betrekking tot de onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met toepassing van artikel 6, alsmede met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 5 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet al is gebeurd bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
   a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;
   c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
   d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928, met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
   e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
   f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;
   g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;

h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst van de gemeente;
k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - welke zijn geplaatst voor het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri's, hekken en palen;
l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
n. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs;
o. onroerende zaken die worden beheerd door een vereniging of stichting die geen onderneming drijft, voor zover die objecten bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs, voor club- en buurthuiswerk, voor de beoefening van sport, kunst of cultuur, of voor andere activiteiten van sociale of culturele aard;
p. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst ter zake van brandweerzorg, rampenbeheersing, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening in de regio en de handhaving van de openbare orde en veiligheid;
q. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de elektriciteitsvoorziening (trafo's) en (tele)communicatie;
r. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor opslag/distributie of als garage/werkplaats.
s. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn als verzorgingshuis of bibliotheek.

Artikel 7. Tarief BIZ-bijdrage
Het tarief van de jaarlijkse BIZ-bijdrage voor de vastgoedeigenaren bedraagt voor de jaren 2023 tot en met 2027 per kalenderjaar per belastingobject 0,0685% van de WOZ-waarde, met een minimum van € 100,00 - en een maximum van € 900,00.

Artikel 8. Wijze van heffing
De BIZ-bijdrage wordt jaarlijks bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Termijnen van betaling
1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen BIZ, onroerende-zaakbelastingen en/of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;

b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Looptijd belastingheffing

De BIZ-bijdrage wordt ingesteld voor een periode van 5 jaar.

Hoofdstuk III Subsidiebepalingen

Artikel 11. Buiten toepassing algemene subsidieverordening

Op de subsidie op grond van deze verordening is de Algemene Subsidieverordening Arnhem niet van toepassing.

Artikel 12. Aanwijzing stichting

Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem wordt aangewezen als de stichting bedoeld in artikel 7 van de wet, waarmee een overeenkomst als bedoeld in artikel 4:36 van de Algemene wet bestuursrecht is gesloten, waarin is bepaald dat de activiteiten waarvoor de subsidie wordt verstrekt verplicht moeten worden verricht.

Artikel 13. Subsidieverlening

1. De subsidie wordt jaarlijks door het college verleend aan de stichting voor de uitvoering van de activiteiten die zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst. De subsidie wordt verleend op een daartoe gedane aanvraag, die vergezeld moet gaan van de in de uitvoeringsovereenkomst genoemde stukken.
2. De subsidie wordt bepaald op de jaarlijks ontvangen BIZ-bijdragen verminderd met de perceptiekosten voor de heffing en invordering van de BIZ-bijdragen zoals opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst.

Artikel 14. Subsidieverplichtingen

Naast de in artikel 4:37 van de Algemene wet bestuursrecht genoemde verplichtingen kunnen aan de stichting ook andere doelgebonden verplichtingen worden opgelegd. Deze verplichtingen zijn opgenomen in de met de stichting gesloten uitvoeringsovereenkomst.

Artikel 15. Subsidievaststelling

1. De stichting is verplicht om op uiterlijk 1 april van het jaar volgende op het subsidiejaar de in de uitvoeringsovereenkomst opgenomen stukken te overleggen.
2. De subsidie wordt vastgesteld uiterlijk dertien weken na ontvangst van de in het voorgaande lid genoemde stukken.

Artikel 16. Melding van relevante wijzigingen

De stichting stelt het college zo spoedig mogelijk schriftelijk op de hoogte van:
- meer dan ondergeschikte veranderingen in haar financiële situatie,
- een wijziging van de statuten,
- verandering of beëindiging van activiteiten.

Hoofdstuk IV Slotbepalingen

Artikel 17. Inwerkingtreding en citeertitel

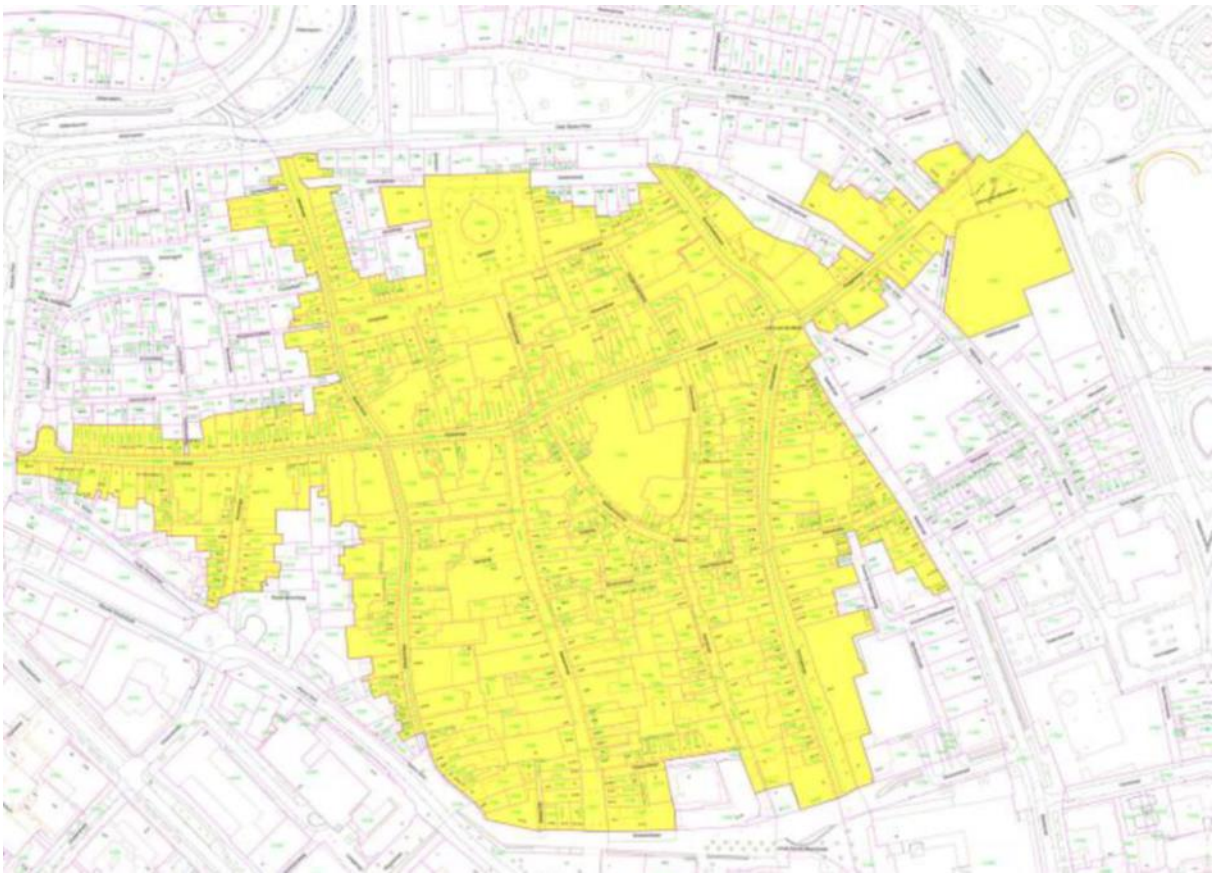
1. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na publicatie en nadat het college heeft bekendgemaakt dat van voldoende steun als bedoeld in artikel 4 van de wet is gebleken.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2023.
3. Deze verordening wordt aangehaald als: BIZ-Verordening Vastgoedeigenaren Binnenstad 2023-2027.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van XXX 2022.

De voorzitter, De griffier,

Bijlage 1 behorende bij de 'Verordening bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027' van XXX 2022

Als aangewezen gebied, bedoeld in artikel 1 van de Verordening bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027, geldt het op onderstaande kaartje geel gekleurde deel.

Uitvoeringsovereenkomst Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad 2023-2027

Ondergetekenden,

de gemeente Arnhem, hierbij rechtsgeldig vertegenwoordigd door Heleen Sauer, handelend ter uitvoering van het besluit van Burgemeester en Wethouders van Arnhem d.d. 6 september 2022, hierna verder te noemen 'de Gemeente',

en

de Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem i.o., hierbij rechtsgeldig vertegenwoordigd door R. Hartogh Heys, E. Schwirtz en P. van Rooy in hun hoedanigheid van respectievelijk voorzitter, penningmeester en secretaris van deze stichting, hierna verder te noemen 'de Stichting',

hier gezamenlijk genoemd 'Partijen',

overwegende dat,

- de Stichting kenbaar heeft gemaakt voor het gebied Kernverblijfgebied in de Binnenstad (hierna: de Binnenstad) te willen komen tot de instelling van een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) zoals bedoeld in de Wet op de bedrijveninvesteringszones en de Gemeente heeft verzocht hieraan hun medewerking te verlenen;
- de Stichting uitsluitend als statutaire doelstelling heeft het uitvoeren van activiteiten in de openbare ruimte en op het internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid of de veiligheid in de Bedrijveninvesteringszone of de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de Bedrijveninvesteringszone;
- de Stichting het Activiteitenplan Bedrijveninvesteringszone Binnenstad 2023-2027 heeft opgesteld, dat bij deze overeenkomst is gevoegd, waarin zij aangeeft hoe zij voornemens is de BIZ-subsidie te besteden;
- de Stichting heeft meermaals schriftelijk en telefonisch contact gehad of gezocht met de bijdrageplichtingen. Tevens heeft zij een informele peiling heeft gehouden onder de heffingsplichtige, ook wel bijdrageplichtige genoemd, in de Binnenstad. Uit deze contacten blijkt dat er veel draagvlak bestaat voor een BIZ voor de Binnenstad. Daarmee is de verwachting gewekt, dat kan worden voldaan aan de criteria die artikel 5 van de Wet op de bedrijveninvesteringszones stelt aan de instelling van een BIZ;
- de Gemeente en het bestuur van Stichting te kennen hebben gegeven zich daarom te zullen inspannen om te komen tot een BIZ voor de Binnenstad;

komen het volgende overeen:

Artikel 1. Begrippen
In deze overeenkomst wordt verstaan onder:
- Wet: de Wet op de bedrijveninvesteringszones;
- BIZ-gebied: het bij de Verordening vast te stellen gebied;
- Verordening: de Verordening Bedrijveninvesteringszone Binnenstad Arnhem 2023-2027;
- BIZ-bijdrage: hetgeen daaronder in de Wet en Verordening wordt verstaan;
- BIZ-subsidie: de op basis van de Verordening en de Wet te verlenen subsidie;
- BIZ-plan: Activiteitenplan Bedrijveninvesteringszone Binnenstad 2023-2027;
- College: het college van Burgemeester en Wethouders van Arnhem.

Artikel 2. Doel van de overeenkomst
Deze overeenkomst is gebaseerd op artikel 7, lid 3, van de Wet. Zij beoogt de afspraken tussen Partijen te regelen met betrekking tot de instelling van een BIZ voor het gebied Binnenstad, de dienstverlening door de gemeente in deze BIZ alsmede de verlening van een BIZ-subsidie.

Artikel 3. Duur van de overeenkomst
De overeenkomst eindigt van rechtswege op 31 december 2027, tenzij Partijen uiterlijk drie maanden daarvoor besluiten deze te verlengen. Voorts eindigt deze overeenkomst op de dag dat het college vaststelt, dat blijkens de uitslag van de draagvlakmeting zoals genoemd in artikel 4 niet wordt voldaan aan het bepaalde in artikel 5 van de Wet. Voorts kan de gemeente deze overeenkomst beëindigen, indien de gemeenteraad de verordening niet vaststelt. Of indien de Stichting:

- in surseance verkeert dan wel failliet is verklaard;
- niet voldoet aan de eisen die ter zake in artikel 7, lid 2, van de Wet worden gesteld;
- handelt in strijd met haar statuten;
- zich niet houdt aan haar verplichtingen die voortvloeien uit deze overeenkomst.

Artikel 4. Omschrijving van het gebied waarop deze overeenkomst betrekking heeft
Het gebied waarvoor de BIZ Binnenstad wordt ingesteld is exact afgebakend op de kaart die als bijlage 1 bij de Verordening Bedrijveninvesteringszone Binnenstad Arnhem 2023-2027 is toegevoegd.

Artikel 5. Verplichtingen Stichting
1. De Stichting zal zich richten de realisatie van de activiteiten zoals vastgelegd in het BIZ-plan als bedoeld in artikel 1 van deze overeenkomst .
2. De Stichting bericht de gemeente onverwijld over voorgenomen wijzigingen in haar statuten en eventuele reglementen, dan wel in de uitvoering van het activiteitenplan (artikel 8, lid 2).
3. De stichting is verplicht voor het ingaan van de verordening volledig rechtsbevoegd te zijn.

Artikel 6. Service Level Agreement (SLA)
1. De Gemeente:
   - zal gedurende de looptijd van de BIZ het schoonhouden van de openbare ruimte voldoende op peil houden. Indien zwaarwegende argumenten of situaties dit vereisen, kan ervan afgeweken worden. Bij wijzigingen wordt de stichting op de hoogte gebracht. Hiermee geeft de gemeente uitvoering aan artikel 7, lid 5 van de Wet;
   - zal zich maximaal inspannen om, in de situaties waar dat mogelijk is, de samenwerking te zoeken door koppeling van activiteiten en uitingen.
2. De Stichting:
   - zal zich richten op collectieve belangenbehartiging van vastgoedeigenaren binnen de BIZ en de realisatie van de activiteiten zoals vastgelegd in het BIZ-plan als bedoeld in artikel 1 van deze overeenkomst;
   - bericht de gemeente onverwijld over voorgenomen wijzigingen in haar statuten en eventuele reglementen, dan wel in de uitvoering van het activiteitenplan;
   - zal zich inspannen om in de beoogde BIZ voldoende draagvlak te creëren om de gemeente het vertrouwen te geven dat de verplichte draagvlakmeting als bedoeld in artikel 4 van de Wet voldoende steun oplevert voor het plan.

Artikel 7. Verordening Bedrijveninvesteringszone Binnenstad Arnhem 2023-2027

1. De gemeenteraad zal in de tweede helft van 2022 worden voorgesteld een Verordening Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027 vast te stellen, zoals bedoeld in artikel 1 van de Wet.
2. In deze verordening wordt bepaald, dat een BIZ-bijdrage zal worden geheven van de vastgoedeigenaar, zijnde degene die bij het begin van het kalenderjaar het genot krachtens eigendom, bezit of beperkt recht heeft van een in de BIZ gelegen WOZ-object.
3. Het tarief van de jaarlijkse BIZ-bijdrage is opgenomen in de Verordening Bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023-2027.

Artikel 8. Draagvlakmeting

1. De Gemeente zal voor 31 december 2022 een draagvlakmeting uitvoeren zoals bedoeld in artikel 4, lid 1, van de Wet om te onderzoeken of er voldoende steun bestaat voor de heffing van de BIZ-bijdrage onder de bijdrageplichtigen.
2. De Stichting zal zich inspannen om voldoende draagvlak voor de BIZ-bijdrage te creëren en de gemeente ter zijde staan bij deze meting.
3. De Gemeente houdt zich tijdens de draagvlakmeting aan het Reglement draagvlakmeting bedrijveninvesteringszones gemeente Arnhem.

Artikel 9. Aanvraag BIZ-subsidie

1. De Stichting dient jaarlijks uiterlijk op 1 december van het voorafgaande jaar een schriftelijk verzoek om BIZ-subsidie in bij het College.
2. De subsidieaanvraag bevat een begroting en een activiteitenplan. In dit activiteitenplan geeft de Stichting aan welke activiteiten zij voornemens is uit te voeren, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit, economische ontwikkeling of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BIZ of op het internet. Daartoe kunnen ook activiteiten op het gebied van promotie behoren voor zover deze het publieke belang in de openbare ruimte dienen.
3. De Stichting stelt dit activiteitenplan op in overleg met de gemeente.
4. Deze overeenkomst laat onverlet, dat de Stichting ook andere subsidies kan ontvangen om haar doelstellingen te bereiken. Indien hiervan sprake is dient de Stichting dit in haar verantwoording transparant te maken.

Artikel 10. Hoogte BIZ-subsidie

1. Het College verstrekt de Stichting jaarlijks een BIZ-subsidie. Deze subsidie bedraagt de daadwerkelijk in het kalenderjaar ontvangen BIZ-bijdragen verminderd met een bedrag ter hoogte van € 3.050,- als bijdrage in de perceptiekosten per jaar.
2. De subsidie wordt overgemaakt op de bankrekening van de Stichting.
3. De Stichting verplicht zich de activiteiten te verrichten waarvoor de BIZ-subsidie wordt verstrekt.

Artikel 11. Bevoorschotting BIZ-subsidie

1. De gemeente hanteert bij het uitkeren van de bevoorschotting van de begrote BIZ-subsidie onderstaande tabel:

1ste termijn: januari	80%
2de termijn: juli	20%

2. De uit te keren subsidie bedraagt jaarlijks maximaal het ontvangen bedrag van de jaarlijkse geinde BIZ-bijdragen, nadat daarop de perceptiekosten in mindering zijn gebracht.

Artikel 12. Jaarverslag, verantwoording na afloop subsidiejaar

1. De Stichting brengt het College uiterlijk op 1 april van het jaar volgende op het subsidiejaar een financieel en inhoudelijk verslag uit van de door haar gerealiseerde activiteiten. Het inhoudelijk deel van het jaarverslag bevat een verantwoording van de uitvoering van het activiteitenplan.
2. De Stichting geeft de gemeente desgevraagd alle inlichtingen die voor de beoordeling van de uitvoering van deze overeenkomst van belang kunnen zijn, en stelt de gemeente uit eigen beweging onverwijld op de hoogte van bijzondere ontwikkelingen en onvoorziene knelpunten, die relevant zijn voor de uitvoering van deze overeenkomst. De gemeente toetst de verantwoording aan het BIZ-plan van de Stichting, aan de begroting, aan de Wet, aan het gemeentelijk beleid en aan deze overeenkomst.
3. Het verslag dient te zijn vastgesteld door het bestuur van de Stichting middels een besluit dat in overeenstemming met haar statuten is genomen.
4. Het College kan, indien het daar aanleiding toe ziet, verlangen dat dit verslag vergezeld gaat van een goedkeurende verklaring van een accountant.
5. De Stichting kan bij hoge uitzondering het college schriftelijk en met redenen omkleed uitstel van maximaal vier weken vragen voor het uitbrengen van de hiervoor genoemde verslagen. Dit verzoek moet uiterlijk zes weken voor het verstrijken van de hiervoor genoemde datum bij het college worden ingediend. Uiterlijk zes weken na ontvangst van het verzoek om uitstel beslist het college of het verzoek wordt ingewilligd.

Artikel 13. Vaststelling BIZ-subsidie en eindafrekening

1. Binnen dertien weken na ontvangst van het jaarverslag stelt het College de hoogte van de BIZ-subsidie over het voorgaande subsidiejaar definitief vast.
2. Wanneer een deel van de BIZ-subsidie niet is besteed, wordt dit verschoven naar de volgende periode.
3. Wanneer het vastgestelde bedrag hoger is dan het verstrekte voorschot, zal de Gemeente het verschil binnen drie weken na definitieve vaststellingsbeschikking aan de Stichting uitbetalen.
4. Wanneer (bijvoorbeeld door oninbare posten of gehonoreerde bezwaar- en beroepschriften) het vastgestelde bedrag lager is dan het verstrekte voorschot, zal dit verschil worden verrekend met de uit te betalen subsidie van het dan lopende subsidiejaar, dan wel zal de Stichting het verschil binnen drie weken na definitieve vaststellingsbeschikking aan de gemeente betalen.
5. Wanneer de Stichting kennelijk in gebreke blijft bij de uitvoering van het activiteitenplan, kan het College in overleg met de Stichting besluiten het vast te stellen subsidiebedrag daarop aan te passen.

Artikel 14. Beëindiging van de BIZ

1. De Stichting kan de gemeente, indien zij voldoet aan de voorwaarden die worden genoemd in artikel 6 van de Wet, verzoeken de Verordening Bedrijveninvesteringszone Binnenstad Arnhem 2023-2027 in te trekken.
2. Indien de gemeenteraad daartoe besluit:
    a. stopt de subsidieverstrekking met ingang van de datum van het intrekken van de verordening;
    b. zal de eindafrekening plaatsvinden naar deze datum met dien verstande, dat indien een batig saldo overblijft, dit door de Stichting conform haar statuten zal worden besteed, indien een tekort overblijft, dit voor rekening van de Stichting blijft;
    c. wordt deze overeenkomst na de eindafrekening ontbonden.

Artikel 15. Overleg

Partijen overleggen ten minste twee keer per jaar over de voortgang van de uitvoering van het activiteitenplan. De Gemeente neemt het initiatief tot deze gesprekken.

Artikel 16. Geschillen
Partijen zullen eventuele geschillen die voortvloeien uit deze overeenkomst voorleggen aan een door hen gezamenlijk te benoemen mediator. Zij zullen de kosten van deze mediation delen. Wanneer deze mediation niet tot een oplossing tussen partijen leidt, zijn zij vrij het geschil aan de daartoe bevoegde rechter voor te leggen.

Artikel 17. Slotbepaling
Deze overeenkomst laat onverlet het omtrent subsidies bepaalde in de Algemene wet bestuursrecht.

Aldus in drievoud opgesteld en ondertekend te Arnhem op 7 september 2022.

De gemeente Arnhem,

Heleen Sauer

Programmamanager Vitale Economie

De Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem i.o,

R. Hartogh Heys, E. Schwirtz en P. van Rooy ,

Voorzitter, penningmeester en secretaris

Bijlagen:

- Activiteitenplan Bedrijveninvesteringszone Binnenstad 2023-2027
- Verordening bedrijveninvesteringszone Vastgoedeigenaren Binnenstad Arnhem 2023 - 2027
- Statuten Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem i.o (noot: DEZE VOLGEN NOG)

Samenwerken aan een vitale binnenstad Arnhem

Meerjarenplan
BIZ vastgoed 2023-2027
kernverblijfsgebied binnenstad Arnhem

VECA Vereniging Eigenaren CityCenter Arnhem

ZOMER 2022

Leeswijzer

INHOUD

1.INLEIDNG 2

1.1 Aanleiding 2
1.2 Samenwerking in binnenstad 3
1.3 Het hart van de binnenstad Arnhem 4
1.4 Wat is een BIZ? 6
1.5 Wat betekent dit financieel? 7
1.6 Het proces van afgelopen periode 8
1.7 Prestaties binnenstad 9
1.8 Leeswijzer 10

2. AFBAKENING BIZ GEBIED 11

2.1 Richtlijnen afbakening 11
2.2 BIZ-gebied 12

3. AMBITIE EN DOELSTELLINGEN 13

3.1 Centrale ambitie 13
3.2 BIZ-gebied 14
3.3 Thema's 15

4. MEERJARENPROGRAMMA 16

4.1 Samenwerking 16
4.2 Aanbod, leegstand en ondernemerschap 17
4.3 Compacte binnenstad en transformatie 18
4.4 Data en monitoring 19
4.5 Parkeren, bereikbaarheid en vindbaarheid 20
4.6 Openbare ruimte op hoog niveau 21
4.7 Marketing en promotie 22
4.8 Organisatie en communicatie 23

5. UITWERKING JAARPROGRAMMA 2023 24

5.1 Focus 24
5.2 Begroting 25

6. ORGANISATIE 26

6.1 Stichting BIZ Vastgoed 26
6.2 Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem 27
6.3 Relaties met partners 28

1

Samenwerken aan een vitale binnenstad Arnhem

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Vitale binnenstad Arnhem

In juli 2015 is de Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA) opgericht. Voor het eerst was er in Arnhem een vereniging van eigenaren van commercieel vastgoed in de binnenstad. De doelstellingen geformuleerd bij de start:

- een sterk lokaal vastgoednetwerk in de Arnhemse binnenstad;
- belangenbehartiging vastgoed in de Arnhemse binnenstad;
- gezamenlijke acquisitiekracht;
- samen met de andere stakeholders werken aan een stevige verbeteragenda voor de binnenstad.

En de rode draad hierbij: Arnhem weer terugbrengen in de Top 10 van meest aantrekkelijke binnensteden.

De VECA is ook een grote trekker geweest van een vernieuwde vorm van binnenstadsmanagement, vormgegeven via het Platform Binnenstad Arnhem (PBA). De 'nieuwe' samenwerking heeft duidelijk voor elan gezorgd in de binnenstad. Stakeholders weten elkaar beter en eenvoudiger te vinden, er is een toename van projecten die de aantrekkelijkheid van de binnenstad versterken en het PBA is een gewaardeerd gesprekspartner van de gemeente bij ontwikkelingen in de binnenstad.

Na zeven jaren is het tijd voor evaluatie en het bepalen van een nieuwe koers.

> *"Arnhem weer terugbrengen in de Top 10 van meest aantrekkelijke binnensteden."*

1.2 SAMENWERKING IN BINNENSTAD

Naar een BIZ

De huidige tijd dwingt alle betrokkenen bij het centrum van Arnhem om zorgvuldig na te denken over de toekomst. Hoe herstellen we het functioneren na de coronapandemie? In het 'Herstelplan' van Platform Binnenstad Arnhem worden al de nodige keuzes gemaakt. Ook de gemeente beseft de noodzaak tot ingrijpen, bijvoorbeeld via nieuwe regels in het Omgevingsplan. Dat dwingt ook vastgoedeigenaren tot nadenken over verdere samenwerking en gewenste projecten in het centrum. De financiering van die projecten is echter niet vanzelfsprekend. Daar hebben vastgoedeigenaren elkaar hard bij nodig.

Daarom neemt VECA, in navolging van het succes diverse andere grote binnensteden, het initiatief om tot een collectief financieringsinstrument in de vorm van een BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) te komen. Dat wil zeggen dat alle vastgoedeigenaren in een afgebakend gebied financieel gaan bijdragen aan gezamenlijke projecten. Het geld komt volledig beschikbaar voor de vastgoedsector.

Belangen vastgoed

Een BIZ is bijvoorbeeld belangrijk omdat:

- herstructurering van het centrum zo op gang kan komen;
- er nieuwe projecten kunnen ontstaan die de aantrekkelijkheid van het centrum versterken;
- projecten professionelere kunnen worden aangepakt;
- alle vastgoedeigenaren betrokken kunnen worden in de financiering;
- de samenwerking tussen vastgoedeigenaren wordt versterkt;
- er continuïteit ontstaat in de inkomsten;
- vastgoedeigenaren een sterkere stem aan tafel hebben dan in de huidige situatie;
- het kan dan besluiten dat ook andere stakeholders meer investeren;
- er meer zekerheid ontstaat over het rendement van het vastgoed door de verhuurbaarheid toeneemt;
- er inzicht ontstaat in het functioneren ban de binnenstaf en de sector.

Gezamenlijk herstel

Gezamenlijk investeren

Beter presteren en rendement

1.3 HET HART VAN DE BINNENSTAD ARNHEM

Investeren en transformeren

De binnenstad van Arnhem is van van grote economische, maatschappelijke en culturele betekenis. De binnenstad bepaalt de leefbaarheid en sfeer in de stad, is verantwoordelijk voor de hoogste werkgelegenheid in de gemeente en is een locatie van ontmoeting en creativiteit. Echter, de binnenstad staat ook voor grote opgaven. Opgaven, die deels al jarenlang bekend zijn en al worden aangepakt, zoals het aanpassen van de functiemix als gevolg van veranderende consumententrends. Maar zeker ook opgaven die nog voor ons liggen, zoals de mobiliteitstransitie en transformatieopgave.

Van oudsher vormt de winkelfunctie de grote economische magneet van iedere binnenstad, ook in Arnhem. De winkelmarkt is echter door ontwikkelingen zoals de opkomst van internetwinkelen, schaalvergroting, filialisering en concurrentie van andere sectoren een verdringingsmarkt geworden.

Het gevolg is een afnemende vraag van winkelvastgoed en toename van de leegstand. Dat vormt een gevaar voor de economische vitaliteit en attractiviteit. Tel daarbij de effecten van het coronavirus op; lockdowns hebben de binnenstad platgelegd.
Consumenten zijn sterker op zoek naar een unieke beleving. Een aankoop doen kan ook op internet. Als reactie op deze verandering is de binnenstad aan het transformeren van een ‘place to buy’ naar een ‘place to be’ en 'place to meet'. De toekomstbestendigheid van de binnenstad is afhankelijk van de manier waarop het centrum inspeelt op deze veranderingen en invulling geeft aan de nieuwe rol. De aanwezigheid van een goede functiemix, waarbij ruimte wordt geboden aan functies zoals horeca, retail, leisure, cultuur, wonen en werken, is essentieel. Een bezoek aan de binnenstad bestaat niet alleen uit winkelen, ook de sociale (of ontmoetings-)functie wordt een steeds belangrijkere motivator.

Laten we vooropstellen, de uitgangssituatie van Arnhem geeft vertrouwen. In meerdere onderzoeken wordt Arnhem getypeerd als een economisch sterke en veerkrachtige binnenstad. Nationale en internationale winkelformules en horecaconcepten blijven zich oriënteren op Arnhem als podium. Ook tijdens de crisis als gevolg van de corona pandemie blijft de dynamiek groot. Als voorbeeld de herwaardering van het Musiskwartier met vele nieuwe huurders. Ook aan de randen van de kern gebeurt veel of staan ontwikkelingen in de steigers. Als voorbeelden de zuidelijke binnenstad en de oostelijke binnenstad. De kunst is om alle ontwikkelingen logisch aan elkaar te verbinden.

Echter, transformatie gaat ook niet aan Arnhem voorbij. Stevige keuzes zijn noodzakelijk om de winkelfunctie krachtig te houden. Die transformaties dienen zorgvuldig begeleid te worden om te landen op de goede plek in de structuur. Want niet overal is transformatie gewenst. Het is zaak dat de aantrekkingskracht van het hart niet verloren gaat. Ondernemers en vastgoedeigenaren moeten hier gefaciliteerd blijven worden in de wensen.

Vasthouden en doorpakken

Naar de toekomst toe is het van belang om deze aantrekkelijkheid van de binnenstad van Arnhem vast te houden. Het belang daarvan staat inmiddels bij allerlei stakeholders bovenaan op de agenda. Van provincie, gemeente tot aan het samenwerkingsorgaaan in de binnenstad 'Platform Binnenstad Arnhem (PBA)'. Door al deze partijen is er de laatste jaren fors geinvesteerd in de binnenstad. Denk aan de versnelde aanpak van de openbare ruimte, enkele belangrijke gebiedsontwikkelingen en de digitalisering van de binnenstad. Maar is meer nodig. Vandaar ook het initiatief van PBA om in 2021 met een 'Herstelplan' te komen '*Grip op Beweging*'. Dat vraagt ook van vastgoedeigenaren extra inzet. De aantrekkelijkheid van de binnenstad is immers van grote invloed op de verhuurbaarheid van het vastgoed en daarmee op de waardeontwikkeling en het rendement voor de eigenaar. De waarde van het vastgoed is onlosmakelijk verbonden met de investeringen in de binnenstad.

Deze versterking is niet alleen een taak van ondernemers en de overheid. De betrokkenheid van vastgoedeigenaren is daarbij ook van cruciaal belang. Het vastgoed vormt een essentieel onderdeel van de binnenstad en wij als vastgoedeigenaren hebben een groot belang bij een aantrekkelijk en goed renderende binnenstad. Gezamenlijke investeringen, afkomstig van vastgoedeigenaren, ondernemers en de gemeente, in onder andere het terugdringen van de leegstand, het aanpakken van transformatievraagstukken en het uitwerken van duurzaamheidsvraagstukken zijn van belang voor de verdere ontwikkeling van de binnenstad.

Stilstand betekent achteruitgang, zeker in de tijd waarin de omliggende steden hard aan de weg timmeren. Investeringen zijn noodzakelijk om de positie van de binnenstad van Arnhem, als hoofdstad van de provincie, veilig te stellen en te versterken. Het oprichten van een vastgoed BIZ is daarbij een belangrijk instrument om de lokale en regionale positie van de binnenstad te versterken.

De BIZ als mogelijkheid

De Wet op de BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) biedt de mogelijkheid om gebiedsgericht een financiële bijdrage van alle vastgoedeigenaren afdwingbaar te maken. De Rijksoverheid heeft in de periode 2009-2012 geëxperimenteerd met de Experimentenwet BedrijvenInvesteringsZone om een wettelijk kader te scheppen voor fondsvorming. Een BIZ is een uniek instrument om de kosten voor het verbeteren van de kwaliteit van de binnenstad te verdelen over alle individuen. Voorwaarde is wel dat een meerderheid van degene die meebetalen daarmee instemt en is daarmee volstrekt democratisch. Op basis van de evaluatie van de Experimentenwet is gebleken dat het wenselijk is op structurele basis te voorzien in de mogelijkheid voor gemeenten en ondernemers te voorzien in een gebiedsgerichte bestemmingsheffing voor gezamenlijke investeringen in de kwaliteit van de bedrijfsomgeving. De definitieve Wet BIZ is vanaf 1 januari 2015 van kracht.

Om stilstand te voorkomen en de belangen van de vastgoedpartijen te kunnen vertegenwoordigen bij partners zoals de gemeente en het PBA heeft de VECA het initiatief genomen voor de oprichting van een BedrijvenInvesteringsZone. Met de Wet op de BIZ wordt samenwerking en collectieve investering in de binnenstad voor de komende 5 jaar mogelijk gemaakt. Door middel van een BIZ gaan alle vastgoedeigenaren in de binnenstad (eigendom van niet-woningen) mee investeren in concrete projecten die ten goede komen aan het economisch functioneren van de binnenstad. De BIZ is dus een instrument van, voor en door vastgoedeigenaren, waar u uiteindelijk de vruchten van plukt.

Herstelplan Platform Binnenstad Arnhem

BIZ TOEGELICHT

WAT IS EEN BIZ?

De belangrijkste eigenschappen van de BIZ samengevat:

- Een BIZ wordt opgericht van, voor en door vastgoedeigenaren Het initiatief voor het oprichten van de BIZ ligt bij de vastgoedeigenaren. Men bepaalt zelf op welke manier men wil investeren in versterking van de binnenstad van Arnhem.
- Met de BIZ kunnen activiteiten gefinancierd worden die vanuit de wet op de bedrijven investeringszones geformuleerd zijn als activiteiten in de openbare ruimte, die gericht zijn op het bevorderen van de economische ontwikkeling, ruimtelijke kwaliteit, de leefbaarheid en/of veiligheid. Hieronder worden ook internet gerelateerde activiteiten verstaan.
- In een overeenkomst (service level agreement) wordt vastgelegd dat gemeentelijke taken niet overgeheveld kunnen worden naar de BIZ.
- De heffingsmaatstaf voor de BIZ-bijdrage is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde.
- De BIZ komt er alleen wanneer er aantoonbaar draagvlak is bij de bijdrageplichtigen.
- De BIZ wordt opgericht voor een duur van 5 jaar. In het vijfde jaar wordt de BIZ geëvalueerd en dient opnieuw het draagvlak te worden aangetoond om de BIZ te verlengen.

VOORDELEN VAN EEN BIZ

- Geen 'free-riders' omdat iedere vastgoedeigenaar en meebetaalt. Er hoeft niet (meer) geleurd te worden voor een bijdrage.
- Collectieve investeringen komen gemakkelijker van de grond, bovendien is collectief aankopen vaak goedkoper en effectiever.
- Zorgt voor een betere uitstraling van de omgeving van de onderneming.
- Er is meer budget en voor een langere termijn, dus meer slagkracht.
- Vergroting onderhandelingskracht richting gemeente.
- Het is democratisch: iedere vastgoedeigenaar kan ja of nee zeggen tegen de invoering van een BIZ.
- Er kunnen via uitvoeringsovereenkomsten duidelijke afspraken worden gemaakt over ieders verantwoordelijkheid.
- Onderlinge saamhorigheid vergroot (tussen gebruikers en vastgoedeigenaren onderling en met de gemeente).
- Professioneler opereren en makkelijker organiseren.

"Het hoofddoel is om te investeren in de aantrekkelijkheid van het kerngebied met een aansprekend aanbod voor de bezoeker, teneinde het rendement van vastgoed te doen verbeteren."

1.5 WAT BETEKENT DIT FINANCIEEL?

Tarief naar WOZ waarde

Het mogelijk maken van de samenwerking en ambitie in de binnenstad vraagt dus een investering vanuit vastgoedeigenaren. Dat betekent dat er jaarlijks een bijdrage geïnd wordt van alle vastgoedeigenaren van niet-woningen die positie hebben in het BIZ-gebied (zie vervolg). De heffingsgrondslag voor de BIZ-bijdrage is op grond van de WOZ-waarde van het niet-woning deel. De heffing kan alleen worden gedaan indien uit een draagvlakmeting blijkt dat het grootste deel van de achterban positief is over de invoering van de BIZ.
Er is sprake van voldoende draagvlak wanneer:

- Minimaal 50% van de WOZ-objecten een stem heeft uitgebracht.
- 2/3 van de uitgebrachte stemmen voor de invoering is.
- De voorstemmers dienen daarnaast meer WOZ-waarde te vertegenwoordigen dan de tegenstemmers.

Op basis van voldoende draagvlak gaat iedere vastgoedeigenaar vervolgens per jaar per WOZ object een bijdrage betalen met een ondergrens van € 100- en een bovengrens van € 900,-, afhankelijk van de WOZ-waarde van het pand. Iedere vastgoedeigenaar kan de bijdrage uitrekenen door de WOZ-waarde te vermenigvuldigen met een factor van 0,000685 (= =0,0685%).
Deze factor is bepaald door het gemiddelde van alle WOZ-waardes in het BIZ-gebied te combineren met het gemiddelde van de BIZ-heffing. Daarnaast is rekening gehouden met de gewenste opbrengst.

Rekenvoorbeeld:

- WOZ waarde € 140.000,- = bijdrage van BIZ van € 95,90. Dit is onder het minimale tarief dus vandaar € 100,-.
- WOZ waarde € 800.000,- = bijdrage BIZ van € 548,-.
- WOZ waarde € 3.000.000 = bijdrage BIZ van € 2.055,-. Dit is boven het maximale tarief dus vandaar € 900,-.

1.6 HET PROCES VAN DE AFGELOPEN PERIODE

01 **Initiatief**

02 **Vragenlijsten**

03 **Documenteren**

04 **Gesprekken**

05 **Formaliseren**

Proces afgelopen maanden

Vanaf het voorjaar van 2020 is er een intensief proces doorlopen om toe te werken naar officiële draagvlakmeting die de BIZ-wet voorschrijft. Als gevolg van de corona pandemie is de implementatie twee keer opgeschoven naar nu 1 januari 2023 als streefdatum.

Het bestuur van de VECA heeft de regie gevoerd over het volledige proces, waarbij er meermaals afstemming heeft plaatsgevonden met alle leden. Deze leden vormen een representatieve afspiegeling van het vastgoedbezit in de binnenstad. Onder alle vastgoedeigenaren in de binnenstad is in het najaar van 2021 een enquête uitgezet om de wensen en ideeën ten aanzien van de binnenstad - en meer specifiek de BIZ - in kaart te brengen. Ook zijn er in 2022 meerdere informatiebijeenkomsten georganiseerd waar ideeën zijn opgehaald en plannen zijn getoetst. Vanzelfsprekend is er ook een individuele aanpak gehanteerd waarbij door het bestuur zoveel mogelijk vastgoedeigenaren zijn geconsulteerd om draagvlak op te halen. Dat alles is uitgemond in voorliggend plan wat ter stemming wordt gebracht.

Het plan is ook afgestemd met belangrijke partners zoals de gemeente Arnhem en de binnenstadspartners binnen PBA.

1.7 PRESTATIES BINNENSTAD

Onderstaande visualisaties geven inzicht in regionale economische ontwikkeling in beeld van Arnhem met betrekking tot de prestaties van de binnenstad Arnhem (voorjaar 2022).

Aandeel leegstand winkelverkoopoppervlakte

9,3%

Leegstand verkooppunten

11,8%

Filialisering

27,6%

Gemiddeld aantal bezoekers per week

150.000 bezoekers

Gemiddelde verblijfstijd per bezoek

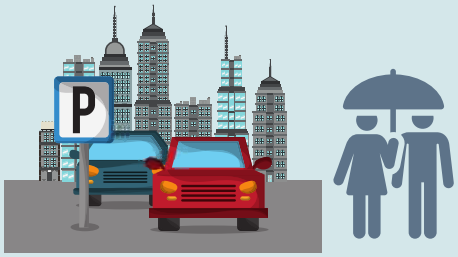
84 minuten

Gemiddelde huurprijs Ketelstraat

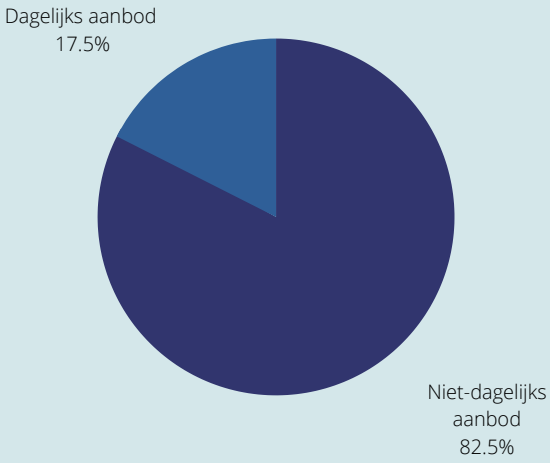
€700 m2

Autobezoekers mobiliteit

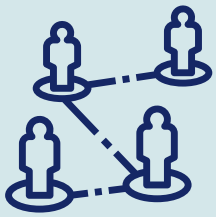

55% zijn auto-gebruikers

Aantal verkooppunten centrum Arnhem

Aantal inwoners Arnhem centrum

6500 Inwoners

Bronnen data

Syntrus Achmea
RMC city dashboard
KVK Regiodata

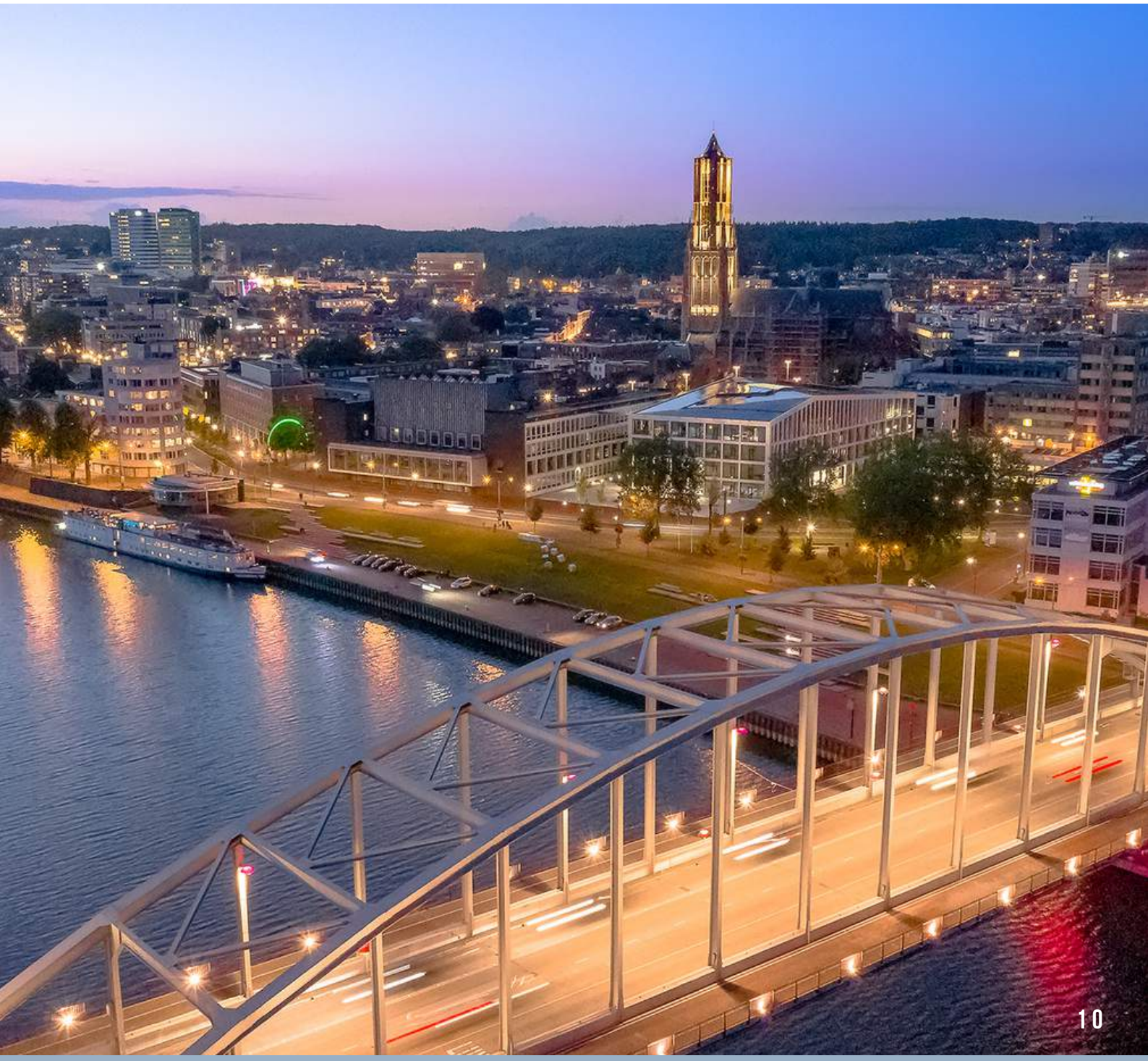
1.8 LEESWIJZER

Inhoud rapportage

Achtereenvolgens komen in deze rapportage aan bod:

- De afbakening van het BIZ-gebied.
- De ambities en doelstellingen van de BIZ.
- Een meerjarenplan met een beschrijving van de thema's op hoofdlijnen.
- Het jaarprogramma en begroting voor 2023.
- De organisatiestructuur voor de BIZ, de VECA en relatie met partners.

2

Richtlijnen afbakening BIZ gebied

AFBAKENING BIZ GEBIED

2.1 RICHTLIJNEN AFBAKENING

Richtlijnen gebied BIZ

Het BIZ-gebied is een afgebakend en aaneengesloten gebied in de binnenstad van Arnhem, waarbinnen alle vastgoedeigenaren van niet-woningen gezamenlijk gaan investeren. Voor de afbakening van dit gebied is gekeken naar:

- De publieksgerichte functies die in de binnenstad gelegen zijn en direct of indirect rendement krijgen van de projecten en activiteiten die in het kader van de BIZ worden opgepakt.
- Daarnaast moet het BIZ-gebied ruimtelijk gezien logisch zijn. Bovendien moet de afbakening aansluiten bij de doelstellingen van de BIZ.
- Het gebied kent een homogeniteit in gebruiksfunctie. Dat wil zeggen dat de categorie 'winkels' hoofdzakelijk aanwezig is in dit gebied. Hierdoor kan een programma worden opgesteld waarin iedereen zich in enige mate zal herkennen.
- Het gebied wordt over het algemeen als kernwinkelgebied gedefinieerd in beleidsstukken en is door partners geaccepteerd.
- Het gebied heeft een directe relatie met de doelstelling van de BIZ.

De straten in het BIZ gebied*:

Arke Noachstraat	Jansplaats	Land van de Markt	Weverstraat
Bakkerstraat	Jansstraat	Marienburgstraat	Wezenstraat
Beekstraat	Johnny van Doornplein	Pastoorstraat	Wielakkerstraat
Bentinckstraat	Kerkstraat	Rijnstraat	Zwanenstraat
Bovenbeekstraat	Ketelstraat	Roggestraat	
Eiland	Klarestraat	Ruiterstraat	
Grote Oord	Koningsstraat	Vijzelstraat	
Hemelrijk	Kortestraat	Vissteeg	

** in enkele gevallen gaat het om delen van straten*

In de figuur op de volgende pagina is de afbakening van de BIZ weergegeven.

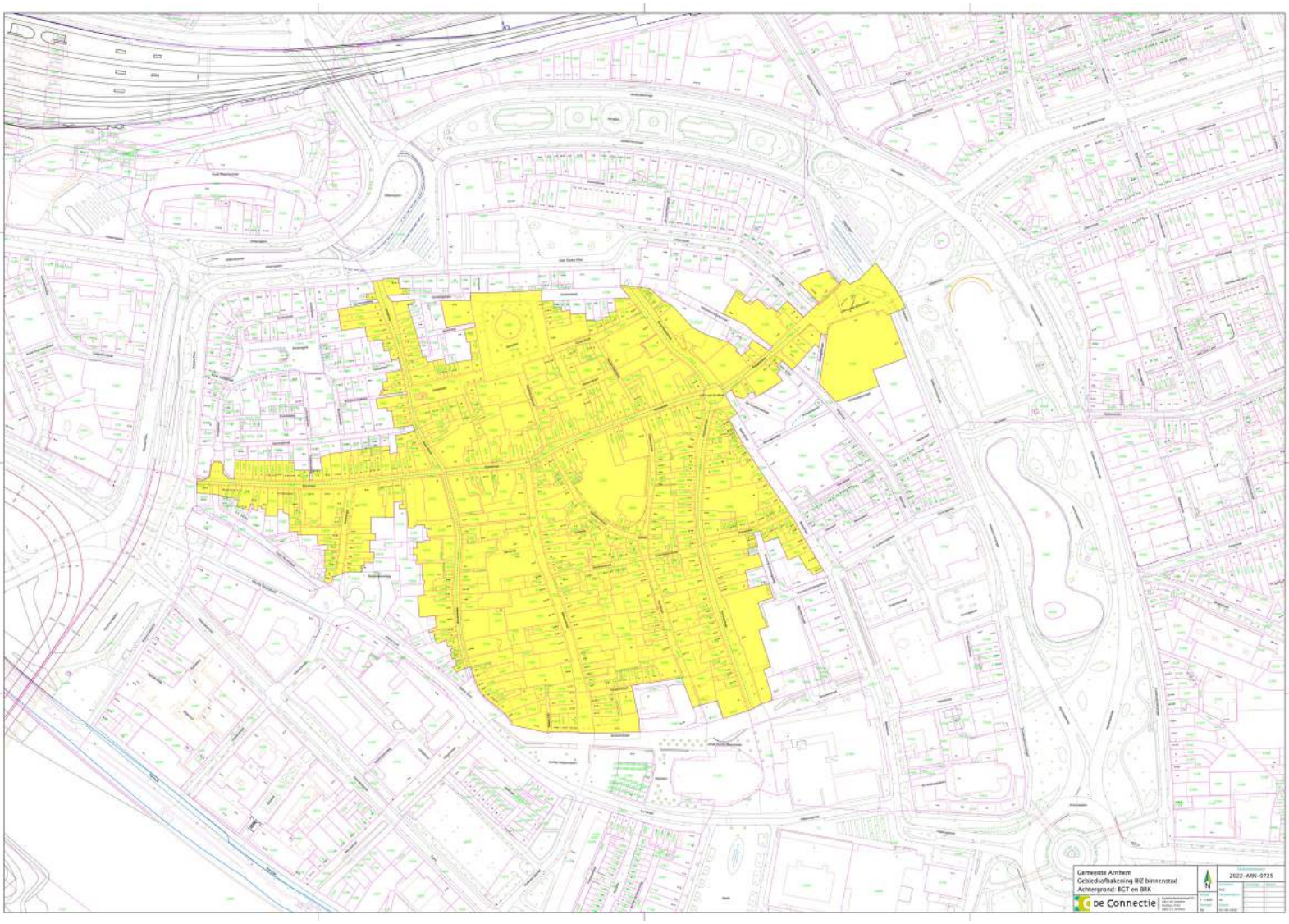
Het Musiskwartier is ook gelegen in het kernwinkelgebied maar maakt geen onderdeel uit van de BIZ. De reden is dat het hier een planmatig ontwikkeld winkelcentrum betreft met één eigenaar. Via deze constructie is er al sprake van een investering in service- en promotiekosten.

In totaal gaat het om ruim 500 objecten. Met de BIZ kan jaarlijks zo'n € 175.000,- worden opgehaald.

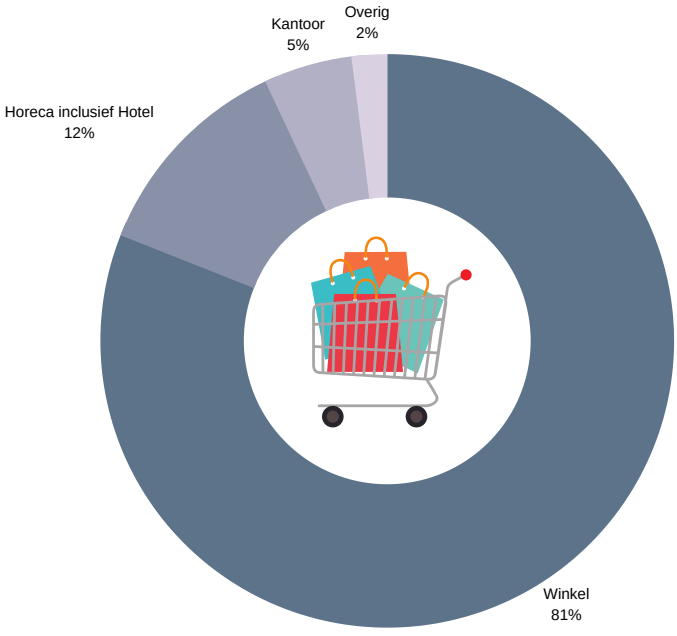

2.2 BIZ-GEBIED

Onderstaand figuur geeft het afgebakende gebied weer van de BIZ binnenstad Arnhem.

Verdeling gebruiksfunctie BIZ gebied

3

Gezamenlijke visie binnenstad

AMBITIE EN DOELSTELLINGEN

3.1 CENTRALE AMBITIE

Vergroten economische vitaliteit

Door veranderingen in onze tijdsbesteding en de groei van online winkelen staan binnensteden onder druk. Dit geldt ook voor Arnhem. Om de positie van de binnenstad binnen de gemeente, de regio en voor bovenregionaal bezoek, nu en in de toekomst, te versterken en meer aantrekkelijk te maken c.q. te houden, zijn investeringen nodig. Stilstand is immers achteruitgang en dat raakt ook zeker de vastgoedeigenaar.

Om dit te bewerkstelligen moeten vastgoedeigenaren zich gezamenlijk hard maken voor de belangen van het vastgoed bij de gemeente, binnen het PBA en gezamenlijk investeren. Voor de BIZ vastgoed is de volgende ambitie geformuleerd:

"Het vergroten van de economische vitaliteit en de aantrekkingskracht van het kerngebied van de binnenstad van Arnhem voor bezoekers, door middel van een sterke, structurele samenwerking tussen vastgoedeigenaren, ondernemers en gemeente in het Platform Binnenstad Arnhem. Met als doel dat onze binnenstad bruist, een aantrekkelijk woon- en werkgebied vormt en dat consumenten er graag komen, verblijven en besteden. Dit heeft een positieve invloed op de waardeontwikkeling, het vastgoedrendement en de verhuurbaarheid van het vastgoed."

3.2 DOELSTELLINGEN

Ambitie vertaald in doelstellingen

De centrale ambitie kent een algemeen karakter. Vandaar dat deze is doorvertaald in meer specifieke en concrete doelstellingen. Deze zijn opgenomen in onderstaand kader.

DOELSTELLINGEN BIZ VASTGOED

- Gezamenlijk invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de binnenstad en het behartigen van de belangen van de vastgoedeigenaren.
- Bestrijden van leegstand door ondernemerschap te stimuleren.
- Meer inzicht in het functioneren van de binnenstad door te investeren in data.
- Investeren in een compacte binnenstad. Zorgvuldig begeleiden van transformatie op de juiste plekken in de structuur.
- Het vergroten van de functiediversiteit in de binnenstad, waarbij aandacht is voor de verblijfsfunctie en de woonfunctie.
- Versnelde transitie naar een 'place to be/meet'
- Het verbeteren van de bereikbaarheid, parkeergelegenheden en vindbaarheid van de binnenstad.
- Het vergroten van de duurzaamheid van de binnenstad.
- Het versterken van de lokale en (boven)regionale positie van de binnenstad, voor bezoekers en ondernemers.
- Het beter zichtbaarheid maken van de kernwaarden van de stad 'groen', 'creatief' en 'vrij'.
- Versterken van de uitvoeringskracht zodat projecten daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden.

3.3 THEMA'S

In het volgende hoofdstuk worden de thema's uitgewerkt waar de BIZ vastgoedeigenaren zich de komende jaren op gaat richten. De thema's sluiten aan op de ambitie en doelstellingen, zoals hiervoor uitgewerkt. De thema's zijn:

1. Samenwerking
2. Aanbod, leegstand en ondernemerschap
3. Compacte binnenstad en transformatie
4. Data en monitoring
5. Bereikbaarheid, parkeren en vindbaarheid
6. Openbare ruimte op hoog niveau
7. Marketing en promotie
8. Organisatie en communicatie

Per thema is de visie en zijn deelactiviteiten opgenomen die de vastgoedeigenaren de komende jaren kunnen oppakken. Benadrukt wordt dat het bestuur van de de BIZ Vastgoed, in samenspraak met de achterban, jaarlijks bepaalt waar de BIZ-gelden aan besteed worden. Middels bijeenkomsten en enquêtes krijgt u als vastgoedeigenaar inspraak in de activiteiten die gekozen worden. Voor 2023 is reeds een concreet jaarplan uitgewerkt verderop in dit document. Per project is een doelstelling en KPI (Kritieke Prestatie Indicator) opgenomen. Hiermee kunnen de prestaties van de BIZ worden gemeten.

4 MEERJARENPROGRAMMA

Programma op hoofdlijnen

4.1 SAMENWERKING

Doelstelling:
Gezamenlijk invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de binnenstad en het behartigen van de belangen van vastgoedeigenaren binnen Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de gemeente en bij andere stakeholders.

Wat willen we bereiken?
- Het benutten van de kennis en kunde van de vastgoedeigenaren in de binnenstad van Arnhem.
- Het stimuleren van de samenwerking tussen vastgoedeigenaren in de binnenstad van Arnhem.
- Het verbinden en verankeren van de belangen van de vastgoedeigenaren met de belangen van ondernemers en de gemeente om gezamenlijk de binnenstad - en meer specifiek het kernverblijfsgebied - te versterken.
- Via VECA het behartigen van de belangen van vastgoedeigenaren binnen de gemeente Arnhem, om ervoor te zorgen dat deze belangen nadrukkelijker worden meegenomen in de besluitvorming en/of beleidsvorming. Een thema dat hoog op de agenda staat is de lokale belastingdruk voor vastgoedeigenaren.

Wat zijn de activiteiten?
- Continueren van de samenwerking met partners binnen PBA en met de gemeente. Door als vastgoedsector met een BIZ fors financieel te investeren heeft de sector ook de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de uiteindelijke investeringen.
- Professionaliseren van de interne communicatie tussen vastgoedeigenaren door het (in navolging van ondernemers) aansluiten van vastgoedeigenaren op het digitaal communicatieplatform Chainels en het opzetten van een social media strategie.
- Professionaliseren van de externe communicatie. Onder andere door het moderniseren van de website.
- Het organiseren van kennissessies en themabijeenkomsten voor vastgoedeigenaren om kennis te delen en het netwerk te verbreden.
- Aanhaken bij landelijke (belangen)organisatie om ervaringen en kennis uit te wisselen.

KPI:
De BIZ Vastgoed slaagt erin om jaarlijks een grote groep vastgoedeigenaren te interesseren voor de activiteiten van de BIZ, kent een actieve deelname van minimaal 50% van de vastgoedeigenaren op Chainels en boekt via VECA succes in belangenbehartiging.

"Het stimuleren van de samenwerking tussen vastgoedeigenaren in de binnenstad van Arnhem."

4.2 AANBOD, LEEGSTAND EN ONDERNEMERSCHAP

Doelstelling:
Het voorkomen en verminderen van leegstand, acquisitie van formules die ontbreken in de Arnhemse binnenstad - en meer specifiek het kernverblijfsgebied - en stimuleren van ondernemerschap.

Wat willen we bereiken?
- Het terugdringen van het aantal leegstaande panden in het kernverblijfsgebied door te komen tot een duurzame invulling.
- Het aantrekken van nieuwe ondernemers richting de binnenstad/het kernverblijfsgebied.
- Het stimuleren en ondersteunen van startende ondernemers.
- Het inzichtelijk maken van de leegstaande panden in de binnenstad en het actueel houden van deze informatie.

Wat zijn de activiteiten?
- Het opstellen van een visie op de verschillende gebieden in de binnenstad ('vlekkenplan'). Het vlekkenplan geeft een beeld van de gewenste ontwikkelingrichting van het gebied en een overzicht van type functies die gewenst zijn in de binnenstad/het kernverblijfsgebied en op welke locaties. Dit kan worden vertaald in een acquisitielijst van gewenste branches en sectoren.
- Meer inzicht in het functioneren van de binnenstad en profielen van bezoekers (zie paragraaf 4.4)
- Het versterken van de samenwerking tussen pandeigenaren en makelaars om op die manier sneller te kunnen inspelen op vragen vanuit potentiële huurders.
- Het organiseren van matchmakerscafé om (nieuwe) ondernemers te verbinden aan leegstaand vastgoed.
- Het werven van tijdelijke gebruikers voor de invulling van de panden.
- Het inzichtelijk maken van de verborgen leegstand in de binnenstad en actief inzetten op preventie.

KPI:
De leegstand in de totale binnenstad/het kernverblijfsgebied is in 2025 structureel lager dan nu en de diversiteit in branchering/functiemix is toegenomen.

4.3 COMPACTE BINNENSTAD EN TRANSFORMATIE

Doelstelling:

Investeren in een compacte binnenstad. Om de aantrekkelijkheid van de binnenstad te behouden, is de ambitie om te komen tot een compactere binnenstad. Transformaties moeten ervoor zorgen dat het kernverblijfsgebied een aaneengesloten gebied blijft en dat leegstand niet zorgt voor een versnippering van het binnenstadsaanbod.

Wat willen we bereiken?

- Stimuleren van verplaatsingen naar het kernverblijfsgebied.
- Stimuleren van transformaties buiten het kernverblijfsgebied.
- Stimuleren van transformaties op verdieping en in de kelder.
- Vergroten van het aantal woningen en de diversiteit aan woningen in de binnenstad.
- Versterken van de functiemix.

Wat zijn de activiteiten?

- Gezamenlijk met de gemeente Arnhem en de partners in de binnenstad dient het toekomstige kernverblijfsgebied bepaald te worden. De straten van het kernverblijfsgebied vormen een duurzame structuur voor de toekomst.
- Het onderzoeken van de mogelijkheden van een stimuleringsregeling voor verplaatsingen naar het kernverblijfsgebied in samenwerking met de gemeente en ondernemers.
- In gesprek met de gemeente om de transformatiekansen en -mogelijkheden van het vastgoed te bespreken, zoals het ontwikkelen van woningen boven winkels. Door het vroegtijdig bespreken van de mogelijkheden worden kansen actief opgepakt en blijft de kwaliteit van de binnenstad gewaarborgd.
- Actief onderzoeken haalbaarheid subsidies van landelijke/provinciale subsidies om transformatie(s) op gang te brengen.
- Vouchers voor een haalbaarheidsonderzoek en break even berekening transformatie winkelpanden: kantoren, wonen (boven winkels).
- Actief plintenmanagement met als doel levendigheid en kwaliteit op het niveau van de begane grond te bewaken.

KPI:

In 2025 is er sprake van een toenemende verdichting van publieksgerichte functies in de compacte binnenstad en daarnaast zijn meerdere transformaties uitgevoerd/opgestart.

4.4 DATA EN MONITORING

Doelstelling:
Om een binnenstad goed te kunnen besturen, is het meten van de effecten op de bezoekers in de binnenstad onontbeerlijk. Momenteel zijn enkel statische onderzoeksgegevens beschikbaar over het functioneren van de binnenstad (één tot enkele meetmomenten per jaar). Steeds meer binnensteden schakelen over naar een continue meetmethodiek zodat op ieder moment van de dag inzicht ontstaat.
Vandaar dat de samenwerkende partijen in de binnenstad binnen PBA hebben geïnvesteerd in een 'live' telsysteem. Met als doel om:

- Aantal unieke bezoekers per sfeergebied en straat naar gewenste tijdseenheid.
- Verblijfstijd.

Maar dit is slechts het beginnen. We hebben als doel om andere databronnen toe te voegen aan het dashboard. Denk aan parkeerdata, omzetcijfers, herkomstgegevens, bezoekersoordelen et cetera.

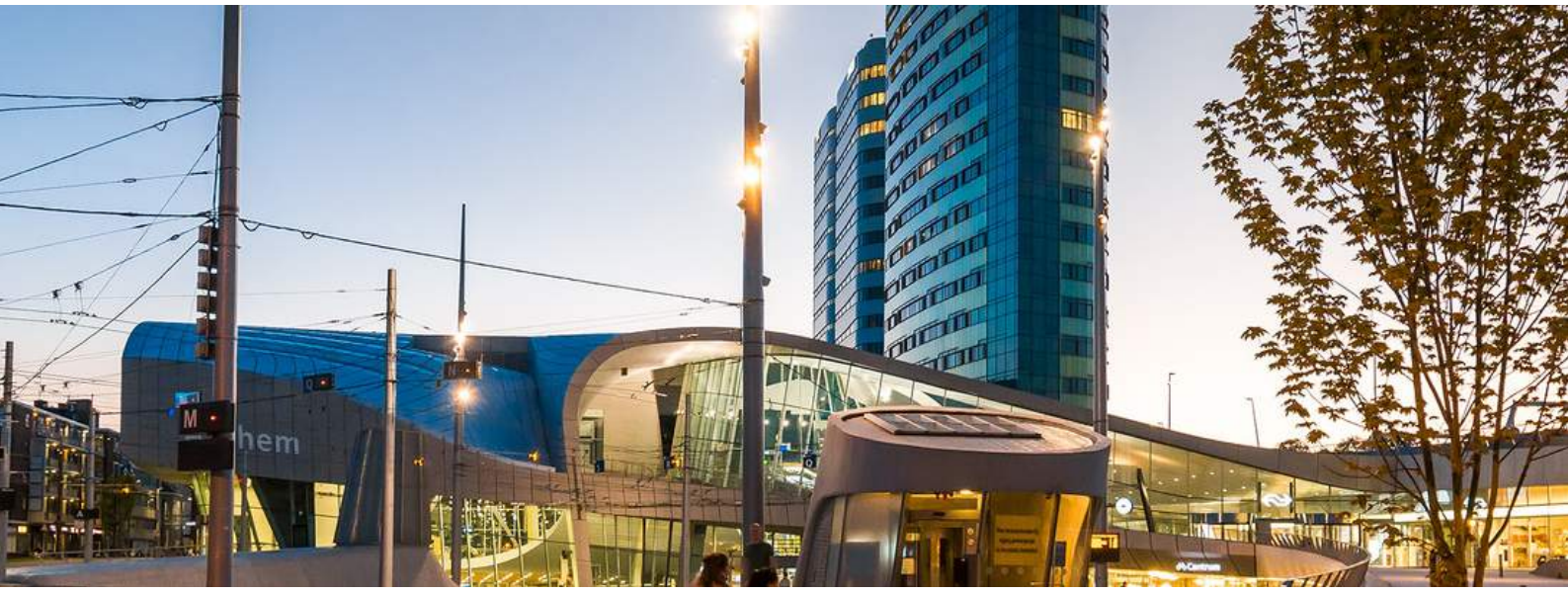
Wat willen we bereiken?

- Breder inzicht in prestaties van de binnenstad om goed te kunnen sturen.
- Cijfers presenteren in een overzichtelijk dashboard, toegankelijk voor vastgoedeigenaren.
- Dashboard inzetten om de KPI's in voorliggend meerjarenplan te kunnen monitoren.

Wat zijn de activiteiten?

- Passantentellingen en koopstromen ten behoeve van stuurinformatie en interventies (crowd control) uitbreiden.
- Het doorontwikkelen van deze economische gegevens in een dashboard met ook andere gegevens, zoals waarderingen bezoekersprofielen, parkeerdata en omzetgegevens.

KPI:
Starten met een nulmeting in het eerste jaar van de BIZ om vervolgens jaarlijks een rapportage op te stellen met een voortgang op de KPI's.

4.5 BEREIKBAARHEID, PARKEREN & VINDBAARHEID

Doelstelling:

Het verbeteren van de bereikbaarheid, de reisbeleving, de parkeergelegenheden en vindbaarheid van de binnenstad - en meer specifiek in/aan de rand van het kernverblijfsgebied.
Een goed welkomstgevoel leidt tot een verlenging van de verblijfsduur en de terugkeer van de bezoeker. De beleving van een bezoeker begint al bij aankomst in de binnenstad. Door te investeren in een goede bereikbaarheid wordt de economische vitaliteit verbetert. Denk aan een doordacht parkeerbeleid voor verschillende (elektrische) modaliteiten met kwalitatieve parkeervoorzieningen en een efficiënt ruimtegebruik van parkeervoorzieningen. Ook dient de leesbaarheid van de binnenstad bij te dragen aan het welkomstgevoel. Door de binnenstad op de juiste wijze te bewegwijzeren (van landing tot vertrek) worden bezoekers geprikkeld om op ontdekkingstocht te gaan.

Wat willen we bereiken?

- Het verbeteren van de routing vanaf de snelweg en station richting de binnenstad.
- Het verbeteren van de uitstraling en gastvrijheid van de parkeergelegenheden.
- Parkeertarief verder inzetten als 'pull factor' voor bezoekers.
- Het verbeteren van de vindbaarheid van de parkeergelegenheden.
- Werken aan de problematiek van fietsstallingen.
- Stimuleren van duurzame mobiliteit.
- Stimuleren van hoogwaardig en frequent 'parkeren op afstand' (zoals voldoende services op locatie: veilig stallen van de fiets, wachtruimtes en groen).
- Stimuleren inzet parkeernormering stelsel om ontwikkelingen te stimuleren (zoals wonen).

Wat zijn de activiteiten?

- Investeren in de bereikbaarheid en beleving van landingsplaatsen voor fietser en automobilist. Parkeergarages zijn het begin- en eindpunt van de klantreis. De beleving en gastvrijheid kunnen worden versterkt. Bijvoorbeeld door beelden van de stad te laten zien, meer kleur toe te passen, loopzones te versterken en plattegronden te voorzien.
- Investeren in de bewegwijzering en beleving van landingsplaaten naar het kernverblijfsgebied.
- Vastgoedeigenaren zijn voorstander van een prijsdifferentiatie naar dag in de week en dagdeel. Kortom, een flexibel tarief met goedkoper parkeren op doordeweekse dagen en duurder in het weekend. Dit heeft als doel om de functie van de binnenstad voor de regio te versterken.
- De bereikbaarheid van Arnhem vanaf de snelweg is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle binnenstad met regionale aantrekkingskracht. Het organiseren van een lobby in het kader van het verbeteren van de bereikbaarheid (doortrekken A15) zal vanuit de BIZ worden opgepakt.
- Lobby voor investeringen in de uitbreiding van elektrische laadstations in parkeergarages en op straatniveau op strategische plekken.
- Lobby voor aanpak binnenstadslogistiek en aanpak parkeernormeringen.

KPI:

Via de monitoring die loopt via de 'Uitvoeringsagenda De Bereikbare Binnenstad' komen tot een hoger rapportcijfers onder de bezoekers op de thema's bereikbaarheid, parkeren en tarieven.

4.6 OPENBARE RUIMTE OP HOOG NIVEAU

Doelstelling:
Wereldwijd – zeker ook in Nederland – komt er steeds meer belangstelling voor het transformeren van openbare ruimte tot 'place to be/meet'. In vakjargon wordt dit ook wel 'placemaking' genoemd. Plekken met een verhaal creëren namelijk emoties en herinneringen. Door plekken te creëren die in staat zijn te verbinden, met een lokaal verhaal en met hoge kwaliteitseisen zal de waardering voor het centrum toenemen en wordt het economisch functioneren versterkt. De BIZ is niet verantwoordelijk voor de basiskwaliteit maar stelt toch tot doel extra services aan de openbare ruimte toe te voegen zodat de economische waarde wordt versterkt.

Wat willen we bereiken?
- Minder leegstand, meer investeringen en een sterke lokale economie: Onderzoek van de Retailagenda (2020) wijst uit dat aanpak van de openbare ruimte het meest efficiënt is om leegstand aan te pakken en bestedingen te laten toenemen.
- Een openbare ruimte die eenheid uitstraalt en extra verblijfselementen toevoegt: materialen vormen een eenheid en functionele toevoegingen houden bezoekers langer vast.
- Een openbare ruimt die wordt doorverteld en herinneringen oproept: zichtbaar maken van de kernwaarden groen, creatief en vrij.
- Een openbare ruimte die in staat is delen in het centrum te verbinden: Met logische verbindingen wordt de verblijfsduur van de bezoeker verlengd.

Wat zijn de activiteiten?
- Investeren in herkenbare entrees van het kernverblijfsgebied en logische overgangen naar andere gebieden.
- Investeren in ingrediënten die bezoekers langer kunnen vasthouden: sport, spel, entertainment, groen, zitmogelijkheden etc.
- Met placemaking bijdragen aan het zichtbaar maken van de kernwaarden/verhaallijnen.

KPI:
Jaarlijks een hogere verblijfsduur, meer bezoekers en hogere omzetten.

4.7 MARKETING EN PROMOTIE

Doelstelling:
Het versterken van de lokale en (boven)regionale positie van de binnenstad - en meer specifiek het kernverblijfsgebied - , voor bezoekers en ondernemers.

In 2021 is officieel de Stichting Citymarketing Arnhem van start gegaan. Middels de pay-off *Dit is Arnhem* en de kernwaarden groen, creatief en vrij wordt gewerkt aan de promotie van de stad. Onderdeel van de strategie is ook om met de kernwaarden de binnenstad van Arnhem te promoten wat zij allemaal te bieden heeft, zowel op het gebied van aanbod, evenementen en sfeer. Het uiteindelijk doel van de promotiestrategie is om meer bezoekers naar de binnenstad te krijgen. Het breed uitdragen en zichtbaar maken van de kernwaarden is dé uitdaging. Naast het aantrekken van bezoekers, is het voor vastgoedeigenaren tevens van belang om de promotie gericht op het aantrekken van nieuwe ondernemers (business to business) uit te werken.

Wat willen we bereiken?
- Aantrekken van bezoekers uit Arnhem en de regio.
- Het vergroten van de herkenbaarheid van de binnenstad via de kernwaarden groen, creatief en vrij.
- Aantrekken van nieuwe ondernemers.
- Versterken van de positie van Arnhem om op die manier landelijke formules aan te trekkenHet creëren van een unieke beleving voor bezoekers in de binnenstad.

Wat zijn de activiteiten?
- Het aanbod aan winkels, horeca en vermaak, de gastvrijheid en de beleving zorgen samen voor een aantrekkelijk geheel. Om meer bezoekers, investeerders en ondernemers naar de binnenstad te trekken, is het van belang om het 'verhaal van Arnhem' uit te dragen. Een sterk merk zorgt namelijk ook voor een positieve ontwikkeling in relatie tot de verhuurbaarheid en waardeontwikkeling van het vastgoed.
- Opzetten van een promotiestrategie gericht op het aantrekken van nieuwe ondernemers (business to business) en het uitdragen van deze strategie. Het gaat hierbij niet alleen om het aantrekken van unieke lokale ondernemers, maar ook de grote landelijke/internationale namen.
- Het bijdragen aan de organisatie van unieke evenementen met een focus op retail in de kern om daarmee meer bezoekers te trekken, die langer verblijven en meer besteden. Hierbij dient nadrukkelijk de samenwerking worden opgezocht met de ondernemers in de binnenstad en de organisatie van bestaande evenementen.

KPI:
Jaarlijks een hogere verblijfsduur, meer bezoekers en hogere omzetten.

4.8 ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

Doelstelling:
Bij een dergelijk programma aan projecten en activiteiten is coördinatie van belang. Uiteindelijk valt de uitvoering van de projecten (en daarmee de behaalde resultaten) onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de BIZ Vastgoed. Doelstelling is om de huidige projectmatige werkwijze van de VECA te continueren en uit te breiden. Vanaf 2023 onder de BIZ in plaats van onder de vlag van VECA. Dat betekent dat het bestuur werkt met een directiefunctie. De directeur coördineert de uitvoering van projecten waarbij zoveel als mogelijk integratie met het regieteam van PBA wordt gezocht. Doelstelling is dat de eigen organisatie de kenmerken 'licht' en 'slank' bevat en dat partners een belangrijke rol spelen bij de uitvoering.

In hoofdstuk 6 van dit meerjarenplan staan we uitgebreid stil bij alle kenmerken van de organisatie.

Wat willen we bereiken?
- De organisatie BIZ Vastgoed focust zich op het kernverblijfsgebied en heeft een uitvoerend karakter.
- De BIZ Vastgoed coördineert projecten die met haar middelen worden gefinancierd maar voert bij voorkeur niet zelf uit.
- Voor de uitvoering worden relaties gelegd met partners zoals het PBA.
- De BIZ Vastgoed heeft een kenmerkende eigen huisstijl en focust zich vooral op communicatie binnen de eigen doelgroep.
- VECA blijft de belangenvereniging voor vastgoedeigenaren en focust zich op een groter gebied dan enkel het kernverblijfsgebied.

Wat zijn de activiteiten?
- Zorgdragen voor een gebelanceerde bestuurlijke afvaardiging van zowel VECA als de BIZ Vastgoed.
- Per project volgt een duidelijke omschrijving met het te behalen resultaat; kwalitatief en kwantitatief.
- Per project wordt zorgvuldig gezocht naar de juiste uitvoerende organisatie, waarbij partners in de stad de voorkeur genieten.
- Periodieke communicatie met de vastgoedeigenaren over huidige en toekomstige thema's/projecten.

KPI:
Jaarlijks wordt het oordeel van alle vastgoedeigenaren met betrekking tot de resultaten in het BIZ gebied uitgevraagd via een vragenlijst.

5

Prioriteiten in het eerste jaar

UITWERKING JAAR PROGRAMMA 2023

5.1 FOCUS

Herstel

De jaren 2020, 2021 en 2022 hebben door de corona pandemie een ongekend effect gehad op het leven en ondernemen in de binnenstad. Lockdowns hebben een zware aanslag gehad op het rendement van ondernemers en vastgoedeigenaren. Het is van groot belang om met een gecoördineerd aanvalsplan te werken aan het integrale herstel van het functioneren van de binnenstad. Dat begint met de terugkeer van bezoekers naar de binnenstad van Arnhem. De consument is in tijden van corona nog meer gewend en verwend geraakt aan het online winkelen. De keuze om een binnenstad te bezoeken is geen gegeven. Naast een compleet aanbod van winkels, horeca, cultuur en evenementen gaat het om de totaalbeleving. Van de oriëntatie op het bezoek, tot de bereikbaarheid, het parkeren en de beleving van de openbare ruimte.

Op de volgende pagina wordt de jaarbegroting 2023 gepresenteerd. Daarin is direct te zien dat in het eerste jaar enkele accenten worden gelegd. Allereerst gaat de focus uit naar marketing en promotie om de bezoeker te wijzen op alles wat de binnenstad te bieden heeft. Investeringen gaan vooruit naar het aantrekken van winkelend publiek gezien het karakter van het BIZ-gebied.
Ten tweede is het van belang om het opgebouwde monitor systeem uit te breiden zodat de gestelde KPI's in dit plan gemeten kunnen worden. De derde prioriteit betreft investeringen in het aanbod, transformatie op de juiste plekken en het beperken van leegstand.

Om alle projecten te coördineren en erover te communiceren is organisatiekracht nodig. Uitgangspunt is dat deze kosten maximaal éénderde bedragen van de totale BIZ inkomsten. Anders geformuleerd: tweederde moet beschikbaar zijn voor concrete projecten in de binnenstad.

5.2 BEGROTING

Onderstaand is de begroting van de BIZ Vastgoed in het eerste jaar opgenomen. De bedragen zijn indicatief. Het is aan het bestuur van de BIZ Vastgoed om op basis van concrete projecten de begroting (jaarlijks) te specificeren. Dit meerjarenplan is daarbij leidend.

Begroting 2023

Per thema is de visie en zijn deelactiviteiten opgenomen die de vastgoedeigenaren de komende jaren kunnen oppakken. Het is aan de BIZ Vastgoed om op basis van concrete projecten de begroting (jaarlijks) verder te specificeren met in het achterhoofd de geformuleerde thema's en bijbehorende activiteiten. Bovenstaande bedragen zijn daarbij richtinggevend.

INKOMSTEN

Middelen BIZ (schatting)	€ 175.000,-
Perceptiekosten	€ 3.000,-
Subtotaal	***€ 172.000,-***

UITGAVEN

	2023-2027
Organisatie-, en communicatiekosten	
1. Organisatie	€ 55.000,-
2. Communicatie	€ 10.000,-
Subtotaal	***€ 65.000,-***
Operationele kosten	
1. Samenwerking	€ 10.000,-
2. Aanbod leegstand en ondernemerschap	€ 12.500,-
3. Compacte binnenstad en transformatie	€ 12.500,-
4. Data en monitoring	€ 15.000,-
5. Bereikbaarheid, parkeren en vindbaarheid	€ 10.000,-
6. Openbare ruimte op hoog niveau	€ 10.000,-
7. Marketing en promotie	€ 32.000,-
Subtotaal	***€ 102.000,-***
Onvoorzien/nader te bestemmen	€ 4.000,-
Totale kosten	**€ 175.000,-**

6 *Intern en extern* ORGANISATIE

6.1 STICHTING BIZ VASTGOED

Organisatiestructuur

Voor vastgoedeigenaren wordt de BIZ als een zeer belangrijk middel gezien om zich onderling sterker te verenigen en meer projecten in het BIZ gebied uit te voeren met als doel om de aantrekkelijkheid van de binnenstad te vergroten. Als juridische entiteit is gekozen voor een stichting, naast de Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA) (zie volgende paragraaf). De Stichting BIZ Vastgoed Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem (werknaam) beheert de BIZ-gelden en is formeel opdrachtgever voor de activiteiten die met de BIZ-gelden worden uitgevoerd.

Het statutaire doel van de stichting is in overeenstemming met de activiteiten zoals beschreven in artikel 1 lid 2 van de wet op de Bedrijven InvesteringsZones. Om controleerbaarheid en draagvlak te verzekeren, wordt de stichting uitsluitend voor de uitvoering van de BIZ opgericht.

Per jaar wordt rekening en verantwoording afgelegd over de uitgaven voor de uitvoering van de activiteiten in het voorafgaande jaar. Ook zorgt de stichting ervoor dat alle leden kosteloos kennis kunnen nemen van de begroting, de rekening en de verantwoording.

Een keer per jaar wordt er door de stichting een bijeenkomst georganiseerd om enerzijds rekening en verantwoording af te leggen aan de bijdrageplichtigen en anderzijds inzicht te geven in de plannen rondom projecten en activiteiten, zodat bijdrageplichtigen inspraak kunnen leveren.

Het bestuur van de BIZ bestaat uit minimaal drie personen afkomstig uit de achterban van vastgoedeigenaren, eventueel aangevuld met een onafhankelijk voorzitter. Streven is een differentiatie aan te brengen naar type eigenaar: een particuliere vastgoedeigenaar, een institutioneel belegger/pensioenfonds en een eigenaar die tevens ondernemer (retail) is in het BIZ gebied. Taak van het bestuur is het incasseren en beheren van de financiën. Ook stelt zij jaarplannen op met als basis de thema's in het meerjarenplan.
Het bestuur borgt of de middelen ook conform de inhoudelijke doelstellingen worden uitgegeven. Het is te overwegen als extra lid een onafhankelijk voorzitter aan het bestuur toe te voegen. Deze voorzitter heeft enkel een stemrecht bij een gelijke stemverhouding van de overige bestuursleden.

De Stichting BIZ Vastgoed stelt jaarlijks een jaarplan en een begroting. Ook legt zij daarover verantwoording af aan achterban en gemeente.

Zoals in het vorige hoofdstuk omschreven stelt het bestuur een directeur aan om de activiteiten te coördineren. De directeur is het primaire aanspreekpunt en maakt afspraken met partners. De directeur rapporteert vervolgens aan het bestuur.

De BIZ wordt voor de initiële duur van 5 jaar opgezet. Jaarlijks evalueert de stichting met de bijdrageplichtigen. In het vijfde jaar jaar vindt er een definitieve evaluatie plaats om te bekijken of de BIZ-doelstellingen zijn gerealiseerd en of er voldoende basis is om een nieuwe draagvlakmeting uit te voeren voor het continueren van de BIZ. In de uitvoeringsovereenkomst tussen Stichting BIZ Vastgoed en gemeente Arnhem zijn nadere afspraken vastgelegd.

6.2 VERENIGING EIGENAREN CITYCENTER ARNHEM

Brede belangenbehartiging en deelnemer integrale samenwerking

De VECA vormt de organisatie (vereniging) van vastgoedeigenaren. De VECA zal als vereniging blijven voortbestaan. De projectmatige activiteiten vanuit de VECA zullen sterk worden verminderd omdat die hoofdzakelijk worden uitgevoerd door de BIZ Vastgoed. De vastgoedsector wil de VECA als vereniging in stand houden omdat zij de lobby-activiteiten/belangenbehartiging wil loskoppelen van de BIZ. VECA blijft ook de deelnemer aan de integrale overlegtafel van de binnenstad via het PBA en brengt daar ht vastgoedbelang in. Tevens willen zij ook een vastgoedvereniging kunnen blijven voor vastgoedeigenaren buiten het BIZ-gebied.

Na de invoering van de BIZ wordt iedere bijdrageplichte gevraagd of hij/zij op vrijwillige basis lid wil worden van de VECA. Aan de vastgoedeigenaren buiten het BIZ gebied wordt een symbolisch lidmaatschap bedrag gevraagd.

VECA VERENIGING EIGENAREN CITYCENTER ARNHEM

6.3 RELATIES MET PARTNERS

Platform Binnenstad Arnhem (PBA)

De BIZ middelen komen na aftrek van gemeentelijke kosten toe aan de Stichting BIZ Vastgoed. De ambitie van de BIZ is om met de projecten zoveel mogelijk aan te sluiten bij het programma van PBA (vastgelegd in het Meerjarenplan en Herstelplan). Natuurlijk heeft de BIZ eigen accenten die verband houden met het vastgoed, zoals het begeleiden van transformatie, de aanpak van leegstand, het aantrekken van nieuwe ondernemers en investeren in monitoring. Het is (zoals hiervoor reeds beschreven) nadrukkelijk niet de bedoeling om met de BIZ een 'eigen' projectorganisatie te ontwikkelen. De BIZ kan daarentegen de integraliteit van de samenwerking versterken en zorgen voor de uitvoering van meer gezamenlijke projecten. Voor de uitvoering worden prestatieafspraken gemaakt met partners, primair het PBA. Denk aan de te behalen doelstellingen en de financiële kaders. Namens de BIZ Vastgoed zorgt de directeur in opdracht van het bestuur voor aansturing.

In de kern kan het doel van de BIZ worden samengevat als het creëren van een financieel hulpmiddel, ten einde de slagingskansen van de ambities in het programma van PBA te versterken om daarmee de aantrekkelijkheid ban de binnenstad te vergroten.

Stichting Ondernemersfonds Arnhem (SOFA)

Sinds 2010 is in Arnhem een gemeentebreed Ondernenemersfonds actief, gevoed door een OZB-opslag voor alle niet-woningen in de gemeente. Het geld wordt beheerd door de Stichting Ondernemersfonds Arnhem (SOFA). Ook alle vastgoedeigenaren leveren er een bijdrage in. De logische vraag is dan: waarom is dan een BIZ nodig? Zonder enige voorkennis, zou je wellicht de indruk kunnen hebben dat de initiatieven elkaar bijten. Het tegenovergestelde is waar: de initiatieven vullen elkaar aan. Uit de evaluatie van de SOFA uitgevoerd in 2019 blijkt namelijk dat er in de binnenstad dringend behoefte is aan aanvullende middelen om de ambities waar te maken. In het rapport wordt de start van een BIZ in één of meerdere gebieden ook als optie genoemd om te onderzoeken. We moeten als binnenstad Arnhem de strijd winnen en dat kan niet zonder een goed gevulde portemonnee.

Er zijn meerdere gemeenten in Nederland waar BIZzen functioneren naast een gemeente breed Ondernemersfonds. Bijvoorbeeld in Utrecht en Heerlen. Het ene middel is geen vervanging voor het andere middel. Ze kunnen elkaar eerder versterken. Het Ondernemersfonds heeft vooral een brede economische focus met projecten die de kernsectoren en de identiteit van de gemeente verder versterken. Daarnaast wordt het budget aangewend ter financiering van de basis samenwerking in enkele gebieden; de binnenstad en enkele bedrijventerreinen. Echter, de laatste jaren hebben ook geleerd dat de middelen in het Ondernemersfonds (terecht) verdeeld worden over vele initiatieven in de stad. Om alle ambities in de binnenstad waar te maken zijn de middelen via SOFA onvoldoende.
Dit is overigens een herkenbaar beeld in alle gemeenten die werken met een gemeente brede opslag versus gemeenten met een gebiedsgerichte opslag (reclamebelasting/BIZ). De gemiddelde bijdrage in een gebiedsgericht fonds is 5 tot 10 keer hoger waardoor er meer geïnvesteerd kan worden.

VERENIGING EIGENAREN
VECA CITYCENTER ARNHEM

ARNHEM BINNENSTAD BEDRIJVEN INVESTERINGS-ZONE

VASTGOED EIGENAREN

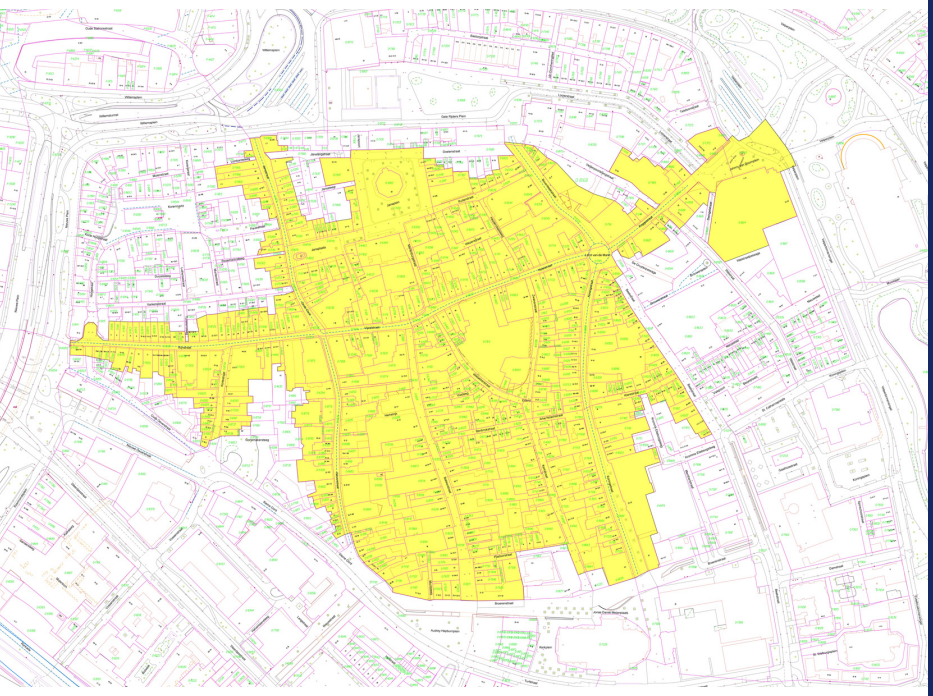
2023-2027

Het oprichten van een BIZ is een initiatief van de Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem. Dit document bevat een samenvatting van het meerjarenplan in te zien via www.veca.nu

VECA VERENIGING EIGENAREN CITYCENTER ARNHEM

BIZ BINNENSTAD ARNHEM

KERNVERBLIJFSGEBIED

Afbakening BIZ gebied Arnhem - zie toelichting op volgende pagina

De belangrijkste eigenschappen van de BIZ samengevat

- Een BIZ wordt opgericht van, voor en door vastgoedeigenaren. Het initiatief voor het oprichten van de BIZ ligt bij de vastgoedeigenaren. Men bepaalt zelf op welke manier men wil investeren in versterking van de binnenstad van Arnhem.
- Met de BIZ kunnen activiteiten gefinancierd worden die vanuit de wet op de bedrijven investeringszones geformuleerd zijn als activiteiten in de openbare ruimte, die gericht zijn op het bevorderen van de economische ontwikkeling, ruimtelijke kwaliteit, de leefbaarheid en/of veiligheid. Hieronder worden ook internet gerelateerde activiteiten verstaan.
- In een overeenkomst (service level agreement) wordt vastgelegd dat gemeentelijke taken niet overgeheveld kunnen worden naar de BIZ.
- De heffingsmaatstaf voor de BIZ-bijdrage is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde.
- De BIZ komt er alleen wanneer er aantoonbaar draagvlak is bij de bijdrageplichtigen.
- De BIZ wordt opgericht voor een duur van 5 jaar. In het vijfde jaar wordt de BIZ geëvalueerd en dient opnieuw het draagvlak te worden aangetoond om de BIZ te verlengen.

Samen met u willen wij – de leden en het bestuur van de Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem (VECA) – onderzoeken of het in het centrum van Arnhem haalbaar is om een Bedrijven Investeringszone (BIZ) voor vastgoedeigenaren op te richten. Wij voelen ons verantwoordelijk voor de toekomst van het centrum. Binnensteden hebben twee zware jaren achter de rug als gevolg van de coronapandemie. Dat zien we ook terug in Arnhem. Alles moet uit de kast worden gehaald om meer bezoekers aan te trekken. Dat is goed voor ondernemers en daarmee ook voor ons als vastgoedeigenaren. Dat vraagt natuurlijk om instrumenten en middelen. Aan ideeën geen gebrek. Arnhem heeft volop kwaliteiten en kansen. Laten wij de handschoen oppakken en investeren in een bruisend centrum.

Daarom neemt VECA, in navolging van het succes diverse andere grote binnensteden, het initiatief om tot een BIZ te komen. Dat wil zeggen dat alle vastgoedeigenaren in een afgebakend gebied financieel gaan bijdragen aan gezamenlijke projecten. Het geld komt volledig beschikbaar voor de vastgoedsector.

GEZAMENLIJK HERSTEL

GEZAMENLIJK INVESTEREN

BETER PRESTEREN EN RENDEMENT

Tarieven BIZ bijdrage
Op basis van voldoende draagvlak gaat iedere vastgoedeigenaar vervolgens per jaar per WOZ object een bijdrage betalen met een ondergrens van € 100- en een bovengrens van € 900,-, afhankelijk van de WOZ-waarde van het pand.

Iedere vastgoedeigenaar kan de bijdrage uitrekenen door de WOZ-waarde te vermenigvuldigen met een factor van 0,000685 (=0,0685%). Deze factor is bepaald door het gemiddelde van alle WOZ-waardes in het BIZ-gebied te combineren met het gemiddelde van de BIZ-heffing. Daarbij is ook rekening gehouden met de gewenste inkomsten.

Het BIZ gebied
Het BIZ-gebied is een afgebakend en aaneengesloten gebied in de binnenstad van Arnhem, waarbinnen alle vastgoedeigenaren van niet-woningen gezamenlijk gaan investeren. Zie de kaart op de vorige pagina. Het gaat om de volgende straten.

Arke Noachstraat
Bakkerstraat
Beekstraat
Bentinckstraat
Bovenbeekstraat
Eiland
Grote Oord
Hemelrijk
Jansplaats
Jansstraat
Johnny van Doornplein
Kerkstraat
Ketelstraat
Klarestraat
Koningsstraat
Kortestraat
Land van de Markt
Marienburgstraat
Pastoorstraat
Rijnstraat
Roggestraat
Ruiterstraat
Vijzelstraat
Vissteeg
Weverstraat
Wezenstraat
Wielakkerstraat
Zwanenstraat

Jaarlijkse geschatte opbrengst BIZ: Euro 175.000,-

AMBITIES& DOELSTELLINGEN BIZ

SAMENWERKING

MARKETING & PROMOTIE

DATA & MONITORING

COMPACTE BINNENSTAD & TRANSFORMATIE

AANBOD, LEEGSTAND & ONDERNEMERSCHAP

OPENBARE RUIMTE OP HOOG NIVEAU

BEREIKBAARHEID, PARKEREN & VINDBAARHEID

ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

SAMENWERKING

Doelstelling & KPI

- Gezamenlijk invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de binnenstad en het behartigen van de belangen van vastgoedeigenaren binnen Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de gemeente en bij andere stakeholders.
- De BIZ Vastgoed slaagt erin om jaarlijks een grote groep vastgoedeigenaren te interesseren voor de activiteiten van de BIZ, kent een actieve deelname van minimaal 50% van de vastgoedeigenaren op Chainels en boekt via VECA succes in belangenbehartiging.

MARKETING & PROMOTIE

Doelstelling & KPI

- Het versterken van de lokale en (boven)regionale positie van de binnenstad - en meer specifiek het kernverblijfsgebied - voor bezoekers en ondernemers. Door te investeren in grote bezoekers aantrekkende activiteiten.
- Jaarlijks meer bezoekers, een hogere verblijfsduur en hogere omzetten.

DATA & MONITORING

Doelstelling & KPI

- Samenwerkende partijen in de binnenstad binnen PBA hebben geïnvesteerd in een 'live' telsysteem. Met als doel om: Aantal unieke bezoekers per sfeergebied en straat naar gewenste tijdseenheid & verblijfstijd te monitoren.
- Starten met een nulmeting in het eerste jaar van de BIZ om vervolgens jaarlijks een rapportage op te stellen met een voortgang op de KPI's.

COMPACTE BINNENSTAD & TRANSFORMATIE

Doelstelling & KPI

- Transformaties moeten ervoor zorgen dat het kernverblijfsgebied een aaneengesloten gebied blijft en dat leegstand niet zorgt voor een versnippering van het binnenstadsaanbod.
- In 2025 is er sprake van een toenemende verdichting van publieksgerichte functies in de compacte binnenstad en daarnaast zijn meerdere transformaties uitgevoerd/opgestart.

AANBOD, LEEGSTAND & ONDERNEMERSCHAP

Doelstelling & KPI

- Het voorkomen en verminderen van leegstand, acquisitie van formules die ontbreken in de Arnhemse binnenstad - en meer specifiek het kernverblijfsgebied - en stimuleren van ondernemerschap.

- De leegstand in de totale binnenstad/het kernverblijfsgebied is in 2025 structureel lager dan nu en de diversiteit in branchering/functiemix is toegenomen.

OPENBARE RUIMTE OP HOOG NIVEAU

Doelstelling & KPI

- Plekken met een verhaal creëren emoties en herinneringen. Door plekken te creëren die in staat zijn te verbinden, met een lokaal verhaal en met hoge kwaliteitseisen zal de waardering voor het centrum toenemen en wordt het economisch functioneren versterkt.

- Jaarlijks een hogere verblijfsduur, meer bezoekers en hogere omzetten.

BEREIKBAARHEID, PARKEREN & VINDBAARHEID

Doelstelling & KPI

- Het verbeteren van de bereikbaarheid, de reisbeleving, de parkeergelegenheden en vindbaarheid van de binnenstad - en meer specifiek in/aan de rand van het kernverblijfsgebied.

- Via de monitoring die loopt via de 'Uitvoeringsagenda De Bereikbare Binnenstad' komen tot een hoger rapportcijfers onder de bezoekers op de thema's bereikbaarheid, parkeren en tarieven.

ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

Doelstelling & KPI

- Doelstelling is om de huidige projectmatige werkwijze van de VECA te continueren en uit te breiden. Vanaf 2023 onder de BIZ in plaats van onder de vlag van VECA.

- Jaarlijks wordt het oordeel van alle vastgoedeigenaren met betrekking tot de resultaten in het BIZ gebied uitgevraagd via een vragenlijst.

Planning
In het jaar 2022 worden de voorbereidingen voor de BIZ doorgezet. Naar verwachting stelt de gemeenteraad in september de verordening vast. De stemming zal plaatsvinden van 7 november t/m 25 november.

Uw stem is nodig
Om tot de invoering van de BIZ te komen, is uw stem nodig. Door vóór de invoering van de BIZ te stemmen, betaalt ieder- een hieraan mee en maakt u de BIZ mogelijk! Daarmee kunnen de acties van de BIZ worden uitgevoerd, wordt het centrumgebied aantrekkelijker en kunnen meer bezoekers naar het centrum van Arnhem worden getrokken! Stem daarom vóór de invoering van de BIZ!

En als ik tegen stem?
Als er teveel vastgoedeigenaren tegen stemmen of niet gaan stemmen, zal de BIZ er niet komen. Dan gebeurt er niets....met als gevolg stilstand in het centrum van Arnhem. En zeker vandaag de dag betekent stilstand: achteruitgang. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

Klik hier: aandacht in De Gelderlander voor de BIZ

COLLEGEBESLUIT

Besluit van 30 november 2021

Zaaknummer 620470

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;

gelet op artikel 4 van de Wet op de bedrijveninvesteringszones;

besluit:

vast te stellen
het **"Reglement draagvlakmeting bedrijveninvesteringszones gemeente Arnhem"**

Artikel 1 Begripsomschrijvingen
In dit reglement wordt verstaan onder:
a. het college: het college van Burgemeester en Wethouders van Arnhem;
b. de verordening: de desbetreffende verordening op de heffing en de invordering van een BIZ-bijdrage en op de subsidie voor de Bedrijveninvesteringszone;
c. de wet: de Wet op de bedrijveninvesteringszones;
d. de WOZ: de Wet waardering onroerende zaken;

Artikel 2 Organisatie draagvlakmeting
1. Het college draagt de organisatie van de draagvlakmeting in de zin van artikel 4 van de Wet op de bedrijveninvesteringszones op aan de Programmamanager Vitale Economie Arnhem-Nijmegen.
2. Er is een stemcommissie bestaande uit een voorzitter en maximaal drie leden, allen rechtstreeks verbonden aan de gemeente Arnhem, belast met de voorbereiding en uitvoering van de draagvlakmeting.
3. De draagvlakmeting staat onder toezicht van een notaris.
4. De telling geschiedt in aanwezigheid van tenminste een stemcommissielid en de notaris.
5. De notaris controleert het verloop van de draagvlakmeting en maakt een verslag van de uiteindelijke uitslag.

Artikel 3 Bijdrageplichtige
1. Iedere tijdens de draagvlakmeting bij de gemeente bekende bijdrageplichtige in het betreffende BIZ-gebied wordt in de gelegenheid gesteld zich schriftelijk voor of tegen inwerkingtreding van de verordening uit te spreken.
2. Als bijdrageplichtigen worden aangemerkt degenen die na inwerkingtreding van de verordening daadwerkelijk een bijdrage zullen zijn verschuldigd.

Artikel 4 Procedure draagvlakmeting
1. Voor de peiling van het draagvlak wordt gebruik gemaakt van genummerde stembiljetten.
2. De lijst met de corresponderende namen en adressen is vertrouwelijk en is alleen bij de direct bij de draagvlakmeting betrokken medewerkers van de gemeente Arnhem bekend. Voor de adressering wordt uitgegaan van de WOZ-administratie.
3. Het stembiljet vermeldt de dag en tijd waarop het biljet door de Gemeente Arnhem uiterlijk moet zijn ontvangen.
4. De stembiljetten worden met een toelichting op de verordening en de strekking van de uitvoeringsovereenkomst per post verstuurd aan dan wel persoonlijk in handen gesteld van (een vertegenwoordiger van) de bijdrageplichtige. In het geval het stembiljet persoonlijk in handen wordt gesteld wordt voor ontvangst getekend.
5. Het stembiljet kan in een antwoordenveloppe worden gezonden naar het door de gemeente Arnhem opgegeven postadres, dan wel gescand worden gemaild aan ondernemen@arnhem.nl, dan wel in een

Gemeente Arnhem

gesloten enveloppe worden meegegeven aan degene die het stembiljet in handen heeft gesteld. In het laatste geval tekent de bijdrageplichtige voor het afgeven van het stembiljet.

6. Als het stembiljet zoek geraakt is of anderszins in ongerede is geraakt, kan de bijdrageplichtige met opgave van redenen tot drie werkdagen voor de sluiting van de stemmingstermijn de gemeente verzoeken om een nieuw stembiljet. Na beoordeling van de aanvraag wordt het nieuw uitgereikte stembiljet gemarkeerd en geldt het als het enig geldig uitgereikte stembiljet.
7. Op grond van artikel 2:5 van de Algemene Wet Bestuursrecht is eenieder, die betrokken is bij de uitvoering van de draagvlakmeting en daarbij inzage heeft in de vertrouwelijke gegevens, verplicht tot geheimhouding.

Artikel 5 Ongeldigheid stembiljet

1. Ongeldig is het stembiljet:
   - waaruit niet duidelijk de keuze van de bijdrageplichtige blijkt;
   - waaruit blijkt dat de bijdrageplichtige meer dan één voorkeur heeft uitgesproken;
   - dat blanco retour is gezonden;
   - dat anderszins foutief is ingevuld;
   - dat na de sluitingsdatum wordt ontvangen.
2. Alleen met het originele door de gemeente verstrekte stembiljet kan een stem worden uitgebracht.
3. Per bijdrageplichtige kan maximaal één stem worden uitgebracht.

Artikel 6 WOZ-waarde

In het geval dat de WOZ-waarde van het object dat in gebruik en/of eigendom is van de bijdrageplichtige meetelt bij de bepaling van de uitslag van de draagvlakmeting en er voor het eerste heffingsjaar nog geen WOZ-waarde bekend is ten tijde van de draagvlakmeting, wordt de laatst bekende WOZ-waarde gehanteerd bij de toetsing aan de draagvlakeisen. In het geval dat er voor het object nog geen WOZ-waarde is vastgesteld zal dit object niet meetellen bij de bepaling van het totaal van de WOZ-waarden in de draagvlakmeting.

Artikel 7 Uitslag draagvlakmeting

De stemcommissie stelt met inachtneming van artikel 5 van de wet de uitslag van de desbetreffende draagvlakmeting zo spoedig mogelijk na de sluitingsdatum vast.

Artikel 8 Bekendmaking uitslag

De uitslag van de draagvlakmeting wordt bekendgemaakt aan de voorzitter van de desbetreffende BIZ-stichting of vereniging en door publicatie op de website www.arnhem.nl/ondernemers.

Artikel 9 Niet voorziene gevallen

De voorzitter van de stemcommissie beslist over de betekenis van dit reglement en over de daarin niet voorziene gevallen.

Artikel 10 Inwerkingtreding en citeertitel

1. Dit reglement treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
2. Dit reglement wordt aangehaald als: Reglement draagvlakmeting BIZ Arnhem.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 30 november 2021.

Het college van burgemeester en wethouders,
De secretaris

De burgemeester

GEMEENTE Arnhem

RAADSKAMERADVIES

22.15 uur - 23.15 uur: Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad, I/M1 - 05-10-2022

Raadsvoorstel "Verordening bedrijveninvesteringszone Binnenstad”

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	B. Roelofs
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Aydemir (DENK), Van den Broek (CDA), Van Engelenburg (VVD), Brandts (D66), Neutkens (Volt), Simonis (GroenLinks), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal) en Ait Chrif (PvdA). De fracties AOP, SP, PvdD, PVV, ChristenUnie en FvD waren niet aanwezig.

Bespreking
De behandeling is gestart met het inspreken door de heer Van Aarle van VECA (Vereniging Eigenaren Citycenter Arnhem), waarna raadsleden een aantal vragen hebben gesteld. Vervolgens is gestart met de M1-behandeling. Daarin hebben raasleden kort hun mening gegeven en een aantal vragen aan de wethouder gesteld. De wethouder heeft die beantwoord.

Conclusie
Aan het einde van de bespreking heeft de voorzitter geconcludeerd dat de beraadslaging is afgerond en het voorstel kan worden doorgeleid naar besluitvorming als hamerstuk.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

W. de Boef

Titel/onderwerp: # Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

Raadsadviseur: S. Vos Telefoonnr: 377 4775 steffan.vos@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Guus de Rijk
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp	Telefoonnr:	026-3774759
		E-mailadres:	guus.de.rijk@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend 2 (M2)		
Toelichting	**Kernboodschap** Eerder heeft de gemeenteraad besloten om in te stemmen met de uitwerking van de plannen voor de realisatie van de vernieuwing van het Stadstheater. Dit voorstel vraagt de gemeenteraad om een investeringskrediet beschikbaar te stellen, voor de ruimtes en de inrichting en theatertechniek. Eerder is de gemeenteraad met raadsbrieven op de hoogte gehouden over de voortgang van dit project, om te komen tot een toekomstbestendig Stadstheather. Er is gestart met de selectie van een ontwerpteam, zodat begin 2023, na besluitvorming door de gemeenteraad, gestart kan worden met de ontwerpfase.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	**Vergaderorde Meningsvorming 2 (M2)** Het doel van de M2 is het bespreken van de ingediende concept moties en/of amendementen. Behandeling gebeurt op volgorde van volgnummer waarbij eerst de amendementen worden besproken en daarna de moties. 1. Eerste indiener licht het amendement of de motie toe. 2. Woordvoerders van andere fracties krijgen de gelegenheid om vragen te stellen aan de indiener of hun standpunt te delen. 3. De portefeuillehouder krijgt de gelegenheid om te reageren op het amendement of de motie (preadvies). 4. Woordvoerders kunnen reageren op de bijdrage van de portefeuillehouder. Daarna is de volgende amendement of motie aan de beurt, totdat alle amendementen en/of moties zijn besproken. Interrupties zijn toegestaan, maar kunnen vanwege de tijd beperkt worden. Als in de m2-behandeling naar het oordeel van de raadskamer alle concept-moties en -amendementen behandeld zijn, kan het voorstel worden doorgeleid naar de besluitvorming.		
Bijlagen			

Raadsvoorstel "Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater"
Bijlage - Risicoanalyse vernieuwing Stadstheater Arnhem, Naris augustus 2022

Amendement

De belastingbetaler tientallen miljoenen besparen door het Stadstheater passend en betaalbaar te renoveren (22A51)

De raad gehoord de beraadslaging, bijeen op 19 oktober 2022, ter bespreking van het agendapunt "Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater".

De volgende raadsleden stellen voor de in het raadsvoorstel opgenomen beslispunten te schrappen en te vervangen door het volgende beslispunt:

-Het raadsvoorstel "Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater" vast te stellen met dien verstande dat het totale gemeentelijk investeringskrediet maximaal €30 mln. bedraagt en het programma van eisen daarop af te stemmen.

Namens de fractie van de SP in de gemeenteraad van Arnhem

Dobbe, Elfrink (SP)

Toelichting:
Door een opeenstapeling van ambities en risico's is een financieel topzwaar plan ontstaan om het Stadstheater te vernieuwen. De ambities passen niet bij een doorsnee schouwburg zoals die te vinden zijn in steden met een vergelijkbare omvang als die van Arnhem. Een verbouwing naar "G9 niveau (sic)" is niet noodzakelijk, ook niet voor de rijksgezelschappen, daar die het gewoon zijn om overal in het land in doorsnee zalen op te treden. Deze ambitie leidt vooral een verhoging van de kosten. Daarnaast kent Arnhem in vergelijking met vergelijkbare steden al een zeer ruim podiumaanbod. Kleine en middenzalen zijn er in de binnenstad van Arnhem meer dan voldoende. Het weglaten van een middenzaal scheelt aanzienlijk in de kosten en zorgt voor een beter gebruik van de bestaande zalen in de stad en een verbetering van de bijbehorende exploitaties, die ook door de gemeente met subsidies worden afgedekt.
Een taakstellend budget van 30 miljoen euro is een realistisch bedrag voor de renovatie van de Schouwburg. Dit is alleszins vergelijkbaar met de renovatie van de schouwburg van Nijmegen 1 (afgelopen jaar geraamd op €25 mln), die eveneens in een zeer slechte staat is, maar waarvan de grote zaal veel groter is dan die van het Arnhemse Stadstheater.

1) 1 https://www.gelderlander.nl/nijmegen/stadsschouwburg-nijmegen-moet-sluiten-alsonderhoud-uitblijft-te-veel-gebreken-miljoenen-nodig~a4eab2b1/

Zaaknummer: 682769

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	19 oktober 2022
Ter bespreking van	Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater
Motie van	Steffenie Pape - VVD Nico Wiggers – Arnhemse Ouderen Partij Gino Luurssen – Forum voor Democratie Klaartje Koorn - CDA
Titel motie	Transparant & realistisch begroten
Nummer Zaaknummer	**22M113** 682769

De Raad, gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- We eindelijk concrete stappen gaan zetten op de weg naar de lang gekoesterde wens: een volledige vernieuwing van het Stadstheater;
- Er in het voorstel geen rekening gehouden wordt met het wegvallen van inkomsten uit parkeren als gevolg van het eventuele verlies van parkeerplaatsen door het vergroten van de foodprint van het Stadstheater.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad van Arnhem al eerder heeft aangegeven groot belang te hechten aan realistisch begroten;
- Het verdwijnen van parkeerplaatsen structureel invloed heeft op de begroting;
- Dit effect niet is meegenomen in het financiële beeld;
- Er op dit moment nog niet bekend is hoeveel parkeerplaatsen gaan verdwijnen.

Verzoekt het college:

- In de verdere planvorming duidelijk te maken welke in de begroting geplande inkomsten wegvallen door het verdwijnen van parkeerplaatsen.

en gaat over tot de orde van de dag

Steffenie Pape - VVD
Nico Wiggers – Arnhemse Ouderen Partij
Gino Luurssen – Forum voor Democratie
Klaartje Koorn - CDA

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 682769

Onderwerp: Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

Voorstel

1. Een investeringskrediet van €62,3 mln. beschikbaar te stellen voor de volledige vernieuwing van het Stadstheater (gebouw grote zaal en kleine zaal; eenmalige investering).
2. Een investeringskrediet van €9,3[1] mln. beschikbaar te stellen voor theatertechniek en inrichting (eenmalige bijdrage aan Musis & Stadstheater Arnhem (MSA).
3. De meerkosten grondexploitatie (GREX) ingeschat op €500.000 te dekken uit de Bestemmingsreserve (BR) Zuidelijke Binnenstad.
4. Aan MSA onder voorwaarden een subsidie van €170.000 per jaar te verstrekken (voor de duur van maximaal 5 jaar, vanaf het jaar van heropening; dus maximaal €850.000) ter compensatie van aanloopkosten in de gebruiksexploitatie (tijdelijke subsidie). De voorwaarden te zijner tijd te bepalen afhankelijk van de dan verwachte exploitatie.
5. Ter dekking van de kosten de volgende beschikbaar gestelde middelen in te zetten:
   - €500.000/jaar renovatiebudget (jaarlijks gelijkblijvend)
   - €1,6 mln./jaar in de begroting gereserveerde middelen voor het Stadstheater (jaarlijks geïndexeerd)
   - €455.000/jaar vanuit de cultuurbegroting om de kleine zaal mogelijk te maken (jaarlijks geïndexeerd)
   - de beschikbare middelen in de BR Cultureel Vastgoed.

Inleiding

Op 2 februari jl. heeft uw raad besloten:

- In te stemmen met uitwerking van plannen voor, en voorbereiding van, realisatie van vernieuwing van het Stadstheater (monument en grote zaal, exclusief kleine zaal, geraamd op €54,5 mln.);
- Voor een toekomstbestendige en breed inzetbare kleine zaal in het Stadstheater in 2025 eenmalig €191.000 en vanaf 2025 €455.000 aan kapitaallasten beschikbaar te stellen uit het programma cultuur. Daarbij het college de opdracht te geven, samen met het Stadstheater, verschillende scenario's uit te werken. d In deze scenario's toe te werken naar één integraal project met de grote en een kleine zaal
- Middelen beschikbaar te stellen voor de huisvestingsopgave van Oostpool en Introdans (€250.000/jaar).

De raad is op 24 mei en op 19 juli jl. per brief geïnformeerd over de voortgang waarbij dit raadsvoorstel is aangekondigd.

[1] inclusief een reeds beschikbaar krediet voor de trekkenwand van €1,15 mln. bedraagt de totale investering in inrichting en theatertechniek voor rekening van de gemeente €10,4 miljoen.

GEMEENTE Arnhem

Beoogd effect

Een passend, eigentijds en toekomstbestendig Stadstheater.

Argumenten

1.1 De gemeenteraad heeft zich uitgesproken voor vernieuwing van het Stadstheater.

De raad heeft besloten de financiële middelen voor de vernieuwing beschikbaar te stellen. Om deze daadwerkelijk te kunnen inzetten is een investeringsbesluit nodig. De inhoudelijke onderbouwing is onderdeel van de besluitvorming in de gemeenteraad op 2 februari jl. (agendapunt 8.3) Uit de berekeningen blijkt dat vernieuwing van het Stadstheater binnen de gestelde financiële kaders mogelijk is. Alle argumenten worden nader toegelicht in de paragraaf financiën.

2.1 Theatertechniek is onlosmakelijk verbonden met een vernieuwd Stadstheater.

Met de vernieuwing van het Stadstheater moeten ook de verouderde theatertechnische installatie en de inrichting worden vernieuwd. De kosten daarvan vallen niet onder gebouwinvestering en zijn daarom apart opgenomen.

3.1 De kosten voor het bouwrijp maken van de verwachte vergroting van de footprint van het Stadstheater zijn mogelijk hoger en niet kostendekkend uit de gehanteerde standaard maatschappelijke grondprijs.

De extra grondkosten zijn tegen het gebruikelijke tarief van maatschappelijke grondprijs meegenomen in de investeringsraming. De kans bestaat dat dit standaard grondtarief niet toereikend zal zijn als gevolg van onder andere aanvullend archeologisch onderzoek en eventuele munitieresten uit de Tweede Wereldoorlog. Door de mogelijk hogere grondkosten ontstaat een negatieve GREX. Voorgesteld wordt dit tekort te dekken uit de BR Zuidelijke Binnenstad. Daarnaast is het uitgangspunt dat het eventuele verlies van parkeerplaatsen rondom het Stadstheater elders in de stad opgevangen kan worden; hier is geen aanvullende (financiële) compensatie voor opgenomen.

4.1 In de eerste jaren na heropening wordt een tekort verwacht in de gebruiksexploitatie van MSA.

Doordat MSA met het vernieuwde Stadstheater meer ruimte moet onderhouden, langer opengaat en meer voorstellingen in met name de kleine zaal gaat organiseren, zal MSA hogere gebruiksexploitatielasten hebben dan waar hun huidige budget op is gebaseerd. Er zullen naar verwachting ook hogere inkomsten gerealiseerd worden, maar in de beginfase waarschijnlijk nog niet voldoende om alle extra gebruikskosten te dekken. De invulling van de subsidie en de voorwaarden worden te zijner tijd bepaald op basis van de nadere inzichten in de exploitatie.

5.1 De (jaarlijks) voor vernieuwing van het Stadstheater beschikbare middelen zijn nodig om de verwachte kosten te dekken.

Bij verschillende besluiten in het verleden zijn (structurele) middelen beschikbaar gesteld en opgenomen in de begroting.

Kanttekeningen en risico's

Inleiding
Dit project valt onder de definitie ‘grote projecten’ zoals verwoord in de raadsbrief Raadsinformatie bij grote risicovolle projecten (5 oktober 2021). Hierin zijn, aansluitend op de nota ‘Risicomanagement en weerstandsvermogen’ en daarbij door de raad vastgestelde uitgangspunten (16 september 2020, zaaknummer 466760), afspraken gemaakt over hoe om te gaan met dit soort projecten. Onderdeel daarvan vormt de uitvoering van een (onafhankelijke) risicoanalyse. Deze is voor dit project opgesteld door het gespecialiseerde bureau Naris, dat daarbij gebruik heeft gemaakt van de risico-inventarisatie die door de projectorganisatie in samenwerking met de gemeentelijke eenheid risicomanagement is gemaakt. De rapportage van Naris is als bijlage bij dit voorstel gevoegd. Enkele belangrijke geïnventariseerde risico’s en beheersmaatregelen worden hieronder toegelicht.

Bureau Naris geeft in de rapportage een aantal aanbevelingen voor de inrichting van het risicomanagementproces. In het project zal conform het advies van Naris het risicomanagementproces periodiek worden doorlopen. Dit sluit aan bij de door de raad vastgestelde uitgangpunten voor risicomanagement. De risico’s zullen doorlopend worden geactualiseerd, de ingezette beheersmaatregelen geëvalueerd en hierover wordt gerapporteerd in halfjaarlijkse rapportages over de voortgang van het project naar de raad. Indien de risico’s dermate groot worden dat de verbouwing van het Stadstheater niet binnen de gestelde financiële kaders kan worden uitgevoerd zal dit vanzelfsprekend ook aan de raad worden voorgelegd.

1.1 Het risico bestaat dat vertraging in de voorbereiding en/of de uitvoering van de verbouwing van het Stadstheater plaatsvindt.

Vertraging kan ontstaan door onder meer organisatorische oorzaken waaronder juridische procedures, en door de beschikbaarheid van arbeid en materialen. In de planning is rekening gehouden met een tijdsbuffer om de gevolgen van vertragingen op te kunnen vangen. Waar mogelijk wordt bijgestuurd om de planning te halen. Tegenover eventuele kostenstijgingen die ontstaan door vertragingen vallen er bij latere oplevering ook dekkingsmiddelen vrij omdat dan de exploitatie- en kapitaallasten later zullen aanvangen.

1.2 Het risico bestaat dat er bovenmatige prijsstijgingen optreden.

Prijzen in de bouw zijn de afgelopen tijd sterk gestegen en blijven voor de toekomst onvoorspelbaar door diverse onzekerheden en tekorten in de markt. In de financiële doorrekening zijn de prijsstijgingen in de afgelopen periode doorgevoerd; het actuele prijspeil is april 2022. Daarnaast is een extra bedrag voor prijsstijgingen gereserveerd tot aan het moment van oplevering van het vernieuwde Stadstheater. Desondanks blijft het risico bestaan dat het investeringsbudget onvoldoende is om bovenmatige prijsstijgingen op te vangen. Voor dit risico is gemeentebreed al een risico opgenomen in het risicoprofiel van de gemeente zodat hiermee rekening wordt gehouden bij de bepaling van het gewenste weerstandsvermogen.

Indien het door marktomstandigheden niet mogelijk blijkt te zijn om tot een prijs-vaste aanbesteding te komen, zal dit risico zo mogelijk – en na afweging in het college - worden beperkt door het toepassen van een risico-indexatieregeling in de contracten.

1.3 Het risico bestaat dat het tekort op de exploitatie van het Stadstheater groter zal zijn dan verwacht.

Op basis van een eerste doorrekening van de toekomstige exploitatie van het nieuwe Stadstheater wordt verwacht dat er een aanloopverlies zal zijn in de gebruiksexploitatie. Dit najaar zal een – extern uitgevoerde - verdiepingsslag worden gemaakt op de gebruiksexploitatie, waarbij wordt geïnventariseerd en onderzocht welke mogelijkheden er zijn om dit tekort te beperken. Te denken valt aan keuzes in programmering, mogelijkheden van verhuur, maar ook keuzes in theatertechniek en inrichting die nog in het ontwerp kunnen worden meegenomen.
Om een totaalbeeld te krijgen van de kosten en inkomsten op termijn wordt voorgesteld om 4 jaar na opening een evaluatie te houden waarin naast de programmering ook de exploitatie van MSA tegen het licht wordt gehouden. Hierin zullen dan ook de (financiële) taakstellingen op termijn (10-20 jaar na ingebruikname) ten aanzien van de vervanging van theatertechniek meegenomen worden. Ter compensatie van de aanloopkosten zal €170.000 per jaar als incidentele subsidie worden verstrekt voor de duur van maximaal 5 jaar (zie ook paragraaf Financiën).

Participatie

Het project Vernieuwing Stadstheater komt tot stand in nauwe samenwerking met Musis & Stadstheater Arnhem. Daarnaast zijn gebruikers als Oostpool en Introdans vanaf het begin betrokken bij de voorbereidingsfase. Zij hebben meegedacht over de eisen en kaders voor het Stadstheater.
Voor andere belanghebbenden, zoals de omwonenden en gebruikers van nabijgelegen gebouwen, geldt dat zij geïnformeerd worden. Zo organiseren wij na de zomer van 2022 een informatieavond op locatie, die ook digitaal bij te wonen is.

Financiën

Inleiding
De consequentie van voorliggend investeringsvoorstel is dat de door uw raad beschikbaar gestelde middelen daadwerkelijk kunnen worden ingezet voor de investering.

Uitgangspunt voor de financiële doorrekening is het renoveren/vernieuwen van het huidige Stadstheater naar een passend, eigentijds en toekomstbestendig theater. De renovatie zal zowel de grote zaal als de kleine zaal betreffen waarbij eveneens een aantal kantoorplekken worden gerealiseerd (gelijk aan huidige situatie).
Voor Oostpool en Introdans heeft de raad eerder besloten een jaarlijkse gemeentelijke bijdrage van €250.000 te reserveren voor toekomstige huisvesting. Deze €250.000 maakt verder geen deel uit van onderstaande berekeningen en staat nog steeds gereserveerd. De ontwikkeling van de toekomstige huisvestiging van Oostpool en Introdans staat los van de vernieuwing van het Stadstheater en is dan ook volledig buiten beschouwing gelaten in de financiële doorrekening.

De basis voor de financiële doorrekening van het vernieuwen van het Stadstheater (grote zaal en kleine zaal) is het opgestelde programma van eisen en de externe bouwkostenraming die daarop heeft

plaatsgevonden. Hieruit zijn die kosten gedestilleerd die nodig zijn voor de vernieuwing van het Stadstheater.

Kosten en dekking vernieuwing Stadstheater

1. Kosten

Initiële investering	Eenmalig
Investering in gebouw	€ 62,3 mln.
Eenmalige investeringsbijdrage inrichting en techniek	€ 10,4 mln.

Totaal investeringen	*€ 72,7 mln.*
Benodigd investeringskrediet gebouw	*€ 62,3 mln.*
Benodigd investeringskrediet inrichting en techniek	€ 10,4 mln.
Reeds aanwezig krediet (trekkenwand)	€ 1,15 mln. -/-
Netto benodigd investeringskrediet inrichting en techniek	*€ 9,3 mln.*
Meerkosten GREX	€ 0,5 mln.
Tijdelijke bijdrage gebruiksexploitatie MSA (gedurende maximaal 5 jaren €170.000 per jaar)	€ 0,85 mln.

Investering in gebouw
Dit betreft de totale gemeentelijke aanvangsinvestering in het gebouw (Stadstheater met grote zaal, kleine zaal en kantoorruimte). Bij financiële doorrekening, waarbij wordt beoordeeld of de beschikbare jaarlijkse dekkingsmiddelen toereikend zijn, wordt naast de initiële investering zoals gebruikelijk ook rekening gehouden met de duurzame instandhouding van het gebouw ('eigenaarslasten'). Hierbij wordt uitgegaan van een periode van 40 jaar. Toekomstige vervangingsinvesteringen worden geraamd in de jaren dat (gedeeltelijke) vervanging noodzakelijk zal zijn (dat is na afloop van de afschrijvingstermijn van de desbetreffende component van de investering, zoals het dak, installaties et cetera). Daarnaast wordt rekening gehouden met jaarlijkse eigenaarslasten zoals kosten voor belastingen, verzekeringen en onderhoud. Het huidige hiervoor beschikbare budget wordt hierop in mindering gebracht.

Eenmalige investeringsbijdrage inrichting en theatertechniek
Dit gaat over de kosten voor de inrichting van het gebouw en de bijbehorende theatertechniek (verlichting, geluid, trekkenwand, stoelen, etc.). De gemeentelijke bijdrage van €10,4 mln. bestaat uit een eenmalige financiële bijdrage voor aanschaf van theatertechniek. Dit bedrag is het verschil tussen de aanschafkosten (€14,3 mln.) en reeds aanwezige budgetten bij het Stadstheater (€3,9 mln.). In de begroting van de gemeente is al rekening gehouden met een investeringskrediet van €1,15 mln. ter vervanging van de trekkenwand. Per saldo is dus een resterend investeringskrediet nodig van €9,3 mln. Het Stadstheater wordt vanaf het moment van opening/ingebruikname verantwoordelijk voor het jaarlijks onderhoud en toekomstige vervanging van de theatertechniek en inrichting. De financiële bijdrage van de gemeente zal bij de gemeente geactiveerd worden en afgeschreven o.b.v. verwachte gemiddelde levensduur van activa.

Grondkosten /meerkosten GREX / parkeren
De footprint van het gebouw wordt groter dan de huidige footprint als gevolg van uitbouw toneeltoren, aanpassing logistiek en uitbouw van de kleine zaal. De extra grondkosten hiervoor zijn tegen het gebruikelijke tarief van maatschappelijke grondprijs meegenomen in de investeringsraming. De kans bestaat dat dit standaard grondtarief niet toereikend zal zijn als gevolg van onder andere aanvullend archeologisch onderzoek en eventuele munitieresten uit de Tweede Wereldoorlog. Hierdoor zal er een negatieve GREX ontstaan. Voorgesteld wordt dit tekort te dekken uit de BR Zuidelijke Binnenstad; hiervoor wordt vooralsnog een reservering gemaakt van €500.000. Daarnaast is het uitgangspunt dat het eventuele verlies van parkeerplaatsen rondom het Stadstheater elders in de stad opgevangen kan worden; hier is geen aanvullende (financiële) compensatie voor opgenomen. De kosten voor de GREX zullen in verband met de voorbereidende werkzaamheden (bouwrijp maken van de grond) voorafgaand aan de start bouw gemaakt worden.

Tijdelijke bijdrage gebruiksexploitatie Musis & Stadstheater Arnhem (MSA)
Doordat MSA met het vernieuwde Stadstheater meer ruimte moet onderhouden, langer opengaat en meer voorstellingen in met name de kleine zaal gaat organiseren, zal MSA hogere gebruiksexploitatielasten hebben dan waar hun huidige budget op is gebaseerd. Er zullen naar verwachting ook hogere inkomsten gerealiseerd worden, maar in de beginfase waarschijnlijk nog niet voldoende om alle extra gebruikskosten te dekken. Daarom wordt, onder voorwaarden, gedurende 5 jaar een tijdelijke subsidie gebruiksexploitatie MSA verstrekt van €170.000 per jaar (totaal €850.000), gebaseerd op een eerste inschatting. Naast verwachte extra inkomsten en hiervoor genoemde extra kosten, zal op de langere termijn ook de vervanging van theatertechniek geregeld moeten worden. Om een goed totaalbeeld te krijgen van de mogelijkheden en kosten op termijn wordt voorgesteld om 4 jaar na opening een evaluatie te houden waarin naast de programmering ook de exploitatie van MSA tegen het licht wordt gehouden.

2. Dekking
Als dekking voor deze lasten is beschikbaar de €500.000 per jaar renovatiebudget, €1,6 mln. per jaar vanaf 2023 in de begroting gereserveerde middelen voor het Stadstheater(jaarlijks geïndexeerd) en €455.000 per jaar vanaf 2026 vanuit de cultuurbegroting om de kleine zaal mogelijk te maken (jaarlijks geïndexeerd). Deze bedragen worden op het moment dat deze beschikbaar zijn, gedoteerd aan de BR Cultureel Vastgoed. In de doorrekening wordt rekening gehouden met oplevering van het vernieuwde Stadstheater in 2026. De kapitaallasten drukken dan vanaf 2027 op de begroting.

De jaarschijven tot en met 2026 zijn/worden toegevoegd aan de BR Cultureel vastgoed, en worden ook als dekking ingezet voor de vernieuwing. Ten opzichte van het raadsvoorstel van november 2021 is nu met één extra jaarschijf rekening gehouden. Daarnaast worden de in de begroting beschikbare dekkingsmiddelen jaarlijks geïndexeerd (conform de systematiek voor nominale compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen). Deze indexatie vangt aan vanaf het moment dat de middelen in de begroting beschikbaar zijn. Uit de doorrekening blijkt dat de extra jaarschijf en de indexering van de beschikbare middelen voldoende dekking opleveren voor de extra kosten.
Mocht als gevolg van eventuele vertraging de oplevering na 2026 plaatsvinden, dan zullen de jaarschijven die na 2026 vrijvallen ook toegevoegd worden aan de BR Cultureel Vastgoed. Tot slot is ook het restantbudget van de bouw van filmhuis Focus, dat aan de BR Cultureel Vastgoed is toegevoegd, als dekking ingezet. De bestaande lasten van het Stadstheater in huidige staat die al in de begroting zitten

bedragen circa €240.000 per jaar, waarvan circa €70.000 kapitaallasten. De rest betreft overige eigenaarslasten.

Door de sterk gestegen marktrente sinds begin dit jaar, is er geen sprake meer van ‘het voordeel van lagere marktrente’. In de financiële doorrekening wordt nu dan ook niet meer uitgegaan van een voordeel uit lagere marktrente, maar is de omslagrente 2022 van 1,4% gehanteerd. Daarmee is er ook geen sprake meer van een projectspecifiek risico op stijgende rentelasten. De financiering van de vernieuwing van het Stadstheater maakt zoals gebruikelijk integraal onderdeel uit van de gemeentebrede treasury functie. Door het wegvallen van het voordeel van lagere marktrente, wordt vanuit dit project ook geen dotatie aan BR Solvabiliteit meer gedaan, omdat dit normaal gesproken ook niet binnen een projectbudget gebeurt. Deze dotatie vanuit het project was direct gekoppeld aan het voordeel van lagere marktrente welke nu is komen te vervallen. Bovendien is in het coalitieakkoord 2022-2026 aangegeven dotaties aan de BR Solvabiliteit stop te zetten.

Er is vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele provinciale subsidies. Mochten er uit de contacten met de provincie concrete mogelijkheden voor subsidies op tafel komen, bv i.v.m. (extra) ambities op het gebied van herstel monument en/of duurzaamheid dan zullen die t.z.t. worden verwerkt. Datzelfde geldt voor eventuele overige aanvullende subsidies of bijdragen (al dan niet via het intergemeentelijk subsidiebureau).

3. Saldo kosten en dekking
De doorrekening van de hiervoor beschreven kosten en dekking over een periode van 40 jaar laat zien dat de beschikbaar gestelde middelen toereikend zijn voor de vernieuwing van het Stadstheater. De jaarlijkse lasten worden gedekt uit de beschikbaar gestelde middelen en aanvullend onttrokken uit de beschikbare middelen in de BR Cultureel Vastgoed. Een begrotingswijziging kan nog niet bijgevoegd worden omdat de betreffende tijdsperiode nu nog niet in de begroting staat. Op het moment dat de begroting van betreffend jaar opgesteld wordt, zullen de financiële effecten van de vernieuwing van het Stadstheater ook direct in deze begroting verwerkt worden.

In de volgende tabel is weergegeven hoe dit er dan uit zal zien.

bedragen x € 1.000	**Exploitatiebegroting**	Begroting	Meerjarenraming		
		2026	2027	2028	2029
	Lasten				
Programma	**S05 Cultuur**				
	Afschrijvingen		3.032	3.032	3.032
	Rente vaste activa		1.002	959	917
	Exploitatielasten gebouweigenaar		673	687	702
	Tijdelijke exploitatiesubsidie MSA		170	170	170
	Meerkosten grondexploitatie	500			
		500	4.876	4.849	4.821
	Baten				
Programma	**S05 Cultuur**				
		0	0	0	0
	Exploitatieresultaat	**-500**	**-4.876**	**-4.849**	**-4.821**
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen	0	0	0	0
	Onttrekkingen	500	4.876	4.849	4.821
		500	**4.876**	**4.849**	**4.821**
	Totaal Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

	Meerjaren Investeringsplan (MIP)	Begroting	Meerjarenraming		
		2026	2027	2028	2029
Programma	**S05 Cultuur**				
	Investeringsbudget Stadstheater Lauwersgracht	72.691			
	Waarvan al in het MIP opgenomen (Trekkenwand)	-1.150			
	Totaal Investeringen (te activeren)	**71.541**	**0**	**0**	**0**

4. Financiële uitgangspunten Stadstheater

Volledigheidshalve treft u hierbij een opsomming aan van de belangrijkste uitgangspunten die bij de vaststelling van bovenstaande lasten en baten zijn gehanteerd:

- Investeringsramingen zijn gebaseerd op de bouwkostenramingen opgesteld door IGG Bouweconomie met (standaard)grondkosten, architecten- en advieskosten, bijkomende kosten, financieringskosten, kosten asbestsanering en trafo's, kosten eigen apparaat en een post voor onvoorzien.
- Er is rekening gehouden met een duurzame instandhouding van het gebouw gedurende 40 jaar, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse inflatie van 2,2%. Dit is overeenkomstig eerder gerealiseerde cultuurgebouwen.
- Prijspeil april 2022, exclusief BTW (is niet van toepassing) en inrichting (theatertechniek, losse inrichting, AV-techniek en stoelen e.d.). Prijs m2 grond tegen prijs maatschappelijke bestemming, prijspeil april 2022). In de investeringsraming is rekening gehouden met toekomstige prijsstijgingen tot en met oplevering. In afstemming met IGG Bouweconomie is het volgende opgenomen: 5% prijsstijging eerste jaar, de jaren erna 2,5% per jaar).Theatertechniek conform opgave Koen Koch Podiumbouwadvies, prijspeil april 2022 geïndexeerd tot aan aankoop (2026). Voor de Overige inrichting is het uitgangspunt gehanteerd conform raadsvoorstel Lauwersgracht december 2020. De gemeentelijke bijdragen bestaan uit een eenmalige financiële bijdrage voor aanschaf van theatertechniek voor het verschil tussen de aanschafkosten en reeds aanwezige budgetten bij het Stadstheater. De financiële bijdrage van de gemeente zal bij de gemeente geactiveerd worden en afgeschreven o.b.v. verwachte gemiddelde levensduur van activa.

- Kantoorruimte voor MSA wordt binnen de muren van het Stadstheater gerealiseerd, net als nu het geval is.
- De mogelijkheid bestaat dat MSA gebruik gaat maken van een te realiseren repetitieruimte in de beoogde huisvesting van Oostpool en Introdans. Mocht dit het geval zijn, dan zal hiervoor de investering in de vernieuwing van het Stadstheater verlaagd worden omdat de repetitieruimte hier niet meer nodig is. De verwachting is dat de investering in gebouw in dat geval met circa €1,1 mln. verlaagd kan worden en de eenmalige bijdrage theatertechniek met €0,2 mln. Daarnaast zullen tussen MSA en Oostpool/Introdans aanvullende afspraken gemaakt moeten worden over verhuur, dit zal effect hebben op de exploitatie van MSA. De financiële effecten hiervan zijn nog niet bekend maar zullen leiden tot een netto lager voordeel.
- De tijdelijke subsidie gebruiksexploitatie MSA is specifiek voor de opstartfase gedurende de eerst 5 jaar en bedraagt €170.000 per jaar (zie ook onder 1. Kosten). Evaluatie vindt plaats na 4 jaar, de uitkomsten daarvan zullen worden gebruikt om opnieuw naar de exploitatie van MSA te kijken om de ervaringen en impact van de vernieuwbouw te herijken.
- Voor asbestverwijdering en verplaatsen van trafo's is een bedrag van €1,4 mln. opgenomen, dit is een raming. Pas na destructief onderzoek kunnen de werkelijke kosten voor asbestverwijdering bepaald worden. Dit kan pas als het theater gesloten is voor publiek.
- Er is geen rekening gehouden met eventuele versnelde afschrijving boekwaarde Stadstheater; dit is ook niet noodzakelijk omdat een groot gedeelte van het gebouw blijft staan.
- In de financiële doorrekening zijn we ervan uitgegaan dat het verbouwde Stadstheater in 2026 opgeleverd en geactiveerd wordt. De lasten zullen dan vanaf 2027 op de gemeentelijk begroting drukken. Dit betekent 1 jaar opschuiving ten opzichte van het raadsvoorstel van november 2021. De vrijgekomen jaarschijven zijn toegevoegd aan het project ter dekking van prijsstijgingen (conform raadsvoorstel december 2020). Mocht in de praktijk de oplevering en activering later plaatsvinden, dan kunnen de eventuele extra kosten opgevangen worden uit de extra jaarschijf die vrijvalt uit de beschikbaar gestelde jaarlijkse middelen

5. Huur
Op moment van oplevering van het vernieuwde theater zal aan MSA een kostprijsdekkende huur in rekening worden gebracht voor de huur van het vernieuwde Stadstheater. Gelijktijdig zal, ter compensatie van het exploitatietekort dat hierdoor ontstaat, de jaarlijkse subsidie naar rato worden verhoogd. De gemeente gebruikt de huur die zij aan MSA in rekening brengt om de subsidie aan MSA te verhogen. Per saldo is het verrekenen van de huur voor zowel MSA als de gemeente dan ook budgetneutraal. De begroting zal te zijner tijd aangepast worden op deze budgetneutrale huur- en subsidiegelden, gebaseerd op de gerealiseerde investeringskosten.

Uitvoering

Zoals vermeld in de raadsbrieven van 24 mei en 16 juli jl. is gestart met de selectie van een ontwerpteam. Medio september wordt aan 5 geselecteerde teams gevraagd hun visie op de opgave te geven. Aan het eind van dit jaar wordt de opdracht aan een van de 5 teams gegund. Begin 2023 kan dat team, na besluitvorming door uw raad, starten met de ontwerpfase.
Het Stadstheater zal vanaf het najaar 2023 gesloten zijn. Na de uithuizing wordt gestart met nader asbestonderzoek, gevolgd door asbestsanering.
De heropening is gepland in 2027.

Communicatie

Omwonenden en andere belanghebbenden nodigen we uit voor een bijeenkomst na de zomer over de voortgang. Hiervoor hebben zij een vooraankondiging gekregen. De uitnodiging komt ook in de Arnhemse Koerier en wordt via de sociale media aangekondigd.
We houden hen ook daarna op de hoogte over de voortgang van de ontwerp- en bouwfase via deze kanalen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Risicoanalyse vernieuwing Stadstheater Arnhem, Naris augustus 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	682769

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 augustus 2022, nummer: 682769

gelet op artikel 108 en 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Een investeringskrediet van €62,3 mln. beschikbaar te stellen voor de volledige vernieuwing van het Stadstheater (gebouw grote zaal en kleine zaal; eenmalige investering).
2. Een investeringskrediet van €9,3 mln. beschikbaar te stellen voor theatertechniek en inrichting (eenmalige bijdrage aan Musis & Stadstheater Arnhem (MSA).
3. De meerkosten grondexploitatie (GREX) ingeschat op €500.000 te dekken uit de Bestemmingsreserve (BR) Zuidelijke Binnenstad.
4. Aan MSA onder voorwaarden een subsidie van €170.000 per jaar te verstrekken (voor de duur van maximaal 5 jaar, vanaf het jaar van heropening; dus maximaal €850.000) ter compensatie van aanloopkosten in de gebruiksexploitatie (tijdelijke subsidie). De voorwaarden te zijner tijd te bepalen afhankelijk van de dan verwachte exploitatie.
5. Ter dekking van de kosten de volgende beschikbaar gestelde middelen in te zetten:
   - €500.000/jaar renovatiebudget (jaarlijks gelijkblijvend)
   - €1,6 mln./jaar in de begroting gereserveerde middelen voor het Stadstheater (jaarlijks geïndexeerd)
   - €455.000/jaar vanuit de cultuurbegroting om de kleine zaal mogelijk te maken (jaarlijks geïndexeerd)
   - de beschikbare middelen in de BR Cultureel Vastgoed.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Risicoanalyse vernieuwing Stadstheater Arnhem

Philip van Leeuwen – Robert ‘t Hart
Naris – augustus 2022

Versie 2.4

1 Inleiding 3
1.1 Onderzoekskader en leeswijzer 3
2 Risicoanalyse Stadstheater 5
2.1 Risicoprofiel project Stadstheater gemeente Arnhem 5
2.1.1 Vertraging in de voorbereiding en of uitvoering van het Stadstheater 5
2.1.2 Asbest risico 6
2.1.3 Overige technische risico's 6
2.1.4 Integraliteit 6
2.1.5 Wijziging ontwerp eisen en wensen 6
2.1.6 Juridische risico's 7
2.1.7 Organisatorische risico's 7
2.1.8 Beperkte positie gemeente Arnhem in de markt 7
2.1.9 Stijgende prijzen bouwmaterialen, theatertechniek en arbeid 7
2.1.10 Maatschappelijke risico's 8
2.1.11 Politieke risico's 8
2.1.12 Exploitatierisico's 9
2.2 Scope en ambitie risico's 9
2.3 Analyse volledigheid van het risicoprofiel 9
2.3.1 Top risico's en risicosturing 10
2.4 Kwaliteit risicomanagement(proces) 10
3 Inrichting risicomanagement Project Stadstheater zomer 2022 11
3.1 Bestaande beheersing uitvoeren en monitoren 11
3.2 Sterke projectorganisatie en aandacht behouden voor tegenspraak en uitvoering van de governance 12
3.3 Bestuur, bestuur goed en grijp in wanneer noodzakelijk 12
3.4 Financiële risicosturing 13
3.5 Verander risicomanagement bij de overgang naar projectuitvoering 13
3.6 Oog voor andere risico's 13
3.7 Keep it simpel 13

1 Inleiding

De raad heeft op 2 februari 2022 ingestemd (zaaknummer 455870) met de uitwerking van de plannen en voorbereidingen van de realisatie en vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. Op basis van het amendement 'Kleine zaal Stadstheater bouwen' (zaaknummer 21A86) heeft het college opdracht gekregen samen het Musis & Stadstheater Arnhem (MSA) verschillende scenario's uit te werken en in deze scenario's toe te werken naar één integraal project met zowel de grote en de kleine zaal.

In de informatiebrief van 24 mei jl. is ingegaan op de stand van zaken van de huisvesting Lauwersgrachtalliantie (zaaknummer 666036). Hierin is aangegeven dat de uitwerking van het raadbesluit van 2 februari 2022 heeft geresulteerd in een ruimtelijke en financiële optimalisatie van het programma van eisen (met de expliciete opdracht kosten te verlagen). Het aangepaste programma van eisen (PVE) is doorgerekend en er zijn aangepaste financiële kaders genoemd. Tevens is aangegeven dat de risicoanalyse uitgevoerd wordt, zoals dat in de raadsbrief 'risicoanalyse grote projecten' in 2021 is aangegeven. In deze risicoanalyse wordt de laatste informatie meegenomen tot en met de raadsinformatiebrief van 19 juli 2022 (zaaknummer 676025).

Dit onderzoek (risicoanalyse) geeft invulling aan de afspraken uit de brief: Raadinformatie bij grote risicovolle projecten van 5 oktober 2021 (zaaknummer 607221). Het project vernieuwing Stadstheater valt onder de criteria van een groot risicovol project namelijk: een budget groter dan € 5 mln., grote impact op de samenleving, betrokkenheid meerdere externe partijen, grote mate van gemeentelijke verantwoordelijkheid, complexiteit en politiek gevoelig. De eisen voor goed risicomanagement zijn gebaseerd op nota risicomanagement van 12 mei 2020 en de daarover door de raad op 16 september 2020 vastgestelde uitgangspunten. Goed risicomanagement bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het periodiek doorlopen van de het risicomanagementproces;
- Rapportage over grote risicovolle projecten
    - Mogelijkheid om gebruik te maken van het instrument keuzenota, waarbij risico's van mogelijke beleidskeuzen in beeld worden gebracht;
    - Uitkomsten van een (onafhankelijke) risicoanalyse bij de start van een project;
    - Rapportage te laten aansluiten bij bestaande instrumenten uit de beleidscyclus.

In dit onderzoek staan, met inachtneming van bovenstaande uitgangspunten, de volgende twee vragen centraal:

- Welke risico's zijn relevant voor het project en op welke wijze vindt beheersing op deze risico's plaats? De inhoudelijke risicoanalyse is gebaseerd op kennis en expertise van diverse deskundigen.
- Wat zijn de belangrijkste adviezen voor de invulling van risicomanagement in het vervolg van het project?

1.1 Onderzoekskader en leeswijzer

Het risicomanagement loopt al langer dan de start van deze risicoanalyse. Het risicomanagement bestaat uit de volgende onderdelen:

1) Risicomanagement 2018 tot 2022
- Inventarisatie van risico's met name bij de voorbereiding van raadsvoorstellen (projectorganisatie);

- In 2018 aanvullende risicosessie (projectorganisatie gefaciliteerd door interne risicomanager);
- Belangrijkste risico's vermeld in paragraaf risico's en kanttekeningen van B&W- en raadsvoorstellen.

2) Risicomanagement project vernieuwing Stadstheater 2022
- Invulling geven raadsbrief grote risicovolle projecten;
- Voorbereiding risicoanalyse door interne risicomanagers;
  - Verwerking risico's in register;
  - Externe oriëntatie risico's vergelijkbare projecten in register;
  - Interviews opdrachtgever/projectleider/clustermanager/F&C – leden projectorganisatie en MSA;
  - Conceptadvies voor vervolgaanpak risicomanagement project;
  - Voorbereiding en opdracht bureau Naris externe risicoanalyse;
- Externe risicoanalyse vernieuwing Stadstheater;
  - Risicosessie project Stadstheater 2022;
  - Aanvullende nadere onderbouwing externe gegevens (projectorganisatie);
  - Aanvullend risicoregister (projectorganisatie);
  - Aanvullende uitvraag volledigheid risico's (projectorganisatie o.l.v. risicomanagers):
  - Toetsing opgestelde registers/rismanlijst/leerervaringen complexe projecten NARIS;
  - Verwerking in totaal risicoregister als startpunt voor het project;
  - Rapportage door Naris.

In de voorliggende risicoanalyse is gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

- Bestaande project risicoregister;
- (Bestuurlijke) informatie, advies en besluitvormingsdocumenten;
- Externe expertise en documentatie referentieprojecten;
- Aanvullende interviews en een risicosessie met de projectgroep leden.

Ter toetsing van inhoud is gebruik gemaakt van onderdelen van de Rismanmethode voor de volledigheid en inrichting risicoprofiel, ISO31000 als standaardmodel voor risicomanagement bij de gemeente Arnhem, het risicovolwassenheidmodel NARIS en de risicomanagementsoftware NARIS voor de onderbouwing van financiële risicobuffers. Dit zijn veelgebruikte (risicomanagement) onderzoeksmodellen om te oordelen over risico's in projecten en de omgang met risicomanagement in organisaties, programma's en projecten.

Tijdens het onderzoek en de risicoanalyse zelf is goed met de projectorganisatie samengewerkt en zijn op verschillende onderdelen de risico's al verder aangescherpt in het risicoregister. Daarmee heeft het onderzoek ook een verdiepend karakter gekregen en gezorgd voor een impuls aan het risicobewustzijn van de projectorganisatie door explicitering van risico's.

Omwille van de gemeentelijke positie in de markt en de fase waarin het project zich momenteel bevindt (nog voor de daadwerkelijke aanbesteding) zijn in deze rapportage geen financiële gegevens opgenomen. De gemeenteraad wordt daarover via de reguliere procedures geïnformeerd.

In de rapportage wordt in eerste instantie ingegaan op de belangrijkste inhoudelijke risico's van het project. In het tweede deel van de rapportage zullen de belangrijkste aandachtpunten voor het vervolg van het risicomanagement worden weergegeven.

2 Risicoanalyse Stadstheater

Ten tijde van het uitvoeren van de risicoanalyse en de rapportage staat de wereld steeds meer onder invloed van globale (externe) invloeden die elkaar in een sneller tempo lijken op te volgen. We hebben te maken gehad met een pandemie met grote impact op de maatschappij. En nog steeds is er een dreiging van de opleving van nieuwe virusvarianten. Aan de andere kant raakt de oorlogsvoering in Oekraïne en ook de dreiging daarvan van elders in de wereld onze economie. Daarbinnen zijn op landelijk niveau de uitdagingen (deels als gevolg van de externe ontwikkelingen) groot op het gebied van de arbeidsmarkt en milieuregelgeving. Binnen deze context moet het project anticiperen en sturing geven aan de opgave om de verbouw van het Stadstheater tot stand te brengen.

De projectorganisatie kijkt in eerste instantie naar de risico's binnen de projectgrenzen, namelijk de opgave tot verbouw van het Stadstheater. Daarnaast zijn er ook risico's buiten de specifieke projectgrenzen. Het gaat namelijk niet alleen om de verbouwing van het Stadstheater maar juist ook om de meerwaarde voor de gemeente Arnhem op cultureel, maatschappelijk en economisch vlak. De gemeente Arnhem is naast de rol vastgoedeigenaar ook met de exploitatie (en programmering) verbonden via de subsidierelatie. Daarom kijkt de projectorganisatie ook samen met MSA naar de risico's van de exploitatie.

De projectorganisatie maakt voor het risicomanagement gebruik van een werkinstrument van een risicoregister waarin gedetailleerde risico's en beheersmaatregelen zijn opgenomen. Voor de leesbaarheid en bestuurlijke afwegingen zijn de detailrisico's geconsolideerd naar risico's op een hoger aggregatieniveau. Hieronder wordt het risicoprofiel middels de belangrijkste risico's weergegeven. Daarbij is ook de huidige beheersing van de risico's aangegeven.

2.1 Risicoprofiel project Stadstheater gemeente Arnhem

2.1.1 Vertraging in de voorbereiding en of uitvoering van het Stadstheater

Het risico op vertraging in de voorbereiding of uitvoering van de werkzaamheden kent een aantal oorzaken. Ten eerste zijn er allerlei organisatorische oorzaken waardoor vertraging kan optreden. Veel voorkomende zaken zijn hier het doorlopen van (juridische) procedures en de mogelijkheid dat inspraak en/of bezwaar leidt tot aanpassingen in het ontwerp. Ook kan in de besluitvorming vertraging optreden bij belangrijke faseovergangen of vaststellen van definitieve ruimtelijke- of ontwerpeisen. Een tweede categorie oorzaken ligt in de beschikbaarheid van arbeid, materiaal en bouwmogelijkheden. Hierbij hebben we het over schaarste van personeel bij aannemers of onderzoeksbureaus. Maar zeker zo belangrijk is de beschikbaarheid van bouwmaterialen en materialen voor technische installaties. De huidige macro economische ontwikkelingen en prijsstijgingen leiden vooralsnog alleen maar tot een grotere schaarste. Voor het project is het belangrijk om hierop te anticiperen door allerlei aannames te doen ten aanzien van de beschikbaarheid zodat een realistische planning wordt afgegeven. De gevolgen van eventuele vertragingen werken door zowel in de kosten, alsmede ook in het later beschikbaar zijn van het theater voor voorstellingen voor het publiek en een langere periode van eventuele bouwoverlast. Een vertraging zal met de huidige prijsstijging leiden tot hogere kosten. Hiervoor is overigens in de dekking van deze kosten voorzien door een prijsindexering. Daarnaast lopen de reguliere projectorganisatiekosten ook gewoon door. De effecten op de exploitatie vallen weliswaar buiten het project zelf, maar kunnen de gemeente raken via de subsidierelatie met MSA.

Beheersing op dit risico vindt continu plaats binnen de projectorganisatie. Naast het periodiek en fase gebonden plannen (met eventuele bijsturing) op het kritische tijdspad wordt binnen de planning

een tijdsbuffer opgenomen om tegenvallers op te vangen. Dit is eigenlijk een soort post onvoorzien zoals dat in de begrotingen en ramingen wordt opgenomen, maar dan in de tijd gezien. Daarnaast is ervoor gekozen om in de planning de sloop en asbestsanering naar voren te halen en nu volgtijdelijk uit te voeren. Zo wordt een extra buffer gecreëerd om eventuele vertraging bij asbestsanering op te vangen en het oplevermoment niet in gevaar komt. Met MSA is continue afstemming inzake mogelijke vertraging voor het moment van oplevering. Daarnaast wordt de raad geïnformeerd bij substantiële uitloop van de eerdergenoemde planning middels raadsinformatiebrieven zoals de recente brief van 19 juli jl. (zaaknummer 676025).

2.1.2 Asbest risico

In een dergelijk gebouw zijn vaak asbesthoudende materialen aanwezig waarvan op voorhand de hoeveelheid en de complexiteit van sanering slechts ten dele in te schatten is. Dat betekent dat de kosten van de sanering, ondanks alle vooronderzoeken onzeker zijn. Voor het Stadstheater is op basis van vooronderzoek (historische bouwgegevens, referentiegebouwen, externe expertise) een inschatting gemaakt voor de kosten. Aanvullend daarop is in de projectbegroting een financiële risico buffer opgenomen om extra saneringskosten op te vangen. Bij de start van de sloopwerkzaamheden kan ook gericht worden gezocht naar asbesthoudend materiaal. Door dit zogenaamd destructief onderzoek krijgt de projectorganisatie meer duidelijkheid over de uiteindelijke saneringskosten. Door het naar voren halen van sloopwerkzaamheden weet de projectorganisatie daarmee vroegtijdig of de opgenomen risico buffer in tijd en geld voldoende is.

2.1.3 Overige technische risico's

Naast asbest zullen er naar verwachting bij de technische uitwerkingen diverse onzekerheden op operationeel niveau kunnen zijn. Hieronder vallen ook onzekerheden met een derde partij zoals nutsbedrijven. De projectorganisatie is in het ontwerpproces continu gefocust op technische onzekerheden en de vertaling daarvan naar de financiële ramingen. In de raming zelf wordt hiervoor de post onvoorzien aangehouden. Onderdeel van de projectbeheersing is de periodieke financiële afweging van (technische) risico's ten opzichte van de getroffen risicobuffer.

2.1.4 Integraliteit

In veel bouw- en renovatieprojecten zijn er risico's die tijdens de uitvoering onderdelen toch minder goed op elkaar aan sluiten (technisch inhoudelijk, tijdgebonden of organisatorisch) waardoor aanvullende maatregelen en daarmee extra kosten noodzakelijk zijn. Dit risico wordt door de projectorganisatie beheerst door bewust een integraal ontwerpteam te selecteren met een resultaatsverplichting op dit onderdeel. Het vroegtijdig betrekken van een aannemer in een bouwteam geeft maximale invulling aan integraliteit. Daarbij is de interne rol van kwaliteitsbewaker in de projectorganisatie voorzien waarmee de resultaatsverplichting die het bouwteam heeft, tussentijds getoetst wordt.

2.1.5 Wijziging ontwerp eisen en wensen

Tijdens de voorbereiding en wellicht ook tijdens de uitvoering kunnen er wijzigingen optreden ten aanzien van functionele, technische, esthetische of veiligheidseisen. Dit kan leiden tot extra kosten in het project. De beheersing hiervan vindt plaats via de reguliere lijn van opdrachtgever/opdrachtnemer binnen het project. Hiervoor is in financiële zin de post onvoorzien als risicobuffer. Bij substantiële wijzigingen wordt expliciet een afweging gemaakt of die nog binnen de projectkaders vallen. Wanneer dit niet het geval is, wordt de raad hierover geïnformeerd in de periodieke rapportages dan wel middels raadsinformatiebrieven of raadsvoorstellen.

2.1.6 Juridische risico's

Naast het eerdergenoemde risico in de ruimtelijke inspraakprocedures zijn er ook juridische risico's in aanbesteding- en contractmanagement. Een juridisch geschil over de aanbesteding of tijdens de uitvoering van het contract kan leiden tot vertraging en extra kosten. In de beheersing wordt hier uitgebreid rekening gehouden door voldoende juridische kennis en expertise bij de aanbesteding en contractering in te zetten. Daarbij wordt bij geschillen via de reguliere procedures gewerkt en wordt een afweging gemaakt tussen het belang van voortgang en meerkosten.

2.1.7 Organisatorische risico's

Onder de organisatorische risico's valt ook de kwaliteit van de projectorganisatie die tijdens het project (tijdelijk) niet adequaat ingericht of ingevuld kan zijn door bijvoorbeeld uitval van sleutelfiguren, het niet goed kunnen invullen van de verschillende projectrollen of het niet beschikbaar zijn van kennis en competenties op het juiste moment. Binnen de huidige projectorganisatie is ruime ervaring op het werkveld en binnen de gemeente Arnhem aanwezig. Bij de vernieuwing van het Stadstheater gaat echter het om een unieke en zeer complexe opgave. Om deze opgave zo goed mogelijk te kunnen realiseren en de sturing op risico's zo goed mogelijk te borgen zijn en worden extra maatregelen genomen. Zo wordt in de aansturing van het project extra ambtelijke capaciteit vrijgemaakt. Daarnaast zal op een aantal belangrijke momenten in het project aanvullend op de projectorganisatie externe expertise met ruime ervaring met dit soort grootschalige theaterprojecten worden ingezet. Dit wordt nog verder ingevuld.

De rolinvulling van met name het 'kritische tegengeluid' door de projectcontroller kan een risico zijn bij projecten. In de praktijk is het vaak lastig om als onderdeel van het project voldoende kritisch te blijven, zeker wanneer de samenwerking in het project al langer loopt. Dergelijke mechanismen zijn ook genoemd in de nota risicomanagement van de gemeente Arnhem. De beheersing is gericht op het goed laten functioneren van de (financieel) administratieve organisatie met zowel de rol van financieel adviseur alsmede de rol van onafhankelijk projectcontroller binnen het project. De onafhankelijkheid van de projectcontroller wordt gewaarborgd omdat deze hiërarchisch onderdeel vormt van de afdeling Finance & Control die werkt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. Het periodiek actief betrekken van de eenheid risicomanagement van de gemeente Arnhem vormt een extra 'verdedigingslinie' om scherp te blijven op de wijze waarop de projectcontroller invulling geeft aan het noodzakelijke kritische tegengeluid.

2.1.8 Beperkte positie gemeente Arnhem in de markt

Hoewel het Stadstheater project een uniek en uitdagend project is, zorgen huidige marktontwikkelingen ervoor dat de positie van de gemeente beperkt is. Het aantal aanbieders voor dergelijke projecten is beperkt gezien de complexiteit en risico's in het project. Daarbij speelt ook nog de beperkte beschikbaarheid van aannemers omdat die vanwege de huidige marktomstandigheden vaak al voor langere tijd werk hebben aangenomen. Er zijn op dit moment ook veel andere aantrekkelijke projecten in de markt met wellicht een lager risicoprofiel. Het risico op een niet geslaagde aanbesteding in de vorm van onvoldoende inschrijvingen of een te hoge prijs is daarmee niet ondenkbaar. De belangrijkste beheersing wordt uitgevoerd in de vorm van het aanpassen van de aanbestedingsvorm aan de marktomstandigheden waardoor er meer partijen kunnen inschrijven en de positie van de gemeente sterker wordt.

2.1.9 Stijgende prijzen bouwmaterialen, theatertechniek en arbeid

Het belangrijkste financiële risico van dit moment is de bovengemiddelde stijging van de prijzen voor grondstoffen, bouwmaterialen, theatertechniek en arbeid. In het project is al rekening gehouden met

indexatie en is er een risico buffer opgenomen voor stijgende prijzen. Deze risicobuffer is gezien de huidige bovengemiddelde stijging extra opgehoogd in vergelijking met eerdere vergelijkbare projecten in Nederland. Onder de huidige marktomstandigheden kan het niet mogelijk blijken te zijn om tot een prijs-vaste aanbesteding te komen. Om het prijsrisico onder dergelijke omstandigheden te beperken heeft het college besloten dat in de contracten een risico-indexatieregeling worden opgenomen. In dergelijke omstandigheden zal vóórdat aanbesteding plaatsvindt dit aan het college worden voorgelegd, en alleen ná goedkeuring door het college worden overgegaan tot toepassing van een risico-indexatieregeling.

De afhankelijkheid van derde geldstromen en subsidies is in dit project beperkt. De financiële risico's ten aanzien van de kosten voor exploitatie, onderhoud en vervanging worden niet in dit risicoprofiel opgenomen en zijn onderdeel van de onderzoeken van MSA. Wel is er continue afstemming tussen de projectorganisatie en MSA inzake deze onzekerheden en zijn die risico's wel in het onderliggende werkinstrument opgenomen.

2.1.10 Maatschappelijke risico's

Grote complexe binnenstedelijke projecten voor de verbouw of totstandkoming van culturele gebouwen zijn altijd onderhevig aan een maatschappelijk debat van voor- en tegenstanders. Maatschappelijke onvrede kan zich voordoen en impact hebben op de projectvoortgang maar ook op de uiteindelijke exploitatie en daarmee de culturele doelstellingen. Het beheersen van deze risico's is gericht op een goede participatie en communicatie. Dit vraagt om een scherp gevoel voor de samenleving om dergelijke risico's vroegtijdig te signaleren en daar waar nodig te voorzien van extra maatregelen. Daarnaast is er rekening mee gehouden in de planning (zie eerdere risico's inspraak en bezwaren).

2.1.11 Politieke risico's

Het eerdergenoemd risico van besluitvorming kent een onderliggende dimensie. Een belangrijke leerervaring in complexe projecten is dat het bestuur écht moet (kunnen) besturen en bijsturen waar nodig. Hiervoor is zij natuurlijk afhankelijk van informatie en advies van de projectorganisatie. Een juiste afweging tussen het detailniveau van (financiële) informatievoorziening en momenten van bestuurlijke keuzes is noodzakelijk en tevens in de praktijk erg lastig. Bestuurlijk vertrouwen is een belangrijke versneller van de projectvoortgang. Daarbij helpt het om naast de reguliere informatie- en overlegstructuur in de beheersing een specifieke halfjaarlijkse rapportage op te stellen voor de gemeenteraad. Dit is de raad ook al toegezegd. In dit risico komt ook het zogenaamde risico op ruis[1] naar voren waarbij risico inschattingen en beoordeling daarvan onbewust kunnen leiden tot verkeerde besluiten. De nota risicomanagement van de gemeente Arnhem onderkent ook dit mechanisme. Het kan voorkomen dat vooringenomen en vastgeroeste patronen bepalend zijn voor de besluiten die genomen worden. Een voorbeeld hiervan is de wens om succesvol te zijn met het project. Daarmee worden vaak de risico's onbewust onderschat. Het zorgen voor een realistisch beeld over de risico's en het voeren van een goede dialoog over de risicocultuur is nodig om dit risico te beheersen. Deze risicoanalyse is een beheersmaatregel om dit realistisch beeld te toetsen.

Onder 2.7.1 is aangegeven dat de gemeente Arnhem extra organisatorische maatregelen neemt om goede sturing op de risico's en maatregelen van dit project te borgen.

[1] Daniel Kahneman, 2022, Ruis: Waarom we zo vaak de verkeerde beslissingen nemen, het hoe we dit kunnen voorkomen.

2.1.12 Exploitatierisico's

Hoewel de exploitatie van het Stadstheater geen onderdeel vormt voor het project en belegd is bij MSA, heeft het wel degelijk impact op de gemeente Arnhem als geheel. De exploitatierisico's vormen onderdeel van de exploitatieberekeningen die MSA op dit moment opstelt. De reden dat in deze rapportage de exploitatierisico's worden genoemd, is dat een deel van de beheersing van deze risico's kan worden beïnvloed door de projectorganisatie. De projectorganisatie maakt immers nu keuzes ten aanzien van de kwaliteit en functionaliteit in het programma van eisen dat ook voor de exploitatie berekeningen gebruikt wordt. Hierin worden aannames gedaan ten aanzien van onderhouds- en vervangingskosten van installaties, theatertechniek etc. De definitieve invulling en uitvoering van het programma van eisen valt onder de projectorganisatie waarmee de uitgangspunten van de onderhouds- en vervangingskosten kunnen fluctueren. Ook kleine wijzigingen in uitvoering kunnen grotere financiële consequenties hebben in de latere exploitatie. De beheersing van dit risico zit in de continue afstemming tussen de projectorganisatie en MSA. Daarnaast is een externe deskundigheidtoets op de businesscase exploitatie voorzien.

2.2 Scope en ambitie risico's

In de aanloop tot het project in huidige vorm zijn er verschillende scope- en ambitieafwegingen geweest. De huisvesting van Introdans en Oostpool zijn daarmee geen onderdeel meer van het project. We kunnen echter niet voorbijgaan aan de ontwikkelingen op dat gebied, die op één of andere manier toch raken aan de verbouw van het Stadstheater en op de exploitatie daarvan. Ook toekomstige ontwikkelingen in de cultuursector en het theateraanbod zijn belangrijk om mee te nemen. Het risico dat de scope en of ambitie tijdens het project wijzigen blijft aanwezig. De projectorganisatie neemt dit mee in uitvoering van het risicomanagement gedurende het project.

2.3 Analyse volledigheid van het risicoprofiel

In de analyse van het risicoprofiel is het bestaande risicoregister getoetst op kwaliteit. Hierbij is gekeken naar de volledigheid op basis van de doelstellingen van het project. Daarbij is gebruik gemaakt van de bestaande analysemethode van de gemeente Arnhem (Risman methodiek) en heeft een externe oriëntatie naar risico's voor dit soort projecten plaatsgevonden. In deze analyse is gebruik gemaakt van ervaringen van projecten elders in Nederland en uitgevoerde evaluatieonderzoeken naar minder geslaagde gemeentelijke projecten. Op dit moment van het project geeft het risicoprofiel een voor zo ver mogelijk volledig beeld van de risico's in het project. De aanbevelingen uit deze analyse richten zich dan ook vooral op de organisatie en omgeving van het project.

Daarbij hebben we beschikking gekregen over de laatste informatie van juli 2022 en is het profiel ten tijde van de analyse actueel. Over de inhoud van de onderliggende aannames en risico inschattingen op detailniveau kan geen oordeel worden gegeven omdat het hier vaak gaat om technische onderzoeken waarop in veel gevallen al een second opinion of expert opinion heeft plaatsgevonden. Wij kunnen dus alleen maar uitgaan van de verschillende onderzoeksrapporten en aanvullende informatie van diverse externe deskundige bureaus. In die zin geven de onderliggende onderzoeken en rapporten wel een goede indicatie dat de risico's ook voldoende technisch inhoudelijk zijn gevalideerd.

De aansluiting van de risico's op de ramingen en begroting van het project is ten tijde van het onderzoek explicieter vormgegeven. Dit is een belangrijk onderdeel van het risicomanagement omdat hiermee kan worden getoetst of de financiële risicobuffer (de post onvoorzien) voldoende is om de ingeschatte risico's op te vangen. Hiervoor is zogenaamde reverse engineering toegepast.

Daarmee is op basis van de bestaande risicobuffers nagegaan tot welke hoogte risico's kunnen oplopen zonder dat de risicobuffer wordt overschreden. Dit is vergeleken met eerdere inschattingen die de projectorganisatie heeft gemaakt. Het uitgangspunt is dat hierbij wel dat alle risico's financieel vertaald zijn of kunnen worden. Met name bij de politieke en organisatorische risico's is de financiële vertaling lastig.

Geconcludeerd wordt dat dat huidige risicobuffer op dit moment voldoende is[2]. Daarnaast is in de financiële ramingen op advies van een bouwkostenadviseur al rekening gehouden met extra een verhoging van de risicobuffer. De risicobuffer is in lijn met overige projecten in Nederland. Daarbovenop komt nog de extra beheersmaatregel ten aanzien van de indexering van prijsstijgingen. Daarmee stellen we vast dat het project op dit moment voldoende financiële voorziening heeft getroffen voor het optreden van de genoemde risico's. Tevens is er een goed vertrekpunt ontstaan om de toetsing van de hoogte van de risicobuffer ten opzichte van de omvang het van financiële risicoprofiel periodiek uit te voeren op basis van nieuwe ontwikkelingen binnen en buiten het project.

2.3.1 Top risico's en risicosturing

In het overzicht van risico's is geen prioritering aangegeven in termen van belangrijkheid van risico's. Dit kan (nog) niet worden gedaan, omdat niet bekend is welke risicogevolgen het belangrijkst zijn voor de gemeente. De rangschikking kan plaatsvinden via verschillende gevolgencategorieën als financieel, tijd, reputatie en imago of impact op de cultuur. Het risico met de grootste financiële impact is vooralsnog de bovengemiddelde stijging van bouwprijzen. Hiervoor zijn eerder in deze rapportage al de nodige beheersmaatregelen aangegeven. In het risicoprofiel is niet aangegeven of er eventueel nog extra beheersmaatregelen genomen zouden kunnen worden. Ook is niet bekend in hoeverre de projectorganisatie en de gemeente invloed heeft op bepaalde risico's. Dergelijke aanvullende maatregelen zouden kunnen leiden tot aanpassing van de financiële en/of inhoudelijke kaders van het project, en komen dan ook pas aan de orde mocht blijken dat het project niet binnen de vastgestelde kaders gerealiseerd kan worden. We weten dus wel dat er op dit moment voldoende financiële buffer aanwezig is, maar we weten niet of we nog extra maatregelen kunnen treffen om ook de risico's nog verder te mitigeren.

2.4 Kwaliteit risicomanagement(proces)

Tijdens het onderzoek is op basis van de aangereikte informatie, aanvullende gesprekken en een risicosessie inzicht ontstaan in de huidige kwaliteit van het risicomanagement binnen het project. Hierbij is onder meer getoetst conform het NARIS-model[3] op risicovolwassenheid oftewel de wijze waarop de gemeente Arnhem invulling geeft aan een goed risicomanagement binnen dit project. Hierbij is de conclusie dat de (project)organisatie het risicomanagement in de basis voldoende op orde heeft en zelfs op onderdelen een stap verder is. Zoals aangegeven is tijdens de analyse mede door de verschillende gesprekken het risicoprofiel geëxpliciteerd en dat heeft een impuls gegeven aan de vergroting van het risicobewustzijn van de projectorganisatie. Maar er liggen ook kansen voor verbetering. Deze liggen met name in het expliciet blijven vastleggen van risico's en de sturing daarop. Daarnaast liggen er kansen en op het gebied van risicobereidheid (tot op welke hoogte zijn risico's acceptabel of niet?) en de vertaling daarvan naar eventuele extra risicobeheersing.

[2] De analyse is uitgevoerd op basis van een 90% zekerheidspercentage voor de onderbouwing van de financiële risicobuffer.

[3] NARIS risicovolwassenheid op risicomanagementproces ISO31000, bestuurlijke toepassing en governance, cultuur en risico ontwikkeling

3 Inrichting risicomanagement Project Stadstheater zomer 2022

3.1 Bestaande beheersing uitvoeren en monitoren

Het project heeft op dit moment een actueel en op basis van bekende gegevens een zo volledig mogelijk risicoprofiel om verdere risicosturing mogelijk te maken. De risico's zijn voldoende realistisch en de voorgestelde risico buffer is afdoende om de risico's op te vangen. Op de risico's zijn tevens beheersmaatregelen genomen. Daarmee is de weg vrij voor het uitvoeren van het risicomanagementproces, zoals opgenomen in de nota risicomanagement van 12 mei 2020.

Naast de opzet en het bestaan van de risicobeheersing vraagt in het vervolg van het traject de werking van deze beheersmaatregelen aandacht. De uitwerking in de praktijk geeft aan of een maatregel daadwerkelijk wordt uitgevoerd en in hoeverre deze effectief is om het voorgestelde risico te reduceren. Hiermee maakt de projectorganisatie aantoonbaar dat de beheersmaatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en leiden tot het beoogd effect. Daar waar het beoogd effect niet wordt gerealiseerd of te weinig is, zal bijgestuurd moeten worden.

Het periodiek doorlopen van het risicomanagementproces en daarmee aanpassen van het risicoregister valt onder de verantwoordelijkheid van de projectleider en is een samenspel van projectbeheersing/projectcontroller en de projectorganisatie. Binnen de gemeente kan de specifieke eenheid risicomanagement op aanvraag ondersteunen maar ook zelfstandig 'ongevraagd' adviseren vanuit het reguliere risicomanagement van de gemeente Arnhem. Het resultaat van deze inrichting kan zijn een realistisch en evenwichtig risicoprofiel van het project gedurende de verschillende projectfasen.

Hierbij is het belangrijk om als gemeente continu bewust te zijn van het realiteitsgehalte van de risico inschattingen en de besluitvorming die daarover plaats vindt. Dat betekent dat er naast het inhoudelijk valideren (expert opinion of second opinion) ook onderzocht moet worden in hoeverre er vooroordelen (pre oordelen) bestaan en op welke wijze de informatieverstrekking en informatieverwerking door de partijen invloed heeft op de besluitvorming (beeldvorming en verwachtingen). Daarbij moet in de voorbereiding van de besluitvorming continu worden meegenomen of het project nog ruim binnen de risicomarges opereert of dat de randen van de risicobuffer bereikt is. Dit heeft namelijk invloed op de risicobereidheid en daarmee dus ook de keuzes in extra beheersmaatregelen. Zoals aangegeven zit het project nu voldoende ruim in de risicobuffers. Dat betekent vaak dat de bereidheid om risico's te nemen groter is. Maar er kunnen tijden komen waarin de marges minder zijn en de risicobereidheid minder wordt en er een grotere aversie ten opzichte van afwijkingen ontstaat. De eenheid risicomanagement van de gemeente kan een rol vervullen om hierin meer scherpte te krijgen en de projectorganisatie helpen om onderbouwde afwegingen te maken in beheersmaatregelen.

De eenheid risicomanagement zal tevens zorg moeten dragen voor de aansluiting van risicomanagement van het project op het reguliere instrumentarium van risicomanagement gemeente breed. Op dit moment bevat het gemeente brede risicoprofiel, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandvermogen van de begroting en jaarrekening één risico ten aanzien van de instandhouding van het huidige Stadstheater. Dit risico zal met de realisatie van de vernieuwing niet meer aan de orde zijn. Op dit moment wordt er binnen het gemeente brede risicoprofiel geen risico's opgenomen ten aanzien van de verbouwing van het Stadstheater, omdat deze risico's binnen het project worden beheerst.

In de nota risicomanagement wordt gesproken over een bestuurlijke keuze nota om op basis van eventueel oplopende risico's strategische keuzes te maken. Dit project is al een fase verder. Om de

raad via de lijn van het college te blijven informeren over risico's en keuzes is de halfjaarlijkse rapportage het juiste instrument. Daarnaast kan een aparte raadsinformatiebrief nodig zijn bij substantiële afwijkingen in bijvoorbeeld risico's van aanbesteding (te weinig marktpositie, aanbestedingsnadeel of -voordeel) of asbestsanering. Ook in het kader van extreem stijgende bouwprijzen kan er een moment ontstaan dat een pas op de plaats in de uitvoering een betere optie is. De projectorganisatie moet hierover met het college in dialoog om vast te stellen op welke momenten dergelijke besluiten eventueel genomen moeten gaan worden. Daarbij is het essentieel om risico indicatoren aan te geven waarop kan worden nagaan of dergelijke momenten in de toekomst te verwachten zijn. Dit is een aanvulling op de bestaande werkwijze. Met de genoemde koppeling en de aanvulling op de werkwijze voldoet het project aan de eisen zoals gesteld in de nota risicomanagement van 12 mei 2020.

3.2 Sterke projectorganisatie en aandacht behouden voor tegenspraak en uitvoering van de governance

Eén van de lessen uit complexe projecten is het hebben van een sterke projectorganisatie. Die is voor dit project op dit moment aanwezig met de benodigde ervaring. Dit alleen is echter geen garantie voor succes en vraagt nog steeds om voldoende tegenspraak zowel binnen het project alsmede vanuit een meer onafhankelijk perspectief.

De projectorganisatie is zelf verantwoordelijk voor het projectrisicomanagement en de invulling van de rol van onafhankelijke projectcontroller. De onafhankelijkheid is geborgd door de hiërarchische inrichting onder de eenheid Finance & Control. De borging dat het daadwerkelijk in de praktijk ook leidt tot de juiste tegenspraak kan aanvullend worden getoetst door de eenheid risicomanagement.

De eenheid risicomanagement van de gemeente Arnhem kan een belangrijke toetsende en ondersteunende aanvullende rol vervullen in het risicomanagement van het project. Ondersteunend aan de projectorganisatie in het verder ontwikkelen van het risicomanagement (uitwerking risicoregister, opzetten risicodialoog). En toetsend op de minder expliciete onderdelen van soft controls als risicocultuur en risicobewustzijn in de projectorganisatie, de uitvoering van het risicomanagementproces, de validatie (ruis) in risico-informatie en de toetsing van financiële risico buffers middels projectrisico simulaties.

3.3 Bestuur, bestuur goed en grijp in wanneer noodzakelijk.

In het voorafgaande traject van besluitvorming heeft de raad middels de diverse momenten besluiten genomen ten aanzien van de inhoud van het Stadstheater. Op dit moment ligt er een goede onderbouwing van het risicoprofiel, is de financiële risicobuffer voldoende en zijn de instrumenten voor het risicomanagement voor het vervolg van het project aanwezig. Dat geeft vertrouwen en comfort, maar is geen garantie.

Om het bestuur te laten besturen zijn vooral de momenten waarop èn de inhoud waarover het bestuur wordt betrokken essentieel. Hierin kan de projectorganisatie met het college in gesprek om na te gaan waar die grenzen liggen en welke extra beheersmaatregelen nodig zijn. De uitkomsten uit die gesprekken zullen worden meegenomen in de halfjaarlijkse rapportages door aan te geven waar extra risicobeheersing wordt toegepast. Dit vormt dan samen met de actuele risico ontwikkeling aanvullende informatie in de reguliere projectrapportages. Het risicomanagement ontwikkelt zich op die manier meer van een meer momentopname naar een onderbouwde voorspelling en geeft meer comfort en grip voor het bestuur en organisatie.

3.4 Financiële risicosturing

Op basis van de huidige risico-ontwikkelingen blijft de financiële risicosturing een belangrijk onderdeel van het totale risicomanagement. De risicobuffers worden periodiek getoetst en aangepast aan het risicoprofiel en onderliggende risicoregister. De beschikbare middelen zijn hiervoor binnen de gemeente aanwezig[4] en de benodigde kennis voor oordeelsvorming kan worden geleverd door de eenheid risicomanagement. Dit moet onderdeel worden van de reguliere projectinformatievoorziening.

3.5 Verander risicomanagement bij de overgang naar projectuitvoering

Veel van de risico's hebben betrekking op de uitvoeringsfase en treden ook pas in die fase op. Vaak verandert de projectorganisatie richting een uitvoeringsorganisatie wel, maar zonder dat het risicomanagement mee verandert. Een belangrijke les uit andere projecten is om juist tijdens de uitvoering van het project het risicomanagement te versterken. In de faseovergangsdocumenten moet daarom worden aangegeven in hoeverre risicomanagement als onderdeel van de projectbeheersing mee verandert naar een nieuwe projectfase. Niet alleen het risicomanagementproces maar met name ook de risicosturing moet daarin een plek krijgen. Vaak staat dan besluitvorming (bestuurlijke of strategische) naar aanleiding van risico's onder tijdsdruk, omdat de uitvoering gewoon door moet gaan. Juist in die snelkookpan geeft goed risicomanagement een meerwaarde. De contractering is bijvoorbeeld een belangrijk moment voor aanpassing van de organisatie van het risicomanagement. In de contractering worden risico's verdeeld tussen opdrachtgever en opdrachtnemer en daarmee ook de wijze van grip op deze risico's en de beheersing ervan. Ook hierin kan de eenheid risicomanagement een rol spelen door toetsing op een juiste invulling van het risicomanagement per fase.

3.6 Oog voor andere risico's

De externe omgeving heeft ondanks de projectgrenzen een grote invloed op de ontwikkeling van het project. Niet alleen op bestuurlijke besluitvorming maar ook op technisch inhoudelijke onderdelen is het van belang om deze omgevingsinvloeden (risico's) te blijven volgen. Wellicht raken ze het project nog niet, maar daar kan altijd verandering in komen. Het helpt om deze bij te houden in het risicomanagement.[5]

Daarnaast ligt het voor de hand om als projectorganisatie nadrukkelijk uit te gaan van de totale levenscyclus van het gebouw. Niet alleen in het kader van duurzaamheid en circulariteit maar ook in het kader van toekomstige financiële risico's. Het blijven afstemmen met MSA inzake dergelijke risico's blijft daarvan een belangrijke beheersmaatregel die momenteel al uitgevoerd wordt. De eenheid risicomanagement kan hierop vanuit het algemene gemeente brede risicomanagement toetsen.

3.7 Keep it simpel

Op basis van het onderzoek, de analyse en voorliggende rapportage ligt het voor de hand om extra inspanningen te verrichten in het inrichten van allerlei procedures, werkafspraken en technische risico-informatie. Dat is in het kader van het goed risicomanagement ook wenselijk maar het moet vooral ook in verhouding staan met de uitdaging. Voor het Stadstheater met een projectomvang van

[4] In het risicomanagementsoftware kan het risicoregister inclusief de inschattingen worden opgenomen

[5] We onderscheiden 4 soortenrisico's: externe risico's, strategische risico, te voorkomen risico's en zogenaamde acceptabele risico's. Indeling vindt plaats op basis van impact van een risico en de mate waarop het risico kan worden beïnvloed en is gericht op de wijze van beheersing.

vele tientallen miljoenen zijn bovenstaande aanbevelingen gewenst en noodzakelijk. Daarbij moet het risicomanagement vooral een onbewuste activiteit zijn van het dagelijks werk van zowel de projectorganisatie als het bestuur van de gemeente Arnhem. Met de huidige bestuurscultuur in Nederland lijkt het erop dat er niets meer fout mag gaan en dat alles tot in de meest technische details op voorhand bekend moet zijn. Dat is een onmogelijke en niet wenselijke opgave. In dat perspectief is de aanbeveling om het overzichtelijk en begrijpelijk te houden. Het risico profiel kent maximaal 15 scherpe risico's waarover in een beperkt aantal pagina's wordt gerapporteerd. De werking van de het goede gesprek, de risico dialoog, is gericht op open en transparante communicatie over die risico's. Daarmee nemen we bewust de juist afgewogen risico's om te komen tot een mooi nieuw Stadstheater.

Aanvulling technische vragen van de VVD fractie van 11 september 2022 inzake investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

In aanvulling op de beantwoording d.d. 14 september van de vragen van de VVD fractie, mbt de parkeerinkomsten, het volgende:

Naast het Stadstheater bevinden zich:
71 betaald parkeerplekken (waarvan 62 op het Koningsplein)
35 vergunninghoudersplekken in afgebakend gebied
Totaal 106 parkeerplekken waaronder speciale parkeerplaatsen:
2 gehandicaptenparkeerplaatsen op kenteken (waarvan 1 in vergunninghoudersgebied)
4 openbare gehandicaptenparkeerplaatsen (waarvan 2 op het Koningsplein)
1 parkeerplaats voor deelauto
2 elektrische laadplaatsen

Betaalde parkeerplaatsen:
De 71 betaald parkeerplekken brachten in 2019 in totaal 344.000 euro aan inkomsten op.
(De jaren 2020, 2021 als 2022 geven vanwege coronamaatregelen geen representatief beeld (= lagere inkomsten)).

Vergunningparkeerplaatsen:
Het is vergunninghouders toegestaan op andere betaald parkeerplekken in de binnenstad te staan en om een parkeerplek bijvoorbeeld in de Musisgarage te gebruiken. Op piekmomenten (volle parkeergarage) kan het betekenen dat er minder inkomsten zijn.

22 september 2022

Reactie op technische vragen van de VVD fractie van 11 september 2022 inzake investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

Ter voorbereiding op de behandeling van het Investeringskrediet voor de vernieuwing van het stadstheater heeft VVD Arnhem de volgende technische vragen gesteld:

Vraag: In het raadsvoorstel wordt een overzicht gegeven van een aantal financiële wijzigen ten opzichte van het eerdere raadsvoorstel in februari van dit jaar. Kunt u in een vergelijkend overzicht, met de oude en de nieuwe bedragen naast elkaar, verduidelijken waar de verschillen precies zitten?

Antwoord:

Raadsvoorstel februari 2022 (alleen grote zaal op basis van globale PvE):

Investering in gebouw	EUR 45,6 mln
Eenmalige bijdrage theatertechniek	EUR 8,9 mln
Totaal investeringen	EUR 54,5 mln
Meerkosten Grex	-
Tijdelijke bijdrage gebruiksexploitatie MSA	-

Raadsvoorstel september 2022 (grote zaal en klein zaal op basis van gedetailleerd PvE):

Investering in gebouw	EUR 62,3 mln
Eenmalige bijdrage theatertechniek	EUR 10,4 mln
Totaal investeringen	EUR 72,7 mln
Meerkosten Grex	EUR 0,5 mln
Tijdelijke bijdrage gebruiksexploitatie MSA	EUR 0,85 mln

Vraag: Er wordt gesproken over het vergroten van de footprint, waardoor parkeerplaatsen wegvallen. Kunt u aangeven wat de derving is van parkeerinkomsten per parkeerplaats voor de looptijd van 40 jaar. En kunt u daarbij aangeven of dat bedrag bij 10, 20 of 120 verdwijnende parkeerplaatsen evenredig stijgt?

Antwoord: Het is de vraag of er sprake is van derving van inkomsten. De parkeerders kunnen namelijk een andere betaald-parkeerplek gaan bezetten.
Er zal sprake zijn van inkomstenderving als de huidige gebruikers besluiten voortaan een andere vervoerwijze te gaan gebruiken, te gaan parkeren in de Broerengarage van Q-park of de auto buiten het betaald parkeren gebied te gaan parkeren.
Op het plein naast het Stadstheater zijn 62 parkeerplaatsen aanwezig, waarvan 2 gehandicaptenparkeerplaatsen. Uit parkeeronderzoek blijkt een betaalbereidheid van 80-90% (onderzoek van 2022).
Om de inkomsten van deze parkeerplaatsen te achterhalen is meer tijd nodig. Gegevens kunnen over ca 1 week beschikbaar worden gesteld.

14 sept 2022

Tijdens de behandeling van het raadsvoorstel op 14 september stelde dhr. Van der Laak de volgende vraag:

Vraag:
In het raadsvoorstel staat dat in het kader van een duurzame instandhouding er rekening wordt gehouden met een jaarlijkse inflatie van 2,2 procent in het voostel. Het CPB voorspelt echter nu al 9,8 procent en dat lijkt er niet op. Moet dit nog aangepast worden en hoe zit dit?

Antwoord:
Het getal voor prijsstijgingen van 2,2% dat is gehanteerd in de business case is gebaseerd op een gemiddelde inflatie van 2,2% over een periode van 40 jaar. Dit percentage is gebaseerd op de streefcijfers voor inflatie van de ECB/DNB. Er zullen inderdaad jaren zijn die hoger liggen dan de 2,2% maar ook jaren die lager zijn. In soortgelijke projecten is in het verleden ook van dit percentage uitgegaan. De sterk gestegen kosten in de afgelopen periode zijn, zoals vermeld in het raadsvoorstel, al verwerkt in de berekeningen. Bovendien is ook al rekening gehouden met extra bouwkosten stijgingen in het eerste jaar.

Vragen van raadslid Luurssen:

Vraag:
De kostenraming van het stadstheater heeft mijn interesse gewekt. Graag zou ik willen achterhalen wat de uitgesplitste posten zijn m.b.t. de grove ramingen zoals het gebouw zelf en ook de inrichting en theatertechniek.

Antwoord:
Investeringen door gemeente Arnhem:

- *Investering in gebouw: EUR 62,3 mln*
- *Bijdrage investeringen in theatertechniek: EUR 10,4 mln*
- *Inrichting theater: EUR 0,- (komen geheel voor rekening van MSA)*

Investering door MSA in inrichting en theatertechniek: EUR 3,9 mln

RAADSKAMERADVIES

Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater
i/m1 – 14-09-2022
m2 – 05-10-2022

Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

Zaaknummer:	682769
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Prinsen (GroenLinks), Visser (PvdA), Scholten (Volt), Elfrink (SP), Eliëns (Partij voor de Dieren), Malda (ChristenUnie), Luurssen (Forum voor Democratie), Van der Laak (Arnhem Centraal), Loor (D66), Pape (VVD).
De fracties van CDA, Denk, Arnhemse Ouderen Partij en PVV waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Tijdens de bespreking in de raadskamer is de m2-fase gestart, waarin 1 amendement en 1 motie zij besproken.

- amendement "De belastingbetaler tientallen miljoenen besparen door het Stadstheater passend en betaalbaar te renoveren" (22A51) van de fractie SP
- motie "Transparant & realistisch begroten" (22M113) van de fracties VVD, Arnhemse Ouderen Partij, Forum voor Democratie en CDA

De portefeuillehouder heeft het preadvies vanuit het college op het amendement en de motie gegeven. De aanwezige fracties hebben vragen gesteld en reacties gegeven op de verandervoorstellen.

Conclusie
De voorzitter heeft geconcludeerd dat de M2 is afgerond en het voorstel kan worden doorgeleid naar besluitvorming.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

W. Heemskerk

BEHANDELRESULTAAT

Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater
M1 - 14-09-2022

Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater

Zaaknummer:	682769
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Eliëns (Partij voor de Dieren), Elfrink (SP), Prinsen (GroenLinks), Luurssen (Forum voor Democratie), Usta (Denk), Scholten (Volt), Visser (PvdA), Koorn (CDA), Zijlstra (ChristenUnie), Loor (D66), Pape (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal). De fracties van Arnhemse Ouderen Partij en PVV waren niet aanwezig.

Bespreking
De raadskamer is gestart met de meningsvormende fase 1. De fractievertegenwoordigers hebben vragen gesteld en de wethouders heeft vragen beantwoord. Diverse fracties kondigden moties aan of overwegen dit te doen.
De meningsvormende fase 1 is afgerond.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de behandeling M1 is afgerond. Omdat er wellicht meerdere moties en/of amendementen komen heeft de raadskamer besloten een meningsvormende fase 2 nodig te hebben.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

M. van Munster

Titel/onderwerp: # Raadsvoorstel Wijziging van de APV Arnhem Hoofdstuk 2 Afdelingen 4 en 5

Raadsadviseur: P. Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College van B&W	Ambtenaar:	F. Schilling en M. van Dongen
Portefeuillehouder:	A. Marcouch	Telefoonnr:	377 5783 en 377 4542
		E-mailadres:	frederieke.schilling@arnhem.nl en marjolein.van.dongen@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend 2		
Toelichting	Om zoveel als mogelijk aan te sluiten bij de Modelverordening van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de laatste maatschappelijke ontwikkelingen wordt de raad wordt voorgesteld om hoofdstuk 2, afdeling 4 “Maatregelen ter voorkoming van overlast, drugsoverlast, gevaar of schade” en afdeling 5 “Bepalingen ter bestrijding van heling van goederen” van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV) gewijzigd vast te stellen. De gemeenteraad heeft vaker haar bezorgdheid uitgesproken en aandacht gevraagd voor de problematiek van alcohol- en drugsgebruik door jongeren. Naar aanleiding hiervan is de stadsadvocaat gevraagd om te adviseren over de huidige bepalingen van de APV op het gebied van drugs. Het advies van de stadsadvocaat in deze wordt maandag 19 september aanstaande beschikbaar gemaakt. De gehele APV wordt per thema geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. In dit proces zijn al eerder de volgende wijzigingen vastgesteld: **16 februari 2022:** "Wijziging van de APV Hoofdstuk 1, en afdelingen openbare inrichtingen en nachtverblijven" **29 juni 2022: “**Wijzigen Hoofdstuk 5, afdeling 7 (evenementen) van de Algemene Plaatselijke Verordening” Op 21 september 2022 heeft de meningsvormende (1) bespreking plaatsgevonden. Omdat er geen verzoeken om in te spreken zijn ontvangen heeft er geen informatieve bespreking plaatsgevonden.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Niet van toepassing		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Vergaderorde Meningsvorming 2 (M2)** Het doel van de M2 is het bespreken van de ingediende **concept** moties en/of amendementen. Behandeling gebeurt op volgorde van volgnummer waarbij eerst de amendementen worden besproken en daarna de moties. 1. Eerste indiener licht het amendement of de motie toe. 2. Woordvoerders van andere fracties krijgen de gelegenheid om vragen te stellen aan de indiener of hun standpunt te delen.		

	3. De portefeuillehouder krijgt de gelegenheid om te reageren op het amendement of de motie (preadvies). 4. Woordvoerders kunnen reageren op de bijdrage van de portefeuillehouder. Daarna is de volgende amendement of motie aan de beurt, totdat alle amendementen en/of moties zijn besproken. Interrupties zijn toegestaan, maar kunnen vanwege de tijd beperkt worden. Als in de m2-behandeling naar het oordeel van de raadskamer alle concept-moties en -amendementen behandeld zijn, kan het voorstel worden doorgeleid naar de besluitvorming. De raadskamer kan besluiten, als alle in de raadskamer aanwezige woordvoerders van de fracties hiermee instemmen, om een onderwerp als hamerstuk door te geleiden naar de besluitvormende fase.
Bijlagen	

Raadsvoorstel "Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5"
Bijlage 1 - WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 4
Bijlage 2 - WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 5
Advies Stadsadvocaat (volgt maandag 19 september aanstaande)
Modelverordening Algemene plaatselijke verordening (gewijzigd model, januari 2022) VNG
Behandelresultaat informatieve en meningsvormende (1) behandeling van 21 september 2022

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	19 oktober 2022
Bij de bespreking van	Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5
Wijzigingsvoorstel van	Suzan Kemperman – D66 Floor Hogenhout – Partij voor de Dieren
Titel van het wijzigingsvoorstel	Gelijkende waar onderbouwen
Nummer Zaaknummer	**22A50** 677061

De volgende raadsleden stellen/het volgende raadslid stelt de volgende verandering voor:

1. *Het veranderen van deze tekst uit het voorstel*
   Artikel 2.4.2 Overlast door drugshandel op straat
   Dit artikel is opgenomen om de overlast op straat tegen te gaan. De straathandel in drugs kan leiden tot een verstoring van de openbare orde en het woon- en leefklimaat. Om daartegen op te treden is het noodzakelijk in de APV een bepaling op te nemen, die tot doel heeft het voorkomen van de aantasting van de openbare orde. In de praktijk gaat het met name om de handel in harddrugs. In het artikel wordt evenwel gesproken over middelen uit lijst 2 en 3 van de Opiumwet, dus zowel hard- als softdrugs en “daarop gelijkende waar”.
   Bij “daarop gelijkende waar” kan bijvoorbeeld worden gedacht aan slaap- of kalmeringsmiddelen, nieuwe middelen die al wel worden gebruikt - denk aan lachgas - maar nog niet op de lijst voorkomen en waartegen wel moet worden opgetreden of aan nepdrugs (bijvoorbeeld waspoeder). Het is dan van belang dit goed te motiveren.

   in deze tekst:
   Artikel 2.4.2 Overlast door drugshandel op straat
   Dit artikel is opgenomen om de overlast op straat tegen te gaan. De straathandel in drugs kan leiden tot een verstoring van de openbare orde en het woon- en leefklimaat. Om daartegen op te treden is het noodzakelijk in de APV een bepaling op te nemen, die tot doel heeft het voorkomen van de aantasting van de openbare orde. In de praktijk gaat het met name om de handel in harddrugs. In het artikel wordt evenwel gesproken over middelen uit lijst 2 en 3 van de Opiumwet, dus zowel hard- als softdrugs en “daarop gelijkende waar”.
   Bij “daarop gelijkende waar” kan bijvoorbeeld worden gedacht aan slaap- of kalmeringsmiddelen, nieuwe middelen die al wel worden gebruikt - denk aan lachgas - maar nog niet op de lijst voorkomen en waartegen wel moet worden opgetreden of aan nepdrugs (bijvoorbeeld waspoeder). Toepassing van het begrip ‘daarop gelijkende waar’ wordt altijd onderbouwd op basis van onderzoek zoals bijvoorbeeld de Nationale Drug Monitor (NDM) van het Trimbos Instituut en het WOCD

Toelichting:

In de oude APV stond ‘harddrugs’. In de voorgestelde wijziging van de APV staat ‘middelen als bedoeld in artikel 2 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken’

We weten dat er sneller nieuwe drugs op de markt verschijnen dan dat de opiumwet aangepast kan worden en begrijpen de behoefte om ook te kunnen handhaven op de nieuwe middelen. Echter zien wij ook een risico in deze verruiming. Want wie bepaalt wat gelijkende waar is en op basis van welke criteria? En hoe borgen we de rechtzekerheid van inwoners die straks op basis van dit artikel aangehouden worden?

Om dat te kaderen stellen wij voor om hiervoor gebruik te maken van onderzoeksgegevens, zoals bijvoorbeeld de Nationale Drug Monitor. Hierin staan nieuwe soorten drugs beschreven, alsmede lachgas en slaap- of kalmeringsmiddelen.

Tijdens de M2 heeft de burgemeester aangegeven dat het amendement uitvoerbaar is. Tijdens die behandeling kwam naar voren dat alleen de NDM mogelijk te beperkend zou kunnen zijn omdat deze maar 1 keer per jaar uitkomt. Daarom is in deze versie de NDM als voorbeeld genoemd en kunnen ook ander onderzoek dat gedurende het hele jaar worden uitgebracht, worden gebruikt.

Raadsleden

Suzan Kemperman – D66
Floor Hogenhout – Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	19 oktober 2022
Bij de bespreking van	Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5
Wijzigingsvoorstel van	Nathalie Nede – ChristenUnie Suzan Kemperman – D66 Marjan van Munster – PvdA Scott van den Broek – CDA
Titel van het wijzigingsvoorstel	Blowverbod rondom scholen
Nummer Zaaknummer	**22A52** 677061

De volgende raadsleden stellen/het volgende raadslid stelt de volgende verandering voor:

1. *Het voorgestelde artikel 2.4.4 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV) wordt als volgt te wijzigen door een derde lid toe te voegen en de bijbehorende toelichting wordt als volgt vast te stellen:*

“ 3. In afwijking van het tweede lid, is het verboden op of aan de weg, op een andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw die zich bevinden binnen een afstand van 200 meter van scholen voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs middelen als bedoeld in het artikel 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten. “

Toelichting:
Sinds 1994 bepaalt het Arnhems Coffeeshopbeleid dat een coffeeshop niet mag zijn gelegen op een afstand van minder dan 200 meter van een school of jongerencentrum. Aan dit beleid ligt de gedachte ten grondslag dat voorkomen moet worden dat jongeren in de directe omgeving van hun school met cannabisgebruik en -handel worden geconfronteerd. Om jongeren niet met cannabisgebruik te confronteren in de directe omgeving van hun school ligt het in het verlengde van het coffeeshopbeleid om ook het gebruiken van cannabis in dezelfde afstand tot scholen niet toe te staan.

De afstand van 200 meter wordt gemeten via de kortste route (te voet) over de openbare weg tussen de hoofdingang van de school. Onder "school" verstaat deze artikel zowel een school voor (speciaal) primair onderwijs als een school voor (speciaal) voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.
Nathalie Nede – ChristenUnie Suzan Kemperman – D66 Marjan van Munster – PvdA Scott van den Broek - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	19 oktober 2022
Bij de bespreking van	Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5
Motie van	Nathalie Nede - ChristenUnie Marjan van Munster – PvdA Nico Wiggers – Arnhemse Ouderen Partij Scott van den Broek - CDA
Titel van de motie	Toezichthouder coffeeshops
Nummer Zaaknummer	**22M114** 677061

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 19 oktober een besluit te nemen over:

We weten dat:

- Coffeeshops op grond van de AHOJGI-criteria verplicht zijn om overlast tegen te gaan;
- Onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshops, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten;
- Rondom sommige coffeeshops toch dergelijke overlast is;

We vinden dat:

- Coffeeshops deze overlast actief tegen moeten gaan;

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:

In het coffeeshopbeleid op te nemen dat coffeeshops een toezichthouder aan dienen te stellen die toeziet op het voorkomen van overlast en om aan overlast gevende klanten niet te verkopen.

Raadsleden

Nathalie Nede – ChristenUnie
Marjan van Munster – PvdA
Nico Wiggers – Arnhemse Ouderen Partij
Scott van den Broek - CDA

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 677061

Onderwerp: Wijziging van de APV Hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5.

Voorstel

1. De Algemene Plaatselijke Verordening (APV) voor Arnhem hoofdstuk 2, afdelingen 4 en 5, te wijzigen conform bijgevoegd voorstel.

Inleiding

De Algemene Plaatselijke Verordening (hierna de APV) is een belangrijke verordening binnen de gemeente Arnhem. In de APV staan de wettelijke regels, die alleen in de gemeente Arnhem van kracht zijn. In de APV worden regels gegeven die onder meer gaan over de openbare orde en veiligheid, overlast, de openbare ruimte, milieu en natuurschoon. De APV behoeft een update zodat deze passend blijft voor de huidige tijd in een veranderde stad. Omdat de APV een omvangrijke regeling is, worden de voorgestelde wijzigingen de komende tijd per thema ter vaststelling aan u voorgelegd.

Het voorstel dat nu ter besluitvorming voorligt gaat over:

- de hinder die mensen kunnen veroorzaken (hoofdstuk 2 Openbare Orde, een gedeelte van afdeling 4 Maatregelen tegen overlast en baldadigheid) en
- de bestrijding van heling van goederen (hoofdstuk 2 Openbare Orde, afdeling 5 Bepalingen ter bestrijding van heling van goederen).

Veel van de hierbij voorgestelde wijzigingen zorgen ervoor dat de APV geactualiseerd wordt in verband met veranderde wet- en regelgeving en aansluit bij de model APV van de VNG. Hierbij worden – conform dit model - een aantal aanscherpingen voorgesteld zoals u bij de argumenten kunt zien.

Voor wat betreft de bepalingen die gaan over hinder die door drugsoverlast ontstaat, geldt dat ook artikel 2.4.2 (geheel) en 2.4.4 (grotendeels) overgenomen zijn uit dit model. Van belang is daarbij om op te merken dat de voorstellen die te maken hebben met het bestrijden van drugsoverlast (artikel 2.4.2 tot en met 2.4.4) grotere wijzigingen van de huidige regelgeving met zich meebrengen. Dit is te zien in de was-wordt-lijst. Deze wijzigingen zijn van belang om de drugsoverlast goed te kunnen bestrijden. Naar aanleiding van vragen van uw raad (d.d. 4 maart 2020) over optreden in het kader van alcohol- en drugsgebruik van jeugd en de eventuele noodzaak om de APV te wijzigen, is de stadsadvocaat gevraagd om de huidige bepalingen van de APV op het gebied van drugs tegen het licht te houden. Alcoholgebruik door jongeren is immers al geregeld in de Alcoholwet. De stadsadvocaat heeft geconstateerd dat de huidige bepalingen over drugs voorwaarden bevatten die naar de stand van het recht en de jurisprudentie van dit moment niet (meer) nodig zijn. Naar aanleiding van dit advies hebben we de uitgangspunten geformuleerd zoals in de argumenten zijn opgenomen.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

Een Algemene Plaatselijke Verordening die passend is bij de huidige stand van de wetgeving en jurisprudentie én bijgewerkt is naar de modelverordening van de VNG waardoor rechterlijke uitspraken één-op-één te gebruiken zijn in de Arnhemse situaties en de APV beter kan worden onderhouden.

Argumenten

1.1 Het is belangrijk dat de Algemene Plaatselijke Verordening volledig is en bijgewerkt naar de nieuwste inzichten.

Dit zorgt voor een goede basis voor besluiten van het gemeentebestuur.
Bij de voorgestelde bepalingen is allereerst bekeken of aangesloten kan worden bij de bepalingen van de Modelverordening van de VNG (hierna: Modelverordening).
Dit is belangrijk omdat zo - meer dan nu – rechterlijke uitspraken van gemeenten die modelbepalingen hebben één-op-één te gebruiken zijn in de Arnhemse situaties. We gaan dan immers uit van dezelfde wettelijke basis. Verder is de APV dan beter bij te houden. De VNG informeert gemeenten wanneer vanwege actualiteiten of nieuwe inzichten een wijziging van de (Model)verordening plaats moet/kan vinden en geeft daarbij concreet aan hoe dat zou kunnen.
De bepalingen over de bestrijding van heling zijn zoveel mogelijk één-op-één overgenomen uit de Modelverordening. De voorgestelde wijzigingen zijn niet inhoudelijk, maar technisch van aard. Er is geen sprake van een inhoudelijk nieuw artikel (artikel 2.5.4 handel op straat), maar van een splitsing van het oude artikel van de APV dat zowel ging over de handel in drugs als over heling, zodat de bepalingen duidelijker zijn.
In de bepaling die gaan over de hinder die mensen kunnen veroorzaken, wordt wel een aantal wijzigingen voorgesteld die inhoudelijk van aard zijn. In de bijgaande was-wordt-overzichten kunt u de huidige tekst en de voorgestelde wijzigingen vinden.

De inhoudelijke wijzigingen in het kader van de bestrijding van drugsoverlast worden hieronder voor u samengevat.

Bij de bepalingen die aan u worden voorgesteld is uitgegaan van- een aantal uitgangspunten. Bij het formuleren van deze uitgangspunten heeft de burgemeester uw oproep tijdens de raadsvergaderingen rondom jongeren en alcohol- en drugsgebruik ter harte genomen en de adviezen van het rekenkamer onderzoek naar Ondermijning meegenomen. De voorgestelde uitgangspunten geven hem passender mogelijkheden en bevoegdheden om ondermijnende drugshandel tegen te gaan.

Voorgenoemde uitgangspunten zijn:

- De artikelen gaan over optreden tegen overlast door drugshandel op straat en in panden;
- Er is een artikel dat ziet op handel in drugs, een artikel dat ziet op gebiedsontzeggingen en een artikel dat ziet op gebruik van drugs. Dit geeft duidelijkheid en hierdoor lopen de onderwerpen niet meer door de verschillende bepalingen heen zoals dat in de huidige APV wel het geval is;
- Naast de Opiumwet-middelen wordt er ook gekeken naar "daarop gelijkende waar". Nu kennen we een specifiek artikel over “Drugs in de ruime zin des woords”. In het voorstel wordt dit element geïntegreerd in alle artikelen (artikel 2.4.11a APV). Hierdoor is het

mogelijk om de snelle ontwikkelingen in de handel en gebruik van nieuwe soorten drugs of middelen die gebruikt worden als drugs bij te benen en bij overlastgevende situaties op te kunnen treden;
- Verboden die nu gelden in de openbare ruimte gelden straks óók voor publiek toegankelijke gebouwen zoals bijvoorbeeld een bibliotheek;
- Bij de verboden en geboden blijft het verschil tussen harddrugs en softdrugs voor wat betreft bepalingen die gaan over het gebruik van drugs gehandhaafd. Het gebruik van harddrugs wordt immers altijd als overlast gevend ervaren. Dat geldt niet voor softdrugs. Indien bij het gebruik van softdrugs overlast wordt ervaren, dan zal op grond van een bestuurlijke rapportage van de politie een gebied worden aangewezen waar dergelijk gebruik niet is toegestaan. Dit kunnen bijvoorbeeld gebieden rondom scholen en jongerencentra zijn. Bij drugshandel en gebiedsontzeggingen wordt geen nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen harddrugs en softdrugs;
- Er wordt niet langer eerst een gebied aangewezen, voordat een gebiedsontzegging kan worden opgelegd of drugshandel op straat kan worden aangepakt (dit is nu wel de situatie conform artikel 2.4.2, 2.4.3 en 2.4.11a APV). Drugshandel kan immers overal in Arnhem plaatsvinden en overlast veroorzaken. Dit neemt niet weg dat een gebiedsontzegging niet lichtvaardig opgelegd mag worden. Het is een ingrijpende maatregel die gebaseerd moet zijn op een deugdelijke motivering (bestuurlijke rapportage) vanuit de politie;
- Groepsvorming is niet meer vereist om op te treden tegen drugshandel. Het is wel van belang dat sprake is van overlast;
- Bewijzen van ernstige overlast zijn niet meer vereist. Overlast moet aannemelijk worden gemaakt (artikel 2.4.3 APV). Zodoende kan eerder worden ingegrepen;
- De mogelijkheid tot sluiting van een verkoopinrichting is komen te vervallen (2.4.4 APV), omdat deze nu in artikel 11a Opiumwet is geregeld.
- De beoogde aanscherpingen in de resterende bepalingen worden hieronder voor u per onderwerp samengevat.

Betredingsverbod
Het verbod tot het betreden van gesloten woningen of voor publiek toegankelijke lokalen, wordt – conform de Modelverordening - uitgebreid met niet voor het publiek toegankelijke lokalen (artikel 2.4.1).

Gebiedsontzegging uitgaansgeweld
Er wordt bij de gebiedsontzegging in het horecaconcentratiegebied vanwege uitgaansgeweld (voorheen: verblijfsontzegging) – conform de Modelverordening - een mogelijkheid gecreëerd voor de burgemeester om op aanvraag een tijdelijke ontheffing te verlenen van het bevel (artikel 2.4.1a APV).

Verboden drankgebruik
Het verboden drankgebruik van artikel 2.4.11 APV richt zich nu slechts op personen die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt.
Vanwege de wijziging van de Drank- en Horecawet in 2013 (nu: Alcoholwet), is het voor jongeren onder de achttien jaar reeds op grond van die wet verboden om alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flesjes en blikjes met dergelijke drank bij zich te hebben.

Woonoverlast
Op 1 januari 2021 verviel in artikel 151d, eerste lid, van de Gemeentewet de passage: “aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven”.
Dit voorstel schrapt deze passage ook in de APV bepaling (artikel 2.4.12.b APV). Hierdoor wordt het mogelijk om woonoverlast in zijn algemeenheid beter tegen te kunnen gaan. Verder is deze bepaling in overeenstemming gebracht met de Modelverordening. De bepaling van woonoverlast is op 3 juli 2018 door de gemeenteraad door het initiatiefvoorstel van de fractie van de SP – conform de Modelverordening - vastgesteld. De VNG heeft inmiddels in een tussentijdse wijziging het tweede en het derde lid samengevoegd, waarbij een gedeelte van het tweede lid is geschrapt. In dit tweede lid waren zaken geregeld die ook volgen uit de Algemene wet bestuursrecht (Awb).
Wanneer de burgemeester de bevoegdheid heeft om een last onder bestuursdwang op te leggen, kan hij normaliter ook een last onder dwangsom opleggen (artikel 5:32 Awb).
Een burgemeester kan altijd beleidsregels vaststellen over het gebruik van een aan hem toegekende bevoegdheid (artikel 4:81 juncto 1:3 Awb). De burgemeester zal – indien de raad het voorstel overneemt – ook zijn huidige beleidsregels hieraan aanpassen.

Alarm
De bepalingen over Nodeloos alarmeren (2.4.18) en Alarminstallaties (2.4.19) kunnen komen te vervallen. Deze bepalingen komen in de Modelverordening niet (meer) voor en worden in de praktijk ook niet gebruikt in de gemeente Arnhem.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Er zijn geen kanttekeningen en risico's bekend

Participatie

De actualisatie beantwoordt aan de behoefte die door de verschillende deelnemers van de wijkveiligheidsoverleggen, de bewoners en de ondernemers (beiden door meldingen en signalen) wordt benoemd.
Verder hebben de politie, de afdeling vergunningen en handhaving en de teams leefomgeving vooraf actief input geleverd voor de benodigde aanpassingen van hoofdstuk 2 van de APV.

Financiën

Deze wijzigingen van de Algemene Plaatselijke Verordening zijn budgetneutraal. Zij passen binnen de huidige financiële kaders

Uitvoering

Deze onderdelen van de Algemene Plaatselijke Verordening worden in de huidige situatie ook door de afdeling Vergunning en Handhaving, het programma Veiligheid en de afdeling Juridische Zaken uitgevoerd. Dit verandert niet.

Communicatie

Wijzigingen van de Algemene Plaatselijke Verordening worden bekendgemaakt via het digitale Gemeenteblad en zijn terug te vinden op www.overheid.nl.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsbesluit
- WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 4
- WAS/WORDT APV Arnhem hoofdstuk 2 afdeling 5

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 677061

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 19 juli 2022

Gelet op artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet;

BESLUIT:

vast te stellen de

VERORDENING TOT WIJZIGING VAN DE ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING VOOR ARNHEM

I Wijzigingen

A. Hoofdstuk 2, Afdeling 4 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV) wordt als volgt gewijzigd en de bijbehorende toelichting wordt als volgt vastgesteld:

"Afdeling 4. Maatregelen ter voorkoming van overlast, drugsoverlast, gevaar of schade

Artikel 2.4.1 Betreden gesloten woning of lokaal

1. Het is verboden een krachtens artikel 174a van de Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden.
2. Het is verboden een krachtens artikel 13b van de Opiumwet gesloten woning, een niet voor het publiek toegankelijk lokaal, een bij die woning of dat lokaal behorend erf, een voor het publiek toegankelijk lokaal of bij dat lokaal behorend erf te betreden.
3. Deze verboden zijn niet van toepassing op personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal of een daarbij behorend erf wegens dringende reden noodzakelijk is.
4. De burgemeester is bevoegd van het in het eerste of tweede lid bedoelde verbod ontheffing te verlenen

Artikel 2.4.1a Gebiedsontzeggingen uitgaansgeweld horecaconcentratiegebied

1. De burgemeester kan in het belang van de openbare orde, aan degene die in het horecaconcentratiegebied op de weg of in een voor het publiek toegankelijk lokaal geweld pleegt, een verbod opleggen om zich gedurende een tijdvak van twee maanden, gedurende de tijdstippen in het verbod genoemd, te bevinden in het horecaconcentratiegebied.
2. Tot het opleggen van een verbod als bedoeld in het eerste lid gaat de burgemeester eerst over, indien hij de betrokkene uiterlijk zes maanden daarvoor vanwege een eerdere geweldsdaad als bedoeld in het eerste lid heeft gewaarschuwd, dan wel een verbod als bedoeld in het in het eerste lid heeft opgelegd.

Arnhem GEMEENTE

3. In gevallen waarin de burgemeester aan een persoon in een tijdsbestek van twee jaar voor de derde keer een verbod oplegt als bedoeld in het eerste lid, wordt dit verbod opgelegd voor een tijdvak van vier maanden.
4. Het is verboden zich te gedragen in strijd met een door de burgemeester opgelegd verbod.
5. De burgemeester beperkt het krachtens het eerste of tweede lid gegeven verbod, als hij dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene noodzakelijk oordeelt. De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.
6. Onder horecaconcentratiegebied wordt verstaan het gebied zoals omschreven in artikel 2.3.1.15, zesde lid.

Artikel 2.4.2 Overlast door drugshandel op straat

Onverminderd het bepaalde in de Opiumwet is het verboden zich op een openbare plaats op te houden met het kennelijke doel om, al dan niet tegen betaling, middelen als bedoeld in de artikelen 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen.

Artikel 2.4.3 Gebiedsontzeggingen in verband met overlast door drugs en wapens

1. Onverminderd het bepaalde in de Opiumwet kan de burgemeester aan een persoon die
   a. Middelen als bedoeld in artikel 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar op een openbare plaats/de weg te gebruiken, af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen; of
   b. Messen of andere voorwerpen die als steekwapen kunnen worden gebruikt, openlijk voorhanden heeft;

   een bevel geven zich gedurende ten hoogste 48 uur niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.
2. Bij overtredingen als bedoeld in het eerste lid onder a en b kan de burgemeester aan een persoon aan wie ten minste eenmaal een bevel als bedoeld in dat lid is gegeven en die opnieuw één of meer van de bovengenoemde overtredingen begaat, een bevel geven zich gedurende ten hoogste drie maanden niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.
3. Een bevel als bedoeld in het tweede lid kan slechts worden gegeven als de overtreding binnen zes maanden na het geven van een eerder bevel, gegeven op grond van het eerste of tweede lid, plaatsvindt.
4. De burgemeester beperkt de krachtens het eerste of tweede lid gegeven bevelen, als hij dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene noodzakelijk oordeelt. De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.

Artikel 2.4.4 Overlast door openlijk drugsgebruik

1. Het is verboden op of aan de weg, op een andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw middelen als bedoeld in artikel 2 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.
2. Het is verboden op of aan de weg, op een andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw dat deel uitmaakt van een door het college aangewezen gebied middelen als bedoeld in het artikel 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.

Artikel 2.4.5 Plakken en kladden

1. Het is verboden een openbare plaats of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf die plaats zichtbaar is te bekrassen of te bekladden.

2. Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op een openbare plaats of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf die plaats zichtbaar is:
   a. een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding aan te plakken, te doen aanplakken, op andere wijze aan te brengen of te doen aanbrengen;
   b. met kalk, teer of een kleur- of verfstof een afbeelding, letter, cijfer of teken aan te brengen of te doen aanbrengen.
3. Het verbod, bedoeld in het tweede lid, is niet van toepassing voor zover gehandeld wordt krachtens wettelijk voorschrift.
4. De houder van de schriftelijke toestemming is verplicht deze aan een opsporingsambtenaar op diens eerste vordering terstond ter inzage af te geven.
5. Het college wijst aanplakborden aan voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen.
6. Het is verboden de aanplakborden te gebruiken voor het aanbrengen van handelsreclame.
7. Het college kan nadere regels stellen voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen, die geen betrekking mogen hebben op de inhoud daarvan.

Artikel 2.4.6 Vervoer plakgereedschap en dergelijke

1. Het is verboden op de weg of openbaar water enig aanplakbiljet, aanplakdoek, kalk, teer, kleur- of verfstof of verfgereedschap te vervoeren of bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing als de genoemde materialen of gereedschappen niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd voor handelingen als verboden in artikel 2.4.5.

Artikel 2.4.7 Vervoer inbrekerswerktuigen

1. Het is verboden op een openbare plaats inbrekerswerktuigen of vermommingmiddelen te vervoeren of bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing als de bedoelde werktuigen of vermommingmiddelen niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd om zich onrechtmatig de toegang tot een gebouw of erf te verschaffen, onrechtmatig sluitingen te openen of te verbreken, diefstal door middel van braak te vergemakkelijken of het maken van sporen of herkenning bij het plegen van voornoemde strafbare feiten te voorkomen.

Artikel 2.4.7a Verbod op het vervoeren van geprepareerde voorwerpen

1. Het is verboden op de weg of in de nabijheid van winkels te vervoeren of bij zich te hebben een voorwerp dat er kennelijk toe is uitgerust om het plegen van (winkel)diefstal te vergemakkelijken.
2. Het in het eerste lid gestelde verbod is niet van toepassing indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het in dat lid bedoelde voorwerp niet bestemd is voor de in dat lid bedoelde handelingen.

Artikel 2.4.10 Hinderlijk gedrag en straatintimidatie op openbare plaatsen

1. Het is verboden op een openbare plaats:
   a. te klimmen of zich te bevinden op een beeld, monument, overkapping, constructie, openbare toiletgelegenheid, voertuig, hek, omheining of andere afsluiting, verkeersmeubilair of daarvoor niet bestemd straatmeubilair;
   b. zich op te houden op een wijze die voor andere gebruikers of omwonenden onnodig overlast of hinder veroorzaakt.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de artikelen 424, 426bis of 431 van het Wetboek van Strafrecht of artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994.

Artikel 2.4.10a Verplichte route

1. Het is de door de burgemeester aangewezen groepen van personen verboden op door hem aangewezen tijdstippen van een door hem aangewezen route af te wijken.

2. De burgemeester kan ontheffing verlenen van het in het eerste lid gestelde verbod.

Artikel 2.4.11 Verboden drankgebruik

1. Het is voor personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt verboden op een openbare plaats die deel uitmaakt van een door het college aangewezen gebied, alcoholhoudende drank te gebruiken of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing op:
   a. een terras dat behoort bij een horecabedrijf als bedoeld in artikel 1 van de Alcoholwet;
   b. *een andere* plaats dan een horecabedrijf als bedoeld onder a, waarvoor een ontheffing geldt krachtens artikel 35 van de Alcoholwet.

Artikel 2.4.12a Verboden gedrag bij of in gebouwen

1. Het is verboden zonder redelijk doel:
   a. zich in een portiek of poort op te houden;
   b. in, op of tegen een raamkozijn of een drempel van een gebouw te zitten of te liggen.
2. Het is aan anderen dan bewoners of gebruikers van een flatgebouw, appartementsgebouw of een soortgelijke meergezinswoning of van een gebouw dat voor publiek toegankelijk is, verboden zich zonder redelijk doel te bevinden in een voor gemeenschappelijk gebruik bestemde ruimte van dat gebouw.

Artikel 2.4.12.b Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet

1. Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik geeft, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.
2. De burgemeester kan een last onder bestuursdwang wegens overtreding van het eerste lid in ieder geval opleggen bij ernstige en herhaaldelijke:

a. geluid- of geurhinder;
b. hinder van dieren;
c. hinder van bezoekers of personen die tijdelijk in een woning of op een erf aanwezig zijn;
d. overlast door vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf;
e. intimidatie van derden vanuit een woning of een erf.

Artikel 2.4.13 Hinderlijk gedrag in voor het publiek toegankelijke ruimten

Het is verboden zich zonder redelijk doel en op een voor anderen hinderlijke wijze op te houden in of op een voor het publiek toegankelijke ruimte, dan wel deze te verontreinigen of te gebruiken voor een ander doel dan waarvoor deze ruimte is bestemd. Onder deze ruimten worden in elk geval verstaan portalen, wachtlokalen voor het openbaar vervoer, parkeergarages en rijwielstallingen.

Artikel 2.4.14 Neerzetten van fietsen of bromfietsen

Het is verboden op een openbare plaats een fiets of een bromfiets te plaatsen of te laten staan tegen een raam, een raamkozijn, een deur, de gevel van een gebouw of in de ingang van een portiek als dit in strijd is met de uitdrukkelijk verklaarde wil van de gebruiker van dat gebouw of dat portiek of als daardoor die ingang versperd wordt.

Artikel 2.4.15 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein en dergelijke

Het is verboden zich op de door burgemeester aangewezen uren en plaatsen met een fiets of bromfiets te bevinden op een door de burgemeester aangewezen terrein waar een markt, kermis, uitvoering, bijeenkomst of plechtigheid wordt gehouden die publiek trekt, mits dit verbod kenbaar is aan de bezoekers van het terrein.

Artikel 2.4.16 Bespieden van personen

1. Het is verboden zich in de nabijheid van een persoon of een gebouw, woonwagen of woonschip op te houden met de kennelijke bedoeling deze persoon of een persoon die zich in dit gebouw, deze woonwagen of dit woonschip bevindt, te bespieden.
2. Het is verboden door middel van een verrekijker of enig ander optisch instrument een persoon die zich in een gebouw, woonwagen of woonschip bevindt te bespieden.

Artikel 2.4.17 Bedelarij

Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op of aan de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw te bedelen om geld of andere zaken."

Toelichting

"Artikel 2.4.1 Betreden gesloten woning of lokaal

Eerste lid

De burgemeester is op grond van artikel 174a van de Gemeentewet bevoegd tot sluiting van woningen, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij de woning of het lokaal behorend erf van waaruit (drugs)overlast wordt veroorzaakt. Aangezien dit artikel in de Gemeentewet niet de rechtsgevolgen van de sluiting regelt, verdient het aanbeveling dit in de APV te regelen. Voor de gevallen waarin de woning niet is verzegeld of de verzegeling reeds is verbroken regelt dit artikellid een verbodsbepaling, zodat een sanctie kan worden gesteld op overtreding daarvan.

Tweede lid

Het tweede lid van artikel 2.4.1 is gebaseerd op de bevoegdheid van de burgemeester op grond van artikel 13b van de Opiumwet tot toepassing van bestuursdwang als in woningen of lokalen, dan wel in of bij woningen of zodanige lokalen behorende erven, drugs als bedoeld in lijst I of II van de Opiumwet worden verkocht, afgeleverd, verstrekt, of daarvoor aanwezig zijn. Zie verder onder de toelichting op het eerste lid.

Derde en vierde lid

Aangezien de situatie kan ontstaan dat personen de woning of het lokaal moeten betreden wegens dringende redenen, zijn het derde en vierde lid aan artikel 2.4.1 toegevoegd. Anders zouden de verboden uit het eerste en tweede lid te absoluut zijn.

Artikel 2.4.1a Gebiedsontzeggingen uitgaansgeweld horecaconcentratiegebied

Uit een nadere analyse door de politie is reeds in het verleden gebleken dat een fors deel van de binnen het horecaconcentratiegebied begane geweldsdelicten gepleegd wordt door een relatief klein aantal personen. Deze beperkte groep personen die op stapavonden veelvuldig geweld plegen in het uitgaansgebied, drukken een flinke – negatieve – stempel op de sfeer in de binnenstad. Ondanks het feit dat zij vaak veelvuldig strafrechtelijk veroordeeld zijn voor dit geweld, blijven zij dit gewelddadige gedrag tentoonspreiden.

Voor deze groep frequente geweldplegers, die zich ongevoelig toont voor de reguliere strafrechtelijke aanpak, heeft de politie de introductie bepleit van de destijds zogenaamde 'verblijfsontzegging' voor het horecaconcentratiegebied.

In de huidige bepaling is aangesloten bij de begrippen die de model APV van de VNG (inmiddels) gebruikt en wordt er dus gesproken van een gebiedsontzegging. Een gebiedsontzegging is een bestuursrechtelijk besluit, waarbij aan een persoon die in een bepaald gebied (in casu het horecaconcentratiegebied) herhaaldelijk overlast veroorzaakt (in casu door geweld te plegen) een verbod wordt opgelegd om zich gedurende een bepaalde termijn in dat gebied te bevinden. Een bestuursrechtelijke gebiedsontzegging is níet gericht op bestraffing van de betrokkene - leedtoevoeging voor het door hem begane onrecht -, maar op

voorkoming van herhaling van het gedrag in de toekomst. Hieruit vloeit voort dat een gebiedsontzegging pas kan worden opgelegd indien een persoon zich meermaals, en niet slechts eenmalig, heeft misdragen. Alleen dan is namelijk de vrees gerechtvaardigd dat het overlastgevende gedrag zich in de toekomst zal herhalen.

Het in deze bepaling neergelegde systeem komt neer op het volgende. Als de politie een persoon aanhoudt in verband met door hem binnen het horecaconcentratiegebied gepleegd geweld, dan wordt deze persoon gewaarschuwd dat hem door de burgemeester een gebiedsontzegging voor het horecaconcentratiegebied zal worden opgelegd, indien hij zich binnen zes maanden opnieuw gewelddadig gedraagt in het horecaconcentratiegebied. Maakt de betrokkene zich binnen zes maanden opnieuw schuldig aan uitgaansgeweld, dan legt de burgemeester hem een gebiedsontzegging op voor een duur van twee maanden (conform het eerste lid van artikel 2.4.1a). Het verbod – de gebiedsontzegging – geldt slechts voor specifiek benoemde tijdstippen binnen dit tijdvak van twee maanden, en is in dit tijdvak derhalve niet permanent van kracht. Dit ligt bij een gebiedsontzegging in verband met uitgaansgeweld ook niet voor de hand. Dit geweld wordt immers in de regel slechts gepleegd op stapavonden/-nachten, niet op een doorsnee doordeweekse dag. Het is dan ook niet gerechtvaardigd en ook niet noodzakelijk om een dergelijke gebiedsontzegging twee maanden lang continu van kracht te laten zijn.

Aan een persoon aan wie binnen een periode van twee jaar voor de derde keer een gebiedsontzegging wordt uitgereikt, wordt een verbod voor een duur van vier maanden opgelegd (artikel 2.4.1a, derde lid). Oplegging van een dergelijke lange gebiedsontzegging is onzes inziens dan gerechtvaardigd door het feit dat een dergelijk persoon wel met nadruk kan worden aangemerkt als een groot gevaar voor de openbare orde binnen het horecaconcentratiegebied.

Artikel 2.4.2 Overlast door drugshandel op straat
Dit artikel is opgenomen om de overlast op straat tegen te gaan. De straathandel in drugs kan leiden tot een verstoring van de openbare orde en het woon- en leefklimaat. Om daartegen op te treden is het noodzakelijk in de APV een bepaling op te nemen, die tot doel heeft het voorkomen van de aantasting van de openbare orde. In de praktijk gaat het met name om de handel in harddrugs. In het artikel wordt evenwel gesproken over middelen uit lijst 2 en 3 van de Opiumwet, dus zowel hard- als softdrugs en “daarop gelijkende waar”. Bij “daarop gelijkende waar” kan bijvoorbeeld worden gedacht aan slaap- of kalmeringsmiddelen, nieuwe middelen die al wel worden gebruikt - denk aan lachgas - maar nog niet op de lijst voorkomen en waartegen wel moet worden opgetreden of aan nepdrugs (bijvoorbeeld waspoeder). Het is dan van belang dit goed te motiveren.

In dit artikel zijn zowel de aanbieders als ontvangers en bemiddelaars (‘drugsrunners’) genoemd. Het ‘kennelijke doel’ kan blijken uit ervaringsfeiten en concrete omstandigheden zoals het aanspreken van voorbijgangers, het waarnemen van transacties, enzovoorts.

Afbakening met de Opiumwet
Om niet in de sfeer van de Opiumwet te treden is de passage “onverminderd het bepaalde in de Opiumwet” opgenomen. De Opiumwet is een strafrechtelijk instrument waarin onder meer de verbodsbepalingen staan van middelen die worden genoemd op lijst I (‘harddrugs’) en II (‘softdrugs’) die behoren bij deze wet. Zo wordt verboden deze middelen te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken, te vervoeren en aanwezig te hebben. In de Opiumwet wordt geen aandacht besteed aan overlast ten gevolge van drugshandel op straat. Om hiertegen te kunnen optreden is het noodzakelijk in de APV een artikel op te nemen dat het voorkomen van de aantasting van de openbare orde en van strafbare feiten tot doel heeft.

Artikel 2.4.3 Gebiedsontzeggingen in verband met drugs en wapens
Met deze bepaling kan een burgemeester optreden tegen personen die overlast veroorzaken in de openbare ruimte door drugshandel en drugsgebruik van harddrugs of het openlijk voorhanden hebben van messen of andere voorwerpen die als steekwapen worden gebruikt.
Oplegging van een gebiedsontzegging brengt een beperking van het in verdragen beschermde recht op bewegingsvrijheid met zich mee. Een beperking van dit recht is toegestaan indien het belang van de openbare orde hiertoe noodzaakt en de beperking niet verder gaat dan strikt noodzakelijk is. Zo moet de burgemeester bij het opleggen van de bevelen kijken naar de persoonlijke omstandigheden van betrokkene die noodzakelijk maken de bevelen te beperken. Hierbij kan gedacht worden aan de situatie waarin betrokkene in het beoogde gebied zijn woning heeft of er zijn werk of beroep uitoefent.

Artikel 2.4.4 Overlast door openlijk drugsgebruik
Op sommige plaatsen in de publieke ruimte ervaren mensen hinder, overlast en gevoelens van onveiligheid doordat op die plaatsen drugs worden gebruikt. De gemeente Arnhem heeft daarom al jaren een bepaling in de APV opgenomen waarbij openlijk drugsgebruik wordt verboden. Inmiddels is er een rechterlijke consensus ontstaan waarbij zo'n bepaling, omwille van de openbare orde, dus met een ander motief dan de Opiumwet, toelaatbaar wordt geacht.

Dit voorschrift richt zich tegen het openlijk gebruiken van drugs op straat, in portieken en in voor het publiek toegankelijke gebouwen. Dit gebruik gaat met veel overlast gepaard. Ook voorwerpen die openlijk worden gebruikt als hulpmiddel voor drugsgebruik vallen onder het verbod. Voor deze benadering is gekozen ten behoeve van een effectieve bestrijding van de overlast. Het gaat overigens niet om de opsporing van de voorwerpen op zich. De bepaling betreft het openlijk voorhanden hebben van de voorwerpen en de uitstraling hiervan op het openbare leven.

Het artikel gaat zowel over hard- als softdrugs en "daarop gelijkende waar". Voor de uitleg van "daarop gelijkende waar" wordt verwezen naar de toelichting van artikel 2.4.2.
In dit artikel is een onderscheid gemaakt tussen het openlijk gebruik van harddrugs (in de gehele gemeente verboden) en het openlijk gebruik van softdrugs (verboden in een door het college aangewezen gebied). Dit houdt mede verband met de erkende coffeeshops die in de gemeente Arnhem conform de gestelde eisen mogen exploiteren.

Het college of de burgemeester kan op grond van het tweede lid ook bepalen dat in het besluit aangewezen gebied of gebouw het verboden is de drugs te gebruiken die het college of burgemeester in het desbetreffende besluit heeft bepaald.

Artikel 2.4.5 Plakken en kladden
Eerste lid
In het eerste lid is sprake van een absoluut verbod. In de termen 'bekrassen en bekladden' ligt reeds besloten dat het daarbij niet gaat om meningsuitingen als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet, artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR.

Tweede lid
Het aanbrengen van aanplakbiljetten op een onroerende zaak kan worden aangemerkt als een middel tot bekendmaking van gedachten en gevoelens dat naast andere middelen zelfstandige betekenis heeft en met het oog op die bekendmaking in een bepaalde behoefte kan voorzien.

Op de in artikel 7 van de Grondwet gewaarborgde vrijheid van meningsuiting zou inbreuk worden gemaakt als die bekendmaking in het algemeen zou worden verboden of van een voorafgaand overheidsverlof afhankelijk zou worden gesteld. Artikel 2.4.5 maakt op dit grondrecht geen inbreuk, aangezien het hierin

neergelegde verbod krachtens het tweede lid uitsluitend een beperking van het gebruik van dit middel van bekendmaking meebrengt.

Artikel 2.4.5 verdraagt zich ook met artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR, aangezien de beperking in de uitoefening van het recht op vrije meningsuiting dat uit de toepassing van artikel 2.4.5 kan voortvloeien, kan worden aangemerkt als nodig in een democratische samenleving ter bescherming van de openbare orde.

De eis dat 'plakken' slechts is toegestaan indien dit geschiedt (door of) met toestemming van de rechthebbende, komt in het geval dat de gemeente die rechthebbende is, niet neer op het afhankelijk stellen van dat aanplakken van een voorafgaand verlof van de overheid als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet. De gemeente die als eigenares van een onroerend goed toestemming verleent of weigert, handelt namelijk in haar privaatrechtelijke hoedanigheid. Niet alleen de plakker of de bekladder kan op grond van het tweede lid van artikel 2.4.5 worden aangepakt, maar ook de opdrachtgever. Ingevolge het bepaalde in het vierde lid geldt het plakverbod niet voor het aanbrengen van meningsuitingen op de door het college aangewezen aanplakborden en overeenkomstig de door het college gestelde nadere regels.

Vijfde en zevende lid
Een voorwaarde die aan de mogelijke beperking vanuit het tweede lid moet worden gesteld is wel dat de gemeente moet zorgen voor voldoende plakplaatsen voor het aanbrengen van meningsuitingen en niet commerciële bekendmakingen. Krachtens het vijfde lid kan het college aanplakborden aanwijzen en daarvoor krachtens het zevende lid nadere regels stellen. Als de gemeente nalaat in voldoende plakplaatsen te voorzien, dan is er volgens jurisprudentie wel sprake van strijd met artikel 7 van de Grondwet en artikel 10 van het EVRM.

Artikel 2.4.6 Vervoer plakgereedschap en dergelijke
Door deze bepaling wordt de effectiviteit van het in het vorige artikel 2.4.5 opgenomen aanplakverbod vergroot. Het tweede lid regelt een rechtvaardigingsgrond voor die gevallen dat de in het eerste lid genoemde stoffen en voorwerpen niet waren bestemd om te bekrassen, te plakken of te kladden of op andere verboden wijze aan te brengen of doen aanbrengen. Het bepaalde in het tweede lid strijdt niet met het in artikel 6, tweede lid, van het EVRM neergelegde beginsel, dat een verdachte tegen wie een strafvervolging aanhangig is, niet is gehouden zijn onschuld te bewijzen en dat, voordat zijn schuld op wettige wijze is vastgesteld, waarbij hem de gelegenheid is geboden zich te verdedigen, de rechter hem niet als schuldig mag aanmerken.

Deze bepaling maakt geen inbreuk op enige bepaling van het WvSv en is evenmin in strijd met enige andere wetsbepaling noch met enig tot de algemene rechtsbeginselen te rekenen beginsel van strafprocesrecht.

De opsporingsambtenaar en het OM hebben de mogelijkheid om aan de hand van de omstandigheden of verkregen indrukken na te gaan of er al dan niet sprake is van een overtreding als bedoeld in het eerste lid. Een verstandig gebruik van deze bepaling door de opsporingsambtenaar zal overbodige strafvervolging voorkomen.

Artikel 2.4.7 Vervoer inbrekerswerktuigen
Deze verbodsbepaling beoogt het plegen van misdrijven zoals diefstal met braak te bemoeilijken. Een dergelijke verbodsbepaling kan blijkens de jurisprudentie strekken tot bescherming van de openbare orde, zodat regeling bij autonome verordening op grond van artikel 149 van de Gemeentewet is toegestaan.

Artikel 2.4.7a Verbod op het vervoeren van geprepareerde voorwerpen
Het gaat hierbij om een verbodsbepaling met betrekking tot het vervoeren van voor (winkel)diefstal geprepareerde tassen dan wel andere voorwerpen op de weg of in de nabijheid van winkels. Om de private

belangen van de ingezetenen te beschermen, is in het tweede lid opgenomen dat dit verbod niet geldt indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de desbetreffende burger geen intentie heeft om winkeldiefstal te gaan plegen.

Artikel 2.4.10 Hinderlijk gedrag en straatintimidatie op openbare plaatsen
Op basis van dit artikel kan tegen vormen van onnodige hinder of overlast worden opgetreden. Met dit onderdeel wordt ook beoogd om verschillende vormen van straatintimidatie te verbieden en het heeft zowel betrekking op gedragingen van een individu als van een groep. Het motief is primair gelegen in het wegnemen van de effecten op de openbare orde als gevolg van intimiderend gedrag op straat. Straatintimidatie is ongewenst gedrag in de openbare ruimte waardoor anderen zich onveilig voelen. Denk hierbij onder meer aan ongewenst betasten, iemand in het nauw drijven met seksuele bedoelingen, iemand opzettelijk de doorgang versperren, zich opzettelijk tegen iemand aanduwen, volgen/achternalopen, (aanhoudende) vragen om iemands naam/nummer/bestemming en vragen om seksuele handelingen.

Bij overtreding van het Wetboek van Strafrecht kan uitsluitend diegene tot wie het gedrag zich primair richt, aangifte doen. Om uiteenlopende redenen doen deze slachtoffers dat lang niet altijd. De bepalingen in het Wetboek van Strafrecht bieden dus geen sluitend systeem om de negatieve effecten 52 van deze gedragingen tegen te gaan. Op grond van dit onderdeel is het ook mogelijk om op te treden tegen dit soort ongewenst gedrag, ook al heeft het slachtoffer daarvan geen aangifte gedaan.

Artikel 424 van het WvSr stelt ‘straatschenderij’ strafbaar, terwijl artikel 426bis van het WvSr het belemmeren van anderen op de openbare weg met straf bedreigt. Artikel 431 van het WvSr stelt nachtelijk burengerucht strafbaar. Deze handelingen zou men kunnen omschrijven als baldadigheid. De omschrijvingen zijn echter ‘strakker’ dan wat men in het taalgebruik meestal als baldadigheid ervaart. Artikel 2.4.10 vormt daarom hierop een aanvulling.

Artikel 5 van de WVW 1994 bepaalt dat het voor eenieder verboden is zich zodanig te gedragen dat gevaar op de weg wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt dan wel dat het verkeer op de weg wordt gehinderd of kan worden gehinderd. De strekking van het begrip openbare plaats in artikel 2.4.10 gaat verder dan het begrip weg als bedoeld in de WVW 1994. Voor zover een hinderlijke gedraging plaatsvindt op de weg, als omschreven in artikel 5 van de WVW 1994, is artikel 2.4.10 niet van toepassing. Werd dit niet uitgesloten, dan zou een met een hogere regelgeving strijdige situatie kunnen ontstaan.

Artikel 2.4.10a Verplichte route
Dit artikel geeft de burgemeester de bevoegdheid aan groepen personen voor te schrijven welke route zij dienen te volgen. Het vervolgens afwijken van deze route is verboden. Op grond van het tweede lid van artikel 2.4.10a kan de burgemeester ontheffing verlenen van het betreffende verbod.

Het voorschrijven van een verplichte route kan gewenst zijn bij betaald-voetbalwedstrijden. De burgemeester kan in een dergelijk geval de supporters van de bezoekende club voorschrijven een verplichte route van het station naar het stadion te volgen, waardoor zij gescheiden kunnen blijven van de supporters van de thuisclub. Reden hiervoor is dan de vrees, dat door het uitwaaieren van de groep supporters over de stad verstoringen van de openbare orde te verwachten zijn.

De bepaling spreekt verder over “door de burgemeester aangewezen groepen van personen”. Dit verplicht de burgemeester concreet de groep te benoemen waar het om gaat. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door de formulering “degenen die zich door kleding, uitrusting en/ of gedraging manifesteren als supporter van …/ deelnemer aan de actie tegen …”. Verder kan de groep nader worden aangeduid door de plaats aan te geven waar de groep zich bevindt, de handelingen die de leden van de groep op dat moment verrichten, de grootte van de groep of door vermelding van de taal of de herkomst of nationaliteit van de leden van de groep.

Artikel 2.4.11 Verboden drankgebruik
In dit artikel is een verbod opgenomen om in een bepaald door het college aan te wijzen gebied alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flesjes en blikjes met dergelijke drank bij zich te hebben. Dit verbod geldt uiteraard niet voor terrassen die deel uitmaken van een horecabedrijf, of voor een evenement waarbij van gemeentewege op grond van artikel 35 van de Alcoholwet toestemming is verleend om op de plaats waar dat evenement zich afspeelt alcoholhoudende drank te verstrekken.

Vanwege de wijziging van de DHW (heden: Alcoholwet) in 2013, is het voor jongeren onder de achttien jaar reeds op grond van die wet verboden om alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flesjes en blikjes met dergelijke drank bij zich te hebben. Daarom is hier bepaald dat het verbod geldt voor personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt.

Omvang gebied
Er moet een duidelijk omschreven gebied aangewezen worden. Het kan bijvoorbeeld gaan om het uitgaansgebied in het centrum of een park of plein waar regelmatig overlast veroorzaakt wordt.

Het is niet mogelijk het grondgebied van de hele gemeente aan te wijzen. Er moet namelijk wel een concrete aanleiding zijn waarom een bepaald gebied aangewezen wordt. Een gebied kan worden aangewezen als gerechtvaardigde vrees bestaat voor aantasting van de openbare orde, of de openbare orde is al aangetast. Als dat geldt voor het hele grondgebied van de gemeente is het stadium van hinderlijk drankgebruik allang gepasseerd, en heeft de burgemeester zijn noodbevoegdheden uit de Gemeentewet nodig. Daarnaast zou het college bij een algemeen verbod elk alcoholgebruik op de openbare weg en op openbare plaatsen, ook van goedwillende personen, verbieden. Daarmee zou er geen evenredigheid meer zijn tussen middel en doel, en dat zou in strijd met artikel 3:4 van de Awb. Dit geldt ook voor een verbod om onaangebroken flesjes en blikjes bij zich te hebben, waar met enige regelmaat naar wordt gevraagd. Het gaat de autonome verordenende bevoegdheid van de gemeente te boven om te bepalen dat het verboden is ongeopende flesjes alcoholhoudende drank bij zich te dragen.

Het is mogelijk dat een verschuiving in het gedrag van de personen in de richting van buiten het aangewezen gebied gelegen delen van de gemeente zal plaatsvinden. In de meeste gevallen zal dit echter niet erg waarschijnlijk zijn, omdat mag worden aangenomen dat de aangewezen plaatsen door hun aantrekkelijke karakter mede bepalend voor het verschijnsel zijn. Als er toch verplaatsing optreedt, kan het college alsnog ook voor die nieuwe pleisterplaatsen een aanwijzingsbesluit nemen.

Verstoring openbare orde
Bij daadwerkelijke verstoring van de openbare orde kunnen op grond van artikel 3 van de Politiewet 2012 bevelen tot verwijdering worden gegeven.

Soms (als bijvoorbeeld wordt geconstateerd dat flesjes worden stukgegooid) zal optreden mogelijk zijn aan de hand van artikel 424 van het WvSr (baldadigheid). De hantering van deze wetsbepalingen is in de praktijk echter niet eenvoudig. De behoefte aan dit artikel zit erin dat hierdoor optreden in wat men zou kunnen noemen de ‘voorfase’ – dus het bier drinken op bepaalde plaatsen – mogelijk wordt.

Artikel 2.4.12a Verboden gedrag bij of in gebouwen
Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 2.4.10 (Hinderlijk gedrag op openbare plaatsen).

Op basis van artikel 2.4.12a kan tegen vormen van onnodige hinder of overlast bij of in gebouwen worden opgetreden.

Artikel 2.4.12.b Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet
Per 1 juli 2017 is de Wet aanpak woonoverlast in werking getreden. Deze wet behelst het opnemen van een nieuw artikel 151d in de Gemeentewet.

Artikel 151d van de Gemeentewet regelde destijds dat de raad bij verordening kan bepalen dat degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon *die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven*, er zorg voor draagt dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.

Per 1 januari 2021 heeft de wetgever dit voorschrift gewijzigd door in artikel 151d, eerste lid, van de Gemeentewet de passage "aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven" te laten vervallen. Dit vanwege het feit dat de gedragsaanwijzing voor verhuurders alleen kon worden gegeven aan de verhuurder als de persoon die overlast geeft niet in de desbetreffende gemeente staat ingeschreven. Om woonoverlast in zijn algemeenheid beter tegen te kunnen gaan, wilde de wetgever burgemeesters een extra mogelijkheid geven.

De burgemeester is bevoegd tot oplegging van een last onder bestuursdwang als bedoeld in artikel 125, eerste lid, van de Gemeentewet ter zake van overtreding van het door de raad bij verordening gestelde voorschrift.

Ultimum remedium
Uit de wet volgt dat dit instrument is bedoeld als een ultimum remedium. Artikel 151d, tweede lid, van de Gemeentewet regelt dat het instrument van de last onder bestuursdwang (voor de goede orde: dat impliceert dat de burgemeester ook een last onder dwangsom kan opleggen) alleen wordt ingezet als er geen andere geschikte manier voorhanden is om de overlast aan te pakken. Bij een besluit om op grond van deze bepaling een last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom op te leggen zal de burgemeester dus moeten motiveren dat er geen andere geschikte instrumenten waren om de woonoverlast tegen te gaan. Alleen al daarom zal er aan zo'n besluit een stevig dossier ten grondslag moeten liggen. Het meest overtuigend zou zijn als uit het dossier blijkt dat andere instrumenten als buurtbemiddeling al zijn geprobeerd zonder het gewenste resultaat.
Het ultimum remedium karakter geldt in nog sterkere mate als sprake is van een huisverbod als bedoeld in het derde lid van artikel 151d. Een zo zware maatregel, die een inbreuk betekent op het grondwettelijk beschermde woonrecht, is alleen mogelijk wanneer de ernst van de situatie dat eist en er werkelijk geen andere optie meer open staat.

Eerste lid
Dit lid is geformuleerd als een zorgplichtbepaling. Een bewoner hoort zich zo te gedragen dat zijn of haar buren daar geen ernstige hinder van ondervinden. Bij ernstige en herhaaldelijke hinder kan ook de verhuurder worden aangesproken.

Tweede lid
In het tweede lid regelt de raad in welke gevallen de burgemeester in ieder geval toepassing kan geven aan de bevoegdheid tot het opleggen van een last onder bestuursdwang of last onder dwangsom. In het artikel is niet expliciet bepaald dat de burgemeester een last onder dwangsom kan opleggen, omdat dit reeds volgt uit de artikel 5:32 van de Awb juncto artikel 125 van de Gemeentewet.

Welke herstelsanctie het meest geëigend is in een specifieke situatie zal steeds door de burgemeester moeten worden afgewogen. De burgemeester kan in beleidsregels vastleggen hoe hij of zij invulling geeft aan deze bevoegdheid. Een van de genoemde gevallen is "vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf". Artikel 7.21 van het Bouwbesluit 2012 regelt de facto hetzelfde, ook met het tegengaan van

overlast als motief. Dit artikel zal naar verwachting met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervallen, maar daar zal nog wel de nodige tijd over heen gaan. De last onder bestuursdwang of dwangsom die de burgemeester kan opleggen kan bestaan uit gedragsaanwijzingen waaraan de overtreder zich te houden heeft.

Artikel 2.4.13 Hinderlijk gedrag in voor het publiek toegankelijke ruimten
Deze bepaling is opgesteld om het misbruik van bepaalde, voor het publiek toegankelijke ruimten zoals parkeergarages en wachtlokalen voor een openbaar vervoermiddel tegen te gaan. Om een indicatie te geven bij het beantwoorden van de vraag op welke voor het publiek toegankelijke ruimten de bepaling ziet, is bij wijze van voorbeeld een aantal ruimten concreet genoemd. Deze voorbeelden zijn niet uitputtend bedoeld.
Het ordeverstorende element ten slotte wordt door de zinsnede “zonder redelijk doel of op voor anderen hinderlijke wijze” in de bepaling tot uitdrukking gebracht.

Aan deze bepaling bestaat behoefte omdat op basis van artikel 138 van het WvSr, betreffende het wederrechtelijk vertoeven (in een woning, besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik), slechts kan worden opgetreden indien er sprake is van een handelen van de rechthebbende. De politie kan niet zonder tussenkomst van de rechthebbende optreden. In het belang van de handhaving van de openbare orde is het wenselijk dat de politie bij baldadig of ordeverstorend gedrag in zelfbedieningsruimten in postkantoren, en in andere soortgelijke voor het publiek toegankelijke ruimten, onmiddellijk kan ingrijpen, mede om de eigendommen van derden te beschermen.

Artikel 2.4.14 Neerzetten van fietsen of bromfietsen
Het plaatsen van voertuigen is op verschillende plaatsen geregeld, steeds met een wisselende bedoeling: de instandhouding van het plantsoen, het tegengaan van diefstal of verkeersbelangen. In dit artikel gaat het om de voorkoming van overlast.

Het neerzetten van fietsen en bromfietsen tegen panden, terwijl de eigenaar heeft aangegeven dat dit niet gewenst is of waardoor de toegang tot het gebouw wordt gehinderd, geeft vaak aanleiding tot klachten. Artikel 2.4.14 geeft de mogelijkheid hiertegen op te treden.

Artikel 2.4.15 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein en dergelijke
Op grond van het RVV kunnen bepaalde categorieën weggebruikers van bepaalde wegen worden geweerd. De achtergrond daarvan is het verkeersbelang, hetzij de verkeersveiligheid of de vrijheid van het (andere) verkeer. Dat moet op de in het RVV voorgeschreven wijze ter kennis van de weggebruiker worden gebracht.

Er kunnen echter andere motieven zijn om bepaalde categorieën weggebruikers te weren. Hier is een verbod opgenomen om de fiets of bromfiets mee te voeren op terreinen, waar onder meer markt wordt gehouden, als dat marktterrein door het college is aangewezen als een voor fietsen en bromfietsen verboden terrein gedurende die tijd. In de mensenmenigte kan een fiets hinder veroorzaken. Het verbod moet wel aan de bezoekers van het terrein worden kenbaar gemaakt.

Artikel 2.4.16 Bespieden van personen
Deze bepaling is gericht op excessieve situaties. Anders dan bij het delict belaging (‘stalking’) uit artikel 285b van het WvSr is geen oogmerk vereist om iemand ergens toe brengen of van af te houden, dan wel vrees aan te jagen. Dit artikel is daar dus een aanvulling op.

Met deze bepaling wordt beoogd ongemerkte en als ongewenst ervaren verstoring van de privacy te verbieden. Toepassing van het artikel zal alleen in excessieve situaties plaatsvinden. De politie zal in het algemeen pas optreden indien burgers klachten hebben geuit over voyeurs. Een bepaling over heimelijk afluisteren is in verband met artikelen 139a en verder, 374bis en 441a van het WvSr niet nodig.

Artikel 2.4.17 Bedelarij
Met name in de stadscentra - zoals dat in de gemeente Arnhem - wordt soms overlast ondervonden van bedelaars. Deze gedragen zich soms agressief en hinderlijk door passanten aan te klampen, te intimideren, de weg te versperren of te volgen. Hierdoor komt de openbare orde in het geding."

Toelichting:
"Omdat de strafbaarstelling van bedelarij in 2000 uit het WvSr (voormalig artikel 432) is verdwenen, kan de politie hiertegen niet of nauwelijks meer optreden. Bij de opheffing van de strafbaarstelling heeft de wetgever echter expliciet de mogelijkheid opengehouden om op basis van de gemeentelijke autonomie zo nodig een regeling ter zake van bedelarij in het leven te roepen, indien dit gedrag de openbare orde verstoort of dreigt te verstoren. Dit artikel, dat beoogt bedelarij tegen te gaan, voorziet daarin. Op grond van dit artikel kan het college gebieden aanwijzen waar een bedelverbod geldt. Wanneer naar het oordeel van het college een overlastgevende situatie in een bepaald gebied ontstaat, kan het dus een verbod instellen. Het verbod geldt op openbare plaatsen in zo'n aangewezen gebied. Gelet op de definitie van 'openbare plaats' in artikel 1.1 geldt het verbod dus voor wegen, parken, plantsoenen en in voor het publiek toegankelijke gebouwen waarin het verblijf door de rechthebbende niet aan een bepaald doel is gebonden. Het verbod geldt dus niet voor bijvoorbeeld stadions, postkantoren, warenhuizen, restaurants, musea, ziekenhuizen, kerken en gemeentehuizen. De eigenaren/exploitanten daarvan moeten zelf reguleren.

Overigens valt het spelen van straatmuziek en vervolgens vragen om een geldelijke bijdrage aan toehoorders en passanten niet onder dit bedelverbod, maar onder artikel 2.1.4.2. Ook de verkoop van daklozenkranten valt niet onder dit verbod. Deze kan immers niet verbonden worden aan een vergunning vanwege strijd met de vrijheid van meningsuiting als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet.."

B. Artikel 2.5.1 van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV) als volgt te wijzigen en de bijbehorende toelichting als volgt vast te stellen:

" Afdeling 5 Bepalingen ter bestrijding van heling van goederen
Artikel 2.5.1 Definitie
In deze afdeling wordt onder handelaar verstaan de handelaar aangewezen bij algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 437, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 2.5.2 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister
1. De handelaar is verplicht aantekening te houden van alle gebruikte of ongeregelde goederen die hij verkoopt of op andere wijze overdraagt, in een doorlopend en door de burgemeester gewaarmerkt register, en daarin onverwijld op te nemen:
   a. het volgnummer van de aantekening met betrekking tot het goed;
   b. de datum van verkoop of overdracht van het goed;
   c. een omschrijving van het goed, voor zover van toepassing daaronder begrepen soort, merk en nummer van het goed;
   d. de verkoopprijs of andere voorwaarden voor overdracht van het goed; en
   e. de naam en het adres van degene die het goed heeft verkregen.
2. De burgemeester kan vrijstelling verlenen van deze verplichtingen.
3. Op de vrijstelling is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 2.5.3 Voorschriften als bedoeld in artikel 437 van het Wetboek van Strafrecht
De handelaar of een voor hem handelend persoon is verplicht:
a. de burgemeester binnen drie dagen schriftelijk in kennis te stellen:

1. dat hij het beroep van handelaar uitoefent met vermelding van zijn woonadres en het adres van de bij zijn onderneming behorende vestiging;
2. van een verandering van de onder 1 bedoelde adressen;
3. dat hij het beroep van handelaar niet langer uitoefent;
4. dat hij enig goed kan verkrijgen dat redelijkerwijs van een misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan.

b. de burgemeester op eerste aanvraag zijn administratie of register ter inzage te geven;
c. aan de hoofdingang van elke vestiging een kenteken te hebben waarop zijn naam en de aard van de onderneming duidelijk zichtbaar zijn;
d. een door opkoop verkregen goed gedurende de eerste drie dagen in bewaring te houden in de staat waarin het goed verkregen is.

Artikel 2.5.4 Heling op straat

Het is verboden zich op of aan de weg of op een andere openbare plaats op te houden met het kennelijke doel een goed dat redelijkerwijs van een misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen."

Toelichting

"Afdeling 5 Bepalingen ter bestrijding van heling van goederen

Artikel 2.5.1 Definitie
Handelaar
Voor de omschrijving van het begrip ‘handelaar’ verwijst artikel 437, eerste lid, van het WvSr naar de AMvB op grond van dit artikel (Uitvoeringsbesluit ex artikel 437, eerste lid, van het WvSr, KB 06-01-1992).

Artikel 1 van dit besluit noemt als handelaren: opkopers en handelaren in gebruikte en ongeregelde goederen, platina, goud, zilver, edelstenen, uurwerken, kunstvoorwerpen, auto’s, motorfietsen, bromfietsen, fietsen en foto-, film-, radio-, audio- en videoapparatuur en apparatuur voor automatische registratie. Onder ‘“handelaren in gebruikte en ongeregelde goederen’” worden tevens handelaren in antiek en curiosa verstaan. Daarom hoeven zij niet apart te worden vermeld.

Artikel 2.5.2 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister
De in dit artikel opgenomen verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister vinden hun basis in artikel 2 van de AMvB op grond van artikel 437 van het WvSr. Artikel 437, eerste lid, onder a, van het WvSr verplicht de handelaar tot het aantekening houden van het verwerven dan wel voor handen hebben van alle gebruikte en ongeregelde goederen. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd dat de administratieplicht alleen zinvol is als het om dit soort goederen gaat, omdat dan de kans bestaat dat zij van misdrijf afkomstig zijn.

In artikel 2 van eerdergenoemde AMvB worden regels gegeven betreffende de wijze van aantekening houden. Zo is bepaald dat de registerplichtige handelaar een doorlopend en een door of namens de burgemeester gewaarmerkt register houdt en daarin onverwijld de vereiste gegevens vermeldt: het zogenaamde inkoopregister.

Bij het opstellen van regels met betrekking tot het verkoopregister is aansluiting gezocht bij de terminologie van de formulering van het inkoopregister, welke overigens is geregeld bij wet en AMvB. Net als bij het inkoopregister verdient het aanbeveling om de handelingen die leiden tot het opstellen van een verkoopregister algemeen te omschrijven.

Net als het inkoopregister moet het verkoopregister doorlopend zijn. Een doorlopend register is een register waarin de aantekeningen waarvoor het is bestemd achtereenvolgens naar tijdsorden worden ingeschreven, met uitsluiting van de mogelijkheid van latere inschrijvingen. Een register waarin een aantal bladzijden ontbreekt, is geen doorlopend register. Het register mag geen onregelmatigheden en hiaten vertonen en moet chronologisch zijn.

Eerste en tweede lid
Hier is een algemene verplichting opgenomen om een verkoopregister bij te houden (‘alle’ goederen). Aangezien het meestal zal gaan om bepaalde goederen als fietsen, auto’s of antiek, is in het tweede lid een vrijstellingsbepaling toegevoegd.

Derde lid
Hier wordt de lex silencio positivo van toepassing verklaard op de ontheffing van het tweede lid. De burgemeester kan vrijstelling verlenen van één tot alle verplichtingen in dit artikel. Doorgaans zal daarvoor een praktische reden zijn. Bovendien lijdt de ondernemer doorgaans geen grote schade wanneer er per abuis een vrijstelling van rechtswege ontstaat en die wordt teruggedraaid.

Artikel 2.5.3 Voorschriften als bedoeld in artikel 437 van het Wetboek van Strafrecht
Deze bepaling, die gebaseerd is op artikel 437ter, eerste lid, van het WvSr bevat voorschriften die in het algemeen het gevaar voor heling beogen te voorkomen.

Onder a, ten eerste
Artikel 437ter, tweede lid, van het WvSr legt de handelaar de verplichting op de burgemeester of door hem aangewezen ambtenaren tevoren schriftelijk in kennis te stellen als hij van het opkopen een beroep of gewoonte maakt. De wetgever heeft afgezien van een regeling om de uitoefening van het opkopersbedrijf aan een voorafgaande toelating door het gemeentebestuur te binden. De aanmeldingsplicht is in onderdeel a, sub 1, nader uitgewerkt.

Onder a. ten tweede en derde
Als zich wijzigingen in het adres of beroep van de handelaar voordoen, dient de burgemeester hiervan in kennis te worden gesteld. De politie kan hierdoor de registratie van de handelaren actueel houden.

Onder a, ten vierde
Hier spelen onder meer de omstandigheden waaronder het goed aan de handelaar wordt aangeboden en diens wetenschap zelf een rol. De inhoud van deze bepaling ligt dicht tegen die van artikel 437bis, eerste lid, van het WvSr aan. Hier is het echter de ondernemer die het initiatief moet nemen. Deze bepaling kan niet in strijd worden geacht met de artikelen 160 en 161 van het WvSv.

Onder b
In artikel 437, eerste lid, onder c, van het WvSr wordt aan de daartoe aangewezen ambtenaar de bevoegdheid gegeven om inzage te hebben in het inkoopregister. De bevoegdheid tot inzage in het verkoopregister is niet aangegeven in het WvSr, zodat een regeling in de APV noodzakelijk is. Door de bevoegdheid tot inzage van het verkoopregister bij de daartoe aangewezen ambtenaar te leggen, kan deze ambtenaar zowel het inkoop als het verkoopregister inzien.

Onder d
Bij een regeling tot effectieve helingbestrijding mag een bepaling betreffende de vervreemding van door opkoop verkregen goederen niet ontbreken. Artikel 2.5.3, onder d, voorziet hierin.
De bepaling sluit nauw aan op hetgeen bepaald is in artikel 437, eerste lid, onder d en f, van het WvSr. Daar is de handelaar of een voor hem handelend persoon die in strijd met een schriftelijke last van de

burgemeester (of een vanwege hem gegeven last) bepaalde goederen vervreemdt, of niet in bewaring geeft, of die niet voldoet aan de daarbij gegeven aanwijzingen, strafbaar gesteld. In onderdeel d is gekozen voor een termijn van drie dagen, zodat de bedrijfsvoering van de handelaren niet al te zeer wordt belemmerd..

Artikel 2.5.4 Heling op straat
Op sommige plaatsen in de publieke ruimte ervaren mensen hinder, overlast en gevoelens van onveiligheid doordat op die plaatsen veelvuldig heling plaatsvindt. De gemeente Arnhem heeft daarom al enkele jaren een bepaling in de APV opgenomen waarbij dit wordt verboden tezamen met de handel in harddrugs. Om alle bepalingen omtrent heling bij elkaar te plaatsen is in 2021 voorgesteld artikel 2.4.2 aan te passen en te splitsen. Dit artikel richt zich niet tegen de activiteit heling, want dat is reeds strafbaar gesteld in het WvSr. Het richt zich op de openbare orde en tegen het openlijk verkopen van gestolen goederen op straat, in portieken en in voor het publiek toegankelijke gebouwen, voor zover dit met veel overlast gepaard gaat. "

C. De aanwijsbesluiten zoals eerder genomen worden geacht genomen te zijn op de nieuwe APV bepalingen, behoudens:
   - De aanwijsbesluiten op grond van artikel 2.4.11a worden geacht genomen te zijn op grond van artikel 2.4.4 van de APV (nieuw);
   - De aanwijsbesluiten op grond van artikel 2.4.2 en 2.4.3 komen te vervallen.

D. Artikel 2.4.11a (Hinderlijk gebruik van drugs), 2.4.18 (Nodeloos alarmeren) en artikel 2.4.19 (Alarminstallaties) van de APV komen te vervallen.

II Inwerkingtreding en citeertitel

1. Dit besluit treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
2. Dit besluit wordt aangehaald als: "Wijziging APV hinder door mensen en heling."

De griffier, De voorzitter,

Huidige regeling Apv **Afdeling 4 Maatregelen tegen overlast en baldadigheid**	**Voorstel wijziging Apv** **Afdeling 4. Maatregelen ter voorkoming van overlast, drugsoverlast, gevaar of schade**
Artikel 2.4.1 Betreden gesloten woning of lokaal 1. Het is verboden een krachtens artikel 174a Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden een krachtens artikel 13b Opiumwet gesloten *voor publiek toegankelijk lokaal of woning of bij dat lokaal of die woning* behorend erf te betreden. 3. *De in het eerste en tweede lid genoemde* verboden *gelden niet voor* personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal wegens dringende redenen noodzakelijk is. 4. De burgemeester is bevoegd van het in het eerste of tweede lid bedoelde verbod ontheffing te verlenen.	***Artikel 2.4.1 Betreden gesloten woning of lokaal*** 1. Het is verboden een krachtens artikel 174a **van de** Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden. 2. Het is verboden een krachtens artikel 13b **van de** Opiumwet gesloten **woning, een niet voor het publiek toegankelijk lokaal, een bij die woning of dat lokaal behorend erf, een voor het publiek toegankelijk lokaal of bij dat lokaal** behorend erf te betreden. 3. **Deze** verboden **zijn** niet **van toepassing op** personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal **of een daarbij behorend erf** wegens dringende reden noodzakelijk is. 4. De burgemeester is bevoegd van het in het eerste of tweede lid bedoelde verbod ontheffing te verlenen

Artikel 2.4.1a Verblijfsontzeggingen uitgaansgeweld horecaconcentratiegebied	***Artikel 2.4.1a Gebiedsontzeggingen uitgaansgeweld horecaconcentratiegebied***
1. De burgemeester kan in het belang van de openbare orde aan degene die in het horecaconcentratiegebied op de weg of in een voor het publiek toegankelijk lokaal geweld pleegt, een verbod opleggen om zich gedurende een tijdvak van twee maanden, gedurende de tijdstippen in het verbod genoemd, te bevinden in het horecaconcentratiegebied.	*1.* De burgemeester kan in het belang van de openbare orde, aan degene die in het horecaconcentratiegebied op de weg of in een voor het publiek toegankelijk lokaal geweld pleegt, een verbod opleggen om zich gedurende een tijdvak van twee maanden, gedurende de tijdstippen in het verbod genoemd, te bevinden in het horecaconcentratiegebied.
2. Tot het opleggen van een verbod als bedoeld in het eerste lid gaat de burgemeester eerst over, indien hij de betrokkene uiterlijk zes maanden daarvoor vanwege een eerdere geweldsdaad als bedoeld in het eerste lid heeft gewaarschuwd, dan wel een verbod als bedoeld in het eerste lid heeft opgelegd.	2. Tot het opleggen van een verbod als bedoeld in het eerste lid gaat de burgemeester eerst over, indien hij de betrokkene uiterlijk zes maanden daarvoor vanwege een eerdere geweldsdaad als bedoeld in het eerste lid heeft gewaarschuwd, dan wel een verbod als bedoeld in het in het eerste lid heeft opgelegd.
3. In gevallen waarin de burgemeester aan een persoon in een tijdsbestek van twee jaar voor de derde keer een verbod oplegt als bedoeld in het eerste lid, wordt dit verbod opgelegd voor een tijdvak van vier maanden.	3. In gevallen waarin de burgemeester aan een persoon in een tijdsbestek van twee jaar voor de derde keer een verbod oplegt als bedoeld in het eerste lid, wordt dit verbod opgelegd voor een tijdvak van vier maanden.
4. Het is verboden zich te gedragen in strijd met een door de burgemeester opgelegd verbod.	4. Het is verboden zich te gedragen in strijd met een door de burgemeester opgelegd verbod.
5. De burgemeester beperkt het verbod *indien* dat in verband met persoonlijke omstandigheden van *de* betrokkene noodzakelijk *is.*	**5.** De burgemeester beperkt **het krachtens het eerste of tweede lid gegeven** verbod**, als hij** dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene noodzakelijk **oordeelt. De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.**
6. Onder horecaconcentratiegebied wordt verstaan het gebied zoals omschreven in artikel 2.3.1.15, zesde lid.	**6.** Onder horecaconcentratiegebied wordt verstaan het gebied zoals omschreven in artikel 2.3.1.15, zesde lid.

Artikel 2.4.2 Verzamelingen van personen in verband met harddrugs of heling 1. *Het is verboden op of aan wegen die door de burgemeester zijn aangewezen omdat de openbare orde dat in verband met het openlijke gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling, naar zijn oordeel noodzakelijk maakt, deel te nemen aan een verzameling van meer dan twee personen, indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de verzameling verband houdt met het gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling.* 2. *Een ieder die zich bevindt in een verzameling van personen als in het eerste lid bedoeld, is verplicht op een daartoe strekkend bevel van een ambtenaar van politie zijn weg te vervolgen of zich in de door deze aangewezen richting te verwijderen.*	***Artikel 2.4.2 Overlast door drugshandel op straat*** **Onverminderd het bepaalde in de Opiumwet is het verboden zich op een openbare plaats op te houden met het kennelijke doel om, al dan niet tegen betaling, middelen als bedoeld in de artikelen 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen.**

Artikel 2.4.3 Verblijfsontzeggingen in verband met harddrugs	***Artikel 2.4.3 Gebiedsontzeggingen in verband met overlast door drugs en wapens***
1. *Het is degene die in een door het college aangewezen gebied - aangewezen omdat naar het oordeel van het college in dat gebied sprake is van ernstige overlast, veroorzaakt door de aanwezigheid van verslaafden en/of handelaren in harddrugs - op de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw:* a. *harddrugs gebruikt of verhandelt, of daartoe post vat of zich heen en weer beweegt;* *b.* messen of andere voorwerpen die als steekwapen kunnen worden gebruikt, openlijk voorhanden heeft; *of* c. *zich gedraagt in strijd met artikel 2.4.2, verboden zich te bevinden in het door het college aangewezen gebied en in voor het publiek toegankelijke gebouwen die in dat gebied gelegen zijn, nadat de burgemeester hem een daartoe strekkend bevel heeft gegeven.*	**1. Onverminderd het bepaalde in de Opiumwet kan de burgemeester aan een persoon die:** **a. middelen als bedoeld in artikel 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar op een openbare plaats/de weg te gebruiken, af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen; of** b. messen of andere voorwerpen die als steekwapen kunnen worden gebruikt, openlijk voorhanden heeft; **een bevel geven zich gedurende ten hoogste 48 uur niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.**
2. *Het verbod van het eerste lid geldt gedurende het in het bevel van de burgemeester genoemd tijdvak van ten hoogste achtenveertig uur.*	**2. Bij overtredingen als bedoeld in het eerste lid onder a en b kan de burgemeester aan een persoon aan wie ten minste eenmaal een bevel als bedoeld in dat lid is gegeven en die opnieuw één of meer van de bovengenoemde overtredingen begaat, een bevel geven zich gedurende ten hoogste drie maanden niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.**
3. *Het is degene van wie in een door het collegeaangewezen gebied, als bedoeld in het eerste lid, na de oplegging van het in het tweede lid bedoelde verbod opnieuw een ordeverstorende gedraging als bedoeld in het eerste lid is geconstateerd, verboden zich te bevinden in het door het college aangewezen gebied en in de daarin gelegen voor het publiek toegankelijke gebouwen, nadat de burgemeester hem een daartoe strekkend bevel heeft gegeven.*	**3. Een bevel als bedoeld in het tweede lid kan slechts worden gegeven als de overtreding binnen zes maanden na het geven van een eerder bevel, gegeven op grond van het eerste of tweede lid, plaatsvindt.**

4. Het verbod van het derde lid geldt gedurende het in het bevel van de burgemeester genoemd tijdvak van ten hoogste drie maanden. *5. Het bepaalde in het eerste en het derde lid geldt niet indien de belanghebbende in het door het college aangewezen gebied zijn woning heeft of zijn werk of beroep uitoefent.* 6. *Het bepaalde in de voorgaande leden is van overeenkomstige toepassing op degene die op de weg softdrugs verhandelt*	**4. De burgemeester beperkt de krachtens het eerste of tweede lid gegeven bevelen, als hij dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene noodzakelijk oordeelt. De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.**

Artikel 2.4.4 Openlijk gebruik, handel en verkoop	***Artikel 2.4.4 Overlast door openlijk drugsgebruik***
1. Het is verboden op of aan de weg, op een *voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw, openlijk harddrugs te gebruiken of ten behoeve van dat gebruik openlijk voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.*	**1.** Het is verboden op of aan de weg, op een **andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw middelen als bedoeld in artikel 2 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.**
2. Het is verboden op of aan de weg *post te vatten of zich daar heen en weer te bewegen, indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat dat gebeurt om middelen als bedoeld in de artikelen 2 en 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar, dan wel slaap- of kalmeringsmiddelen of daarop gelijkluidende waar, te kopen of te koop aan te bieden.*	**2.** Het is verboden op of aan de weg**, op een andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw, dat deel uitmaakt van een door het college aangewezen gebied middelen als bedoeld in het artikel 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.**
3. De burgemeester kan in het belang van de openbare orde, tijdelijk voor ten hoogste vier weken, de sluiting bevelen van een verkoopinrichting, gelegen in een op grond van artikel 2.4.2 aangewezen gebied, van waaruit voorwerpen worden verkocht die als hulpmiddel voor het gebruik van of de handel in harddrugs worden aangewend.	

Artikel 2.4.5 Plakken en kladden	***Artikel 2.4.5 Plakken en kladden***
1. Het is verboden *de weg* of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf *de weg* zichtbaar is te bekrassen of te bekladden.	1. Het is verboden **een openbare plaats** of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf **die plaats** zichtbaar is te bekrassen of te bekladden.
2. Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op *de weg* of op dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf *de weg* zichtbaar is:	2. Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op **een openbare plaats** of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf **die plaats** zichtbaar is:
a. een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding, aan te plakken of *te laten* aanplakken of op andere wijze aan te brengen of *te laten* aanbrengen;	a. een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding aan te plakken**, te doen** aanplakken, op andere wijze aan te brengen of **te doen** aanbrengen;
b. met kalk, *krijt,* teer of een kleur of verfstof *enige* afbeelding, letter, cijfer of teken aan te brengen of *te laten* aanbrengen.	b. met kalk, teer of een kleur- of verfstof **een** afbeelding, letter, cijfer of teken aan te brengen of **te doen** aanbrengen.
3. *Het in het tweede lid gestelde verbod* is niet van toepassing *indien* gehandeld wordt krachtens wettelijk voorschrift.	3. **Het verbod, bedoeld in het tweede lid**, is niet van toepassing **voor zover** gehandeld wordt krachtens wettelijk voorschrift.
4. De houder van de *in het tweede lid bedoelde* schriftelijke toestemming is verplicht *die* aan een opsporingsambtenaar op diens eerste vordering terstond ter inzage af te geven.	4. De houder van de schriftelijke toestemming is verplicht **deze** aan een opsporingsambtenaar op diens eerste vordering terstond ter inzage af te geven.
5. Het college *kan* aanplakborden *aanwijzen* voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen.	5. Het college **wijst** aanplakborden **aan** voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen.
6. Het is verboden *de in het vierde lid bedoelde* aanplakborden te gebruiken voor het aanbrengen van handelsreclame.	6. Het is verboden de aanplakborden te gebruiken voor het aanbrengen van handelsreclame.
7. Het college kan nadere regels stellen voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen, *welke* geen betrekking mogen hebben op de inhoud *van de meningsuitingen en bekendmakingen*.	7. Het college kan nadere regels stellen voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen, **die** geen betrekking mogen hebben op de inhoud **daarvan**.

Artikel 2.4.6 Vervoer plakgereedschap e.d. 1. Het is verboden *tussen 22.00 uur en 06.00 uur* op de weg of openbaar water te vervoeren of bij zich te hebben enig aanplakbiljet, aanplakdoek, kalk, teer, kleur of verfstof of verfgereedschap. 2. Het *in het eerste lid gestelde* verbod is niet van toepassing, *indien de in dat lid bedoelde* materialen of gereedschappen niet zijn *gebezigd* of niet zijn bestemd voor handelingen als verboden in artikel 2.4.5.	***Artikel 2.4.6 Vervoer plakgereedschap en dergelijke*** 1. Het is verboden op de weg of openbaar water enig aanplakbiljet, aanplakdoek, kalk, teer, kleur- of verfstof of verfgereedschap te vervoeren of bij zich te hebben. 2. Het verbod is niet van toepassing **als de genoemde** materialen of gereedschappen niet zijn **gebruikt** of niet zijn bestemd voor handelingen als verboden in artikel 2.4.5.
Artikel 2.4.7 Vervoer inbrekerwerktuigen 1. Het is verboden op een openbare plaats inbrekerswerktuigen of vermommingsmiddelen te vervoeren, bij zich te hebben *of te dragen*. 2. Dit verbod is niet van toepassing *indien* de bedoelde werktuigen of *middelen* niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd om zich onrechtmatig de toegang tot een gebouw of erf te verschaffen, onrechtmatig sluitingen te openen of te verbreken, diefstal door middel van braak te vergemakkelijken of het maken van sporen of herkenning bij het plegen van voornoemde strafbare feiten te voorkomen.	***Artikel 2.4.7 Vervoer inbrekerswerktuigen*** 1. Het is verboden op een openbare plaats inbrekerswerktuigen of vermommingmiddelen te vervoeren of bij zich te hebben. 2. Het verbod is niet van toepassing **als** de bedoelde werktuigen of **vermommingsmiddelen** niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd om zich onrechtmatig de toegang tot een gebouw of erf te verschaffen, onrechtmatig sluitingen te openen of te verbreken, diefstal door middel van braak te vergemakkelijken of het maken van sporen of herkenning bij het plegen van voornoemde strafbare feiten te voorkomen.
Artikel 2.4.7a Verbod op het vervoeren van geprepareerde voorwerpen 1. Het is verboden op de weg of in de nabijheid van winkels te vervoeren of bij zich te hebben een voorwerp dat er kennelijk toe is uitgerust om het plegen van (winkel)diefstal te vergemakkelijken. 2. Het in het eerste lid gestelde verbod is niet van toepassing indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het in dat lid bedoelde voorwerp niet bestemd is voor de in dat lid bedoelde handelingen.	***Artikel 2.4.7a Verbod op het vervoeren van geprepareerde voorwerpen*** 1. Het is verboden op de weg of in de nabijheid van winkels te vervoeren of bij zich te hebben een voorwerp dat er kennelijk toe is uitgerust om het plegen van (winkel)diefstal te vergemakkelijken. 2. Het in het eerste lid gestelde verbod is niet van toepassing indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het in dat lid bedoelde voorwerp niet bestemd is voor de in dat lid bedoelde handelingen.

Artikel 2.4.10 Hinderlijk gedrag en straatintimidatie op openbare plaatsen 1. Het is verboden op een openbare plaats: a. te klimmen of zich te bevinden op een beeld, monument, overkapping, constructie, openbare toiletgelegenheid, voertuig, hek, omheining of andere afsluiting, verkeersmeubilair of daarvoor niet bestemd straatmeubilair; b. zich op te houden op een wijze die voor andere gebruikers of omwonenden onnodig overlast of hinder veroorzaakt. 2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de artikelen 424, 426bis of 431 van het Wetboek van Strafrecht of artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994.	***Artikel 2.4.10 Hinderlijk gedrag en straatintimidatie op openbare plaatsen*** 1. Het is verboden op een openbare plaats: a. te klimmen of zich te bevinden op een beeld, monument, overkapping, constructie, openbare toiletgelegenheid, voertuig, hek, omheining of andere afsluiting, verkeersmeubilair of daarvoor niet bestemd straatmeubilair; b. zich op te houden op een wijze die voor andere gebruikers of omwonenden onnodig overlast of hinder veroorzaakt. 2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de artikelen 424, 426bis of 431 van het Wetboek van Strafrecht of artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994.
Artikel 2.4.10a Verplichte route 1. Het is de door de burgemeester aangewezen groepen van personen verboden op door hem aangewezen tijdstippen van een door hem aangewezen route af te wijken. 2. De burgemeester kan ontheffing verlenen van het in het eerste lid gestelde verbod.	***Artikel 2.4.10a Verplichte route*** 1. Het is de door de burgemeester aangewezen groepen van personen verboden op door hem aangewezen tijdstippen van een door hem aangewezen route af te wijken. 2. De burgemeester kan ontheffing verlenen van het in het eerste lid gestelde verbod.

Artikel 2.4.11 Hinderlijk drankgebruik 1. Het is verboden op *de weg,* die deel uit maakt van een door het college aangewezen gebied, alcoholhoudende drank *te nuttigen* of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben. 2. Het *bepaalde in het eerste lid geldt niet voor*: a. een terras dat behoort bij een horecabedrijf als bedoeld in artikel 1 van de *Drank- en Horecawet*; b. *de* plaats, *niet zijnde* een horecabedrijf als bedoeld onder a, waarvoor een ontheffing geldt krachtens artikel 35 van de *Drank en Horecawet*; *c. zover artikel 45 van de Drank- en Horecawet van toepassing is.*	***Artikel 2.4.11 Verboden drankge**bruik* 1. Het is **voor personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt** verboden **op een openbare plaats** die deel uitmaakt van een door het college aangewezen gebied, alcoholhoudende drank **te gebruiken** of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben. 2. Het **verbod is niet van toepassing op**: a. een terras dat behoort bij een horecabedrijf als bedoeld in artikel 1 van de **Alcoholwet**; b. *een andere* plaats dan een horecabedrijf als bedoeld onder a, waarvoor een ontheffing geldt krachtens artikel 35 van de **Alcoholwet**.
Artikel 2.4.11a Hinderlijk gebruik van drugs Het is verboden op de weg, die deel uitmaakt van een door het college bij besluit aangewezen gebied, drugs te gebruiken welke het college in het desbetreffende besluit heeft aangegeven.	Komt te vervallen, zit in artikel 2.4.4.
Artikel 2.4.12.a Hinderlijk gedrag bij of in gebouwen 1. Het is verboden: a. *zich* zonder redelijk doel in een *bij een gebouw behorende* portiek of poort op te houden; b. zonder redelijk doel in, op of tegen een raamkozijn of een drempel van een gebouw te zitten of te liggen. 2. Het is aan anderen dan bewoners of gebruikers van flatgebouwen, appartementsgebouw*en* en soortgelijke meergezinshuizen *en* van gebouwen die voor publiek toegankelijk *zijn*, verboden zich zonder redelijk doel te bevinden in een voor gemeenschappelijk gebruik bestemde ruimte van *een zodanig* gebouw.	***Artikel 2.4.12a Verboden gedrag bij of in gebouwen*** 1. Het is verboden zonder redelijk doel: a. zich in een portiek of poort op te houden; b. in, op of tegen een raamkozijn of een drempel van een gebouw te zitten of te liggen. 2. Het is aan anderen dan bewoners of gebruikers van een flatgebouw, appartementsgebouw **of een** soortgelijke meergezins**woning of** van een gebouw dat voor publiek toegankelijk **is**, verboden zich zonder redelijk doel te bevinden in een voor gemeenschappelijk gebruik bestemde ruimte van **dat** gebouw.

Artikel 2.4.12.b Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet 1. Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik geeft *aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven,* draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. *2. Als de burgemeester een last onder dwangsom of onder bestuursdwang oplegt naar aanleiding van een schending van deze zorgplicht kan hij daarbij aanwijzingen geven over wat de overtreder dient te doen of na te laten om verdere schending te voorkomen. De burgemeester stelt beleidsregels vast over het gebruik van deze bevoegdheid.* 3. De last kan in ieder geval worden opgelegd bij ernstige en herhaaldelijke: a. geluid- of geurhinder; b. hinder van dieren; c. hinder van bezoekers of personen die tijdelijk in een woning of op een erf aanwezig zijn; d. overlast door vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf; e. intimidatie van derden vanuit een woning of een erf.	***Artikel 2.4.12.b Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet*** 1. Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt, of tegen betaling in gebruik geeft, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. **2. De burgemeester kan een last onder bestuursdwang wegens overtreding van het eerste lid in ieder geval opleggen bij ernstige en herhaaldelijke:** a. geluid- of geurhinder; b. hinder van dieren; c. hinder van bezoekers of personen die tijdelijk in een woning of op een erf aanwezig zijn; d. overlast door vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf; e. intimidatie van derden vanuit een woning of een erf.
Artikel 2.4.13 Hinderlijk gedrag in voor publiek toegankelijke ruimten e.d. Het is verboden zich zonder redelijk doel op een voor anderen hinderlijke wijze op te houden in of op een voor het publiek toegankelijk **portaal**, *wachtlokaal* voor een openbaar vervoer*middel*, *parkeergarage, rijwielstalling*, *park, bos, natuurgebied of een andere soortgelijke,* voor het publiek toegankelijke ruimte dan wel deze te verontreinigen of te *bezigen* voor een ander doel dan waarvoor *de desbetreffende* ruimte is bestemd.	***Artikel 2.4.13 Hinderlijk gedrag in voor het publiek toegankelijke ruimten*** Het is verboden zich zonder redelijk doel **en** op een voor anderen hinderlijke wijze op te houden in of op een voor het publiek toegankelijke ruimte, dan wel deze te verontreinigen of te **gebruiken** voor een ander doel dan waarvoor **deze** ruimte is bestemd. Onder deze ruimten worden in elk geval verstaan **portalen, wachtlokalen** voor het openbaar vervoer, **parkeergarages** en **rijwielstallingen**.

Artikel 2.4.14 Neerzetten van fietsen e.d. Het is verboden op *of aan de weg* een fiets of een bromfiets te plaatsen of te laten staan tegen een raam, een raamkozijn, een deur, de gevel van een gebouw *dan wel* in de ingang van een portiek, *indien*: *a.* dit in strijd is met de uitdrukkelijk verklaarde wil van de gebruiker van dat gebouw of dat portiek; of *b.* daardoor die ingang versperd wordt.	***Artikel 2.4.14 Neerzetten van fietsen of bromfietsen*** Het is verboden op **een openbare plaats** een fiets of een bromfiets te plaatsen of te laten staan tegen een raam, een raamkozijn, een deur, de gevel van een gebouw **of** in de ingang van een portiek **als** dit in strijd is met de uitdrukkelijk verklaarde wil van de gebruiker van dat gebouw of dat portiek **of** als daardoor die ingang versperd wordt.
Artikel 2.4.15 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein e.d. Het is verboden op de door de burgemeester aangewezen uren en plaatsen zich met een fiets of bromfiets te bevinden op een terrein waar een markt, kermis, uitvoering, bijeenkomst of plechtigheid gehouden wordt *welke* publiek trekt.	***Artikel 2.4.15 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein en dergelijke*** Het is verboden zich op de door burgemeester aangewezen uren en plaatsen met een fiets of bromfiets te bevinden op een **door de burgemeester aangewezen** terrein waar een markt, kermis, uitvoering, bijeenkomst of plechtigheid wordt gehouden **die** publiek trekt, **mits dit verbod kenbaar is aan de bezoekers van het terrein.**
Artikel 2.4.16 Bespieden van personen 1. Het is verboden zich in de nabijheid van een persoon *dan wel* van een gebouw, woonwagen of woonschip op te houden met de kennelijke bedoeling deze persoon *dan wel* een zich in dit gebouw, deze woonwagen of dit woonschip *bevindende* persoon, te bespieden. 2. Het is verboden door middel van een verrekijker *een* zich in een gebouw, woonwagen of woonschip *bevindende persoon* te bespieden.	***Artikel 2.4.16 Bespieden van personen*** 1. Het is verboden zich in de nabijheid van een persoon **of** een gebouw, woonwagen of woonschip op te houden met de kennelijke bedoeling deze persoon **of** een persoon die zich in dit gebouw, deze woonwagen of dit woonschip **bevindt**, te bespieden. 2. Het is verboden door middel van een verrekijker **of enig ander optisch instrument een persoon die** zich in een gebouw, woonwagen of woonschip **bevindt** te bespieden.
Artikel 2.4.17 Bewakingsapparatuur Ingetrokken bij raadsbesluit 28 oktober 2013.	Is reeds vervallen
Artikel 2.4.25 Bedelarij Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op of aan de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw te bedelen om geld of andere zaken.	***Artikel 2.4.17 Bedelarij*** Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op of aan de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw te bedelen om geld of andere zaken.

Artikel 2.4.18 Nodeloos alarmeren Het is verboden zonder dat daartoe redelijkerwijze aanleiding bestaat zich op te houden in een van overheidswege geplaatste alarmcel.	Komt te vervallen
Artikel 2.4.19 Alarminstallaties 1. Het is verboden zonder vergunning van het bevoegd gezag in, op of aan een onroerende zaak een alarminstallatie geïnstalleerd te hebben die een voor de omgeving opvallend geluid of lichtsignaal kan produceren. 2. Het in het eerste lid bepaalde is niet van toepassing voor zover de Wet op de Particuliere Beveiligingsorganisaties en Recherchebureaus van toepassing is.	Komt te vervallen

Huidige regeling Apv	Voorstel wijziging
Afdeling 5 Bepalingen ter bestrijding van heling van goederen **Artikel 2.5.1 Begripsomschrijvingen** In deze afdeling wordt verstaan *onder*: a. handelaar*: de handelaar als bedoeld in artikel 1 van de* Algemene Maatregel van Bestuur op grond van artikel 437, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht; *b. verkoopregister: het aantekening houden van het verkopen of op andere wijze overdragen van alle gebruikte en ongeregelde goederen door de handelaar.*	***Afdeling 9. Bestrijding van heling van goederen*** **Artikel 2.5.1 Definitie** In deze afdeling wordt **onder handelaar** verstaan **de** handelaar **aangewezen bij** algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 437, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht.
Artikel 2.5.2 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister De handelaar is verplicht aantekening te houden van alle gebruikte of ongeregelde goederen die hij verkoopt of op andere wijze overdraagt, in een doorlopend en *een* door *of namens* de burgemeester gewaarmerkt register en daarin *vermeldt hij* onverwijld: a. het volgnummer van de aantekening met betrekking tot het goed; b. de datum van verkoop of overdracht van het goed; c. een omschrijving van het goed, *daaronder begrepen* - voor zover *dat mogelijk is* - soort, merk en nummer van het goed; d. de verkoopprijs of andere voorwaarden voor overdracht van het goed; e. de naam en het adres van degene die het goed heeft verkregen.	**Artikel 2.5.2 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister** **1.** De handelaar is verplicht aantekening te houden van alle gebruikte of ongeregelde goederen die hij verkoopt of op andere wijze overdraagt, in een doorlopend en door de burgemeester gewaarmerkt register**,** en daarin onverwijld **op te nemen**: a. het volgnummer van de aantekening met betrekking tot het goed; b. de datum van verkoop of overdracht van het goed; c. een omschrijving van het goed, voor zover **van toepassing** daaronder begrepen soort, merk en nummer van het goed; d. de verkoopprijs of andere voorwaarden voor overdracht van het goed; en e. de naam en het adres van degene die het goed heeft verkregen. **2. De burgemeester kan vrijstelling verlenen van deze verplichtingen.** **3. Op de vrijstelling is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.**

Huidige regeling Apv	Voorstel wijziging
Artikel 2.5.3 Voorschriften als bedoeld in artikel 437ter, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht De handelaar of een voor hem handelend persoon is verplicht: *a. wanneer hij overeenkomstig het bepaalde in artikel 437ter, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, de burgemeester of de door deze aangewezen ambtenaar er schriftelijk van in kennis stelt dat hij van het opkopen een beroep of gewoonte maakt, daarbij tevens schriftelijk opgave te doen van zijn woonadres en van het volledige adres van elke lokaliteit door hem ten behoeve van zijn onderneming in gebruik genomen;* *b. de onder a bedoelde functionaris onder aanbieding van zijn register(s) onverwijld doch in ieder geval binnen drie dagen, schriftelijk in kennis te stellen van een verandering van zijn woonadres, zomede van het adres of de adressen van een bij hem ten behoeve van zijn onderneming in gebruik zijnde lokaliteit;* *c. aan de hoofdingang van de lokaliteit waar de onderneming is gevestigd een kenteken te hebben waarop zijn naam en de aard van de onderneming duidelijk zichtbaar voorkomen;* *d. indien hij in de gelegenheid is enig goed te verkrijgen waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat het van misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan, hiervan onverwijld kennis te geven aan de onder a. bedoelde functionaris;* *e. zijn administratie op de eerste aanvraag ter inzage te geven aan de burgemeester of een daartoe door de burgemeester aangewezen ambtenaar;* f. *wanneer hij heeft opgehouden van het opkopen een beroep of gewoonte te maken, onderscheidenlijk het beroep van handelaar niet langer uitoefent, de onder a. bedoelde functionaris hiervan onverwijld doch in ieder geval binnen drie dagen schriftelijk in kennis te stellen.*	**Artikel 2.5.3 Voorschriften als bedoeld in artikel 437 van het Wetboek van Strafrecht** De handelaar of een voor hem handelend persoon is verplicht: **a. de burgemeester binnen drie dagen schriftelijk in kennis te stellen:** **1. dat hij het beroep van handelaar uitoefent met vermelding van zijn woonadres en het adres van de bij zijn onderneming behorende vestiging;** **2. van een verandering van de onder 1 bedoelde adressen;** **3. dat hij het beroep van handelaar niet langer uitoefent;** **4. dat hij enig goed kan verkrijgen dat redelijkerwijs van een misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan.** **b. de burgemeester op eerste aanvraag zijn administratie of register ter inzage te geven;** **c. aan de hoofdingang van elke vestiging een kenteken te hebben waarop zijn naam en de aard van de onderneming duidelijk zichtbaar zijn;** **d. een door opkoop verkregen goed gedurende de eerste drie dagen in bewaring te houden in de staat waarin het goed verkregen is.**

Huidige regeling Apv	Voorstel wijziging
Artikel 2.5.4 Vervreemding van door opkoop verkregen goederen *Het is de handelaar of een voor hem handelend persoon verboden enig door opkoop verkregen goed gedurende de eerste vijf dagen dat het onder zijn berusting is, over te dragen of daarin enige wijziging aan te brengen tenzij deze wijziging van geen invloed is op de herkenbaarheid van het goed.*	Geregeld in artikel 2.5.3. sub d (wel drie dagen cf model ipv vijf)
Artikel 2.5.5 Handel in horeca-inrichtingen 1. *Het is de exploitant en de beheerder van een horeca-inrichting verboden toe te laten dat een handelaar of een voor hem handelend persoon in die inrichting enig voorwerp verwerft, verkoopt of op enige andere wijze overdraagt.* 2. *Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet voor openbare verkopingen en veilingen.* 3. *In dit artikel wordt verstaan onder:* a. *horeca-inrichting: de horeca-inrichting als bedoeld in artikel 2.3.1.1;* b. *exploitant en beheerder: de exploitant en beheerder als bedoeld in artikel 2.3.1.1.*	Geregeld in artikel 2.3.1.17
Artikel 2.4.2, eerste lid Verzamelingen van personen in verband met harddrugs of heling (oud) 1. Het is verboden op of aan *wegen die door de burgemeester zijn aangewezen omdat de openbare orde dat in verband met het openlijke gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling, naar zijn oordeel noodzakelijk maakt, deel te nemen aan een verzameling van meer dan twee personen*, *indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de verzameling verband houdt met het gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling.*	**2.5.4 Heling op straat** Het is verboden zich op of aan de weg **of op een andere openbare plaats op te houden met het kennelijke doel een goed dat redelijkerwijs van een misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen.**

Model Algemene plaatselijke verordening (gewijzigd model, januari 2022)

Leeswijzer modelbepalingen

- […] of bijvoorbeeld [**iets**] = door gemeente in te vullen, zie bijvoorbeeld artikel 2:75.
- [*iets*] = facultatief, zie bijvoorbeeld artikel 2:14.
- [**(iets)**] = een voorbeeld ter illustratie of uitleg voor gemeente, zie bijvoorbeeld artikel 2:78, eerste lid
- [iets **OF** iets] = door gemeente te kiezen, zie bijvoorbeeld artikel 2:34d, eerste lid.
- Combinaties zijn ook mogelijk, zie bijvoorbeeld artikel 3:3, zevende lid, dat facultatief is en dat door de gemeente ingevuld moet worden (uiteraard alleen als besloten wordt het artikel over te nemen).
- Ook wordt er gewerkt met varianten waaruit gekozen kan worden. Hierbij kan het voorkomen dat de ene variant uit meer artikelleden bestaat dan een andere variant, zie bijvoorbeeld artikel 3:14.

Nadere uitleg is opgenomen in de VNG ledenbrief.

Besluit van de raad van de gemeente [naam gemeente] tot vaststelling van de Algemene plaatselijke verordening [naam gemeente en eventueel jaartal] (Algemene plaatselijke verordening [naam gemeente en eventueel jaartal])

De raad van de gemeente [**naam gemeente**];
gelezen het voorstel van college van burgemeester en wethouders van [**datum en nummer**];
gelet op de artikelen 149, 149a, 151a, 151b, 151c, 151d, 154 en 154a van de Gemeentewet, de artikelen 3 en 4 van de Wet openbare manifestaties, de artikelen 4, 25a, 25b, 25c en 25d van de Alcoholwet, artikel 5.13 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de artikelen 2.18, eerste lid, onder f en g, en vijfde lid, 2.21 en 3.148, tweede lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer, artikel 30c, tweede lid, van de Wet op de kansspelen, artikel 3 van de Winkeltijdenwet[*, artikel 64, tweede lid, van de Wet veiligheidsregio's*] en artikel 2a van de Wegenverkeerswet 1994;
gezien het advies van de [**naam commissie**];
besluit vast te stellen de volgende verordening:

Algemene plaatselijke verordening [naam gemeente en eventueel jaartal]

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities
In deze verordening wordt verstaan onder:
- bebouwde kom: [de bebouwde kom of kommen weergegeven op de kaart in bijlage 1 bij deze verordening **OF** het gebied binnen de grenzen die zijn vastgesteld op grond van artikel 20a van de Wegenverkeerswet 1994];
- bevoegd gezag: bestuursorgaan dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een omgevingsvergunning als bedoeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
- bouwwerk: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel [**(1.1, eerste lid,)**] van de [**citeertitel Bouwverordening**];
- bromfiets: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder e, van de Wegenverkeerswet 1994;
- college: het college van burgemeester en wethouders;
- gebouw: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, van de Woningwet;

- handelsreclame: iedere openbare aanprijzing van goederen of diensten, waarmee kennelijk beoogd wordt een commercieel belang te dienen;
- motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990;
- openbaar water: wateren die voor het publiek bevaarbaar of op andere wijze toegankelijk zijn;
- openbare plaats: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties;
- parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990;
- rechthebbende: degene die over een zaak zeggenschap heeft krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht;
- voertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990, met uitzondering van kleine wagens, zoals kruiwagens en kinderwagens, en rolstoelen;
- weg: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994.

Artikel 1:2 Beslistermijn
1. Het bevoegde bestuursorgaan beslist op een aanvraag voor een vergunning of ontheffing binnen [**aantal (bijvoorbeeld acht)**] weken na de datum van ontvangst van de aanvraag.
2. Het bestuursorgaan kan de termijn voor ten hoogste acht weken verdagen.
3. In afwijking van het [*eerste en*] tweede lid is artikel 3.9 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van toepassing als beslist wordt op een aanvraag om een [ontheffing als bedoeld in artikel 2:10, vierde lid (variant 1) **OF** vergunning als bedoeld in artikel 2:10, eerste lid (varianten 2 en 3)], een vergunning als bedoeld in artikel 2:11, tweede lid, of een vergunning als bedoeld in artikel 4:11.

Artikel 1:3
(Vervallen)

Artikel 1:4 Voorschriften en beperkingen
1. Aan een vergunning of ontheffing kunnen voorschriften en beperkingen worden verbonden. Deze voorschriften en beperkingen strekken slechts tot bescherming van het belang of de belangen in verband waarmee de vergunning of ontheffing is vereist.
2. Degene aan wie een vergunning of ontheffing is verleend, is verplicht de daaraan verbonden voorschriften en beperkingen na te komen.

Artikel 1:5 Persoonlijk karakter van vergunning of ontheffing
De vergunning of ontheffing is persoonlijk, tenzij bij of krachtens deze verordening anders is bepaald.

Artikel 1:6 Intrekking of wijziging van vergunning of ontheffing
De vergunning of ontheffing kan worden ingetrokken of gewijzigd als:

a. ter verkrijging daarvan onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt;
b. op grond van een verandering van de omstandigheden of inzichten opgetreden na het verlenen van de vergunning of ontheffing, intrekking of wijziging noodzakelijk is vanwege het belang of de belangen ter bescherming waarvan de vergunning of ontheffing is vereist;
c. de aan de vergunning of ontheffing verbonden voorschriften en beperkingen niet zijn of worden nagekomen;
d. van de vergunning of ontheffing geen gebruik wordt gemaakt binnen of gedurende een daarin gestelde termijn dan wel, bij het ontbreken van een gestelde termijn, binnen een redelijke termijn; of
e. de houder dit verzoekt.

Artikel 1:7 Termijnen
1. De vergunning of ontheffing geldt voor onbepaalde tijd, tenzij bij de vergunning of ontheffing anders is bepaald of de aard van de vergunning of ontheffing zich daartegen verzet.
2. De aard van de vergunning of ontheffing verzet zich in ieder geval tegen gelding voor onbepaalde tijd als het aantal vergunningen of ontheffingen is beperkt en het aantal mogelijke aanvragers het aantal beschikbare vergunningen of ontheffingen overtreft.

Artikel 1:8 Weigeringsgronden
1. Een vergunning of ontheffing kan in ieder geval worden geweigerd in het belang van:
    a. de openbare orde;
    b. de openbare veiligheid;
    c. de volksgezondheid;
    d. de bescherming van het milieu.
2. Een vergunning of ontheffing kan ook worden geweigerd als de aanvraag daarvoor minder dan drie weken voor de beoogde datum van de beoogde activiteit is ingediend en daardoor een behoorlijke behandeling van de aanvraag niet mogelijk is.

Hoofdstuk 2. Openbare orde en veiligheid, volksgezondheid en milieu

Afdeling 1. Voorkomen of bestrijden van ongeregeldheden

Artikel 2:1 Samenscholing en ongeregeldheden
1. Het is verboden op een openbare plaats deel te nemen aan een samenscholing, onnodig op te dringen of door uitdagend gedrag aanleiding te geven tot ongeregeldheden.
2. Degene die op een openbare plaats:
    a. aanwezig is bij een voorval waardoor ongeregeldheden ontstaan of dreigen te ontstaan;
    b. aanwezig is bij een gebeurtenis die aanleiding geeft tot toeloop van publiek waardoor ongeregeldheden ontstaan of dreigen te ontstaan; of
    c. zich bevindt in of aanwezig is bij een samenscholing;
is verplicht op bevel van een ambtenaar van politie zijn weg te vervolgen of zich in de door hem aangewezen richting te verwijderen.
3. Het is verboden zich te begeven naar of zich te bevinden op openbare plaatsen die door het bevoegde bestuursorgaan in het belang van de openbare veiligheid of ter voorkoming van ongeregeldheden zijn afgezet.
4. De burgemeester kan ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het derde lid.
5. Dit artikel is niet van toepassing op betogingen, vergaderingen en godsdienstige en levensbeschouwelijke samenkomsten als bedoeld in de Wet openbare manifestaties.

Artikel 2:2
(Vervallen)

Artikel 2:3 Kennisgeving betogingen op openbare plaatsen
1. Degene die het voornemen heeft op een openbare plaats een betoging te houden, waaronder begrepen een samenkomst als bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Wet openbare manifestaties, geeft daarvan voor de openbare aankondiging en ten minste [**aantal (bijvoorbeeld 48)**] uren voordat de betoging wordt gehouden, schriftelijk kennis aan de burgemeester.

2. De kennisgeving bevat:
    a. naam en adres van degene die de betoging houdt;
    b. het doel van de betoging;
    c. de datum waarop de betoging wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en van beëindiging;
    d. de plaats en, voor zover van toepassing, de route;
    e. voor zover van toepassing, de wijze van samenstelling; en
    f. maatregelen die degene die de betoging houdt zal treffen om een regelmatig verloop te bevorderen.
3. Degene die de kennisgeving doet, ontvangt daarvan een bewijs waarin het tijdstip van de kennisgeving is vermeld.
4. Als het tijdstip van de schriftelijke kennisgeving valt op een vrijdag na 12.00 uur, een zaterdag, een zondag of een algemeen erkende feestdag, wordt de kennisgeving gedaan uiterlijk op de werkdag die aan de dag van dat tijdstip voorafgaat vóór 12.00 uur.
5. De burgemeester kan in bijzondere omstandigheden op verzoek een kennisgeving in behandeling nemen buiten deze termijn.

Artikel 2:4
(Vervallen)

Artikel 2:5
(Vervallen)

Artikel 2:6 Verspreiden geschreven of gedrukte stukken of afbeeldingen
1. Het is verboden gedrukte of geschreven stukken dan wel afbeeldingen onder publiek te verspreiden dan wel openlijk aan te bieden op door het college aangewezen openbare plaatsen.
2. Het college kan het verbod beperken tot bepaalde dagen en uren.
3. Het verbod is niet van toepassing op het huis-aan-huis verspreiden of het aan huis bezorgen van gedrukte of geschreven stukken en afbeeldingen.
4. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
5. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 2:7
(Vervallen)

Artikel 2:8
(Vervallen)

Artikel 2:9 Vertoningen op openbare plaatsen
1. Het is verboden ten behoeve van publiek als straatartiest, straatfotograaf, tekenaar, filmoperateur of gids op te treden op door de burgemeester in het belang van de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu aangewezen openbare plaatsen.
2. De burgemeester kan het verbod beperken tot bepaalde dagen en uren.
3. De burgemeester kan ontheffing verlenen van het verbod.
4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Afdeling 2. Bruikbaarheid, uiterlijk aanzien en veilig gebruik van openbare plaatsen

Artikel 2:10 Voorwerpen op of aan [de weg OF een openbare plaats]

Variant 1 (Algemene regel met ontheffingsmogelijkheid)

1. Het is verboden de weg of een weggedeelte anders te gebruiken dan overeenkomstig de publieke functie daarvan, als dat gebruik:
    a. schade toebrengt of kan toebrengen aan de weg, de bruikbaarheid van de weg belemmert of kan belemmeren, dan wel een belemmering vormt of kan vormen voor het beheer of onderhoud van de weg; of
    b. niet voldoet aan redelijke eisen van welstand.
2. Van een belemmering voor de bruikbaarheid van de weg is in ieder geval sprake wanneer niet ten minste een vrije doorgang van [**aantal**] strekkende meter wordt gelaten op voetpaden en van [**aantal**] strekkende meter op de rijbaan voor fietsers of gemotoriseerd verkeer.
3. Het college kan in het belang van de openbare orde of de woon- en leefomgeving nadere regels stellen voor terrassen, uitstallingen en reclameborden.
4. Het bevoegde bestuursorgaan kan ontheffing verlenen van het verbod.
5. De ontheffing wordt verleend als omgevingsvergunning door het bevoegd gezag als het in het eerste lid bedoelde gebruik een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
6. Het verbod is niet van toepassing op:
    a. evenementen als bedoeld in artikel 2:24;
    b. standplaatsen als bedoeld in artikel 5:17;
    c. overige gevallen waarin krachtens een wettelijke regeling een vergunning voor het gebruik van de weg is verleend.
7. Het verbod is voorts niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatwerken, artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994 of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].

Variant 2 (Vergunningplicht)

1. Het is verboden zonder vergunning van het bevoegde bestuursorgaan de weg of een weggedeelte anders te gebruiken dan overeenkomstig de publieke functie daarvan.
2. De vergunning wordt verleend als omgevingsvergunning door het bevoegd gezag als het in het eerste lid bedoelde gebruik een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
3. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan een vergunning worden geweigerd:
    a. als het beoogde gebruik schade toebrengt aan de weg, gevaar oplevert voor de bruikbaarheid van de weg of voor het doelmatig en veilig gebruik daarvan, dan wel een belemmering kan vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van de weg;
    b. als het beoogde gebruik hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand; of
    c. in het belang van de voorkoming of beperking van overlast voor gebruikers van een in de nabijheid gelegen onroerende zaak.
4. Het verbod is niet van toepassing op:
    a. evenementen als bedoeld in artikel 2:24;
    b. terrassen als bedoeld in artikel 2:27, tweede lid;
    c. standplaatsen als bedoeld in artikel 5:17;
    d. voorwerpen of stoffen waarop gedachten of gevoelens worden geopenbaard;
    e. door het college aan te wijzen categorieën van voorwerpen;
    f. situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].
5. De weigeringsgrond, bedoeld in het derde lid, onder a, is niet van toepassing als in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994.

6. De weigeringsgrond, bedoeld in het derde lid, onder b, is niet van toepassing op bouwwerken.
7. De weigeringsgrond, bedoeld in het derde lid, onder c, is niet van toepassing als in de voorkoming van overlast wordt voorzien door de Wet milieubeheer.
8. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Variant 3 (Vergunningplicht)
1. Het is verboden zonder vergunning van het bevoegde bestuursorgaan een openbare plaats anders te gebruiken dan overeenkomstig de publieke functie daarvan.
2. De vergunning wordt verleend als omgevingsvergunning door het bevoegd gezag als het in het eerste lid bedoelde gebruik een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
3. Het verbod is niet van toepassing op:
    a. evenementen als bedoeld in artikel 2:24;
    b. standplaatsen als bedoeld in artikel 5:17;
    c. voorwerpen of stoffen waarop gedachten of gevoelens worden geopenbaard.
4. Het verbod is voorts niet van toepassing op de volgende voorwerpen, mits wordt voldaan aan de krachtens het vijfde lid gestelde nadere regels:
    a. terrassen als bedoeld in artikel 2:27, tweede lid, tenzij het betreft een locatie die of horecabedrijf dat is aangegeven op de door het college vast te stellen kaart;
    b. uitstallingen;
    c. bouwobjecten, mits daarvan uiterlijk vijf werkdagen van tevoren een melding aan het college is gedaan;
    d. reclameborden;
    e. plantenbakken en banken;
    f. nader door het college aan te wijzen voorwerpen.
5. Het college stelt nadere regels voor de categorieën, bedoeld in het vierde lid.
6. Het verbod geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].
7. In dit artikel wordt onder bevoegd bestuursorgaan verstaan het college of, voor zover het betreft voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven als bedoeld in artikel 174 van de Gemeentewet, de burgemeester.
8. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 2:11 (Omgevings)vergunning voor het aanleggen, beschadigen en veranderen van een weg
1. Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning van het bevoegde bestuursorgaan een weg aan te leggen, de verharding daarvan op te breken, in een weg te graven of te spitten, aard of breedte van de wegverharding te veranderen of anderszins verandering te brengen in de wijze van aanleg van een weg.
2. De vergunning wordt verleend als omgevingsvergunning door het bevoegd gezag, als de activiteiten zijn verboden bij een bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit.
3. Het verbod is niet van toepassing voor zover in opdracht van een bestuursorgaan of openbaar lichaam werkzaamheden worden verricht.
4. Het verbod is voorts niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht, de Wegenwet, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de waterschapskeur, [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]], de Telecommunicatiewet of de daarop gebaseerde [**citeertitel telecommunicatieverordening**].
5. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 2:12 Maken of veranderen van een uitweg

Variant 1 (Meldingsplicht)

1. Het is verboden een uitweg te maken naar de weg of verandering te brengen in een bestaande uitweg naar de weg als:
    a. daarvan niet van tevoren melding is gedaan aan het college, onder indiening van een situatieschets van de gewenste uitweg en een foto van de bestaande situatie; of
    b. het college het maken of veranderen van de uitweg heeft verboden.
2. Van de melding wordt kennis gegeven [**op de in de gemeente gebruikelijke wijze van bekendmaking**].
3. Het college verbiedt het maken of veranderen van de uitweg als:
    a. daardoor het verkeer op de weg in gevaar wordt gebracht;
    b. dat zonder noodzaak ten koste gaat van een openbare parkeerplaats;
    c. het openbaar groen daardoor op onaanvaardbare wijze wordt aangetast; of
    d. er sprake is van een uitweg van een perceel dat al door een andere uitweg wordt ontsloten, en de aanleg van deze tweede uitweg ten koste gaat van een openbare parkeerplaats of het openbaar groen.
4. De uitweg kan worden aangelegd als het college niet binnen vier weken na ontvangst van de melding heeft beslist dat de gewenste uitweg wordt verboden.
5. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de waterschapskeur of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].

Variant 2 (Vergunningplicht)

1. Het is verboden zonder omgevingsvergunning van het bevoegd gezag een uitweg te maken naar de weg of verandering te brengen in een bestaande uitweg naar de weg.
2. In afwijking van het bepaalde in artikel 1:8 wordt de vergunning slechts geweigerd:
    a. ter voorkoming van gevaar voor het verkeer op de weg;
    b. als de uitweg zonder noodzaak ten koste gaat van een openbare parkeerplaats;
    c. als door de uitweg het openbaar groen op onaanvaardbare wijze wordt aangetast; of
    d. als er sprake is van een uitweg van een perceel dat al door een andere uitweg wordt ontsloten, en de aanleg van deze tweede uitweg ten koste gaat van een openbare parkeerplaats of het openbaar groen.
3. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de waterschapskeur of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].

Artikel 2:13

(Vervallen)

[Artikel 2:14 Winkelwagentjes

1. Een winkelier die winkelwagentjes ter beschikking stelt, is verplicht deze:
    a. te voorzien van de naam van het bedrijf of een ander herkenningsteken; en
    b. terstond te verwijderen of te doen verwijderen uit de omgeving van dat bedrijf.
2. Het is verboden een winkelwagentje na gebruik onbeheerd op een openbare plaats achter te laten.
3. Het eerste lid, aanhef en onder b, is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet milieubeheer.]

[Artikel 2:15 Hinderlijke beplanting of gevaarlijk voorwerp

Het is verboden beplanting of een voorwerp aan te brengen of te hebben op zodanige wijze dat aan het wegverkeer het vrije uitzicht wordt belemmerd of voor het wegverkeer hinder of gevaar ontstaat.]

Artikel 2:16 Openen straatkolken en dergelijke
Het is aan degene die daartoe niet bevoegd is verboden een straatkolk, rioolput, brandkraan of een andere afsluiting die behoort tot een openbare nutsvoorziening, te openen, onzichtbaar te maken of af te dekken.

[Artikel 2:17 Kelderingangen en dergelijke
1. Kelderingangen en andere lager dan de aangrenzende weg gelegen betreedbare delen van een bouwwerk mogen geen gevaar voor de veiligheid van de weggebruikers opleveren.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 427, aanhef en onder 1˚ of 3˚, van het Wetboek van Strafrecht.]

Artikel 2:18 Rookverbod in bossen en natuurterreinen
1. Het is verboden in bossen, op heide of veengronden dan wel in duingebieden of binnen een afstand van dertig meter daarvan:
    a. te roken gedurende een door het college aangewezen periode;
    b. voor zover het de open lucht betreft, brandende of smeulende voorwerpen te laten vallen, weg te werpen of te laten liggen.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 429, aanhef en onder 3˚, van het Wetboek van Strafrecht.
3. Het verbod in het eerste lid, aanhef en onder a, is voorts niet van toepassing voor zover het roken plaatsvindt in gebouwen en aangrenzende erven.

Artikel 2:19
(Vervallen)

Artikel 2:20
(Vervallen)

Artikel 2:21 Voorzieningen voor verkeer en verlichting
1. De rechthebbende op een bouwwerk is verplicht toe te laten dat op of aan dat bouwwerk voorwerpen, borden of voorzieningen ten behoeve van het verkeer of de openbare verlichting worden aangebracht, onderhouden, gewijzigd of verwijderd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Waterstaatswet 1900, de Onteigeningswet of de Belemmeringenwet Privaatrecht.

[Artikel 2:22 Objecten onder hoogspanningslijn
1. Het is verboden binnen een afstand van zes meter aan weerszijden van voor stroomgeleiding bestemde draden van bovengrondse hoogspanningslijnen voorwerpen, opgaand houtgewas of andere objecten, die niet zijn aan te merken als bouwwerken, hoger dan twee meter te plaatsen of te hebben.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod als de elektrische spanning van de bovengrondse hoogspanningslijn dat toelaat.
3. Het verbod is niet van toepassing op objecten die deel uitmaken van de hoogspanningslijn.]

[Artikel 2:23 Veiligheid op het ijs
1. Het is verboden:
    a. voor het publiek toegankelijke ijsvlakten te beschadigen, te verontreinigen, te versperren of het verkeer daarop op enige andere wijze te belemmeren of in gevaar te brengen;
    b. bakens of andere voorwerpen ten behoeve van de veiligheid geplaatst op de onder a bedoelde ijsvlakten te verplaatsen, weg te nemen, te beschadigen of op enige andere wijze het gebruik daarvan te verijdelen of te belemmeren.

2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht of de provinciale vaarwegenverordening.]

Afdeling 3. Evenementen

Artikel 2:24 Definities

1. In deze afdeling wordt onder evenement verstaan elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak, met uitzondering van:
    a. bioscoop- en theatervoorstellingen;
    b. markten als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet en artikel 5:22;
    c. kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen;
    d. het in een inrichting in de zin van de Alcoholwet gelegenheid geven tot dansen;
    e. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
    f. activiteiten als bedoeld in de artikelen 2:9 en 2:39;
    g. sportwedstrijden, niet zijnde vechtsportevenementen als bedoeld in het tweede lid, onder f.
2. Onder evenement wordt mede verstaan:
    a. een herdenkingsplechtigheid;
    b. een braderie;
    c. een optocht op de weg, niet zijnde een betoging als bedoeld in artikel 2:3;
    d. een feest, muziekvoorstelling of wedstrijd op of aan de weg;
    e. een straatfeest of buurtbarbecue;
    f. een door de burgemeester aangewezen categorie vechtsportwedstrijden of -gala's.
3. In deze afdeling wordt onder klein evenement verstaan een eendaags evenement waarbij:
    a. het aantal aanwezigen niet meer bedraagt dan [**aantal**] personen;
    b. de activiteiten plaatsvinden tussen [**tijdstip**] en [**tijdstip**] uur;
    c. geen muziek ten gehore wordt gebracht voor 07.00 uur of na 23.00 uur, dan wel in dit tijdsbestek het maximaal toelaatbare geluidsniveau van [**aantal**] dB(A) op de gevels van omringende woningen niet wordt overschreden;
    d. de activiteiten niet plaatsvinden op de rijbaan, (brom)fietspad of parkeerplaats of anderszins een belemmering vormen voor het verkeer en de hulpdiensten; en
    e. slechts kleine objecten worden geplaatst met een oppervlakte van minder dan [**aantal**] vierkante meter per object.

Artikel 2:25 Evenementenvergunning

1. Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning van de burgemeester een evenement te organiseren.

[*2. Bij de indiening van de vergunningaanvraag worden de gegevens, bedoeld in artikel 2.3 van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen, aangeleverd voor zover voor het evenement een gebruiksmelding zou moeten worden gedaan op grond van artikel 2:1, eerste lid, van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen.*]

3. Geen vergunning is vereist voor een klein evenement, als de organisator ten minste [**aantal**] werkdagen voorafgaand aan het evenement daarvan melding heeft gedaan aan de burgemeester.
4. De burgemeester kan binnen [**aantal**] dagen na ontvangst van de melding besluiten een klein evenement te verbieden, als er aanleiding is te vermoeden dat daardoor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu in gevaar komt.
5. Het verbod is niet van toepassing op een wedstrijd op of aan de weg, in situaties waarin voorzien wordt door artikel 10 juncto 148 van de Wegenverkeerswet 1994.

[*6. Het derde lid is niet van toepassing op een krachtens artikel 2:24, tweede lid, onder f, aangewezen categorie vechtsportwedstrijden of -gala's.*
7. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester een vergunning voor een vechtsportevenement als bedoeld in artikel 2:24, tweede lid, onder f, weigeren als de organisator of de aanvrager van de vergunning van in enig opzicht van slecht levensgedrag is.]
8. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 2:26 Ordeverstoring
Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren.

Afdeling 4. Toezicht op openbare inrichtingen

Artikel 2:27 Definitie
1. In deze afdeling wordt onder openbare inrichting verstaan een hotel, restaurant, pension, café, waterpijpcafé, cafetaria, snackbar, discotheek, buurthuis of clubhuis of elke andere voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was logies wordt verstrekt of dranken worden geschonken of rookwaren of spijzen voor directe consumptie ter plaatse worden bereid of verstrekt.
2. Een buiten de in het eerste lid bedoelde besloten ruimte liggend deel waar sta- of zitgelegenheid kan worden geboden en waar tegen vergoeding dranken kunnen worden geschonken of spijzen voor directe consumptie ter plaatse kunnen worden bereid of verstrekt, waaronder in ieder geval een terras, maakt voor de toepassing van deze afdeling deel uit van die besloten ruimte.

Artikel 2:28 Exploitatie openbare inrichting
1. Het is verboden een openbare inrichting te exploiteren zonder vergunning van de burgemeester.
2. De burgemeester weigert de vergunning als de exploitatie van de openbare inrichting in strijd is met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit.
3. In afwijking van het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester de vergunning slechts geheel of gedeeltelijk weigeren als naar zijn oordeel moet worden aangenomen dat:
    a. de woon- of leefsituatie in de omgeving van de openbare inrichting of de openbare orde op ontoelaatbare wijze nadelig wordt beïnvloed;

4. Geen vergunning is vereist voor een openbare inrichting die zich bevindt in een:
    a. winkel als bedoeld in artikel 1 van de Winkeltijdenwet voor zover de activiteiten van de openbare inrichting een nevenactiviteit vormen van de winkelactiviteit;
    b. zorginstelling;
    c. museum; of
    d. bedrijfskantine of -restaurant.
5. De burgemeester verleent op verzoek of ambtshalve vrijstelling van het verbod aan openbare inrichtingen die horecabedrijf zijn als bedoeld in artikel 1 van de Alcoholwet, als:
    a. zich in de zes maanden voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze bepaling geen incidenten gepaard gaande met geweld, overlast op straat of drugsgebruik en -handel hebben voorgedaan in of bij de inrichting; of
    b. de inrichting zich nieuw in de gemeente vestigt en er zich geen weigeringsgronden voordoen als bedoeld in artikel 1:8 of 2:28, tweede of derde lid.
6. De vrijstelling wordt ingetrokken wanneer zich een incident heeft voorgedaan als bedoeld in het vijfde lid, onder a.
7. Op de aanvraag om een vergunning of een vrijstelling is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 2:29 Sluitingstijd
1. Openbare inrichtingen zijn gesloten op maandag tot en met vrijdag tussen [**tijdstip**] uur en [**tijdstip**] uur, en op zaterdag en zondag tussen [**tijdstip**] uur en [**tijdstip**] uur.
2. Het is verboden een openbare inrichting voor bezoekers geopend te hebben, of bezoekers in de inrichting te laten verblijven na sluitingstijd.
3. De burgemeester kan ontheffing verlenen van de sluitingstijd.
4. Voor een openbare inrichting als bedoeld in artikel 2:28, vierde lid, aanhef en onder a, gelden dezelfde sluitingstijden als voor de winkel.
5. Het eerste en het derde lid zijn niet van toepassing op situaties waarin bij of krachtens de Wet milieubeheer is voorzien.
6. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 2:30 Afwijking sluitingstijd; tijdelijke sluiting
1. De burgemeester kan in het belang van de openbare orde, veiligheid of gezondheid of in geval van bijzondere omstandigheden voor een of meer openbare inrichtingen tijdelijk andere sluitingstijden vaststellen of tijdelijk sluiting bevelen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin artikel 13b van de Opiumwet voorziet.

Artikel 2:31 Verboden gedragingen
Het is verboden in een openbare inrichting:

a. de orde te verstoren;
b. zich te bevinden na sluitingstijd, tenzij het personeel betreft, of gedurende de tijd dat de inrichting gesloten dient te zijn op grond van een besluit krachtens artikel 2:30, eerste lid;
c. op het terras spijzen of dranken te verstrekken aan personen die geen gebruik maken van het terras;
d. […].

Artikel 2:32 Handel binnen openbare inrichtingen
De exploitant van een openbare inrichting staat niet toe dat een handelaar, aangewezen bij algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 437, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht, of een voor hem handelend persoon in die inrichting enig voorwerp verwerft, verkoopt of op enige andere wijze overdraagt.

Artikel 2:33 Het college als bevoegd bestuursorgaan
Als een openbare inrichting geen voor het publiek openstaand gebouw of bijbehorend erf is in de zin van artikel 174 van de Gemeentewet, treedt het college bij de toepassing van de artikelen 2:28 tot en met 2:30 op als bevoegd bestuursorgaan.

Artikel 2:34
(Vervallen)

Afdeling 5. Regulering paracommerciële rechtspersonen en overige aangelegenheden uit de Alcoholwet

Artikel 2:34a Definities
In deze afdeling wordt verstaan onder:
- alcoholhoudende drank;
- horecabedrijf;

- horecalokaliteit;
- inrichting;
- paracommerciële rechtspersoon;
- sterke drank;
- slijtersbedrijf;
- zwak-alcoholhoudende drank;
dat wat daaronder wordt verstaan in de Alcoholwet.

Artikel 2:34b Regulering paracommerciële rechtspersonen
Variant 1
1. Een paracommercieel rechtspersoon kan alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken op:
    a. maandag tot en met vrijdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**];
    b. zaterdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**]; of
    c. zondag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**].
2. Een paracommercieel rechtspersoon kan alcoholhoudende drank verstrekken tijdens per jaar ten hoogste:
    a. [**aantal bijeenkomsten**] van persoonlijke aard;
    b. [**aantal bijeenkomsten**] die gericht zijn op personen welke niet of niet rechtstreeks bij de activiteiten van de desbetreffende rechtspersoon betrokken zijn.
3. Een paracommercieel rechtspersoon doet uiterlijk [**tijdspanne**] voor een bijeenkomst als bedoeld in het tweede lid hiervan melding aan de burgemeester.

Variant 2
1. Een paracommercieel rechtspersoon die zich [*voornamelijk*] richt op het organiseren van activiteiten waarbij het faciliteren van sociale interactie een voorname rol speelt *[, zoals studentenverenigingen, studentensportverenigingen en dorpshuizen,*] kan alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken op:
    a. maandag tot en met vrijdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**];
    b. zaterdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**]; of
    c. zondag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**].
2. Overige paracommerciële rechtspersonen kunnen [*onverminderd* [***artikel waarin sluitingstijden zijn geregeld***]] alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken vanaf [**aantal uren**] voor de aanvang en tot uiterlijk [**aantal uren**] na afloop van een activiteit die wordt uitgeoefend in verband met de statutaire doelen van de rechtspersoon.
3. Een paracommercieel rechtspersoon kan tijdens bijeenkomsten van persoonlijke aard en bijeenkomsten die gericht zijn op personen welke niet of niet rechtstreeks bij de activiteiten van de desbetreffende rechtspersoon betrokken zijn, in afwijking van het eerste en tweede lid, alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken met inachtneming van het volgende:
    a. de drank wordt verstrekt op:
        1˚. maandag tot en met vrijdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**];
        2˚. zaterdag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**]; of
        3˚. zondag vanaf [**tijdstip**] tot [**tijdstip**];
    b. er wordt geen drank verstrekt als dit zou leiden tot oneerlijke mededinging.

Artikel 2:34c Beperkingen voor horecabedrijven en slijtersbedrijven
1. Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet [sterke **OF** alcoholhoudende] drank te verstrekken in inrichtingen:
    a. die liggen in de volgende gebieden:
        1°. [**…**];
        2°. […];
    b. van de volgende aard:

1°. […];
2°. […];

c. gedurende de volgende tijdsruimten:

1°. van [**tijdstip**] tot en met [**tijdstip**];
2°. van [**tijdstip**] tot en met [**tijdstip**].

2. De burgemeester kan in het belang van de handhaving van de openbare orde, de veiligheid, de zedelijkheid of de volksgezondheid aan een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Alcoholwet voorschriften verbinden en de vergunning beperken tot het verstrekken van zwak-alcoholhoudende drank.

Artikel 2:34d Koppeling toegang aan leeftijden

1. Het is verboden personen jonger dan [**leeftijd (max. 21 jaar)**] toe te laten in een horecalokaliteit en op een terras[:

a. op zondag tot en met donderdag na [**tijdstip**];
b. op vrijdag en zaterdag na [**tijdstip**].

OF waarvoor een ontheffing van de sluitingstijden is verleend als bedoeld in artikel [**(2:29, derde lid)**].

OF gelegen in een van de volgende gebieden:

a. […];
b. […].

OF waar [**omschrijving plaatsvindende activiteit**].]

2. De vaststelling van de leeftijd geschiedt op de in artikel 20, derde lid, van de Alcoholwet bepaalde wijze.

Artikel 2:34e Beperkingen voor andere detailhandel dan slijtersbedrijven

Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet [*aan particulieren per […] meer dan [**aantal**] eenheden*] zwak-alcoholhoudende drank te verstrekken vanuit winkels, warenhuizen en andere locaties en ruimten als bedoeld in [artikel 18, tweede lid, **EN/OF** artikel 19, tweede lid, onder a, onderdeel 1,] van de Alcoholwet:

a. gedurende de volgende tijdsruimten:

1°. van [**tijdstip**] tot en met [**tijdstip**];
2°. van [**tijdstip**] tot en met [**tijdstip**];

b. in de volgende gebieden:

1°. […];
2°. […].

Artikel 2:34f Verbod 'happy hours'

Het is verboden in een horecalokaliteit of op een terras bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken voor gebruik ter plaatse tegen een prijs die voor een periode van 24 uur of korter lager is dan 60% van de prijs die daar gewoonlijk wordt gevraagd.

Afdeling 6. Toezicht op inrichtingen tot het verschaffen van nachtverblijf

Artikel 2:35 Definitie

In deze afdeling wordt onder inrichting verstaan elke al dan niet besloten ruimte waarin, in de uitoefening van beroep of bedrijf, aan personen de mogelijkheid van nachtverblijf of gelegenheid tot kamperen wordt verschaft.

Artikel 2:36 Kennisgeving exploitatie

Degene die een inrichting opricht, overneemt, verplaatst of de exploitatie of feitelijke leiding van een inrichting staakt, is verplicht daarvan binnen drie dagen daarna schriftelijk kennis te geven aan de burgemeester.

Artikel 2:37
(Vervallen)

Artikel 2:38 Verschaffing gegevens nachtregister
Degene die in een inrichting nachtverblijf houdt of de kampeerder is verplicht de exploitant of feitelijk leidinggevende van die inrichting volledig en naar waarheid naam, woonplaats, dag van aankomst en de dag van vertrek te verstrekken.

Afdeling 7. Toezicht op speelgelegenheden

Artikel 2:38a Definities
1. In deze afdeling wordt onder speelgelegenheid verstaan een voor het publiek toegankelijke gelegenheid waar bedrijfsmatig of in een omvang alsof deze bedrijfsmatig is de mogelijkheid wordt geboden enig spel te beoefenen, waarbij geld of in geld inwisselbare voorwerpen kunnen worden gewonnen of verloren.
2. In deze afdeling voorkomende begrippen die in de Wet op de kansspelen zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als in die wet.

Artikel 2:39 Speelgelegenheden
1. Het is verboden zonder vergunning van de burgemeester een speelgelegenheid te exploiteren of te doen exploiteren.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet op de kansspelen [*of de [**citeertitel speelautomatenhallenverordening**]*].
3. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 weigert de burgemeester de vergunning als:
    a. naar zijn oordeel moet worden aangenomen dat de woon- en leefsituatie in de omgeving van de speelgelegenheid of de openbare orde op ontoelaatbare wijze nadelig worden beïnvloed door de exploitatie van de speelgelegenheid; of
    b. de exploitatie van de speelgelegenheid in strijd is met een geldend bestemmingsplan.
4. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 2:40 Kansspelautomaten
1. In hoogdrempelige inrichtingen zijn twee kansspelautomaten toegestaan.
2. In laagdrempelige inrichtingen zijn kansspelautomaten niet toegestaan.

Afdeling 8. Maatregelen ter voorkoming van overlast, gevaar of schade

Artikel 2:41 Betreden gesloten woning of lokaal
1. Het is verboden een krachtens artikel 174a van de Gemeentewet gesloten woning, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij die woning of dat lokaal behorend erf te betreden.
2. Het is verboden een krachtens artikel 13b van de Opiumwet gesloten woning, een niet voor het publiek toegankelijk lokaal, een bij die woning of dat lokaal behorend erf, een voor het publiek toegankelijk lokaal of bij dat lokaal behorend erf te betreden.

3. Deze verboden zijn niet van toepassing op personen wier aanwezigheid in de woning of het lokaal of een daarbij behorend erf wegens dringende reden noodzakelijk is.

Artikel 2:42 Plakken en kladden

1. Het is verboden een openbare plaats of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf die plaats zichtbaar is te bekrassen of te bekladden.
2. Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op een openbare plaats of dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf die plaats zichtbaar is:
    a. een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding aan te plakken, te doen aanplakken, op andere wijze aan te brengen of te doen aanbrengen;
    b. met kalk, teer of een kleur- of verfstof een afbeelding, letter, cijfer of teken aan te brengen of te doen aanbrengen.
3. Het verbod, bedoeld in het tweede lid, is niet van toepassing voor zover gehandeld wordt krachtens wettelijk voorschrift.
4. De houder van de schriftelijke toestemming is verplicht deze aan een opsporingsambtenaar op diens eerste vordering terstond ter inzage af te geven.
5. Het college wijst aanplakborden aan voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen.
6. Het is verboden de aanplakborden te gebruiken voor het aanbrengen van handelsreclame.
7. Het college kan nadere regels stellen voor het aanbrengen van meningsuitingen en bekendmakingen, die geen betrekking mogen hebben op de inhoud daarvan.

Artikel 2:43 Vervoer plakgereedschap en dergelijke

1. Het is verboden op de weg of openbaar water enig aanplakbiljet, aanplakdoek, kalk, teer, kleur- of verfstof of verfgereedschap te vervoeren of bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing als de genoemde materialen of gereedschappen niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd voor handelingen als verboden in artikel 2:42.

Artikel 2:44 Vervoer inbrekerswerktuigen

1. Het is verboden op een openbare plaats inbrekerswerktuigen te vervoeren of bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing als de bedoelde werktuigen niet zijn gebruikt of niet zijn bestemd om zich onrechtmatig de toegang tot een gebouw of erf te verschaffen, onrechtmatig sluitingen te openen of te verbreken, diefstal door middel van braak te vergemakkelijken of het maken van sporen te voorkomen.

Artikel 2:45 Betreden van plantsoenen en dergelijke

1. Het is verboden zonder ontheffing van het college zich te bevinden in of op bij de gemeente in onderhoud zijnde parken, wandelplaatsen, plantsoenen, groenstroken, grasperken of buiten de daarin gelegen wegen of paden.
2. Het verbod is niet van toepassing voor zover in opdracht van een bestuursorgaan of openbaar lichaam werkzaamheden worden verricht.

Artikel 2:46 Rijden over bermen en dergelijke

1. Het is verboden met voertuigen die niet voorzien zijn van rubberbanden te rijden over de berm, de glooiing of de zijkant van een weg, tenzij dit door de omstandigheden redelijkerwijs wordt vereist.
2. Dit verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken of [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]].

Artikel 2:47 Hinderlijk gedrag op openbare plaatsen

1. Het is verboden op een openbare plaats:

a. te klimmen of zich te bevinden op een beeld, monument, overkapping, constructie, openbare toiletgelegenheid, voertuig, hek, omheining of andere afsluiting, verkeersmeubilair of daarvoor niet bestemd straatmeubilair;
b. zich op te houden op een wijze die voor andere gebruikers of omwonenden onnodig overlast of hinder veroorzaakt.

2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de artikelen 424, 426bis of 431 van het Wetboek van Strafrecht of artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994.

Artikel 2:48 Verboden drankgebruik

1. Het is voor personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt verboden op een openbare plaats die deel uitmaakt van een door het college aangewezen gebied, alcoholhoudende drank te gebruiken of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing op:
a. een terras dat behoort bij een horecabedrijf als bedoeld in artikel 1 van de Alcoholwet;
b. een andere plaats dan een horecabedrijf als bedoeld onder a, waarvoor een ontheffing geldt krachtens artikel 35 van de Alcoholwet.

Artikel 2:48a Verboden lachgasgebruik

1. Het is verboden op een openbare plaats lachgas recreatief als roesmiddel te gebruiken, voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen bij zich te hebben, indien dit gepaard gaat met overlast of andere gedragingen die de openbare orde verstoren, het woon- of leefklimaat nadelig beïnvloeden of anderszins hinder veroorzaken.
2. Het is verboden op een openbare plaats die deel uitmaakt van een door het college ter bescherming van de openbare orde of het woon- en leefklimaat aangewezen gebied lachgas recreatief als roesmiddel te gebruiken, voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen bij zich te hebben.
3. Het college kan in het aanwijzingsbesluit het in het tweede lid bedoelde verbod beperken tot bepaalde tijden.

Artikel 2:49 Verboden gedrag bij of in gebouwen

1. Het is verboden zonder redelijk doel:
a. zich in een portiek of poort op te houden;
b. in, op of tegen een raamkozijn of een drempel van een gebouw te zitten of te liggen.

2. Het is aan anderen dan bewoners of gebruikers van een flatgebouw, appartementsgebouw of een soortgelijke meergezinswoning of van een gebouw dat voor publiek toegankelijk is, verboden zich zonder redelijk doel te bevinden in een voor gemeenschappelijk gebruik bestemde ruimte van dat gebouw.

Artikel 2:50 Hinderlijk gedrag in voor het publiek toegankelijke ruimten

Het is verboden zich zonder redelijk doel en op een voor anderen hinderlijke wijze op te houden in of op een voor het publiek toegankelijke ruimte, dan wel deze te verontreinigen of te gebruiken voor een ander doel dan waarvoor deze ruimte is bestemd. Onder deze ruimten worden in elk geval verstaan portalen, telefooncellen, wachtlokalen voor het openbaar vervoer, parkeergarages en rijwielstallingen.

Artikel 2:51 Neerzetten van fietsen of bromfietsen

Het is verboden op een openbare plaats een fiets of een bromfiets te plaatsen of te laten staan tegen een raam, een raamkozijn, een deur, de gevel van een gebouw of in de ingang van een portiek als dit

in strijd is met de uitdrukkelijk verklaarde wil van de gebruiker van dat gebouw of dat portiek of als daardoor die ingang versperd wordt.

Artikel 2:52 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein en dergelijke
Het is verboden zich op door het college of de burgemeester aangewezen uren en plaatsen met een fiets of bromfiets te bevinden op een door het college of de burgemeester aangewezen terrein waar een markt, kermis, uitvoering, bijeenkomst of plechtigheid wordt gehouden die publiek trekt, mits dit verbod kenbaar is aan de bezoekers van het terrein.

[Artikel 2:53 Bespieden van personen
1. Het is verboden zich in de nabijheid van een persoon of een gebouw, woonwagen of woonschip op te houden met de kennelijke bedoeling deze persoon of een persoon die zich in dit gebouw, deze woonwagen of dit woonschip bevindt, te bespieden.
2. Het is verboden door middel van een verrekijker of enig ander optisch instrument een persoon die zich in een gebouw, woonwagen of woonschip bevindt te bespieden.]

Artikel 2:54
(Vervallen)

Artikel 2:55
(Vervallen)

Artikel 2:56
(Vervallen)

Artikel 2:57 Loslopende honden
1. Het is de eigenaar of houder van een hond verboden die hond te laten verblijven of te laten lopen:
    a. op een voor het publiek toegankelijke en kennelijk als zodanig ingerichte kinderspeelplaats, zandbak of speelweide of op een andere door het college aangewezen plaats;
    b. binnen de bebouwde kom op een openbare plaats als de hond niet is aangelijnd;
    c. buiten de bebouwde kom op een door het college aangewezen plaats als de hond niet is aangelijnd;
    d. op de weg als die hond niet is voorzien van een halsband of een ander identificatiemerk dat de eigenaar of houder duidelijk doet kennen.
2. Het eerste lid, aanhef en onder b, is niet van toepassing op door het college aangewezen plaatsen.
3. Het eerste lid, aanhef en onder a tot en met c, is niet van toepassing op de eigenaar of houder van een hond die zich vanwege zijn handicap door een geleidehond of sociale hulphond laat begeleiden of die deze hond aantoonbaar gekwalificeerd opleidt tot geleidehond of sociale hulphond.

Artikel 2:58 Verontreiniging door honden
1. Degene die zich met een hond op een openbare plaats begeeft, is verplicht ervoor te zorgen dat de uitwerpselen van die hond onmiddellijk worden verwijderd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op de eigenaar of houder van een hond die zich vanwege zijn handicap door een geleidehond of sociale hulphond laat begeleiden.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op door het college aangewezen plaatsen.

Artikel 2:59 Gevaarlijke honden
1. Als de burgemeester een hond in verband met zijn gedrag gevaarlijk of hinderlijk acht, kan hij de eigenaar of houder van die hond een aanlijngebod of een aanlijn- en muilkorfgebod opleggen voor zover die hond verblijft of loopt op een openbare plaats of op het terrein van een ander.

2. De eigenaar of houder van de hond aan wie een aanlijngebod is opgelegd, is verplicht de hond kort aangelijnd te houden, met een lijn met een lengte, gemeten van hand tot halsband, van ten hoogste 1,50 meter.
3. De eigenaar of houder van de hond aan wie een aanlijn- en muilkorfgebod is opgelegd, is naast de verplichting bedoeld in het tweede lid verplicht de hond voorzien te houden van een muilkorf die:

a. vervaardigd is van stevige kunststof, van stevig leer of van beide stoffen;
b. door middel van een stevige leren riem zodanig rond de hals is aangebracht dat verwijdering zonder toedoen van de mens niet mogelijk is; en
c. zodanig is ingericht dat de hond niet kan bijten, dat de afgesloten ruimte binnen de korf een geringe opening van de bek toelaat en dat geen scherpe delen binnen de korf aanwezig zijn.

4. Onverminderd artikel 2:57, eerste lid, aanhef en onder d, dient een hond als bedoeld in het eerste lid voorzien te zijn van een door de minister die het aangaat op aanvraag verstrekt uniek identificatienummer door middel van een microchip die met een chipreader afleesbaar is.

[Artikel 2:59a Gevaarlijke honden op eigen terrein

1. Het is de eigenaar of houder van een hond verboden deze hond op zijn terrein zonder muilkorf te laten loslopen als de burgemeester [een aanlijngebod of een aanlijn- en muilkorfgebod heeft opgelegd als bedoeld in artikel 2:59, eerste lid ***OF*** *heeft meegedeeld dat hij de hond gevaarlijk acht], dan wel als de hond is opgeleid voor bewakings-, opsporings- en verdedigingswerk.*
2. Het in het eerste lid genoemde verbod geldt niet als:

a. *op een vanaf de weg zichtbare plaats een naar het oordeel van de burgemeester duidelijk leesbaar waarschuwingsbord is aangebracht;*
b. het mogelijk is een brievenbus te bereiken en aan te bellen zonder het terrein te betreden; en
c. het terrein voorzien is van een zodanig hoge en deugdelijke afrastering dat de hond niet zelfstandig buiten het terrein kan komen.]

Artikel 2:60 Houden of voeren van hinderlijke of schadelijke dieren

1. Het is verboden op door het college ter voorkoming of opheffing van overlast of schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, bij dat aanwijzingsbesluit aangeduide dieren:

a. aanwezig te hebben;
b. aanwezig te hebben anders dan met inachtneming van de door het college in het aanwijzingsbesluit gestelde regels;
c. aanwezig te hebben in een groter aantal dan in het aanwijzingsbesluit is aangegeven[*;* of
d. *te voeren*].

2. Het college kan de rechthebbende op een onroerende zaak gelegen binnen een krachtens het eerste lid aangewezen plaats ontheffing verlenen van een of meer verboden als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 2:61

(Vervallen)

[Artikel 2:62 Loslopend vee

De rechthebbende op herkauwende of eenhoevige dieren of varkens die zich bevinden in een weiland of op een terrein dat niet van de weg is afgescheiden door een deugdelijke veekering, is verplicht ervoor te zorgen dat zodanige maatregelen getroffen worden dat dit vee die weg niet kan bereiken.]

[Artikel 2:63 Duiven

1. De rechthebbende op duiven is verplicht ervoor te zorgen dat die duiven niet kunnen uitvliegen tussen 08.00 uur en 18.00 uur in een door het college te bepalen tijdvak dat ligt tussen 1 maart en 1 juni.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het gebod.
*3. Het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de [**citeertitel provinciale ophokverordening**].*
4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.]

[Artikel 2:64 Bijen
1. Het is verboden bijen te houden:
*a. binnen een afstand van [**aantal**] meter van woningen of andere gebouwen waarin overdag mensen verblijven;*
*b. binnen een afstand van [**aantal**] meter van de weg.*
2. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing voor de bijenhouder die rechthebbende is op de woningen of gebouwen bedoeld in dat lid.
*3. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder b, is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**].*
4. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
5. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.]

[Artikel 2:65 Bedelarij
Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op een openbare plaats te bedelen om geld of andere zaken.]

Afdeling 9. Bestrijding van heling van goederen

Artikel 2:66 Definitie
In deze afdeling wordt onder handelaar verstaan de handelaar aangewezen bij algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 437, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 2:67 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister
1. De handelaar is verplicht aantekening te houden van alle gebruikte of ongeregelde goederen die hij verkoopt of op andere wijze overdraagt, in een doorlopend en door de burgemeester gewaarmerkt register, en daarin onverwijld op te nemen:
a. het volgnummer van de aantekening met betrekking tot het goed;
b. de datum van verkoop of overdracht van het goed;
c. een omschrijving van het goed, voor zover van toepassing daaronder begrepen soort, merk en nummer van het goed;
d. de verkoopprijs of andere voorwaarden voor overdracht van het goed; en
e. de naam en het adres van degene die het goed heeft verkregen.
2. De burgemeester kan vrijstelling verlenen van deze verplichtingen.
3. Op de aanvraag om een vrijstelling is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 2:68 Voorschriften als bedoeld in artikel 437 van het Wetboek van Strafrecht
De handelaar of een voor hem handelend persoon is verplicht:
a. de burgemeester binnen drie dagen schriftelijk in kennis te stellen:

1°. dat hij het beroep van handelaar uitoefent met vermelding van zijn woonadres en het adres van de bij zijn onderneming behorende vestiging;
2°. van een verandering van de onder 1° bedoelde adressen;
3°. dat hij het beroep van handelaar niet langer uitoefent;
4°. dat hij enig goed kan verkrijgen dat redelijkerwijs van een misdrijf afkomstig is of voor de rechthebbende verloren is gegaan.

b. de burgemeester op eerste aanvraag zijn administratie of register ter inzage te geven;
c. aan de hoofdingang van elke vestiging een kenteken te hebben waarop zijn naam en de aard van de onderneming duidelijk zichtbaar zijn;
d. een door opkoop verkregen goed gedurende de eerste drie dagen in bewaring te houden in de staat waarin het goed verkregen is.

Artikel 2:69
(Vervallen)

Artikel 2:70
(Vervallen)

Afdeling 10. Consumentenvuurwerk

Artikel 2:71 Definitie
In deze afdeling wordt onder consumentenvuurwerk verstaan hetgeen daaronder wordt verstaan in het Vuurwerkbesluit.

Artikel 2:72 Ter beschikking stellen van consumentenvuurwerk tijdens de verkoopdagen
1. Het is verboden in de uitoefening van een bedrijf of nevenbedrijf consumentenvuurwerk ter beschikking te stellen dan wel voor het ter beschikking stellen aanwezig te houden, zonder vergunning van het college.
2. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 2:73 Gebruik van consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling
1. Het is verboden consumentenvuurwerk te gebruiken op een door het college in het belang van het voorkomen van gevaar, schade of overlast aangewezen plaats.
2. Het is verboden consumentenvuurwerk op een openbare plaats te gebruiken als dat gevaar, schade of overlast kan veroorzaken.
3. De verboden zijn niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 429, aanhef en onder 1˚, van het Wetboek van Strafrecht.

Afdeling 11. Drugsoverlast

Artikel 2:74 Drugshandel op straat
Onverminderd het bepaalde in de Opiumwet is het verboden zich op een openbare plaats op te houden met het kennelijke doel om, al dan niet tegen betaling, middelen als bedoeld in de artikelen 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen.

Artikel 2:74a Openlijk drugsgebruik

Het is verboden op of aan de weg, op een andere openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw middelen als bedoeld in de artikelen 2 of 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar te gebruiken, toe te dienen, dan wel voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben.

Afdeling 12. Bijzondere bevoegdheden van de burgemeester

Artikel 2:75 Bestuurlijke ophouding
De burgemeester kan overeenkomstig artikel 154a van de Gemeentewet besluiten tot het tijdelijk doen ophouden van door hem aangewezen groepen van personen op een door hem aangewezen plaats als deze personen het bepaalde in [*de*] artikel[*en*] [**…**] of [**citeertitel andere verordening**] groepsgewijs niet naleven.

Artikel 2:76 Veiligheidsrisicogebieden
De burgemeester kan overeenkomstig artikel 151b van de Gemeentewet bij verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, een gebied, met inbegrip van de daarin gelegen voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven, aanwijzen als veiligheidsrisicogebied.

Artikel 2:77 Cameratoezicht op openbare plaatsen
1. De burgemeester kan overeenkomstig artikel 151c van de Gemeentewet besluiten tot plaatsing van camera's voor een bepaalde duur ten behoeve van het toezicht op een openbare plaats.
2. De burgemeester heeft die bevoegdheid eveneens ten aanzien van de volgende andere plaatsen:
    a. [**nadere aanduiding van specifieke voor het publiek toegankelijke plaats**];
    b. [**…**].

[Artikel 2:78 Gebiedsontzeggingen
*1. De burgemeester kan [aan een persoon die de artikelen […] overtreedt **OF** in het belang van de openbare orde, het voorkomen of beperken van overlast, het voorkomen of beperken van aantastingen van het woon- of leefklimaat, de veiligheid van personen of goederen, de gezondheid of de zedelijkheid aan een persoon die strafbare feiten of openbare orde verstorende handelingen verricht] een bevel geven zich gedurende ten hoogste [**aantal (bijvoorbeeld 24)**] uur niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.*
2. *Bij overtredingen als bedoeld in het eerste lid **OF** Met het oog op de in het eerste lid genoemde belangen] kan de burgemeester aan een persoon aan wie ten minste eenmaal een bevel als bedoeld in dat lid is gegeven en die opnieuw [één of meer van de bovengenoemde overtredingen begaat **OF** strafbare feiten of openbare orde verstorende handelingen verricht], een bevel geven zich gedurende ten hoogste [**aantal (bijvoorbeeld acht)**] weken niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.*
*3. Een bevel als bedoeld in het tweede lid kan slechts worden gegeven als [de overtreding **OF** het strafbare feit of de openbare orde verstorende handeling] binnen [**aantal (bijvoorbeeld zes)**] maanden na het geven van een eerder bevel, gegeven op grond van het eerste of tweede lid, plaatsvindt.*
4. De burgemeester beperkt de krachtens het eerste of tweede lid gegeven bevelen, als hij dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene noodzakelijk oordeelt. De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.]

Artikel 2:79 Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet
1. Degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie

personen is ingeschreven, draagt er zorg voor dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.
2. De burgemeester kan een last onder bestuursdwang wegens overtreding van het eerste lid in ieder geval opleggen bij ernstige en herhaaldelijke:

[*a. geluid- of geurhinder;*]
[*b. hinder van dieren;*]
[*c. hinder van bezoekers of personen die tijdelijk in een woning of op een erf aanwezig zijn;*]
[*d. overlast door vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf;*]
[*e. intimidatie van derden vanuit een woning of een erf; of*]
[*f. […].*]

Hoofdstuk 3. Regulering prostitutie, seksbranche en aanverwante onderwerpen

Afdeling 1. Algemene bepalingen

Artikel 3:1 Afbakening
De artikelen 1:2 en 1:5 tot en met 1:8 zijn niet van toepassing op het bij of krachtens dit hoofdstuk bepaalde.

Artikel 3:2 Definities
In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:
- advertentie: elke commerciële uiting in een medium, die een seksbedrijf of een prostituee onder de aandacht van het publiek brengt;
- beheerder: de natuurlijke persoon die door de exploitant is aangesteld voor de feitelijke leiding van een seksbedrijf;
- bevoegd bestuursorgaan: het college of, voor zover het betreft voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven als bedoeld in artikel 174 van de Gemeentewet, de burgemeester;
- escortbedrijf: de activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot prostitutie in de vorm van bemiddeling tussen klant en prostituee;
- exploitant: de natuurlijke persoon of de bestuurder van een rechtspersoon of, voor zover van toepassing, de tot vertegenwoordiging van die rechtspersoon bevoegde natuurlijk persoon, voor wiens rekening en risico een seksbedrijf wordt uitgeoefend;
- klant: degene die gebruik maakt van de door een exploitant van een prostitutiebedrijf of een prostituee aangeboden seksuele diensten;
- prostituee: degene die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling;
- prostitutie: het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling;
- prostitutiebedrijf: de activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot prostitutie;
[- *raamprostitutiebedrijf: de activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot prostitutie, waarbij het werven van klanten gebeurt door een prostituee die zichtbaar is vanuit een voor publiek toegankelijke plaats;*]
- seksbedrijf: de activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot prostitutie of tot het verrichten van seksuele handelingen voor een ander tegen betaling of uit het bedrijfsmatig aanbieden van vertoningen van erotisch-pornografische aard in een seksinrichting tegen betaling;

- seksinrichting: voor het publiek toegankelijke besloten ruimte, onderdeel van een seksbedrijf;
[- *werkruimte: als zelfstandig aan te merken onderdeel van een seksinrichting waarin de seksuele handelingen met een ander tegen betaling worden verricht.*]

Afdeling 2. Vergunning seksbedrijf

Artikel 3:3 Vergunning
1. Het is verboden een seksbedrijf uit te oefenen zonder vergunning van het bevoegde bestuursorgaan.
[*2. Het bevoegde bestuursorgaan draagt zorg voor een onpartijdige en transparante verlening van beschikbare vergunningen.*]
3. Op een aanvraag om een vergunning wordt binnen twaalf weken beslist. Deze termijn kan met ten hoogste twaalf weken worden verlengd.
4. Paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) is niet van toepassing.
5. Een vergunning kan mede voor een seksinrichting worden verleend.
6. De vergunning wordt verleend aan de exploitant en op diens naam gesteld.
[*7. De vergunning kan [ten hoogste [**… (bijvoorbeeld tweemaal)**]] worden verlengd.*]

[Artikel 3:4 Concentratie seksinrichtingen
*Het college kan delen van de gemeente aanwijzen [waarbuiten **OF** waarbinnen] voor het vestigen van een seksinrichting geen vergunning wordt verleend. Daarbij kan worden bepaald dat de aanwijzing slechts geldt voor seksinrichtingen van seksbedrijven van een nader aangewezen aard.*]

[Artikel 3:5 Beperking aantal vergunningen
Variant 1
[Het bevoegde bestuursorgaan kan een maximum stellen aan het totaal aantal seksinrichtingen waarvoor vergunning kan worden verleend. [Hierbij kan worden bepaald dat een maximum slechts geldt voor seksinrichtingen van seksbedrijven van een nader aangewezen aard [of in nader aangewezen delen van de gemeente].]
OF
*Er kan voor in totaal ten hoogste [**aantal**] seksinrichtingen van prostitutiebedrijven[, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, en [**aantal**] seksinrichtingen van raamprostitutiebedrijven] vergunning worden verleend.]*

Variant 2 (Maximumaantal vergunningen voor seksbedrijven)
[Het bevoegde bestuursorgaan kan een maximum stellen aan het aantal vergunningen voor een seksbedrijf dat kan worden verleend. [Hierbij kan worden bepaald dat een maximum slechts geldt voor seksbedrijven van een daarbij aangewezen aard [of in daarbij aangewezen delen van de gemeente].]
OF
*Er kan voor in totaal ten hoogste [**aantal**] seksbedrijven[, niet zijnde prostitutiebedrijven, [**aantal**] prostitutiebedrijven, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, en [**aantal**] raamprostitutiebedrijven] vergunning worden verleend.]*

Variant 3 (Maximumaantal vergunningen voor seksinrichtingen[en maximum aantal werkruimtes [raamprostitutiebedrijven]])
[Het bevoegde bestuursorgaan kan een maximum stellen aan het totaal aantal seksinrichtingen [en het totaal aantal werkruimtes] waarvoor vergunning kan worden verleend. [Hierbij kan worden

bepaald dat een maximum slechts geldt voor seksinrichtingen van seksbedrijven van een daarbij aangewezen aard [of in daarbij aangewezen delen van de gemeente].]
OF
*1. Er kan voor in totaal ten hoogste [**aantal**] seksinrichtingen van prostitutiebedrijven[, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, en [**aantal**] seksinrichtingen van raamprostitutiebedrijven] vergunning worden verleend.*
*2. Onverminderd het eerste lid kan [aan raamprostitutiebedrijven] voor in totaal ten hoogste [**aantal**] werkruimtes vergunning worden verleend.]*

Variant 4 (Nuloptie raamprostitutiebedrijven [en maximering aantal seksinrichtingen])
1. Voor het uitoefenen van een raamprostitutiebedrijf wordt geen vergunning verleend.
*2. [Het bevoegde bestuursorgaan kan een maximum stellen aan het totaal aantal seksinrichtingen van seksbedrijven, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, waarvoor vergunning kan worden verleend. [Hierbij kan worden bepaald dat een maximum slechts geldt voor seksinrichtingen van seksbedrijven van een daarbij aangewezen aard [of in daarbij aangewezen delen van de gemeente].] **OF** Er kan voor in totaal ten hoogste [**aantal**] seksinrichtingen [van prostitutiebedrijven, niet zijnde raamprostitutiebedrijven] vergunning worden verleend.*]

Artikel 3:6 Aanvraag
1. Een aanvraag om vergunning wordt ingediend middels een door het bevoegde bestuursorgaan vastgesteld formulier.
2. Bij de aanvraag wordt vermeld voor welke activiteit vergunning wordt gevraagd, en worden in ieder geval de volgende gegevens en bescheiden overgelegd:
    a. de persoonsgegevens van de exploitant;
    b. het nummer van inschrijving in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel;
    c. of in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag de exploitant een vergunning voor een seksbedrijf is geweigerd of een aan de exploitant verleende vergunning voor een seksbedrijf is ingetrokken;
    d. het adres waar het seksbedrijf wordt uitgeoefend;
    e. het adres van een onder het seksbedrijf vallende seksinrichting;
    f. het vaste telefoonnummer dat in advertenties voor het seksbedrijf zal worden gebruikt;
    g. een geldig identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht van de exploitant;
    h. voor zover van toepassing, de verblijfstitel van de exploitant;
    i. een actuele verklaring betalingsgedrag nakoming fiscale verplichtingen, verstrekt door de Belastingdienst;
    j. bewijs waaruit blijkt dat de exploitant gerechtigd is tot het gebruik van de ruimtes bestemd voor de uitoefening van het seksbedrijf;
    k. voor zover van toepassing, de plaatselijke ligging van de seksinrichting waarvoor vergunning wordt aangevraagd, door middel van een situatieschets met een noordpijl en schaalaanduiding;
    l. voor zover van toepassing, de plattegrond van de seksinrichting waarvoor vergunning wordt aangevraagd, door middel van een tekening met een schaalaanduiding.
3. Als er een beheerder is aangesteld is het tweede lid, onder a tot en met c, g en h, van overeenkomstige toepassing op de beheerder.
4. Het bevoegde bestuursorgaan kan aanvullende gegevens of bescheiden verlangen.

Artikel 3:7 Weigeringsgronden
1. Een vergunning wordt geweigerd als:
    a. de exploitant of de beheerder onder curatele staat;
    b. de exploitant of de beheerder onherroepelijk is veroordeeld voor een gewelds- of zedendelict of voor mensenhandel, of in enig ander opzicht van slecht levensgedrag is;

c. de exploitant of de beheerder de leeftijd van 21 jaar nog niet heeft bereikt;
d. redelijkerwijs moet worden aangenomen dat de feitelijke toestand niet met het in de aanvraag vermelde in overeenstemming zal zijn;
e. redelijkerwijs moet worden aangenomen dat de aanvrager in strijd zal handelen met aan de vergunning verbonden beperkingen of voorschriften;
f. er aanwijzingen zijn dat voor of bij het seksbedrijf personen tewerkgesteld zijn of zullen zijn die, als het prostituees betreft, nog niet de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt, als het overige personen betreft, nog niet de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, slachtoffer zijn van mensenhandel of verblijven of werken in strijd met het bepaalde bij of krachtens de Vreemdelingenwet 2000;
g. de exploitant of de beheerder minder dan vijf jaar voorafgaand aan de dag dat de vergunning wordt aangevraagd, wegens een misdrijf onherroepelijk is veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van meer dan zes maanden;
h. de exploitant of de beheerder minder dan vijf jaar voorafgaand aan de dag dat de vergunning wordt aangevraagd, bij meer dan één rechterlijke uitspraak of strafbeschikking onherroepelijk veroordeeld is tot een onvoorwaardelijke geldboete van € 500 of meer of tot een andere hoofdstraf als bedoeld in artikel 9, eerste lid, onder a, van het Wetboek van Strafrecht, wegens dan wel mede wegens overtreding van:
1°. bepalingen, gesteld bij of krachtens de Alcoholwet, de Opiumwet, de Vreemdelingenwet 2000, de Wet arbeid vreemdelingen en hoofdstuk 3 van deze verordening;
2°. de artikelen 137c tot en met 137g, 140, 416, 417, 417bis, 420bis tot en met 420quinquies, 426 en 429quater van het Wetboek van Strafrecht;
3°. artikel 69 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;
4°. de artikelen 8 en 162, derde lid, alsmede de artikelen 6 juncto 8 en 163 van de Wegenverkeerswet 1994;
5°. de artikelen 2 en 3 van de Wet op de weerkorpsen; of
6°. de artikelen 54 en 55 van de Wet wapens en munitie.
[i. *[*een maximum als bedoeld in artikel 3:5 is vastgesteld en dit maximum al *is* bereikt ***OF*** *een maximum als bedoeld in artikel 3:5 al is bereikt];*]
j. de voorgenomen uitoefening van het seksbedrijf strijd zal opleveren met een geldend bestemmingsplan, een bestemmingsplan in ontwerp dat ter inzage is gelegd, een beheersverordening [*of een aanwijzing als bedoeld in artikel 3:4*].

2. Met een veroordeling als bedoeld in het eerste lid, onder g en h, wordt gelijkgesteld:
a. een bevel tot tenuitvoerlegging van een zodanige voorwaardelijke straf;
b. betaling van een geldsom als bedoeld in artikel 74, tweede lid, onder a, van het Wetboek van Strafrecht of artikel 76, tweede lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, tenzij de geldsom minder dan € 375 bedraagt.

3. De periode van vijf jaar, bedoeld in het eerste lid, onder g en h, wordt bij de intrekking van een vergunning teruggerekend vanaf de datum van de intrekking van deze vergunning.

4. Voor de berekening van de periode van vijf jaar, bedoeld in het eerste lid, onder g en h, telt de periode waarin een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf is ondergaan, niet mee.

5. Een vergunning kan in ieder geval worden geweigerd:
a. voor een seksbedrijf waarvoor de vergunning op grond van artikel 3:9, eerste lid, aanhef en onder a tot en met f, of tweede lid, aanhef onder a tot en met [e **OF** f **OF** g], of in het geval en onder de voorwaarden, bedoeld in artikel 3 van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur is ingetrokken, gedurende een periode van vijf jaar na de intrekking;
b. als niet is voldaan aan een bij of krachtens artikel 3:6 gestelde eis met betrekking tot de aanvraag, mits de aanvrager de gelegenheid heeft gehad de aanvraag binnen een door het bevoegde bestuursorgaan gestelde termijn aan te vullen;

c. als de vergunning geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op het uitoefenen van een prostitutiebedrijf in een seksinrichting waarvoor eerder een vergunning is ingetrokken, of in die seksinrichting eerder zonder vergunning een prostitutiebedrijf is uitgeoefend;
d. als de openbare orde, de woon- en leefomgeving of de veiligheid en de gezondheid van prostituees of klanten nadelig wordt beïnvloed door de aanwezigheid van de seksinrichting waarvoor de vergunning is aangevraagd;
e. als het bedrijfsplan niet voldoet aan artikel 3:15, eerste en tweede lid;
f. als onvoldoende aannemelijk is dat de exploitant de bij artikel 3:17 gestelde verplichtingen zal naleven[*;*
g. als het escortbedrijf wordt gevestigd in een woonruimte waarvoor geen vergunning als bedoeld in artikel 21, aanhef en onder a, van de Huisvestingswet 2014 is verleend].

Artikel 3:8 Eisen met betrekking tot vergunning

1. De vergunning vermeldt in ieder geval:
a. de naam van de exploitant;
b. voor zover van toepassing, die van de beheerder;
c. voor welke activiteit de vergunning is verleend;
d. het adres waar het seksbedrijf wordt uitgeoefend;
e. het vaste telefoonnummer dat in advertenties voor het seksbedrijf zal worden gebruikt;
f. voor zover van toepassing, het adres van de onder dat seksbedrijf vallende seksinrichting waarvoor de vergunning mede is verleend;
g. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning zijn verbonden;
h. voor zover van toepassing, de geldigheidsduur van de vergunning;
i. het nummer van de vergunning.
2. De exploitant draagt er zorg voor dat de vergunning of een afschrift daarvan zichtbaar aanwezig is in de seksinrichting waarvoor de vergunning mede is verleend, en tevens dat aan de buitenzijde van de seksinrichting zichtbaar is dat hij over een vergunning voor die seksinrichting beschikt.

Artikel 3:9 Intrekkingsgronden

1. De vergunning wordt ingetrokken als:
a. de verstrekte gegevens zodanig onjuist of onvolledig blijken te zijn dat op de aanvraag een andere beslissing zou zijn genomen als bij de beoordeling daarvan de juiste gegevens bekend waren geweest;
b. de vergunning in strijd met een wettelijk voorschrift is gegeven;
c. is gehandeld in strijd met de artikelen 3:10, 3:13, aanhef en onder a, 3:14[, eerste **OF** tweede lid], 3:15 en 3:17, eerste lid, en tweede lid, aanhef en onderdeel b, aanhef en onder 1°;
d. zich binnen het seksbedrijf feiten hebben voorgedaan die de vrees wettigen, dat het van kracht blijven van de vergunning gevaar oplevert voor de openbare orde of veiligheid;
e. zich een omstandigheid voordoet als bedoeld in artikel 3:7, eerste lid, onder a tot en met h;
f. de vergunninghouder dat verzoekt;
g. de uitoefening van het seksbedrijf strijd oplevert met een geldend bestemmingsplan, een beheersverordening [*of een aanwijzing als bedoeld in artikel 3:4*].
2. De vergunning kan worden geschorst of ingetrokken als:
a. is gehandeld in strijd met aan de vergunning verbonden voorschriften of beperkingen;
b. in verband met gewijzigde wettelijke voorschriften, gewijzigde omstandigheden of gewijzigde inzichten de bescherming van de belangen met het oog waarop het vergunningsvereiste is gesteld, zwaarder wegen dan het belang van de vergunninghouder bij behoud van de vergunning;
c. een niet in de vergunning vermelde persoon exploitant of beheerder is geworden;

d. is gehandeld in strijd met een of meer van de bij of krachtens dit hoofdstuk gestelde bepalingen, onverminderd het eerste lid, aanhef en onder c;
e. is gehandeld in strijd met de in het bedrijfsplan beschreven maatregelen;
f. zich binnen het seksbedrijf feiten hebben voorgedaan die de vrees wettigen dat het van kracht blijven van de vergunning gevaar oplevert voor de woon- en leefomgeving of de gezondheid van prostituees of klanten;
g. de exploitant of de beheerder het toezicht op de naleving van het in dit hoofdstuk bepaalde belemmert of bemoeilijkt;
h. er bij het seksbedrijf personen tewerkgesteld zijn die onherroepelijk zijn veroordeeld voor een gewelds- of zedendelict of voor mensenhandel;
i. gedurende ten minste zes maanden geen gebruik is gemaakt van de vergunning.

[Artikel 3:10 Melding gewijzigde omstandigheden
De vergunninghouder meldt elke verandering waardoor zijn seksbedrijf niet langer in overeenstemming is met de op grond van artikel 3:8, eerste lid, in de vergunning opgenomen gegevens, zo spoedig mogelijk aan het bevoegde bestuursorgaan. Deze verleent een gewijzigde vergunning, als het seksbedrijf aan de vereisten voldoet.]

[Artikel 3:11 Verlenging vergunning
1. Op een aanvraag om verlenging van een vergunning zijn de artikelen 3:3, [3:5,] 3:6 tot en met 3:8 en 3:15, derde lid, van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat actuele gegevens en bescheiden waarover het bevoegde bestuursorgaan al beschikking heeft niet nogmaals overgelegd dienen te worden.
2. Als ten minste twaalf weken voorafgaand aan de vervaltermijn van de vergunning verlenging van de vergunning is aangevraagd, blijft de vergunning van kracht totdat op de aanvraag om verlenging is besloten.]

Afdeling 3. Uitoefenen seksbedrijf

Paragraaf 3.1 Regels voor alle seksbedrijven

Artikel 3:12 Sluitingstijden seksinrichtingen; aanwezigheid; toegang
1. Het is de exploitant en de beheerder verboden een [*[buiten [**deel gemeente**] gelegen, **EN/OF** niet onder een [raamprostitutiebedrijf **OF** prostitutiebedrijf] vallende]*] seksinrichting voor bezoekers geopend te hebben of daarin bezoekers toe te laten of te laten verblijven tussen [**tijdstip (bijvoorbeeld 04.00 uur)**] en [**tijdstip (bijvoorbeeld 08.00 uur)**], tenzij bij vergunning anders is bepaald.
2. Het is bezoekers van een seksinrichting verboden zich daarin te bevinden gedurende de tijd dat die inrichting gesloten dient te zijn voor bezoekers.
[*3. Het is een prostituee verboden zich te bevinden in een seksrichting tussen [**tijdstip (bijvoorbeeld 04.30 uur)**] en [**tijdstip (bijvoorbeeld 07.30 uur)**], tenzij bij vergunning anders is bepaald.*]
4. Het is de exploitant en de beheerder verboden personen die nog niet de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt toe te laten of te laten verblijven in een seksinrichting.

Artikel 3:13 Adverteren
Het is verboden in advertenties voor een seksbedrijf:
a. geen vermelding op te nemen van het telefoonnummer, bedoeld in artikel 3:8, eerste lid, onder e, van het nummer, bedoeld in artikel 3:8, eerste lid, onder i, en van de bedrijfsnaam;
b. vermelding op te nemen van een ander telefoonnummer dan bedoeld onder a; en

c. als het een prostitutiebedrijf betreft, onveilige seks aan te bieden of te garanderen dat prostituees die voor of bij het betreffende bedrijf werken vrij zijn van seksueel overdraagbare aandoeningen.

Paragraaf 3.2 Regels voor alle prostitutiebedrijven en prostituees

Artikel 3:14 Leeftijd en verblijfstitel prostituees[; verbod werken voor onvergund prostitutiebedrijf]

Variant 1

[*1.*] Het is een exploitant verboden een prostituee voor of bij zich te laten werken die:

a. nog niet de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt;

b. in Nederland verblijft of werkt in strijd met het bepaalde bij of krachtens de Vreemdelingenwet 2000.

[*2. Het is een prostituee verboden werkzaam te zijn voor of bij een exploitant aan wie geen vergunning voor een prostitutiebedrijf is verleend*.]

Variant 2

1. Prostitutie vindt uitsluitend plaats door een prostituee die de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt.
2. Het is een exploitant verboden een prostituee voor of bij zich te laten werken die:
   a. nog niet de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt;
   b. in Nederland verblijft of werkt in strijd met het bepaalde bij of krachtens de Vreemdelingenwet 2000.
3. Het is een prostituee verboden:
   a. te handelen in strijd met het eerste lid;
   b. werkzaam te zijn voor of bij een exploitant aan wie geen vergunning voor een prostitutiebedrijf is verleend.

Artikel 3:15 Bedrijfsplan

1. Een prostitutiebedrijf beschikt over een bedrijfsplan, waarin in ieder geval wordt beschreven welke maatregelen de exploitant treft:
   a. op het gebied van hygiëne;
   b. ter bescherming van de gezondheid, de veiligheid en het zelfbeschikkingsrecht van de prostituees;
   c. ter bescherming van de gezondheid van de klanten;
   d. ter voorkoming van strafbare feiten.
2. De door de exploitant te treffen maatregelen, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, waarborgen dat:
   a. de hygiëne in een seksinrichting voldoet aan de algemene eisen die hiervoor in de branche gelden en dat dit controleerbaar is;
   b. inzichtelijk en controleerbaar is welke maatregelen een exploitant in zijn bedrijfsvoering en inrichting van de werkruimten treft voor gezonde en veilige werkomstandigheden voor prostituees;
   c. in de werkruimten te allen tijde voldoende condooms met een CE-markering voor gebruik beschikbaar zijn;
   d. in de werkruimten voor de prostituees een goed functionerende alarmvoorziening aanwezig is;

e. de prostituee zich regelmatig kan laten onderzoeken op seksueel overdraagbare aandoeningen en door de exploitant voldoende geïnformeerd is over de mogelijkheden van een dergelijk onderzoek;
f. de prostituee niet gedwongen wordt zich geneeskundig te laten onderzoeken;
g. de prostituee vrij is in de keuze van de arts(en) die zij wil bezoeken;
h. de prostituee klanten en diensten kan weigeren zonder dat dat voor haar andere werkzaamheden gevolgen heeft;
i. de prostituee kan weigeren alcohol of drugs te gebruiken zonder dat dat voor haar werkzaamheden gevolgen heeft;
j. aan de voor de exploitant werkzame beheerder voldoende professionele eisen op het gebied van agressiebeheersing en bedrijfshulpverlening worden gesteld en waar nodig wordt gezorgd voor scholing hierin;
k. de exploitant zich een oordeel vormt over de mate van zelfredzaamheid van de prostituee voordat deze voor of bij hem gaat werken, teneinde vast te stellen of zij voldoet aan de eisen die hij hiervoor in zijn bedrijfsplan heeft opgenomen;
l. de exploitant voor elke voor of bij hem werkzame prostituee kan aantonen onder welke verhuur- of arbeidsvoorwaarden zij haar diensten aanbiedt;
m. de exploitant of beheerder zich er regelmatig van vergewist dat de prostituee niet door derden gedwongen wordt tot prostitutie en dat hij in dit kader informatie van hulpverleningsinstanties ter beschikking stelt;
n. de exploitant aan de voor of bij hem werkzame prostituees informatie ter beschikking stelt over de mogelijkheden om hulp te krijgen als een prostituee wil stoppen met haar werk in de prostitutie;
o. de overlast aan de omgeving van de onder het seksbedrijf vallende seksinrichtingen beperkt wordt.

3. Het bedrijfsplan wordt overgelegd bij de aanvraag om een vergunning.
4. De exploitant meldt een voorgenomen wijziging van het bedrijfsplan onverwijld aan het bevoegde bestuursorgaan. De wijziging wordt na goedkeuring van het bevoegde bestuursorgaan als onderdeel van het bedrijfsplan aangemerkt, als deze voldoet aan de eisen die overeenkomstig het eerste en tweede lid aan een bedrijfsplan worden gesteld.
5. De rechten voor prostituees, die worden gewaarborgd op grond van het tweede lid, worden op schrift gesteld en in een voor haar begrijpelijke taal uitgereikt aan elke prostituee die werkzaam is voor of bij de exploitant.
6. In de seksinrichting wordt in ten minste twee talen en voor de klant goed zichtbaar bekend gemaakt dat een prostituee klanten en diensten mag weigeren en mag weigeren alcohol of drugs te gebruiken.

[Artikel 3:16 Minimale verhuurperiode werkruimte
*Een werkruimte wordt bij aanvang van het huren voor ten minste [**aantal (bijvoorbeeld 4)**] aaneengesloten weken verhuurd.*]

Artikel 3:17 Verdere verplichtingen van de exploitant en beheerder prostitutiebedrijf
1. De exploitant of de beheerder is aanwezig gedurende de uren dat het prostitutiebedrijf daadwerkelijk wordt uitgeoefend.
2. De exploitant van een prostitutiebedrijf draagt er zorg voor dat:
a. de voor of bij het prostitutiebedrijf werkzame prostituees redelijkerwijs hun eigen werktijden kunnen bepalen;
b. er een deugdelijke bedrijfsadministratie wordt gevoerd waarin de actuele gegevens zijn opgenomen van in ieder geval;
1°. de voor of bij het prostitutiebedrijf werkzame prostituees;
2°. de verhuuradministratie;

3°. met betrekking tot alle voor of bij het prostitutiebedrijf werkzame prostituees, de documentatie die ten grondslag ligt aan de vorming van het oordeel over de mate van zelfredzaamheid, bedoeld in artikel 3:15, tweede lid, onder k;
4°. de werkroosters van de beheerders;
5°. [**…**].

c. de bedrijfsadministratie met inachtneming van de wettelijke termijnen wordt bewaard en te allen tijde beschikbaar is voor toezichthouders;
d. medewerkers van de gemeentelijke gezondheidsdienst en van andere door de burgemeester of het college aangewezen instellingen worden toegelaten tot seksinrichtingen als ze voornemens zijn voorlichtings- en preventieactiviteiten uit te voeren of voorlichtingsmateriaal te verspreiden;
e. onverwijld bij de politie wordt gemeld ieder signaal van mensenhandel of andere vormen van dwang en uitbuiting;
f. onverwijld aan het bevoegde bestuursorgaan wordt gemeld als gedurende ten minste één maand geen gebruik gemaakt zal worden van de vergunning. Deze melding vermeldt de reden en de verwachte duur;
g. gedaan wordt wat nodig is voor een goede gang van zaken binnen het prostitutiebedrijf.

Paragraaf 3.3 Raam- en straatprostitutie

Artikel 3:18 Raamprostitutie

[*1.*] Het is een prostituee verboden:

a. zich vanuit een gebouw of vanuit de toegang naar een gebouw aan klanten die zich op of aan de weg bevinden beschikbaar te stellen; en
b. passanten hinderlijk te bejegenen of zich aan passanten op te dringen dan wel zich ongekleed of vrijwel ongekleed achter het raam van een seksinrichting of in de toegang tot een seksinrichting op te houden.

[*2. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing op een prostituee die werkzaam is in een onder een raamprostitutiebedrijf vallende seksinrichting waarvoor een vergunning is verleend.*]

Artikel 3:19 Straatprostitutie

[*1.*] Het is verboden op of aan de weg of op, aan of in een andere vanaf de weg zichtbare plaats, niet zijnde een seksinrichting waarvoor een vergunning is verleend, zich op te houden met het kennelijke doel prostitutie of het verrichten van seksuele handelingen in het kader van prostitutie.
[*2. Het verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen wegen gedurende de door het college vastgestelde tijden.*]

[Artikel 3:20 Handhaving straatprostitutie

1. Met het oog op de naleving van het verbod, bedoeld in artikel 3:19, eerste lid, kan door een politieambtenaar of toezichthouder het bevel worden gegeven zich onmiddellijk in een bepaalde richting te verwijderen.
2. Een politieambtenaar of toezichthouder kan een persoon die zich op een krachtens artikel 3:19, tweede lid, aangewezen weg bevindt, in het belang van de openbare orde, de woon- en leefomgeving, het voorkomen of beperken van overlast, de veiligheid, de zedelijkheid of de gezondheid van prostituees of klanten bevelen zich onmiddellijk in een door hem aangegeven richting te verwijderen.
3. Met het oog op de in het tweede lid genoemde belangen kan de burgemeester aan een persoon aan wie ten minste eenmaal een bevel als bedoeld in dat lid is gegeven een bevel geven zich

*gedurende ten hoogste [**aantal (bijvoorbeeld 3)**] maanden niet op te houden op krachtens artikel 3:19, tweede lid, aangewezen wegen.*
4. De burgemeester beperkt het in het derde lid bedoelde bevel, als hij dat in verband met de persoonlijke omstandigheden van de betrokkene noodzakelijk oordeelt.]

Afdeling 4. Overige bepalingen

Artikel 3:21 Verbodsbepalingen klanten
1. Het is een klant verboden seksuele handelingen te verrichten met een prostituee van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat zij werkzaam is voor of bij een exploitant aan wie geen vergunning voor een prostitutiebedrijf is verleend.
2. Het is verboden op of aan de weg of op, aan of in een andere voor publiek toegankelijke plaats gebruik te maken van de diensten van een prostituee.
3. Het verbod, bedoeld in het tweede lid, geldt niet in een seksinrichting waarvoor een vergunning is verleend [*en op of aan de op grond van artikel 3:19, tweede lid, aangewezen wegen*].

[Artikel 3:22 Tentoonstellen, aanbieden en aanbrengen van erotisch-pornografische goederen, afbeeldingen en dergelijke
1. Het is de rechthebbende op een onroerende zaak verboden daarin of daarop goederen, opschriften, aankondigingen, gedrukte of geschreven stukken dan wel afbeeldingen van erotisch-pornografische aard openlijk tentoon te stellen, aan te bieden of aan te brengen als de burgemeester aan de rechthebbende heeft bekendgemaakt dat de wijze van tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen daarvan, de openbare orde of de woon- en leefomgeving in gevaar brengt.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen van goederen, opschriften, aankondigingen, gedrukte of geschreven stukken dan wel afbeeldingen, die dienen tot het openbaren van gedachten en gevoelens, bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Grondwet.]

Hoofdstuk 4. Bescherming van het milieu en het natuurschoon en zorg voor het uiterlijk aanzien van de gemeente

Afdeling 1. Voorkomen of beperken geluidhinder en hinder door verlichting

Artikel 4:1 Definities
In deze afdeling wordt verstaan onder:
- collectieve festiviteit: festiviteit die niet specifiek aan één of een klein aantal inrichtingen is verbonden;
- gevoelige gebouwen: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1.1. van het Activiteitenbesluit milieubeheer;
- gevoelige terreinen: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1.1. van het Activiteitenbesluit milieubeheer;
- houder van een inrichting: degene die als eigenaar, bedrijfsleider, beheerder of anderszins een inrichting drijft;
- incidentele festiviteit: festiviteit of activiteit die gebonden is aan één of een klein aantal inrichtingen;

- inrichting: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1.1 van de Wet milieubeheer, met dien verstande dat de artikelen 4:2 tot en met 4:5 uitsluitend van toepassing zijn op inrichtingen type A of type B als bedoeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer;
- onversterkte muziek: muziek die niet elektronisch is versterkt.

Artikel 4:2 Aanwijzing collectieve festiviteiten

1. De geluidsnormen bedoeld in de artikelen 2.17, 2.17a, 2.19, 2.19a en 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer en artikel 4:5 gelden niet voor door het college per kalenderjaar aan te wijzen collectieve festiviteiten gedurende de daarbij aan te wijzen dagen of dagdelen.
2. De voorwaarden met betrekking tot de verlichting ten behoeve van sportbeoefening in de buitenlucht als bedoeld in artikel 3.148, eerste lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer gelden niet voor door het college per kalenderjaar aan te wijzen collectieve festiviteiten gedurende de daarbij aan te wijzen dagen of dagdelen.
3. In een aanwijzing als bedoeld in het eerste en tweede lid kan het college bepalen dat de aanwijzing slechts geldt in een of meer van de volgende delen:
    a. [**...**];
4. Het college maakt de aanwijzing ten minste vier weken voor het begin van een nieuw kalenderjaar bekend.
5. Als een collectieve festiviteit redelijkerwijs niet te voorzien was, kan het college een festiviteit terstond als collectieve festiviteit als bedoeld in het eerste lid aanwijzen.
6. Het equivalente geluidsniveau LAeq veroorzaakt door de inrichting, bedraagt niet meer dan [**aantal**] dB(A), gemeten op de gevel van gevoelige gebouwen op een hoogte van 1,5 meter.
7. De geluidsnorm, bedoeld in het zesde lid, is inclusief onversterkte muziek en exclusief 10 dB(A) toeslag vanwege muziekcorrectie. Tevens wordt de bedrijfsduurcorrectie buiten beschouwing gelaten.
8. Op de dagen, bedoeld in het eerste lid, wordt het ten gehore brengen van extra muziek hoger dan de geluidsnorm, bedoeld in de artikelen 2.17, 2.17a, 2.19, 2.19a en 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer en artikel 4:5, uiterlijk om [**tijdstip**] uur beëindigd.

Artikel 4:3 Melding incidentele festiviteiten

1. Het is een inrichting toegestaan op maximaal [**aantal**] dagen of dagdelen per kalenderjaar incidentele festiviteiten te houden waarbij de geluidsnormen, bedoeld in de artikelen 2.17, 2.17a, 2.19, 2.19a en 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer en artikel 4:5, niet van toepassing zijn, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit daarvan melding heeft gedaan aan het college.
2. Het is een inrichting toegestaan om tijdens maximaal [**aantal**] dagen of dagdelen per kalenderjaar in verband met de viering van incidentele festiviteiten de verlichting langer aan te houden ten behoeve van sportactiviteiten waarbij artikel 3.148, eerste lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer niet van toepassing is, mits de houder van de inrichting ten minste tien werkdagen voor de aanvang van de festiviteit daarvan melding heeft gedaan aan het college.
3. Het college stelt een formulier vast voor het doen van de melding.
4. De melding is gedaan wanneer het formulier, volledig en naar waarheid ingevuld, tijdig is ingeleverd op de plaats op dat formulier vermeld.
5. De melding wordt geacht te zijn gedaan wanneer het college op verzoek van de houder van een inrichting een incidentele festiviteit die redelijkerwijs niet te voorzien was, terstond toestaat.
6. Het equivalente geluidsniveau LAeq veroorzaakt door de inrichting bedraagt niet meer dan [**aantal**] dB(A), gemeten op de gevel van gevoelige gebouwen op een hoogte van 1,5 meter.
7. De geluidsnorm, bedoeld in het zesde lid, is inclusief onversterkte muziek en exclusief 10 dB(A) toeslag vanwege muziekcorrectie. Tevens wordt de bedrijfsduurcorrectie buiten beschouwing gelaten.

8. Op de dagen, bedoeld in het eerste lid, wordt het ten gehore brengen van extra muziek hoger dan de geluidsnorm, bedoeld in de artikelen 2.17, 2.17a, 2.19, 2.19a en 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer en artikel 4:5, uiterlijk om [**tijdstip**] uur beëindigd.
9. De geluidsnorm, bedoeld in het zesde lid, geldt voor het bebouwde gedeelte van de inrichting en niet voor de buitenruimte.
10. Bij het ten gehore brengen van muziekgeluid blijven ramen en deuren gesloten, behoudens voor het onmiddellijk doorlaten van personen of goederen.

Artikel 4:4
(Vervallen)

Artikel 4:5 Onversterkte muziek
1. Bij het ten gehore brengen van onversterkte muziek als bedoeld in artikel 2.18, eerste lid, onder f, en vijfde lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer binnen inrichtingen is de in het tweede lid opgenomen tabel van toepassing, met dien verstande dat:

a. de in de tabel aangegeven waarden binnen in- of aanpandige gevoelige gebouwen niet gelden als de gebruiker van deze gevoelige gebouwen geen toestemming geeft voor het in redelijkheid uitvoeren of doen uitvoeren van geluidsmetingen;
b. de in de tabel aangegeven waarden op de gevel ook gelden bij gevoelige terreinen op de grens van het terrein;
c. de waarden in in- en aanpandige gevoelige gebouwen, voor zover het woningen betreft, gelden in geluidsgevoelige ruimten als bedoeld in artikel 1 van de Wet geluidhinder en verblijfsruimten als bedoeld in artikel 1.1, onder d, van het Besluit geluidhinder;
d. bij het bepalen van de geluidsniveaus als vermeld in de tabel geen bedrijfsduurcorrectie wordt toegepast.

2. Tabel

	07.00-19.00 uur	**19.00-23.00 uur**	**23.00-07.00 uur**
LAr.LT op de gevel van gevoelige gebouwen	50 dB(A)	45 dB(A)	40 dB(A)
LAr.LT in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	35 dB(A)	30 dB(A)	25 dB(A)
LAmax op de gevel van gevoelige gebouwen	70 dB(A)	65 dB(A)	60 dB(A)
LAmax in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	55 dB(A)	50 dB(A)	45 dB(A)

3. Voor de duur van [**aantal**] uur in de week is onversterkte muziek, vanwege het oefenen door muziekgezelschappen zoals orkesten, harmonie- en fanfaregezelschappen, in een inrichting gedurende de dag- en avondperiode uitgezonderd van de genoemde geluidsniveaus in het eerste lid.
4. Als versterkte elementen worden gecombineerd met onversterkte elementen, wordt het hele samenspel beschouwd als versterkte muziek en is het Activiteitenbesluit milieubeheer van toepassing.
5. Het eerste lid is niet van toepassing op collectieve en incidentele festiviteiten als bedoeld in de artikelen 4:2 en 4:3.

[Artikel 4:5a Traditioneel schieten
Bij traditioneel schieten als bedoeld in artikel 2:18, eerste lid, onder g, van het Activiteitenbesluit milieubeheer worden de volgende regels in acht genomen:

*a. het schieten vindt plaats op ten hoogste [**aantal**] dagen per week en ten hoogste [**aantal**] uren per dag;*
*b. het schieten vindt uitsluitend plaats tussen [**tijdstip**] uur en [**tijdstip**] uur;*
*c. het aantal schoten per uur bedraagt ten hoogste [**aantal**];*
d. de opvangvoorziening voor de kogels is voorzien van geluiddempend materiaal aan de buitenzijde.]

[Artikel 4:5b Geluidhinder in de openlucht

1. Het is verboden buiten een inrichting in de openlucht een geluidsapparaat, toestel of machine in werking te hebben op een zodanige wijze dat voor een omwonende of overigens voor de omgeving geluidhinder wordt veroorzaakt.

2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.

3. Het college kan terreinen of wateren aanwijzen waar het verbod niet van toepassing is op het in werking hebben van bepaalde in de aanwijzing aangewezen categorieën van geluidsapparaten, toestellen of machines, voor zover wordt voldaan aan de door het college vast te stellen voorschriften ter voorkoming of beperking van geluidhinder.

4. *De in het derde lid bedoelde voorschriften kunnen onder meer betrekking hebben op*:

a. het maximale geluidsniveau;

b. de situering van geluidsbronnen;

c. de frequentie en tijden van gebruik.

*5. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet geluidhinder, de Zondagswet, de Wet openbare manifestaties, het Vuurwerkbesluit, het Activiteitenbesluit milieubeheer, het Bouwbesluit 2012 of de [**citeertitel provinciale milieuverordening**].*]

[Artikel 4:5c Geluidhinder door dieren

Degene die buiten een inrichting de zorg heeft voor een dier, voorkomt dat dit voor een omwonende of overigens voor de omgeving geluidhinder veroorzaakt.]

[Artikel 4:5d Geluidhinder door motorvoertuigen en bromfietsen

Het is verboden buiten een inrichting zich met een motorvoertuig of een bromfiets zodanig te gedragen, dat daardoor voor een omwonende of overigens voor de omgeving geluidhinder ontstaat.]

[Artikel 4:5e Geluidhinder door vrachtauto's

1. Het is verboden buiten een inrichting een vrachtauto als bedoeld in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 op zodanige wijze te laden of te lossen dat daardoor voor een omwonende of overigens voor de omgeving geluidhinder wordt veroorzaakt.

2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.]

[Artikel 4:5f Routering

1. Het is verboden buiten een inrichting met een vrachtauto als bedoeld in artikel 4:5e, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen meer bedraagt dan 3.500 kilogram of die met inbegrip van de lading een lengte heeft van meer dan zes meter of een hoogte van meer dan twee meter, tussen 23.00 en 07.00 uur op een andere dan door het college aangewezen weg te rijden.

2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.]

Artikel 4:6 Overige geluidhinder

1. Het is verboden buiten een inrichting op een zodanige wijze toestellen of geluidsapparaten in werking te hebben of handelingen te verrichten dat voor een omwonende of voor de omgeving geluidhinder wordt veroorzaakt.

2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.

3. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet geluidhinder, de Zondagswet, de Wet openbare manifestaties, het Vuurwerkbesluit, het Activiteitenbesluit milieubeheer, het Bouwbesluit 2012 of de [**citeertitel provinciale milieuverordening**].

[Artikel 4:6a Mosquito

1. Onder mosquito wordt verstaan een apparaat dat een slechts voor jongeren hoorbare, hinderlijke hoge pieptoon produceert, met als doel groepen jongeren weg te houden van plaatsen waar zij overlast veroorzaken.

2. In afwijking van artikel 4:6 kan de burgemeester in het belang van de openbare orde besluiten op een openbare plaats een mosquito aan te brengen bij gebleken ernstige overlast door jongeren op die plaats.
3. De aanwezigheid van een mosquito wordt duidelijk kenbaar gemaakt op de plaats waar deze is aangebracht.
4. Een mosquito is alleen in werking op die tijdstippen dat overlast redelijkerwijs valt te verwachten.
*5. Een mosquito wordt aangebracht voor een periode van ten hoogste [**aantal**] maanden. De burgemeester kan die periode telkens met een periode van ten hoogste [**aantal**] maanden verlengen.*]

Afdeling 2. Bodem-, weg- en milieuverontreiniging

Artikel 4:7 Straatvegen
Het is verboden op een door het college ten behoeve van de werkzaamheden van de gemeentelijke reinigingsdienst aangewezen weggedeelte, een voertuig te parkeren of enig ander voorwerp te laten staan gedurende een daarbij aangeduide tijdsperiode.

Artikel 4:8 Natuurlijke behoefte doen
Het is verboden binnen de bebouwde kom op een openbare plaats zijn natuurlijke behoefte te doen buiten daarvoor bestemde plaatsen.

Artikel 4:9 Toestand van sloten en andere wateren en niet openbare riolen en putten buiten gebouwen
Sloten en andere wateren en niet openbare riolen en putten buiten gebouwen mogen zich niet bevinden in een toestand die gevaar oplevert voor de veiligheid, nadeel voor de gezondheid of hinder voor de gebruikers van de gebouwen of voor anderen.

Afdeling 3. Het bewaren van houtopstanden

Artikel 4:10 Definities
1. In deze afdeling wordt verstaan onder:
    - houtopstand: hakhout, een houtwal of een of meer bomen;
    - hakhout: een of meer bomen die na te zijn geveld, opnieuw op de stronk uitlopen.
2. In deze afdeling wordt onder vellen mede verstaan: rooien, met inbegrip van verplanten, alsmede het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging of ontsiering van houtopstand ten gevolge kunnen hebben.

Artikel 4:11 Omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden
1. Het college stelt een Bomenlijst vast waarop de monumentale en andere beschermenswaardige bomen in de gemeente worden vermeld.
2. Het is verboden zonder omgevingsvergunning van het bevoegd gezag de houtopstanden te vellen of te doen vellen die staan vermeld op de in het eerste lid genoemde Bomenlijst.
3. In afwijking van artikel 1:8 kan de vergunning worden geweigerd op grond van:
    a. de natuurwaarde van de houtopstand;
    b. de landschappelijke waarde van de houtopstand;
    c. de waarde van de houtopstand voor stads- en dorpsschoon;
    d. de beeldbepalende waarde van de houtopstand;
    e. de cultuurhistorische waarde van de houtopstand; of
    f. de waarde voor de leefbaarheid van de houtopstand.

4. Het verbod is niet van toepassing als de burgemeester toestemming verleent voor het vellen van een houtopstand in verband met een spoedeisend belang voor de openbare orde of een direct gevaar voor personen of goederen.
5. Het bevoegd gezag kan een herplantplicht opleggen onder nader te stellen voorschriften.

Artikel 4:12
(Vervallen)

Afdeling 4. Maatregelen tegen ontsiering en stankoverlast

Artikel 4:13 Opslag voertuigen, vaartuigen, mest, afvalstoffen en dergelijke
1. Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of opheffing van overlast dan wel voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, in de openlucht of buiten de weg de volgende voorwerpen of stoffen op te slaan, te plaatsen of aanwezig te hebben:
    a. onbruikbare of aan hun oorspronkelijke bestemming onttrokken voer- of vaartuigen of onderdelen daarvan;
    b. bromfietsen en motorvoertuigen of onderdelen daarvan;
    c. kampeermiddelen als bedoeld in artikel 4:17 of onderdelen daarvan, voor zover het plaatsen of aanwezig hebben daarvan geschiedt voor verkoop of verhuur of anderszins voor een commercieel doel; of
    d. mestopslag, gierkelders of andere verzamelplaatsen van vuil, een verzameling ingekuild gras, loof of pulp of ingekuilde landbouwproducten, afbraakmaterialen en oude metalen.
2. Het college kan bij de aanwijzing nadere regels stellen.
3. Dit artikel is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door of krachtens de Wet ruimtelijke ordening of de [**citeertitel provinciale verordening […]**].

Artikel 4:14
(Vervallen)

Artikel 4:15 Verbod hinderlijke of gevaarlijke reclame
1. Het is verboden op of aan een onroerende zaak handelsreclame te maken of te voeren door middel van een opschrift, aankondiging of afbeelding waardoor het verkeer in gevaar wordt gebracht of ernstige hinder ontstaat voor de omgeving.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Artikel 4:16
(Vervallen)

Afdeling 5. Kamperen buiten kampeerterreinen

Artikel 4:17 Definitie
In deze afdeling wordt onder kampeermiddel verstaan een onderkomen of voertuig waarvoor geen omgevingsvergunning voor het bouwen in de zin van artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is vereist, dat bestemd of opgericht is dan wel gebruikt wordt of kan worden gebruikt voor recreatief nachtverblijf.

Artikel 4:18 Recreatief nachtverblijf buiten kampeerterreinen

1. Het is verboden ten behoeve van recreatief nachtverblijf kampeermiddelen te plaatsen of geplaatst te houden buiten een kampeerterrein dat als zodanig in het bestemmingsplan, de beheersverordening, exploitatieplan of een voorbereidingsbesluit is bestemd of mede bestemd.
2. Het verbod geldt niet voor het plaatsen van kampeermiddelen voor eigen gebruik door de rechthebbende op een terrein.
3. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
4. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de ontheffing worden geweigerd in het belang van de bescherming van:
    a. natuur en landschap; of
    b. een stadsgezicht.

Artikel 4:19 Aanwijzing kampeerplaatsen
1. Artikel 4:18, eerste lid, is niet van toepassing op door het college aangewezen plaatsen.
2. Het college kan daarbij nadere regels stellen ter bescherming van de belangen genoemd in artikel 4:18, vierde lid.

Hoofdstuk 5. Andere onderwerpen betreffende de huishouding van de gemeente

Afdeling 1. Parkeerexcessen en stopverbod

Artikel 5:1
(Vervallen)

Artikel 5:2 Voertuigen van autobedrijf en dergelijke
1. Onder verhuren als bedoeld in dit artikel wordt mede verstaan:
    a. het gebruiken van een voertuig voor het geven van lessen; of
    b. het gebruiken van een voertuig voor het vervoeren van personen tegen betaling.
2. Tot de voertuigen als bedoeld in dit artikel worden niet gerekend:
    a. voertuigen waaraan herstel- of onderhoudswerkzaamheden worden verricht die in totaal niet meer dan een uur vergen, en dit gedurende de tijd die nodig is en gebruikt wordt voor deze werkzaamheden; of
    b. voertuigen voor persoonlijk gebruik van de in het derde lid bedoelde persoon.
3. Het is degene die er zijn bedrijf, nevenbedrijf dan wel een gewoonte van maakt voertuigen te stallen, te herstellen, te slopen, te verhuren of te verhandelen, verboden:
    a. drie of meer voertuigen die hem toebehoren of zijn toevertrouwd, op de weg te parkeren binnen een cirkel met een straal van [**aantal**] meter met als middelpunt een van deze voertuigen;
    b. de weg als werkplaats voor voertuigen te gebruiken.
4. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
5. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 5:3 Te koop aanbieden van voertuigen
1. Het is verboden op een door het college aangewezen weg een voertuig te parkeren met het kennelijke doel het te koop aan te bieden of te verhandelen.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.

3. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

[Artikel 5:4 Defecte voertuigen
Het is verboden een voertuig waarmee als gevolg van andere dan eenvoudig te verhelpen gebreken niet kan of mag worden gereden, langer dan drie achtereenvolgende dagen op de weg te parkeren.]

Artikel 5:5 Voertuigwrakken
1. Het is verboden een voertuig dat rijtechnisch in onvoldoende staat van onderhoud en tevens in een kennelijk verwaarloosde toestand verkeert op de weg te parkeren.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet milieubeheer.

Artikel 5:6 Kampeermiddelen en andere voertuigen
1. Het is verboden een voertuig dat voor recreatie of anderszins voor andere dan verkeersdoeleinden wordt gebruikt:
    a. [langer dan op drie achtereenvolgende dagen te plaatsen of te hebben op een door het college aangewezen weg, waar dit naar zijn oordeel buitensporig is met het oog op de verdeling van beschikbare parkeerruimte of schadelijk is voor het uiterlijk aanzien van de gemeente **OF** langer dan gedurende drie achtereenvolgende dagen [*binnen de bebouwde kom*] op de weg te plaatsen of te hebben];
    b. op een door het college aangewezen plaats te parkeren, waar dit naar zijn oordeel schadelijk is voor het uiterlijk aanzien van de gemeente.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door [de [**citeertitel provinciale wegenverordening**] **OF** het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**]] of de [**citeertitel provinciale landschapsverordening**].
4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 5:7 Reclamevoertuigen
1. Het is verboden een voertuig dat is voorzien van een aanduiding van handelsreclame op de weg te parkeren met het kennelijk doel om daarmee handelsreclame te maken.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
3. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 5:8 Grote voertuigen
1. Het is verboden een voertuig dat, met inbegrip van de lading, een lengte heeft van meer dan 6 meter of een hoogte van meer dan 2,4 meter te parkeren op een door het college aangewezen plaats, waar dit naar zijn oordeel schadelijk is voor het uiterlijk aanzien van de gemeente.
2. Het is verboden een voertuig dat, met inbegrip van de lading, een lengte heeft van meer dan 6 meter te parkeren op een door het college aangewezen weg, waar dit naar zijn oordeel buitensporig is met het oog op de verdeling van beschikbare parkeerruimte.
3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op campers, kampeerauto's, caravans en kampeerwagens, voor zover deze voertuigen niet langer dan drie achtereenvolgende dagen op de weg worden geplaatst of gehouden.
4. Het tweede lid is voorts niet van toepassing op werkdagen van maandag tot en met vrijdag, dagelijks van 08.00 tot 18.00 uur.
5. Het college kan ontheffing verlenen van de verboden.
6. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Artikel 5:9 Uitzichtbelemmerende voertuigen
1. Het is verboden een voertuig dat, met inbegrip van lading, een lengte heeft van meer dan 6 meter of een hoogte van meer dan 2,4 meter, op de weg te parkeren [bij **OF** binnen een afstand van [**aantal**] meter van] een voor bewoning of ander dagelijks gebruik bestemd gebouw op zodanige wijze dat daardoor het uitzicht van bewoners of gebruikers vanuit dat gebouw op hinderlijke wijze wordt belemmerd of hen anderszins hinder of overlast wordt aangedaan.
2. Het verbod is niet van toepassing gedurende de tijd die nodig is en gebruikt wordt voor het uitvoeren van werkzaamheden waarvoor de aanwezigheid van het voertuig ter plaatse noodzakelijk is.

Artikel 5:10 Parkeren of laten stilstaan van voertuigen anders dan op de rijbaan
1. Het is verboden een voertuig te parkeren of te laten stilstaan op een door het college aangewezen, niet tot de rijbaan behorend weggedeelte.
2. Het verbod is niet van toepassing op voertuigen die worden gebruikt voor werkzaamheden in opdracht van een bestuursorgaan of openbaar lichaam.

Artikel 5:11 Aantasting groenvoorzieningen door voertuigen
1. Het is verboden met een voertuig te rijden door een park of plantsoen of een van gemeentewege aangelegde beplanting of groenstrook, of het daarin te doen of te laten staan.
2. Dit verbod is niet van toepassing op:
    a. de weg;
    b. voertuigen die worden gebruikt voor werkzaamheden in opdracht van een bestuursorgaan of openbaar lichaam;
    c. voertuigen waarmee standplaats wordt of is ingenomen op terreinen die voor dit doel zijn bestemd.
3. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.

Artikel 5:12 Overlast van fietsen of bromfietsen
[*1.*] Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of opheffing van overlast of ter voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen fietsen of bromfietsen onbeheerd buiten de daarvoor bestemde ruimten of plaatsen te laten staan.
[*2. Het is verboden op door het college aangewezen plaatsen fietsen of bromfietsen langer dan een door het college vastgestelde periode onafgebroken te laten staan*.]

Afdeling 2. Collecteren

Artikel 5:13 Inzameling van geld of goederen of leden- of donateurwerving
1. Het is verboden zonder vergunning van het college een openbare inzameling van geld of goederen te houden of daartoe een intekenlijst aan te bieden, dan wel in het openbaar leden of donateurs te werven als daarbij te kennen wordt gegeven of de indruk wordt gewekt dat de opbrengst geheel of ten dele voor een liefdadig of ideëel doel is bestemd.
2. Onder een inzameling als bedoeld in het eerste lid wordt mede verstaan het aanvaarden van geld of goederen bij het aanbieden van diensten of goederen, waartoe ook worden gerekend geschreven of gedrukte stukken, als daarbij te kennen wordt gegeven of de indruk wordt gewekt dat de opbrengst geheel of ten dele voor een liefdadig of ideëel doel is bestemd.
3. Het verbod geldt niet voor een inzameling of werving die wordt gehouden:
    a. in besloten kring; [, of;]
    b. door een instelling die is ingedeeld in het door het college vastgestelde collecte- en wervingsrooster, mits de inzameling of werving overeenkomstig dat collecte- en

wervingsrooster en met inachtneming van de door het college gegeven voorschriften plaatsvindt[*; of*

c. door een andere, door het college aangewezen instelling.]

4. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Afdeling 3. Venten

Artikel 5:14 Definitie

1. In deze afdeling wordt onder venten verstaan het in de uitoefening van de ambulante handel te koop aanbieden, verkopen of afleveren van goederen dan wel diensten op een openbare en in de open lucht gelegen plaats of aan huis.
2. Onder venten wordt niet verstaan:
    a. het aan huis afleveren van goederen in het kader van de exploitatie van een winkel als bedoeld in artikel 1 van de Winkeltijdenwet;
    b. het te koop aanbieden, verkopen of afleveren van goederen dan wel het aanbieden van diensten op jaarmarkten en markten als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet of artikel 5:22;
    c. het te koop aanbieden, verkopen of afleveren van goederen dan wel het aanbieden van diensten op een standplaats als bedoeld in artikel 5:17.

Artikel 5:15 Ventverbod

1. Het is verboden te venten op door het college [*in het belang van de openbare orde*] aangewezen openbare plaatsen, dagen of uren.
2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
3. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.
4. Het verbod is niet van toepassing op:
    a. situaties waarin wordt voorzien door artikel 5 van de Wegenverkeerswet 1994;
    b. het venten met gedrukte of geschreven stukken waarin gedachten en gevoelens worden geopenbaard.

[5*. In afwijking van het bepaalde in het eerste en vierde lid is het venten van gedrukte en geschreven stukken verboden op door het college in het belang van de openbare orde aangewezen openbare plaatsen, dagen of uren.*]

Artikel 5:16

(Vervallen)

Afdeling 4. Standplaatsen

Artikel 5:17 Definitie

1. In deze afdeling wordt onder standplaats verstaan het vanaf een vaste plaats op een openbare en in de openlucht gelegen plaats te koop aanbieden, verkopen of afleveren van goederen dan wel diensten, gebruikmakend van fysieke middelen, zoals een kraam, een wagen of een tafel.
2. Onder standplaats wordt niet verstaan:
    a. een vaste plaats op een jaarmarkt of markt als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet;
    b. een vaste plaats op een evenement als bedoeld in artikel 2:24.

Artikel 5:18 Standplaatsvergunning en weigeringsgronden
1. Het is verboden zonder vergunning van het college een standplaats in te nemen of te hebben.
2. Het college weigert de vergunning wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit.
3. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de vergunning worden geweigerd als:
    a. de standplaats hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand;
    b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of in een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang.
4. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

Artikel 5:19 Toestemming rechthebbende
Het is de rechthebbende op een perceel verboden toe te staan dat daarop zonder vergunning van het college standplaats wordt of is ingenomen.

Artikel 5:20 Afbakeningsbepalingen
1. Artikel 5:18, eerste lid, is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet milieubeheer, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken of het [**citeertitel provinciaal wegenreglement**].
2. De weigeringsgrond van artikel 5:18, derde lid, onder a, is niet van toepassing op bouwwerken.

Artikel 5:21
(Vervallen)

Afdeling 5. Snuffelmarkten

Artikel 5:22 Definitie
1. In deze afdeling wordt onder snuffelmarkt verstaan een markt in een voor het publiek toegankelijk gebouw waar hoofdzakelijk tweedehands en incourante goederen worden verhandeld of diensten worden aangeboden vanaf standplaatsen.
2. Onder snuffelmarkt wordt niet verstaan:
    a. een markt of jaarmarkt als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet;
    b. een evenement als bedoeld in artikel 2:24.

Artikel 5:23 Organiseren van een snuffelmarkt
Variant 1 (Vergunningplicht)
1. Het is verboden zonder vergunning van de burgemeester een snuffelmarkt te organiseren.
2. Het verbod is niet van toepassing op ruimten die uitsluitend dan wel nagenoeg geheel en voortdurend in gebruik zijn als winkel in de zin van de Winkeltijdenwet.
3. De burgemeester weigert de vergunning wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit.

Variant 2 (Meldingsplicht)
1. Het is verboden een snuffelmarkt te organiseren:
    a. wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit;

b. als de burgemeester het organiseren van de snuffelmarkt verboden heeft in het belang van de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu; of
c. zonder voorafgaande melding.

2. De organisator doet de melding als bedoeld in het eerste lid, onder c, binnen [**aantal**] weken voorafgaand aan de snuffelmarkt met vermelding van:
a. naam en adres van de organisator;
b. adres van het gebouw waar de snuffelmarkt gehouden wordt;
c. de dagen en tijdstippen waarop de snuffelmarkt wordt gehouden;
d. de frequentie van het houden van de snuffelmarkt;
e. het soort van goederen en diensten dat wordt aangeboden en verhandeld;
f. het aantal standplaatsen; en
g. het te verwachten aantal bezoekers.

3. De snuffelmarkt kan worden gehouden als de burgemeester niet binnen [**aantal**] weken na ontvangst van de melding heeft beslist dat het organiseren van de snuffelmarkt wordt verboden in het belang van de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu. De burgemeester geeft daarvan binnen [**aantal**] weken na ontvangst van de melding aan de organisator met opgaaf van redenen bericht.

4. Het verbod geldt niet voor ruimten die uitsluitend dan wel nagenoeg geheel en voortdurend in gebruik zijn als winkel in de zin van de Winkeltijdenwet.

Afdeling 6. Openbaar water en waterstaatswerken

Artikel 5:24 Voorwerpen op, in of boven openbaar water

Variant 1 (Meldingsplicht)

1. Het is verboden een voorwerp, niet zijnde een vaartuig, op, in of boven openbaar water te plaatsen, aan te brengen of te hebben, als dit door zijn omvang of vormgeving, constructie of plaats van bevestiging gevaar oplevert voor de bruikbaarheid van het openbaar water of voor het doelmatig en veilig gebruik daarvan dan wel een belemmering vormt voor het doelmatig beheer en onderhoud van het openbaar water.

2. Degene die voornemens is een steiger, een meerpaal of een ander voorwerp met een permanent karakter op, in of boven openbaar water te plaatsen, doet daarvan uiterlijk twee weken tevoren een melding aan het college.

3. De melding bevat in ieder geval naam, adres en contactgegevens van de melder, en een beschrijving van de aard en omvang van het voorwerp.

4. Van de melding wordt kennis gegeven [**op de in de gemeente gebruikelijke wijze van bekendmaking**].

5. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht, de Scheepvaartverkeerswet, het Binnenvaartpolitiereglement, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de Waterwet, de [**citeertitel provinciale vaarwegenverordening**] of het bepaalde bij of krachtens de Telecommunicatiewet.

Variant 2 (Vergunningplicht)

1. Het is verboden zonder vergunning van het college een voorwerp, niet zijnde een voorwerp als bedoeld in het tweede lid of een vaartuig, op, in of boven openbaar water te plaatsen, aan te brengen of te hebben.

2. Het is verboden op, in of boven openbaar water voorwerpen waarop gedachten of gevoelens worden geopenbaard te plaatsen, aan te brengen of te hebben, als deze door hun omvang of vormgeving, constructie of plaats van bevestiging gevaar opleveren voor de bruikbaarheid van het openbaar water of voor het doelmatig en veilig gebruik daarvan, dan wel een belemmering vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van het openbaar water.

3. De verboden zijn niet van toepassing op situaties waarin voorzien wordt door het Wetboek van Strafrecht, de Scheepvaartverkeerswet, het Binnenvaartpolitiereglement, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, de Waterwet, de [**citeertitel provinciale vaarwegenverordening**] of het bepaalde bij of krachtens de Telecommunicatiewet.

Artikel 5:25 Ligplaats vaartuigen
1. Het is verboden met een vaartuig een ligplaats in te nemen of te hebben dan wel een ligplaats voor een vaartuig beschikbaar te stellen op door het college aangewezen gedeelten van openbaar water.
2. Het college kan aan het innemen, hebben of beschikbaar stellen van een ligplaats met dan wel voor een vaartuig op niet krachtens het eerste lid aangewezen gedeelten van openbaar water:
    a. nadere regels stellen in het belang van de openbare orde, volksgezondheid, veiligheid, milieuhygiëne en het uiterlijk aanzien van de gemeente;
    b. beperkingen stellen naar soort en aantal vaartuigen.
3. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Woningwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wet milieubeheer, het Binnenvaartpolitiereglement, de Waterwet, de [**citeertitel provinciale vaarwegenverordening**] of de [**citeertitel provinciale landschapsverordening**].
4. Het college kan aan de rechthebbende op een vaartuig aanwijzingen geven met betrekking tot het innemen, veranderen of gebruik van een ligplaats in het belang van de openbare orde, volksgezondheid, veiligheid, de milieuhygiëne en het uiterlijk aanzien van de gemeente.
5. De rechthebbende op een vaartuig is verplicht alle door het college gegeven aanwijzingen met betrekking tot het innemen, veranderen of gebruik van een ligplaats op te volgen.

Artikel 5:26
(Vervallen)

Artikel 5:27
(Vervallen)

Artikel 5:28 Beschadigen van waterstaatswerken
1. Het is verboden schade toe te brengen aan of veranderingen aan te brengen in de toestand van openbare wateren, havens, dijken, wallen, kaden, trekpaden, beschoeiingen, oeverbegroeiing, bruggen, zetten, duikers, pompen, waterleidingen, gordingen, aanlegpalen, stootpalen, bakens of sluizen die bij de gemeente in beheer zijn.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht, het Binnenvaartpolitiereglement, de Waterwet of de [**citeertitel provinciale vaarwegenverordening**].

Artikel 5:29 Reddingsmiddelen
Het is verboden een voor het redden van drenkelingen bestemd en daartoe bij het water aangebracht voorwerp te gebruiken voor een ander doel dan wel voor dadelijk gebruik ongeschikt te maken.

Artikel 5:30 Veiligheid op het water
1. Het is aan een ieder die zich als bader of zwemmer in het openbaar water ophoudt, verboden zich zodanig te gedragen dat het scheepvaartverkeer daarvan hinder of gevaar kan ondervinden.
2. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Binnenvaartpolitiereglement, de Waterwet of de [**citeertitel provinciale vaarwegenverordening**].

Artikel 5:31 Overlast aan vaartuigen

1. Het is verboden zich zonder redelijk doel vast te houden aan een vaartuig in openbaar water, daarop te klimmen of zich daarop of daarin te begeven of te bevinden.
2. Het is aan degene die daartoe niet bevoegd is verboden een vaartuig, liggend in of aan een openbaar water, los te maken.

Afdeling 7. Crossterreinen en gemotoriseerd en ruiterverkeer in natuurgebieden

Artikel 5:31a
(Vervallen)

Artikel 5:32 Crossterreinen
1. Het is verboden op enig terrein, geen weg zijnde, met een motorvoertuig of een bromfiets te crossen buiten wedstrijdverband, een wedstrijd dan wel, ter voorbereiding van een wedstrijd, een trainings- of proefrit te houden of te doen houden dan wel daaraan deel te nemen, dan wel een motorvoertuig of een bromfiets met het kennelijke doel daartoe aanwezig te hebben.
2. Het verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen terreinen. Het college kan nadere regels stellen voor het gebruik van deze terreinen in het belang van:
    a. het voorkomen of beperken van overlast;
    b. de bescherming van het uiterlijk aanzien van de omgeving en ter bescherming van andere milieuwaarden;
    c. de veiligheid van de deelnemers van de in het eerste lid bedoelde wedstrijden en ritten of van het publiek.
3. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, het Besluit omgevingsrecht, de Zondagswet of het Besluit geluidproduktie sportmotoren.

Artikel 5:33 Beperking verkeer in natuurgebieden
1. Het is verboden binnen voor publiek toegankelijke natuurgebieden, parken, plantsoenen of voor recreatief gebruik beschikbare terreinen te rijden of zich te bevinden met een motorvoertuig, een bromfiets, een fiets of een paard.
2. Het verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen terreinen. Het college kan nadere regels stellen voor het gebruik van deze terreinen in het belang van:
    a. het voorkomen van overlast;
    b. de bescherming van natuur- of milieuwaarden;
    c. de veiligheid van het publiek.
3. Het verbod is niet van toepassing op motorvoertuigen, bromfietsen, fietsen en paarden:
    a. ten dienste van politie, brandweer en geneeskundige hulpverlening en van andere krachtens artikel 29, eerste lid, van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 door de bevoegde minister aangewezen hulpverleningsdiensten;
    b. die worden gebruikt in verband met beheer, onderhoud of exploitatie van de terreinen als in het eerste lid bedoeld;
    c. die worden gebruikt in verband met werken die krachtens wettelijk voorschrift moeten worden uitgevoerd;
    d. van de zakelijk gerechtigden, huurders en pachters van percelen die gelegen zijn binnen de terreinen als in het eerste lid bedoeld;
    e. voor het verkeer ten behoeve van bezoek en van de verzorging van de onder d bedoelde personen.
4. Het verbod is voorts niet van toepassing:
    a. op wegen die gelegen zijn binnen de in het eerste lid bedoelde gebieden of terreinen;

b. binnen de bij of krachtens de [**citeertitel provinciale verordening stiltegebieden**] aangewezen stiltegebieden ten aanzien van motorrijtuigen die bij of krachtens die verordening zijn aangewezen als toestel.

5. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.

Afdeling 8. Vuurverbod

Artikel 5:34 Verbod afvalstoffen te verbranden buiten inrichtingen of anderszins vuur te stoken

1. Het is verboden in de openlucht afvalstoffen te verbranden buiten inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer of anderszins vuur aan te leggen, te stoken of te hebben.
2. Mits geen sprake is van gevaar, overlast of hinder voor de omgeving, is het verbod niet van toepassing op:
    a. verlichting door middel van kaarsen, fakkels en dergelijke;
    b. sfeervuren zoals terrashaarden en vuurkorven, voor zover geen afvalstoffen worden verbrand;
    c. vuur voor koken, bakken en braden.
3. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod.
4. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de ontheffing worden geweigerd ter bescherming van de flora en fauna.
5. Het verbod is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 429, aanhef en onder 1˚ of 3˚, van het Wetboek van Strafrecht of de [**citeertitel provinciale milieuverordening**].

Afdeling 9. Verstrooiing

Artikel 5:35 Definitie

In deze afdeling wordt onder incidentele asverstrooiing verstaan het verstrooien van as als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging op een door de overledene of nabestaande(n) gewenste plek buiten een permanent daartoe bestemd terrein.

Artikel 5:36 Verboden plaatsen

Variant 1

1. Incidentele asverstrooiing is verboden op:
    a. verharde delen van de weg;
    b. gemeentelijke begraafplaatsen en crematoriumterreinen.
2. Het college kan voor een bepaalde termijn verbieden dat op andere plaatsen dan die genoemd in het eerste lid asverstrooiing plaatsvindt.
3. Het college kan op verzoek van de nabestaande die zorg draagt voor de asbus op grond van bijzondere omstandigheden ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het eerste lid, onder a.
4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

Variant 2

1. Incidentele asverstrooiing is verboden op andere plaatsen dan op:
    a. […];
    b. […];
    c. […].
2. Het college kan een besluit nemen waarin de plaatsen genoemd in het eerste lid voor een bepaalde termijn worden onttrokken aan de mogelijkheid voor asverstrooiing.

3. Het college kan op verzoek van de nabestaande die zorgdraagt voor de asbus op grond van bijzondere omstandigheden ontheffing verlenen van het verbod voor het verstrooien op andere plaatsen dan op de plaatsen genoemd in het eerste lid.

Artikel 5:37 Hinder of overlast
Incidentele asverstrooiing is verboden als daardoor hinder of overlast wordt veroorzaakt voor derden.

Hoofdstuk 6. Sanctie-, overgangs- en slotbepalingen

Artikel 6:1 Sanctiebepaling
1. Overtreding van het bij of krachtens de volgende artikelen bepaalde en de daarbij op grond van artikel 1:4 gegeven voorschriften en beperkingen wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie:
    a. […].
2. Overtreding van het bij of krachtens de volgende artikelen bepaalde en de daarbij op grond van artikel 1:4 gegeven voorschriften en beperkingen wordt gestraft met een geldboete van de eerste categorie:
    a. […].
3. In afwijking van het eerste en tweede lid is artikel 1a van de Wet op de economische delicten van toepassing op overtreding van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 2:10 en 2:11 als sprake is van een omgevingsvergunningplichtige activiteit, [*artikel 2:12, eerste lid,*] en artikel 4:11, tweede lid. [*4. In geval van overtreding van de krachtens artikel 3, derde lid, van de Wet veiligheidsregio's gestelde regels kan het college een bestuurlijke boete opleggen van ten hoogste de geldboete, bedoeld in artikel 64, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's.*]

Artikel 6:2 Toezichthouders
1. Met het toezicht op de naleving van het bij of krachtens deze verordening bepaalde zijn belast: [**aanduiding toezichthouders**].
2. Het college dan wel de burgemeester kan daarnaast andere personen met dit toezicht belasten.

Artikel 6:3 Binnentreden woningen
Zij die belast zijn met het toezicht op de naleving of de opsporing van een overtreding van de bij of krachtens deze verordening gegeven voorschriften die strekken tot handhaving van de openbare orde of veiligheid of bescherming van het leven of de gezondheid van personen, zijn bevoegd tot het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner.

Artikel 6:4 Intrekking oude verordening
De [**citeertitel Algemene plaatselijke verordening**] wordt ingetrokken.

Artikel 6:5 Overgangsbepaling
Besluiten, genomen krachtens de verordening bedoeld in artikel 6:4, die golden op het moment van de inwerkingtreding van deze verordening en waarvoor deze verordening overeenkomstige besluiten kent, gelden als besluiten genomen krachtens deze verordening.

Artikel 6:6 Inwerkingtreding
Deze verordening treedt in werking op [**datum**].

Artikel 6:7 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Algemene plaatselijke verordening [**naam gemeente en eventueel jaartal**].

Aldus vastgesteld in de openbare raadvergadering van [**datum**].

De voorzitter,
De griffier,

Toelichting

Algemeen

Karakter toelichting
Deze toelichting behoort bij de model-APV en is als zodanig te beschouwen als een gebruiksaanwijzing voor degenen die dit model gaan omzetten in een collegevoorstel voor een APV aan de raad. Het is dus niet zo dat deze toelichting onderdeel (moet of kan) uitmaken van een door de raad vastgestelde APV. Uiteraard kunnen gedeelten van de toelichting bij deze model-APV wel gebruikt worden in de voordracht van het college aan de raad.

Autonomie en medebewind
De APV is hét klassieke voorbeeld van een autonome gemeentelijke verordening. Toch bevat de APV medebewindsbepalingen, bijvoorbeeld:

- Artikel 2:3 ‘Kennisgeving betogingen op openbare plaatsen’: Dit artikel is een uitwerking van de artikelen 3 en 4 van de Wom;
- Hoofdstuk 2, afdeling 5, ‘Regulering paracommerciële rechtspersonen en overige aangelegenheden uit de Alcoholwet’: Op grond van artikel 4 van de Alcoholwet wordt een verordening verplicht gesteld voor de paracommerciële horecabedrijven.

Andere medebewindsgrondslagen zijn ook in de aanhef opgenomen.

Wettelijke grondslag	**Model-APV**
artikel 149 Gemeentewet	algemene verordenende bevoegdheid
artikel 149a Gemeentewet (binnentreden woningen)	artikel 6:3
artikel 151a Gemeentewet (prostitutie)	hoofdstuk 3
artikel 151b Gemeentewet (veiligheidsrisicogebied)	artikel 2:76
artikel 151c Gemeentewet (cameratoezicht)	artikel 2:77
artikel 151d Gemeentewet (woonoverlast)	artikel 2:79
artikel 154 Gemeentewet (strafbepaling)	artikel 6:1
artikel 154a Gemeentewet (bestuurlijke ophouding)	artikel 2:75
artikelen 3 en 4 Wom (kennisgeving samenkomst/betoging)	artikel 2:3
artikel 4 Alcoholwet	artikel 2:34b
artikelen 25a, 25b, 25c en 25d Alcoholwet	artikelen 2:34c tot en met 2:34f

artikelen 2.18, eerste lid, onder f en g, en vijfde lid, 2.21 en 3.148, tweede lid, Activiteitenbesluit milieubeheer	hoofdstuk 4, afdeling 1
artikel 30c, tweede lid, Wok (aantal kansspelautomaten)	artikel 2:40
artikel 3 Wtw (vrijstelling/ontheffing winkeltijden)	artikel 5:15
artikel 2a WVW 1994 (verordenende bevoegdheid)	hoofdstuk 5, afdeling 1
artikel 64, tweede lid, Wet veiligheidsregio's (facultatief)	artikel 6:1, vierde lid
artikel 2.2, tweede lid, Wabo (facultatief)	Niet in model-APV. Opnemen indien in de APV ligplaatsvergunning als omgevingsvergunning is geregeld

Deze (en eventueel nog volgende soortgelijke verordeningen) betreffen net als de APV in elk geval gedeeltelijk de openbare ruimte en hangen nauw samen met de andere bepalingen in de APV. Het ligt daarom voor de hand deze medebewindverordeningen onder te brengen in de APV. Op deze manier blijft er een samenhangend geheel bestaan van gemeentelijke regelingen die de openbare ruimte betreffen.

Provinciale wegenverordening of provinciaal wegenreglement
In een aantal artikelen in de APV wordt de grens afgebakend tussen de APV en andere regelingen. Soms is die andere regeling een provinciale verordening of een provinciaal reglement voor de provinciale wegen.

Vergunning, ontheffing of melding; schaarste
In de APV komen drie toestemmingsstelsels voor:
- een ontheffingsstelsel;
- een vergunningstelsel;
- een meldingsstelsel.

Bij een ontheffingsstelsel geldt een verbod om een bepaalde activiteit uit te voeren. In uitzonderlijke gevallen is daarop een ontheffing mogelijk. Er kan sprake zijn van schaarste (meer aanvragen dan het aantal ontheffingen dat wordt verleend).
Bij een vergunningstelsel geldt in beginsel een verbod, maar bestaat er in het algemeen geen bezwaar tegen de activiteit. De gemeente wil de regie op de activiteiten houden. Zij kan ook het aantal beschikbare vergunningen beperken. In dat geval kan er sprake zijn van schaarste.
Als sprake is van schaarse ontheffingen of vergunningen gelden bepaalde verdelings- en procedurevoorschriften. Zie hiervoor de VNG Handreiking voor gemeenten '*Schaarse vergunningen*', november 2018, en de toelichting hieronder.
Bij een meldingsstelsel bestaat er al dan niet een verbod, maar bestaat er geen bezwaar tegen de activiteit als zodanig. Om grip en regie te houden, stelt de gemeente een melding verplicht. Er kan dan geen sprake zijn van schaarste, want elke melding die aan de voorschriften voldoet, wordt geaccepteerd.

Juridisch karakter van een melding
In januari 2015 heeft de Afdeling haar rechtspraak rond meldingsstelsels aangepast.
Beknopt samengevat komt de wijziging er op neer dat alleen een meldingsstelsel beheerst door algemene regels en waarbij niet is voorzien in enige reactie van het bestuursorgaan niet leidt tot een appellabel besluit. In andere gevallen leidt de weigering of acceptatie, dan wel het uitblijven of niet-tijdig reageren door het bestuursorgaan tot een appellabel besluit. Zie ABRvS 14-01-2015,

ECLI:NL:RVS:2015:14 (Leeuwarden-Lekkum) en ABRvS 14-01-2015, ECLI:NL:RVS:2015:36 (Stein-Elsloo).
De Afdeling volgt hiermee de conclusie van Advocaat-Generaal Widdershoven over meldingsstelsels (ABRvS 12-11-2014, ECLI:NL:RVS:2014:4116). Zie over meldingenstelsels verder ook (onder meer) ABRvS 17-06-2015, ECLI:NL:RVS:2015:1884, ABRvS 24-06-2015, ECLI:NL:RVS:2015:1965, ABRvS 18-05-2016, ECLI:NL:RVS:2016:1309 en ABRvS 25-01-2017, ECLI:NL:RVS:2017:164.

Lex silencio positivo
In artikel 4:20a, eerste lid, van de Awb is bepaald dat paragraaf 4.1.3.3 van de Awb (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) bij wettelijk voorschrift van toepassing verklaard kan worden. In dat geval geldt dat als het bestuursorgaan niet tijdig op de aanvraag tot het geven van een beschikking beslist, de gevraagde beschikking van rechtswege is gegeven. Het doel hiervan is vermindering van regeldruk en verbetering van de dienstverlening aan bedrijven en burgers.

Afdeling 4.1.3.3 van de Awb (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) is:

- van toepassing op aanvragen om vergunningen, ontheffingen en vrijstellingen als bedoeld in de artikelen 2:6, 2:9, 2:10, 2:11, 2:63, 2:64, 2:67, 4:11, 5:6, 5:7, 5:8, 5:13, 5:23 en 5:36.
- niet van toepassing op aanvragen om vergunningen, ontheffingen en vrijstellingen als bedoeld in de artikelen 2:1, 2:22, 2:25, 2:26, 2:28, 2:29, 2:39, 2:45, 2:60, 2:72, 4:6, 4:18, 5:2, 5:3, 5:11, 5:15, 5:18, 5:33 en 5:34.

De toepasselijkheid van de lex silencio positivo kan ook volgen uit een wet in formele zin. Zo volgt toepasselijkheid van de lex silencio positivo op aanvragen om omgevingsvergunningen bijvoorbeeld uit artikel 3.9, derde lid, van de Wabo en geldt op grond van artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet dat de lex silencio positivo van toepassing is op aanvragen om vergunningen die onder de reikwijdte van de Dienstenwet vallen. Daar waar toepasselijkheid van de lex silencio positivo reeds uit de wet voortvloeit, wordt dit in de APV (de artikelen 2:10, 2:11, 4:11 en 5:23) niet herhaald. Wel wordt dan in de artikelsgewijze toelichting opgemerkt dat de lex silencio positivo van toepassing is.

Daarnaast zijn er ook enkele bepalingen (de artikelen 2:25, 2:29, 2:39, 2:72, 5:2, 5:3, 5:15 en 5:18) waarin de toepasselijkheid van de lex silencio positivo uitdrukkelijk wordt uitgezonderd. Dit geldt voor gevallen waarin de lex silencio positivo op grond van artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet van toepassing zou zijn, maar er dwingende redenen van algemeen belang zijn om daar een uitzondering op te maken. De dwingende redenen van algemeen belang die een uitzondering op de toepasselijkheid van de lex silencio positivo rechtvaardigen, worden in de artikelsgewijze toelichting bij die bepalingen gegeven.

Voor zover de toepasselijkheid van de lex silencio positivo niet reeds uit de wet voortvloeit, maar het toch wenselijk is te voorzien in een positieve beschikking van rechtswege bij het niet tijdig beslissen op een aanvraag tot het geven van een beschikking, is de lex silencio positivo op verschillende plaatsen in de APV van toepassing verklaard. Dit geldt voor de artikelen 2:6 en 2:9 tot en met 2:11 voor zover het gaat om activiteiten die niet onder de Wabo vallen (voor activiteiten die wel onder de Wabo vallen verklaart die wet de lex silencio positivo immers al van toepassing), en de artikelen 2:63, 2:64, 2:67, 5:6 tot en met 5:8, 5:13 en 5:36. De redenen voor het van toepassing verklaren van de lex silencio positivo worden in de artikelsgewijze toelichting bij die bepalingen gegeven.

In gevallen waarin de lex silencio positivo niet reeds op grond van de wet van toepassing is en er evenmin redenen zijn om deze van toepassing te verklaren in de APV, is niets bepaald. Dit geldt voor de artikelen 2:1, 2:22, 2:45, 2:60, 4:6, 4:18, 5:11, 5:33 en 5:34. Ingevolge artikel 4:20a, eerste lid, van de Awb, geldt de lex silencio positivo immers alleen als dit bij wettelijk voorschrift is bepaald.

Schaarse vergunningen
In gevallen waarin een activiteit beperkt is tot een aantal vergunninghouders, kan sprake zijn van schaarste. Als een activiteit onder de werking van de Dienstenrichtlijn valt en het aantal vergunningen voor deze activiteit wordt beperkt, komt de vraag op of die beperking gerechtvaardigd is om een dwingende reden van algemeen belang en daarnaast ook of die beperking *evenredig* is met die dwingende reden van algemeen belang. Zie hiervoor ABRvS 07-06-2017, ECLI:NL:RVS:2017:1520. Voor schaarse vergunningen geldt verder dat deze vergunningen niet voor onbepaalde tijd mogen worden verleend (HvJEU 01-10-2015, ECLI:EU:C:2015:641 (Trijber en Harmsen)). Ook zal een redelijke looptijd voor de schaarse vergunning bepaald moeten worden, waartoe kan worden aangesloten bij de jurisprudentie over concessieverleningen. De looptijd moet worden afgestemd op de tijd die het de vergunninghouder kost om investeringen terug te verdienen. Ook gelden er bijzondere verdeelregels: er moet een passende mate van openbaarheid betracht worden bij de verdeling door potentiële gegadigden tijdig te informeren over de beschikbaarheid van een vergunning, het aanvraagtijdvak, de verdeelregels en de toewijzingscriteria, die objectief, duidelijk en niet discriminatoir moeten zijn. Op grond van het gelijkheidsbeginsel, waaruit het beginsel van gelijke kansen voortvloeit, geldt dit ook voor andere schaarse vergunningen dan vergunningen die onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn vallen (ABRvS 02-11-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2927 (De Vries/Vlaardingen)). Voor de looptijd van de vergunning bij schaarste zij verder verwezen naar artikel 1:7, tweede lid, en de toelichting daarbij.
Meer informatie is te vinden in de VNG Handreiking voor gemeenten '*Schaarse vergunningen*', november 2018.

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities
In dit artikel wordt een aantal begrippen dat in de verordening wordt gehanteerd, gedefinieerd. Van een aantal specifieke begrippen, dat wil zeggen begrippen die slechts op een bepaald onderdeel van deze verordening betrekking hebben, zijn in de desbetreffende afdeling definities opgenomen.
Over de definities kan het volgende worden opgemerkt.

Bebouwde kom
De reikwijdte van een aantal artikelen in deze verordening is beperkt tot de bebouwde kom.
Voor het begrip 'bebouwde kom' kan aangesloten worden bij de aanwijzing van Gedeputeerde Staten van de bebouwde kom krachtens artikel 27, tweede lid, van de Wegenwet. Nadeel is dat een dergelijke aanwijzing niet altijd actueel is. Ook is het mogelijk om de bebouwde kom aan te geven op een kaart die bij de verordening is gevoegd. Deze kaart maakt deel uit van de verordening en moet dus mee gepubliceerd worden.
Een ander, praktisch alternatief is om als de definitie te hanteren: het gebied binnen de grenzen van de bebouwde kom die zijn vastgesteld op grond van artikel 20a van de WVW 1994.

Bevoegd gezag
Met het begrip 'bevoegd gezag' wordt aangehaakt bij de Wabo. Die is van toepassing op de omgevingsvergunning voor het aanleggen, beschadigen en veranderen van een weg (artikel 2:11) en de omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden (artikel 4:11). De vergunning voor het aanleggen of veranderen van een weg is aangewezen in artikel 2.2, eerste lid, onder d, van de Wabo, en de vergunning voor het vellen van houtopstanden in artikel 2.2, eerste lid, onder g, van de Wabo. De Wabo kan ook van toepassing zijn op het gebruik van de weg anders dan overeenkomstig de publieke functie daarvan. De ontheffing voor het opslaan van roerende zaken is aangewezen in artikel 2.2, eerste lid, onder j en k, van de Wabo. Zie verder de toelichting bij artikel 2:10.

De omgevingsvergunning wordt door één bevoegd gezag beoordeeld en doorloopt één procedure. De beslissing op de aanvraag kent ook één procedure van rechtsbescherming. Het bevoegd gezag is in de meeste gevallen het college van de gemeente waar het project in hoofdzaak zal worden verricht. In een beperkt aantal gevallen berust de bevoegdheid tot toestemmingsverlening niet bij het college, maar bij Gedeputeerde Staten en in enkele gevallen bij een Minister. Het bevoegd gezag is integraal verantwoordelijk voor het te nemen besluit en is tevens belast met de bestuursrechtelijke handhaving.
Zie verder ook de toelichting bij de artikelen 2:10, 2:11 en 4:11.
Daarnaast komt in de APV op verschillende plaatsen de term 'bevoegd bestuursorgaan' voor. Daarmee wordt dan gedoeld op ofwel het college, ofwel de burgemeester. De Wabo brengt hierin geen verandering.

Bouwwerk
Deze omschrijving verwijst naar artikel [**… (het betreft artikel 1.1, eerste lid, van de VNG Model Bouwverordening)**] van de [**citeertitel Bouwverordening**]: "elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, met inbegrip van een gedeelte daarvan, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren".

Gebouw
Deze omschrijving verwijst naar artikel 1, eerste lid, van de Woningwet: "bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt".

Handelsreclame
In artikel 7, vierde lid, van de Grondwet, betreffende de vrijheid van meningsuiting, wordt handelsreclame (commerciële reclame) met zoveel woorden buiten de werking van dit artikel geplaatst. Dit is vooral van belang in verband met artikel 7, eerste lid, van de Grondwet dat zich volgens vaste jurisprudentie verzet tegen een vergunningstelsel voor de verspreiding van gedrukte stukken en dergelijke.
Aan een vergunningstelsel voor handelsreclame staat het grondwetsartikel niet in de weg. Onder het begrip 'reclame' dient te worden verstaan: iedere vorm van openbare aanprijzing van goederen en diensten. Door dit te beperken tot 'handelsreclame' heeft de in artikel 7, vierde lid, van de Grondwet geformuleerde uitzondering slechts betrekking op reclame voor commerciële doeleinden in de ruime zin van het woord en omvat zij elk aanbod van goederen en diensten, maar is zij niet van toepassing op reclame voor ideële doeleinden. Dit betekent niet dat handelsreclame helemaal niet beschermd wordt. Voorschriften voor handelsreclame zullen de toets aan artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR moeten kunnen doorstaan. Deze verdragsbepalingen verzetten zich echter niet tegen een vergunningstelsel.

HR 11-05-1982, NJ 1983, 68. Onder een 'commercieel belang dienen' moet mede worden begrepen: dienstig te zijn tot koop en verkoop.

Openbaar water
Een 'openbaar water' in de zin van Boek 5 van het BW is ieder water, dat open staat voor het publiek. 'Openbaar' is hier dus synoniem aan 'feitelijk voor het publiek toegankelijk'.

Openbare plaats
Hiervoor is aangehaakt bij de Wom.
Artikel 1, eerste lid, van de Wom bepaalt wat een openbare plaats is, namelijk een plaats die krachtens bestemming of vast gebruik open staat voor het publiek. Deze definitie kent dus twee criteria.

Ten eerste moet de plaats open staan voor het publiek. Dat wil volgens de MvT zeggen “dat in beginsel eenieder vrij is om er te komen, te vertoeven en te gaan; dit houdt in dat het verblijf op die plaats niet door de gerechtigde aan een bepaald doel gebonden mag zijn (...). Dat de plaats "open staat" betekent verder dat geen sprake is van een meldingsplicht, de eis van voorafgaand verlof, of de heffing van een toegangsprijs voor het betreden van de plaats”.
Op grond hiervan zijn bijvoorbeeld stadions, postkantoren, warenhuizen, restaurants, musea, ziekenhuizen en kerken geen ‘openbare plaatsen’. Ook de hal van het gemeentehuis valt buiten het begrip ‘openbare plaats’.
Het tweede criterium is dat het open staan van de plaats moet zijn gebaseerd op bestemming of vast gebruik. “De bestemming ziet op het karakter dat door de gerechtigde aan de plaats is gegeven blijkens een besluit of blijkens de uit de inrichting van de plaats sprekende bedoeling. Een openbare plaats krachtens vast gebruik ontstaat wanneer de plaats gedurende zekere tijd wordt gebruikt als had deze die bestemming, en de rechthebbende deze feitelijke toestand gedoogt”, aldus de MvT (Kamerstukken II 1985/86, 19 427, nr. 3, p. 16).
Voorbeelden van openbare plaatsen in de zin van artikel 1, eerste lid, van de Wom zijn: openbare wegen, plantsoenen, speelweiden en parken en vrij toegankelijke gedeelten van overdekte passages, van winkelgalerijen, van stationshallen en van vliegvelden, openbare waterwegen en recreatieplassen.
Omdat de definitie van het begrip ‘openbare plaats’ ook een aantal ’besloten plaatsen’ als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de Grondwet kan omvatten, is in artikel 1, tweede lid, van de Wom expliciet aangegeven dat onder een openbare plaats niet wordt begrepen een gebouw of besloten plaats als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de Grondwet (Kamerstukken II 1986/87, 19 427, nr. 5, p. 11-13 en nr. 6).

Parkeren
De definitie van ‘parkeren’ haakt aan bij de definitie ervan in artikel 1 van het RVV 1990. Dit artikelonderdeel verstaat onder parkeren: het laten stilstaan van een voertuig anders dan gedurende de tijd die nodig is voor en gebruikt wordt tot het onmiddellijk in- of uitstappen van passagiers of voor het onmiddellijk laden of lossen van goederen. De gegeven definitie bewerkstelligt dat enkele vormen van doen of laten staan van voertuigen, die moeten worden ontzien, buiten de werking van de voorgestelde verbodsbepalingen blijven. Het onmiddellijk in- en uitstappen van personen en het onmiddellijk laden en lossen van goederen zijn dan immers activiteiten die door de modelbepalingen niet worden bestreken. Evenmin zullen deze bepalingen van toepassing kunnen zijn ten aanzien van voertuigen die bij een garagebedrijf stilstaan om benzine te tanken; ook in dit geval is er geen sprake van parkeren.

Rechthebbende
Hieronder wordt verstaan de rechthebbende naar burgerlijk recht.

Voertuig
De definitie van ‘voertuig’ haakt aan bij de definitie ervan in artikel 1 van het RVV 1990. ‘Voertuigen’ in de zin van dit artikel zijn: fietsen, bromfietsen, gehandicaptenvoertuigen, motorvoertuigen, trams en wagens. Voor kleine voertuigen, zoals kruiwagens, kinderwagens, rolstoelen en dergelijke is een uitzondering gemaakt, omdat anders sommige bepalingen een te ruime strekking zouden krijgen.

Weg
De definitie van ‘weg’ haakt aan bij de definitie ervan in artikel 1, eerste lid, onder b, van de WVW 1994. Concreet gaat het om alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten. Hiertoe behoren ook trottoirs, voetpaden, voetgangersgebieden, rijwielpaden en parkeerplaatsen of -terreinen.
Uit de definitie van ‘openbare plaats’ blijkt dat de weg daar onderdeel van uitmaakt.

Jurisprudentie
ABRvS 16-03-1999, Gst. 1999, 7100, 3. Strandovergang is openbare weg in de zin van artikel 4, eerste lid, onder II, van de Wegenwet.

ABRvS 29-08-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AD3795. Nu in dit geval onvoldoende vaststaat dat de strook grond een weg in de zin van de APV was, staat evenmin vast dat het verbod van de APV-bepaling is overtreden.

Op of aan de weg
Verschillende bepalingen in deze verordening hebben betrekking op (verboden) gedragingen 'op of aan de weg'. De term 'aan de weg' duidt begripsmatig op een zekere nabijheid ten opzichte van de weg. Daaronder vallen bijvoorbeeld voortuinen van huizen en andere open ruimtes die aan de weg zijn gelegen. Daaronder valt echter niet wat zich binnenshuis bevindt of afspeelt.
Ook treinstations vallen in beginsel buiten het bereik van de APV. Als het gaat om stations die nog een doorloopfunctie hebben, of waarin bijvoorbeeld winkels aanwezig zijn, dan zijn deze (doorgangen in) stations weliswaar geen weg, maar wel openbare plaats.

Artikel 1:2 Beslistermijn
Eerste en tweede lid
Het uitgangspunt van artikel 4:13 van de Awb is dat in het wettelijk voorschrift de termijn aangegeven wordt waarbinnen de beschikking gegeven dient te worden. Zo kan worden nagegaan wat voor iedere situatie een goede beslistermijn is. De VNG heeft een beslistermijn van acht weken als voorbeeld opgenomen (eerste lid). Dit is gelijk aan de maximale redelijke termijn die bij gebreke van een bij wettelijk voorschrift bepaalde termijn in artikel 4:13, tweede lid, van de Awb wordt gesteld. Uiteraard kan een gemeente ook kiezen voor een andere, kortere of langere, beslistermijn of zelfs per type besluit voor verschillende beslistermijnen. Dit laatste doet bij uitstek recht aan het algemeen beginsel dat elke termijn redelijk moet zijn. Tijdig beslissen is een rechtsplicht voor elk bestuursorgaan. Het merendeel van de aanvragen zal binnen acht weken kunnen worden afgehandeld. Meer ingewikkelde aanvragen, zeker die waarvoor meerdere adviezen moeten worden ingewonnen, vergen soms meer tijd. De verlenging van de beslistermijn biedt dan uitkomst. Ook deze termijn is in de APV op acht weken gesteld (tweede lid). Ook hier geldt dat een individuele gemeente een andere termijn kan vastleggen. Uitgangspunt blijft altijd dat die termijn redelijk moet zijn.
Artikel 4:14 van de Awb verplicht tot kennisgeving aan de aanvrager van dit verlengingsbesluit. Indien de aanvrager meent dat de verlenging niet redelijk is, kan hij daartegen ingevolge artikel 6:2, onder b, van de Awb in bezwaar en beroep gaan.
Artikel 4:14 van de Awb schort de termijn niet op, het is alleen een 'beleefdheidsvoorschrift' om te laten weten dat de termijn niet gehaald wordt. Het is dus geen besluit. Zie hierover ook bijvoorbeeld Kamerstukken II 2004/05, 29 934, nr. 6, p. 10 (MvT Wet dwangsom en beroep). Daar wordt zelfs gezegd dat een dergelijk briefje in feite juist 'een uitdrukkelijke erkenning door het bestuursorgaan (is) dat het in gebreke is'.

Dienstenrichtlijn
Op vergunningprocedures voor wat betreft diensten is artikel 13 van de Dienstenrichtlijn van toepassing. Het derde lid bepaalt dat de aanvraag binnen een redelijke, vooraf vastgestelde termijn wordt behandeld. De achtwekentermijn van artikel 1:2 voldoet daaraan.
Artikel 13, derde lid, van de Dienstenrichtlijn bepaalt voorts dat de beslistermijn eenmaal door de bevoegde instantie mag worden verlengd, indien dit gerechtvaardigd wordt door de complexiteit van het onderwerp. Dit houdt in dat voor verlenging een stevige motivering is vereist met gebruikmaking van dit criterium.
De verlenging en duur ervan worden met redenen omkleed vóór het verstrijken van de oorspronkelijke termijn ter kennis van de aanvrager gebracht.

Derde lid (Wabo)
De wegaanlegvergunning (artikel 2:11) en de kapvergunning (artikel 4:11) vallen onder artikel 2.2, eerste lid, onder respectievelijk d en g, van de Wabo. De Wabo kan ook van toepassing zijn op het gebruik van de weg anders dan overeenkomstig de publieke functie daarvan, namelijk als het gaat om het opslaan van roerende zaken (zie de toelichting bij artikel 2:10). De ontheffing (of vergunning) voor het opslaan van roerende zaken is aangewezen in artikel 2.2, eerste lid, onder j en k, van de Wabo en geldt als verbod om deze activiteit uit te voeren zonder omgevingsvergunning. De beslistermijn op een aanvraag om een omgevingsvergunning is dezelfde als in het eerste lid is opgenomen: acht weken (artikel 3.9, eerste lid, van de Wabo).
Artikel 3.9, tweede lid, van de Wabo bepaalt dat de beslistermijn niet met acht, maar slechts met zes weken kan worden verlengd. Daarom is voor de genoemde ontheffing of vergunning een afwijking van het tweede lid opgenomen onder verwijzing naar artikel 3.9 van de Wabo. Gemeenten die in het eerste lid een andere (langere) beslistermijn dan acht weken hebben opgenomen, moeten in het derde lid opnemen: 'In afwijking van het eerste en tweede lid …'.
De indieningsvereisten voor een aanvraag om een vergunning of ontheffing die onder de Wabo valt, staan in de Mor (Stcrt. 2010-5162). De algemene indieningvereisten staan in artikel 1.3 van de Mor.

In hoofdstuk 7 van de Mor staan nog bijzondere indieningsvereisten die van belang zijn voor de vergunningen of ontheffingen in de APV die op grond van artikel 2:2 van de Wabo als omgevingsvergunning worden aangemerkt. Dit geldt voor de artikelen 2:10 (voor zover sprake is van opslag van roerende zaken op de weg), 2:11 (wegaanleg), 2:12, variant 2 (uitweg), en 4:11 (vellen van houtopstanden).

Artikel 1:3
(Vervallen)

Artikel 1:4 Voorschriften en beperkingen
In literatuur en jurisprudentie is men het erover eens dat de bevoegdheid tot het verbinden van voorschriften in beginsel aanwezig is in die gevallen waarin het al dan niet verlenen van die vergunning of ontheffing ter vrije beslissing staat van het beschikkende orgaan. Toch verdient het uit een oogpunt van duidelijkheid aanbeveling deze bevoegdheid uitdrukkelijk vast te leggen. Daarbij moet ook – ten overvloede – worden aangegeven dat die voorschriften uitsluitend mogen strekken ter bescherming van de belangen in verband waarmee het vereiste van vergunning of ontheffing is gesteld.
Niet-nakoming van voorschriften die aan een vergunning of ontheffing verbonden zijn, kan grond opleveren voor intrekking van de vergunning of ontheffing dan wel voor toepassing van andere administratieve sancties. In artikel 1:6 is deze intrekkingsbevoegdheid vastgelegd.

Tweede lid
De vraag of bij niet-nakoming van vergunningsvoorschriften bestuursdwang kan worden toegepast, wordt in het algemeen bevestigend beantwoord.
Wanneer bij het creëren van een vergunning- of ontheffingsplicht de formulering wordt gebruikt "het is verboden om … te doen zonder vergunning/ontheffing van … of in afwijking daarvan" (conform lgr 50), dan is een bepaling als in het tweede lid niet nodig. Het handelen in strijd met een vergunnings- of ontheffingsvoorschrift is dan immers ook verboden en levert dus een overtreding op waartegen met een last onder bestuursdwang kan worden opgetreden. In de APV wordt deze formulering alleen gebruikt in artikelen 2:11 en 2:25.
Bij vergunningen of ontheffingen die een omgevingsvergunning zijn op grond van artikel 2.2 van de Wabo, is noch de formulering "of in afwijking daarvan", noch een bepaling à la artikel 1:4, tweede lid, nodig. De reden is dat artikel 2.3, aanhef en onder c, van de Wabo het handelen in strijd met een

vergunningsvoorschrift al heeft verboden. In de APV gaat het om de artikelen 2:10 (voor zover sprake is van opslag van roerende zaken op de weg), 2:12 en 4:11.
Voor alle andere vergunningen of ontheffingen op basis van de APV is het tweede lid van artikel 1:4 wel nodig. Zie de artikelen 2:39 (Speelgelegenheden), 2:45 (Betreden van plantsoenen en dergelijke), 5:13 (Inzameling van geld of goederen of leden- of donateurwerving), 5:18 (Standplaatsvergunning en weigeringsgronden) en 5:23 (Organiseren van een snuffelmarkt).
Handelen in strijd met zo'n vergunning of ontheffing levert dan strijd op met artikel 1:4, tweede lid, juncto het vergunningsvoorschrift. Daartegen kan met bestuursdwang worden opgetreden.

Dienstenrichtlijn
Artikel 10 van de Dienstenrichtlijn bepaalt dat vergunningstelsels gebaseerd moeten zijn op criteria die ervoor zorgen dat de bevoegde instanties hun beoordelingsbevoegdheid niet op willekeurige wijze uitoefenen. Die criteria zijn: niet-discriminatoir, gerechtvaardigd om een dwingende reden van algemeen belang; evenredig met die reden van algemeen belang; duidelijk en ondubbelzinnig; objectief; vooraf openbaar bekendgemaakt; transparant en toegankelijk. Ook de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning worden verbonden, dienen hieraan te voldoen. Zie voor wat onder dwingende reden van algemeen belang en evenredigheid wordt verstaan de algemene toelichting en het commentaar onder artikel 1:8. Op grond van artikel 10, vijfde lid, van de Dienstenrichtlijn wordt de vergunning pas verleend nadat na een passend onderzoek is vastgesteld dat aan de vergunningsvoorwaarden is voldaan.

Sanctiebepaling
In de algemene sanctiebepaling die in deze APV is opgenomen (artikel 6:1) wordt overtreding van het bij of krachtens deze verordening bepaalde met straf bedreigd. Daardoor staat ook straf op het overtreden van voorschriften die aan een vergunning of ontheffing verbonden zijn.

Artikel 1:5 Persoonlijk karakter van vergunning of ontheffing
Een vergunning wordt persoonlijk genoemd, als die alleen of vooral is verleend vanwege de persoon van de aanvrager (diens persoonlijke kwaliteiten, zoals het bezit van een diploma of een bewijs van onbesproken levensgedrag). De persoonlijke vergunning is in beginsel niet overdraagbaar, tenzij de regeling dat uitdrukkelijk bepaalt. Een voorbeeld van een persoonsgebonden vergunning is de vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Alcoholwet. Deze wet bepaalt dat voor het verkrijgen van een vergunning de nodige diploma's moeten zijn gehaald. Een persoonlijke vergunning is ook de standplaatsvergunning. Dit vanwege het persoonlijke karakter van de ambulante handel en omdat het aantal aanvragen om vergunning het aantal te verlenen vergunningen meestal ver overtreft. Het zou onredelijk zijn als een standplaatsvergunning zonder meer kan worden overgedragen aan een ander, terwijl een groot aantal aanvragers op de wachtlijst staat.
Als een vergunning of ontheffing zowel voor de aanvrager als voor zijn rechtsopvolger geldt, is het verstandig een voorschrift op te nemen dat de houder van de vergunning of ontheffing verplicht binnen twee weken schriftelijk te melden dat hij zijn vergunning heeft overgedragen, met vermelding van de naam en het adres van de nieuwe houder van de vergunning of ontheffing.

Literatuur en jurisprudentie
Voor de overdraagbaarheid van APV-vergunningen, zie: C.L. Knijff, "Rechtsopvolging bij vergunningen in de gemeentepraktijk", GS 2004, 7205, onder 3.4 Overgang uitgesloten: APV-vergunningen:
Volgens artikel 1:10 is de vergunning of ontheffing persoonsgebonden, tenzij bij of krachtens deze verordening anders is bepaald. Ingevolge artikel 1:11, aanhef en onder e, van de APV kan de vergunning of ontheffing worden gewijzigd indien de houder of zijn rechtverkrijgende dit verzoekt.

ABRvS 23-11-1999, ECLI:NL:RVS:1999:AA5058. De Afdeling is van oordeel dat de APV-bepaling niet afdoet aan het persoonsgebonden karakter van de vergunning. Van een zelfstandige bepaling die het persoonsgebonden karakter van de exploitatievergunning voor een coffeeshop kan opheffen is geen

sprake, gelet op de aard van de vergunning en op de strekking van het in de APV neergelegde vergunningstelsel. De burgemeester was derhalve niet zonder meer gehouden zijn medewerking te verlenen aan een verzoek tot overdracht van een vergunning aan een derde.

ABRvS 13-03-2019, ECLI:NL:RVS:2019:774. Aan de orde was een wijziging van de tenaamstelling van een vergunning op grond van de Wet op de kansspelen. De reden voor de wijziging van de tenaamstelling was een rechtsvormwijziging van de vergunninghouder(s). De rechtsvormwijziging brengt volgens de Afdeling niet mee dat er sprake is van overdracht van de vergunning. Wel oordeelt de Afdeling dat de wijziging van de tenaamstelling een 'aanzienlijke wijziging' van de vergunning is, die tevens heeft geleid tot een aanpassing van de vergunningvoorschriften. Aangezien het gaat om een éénvergunningstelsel en daarmee om een schaarse vergunning, komt de Afdeling tot het oordeel dat de wijziging niet is toegelaten. Bij een wezenlijke wijziging van een schaarse vergunning kan geen aanspraak worden gemaakt op continuering van de schaarse vergunning. Zie ook ABRvS 27 september 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2611. Als het gaat om een schaarse vergunning waarbij een wijziging van de tenaamstelling wordt beschouwd als een wezenlijke (of aanzienlijke) wijziging, moet dus opnieuw gelegenheid tot indiening van aanvragen worden geboden.

Artikel 1:6 Intrekking of wijziging van vergunning of ontheffing

De genoemde intrekkings- en wijzigingsgronden hebben een facultatief karakter. Het hangt van de omstandigheden af of tot intrekking of wijziging wordt overgegaan. Zo zal niet iedere niet-nakoming van vergunningsvoorschriften hoeven te leiden tot intrekking van de vergunning. Met name het rechtszekerheids- en het vertrouwensbeginsel beperken nogal eens de bevoegdheid tot wijziging en intrekking.

Onder d wordt grondslag geboden om een vergunning in te trekken als die langere tijd niet is gebruikt, bijvoorbeeld bij het innemen van een standplaats.

Als het bestuursorgaan overweegt om de vergunning of ontheffing in te trekken of te wijzigen, dient het de belanghebbenden in de gelegenheid te stellen hun zienswijzen naar voren te brengen (artikel 4:8 van de Awb).

Jurisprudentie

ABRvS 11-06-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF9809. De burgemeester was in het onderhavige geval bevoegd de vergunning in te trekken. Intrekking van een vergunning vereist een zorgvuldige voorbereiding. Als specifieke kennis bij het bestuursorgaan ontbreekt, moet advies worden ingewonnen. Zes werkdagen zijn daarvoor voldoende.

Artikel 1:7 Termijnen

Artikel 1:7 bepaalt dat de vergunning of ontheffing in beginsel voor onbepaalde tijd geldt. Dit vloeit mede voort uit artikel 11 van de Dienstenrichtlijn, dat stelt dat vergunningen geen beperkte geldingsduur mogen hebben, tenzij:

a. de vergunning automatisch wordt verlengd of alleen afhankelijk is van de voortdurende vervulling van de voorwaarden: er is dan formeel sprake van een beperkte geldigheidsduur, maar verlening vindt van rechtswege plaats;

b. het aantal beschikbare vergunningen beperkt is door een dwingende reden van algemeen belang:
wanneer het aantal vergunningen logischerwijs beperkt is, bijvoorbeeld omdat de gemeente geen onbeperkt grondgebied heeft, mag de markt niet gesloten blijven voor nieuwe aanbieders omdat de bestaande aanbieders voor onbepaalde tijd alle beschikbare vergunningen in handen hebben. In dat geval moet geregeld een transparante en onpartijdige 'herverdeling' van de schaarse vergunningen worden georganiseerd;

c. een beperkte duur gerechtvaardigd is om een dwingende reden van algemeen belang: als gemeenten een vergunning voor bepaalde tijd verlenen, moeten zij beargumenteren waarom deze beperking nodig is en de evenredigheidstoets kan doorstaan. Sommige

vergunningen lenen zich naar hun aard alleen voor verlening voor bepaalde tijd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een evenementenvergunning of een standplaatsvergunning voor een oliebollenkraam rond de jaarwisseling.

Artikel 4, onder 8, van de Dienstenrichtlijn geeft een definitie van 'dwingende redenen van algemeen belang': "redenen die als zodanig zijn erkend in de rechtspraak van het Hof van Justitie; waaronder de volgende gronden: openbare orde, openbare veiligheid, staatsveiligheid, volksgezondheid, handhaving van het financiële evenwicht van het socialezekerheidsstelsel, bescherming van consumenten, afnemers van diensten en werknemers, eerlijkheid van handelstransacties, fraudebestrijding, bescherming van het milieu en het stedelijk milieu, diergezondheid, intellectuele eigendom, behoud van het nationaal historisch en artistiek erfgoed en doelstellingen van het sociaal beleid en het cultuurbeleid". Zie ook de weigeringsgronden die in de toelichting op artikel 1:8 worden genoemd.

Artikel 1:6 bepaalt dat bij gewijzigde omstandigheden de vergunning kan worden gewijzigd of ingetrokken. Het ligt ook daarom in de rede dat een vergunning voor onbepaalde duur blijft gelden indien de omstandigheden niet wijzigen. Pas bij gewijzigde omstandigheden dient de vergunning opnieuw te worden bezien. Ook daarbij wordt rekening gehouden met de noodzakelijkheids- en proportionaliteitseis. Bij geringe wijziging van omstandigheden die geen gevolgen hebben voor het algemeen belang, kan de vergunning niet worden gewijzigd of ingetrokken. De noodzaak daarvoor ontbreekt.

Tweede lid
Uit ABRvS 02-11-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2927, blijkt dat schaarse vergunningen zich naar hun aard niet lenen voor verlening voor onbepaalde tijd omdat dat zich niet met het formele gelijkheidsbeginsel, waarin tevens een beginsel van gelijke kansen besloten ligt. Het voor onbepaalde tijd verlenen van schaarse vergunningen (meer aanvragers dan beschikbare vergunningen) kan immers tot gevolg hebben dat de markt voor nieuwe aanbieders feitelijk ontoegankelijk wordt. Met dit tweede lid wordt duidelijk gemaakt dat schaarse vergunningen in ieder geval moeten worden aangemerkt als vergunningen die zich naar hun aard niet lenen voor verlening voor onbepaalde tijd. Meer informatie over schaarse vergunningen is te vinden in de VNG Handreiking voor gemeenten '*Schaarse vergunningen*', november 2018.

Artikel 1:8 Weigeringsgronden
Vergunnings- of ontheffingsstelsels zijn in de APV als volgt geformuleerd: een verbodsbepaling om een bepaalde activiteit te verrichten behoudens vergunning of ontheffing. De VNG heeft er ter bevordering van de systematiek en duidelijkheid binnen de APV voor gekozen om in hoofdstuk 1 'Algemene bepalingen' algemene weigeringsgronden te benoemen. Alleen als er voor een vergunning of ontheffing andere of aanvullende weigeringsgronden gelden dan de in artikel 1:8 genoemde, worden die in het betreffende artikel genoemd.

Dienstenrichtlijn
In theorie bestaan er drie verschillende regimes voor: de vestiger, de tijdelijke grensoverschrijder en de Nederlandse dienstverrichter.
De Dienstenrichtlijn staat toe dat er onderscheid wordt gemaakt tussen deze drie categorieën. Het zou in theorie kunnen dat de overheid aan een Nederlandse dienstverlener zwaardere eisen stelt dan aan een buitenlandse 'tijdelijke grensoverschrijder', maar dit is in de praktijk en vanuit het oogpunt van rechtsgelijkheid niet wenselijk.
De VNG acht het op dezelfde gronden evenmin gewenst een onderscheid aan te brengen tussen verschillende soorten van dienstverleners (vestigers, tijdelijke grensoverschrijders en dus ook Nederlandse dienstverleners). Anders zou de dienstverlener die zich vanuit een andere lidstaat hier

vestigt een bevoorrechte positie hebben ten opzichte van degene die de grens overschrijdt om zijn diensten aan te bieden of beide dienstverleners ten opzichte van de eigen onderdanen.
Alleen in het geval van prostitutie is daarop een uitzondering gemaakt. Zie daarvoor de toelichting bij hoofdstuk 3 'Regulering prostitutie, seksbranche en aanverwante onderwerpen'.
Niet alleen de eis van het hebben van een vergunning geldt voor hen gelijkelijk, ook de gronden om een vergunning te weigeren zijn voor de drie categorieën aanvragers dezelfde. Daarom zijn de weigeringsgronden algemeen geformuleerd zodat ze gelden voor interne én internationale verhoudingen. Er is aangesloten bij het lichtste regime van de Dienstenrichtlijn (artikel 16): de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid en het milieu.

Enkele voorheen gehanteerde weigeringsgronden komen niet meer als zodanig voor in de Dienstenrichtlijn. Deze kunnen wel vallen onder:

- *Overlast*: Vanouds is de APV een openbare orde- en overlast-verordening. Het begrip 'overlast' komt in het EG-recht bij de toetsing van uitzonderingen op het vrij verkeer niet voor. Ook de Dienstenrichtlijn spreekt niet over 'overlast'. Het milieubegrip omvat echter alle soorten van overlast die gerelateerd zijn aan de omgeving of het milieu. Te denken valt aan geluidsoverlast, geurhinder en overlast veroorzaakt door stof, afval en dergelijke. Overlast, veroorzaakt door vuurwerk, valt eveneens onder bescherming van het milieu of zelfs gezondheid.

- *Verkeersveiligheid*: De verkeersveiligheid valt aan te merken als een dwingende reden van algemeen belang als bedoeld in artikel 9 van de Dienstenrichtlijn. Maar ook is er sprake van een belang dat te scharen valt onder de volksgezondheid, als het voorkomen van verkeersslachtoffers het te beschermen belang betreft.

- *Veiligheid van personen en gezondheid*: Deze gronden waarop voorheen een evenementenvergunning kon worden geweigerd, bijvoorbeeld bij het uitbreken van mond- en klauwzeer (gezondheid), kunnen als een belang van volksgezondheid worden aangemerkt.

- *Zedelijkheid*: Het begrip zedelijkheid valt onder het begrip 'openbare orde', zoals dit wordt uitgelegd in overweging 41 bij de Dienstenrichtlijn. Te denken valt aan de bescherming van de menselijke waardigheid of in het geval van dierenmishandeling (bijvoorbeeld gansslaan, palingtrekken of zwijntjetik) aan het belang van dierenwelzijn. Over het belang van dierenwelzijn als aparte weigeringsgrond heeft de Afdeling beslist dat deze in strijd is met hogere regelgeving. Met de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in samenhang met de daarop gebaseerde uitvoeringsvoorschriften is beoogd het dierenwelzijn uitputtend te regelen (ABRvS 26-08-2009, ECLI:NL:RVS:2009:BJ6075). Ook andere dwingende redenen dan de openbare orde kunnen een zedelijkheidsaspect hebben.

- *Voorzieningenniveau bij standplaatsen*: In het verleden is het beschermen van een redelijk voorzieningenniveau in de gemeente ten behoeve van de consument als een openbare ordebelang aangemerkt. De gedachte was dat gevestigde winkeliers geconfronteerd worden met hoge exploitatiekosten die niet in verhouding staan tot de vrij lage exploitatiekosten van de straathandelaren. Uit jurisprudentie van de Afdeling blijkt dat het reguleren van de concurrentieverhoudingen niet als een huishoudelijk belang van de gemeente wordt aangemerkt. Hoewel het concurrentiebelang maakt dat een appellant als belanghebbende kan worden aangemerkt en dit belang vrijwel altijd een rol speelt bij de beslissing om een zaak aan te spannen, is het reguleren van concurrentie geen belang van de overheid (ABRvS 26-03-2014, ECLI:NL:RVS:2014:1101, r.o. 7.4).
  Hierop wordt door de Afdeling slechts één uitzondering toegestaan, namelijk wanneer het voorzieningenniveau voor de consument in een deel van de gemeente in gevaar komt. Wil

een gemeente op basis hiervan een vergunning weigeren dan moet worden aangetoond, mede aan de hand van de boekhouding van de plaatselijke winkelier, dat het voortbestaan van de winkel in gevaar komt als vanaf een standplaats dezelfde goederen aangeboden worden.
De Dienstenrichtlijn staat deze weigeringsgrond voor standplaatsvergunningen niet toe, omdat dit wordt beschouwd als een economische, niet toegestane, belemmering voor het vrij verkeer van diensten. Op grond van de Dienstenrichtlijn mag onder voorwaarden wel een kwantitatieve of territoriale beperking worden gesteld (zie de toelichting op artikel 5:18).

Verificatieplicht Vreemdelingenwet 2000
In het kader van de Vw 2000 dient bij de aanvraag om een vergunning een verblijfsrechtelijke toets plaats te vinden alvorens tot vergunningverlening kan worden overgegaan. Artikel 9, tweede lid, van de Vw 2000 schept een verplichting om desgevraagd bij een aanvraag voor een beschikking anders dan op grond van de Vw 2000, een document te overleggen waaruit het rechtmatige verblijf blijkt. Artikel 8.3, tweede lid, van het Vb 2000 bepaalt dat een vreemdeling die geen rechtmatig verblijf heeft op grond van artikel 8 van de Vw 2000 geen aanspraak kan maken op de toekenning van vergunningen en ontheffingen door bestuursorganen van onder meer gemeenten, voor zover die betrekking hebben op standplaatsen, markten, venten, collecteren, evenementen of beroepsmatige dan wel bedrijfsmatige activiteiten.

Tweede lid
De wetgever heeft in de Awb een sluitend systeem neergelegd voor de afhandeling van aanvragen: die worden ingewilligd of geweigerd. In artikel 4:5 van de Awb is daarop één uitzondering gemaakt: een aanvraag die zo gebrekkig is dat die moet worden aangevuld voor ze kan worden afgehandeld kan buiten behandeling worden gelaten, mits de aanvrager de kans heeft gekregen om de aanvraag aan te vullen. Gemeenten kunnen bij verordening geen aanvullende gronden stellen waarmee een aanvraag buiten behandeling kan worden gelaten.
Het is echter weinig zinvol – voor zowel de gemeente als de aanvrager – om te beginnen met een inhoudelijk toetsing van een aanvraag als door het (late) tijdstip van indienen van de aanvraag een – volledige en – goede beoordeling hiervan niet redelijkerwijs mogelijk is vóór de beoogde datum van de activiteit waarvoor de aanvrager de vergunning of ontheffing nodig heeft. Een vergunning of ontheffing zal in dergelijke gevallen niet (tijdig) verleend kunnen worden. Zie in dit verband ook artikel 3:2 van de Awb. Een (snelle) weigering schept (snel) duidelijkheid voor de aanvrager en voorkomt een onnodige inspanning aan de kant van de gemeente. Het tweede lid biedt nu een weigeringsgrondslag voor dergelijke gevallen, voor zover de betreffende aanvraag is ingediend minder dan drie weken voor de beoogde datum van de beoogde activiteit en daardoor een behoorlijke behandeling van de aanvraag niet mogelijk is.

Hoofdstuk 2. Openbare orde, openbare veiligheid, volksgezondheid of milieu

Afdeling 1. Voorkomen of bestrijden van ongeregeldheden

Algemeen
In deze afdeling zijn bepalingen opgenomen die bedoeld zijn om zowel het gebruik als de bruikbaarheid van de weg in goede banen te kunnen leiden en de openbare orde op andere openbare plaatsen te waarborgen. De diverse functies van de openbare ruimte, onder andere voor demonstraties, optochten en feesten, vragen om een scheiding dan wel regulering van het gebruik.

Artikel 2:1 Samenscholing en ongeregeldheden

Eerste lid

Het begrip 'samenscholing' is ontleend aan artikel 186 van het WvSr: "Hij die opzettelijk bij gelegenheid van een volksoploop zich niet onmiddellijk verwijdert na het derde door of vanwege het bevoegde bestuursorgaan gegeven bevel, wordt, als schuldig aan deelneming aan samenscholing, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie." Zie hierover ook de hierna opgenomen jurisprudentie.

Tweede lid

In het tweede lid wordt aan de burger de verplichting opgelegd om zich op bevel van een politieambtenaar te verwijderen van een openbare plaats bij samenscholing of (dreigende) ongeregeldheden. Dit artikel biedt zo onder andere ook een handvat om op te treden tegen het hinderen van hulpverleners.
Overtreding van een dergelijk bevel wordt strafbaar gesteld via opname van artikel 2:1, tweede lid, in artikel 6:1. Ook in het proces- verbaal en de tenlastelegging moet het niet opvolgen van het politiebevel worden vervolgd op grond van overtreding van artikel 2:1 juncto artikel 6:1.
Hiernaast blijven uiteraard ook de bevelen van de burgemeester in het kader van diens openbare ordebevoegdheden mogelijk. Bevelen van de burgemeester, bijvoorbeeld op grond van de Gemeentewet, of aanwijzingen in het kader van de Wet Openbare Manifestaties die de politie in mandaat uitvoert en die niet worden opgevolgd, kunnen nog steeds strafbaar worden gesteld op grond van artikel 184, eerste lid, van het WvSr.

Vijfde lid

Onder omstandigheden is het denkbaar dat een samenscholing het karakter heeft van een betoging, vergadering of godsdienstige of levensbeschouwelijke samenkomst. Gelet op de Wom moeten dit soort samenscholingen van de werking van dit artikel uitgezonderd worden. Het vijfde lid voorziet hierin.

Jurisprudentie

HR 12-02-1940, NJ 140, 622 (Haags tippelverbod). Zie ook: HR 02-06-1903, W. 7938 (APV Amsterdam); HR 20-01-1936, NJ 1936, 343 (APV Amsterdam); HR 03-06-1969, NJ 1969, 411(APV Amsterdam) en HR 17-03-1970, ECLI:NL:PHR:1970:AB5070 (APV Arnhem). Oordeel van de politie is element van gemeentelijke strafbepaling.

HR 26-02-1991, ECLI:NL:HR:1991:AD1340 en HR 14-01-1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC8941. Van een volksoploop ex artikel 186 van het WvSr is sprake als een menigte zich verzamelt. De openbare orde hoeft niet te worden verstoord.

HR 02-06-1903, W. 7938 (APV Amsterdam) en HR 25-06-1963, NJ 1964, 239 (samenscholingsarrest). Relatie tussen APV bepaling en de artikelen 184 en 186 van het WvSr. Aanvulling van de gemeentelijke wetgever erkend.

HR 29-01-2008, ECLI:NL:HR:2008:BB4108. Voor een bevel of vordering 'krachtens wettelijk voorschrift' gedaan als bedoeld in artikel 184, eerste lid, van het WvSr is vereist dat het betreffende voorschrift uitdrukkelijk inhoudt dat de betrokken ambtenaar gerechtigd is tot het geven van een bevel of het doen van een vordering. Artikel 2 van de Politiewet 1993 bevat een algemene taakomschrijving voor de politie en kan niet worden aangemerkt als een wettelijk voorschrift op basis waarvan vorderingen of bevelen kunnen worden gegeven waaraan op straffe van overtreding van artikel 184, eerste lid, van het WvSr moet worden voldaan. Artikel 2 van de Politiewet 1993 kan wel worden aangemerkt als een wettelijk voorschrift ter uitvoering waarvan de in artikel 184 van het WvSr bedoelde ambtenaren handelingen kunnen ondernemen waarvan het beletten, belemmeren of verijdelen overtreding van artikel 184, eerste lid, van het WvSr kan opleveren.

Hof Arnhem 16-11-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BO4382. Aan verdachte is onder 2 ten laste gelegd dat hij opzettelijk een bevel of vordering krachtens artikel 2.3.1.7. en/of 2.1.1.1. van de APV, in elk geval krachtens enig wettelijk voorschrift, niet heeft opgevolgd. Het in artikel 184, eerste lid, van het van het WvSr beschreven misdrijf vereist een krachtens wettelijk voorschrift gedane vordering. Een dergelijk voorschrift moet uitdrukkelijk inhouden dat de betrokken ambtenaar gerechtigd is tot het doen van een vordering. Het hof overweegt dat de artikelen 2.3.1.7. en 2.1.1.1. van de APV niet uitdrukkelijk een dergelijke bevoegdheid bevatten. Derhalve zijn deze artikelen geen 'wettelijk voorschrift' in de zin van artikel 184, eerste lid, van het WvSr. Voorts kan ook artikel 2 van de Politiewet 1993 niet worden aangemerkt als een wettelijk voorschrift op basis waarvan vorderingen of bevelen kunnen worden gegeven, waaraan op straffe van overtreding van artikel 184 van het WvSr moet worden voldaan. Zie ook: Hof 's-Hertogenbosch 30-06-2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BM9992.

HR 16-12-2014, ECLI:NL:HR:2014:3639. Aan het middel ligt de opvatting ten grondslag dat het feit niet als overtreding van artikel 2:1, tweede lid, van de APV strafbaar is, omdat noch in de APV noch elders aan de politieambtenaar uitdrukkelijk de bevoegdheid is verleend om de in artikel 2:1 van de APV Den Haag bedoelde bevelen te geven, zodat een wettelijk voorschrift ontbreekt waarop dit bevel kan zijn gegrond. Die opvatting is onjuist. De in artikel 2:1, tweede lid, van de APV Den Haag vervatte bevelsbevoegdheid van de ambtenaar van politie behoeft niet afzonderlijk of uitdrukkelijk in de APV Den Haag of elders te zijn verleend. Anders dan het geval is indien de strafvervolging betrekking heeft op het misdrijf van artikel 184 van het WvSr, is hier niet vereist dat de vordering of het bevel door de politieambtenaar is gedaan of gegeven krachtens een wettelijk voorschrift dat uitdrukkelijk inhoudt dat de betrokken ambtenaar gerechtigd is tot het doen van de vordering of het geven van het bevel. Dat verschil laat zich mede hierdoor verklaren dat de Gemeentewet de bevoegdheid van de raad tot het stellen van straf op overtreding van zijn verordeningen heeft beperkt tot overtredingen. Indien het niet opvolgen van een op een bepaling van een APV gegrond bevel van de politieambtenaar zonder het vereiste van verlening van een uitdrukkelijke bevelsbevoegdheid aan die ambtenaar het misdrijf van artikel 184 van het WvSr zou opleveren, zou in strijd met de Gemeentewet de bedoelde bevoegdheid van de raad in feite zijn uitgebreid tot misdrijven.

ABRvS 19-06-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1940. Op grond van artikel 2:1, eerste lid, van de APV heeft de burgemeester bij besluit gelast om niet meer op een openbare plaats in de gemeente door uitdagend gedrag aanleiding te geven tot ongeregeldheden in de nabijheid van een kerk. Aan de last heeft de burgemeester een dwangsom verbonden. De Afdeling oordeelt dat het gedrag van appellant, zeker gelet op de beledigende teksten, uitdagend was. Uit het rapport kan echter niet worden afgeleid dat als gevolg van dit uitdagend gedrag ongeregeldheden zijn ontstaan of dreigden te ontstaan. De omstandigheid dat de door appellant aangesproken personen zijn uitlatingen hoog hebben opgenomen, is hiervoor onvoldoende. De burgemeester was niet bevoegd om appellant de last op te leggen.

Artikel 2:2
(Vervallen)

Artikel 2:3 Kennisgeving betogingen op openbare plaatsen
Dit artikel is gebaseerd op enkele artikelen uit de Wom. De Wom beoogt een eenvormige regeling te geven voor de activiteiten die onder de bescherming van de artikelen 6 (vrijheid van godsdienst en levensovertuiging) en 9 (recht tot vergadering en betoging) van de Grondwet vallen. Het gaat daarbij met name om betogingen, vergaderingen en samenkomsten tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging voor zover die op openbare plaatsen gehouden worden. Ten aanzien van vergaderingen en betogingen op 'andere dan openbare plaatsen' kent de WOM uitsluitend repressieve bevoegdheden toe aan de burgemeester (artikel 8 van de WOM), zie hieronder.

In artikel 1 van de Wom wordt in het eerste lid ‘openbare plaats’ gedefinieerd als: “een plaats die krachtens bestemming of vast gebruik openstaat voor het publiek”. In het tweede lid is bepaald dat daaronder niet is begrepen: een gebouw of besloten plaats als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de Grondwet (een kerk, moskee, synagoge of een ander gebouw dat met name wordt gebruikt voor godsdienstige of levensbeschouwelijke doelen). Deze definitie is in artikel 1:1 overgenomen (zie toelichting). Zie ook HR 11-04-2017, ECLI:NL:HR:2017:668.

Volgens artikel 2 van de Wom kunnen de bevoegdheden tot beperking van het recht tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging en het recht tot vergadering en betoging slechts worden aangewend ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. De MvT geeft een opsomming van de bevoegdheden die de Wom aan gemeenteraden en burgemeesters toekent (Kamerstukken II 1985/86, 19 427, nr. 3, p. 5-6):

- de bevoegdheid tot het creëren van een kennisgevingstelsel voor betogingen, vergaderingen en samenkomsten tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging op openbare plaatsen. De wet laat een zekere variatie toe met betrekking tot de termijn waarbinnen moet worden beslist. Zie verder de toelichting onder ‘Kennisgevingstermijn’;
- de bevoegdheid tot het geven van aanwijzingen;
- de bevoegdheid in het uiterste geval de betreffende activiteit te doen beëindigen.

Deze bevoegdheden kunnen slechts worden ingezet als sprake is van één van de in artikel 2 van de Wom genoemde doelcriteria.

Uit de artikelen 3 en 4 van de Wom volgt dat de raad moet bepalen of, en zo ja, voor welke activiteiten een kennisgeving is vereist en daarbij enkele procedurebepalingen moet vaststellen. Voor op vaste tijdstippen regelmatig terugkerende godsdienstige of levensbeschouwelijke bijeenkomsten op openbare plaatsen, uitgaande van een kerkgenootschap en zelfstandig onderdeel daarvan of een genootschap op geestelijke grondslag is, gelet op artikel 3, derde lid, van de Wom een eenmalige kennisgeving voldoende. De raad heeft twee mogelijkheden: of deze bijeenkomsten ongeregeld laten of een eenmalige kennisgeving voorschrijven.

Artikel 5 van de Wom kent de burgemeester de bevoegdheid toe om naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften en beperkingen te stellen of een verbod te geven; artikel 6 van de Wom kent hem een aanwijzingsbevoegdheid toe, terwijl artikel 7 van de Wom bepaalt dat hij bevoegd is aan de organisatoren van de desbetreffende activiteit de opdracht te geven deze te beëindigen en uiteen te gaan.
Voor vergaderingen en betogingen op ‘andere dan openbare plaatsen’ kent de Wom uitsluitend repressieve bevoegdheden toe aan de burgemeester (artikel 8 van de Wom), onder andere de bevoegdheid opdracht te geven deze te beëindigen. Voor deze bevoegdheden geldt dat deze uitsluitend mogen worden aangewend indien de bescherming van de gezondheid of de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden dat vordert (zie Rb. Oost-Brabant 30-01-2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:415, geen preventief verbod mogelijk). Voor deze activiteiten is geen voorafgaande kennisgeving vereist. In beginsel is de Wom van toepassing, maar sommige situaties regelt deze wet niet, bijvoorbeeld algeheel demonstratieverbod, toegangsverbod in een gebied. In dat geval zijn noodbevoegdheden van toepassing (artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet). Zie ook hieronder ‘Bevoegdheden burgemeester’.

De meeste APV’s kennen alleen een kennisgevingeis voor betogingen. De overige activiteiten zijn ongereguleerd gebleven. In verband hiermee heeft artikel 2:3 alleen betrekking op betogingen. Het artikel kan zonodig worden uitgebreid tot samenkomsten tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, tot vergaderingen en tot ‘processies’.

Centrale onderwerpen

Een aantal onderwerpen is geheel of gedeeltelijk aan de plaatselijke regelgeving onttrokken. De reden is dat enerzijds de Grondwet zich tegen een dergelijke regeling verzet en dat anderzijds de rechtsgelijkheid een uniforme regeling van de centrale wetgever rechtvaardigt. Het gaat om de volgende onderwerpen (Kamerstukken II 1985/86, 19 427, nr. 3, p. 6):

- het aanwijzen van de gronden waarop beperking van de onderhavige grondrechten door gemeentelijke organen is toegestaan. Er dient sprake te zijn van één van de doelcriteria van artikel 2 of artikel 8 van de Wom;
- een verbod van voorafgaand toezicht op de inhoud van uitingen die tijdens eerder genoemde activiteiten zullen worden gedaan (artikelen 3, vierde lid, 4, derde lid, en 5, derde lid);
- de bescherming van het functioneren van buitenlandse vertegenwoordigingen en bepaalde andere instellingen die een bijzondere volkenrechtelijke bescherming genieten, voor zover deze bescherming verder dient te reiken dan 'de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden' (artikel 9 van de Wom);
- de strafbaarstelling van overtreding van een aantal bij de Wom gegeven normen (artikel 11 van de Wom) en de strafbaarstelling van verhindering en verstoring van geoorloofde openbare manifestaties (wijziging van de artikelen 143 tot en met 146 van het WvSr, onder artikel 11 van de Wom);
- de bescherming van de zondagsrust, deze bescherming verder dient te reiken dan 'de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden' (wijziging van de artikelen 3, 5, 5a en 8 van de Zondagswet, onder artikel III van de Wom).

Betoging

Wanneer kan van een betoging worden gesproken? Blijkens de jurisprudentie van de Hoge Raad kan sprake zijn van een betoging als:

- een aantal personen openlijk en in groepsverband optreedt, al dan niet in beweging, en
- de groep er op uit is een mening uit te dragen.

De MvT bij de Wom geeft aan dat het bij de betoging gaat om het uitdragen van gemeenschappelijk beleefde gedachten of wensen op politiek of maatschappelijk gebied (Kamerstukken II 1986/87, 19 427, nr. 3, p. 8). Er worden dus drie eisen gesteld: meningsuiting (openbaren van gedachten en gevoelens), openbaarheid en groepsverband. Het gezamenlijk optreden moet ook gericht zijn op het uitdragen van een mening. Het aspect van de meningsuiting dient centraal te staan, want anders kan er sprake zijn van een samenkomst of evenement (ABRvS 27-08-2014, ECLI:NL:RVS:2014:3174 (Occupy Den Haag I)). De uitoefening van een grondrecht mag aanleiding zijn tot een grotere inspanning dan bij evenementen als een risicowedstrijd van een voetbalclub. Het gaat hier om de waarborging van de uitoefening van een grondrecht (Vz. Rb. Rotterdam 24-01-2002, ECLI:NL:RBROT:2002:AD8502).

Een betoging is niet noodzakelijkerwijs een optocht en een optocht is niet perse een betoging. Een betoging kan een optocht zijn (HR 30-05-1967, NJ 1968, 5). De Hoge Raad acht voor het aanwezig zijn van een betoging geen 'menigte' nodig. Acht personen worden al voldoende geacht om van een betoging te kunnen spreken (HR 11-05-1976, NJ 1976, 540).

Bij de parlementaire behandeling van artikel 9 van de Grondwet is 'betoging' omschreven als "het middel om, het liefst met zoveel mogelijk mensen, in het openbaar uiting te geven aan gevoelens en wensen op maatschappelijk en politiek gebied".

Alleen een vreedzame betoging kan aanspraak maken op grondwettelijke bescherming (HR 11-04-2017, ECLI:NL:HR:2017:665). Als onder het mom van een betoging activiteiten worden ontplooid die strijdig zijn met onze rechtsorde, zal de vraag moeten worden beoordeeld of er nog wel sprake is van een betoging in de zin van het grondwettelijk erkende recht (Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 4, p. 95-96). Bij de parlementaire behandeling van artikel 9 van de Grondwet heeft de regering er op gewezen dat de door haar gegeven karakterisering van het begrip 'betoging' meebrengt dat acties, waarvan de hoedanigheid van gemeenschappelijke meningsuiting op de achtergrond is geraakt en

die het karakter hebben van dwangmaatregelen jegens de overheid of jegens derden, geen betogingen in de zin van het voorgestelde artikel 9 van de Grondwet zijn. In de praktijk blijkt het soms lastig om te onderscheiden wanneer sprake is van een betoging en wanneer niet (meer). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij blokkades van wegen en waterwegen (Kamerstukken II 1976/77, 13872, nr. 7, p. 33). Het zelfde geldt bij betogingen die uitlopen op rellen. Ook tentenkampen kunnen op zich betogingen zijn (ABRvS 21-09-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2521 (Buitenkerk) en ABRvS 23-03-2015, ECLI:NL:RVS:2015:923 (Occupy Amsterdam)). Deelnemers moeten wel verband met uiting aantonen en blijven actievoeren. Burgemeester kan beperkingen aan tentenkampen opleggen met betrekking tot bijvoorbeeld tijd, omvang, verwarming, maximaal aantal deelnemers tijdens nacht (ABRvS 30-08-2017, ECLI:NL:RVS:2017:2348). Er moet een band zijn tussen de boodschap en vorm van een betoging.
Een optocht die niet primair het karakter heeft van een gemeenschappelijke meningsuiting, zoals Sinterklaas- en carnavalsoptochten en bloemencorso's, is geen manifestatie in de zin van artikel 1, eerste lid, onder a, van de Wom (Kamserstukken II 1985/86, 19 427, nr. 3, p. 8). Zo'n optocht kan, als die opiniërende elementen bevat, wel onder de bescherming van artikel 7, derde lid, van de Grondwet vallen.
Het doel van de optocht kan de burgemeester geen grond opleveren voor weigering van de vergunning (Wnd. Vz. ARRS, 23-11-1979, NG 1980, p. S 59 (demonstratie Den Haag)).

Collectieve uitingen
De Wom heeft betrekking op collectieve uitingen. Van een collectieve uiting kan volgens de regering al sprake zijn wanneer daaraan twee of meer personen deelnemen (Kamerstukken II 1986/87, 19 427, nr. 5, p. 8). Individuele uitingsvormen zijn buiten de regeling gebleven. Zowel artikel 6 als artikel 9 van de Grondwet maken het mogelijk ook deze onder de Wom te brengen, maar de wetgever acht dat niet nodig en niet wenselijk. Overigens vallen individuele uitingen wel onder de bescherming van artikel 7 van de Grondwet. Het eerste lid van artikel 7 van de Grondwet verbiedt expliciet een voorafgaand verlof ten aanzien van schriftelijke uitingen, ook als die uitingen godsdienstig of levensbeschouwelijk van aard zijn. Het derde lid van artikel 7 van de Grondwet verbiedt voorafgaand verlof voor wat betreft de inhoud voor het mondeling openbaren van gedachten of gevoelens, bijvoorbeeld tijdens een 'eenmensprotest'. Dat wil zeggen dat een 'eenmensprotest' of een openbare godsdienstbelijdenis (denk aan een prediker op een zeepkist) niet (voorafgaand) vanwege de inhoud van de boodschap mag worden beperkt of verboden. Wel kan op basis van de APV worden opgetreden tegen de wijze waarop de boodschap wordt verkondigd, bijvoorbeeld als een spandoek verkeersbelemmeringen opwerpt.

Onwettig en intolerant gedrag van derden
Het recht van betoging kan niet zonder meer beperkt worden. In de jurisprudentie over het onwettig of intolerant gedrag van derden tegenover de deelnemers aan een betoging, zware belasting van het politiekorps en ernstige hindering van het verkeer is uitgemaakt dat een beperking van het recht tot betoging moet zijn gelegen in zwaarwegende omstandigheden (Vz. ARRS 27-05-1982, AB 1983, 62 (idem demonstratieverbod Afcent, Wnd. Vz. ARRS, 30-05-1983, AB 1984, 85)). Een betoging mag slechts in dwingende situaties preventief worden verboden (Pres. Rb. Maastricht 22-03-2001, ECLI:NL:RBMAA:2001:AB0754).

De omstandigheid dat een bepaalde demonstratie bij het publiek irritaties opwekt of tegendemonstraties uitlokt, is onvoldoende basis om de demonstratie op grond van de Wom te verbieden. Slechts wanneer er gegronde vrees bestaat voor ernstige ongeregeldheden die niet kunnen worden voorkomen of bestreden door middel van door de overheid te treffen maatregelen, kan er grond bestaan een demonstratie te verbieden (Wnd. Vz. ARRS 21-03-1989, KG 1989, 158).

Betogers hebben dus in beginsel recht op bescherming tegen tegenbetogers en andere derden. Pas als er moet worden gevreesd voor ernstige wanordelijkheden die tot bestuurlijke overmacht leiden

(dus die niet kunnen worden beteugeld met de beschikbare politiecapaciteit), kan de initiële betoging worden verboden. Overigens volgt uit richtlijnen van de OVSE dat een tegendemonstratie die wel vreedzaam verloopt, binnen gezichts- en gehoorafstand van de eerste betoging moet worden toegestaan.

Klokgelui en oproepen tot gebed
Artikel 10 van de Wom stelt dat de raad bevoegd is om regels te stellen over de duur, het tijdstip en het geluidsniveau van klokgelui en oproepen tot gebed (zie EHRM 16-10-2012, ECLI:NL:XX:2012:BY5233 (Schilder/Nederland)).
De strekking van artikel 10 van de Wom is niet om een beperkingsbevoegdheid op het grondrecht vrijheid van godsdienst of levensovertuiging te creëren, maar om het recht tot klokluiden en oproepen tot gebed buiten twijfel te stellen en daarnaast de autonome bevoegdheid van gemeentebesturen om in het kader van de beperking van geluidsoverlast regelend op te treden onverlet te laten.
Gemeentelijke regels die klokgelui en oproepen tot gebed in het kader van geluidsoverlast beperken zijn dus geen medebewind, maar autonome bepalingen.
Artikel 10 van de Wom vertoont een zekere overlap met artikel 4:6 (Overige geluidhinder). Zie de toelichting bij artikel 4:6.

Bevoegdheden burgemeester
Los van zijn bevoegdheden krachtens de Wom, blijft de burgemeester bevoegd tot optreden krachtens de artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet. De MvT bij de Wom geeft dit aan en ook de minister belicht tijdens de Kamerbehandeling deze bevoegdheid nadrukkelijk. Deze twee artikelen zijn echter slechts beperkt toepasbaar. Er mag namelijk pas gebruik van gemaakt worden wanneer er sprake is van ernstige vrees voor verstoring van de openbare orde of als er daadwerkelijk sprake is van ernstige verstoring van de openbare orde. In die gevallen kan de burgemeester krachtens artikel 175 van de Gemeentewet de nodige bevelen of krachtens artikel 176 van de Gemeentewet een noodverordening uitvaardigen.
Het verbod van delegatie zou een obstakel kunnen zijn voor de burgemeester om krachtens artikel 176 van de Gemeentewet een grondrecht te beperken door middel van een noodverordening. Volgens de Hoge Raad voegt het voorschrift op grond van artikel 176 van de Gemeentewet zich als bestanddeel in de omschrijving van de overtreding tegen het openbaar gezag van artikel 443 van het WvSr en het is “dus de wet (in formele zin), die in die noodtoestand de zeer tijdelijke onderbreking van de uitoefening van het grondrecht gedoogt” (HR 28-11-1950, NJ 1951, 137 (Tilburgse APV)).
Bij betogingen waarbij ernstige vrees voor verstoring van de openbare orde bestaat of de verstoring daadwerkelijk plaatsvindt, kan de burgemeester dus bevelen, zoals bedoeld in artikel 175 van de Gemeentewet of de noodverordening zoals bedoeld in artikel 176 van de Gemeentewet uitvaardigen. Dit zou in het uiterste geval zelfs een verbod tot het houden van een betoging kunnen inhouden. De burgemeester heeft in de noodsituaties, bedoeld in de artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet, de bevoegdheid om grondrechtbeperkende bevelen te geven ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Kennisgevingstermijn
De Wom laat de gemeenteraad vrij in het stellen van regels betreffende het tijdstip waarop de kennisgeving voor het houden van een manifestatie moet zijn gedaan. De wetgever gaat er blijkens de parlementaire geschiedenis van uit dat gemeenten de kennisgevingstermijn zo kort mogelijk houden. Uit de MvT bij de Wom blijkt dat de wetgever daarbij 24 of 48 uren in gedachten had. Het merendeel van de Nederlandse gemeenten hanteert een kennisgevingstermijn van 48 uren. Ook internationaalrechtelijke organisaties bevelen aan een niet te lange kennisgevingstermijn te hanteren. Een termijn van 48 uren wordt genoemd als een redelijke termijn. Langere termijnen hebben vanuit het perspectief van de grondwettelijk en verdragsrechtelijk beschermde betogingsvrijheid niet de voorkeur.

Vierde lid
Artikel 145 van de Gemeentewet bepaalt dat de Algemene Termijnenwet van overeenkomstige toepassing is op termijnen in gemeentelijke verordeningen, tenzij in de verordening anders is bepaald. Het vierde lid bevat zo'n afwijkende bepaling, die voorkomt dat afhandeling op zaterdag of zondag of op een algemeen erkende feestdag of op een werkdag na 12.00 uur moet plaatsvinden. Dat laatste is gedaan om toch nog over enige uren voor beoordeling en besluitvorming te beschikken.

Vijfde lid
Een al te strikt vasthouden aan de kennisgevingstermijn verhoudt zich slecht tot de grondwettelijk en verdragsrechtelijk beschermde betogingsvrijheid. De burgemeester kan daarom in bijzondere omstandigheden – bijvoorbeeld bij spontane manifestaties – afwijken van de kennisgevingstermijn.

Wat betreft het in rekening brengen van legeskosten door gemeenten voor het kennisgeven van een betoging heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zich in een brief van 17 januari 2017 (Kamerstukken II 2016/17, 34 324, nr. 2) aan de Tweede Kamer op het standpunt gesteld dat het heffen van legeskosten kan worden gezien als een beperking van grondwettelijke vrijheden. Een expliciet wettelijk verbod op het heffen van leges voor het houden van een manifestatie is volgens de minister niet nodig, omdat dit al verboden zou zijn op grond van artikel 229 van de Gemeentewet.

Beëindiging demonstratie
Kan een vreedzame demonstratie worden beëindigd, enkel en alleen omdat die niet is aangemeld? Het EHRM oordeelde in haar arrest van 17-07-2007 (NJB 2007, 1839) dat in bijzondere omstandigheden, waarin een demonstratie een onmiddellijke reactie is op politieke gebeurtenissen, het enkel en alleen ontbreken van een melding onvoldoende is om de demonstratie te beëindigen. Als er verder niets illegaals aan de hand is en de demonstratie geen bedreiging vormt voor de openbare orde, zou het beëindigen van de demonstratie alleen omdat de melding ontbreekt, een disproportionele beperking van het grondrecht om te demonstreren zijn. Zie ook EHRM 20-02-2014, ECLI:CE:ECHR:2014:0220JUD000911704 (Nosov/Rusland). Verder is het laten horen van tegengeluid toegestaan (Rb. Den Haag 21-12-2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:15812 (anti-Pegida)). Bovendien is het belangrijk dat contactpersonen worden aangesteld tijdens demonstraties (EHRM 05-01-2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0105JUD007456812 (Frumkin/Rusland)).

De Nationale ombudsman sluit zich daarbij aan: bij het beëindigen van een demonstratie moet in zijn visie altijd worden afgewogen of dat in het belang van volksgezondheid, het verkeersbelang, of ter voorkoming van wanordelijkheden noodzakelijk is. Dat is overigens ook het beleid van de burgemeester van Den Haag. Dat blijkt uit het rapport "Demonstreren staat vrij" van de Nationale ombudsman, december 2007 (https://www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapport2007-290.pdf), waarin de juridische grenzen nog eens helder op een rij zijn gezet.

Er is alle reden om de lijn van het EHRM en de Nationale ombudsman aan te houden: het grondrecht van demonstratie moet niet lichtvaardig worden beperkt, en niets is logischer dan om ook bij het beëindigen van een demonstratie vanwege het ontbreken van een melding af te wegen of het belang van volksgezondheid, het verkeersbelang, of de voorkoming van wanordelijkheden dat noodzakelijk maken. Niet voor niets schept het artikel in de APV de mogelijkheid om in bijzondere omstandigheden een kort voor de demonstratie gedane melding te accepteren.

Of de Hoge Raad in een nieuw arrest aansluiting zou zoeken bij het EHRM valt niet te voorspellen. De Hoge Raad oordeelde namelijk in zijn arrest van 17-10-2006, ECLI:NL:HR:2006:AU6741, anders en onderschreef het oordeel van het hof dat een demonstratie kan worden beëindigd, alleen omdat die

niet is gemeld. De Hoge Raad vernietigde de uitspraak van het hof, omdat het hof ten onrechte had geoordeeld dat de politie op eigen gezag de demonstratie kon beëindigen. Die bevoegdheid ligt uitdrukkelijk bij de burgemeester, en die zal dan ook de feitelijke beslissing moeten nemen.

Artikel 2:4
(Vervallen)

Artikel 2:5
(Vervallen)

Artikel 2:6 Verspreiden geschreven of gedrukte stukken of afbeeldingen
Folderen en flyeren is toegestaan, behalve op of aan door het college aangewezen wegen of gedeelten daarvan. Het tweede lid geeft de mogelijkheid om het verbod voor die wegen verder te beperken tot nader aan te geven dagen en uren, waarbij het vierde lid het college de bevoegdheid geeft voor het dan nog resterende verbod een ontheffing te verlenen. Van de in het eerste lid toegekende bevoegdheid mag het college niet zodanig gebruik maken dat er 'geen gebruik van enige betekenis' overblijft. Zie ook de toelichting op artikel 2:42.
Het college ontleent zijn bevoegdheid aan artikel 160, onder a, van de Gemeentewet.
Artikel 2:6 heeft betrekking op het grondrecht waarmee de gemeentelijke wetgever het meest wordt geconfronteerd, namelijk de vrijheid van meningsuiting. Dit grondrecht is geformuleerd in artikel 19 van het IVBPR, artikel 10 van het EVRM en artikel 7 van de Grondwet.

Daklozenkrant
De verkoop van daklozenkranten is noch venten noch collecteren. Op grond van artikel 7 van de Grondwet kan het verkopen niet verbonden worden aan een vergunning. Wel kan de gemeente gebruik maken van artikel 2:6. Als verkoop plaatsvindt op het grondgebied van bijvoorbeeld een supermarkt, dan kan de eigenaar de verkoper verzoeken weg te gaan.
Het verdient aanbeveling om te overleggen met de koepelorganisaties die de daklozen vertegenwoordigen. Immers, niet iedereen kan een straatkrant verkopen. De verkopers moeten in het bezit zijn van een identiteitsbewijs van de koepelorganisatie waarmee ze kunnen aantonen dat ze officiële straatkantverkopers zijn.

Lex silencio positivo
Nu het college door het aanwijzen van plaatsen en tijden kan reguleren waar gedrukte of geschreven stukken of afbeeldingen verspreid mogen worden, zijn er bij een ontheffing op aanvraag geen zwaarwegende redenen om van een lex silencio positivo af te zien. Paragraaf 4.1.3.3. van de Awb wordt op de ontheffing van toepassing verklaard (vierde lid).

Jurisprudentie
07-11-1892, W. 6259 (ventverbod 's Gravenhage), HR 28-11-1950, NJ 1951, 137 en 138 (APV Tilburg en APV Sittard) en 22-01-1981, NG 1981 (reclameverordening 's Gravenhage). Het in artikel 7, eerste lid, van de Grondwet beschermde recht om zonder voorafgaand verlof gedachten en gevoelens door de drukpers te openbaren impliceert het recht om de inhoud van geschreven of gedrukte stukken of afbeeldingen, waarin gedachten en gevoelens zijn geopenbaard, zonder voorafgaand verlof door verspreiding of door enig ander middel in het openbaar aan het publiek bekend te maken.

Elk middel tot bekendmaking dat naast andere middelen zelfstandige betekenis heeft en met het oog op die bekendmaking in een bepaalde behoefte kan voorzien, valt onder de bescherming van artikel 7 van de Grondwet. Dit betekent dat de bekendmaking van gedachten en gevoelens met behulp van middelen, die in het maatschappelijk verkeer dezelfde functie vervullen als geschriften in eigenlijke zin, is begrepen in de in artikel 7 van de Grondwet erkende vrijheid van drukpers. Als 'zelfstandige middelen van bekendmaking' zijn in de jurisprudentie onder meer aangemerkt:

- het op de weg uitgeven van strooibiljetten (HR 27-02-1951, NJ 1951, 472 (APV Eindhoven));
- het gebruik maken van reclameborden of opschriften aan onroerend goed (HR 24-01-1967, ECLI:NL:PHR:1967:AD3700 (Nederland ontwapent) en ARRS 23-10-1978, AB 1979, 499 (verordening stadsschoon Leiden));
- het aanbrengen van aanplakbiljetten op onroerend goed (HR 19-09-1977, ECLI:NL:PHR:1977:AC6041 (APV Hengelo));
- het staan of lopen met propagandamiddelen (HR 30-05-1967, NJ 1968 (Vietnam I));
- het aanbieden van gedrukte stukken bij gelegenheid van het houden van een inzameling (niet het houden van de inzameling zélf) (HR 27-06-1978, ECLI:NL:PHR:1978:AC6306 (APV Eindhoven), Vz. ARRS 16-08-1979, AB 1980, 297 (APV Rotterdam) en Vz. ARRS 18-10-1979 (APV Katwijk));
- verlichte fotovitrine (ARRS 20-08-1981, Gst. 1982, 6692 (APV Pijnacker)).

De gemeentelijke wetgever mag niet beperkend optreden jegens de inhoud van gedrukte stukken of afbeeldingen, maar is krachtens artikel 149 van de Gemeentewet wel bevoegd het in het openbaar bekend maken ('verspreiden') daarvan aan beperkingen te onderwerpen in het belang van de openbare orde, zedelijkheid en gezondheid en van andere zaken betreffende de huishouding der gemeente.
Daarbij geldt dat:

1. een vergunningenstelsel (voorafgaand verlof) voor het gebruik van een bepaald middel van bekendmaking dat naast andere middelen zelfstandige betekenis heeft, niet is geoorloofd;
2. een algemeen verbod tot zodanig gebruik evenmin is toegestaan;
3. een (naar tijd, plaats en wijze) beperkt verbod mogelijk is, mits:
    a. die beperking geen betrekking heeft op de inhoud van de gedrukte stukken, doch gesteld is in het belang van de openbare orde zedelijkheid en gezondheid en van andere zaken betreffende de huishouding der gemeente;
    b. gebruik 'van enige betekenis' overblijft; anders komt de beperking in feite neer op een algemeen verbod (HR 17-03-1953, NJ 1953, 389 (Wachttorenarrest) en ARRS 28-04-1981, Gst. 1981, 6686 (APV Nijmegen)).

Artikel 2:7
(Vervallen)

Artikel 2:8
(Vervallen)

Artikel 2:9 Vertoningen op openbare plaatsen
Muziek maken kan onder omstandigheden aangemerkt worden als evenement als bedoeld in artikel 2:24. Het optreden van een straatmuzikant, bijvoorbeeld een harmonicaspeler, is in artikel 2:24, eerste lid, onder f, uitgezonderd van het evenementbegrip. Net als straatfotografen en de andere categorieën, genoemd in artikel 2:9, wordt een straatmuzikant onder de straatartiesten geschaard. De motieven om openbare plaatsen aan te wijzen zijn dwingende redenen van algemeen belang, hetgeen omvat: openbare orde, openbare veiligheid, volksgezondheid en milieu. Zie voor de betekenis van deze begrippen de toelichting bij artikel 1:8.
De activiteiten van de straatartiest, straatfotograaf, tekenaar, filmoperateur en gids vallen onder de werking van artikel 7, derde lid, van de Grondwet. Het begrip 'openbaren van gedachten of gevoelens' moet volgens de jurisprudentie en de toelichting op artikel 7 van de Grondwet haast grammaticaal worden uitgelegd. Elke uiting van een gedachte of een gevoelen, ongeacht de intenties of motieven van degene die zich uit, wordt door artikel 7 van de Grondwet beschermd (KB 5 juni 1986, Stb. 337 t/m 342, KB 29 mei 1987, Stb. 365, AB 1988, 15). Artikel 7, derde lid, van de Grondwet laat door zijn formulering (niemand heeft voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud) een verbod toe voor andere aspecten van de uiting dan de inhoud, zoals bijvoorbeeld de verspreiding. Het is bij

de genoemde activiteiten echter moeilijk te scheiden tussen inhoud en verspreiding. Immers, het verbieden van een optreden van een straatartiest op een bepaalde plaats houdt in veel gevallen ook in dat de inhoud van het optreden niet kan worden geuit. Dat betekent dat voor de beperkingsgronden van het in artikel 7, derde lid, van de Grondwet opgenomen grondrecht, het best kan worden gekozen voor de beperkingsgronden die bij artikel 7, eerste lid, van de Grondwet zijn toegelaten. In artikel 2:6 is dat uitgewerkt in een verbod met ontheffingsmogelijkheid dat voor bepaalde straten en uren geldt. In artikel 2:9 is dezelfde redactie gevolgd.
De bevoegdheid van de burgemeester berust op artikel 174 van de Gemeentewet.

Lex silencio positivo (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen)
Aan de ontheffing van het verbod zal doorgaans een aanvraag vooraf gaan, maar ook een ambtshalve ontheffing kan voorkomen, bijvoorbeeld bij bepaalde festiviteiten. Bij een ontheffing op aanvraag is geen reden om van de lex silencio positivo af te zien. Paragraaf 4.1.3.3. van de Awb wordt op de ontheffing van toepassing verklaard (vierde lid).

Jurisprudentie
Vz. ARRS 01-10-1993, ECLI:NL:RVS:1993:AN3538. De weigering van een ontheffing in verband met de verstoring van de openbare orde moet reëel zijn en voldoende onderbouwd zijn.

ABRvS 03-09-1997, ECLI:NL:RVS:1997:BL3032. Terechte weigering ontheffing voor optreden als straatfotograaf. Optreden als straatfotograaf is niet gericht op het openbaren van gedachten of gevoelens als bedoeld in artikel 7, derde lid, van de Grondwet. Openbare orde verzet zich tegen het optreden van meer dan twee straatfotografen.

Afdeling 2. Bruikbaarheid, uiterlijk aanzien en veilig gebruik van openbare plaatsen

Algemeen
Artikel 2a van de WVW 1994 geeft uitdrukkelijk de bevoegdheid tot het maken van aanvullende gemeentelijke verordeningen ten aanzien van het onderwerp waarin deze wet voorziet, voor deze verordeningen niet in strijd zijn met het bepaalde in deze wet (of krachtens de op dit punt vergelijkbare oude Wegenverkeerswet, zoals bij het RVV; aldus HR 16-12-1975, NJ 1976, 204). Volgens de wegenverkeerswetgeving kan tot vaststelling van verkeersmaatregelen worden overgegaan in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg, of in het belang van de instandhouding en de bruikbaarheid van de weg.

Jurisprudentie
HR 21-06-1966, NJ 1966, 417 (bromfietsverbod Sneek), HR 23-12-1980, NJ 1981, 171 (rijverbod Schiermonnikoog) en ARRS 05-03-1981, Gst. 1981, 6678 (rijverbod Vlieland). De raad is niet bevoegd tot het treffen van regelen inzake het verkeer op wegen – ook al beogen deze regelen andere belangen te beschermen dan verkeersbelangen indien deze regels zo diep en zo algemeen ingrijpen in het normale verkeer op wegen, dat het stelsel van de wegenverkeerswetgeving wordt doorkruist.

Artikel 2:10 Voorwerpen op of aan [de weg OF een openbare plaats]
Dit artikel geeft de gemeente de mogelijkheid greep te houden op situaties die hinder of gevaar kunnen opleveren of ontsierend kunnen zijn. Voor de toepassing kan worden gedacht aan het plaatsen van reclameborden, containers of fietsparkeervoorzieningen. Ook voorwerpen die met de grond zijn verbonden, zoals een haag in de berm, kunnen als voorwerpen als hier bedoeld worden aangemerkt (ABRvS 10-01-2018, ECLI:NL:RVS:2018:49).

Variant 1 (Algemene regel met ontheffingsmogelijkheid)
In variant 1 is een breed gestelde algemene regel opgenomen in plaats van een vergunningstelsel. Deze variant heeft de voorkeur van de VNG. De raad maakt met het overnemen van deze variant een nadrukkelijke keuze voor het bieden van meer ruimte aan burger en bedrijfsleven. De gedachte is dat voor een groot aantal voorwerpen die in de openbare ruimte worden geplaatst een vergunning overbodig is, omdat deze voorwerpen volstrekt geen overlast veroorzaken of zelfs bijdragen aan de leefbaarheid. In de praktijk wordt er ook niet vaak handhavend opgetreden tegen voorwerpen die strikt gesproken alleen met vergunning op of aan de weg zouden mogen staan.
Een concretere invulling van het begrip hinder voor het verkeer is in het tweede lid opgenomen.
In het derde lid is de bevoegdheid voor het college opgenomen om nadere regels te stellen voor terrassen, uitstallingen en reclameborden. Dit artikellid is ook opgenomen omdat veel gemeenten niet met een horeca-exploitatievergunning werken, en dus niet langs die weg een vergunning afgeven. Terrassen zijn dan alleen nog maar gereguleerd door de brede algemene regel van artikel 2:10. Dat is voor veel gemeenten een zeer verregaande stap. Daarom kan het college op grond van het derde lid regels stellen over omvang, de vrije doorgang voor verkeer, voetgangers en hulpdiensten en de sluitingstijden. Ook bestaat er soms vrees voor een wildgroei aan uitstallingen. Verder kunnen voor op of aan de weg geplaatste reclames nadere regels worden gesteld. De opsomming in het derde lid kan natuurlijk desgewenst worden aangevuld.
Een dergelijke optie is ook denkbaar voor alle voorwerpen. Dan ontstaat in plaats van een vergunningstelsel een algemene regel die in detail voorschrijft wat er wel en niet is toegestaan. Een aantal gemeenten heeft daarvoor gekozen. Nadeel van die aanpak is dat zo'n regel onvermijdelijk een uitvoerig stuk wordt, omdat voor een heel scala aan voorwerpen (bloembakken, uitstallingen, bouwsteigers, straatmeubilair, et cetera) moet worden omschreven waar en hoe ze kunnen worden geplaatst, en wat de omvang mag zijn. Ook is het heel goed mogelijk dat de regel niet overal in de gemeente dezelfde zal zijn. Het zal duidelijk zijn dat zo'n regel zo afhankelijk is van de lokale situatie, dat die niet als model door de VNG kan worden aangeboden.
Voordeel van een gedetailleerde regel is dat er de nodige duidelijkheid wordt gegeven. Daarmee is meteen een nadeel genoemd van een algemeen gestelde regel. Feitelijk is daarmee voor burgers en bedrijven een zogeheten 'zorgplicht' neergelegd. Er mogen voorwerpen worden geplaatst, zolang de verkeersveiligheid niet in gevaar wordt gebracht en aan de andere voorwaarden in het eerste lid wordt voldaan. De burger dient dat zelf af te wegen. Als de gemeente wenst op te treden omdat zij van mening is dat het verbod van het eerste lid wordt overtreden, zal daarover al snel discussie ontstaan. Dat vraagt inschattingsvermogen, zelfstandigheid en tact van de toezichthoudende ambtenaren. Als de gemeente zou besluiten om de regeldruk terug te brengen en van een vergunning naar een algemene regel te gaan, is het daarom van groot belang dat de handhavers en toezichthouders daarbij nauw en vanaf een zo vroeg mogelijk stadium worden betrokken, zodat zij weten waar zij aan toe zijn en hoe ze in de nieuwe situatie kunnen handelen. De gemeente zal haar handhavingsbesluit zeer nauwkeurig dienen te motiveren.

Voor het verlenen van ontheffingen (vierde lid) is het college in beginsel het bevoegde bestuursorgaan. Voor een terrasontheffing is de burgemeester het bevoegde bestuursorgaan. Hij kan daarvoor desgewenst beleidsregels vaststellen op grond van artikel 4:81 van de Awb.
De ontheffing wordt verleend als omgevingsvergunning indien het in het eerste lid bedoelde gebruik een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wabo (vijfde lid).

Variant 2 (Vergunningplicht)
Algemeen
Net als een gedetailleerde regel kan een vergunning met de daarbij gestelde voorschriften voor duidelijkheid zorgen: de houder van de vergunning weet waar hij aan toe is, net als de gemeentelijke toezichthouder.
Voor deze vergunning geldt dat ze in beginsel voor een onbeperkte periode wordt verstrekt. Uiteraard kan er wel een termijn worden gesteld voor zaken die per definitie tijdelijk worden

geplaatst, maar waarvan wenselijk is dat ze niet onnodig lang het straatbeeld ontsieren, zoals steigers en stortcontainers.
Ten slotte kan de gemeente een aanzienlijke verlaging van de administratieve lasten bereiken door ruim invulling te geven aan de vrijstellingsbepaling van het derde lid. Eén van de belangrijkste ergernissen die de toepassing van dit artikel oproept, is dat gemeenten soms een vergunning eisen, terwijl van reële hinder of overlast geen sprake is. Er kan worden gedacht aan bloembakken, uitstallingen (eventueel alleen in het winkelgebied) en kleine reclameborden.

Eerste lid
Dit lid regelt de vergunningplicht.

Tweede lid
De vergunning wordt verleend als omgevingsvergunning indien het in het eerste lid bedoelde gebruik een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wabo.

Derde lid
Hier is naast de algemeen geldende weigeringsgronden een verbijzondering opgenomen: de vergunning kan worden geweigerd als het gevraagde gebruik problemen, hinder of schade zou opleveren voor de weg of het gebruik ervan (‘rubrica est lex’-regel).

ABRvS 24-10-2018, ECLI:NL:RVS:2018:3487. De systematiek van een APV is van belang voor het antwoord op de vraag op welke gronden de ontheffing of vergunning mag worden geweigerd. De ontheffing voor het plaatsen van een object zoals de skihut is geregeld binnen het hoofdstuk ‘Openbare orde’ en geplaatst in de afdeling ‘Bruikbaarheid en aanzien van de weg’. De door de burgemeester genoemde omstandigheden zijn geen omstandigheden waarvan is gebleken dat de bruikbaarheid en het aanzien van de weg erdoor in het geding zouden komen. Ook het niet hebben van een DHW-vergunning is geen omstandigheid die een gevaar oplevert voor de openbare orde in verband met de bruikbaarheid en het aanzien van de weg.

ABRvS 02-03-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BP6323 (Edam/Volendam). De plaatsing van een artikel heeft een uitstraling naar de wijze waarop het gelezen moet worden.

Vierde lid, onder a (evenementen)
Indien een evenement wordt gehouden, waartoe vergunning is verleend op basis van artikel 2:25, dan hoeft geen vergunning te worden verleend op basis van artikel 2:10. Deze bepaling voorkomt een samenloop van beide vergunningen. In de voorschriften bij een vergunning voor een evenement kan immers ook de verkeersveiligheid worden gewaarborgd.

Vierde lid, onder b (terrassen)
Het in artikel 2:10 bedoelde verboden gebruik van de weg geldt niet voor terrassen behorend bij een horecabedrijf, waarvoor door de burgemeester vergunning is verleend op grond van artikel 2:28. Zo’n terras maakt blijkens de definitie in artikel 2:27, tweede lid, deel uit van dat bedrijf. Daarom is hier een afbakeningsbepaling opgenomen.
Als de gemeente geen exploitatievergunningenstelsel in zijn APV heeft geregeld, zal de toetsing van een vergunningsaanvraag voor een terras bij een voor het publiek openstaand gebouw rechtstreeks gebaseerd moeten zijn op artikel 174 van de Gemeentewet. De gemeente die in dat geval toch een vergunning wil geven op grond van artikel 2:10, moet attent zijn op het feit dat het in dit artikel niet gaat om de openbare orde, maar om hinder, gevaar of ontsiering door voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg of een weggedeelte. Dit houdt in dat op grond van deze bepaling geen voorwaarden kunnen worden gesteld in verband met de openbare orde. Dit zal dan moeten gebeuren op grond van artikel 174 van de Gemeentewet. Op grond van artikel 174 van de Gemeentewet blijft de burgemeester – ook bij toepassing van artikel 2:10 – op grond van jurisprudentie het bevoegd gezag.

Voor de duidelijkheid: het gaat hier om een terras dat behoort bij een voor het publiek openstaand gebouw.
In het geval een terras niet behoort bij een voor het publiek openstaand gebouw of een in artikel 2:28 bedoeld horecabedrijf en het terras is gelegen op de weg of een weggedeelte, kunnen alleen de in artikel 2:10 bedoelde eisen worden gesteld en is het college het bevoegd gezag.

Vierde lid, onder c (standplaatsen)
Hier wordt een uitzondering gemaakt voor standplaatsen waarop artikel 5:17 van toepassing is.

Vierde lid, onder d (voorwerpen met gedachten of gevoelens erop)
Het verbod is niet van toepassing op voorwerpen waarop gedachten of gevoelens worden geopenbaard. Een vergunningstelsel voor zulke uitingen zou in strijd zijn met artikel 7 van de Grondwet (vrijheid van meningsuiting). Het is op grond van artikel 2:10 wel verboden om uitingen te doen als daardoor het verkeer wordt gehinderd of in gevaar gebracht.

Vierde lid, onder e (andere vrijstellingen door college)
Bij vrijstellingen kan worden gedacht aan:

- Bloembakken en plantenbakken binnen een meter van de gevel van woningen (eventueel met een maatvoering);
- Reclameborden (eventueel met een maatvoering);
- Uitstallingen bij winkels (eventueel met een maatvoering; eventueel beperkt tot winkelgebieden);
- Stortbakken en steigers nodig voor een verbouwing. Er zijn situaties denkbaar dat een vergunning voor dit soort voorwerpen volstrekt redelijk is. Anderzijds komt het ook voor dat vergunningen worden afgegeven voor het plaatsen van een aantal steigers in de loop van een jaar, waarbij naar de locatie dus niet wordt gekeken. Als service aan de burgers zou het college in het vrijstellingsbesluit de verplichting kunnen stellen dat er met een bord wordt aangegeven hoe lang dat gaat duren. Dat is in een aantal Europese landen gebruikelijk.

Vierde lid, onder f (afbakening met wetgeving)
Regelt de afbakening met landelijke verkeerswetgeving.

Vijfde tot en met zevende lid (niet van toepassing zijn van bijzondere weigeringsgronden)
Deze leden betreffen ook een afbakening met bestaande wetgeving.

Achtste lid
In deze variant is gekozen voor een lex silencio positivo. Het gaat hier om een vergunning voor alle voorwerpen die niet onder één van de genoemde uitzonderingen vallen. Er is geen sprake van een op voorhand onwenselijke activiteit die bij uitzondering wordt toegestaan, zoals bij de ontheffing in variant 1, maar van een 'gewone' vergunning. In dat geval ligt het meer voor de hand dat het bestuur op tijd dient te beschikken, en dat de aanvrager verder kan met zijn activiteit als dat niet gebeurt. Uiteraard is de raad geheel vrij om in de eigen APV een andere keus te maken.
Voor zover sprake is van opslag van roerende zaken als bedoeld in artikel 2:2, eerste lid, aanhef en onder j en k, van de Wabo, is een omgevingsvergunning nodig en is de lex silencio positivo in ieder geval van toepassing. Daarvan kan niet worden afgeweken.

Variant 3 (Vergunningplicht)
Hier is een alternatieve bepaling opgenomen, waarbij de vergunningplicht is gehandhaafd, maar in een veel beknoptere vorm dan bij variant 2. Voor de voorwerpen waarvoor de vergunningplicht niet geldt, gelden soms bepaalde voorwaarden of kan het college nadere regels geven.

Inboedels

Het plaatsen van inboedels op de weg gebeurt dikwijls in het kader van de ontruiming van woningen. Het is echter in strijd met artikel 2:10. In de VNG ledenbrief Lbr. 97/39 van 20 maart 1997 wordt het advies gegeven om met preventieve bestuursdwang op te treden ten aanzien van op de weg geplaatste zaken. Die mogelijkheid is bevestigd in de uitspraak van de Afdeling van 7 november 2001. Het op straat plaatsen en daar laten staan van inboedel is geen gebruik van de weg overeenkomstig de bestemming, zodat zo'n handeling onder het verbod van de APV-bepaling valt. Hoewel artikel 5:21 van de Awb niet met zoveel woorden voorziet in de mogelijkheid van een preventieve bestuursdwangaanschrijving, kan een dergelijk besluit volgens vaste jurisprudentie worden genomen indien er sprake is van klaarblijkelijk gevaar van een op zeer korte termijn te verwachten overtreding van een concreet bij of krachtens de wet gesteld voorschrift. De Afdeling overweegt nog expliciet dat niet van belang is er of sprake is van dreigende ernstige schade. Het enige criterium voor preventieve bestuursdwang is dus "klaarblijkelijk gevaar van overtreding". Verder oordeelt de Afdeling dat de aanschrijving terecht aan de woningstichting is gericht. Als opdrachtgeefster tot ontruiming, waarbij de inboedel op straat komt te staan, is ze overtreedster van de APV-bepaling (nu artikel 2:10). Als overtreedster is de woningstichting op grond van artikel 5:25 van de Awb ook de kosten verbonden aan de toepassing van bestuursdwang verschuldigd (ABRvS 07-11-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AD5810 (Brunssum)).

Pres. Rb. Amsterdam 15-02-2001, JG 01.0138. Ten onrechte merkte de opzichter bij een woningontruiming de inboedel als afval aan en liet de afgevoerde inboedel als afval verbranden. Gemeente aansprakelijk voor de schade.

ABRvS 17-07-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE5429. Spoedeisende bestuursdwang met toepassing van artikel 5:31 van de Awb ten aanzien van op de weg geplaatste zaken na ontruiming. Het op straat plaatsen en daar laten staan van een veelal uit losse voorwerpen van niet geringe omvang bestaande inboedel kan niet als gebruik van de weg overeenkomstig haar bestemming worden aangemerkt, zodat een dergelijke handeling onder het verbod van de APV-bepaling valt. Deurwaarder is een instrumenterend openbaar ambtenaar. Woningstichting is als opdrachtgeefster tot ontruiming overtreedster van de APV-bepaling en dient de kosten van bestuursdwang te betalen.

Rb. Zutphen 25-08-2004, ECLI:NL:RBZUT:2004:AQ8910. Ook een preventieve last onder dwangsom kan worden opgelegd aan de ontruimer.

Containers
Over het plaatsen van containers kan nog opgemerkt worden dat het CROW in 1998 richtlijnen heeft uitgebracht, getiteld Markering onverlichte obstakels. Deze richtlijnen gaan in op het uniform plaatsen en markeren van verplaatsbare onverlichte obstakels (waaronder vuil- en opslagcontainers), inclusief mogelijke regelgeving met bijbehorende handhavings- en controlemogelijkheden.

ARRS 30-12-1993, Gst. 1994, 6995, 5. Plaatsing van een bedrijfsafvalcontainer op de openbare weg is in strijd met de bestemming. Bovendien komt het doelmatig en veilig gebruik van de weg in het geding

ABRvS 29-01-1998, Gst. 1998, 7084, 5. Afvalcontainers kunnen echter bouwwerken in de zin van de Woningwet zijn waarvoor een omgevingsvergunning (bouwactiviteit) is vereist. Dit hangt af van de constructie, omvang van de constructie en de plaatsgebondenheid. De APV-bepaling blijft buiten toepassing.

Wabo
Het gebruik van de weg anders dan overeenkomstig de publieke functie, als bedoeld in dit artikel, kan onder de Wabo vallen, namelijk wanneer dit gebruik bestaat uit de opslag van roerende zaken. Dat zal bijvoorbeeld het geval zijn als op of aan de weg een container wordt geplaatst voor de

tijdelijke opslag van puin of bouwmaterialen tijdens een verbouwing. In andere gevallen zal het niet altijd op het eerste gezicht duidelijk zijn of het gaat om opslag van roerende zaken als bedoeld in de Wabo. Het onderscheidend criterium is dat het plaatsen van zaken op de weg bij opslag een tijdelijk karakter heeft: het is de bedoeling dat de opgeslagen zaken ooit ergens anders een al dan niet definitieve bestemming krijgen en aldaar een functie gaan vervullen. Als dat aan de orde is, valt die activiteit onder artikel 2.2, eerste lid, onder j of k, van de Wabo. Een ontheffing wordt op grond van artikel 2.2, eerste lid, laatste zinsdeel, van de Wabo aangemerkt als een omgevingsvergunning. Daarnaast is in het vierde lid geregeld dat het bevoegde bestuursorgaan (in casu het college of de burgemeester) ontheffing kan verlenen voor gebruik van de weg dat niet valt onder de Wabo, namelijk wanneer het gaat om objecten die bedoeld zijn om ter plaatse blijvend te functioneren. Dat zijn bijvoorbeeld bloembakken, straatmeubilair, terrassen en dergelijke.
Het is niet ondenkbaar dat bij een en hetzelfde project – bijvoorbeeld een grootscheepse restauratie van monumentale panden – zowel de ontheffing van het bevoegd bestuursorgaan (vierde lid) als de omgevingsvergunning nodig is. Met het oog op die gevallen kan overwogen worden om met toepassing van artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo alle activiteiten waarbij voorwerpen op of aan de weg worden geplaatst, onder de Wabo te brengen. Dat heeft als nadeel dat de zwaardere procedure van de Wabo in alle gevallen gevolgd moet worden. De VNG verwacht dat deze situatie maar heel zelden zal voorkomen en heeft artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo in de APV dan ook niet toegepast.

Objecten langs auto(snel)wegen
Rijkswaterstaat heeft op 21 oktober 2011 de richtlijn “Beoordeling van objecten langs Auto(snel)wegen” (Kader vergunningverlening)vastgesteld (Stcrt. 2011, 23311). De hoofdlijn voor objecten (waaronder reclame) is nu:

- bewegende beelden op digitale billboards zijn niet toegestaan (hieronder valt ook knipperen);
- de objecten mogen niet verblinden (moeten voldoen aan Richtlijn Lichthinder van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde)
- de objecten (en windturbines) of commerciële uitingen moeten op voldoende afstand van de rijbaan zijn geplaatst.

De APV kan op dit soort objecten van toepassing zijn, namelijk als de grond langs de snelweg valt binnen het begrip ‘weg’ of binnen de definitie van ‘openbare plaats’ als genoemd in artikel 1:1. In dat geval zal het rijksbeleidskader handvatten kunnen bieden om te bepalen of het object gevaar oplevert voor de bruikbaarheid of het doelmatig en veilig gebruik van de weg (artikel 2:10, eerste lid, onder a, variant 1).

Overige jurisprudentie
Uitstallingen
ARRS 07-10-1996, ECLI:NL:RVS:1996:BL3028. Weigering van een uitstalvergunning voor handelswaar is niet alleen gehandhaafd op de onder b genoemde weigeringsgrond (welstand), maar ook op de onder a opgenomen weigeringsgrond (de uitstallingen staan ook in de weg). De Afdeling ziet geen grond voor het oordeel dat de plaatsing van dit artikel in het hoofdstuk dat betrekking heeft op openbare orde, in de weg staat aan het opnemen van de onder b genoemde weigeringsgrond. Niet valt in te zien dat een zekere beoordeling van het uiterlijk aanzien van een uitstalling niet in het belang van de bescherming van de openbare orde kan worden geacht.

Evenementen
Rb. Leeuwarden 06-09-2001, ECLI:NL:RBLEE:2001:AD3917. Organisatie van circus op plein met parkeerbestemming. Er doen zich geen weigeringsgronden voor op grond van de APV-bepalingen. Ook strijdigheid met het bestemmingsplan biedt geen grondslag voor weigering vergunning.

Terrassen

ABRvS 05-06-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE3681 en ABRvS 13-11-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF0269. Een terras is een bij een voor het publiek openstaand gebouw behorend erf in de zin van artikel 174 van de Gemeentewet. Ingevolge het eerste lid van dit artikel is de burgemeester onder meer belast met het toezicht op de voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven. Ingevolge het derde lid van dit artikel is de burgemeester belast met de uitvoering van de verordeningen voor zover deze betrekking hebben op dat toezicht. De burgemeester – en niet het college – is dus bevoegd om terrasvergunningen te verlenen.

ABRvS 20-02-2019, ECLI:NL:RVS:2019:534. Het terrein waarop het terras is gelegen moet als weg in de zin van de APV worden aangemerkt, omdat het terrein een open plaats betreft als bedoeld in de APV. Het gaat daarbij om de feitelijke toegankelijkheid. Bij de beoordeling van een aanvraag van een terrasvergunning wordt slechts getoetst aan de voorschriften in de APV. Dit betekent dat de aanvraag slechts kan worden geweigerd indien deze niet zou voldoen aan de vereisten van artikel 2:10, derde lid, van de APV. Dit artikel brengt niet mee dat een aanvraag voor een terrasvergunning getoetst dient te worden aan het bestemmingsplan. De weigeringsgronden zien met name op gevolgen die het plaatsen van de voorwerpen op de weg met zich brengt. Bij het beoordelen van hinder als bedoeld in artikel 2:10, derde lid, van de APV gaat het om de inrichting van de openbare ruimte met het oog op de bruikbaarheid en het aanzien van de weg (vergelijk ABRvS 11-12-2013, ECLI:NL:RVS:2013:2334).

Rb. Den Haag 27-01-2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:584. Er is geen sprake van één of meer weigeringsgronden zoals opgenomen in artikel 2:10, derde lid, van de APV. Verweerder heeft in redelijkheid de terrasvergunning mogen verlenen.

Reclame
De Reclameverordening bevatte het verbod om zonder vergunning van het college reclameborden te plaatsen, die vanaf de weg of een andere voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn. De vergunning kon worden geweigerd in het belang van welstand of verkeersveiligheid. Het college heeft een maximum van 123 locaties voor driehoeksborden aangewezen. Het stellen van beleidsregels was op grond van de Reclameverordening verplicht, maar het college had nagelaten deze op te stellen, zodat niet duidelijk was welke procedure werd gevolgd bij de verdeling van de schaarse locaties. De Afdeling oordeelt allereerst: Anders dan artikel 7, eerste lid, van de Grondwet beschermt artikel 10 van het EVRM ook uitingen met een commercieel karakter. De inmenging in het recht van vrije meningsuiting is echter voorzien bij de wet conform het tweede lid van artikel 10 van het EVRM. Aangezien het stelsel in de Reclameverordening er voorts toe strekt reclame-uitingen te reguleren in het belang van de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, alsmede de bescherming van de rechten van anderen, is er van strijd met artikel 10 van het EVRM geen sprake.

ABRvS 20-04-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT4255. Aan het college kan niet de bevoegdheid worden ontzegd om een maximum te stellen aan het aantal locaties waar driehoeksborden kunnen worden geplaatst. Dit maximum zal moeten worden gerechtvaardigd uit hoofde van bescherming van de in de Reclameverordening genoemde belangen. Het college heeft dit nagelaten. Nu het maximum aantal aangewezen locaties het uitgangspunt vormde voor de bij de beslissing op bezwaar gehandhaafde afwijzing van het verzoek van appellante en niet kan worden nagegaan of dit uitgangspunt rechtens houdbaar is, moet worden geoordeeld dat de beslissing op bezwaar niet kan worden gedragen door de daaraan ten grondslag gelegde motivering, zodat deze voor vernietiging in aanmerking komt.

Pres. Rb. Zwolle 29-10-1997, KG 1997, 389. Aangenomen mag worden dat een te beperkend beleid met betrekking tot reclameconstructies op grond van de APV-bepaling niet als redelijk kan worden gekwalificeerd, nog daargelaten of dit in overeenstemming is met artikel 10 van het EVRM. Immers,

dit kan betekenen dat er in feite geen mogelijkheid van enige betekenis tot gebruik van het middel van verspreiding en bekendmaking zou overblijven. Volgens de President kunnen wel beleidscriteria in de vorm van restricties voor wat betreft het aantal vergunningen (al dan niet per aanvrager per jaar), en de locatie en duur van elke vergunning worden gesteld (Pres. Rb. Zwolle 26-09-1997, KG 1997, 338). Dit beleid kan worden onderbouwd met behulp van een politierapport of welstandsadvies.

Pres. Rb 's-Hertogenbosch 23-09-1999, KG 1999, 299. Over driehoeksreclameborden ten behoeve van een Rasti Rostelli-show, oordeelde de President dat bij elke aanvraag om vergunningverlening een individuele en concrete beoordeling nodig is, ongeacht het gevoerde beleid. Geen acht is geslagen op de borden als zodanig en de plaats van opstelling. Geen strijd met redelijke eisen van welstand. Aanvrager dient te worden behandeld als ware hij in het bezit van een vergunning.

Pres. Rb. Breda 09-11-1994, JG 95.0137, KG 1995, 20 en Pres. Rb. Zwolle 26-09-1997 en 29-10-1997, resp. KG 1997, 338 en 389. De APV-bepaling biedt geen ruimte voor de weigering van een vergunning voor reclameborden op basis van beleid volgens welk toestemming voor reclameborden uitsluitend wordt verleend voor plaatselijke, niet-commerciële evenementen. De APV-bepaling kent een aantal limitatieve weigeringsgronden. De aard van de reclame, commercieel of niet-commercieel, valt daar niet onder.

Pres. Rb. 's-Hertogenbosch 12-11-1998, KG 1999, 23. Weigering van vergunning voor reclameborden, aangezien het geen reclame voor een zeer bijzonder evenement betreft. Aard van een evenement is geen weigeringsgrond in de zin van de APV-bepaling.

Artikel 2:11 (Omgevings)vergunning voor het aanleggen, beschadigen en veranderen van een weg
Eerste lid
Omdat voor de toepassing van dit artikel onder andere het begrip 'weg' uit de WVW 1994 gebruikt wordt, is een vergunning vereist voor bijvoorbeeld de aanleg en verandering van wegen die feitelijk voor het openbare verkeer openstaan. Dit betekent dat in beginsel de vergunningplicht ook geldt voor de zogenaamde 'eigen wegen' die feitelijk voor het openbare verkeer openstaan. Ook voor deze wegen is het namelijk wenselijk dat ten behoeve van de bruikbaarheid daarvan voor brandweer, ambulance en dergelijke voorschriften gesteld kunnen worden over bijvoorbeeld de wijze van verharding en breedte.
Aan artikel 2:11 ligt als motief ten grondslag de behoefte om de aanleg, beschadiging en verandering van wegen te binden aan voorschriften met het oog op de bruikbaarheid van die weg.
Naast het opleggen van min of meer technische voorschriften kan het ook gewenst zijn het tempo van wegenaanleg in de hand te houden. Het is natuurlijk hoogst onwenselijk dat wegen voortijdig aangelegd worden waardoor – door de latere aanleg van zogenaamde complementaire openbare voorzieningen, zoals riolering, water en gasvoorziening en verlichting – de bruikbaarheid van die weg gedurende lange tijd sterk verminderd zal zijn, nog daargelaten dat het veel extra kosten meebrengt.
Als de gemeente tevens eigenaar van de weg is, moet uiteraard ook privaatrechtelijke toestemming worden gegeven. Een afgegeven vergunning mag niet worden gefrustreerd door privaatrechtelijke weigering van de gemeente. Als een derde eigenaar van de grond is, ligt dat anders. Het college kan in dat geval de aanvrager om vergunning erop wijzen dat hij ook privaatrechtelijke toestemming behoeft. Zie ook de toelichting bij artikel 2:12.

Tweede lid
Op het aanleggen of veranderen van een weg is artikel 2.2, eerste lid, onder d, van de Wabo van toepassing als de activiteit verboden is in een bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit. Dat betekent dat de termijnen genoemd in artikel 3.9 van de Wabo van toepassing zijn op deze vergunning. De beslistermijn is 8 weken, de verdagingstermijn zes weken. Let wel: indien er meerdere activiteiten worden aangevraagd en er één onder artikel 3.10 van de Wabo

valt, dan is de uitgebreide procedure van toepassing (beslistermijn van zes maanden met een mogelijkheid tot verdagen van zes weken).
De indieningsvereisten voor een aanvraag om een vergunning die onder de Wabo valt, staan in de Mor. Het gaat dan om de algemene indieningsvereisten uit artikel 1.3 van de Mor. Voor het aanleggen of veranderen van een weg zijn in de Mor geen aanvullende indieningsvereisten opgenomen.
In artikel 2:18 van de Wabo is bepaald dat de vergunning alleen kan worden verleend of geweigerd op de gronden vermeld in deze verordening. De weigeringsgronden staan in artikel 1:8.
Indien de activiteit niet is verboden in een bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit is de Wabo niet van toepassing en is het college bevoegd. Wanneer het gaat om normaal onderhoud van de weg is er ingevolge het derde lid geen vergunning nodig: het college hoeft zichzelf geen vergunning te verlenen. Zie verder de toelichting bij het derde lid.

Derde lid
Van de vergunningplicht zijn uitgezonderd de overheden die in de uitvoering van hun publiekrechtelijke taak wegen aanleggen of veranderen. Er mag van uitgegaan worden dat zij hun werkzaamheden afstemmen op de bruikbaarheid van de weg.

Vierde lid
Het nutsbedrijf zal op grond van artikel 2:11 een vergunning nodig hebben voor het leggen van leidingen en dergelijke in een weg. Dat is niet zo voor telecommunicatiebedrijven en kabeltelevisiebedrijven en de door hen beheerde telecommunicatiekabels met een openbare status (telecommunicatie- en omroepnetwerken). Voor deze werken is een regeling getroffen in de Telecommunicatiewet en de daarop gebaseerde (gemeentelijke) telecommunicatieverordening.

Vijfde lid
In de Wabo is bepaald dat voor deze vergunning een positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen van toepassing is. De VNG ziet geen reden om in gevallen waarin de Wabo niet van toepassing is hiervan af te wijken. Daarom is voor die gevallen het vijfde lid opgenomen.

Jurisprudentie
Vz. ARRS 10-01-1986, BR 1986, 426 (wegaanleg Gennep). De voorschriften mogen slechts slaan op datgene wat op de weg zelf betrekking heeft – zoals de grenzen, de afmetingen, het profiel, de hoogte, de wijze van verharding – of wat met die weg ten nauwste verband houdt zoals beplanting en verlichting langs en van de weg, alsmede de (situering van de) langs of in de weg liggende riolering.

ABRvS 04-02-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO2900. Anti-rampalen (voor juwelierswinkel) in het voetgangersgebied van een druk winkelcentrum leveren gevaar op voor de bruikbaarheid van de weg en voor het doelmatig gebruik daarvan in de zin van de APV-bepaling Zutphen. Legalisering van de palen is niet aan de orde. Objecten die in dezelfde winkelstraat staan, zoals fietsen, terrasstoelen en bloempotten, zijn anders dan de twee betonnen palen. Deze kunnen ’s nachts van de openbare weg worden verwijderd. Er is bovendien een aanvaardbaar alternatief. De palen kunnen achter de gevellijn worden gerealiseerd.

ABRvS 22-11-2017, ECLI:NL:RVS:2017:3221. Rechthebbenden op een weg hebben slechts alle verkeer, behoudens de beperkingen, bedoeld in artikel 6 van de Wegenwet, te dulden, wanneer de weg openbaar is in de zin van artikel 4 van die wet. In zoverre komt derhalve betekenis toe aan de regeling van de Wegenwet. Voor zover artikel 2:11 van de APV ertoe strekt dat de rechthebbende op de weg ook openbaar verkeer moet toestaan buiten de reikwijdte van zijn duldplicht ingevolge de Wegenwet, dient die bepaling wegens strijd met de Wegenwet buiten toepassing te blijven.

Artikel 2:12 Maken of veranderen van een uitweg

Variant 1 (Meldingsplicht)

Algemeen

Het artikel bevat een meldingsplicht waarbij een zogenaamde 'noodrem' is opgenomen: bij onacceptabele gevolgen kan het college de uitweg alsnog verbieden.

Doel

Artikel 2:12, variant 1, beoogt de aanleg van uitwegen zoveel mogelijk vrij te laten, maar te voorkomen dat er gevaarlijke of hinderlijke situaties voor het verkeer ontstaan, dat een uitrit op onaanvaardbare manier ten koste gaat van openbaar groen, en desgewenst ook dat een uitweg feitelijk opheffing betekent van soms (zeer) schaarse parkeerruimte.

Uit de jurisprudentie over artikel 14 van de Wegenwet blijkt dat de eigenaar van een weg het uitwegen daarop moet gedogen. Voorts blijkt uit de jurisprudentie dat regels in een verordening mogen worden gesteld, bijvoorbeeld in het kader van de vrijheid van het verkeer, veiligheid op de weg of de instandhouding van de bruikbaarheid van de weg.

Als de gemeente tevens eigenaar van de weg is, moet ook privaatrechtelijke toestemming worden gegeven. Een publiekrechtelijk toelaatbare uitweg mag niet worden gefrustreerd door privaatrechtelijke weigering van de gemeente. Als een derde eigenaar van de grond is, ligt dat anders. Het college kan in dat geval de aanvrager om vergunning erop wijzen dat hij ook privaatrechtelijke toestemming behoeft. Zie ook de toelichting bij artikel 2:11, eerste lid.

De indiener van de melding moet bij zijn melding een situatieschets van de gewenste uitweg en een foto van de bestaande situatie ter plaatse voegen (eerste lid, onder a, variant 1). Aan de hand van deze gegevens kan het college sneller de afweging maken of de gewenste uitweg al of niet kan worden toegestaan en eventueel onder oplegging van welke voorschriften.

Een verbod dat in het belang van de verkeersveiligheid wordt gesteld, strijdt evenmin met artikel 14 van de Wegenwet.

De grond bescherming van groenvoorzieningen in de gemeente kan bijvoorbeeld gebruikt worden om het maken van een uitweg te verbieden als dat op een onaanvaardbare manier ten koste gaat van het openbaar groen.

Jurisprudentie

ABRvS 14-01-2015, ECLI:NL:RVS:2015:14. Over het meldingenstelsel – verbod voor het maken of veranderen van een uitweg zonder voorafgaande melding, waarbij het college dit binnen vier weken na de melding kan verbieden – oordeelt de Afdeling als volgt. Een beslissing van het college het maken of veranderen van een uitweg te verbieden is een besluit, want gericht op rechtsgevolg. Een binnen vier weken verzonden brief van het college aan de melder die erop neerkomt dat, al dan niet onder voorschriften, met de melding kan worden ingestemd of dat deze wordt geaccepteerd, dient te worden aangemerkt als besluit. De instemming of acceptatie is gericht op rechtsgevolg, omdat daarmee het recht ontstaat om met de aanleg van de uitweg te beginnen. Als een reactie binnen vier weken uitblijft, dient het van rechtswege intreden van het rechtsgevolg op dezelfde wijze als in artikel 6:2 van de Awb voor een andere situatie is voorgeschreven, voor de rechtsbescherming te worden gelijkgesteld met een besluit.

De Afdeling overweegt verder dat, indien de gemeentelijke wetgever met een uitwegmeldingenstelsel wil bereiken dat niet alle reacties moeten worden aangemerkt als besluit dan wel daarmee voor de rechtsbescherming worden gelijkgesteld, een alternatieve regeling denkbaar is. De Afdeling doelt hierbij op de door de staatsraad advocaat-generaal in zijn conclusie genoemde meldingenstelsels die worden beheerst door algemene regels en waarbij niet voorzien is in een reactie van enig bestuursorgaan. Denkbaar is een regeling volgens welke een uitweg mag worden aangelegd indien wordt voldaan aan de in de regels gestelde voorschriften en daarnaast wordt bepaald dat in de overige gevallen een vergunning dient te worden aangevraagd.

ABRvS 14-01-2015, ECLI:NL:RVS:2015:36. De instemming van rechtswege voortvloeiend uit het vijfde (in de model-APV: vierde) lid van artikel 2:12 van de Apv moet voor de rechtsbescherming worden gelijkgesteld met een besluit.

ABRvS 18-05-2016, ECLI:NL:RVS:2016:1309. Het in de APV neergelegde meldingensysteem brengt met zich dat het college na het verstrijken van de termijn van vier weken niet meer alsnog de aanleg van de uitweg kon verbieden.

Variant 2 (Vergunningplicht)
Algemeen
Omdat veel gemeenten aangaven in de praktijk moeite te hebben met de toepassing van een meldingsstelsel is artikel 2:12, variant 2, opgenomen met een eenvoudig vergunningstelsel. Er moet dus een keuze worden gemaakt tussen variant 1 en variant 2. Enkele gemeenten hebben het aangedurfd om de uitweg helemaal uit de APV te schrappen. De achterliggende gedachte is dat voor de aanleg van een uitweg over gemeentegrond (veelal de stoep) ook nog privaatrechtelijk overeenstemming moet zijn tussen gemeente en autobezitter. Bij die overeenkomst wordt dan ook het element verkeersveiligheid meegenomen.

In variant 2 geldt voor de uitrit een vergunningplicht. Het is van belang zich te realiseren dat er in variant 2 sprake is van een omgevingsvergunning. De procedure van de Wabo is van toepassing, dat brengt bijvoorbeeld met zich mee dat de lex silencio positivo van afdeling 4.1.3.3. van de Awb van toepassing is. Dit hoeft dan ook niet meer uitdrukkelijk bepaald te worden.
De rechtspraak van de Afdeling laat er geen twijfel over bestaan dat een grondeigenaar in beginsel in staat moet worden gesteld om vanaf zijn perceel met een voertuig de openbare weg te bereiken. Alleen om zwaarwegende redenen kan de overheid daaraan in de weg staan. Om dat duidelijk te laten uitkomen is het aantal weigeringsgronden beperkt.

Jurisprudentie
ARRS 01-09-1977, AB 1977, 366 (Maastricht I), ARRS 08-06-1978, Gst. 1977, 6514 (De Bilt) en ARRS 08-05-1981, AB 1981, nr. 391 (uitwegvergunning Nuth I). Eigenaar dient uitwegen op de weg te gedogen.

ARRS 12-07-1982, tB/S III, nr. 356. Als voorschrift aan de vergunning kan onder andere een onderhoudsplicht opgelegd worden.

ARRS 20-06-1983, AB 1984, 75 (wegverbreding). Ontheffing verleend voor de verbreding in het belang van de veiligheid en bruikbaarheid van de weg onder de voorwaarde dat moet worden bijgedragen in de kosten. Kosten van de wegverbreding konden in redelijkheid niet geheel ten laste van appellante komen.

ARRS 28-10-1983, Gst. 6774, nr. 12 (APV Vlijmen) en ARRS 01-04-1980, tB/S V, p. 662 (APV Dongen). Via voorschriften aan de vergunning te verbinden kan de wijze waarop wordt uitgewegd worden geregeld.

HR 30-09-1987, BR 1988, 212. Weigering uitwegvergunning op basis van de verordeningsbepaling, die in het belang van de verkeersveiligheid is gesteld, strijdt niet met artikel 14 van de Wegenwet.

ARRS 11-01-1991, Gst. 6929, nr. 6. Het schrijven van het college dat grond niet in gebruik wordt gegeven, is mede aan te merken als een weigering om een uitwegvergunning te verlenen. Noch het eigendomsrecht, noch de handhaving van het bestemmingsplan kan een rol spelen bij de beslissing gelet op het opschrift van het hoofdstuk waarin het artikel is geplaatst. Rubrica est lex.

ABRvS 16-06-1995, Gst. 1996, 7035, 2. Ter bescherming van de veiligheid op de weg en mits opgelegd naar evenredigheid kan een financiële voorwaarde worden verbonden aan een uitwegvergunning.

Vz. ABRvS 20-01-1994, Gst. 1995, 7005, 4. Indien de uitweg gedeeltelijk is aangelegd op gemeentegrond, is uitwegvergunning nodig. Nader onderzocht moet worden of er een privaatrechtelijke eigendomsverhouding ten grondslag ligt aan de eis dat de uitrit moet voldoen aan het bestratingsplan.

ABRvS 05-12-1996, Gst. 1997, 7061, 3. Intrekken van een uitwegvergunning kan slechts plaatsvinden op grond van de gronden, genoemd in de APV-bepaling. De voorwaarde tot betaling van een recognitie maakt geen deel uit van de vergunning, zij is gebaseerd op het eigendomsrecht van de gemeente.

ABRvS 14-07-1997, AB 1997, 369. Besluit inhoudende dat privaatrechtelijke toestemming voor gebruik van de uitweg is geweigerd, is geen beschikking. De vraag of een vergunning kan worden verleend staat immers los van de vraag of van die vergunning ook gebruik kan worden gemaakt. Appellant is niet ontvankelijk.

ABRvS 28-01-2000, Gst. 2000, 7123, 3. Inrit is zonder uitwegvergunning aangelegd, nu de brief dat de inrit in het trottoir zal worden gemaakt, zodra de kosten daarvan aan de gemeente zijn betaald, geen besluit behelst in de zin van artikel 1:3, eerste lid, van de Awb, maar slechts een mededeling van feitelijke aard is.

ABRvS 04-07-2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA6717. Weigering van toestemming voor gebruik van bij gemeente in eigendom zijnde groenstrook naast woning ten behoeve van het maken van een uitweg is geen besluit in de zin van artikel 1:3 van de Awb, maar een rechtshandeling naar burgerlijk recht.

ABRvS 19-01-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AA9700. Aanvragen bouwvergunning en uitwegvergunning moeten naar verschillende maatstaven worden beoordeeld. Aanvrager heeft bijzonder belang bij uitwegvergunning, nu het college een bouwvergunning heeft verleend voor een garage, namelijk het belang deze ook daadwerkelijk te kunnen gebruiken voor zijn auto. Slechts zeer bijzondere belangen aan de kant van de gemeente zouden de weigering kunnen dragen. Weigering op grond van te verwachten parkeerdruk ten gevolge van uitwegvergunning in de toekomst is niet nader onderbouwd.

ABRvS 27-06-2001, JB 2001, 207. Marginale toetsing rechter. De rechtbank heeft de uitwegvergunning ten onrechte vernietigd op basis van een eigen oordeel over veilig en doelmatig gebruik van de weg. De rechter moet zich beperken tot de vraag of de voorgedragen beroepsgronden tot het oordeel leiden dat het college het genomen besluit onvoldoende zorgvuldig heeft voorbereid, dan wel bij beoordeling van de daarvoor in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet tot weigering van de gevraagde vergunning heeft kunnen besluiten.

Artikel 2:13
(Vervallen)

[Artikel 2:14 Winkelwagentjes
Deze facultatieve bepaling bestrijdt het 'zwerfkarrenprobleem' door winkelbedrijven te verplichten achtergelaten winkelwagentjes terstond te verwijderen en op deze winkelwagentjes een herkenningsteken aan te brengen. Een andere aanpak van het probleem is via een statiegeldsysteem op het gebruik van winkelwagentjes. De consument kan een wagentje pas gebruiken met bijvoorbeeld

een munt van 50 eurocent. Dit leidt niet altijd tot het gewenste resultaat. Om die reden gaan sommige gemeenten er toe over om in hun APV-bepaling een verbod jegens de burger op te nemen.

Jurisprudentie
KB 12-06-1985, WO RvS 1985, nr. V 60 (Haarlem). Is een winkelbedrijf vergunningplichtig op basis van de milieuregelgeving, dan kunnen voorschriften met betrekking tot winkelwagentjes worden verbonden aan de milieuvergunning.

Wnd. Vz. ARRS, 01-12-1981, OB 44127, III.2.2.7, nr. 49 en ARRS 17-06-1983, AB 1983, 511 (APV Weert). De algemene voorwaarden die aan de ontheffing inzake gebruik van winkelwagentjes worden verbonden, bevatten onder andere een verplichting de wagentjes uit te rusten met een muntmechanisme. Dit beleid is niet op zich zelf zodanig onjuist of onredelijk te achten dat reeds daarom een onevenredig nadeel voor verzoekster aanwezig moet worden geacht. De bedoelde voorwaarde strekt er onmiskenbaar toe de van rondslingerende winkelwagentjes ondervonden overlast te beperken.]

[Artikel 2:15 Hinderlijke beplanting of gevaarlijk voorwerp
Indien door bomen of planten het uitzicht zodanig wordt belemmerd dat de verkeersveiligheid in het gedrang komt, kan het college op basis van zijn bevoegdheid om bestuursdwang toe te passen ex artikel 125 van de Gemeentewet, een last opleggen om de bomen of beplanting te verwijderen of te snoeien.
Volgens deze facultatieve bepaling is het verboden beplanting of een voorwerp aan te brengen of te hebben op zodanige wijze dat aan het wegverkeer het vrije uitzicht wordt belemmerd of daaraan op andere wijze hinder of gevaar oplevert. 'Wegverkeer' kan daarbij breed worden gelezen. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk dat een gevaarlijke situatie ontstaat doordat overstekende voetgangers het zicht wordt belemmerd.

Jurisprudentie
ARRS 10-12-1993, JG 94.0138. Tuin afgeschermd met lattenscherm en coniferen. Het college vond het belang van privacy zwaarder wegen dan het belang van de verkeersveiligheid. De Afdeling is van oordeel dat de belemmering van het uitzicht van beperkte betekenis is omdat het lattenscherm een open constructie kent. De weigering bestuursdwang uit te oefenen tegen de coniferen blijft echter niet in stand omdat de Afdeling van oordeel is dat de coniferen bij het uitrijden van de inrit het zicht geheel ontnemen.]

Artikel 2:16 Openen straatkolken en dergelijke
Deze bepaling spreekt voor zich.

[Artikel 2:17 Kelderingangen en dergelijke
Deze bepaling is facultatief.

Afbakening
Artikel 427, onder 1˚ en 3˚, van het WvSr verplicht de eigenaar tot het treffen van de nodige voorzorgmaatregelen met betrekking tot kelderingangen en toegangen tot onderaardse ruimten ten behoeve van de veiligheid van voorbijgangers.
Artikel 2:17 gaat verder. Geopende kelderingangen en dergelijke blijven, ook al worden ze met de nodige voorzorgsmaatregelen omgeven, een gevaar voor het publiek. Het zonder noodzaak geopend hebben van kelderingangen en dergelijke kan hiermee tegengegaan worden.]

Artikel 2:18 Rookverbod in bossen en natuurterreinen
Het verbod heeft tot doel bosbranden te voorkomen en beschadiging van eigendommen tegen te gaan. Het verbod kan niet zover strekken dat het roken in de gebouwen en in de bijbehorende tuinen

die in een bos of natuurgebied liggen, niet meer mogelijk is. De periode waarin het rookverbod geldt zou van 1 maart tot 1 november kunnen zijn.

Afbakening
In artikel 429, aanhef en onder 3˚, van het WvSr is bepaald: “Met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van de tweede categorie wordt gestraft: hij die door gebrek aan de nodige omzichtigheid of voorzorg gevaar voor bos-, heide-, helm-, gras- of veenbrand doet ontstaan.”.

Artikel 2:19
(Vervallen)

Artikel 2:20
(Vervallen)

Artikel 2:21 Voorzieningen voor verkeer en verlichting
In beginsel biedt de Belemmeringenwet Privaatrecht het kader om op het eigendomsrecht van anderen inbreuk te maken. De Belemmeringenwet Privaatrecht is echter in haar toepassing bedoeld voor zodanige inbreuken op dat eigendomsrecht waardoor het gebruik van de desbetreffende onroerende zaak al dan niet tijdelijk beperkt wordt. Wanneer daarvan sprake is kan niet een gedoogplicht op grond van het onderhavige artikel geconstrueerd worden. Deze gedoogplicht is alleen dan aanwezig wanneer de voorwerpen, borden of voorzieningen ten behoeve van het openbaar verkeer of de openbare verlichting het gebruiksrecht van de eigenaar niet aantasten.

[Artikel 2:22 Objecten onder hoogspanningslijn
Ten behoeve van de aanleg van hoogspanningslijnen wordt in bestemmingsplannen een strook grond als zodanig bestemd en worden tevens gebruiksvoorschriften opgesteld waarmee aantasting van deze bestemming voorkomen moet worden. Hierbij kan gedacht worden aan voorschriften over de hoogte van toe te laten gebouwen.
Ook sluit het desbetreffende elektriciteitsbedrijf overeenkomsten met de eigenaren van de gronden waarop en waarover de hoogspanningsmasten en leidingen staan of lopen. Deze overeenkomsten beperken, uiteraard tegen een schadevergoeding, de zakelijke rechten van de eigenaren. Zij bevatten dan ook altijd voorwaarden met betrekking tot het gebruik van de gronden onder de hoogspanningslijnen. In gemeenten waar dit op deze wijze is geregeld, kan het opnemen van dit artikel achterwege blijven.
Indien een bestemmingsplan ontbreekt, bijvoorbeeld voor de bebouwde kom, dan bevat artikel 2:22 een publiekrechtelijke basis om overtreding van deze bepaling, waardoor een zeer gevaarlijke situatie ontstaat, zo nodig met bestuursdwang recht te kunnen zetten. Wel moeten de voorschriften, bijvoorbeeld de hoogte van toe te laten gebouwen, in casu twee meter, uit bestemmingsplan en APV op elkaar afgestemd zijn.]

[Artikel 2:23 Veiligheid op het ijs
Deze bepaling is facultatief.]

Afdeling 3. Evenementen

Artikel 2:24 Definities
Eerste lid
In artikel 2:24 is gekozen voor de zogenaamde negatieve benaderingsmethode ten aanzien van de definiëring van het begrip evenement. Uitgaande van een algemeen geldend criterium (“namelijk

elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak") wordt vervolgens een aantal evenementen opgesomd dat niet onder de werking van de bepalingen valt.

a. In de eerste plaats is dit het geval bij bioscoop- en theatervoorstellingen.
b. Daarnaast gelden de bepalingen niet voor waren- en snuffelmarkten. Indien het college op grond van artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet een (waren)markt heeft ingesteld, kan de raad hiervoor regels vaststellen in een marktverordening. Snuffelmarkten zijn specifiek geregeld in artikel 5:22. Uitgebreide informatie over markten is te vinden onder de toelichtingen bij artikel 5:22 en de VNG Model Marktverordening.
c. De WOK kent een eigen toezichtregime.
d. Dansen in een inrichting zoals bedoeld in de Alcoholwet, is uitgezonderd van het evenementenbegrip omdat dit in het algemeen niet als een evenement kan worden gezien. Een andere, meer incidenteel plaatsvindende activiteit dan het gelegenheid geven tot dansen (bijvoorbeeld het optreden van een band, een houseparty, of een kooigevecht) kan wel als evenement worden aangemerkt. Zie verder hieronder onder feest.
e. Betogingen, samenkomsten en vergaderingen zijn al geregeld in de Wom. Zie voor een toelichting op de Wom onder artikel 2:3.
f. Van de evenementenbepaling zijn uitgezonderd artikel 2:9 (Straatartiest) en artikel 2:39 (Speelgelegenheden). Dit gebeurt uiteraard om dubbele regelgeving te voorkomen.
g. Sportwedstrijden worden niet als een evenement aangemerkt, tenzij het om een door de burgemeester aangewezen vechtsportevenement gaat, waarmee gedoeld wordt op zogenaamde full contact-vechtsportevenementen of -gala's (zie de toelichting bij het tweede lid).

Indien een gemeentebestuur van mening is dat bepaalde, niet in de definitie uitgezonderde, evenementen van de vergunningplicht behoren te worden vrijgesteld, kunnen deze evenementen ook als uitzondering worden opgenomen.

Tweede lid
Herdenkingsplechtigheid
Omdat een herdenkingsplechtigheid doorgaans wel voor publiek toegankelijk is, maar uiteraard niet als een verrichting van vermaak kan worden aangemerkt, wordt ze als evenement genoemd.

Braderie
Omdat een braderie van korte duur is en niet met een bepaalde regelmaat terugkeert, kan deze activiteit niet als jaarmarkt of gewone markt worden aangemerkt in de zin van artikel 160 van de Gemeentewet (Vz. ARRS 27-05-1992, JG 93.0002). Tevens valt deze activiteit niet aan te merken als een snuffelmarkt in de zin van artikel 5:22. Omdat een braderie een voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak is, is het een evenement.

Optochten
Het houden van optochten, zoals carnavals- en Sinterklaasoptochten, bloemencorso's et cetera, die niet opgevat kunnen worden als een middel tot het uiten van een mening of gedachten of gevoelens, valt niet onder de bescherming van de Grondwet, het EVRM of andere internationale verdragen die de vrijheid van meningsuiting waarborgen. Evenmin is hierop de Wom van toepassing.

Feest, muziek
Wanneer een feest voor publiek toegankelijk is, is er sprake van een vergunningplichtige activiteit omdat het valt onder de reikwijdte van de definitie van artikel 2:24, eerste lid. Het feest kan als een voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak worden aangemerkt. Besloten feesten daarentegen vallen niet onder de reikwijdte van de evenementenbepaling omdat deze activiteit niet een voor het publiek toegankelijke verrichting van vermaak is. Bijvoorbeeld bij het houden van een bedrijfsfeest waar aan de hand van uitnodigingslijsten publiek aanwezig is, is er geen sprake van een

voor het publiek toegankelijke verrichting van vermaak. Maar wanneer een feest een “besloten” karakter heeft en er publiekelijk kaarten worden verkocht en/of reclame wordt gemaakt, is er sprake van een evenement. De gemeente kan bij feesten waarvoor geen vergunning nodig is, optreden wanneer deze bijvoorbeeld worden georganiseerd in ruimten strijdig met het bestemmingsplan. Zie de uitspraak met betrekking tot het verplicht handhavend optreden bij schuurfeesten: ABRvS 02-04-1999, ECLI:NL:RVS:1999:BL3041. Ook in het kader van de WVW 1994 kan worden opgetreden in geval van parkeer- en verkeersoverlast.
Feesten die gehouden worden in horecagelegenheden en niet behoren tot de normale bedrijfsvoering (bijvoorbeeld een optreden van een bekende diskjockey of een optreden van een bekende band) zijn op grond van artikel 2.2.2 (oud) vergunningplichtig (ABRvS 11-01-2006, ECLI:NL:RVS:2006:AU9388 (Ghostship/Ghosthouse)).
Wanneer een feest al dan niet besloten “op of aan de weg” plaatsvindt, is dit een vergunningplichtige activiteit omdat het plaats vindt op doorgaans voor publiek toegankelijk gebied. Het feit dat het feest besloten is, dus niet voor publiek toegankelijk, doet daar niets aan af. Optreden van muziekkorpsen, muziekbandjes, et cetera die voor iedereen toegankelijk zijn (zowel in een inrichting als in de buitenlucht) vallen onder de vergunningplicht van artikel 2:25.
Voorschriften met betrekking tot geluid in een inrichting zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De artikelen 4:2 en 4:3 geven het college de bevoegdheid om ontheffing te verlenen voor geluidshinder in een inrichting. Voorschriften met betrekking tot geluid buiten een inrichting kunnen op grond van artikel 4:6 in de vergunning worden opgenomen.

Wedstrijd op of aan de weg
Voor wedstrijden op of aan de weg is een vergunning van de burgemeester vereist, krachtens het bepaalde in het eerste lid van artikel 2:25 en artikel 2:24, tweede lid, onder d.
Wedstrijden met voertuigen op wegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, aanhef en onder b, van de WVW 1994 zijn op grond van artikel 10, eerste lid, van de WVW 1994 verboden. Het eerste lid van artikel 148 van de WVW 1994 bepaalt echter dat van dat verbod ontheffing kan worden verleend. Het verlenen van die ontheffing geschiedt:

a. voor wegen onder beheer van het Rijk, door de minister van Verkeer en Waterstaat;
b. voor andere wegen, door gedeputeerde staten; in afwijking hiervan wordt de ontheffing verleend door het college, indien de wegen waarvoor de ontheffing wordt gevraagd, alle gelegen zijn binnen een gemeente.

Aan de ontheffing kan de burgemeester voorschriften verbinden om binnen redelijke grenzen een veilig verloop van de wedstrijd te waarborgen. Op basis van de WVW 1994 mogen ook milieumotieven een rol spelen bij het reguleren van het verkeer. In artikel 2, tweede en derde lid, van de WVW 1994 worden onder meer de volgende motieven genoemd:

- het voorkomen of beperken van door het verkeer veroorzaakte overlast, hinder of schade;
- het voorkomen of beperken van door het verkeer veroorzaakte aantasting van het karakter of van de functie van objecten of gebieden;
- het bevorderen van een doelmatig of zuinig energiegebruik.

Indien een wedstrijd wordt gehouden met voertuigen op wegen als bedoeld in de WVW 1994 dan is – naast artikel 10 juncto 148 van de WVW 1994 – artikel 2:25 van toepassing. De evenementenbepaling is namelijk van een geheel andere orde dan de wedstrijdbepalingen uit de Wegenverkeerswetgeving. De burgemeester kan op grond van andere motieven, zoals openbare orde, veiligheid en gezondheid, weigeren medewerking te verlenen aan het evenement, in casu de wedstrijd op de openbare weg. In die zin is de evenementenbepaling aanvullend op de wedstrijdbepalingen uit de Wegenverkeerswetgeving. Vindt echter een wedstrijd met een motorvoertuig of bromfiets plaats op een terrein dat niet behoort tot een weg als hier bedoeld, dan moet daarvoor een vergunning verkregen zijn van de burgemeester op grond van artikel 2:25. Op grond van artikel 2:25 geldt voor andere wedstrijden op of aan de weg eveneens een

vergunningplicht. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld ‘vossenjachten’, droppings en dergelijke.

Straatfeest of buurtbarbecue
Een straatfeest en een buurtbarbecue vallen ook onder het begrip evenement. Onder voorwaarden is geen vergunning vereist, omdat sprake is van een klein evenement. Daarvoor zijn voorwaarden opgenomen in het derde lid. Het moet gaan om kleinschalige activiteiten die niet langer duren dan één dag en die zich in de openbare ruimte afspelen met als doel vermaak en ontspanning te bieden. Er geldt een meldingsplicht (artikel 2:25, derde lid).

Full contact-vechtsportevenementen
Er is voorzien in een bevoegdheid van de burgemeester om categorieën full-contact vechtsportwedstrijden of -gala’s aan te wijzen die als evenement worden aangemerkt.
De populariteit van full-contact vechtsporten – ringcontactsporten zoals muay thai (Thaiboksen), kickboksen en MMA– is enorm toegenomen. Het is sport die als zodanig deel uitmaakt van de reguliere sportinfrastructuur. Enerzijds worden de genoemde ringcontactsporten gezien als waardevolle sport met maatschappelijke functie (zoals agressieregulering). Anderzijds is er kritiek op de organisatie van deze vechtsporten en de beoefening zelf. Wedstrijden of demonstraties (‘demo's’) van full-contact vechtsporters vinden plaats in openbaar toegankelijke accommodaties en worden 'gala's' of 'evenementen' genoemd. De praktijk wijst uit dat er bij vechtsportevenementen of -gala’s bij deze categorieën full-contact vechtsporten een verhoogde kans bestaat op ongewenste situaties rond en tijdens het evenement. Het is daarbij niet relevant of een dergelijk evenement wordt georganiseerd in een gebouw dat voor sportwedstrijden is bestemd of niet.
Om de kwaliteit van vechtsportevenementen en -gala's te vergroten en te waarborgen heeft de Nederlandse Vechtsportautoriteit in overleg met NOC*NSF, vechtsportbonden, VNG, VSG, promotors en gemeenten najaar 2017 een richtlijn voor vechtsportevenementen gepubliceerd (Regulering vechtsportgala's: handreiking voor gemeentelijk beleid). Doel is duidelijke afspraken tussen gemeenten en vechtsportsector, met veiligheid, gezondheid, goed pedagogisch klimaat en kwaliteit als kernbegrippen. De Vechtsportautoriteit is een toezichthoudend orgaan dat door middel van regelmatige controles de evenementen toetst aan de criteria die in de richtlijn staan. Gemeenten wordt aangeraden de richtlijn met bijbehorende informatie op te nemen in het lokale beleid en een regeling in de APV op te nemen (vergunnings- dan wel meldingsplicht).

Vooral vanwege potentiële medische impact (bijvoorbeeld hersenschade als gevolg van stoten en trappen tegen het hoofd), kwetsbare organisatie en begeleiding, geweldsincidenten en vermeende banden met criminele organisaties.
Zo zijn er ook aanwijzingen voor verwevenheid tussen de full-contact vechtsportsector en de georganiseerde criminaliteit. De sector is door zijn versnipperde en broze organisatiestructuur extra kwetsbaar voor deze verwevenheid. Regulering via een vergunnings- of meldingsplicht is gewenst.

Een aantal gemeenten heeft de volgende categorieën full-contact vechtsportwedstrijden in een aanwijzingsbesluit aangewezen als risicovol: kickboksen, muay thai (Thaiboksen) en Mixed Martial Arts (gemengde vechtkunst), waaronder in ieder geval worden begrepen free fight (het vrije gevecht), vale tudo (Braziliaans MMA) en cage fight (kooigevecht).
In het aanwijzingsbesluit kan daaraan worden toegevoegd dat het moet gaan om full-contact vechtsportwedstrijden die worden georganiseerd in te noemen locaties en voor een bezoekersaantal van meer dan [**... (bijvoorbeeld meer dan 500)**] personen.

Derde lid
Voor het organiseren van kleine eendaagse evenementen zoals het straatfeest of de buurtbarbecue is in het kader van de vermindering van administratieve lasten voor de burger gekozen voor een

meldingsplicht. In het derde lid is een klein evenement daarom gedefinieerd. Aan alle voorwaarden moet worden voldaan.

Derde lid, onder a en b
Het aantal personen dat aanwezig is, moet lokaal worden vastgesteld. Dit kan gebeuren in samenspraak met politie en/of hulpdiensten zoals de brandweer en de ambulancedienst. Eveneens wordt de tijd gedurende welke het evenement plaats vindt lokaal vastgesteld.

Derde lid, onder c
Voor het houden van een straatfeest of buurtbarbecue is impliciet lawaai toegestaan. De raad dient wel de afweging te maken tussen de sociale cohesie van de buurt en de overlast die het geluid kan hebben voor de overige buurtbewoners. Er is voor gekozen dat het tussen 23.00 uur en 07.00 uur stil moet zijn, dan wel niet meer dan een in te vullen aantal dB(A) geluid wordt geproduceerd. Uiteraard kan de gemeente andere tijdstippen kiezen.
Muziek omvat zowel onversterkte als versterkte muziek omdat beide vormen van geluid onaanvaardbare hinder kunnen veroorzaken voor buurtbewoners.

Derde lid, onder d
Zodra een rijbaan, (brom)fietspad of parkeergelegenheid wordt afgezet voor een evenement is ten minste een tijdelijke verkeersmaatregel nodig, genomen door het college. Deze bevoegdheid kan overigens krachtens artikel 168 van de Gemeentewet gemandateerd worden aan de burgemeester. Als het evenement plaats vindt op het trottoir dan wordt rekening gehouden met voldoende doorloopruimte voor passanten. Als richtlijn wordt hierbij 1.50 centimeter aangehouden. Het gaat vooral om het ongehinderd kunnen passeren van invaliden, kinderwagens et cetera. Met betrekking tot de hoofdroute van de brandweer is het belangrijk dat er een lijst wordt opgesteld met doorgaande wegen, wegen en terreinen met een bijzondere bestemming (markt), evenemententerreinen en routes van de operationele diensten (brandweer, ambulance, et cetera). Locaties waar straatfeesten of barbecues kunnen worden gehouden, zijn: parken, plantsoenen, pleintjes, grasveldjes, sportveldjes en dergelijke.

Derde lid, onder e
Hier wordt met object bedoeld een kleine partytent, een barbecuetoestel, een springkussen voor kinderen en dergelijke. De beschikbare ruimte bepaalt het aantal te plaatsen voorwerpen. Uiteraard mag ook hier het verkeer, waaronder voetgangers geen hinder van ondervinden. Gemeenten kunnen zelf invullen welke oppervlakte ze hier willen hanteren.

Artikel 2:25 Evenementenvergunning
Algemeen
Bij grote en middelgrote evenementen is vooraf een vergunning noodzakelijk, controle achteraf kan niet volstaan wegens mogelijk gevaar voor de openbare orde, overlastsituaties, verkeersveiligheid, volksgezondheid, zedelijkheid en dergelijke.
Ook de organisator is bij een vergunningstelsel gebaat, omdat hij met de gemeente kan onderhandelen om goede afspraken te maken. Zo krijgt hij op het evenement toegesneden voorwaarden.
In het geval van een klein evenement kan volstaan worden met een melding. Het is dan niet per se noodzakelijk en proportioneel om een vergunning te eisen.

Evenementen en bestemmingsplan
Een aanvraag voor een APV-vergunning voor een evenement kan niet geweigerd worden enkel omdat het in strijd is met een bestemmingsplan. Een aanvraag voor een evenementenvergunning moet namelijk worden beoordeeld aan de hand van de belangen die zijn opgenomen in de

weigeringsgronden. Andersoortige belangen kunnen bij het beoordelen van de aanvraag geen zelfstandige weigeringsgrond opleveren (ABRvS 29-03-2003, ECLI:NL:RVS:AF8028).
Het bestemmingsplan is vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening uiteraard wel relevant.
Het bestemmingsplan moet het gebruik ten behoeve van het gewenste evenement namelijk toestaan. Daarbij moet worden beoordeeld of het evenement naar omvang, duur en uitstraling een planologische relevantie heeft.
Evenementen die geen of slechts geringe planologische relevantie hebben, kunnen gewoon plaatsvinden. Daarvoor is geen omgevingsvergunning nodig. Voor deze evenementen is wel een evenementenvergunning vereist op grond van de APV en eventuele andere toestemmingen of ontheffingen voor muziek/geluidhinder, meldingen brandveiligheid enz.
Voor het gebruik van een terrein in strijd met het bestemmingsplan voor een evenement met planologische relevantie kan (naast de APV evenementenvergunning) een omgevingsvergunning (artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo) worden aangevraagd. Het college kan de omgevingsvergunning verlenen met behulp van de in artikel 2.12, eerste lid, onder a, van de Wabo genoemde afwijkingsmogelijkheden.
Vaak zal daarbij gebruik kunnen worden gemaakt van de 'buitenplanse afwijkingsmogelijkheid'. Het Bor biedt het college namelijk de bevoegdheid om van de bepalingen in het bestemmingsplan af te wijken als het gaat om het gebruiken van gronden of bouwwerken ten behoeve van evenementen met een maximum van drie per jaar en een duur van ten hoogste vijftien dagen per evenement, het opbouwen en afbreken van voorzieningen ten behoeve van het evenement hieronder begrepen (artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2, van de Wabo juncto artikel 4, achtste lid, van de Bijlage II Bor).
Wanneer het bestemmingsplan het gebruik als evenemententerrein niet toestaat, er wel sprake is van planologische relevantie en het verlenen van een omgevingsvergunning niet mogelijk is, zal handhavend moet worden opgetreden ((ABRvS 13-04-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT3708 (Schuttersfeest Diepenheim, hof van Twente) en Rb. Leeuwarden 27-07-2005, ECLI:NL:RBLEE:2005:AU0442 (Veenhoopfestival Smallingerland)).
Het is daarom van belang dat gemeenten naast de vergunningverlening erop toezien dat de bestemmingsplannen voorzien in de te houden evenementen.
In het bestemmingsplan dient dan niet alleen het betreffende gebied als evenementterrein te worden bestemd, ook moet daarbij het aantal, soort en duur van de evenementen en het maximaal toegestane aantal bezoekers per evenement worden geregeld. Dit zijn allemaal aspecten met ruimtelijke relevantie die in het kader van de rechtszekerheid in het bestemmingsplan moeten worden vastgelegd (ABRvS 05-01-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BO9802 en ABRvS 16-02-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BP4728).

Evenementen op de openbare weg
Hennekens heeft in Gst. 1998, 7076, p. 281-288 een opstel geschreven met als titel "Evenementen op de openbare weg". Hij gaat uitgebreid in op de verhouding tussen het normale gebruik van een openbare weg en het gebruik daarvan voor het houden van een evenement. Eerst worden enkele opmerkingen gemaakt over de evenementenvergunning als grondslag voor het besluit om een (gemeentelijke) openbare weg af te sluiten voor het houden van een evenement. Hierna wordt de vraag beantwoord wie bevoegd is om tot een dergelijke wegafsluiting te besluiten en wat de gevolgen daarvan zijn. Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan de openbaarheid van de weg en de regeling van wegafsluitingen in en krachtens de WVW.

Evenementenbeleid
Aan de hand van de motieven, neergelegd in de weigeringsgronden, kan de burgemeester beleidsregels vaststellen.
Het doel van een evenementenbeleid is enerzijds het vastleggen van wat er met betrekking tot evenementen in een gemeente wordt nagestreefd in relatie tot de APV en onder welke voorwaarden

dit is toegestaan. Anderzijds behelst het beleid de afstemming van processen binnen de vergunningverlening, zodat deze zo efficiënt en goedkoop mogelijk kan plaatsvinden.
Zie ook de toelichting op artikel 2:24, tweede lid, over het toe te passen beleid met betrekking tot full-contact vechtsportwedstrijden of –gala's. In de daar genoemde richtlijn voor vechtsportevenementen wordt gemeenten geadviseerd een vergunningplicht voor full-contact vechtsportevenementen op te nemen in de APV. In de voorwaarden voor de evenementenvergunning kan worden verwezen naar deze richtlijn. Gemeenten die ervoor kiezen geen vergunningplicht voor full-contact vechtsportevenementen in te voeren, worden verzocht een meldingsplicht in te stellen. Bij een meldingsplicht moet een organisator de burgemeester op de hoogte stellen van zijn voornemen een full-contact vechtsportevenement te organiseren. De burgemeester wijst deze organisator op de richtlijn en stelt de Vechtsportautoriteit van dit voornemen op de hoogte.

Draaiboek evenementen
Een andere mogelijkheid om evenementen te beheersen is het instellen van een evenementendraaiboek.
Het doel van een draaiboek is om duidelijkheid te bieden aan gemeentelijke diensten, bewoners, publiek en externe partijen. Het moet voor alle betrokken partijen duidelijk zijn onder welke voorwaarden een evenement kan plaatsvinden. Het draagt bij aan een soepel verloop van de vergunningaanvraag, een efficiënte samenwerking tussen alle betrokken partijen en daarmee een veilig en ongestoord verloop van het evenement. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld zelf in samenwerking met eigen diensten, politie en betrokken partijen een draaiboek evenementen ontwikkelen, zoals de gemeente Amsterdam dit inmiddels in gebruik heeft.

Eerste lid
Bij het beoordelen van een aanvraag wordt gekeken of de vergunning al dan niet geweigerd wordt aan de hand van de in artikel 1:8 genoemde criteria.
De burgemeester is bevoegd voorschriften te verbinden aan het houden van een evenement. Hij hoeft zich niet te beperken tot de voorschriften die voortvloeien uit de aanvraag, of de voorschriften waarmee de aanvrager instemt. Voor de toelaatbaarheid van de voorschriften geldt een aantal voorwaarden:

a. De voorschriften mogen niet in strijd zijn met enige wettelijke regeling.
b. De voorschriften moeten redelijkerwijs nodig zijn in verband met het voorkomen van aantasting van de openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid, zie de artikelen 1:4 en 1:8.
c. De voorschriften mogen niet in strijd komen met enig beginsel van behoorlijk bestuur.

Het is volgens de Afdeling aanvaardbaar dat de burgemeester na aanvankelijke weigering aan een alsnog verleende evenementenvergunning nadere voorschriften stelt (ABRvS 28-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO8495 ("Rockbitch")).
Niet nakoming van voorschriften die aan de vergunning verbonden zijn kan grond opleveren voor intrekking van de vergunning, dan wel voor toepassing van andere administratieve sancties. In artikel 1:6 is de intrekkingsbevoegdheid vastgelegd.
Bij het bepalen van geluidsnormen in een evenementenvergunning kan de burgemeester gebruik maken van objectieve bronnen, zoals een nota evenementenbeleid. Maar het is vaste jurisprudentie dat op objectieve gronden niet valt vast te stellen wanneer een omwonende ten gevolge van een evenement onduldbare geluidshinder ondervindt. Het oordeel of geluidshinder onaanvaardbaar is, is afhankelijk van het antwoord op de vraag of de burgemeester aan de belangen die zijn gediend met de activiteit die dat geluid veroorzaakt, redelijkerwijs doorslaggevend gewicht heeft kunnen toekennen. De burgemeester moet dus in een voorliggend geval onderzoek doen naar en inzicht hebben in de mate van hinder aan de zijde van de omwonenden. Zie ABRvS 11-05-2016, ECLI:NL:RVS:2016:1245 (Hardshock Festival Zwolle), ABRvS 15-05-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1566 (Evenement Pride Amsterdam 2017), ABRvS 06-11-2019, ECLI:NL:RVS:2019:3720 (Pride 2018

Amsterdam), ABRvS 10-7-2019, ECLI:NL:RVS:2019:2346 (Muziekboulevard 2017 en Kermis Eikenboomgaard 2017 Oss).

[*Tweede lid*
Op grond van artikel 2.1 van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen is het onder bepaalde omstandigheden verboden om zonder of in afwijking van een gebruiksmelding bij het bevoegd gezag een plaats of gedeelte daarvan in gebruik te nemen of te gebruiken, tenzij daarvoor een evenementenvergunning vereist is in het kader waarvan de gegevens, bedoeld in artikel 2.3 van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen, overgelegd moeten worden. Gemeenten kunnen er dus voor kiezen om in hun APV te bepalen dat bedoelde gegevens bij de aanvraag van een evenementenvergunning overgelegd moeten worden. Op grond van artikel 2.1, derde lid, van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen hoeft dan geen afzonderlijke gebruiksmelding meer gedaan te worden. Vanzelfsprekend is het aanleveren van de gegevens alleen nodig als de aanvrager van de evenementenvergunning zonder het bepaalde in het tweede lid voor het evenement een gebruiksmelding had moeten doen.]

Derde lid
Voor kleine evenementen volstaat een meldingsplicht. Het blijft verboden om zonder melding zo'n evenement zoals het straatfeest of de buurtbarbecue te houden, zodat de gemeente kan optreden als zonder deze melding een klein evenement wordt georganiseerd.

Het is de verantwoordelijkheid van de organisator om zich tijdig over de regels te informeren zodat hij niet met termijnen in de problemen komt. De organisator kan een natuurlijk persoon of rechtspersoon zijn.
De organisator stelt de burgemeester ten minste [**aantal**] werkdagen voorafgaand aan het evenement in kennis van het evenement. De gemeente heeft er belang bij om tijdig op de hoogte te zijn van een initiatief dat zich afspeelt in de buitenlucht. De gemeente moet hierbij zelf overwegen welke termijn redelijk is. De VNG adviseert hiervoor een termijn van maximaal vijf werkdagen aan te houden.
De Alcoholwet bepaalt dat er geen vergunning of ontheffing nodig is als: a. er een besloten feest wordt gehouden, waar b. geen entree wordt gevraagd en waar c. gratis alcohol wordt geschonken. Er moet dan wel voldaan worden aan alle drie vereisten. Wanneer er sprake is van het vragen en betalen van een vaste bijdrage impliceert dit dat er sprake is van het anders dan om niet verstrekken van alcoholische drank (artikel 1 juncto 3 van de Alcoholwet, zie HR 10-02-1987, NJ 1987, nr. 836). In laatstgenoemd geval kan de burgemeester op grond van artikel 35 van de Alcoholwet voor het eendaagse evenement een ontheffing verlenen.
Bij toepasselijkheid van de Dienstenrichtlijn is het een vereiste om de meldingsplichtige een ontvangstbevestiging te sturen. Daarin wordt vermeld dat het evenement mag plaats vinden, indien de burgemeester niet binnen een bepaalde termijn reageert.

Vierde lid
Er kan aanleiding zijn om het organiseren van een klein evenement te verbieden. Dit is alleen mogelijk, als de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu in gevaar komt.
De bevoegdheid van de burgemeester in het kader van het toezicht op evenementen stoelt op artikel 174 van de Gemeentewet. In het derde lid van dit artikel is aangegeven dat de burgemeester belast is met de uitvoering van verordeningen voor zover deze betrekking hebben op het toezicht op de openbare samenkomsten en vermakelijkheden alsmede op de voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven. Het begrip 'toezicht' is ruimer dan alleen de handhaving van de openbare orde. Het gaat hier ook om de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de burger in incidentele gevallen en op bepaalde plaatsen. Indien de burgemeester de uitvoering van

zijn toezichthoudende taak wil overlaten aan ambtenaren dan kunnen deze bevoegdheden worden gemandateerd overeenkomstig afdeling 10.1.1. van de Awb.

Vijfde lid
Voor wedstrijden met voertuigen op of aan de weg is in de WVW 1994 een regeling getroffen. Daarom zijn deze in dit lid uitgezonderd. Op grond van artikel 10 van de WVW 1994 is een wedstrijd met voertuigen verboden, tenzij daarvoor ontheffing is verleend op grond van artikel 148 van de WVW 1994. Als de wegen waarvoor ontheffing wordt gevraagd alle in één gemeente liggen, is het college bevoegd om de ontheffing te verlenen.

[*Zesde lid*
Door de meldingsplicht voor kleine evenementen niet van toepassing te verklaren op daartoe aangewezen categorieën full-contact vechtsportwedstrijden of -gala's, geldt voor deze evenementen altijd een vergunningplicht op grond van het eerste lid. Aanvragers moeten aan verschillende voorwaarden voldoen, zoals voor VIP-tafels, alcoholschenking, leeftijdsgrenzen en toezicht van een erkende bond (zijnde de FOG, sectie Ringcontactsporten). Ook is het mogelijk om vergunningaanvragen te onderwerpen aan een Bibob-toets, waarbij screening plaatsvindt van de organisatie, financiering en zakenrelaties.

Zevende lid
De organisator van of aanvrager van een vergunning voor een full-contact vechtsportevenement is verantwoordelijk voor een goede gang van zaken tijdens het evenement en voor een ordelijk verloop ervan, zowel in het gebouw als in de directe omgeving daarvan. De voorwaarde over het levensgedrag wordt gesteld om te kunnen toetsen of de organisator of de aanvrager van de vergunning op grond van zijn levensgedrag kan worden geacht aan deze verantwoordelijkheid te voldoen. De voorwaarde ziet alleen op de organisator(en) of de aanvrager van de vergunning, dat wil zeggen degene voor wiens rekening en risico het evenement wordt georganiseerd.
Informatiebron voor de burgemeester kunnen politie- of strafvorderlijke gegevens zijn. Op grond van artikel 16, eerste lid, onder c, van de Wet politiegegevens kan de politie aan de burgemeester politiegegevens verstrekken voor zover hij deze behoeft in het kader van de handhaving van de openbare orde. En op grond van artikel 39f, eerste lid, onder b en d, en tweede lid, onder a, van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens kan het college van procureur-generaals aan de burgemeester strafvorderlijke gegevens verstrekken voor zover dit noodzakelijk is met het oog op een zwaarwegend algemeen belang in het kader van het handhaven van de orde en veiligheid en het nemen van een bestuursrechtelijke beslissing.
De burgemeester weigert de vergunning als de levensgedragtoets negatief uitvalt.]

Jurisprudentie
ABRvS 18-07-2018, ECLI:NL:RVS:2018:2456. Gelet op het ontbreken van een nadere omschrijving van het begrip slecht levensgedrag in de APV, beoogt de APV kennelijk aan te sluiten bij de terminologie van de Drank- en Horecawet. Bij of krachtens de Drank- en Horecawet is geen nadere omschrijving gegeven van de eis dat leidinggevenden niet in enig opzicht van slecht levensgedrag zijn. Gelet hierop zijn geen beperkingen gesteld aan de feiten of omstandigheden, die bij de beoordeling van het levensgedrag mogen worden betrokken. Het is niet vereist dat bij die beoordeling alleen feiten en omstandigheden die te maken hebben met de exploitatie van een café worden betrokken. Uit de uitspraak van de Afdeling van 22 mei 2013 (ECLI:RVS:2013:CA0629) volgt verder dat een strafrechtelijke veroordeling niet vereist is.

ABRvS 18-12-2019, ECLI:NL:RVS:2019:4258; VR Raad van State 05-03-2020, ECLI:NL:RVS:2020:689 en ECLI:NL:RVS:2020:690. De Afdeling vindt dat het in beginsel voldoende duidelijk en ondubbelzinnig, objectief, transparant en toegankelijk genoeg is om iemand zijn levensgedrag tegen te werpen en dat er dus geen sprake is van strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn.

Om discussie over strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn te voorkomen, is het noodzakelijk dat de burgemeester bij het toepassen van de weigeringsgrond beleidsregels vaststelt. In die beleidsregels moet worden opgenomen wat onder slecht levensgedrag wordt verstaan en welke feiten en omstandigheden worden meegewogen. Bijvoorbeeld de beleidsregel dat slechts feiten die zich hebben voorgedaan in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het nemen van een besluit op de aanvraag in de beoordeling van de aanvraag betrokken worden. Hebben zich in die periode geen feiten voorgedaan die te maken hebben met het levensgedrag van een exploitant, dan zal de vergunning om redenen ontleend aan het levensgedrag niet worden geweigerd. Als zich in die periode wel voorvallen hebben voorgedaan, dan kijkt de burgemeester ook naar de voorvallen in het verdere verleden om te bezien of er een patroon van zodanig levensgedrag valt te ontwaren dat het woon- en leefmilieu of de openbare orde in de omgeving van het horecabedrijf mogelijk negatief wordt beïnvloed.

Achtste lid
Kleinere evenementen zijn al vergunningsvrij. Deze vergunning ziet derhalve op grotere evenementen [*en full-contact vechtsportevenementen*]. Daarbij is een lex silencio positivo niet wenselijk, gezien de impact die een groot evenement kan hebben, met name op de openbare orde. Ook vragen vele aspecten van een groot evenement, zoals brandveiligheid, geluid, aanvoer, afvoer en parkeren van bezoekers, om maatwerk dat alleen een inhoudelijke vergunningsbeschikking kan bieden. Er zijn derhalve verschillende dwingende redenen van algemeen belang, met name de openbare orde, openbare veiligheid en milieu om van een lex silencio positivo af te zien. Paragraaf 4.1.3.3. van de Awb wordt derhalve van toepassing uitgezonderd.

Jurisprudentie
Rb. Maastricht 15-02-1977, ECLI:NL:RBMAA:1977:AJ4471. Het in het vooruitzicht stellen van een beloning in de vorm van prijzen en dergelijke maakt de activiteit tot een wedstrijd.

ARRS 12-08-1985, ECLI:NL:RVS:1985:AM8672. Een limitatieve omschrijving van het begrip ‘evenement’ kan in de praktijk tot problemen aanleiding geven.

ABRvS 26-08-1987, ECLI:NL:RVS:1987:AM9878. Het door geblinddoekte personen proberen om in aanwezigheid van publiek met een sabel de hals van een van tevoren gedode gans af te slaan (het zogenaamde gansslaan) is een vertoning in de zin van artikel 39, eerste lid, van de APV Eijsden. Dit artikel is opgenomen in hoofdstuk III betreffende de openbare orde. Bij de afweging van belangen met betrekking tot de vergunningverlening moet derhalve in ieder geval het belang van de openbare orde worden betrokken. In casu gegronde reden voor vrees voor verstoring van de openbare orde, in aanmerking genomen de emoties rond het evenement en de escalatie daarvan.

Vz. ARRS 06-08-1991, ECLI:NL:RVS:1991:AN2246. Het weigeren van een vergunning ten behoeve van het houden van evangelisatie activiteiten op het Museumplein in Ede is toegestaan wegens verstoring van de openbare orde en veiligheid.

Vz. ARRS 27-05-1992, JG 93.0002. Braderie is geen jaarmarkt of gewone markt.

Pres. Rb. Utrecht 06-06-1995, ECLI:NL:RBUTR:1995:AH5284. Motorcrosswedstrijden op zondag. Trainingswedstrijden voor 13.00 uur. Schending van de zondagsrust?

Pres. Rb. Groningen 11-08-1995, Gst. 1996, 7030, 3. Vergunning voor houden van festivals. Ruime uitleg begrip ‘openbare orde’.

Pres. Rb. ‘s-Hertogenbosch 14-02-1997, ECLI:NL:RBSHE:1997:ZF0239. Kooigevecht is niet een sportwedstrijd maar een evenement. Weigering vergunning op grond van veiligheid van personen en de goede zeden.

ABRvS 11-03-1999, ECLI:NL:RVS:1999:AP6097 (‘Koninginnenacht Den Haag’). Het toekennen van de bevoegdheid tot het verlenen van een evenementenvergunning aan de burgemeester is niet in strijd met artikel 162 van de Gemeentewet. De Afdeling oordeelt dat een dergelijke bevoegdheidstoekenning in lijn is met het bepaalde in artikel 174 van de Gemeentewet. Een stelsel waarbij voor een evenement een naar tijd en plaats bepaalde algemene evenementenvergunning wordt afgegeven aan een organisator, die binnen de in de vergunning aangegeven grenzen en voor de in de vergunning al opgenomen activiteiten op privaatrechtelijke grondslag zonder bemoeienis van de burgemeester overeenkomsten sluit, waarmee verder invulling wordt gegeven aan het evenement, is toegestaan.

ABRvS 02-04-1999, ECLI:NL:RVS:1999:BL3041. Gebruik perceel voor evenementen, o.a. schuurfeesten in strijd met de bestemming. Dat evenementen elk slechts een of een enkele maal per jaar worden georganiseerd, doet daar niet aan af. Slechts in bijzondere omstandigheden afzien van handhavend optreden (op verzoek van belanghebbende).

ABRvS 13-12-1999, ECLI:NL:RVS:1999:AP5740. Ingevolge artikel 174 van de Gemeentewet is de burgemeester – en niet het college – bevoegd om geluidsvoorschriften op te nemen in de evenementenvergunning.

ABRvS 25-08-2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA6939. In hoger beroep: Het is primair aan de burgemeester om invulling te geven aan het begrip zedelijkheid als bedoeld in de APV. Weigering op grond van zedelijkheid is toegestaan. Geen sprake van gevaar voor veiligheid van personen.

Rb. Groningen 21-01-2001, ECLI:NL:RBGRO:2001:AB1828. Met het oog op de bescherming van het belang van de openbare orde en veiligheid kan de evenementenvergunning worden ingetrokken, omdat de organisatie van het evenement onjuiste dan wel onvoldoende gegevens heeft verstrekt ter verkrijging van de vergunning en omdat het evenement niet zal worden georganiseerd volgens oorspronkelijke plannen.

Pres. Rb. Leeuwarden 06-09-2001, ECLI:NL:RBLEE:2001:AD3917. Organisatie van circus op plein met parkeerbestemming. er doen zich geen weigeringsgronden voor op grond van de artikelen 2.1.5.1 (oud) en 2.2.2 (oud) van de APV. Ook strijdigheid met het bestemmingsplan biedt geen grondslag voor weigering vergunning.

Rb. Amsterdam 13-03-2003, ECLI:NL:RBAMS:2003:AF6101. Vechtsportevenement is een evenement in de zin van de APV en vormt niet zonder meer een inbreuk op de openbare orde en zedelijkheid.

ABRvS 29-04-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF8028. Aanvraag om evenementenvergunning moet worden beoordeeld aan de hand van de belangen die zijn opgenomen in de weigeringsgronden van de APV-bepaling. Andersoortige belangen kunnen geen zelfstandige weigeringsgrond opleveren.

ABRvS 11-06-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF9809. Intrekken van een vergunning vereist een zorgvuldige voorbereiding, Als specifieke kennis bij het bestuursorgaan ontbreekt, moet advies worden ingewonnen met betrekking tot MKZ-besmetting.
Zes werkdagen zijn daarvoor voldoende.

ABRvS 07-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO7140. Voor wat betreft het opnemen van voorschriften in de evenementenvergunning met betrekking tot professionele beveiligingsbeambten, oordeelde de

Afdeling dat de burgemeester van Tubbergen voldoende had gemotiveerd waarom hij professionele begeleiding van het Pinksterfeest nodig achtte.

ABRvS 28-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO8495. De burgemeester kon nadere voorschriften aan de door hem alsnog verleende vergunning verbinden.

Rb. Haarlem 06-05-2004, ECLI:NL:RBHAA:2004:AO9076. Burgemeester heeft terecht evenementenvergunning voor meerdaags festival geweigerd wegens ontbreken van politiecapaciteit voor een extra dag. Hij heeft in dit kader grote beleidsvrijheid.

ABRvS 13-04-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT3708 (Schuttersfeest Diepenheim, hof van Twente) en Rb. Leeuwarden 27-07-2005, ECLI:NL:RBLEE:2005:AU0442 (Veenhoopfestival Smallingerland). Het gebruik van de grond voor het houden van het schuttersfeest houdt strijdigheid met het bestemmingsplan in die niet is toegestaan, althans niet zonder een passende planologische vrijstelling. Het feest heeft naar omvang, duur en uitstraling een planologische relevantie.

ABRvS 04-05-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT5100. Aanwezigheid van hoger aantal bezoekers dan 25.000 bij evenement zal leiden tot concrete, zich direct aandienende, de veiligheid of gezondheid bedreigende situatie. Burgemeester was derhalve bevoegd verbod uit te vaardigen.

ABRvS 11-01-2006, ECLI:NL:RVS:2006:AU9388 ('The Royce'). De burgemeester heeft zich niet ten onrechte op het standpunt gesteld dat "Ghosthouse" een evenement in de zin van de APV is, waarvoor een vergunning nodig is. De burgemeester heeft onder oplegging van een dwangsom gelast de voorgenomen houseparty geen doorgang te laten vinden. De burgemeester heeft voldoende aannemelijk gemaakt dat het feest vanwege de grootschaligheid, de muziekstijl, het soort publiek dat er komt, en de sluitingstijd - drie uur na de toegestane sluitingstijd - niet tot de normale bedrijfsvoering van de inrichting behoort.

ABRvS 13-07-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR1412. Betreft beroep tegen een door de raad vastgesteld bestemmingsplan. In artikel 10.2 van de planregels staat dat het tijdelijk, al dan niet periodiek gebruik van de gronden van het plangebied als evenemententerrein, niet strijdig is met de gebruiksregels in het bestemmingsplan. Onduidelijk is gedurende welke termijn en met welke frequentie het plangebied toestaat dat het gebied als evenemententerrein mag worden gebruikt. Gelet hierop is de Afdeling van oordeel dat artikel 10.2 onvoldoende duidelijk is en dat de begrippen tijdelijk en periodiek uit oogpunt van rechtszekerheid nader dienen te worden geconcretiseerd. De omstandigheid dat voor het organiseren van een evenement een vergunning is vereist, waarin de duur van het evenement kan worden vastgelegd, leidt niet tot een ander oordeel, reeds omdat niet duidelijk is op basis van welke criteria wordt beslist op een verzoek om een dergelijke vergunning.

Rb. Amsterdam, 20-8-2014,ECLI:NLRBAMS:2014:5288. In geschil is of de evenementenvergunning te laat is aangevraagd en verleend, of de aan de vergunning verbonden milieuvoorschriften te veel geluid toestaan dan wel onduidelijk zijn en of de vergunning in strijd met de Zondagswet en het Evenementenbeleid is verleend, aangezien het maximaal aantal festivaldagen voor een dergelijk zwaar evenement wordt overschreden. De voorzieningenrechter oordeelt dat het evenementenbeleid weliswaar een langere termijn voorschrijft, maar dat dit geen weigeringsgrond is en dat de aanvraag bovendien is ingediend binnen de termijn die in de APV staat. Het terrein is aangemerkt als evenementengebied, dus er is geen strijd met de bestemming. De burgemeester mocht zich baseren op het rapport van de eigen deskundige, waaruit blijkt dat er wat betreft de geluidsnormen geen verslechtering is ten opzichte van de situatie in het jaar daarvoor. Er is een ontheffing van de Zondagswet verleend. Verzoek om voorlopige voorziening afgewezen.

ABRvS 12-11-2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117. De burgemeester heeft de vergunningaanvraag voor de Sinterklaasintocht voor 2013 terecht alleen getoetst aan de eisen van openbare orde en veiligheid. Hij is niet bevoegd de vraag te beantwoorden of van de figuur van 'Zwarte Piet' een discriminerend effect uitgaat en daardoor een schending oplevert van het grondrecht op respect voor het privéleven en het discriminatieverbod.

ABRvS 11-05-2016, ECLI:NL:RVS:2016:1245 (Hardshock Festival Zwolle). Op objectieve gronden valt niet vast te stellen wanneer een omwonende ten gevolge van een evenement onduldbare geluidshinder ondervindt. Het oordeel of geluidshinder onaanvaardbaar is, is afhankelijk van het antwoord op de vraag of de burgemeester aan de belangen die zijn gediend met de activiteit die dat geluid veroorzaakt, redelijkerwijs doorslaggevend gewicht heeft kunnen toekennen.
In gelijke zin: ABRvS 15-05-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1566 (Pride Amsterdam 2017). ABRvS 06-11-2019, ECLI:NL:RVS:2019:3720 (Pride 2018 Amsterdam), ABRvS 10-7-2019, ECLI:NL:RVS:2019:2346 (Muziekboulevard 2017 en Kermis Eikenboomgaard 2017 Oss).

Rb. Noord-Holland, 23-08-2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:7331. Muziekevenement niet in strijd met Zondagswet. De burgemeester en het college van B&W hebben een vergunning en benodigde ontheffingen verleend voor een muziekevenement op zondag 26 augustus 2018. De Nederlandse Vereniging tot bevordering van de Zondagsrust en de Zondagsheiliging en een omwonende hebben de voorzieningenrechter gevraagd die vergunning en ontheffingen te schorsen, zodat het evenement niet doorgaat. De voorzieningenrechter heeft die verzoeken afgewezen. Het is acceptabel als de zondagsrust een paar zondagen per jaar wordt verstoord. Dit evenement vindt maar eenmaal per jaar plaats en er is tot nu toe voor 2018 door de burgemeester ook maar één ontheffing verleend voor verstoring van de zondagsrust.

ABRvS 21-11-2018, ECLI:NL:RVS:2018:3822: Als een evenement niet op de door het college vastgestelde evenementenkalender voorkomt, stelt de burgemeester een bij hem ingediende aanvraag voor een evenementenvergunning op grond van art. 2:25, tweede, Apv buiten behandeling. De vaststelling van de evenementenkalender is daarom gericht op rechtsgevolg en is aan te merken als een besluit in de zin van art. 1:3 lid 1 Awb. De APV, zoals die gold ten tijde van belang, biedt het college niet de beleidsruimte om andere motieven dan de impact van het evenement op de omgeving en de gevolgen daarvan voor het verkeer bij het vaststellen van de evenementenkalender te betrekken.

Artikel 2:26 Ordeverstoring
Het artikel geeft een verbod om de orde bij evenementen te verstoren, dat zich in zijn algemeenheid tot bezoekers richt.

Afdeling 4. Toezicht op openbare inrichtingen

Algemeen

Deregulering
In het kader van deregulering en vermindering van administratieve lasten is in 2009 bekeken of het horeca-exploitatievergunningstelsel in de APV gehandhaafd of geschrapt moet worden. In met name kleine gemeenten met een overzichtelijk uitgaansgebied en/of enkele bekende horecaondernemingen, is er niet altijd behoefte aan zo'n stelsel. Anderzijds hebben veel gemeenten toch behoefte aan de horeca-exploitatievergunning. Deze gemeenten zijn namelijk van mening dat deze vergunning noodzakelijk is voor het handhaven van de openbare orde en het tegengaan van de overlast.

De VNG heeft gekozen voor het handhaven van het model horeca-exploitatievergunning, maar alleen voor inrichtingen die

- niet onder de Alcoholwet vallen, dit in verband met de Bibob-toets, en
- wel onder de Alcoholwet vallen en die voor ernstige overlast hebben gezorgd. Bedrijven die géén ernstige overlast veroorzaken krijgen een vrijstelling van de vergunningplicht. In de toelichting bij artikel 2:28, vijfde lid, wordt dit nader uitgewerkt.

Het staat gemeenten uiteraard vrij om de horeca-exploitatievergunning geheel af te schaffen of geheel te handhaven. Het hier weergegeven systeem is een alternatief. In ieder geval geldt ook bij het alternatieve systeem dat het zo lastenarm mogelijk uitgevoerd moet worden.

Dienstenrichtlijn

De Dienstenrichtlijn is van toepassing op de horeca. Het drijven van een horecaonderneming is immers het verrichten van een dienst aan de klant. De Dienstenrichtlijn eist dat een vergunningstelsel niet discriminatoir, wel noodzakelijk en proportioneel is. In bijna alle gevallen gaat het bij horeca om vestiging van een openbare inrichting waarvoor artikel 9 van de Dienstenrichtlijn de bovenstaande criteria geeft. Onder noodzakelijkheid wordt in artikel 9 verstaan een dwingende reden van algemeen belang. Dit begrip omvat onder meer de volgende gronden: openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid, als bedoeld in de artikelen 46 en 55 van het Verdrag; handhaving van de maatschappelijke orde; bescherming van het milieu en het stedelijk milieu, met inbegrip van de stedelijke en rurale ruimtelijke ordening; Zie verder overweging 40 van de Dienstenrichtlijn. Het gaat hier om de zogenaamde ‘rule of reason’. Mocht het in een enkel geval niet gaan om een vestiging, maar om een horecaondernemer die de grens overschrijdt om zijn diensten te verrichten, dan is niet artikel 9, maar artikel 16 van toepassing dat uitsluitend de criteria openbare orde, openbare veiligheid, volksgezondheid en milieu als grondslag voor een vergunningstelsel kent. Zie verder het commentaar bij artikel 1:8.

Artikel 10 van de Dienstenrichtlijn vereist duidelijke, ondubbelzinnige, objectieve, vooraf bekendgemaakte, transparante en toegankelijke criteria om te voorkomen dat bestuursorganen hun bevoegdheden op willekeurige wijze uitoefenen.

Proportionaliteit: voor de beantwoording van de vraag of een algemene regel niet volstaat voor de regeling van de horeca is de VNG van mening dat een algemene regel hier niet aan de orde is vanwege het persoonsgebonden aspect van de vergunning. Alleen door het stellen van vergunningvoorwaarden aan de ondernemer kan men ‘het maatpak’ leveren. Dit geldt ook voor de Bibob-toets. Het confectiepak voldoet hier niet. Zie ook ABRvS 06-02-2019, ECLI:NL:RVS:2019:350: Negatief Bibob-rapport geen vrijbrief voor negatieve vergunningbeslissing. Volgend op een negatief Bibob-rapport mag namelijk niet automatisch een voor het betrokken bedrijf negatieve beslissing worden genomen. De overheid dient eerst te toetsen of er met de besluitvorming wordt voldaan aan het evenredigheidsbeginsel.

Vestiging: Op grond van overweging 37 is er overeenkomstig de rechtspraak van het HvJ sprake van vestiging, als er een daadwerkelijke uitoefening van een economische activiteit voor onbepaalde tijd vanuit een duurzame vestiging wordt verricht. Aan die eis kan ook zijn voldaan als een onderneming voor een bepaalde tijd wordt opgericht of als er een gebouw wordt gehuurd van waaruit de ondernemer zijn activiteiten onderneemt.

Bestemmingsplan

Een regeling via het bestemmingsplan acht de VNG minder adequaat. Een bestemmingsplan ordent immers de ruimte en is niet bedoeld voor het handhaven van de openbare orde. Er mogen alleen ruimtelijk relevante factoren worden meegewogen. Het is natuurlijk mogelijk om in een bestemmingsplan een horecafunctie positief te bestemmen of juist uit te sluiten of per plangebied een maximumstelsel in het leven te roepen. En dat gebeurt ook. Maar de burgemeester kan op grond van de huidige regelgeving niet overgaan tot tijdelijke of algehele sluiting van de horecaonderneming in geval van (gevaar voor) verstoring van de openbare orde of om overlast buiten de inrichting tegen te gaan.

Natte en droge horeca
De reikwijdte van de Alcoholwet wordt bepaald door het begrip 'horecabedrijf' zoals gedefinieerd in artikel 1, eerste lid, van de Alcoholwet. Bedrijven waarin alcoholhoudende dranken bedrijfsmatig of anders dan om niet worden geschonken voor gebruik ter plaatse, hebben een vergunning nodig ex artikel 3 van de Alcoholwet. Die vergunningplichtige bedrijven duiden we aan met de term natte horeca.
In artikel 2:27, eerste lid, wordt de term 'openbare inrichting' gebruikt. Daaronder wordt ook de droge horeca verstaan: het schenken van niet-alcoholhoudende dranken – bijvoorbeeld lunchrooms of tearooms – en van licht alcoholische dranken voor gebruik elders, en het verstrekken van rookwaar. Dit laatste is opgenomen om ook coffeeshops onder de APV te laten vallen. In deze paragraaf worden coffeeshops dan ook als gewone openbare inrichtingen behandeld en zijn geen bijzondere bepalingen over coffeeshops opgenomen.
Dat roept de vraag naar de verhouding met de Opiumwet op. De Opiumwet verbiedt immers de handel in drugs. Uitgangspunt is dat de vergunningverlening op grond van de APV daar geen betrekking op heeft, maar wel op de exploitatie van een alcoholvrije inrichting. Dat laat overigens onverlet dat ten aanzien van coffeeshops - vanwege de effecten die met name deze inrichtingen kunnen hebben op de openbare orde - wel degelijk een specifiek beleid kan worden vastgesteld. Meer informatie hierover is te vinden in de infosheet Coffeeshopbeleid van het CCV, https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Drugsbeleid/Infosheet_BA_coffeeshopbeleid_aug2016.pdf.
Daarnaast is het ook mogelijk om voor de exploitatie van bijvoorbeeld een internetcafé een exploitatievergunning van de burgemeester verplicht te stellen indien het internetcafé ook horeca-activiteiten ontplooit, zoals de exploitatie van een koffiehoek. Indien het internetbedrijf alleen internetdiensten aanbiedt, is er geen vergunning nodig. Zie ook onder 'Jurisprudentie'.

Zijn afhaalzaken openbare inrichtingen?
Zaken waar etenswaren worden verkocht of bereid die direct voor consumptie geschikt zijn maar waarin het niet mogelijk is om die etenswaren ter plekke te consumeren, vallen niet onder de definitie van 'openbare inrichting' in artikel 2:27, eerste lid. Het gaat bijvoorbeeld om traiteurs, pizzabakkers, sushi- of shoarmazaken die louter maaltijden op bestelling thuis afleveren of waar de maaltijden kunnen worden afgehaald. Dergelijke bedrijven vallen onder de Winkeltijdenwet en de lokale Winkeltijdenverordening. Voor deze zaken is dus geen horeca-exploitatievergunning nodig. Wel is het afhankelijk van de lokale Winkeltijdenverordening of ze op zon- en feestdagen open kunnen zijn en of ze op doordeweekse dagen om 22.00 uur moeten sluiten.

Bibob-toets en VOG
Als het gaat om ondernemingen waar alcoholhoudende drank wordt geschonken, is een integriteitstoets mogelijk op grond van artikel 27, tweede lid, van de Alcoholwet juncto artikel 3, van de Bibob. De Alcoholwet geldt niet voor bedrijven waar geen alcohol wordt geschonken waaronder coffeeshops. In het kader van de vergunningplicht op grond van de APV is het voor gemeenten mogelijk om ook voor de aanvrager van een vergunning voor de exploitatie van een coffeeshop een VVOG te vragen en een Bibob-onderzoek te doen. De horeca-exploitatievergunning is immers op grond van artikel 1:5 persoonsgebonden.
Artikel 4 van het Besluit Bibob bepaalt in overeenstemming met de APV dat als inrichtingen, waarvoor de Bibob geldt, onder andere aangewezen worden: "inrichtingen waarin bedrijfsmatig, in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was of anders dan om niet, logies wordt verstrekt, dranken worden geschonken, of rookwaren of spijzen voor directe consumptie worden verstrekt". Dit zijn dus openbare inrichtingen zoals gedefinieerd in artikel 2:27. Dit betekent dat voor openbare inrichtingen in de zin van de APV een Bibob-onderzoek mag worden gedaan. Zonder de APV is hier geen wettelijke grondslag voor. De Dienstenrichtlijn verzet zich niet tegen een Bibob-onderzoek. Overigens mag een negatief Bibob-rapport niet automatisch leiden tot een voor het betrokken bedrijf negatieve

beslissing op de vergunningaanvraag. De overheid dient eerst te toetsen of met de besluitvorming wordt voldaan aan het evenredigheidsbeginsel (ABRvS 06-02-2019, ECLI:NL:RVS:2019:350).
De exploitant van de inrichting speelt een belangrijke rol in de wijze van exploitatie en dus ook in de wijze waarop deze exploitatie het woon- en leefklimaat en de openbare orde beïnvloedt. Daarom kan het raadzaam zijn om een verplichting voor de aanvrager op te nemen om een recente VOG voor de leidinggevende te overleggen. De leidinggevende kan de aanvrager zelf zijn, maar ook een werknemer. Dit zou kunnen door aan het tweede lid van artikel 2:28 toe te voegen: of indien de aanvrager geen verklaring omtrent het gedrag met betrekking tot de leidinggevende overlegt die uiterlijk drie maanden voor de datum waarop de aanvraag is ingediend, is afgegeven.

Overige wet- en regelgeving
Op openbare inrichtingen zijn naast de regels van de Alcoholwet nog vele andere regels van toepassing. Onder andere de Wm, Wok, Opiumwet, Wro en Woningwet.
Meer in het bijzonder geldt het Activiteitenbesluit milieubeheer. Dit besluit vervangt het Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer. Bij dit besluit is een aantal regels met betrekking tot geluid, vetlozingen, geur, opslag van koolzuur en afvalstoffen opgenomen. Nadere informatie is te vinden op: www.infomil.nl en www.khn.nl.

Geluidsnormen
Het Activiteitenbesluit milieubeheer geeft standaard geluidsnormen voor zowel bestaande als nieuwe horeca-inrichtingen. Bovendien kan de gemeente technische voorschriften stellen aan een inrichting om aan de geldende geluidsnorm te voldoen. Daarnaast kan de gemeente afwijkende geluidsnormen voorschrijven voor de gehele activiteit of voor specifieke activiteiten, anders dan feestjes. Hierbij kunnen aanvullende eisen worden gesteld, bijvoorbeeld aan de duur van de activiteit.
In paragraaf 6.5 van het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn overgangsbepalingen opgenomen. Stemgeluid van een terras (er zijn uitzonderingen!) en onversterkte muziek zijn vrijgesteld van de geluidsnormen. Voor onversterkte muziek geldt dat de gemeente bij verordening afwijkende regels kan stellen.
Voor horecaconcentratiegebieden blijft dezelfde mogelijkheid als onder het oude Besluit bestaan, namelijk dat er meer geluid mag worden geproduceerd.

Overige jurisprudentie
Rb. Amsterdam 16-01-1998 en 19-01-1998, AB 1998, 222 en 223, Rb. Dordrecht 03-07-1998, JG 98.0202, Pres. Rb. Rotterdam 16-07-1998, ECLI:NL:RBROT:1998:AL0902 en Pres. Rb. Zutphen 14-09-1998, JG 98.0204. Een gemeentelijke verordening waarin een vergunningstelsel is opgenomen dat specifiek regels stelt ten behoeve van coffeeshops is in strijd met de Opiumwet.

ABRvS 14-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO7469. Burgemeester is bevoegd tot bestuursdwang, dit vergt wel zorgvuldigheid bewijsvoering. Afvoeren van gedooglijst is geen gedoogbesluit.

Rb. Assen, 03/527BESLU, JG 04.0104. Weigering om af te wijken van beleidsregels om een nog niet gevestigde coffeeshop te gedogen is een Awb-besluit.

ABRvS 24-03-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO6089. Intrekken gedoogverklaring brengt niet-ontvankelijk verklaring met zich mee, zolang niet feitelijk handhavend is opgetreden.

ABRvS 04-02-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO2883. Uitoefening bestuursdwangbevoegdheid is mogelijk, het ontbreken van vastgesteld en gepubliceerd coffeeshopbeleid doet daar niet aan af.

ABRvS 06-08-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AI0787. Exploitant horeca-inrichting verantwoordelijk voor handelingen in zijn inrichting met betrekking tot handel in softdrugs. Inrichting gesloten.

ABRvS 02-06-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AP0405. Persoonlijke verwijtbaarheid speelt geen rol bij de vraag of zich een situatie voordoet die tot sluiting van de inrichting noopt.

ABRvS 07-07-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AP8138. Gebiedsontzegging in verband met overlast, die te maken heeft met de handel in en het gebruik van verdovende middelen, zijn gerechtvaardigd door het algemeen belang in een democratische samenleving.

Rb. Groningen, AWB 03/90 GEMWT VEN, JG. 03.0064. Aankondiging bevel tot sluiting op grond van artikel 13b van de Opiumwet is geen besluit in de zin van de Awb.

ABRvS 08-12-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR7067. Aan het ongegrond verklaren van een bezwaar tegen het schrappen van de lijst met gedoogde coffeeshops komt een gemeente niet toe, de bezwaarmaker is immers volgens vaste jurisprudentie van de Raad van State niet-ontvankelijk.

ABRvS 09-02-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS5523. Een tapvergunning voor de exploitatie van een horecabedrijf is persoonsgebonden. Dat tevens een gedoogverklaring voor de exploitatie van een coffeeshop is verstrekt doet hier niet aan af. Na overlijden vervallen de vergunning en gedoogverklaring.

Pres. Rb. Rotterdam 02-08-2000, ECLI:NL:RBROT:2000:AA6684. Voor de exploitatie van een internetcafé is een exploitatievergunning van de burgemeester nodig indien het ook horeca-activiteiten ontplooit.

Rb. Noord-Holland 01-05-2015, ECLI:NL:RBNHO:2015:3591. Een ijssalon zonder zitgelegenheid voor het eten van schepijs is detailhandel en geen horeca.

ABRvS 14-10-2020, ECLI:NL:RVS:2020:2430. De geconstateerde aard, uitstraling en inrichting van de Seafood shop zijn zodanig dat sprake is van horeca en geen detailhandel. Dat maar 35 % omzet verkregen zou worden uit de verkoop voor consumptie ter plaatse doet hier niet aan af. Het in beperkte mate verkopen van voedsel voor directe consumptie is wel toegestaan.

Artikel 2:27 Definitie

Zie voor een uitleg van het begrip ‘openbare inrichting’ hiervoor onder ‘Algemeen’, ‘Natte en droge horeca’.

Op verzoek van gemeenten is het waterpijpcafé aan de definitie toegevoegd. Hierdoor is de zogenaamde ‘shisha lounge’ expliciet als openbare inrichting in de zin van deze afdeling opgenomen. Het roken van een waterpijp, ook bekend onder de namen shisha, hookah, nargileh, ghaliyan of hubble bubble, wordt steeds populairder in Nederland, met name in de grote- en middelgrote steden. Het roken van waterpijpen is niet zonder brandgevaar en het levert ook de nodige (stank)overlast voor de omgeving op. Bij het omvallen van een waterpijp kunnen brandende kooltjes een ontstekingsbron vormen voor het interieur van de inrichting met rookontwikkeling of brand tot gevolg. ‘Shisha lounges’ en soortgelijke inrichtingen die het roken van waterpijp aanbieden, stralen daarnaast een bepaalde aantrekkingskracht uit op jongeren. In dit soort inrichtingen wordt naast de waterpijpactiviteiten ook vaak gedeald of illegaal gegokt en is vaak sprake van vernielingen, geluids- en parkeeroverlast, bedreiging en mishandeling. Tot slot kunnen er ook banden zijn met criminele organisaties of netwerken.

Gelet op de genoemde gevaren en risico’s voor de omgeving van een dergelijke inrichting, die direct ingrijpen in de openbare orde en veiligheid, vallen dit soort inrichtingen altijd onder het vergunningstelsel.

Artikel 2:28 Exploitatie openbare inrichtingen
Artikel 174 van de Gemeentewet bepaalt dat de burgemeester is belast met de uitvoering van verordeningen voor zover deze betrekking hebben op het toezicht op de voor het publiek openstaande gebouwen. Deze vergunning wordt daarom door de burgemeester verleend.

Vergunning voor onbepaalde tijd
Op grond van artikel 1:7 gelden vergunningen voor onbepaalde tijd. Dit geldt ook voor de horeca-exploitatievergunning. Indien de gemeente niettemin een tijdsduur wil verbinden aan de vergunning van bijvoorbeeld vijf of tien jaar, dan is het alleen op gronden ontleend aan dwingende reden van algemeen belang geoorloofd een termijn te stellen. Zie verder onder het algemeen deel bij deze afdeling.

Tweede lid
Als het bestemmingsplan vestiging van een horecabedrijf ter plaatse niet toelaat, ligt het niet voor de hand om wel een exploitatievergunning te verlenen. Er kan immers toch geen gebruik van worden gemaakt wegens strijd met het bestemmingsplan. Strijd met het bestemmingsplan is daarom als imperatieve weigeringsgrond opgenomen. Blijkens jurisprudentie is dit aanvaardbaar omdat een dergelijke bepaling geen zelfstandige planologische regeling bevat. Weliswaar brengt dit mee dat de burgemeester treedt in een beoordeling van het geldende bestemmingsplan, maar dit laat de bevoegdheid van het college bij de toepassing van het geldende bestemmingsplan onverlet. Van een doorkruising van de Woningwet of de Wro is geen sprake.

Aanvulling: verplichte verklaring omtrent gedrag
De exploitatievergunning is persoonsgebonden. De persoon van de exploitant speelt immers een belangrijke rol in de wijze van exploitatie en dus ook in de wijze waarop deze exploitatie het woon- en leefklimaat en de openbare orde beïnvloedt. Om die reden kan het raadzaam zijn om de verplichting op te nemen voor de aanvrager om een recente VOG voor de leidinggevende te overleggen. Leidinggevende kan de aanvrager zelf zijn, maar ook iemand die bij hem in dienst is. Dit zou kunnen door aan het tweede lid van artikel 2:28 toe te voegen:
of indien de aanvrager geen VOG met betrekking tot de leidinggevende overlegt die uiterlijk drie maanden voor de datum waarop de vergunningaanvraag is ingediend, is afgegeven.
Een VOG wordt aangevraagd bij de gemeente waar men staat ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie. Het Centraal Orgaan VOG geeft de verklaring namens de Minister van Justitie af. In het kader van de Bibob is het aan te raden dit artikellid op te nemen. Indien toepassing wordt gegeven aan de mogelijkheden van de Bibob, zal de gemeente eerst zelf al het mogelijke moeten doen om de integriteit en achtergrond van de aanvrager te onderzoeken. Een belangrijk hulpmiddel kan daarbij de VOG zijn.

Verificatieplicht Vreemdelingenwet 2000
In het kader van de Vw 2000 dient bij de aanvraag om een vergunning een verblijfsrechtelijke toets plaats te vinden alvorens tot vergunningverlening wordt overgegaan. Artikel 9, tweede lid, van de Vw 2000 schept een verplichting om desgevraagd bij een aanvraag voor een beschikking anders dan op grond van de Vw 2000, een document te overleggen waaruit het rechtmatig verblijf blijkt. Zie voor overige informatie over dit onderwerp de toelichting bij artikel 1:8 onder het kopje Verificatieplicht Vreemdelingenwet.

Derde lid
Omdat de weigeringsgronden zoals genoemd in artikel 1:8 voor de horeca ruim zijn geformuleerd (met name de volksgezondheid is hier niet aan de orde), is onder a bepaald dat het om de openbare orde gaat en om het woon- en leefklimaat. Het begrip openbare orde moet wel binnen de kaders van de Dienstenrichtlijn worden geïnterpreteerd. Ook is slecht levensgedrag van de exploitant of leidinggevende een weigeringsgrond.

Woon- en leefsituatie in de omgeving
De exploitatievergunning is primair een overlastvergunning: zij biedt de mogelijkheid preventief te toetsen of de exploitatie van een horecabedrijf zich verdraagt met het woon- en leefmilieu ter plaatse. Daarbij is van belang in welke mate van het bedrijf zelf overlast is te duchten, maar ook in welke mate de komst van het bedrijf de leefbaarheid en het karakter van de buurt zullen aantasten. Met welke aspecten de burgemeester rekening moet houden, staat omschreven in het derde lid. De weigeringsgrond woon- en leefmilieu en slecht levensgedrag valt onder de 'rule of reason' en mag daarom (bij een horecaondernemer die zich hier vestigt) ook op grond van de Dienstenrichtlijn als weigeringsgrond worden gehanteerd.

Slecht levensgedrag
Om discussie over strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn te voorkomen, is het noodzakelijk dat de burgemeester bij het toepassen van de weigeringsgrond 'slecht levensgedrag' beleidsregels vaststelt. In die beleidsregels moet worden opgenomen wat onder slecht levensgedrag wordt verstaan en welke feiten en omstandigheden worden meegewogen. Bijvoorbeeld de beleidsregel dat slechts feiten die zich hebben voorgedaan in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het nemen van een besluit op de aanvraag in de beoordeling van de aanvraag betrokken worden. Hebben zich in die periode geen feiten voorgedaan die te maken hebben met het levensgedrag van een exploitant, dan zal de vergunning om redenen ontleend aan het levensgedrag niet worden geweigerd. Als zich in die periode wel voorvallen hebben voorgedaan, dan kijkt de burgemeester ook naar de voorvallen in het verdere verleden om te bezien of er een patroon van zodanig levensgedrag valt te ontwaren dat het woon- en leefmilieu of de openbare orde in de omgeving van het horecabedrijf mogelijk negatief wordt beïnvloed.

Jurisprudentie
ABRvS 18-07-2018, ECLI:NL:RVS:2018:2456. Gelet op het ontbreken van een nadere omschrijving van het begrip slecht levensgedrag in de APV, beoogt de APV kennelijk aan te sluiten bij de terminologie van de Drank- en Horecawet. Bij of krachtens de Drank- en Horecawet is geen nadere omschrijving gegeven van de eis dat leidinggevenden niet in enig opzicht van slecht levensgedrag zijn. Gelet hierop zijn geen beperkingen gesteld aan de feiten of omstandigheden, die bij de beoordeling van het levensgedrag mogen worden betrokken. Het is niet vereist dat bij die beoordeling alleen feiten en omstandigheden die te maken hebben met de exploitatie van een café worden betrokken. Uit de uitspraak van de Afdeling van 22 mei 2013 (ECLI:RVS:2013:CA0629) volgt verder dat een strafrechtelijke veroordeling niet vereist is.

ABRvS 18-12-2019, ECLI:NL:RVS:2019:4258; Voorzieningenrechter Raad van State 05-03-2020, ECLI:NL:RVS:2020:689 en ECLI:NL:RVS:2020:690. De Afdeling vindt dat het in beginsel voldoende duidelijk en ondubbelzinnig, objectief, transparant en toegankelijk genoeg is om iemand zijn levensgedrag tegen te werpen en dat er dus geen sprake is van strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn.

Vierde lid
Voor een aantal categorieën van kleinschalige openbare inrichtingen waar geen alcohol wordt geschonken, en waar de openbare orde evident niet in het geding is, is in de visie van de VNG geen vergunning nodig. Te denken valt aan tearooms, een ontbijthoekje bij de bakker, ijssalons, bedrijfskantines en -restaurants et cetera. Vooralsnog is gekozen om winkels in de zin van de Winkeltijdenwet, die als nevenactiviteit een horecagedeelte hebben, uit te sluiten. De gemeente kan – indien gewenst - het toepassingsgebied verder beperken door in het artikel eisen te stellen aan de afmetingen van de ruimte. Bijvoorbeeld deze mag maximaal 20 vierkante meter bedragen en niet meer dan 20% van het vloeroppervlak. In het model is zo'n maatvoering niet opgenomen om de gemeente de gelegenheid te geven dit lokaal te bepalen.

Vijfde lid
Hier wordt een alternatief geïntroduceerd voor de openbare inrichtingen die onder de Alcoholwet vallen, de zogenaamde natte horeca. Indien deze in de afgelopen zes maanden geen ernstige overlast gegeven hebben, verleent de burgemeester aan dergelijke bedrijven ambtshalve of op verzoek een vrijstelling. De horeca-exploitatievergunning fungeert in dit systeem dan nog alleen als stok achter de deur voor de natte horecabedrijven die ernstige overlast geven. Tegen de verlening van zo'n vrijstelling staat bezwaar en beroep open. De burgemeester kan de vrijstelling ambtshalve verlenen. Daardoor hoeft de vergunninghouder de vrijstelling niet aan te vragen.
Geeft een horecabedrijf alsnog ernstige overlast, dan trekt de burgemeester de vrijstelling in. Het bedrijf heeft dan een vergunning nodig en zal die dus moeten aanvragen. Zolang de vergunning niet is verleend, zal het bedrijf gesloten moeten blijven.
Op de natte horecabedrijven die op het moment van inwerkingtreding van deze bepaling al over een horeca-exploitatievergunning beschikken, zijn de weigeringsgronden genoemd in het tweede en derde lid, niet van toepassing; anders hadden zij de vergunning immers niet gekregen.
Horecabedrijven die zich nieuw in de gemeente willen vestigen krijgen in beginsel het vertrouwen; ze krijgen dus een vrijstelling voor een proefperiode van een half jaar. Als het bedrijf in die periode geen ernstige overlast heeft veroorzaakt, krijgt het dezelfde permanente vrijstelling als de andere reeds aanwezige bedrijven. Als het wel overlast veroorzaakt, gaat het alsnog onder de vergunningplicht vallen.
Uiteraard kan de gemeente de duur van een half jaar naar eigen bevinding aanpassen.
Voor de zogenaamde droge horeca – waar geen alcohol geschonken wordt – blijft de horeca-exploitatievergunning wel van toepassing. Deze vergunningplicht op grond van de APV maakt het voor gemeenten mogelijk om ook voor de aanvrager van een vergunning voor de exploitatie van een coffeeshop een VOG te vragen en een Bibob-onderzoek te doen. De horeca-exploitatievergunning is immers op grond van artikel 1:5 persoonsgebonden.

Zevende lid
Dit artikel valt onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn. Hier is er vanwege dwingende redenen van algemeen belang voor gekozen om de lex silencio positivo van toepassing uit te zonderen. Het gaat hier om een vergunning voor met name horeca-inrichtingen (eerste lid) en om vrijstelling van die vergunningplicht (vijfde lid). Het zou met name vanwege aspecten van openbare orde en milieu onwenselijk zijn als deze zonder een op de inrichting afgestemde vergunning kunnen openen.

Jurisprudentie
ABRvS 24-03-1997, ECLI:NL:RVS:1997:ZF2622. Strijd met het bestemmingsplan is als weigeringsgrond aanvaardbaar.

ARRS 22-05-1987, ECLI:NL:RVS:1987:AM9857, ARRS 08-01-1988, ECLI:NL:RVS:1988:AN0017 en ABRvS 24-01-1995, ECLI:NL:RVS:1995:AP9517. Aannemelijk is dat de aantasting van de woon- en leefsituatie wordt veroorzaakt door de cumulatieve effecten van het totale aantal inrichtingen.

ABRvS 17-06-1997, ECLI:NL:RVS:1997:AP7172. Voorschrift in terrasvergunning, waarbij op dagen dat er evenementen zijn aan het gebruik van de weg voor dat doel prioriteit wordt gegeven, dient doelmatig gebruik en beheer van de weg.

ABRvS 05-06-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE3681 en ABRvS 13-11-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF0269 (Nijmegen). Een terras is een bij een voor het publiek openstaand gebouw behorend erf in de zin van artikel 174 van de Gemeentewet. Ingevolge het eerste lid van dit artikel is de burgemeester onder meer belast met het toezicht op de voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven. Ingevolge het derde lid van dit artikel is de burgemeester belast met de uitvoering van de

verordeningen voor zover deze betrekking hebben op dat toezicht. De burgemeester – en niet het college – is dus bevoegd om terrasvergunningen te verlenen.

ABRvS 13-11-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF0274. De burgemeester heeft terecht vergunning verleend voor de exploitatie van een terras van bepaalde afmetingen en aan deze vergunning in verband met het belang van de verkeersveiligheid een voorwaarde inzake wijze van bediening verbonden.

ABRvS 13-11-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF0261. Het college is niet bevoegd tot het nemen van besluiten op aanvragen om terrasvergunningen.

ABRvS 28-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO8501. Internetdiensten trekken een zelfstandige stroom bezoekers; internetcafé komt niet in aanmerking voor vergunning op grond van de DHW.

Rb. Roermond 30-12-2004, ECLI:NL:RBROE:2004:AU0457. Weigering op grond van gemeentelijk onderzoek als gevolg van de Bibob.

ABRvS 09-02-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS5523. Een APV vergunning voor de exploitatie van een horecabedrijf is persoonsgebonden. Dat tevens een gedoogverklaring voor de exploitatie van een coffeeshop is verstrekt doet hier niets aan af. Na overlijden vervalt vergunning en gedoogverklaring.

Artikel 2:29 Sluitingstijd

Eerste lid

Artikel 2:29 voorziet in een sluitingsregeling. Daarin is onderscheid gemaakt tussen de sluitingstijden op werkdagen en de sluitingstijden gedurende het weekeinde. Uiteraard kan deze onderverdeling anders worden opgezet, indien gewenst.

Grondslag voor de in de APV opgenomen sluitingsbepalingen is artikel 149 van de Gemeentewet. De raad kan verplichte sluitingstijden voor openbare inrichtingen vaststellen in het belang van de openbare orde. Deze bevoegdheid houdt ook in dat een afwijkende sluitingsplicht kan worden vastgesteld voor de zondag. Volgens HR 22-07-1960, AB 1961, p. 15, belet dit artikel de raad niet om voor de zondag een afwijkende regeling te treffen voor de sluitingstijden van cafés en dergelijke mits de grond voor de afwijking van de voor de andere dagen geldende regeling niet gelegen is in het bijzondere karakter van de zondag. Volgens de Hoge Raad beoogt de Zondagswet naar haar strekking niet de gemeentelijke wetgever te beperken in zijn bevoegdheid om ter afwering van verstoring van de openbare orde voorzieningen te treffen.

De sluitingsbepalingen betreffen de gedeelten van de inrichting, waarin de eigenlijke horecawerkzaamheden worden uitgeoefend: een op het trottoir gesitueerd terras behoort wel tot de inrichting, de zich boven de inrichting bevindende woning van de exploitant niet. Ook sportkantines, sociëteiten, clublokalen, verenigingsgebouwen en dergelijke zijn als inrichting aan te merken.

Het besloten karakter van een horecabedrijf kan de veronderstelling wekken dat de in de APV opgenomen sluitingstijden niet van toepassing zijn op dat bedrijf: immers, volgens de jurisprudentie kan een gemeentelijke verordening geen activiteiten betreffen die elk karakter van openbaarheid missen. Dit kan echter niet worden gezegd van activiteiten die een weerslag hebben op een openbaar belang, waarvan ook sprake is bij besloten horecabedrijven. De sluitingsuurbepaling ziet niet op activiteiten binnen het bedrijf, maar op de (nadelige) invloed die daarvan uitgaat op de omgeving: bijvoorbeeld in de vorm van overlast van komende en gaande bezoekers (het aan en afrijden van auto's, het slaan met portieren, claxonneren, menselijk stemgeluid en dergelijke). Sommige gemeenten hebben, bij wijze van of na een experiment, de verplichte sluitingsuren uit de APV geschrapt. Argument daarvoor is meestal, dat daardoor onder meer de verstoring van de openbare orde (nachtrust) aanzienlijk kan worden beperkt: er is sprake van minder geluidsoverlast doordat cafébezoekers niet langer tegelijk maar geleidelijk aan huiswaarts keren en de politie is beter in staat voldoende toezicht uit te oefenen. Zo'n maatregel zal meer vruchten afwerpen naarmate zij tevens van kracht is in gemeenten in de directe omgeving: anders bestaat immers het

gevaar dat de liberalere openingstijden een aantrekkingskracht uitoefenen op horecabezoekers uit aangrenzende gemeenten, en dat de kans op verstoring van de openbare orde wordt vergroot.

Uitvoering
Het onderscheid tussen regelgeving en uitvoering heeft in het kader van de sluitingsuren van inrichtingen aanleiding gegeven tot veel jurisprudentie van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State. In de uitspraak ABRvS 02-09-1983, ECLI:NL:RVS:1983:AM7471 (Oploo, Sint Anthonis en Ledeacker) stond de vraag centraal of de burgemeester bevoegd was een permanente ontheffing te verlenen van het verbod uit de APV. De Afdeling heeft over de bevoegdheidsafbakening tussen de raad en burgemeester aangegeven dat de raad in het APV-artikel in het geheel geen grenzen stelt aan de ontheffingsbevoegdheid van de burgemeester. Noch uit de tekst van het APV artikel, noch anderszins blijkt dat de ontheffing bijvoorbeeld slechts in bijzondere omstandigheden of in incidentele gevallen door de burgemeester mag worden verleend.
De visie van verweerder dat hij zich op het terrein van de gemeentelijke wetgever zou bewegen, zou naar het oordeel van de Afdeling slechts opgaan indien hij aan alle inrichtingen in de gemeente onbeperkt ontheffing van het in het desbetreffende APV-artikel vervatte verbod zou verlenen. In dat geval zou verweerder immers de door de raad vastgestelde sluitingsuren als vermeld in artikel 56 (thans: 2:29), eerste lid, van de APV in feite ter zijde stellen. De Afdeling kan daarom niet inzien waarom de burgemeester de bevoegdheid zou missen het verzoek om ontheffing in te willigen.

Vierde lid
Voor het horecagedeelte geldt dezelfde sluitingstijd als voor de winkel om te voorkomen dat de horeca-activiteiten na sluitingstijd worden voortgezet.

Vijfde lid
Een openbare inrichting als bedoeld in artikel 2:27 kan vergunningplichtig zijn ingevolge de Wm of onder de werking van het Activiteitenbesluit milieubeheer vallen. Aan een krachtens de wet te verlenen vergunning kunnen eveneens voorschriften worden verbonden dan wel nadere eisen worden gesteld ter voorkoming van de indirecte gevolgen van de inrichting.
De sluitingsbepalingen van de APV gelden derhalve niet voor zover de op de Wm gebaseerde voorschriften van toepassing zijn. Wat betekent dit voor de reikwijdte van de APV-bepalingen? De Wm beoogt een uitputtende regeling te geven ter voorkoming of beperking van alle nadelige gevolgen voor het milieu door het in werking zijn van krachtens die wet aangewezen inrichtingen. De raad is niet bevoegd die regeling bij verordening aan te vullen, indien daarmee wordt beoogd dezelfde belangen te beschermen.
De raad kan dus niet aanvullend via de APV gevaar, schade of hinder of andere belangen die onder het begrip ‘bescherming van het milieu’ vallen, tegengaan die worden veroorzaakt door een inrichting die vergunningplichtig is ingevolge de Wm.

Zesde lid
Enerzijds gaat het hier om een relatief overzichtelijk besluit dat op zich tijdig genomen kan worden. Anderzijds zou een stilzwijgend verleende ontheffing zeer onwenselijk zijn voor omwonenden en andere ondernemers. De lex silencio positivo is hier van toepassing uitgezonderd. Het staat de raad vrij om daarin een andere keuze te maken.

Jurisprudentie
Vz. ARRS 21-12-1992, ECLI:NL:RVS:1992:AQ1344. Een in naam besloten club die wel in hoge mate voor het publiek toegankelijk is, moet voldoen aan de sluitingstijden van de APV.

Rb. Breda 03-12-1997, ECLI:NL:RBBRE:1997:ZF0555. Beleid op basis waarvan coffeeshops, in tegenstelling tot andere horecabedrijven, vanaf 20:00 uur gesloten moeten zijn is noch in strijd met

de Winkeltijdenwet noch anderszins onredelijk. Een coffeeshop is geen winkel. Hij is immers in hoofdzaak ingericht als een bedrijf waar gekochte waren ter plaatse worden genuttigd.

ARRS 02-09-1983, ECLI:NL:RVS:1983:AM7471. Sluitingstijden in de APV stellen geen grenzen aan de bevoegdheid van de burgemeester om ontheffing te verlenen.
ARRS 19-01-1984, ECLI:NL:RVS:1984:AM7699. De ontheffing van de burgemeester mag geen permanent karakter hebben en niet alle in de gemeente aanwezige inrichtingen betreffen.

ABRvS 29-10-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AM5381. Herhaalde overtreding van sluitingstijd leidt tot onmiddellijke sluiting horecabedrijf.

ABRvS 02-03-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BP6323 (Edam/Volendam). De plaatsing van een artikel heeft een uitstraling naar de wijze waarop het gelezen moet worden.

ABRvS 24-10-2018, ECLI:NL:RVS:2018:3487. De systematiek van een APV is van belang voor het antwoord op de vraag op welke gronden de ontheffing of vergunning mag worden geweigerd. De ontheffing van sluitingstijden is geregeld binnen het hoofdstuk 'Openbare orde' en geplaatst in de afdeling 'Toezicht op openbare inrichtingen'. De burgemeester heeft niet in redelijkheid het standpunt kunnen innemen dat de door hem genoemde omstandigheden een gevaar opleveren voor de openbare orde in verband met het toezicht op openbare inrichtingen.

Artikel 2:30 Afwijking sluitingstijden; tijdelijke sluiting
Eerste lid
Artikel 174 van de Gemeentewet vormt de grondslag voor de bevoegdheid om een of meer horecabedrijven tijdelijk afwijkende sluitingsuren op te leggen of tijdelijk te sluiten. Aanleiding voor tijdelijke afwijking of sluiting moet zijn gelegen in het belang van de openbare orde, veiligheid of gezondheid, of in bijzondere omstandigheden (zoals, al dan niet lokale, feestdagen). Het betreft een algemene bevoegdheid die zich niet alleen kan uitstrekken tot een maar ook tot meer of zelfs tot alle in de gemeente aanwezige horecabedrijven. Wel beperkt de bevoegdheid zich tot het tijdelijk vaststellen van afwijkende sluitingstijden of tot tijdelijke sluiting.

Tweede lid
Hoewel de wetgever er bij de invoering van de Wet 'Damocles' (artikel 13b van de Opiumwet) vanuit is gegaan dat gemeentelijke regelingen (overlast- of exploitatieverordeningen) hun geldigheid behouden omdat het onderwerp van de gemeentelijke regeling een ander is, lijkt het raadzaam door middel van het bepaalde in het tweede lid buiten twijfel te stellen dat niet in dezelfde situaties kan worden opgetreden als waarvoor artikel 13b van de Opiumwet is bedoeld. Zie voor meer informatie en jurisprudentie ook de website van het CCV (www.hetccv.nl).
Ook de Wet Victor is van belang. Deze wet houdt in dat het college de bevoegdheid krijgt om de eigenaar van een pand dat is gesloten op grond van de APV, artikel 13b van de Opiumwet of artikel 174a van de Gemeentewet aan te schrijven om het pand in gebruik te geven aan een andere persoon of instelling, dan wel om verbeteringen aan te brengen. Als de verstoring van de openbare orde of de verkoop van drugs niet langdurig achterwege blijft, kan in het uiterste geval zelfs overgegaan worden tot onteigening.
In de Wet Victor is ook bepaald dat sluitingen op grond van artikel 13b van de Opiumwet en artikel 174a van de Gemeentewet moeten worden ingeschreven in de openbare registers, conform artikel 3:16 van het BW. Merkwaardig genoeg geldt deze inschrijvingsplicht niet voor de sluitingen op grond van de APV.

Jurisprudentie

ARRS 15-06-1984, ECLI:NL:RVS:1984:AH0402. Artikel 174 van de Gemeentewet geeft aan de burgemeester reeds een sluitingsbevoegdheid. Wenselijk om ook in de APV een sluitingsbepaling op te nemen.

ABRvS 23-05-1995, ECLI:NLRVS:1995:AN4389. Sluitingsmaatregel heeft geen punitief karakter en is niet onevenredig zwaar.

Vz. ARRvS 26-08-1992, ECLI:NL:RVS:1992:AN2898 en ABRvS 05-07-1996, JG 96.0266. Sluitingsbevel zonder tijdsbepaling voldoet niet aan artikel 221 van de Gemeentewet (oud).

Vz. ABRvS 05-09-1997, Gst. 1998, 7069, 4. Terechte sluiting voor onbepaalde tijd van coffeeshop die het nuloptiebeleid overtreedt.

ABRvS 04-07-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AN6835. Terechte sluiting van horecagelegenheid voor de duur van een jaar wegens handel in harddrugs. Persoonlijke verwijtbaarheid van de exploitant daarbij (bij handel in harddrugs) is niet van belang.

Pres. Rb. Rotterdam 05-09-1997, JG 97.0209. Terechte sluiting van twee horeca-inrichtingen en intrekking van de exploitatievergunningen wegens smokkel van illegalen. Aantasting van de openbare orde.

ABRvS 06-02-1997, JG 97.0075. Bij uitoefening sluitingsbevoegdheid hoeft burgemeester geen strikte strafrechtelijke bewijsregels in acht te nemen.

ABRvS 11-06-1998, ECLI:NL:RVS:1998:ZF3389. Sluiting is geen ‘criminal charge’ als bedoeld in artikel 6 van het EVRM. Inzage in geanonimiseerde getuigenverklaringen en politierapporten is dan ook niet strijdig met het ‘fair trial’-beginsel.

Pres. Rb. Breda 27-01-1998, JG 98.0096. In bestuursrechtelijk geding moeten wel de juistheid van de feiten en zorgvuldigheid van het besluit kunnen worden getoetst.

Pres. Rb. Haarlem 16-11-2001, ECLI:NL:RBHAA:2001:AD5792. Terechte sluiting van een discotheek op grond van artikel 2.3.1.5 van de APV van Zaanstad, nu is gebleken dat de situatie rond het gebruik van partydrugs uit een oogpunt van te beschermen gezondheidsbelangen onbeheersbaar is.

Rb. Den Haag 10-05-2005, ECLI:NL:RBSGR:2005:AT6239. Het (tijdelijk) sluiten van een horecabedrijf enkele weken nadat een overtreding van de sluitingsuren heeft plaatsgehad, is geen reparatoire maatregel maar een punitieve sanctie, waar de waarborgen van artikel 6 van het EVRM op zien.

ABRvS 11-05-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT5345. Het intrekken van de horecavergunning (voor een bedrijf dat geen alcohol verkoopt) vanwege het feit dat de aanvrager niet voldoet aan eisen ten aanzien van zedelijk gedrag, is geen punitieve sanctie en daarom niet in strijd met artikel 6 van het EVRM.

ABRvS 09-02-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS5485. Bij een beslissing van de burgemeester om een horeca-inrichting te sluiten toetst de rechter terughoudend.

ABRvS 15-09-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR2177. Het niet voorkomen van overlast in de omgeving van een coffeeshop reden voor tijdelijke sluiting.

ABRvS 05-01-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AR8730. De aanwezigheid van cocaïne leidt tot onmiddellijke sluiting en het schrappen van de gedooglijst van een coffeeshop.

Rb. Breda 05-11-2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AR6323. Eén pistoolschot is nog geen reden tot sluiting.

ABRvS 13-04-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT3727. Aantreffen van harddrugs leidt tot onmiddellijke sluiting van coffeeshop. Persoonlijke verwijtbaarheid speelt geen rol.

ABRvS 18-05-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT5655. Schietincident bij overval is reden voor tijdelijke sluiting. Is een reparatoire maatregel, gericht op herstel van de openbare orde, waarbij de persoon van de coffeeshophouder geen rol speelt.

Vz. Rb Midden-Nederland 03-01-2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:8. Sluiting van een club voor zes maanden in verband met geweldsincidenten. Vuurwerkincident is een ernstig geweldsincident (categorie 1). Het beleid van de gemeente is niet kennelijk onredelijk. Geen bijzondere omstandigheden op grond waarvan gemeente moest afwijken van het beleid.

Artikel 2:31 Verboden gedragingen
Onder a
Deze bepaling geeft een verbod om de orde in horecabedrijven te verstoren, dat zich in zijn algemeenheid tot bezoekers richt.

Onder b
Ook het bepaalde onder b richt zich tot de (potentiële) bezoeker (niet het personeel) van de inrichting. Als die zich met goedvinden van de exploitant in de inrichting bevindt in de tijd dat de inrichting gesloten moet zijn, overtreedt hij artikel 2:31. Als hij geen toestemming van de exploitant heeft en niet weggaat als de exploitant dat vraagt, overtreedt hij artikel 138 van het WvSr (lokaalvredebreuk).

Onder c
Het gestelde onder c richt zich tot de exploitant.

Zwarte lijst
Het verschijnsel "zwarte lijst" heeft enkele malen de publiciteit gehaald als instrument ter handhaving van de openbare orde in het algemeen en van de orde in inrichtingen in het bijzonder, dat op individuele bezoekers is gericht.
Al uit HR 02-06-1924, NJ 1924, p. 901, blijkt dat een verbod om personen in een tapperij te laten verblijven die zich aan alcoholhoudende drank plegen te buiten te gaan, de openbare orde betreft.
In ARRS 19-06-1984, AB 1985, 215 komt aan de orde hoe het hanteren van de zwarte lijst zich verhoudt tot de internationale verdragen en tot de huishouding van de gemeente. Kort gezegd oordeelde de Afdeling dat, mede gezien de achtergrond van het bestreden besluit en het feit dat het verbod slechts deels betrekking heeft op het verblijf van appellant in het jongerencentrum waar deze als vrijwilliger werkzaam was, het gehanteerde middel evenredig is te achten tot het daarmee beoogde doel, te weten de bescherming van de openbare orde, en dat het genomen besluit noodzakelijk kan worden geacht ter bescherming van dat belang.
Het instrument van de zwarte lijst wordt weinig toegepast. Indien gewenst, zou in de APV de volgende bepaling kunnen worden opgenomen:

> 1. Het is de houder van een openbare inrichting, als bedoeld in artikel 2:27, eerste lid, verboden in die inrichting toe te laten of te laten verblijven niet tot zijn gezin behorende personen, die naar het oordeel van de burgemeester misbruik van alcoholhoudende drank plegen te maken en wier namen als zodanig schriftelijk door de burgemeester aan die houder zijn opgegeven.
> 2. Het is aan een persoon wiens naam ingevolge het bepaalde in het eerste lid door de burgemeester aan de houders van openbare inrichtingen, als bedoeld in artikel 2:27, eerste

lid, is opgegeven, verboden zich in een dergelijke inrichting te bevinden nadat hij schriftelijk door de burgemeester van dit verbod in kennis is gesteld.
3. Het verbod in het tweede lid geldt voor een bepaalde periode, die niet langer is dan een jaar.

Volgens Ktr. Tilburg 22-03-1989, NJ 1989, 585, is een toegangsverbod van onbepaalde duur strijdig met artikel 5 van het EVRM. In verband daarmee verdient het aanbeveling bovenstaande modelbepaling uit te breiden.
De bepaling onder c is bedoeld om te voorkomen dat het terras een tappunt wordt voor passanten. Omdat de tekst ten onrechte de suggestie wekte dat staanplaatsen op het terras niet zouden mogen is die in 2014 aangepast.

Jurisprudentie
Wnd. Vz. 16-09-1982, AB 1983, 38 en Wnd. Vz. 30-03-1983, KG 1983, 195. Instrument van de zwarte lijst wordt toelaatbaar geacht.

Hetgeen in dit artikel onder b staat vermeld wordt meestal in de vergunningsvoorschriften opgenomen. Hier is het als algemene regel geformuleerd. Naar wens kunnen andere algemene regels worden toegevoegd.

Artikel 2:32 Handel binnen openbare inrichtingen
Dit artikel betreft een verbod van heling. Het is bekend dat in sommige cafés regelmatig gestolen goed wordt verhandeld.
In een aantal grote steden doet zich het verschijnsel voor dat drugverslaafden naar bepaalde cafés gaan om daar gestolen goederen aan de man te brengen. Artikel 2:32 sluit aan op het in artikel 14 Alcoholwet neergelegde verbod tot het uitoefenen van de kleinhandel. Dit laatste verbod ziet echter slechts op verkoophandelingen.
Omdat artikel 2:32 een verbod bevat voor de exploitant (en niet voor de handelaar), kan dit artikel niet worden gebaseerd op artikel 437ter of artikel 437 van het WvSr. Het artikel is vastgesteld op basis van artikel 149 van de Gemeentewet, terwijl de strafsanctie is gebaseerd op artikel 154 van de Gemeentewet.

Jurisprudentie
ABRvS 15-07-1996, AB 1996, 414. Sluiting café in verband met heling; burgemeester moet aan het sluitingsbevel ten grondslag liggende feiten voldoende aannemelijk maken.

Pres. Rb. Rotterdam 07-04-1995, JG 95.0202. Terechte sluiting snackloket in verband met heling. Bekendmaking van de sluiting dient geen enkel doel.

Artikel 2:33 Het college als bevoegd bestuursorgaan
Het begrip ‘openbare inrichting’ als omschreven in artikel 2:27 ziet ook op inrichtingen die niet voor het publiek toegankelijk zijn, zoals besloten sociëteiten en gezelligheidsverenigingen. Gelet op artikel 174 van de Gemeentewet is in dat geval niet de burgemeester maar het college het bevoegde bestuursorgaan. De tekst is in overeenstemming gebracht met die van artikel 174 van de Gemeentewet.

Artikel 2:34
(Vervallen)

Afdeling 5. Regulering paracommerciële rechtspersonen en overige aangelegenheden uit de Alcoholwet

Algemeen

Inleiding

Deze modelverordening bevat medebewindbepalingen die zijn gebaseerd op de artikelen 4, 25a, 25b, 25c en 25d van de Alcoholwet. Hoewel de APV voor het overgrote deel uit autonome bepalingen bestaat, is ervoor gekozen om deze medebewindbepalingen daarin op te nemen omdat dit vanuit praktisch oogpunt een logische stap is. Immers, de APV regelt al aanverwante zaken zoals de horeca-exploitatievergunning, sluitingstijden en dergelijke.

Oneerlijke mededinging

De op basis van artikel 4 van de Alcoholwet door gemeenten te stellen regels met betrekking tot de paracommerciële horecabedrijven dienen ter voorkoming van oneerlijke mededinging. Uit de MvT (Kamerstukken II 2008/09, 32 022, nr. 3, p. 10) blijkt dat de regering ervan uitgaat dat de gemeenten de belangrijke maatschappelijke functie van de verschillende paracommerciële instellingen in acht zullen nemen en geen onnodige beperkingen zullen opleggen daar waar de mededinging niet in het geding is en er geen sprake is van onverantwoorde verstrekking van alcohol, met name aan jongeren. Concreet komt het er op neer dat de gemeentelijke uitwerking moet leiden tot regels die op z'n minst in enige mate bijdragen aan het voorkomen van oneerlijke mededinging. Of in bepaalde gevallen sprake zal zijn van oneerlijke mededinging is sterk afhankelijk van de lokale situatie. Bij de aanzienlijke ruimte die dit uitgangspunt biedt zal de gemeentelijke uitwerking verder overeenkomstig de algemene beginselen van behoorlijk bestuur plaats moeten vinden. Er is dus aanzienlijke ruimte voor een afweging van belangen, die enerzijds niet tot het volledig uitbannen van oneerlijke mededinging hoeft te leiden en anderzijds niet tot het volledig ongemoeid laten van oneerlijke mededinging mag leiden.

Verplichte en niet verplichte bepalingen

Een regeling op grond van artikel 4 van de Alcoholwet, in deze modelverordening uitgewerkt in artikel 2:34b, is verplicht. Dat geldt niet voor de artikelen 2:34c tot en met 2:34f, die gebaseerd zijn op de artikelen 25a, 25b, 25c en 25d van de Alcoholwet. Daarnaast hebben deze bepalingen niet als doel het tegengaan van oneerlijke mededinging, maar het tegengaan van onverantwoorde verstrekking van alcohol, met name aan jongeren.

Bestuurlijke boete, strafbaarstelling en bestuursdwang

Uit de eerder aangehaalde MvT (p. 51) blijkt dat aan de bestaande arrangementen niets verandert als het gaat om de afbakening tussen bestuursrechtelijke handhaving via bestuurlijke boeten en strafrechtelijke handhaving op grond van de WED. "Uitgangspunt is en blijft dat de handhaving van de DHW zal geschieden door het opleggen van bestuurlijke boeten. Alleen indien de overtreding een direct gevaar voor de gezondheid of veiligheid van de mens tot gevolg heeft of het door de wetsovertreder genoten economisch voordeel groter is dan de bestuurlijke boetes zal er behoefte kunnen zijn om de zaak voor te leggen aan het OM om via de WED af te doen: de WED voorziet namelijk in een breder arsenaal aan sancties, zoals hogere maxima voor boetes en de mogelijkheid tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Zolang dit duale stelsel bestaat heeft deze situatie zich nog geen enkele keer voorgedaan. We mogen constateren dat tot op heden het duale stelsel in het kader van de DHW probleemloos functioneert."

De grondslag voor het opleggen door de burgemeester van een bestuurlijke boete voor overtreding van onder meer de op basis van deze modelverordening vastgestelde bepalingen is artikel 44a van de Alcoholwet. Op grond van datzelfde artikel 44a kan de burgemeester ook voor overtreding van een aantal andere bepalingen uit de Alcoholwet een bestuurlijke boete opleggen. Informatie over de toepassing van de bestuurlijke boete vindt u op de website van de NVWA, https://www.nvwa.nl/over-de-nvwa/hoe-de-nvwa-werkt/toezicht-maatregelen-en-boetes/bestuurlijke-boete.

Overtredingen van de op basis van deze modelverordening aan de APV toegevoegde bepalingen zijn strafbaar als overtredingen op grond van artikel 2, vierde lid, juncto 1, onder 4˚, van de WED. De desbetreffende artikelen zijn daarom niet in de opsomming van overtredingen in hoofdstuk 6 'Sanctie-, overgangs- en slotbepalingen' opgenomen.
In artikel 44 van de Alcoholwet is voorts bepaald dat de Minister en de burgemeester bestuursdwang kunnen toepassen ter handhaving van een krachtens dit artikel opgelegde ontzegging. Dit betreft de ontzegging dat een supermarkt, een warenhuis dat ook levensmiddelen verkoopt of een snackbar, e.d. nog langer (zwak)-alcoholhoudende drank mag verkopen als het bedrijf in een periode van 12 maanden driemaal alcoholhoudende drank aan iemand jonger dan 18 jaar heeft verstrekt. Ditzelfde geldt voor een slijter die in een periode van 12 maanden driemaal de regels omtrent de verkoop op afstand heeft overtreden.

Toezichthouders
De toezichthouders worden benoemd door de burgemeester. Zij kunnen worden vermeld in artikel 6:2. Op grond van artikel 42 van de Alcoholwet hebben zij de bevoegdheid om woningen binnen te treden zonder toestemming van de bewoners, als de toezichthouder vermoedt dat daar bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank aan particulieren wordt verstrekt of als dat daadwerkelijk gebeurt.

Artikelsgewijs

NB. In deze artikelsgewijze toelichting worden enkel die delen die (inhoudelijke) toelichting behoeven nader toegelicht.

Artikel 2:34a Definities
De definities uit de Alcoholwet werken door in de op de Alcoholwet gebaseerde regelgeving. Ter verduidelijking is een uitdrukkelijke verwijzing opgenomen, waaruit tevens blijkt dat deze definities enkel voor afdeling 5 gelden. Het gaat om de volgende definities.
- alcoholhoudende drank: de drank die bij een temperatuur van twintig graden Celsius voor meer dan een half volumeprocent uit alcohol bestaat.
- horecabedrijf: de activiteit in ieder geval bestaande uit het bedrijfsmatig of anders dan om niet verstrekken van alcoholhoudende drank voor gebruik ter plaatse.
In afdeling 4 (toezicht op openbare inrichtingen) wordt de term horecabedrijf niet gebruikt, maar de term openbare inrichting. Uit de definitie in artikel 2:27 blijkt dat onder openbare inrichtingen niet alleen horecabedrijven als bedoeld in de Alcoholwet vallen, maar ook bedrijven waar alleen alcoholvrije drank wordt geschonken, of rookwaar voor gebruik ter plaatse wordt verstrekt (coffeeshops), of zwak-alcoholhoudende drank om mee te nemen wordt verkocht (snackbars en dergelijke). Op de horecabedrijven in de zin van de Alcoholwet is dus zowel afdeling 4 als afdeling 5 van toepassing.
- horecalokaliteit: een van een afsluitbare toegang voorziene lokaliteit, onderdeel uitmakend van een inrichting waarin het horecabedrijf wordt uitgeoefend, in ieder geval bestemd voor het verstrekken van alcoholhoudende drank voor gebruik ter plaatse.
- inrichting: de lokaliteiten waarin het slijtersbedrijf of het horecabedrijf wordt uitgeoefend, met de daarbij behorende terrassen voor zover die terrassen in ieder geval bestemd zijn voor het verstrekken van alcoholhoudende drank voor gebruik ter plaatse, welke lokaliteiten al dan niet onderdeel uitmaken van een andere besloten ruimte.
- paracommerciële rechtspersoon: een rechtspersoon niet zijnde een naamloze vennootschap of besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, die zich naast activiteiten van recreatieve, sportieve, sociaal-culturele, educatieve, levensbeschouwelijke of godsdienstige aard richt op de exploitatie in eigen beheer van een horecabedrijf.
- sterke drank: de drank, die bij een temperatuur van twintig graden Celsius voor vijftien of meer volumenprocenten uit alcohol bestaat, met uitzondering van wijn.

- slijtersbedrijf: de activiteit bestaande uit het bedrijfsmatig of anders dan om niet aan particulieren verstrekken van sterke drank voor gebruik elders dan ter plaatse, al dan niet gepaard gaande met het bedrijfsmatig of anders dan om niet aan particulieren verstrekken van zwak-alcoholhoudende en alcoholvrije drank voor gebruik elders dan ter plaatse of met het bedrijfsmatig verrichten van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen andere handelingen.
- zwak-alcoholhoudende drank: alcoholhoudende drank, met uitzondering van sterke drank.

Artikel 2:34b Regulering paracommerciële rechtspersonen
Artikel 4 van de Alcoholwet verplicht gemeenten ter voorkoming van oneerlijke mededinging regels te stellen waaraan paracommerciële rechtspersonen zich te houden hebben wanneer zij alcoholhoudende drank verstrekken. Op grond van artikel 4, eerste lid en derde lid, onder a, van de Alcoholwet moet geregeld worden gedurende welke tijden in de betrokken inrichting alcoholhoudende drank mag worden verstrekt. Met andere woorden, de schenktijden voor alcoholhoudende dranken moeten geregeld worden. Op grond van artikel 4, eerste lid en derde lid, onder b en c, van de Alcoholwet moeten regels gesteld worden met betrekking tot door paracommerciële rechtspersonen in de inrichting te houden bijeenkomsten van persoonlijke aard en bijeenkomsten die gericht zijn op personen welke niet of niet rechtstreeks bij de activiteiten van de desbetreffende rechtspersoon betrokken zijn. Uiteraard alleen voor zover er tijdens deze bijeenkomsten alcoholhoudende drank wordt verstrekt door de paracommerciële rechtspersoon. Zoals in het algemeen deel van deze toelichting reeds is aangegeven betekent dit dat de gemeentelijke uitwerking moet leiden tot regels die op z'n minst in enige mate bijdragen aan het voorkomen van oneerlijke mededinging.

NB. In de APV staan twee varianten (varianten 2 en 40) van de 40 varianten die zijn opgenomen in een bijlage bij VNG ledenbrief Lbr. 13/023 van 15 maart 2013 (Nieuwe modelverordening Drank- en Horecawet) en opnieuw bij VNG ledenbrief Lbr. 18/047 van 7 augustus 2018.

Op grond van artikel 4, vierde lid, van de Alcoholwet heeft de burgemeester de bevoegdheid om voor ten hoogste twaalf aaneengesloten dagen ontheffing te verlenen van de hier door de raad gestelde regels voor schenktijden en voor de verschillende soorten bijeenkomsten. Het gaat om bijzondere gelegenheden van zeer tijdelijke aard. Uit deze bewoordingen van de wet blijkt dat hier zeer terughoudend mee moet worden omgegaan. Te denken valt aan kampioenschappen en dergelijke grotendeels onvoorziene gebeurtenissen, maar het kan ook gaan om feestelijkheden die wel te voorzien zijn, zoals carnaval en Koningsdag.
Omdat de burgemeester deze bevoegdheid rechtstreeks aan de wet ontleent, kan de raad hier verder geen beperkingen aan stellen. De burgemeester kan hiervoor zelf uiteraard wel beleidsregels opstellen (artikel 4:81 van de Awb).
De Alcoholwet valt onder de Dienstenwet en ingevolge artikel 28, eerste lid, van die wet is de lex silencio positivo van toepassing op vergunningen (daar zijn ontheffingen ook onder begrepen), tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald. Artikel 4, zesde lid, van de Alcoholwet zondert de toepasselijkheid van paragraaf 4.1.3.3. van de Algemene wet bestuursrecht echter uit voor aanvragen om ontheffing als bedoeld in artikel 4, vierde lid, van die wet.

Artikel 2:34c Beperkingen voor horecabedrijven en slijtersbedrijven
Deze modelbepaling is een uitwerking van artikel 25a van de Alcoholwet. Het verbiedt de verstrekking van sterke *of* alcoholhoudende drank in inrichtingen die gelegen zijn in bepaalde aangewezen gebieden en/of die beschikken over nader aangegeven aard en/of gedurende nader bepaalde tijdsruimten. De nadere invulling van een verbod dient, in zoverre daar voor gekozen wordt, in de verordening zelf te gebeuren en kan niet aan de burgemeester gedelegeerd worden.
In het tweede lid wordt overeenkomstig artikel 25a, tweede lid, aanhef en onder b, van de Alcoholwet de burgemeester de bevoegdheid verleend om voorschriften aan de vergunning te

verbinden of deze te beperken tot zwak-alcoholhoudende drank, als dit vanwege de handhaving van de openbare orde, de veiligheid, de zedelijkheid en de volksgezondheid nodig is.

Artikel 2:34d Koppeling toegang aan leeftijden
Deze bepaling is gebaseerd op artikel 25b van de Alcoholwet. Op grond van dat artikel kan bij verordening de toegang van jongeren tot horecalokaliteiten en terrassen gereguleerd worden. Overeenkomstig artikel 25b, eerste lid, van de Alcoholwet is het aan gemeenten om te bepalen waar de leeftijdsgrens wordt gelegd, deze mag echter niet hoger zijn dan 21 jaar.

Er kan gekozen worden voor het koppelen van de toegangsleeftijd aan het sluitingsuur van de horecalokaliteit, met verwijzing naar artikel 2:29 (mogelijkheid om sluitingstijd aan te passen). In de praktijk gaat het om nachtcafés. Artikel 2:29 gaat over openbare inrichtingen. Dat is een ruimere categorie dan de horecabedrijven uit de Alcoholwet, waar artikel 2:34d betrekking op heeft. Het toelatingsverbod van artikel 2:34d geldt dus alleen voor die openbare inrichtingen die tegelijk ook een horecabedrijf zijn. Een jongere in de hier opgenomen leeftijdscategorie mag dus geen nachtcafé in, maar wel een broodjeszaak die de hele nacht open is.

Artikel 2:34e Beperkingen voor andere detailhandel dan slijtersbedrijven
Het gaat hier om een verbod bedrijfsmatig of anders dan om niet [*om particulieren een nader bepaald aantal eenheden*] zwak-alcoholhoudende drank te verkopen, dat uiteraard beperkt is tot de nader bepaalde tijdsruimte en eventueel nader bepaalde delen van de gemeente.
Deze bepaling is gebaseerd op artikel 25c van de Alcoholwet. Daarbij is uitdrukkelijk bepaald dat het verbod alleen betrekking kan hebben op een beperkte tijdsruimte. Een beperking van het verbod tot bepaalde delen van de gemeente is optioneel. Het gaat om het verbod van het verkopen van zwak-alcoholhoudende drank in bedrijven en winkels zoals warenhuizen, snackbars, supermarkten of andere levensmiddelenwinkels (artikel 18, tweede lid, van de Alcoholwet) en/of vanuit bestelruimten (internetbestellingen) (artikel 19, tweede lid, onder a, van de Alcoholwet). Doel van deze bepaling is voorkomen dat er tijdens bepaalde feestelijkheden en evenementen in de detailhandel blikjes bier, flessen wijn, breezers en andere zwak-alcoholhoudende drank wordt verkocht die vervolgens op straat wordt opgedronken. Het verkopen van sterke drank is uiteraard in ieder geval verboden in snackbars en in andere soorten winkels dan slijterijen.

Afdeling 6. Toezicht op inrichtingen tot het verschaffen van nachtverblijf

Artikel 2:35 Definitie
Inrichting
Het begrip ’inrichting’ als hier omschreven sluit aan bij artikel 438 van het WvSr, dat ziet op het als beroep verschaffen van nachtverblijf aan personen (eerste lid) en op het als beroep of gewoonte beschikbaar stellen van een terrein voor het houden van nachtverblijf of het plaatsen van kampeermiddelen en dergelijke (tweede lid).

Artikel 2:36 Kennisgeving exploitatie
Artikel 2:36 strekt ertoe, dat de burgemeester een zo volledig mogelijk overzicht heeft van de in de gemeente aanwezig nachtverblijf en kampeerinrichtingen.

Artikel 2:37
(Vervallen)

Artikel 2:38 Verschaffing gegevens nachtregister

Op grond van artikel 438 van het WvSr is een ondernemer die een hotel of pension drijft verplicht om een nachtregister bij te houden. Dit artikel in de APV komt die ondernemer tegemoet door de gast te verplichten daaraan mee te werken en zijn of haar gegevens te verstrekken. Zo'n aanvulling van het WvSr bij plaatselijke verordening werd door de Hoge Raad toelaatbaar geacht (HR 10-04-1979, NJ 1979, 442). Daarbij wordt vaak opgemerkt dat een goed bijgehouden nachtregister ook in het belang van de gemeente is, bijvoorbeeld voor de brandweer, mocht er onverhoopt brand uitbreken in een hotel of pension.
De sinds 25 mei 2018 geldende AVG heeft, net als de daarvoor geldende Wbp, als uitgangspunt dat er niet meer wordt uitgevraagd dan nodig. Er worden alleen de gegevens uitgevraagd die artikel 438 van het WvSr noemt.

Afdeling 7. Toezicht op speelgelegenheden

Artikel 2:38a Definities
Eerste lid
Het begrip 'speelgelegenheid' betreft iedere openbare gelegenheid waarin de mogelijkheid wordt geboden enig spel te beoefenen waarbij geld of in geld inwisselbare voorwerpen kunnen worden gewonnen of verloren. In de Wok is een uitputtende regeling neergelegd voor de kansspelen bedoeld in artikel 1 van die wet, zoals speelcasino's en speelautomaten. De wet is niet van toepassing op spelen, met uitzondering van behendigheidsautomaten, waarbij de spelers door hun behendigheid de kans om te winnen kunnen vergroten. Deze restcategorie van speelgelegenheden voor behendigheidsspelen wordt hier bedoeld. Het gaat dus om speelgelegenheden, waarop de Wok geen betrekking heeft.

Tweede lid
In deze afdeling voorkomende begrippen die in de Wok zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als in die wet. Artikel 30 en artikel 30c, vierde lid, van de wet bevatten definities van:

- speelautomaat (onderdeel a);
- behendigheidsautomaat (onderdeel b);
- kansspelautomaat (onderdeel c);
- hoogdrempelige inrichting (onderdeel d);
- laagdrempelige inrichting (onderdeel e).

Deze definities gelden ook bij de toepassing van afdeling 10.

Artikel 2:39 Speelgelegenheden
Eerste, tweede en derde lid
De vergunningplicht geldt voor het (doen) exploiteren van een speelgelegenheid, waarop de Wok [*of de speelautomatenhallenverordening*] niet van toepassing is. Artikel 2:39 heeft het beschermen van de openbare orde en het woon- en leefklimaat als doel. Zoals bij artikel 2:38a geschetst is de reikwijdte van deze vergunningplicht beperkt. Sommige gemeenten, bijvoorbeeld Amsterdam en Almere, hebben mede daarom in hun APV een bepaling opgenomen die de burgemeester de bevoegdheid geeft om in het belang van de openbare orde gebouwen te sluiten, en daarbij opgenomen dat dit ook mogelijk is bij overtreding van de Wok.

Jurisprudentie
Rb. Maastricht 07-01-2003, ECLI:NL:RBMAA:2003:AF2782. Vergunning ingetrokken, illegaal casino.

Speelautomatenhallen
Speelautomatenhallen vallen niet onder de bepaling. Het is mogelijk in een speelautomatenhallenverordening te bepalen dat bij de beoordeling van een aanvraag om

vergunning voor het exploiteren van een speelautomatenhal rekening wordt gehouden met de woon- en leefsituatie.

Vierde lid
Deze vergunning beoogt de bescherming van met name de openbare orde. Daarnaast speelt het bestrijden van gokverslaving een rol. Het is hoogst onwenselijk zijn als deze vergunning van rechtswege wordt verleend voordat er een inhoudelijke toets van de aanvraag heeft plaatsgevonden en is voltooid. Hoewel kansspelen niet onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn vallen en de lex silencio positivo dus niet uit dien hoofde van toepassing is, geldt dat behendigheidsspelen wel onder de reikwijdte van de richtlijn vallen. Voor zover van toepassing bepaalt het vierde lid daarom ten aanzien daarvan dat paragraaf 4.1.3.3. van de Awb van toepassing is uitgezonderd. Een lex silencio positivo is niet wenselijk om dwingende redenen van algemeen belang, zoals de openbare orde en volksgezondheid.

Jurisprudentie
ABRvS 29-01-2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF3507 en Rb. Almelo 11-03-2002, ECLI:NL:RBALM:2002:AE4559. Internetgokzuil in inrichting maakt dat er sprake is van speelgelegenheid, burgemeester kan handhavend optreden.

Rb. Maastricht 07-01-2003, ECLI:NL:RBMAA:2003:AF2782. Burgemeester kan bestuursdwang toepassen in geval er sprake is van een speelgelegenheid, in dit geval een illegaal casino, zonder vergunning.

Rb. Arnhem 17-07-2002, . Speelgelegenheid door een vereniging waarvan tegen betaling van een gering bedrag een ieder lid kan worden, heeft geen besloten karakter. Burgemeester kan optreden indien er geen vergunning is.
Rb. Arnhem 17-07-2002, ECLI:NL:RBARN:2002:AE5840. Speelgelegenheid wordt in casu niet als besloten aangemerkt en is daarom vergunningplichtig. De vergunning is gevraagd noch verleend, dus kan bestuursdwang worden toegepast.

Artikel 2:40 Kansspelautomaten
Dit artikel is een uitwerking van artikel 30c, tweede lid, van de Wok. Hierin staat dat bij gemeentelijke verordening het aantal kansspelautomaten wordt vastgesteld waarvoor per hoog- en laagdrempelige inrichting een aanwezigheidsvergunning wordt verleend. Voor hoogdrempelige inrichtingen kan dat voor maximaal twee kansspelautomaten.
Kansspelautomaten zijn speelautomaten, die geen behendigheidsautomaat (zoals een flipperkast) zijn, maar gokkasten waarmee ook geld kan worden gewonnen en waar doorgaans geen behendigheid bij te pas komt.

Jurisprudentie
CBb 11-04-2003, ECLI:NL:CBB:2003:AF7697. Het verstrekken van lunches tussen 12.00 uur en 15.30 uur, dat speciaal op een reclamebord wordt aangekondigd en waarvoor een aparte lunchkaart is, vormt een laagdrempelige activiteit.

CBb 17-07-2002, ECLI:NL:CBB:2002:AE7540. Sportkantine niet per definitie laagdrempelig.

CBb 15-02-2002, ECLI:NL:CBB:2002:AD9977. Steeds geheel of gedeeltelijk geopende harmonicawand tussen café en zaalgedeelte is niet voldoende om te spreken van twee afzonderlijke horecalokaliteiten. In café geen kansspelautomaten toegestaan.

Afdeling 8. Maatregelen ter voorkoming van overlast, gevaar of schade

Artikel 2:41 Betreden gesloten woning of lokaal

Eerste lid

De burgemeester is op grond van artikel 174a van de Gemeentewet bevoegd tot sluiting van woningen, een niet voor publiek toegankelijk lokaal of een bij de woning of het lokaal behorend erf van waaruit (drugs)overlast wordt veroorzaakt. Aangezien dit artikel in de Gemeentewet niet de rechtsgevolgen van de sluiting regelt, verdient het aanbeveling dit in de APV te regelen. Het is aan te raden om voor de gevallen waarin de woning niet is verzegeld of de verzegeling reeds is verbroken een verbodsbepaling zoals in het eerste lid van artikel 2:41 op te nemen, zodat een sanctie kan worden gesteld op overtreding daarvan.

Tweede lid

Het tweede lid van artikel 2:41 is gebaseerd op de bevoegdheid van de burgemeester op grond van artikel 13b van de Opiumwet tot toepassing van bestuursdwang als in woningen of lokalen, dan wel in of bij woningen of zodanige lokalen j behorende erven, drugs als bedoeld in lijst I of II van de Opiumwet worden verkocht, afgeleverd, verstrekt, of daarvoor aanwezig zijn. Zie verder onder de toelichting op het eerste lid.

Derde lid

Aangezien de situatie kan ontstaan dat personen de woning of het lokaal moeten betreden wegens dringende redenen, is het derde lid aan artikel 2:41 toegevoegd. Anders zou het verbod uit het eerste lid te absoluut zijn.

Artikel 2:42 Plakken en kladden

Eerste lid

In het eerste lid is sprake van een absoluut verbod. In de termen ‘bekrassen en bekladden’ ligt reeds besloten dat het daarbij niet gaat om meningsuitingen als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet, artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR.

Tweede lid

Het aanbrengen van aanplakbiljetten op een onroerende zaak kan worden aangemerkt als een middel tot bekendmaking van gedachten en gevoelens dat naast andere middelen zelfstandige betekenis heeft en met het oog op die bekendmaking in een bepaalde behoefte kan voorzien.
Op de in artikel 7 van de Grondwet gewaarborgde vrijheid van meningsuiting zou inbreuk worden gemaakt als die bekendmaking in het algemeen zou worden verboden of van een voorafgaand overheidsverlof afhankelijk zou worden gesteld. Artikel 2:42 maakt op dit grondrecht geen inbreuk, aangezien het hierin neergelegde verbod krachtens het tweede lid uitsluitend een beperking van het gebruik van dit middel van bekendmaking meebrengt.
Artikel 2:42 verdraagt zich ook met artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR, aangezien de beperking in de uitoefening van het recht op vrije meningsuiting dat uit de toepassing van artikel 2:42 kan voortvloeien, kan worden aangemerkt als nodig in een democratische samenleving ter bescherming van de openbare orde.

Vijfde en zevende lid

Een voorwaarde die aan de mogelijke beperking vanuit het tweede lid moet worden gesteld is wel dat de gemeente moet zorgen voor voldoende plakplaatsen voor het aanbrengen van meningsuitingen en niet commerciële bekendmakingen. Krachtens het vijfde lid kan het college aanplakborden aanwijzen en daarvoor krachtens het zevende lid nadere regels stellen. Als de

gemeente nalaat in voldoende plakplaatsen te voorzien, dan is er volgens jurisprudentie wel sprake van strijd met artikel 7 van de Grondwet en artikel 10 van het EVRM. Men volgt in het algemeen de norm van 1 plakbord of -zuil op de 10.000 inwoners (ABRvS 05-06-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE3657).

Overige jurisprudentie
ARRS 30-12-1993, JG 94.0194, AB 1994, 578. Verzoek om vergunning voor het aanbrengen van borden aan lantaarnpalen ten behoeve van het plakken van affiches is terecht opgevat als verzoek om toestemming van de gemeente als eigenares van de lantaarnpalen. Betreft een privaatrechtelijke aangelegenheid.

Vz. ARRS 13-12-1992, JG 93.0261, Gst. 1993, 6965. Een projectie van een lichtreclame is te beschouwen als een andere wijze van aanbrengen dan aanplakken van een afbeelding of aanduiding als bedoeld in de APV.

Rb. Amsterdam 07-10-1993. In APV opgenomen plakverbod is onverbindend wegens strijd met artikel 7, eerste lid, van de Grondwet (vrijheid van meningsuiting). Derhalve is geen vervolging mogelijk ter zake van 'wild plakken'. Er waren geen voldoende vrije plakplaatsen in de stadsdelen. Gemeente is verplicht deze te scheppen.

HR 01-04-1997, NJ 1997, 457. "Niet aannemelijk is geworden dat ten gevolge van het (...) verbod geen mogelijkheid van enige betekenis tot gebruik van het onderhavige middel van verspreiding en bekendmaking zou overblijven". De bepaling is niet in strijd met artikel 10, tweede lid, van het EVRM, aangezien deze "prescribed by law" is en "necessary in a democratic society (...) for the prevention of disorder" en "protection of the (...) rights of others".

ABRvS 05-06-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE3657. Plakverbod van artikel 2.4.2 is niet in strijd met artikel 7 van de Grondwet noch met artikel 10 van het EVRM.

ABRvS 18-09-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE7789. Het is een te ruime uitleg om 'doen aanbrengen' zo uit te leggen dat dit mede inhoudt het niet tegengaan dat van Radio 538 afkomstig reclamemateriaal wordt aangeplakt. Er is geen sprake van opdracht of een actieve bemoeienis van Radio 538.

Hof Amsterdam 23-12-2004, ECLI:NL:GHAMS:2004:AS5302. Appellant heeft posters doen plakken. Hij is verantwoordelijk voor het gedrag van het bedrijf waaraan hij opdracht heeft gegeven posters te plakken, ook als dat bedrijf tegen zijn instructies in zou hebben gehandeld (door op niet toegestane plaatsen te plakken). Dat appellant het bedrijf heeft opgedragen uitsluitend op toegestane locaties te plakken disculpeert hem niet. Gesteld is immers niet dat hij goede grond had om te mogen vertrouwen dat dit bedrijf zich zou houden aan die opdracht.

Artikel 2:43 Vervoer plakgereedschap en dergelijke
Door deze bepaling wordt de effectiviteit van het in het vorige artikel 2:42 opgenomen aanplakverbod vergroot. Het tweede lid regelt een rechtvaardigingsgrond voor die gevallen dat de in het eerste lid genoemde stoffen en voorwerpen niet waren bestemd om te bekrassen, te plakken of te kladden of op andere verboden wijze aan te brengen of doen aanbrengen. Het bepaalde in het tweede lid strijdt niet met het in artikel 6, tweede lid, van het EVRM neergelegde beginsel, dat een verdachte tegen wie een strafvervolging aanhangig is, niet is gehouden zijn onschuld te bewijzen en dat, voordat zijn schuld op wettige wijze is vastgesteld, waarbij hem de gelegenheid is geboden zich te verdedigen, de rechter hem niet als schuldig mag aanmerken.
Deze bepaling maakt geen inbreuk op enige bepaling van het WvSv en is evenmin in strijd met enige andere wetsbepaling noch met enig tot de algemene rechtsbeginselen te rekenen beginsel van strafprocesrecht.

De opsporingsambtenaar en het OM hebben de mogelijkheid om aan de hand van de omstandigheden of verkregen indrukken na te gaan of er al dan niet sprake is van een overtreding als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 2:44 Vervoer inbrekerswerktuigen
Deze verbodsbepaling beoogt het plegen van misdrijven zoals diefstal met braak te bemoeilijken.

Jurisprudentie
HR 07-06-1977, NJ 1978, 483 (APV Wassenaar) en HR 28-02-1989, NJ 1989, 687 (APV Nijmegen). Een verbodsbepaling inzake het vervoer van inbrekerswerktuigen kan strekken tot bescherming van de openbare orde als bedoeld in artikel 149 van de Gemeentewet.

ABRvS 03-04-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1066 (Tilburg). Overtreding van het verbod om inbrekerswerktuigen te vervoeren of bij zich te hebben. Verbod geldt ook voor bijrijder. Last onder dwangsom als herstelsanctie tot het voorkomen van herhaling.

ABRvS 25-09-2019, ECLI:NL:RVS:2019:3274 (Haarlemmermeer). Het college van burgemeester en wethouders was bevoegd tot het opleggen van een last onder dwangsom ter voorkoming van herhaling van het vervoeren of bij zich hebben van inbrekerswerktuigen. Met de opgelegde last gaat het in dit geval niet om het feitelijk herstellen van de openbare orde ten aanzien waarvan gelet op artikel 172, eerste lid, van de Gemeentewet uitsluitend de burgemeester is belast. Hierbij is van belang dat de last onder dwangsom in dit geval is opgelegd nadat de inbrekerswerktuigen ruim drie weken eerder in beslag waren genomen en uitsluitend met het doel om herhaling van overtreding van de APV-bepaling in de toekomst te voorkomen.

Voorbeeldartikel rooftassen
Artikel 2:44a Vervoer geprepareerde voorwerpen
1. Het is verboden op de weg of in de nabijheid van winkels te vervoeren of bij zich te hebben een voorwerp dat er kennelijk toe is uitgerust om het plegen van (winkel)diefstal te vergemakkelijken.
2. Het in het eerste lid gestelde verbod is niet van toepassing indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het in dat lid bedoelde voorwerp niet bestemd is voor de in dat lid bedoelde handelingen.

Toelichting op voorbeeldartikel
Het gaat hierbij om een verbodsbepaling met betrekking tot het vervoeren van voor (winkel)diefstal geprepareerde tassen dan wel andere voorwerpen op de weg of in de nabijheid van winkels. Om de private belangen van de ingezetenen te beschermen, is in lid 2 opgenomen dat dit verbod niet geldt indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de desbetreffende burger geen intentie heeft om winkeldiefstal te gaan plegen. Aanleiding voor het opnemen van dit voorbeeldartikel is een motie van Tweede Kamerlid De Wit (Kamerstukken II 2008/09, 31700 VI, nr. 36) die de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie ertoe bracht bij de VNG het verzoek te doen om in de APV een artikel op te nemen om het op de weg of in de nabijheid van winkels bij zich hebben of vervoeren van tassen en kledingstukken die er kennelijk toe zijn uitgerust om het plegen van winkeldiefstal te vergemakkelijken, strafbaar te stellen.
Met het oog op de administratieve lastenverlichting en het gegeven dat het aantal malen dat gemeenten te maken hebben met een overval met behulp van geprepareerde voorwerpen grote variatie kent, heeft de VNG besloten om geen bepaling toe te voegen aan de APV zelf. Het voorbeeldartikel kan alleen succesvol zijn als daartegenover ook inspanningen van andere betrokken partijen staan, zodat sprake is van een samenhangend pakket aan maatregelen. Zie VNG ledenbrief Lbr. 10/046 van 26 april 2010 (Verbod op rooftassen).

Artikel 2:45 Betreden van plantsoenen en dergelijke

Het gaat hier om een ontheffing voor personen die om wat voor reden dan ook noodzakelijkerwijs in een plantsoen moeten zijn en voor wie dat normaliter verboden is. Voor het in opdracht van de overheid verrichten van werkzaamheden in plantsoenen geldt het verbod niet (tweede lid).

Artikel 2:46 Rijden over bermen en dergelijke
Deze bepaling strekt ter bescherming van de bermen, glooiingen en zijkanten van wegen. Bermen, glooiingen en zijkanten maken deel uit van de weg. Deze bepaling ziet derhalve op het verkeer op wegen in de zin van de wegenverkeerswetgeving, maar kan als toelaatbaar worden beschouwd naast deze wetgeving. Op basis van artikel 149 van de Gemeentewet is de gemeentelijke wetgever immers bevoegd tot het stellen van regels die andere belangen dan verkeersbelangen dienen, tenzij deze regels het stelsel van de wegenverkeerswetgeving doorkruisen. Dat is hier niet het geval. Het verbod heeft slechts betrekking op voertuigen die niet voorzien zijn van rubberbanden.
De beperking van het verbod tot voertuigen die niet zijn voorzien van rubberbanden, blijkt in de praktijk vragen op te roepen. Die beperking is opgenomen omdat juist die voertuigen schade kunnen aanrichten. Verder wordt hiermee voorkomen dat het domein van de WVW 1994 wordt betreden. Het rijden met en parkeren van voertuigen, inclusief die met rubberbanden in niet van de weg (in de zin van de wegenverkeerswetgeving) deel uitmakende groenstroken, wordt geregeld in artikel 5:11 (aantasting groenvoorzieningen door voertuigen).

Artikel 2:47 Hinderlijk gedrag op openbare plaatsen
Op basis van artikel 2:47 kan tegen vormen van onnodige hinder of overlast worden opgetreden.

Afbakening
Artikel 424 van het WvSr stelt ‘straatschenderij’ strafbaar, terwijl artikel 426bis van het WvSr het belemmeren van anderen op de openbare weg met straf bedreigt. Artikel 431 van het WvSr stelt nachtelijk burengerucht strafbaar. Deze handelingen zou men kunnen omschrijven als baldadigheid. De omschrijvingen zijn echter ‘strakker’ dan wat men in het taalgebruik meestal als baldadigheid ervaart. Artikel 2:47 vormt daarom hierop een aanvulling.
Artikel 5 van de WVW 1994 bepaalt dat het voor eenieder verboden is zich zodanig te gedragen dat gevaar op de weg wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt dan wel dat het verkeer op de weg wordt gehinderd of kan worden gehinderd. De strekking van het begrip openbare plaats in artikel 2:47 gaat verder dan het begrip weg als bedoeld in de WVW 1994 (zie daarvoor de toelichting op artikel 1:1). Voor zover een hinderlijke gedraging plaatsvindt op de weg, als omschreven in artikel 5 van de WVW 1994, is artikel 2:47 niet van toepassing. Werd dit niet uitgesloten, dan zou een met een hogere regelgeving strijdige situatie kunnen ontstaan.

Artikel 2:48 Verboden drankgebruik
In dit artikel is een verbod opgenomen om in een bepaald door het college aan te wijzen gebied alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flesjes en blikjes met dergelijke drank bij zich te hebben. Dit verbod geldt uiteraard niet voor terrassen die deel uitmaken van een horecabedrijf, of voor een evenement waarbij van gemeentewege op grond van artikel 35 van de Alcoholwet toestemming is verleend om op de plaats waar dat evenement zich afspeelt alcoholhoudende drank te verstrekken.
Vanwege de wijziging van de DHW (nu Alcoholwet) in 2013, is het voor jongeren onder de achttien jaar reeds op grond van die wet verboden om alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flesjes en blikjes met dergelijke drank bij zich te hebben, daarom is hier bepaald dat het verbod geldt voor personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt

Omvang gebied
Er moet een duidelijk omschreven gebied aangewezen worden. Het kan bijvoorbeeld gaan om het uitgaansgebied in het centrum of een park of plein waar regelmatig overlast veroorzaakt wordt.

Het is niet mogelijk het grondgebied van de hele gemeente aan te wijzen. Er moet namelijk wel een concrete aanleiding te zijn waarom een bepaald gebied aangewezen wordt. Een gebied kan worden aangewezen als gerechtvaardigde vrees bestaat voor aantasting van de openbare orde, of de openbare orde is al aangetast. Als dat geldt voor het hele grondgebied van de gemeente is het stadium van hinderlijk drankgebruik allang gepasseerd, en heeft de burgemeester zijn noodbevoegdheden uit de Gemeentewet nodig. Daarnaast zou het college bij een algemeen verbod elk alcoholgebruik op de openbare weg en op openbare plaatsen, ook van goedwillende personen, verbieden. Daarmee zou er geen evenredigheid meer zijn tussen middel en doel, en dat zou in strijd met artikel 3:4 van de Awb. Dit geldt ook voor een verbod om onaangebroken flesjes en blikjes bij zich te hebben, waar met enige regelmaat naar wordt gevraagd. Het gaat de autonome verordenende bevoegdheid van de gemeente te boven om te bepalen dat het verboden is ongeopende flesjes alcoholhoudende drank bij zich te dragen.
Het is mogelijk dat een verschuiving in het gedrag van de personen in de richting van buiten het aangewezen gebied gelegen delen van de gemeente zal plaatsvinden. In de meeste gevallen zal dit echter niet erg waarschijnlijk zijn, omdat mag worden aangenomen dat de aangewezen plaatsen door hun aantrekkelijke karakter mede bepalend voor het verschijnsel zijn. Als er toch verplaatsing optreedt, kan het college alsnog ook voor die nieuwe pleisterplaatsen een aanwijzingsbesluit nemen.

Verstoring openbare orde
Bij daadwerkelijke verstoring van de openbare orde kunnen op grond van artikel 3 van de Politiewet 2012 bevelen tot verwijdering worden gegeven..
Soms (als bijvoorbeeld wordt geconstateerd dat flesjes worden stukgegooid) zal optreden mogelijk zijn aan de hand van artikel 424 van het WvSr (baldadigheid). De hantering van deze wetsbepalingen is in de praktijk echter niet eenvoudig. Er bestaat daarom behoefte aan dit artikel, waardoor optreden in wat men zou kunnen noemen de ‘voorfase’ – dus het bier drinken op bepaalde plaatsen – mogelijk wordt

2:48a Verboden lachgasgebruik
Een algemeen, voor de gehele gemeente geldend gebruiksverbod stuit op belangrijke juridische bezwaren en is vanuit oogpunt van proportionaliteit ook niet te verdedigen. Daarmee zou er geen evenredigheid meer zijn tussen middel en doel, en dat zou in strijd met artikel 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarom beperkt het verbod in het eerste lid zich tot concrete situaties van oneigenlijk lachgasgebruik, voorbereidingen of het bij zich hebben van hulpmiddelen voor dat gebruik, die gepaard gaan met verstoring van de openbare orde, nadelige beïnvloeding van het woon- of leefklimaat of anderszins hinder tot gevolg hebben. Bij de handhaving moet de gemeente kunnen aantonen dat genoemde situaties de oorzaak zijn van de overlast en dergelijke.

Op grond van het tweede lid kan het college openbare plaatsen aanwijzen waar het oneigenlijk lachgasgebruik, voorbereidingen of het bij zich hebben van hulpmiddelen voor dat gebruik op voorhand verboden is, los van de vraag of dat in de concrete situatie tot ordeverstoring en dergelijke leidt. In het aanwijzingsbesluit moet het college motiveren waarom het verbod in dat specifieke gebied geldt (het belang van de openbare orde of bescherming van het woon- of leefklimaat). Uit politierapportages kan bijvoorbeeld blijken dat op bepaalde openbare plaatsen sprake is van aantoonbare en structurele overlast door lachgas. Het college kan – als dat afdoende lijkt te zijn – in het aanwijzingsbesluit opnemen dat het verbod op bepaalde tijden geldt, bijvoorbeeld tijdens de uitgaansavonden (derde lid).

Artikel 2:49 Verboden gedrag bij of in gebouwen
Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 2:47 (Hinderlijk gedrag op openbare plaatsen).
Op basis van artikel 2:49 kan tegen vormen van onnodige hinder of overlast bij of in gebouwen worden opgetreden.

Artikel 2:50 Hinderlijk gedrag in voor het publiek toegankelijke ruimten
Deze bepaling is opgesteld om het misbruik van bepaalde, voor het publiek toegankelijke ruimten zoals parkeergarages, telefooncellen en wachtlokalen voor een openbaar vervoermiddel tegen te gaan. In deze bepaling wordt het woord 'ruimte' gebruikt ter onderscheiding van het in de APV voorkomende begrip 'weg'. Om een indicatie te geven bij het beantwoorden van de vraag op welke voor het publiek toegankelijke ruimten de bepaling ziet, is bij wijze van voorbeeld een aantal ruimten concreet genoemd.
Desgewenst kan deze reeks van voorbeelden met andere worden uitgebreid. Het ordeverstorende element ten slotte wordt door de zinsnede "zonder redelijk doel of op voor anderen hinderlijke wijze" in de bepaling tot uitdrukking gebracht.
Aan deze bepaling bestaat behoefte omdat op basis van artikel 138 van het WvSr, betreffende het wederrechtelijk vertoeven (in een woning, besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik), slechts kan worden opgetreden indien er sprake is van een handelen van de rechthebbende. De politie kan niet zonder tussenkomst van de rechthebbende optreden. In het belang van de handhaving van de openbare orde is het wenselijk dat de politie bij baldadig of ordeverstorend gedrag in zelfbedieningsruimten in postkantoren, en in andere soortgelijke voor het publiek toegankelijke ruimten, onmiddellijk kan ingrijpen, mede om de eigendommen van derden te beschermen.

Jurisprudentie
HR 12-06-1951, NJ 1951, 618. Artikel 138 van het WvSr vereist een handeling van een rechthebbende.

HR 02-04-1985, NJ 1985, 796 (Algemeen reglement vervoer NS). Reglement NS, inhoudende een verbod om zich op enig gedeelte van het station onbehoorlijk te gedragen, is noch in strijd met artikel 1 WvSr noch met artikel 7 van het EVRM,

HR 01-09-1998, NJ 1999, 61 (APV Amsterdam). De (min of meer gelijkluidende) bepaling in de APV Amsterdam is verbindend, omdat de norm voldoende is geconcretiseerd.

Artikel 2:51 Neerzetten van fietsen of bromfietsen
Het plaatsen van voertuigen is op verschillende plaatsen geregeld, steeds met een wisselende bedoeling: de instandhouding van het plantsoen, het tegengaan van diefstal of verkeersbelangen. In dit artikel gaat het om de voorkoming van overlast.
Het neerzetten van fietsen en bromfietsen tegen panden, terwijl de eigenaar heeft aangegeven dat dit niet gewenst is of waardoor de toegang tot het gebouw wordt gehinderd, geeft vaak aanleiding tot klachten. Artikel 2:51 geeft de mogelijkheid hiertegen op te treden.

Artikel 2:52 Overlast van fiets of bromfiets op markt en kermisterrein en dergelijke
Op grond van het RVV kunnen bepaalde categorieën weggebruikers van bepaalde wegen worden geweerd. De achtergrond daarvan is het verkeersbelang, hetzij de verkeersveiligheid of de vrijheid van het (andere) verkeer. Dat moet op de in het RVV voorgeschreven wijze ter kennis van de weggebruiker worden gebracht.
Er kunnen echter andere motieven zijn om bepaalde categorieën weggebruikers te weren. Hier is een verbod opgenomen om de fiets of bromfiets mee te voeren op terreinen, waar onder meer markt wordt gehouden, als dat marktterrein door het college is aangewezen als een voor fietsen en bromfietsen verboden terrein gedurende die tijd. In de mensenmenigte kan een fiets hinder veroorzaken. Het verbod moet wel aan de bezoekers van het terrein worden kenbaar gemaakt.

[Artikel 2:53 Bespieden van personen
Deze bepaling is facultatief omdat deze zeer weinig wordt toegepast en, zoals de toelichting hieronder al aangeeft, is gericht op excessieve situaties. Anders dan bij het delict belaging ('stalking')

uit artikel 285b van het WvSr is geen oogmerk vereist om iemand ergens toe brengen of van af te houden, dan wel vrees aan te jagen . Dit artikel is daar dus een aanvulling op.
Met deze bepaling wordt beoogd ongemerkte en als ongewenst ervaren verstoring van de privacy te verbieden. Toepassing van het artikel zal alleen in excessieve situaties plaatsvinden. De politie zal in het algemeen pas optreden indien burgers klachten hebben geuit over voyeurs. Een bepaling over heimelijk afluisteren is in verband met artikelen 139a en verder, 374bis en 441a van het WvSr niet nodig.]

Artikel 2:54
(Vervallen)

Artikel 2:55
(Vervallen)

Artikel 2:56
(Vervallen)

Artikel 2:57 Loslopende honden
Artikel 2:57 beperkt het loslopen van honden, zonder dat de hond aangelijnd is, binnen bepaalde gebieden. Tevens wordt bepaald dat een hond die zich op de weg bevindt een halsband of ander identificatiemiddel moet hebben, zodat de identiteit van de eigenaar of houder van de hond kan worden vastgesteld.
Aan dit artikel ligt in zijn algemeenheid het motief van de voorkoming en bestrijding van overlast ten grondslag.
In het bijzonder heeft dit artikel de volgende bedoelingen:

- de bescherming van de verkeersveiligheid, die door loslopende honden in gevaar kan worden gebracht;
- het voorkomen van beschadiging aan eigendommen van derden;
- het voorkomen van hinder voor voetgangers;
- het bestrijden van verontreiniging (bijvoorbeeld van speelweiden, zandbakken, e.d.);
- het voorkomen van schade en dierenleed, die worden veroorzaakt doordat loslopende honden andere dieren en wel met name schapen en kippen naar het leven staan.

Er kunnen zich echter situaties voordoen waarin de belangen van de hondenbezitter zich tegen een strikte toepassing van het aanlijngebod verzetten. Het betreft hier onder andere de eigenaren van blindengeleidehonden en andere sociale hulphonden. Voor deze categorie is in het derde lid een voorziening getroffen.
Het eerste lid, onder c, maakt het mogelijk om ook buiten de bebouwde kom plaatsen aan te wijzen waar honden moeten worden aangelijnd.
Als in strijd met het in dit artikel neergelegde verbod honden loslopend worden aangetroffen, kunnen de honden op basis van artikel 125 van de Gemeentewet (bestuursdwang) gevangen worden genomen en overgedragen aan een door het college aangewezen asiel. Dit vindt uiteraard niet plaats wanneer de eigenaar direct te achterhalen is.
Het BW geeft in boek 5 een regeling voor gevonden dieren. De vinder van een hond kan het dier bij de gemeente in bewaring geven. De gemeente moet op basis van Boek 5, artikel 8, derde lid, van het BW vervolgens ten minste twee weken de verzorging van het dier op zich nemen. In de praktijk wordt hieraan meestal vorm gegeven door het dier onder te brengen bij een dierenasiel, waarbij de gemeente de kosten voor het verblijf, de voeding en de verzorging betaalt. Na twee weken is de burgemeester bevoegd het dier te verkopen of weg te geven. Als deze mogelijkheden zijn uitgesloten dan kan de burgemeester het dier laten afmaken. De termijn van twee weken kan worden bekort als de kosten voor de verzorging onevenredig hoog zullen zijn of als het afmaken van het dier om geneeskundige redenen is vereist.

Deze regeling geldt alleen voor gevonden dieren. Wanneer de eigenaar het dier niet is verloren, bijvoorbeeld omdat duidelijk is dat het dier slechts even verwijderd is van eigenaar of erf, is geen sprake van een 'gevonden dier'.
De regeling over het doden van dieren is uitputtend bedoeld. De gemeentelijke wetgever mag derhalve het doden van loslopende honden in het geheel niet regelen.

Jurisprudentie
Vz. ARRS 20-07-1993, JG 94.0055, AB 1994, 454. Het college dient het onaangelijnd zijn van de hond te gedogen in verband met de functie van de hond als signaal- of dovengeleidehond.

Vz. ABRvS 13-12-1996, JG 97.0050. Aanwijzing hondenuitlaatzone. Betrokkenen zijn belanghebbenden, gelet op de geringe afstand tussen de woningen en de uitlaatzone.

Vz. ABRvS 09-08-2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4643. Bij een besluit tot aanwijzing van een hondenuitlaatterrein komt aan het college beleidsvrijheid toe. De rechterlijke toets beperkt zich in deze zaak tot de vraag of het college in redelijkheid de bedoelde locatie als hondenuitlaatterrein heeft kunnen aanwijzen. De rechtbank heeft terecht geoordeeld dat het aanwijzingsbesluit de rechterlijke toets doorstaat.

Rb. Overijssel 26-01-2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:440. De kantonrechter is van oordeel dat een 'electronisch aangelijnde' hond, geen hond is die aangelijnd is zoals bedoeld in de APV. Het achterliggende doel van de bepaling, handhaving van de openbare orde, wordt met de Petsafe volstrekt niet gelijkwaardig gediend als met een fysieke aanlijning het geval is.

Artikel 2:58 Verontreiniging door honden
Straatverontreiniging kan grote gevaren opleveren voor de volksgezondheid. Ook wordt via hondenuitwerpselen die op straat, in parken en plantsoenen blijven liggen, het voor honden dodelijke canine parvo virus verspreid. Los daarvan staat het probleem al jaren hoog in de ranglijsten van ergernissen.
Er zijn verschillende manieren om de overlast van hondenuitwerpselen aan te pakken.
Handhaving vraagt betrapping op heterdaad, de bedoeling van de bepaling is daardoor deels preventief .Het is mogelijk om het bij zich hebben van 'opruimmiddelen' verplicht te stellen, wat uiteraard wel controleerbaar is. Overtreding van het verontreinigingsverbod door hondenuitwerpselen behoort tot de zogenaamde verontreinigingsdelicten, die vatbaar zijn voor transactie door de politie.
In het tweede lid is een uitzondering gemaakt voor de eigenaar of houder van een geleidehond of sociale hulphond.

Paarden
Sommige gemeenten gaan ertoe over in hun APV ook verontreiniging door paarden op te nemen. Het is dan zaak zich te realiseren *dat* een ruiter het minder dan degene die een hond uitlaat in de hand heeft waar en wanneer een paard zich ontlast. De nadruk zal dan ook meer moeten liggen op het (laten) opruimen van de uitwerpselen.

Artikel 2:59 Gevaarlijke honden
Dit artikel schept voor de burgemeester de mogelijkheid om na een (bijt)incident met een hond dat naar zijn oordeel niet voldoende ernstig is om strafrechtelijk op te treden (wat er doorgaans op neer komt dat de hond in beslag wordt genomen en een gedragstest ondergaat om te bekijken of de hond geresocialiseerd kan worden of moet inslapen), de eigenaar te verplichten de hond te muilkorven of kort aan te lijnen. Sinds de intrekking van de Regeling agressieve dieren is er in landelijke wetgeving geen definitie van muilkorf meer gegeven, vandaar dat hier een definitie is opgenomen. Overtreding van de gebodsbepaling moet de gemeente vanzelfsprekend strafbaar stellen in artikel 6:1.

Meer informatie over de aanpak van gevaarlijke honden op basis van de huidige wetgeving is te vinden in twee artikelen uit de Gemeentestem: Over honden en brokken: de publiekrechtelijke aanpak van bijtincidenten deel I en II, Gst. 2017/79 en 89. In het eerste deel wordt het standpunt ingenomen dat de lichte bevelsbevoegdheid van de burgemeester van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet niet de bevoegdheid geeft om de hond te laten inslapen. Ten eerste omdat als een hond in beslag is genomen, deze doorgaans in een opslagplaats buiten de gemeente vertoeft (en zich dus buiten het eigen gemeentelijke domein bevindt). Ten tweede omdat de lichte bevelsbevoegdheid bedoeld is voor lichte gevallen en het laten inslapen van een hond niet als zodanig kan worden bestempeld.

Op 5 februari 2018 heeft de verantwoordelijke minister voor dierenwelzijn, de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over haar beleidsvoornemens met betrekking tot de aanpak van zogenaamde hoog-risicohonden (Kamerstukken II 2017/18, 28 286, nr. 942). De minister wil samen met gemeenten een totaalpakket aan maatregelen opstellen, ieder vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid. Eerste onderdeel van dat totaalpakket is dat het CCV een barrièremodel en interventiekompas gaat opstellen, instrumenten om de problematiek en het effect van de maatregelen te analyseren. Verder wil de minister de kennis en kunde van de hondenhouder verbeteren; hondenbelangenorganisaties zouden cursussen moeten ontwikkelen. Gemeenten kunnen de hondenhouder dan in voorkomend geval naar zo'n cursus sturen. Dit zal niet zozeer op grond van de APV zijn, maar op grond van artikel 125 van de Gemeentewet juncto artikel 5:21 en volgende van de Awb (last onder bestuursdwang/dwangsom), of – als ultimum remedium – in acute situaties op grond van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet (bevelsbevoegdheid burgemeester bij acute, concrete (dreigende) verstoring openbare orde). Ook wil de minister dat gemeenten en politie kunnen beschikken over betrouwbare data en dat zij daarom data over bijtincidenten bijhouden. Het gaat hier over een landelijk registratiesysteem en een laagdrempelig meldpunt bij gemeenten, zoals ook opgenomen in de brief van 17 mei 2017 van de staatssecretaris van Economische Zaken (Kamerstukken II 2016/17, 28 286, nr. 909). De minister wil ook een wetenschappelijk onderbouwde lijst van hoog-risicohonden die gemeenten kunnen gebruiken om in combinatie met binnengekomen signalen via het laagdrempelig meldpunt, problematische hond/eigenaar-combinaties eerder op te sporen en gerichte maatregelen te treffen. Bij genoemde brief van 17 mei 2017 was in bijlage 3 al een lijst opgenomen. Die kunnen gemeenten nu al gebruiken in combinatie met binnengekomen signalen.
De Tweede Kamer heeft op 6 maart 2018 een motie aangenomen waarin hij de regering verzoekt advies in te winnen van de Raad voor Dierenaangelegenheden over de (juridische) mogelijkheid van een fok- en importverbod als sluitstuk van het beleid ten aanzien van hoog-risicohonden (Kamerstukken II 2017/18, 28 286, nr. 957).

Jurisprudentie
ARRS 05-02-1991, Gst. 1991, 6932, 13. Aanschrijving tot muilkorving van gevaarlijke honden. Politierapport en vonnis kantonrechter voldoende aanleiding voor standpunt dat honden gevaarlijk zijn en de te treffen maatregelen.

Vz. CBb 24-05-1993, AB 1993, 460. Gevecht tussen niet-gemuilkorfde pitbullterriërs en een andere hond, waarbij een hond is overleden en een omwonende is aangevallen. De burgemeester heeft in redelijkheid het zwaarste gewicht kunnen toekennen aan de bescherming van de veiligheid van mens en dier in de gemeente en besloten tot het doden van de pitbulls op grond van artikel 74 van de GWWD.

Pres. Rb. Zwolle 03-0-1995, JG 95.0307, Gst. 1996, 7028. Een soortgelijke casus. Artikel 74 van de GWWD is een speciale bevoegdheid ten opzichte van artikel 172 van de Gemeentewet.

Vz. ABRvS 22-05-2001, KG 2001, 179. Muilkorfgebod op grond van de APV voor Argentijnse Dog na bijtincident met dodelijke afloop voor andere hond. Het college heeft bij het opleggen van een dergelijke maatregel een ruime mate van beoordelingsvrijheid. Niet onevenredig.

ABRvS 02-07-2014, ECLI:NL:RVS:2014:2380. Het college heeft met het opleggen van een gebod tot kort aanlijnen in combinatie met een muilkorfgebod ter voorkoming van nieuwe bijtincidenten, de grenzen van de hem in dit verband toekomende beoordelingsvrijheid niet overschreden. Het college heeft in redelijkheid de herdershonden als gevaarlijk kunnen aanmerken en het aanlijn- en muilkorfgebod kunnen opleggen.

ABRvS 02-12-2015, ECLI:NL:RVS:2015:3689. Bijtincidenten leiden tot maatschappelijke onrust en verstoring van de openbare orde. Burgemeester mocht hond Diesel in beslag nemen op grond van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet. Geen vervolgmaatregelen (euthanaseren, tenzij hond overgedragen aan een ander) op grond van dit artikel mogelijk, nu na inbeslagneming onrust en verstoring openbare orde zich niet meer voordoen.

ABRvS 13-04-2016, ECLI:NL:RVS:2016:984. Het college komt beoordelingsvrijheid toe bij het bepalen of een hond gevaarlijk of hinderlijk is en of in verband daarmee een aanlijn- en muilkorfgebod noodzakelijk is. Aanlijn- en muilkorfgebod terecht opgelegd. Geen grond voor preventieve last onder dwangsom, want er bestaat geen grond voor het oordeel van het college dat appellante zich met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet aan het voor de hond (een Rottweiler) opgelegde aanlijn- en muilkorfgebod zal houden.

Rb. Zeeland-West-Brabant 30-10-2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:6936 en Rb. Zeeland-West-Brabant 20-12-2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:8467. Bijtende hond (Mechelse herder) vormt concreet en actueel gevaar voor de openbare orde. Burgemeester is op grond van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet bevoegd tot in beslag nemen en testen. Aanlijn- en muilkorfgebod niet toereikend.

ABRvS 04-10-2017, ECLI:NL:RVS:2017:2689. Het college heeft beoordelingsruimte bij de beoordeling of een hond (Bordeaux dog) gevaarlijk of hinderlijk is als bedoeld in artikel 2:59, eerste lid, van de APV en beleidsruimte bij zijn beslissing om al dan niet een aanlijngebod op te leggen. College mocht afgaan op een naar aanleiding van een bijtincident door een agent, tevens hondengeleider, opgesteld proces-verbaal van bevindingen om de hond als gevaarlijk aan te merken. Aanlijngebod terecht opgelegd.

ABRvS 28-02-2018, ECLI:NL:RVS:2018:644. In het licht van meerdere incidenten is de Afdeling van oordeel dat de burgemeester in redelijkheid heeft kunnen besluiten tot inbeslagname op grond van 172, derde lid, van de Gemeentewet. In haar oordeel betrekt de Afdeling dat maatregelen (aanlijn- en muilkorfgebod; voorzieningen treffen op eigen terrein) een nieuw bijtincident niet hebben kunnen voorkomen, de daardoor ontstane onrust in de woonomgeving en dat de burgemeester op grond van het risico-assessment heeft mogen meewegen dat de eigenaresse van de hond in een kinderrijke buurt woont. De annotatoren J.G. Brouwer en A.E. Schilder zijn kritisch over het gebruik van de lichte bevelsbevoegdheid in deze situatie (AB 2019/148). Deze bevoegdheid leent zich volgens hen niet voor inbeslagname van een hond. Zij bepleiten toepassing van de herstelsanctie last onder bestuursdwang (afdeling 5.3.1 van de Awb). Op basis van artikel 5:30, vijfde lid, van de Awb kan de hond in eigendom aan een derde worden overgedragen of worden vernietigd (lees: de hond laten inslapen).

ABRvS 18-07-2018, ECLI:NL:RVS:2018:2448 (Roosendaal). De burgemeester is niet bevoegd om zijn in artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet neergelegde bevoegdheid aan te wenden in een situatie waarin de APV voorziet. Als een aanlijn- of muilkorfgebod kan worden opgelegd om een nieuw

bijtincident te voorkomen, kan de burgemeester in redelijkheid niet van deze bevelsbevoegdheid gebruikmaken.

ABRvS 19-02-2020, ECLI:NL:RVS:2020:514 (Assen). Het college van B&W had met toepassing van spoedeisende bestuursdwang besloten tot inbeslagname van een rottweiler. Het besluit tot inbeslagname was gebaseerd op een artikel in de APV die vergelijkbaar is met artikel 2:59 van de model APV. Het besluit tot inbeslagname heeft bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State stand gehouden. Dit is voor het grootste deel terug te voeren op het feit dat het college de hond eerder als gevaarlijke hond had aangewezen en hiermee ook een aanlijn- en muilkorfgebod had opgelegd. De Afdeling vindt het aannemelijk dat de hond bij latere bijtincidenten niet gemuilkorfd was.

[Artikel 2:59a Gevaarlijke honden op eigen terrein
Het aanlijn- en/of muilkorfgebod dat de burgemeester kan opleggen voor het laten verblijven of laten lopen van een gevaarlijke hond op een openbare plaats of op het terrein van een ander (artikel 2:59), is niet in alle gevallen voldoende om bijtincidenten te voorkomen. Deze maatregel voorkomt niet dat mensen geconfronteerd worden met bijtincidenten op privéterrein. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan postbezorgers en koeriers, maar ook aan bijtincidenten die plaatsvinden binnen een huishouden. Om hier enigszins aan tegemoet te komen is artikel 2:59a opgenomen. Artikel 2:59a bepaalt dat het de eigenaar of houder van een gevaarlijke hond verboden is die hond zonder muilkorf op zijn terrein los te laten lopen. Het verbod geldt niet als er voorzieningen zijn getroffen waardoor gevaar voor derden in de openbare en vrij toegankelijke privéruimte niet aanwezig is. De VNG heeft de volgende drie cumulatief geldende voorzieningen benoemd:

- *een duidelijk leesbaar waarschuwingsbord dat vanaf de weg zichtbaar is;*
- *een buiten het terrein geplaatste brievenbus of aanbelmogelijkheid, en*
- *een deugdelijke afrastering die voorkomt dat de hond zelfstandig buiten het terrein kan komen.*

Gemeenten kunnen desgewenst ook andere voorzieningen benoemen.
Deze bepaling is gericht op de veiligheid in de openbare ruimte en voorkomt dat gevaarlijke honden op de openbare weg komen doordat ze van het terrein ontsnappen. Het verplicht plaatsen van een waarschuwingsbord zorgt ervoor dat mensen die een terrein willen betreden gewaarschuwd worden. Toepassing van dit artikel zal in de praktijk in combinatie met artikel 2:59 plaatsvinden; daarom is in het eerste lid als keuzemogelijkheid de koppeling met dat artikel gelegd.]

Artikel 2:60 Houden of voeren van hinderlijke of schadelijke dieren
Door in het eerste lid de zinsnede “buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer” op te nemen wordt de afbakening met de Wm direct vastgelegd.
Het kan voor de omgeving hinderlijk zijn als iemand dieren houdt. Er moet kunnen worden ingegrepen als overlast of schade voor de volksgezondheid dreigt. Dan moeten belangen worden afgewogen. Daarom is gekozen voor de constructie dat het college bevoegd wordt verklaard om de plaatsen aan te wijzen waar naar zijn oordeel het houden van bepaalde dieren overlast of schade voor de volksgezondheid veroorzaakt. Waar het college bij een aanwijzing bevoegd is verklaard daarbij nadere regels te geven inzake het houden van dieren, is er sprake van delegatie van verordenende bevoegdheid als bedoeld in artikel 156 van de Gemeentewet. Tevens wordt in dit verband nog gewezen worden op de Wet natuurbescherming , waarin onder meer regels worden gegeven ter bescherming van dieren.
[*In het eerste lid, onder d, is ‘te voeren’ genoemd als toevoeging. Hiermee kan het voeren van bijvoorbeeld meeuwen of duiven op bepaalde plaatsen verboden worden om daar zo nodig handhavend tegen te kunnen optreden.*]

Jurisprudentie

ARRS 26-02-1991, Gst. 1991, 6962, 3. Aanschrijving tot verplaatsing van een hok van een haan die geluidsoverlast veroorzaakt. Nader onderzoek van het college verlangd.

Vz. ARRS 02-06-1991, JG 92.0007, AB 1991, 686. Aanschrijving verwijdering pluimvee in verband met overlast omwonenden.

ARRS 09-04-1992, JG 92.0401, AB 1992, 583. Aanschrijving tot verwijdering van kraaiende haan terecht. De door het college gehanteerde methode van geluidmeting is niet onredelijk.

ARRS 22 12 1993, JG 94.0137. Overlast van een papegaai. Onvoldoende onderzoek naar de klacht.

ABRvS 03-07-1999, JG 99.0003. Aanschrijving tot verwijdering paard in verband met overlast omwonenden terecht. Klachten van omwonenden, onderzoek van bouw- en woningtoezicht en proces-verbaal van politie geeft voldoende feitelijke onderbouwing.

ABRvS 17-10-2001, ECLI:NL:RVS:2001AD4785. Ernstige geluidsoverlast door kikkers in een poel. Zonder aanwijzing van het college kan artikel 2.4.20 geen grondslag bieden voor de toepassing van bestuursdwang. Dat de kikkers zonder de activiteiten van de buurman niet in de poel zouden zijn gekomen, betekent niet dat hij de zorg voor de kikkers heeft.

ABRvS 16-03-2016, ECLI:NL:RVS:2016:700. Overlast door honden. Last onder dwangsom om honden op bepaalde tijden niet in achtererfgebied uit te laten.

ABRvS 28-06-2017, ECLI:NL:RVS:2017:1690. Artikel 2:60, eerste lid, aanhef en onder a, van de APV biedt geen grondslag om een persoonlijk verbod tot het houden van bepaalde honden op te leggen. Van belang is dat een plaatsaanwijzing krachtens deze bepaling voor een ieder geldt en niet is verbonden aan individuele personen.

Artikel 2:61
(Vervallen)

[Artikel 2:62 Loslopend vee
Dit verbod dient mede de verkeersveiligheid. Herhaaldelijk gebeuren er verkeersongelukken doordat een paard, een koe of een ander dier uit het weiland is gebroken en zich op de weg bevindt. De verplichting dit zoveel mogelijk te voorkomen is daarom op haar plaats. Een verbod tot het los laten lopen van honden, dat mede de verkeersveiligheid dient, is opgenomen in artikel 2:57.
Ten slotte wordt nog gewezen op artikel 458 van het WvSr. Daarin wordt het, zonder daartoe gerechtigd te zijn, laten lopen van niet uitvliegend pluimgedierte (o.a. kippen en kalkoenen) in tuinen of op enige grond die bezaaid, bepoot of beplant is, met straf bedreigd.]

[Artikel 2:63 Duiven
Verwilderde duiven veroorzaken in het voorjaar nogal wat schade aan jonge gewassen doordat zij akkerbouwgebieden als foerageerplaats gebruiken. Deze bepaling geeft het college de mogelijkheid om tussen 1 maart en 1 juni een periode aan te wijzen, die bijvoorbeeld kan variëren van een week tot een dag per week, waarin de eigenaren of bezitters van duiven verplicht zijn de duiven binnen te houden. Dit geeft jagers de mogelijkheid om het verwilderde duivenbestand uit te dunnen.
In overleg met de colleges van omliggende gemeenten en de diverse postduivenverenigingen kan deze periode jaarlijks vastgesteld worden.
Het college kan van het uitvliegverbod ontheffing verlenen. Bij zo'n ontheffing bestaan geen grote bezwaren tegen een lex silencio positivo (vierde lid).]

[Artikel 2:64 Bijen

Het vliegen van bijen kan, als de kasten of korven dicht aan de weg geplaatst zijn en op zodanige wijze dat de 'aanvliegbanen' hiervan over de weg lopen, gevaar voor de veiligheid van de weg opleveren.
Dit gevaar kan meestal met eenvoudige middelen, zoals het verleggen van de aanvliegroute door het plaatsen van een afscheiding, worden teruggebracht. Het zal echter kunnen voorkomen dat omwonenden op hun erf of zelfs in huis van de bijen overlast ondervinden, waartegen minder gemakkelijk maatregelen zijn te treffen. Vooral in de bebouwde kom van een gemeente kan in sommige gevallen het houden van bijen daarom onaanvaardbaar zijn.
Hoewel in dit geval geen gedraging of toestand "op de openbare weg of op een andere voor het publiek toegankelijke plaats" valt aan te wijzen, kan men toch van oordeel zijn dat de gewraakte situatie haar terugslag kan hebben op 'openbare belangen'.
Voor de ontheffing van het vierde lid is gekozen voor het van toepassing verklaren van de lex silencio positivo. Overwegingen daarbij zijn dat, hoewel overlast mogelijk is, het artikel al bepaalde eisen aan de bijenhouder stelt, waaraan in het gros van de gevallen wordt voldaan. De enkele keer dat van die eisen ontheffing wordt gevraagd zal daar tijdig op kunnen worden beslist. Ook het belang van de bijenhouderij en de moeilijke situatie waarin zij verkeert zijn een afweging. Het staat de raad vrij om daar anders over te oordelen en de lex silencio positivo hier niet van toepassing te laten zijn.

Jurisprudentie
ARRS 17-07-1993, ECLI:NL:RVS:1993:AN3738. Weigering ontheffing voor het houden van bijenvolken. Begrip 'overlast' heeft geen betrekking op schade aan verder afgelegen tuinbouwkassen.

ABRvS 25 07 1994, JG 95.0210. Weigering toepassing bestuursdwang tot verwijdering van de bijenkasten. Imker is verhuisd. Mogelijkheid toepassing bestuursdwang voor toekomstige gevallen.

ABRvS 02-06-1997, JG 10 (1999). Artikel 2:60 (artikel 2.4.20 oud) en 2.64 (artikel 2.4.24 oud) kunnen in sommige situaties beide worden toegepast. Artikel 2:60 fungeert niet als lex specialis ten opzichte van artikel 2.4.20.

ABRvS 26-09-2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA8223. Overlast bijen. Voldaan aan de criteria van het tweede lid. Het college heeft zich terecht niet bevoegd tot bestuursdwang geacht.

Rb. Noord-Nederland 12-12-2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:5058. De rechtbank stelt vast dat op basis van de stukken niet met zekerheid kan worden vastgesteld dat eisers in strijd met het bepaalde in artikel 2.64 van de APV bijen hielden. Het bestreden besluit (last onder bestuursdwang om bijenkasten te verwijderen) berust niet op een deugdelijke en controleerbare vaststelling van relevante feiten en omstandigheden.]

[Artikel 2:65 Bedelarij
Met name in de stadscentra wordt soms overlast ondervonden van bedelaars. Deze gedragen zich soms agressief en hinderlijk door passanten aan te klampen, te intimideren, de weg te versperren of te volgen. Hierdoor komt de openbare orde in het geding.
Omdat de strafbaarstelling van bedelarij in 2000 uit het WvSr (voormalig artikel 432) is verdwenen, kan de politie hiertegen niet of nauwelijks meer optreden. Bij de opheffing van de strafbaarstelling heeft de wetgever echter expliciet de mogelijkheid opengehouden om op basis van de gemeentelijke autonomie zo nodig een regeling ter zake van bedelarij in het leven te roepen, indien dit gedrag de openbare orde verstoort of dreigt te verstoren. Dit artikel, dat beoogt bedelarij tegen te gaan, voorziet daarin. Op grond van dit artikel kan het college gebieden aanwijzen waar een bedelverbod geldt. Wanneer naar het oordeel van het college een overlastgevende situatie in een bepaald gebied ontstaat, kan het dus een verbod instellen. Het verbod geldt op openbare plaatsen in zo'n aangewezen gebied. Gelet op de definitie van 'openbare plaats' in artikel 1:1 geldt het verbod dus voor wegen, parken, plantsoenen en in voor het publiek toegankelijke gebouwen waarin het verblijf

door de rechthebbende niet aan een bepaald doel is gebonden. Het verbod geldt dus niet voor bijvoorbeeld stadions, postkantoren, warenhuizen, restaurants, musea, ziekenhuizen, kerken en gemeentehuizen. De eigenaren/exploitanten daarvan moeten zelf reguleren.
Overigens valt het spelen van straatmuziek en vervolgens vragen om een geldelijke bijdrage aan toehoorders en passanten niet onder dit bedelverbod, maar onder artikel 2:9. Ook de verkoop van daklozenkranten valt niet onder dit verbod. Deze kan immers niet verbonden worden aan een vergunning vanwege strijd met de vrijheid van meningsuiting als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet.]

Afdeling 9. Bestrijding van heling van goederen

Algemeen

De bestuurlijke aanpak van heling binnen de gemeente kan een belangrijke aanvulling vormen op het strafrechtelijk optreden.
Het WvSr bevat enkele bepalingen die de bestrijding van heling op het oog hebben. Dat zijn de artikelen 416, 417, 417bis, 417ter, 437, 437bis, 437ter en 437quater. Het binnentreden bij handelaren is – ook zonder dat een strafbaar feit wordt vermoed – te allen tijde mogelijk op basis van artikel 552 van het WvSv.
De in artikel 141 van het WvSv genoemde opsporingsambtenaren hebben om controle uit te oefenen vrije toegang tot alle vestigingen en andere plaatsen waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat zij door een handelaar worden gebruikt. Indien deze plaatsen als woning zijn aan te merken, moet het bepaalde in de Awbi in acht worden genomen. De politie kan voorwerpen in beslag nemen. Op grond van artikel 142 van het WvSv kunnen toezichthouders als buitengewone opsporingsambtenaren optreden. Zie daarover meer in de toelichting bij hoofdstuk 6 ‘Sanctie-, overgangs- en slotbepalingen’.
Gelet op het karakter van de voorschriften inzake de heling is overigens voor buitengewone opsporingsambtenaren, naast de algemene opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 141 van het WvSv, bij de controle op de naleving van voorschriften inzake de helingbestrijding in het algemeen geen plaats. De in artikel 552 van het WvSv neergelegde binnentredingsbevoegdheid is dan ook alleen verleend aan de algemene opsporingsambtenaren.
Voor de handhaving van de helingbepaling zal er op moeten worden toegezien dat bekend is, welke handelaren zich in de gemeente hebben gevestigd. Aan de verplichting ex artikel 437ter, tweede lid, van het WvSr om zich schriftelijk aan te melden bij de burgemeester of de door deze aangewezen ambtenaar wordt in de huidige praktijk door veel handelaren niet voldaan. In dat geval zal de burgemeester gebruik moeten maken van de mogelijkheid de hem door artikelen 437 en verder van het WvSr toegekende taken op te dragen aan door hem aan te wijzen ambtenaren.
Door capaciteitsproblemen bij de politie zal het doorgaans niet mogelijk zijn alle handelaren aan een regelmatige controle te onderwerpen. De controle zal zich moeten toespitsen op die branches waarin relatief veel gestolen goederen worden verhandeld en waarin relatief veel notoire helers voorkomen (de antiek , (brom)fiets en autohandel). Ten behoeve van de andere branches zou het college dan vrijstelling kunnen verlenen van de in de gemeentelijke helingvoorschriften opgenomen registratieverplichtingen.

Artikel 2:66 Definitie
Handelaar
Voor de omschrijving van het begrip ‘handelaar’” verwijst artikel 437, eerste lid, van het WvSr naar de AMvB op grond van dit artikel (Uitvoeringsbesluit ex artikel 437, eerste lid, van het WvSr, KB 06-01-1992).
Artikel 1 van dit besluit noemt als handelaren: opkopers en handelaren in gebruikte en ongeregelde goederen, platina, goud, zilver, edelstenen, uurwerken, kunstvoorwerpen, auto’s, motorfietsen,

bromfietsen, fietsen en foto-, film-, radio-, audio- en videoapparatuur en apparatuur voor automatische registratie. Onder '"handelaren in gebruikte en ongeregelde goederen'" worden tevens handelaren in antiek en curiosa verstaan. Daarom hoeven zij niet apart te worden vermeld.

Artikel 2:67 Verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister
De in dit artikel opgenomen verplichtingen met betrekking tot het verkoopregister vinden hun basis in artikel 2 van de AMvB op grond van artikel 437 van het WvSr. Artikel 437, eerste lid, onder a, van het WvSr verplicht de handelaar tot het aantekening houden van het verwerven dan wel voor handen hebben van alle gebruikte en ongeregelde goederen. In de MvT wordt gezegd dat de administratieplicht alleen zinvol is als het om dit soort goederen gaat, omdat dan de kans bestaat dat zij van misdrijf afkomstig zijn.
In artikel 2 van eerdergenoemde AMvB worden regels gegeven betreffende de wijze van aantekening houden. Zo is bepaald dat de registerplichtige handelaar een doorlopend en een door of namens de burgemeester gewaarmerkt register houdt en daarin onverwijld de vereiste gegevens vermeldt: het zogenaamde inkoopregister.
Bij het opstellen van regels met betrekking tot het verkoopregister is aansluiting gezocht bij de terminologie van de formulering van het inkoopregister, welke overigens is geregeld bij wet en AMvB. Net als bij het inkoopregister verdient het aanbeveling om de handelingen die leiden tot het opstellen van een verkoopregister algemeen te omschrijven.
Net als het inkoopregister moet het verkoopregister doorlopend zijn. Een doorlopend register is een register waarin de aantekeningen waarvoor het is bestemd achtereenvolgens naar tijdsorden worden ingeschreven, met uitsluiting van de mogelijkheid van latere inschrijvingen. Een register waarin een aantal bladzijden ontbreekt, is geen doorlopend register. Het register mag geen onregelmatigheden en hiaten vertonen en moet chronologisch zijn.

Eerste en tweede lid
Hier is een algemene verplichting opgenomen om een verkoopregister bij te houden ('alle' goederen). Aangezien het meestal zal gaan om bepaalde goederen als fietsen, auto's of antiek, is in het tweede lid een vrijstellingsbepaling toegevoegd.

Derde lid
Hier wordt de lex silencio positivo van toepassing verklaard op de ontheffing van het tweede lid. De burgemeester kan vrijstelling verlenen van één tot alle verplichtingen in dit artikel. Doorgaans zal daarvoor een praktische reden zijn. Bovendien lijdt de ondernemer doorgaans geen grote schade wanneer er per abuis een vrijstelling van rechtswege ontstaat en die wordt teruggedraaid.

Artikel 2:68 Voorschriften als bedoeld in artikel 437 van het Wetboek van Strafrecht
Deze bepaling, die gebaseerd is op artikel 437ter, eerste lid, van het WvSr bevat voorschriften die in het algemeen het gevaar voor heling beogen te voorkomen.

Onder a, ten eerste
Artikel 437ter, tweede lid, van het WvSr legt de handelaar de verplichting op de burgemeester of door hem aangewezen ambtenaren tevoren schriftelijk in kennis te stellen als hij van het opkopen een beroep of gewoonte maakt. De wetgever heeft afgezien van een regeling om de uitoefening van het opkopersbedrijf aan een voorafgaande toelating door het gemeentebestuur te binden. De aanmeldingsplicht is in onderdeel a, sub 1e, nader uitgewerkt.

Onder a. ten tweede en derde
Als zich wijzigingen in het adres of beroep van de handelaar voordoen, dient de burgemeester hiervan in kennis te worden gesteld. De politie kan hierdoor de registratie van de handelaren actueel houden.

Onder a, ten vierde
Hier spelen onder meer de omstandigheden waaronder het goed aan de handelaar wordt aangeboden en diens wetenschap zelf een rol. De inhoud van deze bepaling ligt dicht tegen die van artikel 437bis, eerste lid, van het WvSr aan. Hier is het echter de ondernemer die het initiatief moet nemen. Deze bepaling kan niet in strijd worden geacht met de artikelen 160 en 161 van het WvSv.

Onder b
In artikel 437, eerste lid, onder c, van het WvSr wordt aan de daartoe aangewezen ambtenaar de bevoegdheid gegeven om inzage te hebben in het inkoopregister. De bevoegdheid tot inzage in het verkoopregister is niet aangegeven in het WvSr, zodat een regeling in de APV noodzakelijk is. Door de bevoegdheid tot inzage van het verkoopregister bij de daartoe aangewezen ambtenaar te leggen, kan deze ambtenaar zowel het inkoop als het verkoopregister inzien.

Onder d
Bij een regeling tot effectieve helingbestrijding mag een bepaling betreffende de vervreemding van door opkoop verkregen goederen niet ontbreken. Artikel 2:68, onder d, voorziet hierin.
De bepaling sluit nauw aan op hetgeen bepaald is in artikel 437, eerste lid, onder d en f, van het WvSr.
Daar is de handelaar of een voor hem handelend persoon die in strijd met een schriftelijke last van de burgemeester (of een vanwege hem gegeven last) bepaalde goederen vervreemdt, of niet in bewaring geeft, of die niet voldoet aan de daarbij gegeven aanwijzingen, strafbaar gesteld. In onderdeel d is gekozen voor een termijn van drie dagen, zodat de bedrijfsvoering van de handelaren niet al te zeer wordt belemmerd.

Artikel 2:69
(Vervallen)

Artikel 2:70
(Vervallen)

Afdeling 10. Consumentenvuurwerk

Artikel 2:71 Definitie
Deze afdeling geeft regels omtrent de verkoop en het bezigen van consumentenvuurwerk rond en tijdens de jaarwisseling, in aanvulling op het Vuurwerkbesluit. Dit besluit beoogt de hele keten rond vuurwerk te regelen. Van het invoeren of produceren tot transport, handel, opslag, bewerken en afsteken.

Definitie consumentenvuurwerk
Voor de omschrijving van het begrip ‘consumentenvuurwerk’ is aansluiting gezocht bij de omschrijving daarvan in artikel 1.1.1, eerste lid, van het Vuurwerkbesluit.

Fop- en schertsvuurwerk is een aparte groep consumentenvuurwerk, genoemd in bijlage II van de Regeling aanwijzing consumenten- en theatervuurwerk. Op grond van artikel 2.3.7 van het Vuurwerkbesluit is fop- en schertsvuurwerk het hele jaar door verkrijgbaar en kan het ook gedurende het hele jaar worden afgestoken.

Artikel 2:72 Ter beschikking stellen van vuurwerk tijdens verkoopdagen
Verkoopvergunning consumentenvuurwerk

Op basis van dit artikel kan het college aan een bedrijf of nevenbedrijf een vergunning verlenen voor het verkopen van consumentenvuurwerk tijdens de door het Vuurwerkbesluit aangewezen verkoopdagen. Het Vuurwerkbesluit kent voor de verkoop van consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling een aantal uniforme regels:

- Een verbod om consumentenvuurwerk ter beschikking te stellen aan een particulier (artikel 2.3.2, eerste lid).
- Dit verbod geldt niet op 29, 30 en 31 december, met dien verstande dat als een van deze dagen een zondag is het verbod eveneens op die zondag geldt. In dat geval geldt het verbod om vuurwerk ter beschikking te stellen niet op 28 december (artikel 2.3.2, tweede lid).
- Een verbod om per levering meer dan vijfentwintig kilogram consumentenvuurwerk aan een particulier ter beschikking te stellen (artikel 2.3.3).
- Een verbod om consumentenvuurwerk aan een particulier bedrijfsmatig ter beschikking te stellen op een andere plaats dan een verkoopruimte die voldoet aan de in bijlage 1 gestelde voorschriften en de door het bevoegd gezag overeenkomstig artikel 2.2.3 gestelde nadere eisen (artikel 2.3.4).
- Een verbod om consumentenvuurwerk bedrijfsmatig ter beschikking te stellen aan personen die jonger zijn dan twaalf (vuurwerk categorie F1) , zestien (vuurwerk categorie F2), of achttien jaar (vuurwerk categorie F3) (artikel 2.3.5).

Artikel 1:8 bevat de algemene weigeringsgronden die bij elke vergunning kunnen worden gehanteerd. Bij de vuurwerkverkoopvergunning betreft dit blijkens jurisprudentie niet het belang van de openbare veiligheid, maar het belang van de handhaving van de openbare orde en het tegengaan van hinder en overlast. Met het oog op deze belangen kunnen voorschriften aan de vergunning worden verbonden. Te denken valt aan voorschriften betreffende het verkeer, het voorkomen van parkeerproblemen en de leefbaarheid vanwege de korte verkoopperiode en de vele klantcontacten die er in die periode zijn. Verkooppunten kunnen zo worden verplicht verkeersregelaars in te schakelen om verkeersproblemen in de verkoopperiode te voorkomen.

Koopzondag
In artikel 2.3.2 van het Vuurwerkbesluit wordt de koopzondag uitdrukkelijk uitgesloten als verkoopdag. Consumentenvuurwerk mag niet op zondag worden verkocht. Het verbod geldt ook in die gevallen waarin de binnen de wettelijke termijn vallende zondag door de gemeente is aangewezen als zondag waarop winkels open mogen zijn.

Tweede lid
Nu detailhandel ook onder de reikwijdte van het begrip ‘dienst’ in de zin van de Dienstenrichtlijn valt, is de lex silencio positivo in beginsel van toepassing op grond van artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet. Gezien de grote toeloop die een vuurwerkhandel doorgaans met zich meebrengt en de scherpe concurrentie in deze branche, wordt de lex silencio positivo echter van toepassing uitgezonderd.

Jurisprudentie
ABRvS 14-12-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR7942. Geweigerde vergunning op grond van de Wet milieubeheer voor opslag en verkoop van consumentenvuurwerk. De Afdeling oordeelt: “In beginsel kan ervan worden uitgegaan dat indien wordt voldaan aan de van toepassing zijnde regels van het Vuurwerkbesluit, de veiligheid in voldoende mate gewaarborgd is.”

Rb. Utrecht 28-12-2004, ECLI:NL:RBUTR:2004:AR8268. “Gelet op de inhoud van het Vuurwerkbesluit, het uitwerkingsniveau van de daarin opgenomen regeling voor de gehele vuurwerkketen en de toelichting op dit besluit, is de voorzieningenrechter vooralsnog van oordeel dat dit besluit een uitputtende regeling bevat ten aanzien van de veiligheidsaspecten verbonden aan vuurwerk, die geen mogelijkheid biedt aan gemeentebesturen de (veiligheids)voorschriften die in die regeling zijn

opgenomen aan te vullen respectievelijk verder aan te scherpen zoals in het onderhavige geval is gebeurd in de APV en voornoemde beleidsnotitie." De voorzieningenrechter verwijst hierbij naar ABRvS 14-12-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR7942. De bepaling in de APV, voor zover het betreft de weigeringsgrond in het belang van de veiligheid, is vanwege strijdigheid met het Vuurwerkbesluit onverbindend. De verkoopvergunning is in het belang van de veiligheid geweigerd en niet is gebleken dat een van de andere weigeringsgronden in de APV aan de orde is, te weten het belang van de openbare orde en de voorkoming of beperking van overlast. Op grond hiervan en gelet op het feit dat verzoeker voldoet aan de wettelijke eisen in het Vuurwerkbesluit ten aanzien van de opslag van vuurwerk, ziet de voorzieningenrechter aanleiding voor het treffen van een voorlopige voorziening dat verzoeker dient te worden behandeld als ware hij in het bezit van een vergunning voor de verkoop van consumentenvuurwerk zoals bedoeld in de APV, met inbegrip van de daaraan normaliter te verbinden voorschriften.

Rb. Alkmaar 27-11-2008, ECLI:NL:RBALK:2008:BG7941. "Voor zover verweerder met het spreidingsbeleid (kennelijk) heeft beoogd de openbare orde te dienen door het voorkomen en beperken van overlast door het vergroten van de veiligheid van omwonenden, overweegt de voorzieningenrechter dat het Vuurwerkbesluit hierin uitputtend voorziet. Voor zover verweerder heeft beoogd overlast in de zin van aantasting van de openbare orde te voorkomen en te beperken, stelt de voorzieningenrechter vast dat, hetgeen tussen partijen ook niet in geschil is, in het onderhavige geval van overlast voor omwonenden als gevolg van de verkoop van vuurwerk door verzoeker in het verleden nooit gebleken. (…) Het onderhavige vuurwerkverkooppunt is op grond van het vigerend bestemmingsplan toegestaan. Zoals hiervoor is overwogen is de keuze om te komen tot een gewijzigde planologische situatie voorbehouden aan de bestemmingsplanwetgever. Voor zover sprake is van overlast veroorzaakt door derden als gevolg van het afsteken van vuurwerk, is de voorzieningenrechter van oordeel dat verweerder tegen die derden handhavend zal moeten optreden. Dit is geen openbare orde-belang dat bij de beoordeling van de door verzoeker gevraagde verkoopvergunning kan worden betrokken."

Rb. Midden-Nederland 20-12-2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:7372. Verzoek om de werking van de verkoopvergunning die is verleend voor een verkooppunt voor consumentenvuurwerk te schorsen voor de duur van de bezwaarprocedure. De voorzieningenrechter wijst het verzoek af. Dat een van de weigeringsgronden zoals genoemd in de Algemene plaatselijke verordening zich voordoet is niet gebleken.

Artikel 2:73 Gebruik van consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling
In het Vuurwerkbesluit (artikel 2.3.6) is bepaald dat het verboden is om consumentenvuurwerk af te steken op een ander tijdstip dan tussen 31 december 18.00 uur en 1 januari 02.00 uur van het daarop volgende jaar. Het afsteken van consumentenvuurwerk wordt op dit tijdstip toelaatbaar geacht vanwege de koppeling van het vuurwerkgebruik aan de feestelijkheden rond de jaarwisseling en de inbedding daarvan in de Nederlandse volkscultuur.
Toch kunnen er, ondanks dat dit alleen op oudejaarsdag is toegelaten, plaatsen zijn waar het afsteken van consumentenvuurwerk te allen tijde onwenselijk moet worden geacht (bijvoorbeeld bij ziekenhuizen, bejaardentehuizen, huizen met rieten daken en dierenasiels en in winkelstraten). Dit artikel geeft het college de bevoegdheid om plaatsen aan te wijzen waar het afsteken van consumentenvuurwerk altijd verboden is.
Het tweede lid maakt het mogelijk om op te treden tegen het afsteken van consumentenvuurwerk in bijvoorbeeld een promenade, een passage, een portiek of een volksverzameling.

In de ledenbrief 19/084 – Wijziging Vuurwerkbesluit en voorbeeldbepaling APV inzake gemeentelijk vuurwerkverbod (1 november 2019) hebben wij een voorbeeldbepaling opgenomen voor een gemeentelijk vuurwerkverbod en geven wij enkele bestuurlijke overwegingen mee. Ook adviseren wij gemeenten om bij de motivering van een vuurwerkverbod overwegingen op te nemen waarom het

verbod naar lokale omstandigheden geschikt, proportioneel en noodzakelijk is om redenen van openbare orde, openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van het milieu. De overwegingen en motieven daarvoor kunnen in elke gemeente verschillend zijn.

Voorbeeldartikel
Artikel 2:73 Gebruik van consumentenvuurwerk tijdens de jaarwisseling
1. Het is verboden om consumentenvuurwerk tot ontbranding te brengen.
[*[2.] Het verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen plaatsen.*]
[*3.*] Het verbod is [*voorts*] niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door artikel 429, aanhef en onder 1˚, van het Wetboek van Strafrecht

Toelichting op voorbeeldartikel
Met het eerste lid voert de raad een geheel verbod binnen de gemeente in om consumentenvuurwerk tot ontbranding te brengen. Het tweede lid biedt de mogelijkheid om het college plaatsen te laten aanwijzen waar consumentenvuurwerk bij uitsluiting tot ontbranding mag worden gebracht. Het derde lid geeft voorrang aan een strafrechtelijke sanctie in de situatie waarin iemand een vuurwerk op zo korte afstand van gebouwen of goederen ontsteekt, dat daardoor brandgevaar kan ontstaan.

Jurisprudentie
ABRvS 14-12-2016, ECLI:NL:RVS:2016:3342 (vuurwerkverbod Hilversum). De Afdeling oordeelt dat het college bevoegd is om voor een gebied in het centrum een vuurwerkverbod in te stellen. Het besluit ziet op het stellen van nadere regels op het terrein van de openbare orde, en niet op het herstellen of bewaren van de openbare orde, en die bevoegdheid komt – onbetwist – aan het college toe.
Tevens oordeelt de Afdeling dat het Vuurwerkbesluit geen nadere regels kent over het aanwijzen van plaatsen waar geen vuurwerk mag worden afgestoken. Het Vuurwerkbesluit beoogt derhalve niet uniform noch uitputtend te zijn. Het besluit van het college is daarom niet in strijd met het Vuurwerkbesluit. Ook oordeelt de Afdeling dat het college meer gewicht mocht toekennen aan het voorkomen van gevaar en overlast in het aangewezen gebied dan aan het relatief beperkte omzetverlies van de ondernemers.

Afdeling 11. Drugsoverlast

Artikel 2:74 Drugshandel op straat
Afbakening met de Opiumwet
Om niet in de sfeer van de Opiumwet te treden is de passage “onverminderd het bepaalde in de Opiumwet” opgenomen. De Opiumwet is een strafrechtelijk instrument waarin onder meer de verbodsbepalingen staan van middelen die worden genoemd op lijst I (‘harddrugs’) en II (‘softdrugs’) die behoren bij deze wet. Zo wordt verboden deze middelen te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken, te vervoeren en aanwezig te hebben. In de Opiumwet wordt geen aandacht besteed aan overlast ten gevolge van drugshandel op straat. Om hiertegen te kunnen optreden is het noodzakelijk in de APV een artikel op te nemen dat het voorkomen van de aantasting van de openbare orde en van strafbare feiten tot doel heeft.

Drugshandel op straat en coffeeshopbeleid
Artikel 2:74 is opgenomen om de overlast op straat tegen te gaan. De straathandel in drugs kan leiden tot een verstoring van de openbare orde. Om daartegen op te treden is het noodzakelijk in de APV een bepaling op te nemen, die tot doel heeft het voorkomen van de aantasting van de openbare orde en van strafbare feiten. In de praktijk gaat het met name om harddrugs. In het artikel wordt

evenwel gesproken over middelen uit lijst 2 en 3 van de Opiumwet, dus zowel hard- als softdrugs en “daarop gelijkende waar”. Bij “daarop gelijkende waar” kan bijvoorbeeld worden gedacht aan nieuwe middelen die al wel worden gebruikt (denk aan lachgas), maar nog niet op de lijst voorkomen en waartegen wel moet worden opgetreden of aan nepdrugs (bijvoorbeeld waspoeder). Het is dan van belang dit goed te motiveren.
In dit artikel zijn zowel de aanbieders als ontvangers en bemiddelaars (‘drugsrunners’) strafbaar gesteld. Het ‘kennelijke doel’ kan blijken uit ervaringsfeiten en concrete omstandigheden zoals het aanspreken van voorbijgangers, het waarnemen van transacties, enzovoorts.

Jurisprudentie
HR 17-11-1992, ECLI:NL:PHR:1992:AD1779, NJ 1993, 409. Doel van het Amsterdamse verbod op drugshandel op of aan de openbare weg in de APV is het voorkomen van een aantasting van de openbare orde en strafbare feiten. De bepaling heeft derhalve betrekking op andere gedragingen dan strafbaar gesteld in de Opiumwet. Ook de klacht dat de bepaling onverbindend is wegens te grote onbepaaldheid faalt, aangezien de bepaling — ook voor zover zij melding maakt van 'daarop gelijkende waar', waarmee kennelijk is bedoeld waar die voor enig verdovend middel kan doorgaan — voldoende duidelijk maakt welke gedraging daarbij is verboden en strafbaar gesteld.

Artikel 2:74a Openlijk drugsgebruik
Op sommige plaatsen in de publieke ruimte ervaren mensen hinder, overlast en gevoelens van onveiligheid doordat op die plaatsen drugs worden gebruikt. Een aantal gemeenten heeft daarom al enkele jaren een bepaling in de APV opgenomen waarbij openlijk drugsgebruik wordt verboden. De rechtspraak is een aantal jaren wisselend geweest, waarbij in een aantal gevallen zo’n bepaling onverbindend werd geacht omdat de rechter van oordeel was dat door de overlap met de Opiumwet (men kan immers verboden substanties niet gebruiken zonder deze – in strijd met de Opiumwet – voorhanden te hebben) de bovengrens van de gemeentelijke regelgevende bevoegdheid werd geschonden. Maar inmiddels is er een rechterlijke consensus ontstaan waarbij zo’n bepaling, omwille van de openbare orde, dus met een ander motief dan de Opiumwet, toelaatbaar wordt geacht. Zie over de betekenis van ‘daarop gelijkende waar’ het gestelde bij de toelichting op artikel 2:74.

Afdeling 12. Bijzondere bevoegdheden van de burgemeester

Artikel 2:75 Bestuurlijke ophouding
Artikel 2:75 is gebaseerd op artikel 154a van de Gemeentewet. Dit artikel voorziet in de bevoegdheid van de burgemeester om bij grootschalige ordeverstoringen groepen ordeverstoorders maximaal 12 uur op te houden op een door de burgemeester aangewezen plaats. Het vervoer naar de plaats van ophouding is hieronder begrepen. Bij grootschalige ordeverstoringen moet gedacht worden aan situaties als risicowedstrijden in het betaald voetbal, uit de hand lopende demonstraties en krakersrellen. De toepassing van het bestuursrechtelijke instrument bestuurlijke ophouding vereist een grondslag in een verordening waarin de raad de burgemeester de bevoegdheid geeft om bij groepsgewijze niet-naleving van specifieke voorschriften bestuurlijk op te houden. Artikel 2:75 voorziet hierin.
De voorwaarden waaronder bestuurlijke ophouding kan worden toegepast, zijn vastgelegd in artikel 154a van de Gemeentewet. De zinsnede “overeenkomstig 154a van de Gemeentewet” impliceert dan ook dat aan alle voorwaarden moet worden voldaan voordat een besluit tot bestuurlijke ophouding kan worden genomen. Deze voorwaarden zijn hiervoor beschreven.
De bepaling spreekt overeenkomstig de wet van “door hem (de burgemeester) aangewezen groepen”. Dit verplicht de burgemeester concreet de groep te benoemen waarop bestuurlijke ophouding wordt toegepast. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door de formulering “degenen die zich

door kleding, uitrusting of gedraging manifesteren als supporter van ... of deelnemer aan de actie tegen ...". Verder kan de groep nader worden aangeduid door de plaats aan te geven waar de groep zich bevond op het moment dat het besluit tot ophouding werd genomen, de handelingen die de leden van de groep op dat moment verrichtten, de grootte van de groep of door vermelding van de taal, herkomst of nationaliteit van de leden van de groep.
Op grond van de wet wordt bij verordening nader ingevuld welke specifieke voorschriften die zich bij groepsgewijze niet-naleving voor het overgaan tot bestuurlijke ophouding lenen, hetgeen zal afhangen van de lokale situatie waarbij eerdere ervaringen met grootschalige openbare-ordeverstoringen als leidraad kunnen dienen.

Artikel 2:76 Veiligheidsrisicogebieden
Op grond van artikel 151b van de Gemeentewet kan de raad aan de burgemeester bij verordening de bevoegdheid verlenen om gebieden aan te wijzen, waarin de officier van justitie de controlebevoegdheden, genoemd in de artikelen 50, 51 en 52 van de Wet wapens en munitie, kan uitoefenen. Het gaat om de controlebevoegdheden om binnen het aangewezen gebied:

- vervoermiddelen te onderzoeken;
- een ieders kleding te onderzoeken;
- te vorderen dat verpakkingen die men bij zich draagt, worden geopend.

De burgemeester kan een gebied aanwijzen als uit feiten of omstandigheden blijkt dat sprake is van verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens of ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. De aanwijzing als veiligheidsrisicogebied wordt gegeven voor een duur die niet langer is en voor een gebied dat niet groter is dan strikt noodzakelijk voor de handhaving van de openbare orde. Voordat de burgemeester een gebied aanwijst, overlegt hij hierover in de lokale gezagsdriehoek met de officier van justitie en de korpschef. Daarbij komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- feiten of omstandigheden waaruit blijkt dat er sprake is van verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens of ernstige vrees voor het ontstaan daarvan;
- zorgvuldige afweging van het objectieve en subjectieve veiligheidsbelang en het individuele belang van de burgers (privacy);
- subsidiariteit en proportionaliteit;
- breder handhavingsbeleid in het beoogd gebied ter vergroting van leefbaarheid en veiligheid.

Jurisprudentie
Hof Amsterdam 23-09-2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AU3200. De in artikel 151b, eerste lid, van de Gemeentewet neergelegde bevoegdheid kan slechts binnen strikte grenzen op grond van een deugdelijke motivering worden uitgeoefend.

ABRvS 09-03-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS9248. Appellante woont of werkt niet in het aangewezen veiligheidsrisicogebied, noch exploiteert ze daar een bedrijf. Ook anderszins is zij niet genoopt daar duurzaam op gezette tijden te verblijven. Evenmin is zij gerechtigde ten aanzien van onroerend goed in het gebied. Appellante heeft daarom geen bijzonder individueel belang bij het aanwijzingsbesluit. Dat zij al jarenlang in de gemeente woont en gewend was in het aangewezen gebied uit te gaan en vrienden en familie te bezoeken, is ontoereikend voor het oordeel dat zij zich in voldoende mate van anderen onderscheidt, gelet ook op de dagen en tijdstippen waarop de aanwijzing van kracht was.

ABRvS 09-11-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU5839. Op grond van de omstandigheid dat wederpartij's woning zich in het aangewezen veiligheidsrisicogebied bevindt, is wederpartij belanghebbende in de zin van artikel 1:2, eerste lid, van de Awb bij het aanwijzingsbesluit. De Afdeling stelt voorop dat de burgemeester bij het nemen van een aanwijzingsbesluit een ruime beoordelingsmarge toekomt (noodzakelijkheids- en proportionaliteitstoets).

Artikel 2:77 Cameratoezicht op openbare plaatsen

Eerste lid

Op grond van artikel 151c van de Gemeentewet kan de raad aan de burgemeester bij verordening de bevoegdheid verlenen tot het uitvoeren van cameratoezicht op openbare plaatsen in het belang van de handhaving van de openbare orde. De raad kan daarbij bepalen tot welke openbare plaatsen de bevoegdheid zich uitstrekt en voor welke duur de inzet van camera's ten hoogste mag geschieden. Volgens de wetgever is hierdoor de toekenning van de bevoegdheid tot de inzet van camera's met democratische waarborgen omkleed.

Het besluit van de burgemeester tot plaatsing van camera's op een openbare plaats is een besluit van algemene strekking waartegen op grond van de Awb voor belanghebbenden bezwaar en beroep openstaat. Het kan voorkomen dat beelden worden gemaakt van personen die een pand binnengaan of verlaten. De eigenaren van dergelijke panden zijn aan te merken als belanghebbenden in de zin van de Awb, evenals bijvoorbeeld degenen die in zo'n pand werken of wonen (huurders) of anderszins regelmatige bezoekers van zo'n pand zijn.

Niet alleen toezicht met vaste camera's is mogelijk, maar ook met mobiele camera's. De reden is met name dat vaste camera's in de praktijk vaak niet adequaat bleken bij het bestrijden van zich snel en gemakkelijk verplaatsende criminaliteit, hinder en vandalis me. In de MvT bij de wijziging van de Gemeentewet waarmee dit mogelijk werd (Kamerstukken II 2012/13, 33 582, nr. 3) geeft de regering aan dat uit gesprekken met vertegenwoordigers uit de bestuurlijke, justitiële en politiële praktijk, waaronder gemeenten, bleek dat toezicht met vaste camera's soms tekort schiet: "Bij aanhoudende en zich verplaatsende overlast kan gedacht worden aan overlast veroorzaakt door hangjongeren, door drugsgebruikers en drugsdealers, door straatrovers en zakkenrollers en door personen die vernielingen aanrichten in de publieke ruimte. (…) Diverse recentelijk verschenen gemeentelijke evaluatierapporten over cameratoezicht in de publieke ruimte erkennen de tendens dat overlast zich verplaatst en dat bij verplaatsingseffecten vast cameratoezicht als toezichtinstrument tekort schiet". De regering benadrukt verder dat camera's alleen kunnen worden ingezet ter handhaving van de openbare orde, maar dat dit niet wil zeggen dat er op voorhand al sprake moet zijn van een verstoring van de openbare orde of een concrete dreiging daarvan: "Onder handhaving van de openbare orde door de burgemeester valt immers ook de algemene bestuurlijke voorkoming van strafbare feiten die invloed hebben op de orde en rust in de gemeentelijke samenleving".

Doel van het cameratoezicht

Gemeentelijk cameratoezicht op grond van artikel 151c van de Gemeentewet mag uitsluitend plaatsvinden voor het handhaven van de openbare orde. Dit begrip omvat ook de algemene bestuurlijke voorkoming van strafbare feiten die invloed hebben op de orde en rust in de gemeentelijke samenleving. Dit hoofddoel laat onverlet dat deze vorm van cameratoezicht ook subdoelen mag dienen. Zo biedt artikel 151c, zevende lid, van de Gemeentewet de mogelijkheid om de opgenomen beelden te gebruiken voor de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Daarnaast mogen camera's worden gebruikt om de politie en andere hulpdiensten efficiënter en effectiever in te zetten. De preventieve werking van cameratoezicht vergroot bovendien hun veiligheid.

Kenbaarheid

In artikel 151c, vierde lid, van de Gemeentewet is vastgelegd dat het gebruik van camera's kenbaar moet zijn. Burgers moeten in elk geval in kennis worden gesteld van de mogelijkheid dat zij op beelden kunnen voorkomen zodra zij het gebied betreden dat valt binnen het bereik van de camera's. Aan het kenbaarheidsvereiste moet niet alleen worden voldaan als er beelden worden vastgelegd, maar ook als sprake is van monitoring en er dus geen opnames worden gemaakt. Door het goed zichtbaar plaatsen van borden, waarop wordt aangeven dat in het betrokken gebied sprake is van cameratoezicht, kan het publiek op deze mogelijkheid worden geattendeerd. Overigens houdt het kenbaarheidsvereiste niet in dat camera's altijd zichtbaar moeten zijn of dat de burgers op de hoogte moeten worden gesteld van de precieze opnametijden. In artikel 441b van het WvSr is de

niet-kenbare toepassing van cameratoezicht op voor het publiek toegankelijke plaatsen strafbaar gesteld. De straf kan een hechtenis van ten hoogste twee maanden inhouden of een geldboete van € 4.500.

Tweede lid
De raad heeft op grond van artikel 151c, eerste lid, van de Gemeentewet de bevoegdheid om ook andere plaatsen, die zonder enige vorm van beperking publiek toegankelijk zijn, aan te wijzen als openbare plaats en zo onder de reikwijdte van de wet te brengen. Het gaat dan om plaatsen, zoals parkeerterreinen, die vanwege het doelgebonden verblijf niet onder de definitie van openbare plaats uit de Wom vallen. De wetgever heeft hiermee beoogd dat gemeenten snel kunnen inspelen op gebleken lokale behoeften. Het uitgangspunt blijft te allen tijde dat het cameratoezicht noodzakelijk moet zijn met het oog op de handhaving van de openbare orde.

[Artikel 2:78 Gebiedsontzegging
Inleiding
In het geval van (ernstige vrees voor) een openbare ordeverstoring of overlastgevend gedrag, kan een burgemeester een gebiedsontzegging opleggen. De bevoegdheid kan de burgemeester ontlenen aan de APV. Deze bepaling strekt daartoe.
Er zijn vier soorten grondslagen op basis waarvan een burgemeester een gebiedsontzegging kan opleggen. De bekendste is een bepaling in de APV zoals deze, waaraan hieronder aandacht wordt besteed.
Daarnaast kan, enkel ter zake van verstoringen van de openbare orde waarop de APV-bepaling geen oog heeft, een gebiedsontzegging worden opgelegd op basis van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet (de 'lichte bevelsbevoegdheid'). Kan zowel de APV als artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet toepassing vinden voor een gebiedsontzegging, dan gaat de APV voor. Als echter van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet gebruik wordt gemaakt, omdat er geen APV-bepaling voorhanden is, dan kan de rechter aangeven dat er voldoende gelegenheid is geweest om een dergelijke regeling op te stellen. Bij structurele problemen is het nodig dat de raad een regeling in de APV opneemt. De bevoegdheid van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet is 'licht' ten opzichte van de noodbevelsbevoegdheid van de burgemeester (artikel 175, eerste lid, van de Gemeentewet). Een licht bevel moet in overeenstemming zijn met geldende regelgeving, inclusief de lokale verordeningen. Een noodbevel mag daarentegen afwijken van geldende regelgeving, uitgezonderd de Grondwet en hogere regelingen dan de Grondwet. De wetgever heeft de lichte bevelsbevoegdheid in het leven geroepen voor situaties waarin geldende regelgeving, waaronder de lokale verordeningen, geen voorziening bevat voor een concreet openbare ordeprobleem. Ten slotte bestaat de mogelijkheid om op basis van artikel 172a van de Gemeentewet (in 2012 ingevoegd via de Wet maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast), een gebiedsontzegging op te leggen. De bevoegdheid van artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet is ook licht in vergelijking met dit artikel. Hierbij gaat het om herhaaldelijke overlast (minimaal tweemaal en een patroon), waardoor een gedegen dossieropbouw vereist is, en ernstige vrees voor voortgang ervan. Deze gebiedsontzeggingen kunnen voor drie maanden met hoogstens driemaal verlenging voor telkens die duur tot maximaal één jaar gelden en in combinatie met een van de andere instrumenten (groepsverbod, meldingsplicht) uit dat artikel worden opgelegd.
Met de gebiedsontzeggingsbepaling in de APV kan een burgemeester optreden tegen personen die overlast veroorzaken in de openbare ruimte. De gebiedsontzegging was in eerste instantie bedoeld voor gebruik bij overlast veroorzaakt door drugshandel en drugsgebruik. Maar het instrument kan ook worden toegepast bij andere vormen van overlast, afhankelijk van hoe de bepaling wordt 'ingevuld'. Bijvoorbeeld wanneer de overlast veroorzaakt wordt door samenscholing, hinderlijk drankgebruik, geweldpleging etc. Om onveiligheidsgevoelens en overlast te verminderen, passen veel gemeenten dit instrument toe.
De gebiedsontzegging wordt opgelegd aan personen die strafbare feiten of openbare ordeverstorende handelingen verrichten en veelal al eenmaal een bestuurlijke waarschuwing hebben

ontvangen. Voor het toepassen van een openbare ordemaatregel, zoals een gebiedsontzegging, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Er moet zijn voldaan aan het situatievereiste, dat wil zeggen dat er sprake moet zijn van omstandigheden die tot ingrijpen ter handhaving van de openbare orde kunnen noodzaken. Daarnaast moet ook voldaan zijn aan het doelcriterium: de maatregel moet zijn gericht op het beëindigen of voorkomen van (verdere) ordeverstoringen of overlast of het beperken van de gevolgen daarvan. Het toepassen van de bevoegdheid kan alleen ten tijde van een (dreigende) ordeverstoring. De duur van deze concrete maatregel moet direct gekoppeld zijn aan de situatie dat er gevaar dreigt voor de openbare orde. Hierdoor kan de duur van de maatregel niet onevenredig lang zijn. Doorgaans is daarom ook sprake van een trapsgewijze opbouw.
Bij de toepassing van de maatregel mag niet worden afgeweken van wettelijke voorschriften. Ten slotte moet de maatregel voldoen aan de eisen van subsidiariteit (er is geen minder zwaar middel voorhanden) en proportionaliteit (het bevel moet in verhouding staan tot de te bestrijden problematiek of het te bereiken doel).

Eerste lid
De invulling van het eerste lid vereist een keuze van de gemeente. Zo kan in de bepaling zelf worden bepaald bij overtreding van welke bepalingen de gebiedsontzegging kan worden ingezet, waarbij gedacht kan worden aan diverse bepalingen uit de APV, maar ook aan bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht, de Opiumwet, de Wet wapens en munitie, etc. Van belang is dat voor een bestuursrechtelijk besluit, ook het bestuursrechtelijk bewijsstelsel geldt. De overtreding zal dus voldoende aannemelijk moeten zijn en niet – zoals in het strafrecht – wettig en overtuigend bewezen. Het voordeel hiervan is dat er een zekere voorzienbaarheid geboden wordt en dat er democratische legitimatie is; nadeel is dat iedere wijziging langs de raad moet en daardoor tijd in beslag neemt. Het is daarom ook mogelijk in een beleidsregel (of een dan noodzakelijke waarschuwing) vast te leggen bij welke overtredingen de gebiedsontzegging ingezet kan worden. Daarin zal dan in ieder geval neergelegd moeten worden wat er onder 'openbare ordeverstorende handelingen' wordt verstaan. Voordeel hiervan is dat er een zekere flexibiliteit is ingebouwd (aanpassen van een beleidsregel is immers een stuk 'makkelijker' dan aanpassen van de APV); nadeel is dat de raad minder controle heeft over de invulling.
Los daarvan zal bepaald moeten worden hoe lang de kortdurende gebiedsontzegging duurt. Met kortdurend wordt op een periode tot 48 uur gedoeld. Vaak wordt een periode van 24 uur gehanteerd. Denkbaar is ook om naast een zodanige algemene regeling, een bijzondere regeling op te nemen. Bijvoorbeeld door te bepalen dat de burgemeester iemand die tussen donderdag 18.00 uur en zondag 24.00 uur in het uitgaansgebied bepaald horeca-overlastgevend gedrag vertoont, een bevel geeft om gedurende het restant van die periode daar weg te blijven. Hetzelfde is denkbaar bij kermissen, voetbalwedstrijden of andere evenementen.

Tweede lid
Voor de lang(er)durende gebiedsontzegging zal moeten worden bepaald hoe lang deze maximaal kan duren. Een looptijd van maximaal twaalf weken is in de rechtspraak aanvaardbaar geacht. Desondanks hanteren de meeste verordeningen een maximum van veelal acht weken. Vier weken is ook een veelvoorkomend maximum. Desgewenst kan dit – zeker bij een langere periode – ook nader worden getrapt in een beleidsregel, wat de flexibiliteit ten goede komt.
Verder dient het tweede lid, afhankelijk van de invulling en formulering van het eerste lid, tekstueel op het eerste lid afgestemd te worden.

Derde lid
Het aantal maanden dat tussen de overtredingen verstrijkt, is van belang voor de toegestane looptijd van een gebiedsontzegging en dient te worden bepaald. Veelvoorkomend is een termijn van zes maanden, al komt twaalf maanden ook voor.
In het licht van proportionaliteit en subsidiariteit zij er nog op gewezen dat, alvorens over te gaan tot oplegging van een gebiedsontzegging, in de regel eerst een waarschuwing wordt gegeven. Ook is het

tegen deze achtergrond geboden om slechts tot oplegging van een langdurige gebiedsontzegging als bedoeld in het tweede lid over te gaan, wanneer de gedraging waarop deze oplegging betrekking heeft binnen een bepaalde periode na oplegging van de eerdere gebiedsontzegging plaatsvindt.

Vierde lid
Dit lid geeft de burgemeester de bevoegdheid om, wanneer hij dat noodzakelijk acht in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene, het bevel te beperken. Hierbij zal rekening gehouden worden met de noodzaak of onoverkomelijkheid zich in het aangewezen gebied te bevinden in een middel van openbaar vervoer, het aldaar werkzaam of woonachtig zijn, een (ander) aantoonbaar redelijk belang om zich aldaar op te houden, staatkundige en religieuze vrijheid en het familieleven.
De burgemeester kan op aanvraag tijdelijk ontheffing verlenen van een bevel.

Jurisprudentie
HR 10-12-2013, ECLI:NL:HR:2013:1742. Artikel 184 van het WvSr, "krachtens wettelijk voorschrift". Artikelen 172 en 177 van de Gemeentewet, artikelen 2.8 en 2.9.1 van de APV Amsterdam 2008, Mandaatbesluit verwijderingsbevelen burgemeester Amsterdam d.d. 31 oktober 2008. Het hof heeft met juistheid vastgesteld dat artikel 2.9 van de APV niet uitdrukkelijk inhoudt dat de burgemeester gerechtigd is tot het geven van een bevel als waarvan te dezen sprake is. Ingevolge artikel 172 derde lid, van de Gemeentewet is de burgemeester evenwel bevoegd aan personen bevelen te geven die noodzakelijk zijn voor de handhaving van de openbare orde. Een zodanig bevel is aan te merken als een wettelijk voorschrift in materiële zin. De burgemeester kan bij de uitvoering van deze bevelsbevoegdheid politieambtenaren betrekken, mits hij daarbij met voldoende nauwkeurigheid aangeeft in welke omstandigheden de politieambtenaren de door hem omschreven handelingen en beslissingen moet nemen. De burgemeester heeft door het uitvaardigen van het Mandaatbesluit verwijderingsbevelen kennelijk de hem in artikel 172, derde lid, van de Gemeentewet toegekende bevelsbevoegdheid uitgeoefend en gelet op de inhoud van dat besluit daarbij bepaald dat zijn bevel is gegeven voor de in artikel 2.9 van de APV nauwkeurig omschreven gevallen. Het voorgaande brengt mee dat een in overeenstemming met het Mandaatbesluit door een politieambtenaar namens de burgemeester gegeven verwijderingsbevel kan worden aangemerkt als een krachtens wettelijk voorschrift gegeven bevel als bedoeld in artikel 184 van het WvSr. Het andersluidende oordeel van het hof is derhalve onjuist.

Conclusie A-G Spronken 07-07-2015, ECLI:NL:PHR:2015:2409, behorend bij HR 17-11-2015, ECLI:NL:HR:2015:3325: "Art. 2:78 Model-APV bevat een uitdrukkelijke bepalingen dat de burgemeester gerechtigd is gebiedsverboden op te leggen, zodat het niet nakomen van een dergelijk bevel voldoet aan de eisen die de Hoge Raad hieraan in het kader van art. 184 Sr in de hiervoor aangehaalde jurisprudentie stelt. Ook de overtreding van de gebiedsverboden die door de burgemeester worden gegeven op grond van art. 172 lid 3 en 172a Gemeentewet vallen onder het bereik van art. 184 Sr. Voor het uitoefenen van de bevoegdheden die zijn toegekend in de Gemeentewet geldt echter een mandaatsverbod ingevolge art. 177 lid 2 Gemeentewet en op dit snijvlak van bevoegdheidstoedelingen in APV's en de Gemeentewet doen zich problemen voor."]

Artikel 2:79 Woonoverlast als bedoeld in artikel 151d Gemeentewet
Algemeen
Artikel 151d van de Gemeentewet regelt dat de raad bij verordening *kan* bepalen dat degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven, er zorg voor draagt dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt. De burgemeester is bevoegd tot oplegging van een last onder

bestuursdwang als bedoeld in artikel 125, eerste lid, van de Gemeentewet ter zake van overtreding van het door de raad bij verordening gestelde voorschrift.

Ultimum remedium
Uit de wet volgt dat dit instrument is bedoeld als een ultimum remedium. Artikel 151d, tweede lid, van de Gemeentewet regelt dat het instrument van de last onder bestuursdwang (voor de goede orde, dat impliceert dat de burgemeester ook een last onder dwangsom kan opleggen) alleen wordt ingezet als er geen andere geschikte manier voorhanden is om de overlast aan te pakken. Bij een besluit om op grond van deze bepaling een last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom op te leggen zal de burgemeester dus moeten motiveren dat er geen andere geschikte instrumenten waren om de woonoverlast tegen te gaan. Alleen al daarom zal er aan zo'n besluit een stevig dossier ten grondslag moeten liggen. Het meest overtuigend zou zijn als uit het dossier blijkt dat andere instrumenten als buurtbemiddeling al zijn geprobeerd zonder het gewenste resultaat.
Het ultimum remedium karakter geldt in nog sterkere mate als sprake is van een huisverbod als bedoeld in het derde lid van artikel 151d. Een zo zware maatregel, die een inbreuk betekent op het grondwettelijk beschermde woonrecht, is alleen mogelijk wanneer de ernst van de situatie dat eist en er werkelijk geen andere optie meer open staat.

Eerste lid
Dit lid is geformuleerd als een zorgplichtbepaling. Een bewoner hoort zich zo te gedragen dat zijn of haar buren daar geen ernstige hinder van ondervinden. Bij ernstige en herhaaldelijke hinder kan ook de verhuurder worden aangesproken.

Tweede lid
In het tweede lid regelt de raad in welke gevallen de burgemeester in ieder geval toepassing kan geven aan de bevoegdheid tot het opleggen van een last onder bestuursdwang of last onder dwangsom. In het artikel is niet expliciet bepaald dat de burgemeester een last onder dwangsom kan opleggen, omdat dit reeds volgt uit de artikel 5:32 van de Awb juncto artikel 125 van de Gemeentewet. Welke herstelsanctie het meest geëigend is in een specifieke situatie zal steeds door de burgemeester moeten worden afgewogen. De burgemeester kan in beleidsregels vastleggen hoe hij of zij invulling geeft aan deze bevoegdheid. Een van de genoemde gevallen is "ernstige vervuiling of verwaarlozing van een woning of een erf". Artikel 7.21 van het Bouwbesluit 2012 regelt de facto hetzelfde, ook met het tegengaan van overlast als motief. Dit artikel zal naar verwachting met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervallen, maar daar zal nog wel de nodige tijd over heen gaan. De last onder bestuursdwang of dwangsom die de burgemeester kan opleggen kan bestaan uit gedragsaanwijzingen waaraan de overtreder zich te houden heeft.

Hoofdstuk 3. Regulering prostitutie, seksbranche en aanverwante onderwerpen

Afdeling 1. Algemene bepalingen

Artikel 3:1 Afbakening
Afbakening van dit hoofdstuk van de APV ten opzichte van enkele (algemene) bepalingen uit andere delen van de APV is wenselijk, aangezien de genoemde bepalingen betrekking hebben op onderwerpen die waarschijnlijk op termijn in of krachtens de Wrp in afwijking van de (algemene) bepalingen van de APV geregeld (moeten) worden. Om niet binnen afzienbare termijn opnieuw substantiële materiële wijzigingen aan te hoeven brengen in de betreffende regelgeving – en om de ontvlechting daarvan te zijner tijd te vergemakkelijken – is ervoor gekozen vooruitlopend op de

verwachte inwerkingtreding van de Wrp deze materie nu veelal in lijn met de Wrp te regelen. Het betreft de volgende artikelen: 1:2 ‘Beslistermijn’, 1:5 ‘Persoonlijk karakter van vergunning of ontheffing’, 1:6 ‘Intrekking of wijziging van vergunning of ontheffing’, 1:7 ‘Termijnen’ en 1:8 ‘Weigeringsgronden’.

Artikel 3:2 Definities

In artikel 3:2 worden veel voorkomende begrippen gedefinieerd, waarbij op onderdelen wordt aangesloten bij bestaande definities.

Omdat de APV, met het oog op het toezicht, bepaalt dat in advertenties voor seksbedrijven of prostituees bepaalde nummers (vergunningnummer, telefoonnummer) moeten worden vermeld, is ervoor gekozen het begrip ‘advertentie’ ruim te omschrijven. Er is immers een veelheid aan mogelijkheden om aandacht op de aangeboden dienstverlening te vestigen. Voor alle vormen van reclame met behulp van een medium (kranten, televisie, internet, posters, flyers) geldt het voorschrift. Daarbij moet het gaan om uitingen die wervend van karakter zijn en het oogmerk hebben de klandizie te vergroten. Daarop ziet het bijvoeglijk naamwoord: commerciële.

De dagelijkse leiding in een seksinrichting kan in plaats van bij de exploitant zelf, bij een ’beheerder**’** berusten. Het is van belang ook voor deze persoon, die primair verantwoordelijk is voor de dagelijkse gang van zaken in de seksinrichting, expliciet enkele bepalingen op te nemen in de APV.

Overeenkomstig artikel 160, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet is het college belast met de uitvoering van raadsbesluiten (waaronder verordeningen zoals de APV), tenzij bij of krachtens de wet de burgemeester daarmee is belast. In veruit de meeste gevallen dient de burgemeester te worden aangemerkt als het ‘bevoegde bestuursorgaan’ bij de vergunningverlening voor een seksbedrijf. Zijn bevoegdheid treft namelijk de voor het publiek openstaande gebouwen (zoals veruit de meeste seksinrichtingen) en de daarbij behorende erven (zie in dit verband artikel 174 van de Gemeentewet). In de definitie van seksinrichtingen is het ruimere begrip 'ruimte' opgenomen. Dat betekent dat het college bijvoorbeeld bevoegd is als het gaat om vaar- en voertuigen. Woonboten worden thans echter aangemerkt als bouwwerk in de zin van de Wabo (ABRvS 16-04-2014, ECLI:NL:RVS:2014:1331). In lijn daarmee worden woonboten – voor zover het betreft de uitvoering van dit hoofdstuk – aangemerkt als gebouwen als bedoeld in artikel 174, eerste lid, van de Gemeentewet. Wel is het college ook bevoegd als het gaat om escortbedrijven [*en prostitutiebedrijven, voor zover die zich richten op de straatprostitutie. Immers, anders dan bijvoorbeeld bij het uitoefenen van een bij verordening toegekende bevelsbevoegdheid, is bij de vergunningverlening (of het aanwijzen van een gebied) niet aan de orde dat zich een feitelijke, concrete en acute ordeverstoring voordoet waartegen onmiddellijk en daadkrachtig moet worden opgetreden. Zou dat wel zo zijn, dan zou overeenkomstig artikel 172, eerste lid, van de Gemeentewet de burgemeester ook ten aanzien van de vergunningverlening voor prostitutiebedrijven, voor zover die zich richten op de straatprostitutie, als het bevoegde bestuursorgaan aangemerkt dienen te worden.*]. Het college kan zijn bevoegdheid ter zake mandateren aan de burgemeester op grond van artikel 168, eerste lid, van de Gemeentewet.

Een veel voorkomende vorm van een niet-locatiegebonden prostitutiebedrijf is een ‘escortbedrijf’. Een escortbedrijf bemiddelt tussen klanten en prostituees. De prostituee bezoekt de klant, of gaat met de klant naar een andere plaats dan de plek waar de bemiddeling plaatsvindt. De bemiddeling kan plaatsvinden vanuit een bedrijfspand, maar onder omstandigheden ook vanaf een privéadres. De bemiddeling kan in persoon plaatsvinden, maar over het algemeen zal het telefonisch gaan of via een website op internet.

Voor de definitie van ‘exploitant’ is aansluiting gezocht bij een van de definities van het begrip leidinggevende in artikel 1, eerste lid, onderdeel 1°, van de DHW (nu Alcoholwet). Het ‘voor rekening en risico’ heeft betrekking op de natuurlijke persoon of op de rechtspersoon. Onder deze definitie valt ook de vennoot in een personenvennootschap. Het bestuur van een rechtspersoon kan zelf ook een rechtspersoon zijn, maar gelet op de (persoonlijke) eisen die worden gesteld aan de exploitant, dient er uiteindelijk altijd één natuurlijke persoon te zijn die kan worden beschouwd als exploitant in de zin van de APV – al dan niet als vertegenwoordiger van die rechtspersoon.

Een seksbedrijf heeft altijd een exploitant. Ook in het geval een prostituee zelfstandig bedrijfsmatige activiteiten verricht, is er sprake van een seksbedrijf, meer precies: een prostitutiebedrijf. In dergelijke gevallen dient de prostituee enerzijds aangemerkt te worden als prostituee, maar anderzijds ook als exploitant. De prostituee/exploitant dient daarmee dus ook te voldoen aan alle eisen die aan de prostituee worden gesteld én aan de eisen die aan de exploitant worden gesteld. Hieruit volgt o.a. dat de prostituee/exploitant minimaal 21 dient te zijn. Vergunningen worden immers geweigerd als de exploitant de leeftijd van 21 jaar nog niet bereikt heeft (artikel 3:7, eerste lid, aanhef en onder c).
In dit hoofdstuk van de APV heeft het begrip 'klant' een beperktere betekenis dan in het spraakgebruik: het is hier een afnemer van seksuele diensten. Dus aanwezigen in een seksinrichting die (vooralsnog) slechts iets drinken, of een vertoning komen bekijken, vallen niet onder dit begrip. Hetzelfde geldt uiteraard voor eventuele andere aanwezigen, zoals de exploitant, de beheerder, het personeel dat in de bedrijfsruimte van het seksbedrijf werkzaam is, toezichthouders en personen die aanwezig zijn vanwege bijvoorbeeld het leveren van goederen of het uitvoeren van reparaties of onderhoud.
In de APV wordt het begrip 'prostituee**'** gebruikt, omdat dit het meest aansluit bij het spraakgebruik en bij de praktijk binnen de prostitutiebranche. Aangezien dit woord, op deze wijze geschreven, taalkundig vrouwelijk is, wordt in voorkomende gevallen gebruik gemaakt van vrouwelijke voornaamwoorden (zij, haar). In alle gevallen waar 'prostituee' staat, wordt evenzeer de (mannelijke) prostitué bedoeld. Dit komt in de definitie van de term 'prostituee' tot uitdrukking door de sekseneutrale aanduiding: degene die.
De definitie van 'prostitutie' sluit aan bij de formulering in artikel 273f, eerste lid, onder 3 en 5, van het WvSr. Het 'zich beschikbaar stellen' duidt op een structurele situatie, zodat allerlei incidentele seksuele handelingen met een ander niet onder het begrip 'prostitutie' vallen, zelfs niet als 'de ander' een tegenprestatie levert. Bij 'betaling' zal het veelal gaan om een geldbedrag, maar het is daar niet toe beperkt. De betaling geschiedt door of ten behoeve van 'de ander', wat impliceert dat het meewerken aan pornofilms geen prostitutie is in de zin van de APV.
'Prostitutiebedrijven' zijn er in verschillende varianten. In de eerste plaats vallen hieronder de locatiegebonden bedrijven met één of meerdere seksinrichtingen. Ook een niet-locatiegebonden bedrijf kan een prostitutiebedrijf zijn; veelal gaat het dan om een escortbedrijf, dat bemiddelt tussen prostituees en klanten. Als prostitutie plaatsvindt in woningen, kunnen (delen van) deze locaties – onder omstandigheden – als seksinrichting aangemerkt worden. Een dergelijke (ruimte in een) 'privéwoning' is voor het publiek toegankelijk nu klanten toegang wordt verschaft. Is de prostituee op enigerlei wijze werkzaam voor degene die de ruimte beschikbaar stelt, dan is er zonder meer sprake van een prostitutiebedrijf. Er zijn ook prostituees die niet werkzaam zijn voor of bij een door een ander geëxploiteerd prostitutiebedrijf, maar die zelfstandig werken, veelal thuis. Als een prostituee op haar thuisadres werkzaam is en geen andere prostituees in haar woning laat werken, is er in beginsel geen sprake van een prostitutiebedrijf, maar van een aan huis gebonden beroep, en is geen vergunning nodig (wel kunnen uit het bestemmingsplan belemmeringen voortvloeien om dergelijke activiteiten te mogen ondernemen). Als echter de activiteiten van de thuiswerkende prostituee een zakelijke uitstraling hebben, bijvoorbeeld als er zodanig met dat adres wordt geadverteerd dat er een publiekstrekkende werking vanuit gaat, er verlichting of reclame-uitingen aan het pand zichtbaar zijn of er meerdere prostituees op hetzelfde adres werkzaam zijn, dan is er sprake van bedrijfsmatige activiteiten en daarmee van een prostitutiebedrijf waarvoor een vergunning noodzakelijk is.
Het begrip 'seksbedrijf' duidt op een activiteit of op activiteiten, en dus niet op de locatie waar de verrichtingen of vertoningen plaatsvinden; daarvoor wordt in de APV de term 'seksinrichting' gebruikt. Binnen de omschrijving valt het gelegenheid geven tot het zich beschikbaar stellen voor het verrichten van seksuele handelingen *met* een ander tegen betaling (prostitutie), en het gelegenheid geven tot het verrichten van seksuele handelingen *voor* een ander, zoals 'peepshows' en sekstheaters, maar bijvoorbeeld ook het bedrijfsmatig en tegen betaling verzorgen van webcamseks. Daarnaast wordt onder dit begrip ook verstaan het in een seksinrichting tegen betaling aanbieden

van erotisch-pornografische vertoningen: de seksbioscopen. Of een activiteit 'bedrijfsmatig' wordt verricht, hangt af van een aantal factoren. Is er personeel in dienst, dan is er zonder meer sprake van een bedrijf. Maar een individu zonder personeel kan ook een bedrijf zijn in de zin van de APV, en is dan dus vergunningplichtig. Het oogmerk om (een aanvulling op) een inkomen te genereren, het aantal uren dat aan de activiteit wordt besteed, de wijze van klantenwerving (bijvoorbeeld of er wordt geadverteerd om de werkzaamheden onder de aandacht van publiek te brengen en klanten te trekken) en de organisatiegraad en de omvang van het prostitutieaanbod zijn aspecten om te bepalen of er bedrijfsmatig activiteiten worden verricht. Of er sprake is van bedrijfsmatige activiteiten zal dus moeten worden vastgesteld aan de hand van de feitelijke situatie.
Het begrip 'seksbedrijf' wordt dus gebruikt als verzamelnaam, waarbinnen specifieke vormen zijn te onderscheiden: als gelegenheid wordt geboden tot prostitutie, dan is er sprake van een 'prostitutiebedrijf', en als dat geschiedt door bemiddeling tussen prostituees en klanten, dan wordt van een 'escortbedrijf' gesproken. Zo is 'prostitutiebedrijf' dus een species van 'seksbedrijf' en 'escortbedrijf' weer een species van 'prostitutiebedrijf'.
[*Er is voor gekozen om een aparte definitie op te nemen voor het begrip 'raamprostitutiebedrijf' omdat dit onderdeel van de prostitutiesector een bijzondere uiterlijke verschijningsvorm en invloed op de omgeving heeft en er daarom sectorspecifieke regels voor de raamprostitutie in dit hoofdstuk zijn opgenomen.*]
Met het begrip 'seksinrichting' wordt geduid op de voor publiek toegankelijk locatie van een seksbedrijf. Dit kan samen vallen met de locatie waar de exploitant van het seksbedrijf zich heeft gevestigd, maar dat is zeker niet altijd – en bij escortbedrijven per definitie niet – het geval.
Onder 'besloten ruimte' worden ook begrepen een vaar- of voertuig. Het bijvoeglijk naamwoord 'besloten' duidt erop dat de ruimte zich niet in de open lucht bevindt. Het moet dus gaan om een overdekt en geheel of gedeeltelijk door wanden omsloten ruimte, die al dan niet met enige beperking voor het publiek toegankelijk is.
[*Onder 'werkruimte' wordt verstaan een zelfstandig onderdeel van een seksinrichting waarin de seksuele handelingen met een ander tegen betaling worden verricht. Eén seksinrichting kan één (of natuurlijk geen) werkruimte hebben, of meerdere. Met 'zelfstandig' wordt hier niet bedoeld dat een werkruimte altijd geheel zelfvoorzienend hoeft te zijn; het ziet op de van elkaar te onderscheiden delen van een seksinrichting waarin over het algemeen telkens één prostitutie haar diensten aanbiedt. Een raam (met bijbehorende 'peeskamer') zal veelal een afzonderlijke werkruimte zijn; een deel van een seksinrichting dat apart verhuurd wordt zal veelal een afzonderlijke werkruimte zijn.*]

Afdeling 2. Vergunning seksbedrijf

Artikel 3:3 Vergunning
Er is voor gekozen om seksbedrijven met een vergunningenstelsel te reguleren. Dit houdt in dat het uitoefenen van een seksbedrijf verboden is, tenzij een vergunning is verleend. De keuze voor een vergunningenstelsel sluit aan bij bestaande structuren. Een uitgangspunt is tevens dat legaal aanbod in beginsel illegaal aanbod tegengaat, de zogeheten kanalisatiegedachte. Daarbij wordt aangenomen dat als er een legaal en betrouwbaar aanbod bestaat, er niet langer aanleiding is voor klanten om te kiezen voor een illegaal aanbod met alle daarmee samenhangende onwenselijkheden en onzekerheden.
[*Met het oog op een toekomstbestendige uitvoeringspraktijk, die onder meer aansluit bij de Dienstenrichtlijn en de ontwikkelingen in de jurisprudentie van het HvJ van de Europese Unie, is in het tweede lid een zorgplicht voor het bevoegd bestuursorgaan opgenomen. Als er sprake is van de verlening van schaarse vergunningen dan moet het bevoegde bestuursorgaan een selectieprocedure hanteren die alle waarborgen voor onpartijdigheid en transparantie biedt. Dit ziet onder andere op een toereikende bekendmaking van de opening, uitvoering en afsluiting van de procedure. De geëigende weg om uitvoering aan te geven aan deze zorgplicht is dat de bevoegde bestuursorganen*

in een beleidsregel uiteenzetten hoe zij de selectieprocedure invullen (en hier vervolgens uitvoering aan geven).]
Met het oog op de rechtszekerheid voor het bedrijfsleven is bepaald dat de beslistermijn voor een vergunning voor een seksbedrijf twaalf weken telt (derde lid). Deze termijn kan éénmaal met twaalf weken worden verlengd (eveneens derde lid).
Nu de vergunning onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn valt, is het vierde lid opgenomen omdat ingevolge artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet als uitgangspunt geldt dat een vergunning van rechtswege wordt verleend wanneer de termijn, waarbinnen het antwoord op de aanvraag moet volgen, verstreken is. Dit is bedoeld als prikkel voor de overheid om tijdig te beslissen, en zorgt ervoor dat burgers en bedrijven geen nadeel ondervinden van een mogelijk te trage besluitvorming. De verwachting bestaat dat de wettelijke termijnen in dit artikel ruim genoeg zijn om tijdig op een aanvraag om een vergunning te besluiten. Zou dat evenwel niet lukken, dan wordt het belang van een daadwerkelijke afweging bij vergunningen als hier aan de orde geacht zwaarder te wegen dan voornoemd uitgangspunt. Dit is in overeenstemming met de uitzonderingsgrond van artikel 13, vierde lid, van de Dienstenrichtlijn: dwingende redenen van algemeen belang, te weten de bescherming van de openbare orde. Wanneer een vergunning van rechtswege ten onrechte is verleend, kan dit namelijk ernstige, onomkeerbare schade voor derden (de menselijke waardigheid van de prostituee, de veiligheid en gezondheid van minderjarigen en kwetsbare volwassenen) tot gevolg hebben. Daarom wordt de lex silencio positivo in het vierde lid van toepassing uitgezonderd.
Uit het vijfde lid, volgt dat een vergunning voor ten hoogste één seksinrichting kan gelden. Een seksbedrijf (activiteit/activiteiten) kan meer dan een seksinrichting (locatie) omvatten. De vergunning wordt verleend per seksbedrijf (eerste lid), maar kan dus ook voor één seksinrichting (van het seksbedrijf) gelden. Daarmee is het van belang wat onder 'één seksinrichting' wordt verstaan. Bij voorbaat een sluitende definitie geven zou in de praktijk tot onwenselijke resultaten kunnen leiden; situaties zullen telkens met gezond verstand bezien worden. Daarbij zal blijk gegeven moeten worden van enige realiteitszin en aangesloten worden bij de normale perceptie. Het te hanteren uitgangspunt is dat er sprake is van één seksinrichting als het een visueel aaneengesloten eenheid betreft (kan meerdere panden betreffen met meerdere werkruimtes (per pand)) met een homogene functie (uitoefening van een seksbedrijf in enigerlei vorm) die tot de beschikking staat van één exploitant. Als er meerdere exploitanten in één pand zijn gevestigd zal ieder deel waarover één van de exploitanten de beschikking heeft als één afzonderlijke seksinrichting worden gekwalificeerd.
[*Als het om een schaarse vergunning gaat, dan zal deze telkens voor een bepaalde tijd verleend worden. Omdat een vergunningenstelsel waarbij een verleende vergunning onbeperkt verlengd kan worden – zonder dat andere potentiele gegadigden mee kunnen dingen – niet passend is ten aanzien van schaarse vergunningen is in het zevende lid bepaald dat de vergunning ten hoogste […] verlengd kan worden. Op deze verlenging is artikel 3:11 van toepassing.*]

[Artikel 3:4 Concentratie seksinrichtingen
*Op grond van dit artikel kan het college delen van de gemeente aanwijzen [waarbuiten **OF** waarbinnen] voor het vestigen van seksinrichtingen geen vergunning wordt verleend. Dit kan bijvoorbeeld gewenst zijn om daarop met voldoende intensiteit toezicht te kunnen uitoefenen of om deze inrichtingen te weren uit woonwijken of andere gebieden die vanuit een oogpunt van woon- en leefomgeving 'gevoelig' zijn. De aanwijzing van het college betreft een concretiserend besluit van algemene strekking waartegen bezwaar en beroep open staat. Straatprostitutie wordt [gereguleerd **OF** verboden] in artikel 3:19 [en verder].*
Het langs deze weg vormgegeven concentratiebeleid moet altijd in samenhang bekeken worden met de relevante bestemmingsplannen, waarin – louter ter behartiging van het belang van een goede ruimtelijke ordening en derhalve noodzakelijk enkel gestoeld op ruimtelijk relevante overwegingen en criteria – voort kan vloeien dat het uitoefenen van (een bepaald type) seksbedrijf (op bepaalde) locaties planologisch niet aanvaardbaar wordt bevonden.]

[Artikel 3:5 Beperking aantal vergunningen

NB. Gemeenten zullen afhankelijk van de keuze voor de invulling van dit artikel zelf de daarbij aansluitende toelichting moeten opstellen. Omdat een uitputtende uitwerking van de mogelijke varianten de overzichtelijkheid niet ten goede zou komen, is ervoor gekozen om een aantal varianten uit te werken, waarbij alle varianten ook weer keuzeonderdelen bevatten.]

Artikel 3:6 Aanvraag

Met dit artikel wordt de wijze van indiening van de aanvraag om een vergunning geregeld, evenals welke gegevens en bescheiden moeten worden overgelegd. De vereiste gegevens worden nodig geacht teneinde een weloverwogen beslissing te kunnen nemen over de aanvraag om de vergunning. Het overleggen van een situatietekening en plattegrond is uiteraard niet nodig als het een vergunning betreft die niet (mede) voor een seksinrichting wordt aangevraagd. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als het gaat om het bedrijfsmatig en tegen betaling verzorgen van webcamseks vanuit een locatie die niet voor publiek toegankelijk is; er is dan wel sprake van een seksbedrijf, maar niet van een seksinrichting.

Omdat in de toekomst naar verwachting steeds vaker bij indiening sprake zal zijn van digitale documenten, wordt geen specifieke schaalaanduiding voorgeschreven. De maatvoering moet uit de situatieschets (onder k) en tekening (onder l) blijken. Als bescheiden worden overgelegd, moet de gekozen schaal zodanig zijn dat het bevoegde bestuursorgaan er voldoende informatie uit kan halen om tot beoordeling van de aanvraag te komen.

Tot het eisen dat het telefoonnummer dat gebruikt zal worden in advertenties overgelegd moet worden – en in de vergunning zal worden vermeld (zie artikel 3:8, eerste lid, aanhef en onder e) – is gekomen met het oog op de toezicht en handhaving. Zo wordt bewerkstelligd dat een bepaald telefoonnummer waarmee geadverteerd wordt altijd te herleiden is tot een bepaald seksbedrijf, een bepaalde exploitant en het adres waar het bedrijf wordt uitgeoefend. Doordat het telefoonnummer bovendien in de vergunning zal worden vermeld wordt voorkomen dat het nummer vaak verandert, dan zou immers telkens op aanvraag de vergunning gewijzigd dienen te worden. In die zin is het een ‘vast’ telefoonnummer; dit kan ook een mobiel nummer zijn.

Als het bevoegd bestuursorgaan dat nodig acht voor de beoordeling van een aanvraag, kan deze verlangen dat aanvullende gegevens en bescheiden worden overgelegd (vierde lid). Uiteraard moeten die gegevens wel in verband staan met de weigeringsgronden van de aangevraagde vergunning.

Artikel 3:7 Weigeringsgronden

Het eerste lid – in samenhang met het tweede tot en met vierde lid – bevat de gronden op basis waarvan een vergunning in ieder geval wordt geweigerd. Bij de in het vijfde lid genoemde gronden bestaat ruimte voor een afweging of een vergunning al dan niet zal worden geweigerd.

Buiten op basis van de in dit artikel genoemde gronden, kan een vergunning bovendien geweigerd worden in het geval en onder de voorwaarden, bedoeld in artikel 3 van de Bibob. Dit volgt uit artikel 7, eerste lid, van die wet. Overigens mag een negatief Bibob-rapport niet automatisch leiden tot een voor het betrokken bedrijf negatieve beslissing op de vergunningaanvraag. De overheid dient eerst te toetsen of er met de besluitvorming wordt voldaan aan het evenredigheidsbeginsel (ABRvS 06-02-2019, ECLI:NL:RVS:2019:350).

Jurisprudentie

ABRvS 18-07-2018, ECLI:NL:RVS:2018:2456. Gelet op het ontbreken van een nadere omschrijving van het begrip slecht levensgedrag in de APV, beoogt de APV kennelijk aan te sluiten bij de terminologie van de Drank- en Horecawet. Bij of krachtens de Drank- en Horecawet is geen nadere omschrijving gegeven van de eis dat leidinggevenden niet in enig opzicht van slecht levensgedrag zijn. Gelet hierop zijn geen beperkingen gesteld aan de feiten of omstandigheden, die bij de beoordeling van het levensgedrag mogen worden betrokken. Het is niet vereist dat bij die beoordeling alleen feiten en omstandigheden die te maken hebben met de exploitatie van een café worden betrokken. Uit de

uitspraak van de Afdeling van 22 mei 2013 (ECLI:RVS:2013:CA0629) volgt verder dat een strafrechtelijke veroordeling niet vereist is.

ABRvS 18-12-2019, ECLI:NL:RVS:2019:4258; VR Raad van State 05-03-2020, ECLI:NL:RVS:2020:689 en ECLI:NL:RVS:2020:690. De Afdeling vindt dat het in beginsel voldoende duidelijk en ondubbelzinnig, objectief, transparant en toegankelijk genoeg is om iemand zijn levensgedrag tegen te werpen en dat er dus geen sprake is van strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn.

Om discussie over strijd met artikel 10 van de Dienstenrichtlijn te voorkomen, is het noodzakelijk dat de burgemeester bij het toepassen van de weigeringsgrond een vaste gedragslijn volgt of hierover beleidsregels vaststelt. In die beleidsregels moet worden opgenomen wat onder slecht levensgedrag wordt verstaan en welke feiten en omstandigheden worden meegewogen. Bijvoorbeeld de vaste gedragslijn/beleidsregel dat slechts feiten die zich hebben voorgedaan in de periode van vijf jaar voorafgaand aan het nemen van een besluit op de aanvraag in de beoordeling van de aanvraag betrokken worden. Hebben zich in die periode geen feiten voorgedaan die te maken hebben met het levensgedrag van een exploitant, dan zal de vergunning om redenen ontleend aan het levensgedrag niet worden geweigerd. Als zich in die periode wel voorvallen hebben voorgedaan, dan kijkt de burgemeester ook naar de voorvallen in het verdere verleden om te bezien of er een patroon van zodanig levensgedrag valt te ontwaren dat het woon- en leefmilieu of de openbare orde in de omgeving van het horecabedrijf mogelijk negatief wordt beïnvloed.

Artikel 3:8 Eisen met betrekking tot vergunning
In dit artikel wordt bepaald welke gegevens in ieder geval in een vergunning worden vermeld. Hiermee wordt getracht het toezicht op en de naleving van de vergunningsvoorwaarden te faciliteren. Doordat het telefoonnummer op de vergunning staat wordt o.a. voorkomen dat dit nummer regelmatig wijzigt, waardoor het telefoonnummer – dat ook in advertenties gebruikt moet worden – niet langer herleidbaar zou zijn tot een bepaald vergund seksbedrijf. Als de exploitant een ander telefoonnummer wil hanteren, dan zal deze immers eerst een aanvraag in moeten dienen om de vergunning te laten wijzigen; aangezien dit tijd en geld (leges) kost valt te verwachten dat dit slechts sporadisch zal gebeuren. In die zin is het een ‘vast’ telefoonnummer; dit kan ook een mobiel nummer zijn.
Hetzelfde doel heeft het tweede lid, dat daarnaast ook van betekenis is voor (mogelijke) klanten van een seksbedrijf: zij kunnen eenvoudig vaststellen of het om een vergund bedrijf gaat.

Artikel 3:9 Intrekkingsgronden
Het eerste lid bevat een opsomming van de omstandigheden waaronder een vergunning zonder meer moet worden ingetrokken. Anders dan in het tweede lid is hier dus geen sprake van een discretionaire bevoegdheid van het bevoegde bestuursorgaan. In de gevallen opgenomen in het tweede lid kan – als het een tijdelijke en beperkte afwijking van de regels betreft – een vergunning ook worden geschorst, om deze desnoods later – als de reden om tot schorsing over te gaan blijft voortbestaan – alsnog in te trekken. [*Een geschorste vergunning blijft meetellen bij de beoordeling of het maximum aantal te verlenen vergunningen is bereikt.*] Buiten op basis van de in dit het tweede lid genoemde gronden, kan een vergunning bovendien ingetrokken worden in het geval en onder de voorwaarden, bedoeld in artikel 3 van de Bibob. Dit volgt uit artikel 7, eerste lid, van die wet. Omdat schorsing in die gevallen niet voor de hand ligt, is dat hier verder niet geregeld.

[Artikel 3:10 Melding gewijzigde omstandigheden
Zoals aangegeven in de toelichting bij artikel 3:1, onder e, is ervoor gekozen sekswinkels niet onder het begrip ‘seksinrichting’- (en daarmee de vergunningplicht) te brengen. Hieraan ligt de gedachte ten grondslag dat de vestiging van sekswinkels doorgaans afdoende zal kunnen worden gereguleerd langs de weg van het bestemmingsplan en dat het – ter bescherming van de openbare orde of de

woon- en leefomgeving – niet nodig is deze bedrijven als regel aan voorafgaand toezicht te onderwerpen.
Om dezelfde reden is deze bepaling facultatief.]

[Artikel 3:11 Verlenging vergunning
De aanvraag om de verlenging van een vergunning wordt behandeld als zijnde een nieuwe aanvraag. Daardoor kunnen de belangrijke vragen die ten tijde van oorspronkelijke beoordeling beantwoord zijn nogmaals bekeken worden in het licht van de nieuwe situatie. Om onnodige administratieve lasten te voorkomen is het niet nodig om bij de aanvraag om verlenging van een vergunning nogmaals actuele gegevens en bescheiden te overleggen waarover het bevoegde bestuursorgaan al beschikking heeft. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de gegevens die overeenkomstig artikel 3:8, eerste lid, op de vergunning vermeld staan. Deze zouden te allen tijde actueel moeten zijn (zie artikel 3:10). Ook is het bijvoorbeeld overbodig om plattegronden, situatietekeningen en het bedrijfsplan nogmaals aan te leveren, voor zover deze ongewijzigd zijn.
Om te voorkomen dat exploitanten hun vergunning 'verliezen' is het tweede lid opgenomen. Om hierop aanspraak te kunnen maken dient een aanvraag uiteraard tijdig gedaan te worden en ontvankelijk te zijn. Gedurende de periode dat de aanvraag in behandeling is kunnen uiteraard gewoon maatregelen genomen worden. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als zich feiten voordoen of er redenen zijn om de vergunning in te trekken of te schorsen.]

Afdeling 3. Uitoefenen seksbedrijf

Artikel 3:12 Sluitingstijden seksinrichtingen; aanwezigheid; toegang
De algemene sluitingstijden van het eerste lid gelden niet voor seksinrichtingen waarvan bij vergunning is bepaald dat daarvoor afwijkende sluitingstijden gelden. Dergelijke afwijkende sluitingstijden kunnen bij het verlenen van de vergunning daaraan verbonden worden, maar ook lopende de vergunning, als de omstandigheden daartoe aanleiding geven. Afwijkende sluitingstijden kunnen zowel ruimer als beperkender zijn. De sluitingstijden zijn echter niet van toepassing op sekswinkels; daarop is het regime van de Winkeltijdenwet van toepassing.
Het tweede lid richt zich niet tot de exploitant en beheerder, maar tot de bezoekers van de seksinrichting. Het begrip 'bezoeker' heeft een ruimere betekenis dan het in de APV gehanteerde begrip 'klant'. Een klant is een afnemer van seksuele diensten; onder bezoekers vallen echter bijvoorbeeld ook de aanwezigen in een seksinrichting die (vooralsnog) slechts iets drinken, of een vertoning komen bekijken. Hoewel niet iedere bezoeker per definitie een klant is, is iedere klant per definitie wel een bezoeker. Personen die bijvoorbeeld professionele reparatie- of schoonmaakwerkzaamheden uitvoeren, zullen – als zij zich daartoe beperken – uiteraard niet als 'bezoeker' aangemerkt worden.
[*Het derde lid richt zich tot de prostituee en heeft als doel te voorkomen dat seksinrichtingen gebruikt worden om te overnachten.*]
Verder mogen personen die de leeftijd van 18 nog niet hebben bereikt niet worden toegelaten tot seksinrichtingen (vierde lid).

Artikel 3:13 Adverteren
De verplichting in advertenties het nummer te vermelden van de vergunning die aan een seksbedrijf is verleend, en geen andere nummers, vergemakkelijkt het toezicht. Voor niet-vergunde bedrijven is het niet mogelijk op deze manier te adverteren.

Artikel 3:14 Leeftijd en verblijfstitel prostituees[*; verbod werken voor onvergund prostitutiebedrijf*]
Met dit voorschrift wordt o.a. – net als voor de exploitant van een seksbedrijf – een leeftijdseis voor prostituees geïntroduceerd. Hiertoe is besloten vanwege het gegeven dat jonge prostituees met

name vatbaar voor en slachtoffer van misstanden als dwang, misbruik en mensenhandel zijn. Bovendien zijn prostituees van 21 jaar en ouder weerbaarder dan zeer jonge prostituees en is de kans groter dat ze over een startkwalificatie beschikking waarmee de eventuele economische druk om te kiezen voor de prostitutie lager is en bovendien een eventuele gewenste uitstap vergemakkelijkt wordt. Het stellen van een leeftijdgrens wordt als passend en noodzakelijk middel beschouwd om deze misstanden te bestrijden. Daarmee is het gemaakte onderscheid objectief gerechtvaardigd door een legitiem doel, bovendien zijn de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk. Hierdoor levert het onderscheid naar leeftijd geen strijd op met het verbod van leeftijdsdiscriminatie.

Nadere toelichting als gekozen wordt voor variant 1
Het is in de eerste plaats de exploitant die moet voorkomen dat er bij zijn bedrijf prostituees werkzaam zijn die de leeftijd van 21 jaar nog niet hebben bereikt. Zijn die daar toch werkzaam, dan is de exploitant in overtreding. Overigens, zoals eerder opgemerkt, een prostituee die zelfstandig bedrijfsmatige activiteiten opereert valt enerzijds aan te merken als exploitant van een vergunningplichting prostitutiebedrijf en anderzijds als prostituee bij dat bedrijf. Los van de hier gestelde leeftijdseis is dus uitgesloten dat in een dergelijke constructie prostituees legaal aan de slag kunnen; de aanvraag van een exploitant/prostituee die de leeftijd van 21 jaar nog niet bereikt heeft zal immers geweigerd worden (artikel 3:7, eerste lid, aanhef en onder c).
[*Ook van de prostituee mag worden verlangd dat zij een bijdrage levert aan sanering van de seksbranche. Als de prostituee er bewust en vrijwillig voor kiest om te werken in de illegale prostitutie, dan moet ook zij daarvoor aansprakelijk kunnen worden gehouden*.]

Nadere toelichting als gekozen wordt voor variant 2
Uit het tweede lid volgt dat de exploitant moet voorkomen dat er bij zijn bedrijf prostituees werkzaam zijn die de leeftijd van 21 jaar nog niet hebben bereikt. Daarnaast mag ook van de prostituee worden verlangd dat zij een bijdrage levert aan sanering van de seksbranche. Als de prostituee bewust ervoor kiest om in strijd met de leeftijdseis aan de slag te gaan of om te werken in de illegale prostitutie, dan moet ook zij daarvoor aansprakelijk kunnen worden gehouden (derde lid).

Jurisprudentie
ABRvS 05-06-2019, ECLI:NL:RVS:2019:1818 (Alkmaar): De gemeenteraad is niet buiten de omvang van zijn bevoegdheid getreden door artikel 3:8, eerste lid, aanhef en onder a, van de APV (= artikel 3:14, variant 1, eerste lid, aanhef en onder a, model-APV) vast te stellen. Door de minimumleeftijdregel wordt het recht van appellant (de exploitant) op vrije arbeidskeuze, zoals gewaarborgd in artikel 19, derde lid, van de Grondwet, niet beperkt. Ook is de maatregel niet in strijd met artikel 10, tweede lid, aanhef en onder b en c, van de Dienstenrichtlijn. Het doel van het stellen van de leeftijdsgrens – een van de maatregelen die gezamenlijk misstanden in de prostitutie moeten voorkomen, beschermen van de menselijke waardigheid – is een dwingende reden van algemeen belang. De maatregel is evenredig en is geschikt en gaat niet verder dan noodzakelijk is om het nagestreefde doel te bereiken. De burgemeester mocht dit voorschrift aan de vergunning verbinden.

Artikel 3:15 Bedrijfsplan
Ter versterking van de sociale positie van de prostituee is het van belang dat er in een prostitutiebedrijf maatregelen worden getroffen op het gebied van hygiëne en van de gezondheid, de veiligheid, het zelfbeschikkingsrecht van de prostituees. Daartoe moet bij het aanvragen van een vergunning de exploitant een bedrijfsplan overleggen, zodat vooraf kan worden beoordeeld of de exploitant voor deze punten voldoende oog heeft, en zorg draagt voor goede arbeidsomstandigheden. Deze verplichting geldt voor alle prostitutiebedrijven, dus ook voor escortbedrijven. Uiteraard volgt uit de aard van de werkzaamheden dat een bedrijfsplan van een escortbureau – op bepaalde punten – een andere uitwerking vereist dan een bedrijfsplan van een prostitutiebedrijf met een andere aard.

In het tweede lid, aanhef en onder a, is opgenomen dat de exploitant maatregelen treft om er voor te zorgen dat de hygiëne in een seksinrichting voldoet aan de algemene eisen die hiervoor in de branche gelden. Het Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid heeft in september 2013 de Hygiënerichtlijn voor Seksbedrijven (voorheen Hygiënerichtlijnen voor Seksinrichtingen) gepubliceerd. Deze richtlijn is geschreven voor exploitanten en eigenaren van seksbedrijven en wordt uitgegeven door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu . De branche zelf, vertegenwoordigd door de Vereniging Exploitanten Relaxbedrijven en de Vereniging Legale Escortbedrijven , heeft aan het opstellen en bijwerken van deze richtlijn bijgedragen. In de richtlijn zijn zogenaamde hygiënenormen, dit zijn de minimale eisen aan een goed hygiënebeleid, opgenomen. Een exploitant van een seksbedrijf zal om te voldoen aan de maatstaven voor een goede hygiëne zich ten minste aan deze normen moeten houden.
Belangrijk doel van goede hygiëne in seksbedrijven is het voorkomen van (seksueel overdraagbare) ziektes. Dat is zowel voor de prostituees als de klanten van belang. Een goede hygiëne zorgt echter ook voor een veilige en prettige werkomgeving. Van de exploitant mag worden verwacht dat hij in het bedrijfsplan daarnaast inzichtelijk maakt hoe hij verder zorgt draagt voor gezonde en veilige werkomstandigheden voor prostituees. Dit is opgenomen in onderdeel in het tweede lid, aanhef en onder a en b. De veiligheid en gezondheid van een prostituee worden ook gediend met aparte garanties voor de kwaliteit van de werkomstandigheden in de werkruimten. Een prostituee moet daar altijd gebruik kunnen maken van een alarm waarmee zij hulp van derden kan inroepen als er wat misgaat. De luchtventilatie die in het kader van de algemene luchtkwaliteit en hygiëne afdoende is, brengt nog niet met zich mee dat de prostituee niet in te koude of te warme werkruimte haar diensten moet verrichten. In het tweede lid, aanhef en onder d, wordt zodoende geëist dat de exploitant aangeeft welke maatregelen hij hiervoor treft.
De normen die worden geformuleerd over het gebruik van condooms en de mogelijkheid om je als prostituee te laten controleren op seksueel overdraagbare aandoeningen waarborgen de gezondheid en het zelfbeschikkingsrecht van de prostituee. Deze normen zijn opgenomen in het tweede lid, aanhef en onder c en e. De prostituee mag niet verplicht worden zich geneeskundig te laten onderzoeken en heeft recht op een vrije artsenkeuze (tweede lid, aanhef en onder f). Bovendien moet de exploitant prostituees in de gelegenheid stellen zich regelmatig te laten onderzoeken op seksueel overdraagbare aandoeningen. Het moet niet zo zijn dat een prostituee vanwege de openingstijden van de seksinrichting waar zij werkzaam is, geen tijd heeft om zich bijvoorbeeld voor een SOA-onderzoek bij de GGD te melden. De exploitant dient er zorg voor te dragen dat onder de in het prostitutiebedrijf werkzame prostituees voldoende informatie- en voorlichtingsmateriaal in verschillende talen wordt verspreid over de aan prostitutie verbonden gezondheidsrisico’s en over de aanwezigheid en bereikbaarheid van instellingen op het gebied van de gezondheidszorg en hulpverlening. De exploitant is daarnaast verplicht informatie over mogelijke uitstapprogramma’s aan de voor hem werkzame prostituees te verstrekken.
Een belangrijk aspect van het zelfbeschikkingsrecht is dat gewaarborgd is dat de prostituee vrij is te bepalen aan welke klanten zij seksuele diensten verleent en welke diensten zij al dan niet wil verlenen. Dit is ook bij de escort bijzonder van belang. Hoewel in een arbeidsrelatie geldt dat een werknemer opdrachten van de werkgever met betrekking tot de overeengekomen arbeid in beginsel moet opvolgen, dient het grondwettelijk gewaarborgde recht op lichamelijke integriteit daarboven altijd voorrang te krijgen. Een exploitant dient inzichtelijk te maken hoe in zijn bedrijf met dergelijke zaken wordt omgegaan (tweede lid, aanhef en onder h).
Vanwege de aard van de dienstverlening en de branche dient de exploitant er in ieder geval zorg voor te dragen dat degene die als beheerder werkzaam is, kan omgaan met agressieve klanten (tweede lid, aanhef en onder j).
Het doel van hoofdstuk 3 ‘Regulering prostitutie, seksbranche en aanverwante onderwerpen’ is onder meer onvrijwillige prostitutie te bestrijden. Als een prostituee nauwelijks zelfredzaam is, geen Nederlands of Engels spreekt of bijvoorbeeld niet makkelijk geld kan wisselen, omdat ze niet kan rekenen, is moeilijk voor te stellen dat zij vrijwillig voor de prostitutie heeft gekozen. De exploitant kan zich met eenvoudige middelen hiervan een beeld vormen. In het bedrijfsplan moet worden

vastgelegd welke vereisten de exploitant minimaal stelt aan de zelfredzaamheid van de bij hem werkzame prostituees en hoe hij dit controleert (tweede lid, aanhef en onder k). In dat kader is het ook onderdeel van een deugdelijke bedrijfsvoering om als exploitant periodiek een gesprek te voeren en daarbij vooral te letten op signalen van uitbuiting of onvrijwilligheid. Prostituees moeten in dat kader ook steeds over hun rechten geïnformeerd worden. Het is aan de exploitant om ook informatie van hulpverlenende instanties beschikbaar te stellen (tweede lid, aanhef en onder m). Ook informatie over de mogelijkheden om met het werk als prostituee te stoppen moet door de exploitant beschikbaar worden gesteld (tweede lid, aanhef en onder n).
Het bedrijfsplan dient bij de aanvraag om een vergunning overgelegd te worden, zodat het op dat moment getoetst kan worden (derde lid). Als een exploitant nadien een wijziging wenst door te voeren in zijn bedrijfsplan, dan dient hij deze ter goedkeuring voor te leggen aan het bevoegde bestuursorgaan (vierde lid).

[Artikel 3:16 Minimale verhuurperiode werkruimte
Met dit voorschrift wordt een minimale verhuurperiode van een aantal weken voor werkruimtes geïntroduceerd. Een minimale verhuurperiode bemoeilijkt het snelle rouleren van prostituees; iets dat in het bijzonder – maar niet bij enkel – bij de raamprostitutie speelt en dat het toezicht bemoeilijkt en dat een tactiek is die in de mensenhandel wordt gebruikt. Na de minimale eerste verhuurperiode mag per week (of zelfs dag) verhuurd worden.
Ook parttime werken is overigens toegestaan, mits de eerste vier weken maar wordt gehuurd gedurende bijvoorbeeld drie dagen per die vier weken. In die eerste weken hebben hulpverleningsinstanties dan voldoende gelegenheid gehad om een relatie met de prostituee op te bouwen en signalen van mensenhandel waar te kunnen nemen.]

Artikel 3:17 Verdere verplichtingen van de exploitant en beheerder prostitutiebedrijf
Onder meer vanwege de kwetsbaarheid van prostituees is het gewenst dat de exploitant van een prostitutiebedrijf gedurende de uren dat het prostitutiebedrijf daadwerkelijk wordt uitgeoefend aanwezig is om effectief toezicht te kunnen garanderen op al hetgeen zich voordoet in de uitoefening van zijn bedrijf en – voor zover die er zijn – in de seksinrichtingen waarvoor hem mede vergunning is verleend. Aangezien een dergelijke eis, in ieder geval in gevallen dat er sprake is van meerdere seksinrichtingen, niet na te leven is voor één persoon, kan het ook om de beheerder gaan: deze heeft immers grotendeels dezelfde verantwoordelijkheden als de exploitant en kan daar op aangesproken worden.
In het tweede lid zijn voorts enkele verdere zorgplichten van de exploitant geformuleerd, onder andere met betrekking tot de te voeren bedrijfsadministratie. Daarnaast, onder e, is opgenomen de verplichting om ieder signaal van mensenhandel of andere vormen van dwang en uitbuiting onverwijld bij de politie te melden. Richtinggevend hierbij is de Aanwijzing mensenhandel van het OM (Stcrt. 2013, 16816) en https://www.wegwijzermensenhandel.nl/. De meldplicht ziet uiteraard ook op de situatie dat een prostituee zich schuldig maakt aan mensenhandel of aan andere vormen van dwang en uitbuiting.

Artikel 3:18 Raamprostitutie
Toelichting als gekozen wordt alleen het eerste lid over te nemen
Dit artikel richt zich, in tegenstelling tot de meeste artikelen, rechtstreeks tot de prostituee. Het is de prostituee verboden die handelingen te verrichten die gewoonlijk worden geassocieerd met raamprostitutie. Dit om de daarmee samenhangende overlast en uitstraling op de omgeving aan te kunnen pakken.

Toelichting als gekozen wordt om het hele artikel over te nemen
Raamprostitutie is – evenals straatprostitutie – gezien de specifieke omstandigheden waaronder prostituees werkzaam zijn in deze sector bij uitstek een vorm van prostitutie die nadere regulering behoeft. Ten aanzien van de raamprostitutie gelden daarom aanvullende eisen. Het is de prostituee

verboden die handelingen te verrichten die gewoonlijk worden geassocieerd met raamprostitutie (eerste lid), tenzij de prostituee werkzaam is in een seksinrichting die valt onder een raamprostitutiebedrijf waarvoor een vergunning is verleend (tweede lid). Voor het raamprostitutiebedrijf geldt verder dat er ook voldaan dient te worden aan de regels die gesteld zijn met betrekking tot seksbedrijven in het algemeen en met betrekking tot alle prostitutiebedrijven in het bijzonder.

Artikel 3:19 Straatprostitutie

Toelichting als gekozen wordt alleen het eerste lid over te nemen

Dit artikel richt zich, in tegenstelling tot de meeste artikelen, rechtstreeks tot de prostituee en eventueel anderen die klanten werven voor een prostituee. Het is namelijk eenieder verboden op of aan de weg of in een vanaf de weg zichtbare plaats klanten te werven. Uiteraard geldt dat laatste niet in een seksinrichting waarvoor een vergunning is verleend. Het is verder ook verboden daadwerkelijk seksuele handelingen te verrichten als dit kennelijk geschiedt in het kader van prostitutie.

Toelichting als gekozen wordt om het hele artikel over te nemen

Als straatprostitutie wordt toegestaan is het – evenals raamprostitutie – bij uitstek een vorm van prostitutie die nadere regulering behoeft. Ten aanzien van de straatprostitutie gelden daarom aanvullende eisen. Zo regelt het eerste lid dat het eenieder verboden is op of aan de weg of in een vanaf de weg zichtbare plaats klanten te werven of daadwerkelijk seksuele handelingen te verrichten als dit kennelijk geschiedt in het kader van prostitutie. Het verbod geldt echter niet op door het college aangewezen wegen gedurende de door het college vastgestelde tijden (tweede lid) of – voor wat betreft het werven van klanten – als dit gebeurt in een seksinrichting waarvoor een vergunning is verleend (volgt uit het eerste lid). De gecombineerde aanwijzing van wegen of vaststelling van tijden betreft een concretiserend besluit van algemene strekking waartegen bezwaar en beroep open staat. Specifieke ‘tippelzones’ zullen veelal ook in een bestemmingsplan hun plek gekregen hebben.

[Artikel 3:20 Handhaving straatprostitutie

Het eerste lid heeft betrekking op straatprostitutie buiten de daartoe aangewezen gebieden en tijden en geeft – ter handhaving van het verbod daarop – politieambtenaren en toezichthouders de bevoegdheid een bevel tot onmiddellijke verwijdering te geven.

Het tweede tot en met vierde lid hebben betrekking op straatprostitutie binnen de daartoe aangewezen gebieden en tijden. Op grond van het tweede lid kan, bijvoorbeeld in het belang van de openbare orde en veiligheid of de voorkoming of beperking van overlast ter plaatse, door politieambtenaren en toezichthouders een bevel tot onmiddellijke verwijdering worden gegeven aan prostituees, maar ook aan andere aldaar aanwezige personen. Als dit mondelinge bevel tot verwijdering geen soelaas blijkt te bieden, kan naar het middel van de schriftelijke gebiedsontzegging van het derde lid worden gegrepen. Een gebiedsontzegging behelst een bevel om zich na aanzegging door of vanwege de burgemeester niet te bevinden op de aangewezen wegen. Het vierde lid geeft de burgemeester de bevoegdheid om, wanneer hij dat noodzakelijk acht in verband met de persoonlijke omstandigheden van betrokkene, het bevel te beperken. Hierbij zal rekening gehouden worden met (de noodzaak) zich in het aangewezen gebied te bevinden in een middel van openbaar vervoer, het aldaar werkzaam en/of woonachtig zijn, een (ander) aantoonbaar redelijk belang om zich aldaar op te houden, staatkundige en religieuze vrijheid en familieleven. Artikel 172a, achtste en negende lid, van de Gemeentewet, voorzien in tijdelijke ontheffing op aanvraag of wijziging van het bevel ten gunste van de betrokkene als nieuwe feiten of omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Overtreding van bevel tot onmiddellijke verwijdering of een gebiedsontzegging is een overtreding van een ambtelijk bevel (artikel 184 van het WvSr). Gevolg is dat de overtreder kan worden geconfronteerd met een gevangenisstraf tot drie maanden of een geldboete van de tweede categorie.]

Afdeling 4. Overige bepalingen

Artikel 3:21 Verbodsbepalingen klanten
Dit artikel richt zich niet tot exploitanten of prostituees, maar tot hun (potentiële) klanten en is daarmee complementair aan enkele andere bepalingen van dit hoofdstuk. Kort gezegd is het enerzijds verboden om gebruik te maken van de diensten van een prostituee die werkzaam is in het illegale circuit, anderzijds verbieden enkele artikelen de prostituee om diensten (op een bepaalde wijze of op bepaalde plekken) aan te bieden, terwijl dit artikel de klant verbiedt om in te gaan op een aanbod. Dit betekent dat handhavend kan worden opgetreden tegen zowel de prostituee als tegen de klant.
Het in het eerste lid opgenomen verbod kan enkel aan de klant worden tegengeworpen voor zover hem enig verwijt kan worden gemaakt, bijvoorbeeld als de seksuele handelingen (zullen) plaatsvinden in een seksinrichting waarin de daarvoor mede verleende vergunning of een afschrift daarvan niet zichtbaar aanwezig is (zie in dit verband artikel 3:8, tweede lid) of als uit de wijze van adverteren kennelijk blijkt dat het een om een onvergund prostitutiebedrijf gaat.

[Artikel 3:22 Tentoonstellen, aanbieden en aanbrengen van erotisch-pornografische goederen, afbeeldingen en dergelijke
Dit voorschrift schept een verbod dat slechts in effect kracht heeft ten aanzien van nader door de burgemeester te bepalen rechthebbenden en voor zover de burgemeester aan die rechthebbende heeft bekendgemaakt dat de wijze van tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen daarvan, de openbare orde of de woon- en leefomgeving in gevaar brengt. Het tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen van goederen, opschriften, aankondigingen, gedrukte of geschreven stukken dan wel afbeeldingen, voor zover die dienen tot het openbaren van gedachten en gevoelens als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Grondwet valt niet binnen de reikwijdte van het verbod.
Hoewel denkbaar is dat dit voorschrift in de praktijk vooral zal worden toegepast ten aanzien van sekswinkels, richt zij zich op het tentoonstellen en dergelijke als zodanig; het kan dus ook gaan om erotisch-pornografische foto's of afbeeldingen aangebracht aan sekstheaters, bedoeld om de aandacht van het publiek te vestigen op de voorstellingen.]

Hoofdstuk 4. Bescherming van het milieu en het natuurschoon en zorg voor het uiterlijk aanzien van de gemeente

Afdeling 1. Voorkomen of beperken geluidhinder en hinder door verlichting

Artikel 4:1 Definities
Algemeen
Op grond van de Wm moeten inrichtingen die nadelige gevolgen voor het milieu kunnen veroorzaken over een milieuvergunning beschikken of voldoen aan een AMvB die artikelen met betrekking tot de bescherming van het milieu bevat. Het Activiteitenbesluit milieubeheer biedt de mogelijkheid om in de gemeentelijke verordening voorwaarden te stellen aan festiviteiten ter voorkoming of beperking van geluidhinder. Deze afdeling bevat daarover voorschriften. Voor de definitie van begrippen die

aan aanpalende regelgeving – waaronder het Activiteitenbesluit milieubeheer en de Wet milieubeheer – ontleend zijn, wordt aangesloten bij de betekenis uit die regelgeving.

Artikel 4:2 Aanwijzing collectieve festiviteiten

Eerste lid

De bevoegdheid om te bepalen dat de in dit lid bedoelde geluidsnormen niet gelden bij collectieve festiviteiten komt voort uit artikel 2.21, eerste lid, onder a, van het Activiteitenbesluit milieubeheer. Dit artikel voorziet erin dat op deze dagen overmatige geluidhinder zo veel mogelijk moet worden voorkomen: De voorschriften gelden niet "voor zover de naleving van deze voorschriften redelijkerwijs niet kan worden gevergd". Voorbeelden van collectieve festiviteiten zijn carnaval, kermis of culturele, sport- en recreatieve manifestaties.

In artikel 4:2 is de uitvoering van de regeling neergelegd bij het college. Er hoeft dus niet jaarlijks een raadsbesluit te worden genomen om te bepalen welke feesten als collectieve festiviteiten worden aangewezen. Het verdient aanbeveling dat het college jaarlijks – in samenspraak met het plaatselijke bedrijfsleven – vaststelt op welke data de betreffende voorschriften uit het Activiteitenbesluit niet van toepassing zijn. Voor de collectieve dagen is geen begrenzing voor het aantal dagen opgenomen. Vaak zal er toch behoefte zijn om vooraf een bepaald maximum aantal festiviteiten vast te stellen. Dit maximum zou door het college kunnen worden vastgelegd in een beleidsregel. Als de raad dit zelf wenst te bepalen, dan dient het maximum te worden vastgelegd in de verordening zelf.

Tweede lid

Volgens artikel 3.148, eerste lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer moet de verlichting bij sportbeoefening in de buitenlucht tussen 23.00 uur en 07.00 uur zijn uitgeschakeld en indien er geen sport wordt beoefend of onderhoud wordt uitgevoerd. De bevoegdheid om te bepalen dat deze beperkingen niet gelden bij collectieve festiviteiten staat in artikel 3.148, tweede lid, onder a, van het Activiteitenbesluit. Dit voorschrift is met name bedoeld voor sportverenigingen die buiten de reguliere en recreatieve wedstrijden en trainingen gebruik willen maken van hun lichtinstallatie. Een voorbeeld van een collectieve festiviteit is een sportieve manifestatie waar meerdere sportverenigingen aan mee doen. Ook hier verdient het aanbeveling het college – in samenspraak met de plaatselijke sportverenigingen – vast te laten stellen op welke data de betreffende beperkingen niet van toepassing zijn.

In het Activiteitenbesluit wordt net als voor de festiviteiten als bedoeld in het eerste lid geen maximum gesteld voor het aantal collectieve festiviteiten. Kortheidshalve wordt voor de verdere toelichting over dit maximum verwezen naar de bovenstaande toelichting bij het eerste lid.

Derde lid

De gemeente kan rekening houden met de aard van het gebied door in de verordening gebiedsdifferentiatie toe te passen. De raad kan het grondgebied van de gemeente in de verordening bijvoorbeeld verdelen naar verschillende dorpskernen of wijken. De vaststelling van deze gebieden dient plaats te vinden in een apart besluit waarop bezwaar en beroep volgens de Awb mogelijk is. Van deze mogelijkheid kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt tijdens carnaval, kermissen of culturele, sport- en recreatieve manifestaties. De mogelijkheid van gebiedsdifferentiatie was ook in het oude besluit opgenomen. Wel kan bijstelling van gebieden wenselijk zijn doordat de werkingssfeer van de festiviteitenregeling sterk wordt uitgebreid.

Bij de vaststelling van deze gebieden moet er wel rekening mee worden gehouden dat deze de strekking van de regeling niet ondermijnt. Het onderscheid tussen collectieve en incidentele festiviteiten moet duidelijk blijken. Gebiedsdifferentiatie betekent ook dat het aantal aangewezen dagen of dagdelen per gebied kan verschillen. De artikelen 2.21 en 3.148 van het Activiteitenbesluit milieubeheer kennen alleen gebiedsdifferentiatie voor collectieve festiviteiten.

Zesde tot en met het achtste lid

In tegenstelling tot het oude Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen biedt het Activiteitenbesluit milieubeheer gemeenten de mogelijkheid om in of krachtens een gemeentelijke verordening voorwaarden te stellen aan de collectieve festiviteiten en activiteiten. De basis voor deze bevoegdheid staat in artikel 2.21, tweede lid, onder a. Hierin wordt wel duidelijk gesteld dat het moet gaan om voorwaarden ter voorkoming van geluidhinder. Voor de verlichting bij sportbeoefening is deze mogelijkheid niet in het Activiteitenbesluit opgenomen.
De voorwaarden kunnen gaan over bijvoorbeeld beperking van het geluidsniveau, het bepalen van het eindtijdstip of gedragsvoorschriften. De keuze om bepaalde voorschriften wel of juist niet op te nemen in de APV is afhankelijk van de lokale situatie en bestuurlijke prioriteiten. Wanneer er veel (horeca- of andere) inrichtingen dicht bij geluidgevoelige bestemmingen zoals woonwijken liggen kan het wenselijk zijn om beperkende voorwaarden op te nemen. Anderzijds kan ook gekozen worden om bedrijven meer geluidsruimte te geven en (net als onder het Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer) geen voorwaarden in de APV op te nemen. Daarbij is het wel zo dat voortaan de regeling voor collectieve festiviteiten geldt voor àlle type A- en B-inrichtingen onder het Besluit en niet alleen voor horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen.
Voor de hoogte van het geluidsniveau in het zesde lid wordt bij het Activiteitenbesluit een suggestie gedaan van 10 of 20 dB(A) hoger dan de reguliere norm. Bij enkele gemeenten wordt een aanvullende norm opgenomen voor lagere frequenties gesteld in dB(C). De reden voor een geluidsnorm met gebruik van een C-filter is het effect van lage bastonen bij hogere geluidsniveaus. Bij de C-filter worden deze lage frequenties sterker meegewogen dan bij een A-filter vanwege de problematiek met lage geluidsfrequenties. Een andere mogelijkheid is, als woningen op grotere afstand van de inrichtingen liggen, een geluidsnorm op een vaste, kortere afstand van de inrichtingen op te nemen.
In het zevende lid wordt gesproken over onversterkte muziek. In het Activiteitenbesluit is onversterkte muziek uitgezonderd bij het bepalen van de geluidsniveaus. De reden hiervoor is dat maatregelen ter beperking van de geluidsemissies moeilijk zijn. Dit betekent dat voor onversterkte muziek in principe geen maximum geluidsnorm geldt. Op basis van artikel 2.18, eerste lid, onder f en vijfde lid, van het Activiteitenbesluit hebben gemeenten wel de mogelijkheid om dit in een gemeentelijke verordening aan te passen (zie ook artikel 4:5). De reguliere geluidsnormen gelden niet bij festiviteiten, waardoor bedrijven dan meer geluid mogen produceren. Om de omgeving enige bescherming te bieden en geluidniveaus van onversterkte muziek bij festiviteiten te begrenzen is onversterkte muziek meegenomen in de geluidsnorm.
Bij de bepaling van het geluidsniveau wordt in het zevende lid de bedrijfsduurcorrectie bij muziekgeluid buiten beschouwing gelaten. Dit in tegenstelling tot de Handleiding meten en rekenen industrielawaai. Hiervoor wordt aangesloten bij de systematiek en motivatie uit het Besluit: in de handleiding is de correctie geïntroduceerd met het oog op continubedrijven. Toepassing van de bedrijfsduurcorrectie bij muziekgeluid bij horecabedrijven die bijvoorbeeld om 01.00 uur sluiten brengt met zich mee dat het geluidsniveau in de nachtperiode hoger mag zijn door correctie voor de resterende nachtperiode. Omdat dit niet wenselijk is, is toepassing van de bedrijfsduurcorrectie bij muziekgeluid niet toegestaan.
In het achtste lid is een eindtijdstip voor muziekgeluid vastgesteld om te voorkomen dat feesten bij bedrijven zonder wettelijke sluitingstijden (theoretisch) de hele nacht door kunnen gaan.

Artikel 4:3 Melding incidentele festiviteiten

Eerste lid

De bevoegdheid voor het vaststellen van het aantal dagen of dagdelen in verband met de viering van incidentele festiviteiten voor inrichtingen in een gemeentelijke verordening staat in artikel 2.21 van het Activiteitenbesluit milieubeheer. Volgens artikel 2.21, eerste lid, onder b, kan de raad bij verordening het aantal dagen of dagdelen aanwijzen waarop individuele inrichtingen voor incidentele festiviteiten vrijstelling kunnen verkrijgen van de geluidsnormen. Een incidentele festiviteit is een festiviteit die aan één of een klein aantal inrichtingen gebonden is. Dit is bijvoorbeeld een optreden met levende muziek bij een café, een jubileum, een personeels- of

straatfeest of een ‘vroege vogels’-toernooi. Meerdaagse festiviteiten zijn denkbaar. In het Besluit is bepaald dat het maximum aantal dagen waarvoor de geluidsnormen niet gelden maximaal twaalf dagen of dagdelen per jaar betreft. Het betreft een maximum: de raad heeft de bevoegdheid om, rekening houdend met de plaatselijke omstandigheden, in dit artikel het aantal te verlagen. In het onderhavige artikel dient de raad in de verordening te bepalen hoeveel dagen of dagdelen in verband met de viering van incidentele festiviteiten per inrichting maximaal zijn toegestaan in de gemeente. Het maximum aantal van twaalf dagen of dagdelen in verband met de viering van incidentele festiviteiten is ongewijzigd in vergelijking met het tot 1 januari 2008 geldende Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer. Wat wel is veranderd, is dat de regeling nu ook geldt voor festiviteiten bij alle andere type A- en B-inrichtingen die onder het Besluit vallen. Dit betekent dat bijvoorbeeld ook detailhandel, kantoren, opslag- en transportbedrijven en metaalelektro-bedrijven een beroep op deze regeling kunnen doen. De enige uitzonderingen waarvoor de regeling niet geldt, zijn de type C-inrichtingen (dat wil zeggen inrichtingen die vergunningplichtig blijven of vallen onder het Besluit landbouw milieubeheer of Besluit glastuinbouw).

Tweede lid
Volgens artikel 3.148, eerste lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer moet bij inrichtingen de verlichting voor sportbeoefening in de buitenlucht tussen 23.00 uur en 07.00 uur zijn uitgeschakeld en indien er geen sport wordt beoefend of onderhoud wordt uitgevoerd. Op basis van het tweede lid van artikel 3.148 kan hiervan worden afgeweken. Dit kan bijvoorbeeld als sportverenigingen buiten de reguliere competities en recreatieve wedstrijden en trainingen gebruik willen maken van hun lichtinstallatie bij het houden van een veteranentoernooi of een ‘vroege vogels’-toernooi. Volgens het Activiteitenbesluit is het maximum aantal dagen waarvoor de beperkingen voor de verlichting niet gelden maximaal 12 dagen of dagdelen per jaar. Kortheidshalve wordt voor de verdere toelichting over dit maximum verwezen naar de bovenstaande toelichting bij het eerste lid.
Volgens de toelichting bij het Activiteitenbesluit blijft ook bij gebruik van artikel 3.148, tweede lid, de algemene zorgplicht met betrekking tot lichthinder en duisternis voor de sportinrichtingen gelden, al is enige mate van hinder is bij incidentele activiteiten aanvaardbaar. De beoordeling of sprake is van onaanvaardbare lichthinder in geval van de viering van een festiviteit is aan het bevoegd gezag.

Zesde tot en met het tiende lid
In tegenstelling tot het oude Besluit horeca-, sport en recreatie-inrichtingen biedt het Activiteitenbesluit gemeenten de mogelijkheid om bij of krachtens een gemeentelijke verordening voorwaarden te stellen aan de incidentele festiviteiten. De basis voor deze bevoegdheid staat in het tweede lid van artikel 2.21. Voor de algemene toelichting over de mogelijkheid om voorwaarden te stellen bij festiviteiten en de toelichting bij het zesde tot en met het tiende lid wordt kortheidshalve verwezen naar bovenstaande toelichting bij artikel 4:2, zesde tot en met het achtste lid. Net als bij de collectieve festiviteiten geldt de regeling voor incidentele festiviteiten voor àlle type A- en B-inrichtingen onder het Activiteitenbesluit milieubeheer in plaats van alleen voor horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen zoals onder het oude besluit.

In 2016 is er, onder meer met het kenniscentrum Infomil, gesproken over de betekenis van het woordje ‘in’ in artikel 2:21, eerste lid, onder b, van het Activiteitenbesluit. Conclusie is dat de wetgever daarmee niet heeft bedoeld dat het hier alleen over de binnenruimte van een inrichting gaat. ‘in de inrichting’ kan dus ook slaan op bijvoorbeeld een bij een inrichting behorend terras in de open lucht. Dat betekent dat de bepaling in het negende lid van dit artikel, die de incidentele activiteiten wel beperkt tot de binnenruimte, niet bindend is voor de raad. De raad kan dus dit artikel aanpassen en zodoende bepalen dat de incidentele activiteit ook in de buitenruimte van de inrichting mag plaatsvinden.
Er zijn redenen om incidentele festiviteiten te beperken tot de binnenruimte. Geluid vanuit de binnenruimte is eenvoudiger beheersbaar. De VNG kiest er daarom voor om deze bepaling

ongewijzigd te laten. Het tegenargument daarbij is dat het voor de doelstelling van dit artikel niet bepalend is waar het geluid wordt geproduceerd, zolang de normen maar niet worden overschreden. Zoals hiervoor al genoemd: de wet laat de raad de ruimte om deze bepaling zo te herschrijven dat incidentele activiteiten ook kunnen plaatsvinden in de buitenruimte van een inrichting.
In het negende en tiende lid wordt de mogelijkheid om muziekgeluid te produceren bij een festiviteit beperkt tot binnen de gebouwen van de inrichting. Gebouwen hebben over het algemeen een bepaalde geluiddempende werking. Op het buitenterrein zijn minder mogelijkheden voor het beperken van geluidemissies. Daarbij is het zo dat de regeling niet langer alleen geldt voor horeca, sport- en recreatie-inrichtingen, maar ook voor alle andere type A- en B-inrichtingen, wat met name een belasting kan geven voor woningen met diverse bedrijven in de omgeving die op verschillende momenten festiviteiten organiseren. Voor muziekgeluid op buitenpodia of het buitenterrein van horecagelegenheden bij evenementen, kan dit in de evenementenvergunning worden geregeld.

Artikel 4:4
(Vervallen)

Artikel 4:5 Onversterkte muziek
Dit artikel sluit aan op de artikelen 2.17, 2.17a, 2.18, 2.19, 2.19a en 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer. Het artikel is alleen gericht op onversterkte muziek vanuit inrichtingen en niet buiten inrichtingen. Of er sprake is van een inrichting, wordt bepaald door de Wet milieubeheer. In het Activiteitenbesluit is onversterkte muziek uitgezonderd van de algemene geluidsniveaus. Gemeenten hebben, in artikel 2.18, eerste lid, onder f, juncto vijfde lid, van het Activiteitenbesluit milieubeheer, expliciet de bevoegdheid gekregen om voor onversterkte muziek regels op te nemen in de APV. Door het feit dat de hinderbeleving van onversterkte muziek zeker niet lager is dan die van versterkte muziek, dient deze op gelijke wijze te worden beschermd. De geluidswaarden kunnen door de gemeenten zelf worden bepaald. Het kan zijn dat u er de voorkeur aan geeft hogere waarden vast te stellen, bijvoorbeeld vanwege oude, meer gehorige panden. Deze keuze is aan de gemeente. Gemeenten kunnen op basis van artikel 2.20 voor geluid maatwerkvoorschriften vaststellen. Er kan op basis van de artikelen 2.20 en 2.17, 2.17a, 2.19 en 2.19a (en dus indirect artikel 2.18) voor gekozen worden om ook maatwerkvoorschriften vast te stellen voor onversterkte muziek. Deze kunnen dan mogelijk wel afwijken van hetgeen in de APV gesteld wordt. Dit kan verwarrend zijn voor bedrijven die meer of minder geluid mogen produceren bij versterkte (maatwerkvoorschriften) dan bij onversterkte muziek (APV). Om de geluidsnormen voor versterkte muziek gelijk te kunnen maken aan onversterkte muziek, is dit artikel op genomen.
Om vooral amateurgezelschappen in niet professionele oefenruimtes de kans te geven tot het hobbymatig beoefenen van onversterkte muziek, is voor hen in het tweede lid een mogelijkheid gecreëerd om een aantal uur in de week uitgezonderd te zijn van de geluidsniveaus. In het derde lid wordt gesproken over ‘oefenen’. Op deze manier worden festiviteiten en optredens voor publiek uitgesloten. Er is sprake van oefenen als men muziek maakt zonder dat er publiek aanwezig is.
De genoemde geluidsniveaus in het tweede lid (tabel) zijn niet van toepassing op:

a. het geluid ten behoeve van het oproepen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging of het bijwonen van godsdienstige of levensbeschouwelijke bijeenkomsten en lijkplechtigheden, alsmede geluid in verband met het houden van deze bijeenkomsten of plechtigheden;
b. het geluid van het traditioneel ten gehore brengen van muziek tijdens het hijsen en strijken van de nationale vlag bij zonsopkomst en zonsondergang op militaire inrichtingen;
c. het ten gehore brengen van muziek vanwege het oefenen door militaire muziekcorpsen in de buitenlucht gedurende de dagperiode met een maximum van twee uren per week op militaire inrichtingen.

[Artikel 4:5a Traditioneel schieten

Op 1 januari 2010 is een wijziging van het Activiteitenbesluit milieubeheer in werking getreden die gevolgen heeft voor het traditioneel schieten, een activiteit van vooral Brabantse en Limburgse schutterijen. Door toevoeging van een onderdeel g aan artikel 2.18, eerste lid, zijn de schutterijen niet meer vergunningplichtig bij het traditioneel schieten. In plaats daarvan gelden algemene regels voor de geluidshinder. Gemeenten hebben wel de mogelijkheid om bij verordening geluidsregels te stellen. In artikel 2.18, eerste lid, aanhef en onder g, is namelijk bepaald dat bij het bepalen van de geluidsniveaus bedoeld in artikel 2.17, 2.19, 2.20 dan wel 6.12 van het Activiteitenbesluit, buiten beschouwing blijft het traditioneel schieten, met uitzondering van die gevallen waarvoor bij gemeentelijke verordening regels zijn gesteld. Dit biedt de mogelijkheid tot maatwerk. De gemeenten die hieraan behoefte hebben kunnen via artikel 4:5a regels stellen aan het traditioneel schieten.]

[***Artikelen 4:5b tot en met 4:5f***
In de facultatieve bepalingen 4:5b tot en met 4:5f is in het eerste lid de zinsnede "buiten een inrichting" (in de zin van de Wet milieubeheer, zie artikel 4:1) opgenomen.
Ook deze bepalingen zullen moeten worden uitgezonderd voor de gevallen waarin de bepaling een regeling geeft voor activiteiten waarop ook de Wet milieubeheer ziet. Gebeurt dit niet, dan loopt de bepaling het risico onverbindend verklaard te worden. Deze facultatieve bepalingen vallen – net als artikel 4:6 – onder voorschriften over overlast in het algemeen, maar zijn hier toegespitst op geluidsoverlast, gevaar of schade': neemt u de artikelen op in hoofdstuk 2, afdeling 8, 'Maatregelen ter voorkoming van overlast en baldadigheid', dan dient de toevoeging 'geluid' uiteraard te vervallen. De voorbeelden zijn – net als artikel 4:6 – gebaseerd op de verordenende bevoegdheid krachtens de Gemeentewet. Let wel: door het opnemen van de artikelen 4:5b tot en met 4:5f is artikel 4:6 niet overbodig geworden.]

[Artikel 4:5d Geluidhinder door motorvoertuigen en bromfietsen
Artikel 4:5d verbiedt het zich 'geluidhinderlijk' gedragen met een motorvoertuig of een bromfiets. 'Gedragen' betreft niet alleen het rondrijden, maar ook het stilstaan met (luidruchtig) draaiende motor. Het artikel komt niet in strijd met het bepaalde in de Wegenverkeerswet; de Hoge Raad heeft uitgemaakt dat deze wet geen betrekking heeft op het misbruiken van de weg door personen die daarbij geen eigen verkeersbelang kunnen doen gelden.]

[Artikel 4:5f Routering
Indien de gemeente tot een routering voor vrachtauto's besluit over te gaan, is het aan te bevelen de overwegingen die hebben geleid tot dit besluit ook buiten het geluidhindervlak te zoeken, bij voorbeeld in de bescherming van de leefbaarheid van een woonwijk. Ook kan aansluiting gezocht worden bij eventuele routering voor gevaarlijke stoffen. Het is nodig dat in het besluit van het college de toegestane route wordt vastgelegd. De regeling kan aan de weggebruikers worden duidelijk gemaakt met een fantasiebord (artikel 120 van het RVV). In deze opzet is het verbod neergelegd in de Algemene plaatselijke verordening en in het besluit van het college, niet in de geplaatste borden.]

Jurisprudentie
ABRvS 16-10-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE8977. Weigering ontheffing om voor onbepaalde tijd eens in de twee weken op dinsdag- of donderdagavond van 19.00 tot 21.30 uur luide hardrockmuziek af te spelen op eigen muziekinstallatie, blijft in hoger beroep in stand. Het opnemen van geluidsnormen in de verordening is een zaak van de gemeentelijke wetgever.

Rb. Zutphen 05-07-2002, ECLI:NL:RBZUT:2002:AE5178. Voorlopige voorziening. Vergunning onder voorschriften wordt verleend voor het houden van een besloten buurtfeest voor ongeveer 25 personen. Omvang en karakter van het buurtfeest zijn – naar voorlopig oordeel – dusdanig te achten dat daarvan in redelijkheid geen geluidhinder als bedoeld in artikel 4.1.5 (oud) van de APV valt te verwachten.

ABRvS 12-12-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AE0239. Verlening ontheffing, onder voorschriften, voor het ten gehore brengen van carillonmuziek. Vier keer per dag twee minuten en wekelijks op woensdag- of zaterdagmiddag maximaal 45 minuten. De norm van 75 dB(A) ter plaatse van woningen is niet voldoende onderbouwd. Het uitgangspunt dat het carillon in het winkelgebied moet worden gehoord geeft geen, althans onvoldoende blijk dat de belangen van de appellant, die tussen de toren en het winkelgebied woont, bij de besluitvorming in voldoende mate zijn afgewogen.

Vz. ARRS 17-08-1990, AB, 1991, 44. Weigering ontheffing voor geluidversterking bij geloofsverkondiging. Grote zorgvuldigheid bij uitoefening grondrecht.

ABRvS 03-06-1996, JG 97.0148. Het aan- of afslaan van een CV installatie is niet aan te merken als het verrichten van een handeling in de zin van het APV-artikel. Zie ook VNG ledenbrief Lbr. 97/144 van 13 augustus 1997 (Periodieke wijziging model-APV (01)).

ABRvS 10-03-1995, JG 95.0206. Vergunningverlening voor het ten gehore brengen van mechanische muziek in winkelstraten. Overlast voor omwonenden.

ABRvS 07-06-1994, JG 94.0290. Ontheffing van verbod tot veroorzaken geluidhinder in verband met spelen op trompet.

ABRvS 25-11-1991, ECLI:NL:RVS:1991:BL2009. Geluidsvergunning voor feesttent, waarin met ontheffing van burgemeester alcohol wordt geschonken, is gelijk te stellen aan geluidsvergunning voor horeca-inrichting.

Vz. ABRvS 02-11-1990, ECLI:NL:RVS:1990:BL3378. Weigering vergunning voor rijden met geluidswagen.

Carillonmuziek. Waar in het verleden over het bespelen van carillons, en dan vooral voor zover dit als geluidsoverlast werd ervaren, geregeld “succesvol” geprocedeerd werd (bijvoorbeeld ABRvS 19-12-2001, BR 2002, 58, p. 319 en ABRvS 28-06-2006, ECLI:NL:RVS:2006:AX9468), zal dit vanwege de wijziging van het Activiteitenbesluit milieubeheer niet langer mogelijk zijn; uitsluitend als een gemeente dit in een verordening regelt, kunnen aan onversterkte muziek in het algemeen en carillons in het bijzonder nog voorwaarden gekoppeld worden.

ABRvS 13-07-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR1448. Klokgelui Tilburgse pastoor. De gemeenteraad kan krachtens zijn autonome regelgevende bevoegdheid regels stellen met betrekking tot de duur en het geluidsniveau van klokgelui ter gelegenheid van oproepen tot belijden van godsdienst. Deze bevoegdheid moet niet worden opgevat als grondslag om het in artikel 6 van de Grondwet gewaarborgde recht tot het vrij belijden van de godsdienst te beperken. Dit grondrecht betekent niet dat er absolute vrijheid bestaat tot kerkklokgelui van elke duur en met elk geluidsvolume; de raad kan bij verordening regels stellen om excessen te voorkomen.

Artikel 4:6 Overige geluidhinder

Door in het eerste lid de zinsnede ‘een inrichting’(in de zin van de Wm) op te nemen wordt de afbakening direct vastgelegd. Een inrichting in de zin van de Wm heeft ofwel een milieuvergunning nodig (waarin geluidsvoorschriften zijn opgenomen), ofwel zij valt onder de algemene regels op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer. In deze algemene regels zijn ook geluidsvoorschriften opgenomen.
In de praktijk zullen vooral de Zondagswet, Wet Geluidhinder, Wom, het Vuurwerkbesluit, het Activiteitenbesluit en het Bouwbesluit 2012 een afbakeningsdiscussie opleveren. Daarom is gekozen om deze wetten afzonderlijk te benoemen in het derde lid.

De provinciale milieuverordening is toegevoegd aan dit lid. In een provinciale milieuverordening kunnen namelijk zogenaamde milieubeschermingsgebieden worden aangewezen, waaronder stiltegebieden. Voor deze stiltegebieden kunnen bij provinciale milieuverordening regels over het voorkomen en beperken van geluidhinder worden gesteld, waaronder verbodsbepalingen. De provinciale milieuverordening gaat in dit geval voor de gemeentelijke verordening.
Voor wat betreft de afbakening met hogere regelgeving geldt op grond van artikel 122 van de Gemeentewet dat de bepalingen van de APV van rechtswege vervallen als in het onderwerp door een wet, AMvB of een provinciale verordening wordt voorzien. De term 'onderwerp' in artikel 122 van de Gemeentewet betekent dat het om dezelfde materie moet gaan en dat hetzelfde motief ten grondslag moet liggen aan zowel de lagere als de hogere regeling. De formulering van de afbakeningsbepaling in het derde lid sluit daarom aan bij de Gemeentewet. Zie uitgebreid daarover onder het kopje Afbakeningsbepalingen in de Algemene Toelichting.

Artikel 4:6 heeft betrekking op de vormen van geluidhinder waarin de andere regelingen niet voorzien. Onder andere valt te denken aan:

- een niet permanente activiteit in een niet besloten ruimte, zoals een kermis, een heidefeest, een braderie, een rally, enzovoort;
- het door middel van luidsprekers op voertuigen of anderszins reclame of muziek maken of mededelingen doen;
- het ten gehore brengen van achtergrondmuziek in winkelstraten;
- het gebruik van diverse geluidproducerende recreatietoestellen;
- het gebruik van bouwmachines, zoals compressors, cirkelzagen, trilhamers en heistellingen;
- het toepassen van knalapparatuur om vogels te verjagen, enzovoort;
- overige handelingen waardoor geluidoverlast ontstaat.

Voorts kunnen onder artikel 4:6 vormen van geluidhinder vallen, veroorzaakt door het beoefenen van 'lawaaiige' hobby's, het voortdurend bespelen van muziekinstrumenten, het gebruiken van elektro-akoestische apparatuur, het laten draaien van koelaggregaten op vrachtwagens, enzovoort. Met name voor deze vormen van geluidhinder ontbreken algemeen geldende criteria of normen. Dit behoeft ook niemand te verwonderen: de bron van geluidhinder is niet een bepaalde, aanwijsbare inrichting of gedraging. In beginsel kan het elke gedraging betreffen. Van geval tot geval zal daarom moeten worden nagegaan in welke situatie en gedurende welke tijden er sprake is van geluidhinder, en welke maatregelen kunnen worden genomen. Uitgangspunt daarbij zal moeten zijn dat een zekere mate van (geluid)hinder als onvermijdelijk zal moeten worden aanvaard. Het college kan ontheffing van het verbod verlenen, zo nodig met voorschriften.

[Artikel 4:6a Mosquito
Een 'mosquito' is een apparaatje dat een hinderlijke hoge pieptoon veroorzaakt die alleen voor jongeren tot een leeftijd van ongeveer 25 jaar hoorbaar is. Dit apparaat wordt in meer dan honderd Nederlandse gemeenten gebruikt ter bestrijding van overlast door hangjongeren.
Het gebruik van de mosquito is effectief, maar omstreden. Hoewel uit onderzoek van onder meer TNO blijkt dat de mosquito bij normaal gebruik geen gezondheidsschade oplevert, wordt met het aanbrengen ervan in ieder geval de bewegingsvrijheid van jongeren beperkt, die wordt beschermd door artikel 2 van het Vierde Protocol bij het EVRM. Voor een uitvoeriger schets van de mensenrechtelijke en verdragsrechtelijke bezwaren wordt verwezen naar de notitie Handreiking gebruik mosquito door gemeenten die als bijlage is toegevoegd bij VNG ledenbrief Lbr. 10/070 van 17 juni 2010 (Mosquito: Handreiking en APV-bepaling).

APV-artikel
Mede vanwege de omstreden status van de mosquito verdient het de voorkeur om een apart artikel in de APV op te nemen, en dat niet, zoals ook wel gebeurt, de gemeente zichzelf een ontheffing verleent van het artikel 'overige geluidshinder' (artikel 4:6) dat in de meeste APV's is opgenomen.]

Afdeling 2. Bodem-, weg- en milieuverontreiniging

Algemeen

Bij de aanpassing van de APV in 2004 is een groot aantal bepalingen in deze afdeling geschrapt en ondergebracht in een aparte Model Afvalstoffenverordening.

Artikel 4:7 Straatvegen

Dit artikel bevat een verkeersbeperkende bepaling. Blijkens de jurisprudentie van de Hoge Raad is de raad op basis van artikel 149 van de Gemeentewet bevoegd tot het treffen van regelen die andere belangen dan verkeersbelangen beogen te dienen, tenzij deze regels ondanks het afwijkende motief zo diep en zo algemeen ingrijpen in het normale verkeer op wegen dat het stelsel van de WVW wordt doorkruist. Zie HR 23-12-1980, ECLI:NL:PHR:1980:AC7081 (APV Schiermonnikoog).

Artikel 4:8 Natuurlijke behoefte doen

Doorgaans beter bekend onder de naam 'wildplassen'. Momenteel zijn er veel gemeenten die in het kader van een lik-op-stuk-beleid onderhavige bepaling strikt handhaven. Sommige gemeenten hebben in de APV een mogelijkheid gecreëerd om ook buiten de bebouwde kom plaatsen aan te wijzen waar wildplassen is verboden, bijvoorbeeld bij veelbezochte parkeerterreinen en picknickplaatsen, vanwege de daar ondervonden overlast.

Artikel 4:9 Toestand van sloten en andere wateren en niet openbare riolen en putten buiten gebouwen

Dit artikel betreft een samenvoeging van de in de VNG Model Bouwverordening geschrapte artikelen 334 en 336. Aangezien het hier om bepalingen gaat die niet direct het bouwwerk maar meer de omgeving betreffen, is tot onderbrenging in de APV besloten.

Afdeling 3. Het bewaren van houtopstanden

Algemeen

Een algemeen kapverbod geeft de gemeente onnodig veel werk omdat er in praktijk meer dan 90% van de aanvragen om kapvergunning wordt verleend. Ook voor de burger is een algemeen kapverbod belastend. In verband met deregulering is daarom in 2007 gekozen voor het uitgangspunt dat in beginsel geen kapvergunning vereist is voor het vellen van een boom, tenzij deze vermeld staat op de door de gemeente opgestelde en vastgestelde bomenlijst.

Van belang is om bij de aanvrager onder de aandacht te brengen dat (ook) een vergunning nodig kan zijn op grond van de Wet natuurbescherming. Met name de vogels in de bomen dienen te worden beschermd. Het aanhaken bij de omgevingsvergunning is geregeld in artikel 2.2aa, onder b, van het Bor. Het betreft een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder i, van de Wabo. De toestemmingen haken aan bij de omgevingsvergunning als er sprake is van een samenloop met andere activiteiten waarvoor een omgevingsvergunning is vereist (artikel 2.2aa, onder a, van het Bor.

Ten slotte: deze bepalingen zijn bedoeld om toe te zien op het onderhoud en bewaren van het (openbare) groen. Hoe dat eruit ziet en wat daarbij de meest geschikte methode is, kan zeer lokaal bepaald zijn en daarom per gemeente sterk verschillen. Dat blijkt ook in de praktijk: waar veel bepalingen uit de model-APV door de meeste gemeenten worden overgenomen, bestaat bij dit artikel een grote lokale diversiteit. De VNG wijst er daarom ten overvloede op dat deze bepalingen onderdeel zijn van de model-APV en geen blauwdruk vormen voor iedere gemeente.

Artikel 4:10 Definities
Bij de deregulering in 2007 zijn veel definities vervallen. De definities voor houtopstand, hakhout en vellen zijn ongewijzigd overgenomen.

Artikel 4:11 Omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden
In deze bepaling wordt het belangrijkste element geïntroduceerd: de bomenlijst.
Het vaststellen van een bomenlijst gebeurt door het college in plaats van door de raad in een bijlage bij de APV. Aanpassingen en wijzigingen kunnen dan veel minder omslachtig worden doorgevoerd. Bespreekpunt daarbij zou voor de raad wel kunnen zijn in hoeverre de raad nog betrokken kan blijven bij het vaststellen van de lijst. Ook moet hier dan goed worden afgestemd dat de lijst wordt vastgesteld tegelijkertijd met de inwerkingtreding van de APV.
Uitgangspunten van deze lijst zijn:

- De verantwoordelijkheid ligt bij de gemeenten zelf: dat wil zeggen voor het inventariseren en actualiseren van het gemeentelijk bomenbestand en het overnemen van de gemeentelijke monumentale bomen die vermeld staan op de landelijke lijst van de Bomenstichting in Utrecht.
- Duidelijk en inzichtelijk voor de burgers.
- Zoveel mogelijk de te beschermen bomen verankeren in een bestemmingsplan, op het renvooi van de plankaart of in een landschapsbeleidsplan of bomenplan.

Wabo
De vergunning voor het vellen van houtopstanden is aangewezen in artikel 2.2, eerste lid, onder g, van de Wabo. Soms zal naast deze vergunning nog een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming nodig zijn in verband met de bescherming van vogels en hun nesten in de bomen (artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming). Hoewel daarvoor de provincie het bevoegd gezag is, kan een aanvrager zelf beslissen of wordt aangehaakt bij de omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden (artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Bor). Dan is de gemeente bevoegd gezag. Er wordt dan dus één omgevingsvergunning verleend of geweigerd. Toepasselijkheid van de lex silencio positivo volgt uit de Wabo.

In de Mor zijn indieningsvereisten voor de aanvraag van een omgevingsvergunning opgenomen. Naast een aantal algemene indieningsvereisten (zie daarvoor de toelichting bij artikel 1:2) zijn er in artikel 7.5 van de Mor nog een aantal speciale indieningsvereisten voor het vellen van houtopstanden opgenomen. Dit artikel 7.5 luidt als volgt:

1. In of bij de aanvraag om een vergunning voor een activiteit, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de wet, identificeert de aanvrager op de aanduiding als bedoeld in artikel 1.3, tweede lid, van deze regeling iedere houtopstand waarop de aanvraag betrekking heeft met een nummer.
2. In of bij de aanvraag, als bedoeld in het eerste lid, vermeldt de aanvrager per genummerde houtopstand:
    a. de soort houtopstand;
    b. de locatie van de houtopstand op het voor-, zij- dan wel achtererf;
    c. de diameter in centimeters, gemeten op 1,30 meter vanaf het maaiveld;
    d. de mogelijkheid tot herbeplanten, alsmede het eventuele voornemen om op een daarbij te vermelden locatie tot herbeplanten van een daarbij te vermelden aantal soorten over te gaan.

Let op: handelen zonder of in strijd met een omgevingsvergunning is een economisch delict op grond van artikel 1a van de WED. Als er sprake is van opzet kwalificeert dit delict als een misdrijf. Zie ook artikel 6:1, derde lid, en de toelichting daarbij.

Vierde lid
Het vierde lid geeft de burgemeester de bevoegdheid om bij onmiddellijk gevaar het kapverbod buiten werking te stellen.

Jurisprudentie
ABRvS 16-08-2017, ECLI:NL:RVS:2017:2197. In deze casus was sprake van weigering van een kapvergunning op grond van de lokale Bomenverordening. De eigenaar van het naburige erf had echter gevorderd dat de boom verwijderd moest worden op grond van artikel 5:42 van het BW (boom stond te dicht op de perceelgrens). De Afdeling oordeelde – kort samengevat – dat de vergunning niet geweigerd had mogen worden omdat er in casu strijd was met hogere regelgeving, namelijk 5:42 van het BW. Voor een weigering van de vergunning op basis van een belangenafweging is daardoor geen plaats meer; de Bomenverordening werd daarom op dit punt buiten toepassing gelaten. Volgens de Afdeling kunnen aan de vergunning voorschriften worden verbonden (vergelijk het vijfde lid).

Artikel 4:12
(Vervallen)

Afdeling 4. Maatregelen tegen ontsiering en stankoverlast

Artikel 4:13 Opslag voertuigen, vaartuigen, mest, afvalstoffen en dergelijke
Deze bepaling verschaft een basis voor het treffen van maatregelen tegen een uit oogpunt van welstand en bescherming van de openbare gezondheid ontoelaatbare opslag van bromfietsen en caravans en dergelijke, en landbouwproducten. Het college is bevoegd bepaalde plaatsen aan te wijzen waar deze opslag verboden is c.q. aan bepaalde regels gebonden is. Het artikel moet zo gelezen worden dat het niet van toepassing is als de voertuigen, vaartuigen of afvalstoffen en dergelijke zich binnen een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer bevinden.
Deze bepaling ziet niet op handelingen die plaatsvinden op de ‘weg’ in de zin van de wegenverkeerswetgeving. Deze afbakening is aangebracht omdat voor zover de in deze bepaling genoemde activiteiten plaatsvinden op de weg, daartegen kan worden opgetreden op basis van andere in deze verordening opgenomen voorschriften.

Afbakening
Door in het eerste lid de zinsnede “buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer” op te nemen wordt de afbakening met de Wet milieubeheer direct vastgelegd.

Artikel 4:14
(Vervallen)

Artikel 4:15 Verbod hinderlijke of gevaarlijke reclame
Vanwege de vereenvoudiging van vergunningen en de vermindering van administratieve lasten is in 2007 het oude artikel 4.4.2 ingrijpend herzien. Dat houdt in dat de reclamevergunning geheel is verdwenen en vervangen door een algemene regel die verbiedt om door middel van een reclame het verkeer in gevaar te brengen of hinder dan wel overlast te veroorzaken voor omwonenden.
De gedachte daarachter is dat voor een reclame van enige omvang of betekenis doorgaans een bouwvergunning nodig is, waardoor al aan de welstand kan worden getoetst. Een reclame waardoor het verkeer in gevaar wordt gebracht of overlast wordt veroorzaakt voor omwonenden komt relatief zo weinig voor dat het moeilijk valt te rechtvaardigen om voor die gevallen een vergunningplicht voor alle reclames in stand te houden.

Gemeenten waar de ervaring is dat reclame niet of nauwelijks problemen oplevert en via de bouwvergunningen afdoende kan worden geregeld, kunnen het daarbij laten.
Artikel 4:15 is niet in strijd met artikel 7 van de Grondwet. In artikel 7, vierde lid, van de Grondwet wordt de handelsreclame met zo veel woorden van de vrijheid van drukpers uitgezonderd.

Wabo
Op een vergunning- en ontheffingsstelsel voor handelsreclame aan gebouwen is de Wabo van toepassing. Omdat een zodanig stelsel in de APV geschrapt is, is daarvoor geen regeling opgenomen.

Afleidende objecten langs snelwegen
Rijkswaterstaat heeft op 21 oktober 2011 het Beleidskader "Beoordeling van Objecten langs Auto(snel)wegen" vastgesteld. De hoofdlijn voor objecten (waaronder reclame) is nu:

- bewegende objecten of beelden zijn niet toegestaan;
- de objecten of beelden mogen niet verblinden (moeten voldoen aan richtlijn lichthinder);
- de objecten of beelden moeten op voldoende afstand van de rijbaan zijn geplaatst.

De APV kan op dit soort objecten van toepassing zijn, namelijk als de grond langs de snelweg valt binnen het begrip 'weg' of binnen de definitie van 'openbare plaats' als genoemd in artikel 1:1. In dat geval zal het rijksbeleidskader handvaten kunnen bieden om te bepalen of het object het verkeer in gevaar brengt.

Jurisprudentie
ABRvS 23-12-1994, ECLI:NL:RVS:1994:AN4127. Artikelen 10 van het EVRM en 19 van het IVBPR zijn alleen in het geding zijn als de verspreiding van reclame zo zeer aan banden zou zijn gelegd dat de vrijheid om reclame te maken zelf zou worden aangetast.

HR 01-04-1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0677. Geen strijd met de artikelen 10 van het EVRM en 19 van het IVBPR aangezien het verbod bij wet is voorzien en noodzakelijk in een democratische samenleving ter voorkoming van wanordelijkheden en ter bescherming van rechten van derden.

ABRvS 13-11-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF0310. Nu in dit geval de Woningwet van toepassing is, heeft het college zich terecht op het standpunt gesteld dat naast de door hen verleende bouwvergunning voor de oprichting van de reclamezuil niet ook een reclamevergunning als bedoeld in artikel 4.7.2 van de APV is vereist. Zij hebben dan ook terecht het verzoek om toepassing van bestuursdwang ten aanzien van de dubbelzijdige lichtreclamezuil afgewezen.

ABRvS 04-12-2002, ECLI:NL:RVS:2002:AF1480. Meer recent in dezelfde zin ABRvS 02-06-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AP0370. Anders dan het college meent, is het welstandstoezicht in het kader van de Woningwet niet beperkt tot toetsing van bouwkundige elementen.

Artikel 4:16
(Vervallen)

Afdeling 5. Kamperen buiten kampeerterreinen

Algemeen
Met de intrekking van de WOR per 1 januari 2008 heeft de Rijksoverheid bedoeld een nogal omslachtig stuk regelgeving te dereguleren. De VNG heeft daarop geadviseerd in de APV drie artikelen op te nemen. Daarmee wordt de ruimte die gemeenten met de intrekking van de wet is geboden op een lastenarme manier ingevuld. Zie hierover de volgende publicaties:

- VNG ledenbrief Lbr. 05/128 van 8 december 2005 (Publicatie over kampeerbeleid na WOR);

- VNG, “Het kampeerbeleid na de Wet op de Openluchtrecreatie. Handreiking voor bestuurders en ambtenaren”, Groene reeks nummer 129, VNG uitgeverij, Den Haag, 2005;
- VNG ledenbrief Lbr. 07/125 van 15 november 2007 (Wijzigingen model-APV);
- Kenniscentrum Recreatie, “Gemeentelijk kampeerbeleid na intrekking WOR”, Kamerstukken II 2009/10, 26 419, nr. 38.

Artikel 4:17 Definitie
In de definitie gaat het in het algemeen over een tent, tentwagen, kampeerwagen en caravan.

Artikel 4:18 Recreatief nachtverblijf buiten kampeerterreinen
Zie de algemene toelichting bij deze afdeling.

Artikel 4:19 Aanwijzing kampeerplaatsen
Zie de algemene toelichting bij deze afdeling.

Hoofdstuk 5. Andere onderwerpen betreffende de huishouding van de gemeente

Afdeling 1. Parkeerexcessen en stopverbod

Algemeen

Bevoegdheid tot regeling van parkeerexcessen
Sinds de inwerkingtreding van de WVW 1994 kunnen verkeersbesluiten, behalve ten behoeve van de verkeersveiligheid en de vrijheid van het verkeer, ook worden genomen ter bescherming van de zogenaamde milieubelangen. Hierbij moet worden gedacht aan maatregelen ter voorkoming of beperking van overlast, hinder of schade dan wel aantasting van het karakter of de functie van objecten of gebieden ten gevolge van het verkeer (zie artikel 2, tweede lid, van de WVW 1994).
Op initiatief van de VNG is artikel 2a in de WVW 1994 ingevoegd. Dit artikel luidt als volgt:
“Provincies, gemeenten en waterschappen behouden hun bevoegdheid om bij verordening regels vast te stellen ten aanzien van het onderwerp waarin deze wet voorziet, voor zover die regels niet in strijd zijn met de bij of krachtens deze wet vastgestelde regels en voor zover verkeerstekens krachtens deze wet zich daar niet toe lenen.”
Artikel 2a van de WVW 1994 geeft aan dat gemeenten bevoegd zijn om parkeerexcessenbepalingen vast te stellen. De grondslag voor dergelijke bepalingen is overigens gewoon artikel 149 van de Gemeentewet.

Begrippen ‘weg’, ‘voertuig’ en ‘parkeren’
De begrippen ‘weg’, ‘voertuig’ en ‘parkeren’ zijn in artikel 1:1 omschreven. Daarbij is aansluiting gezocht bij de in de wegenverkeerswetgeving voor deze begrippen gebruikte definities. Uit de verschillende bepalingen in deze afdeling blijkt, of zij al dan niet slechts betrekking hebben op gedragingen op de weg (in de zin van de WVW 1994).
Anders dan het RVV 1990 richten de bepalingen van hoofdstuk 5, afdeling 1, ‘Parkeerexcessen en stopverbod’ zich ook tot niet-bestuurders die anderszins belanghebbend zijn bij een voertuig (bijvoorbeeld de eigenaar, huurder en opdrachtgever) zodat de zinsnede “het laten stilstaan” een iets ruimere strekking heeft dan in de wegenverkeerswetgeving gebruikelijk is. Die ruimere strekking maakt het mogelijk dat ook de andere belanghebbenden bij het voertuig (dan de bestuurder) kunnen worden aangesproken op niet-naleving van de (parkeer)verboden in deze afdeling.

Begrip ‘parkeerexces’

In de wegenverkeerswetgeving wordt nergens aangegeven wat het begrip 'parkeerexces' precies inhoudt. Blijkens de jurisprudentie kan onder het begrip 'parkeerexces' ieder excessief parkeren op de weg worden begrepen, dus:

a. wanneer het parkeren op de weg betreft dat buitensporig is met het oog op de verdeling van de beschikbare parkeerruimte jegens andere weggebruikers die gelegenheid om te parkeren behoeven, en uit dien hoofde niet toelaatbaar kan worden geacht (verkeersmotief; eigenlijke aanvulling);

b. wanneer het gebruik van de weg als parkeerplaats op zich zelf niet ongeoorloofd is te achten, maar wel dat de aard van het voertuig, het met het parkeren beoogde doel of het aantal te parkeren voertuigen relatief gezien een te grote ruimte opeist in vergelijking met de behoefte aan parkeerruimte van anderen;

c. wanneer het gaat om parkeren dat onaanvaardbaar is te achten om andere motieven, zoals het tegengaan van aantasting van de openbare orde of veiligheid en de bescherming van het uiterlijk aanzien van de gemeente, voorkoming van uitzichtbelemmering en stankoverlast (oneigenlijke aanvulling).

Uit de jurisprudentie van de Hoge Raad valt op te maken dat in de eerste plaats van een parkeerexces sprake is als het gaat om excessief gebruik van de weg, strijdig met de bestemming die de weg heeft. Wegen zijn – zo lijkt de zienswijze van dit rechtscollege in het kort te kunnen worden weergegeven – in de eerste plaats bestemd om zich daarover te kunnen verplaatsen en daarop tijdelijk een voertuig te kunnen laten staan. Ten aanzien van bepaalde (categorieën van) voertuigen, die de weg in strijd met deze bestemming gebruiken, is het bestuur gerechtigd strengere eisen te stellen en scherpere grenzen te trekken. Daarbij mag het niet te diep ingrijpen in het 'normale' verkeer, en dus ook niet in het 'normale' parkeren. In het 'normale' verkeer voorziet de geldende wettelijke verkeersregeling exclusief, aldus de mening van de Hoge Raad.
Voorts is volgens de Hoge Raad sprake van een parkeerexces ingeval het parkeren op de weg gepaard gaat met ontsiering van het uiterlijk aanzien van de gemeente, beneming van uitzicht, stankoverlast of gevaar voor de veiligheid van personen. Al deze vormen van excessief, hinderlijk en ontsierend gebruik van de weg kunnen door de gemeentelijke wetgever aan regels worden gebonden. Zie bijvoorbeeld de beide Dordtse arresten van de Hoge Raad: HR 15-06-1971, NJ 1971, 432 en 25-04-1972, NJ 1972, 296.

Plaatsing en rubricering parkeerexcesbepalingen
Gezien de ruime uitleg van het begrip 'parkeerexces' is het niet nodig om een onderscheid te maken tussen twee soorten van excessief gebruik van de weg: gevallen die excessief zijn op grond van een verkeersmotief en die als 'parkeerexcessen' moeten worden gekwalificeerd en gevallen waarin een ander motief (in hoofdzaak) aan het stellen van regels ten grondslag ligt. Er bestaat geen noodzaak deze soorten in aparte verordeningen onder te brengen, een parkeerexcessenverordening respectievelijk de APV.
Daarom zijn de bepalingen in hun geheel ondergebracht in de APV, en wel in hoofdstuk 5 'Andere onderwerpen betreffende de huishouding van de gemeente'. Plaatsing in dit hoofdstuk verdient de voorkeur boven plaatsing in een ander hoofdstuk, omdat aan deze bepalingen meerdere motieven ten grondslag liggen.
Met het onder één noemer – die van het parkeerexces – brengen van de modelbepalingen blijken de aan de bepalingen ten grondslag liggende motieven niet steeds uit de tekst van de bepalingen. Het is daarom verstandig, dat in de toelichting op de bepalingen deze motieven tot uitdrukking worden gebracht Zie ook: ABRvS 21-09-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT2119. Een van de voordelen van deze aanpak is dat artikelen die een zelfde gedraging verbieden, doch op grond van verschillende motieven, in één artikel kunnen worden samengebracht.
In hoofdstuk 5, afdeling 1, 'Parkeerexcessen en stopverbod', is ook een aantal onderwerpen opgenomen, die niet kunnen worden aangeduid als 'parkeerexcessen in eigenlijke zin', waarvan gesproken kan worden als het gaat om gedragingen op de weg in de zin van de WVW 1994. Daar deze voorschriften door het publiek wel als zodanig (zullen) worden ervaren, geeft de VNG er de

voorkeur aan ook deze onderwerpen in deze afdeling te regelen. De artikelen 5:2 tot en met 5:5, 5:6, eerste lid, onder a, 5:7, 5:8, tweede lid, en 5:9 hebben slechts op 'echte' parkeerexcessen betrekking. De andere artikelen in deze afdeling – de artikelen 5:6, eerste lid, onder b, en 5:8, eerste lid, – strekken zich ook uit tot gedragingen buiten de weg in de zin van de WVW 1994. Beperking van de hierin neergelegde verbodsbepalingen tot 'op de weg' ligt niet voor de hand, wanneer men let op het motief dat aan deze bepalingen ten grondslag ligt. Deze bepalingen strekken niet (mede) ter bescherming van verkeersbelangen. Ook artikel 5:11 heeft betrekking op gedragingen buiten de weg ('aantasten van groenvoorzieningen'.
Indien aan een bepaling uitsluitend verkeersmotieven ten grondslag liggen, is de werkingssfeer van die bepaling uiteraard beperkt tot de weg (in de zin van de WVW 1994). Zie bijvoorbeeld de artikelen 5:2 en 5:8, tweede lid.
Aan de andere bepalingen liggen behalve verkeersmotieven ook andere motieven ten grondslag.

Vervangende parkeergelegenheid
Complementair aan de vaststelling van parkeerexcesbepalingen zal voor bepaalde categorieën voertuigen – in het bijzonder voor vrachtwagens – de aanwezigheid van vervangende parkeergelegenheid moeten worden bezien.
Uitgangspunt dient te zijn dat de desbetreffende ondernemingen in principe zelf hiervoor behoren te zorgen.
Parkeerplaatsen zouden kunnen worden aangeduid met een bord model E4 van bijlage 1 van het RVV 1990.
De aanduiding van parkeerplaatsen voor vrachtwagens in het kader van de voorkoming van parkeerexcessen moet gebeuren op basis van de betreffende bepalingen uit de APV en niet op basis van verkeersborden die gebaseerd zijn op de wegenverkeerswetgeving.

Ontheffingen
Bij de onderscheidene modelverbodsbepalingen is aangegeven wanneer de mogelijkheid tot het verlenen van ontheffingen als een noodzakelijk element moet worden beschouwd. Met name zal ten aanzien van bestaande bedrijven aan het verlenen van een ontheffing, niet steeds kunnen worden ontkomen. Aan de ontheffing kunnen voorschriften worden verbonden, welke (ook) een naar plaats of tijd beperkt karakter hebben.

Overleg met vervoerders(organisaties)
Het behoeft geen nader betoog dat het wenselijk is overleg te plegen met de betrokken chauffeurs en bedrijven betreffende de vaststelling of uitvoering van parkeerregelingen voor vrachtwagens en dergelijke.

Jurisprudentie
ARRS 03-12-1992, JG 93.0120. De Afdeling bevestigt dat een gemeentelijke parkeerexcessenregeling niet strijdig is met de WVW (oud) en haar uitvoeringsregelingen, zoals het RVV (oud). Zie ook ABRvS 21-09-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT2119.

Artikel 5:1
(Vervallen)

Artikel 5:2 Voertuigen van autobedrijf en dergelijke
Eerste lid
Aangezien het parkeren van voertuigen van rijschoolhouders en taxiondernemers excessieve vormen kan aannemen, is in het eerste lid expliciet bepaald dat onder 'verhuren' mede wordt verstaan het gebruiken van voertuigen voor het geven van lessen of voor het vervoeren van personen tegen betaling. Aldus kan ook tegen excessief gebruik van de weg door rijschoolhouders en taxiondernemers worden opgetreden.

Tweede lid
Het woord ‘vergen’ is gebezigd in plaats van ‘duren’ teneinde zoveel mogelijk twijfel uit te sluiten over de vraag of met een bepaalde herstel- of onderhoudswerkzaamheid meer dan een uur gemoeid is. Bij het gebruik van de term ‘vergen’ beschikt men over een meer objectieve maatstaf.

Derde lid, onder a
Deze bepaling beoogt optreden mogelijk te maken tegen die autohandelaren en exploitanten van garage-, herstel- en autoverhuurbedrijven die de weg voortdurend gebruiken als stallingsruimte voor auto’s die hun toebehoren of zijn toevertrouwd. Bij het opstellen van deze bepaling is ernaar gestreefd de delictomschrijving zoveel mogelijk vrij te houden van elementen waarvan de bewijslevering moeilijkheden kan opleveren. Niettemin kan met name het bewijs dat betrokkene “zijn bedrijf of nevenbedrijf dan wel een gewoonte” van de hier bedoelde activiteiten maakt, alsook dat de desbetreffende voertuigen “hem toebehoren of zijn toevertrouwd”, onder omstandigheden problemen opleveren. De woorden “drie of meer voertuigen” zijn gekozen om de bewijslast niet onevenredig zwaar te doen zijn. Doordat het verbod slechts betrekking heeft op het parkeren dat in het kader van (neven)bedrijf of gewoonte plaatsvindt, blijft het normaal parkeren van de voor persoonlijk gebruik gebezigde auto(’s) van de exploitant en eventueel van zijn gezinsleden mogelijk (zie het eerste lid, onder b).
Deze bepaling heeft slechts betrekking op ‘eigenlijke’ parkeerexcessen, dat wil zeggen op het parkeren van voertuigen op de weg in de zin van de WVW 1994. Het zou uiteraard te ver gaan deze bepaling ook te laten gelden voor gedragingen buiten de weg.
De gemeente dient zelf het aantal meters in te vullen, bijvoorbeeld een straal van 25 meter. Op basis van de modelbepaling mogen er dan binnen een cirkel met een straal van dat meteraantal maximaal twee, dus geen drie, voertuigen staan. Eén van de op de weg geparkeerde voertuigen geldt als middelpunt van de cirkel. Voor eventuele volgende voertuigen die buiten deze cirkel staan, geldt opnieuw dat er maximaal twee voertuigen binnen een cirkel met een straal van het meteraantal mogen staan. En zo verder. Overigens lijkt de Afdeling de bepaling anders, en strikter, uit te leggen. Zie hiervoor ABRvS 06-02-2019, ECLI:NL:RVS:2019:358 (Den Haag), waarin naar aanleiding van een gelijkluidende APV-bepaling is beoordeeld of de voertuigen waren geparkeerd in een straal van 25 meter rond de onderneming. Dat is echter niet wat in artikel 5.2 van de APV staat.

Derde lid, onder b
Reparatie- en sloopwerkzaamheden aan op de weg geparkeerde voertuigen in het kader van de uitoefening van een (neven)bedrijf, geven veelal klachten inzake geluidsoverlast en verontreiniging van de weg; in mindere mate wordt geklaagd over de als gevolg van deze activiteiten verminderde parkeergelegenheid.

Vierde lid
Het verlenen van een ontheffing ingevolge het vierde lid zal in het algemeen op zijn plaats zijn als redelijkerwijs moet worden aanvaard dat de exploitant geen andere mogelijkheden ten dienste staan dan de hem toebehorende of toevertrouwde auto’s op de weg te parkeren. Te denken is hierbij aan het geval dat de exploitant van een reeds lang bestaand bedrijf in de feitelijke onmogelijkheid verkeert op eigen terrein of in de nabijheid van zijn bedrijf stallingsruimte te creëren, dan wel daarover op andere wijze de beschikking te krijgen. Aan de ontheffing kunnen uiteraard voorschriften worden verbonden, onder meer omtrent de plaats waar en de tijd gedurende welke voertuigen voor de hier aan de orde zijnde doeleinden op de weg mogen worden geplaatst, alsmede ten aanzien van het aantal voertuigen dat ter plaatse door de houder van de ontheffing mag worden geparkeerd.
ARRS 16-08-1988, AB 1989, 373. De Afdeling keurde zelfs de weigering van de gemeente Binnenmaas om ontheffing te verlenen voor het parkeren van meer dan twee auto’s bij elkaar goed. Het feit dat

het bedrijf ter plaatse was toegestaan deed daaraan niet af. Het behoud van het beperkte aantal parkeerplaatsen in de omgeving van het bedrijf woog zwaarder.

Artikel 5:3 Te koop aanbieden van voertuigen
Het komt regelmatig voor dat eigenaren hun voertuig te koop aanbieden op de openbare weg. Wanneer het een enkel voertuig betreft, is dit geen echt probleem. Van aantasting van het uiterlijk aanzien van de omgeving is niet of nauwelijks sprake, de overlast voor de omwonenden blijft beperkt en het gebruik van de beschikbare parkeerruimte kan niet excessief genoemd worden.
Anders ligt het wanneer de voertuigen met grote aantallen tegelijk aangeboden worden. Behalve dat het uiterlijk aanzien wordt aangetast, brengt het voor de omwonenden aanzienlijke overlast met zich mee. Een dergelijke uitstalling van voertuigen trekt immers kooplustigen aan. Ook wordt er een aanmerkelijk beslag op de beschikbare parkeerruimte gelegd.

Derde lid
Dit artikel dient om te kunnen optreden tegen geïmproviseerde kleine automarkten op de openbare weg. Gezien de overlast die daarmee gepaard kan gaan, is het wenselijk de toepasselijkheid van de lex silencio positivo ingevolge artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet uit te zonderen.

[Artikel 5:4 Defecte voertuigen
Veelvuldig doet zich het verschijnsel voor dat niet-rijklare voertuigen op de weg worden geplaatst. De eigenaar of houder van een of meer van dergelijke voertuigen heeft deze meestal aangekocht om na weken of zelfs maanden van nijvere zelfwerkzaamheid weer een volwaardig voertuig te creëren. Veelal slaagt hij in deze poging niet, waarna het voertuig op de weg wordt achtergelaten, waar het na verloop van tijd degenereert tot autowrak. Deze bepaling richt zich in het bijzonder tegen dit soort parkeergedragingen. Het excessieve is in het bijzonder gelegen in het in relatie tot het tekort aan parkeerruimte niet gerechtvaardigde doel waartoe men het voertuig op de weg zet. Daarnaast kan het hier bedoelde parkeren een ontsiering van het uiterlijk aanzien van de gemeente meebrengen en om die reden excessief zijn. Beperking van het verbod tot die gevallen waarin er sprake is van min of meer ernstige gebreken aan het voertuig, moet noodzakelijk worden geacht, wil het verbod niet een te ruime strekking krijgen.
Het artikel is facultatief. Gemeenten dienen een afweging te maken of zij dit artikel nodig achten. Dit zal niet in alle gemeenten het geval zijn.]

Artikel 5:5 Voertuigwrakken
Anders dan de niet-rijklare voertuigen die ingeval van parkeren gedurende zekere tijd in het bijzonder een parkeerexces kunnen opleveren door het in relatie tot het tekort aan parkeerruimte niet gerechtvaardigde doel waartoe men een voertuig op de weg zet, geeft een achtergelaten voertuigwrak, inclusief een fiets of bromfiets, in de eerste plaats aanstoot, doordat het een ontsierend element in het straatbeeld vormt. Ook houdt een wrak een gevaar in voor spelende kinderen en voor de weggebruikers. Zie bijvoorbeeld ABRvS 21-09-2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT2119.
Het verbod in dit artikel richt zich op degene die het voertuigwrak op de weg plaatst of heeft. Dat is op zich al een ruimere kring van subjecten dan alleen de bestuurder; ook andere belanghebbenden bij het voertuig vallen onder deze bepaling.

Artikel 5:6 Kampeermiddelen en andere voertuigen
Eerste lid, aanhef
Met de zinsnede “of anderszins voor andere dan verkeersdoeleinden wordt gebruikt” is beoogd aan te geven dat alle soorten (aanhang)wagens en voertuigen, die niet ‘dagelijks’ worden gebruikt als vervoermiddel onder deze bepaling kunnen vallen.

Eerste lid, onder a

Deze bepaling richt zich tegen het langer dan nodig plaatsen of hebben van voertuigen die voor recreatie en dergelijke worden gebruikt. Hieronder vallen in ieder geval: caravans, campers, kampeerwagens, aanhangwagens, magazijnwagens, keetwagens en dergelijke op de weg. Door de bestanddelen “te plaatsen of te hebben” (in plaats van “te parkeren”) is de handhaving van deze bepaling eenvoudiger. Met het steeds een paar meter verplaatsen van een caravan, aanhangwagentje en dergelijke op de openbare weg wordt handhaving van deze bepaling niet langer meer voorkomen.
Gezien de veelal toenemende parkeerdruk op de openbare weg – vaak juist ook in woonwijken – zou ervoor gekozen kunnen worden om het direct voor de gehele gemeente (of een gedeelte daarvan) van toepassing te verklaren, door te bepalen dat het verboden is de hier bedoelde voertuigen langer dan gedurende drie achtereenvolgende dagen [*binnen de bebouwde kom*] op de weg te plaatsen of te hebben,

Eerste lid, onder b
Deze bepaling richt zich ook tegen het ontsieren van het uiterlijk aanzien van de gemeente door het doen of laten staan van caravans en dergelijke elders dan op de weg in de zin van de WVW 1994. In zoverre betreft deze bepaling derhalve niet een ‘eigenlijk’ parkeerexces, dat immers veronderstelt dat de gedraging plaatsvindt op een weg in de zin van de WVW 1994.
Zoals opgemerkt in de toelichting op artikel 5:1 wordt het begrip ‘parkeren’ zo uitgelegd, dat het verbod in dit artikel zich niet alleen richt op de bestuurder van een voertuig maar ook op de andere belanghebbenden bij het voertuig.

[*Vierde lid*
De raad kan hier twee kanten op redeneren. Het gaat hier om een ontheffing, niet om een reguliere vergunning. Een ontheffing wordt alleen verleend als een in beginsel ongewenste handeling bij hoge uitzondering toch moet worden toegestaan. Doorgaans is daarvoor dan een noodzaak of een zeer dwingende reden. Het college heeft hier dus een vrij overzichtelijke afweging te maken, en er is geen reden waarom dit besluit niet tijdig kan worden genomen. Om die reden is er in de APV voor gekozen om de lex silencio positivo van toepassing te verklaren.
Anderzijds is dit verbod in het leven geroepen om schaarse parkeerruimte te beschermen. Als in een gemeente sprake is van ernstige parkeerdruk kan de raad overwegen om van de APV af te wijken en de lex silencio positivo niet van toepassing te verklaren om iedere kans op een van rechtswege ontstane ontheffing te voorkomen. In dat geval kan het vierde lid achterwege blijven.]

Jurisprudentie
ARRS 11-03-1993, AB 1993, 553. De Afdeling stelde de gemeente Beverwijk in het gelijk enerzijds in de aanwijzing van een weg waar parkeren van een kampeerwagen langer dan 48 uur niet is toegestaan en anderzijds in de weigering hiervan ontheffing te verlenen. De verkeersveiligheid en het aanbod van parkeerruimte waren in het geding.

ABRvS 18-04-1997, JG 97.0210. De Afdeling geeft aan dat het college van zijn bevoegdheid om voor een bepaalde locatie te bepalen dat er niet met een kampeerwagen en dergelijke mag worden geparkeerd, slechts gebruik kan maken voor zover het gaat om een locatie die geen ‘weg’ is in de zin van de wegenverkeerswetgeving. Binnenplein is weg in de zin van de WVW 1994 en valt daarmee niet onder ‘aangewezen plaats’ uit de APV-bepaling.

Artikel 5:7 Reclamevoertuigen
Eerste lid
Deze bepaling richt zich tegen degenen die voor een beroep of bedrijf reclame maken door een of meer voertuigen, voorzien van reclameopschriften, op de weg te parkeren. Hierbij staat het maken van reclame voorop. Als handelsreclame in de zin van dit artikel wordt niet gezien de vermelding op een voertuig van de naam van het bedrijf waarbij het voertuig in gebruik is en een (korte) aanduiding

van de goederen of diensten die dat bedrijf pleegt aan te bieden. Deze voertuigen worden immers niet primair gebruikt “met het kennelijke doel om daarmee handelsreclame te maken”, maar vooral als vervoersmiddel.
Het excessieve is primair gelegen in het in relatie tussen het tekort aan parkeerruimte en het niet gerechtvaardigde doel waartoe men het voertuig op de weg zet. Dit doel kan reeds met één voertuig worden bereikt. In de tweede plaats kan het excessieve gelegen zijn in het motief van het tegengaan van ontsiering van het uiterlijk aanzien van de gemeente.
In deze bepaling gaat het om een ‘eigenlijk’ parkeerexces, hetwelk veronderstelt dat de gedraging plaatsvindt op een weg in de zin van de WVW 1994. Het hebben van handelsreclame op of aan onroerend goed op een vanaf de weg zichtbare plaats is geregeld in artikel 4:15.
Het in dit artikel omschreven verbod is beperkt tot het maken van handelsreclame (commerciële reclame). Uit de jurisprudentie en uit artikel 7, vierde lid, van de Grondwet blijkt, dat de gemeentelijke wetgever in ieder geval het maken van handelsreclame aan beperkingen mag onderwerpen. Voor wat betreft de relatie met de artikelen 10 van het EVRM en 19 van het IVBPR wordt verwezen naar ABRvS 23-12-1994, ECLI:NL:RVS:1994:AN4127.

[*Derde lid*
In dit geval is ervoor gekozen de lex silencio positivo van toepassing te verklaren. Het gaat hier om een ontheffing, niet om een reguliere vergunning. Een ontheffing wordt alleen verleend als een in beginsel ongewenste handeling bij hoge uitzondering toch moet worden toegestaan. Doorgaans is daarvoor dan een noodzaak of een zeer dwingende reden. Dit zal met een reclamevoertuig niet snel aan de orde zijn. Het toekennen of afwijzen van een aanvraag om deze ontheffing zal geen complexe afweging vergen.
Uiteraard staat het de raad vrij om een andere afweging te maken en er voor te kiezen hier geen lex silencio positivo toe te passen. In dat geval kan het derde lid achterwege blijven.]

Jurisprudentie
ABRvS 01-08-1994, JG 95.0245. De Afdeling acht het beleid van het college van Zierikzee geen ontheffingen te verlenen voor het parkeren van reclamevoertuigen binnen de bebouwde kom en de daaropvolgende bestuursdwangaanschrijving aanvaardbaar. De bescherming van het uiterlijk aanzien (beschermd stadsgezicht) speelt een belangrijke rol.

ABRvS 05-12-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AE0637. De Afdeling meent dat het college van Groningen terecht een dwangsomaanschrijving heeft doen uitgaan tegen een voor een winkel geplaatste riksja, waarmee handelsreclame werd gemaakt. Voor de toepassing van deze bepaling is de aanwezigheid van een verkeersgevaarlijke situatie niet vereist.

Artikel 5:8 Grote voertuigen
Algemeen
In gemeentelijke kring wordt het meer en meer als noodzakelijk ervaren dat het parkeren van grote voertuigen – in het bijzonder vrachtwagens – op wegen in de stadscentra en in de woonwijken zoveel mogelijk wordt tegengegaan. Maatschappelijk gezien is er een tendens waarneembaar dat dit parkeren wordt ervaren als misbruik van de weg. De gevaren en inconveniënten die deze parkeergedragingen kunnen opleveren, zijn velerlei: onvoldoende opvallen bij schemer en duisternis van geparkeerde vrachtwagens, onvoldoende zichtbaarheid van tussen of achter deze voertuigen spelende kinderen, buitensporige inbeslagneming van de schaarse parkeerruimte, belemmering van het uitzicht vanuit de woning, afbreuk aan het uiterlijk aanzien der gemeente enzovoort. Op den duur zal het parkeren van grote voertuigen dan ook niet meer dienen te geschieden op wegen binnen de bebouwde kom, althans niet op die wegen binnen de bebouwde kom, welke gelegen zijn in het centrum of in de woonwijken. Uit de jurisprudentie kan worden opgemaakt, dat ook volgens de Hoge Raad het parkeren van vrachtwagens in woonwijken enzovoort, bezien tegen de achtergrond van de recente verkeersomstandigheden en maatschappelijke inzichten, niet (meer)

redelijkerwijze als ‘normaal’ verkeer kan worden beschouwd. De artikelen 5:8 en 5:9 bevatten regels waarmee het parkeren van grote voertuigen, voor zover dit excessief is, kan worden tegengegaan.

Eerste lid
Deze bepaling beoogt aan de gemeentebesturen mogelijkheden te verschaffen om aantasting van het uiterlijk aanzien van de gemeente door het doen of laten staan van bepaalde voertuigen tegen te gaan. Het doen of laten staan van grote voertuigen kan immers op bepaalde plaatsen, zoals op dorpspleinen, voor monumenten en historische gebouwen, in parken, op rustieke plekjes in open landschappen een ernstige aantasting van het stads-, dorps- of landschapsschoon betekenen. Bijvoorbeeld vrachtauto’s, aanhangwagens, kermiswagens en reclameauto’s kunnen op dergelijke plaatsen een zeer storend element vormen. Het zijn deze situaties waarop deze bepaling het oog heeft.
Gezien het motief van deze bepaling heeft zij ook betrekking op het parkeren van grote voertuigen buiten de weg. In zoverre heeft deze bepaling dus niet enkel betrekking op ‘eigenlijke’ parkeerexcessen.
Wat het motief bescherming van het uiterlijk aanzien van de gemeente betreft, dient er op te worden gewezen, dat het niet noodzakelijkerwijs behoeft te gaan om (het parkeren op of bij) plaatsen, die uit een oogpunt van stadsschoon of karakteristiek een bijzondere betekenis hebben, wil er sprake kunnen zijn van een ‘parkeerexces’.
Blijkens de jurisprudentie van de Hoge Raad is de bevoegdheid van het gemeentebestuur ter zake zeer ruim. Het is met name niet vereist dat de bij openbare kennisgeving aangewezen plaatsen voldoen aan aanmerkelijke eisen van schoonheid en karakteristiek. In dit verband moge tevens worden gewezen op de subjectieve redactie van de onderhavige bepaling.
Niet apart zijn vermeld de oplegger en de aanhangwagen. Het hier gestelde verbod zou dan immers zelfs gelden voor het kleinste aanhangwagentje. Primair ware hier echter te reguleren het parkeren van grote voertuigen.
Bij de aanwijzing van plaatsen waar volgens besluit van het college grote voertuigen met het oog op de bescherming van het uiterlijk aanzien van de gemeente niet mogen worden geparkeerd, zal eventueel rekening moeten worden gehouden met een provinciale verordening die – geheel of gedeeltelijk – hetzelfde terrein uit hoofde van hetzelfde motief bestrijkt, bijvoorbeeld een verordening bescherming landschapsschoon.
Binnen de verboden zones zullen in ieder geval uitzonderingen moeten worden gemaakt ten behoeve van autobussen in lijndienst.
Een speciaal probleem wordt gevormd door de vraag: hoe wordt dit verbod onder de aandacht van belanghebbenden gebracht? Het is in ieder geval gewenst, dat de in de gemeente gevestigde ondernemingen door de gemeente in kennis worden gesteld van dit verbod. In veel gemeenten wordt een systeem toegepast, waarbij langs de naar de gemeente leidende wegen door middel van aanwijzingsborden kenbaar wordt gemaakt, dat binnen de (bebouwde kom van de) gemeente het parkeren van grote voertuigen slechts is toegestaan op de als zodanig aangeduide parkeergelegenheden.

Tweede lid
Deze bepaling beoogt optreden mogelijk te maken tegen het parkeren van grote voertuigen op de weg (in de zin van de WVW 1994), omdat het gepaard gaat met een excessief gebruik van de weg. Met betrekking tot het motief “buitensporig gebruik van de weg” wordt opgemerkt, dat het in dat verband niet noodzakelijkerwijs om (het parkeren van) méér voertuigen behoeft te gaan. Ook het parkeren van één groot voertuig kan een parkeerexces in deze zin opleveren.
In het licht van het motief van deze bepaling is het stellen van een hoogtegrens minder opportuun.
Uit de aanwijzing van plaatsen waar het parkeren van grote voertuigen niet toelaatbaar is, zal duidelijk moeten blijken of deze aanwijzing is gebaseerd op de bepaling van het eerste lid of die van het tweede lid, zulks mede in verband met het bepaalde in het vierde lid. Geschiedt een aanwijzing door middel van een verwijzing naar een plattegrond (zie eerste lid) dan kan bijvoorbeeld door het

gebruik van verschillende kleuren bij het arceren van de plaatsen waar niet geparkeerd mag worden, worden aangegeven welk motief ten grondslag ligt aan de aanwijzing of dat beide motieven daaraan ten grondslag liggen. Zeer wel denkbaar is echter dat aan een aanwijzing beide motieven ten grondslag kunnen liggen.
Zie voor wat betreft de vraag hoe dit verbod kenbaar kan worden gemaakt, de toelichting op het eerste lid.
Zoals opgemerkt in de toelichting bij artikel 5:1 wordt het begrip 'parkeren' zo uitgelegd, dat het verbod in dit artikel zich niet alleen richt op de bestuurder van een voertuig maar ook op de andere belanghebbenden bij het voertuig.

Derde lid
Dit artikellid maakt het mogelijk dat ook campers, caravans en kampeerwagens die door hun afmetingen onder het verbod van het eerste lid of het tweede lid zouden vallen, toch voor maximaal drie dagen op de weg geparkeerd mogen blijven staan.

Vierde lid
De werking van het in het tweede lid gestelde verbod is ingevolge dit lid beperkt tot de avond en de nacht, alsmede het weekeinde en de doordeweekse feestdagen. Het lijkt in het algemeen niet redelijk om het parkeren van grote voertuigen op de weg ook gedurende de werkdag te verbieden. Dit zou de belangen van met name handel en industrie te zeer schaden. Dit ligt echter anders wanneer de bescherming van het uiterlijk aanzien van de gemeente in het geding is.
Het parkeren van grote voertuigen op plaatsen waar dit naar de mening van het college schadelijk is voor dit uiterlijk aanzien, moet te allen tijde verboden kunnen worden. Daarom geldt de in dit lid vervatte uitzondering niet voor het in het eerste lid gestelde verbod.
Overigens blijft ook tijdens de perioden waarin het verbod bedoeld in het tweede lid niet van toepassing is, het zodanig parkeren van vrachtwagens dat aan bewoners of gebruikers van gebouwen hinder of overlast wordt aangedaan, verboden krachtens het hierop volgende artikel 5:9.

Vijfde lid
Dit lid kent aan het college de bevoegdheid toe ter zake van de in de eerste twee leden omschreven verboden een ontheffing te verlenen.
Aldus kan worden voorkomen dat de werking van deze verboden zou leiden tot een onevenredige aantasting van bedrijfsbelangen.
Verzoeken om ontheffing zullen van geval tot geval moeten worden bekeken. Omstandigheden welke in beginsel door alle bedrijven – ongeacht de aard – kunnen worden aangevoerd, rechtvaardigen op zich nog geen ontheffing.
Van de mogelijkheid tot het verlenen van ontheffing zal onder meer gebruik dienen te worden gemaakt voor:

- voertuigen die worden gebezigd bij de uitvoering van openbare werken en bij bouwwerkzaamheden, voor zover ze in de onmiddellijke nabijheid van het werk worden geparkeerd;
- chauffeurs die een schriftelijke medische verklaring overleggen, waaruit blijkt dat betrokkene niet van een speciaal daartoe aangewezen parkeerterrein gebruik kan maken en ook vaststaat dat betrokkene zonder ontheffing in moeilijkheden zou komen.

Verder zou een soepel ontheffingenbeleid kunnen worden gevoerd, voor zover het gaat om bijvoorbeeld:

- rijdende winkels;
- wagens van kermisexploitanten;
- wagens van bedrijven die in geval van bij voorbeeld ongevallen in het wegverkeer terstond moeten kunnen 'uitrukken' (sleepwagens en dergelijke);

- voertuigen die speciaal uitgerust zijn voor bijzondere transporten (auto's met speciale klimaatregeling) of anderszins zodanig afwijken (elektrowagens met beperkte actieradius) dat bijzondere eisen aan de parkeerplaats moeten worden gesteld.

Aan een ontheffing kunnen uiteraard voorschriften worden verbonden betreffende de tijd en de plaats waarop deze zal gelden.

[*Zesde lid*
In dit geval is ervoor gekozen wel de lex silencio positivo van toepassing te verklaren. Deze situatie is veel zeldzamer dan die in artikel 5:6 'Kampeermiddelen en andere voertuigen'. Ook vergt het toekennen of afwijzen van deze ontheffing geen langdurige of complexe afweging.
Uiteraard kan de raad hier een andere afweging maken en besluiten geen lex silencio positivo op te nemen. In dat geval kan het zesde lid achterwege blijven.]

Jurisprudentie
Vz. AGRS 27-04-1993, B03.93.0018. De instelling van een parkeerverbod voor grote voertuigen dient of te gebeuren op basis van de APV of op basis van een verkeersbesluit (Wegenverkeerswetgeving). Een combinatie hiervan is niet mogelijk. Zie

Vz. ARRS 18-12-1992, S03.92.4266 en Vz. ARRS 16-09-1993, S03.93.3369.
Ontheffingenbeleid van gemeenten Grave en Stad Delden, waarbij geen ontheffingen worden verleend voor het parkeren van grote voertuigen in een woonbuurt, wordt door de Voorzitter van de ARRS als niet onredelijk aangemerkt.

ARRS 04-05-1993, JG 93.0353. De weigering een ontheffing te verlenen voor het parkeren van een groot voertuig wordt vernietigd, omdat er geen sprake is van een hoge parkeerdruk ter plaatse, zoals werd aangevoerd.

ARRS 03-06-1991, JG 92.0301. Bij een verzoek om bestuursdwang in geval van het parkeren van een groot voertuig, waarbij het uiterlijk aanzien in het geding is, dient het college een goede belangenafweging te maken tussen enerzijds de redelijke eisen van welstand en anderzijds de belangen van de eigenaar van het voertuig. De belangenafweging acht de Afdeling niet onredelijk.

ABRvS 15-05-2001, 200002098/1. Wanneer (nagenoeg) de gehele bebouwde kom wordt aangewezen als gebied waar geen vrachtwagens mogen worden geparkeerd, dient het college zich ervan te vergewissen dat geschikte alternatieve parkeergelegenheid aanwezig is, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de veiligheid van de geparkeerde vrachtwagens.

Artikel 5:9 Uitzichtbelemmerende voertuigen
Eerste lid
Deze bepaling beoogt optreden mogelijk te maken tegen het op de weg parkeren van vrachtwagens en dergelijke bij andermans voor bewoning of ander dagelijks gebruik bestemd gebouw, zodanig, dat daardoor het uitzicht van bewoners of gebruikers van het gebouw op hinderlijke wijze wordt belemmerd of hun anderszins hinder of overlast wordt aangedaan. Zie ook de toelichting bij artikel 5:8.
Door opneming van de bestanddelen "of hen anderszins hinder of overlast wordt aangedaan" zijn ook mogelijke andere vormen van hinder of overlast dan uitzichtbelemmering, door het parkeren van grote voertuigen aan bewoners of gebruikers van gebouwen berokkend, verboden. Hierbij kan worden gedacht aan belemmering van de lichtval, stankoverlast en geluidsoverlast, bijvoorbeeld ten gevolge van het starten en warmdraaien van grote voertuigen.
Dat een dergelijke zinsnede houdbaar is, blijkt uit een reeds oude uitspraak van de Hoge Raad (HR 16-01-1986, NJ 1968, 198) waarin de Hoge Raad de bedoelde zinsnede in de APV van Enschede verbindend achtte.

De delictsomschrijving kan desgewenst worden geconcretiseerd door een afstandsmaat te hanteren, bijvoorbeeld 10 meter.
Zoals opgemerkt in de toelichting bij artikel 5:1, onder b, wordt het begrip 'parkeren' zo uitgelegd, dat het verbod in dit artikel zich niet alleen richt op de bestuurder van een voertuig maar ook op de andere belanghebbenden bij het voertuig.

Tweede lid
De in dit lid opgenomen uitzondering ziet bijvoorbeeld op (het parkeren van) hoogwerkers, meetwagens en dergelijke.
Een ontheffingsmogelijkheid is niet geboden. Niet goed valt in te zien hoe deze mogelijkheid te rijmen valt met het hinderlijke karakter van het hier bedoelde parkeren.

Artikel 5:10 Parkeren of laten stilstaan van voertuigen anders dan op de rijbaan
Het college kan als wegbeheerder door middel van een verkeersbesluit parkeer- of stopverboden voor de weg instellen (artikel 18, eerste lid, onder d, van de WVW 1994). Onder 'weg' vallen ook de tot de weg behorende paden, bermen en zijkanten (artikel 1, eerste lid, onder b, van de WVW 1994). In de APV wordt deze definitie van 'weg' gevolgd (artikel 1:1). Een verkeersbesluit is een besluit om een bepaald verkeersteken te plaatsen, te wijzigen of in te trekken of een bepaalde fysieke maatregel te treffen. Het is verplicht gebruik te maken van de verkeerstekens die in bijlage 1 van het RVV 1990 zijn opgenomen (artikel 15 van de WVW 1994 juncto artikel 12 van het BABW).
Sinds de uitspraak van Hof Arnhem-Leeuwarden 23-05-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:3927, geldt dat de plaatsing van de verbodsborden E1, E2 en E3 uit bijlage 1 bij het RVV 1990 niet het parkeren of laten stil staan in de berm of een braakliggend terrein verbieden, maar alleen het parkeren (of laten staan) op de rijbaan. Deze verbodsborden betreffen achtereenvolgens het parkeerverbod, het stopverbod en het verbod fietsen en bromfietsen te plaatsen. Artikel 65, tweede lid, van het RVV 1990 bepaalt dat deze verkeersborden slechts gelden voor de zijde van de weg alwaar zij zijn geplaatst. Volgens het hof moet 'weg' hier niet worden opgevat in de zin van artikel 1, eerste lid, onder b, van de WVW 1994 en beperkt het parkeerverbod volgens bord E1 zich uitsluitend tot de rijbaan. Het hof baseert zich voor dat standpunt op het Verdrag inzake verkeerstekens van 8 november 1968 dat voor Nederland op 8 november 2008 in werking is getreden (Trb. 2008, 77). Artikel 6, tweede lid, van dit verdrag bepaalt: "Alle tekens zijn over de hele breedte van de rijbaan die voor het verkeer openstaat van toepassing op de bestuurders voor wie ze bedoeld zijn." In artikel 1 van het verdrag staan de volgende definities:

- weg: het gehele oppervlak van elke weg of straat die voor het openbaar verkeer openstaat (onderdeel c).
- rijbaan: dat deel van een weg dat gewoonlijk voor het verkeer met voertuigen wordt gebruikt; een weg kan een aantal rijbanen bevatten die duidelijk zichtbaar van elkaar gescheiden zijn, bijvoorbeeld door een scheidende strook of een verschil in niveau (onderdeel d).
- rijstrook: elk van de delen waarin de rijbaan in de lengterichting kan worden verdeeld, al of niet aangegeven door strepen op het wegdek in de lengterichting, welke rijstrook voldoende breed moet zijn voor één rij rijdende motorvoertuigen, anders dan motorfietsen (onderdeel e).
- bestuurder: degene die een motorvoertuig of enig ander voertuig bestuurt (met inbegrip van een fiets), of die vee, hetzij enkele dieren hetzij in kudden, of trek-, last- of rijdieren op de weg onder zijn hoede heeft (onderdeel q).

Het bovenstaande geldt ook bij gebruik van genoemde verbodsborden met de aanduiding 'zone'.

Als een gemeente (ook) een parkeer- of stopverbod wil instellen voor andere weggedeelten dan de rijbaan, zoals voor bermen, is dus een aanvullende grondslag bij gemeentelijke verordening nodig.

Artikel 2a van de WVW 1994 maakt dit mogelijk. Op grond van dit artikel kunnen gemeenten bij verordening verkeersregels stellen voor zover:

1. deze niet in strijd zijn met de WVW 1994; en
2. verkeerstekens krachtens die wet zich daar niet toe lenen.

Aan deze voorwaarden wordt voldaan als de gemeente een parkeerverbod wil instellen voor andere weggedeelten dan de rijbaan. Artikel 5:10 voorziet in de grondslag voor een besluit met die strekking (geen verkeersbesluit, maar een APV-besluit). Door het gebruik van de formulering “niet tot de rijbaan behorend weggedeelte” is ook de afbakening met artikel 5:11 (Aantasting groenvoorzieningen door voertuigen) geregeld, nu die verbodsbepaling niet van toepassing is op de ‘weg’ (artikel 5:11, tweede lid, aanhef en onder a).
Het verbod geldt niet voor voertuigen die worden gebruikt voor wegwerkzaamheden in opdracht van een bestuursorgaan of openbaar lichaam (tweede lid).

Voor het ter plaatse kenbaar maken van een parkeerverbod dient de gemeente een zelf ontworpen verbodsbord te plaatsen.

Vanzelfsprekend is het ook mogelijk het parkeren of laten stilstaan op andere weggedeelten dan de rijbaan fysiek onmogelijk te maken, bijvoorbeeld door het plaatsen van schampblokken. Dat is een feitelijke handeling waarvoor geen (verkeers)besluit nodig is.

Overige jurisprudentie
Rb. Noord-Holland 25-10-2013, ECLI:NL: RBNHO:2013:10952. Verdragsbepaling gaat voor RVV 1990, bord E1. Een berm kan geen rijbaan zijn.

Hof Arnhem-Leeuwarden 09-06-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4584. Sanctie ter zake van parkeren in strijd met bord E1. De auto van de betrokkene stond niet op de rijbaan geparkeerd, maar op een in de bocht gelegen verhard gedeelte van de met grastegels bedekte berm. Het parkeerverbod geldt niet voor dat gedeelte.

Hof Arnhem-Leeuwarden 16-06-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4962. De regel dat bord E1 het parkeren in de berm niet verbiedt, strekt zich ook uit tot een parkeerverbodszone als bedoeld in artikel 66 van het RVV 1990.

Hof Arnhem-Leeuwarden, 01-07-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:5382 en 07-09-2017, ECLI:NL:GHARL:2017:7825. Bord E1 verbiedt niet het parkeren op een braakliggend terrein. Hetzelfde geldt voor het zone bord E1.

Hof Arnhem-Leeuwarden 18-10-2017, ECLI:NL:GHARL:2017:9067. Parkeren in parkeerverbodszone. Voor de uitleg van het begrip 'weg' in artikel 65, tweede lid, van het RVV 1990 behoort geen aansluiting te worden gezocht bij het begrip weg als bedoeld in artikel 1, onder b, van de WVW 1994. Daarom geldt bord E1 niet voor de plaats waar het voertuig van de betrokkene stond geparkeerd. Die plaats is een ander weggedeelte waarop parkeren is toegestaan in de zin van de artikelen 65, derde lid, en artikel 10, eerste lid, van het RVV 1990.

Artikel 5:11 Aantasting groenvoorzieningen door voertuigen
Eerste lid
Het is helaas een veelvuldig voorkomend verschijnsel dat groenstroken, openbare beplantingen, plantsoenen en grasperken worden benut voor het parkeren van voertuigen.
Met de onderhavige bepaling wordt beoogd beschadiging van groenstroken en dergelijke, die het uiterlijk aanzien van de gemeente beogen te verfraaien, te voorkomen en het groen beter aan zijn bestemming te doen beantwoorden.

Omdat de WVW 1994 onder ‘wegen’ ook de bermen begrijpt, is het in artikel 5:11 vervatte verbod beperkt tot groenstroken. De wegenverkeerswetgeving voorziet niet in de gevallen waarin het voertuig op of in een groenvoorziening wordt geplaatst, welke geen deel uitmaakt van de weg (in de zin van de WVW 1994).
Bij een parkeerverbod is het doen of laten staan van een voertuig niet strafbaar, als dat geschiedt om personen de gelegenheid te geven in of uit te stappen, dan wel voor het laden of lossen van goederen. Deze beperkingen zijn onwenselijk bij een verbod tot het doen of laten staan van voertuigen in groenvoorzieningen. Daarom is hier bewust gekozen voor de bestanddelen “te doen of te laten staan” in plaats van “te parkeren”, omdat ook het tot stilstand brengen van een auto in een plantsoen beschadiging van het groen en vermindering van de aantrekkelijkheid veroorzaakt.
Ten overvloede: gedragingen als de onderhavige brengen in sommige gevallen ook zaakbeschadiging in de zin van artikel 350 van het WvSr met zich mee.
Doorgaans zal een groenstrook geen deel uitmaken van de weg. Bermen maken wel deel uit van de ‘wegen’ in de zin van artikel 1 van de WVW 1994. Aangezien deze bepaling zich uitsluitend richt tegen een ’oneigenlijk’ parkeerexces – dat wil zeggen tegen een gedraging welke buiten de ‘weg’ (in de zin van de WVW 1994) plaatsvindt, behoeft voor strijd met de bepalingen van de wegenverkeerswetgeving niet te worden gevreesd. Om deze reden bestaat er geen bezwaar tegen dat in deze bepaling ook bijvoorbeeld het rijden over openbare beplantingen wordt verboden.
Artikel 10 van het RVV 1990 bepaalt dat bijvoorbeeld auto’s en motoren op de rijbaan en op andere weggedeelten – met uitzondering van het trottoir, het voetpad, het fietspad of het ruiterpad – mogen worden geparkeerd. Onder deze andere weggedeelten waar wel geparkeerd mag worden vallen ook de bermen van een weg. Indien in een bepaald geval het parkeren in een berm als ongewenst moet worden aangemerkt, kan een parkeerverbod voor die berm worden ingesteld. Zie artikel 5:10a en de toelichting daarop. Het is tevens mogelijk dat het parkeren op de rijbaan niet wenselijk is, bijvoorbeeld uit oogpunt van de verkeersveiligheid, maar dat het parkeren in de berm wel kan worden toegestaan. In dat geval is plaatsing van bord E1 van bijlage 1 van het RVV 1990 noodzakelijk.

Jurisprudentie
HR 27-10-1930, NJ 1931, p. 62. Een APV-bepaling van Assen, volgens welke het in de kom van de gemeente verboden was zich te bevinden op de van gemeentewege aangelegde grasperken, werd verbindend geacht. De bewering dat de gemeentelijke wetgever niet bevoegd zou zijn naast het algemene verbod van artikel 461 van het WvSr bedoelde verbodsbepaling uit te vaardigen, ging niet op. Deze APV-bepaling had naar het oordeel van de Hoge Raad kennelijk ten doel “maatregelen te nemen tegen beschadiging van stadsbosch en door de gemeente aangelegde grasperken, derhalve zorg voor de instandhouding van gemeentelijk terrein, zijnde een onderwerp dat de huishouding van de gemeente betreft”.

Wnd. Vz. ARRS 24-06-1983, nr. RO3.83.3806/S 5980 (Oosterhout).Indien het in de APV-bepaling bedoelde voertuig een door een woonwagenbewoner bewoonde woonwagen is, zal het college deze niet met toepassing van bestuursdwang op grond van artikel 61 van de Woonwagenwet uit de gemeente kunnen doen verwijderen dan nadat hiervoor door gedeputeerde staten toestemming is verleend als bedoeld in dat artikel en nadat een waarschuwing op grond van het vierde lid van dat artikel is uitgevaardigd.

Tweede lid
Bij de onder b bedoelde voertuigen kan worden gedacht aan voertuigen in gebruik bij de politie, de brandweer of de gemeentelijke plantsoenendienst. Campings vallen onder terreinen als bedoeld onder c.

Artikel 5:12 Overlast van fietsen of bromfietsen
Eerste lid

In de praktijk wordt regelmatig overlast ondervonden van fietsen en bromfietsen die her en der buiten de daartoe bestemde fietsenstallingen worden geplaatst. Het gaat hierbij doorgaans om plaatsen, waar zich grote concentraties van gestalde (brom)fietsen voordoen, zoals bijvoorbeeld bij stations, winkelcentra en dergelijke. Vooropstaat dat dan wel voldoende stallingsmogelijkheden ter plekke aanwezig zijn.
Ter regulering van overlast van foutief geplaatste (brom)fietsen is in het eerste lid van dit artikel aan het college de bevoegdheid gegeven om plaatsen aan te wijzen waar het verboden is (brom)fietsen onbeheerd buiten de daarvoor bestemde ruimten of plaatsen te laten staan. De belangen die het college hierbij onder meer in overweging kan nemen zijn: de bescherming van het uiterlijk aanzien van de gemeente, de voorkoming of opheffing van overlast of de voorkoming van schade aan de openbare gezondheid. Bij het laatste motief kan worden gedacht aan het voorkomen van mogelijke verwondingen aan voetgangers die zich tussen een woud van (brom)fietsen een weg moeten banen. Na aanwijzing van een plaats waar het verbod zal gelden, kan tegen een foutief geplaatste (brom)fiets worden opgetreden. Door middel van borden moet worden aangegeven dat foutief geplaatste (brom)fietsen zullen worden verwijderd. Het feitelijk verwijderen dient dan beschouwd te worden als toepassing van bestuursdwang. Alvorens deze vorm van bestuursdwang te effectueren is het verstandig aan het publiek bekend te maken, bijvoorbeeld door mededeling in het gemeenteblad, de plaatselijke krant of een huis-aan-huisblad, met affiches en dergelijke. Tevens is het raadzaam aan te geven waar de verwijderde (brom)fietsen weer kunnen worden opgehaald en hoe hoog de kosten zijn die vergoed moeten worden.

[*Tweede lid*
In het tweede lid wordt de periode dat fietsen en bromfietsen op een aangewezen plaats mogen staan beperkt. Dit is een facultatief lid.]

Jurisprudentie
Er zijn de laatste jaren meerdere uitspraken gedaan over het verwijderen van fietsen die buiten de daartoe bestemde fietsenstallingen zijn geplaatst.
Uit deze jurisprudentie kan ten aanzien van het verwijderen van foutief geplaatste fietsen de volgende lijn worden afgeleid:

- Er moet feitelijk sprake zijn van een gevaarlijke of hinderlijke situatie die het direct of na een beperkte tijd (begunstigingstermijn) verwijderen van deze fietsen rechtvaardigt.
- Per geval zal moeten worden bezien of een (korte) begunstigingstermijn wel of niet aan de orde is. Bijvoorbeeld geen begunstigingstermijn bij gevaarlijke situaties, maar wel bij hinderlijke situaties.
- Er moeten in de buurt voldoende stallingsplaatsen voor fietsen aanwezig zijn.
- In verband met bewijsvoering is het verstandig om een of meerdere foto's te maken van de foutief geplaatste fiets, voordat deze wordt verwijderd.
- Het besluit tot toepassing van bestuursdwang moet direct bij het ophalen van de verwijderde en opgeslagen fiets of zo snel mogelijk daarna worden overhandigd c.q. worden toegestuurd aan de eigenaar van de fiets.
- Degene die het besluit tot toepassing van bestuursdwang overhandigt moet hiertoe gemandateerd zijn door het college.
- Indien een fiets buiten de fietsklemmen, maar binnen de omheining van een fietsenstalling wordt geplaatst zonder dat dit tot een gevaarlijke situatie aanleiding geeft, kan niet tot onmiddellijke verwijdering van deze fiets worden overgegaan. In zo'n geval zal eerst het besluit tot bestuursdwang op schrift moeten worden gesteld.

Jurisprudentie

- ABRvS 05-02-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS5483
- ABRvS 24-10-2007, ECLI:NL:RVS:2007:BB6346
- ABRvS 06-02-2008, ECLI:NL:RVS:2008:BC3602

- ABRvS 12-05-2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM4174
- Rb. Utrecht 15-07-2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BR3500
- ABRvS 11-12-2013, ECLI:NL:RVS:2013:2382
- Rb. Den Haag 10-10-2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:12168
- ABRvS 19-10-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2754
- Rb. Amsterdam, 28-02-2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:1136
- Rb. Rotterdam 24-05-2017, ECLI:NL:RBROT:2017:3937
- ABRvS 21-06-2017, ECLI:NL:RVS:2017:1627

Afdeling 2. Collecteren

Artikel 5:13 Inzameling van geld of goederen of leden- of donateurwerving

Algemeen

Van oudsher wordt in Nederland op ruime schaal een beroep gedaan op de liefdadigheidszin van het publiek door middel van collecten, inschrijvingen, verkoop van steunbonnetjes enzovoort. Doorgaans gaan inzamelingsacties uit van volkomen betrouwbare instellingen. Incidenteel komt het voor dat bij de inzamelaar niet de charitatieve doelstelling vooropstaat, maar een ander (commercieel) belang. Hierbij wordt bij de burger de indruk gewekt dat de opbrengst naar het goede doel gaat, terwijl dit maar voor een klein deel het geval is. Dit is een van de overwegingen waarom de VNG de inzamelingsvergunning niet heeft geschrapt uit de APV. Ook de volgende redenen spelen hierbij een belangrijke rol:

- De manieren waarop wordt ingezameld zijn steeds indringender geworden: via de post (direct mail), de telefoon, het aanspreken op straat (direct dialogue), door shows op televisie (het Glazen Huis) en concerten (Live Aid) worden burgers direct of indirect aangesproken.
- De goede doelen-branche is steeds verder geprofessionaliseerd; denk aan de professionele- (commerciële) en wervingsbedrijven. Deze sales- en marketingbedrijven zijn gericht op het werven van klanten (leden of donateurs) voor hun opdrachtgevers.
- Er zijn daarnaast nog steeds kwetsbare groepen in de samenleving die enige bescherming nodig hebben. Niet voor niets wordt regelmatig aangegeven dat het bij bezoek aan de deur, om wat voor reden dan ook, verstandig is een legitimatie te vragen.

Leden- of donateurwerving (direct dialogue)

Naast de klassieke inzamelingsacties (de collectes) worden tegenwoordig ook activiteiten verricht ter werving van donateurs of leden (‘direct dialogue’), waarbij te kennen wordt gegeven of de indruk wordt gewekt dat de uiteindelijke opbrengst geheel of ten dele bestemd is voor een liefdadig of een ideëel doel. Het publiek wordt door een bepaalde instelling (doorgaans in opdracht van een andere organisatie of goed doel) aangesproken met de vraag om lid of donateur te worden van de opdrachtgevende organisatie.

Naast het werven van donateurs of leden op plaatsen waar veel publiek komt, bijvoorbeeld winkelgebieden of stations, wordt deze vorm ook huis-aan-huis toegepast. Het publiek geeft hierbij een machtiging af, waardoor een overeenkomst tussen de persoon en de opdrachtgevende organisatie tot stand komt. Deze wervingsactiviteiten onderscheiden zich dus van inzamelingsactiviteiten door het feit dat er geen geld of goederen worden ingezameld en geen intekenlijsten worden ingevuld. In plaats daarvan werft de betreffende instelling (in opdracht van andere organisaties) leden of donateurs. In de praktijk bestaat onduidelijkheid over de vraag of voor deze wervingsactiviteiten nu wel of geen vergunning moet worden aangevraagd en zo ja wat voor soort vergunning daarvoor precies benodigd is. Deze onduidelijkheid wordt door zowel de gemeenten als de betrokken organisaties als onwenselijk ervaren. Om die reden worden wervingsacties thans expliciet geregeld in dit artikel.

Dit geldt ook voor de goede-doelenloterijen die langs de deuren gaan om loten te verkopen. Een deel van de opbrengst van het meespelen in een dergelijke loterij gaat naar goede doelen. Dat is de reden dat de huis-aan-huiswerving van de goede-doelenloterijen onder de collecteregels valt.

Gemeentelijk beleid
Het gemeentelijk beleid inzake het collecteren heeft twee uitgangspunten:
- Alleen bonafide instellingen mogen collecteren (altijd navragen bij het CBF).
- Het aantal collectes wordt beperkt en gelijkmatig over het jaar verdeeld.

Eventueel kan onderscheid gemaakt worden tussen inzamelingen huis-aan-huis en op straat. De landelijke instellingen die op het collecterooster staan kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht. Dit geldt ook voor andere door het CBF erkende organisaties.

Voor wat betreft de leden- of donateurwerving kan een gemeente in beleidsregels vaststellen hoeveel instellingen op eenzelfde dag een inzamelingsvergunning krijgen voor straatwerving, hoeveel wervers er ingezet mogen worden en op welke plaatsen ingezameld mag worden. Dit laatste in het kader van de verkeersveiligheid, openbare orde en overlast.

CBF
Het CBF is een onafhankelijke stichting die toezicht houdt op de inzameling van geld voor goede doelen. Vrijwel alle Nederlandse gemeenten zijn aangesloten bij het CBF. Het CBF is dan ook het eerste aanspreekpunt voor gemeenten voor vragen en ontwikkelingen op het gebied van fondsenwerving en goede doelen. Eén van de belangrijkste taken is het beoordelen van fondsenwervende instellingen.

Melding
Sommige gemeenten werken met een meldingssysteem.
De instellingen die geen vergunningplicht hebben moeten bij de gemeente melden wanneer (welke week) zij een inzamelingsactie willen organiseren. De melding is bedoeld om te controleren of de week waarin zij willen collecteren nog vrij is. De gemeente houdt zo overzicht wanneer welke organisatie een inzamelingsactie organiseert.
Daarnaast zijn er gemeenten die werken met doorlopende vergunningen voor de grote landelijke organisaties die op het collecterooster staan. Deze organisaties moeten bij de betreffende gemeente melden of zij daadwerkelijk in de aangewezen week in die gemeente zullen collecteren. Als dat niet het geval is, kan deze week aan een andere organisatie worden toegewezen.
De melding kan beperkt worden tot eenmaal per jaar. Er kan een uiterste termijn voor het doen van de melding worden bepaald en gebruik gemaakt worden van een vooraf vastgesteld formulier.

Eerste lid
Voor het houden van een openbare inzameling of werving is een vergunning van het college nodig. Het artikel ziet op de welbekende inzamelingen van geld middels collectebussen, maar ook op inzamelingen met gebruik van intekenlijsten (te onderscheiden van de machtigingsformulieren en inschrijvingen via een tablet die bij wervingsactiviteiten worden gebruikt) of de inzameling van goederen. Bij inzameling van goederen kan worden gedacht aan het leveren van een bijdrage aan een voedselpakket. De bijdrage kan bestaan uit een gift in geld, maar ook uit het doneren van (vooraf bepaalde) gekochte producten. Ook het inzamelen van vermogensrechten is niet ondenkbaar (bijvoorbeeld cryptovaluta, vergelijk Hof Arnhem-Leeuwarden 31-05-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4219, en Rb. Amsterdam 14-02-2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:869).
Ook eerdergenoemde wervingsactiviteiten (‘direct dialogue’) vallen onder de verbodsbepaling. De instellingen die leden of donateurs werven, moeten uiteraard aan dezelfde voorwaarden voldoen als de opdrachtgevende organisaties zelf.

Voor de openbaarheid van de inzameling of werving is het voldoende dat deze op of aan de openbare weg dan wel op een andere voor het publiek toegankelijke plaats plaatsvindt. De bepaling ziet zowel op het collecteren voor een ideëel als voor een commercieel doel.

Voor de beoordeling van aanvragen voor collectes en wervingen kan het college van burgemeester en wethouders van een gemeente beleidsregels vaststellen. Hierin kunnen bijvoorbeeld bepalingen worden opgenomen over de hoeveelheid instellingen die voor eenzelfde dag of periode een inzamelings- of wervingsvergunning krijgen. Bijvoorbeeld bij straatwerving, hoeveel personen er ingezet mogen worden en op welke plaatsen ingezameld of geworven mag worden. Dit laatste in het kader van de verkeersveiligheid, openbare orde en overlast.

Bij de beoordeling van aanvragen voor collectes of wervingen in de weken dat er geen collectes of wervingen zijn voorzien, worden vaak de volgende criteria gehanteerd:

- De instelling is als bonafide aan te merken.
- De instelling moet specifiek plaatselijke kenmerken bezitten.
- De voorgenomen actie is geen duplicering van andere al 'gevestigde' inzamelingen ten bate van een identiek doel, met name organisaties op het collecteerooster.
- De aanvragende instelling mag geen politieke doelen nastreven.
- Controle van de begroting op besteding van de gelden.
- Tellen onder toezicht van een notaris.
- Betalingsbewijs achteraf (dat het geld daadwerkelijk is overgemaakt aan het goede doel)
- Gesloten bus, legitimatie collectanten, enzovoort.
- Onderschrijven Gedragscode brancheorganisatie DDDN. In deze Gedragscode zijn regels opgenomen voor het werven van leden en donateurs door middel van persoonlijke gesprekken. De donateurwervers houden zich hierbij aan landelijke en lokale regelgeving, kunnen zich legitimeren, maken geen gebruik van een intimiderende of agressieve werkwijze en zijn goed getraind en geïnformeerd.

Tweede lid
In het tweede lid is aangegeven dat ook een vergunning is vereist, indien bij een inzameling geschreven of gedrukte stukken worden aangeboden.
Deze wijze van collecteren valt niet onder de bescherming van artikel 7, eerste lid, van de Grondwet (vrijheid van meningsuiting). In vaste rechtspraak is een scheiding aangebracht tussen het collecteren enerzijds en het daarbij aanbieden van gedrukte stukken anderzijds (HR 26-05-1987, AB 1988, 106 en HR 27-06-1978, AB 1979, 195). Ook een beroep op artikel 10 van het EVRM en artikel 19 van het IVBPR heeft de verbindendheid van een dergelijke bepaling niet aangetast. Beide handelingen zijn in dit lid bewust van elkaar gescheiden. Uitsluitend het houden van een openbare inzameling is van een vergunning afhankelijk, niet het daarbij aanbieden of verspreiden van geschreven of gedrukte stukken. Dat betekent dat als de inzamelingsvergunning wordt geweigerd de aanvrager de stukken die hij bij de inzameling wilde aanbieden, nog steeds kan verspreiden.

Derde lid
Dit lid geeft een opsomming van situaties waarbij geen vergunning is vereist.

Derde lid, onder a
Allereerst is voor een inzameling die in besloten kring wordt gehouden geen vergunning nodig. De uitdrukking 'in besloten kring' veronderstelt een zekere bekendheid tussen de inzamelende instelling en de persoon tot wie zij zich richt. Er moet wel sprake zijn van een nauwere band dan alleen het gemeenschappelijke lidmaatschap. Men zal moeten aangeven dat er ook een zekere gemeenschappelijke bekendheid is.

Derde lid, onder b

De gemeente kan ervoor kiezen instellingen aan te wijzen waarvoor de verbodsbepaling niet geldt. Het college stelt daartoe een collecte- en wervingsrooster vast dat is ontleend aan het door het CBF gepubliceerde collecterooster en wervingsrooster. Omdat aan het CBF geen wetgevende bevoegdheid toekomt, moet het college het collecte- en wervingsrooster vaststellen. Het besluit tot vaststelling van het rooster door het college is geen algemeen verbindend voorschrift, maar een besluit van algemene strekking dan wel een (bundel van) beschikking(en). Het college kan zijn bevoegdheid mandateren aan een gemeenteambtenaar. Voor de in genoemde roosters ingedeelde instellingen geldt de vergunningplicht niet voor de week waarin zij zijn ingedeeld. Als er in de loop van het jaar wijzigingen optreden in het eerder gevolgde CBF-rooster, kan het college – of een gemeenteambtenaar krachtens mandaat – eveneens een gewijzigd rooster vaststellen. Op deze manier wordt geborgd dat er in een bepaalde week in een bepaalde gemeente slechts één collecte of werving wordt gehouden en worden de uitgangspunten van het gemeentelijk beleid (een gelijkmatige verdeling van activiteiten door bonafide instellingen) dus geborgd zonder dat een vergunning hiervoor noodzakelijk is. Het college kan aan de vrijstelling van de vergunningplicht voorwaarden verbinden. Daarbij kan men denken aan verplichte legitimatie voor de geldinzamelaars, het verplicht melden van de opbrengst bij de gemeente en het niet toestaan van collecteren op de zondag.

Het CBF publiceert ieder jaar een collecterooster. Een aantal organisaties krijgt landelijk een vaste week toegewezen waarin zij kunnen collecteren. De gemeente kan ervoor kiezen deze organisaties uit te zonderen van de vergunningplicht. In de weken die op het collecterooster staan vermeld kunnen geen andere organisaties een inzameling houden.
Daarnaast zijn er andere organisaties die niet op het collecterooster staan vermeld, maar wel beschikken over een door CBF-verleende erkenning. Ook deze organisaties kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht. Wel zijn zij aangewezen op de in het collecterooster opengelaten vrije perioden. Deze organisaties kunnen zich bij de gemeente aanmelden ter opname in het door het college vast te stellen collecterooster.

Naast het collecterooster publiceert het CBF een wervingsrooster. Hierop staan activiteiten die bestaan uit werving van leden of donateurs. Het wervingsrooster vermeldt per gemeente en per wijk welke organisatie (al dan niet feitelijk uitgevoerd door een derde) in welke week langs de deuren gaat om donateurs of leden te werven. Hierbij geldt de regel dat er slechts één organisatie in een bepaalde week per wijk huis-aan-huis donateurs of leden mag werven. Alleen organisaties met een CBF-erkenning worden opgenomen in het rooster.

Slechts in goed overleg tussen betrokken instelling en de gemeente in kwestie kan van de aangewezen week worden afgeweken. bijvoorbeeld omdat een wervingsactie in verband met een plaatselijk evenement vanuit praktische overwegingen onwenselijk is.

NB. Als het college geen collecte- en wervingsrooster vaststelt, geldt de vrijstelling van de vergunningplicht dus niet.

[*Derde lid, onder c*
Er zijn gemeenten die plaatselijke instellingen (met hun statutaire zetel in de gemeente) niet onder de vergunningplicht willen laten vallen. Dit onderdeel van het derde lid biedt in dat geval de mogelijkheid dat het college instellingen aanwijst die geen vergunning hoeven aan te vragen. Bij deze plaatselijke instellingen kan gedacht worden aan instellingen die kleinschalig geld inzamelen of producten verkopen met als doel financiële steun aan hun eigen organisatie. Een andere optie is deze groep als geheel in dit onderdeel van het derde lid uit te zonderen. Het gaat hier dus om instellingen die niet zijn ingedeeld in het door het college op grond van onderdeel b vastgestelde collecte- of wervingsrooster.]

[*Vierde lid*
Gezien het ideële belang van collectes, die doorgaans voor een bepaald moment zijn gepland en waarbij voor dat moment vrijwilligers en dergelijke zijn aangezocht, is het van belang dat er tijdig op een aanvraag wordt beslist. De VNG heeft ervoor gekozen daarom de lex silencio positivo van toepassing te verklaren. Uiteraard kan de raad hier een andere afweging maken. In dat geval kan het vierde lid achterwege blijven.]

Afdeling 3. Venten

Artikel 5:14 Definitie
Het uitoefenen van de ambulante handel (het venten) moet onderscheiden worden van enerzijds de collectevergunning en anderzijds de standplaatsvergunning. Bij venten is het van belang dat de venter in beweging is. De venter biedt zijn waren voortdurend aan vanaf een andere plaats. Het tijdelijk stilstaan in afwachting van klanten is geen venten. zie HR 26-03-1974, NJ 1974, 239.
Het onderscheid tussen venten en collecteren is het volgende. Van venten of colporteren is sprake wanneer voor deze goederen een reële contraprestatie in de vorm van een vast bedrag wordt gevraagd. In principe worden bij collecteren geen goederen aangeboden, maar gaat het om het inzamelen van geld en goederen. Verkrijgt men een drukwerk of ander goed door een willekeurig bedrag of een weliswaar vast, maar niet meer als reële contraprestatie aan te merken bedrag aan geld in een bus te werpen of te overhandigen als bijdrage voor een duidelijk kenbaar liefdadig of ideëel doel, dan is sprake van een collecte. De goederen worden daarbij slechts ter ondersteuning van die actie uitgereikt. Bij strafrechtelijk optreden tegen dit soort zonder vergunning gehouden inzamelingen, zal ten laste gelegd en bewezen moeten worden dat te kennen is gegeven of de indruk is gewekt dat de opbrengst geheel of gedeeltelijk is bestemd voor een ideëel doel.
Het onderscheid tussen venten en het innemen van een standplaats betreft de periode gedurende welke goederen vanaf dezelfde plaats op straat worden aangeboden aan willekeurige voorbijgangers. Onder het innemen van een standplaats wordt verstaan het te koop aanbieden van goederen vanaf eenzelfde plaats, gebruikmakend van fysieke hulpmiddelen als een kraam of een aanhangwagen, in de openbare ruimte. Het tien minuten standplaats innemen vereist een standplaatsvergunning en geen ventvergunning (HR 26-03-1974, NJ 1974, 239). Venten en standplaatsen sluiten elkaar dus uit.

Direct dialogue in relatie tot venten
In het algemene gedeelte van de toelichting bij artikel 5:13 (inzamelen geld of goederen) is hierover een passage opgenomen onder de kop ‘Donateurwerving (direct dialogue)’.

Artikel 5:15 Ventverbod
Bij de deregulering van 2007 is de ventvergunning geschrapt en vervangen door een algemene regel waarbij het slechts verboden was om bij het venten de openbare orde te verstoren. Dit gebeurde ook met het oog op de invoering van de Dienstenrichtlijn en de Dienstenwet.
Ervaringen in de praktijk leren dat dit een voor handhavers lastig hanteerbare norm is. In samenspraak met de gemeentejuristen en wetenschappers van de VNG Adviescommissie Gemeenterecht is dit artikel tot stand gekomen. Het aanwijzen van gebieden en tijden schept helderheid: op die plaatsen en momenten mag niet worden gevent. Daarbuiten wel. Het college heeft verschillende gronden voor zijn gebiedsaanwijzingen, zoals overlast (waarschijnlijk verreweg de meest voorkomende grond), of verkeersveiligheid.
Door in lid 1 “in het belang van de openbare orde” toe te voegen is de grondslag voor het aanwijzen van gebieden, of dagen en uren beperkt tot de openbare orde.
Mocht de openbare orde daadwerkelijk worden verstoord, dan kan de burgemeester ingrijpen op basis van diens openbare orde bevoegdheden uit de Gemeentewet.

Het venten met meningsuitingen wordt helemaal niet beperkt. Mocht het college hier wel enige paal en perk aan willen kunnen stellen dan kan het facultatieve vijfde lid aan het artikel worden toegevoegd.
[*Uiteraard moet met het beperken van venten met meningsuitingen terughoudend worden omgegaan. Om die reden is in het vijfde lid wel gekozen voor de openbare orde als enige grond voor de gebiedsaanwijzing.*]

[*Vierde lid*
Er is voor gekozen de lex silencio positivo, die ingevolge artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet geldt, van toepassing uit te zonderen. De vrijheid van meningsuiting is een zaak van belang, en het zou niet wenselijk zijn als de overheid hier door niet te beslissen de zaak in het onzekere zou laten. De raad kan hier een andere afweging maken en dit lid niet overnemen.]

Jurisprudentie
ARRS 26-07-1993, AB 1994, 2. Strafrechtelijk verleden staat in de weg aan het verlenen van ventvergunning. Geen uitzondering op het beleid gezien de aard van de gepleegde feiten en de veelvuldige veroordelingen. Zie ook Vz. ARRS 20-10-89, JG 90.0181.

HR 20-10-1992, Gst.1993, 6972, 5. Relatie Colportagewet en ventverbod uit de APV. Colportagewet niet uitputtend bedoeld.

ABRvS 27-11-1998, ECLI:NL:RVS:1998:ZF3627. Verkoopactiviteiten vanuit rijdende winkel is vergunningplichtig op grond van de APV. De regeling in de APV is niet in strijd met de Vestigingswet Bedrijven 1954 (inmiddels ingetrokken). Aan toetsing van de APV-bepaling aan artikel 30 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie komt de afdeling niet toe.

ARRS 15-06-1984, Gst. 1984, 6789, 4. Het aanbieden van goederen in een rijdende winkelwagen kan aan regels worden gebonden ten behoeve van de handhaving van de openbare orde. Er is sprake van venten.

HR 26-03-1974, NJ 1974, 239. Van venten is sprake als de venter zijn waren voortdurend vanaf een andere plaats aanbiedt, tenzij hij zijn clientèle aan het bedienen is. Er geldt een verbod tot het aanbieden vanaf een vaste plaats. Het tijdelijk stilstaan in afwachting van klanten is in strijd met de verleende ventvergunning.

ABRvS 05-10-2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU3793. Venter is langer dan 10 minuten op dezelfde plek blijven staan, terwijl volgens een voorschrift bij de ventvergunning hij hooguit 10 minuten op eenzelfde plaats mag blijven staan. Bovendien heeft hij een reclamefolder verspreid waaruit blijkt dat hij van plan is op een bepaalde dag veel langer te blijven staan. Ventvergunning terecht ingetrokken.

HR 17-03-1953, NJ 1953, 389 (Wachttorenarrest) en HR 20-06-1950, NJ 1950, 619. Venten met gedrukte of geschreven stukken wordt aangemerkt als een zelfstandig middel van verspreiding.

Pres. Rb. Assen 31-10-1996, JG 97.0078. Terechte weigering van ventvergunning. Het reguleren van de ambulante handel is een zaak die tot de gemeentelijke huishouding behoort.

ABRvS 23-03-1998, ECLI:NLK:RVS:1998:AN5685. Wanneer ondanks verleende ventvergunning feitelijk vanaf een standplaats wordt gehandeld, dient een aanschrijving te worden gebaseerd op artikel 5.2.3 en niet (mede) op artikel 5.2.2. Gelet op het bepaalde in artikel 5.2.2., tweede lid, onder d (oud), en artikel 5.2.3 (oud) sluiten venten en het innemen van een standplaats elkaar uit, zodat deze artikelen niet naast elkaar aan de aanschrijving ten grondslag kunnen worden gelegd.

HR 21-03-2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA5201. Venten met posters valt onder de vrijheid van meningsuiting. Posters zijn een bepaalde uiting van kunst of ludiek van aard. Er kan daarom niet gezegd worden dat de posters geen gedachten of gevoelens openbaren.

Artikel 5:16
(Vervallen)

Afdeling 4. Standplaatsen

Artikel 5:17 Definitie
Artikel 5:17 bevat een definitie en voorziet ook in uitzonderingen. Het gaat bij een standplaats om het te koop aanbieden van goederen of diensten vanaf een vaste plaats. Dit is dan ook het onderscheidend criterium ten opzichte van het venten met goederen of diensten. Bij het venten met goederen of diensten wordt er immers vanuit gegaan dat de venter voortdurend zijn goederen of diensten vanaf een andere plaats in de openbare ruimte aanbiedt. Met andere woorden: de venter is ambulant, de standplaatshouder niet.

Tweede lid
Het innemen van een standplaats op een markt, ingesteld op basis van artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet, valt niet onder het begrip standplaats . Degene die op een dergelijke markt een standplaats wil innemen, zal zich moeten houden aan de regels die voor de markt gelden. Deze zijn in veel gemeenten in een marktverordening neergelegd. Een afbakening met de snuffelmarkt is niet nodig, omdat snuffelmarkten in gebouwen plaats vinden en standplaatsen worden ingenomen in de open lucht.
Voor het innemen van een standplaats op een bepaald evenement is geen vergunning krachtens afdeling 5.4 nodig. Op het evenement zijn de artikelen 2:24 en 2:25 van toepassing, waarbij de bepalingen met betrekking tot het innemen van een standplaats niet van toepassing zijn.

Artikel 5:18 Standplaatsvergunning en weigeringsgronden
Algemeen
De VNG acht een vergunning voor het hebben van een standplaats, hoe eenvoudig ook, noodzakelijk en evenredig. De vergunning dient om te voorkomen dat de openbare orde wordt verstoord en overlast wordt tegengegaan. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld: geluidsoverlast, stankoverlast, verkeershinder en overlast door zwerfafval. De vergunning is persoonsgebonden (artikel 1:6). Op het vergunningstelsel is de Dienstenrichtlijn van toepassing. Dat geldt ook als de standplaats wordt gebruikt voor de verkoop van goederen. Die activiteit vormt voor de toepassing van de Dienstenrichtlijn namelijk een ‘dienst’.
Er kan sprake zijn van een schaarse vergunning, waardoor de vergunning niet voor onbepaalde tijd kan worden verleend en de selectie- en vergunningprocedure aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen. Zie hiervoor de toelichting op artikel 1:7.

Vrijheid van meningsuiting
Voor het aanbieden van gedrukte stukken waarin gedachten en gevoelens worden geopenbaard kan geen vergunning worden geëist in verband met artikel 7 van de Grondwet. Het aanbieden van zodanige gedrukte stukken wordt gezien als een zelfstandig middel van verspreiding. Wel is een vergunning noodzakelijk indien vanaf een standplaats gedrukte stukken worden aangeboden. Deze vergunning is niet vereist vanwege het feit dat gedrukte stukken worden aangeboden, maar vanwege het feit dat een standplaats wordt ingenomen.

Tweede lid
De bepalingen in de APV met betrekking tot het innemen van een standplaats hebben als doel de ordening van de straathandel en zijn gebaseerd op de regulerende bevoegdheid van de gemeente van zaken die tot haar huishouding behoren. Daarnaast vormen de besluiten op grond van de Wet ruimtelijke ordening, zoals een bestemmingsplan, een zelfstandige toetsingsgrond. Dit betekent dat bij de beoordeling van een aanvraag voor een vergunning voor het innemen van een standplaats altijd gelet moet worden op de voorschriften die uit het desbetreffende ruimtelijke plan voortvloeien.
Als bijvoorbeeld het bestemmingsplan standplaatsen ter plaatse niet toelaat, is het moeilijk uit te leggen dat de vergunning weliswaar wordt verleend, maar dat daarvan geen gebruik gemaakt kan worden wegens strijd met het bestemmingsplan. Strijd met het bestemmingsplan, de beheersverordening, het exploitatieplan of het voorbereidingsbesluit is daarom als imperatieve weigeringsgrond opgenomen. Blijkens jurisprudentie is dit aanvaardbaar omdat een dergelijke bepaling geen zelfstandige planologische regeling bevat.

Derde lid, onder a
De weigeringsgrond met betrekking tot redelijke eisen van welstand kan gehanteerd worden indien een of meer standplaatsen worden ingenomen op een zodanige plaats dat het straatbeeld ernstig verstoord wordt. Met deze weigeringsgrond kan niet alleen verkapte marktvorming worden tegengegaan, ook wordt daarmee het aanzien van monumentale gebouwen of stedenbouwkundige ensembles gewaarborgd. Het college bepaalt zelfstandig de inhoud van deze weigeringsgrond. Het is niet noodzakelijk, maar wel verstandig om bij voorbeeld de welstandscommissie om advies te vragen.

Derde lid, onder b
In het verleden is het beschermen van een redelijk voorzieningenniveau in de gemeente ten behoeve van de consument als een openbare ordebelang aangemerkt. De gedachte was dat gevestigde winkeliers geconfronteerd worden met hoge exploitatiekosten die niet in verhouding staan tot de vrij lage exploitatiekosten van de straathandelaren. Uit jurisprudentie van de Afdeling blijkt dat het reguleren van de concurrentieverhoudingen niet als een huishoudelijk belang van de gemeente wordt aangemerkt. Hierop wordt door de Afdeling slechts één uitzondering toegestaan, namelijk wanneer het voorzieningenniveau voor de consument in een deel van de gemeente in gevaar komt. Van duurzame ontwrichting van het voorzieningenniveau zal in de praktijk niet snel sprake zijn. Voor de vraag of een duurzame ontwrichting van het voorzieningenniveau zal ontstaan, komt geen doorslaggevende betekenis toe aan de vraag of voor een overaanbod in het verzorgingsgebied en mogelijke sluiting van bestaande voorzieningen moet worden gevreesd, maar het doorslaggevende criterium is of inwoners van een bepaald gebied niet langer op een aanvaardbare afstand van hun woning kunnen voorzien in hun eerste levensbehoeften. Bijvoorbeeld ABRvS 13-01-2016, ECLI:NL:RVS:2016:49.

Ook de Dienstenrichtlijn staat een redelijk voorzieningenniveau niet toe als weigeringsgrond voor standplaatsen , omdat dit wordt beschouwd als een economische, niet toegestane, belemmering voor het vrij verkeer van diensten (artikel 14, punt 5, van de Dienstenrichtlijn). Op grond van de Dienstenrichtlijn mag wel een kwantitatieve of territoriale beperking worden gesteld, mits:

1. geen sprake is van discriminatie naar nationaliteit of statutaire zetel (discriminatieverbod);
2. er sprake is van een dwingende reden van algemeen belang (noodzakelijkheid); en
3. de maatregelen zijn geschikt om het nagestreefde doel te bereiken en gaan niet verder dan nodig is en het doel kan niet met andere, minder beperkende maatregelen worden bereikt (evenredigheid) (artikel 15 Dienstenrichtlijn).

De formulering van onderdeel b van het derde lid is hierop afgestemd. Zie de toelichting op artikel 1:7 voor het begrip ‘dwingende reden van algemeen belang’.

Vierde lid
De vergunning dient om te voorkomen dat de openbare orde wordt verstoord en overlast wordt tegengegaan. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld: geluidsoverlast, stankoverlast, verkeershinder en overlast door zwerfafval. In verband hiermee is het onwenselijk dat de lex silencio positivo van toepassing is.

Jurisprudentie
ABRvS 13-01-2016, ECLI:NL:RVS:2016:49. Concurrentieverhoudingen vormen bij een planologische belangenafweging in beginsel geen in aanmerking te nemen belang, tenzij zich een duurzame ontwrichting van het voorzieningenniveau zal voordoen die niet door dwingende redenen wordt gerechtvaardigd. Het doorslaggevende criterium is of inwoners van een bepaald gebied niet langer op een aanvaardbare afstand van hun woning kunnen voorzien in hun eerste levensbehoeften.

HvJEU 30-01-2018, ECLI:EU:C:2018:44 (Visser Vastgoed Beleggingen/Appingedam). De activiteit bestaande in detailhandel in goederen vormt voor de toepassing van de Dienstenrichtlijn een 'dienst'. Artikel 15, eerste lid, van de Dienstenrichtlijn staat er niet aan in de weg dat voorschriften van een bestemmingsplan van een gemeente de activiteit bestaande in niet-volumineuze detailhandel in geografische gebieden buiten het stadscentrum van die gemeente verbieden, mits alle in artikel 15, derde lid, van die richtlijn genoemde voorwaarden vervuld zijn.

Maximumstelsel
De Afdeling heeft bepaald, dat het in het belang van de openbare orde kan zijn om het aantal te verlenen vergunningen aan een maximum te binden. Het aantal te verlenen vergunningen kan worden beperkt tot een van tevoren vastgesteld maximum als de openbare orde in gevaar wordt gebracht. Wel dient te worden aangetoond of aannemelijk gemaakt dat van zo'n gevaar in concreto daadwerkelijk sprake is.
De Europese Dienstenrichtlijn komt wat dit betreft overeen met de bestaande lijn in de Nederlandse rechtspraak: een maximumstelsel mag. Wel geldt op grond van artikel 9 juncto 10 van de Dienstenrichtlijn dat er een transparante en non-discriminatoire op objectieve gronden gebaseerde verdeling/toekenning van vergunningen moet zijn.
Bij het vaststellen van een maximum aantal vergunningen, eventueel uitgesplitst naar plaats, tijdstip of branche, moet rekening gehouden worden met het aantal reeds afgegeven vergunningen. Zie ook het algemene deel van de toelichting en de toelichting op hoofdstuk 1 'Algemene bepalingen'.

Beleidsregels
Aan de hand van de motieven, genoemd in artikel 1:8, kan het college beleidsregels vaststellen, waarin wordt aangegeven wanneer wel of niet tot het afgeven van een standplaatsvergunning wordt overgegaan. Het vaststellen van een dergelijk beleid, waarin objectieve, algemeen bekendgemaakte criteria worden aangegeven, die bij de beoordeling van een vergunningaanvraag worden gehanteerd, is blijkens de jurisprudentie toegestaan. Wel moet worden opgemerkt dat te voeren beleid niet mag leiden tot een beslissing omtrent een aangevraagde vergunning die niet kan worden herleid tot één van de in artikel 1:8 genoemde weigeringsgronden. Rb. Utrecht 23-12-1998, KG 1999, 78. Ook beleidsregels zijn volgens artikel 4 van de Dienstenrichtlijn onderworpen aan dwingende reden van algemeen belang: de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid en het milieu.

Vergunningsvoorschriften
Aan de standplaatsvergunning kunnen voorschriften worden verbonden. Artikel 10 van de Dienstenrichtlijn bepaalt dat vergunningstelsels gebaseerd moeten zijn op criteria die ervoor zorgen dat de bevoegde instanties hun beoordelingsbevoegdheid niet op willekeurige wijze uitoefenen. Die criteria zijn: niet-discriminatoir, gerechtvaardigd om een dwingende reden van algemeen belang; evenredig met die reden van algemeen belang; duidelijk en ondubbelzinnig; objectief; vooraf

openbaar bekendgemaakt; transparant en toegankelijk. Zie ook artikel 1:4 en de toelichting bij dit artikel.
Voorschriften die aan een vergunning gesteld kunnen worden betreffen:

- het vervallen van de standplaats indien gedurende een bepaalde periode geen standplaats is ingenomen;
- de soort goederen of diensten die mogen worden aangeboden. Hierbij moet men wel het oog houden op een goede verdeling van de te verkopen goederen voor de consument. Anders zou er oneerlijke concurrentie kunnen zijn;
- de grootte van de standplaats;
- de ruimte waarbinnen de waren uitgestald mogen worden;
- het uiterlijk aanzien van de standplaats;
- tijden van opbouw en ontruiming van de standplaats;
- eisen met betrekking tot de (brand)veiligheid;
- opruimen van rommel en schoon achterlaten van de locatie.

Overige regelgeving
Op het drijven van straathandel zijn ook andere regels dan de regels van de APV van toepassing. Deze regels stellen vanuit andere motieven eisen aan de straathandel. Te noemen zijn de Wro, de Winkeltijdenwet, de Warenwet en de Wm.

Artikel 5:19 Toestemming rechthebbende
Dit artikel verbiedt de rechthebbende op een terrein toe te laten dat een standplaats wordt ingenomen, zonder dat hiervoor een vergunning is verstrekt. Met dit verbod is het mogelijk niet alleen maatregelen te nemen tegen degene die zonder vergunning een standplaats inneemt, maar ook tegen de eigenaar van de grond die het innemen van een standplaats zonder vergunning toestaat.

Jurisprudentie
Rechtbank Limburg 26-04-2018, ECLI:NL:RBLIM:2018:4062. De rechtbank is van oordeel dat de gemeente het terrein waarop de ijsverkoopkar zal worden geplaatst, ondanks dat het gaat om een eigen terrein van vergunninghoudster, terecht heeft aangemerkt als een ‘openbare plaats’ als bedoeld in artikel 1:1, onder a, van de APV. Het terrein dat direct grenst aan de openbare weg is, gedurende de openingstijden, zonder beperkingen bereikbaar. Eenieder is dan vrij om er te komen, te vertoeven en te gaan. Daarnaast heeft het gebruik van het terrein een publiek karakter. Vergunninghoudster beoogt het (passerend) publiek ten behoeve van de verkoop van ijs en frisdrank vrij toegang te verschaffen tot het terrein waarop de ijsverkoopkar zal worden geplaatst. Ook de beoogde planologische situatie, waarbij gedurende 10 jaar het plaatsen van ijsverkoopkar wordt toegestaan, duidt op een publiek karakter van het terrein.
Daarmee wordt voldaan aan de definitie van ‘standplaats’ in artikel 4.2 van de APV.

Artikel 5:21
(Vervallen)

Afdeling 5. Snuffelmarkten

Artikel 5:22 Definitie
Eerste lid
De laatste tijd komt het in steeds meer plaatsen voor dat particulieren markten organiseren in grote (doorgaans leegstaande) gebouwen. Hoofdzakelijk worden daar ‘ongeregelde’ zaken verkocht. Bij ‘ongeregelde’ zaken kan met name worden gedacht aan incourante goederen, dat wil zeggen

goederen, die in de regel niet meer langs normale handelskanalen het publiek bereiken, zoals bij voorbeeld beschadigde artikelen, artikelen die uit de mode zijn, restanten en zaken van een te liquideren onderneming.
Let op: in afdeling 4 heeft het begrip 'standplaats' een andere betekenis dan hetzelfde begrip in afdeling 5: op grond van artikel 5:17, eerste lid bevindt een standplaats in afdeling 4 zich per definitie in de open lucht, terwijl bij een snuffelmarkt (afdeling 5) de standplaatsen juist in een gebouw staan op grond van artikel 5:22, eerste lid.

Tweede lid
Van de snuffelmarkt te onderscheiden zijn de volgende marktsoorten.

- De weekmarkt in de zin van artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet. Het begrip 'markt' is niet nader omschreven in de Gemeentewet. In de regel worden op een weekmarkt 'geregelde' waren verkocht, dat wil zeggen: geen tweedehands goederen en restantpartijen e.d. De weekmarkt wordt in de meeste gemeenten gereguleerd door een marktverordening. De VNG heeft de Model Marktverordening uitgebracht. Een weekmarkt kan binnen of buiten plaatsvinden, een snuffelmarkt is per definitie binnen.
- De jaarmarkt in de zin van artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet. Ook het begrip 'jaarmarkt' wordt niet nader gedefinieerd in de Gemeentewet. Bij een jaarmarkt moet gedacht worden aan een jaarlijks terugkerende traditie. Zo wordt in sommige gemeenten al sinds jaar en dag een veemarkt op een vast tijdstip, bijvoorbeeld op tweede paasdag, gehouden. Het college dient voor dit type markt een instellingsbesluit te nemen. Verder zal de raad voor een dergelijke markt ook een aparte regeling moeten vaststellen, die eventueel geïntegreerd kan worden in de APV of in de Marktverordening. Ook een jaarmarkt kan binnen of buiten plaatsvinden.
- Evenement: de zogenaamde snuffelmarkten worden gehouden in een gebouw. Indien het betreft braderieën, vrijmarkten op Koningsdag of vlooienmarkten in de openbare ruimte, is deze paragraaf niet van toepassing, maar is er sprake van een evenement, dat al dan niet vergunningplichtig is op grond van artikel 2:25.

Artikel 5:23 Organiseren van een snuffelmarkt
Er zijn twee varianten uitgewerkt:

- een vergunningstelsel (variant 1);
- een meldingsstelsel (variant 2).

De Europese Dienstenrichtlijn
De Europese Dienstenrichtlijn is van toepassing op zowel het vergunningstelsel als het meldingsstelsel voor een snuffelmarkt. Het artikel richt zich immers tot de organisator en deze is een dienstverlener in de zin van de richtlijn. Voorts komt het voor dat er diensten worden aangeboden op de standplaatsen, bijvoorbeeld schoenpoetsers, nagelverzorging, kappers e.d. Overigens heeft het Europese Hof van Justitie bepaald dat ook detailhandel in goederen een dienst is in de zin van de Dienstenrichtlijn.
HvJ 30-01-2018, ECLI:EU:C:2018:44 (Visser Vastgoed Beleggingen/Appingedam). Dit betekent onder meer dat toepasselijkheid van de lex silencio positivo uit artikel 28, eerste lid, van de Dienstenwet voortvloeit.

Variant 1 (Vergunningplicht)
De aard van de goederen en de omstandigheden rondom een snuffelmarkt kunnen een uitstralende werking hebben buiten het gebouw. Het houden van een snuffelmarkt is dan ook verboden als de openbare orde dreigt te worden aangetast en overlast (milieu in de zin van de Dienstenrichtlijn) te verwachten is. In het belang van deze motieven kan een vergunningplicht worden gehanteerd. Gaat het om grote snuffelmarkten die regelmatig gehouden worden met gevaar voor aantasting van de

openbare orde en overlast, dan doet de gemeente er verstandig aan om een vergunningstelsel te hebben. Er is dan voldaan aan het noodzaak- en proportionaliteitsvereiste.
Op grond van dezelfde motieven kan het aantal snuffelmarkten worden beperkt.

Derde lid
Weigeringsgronden
Op de snuffelmarktvergunning zijn de algemene weigeringsgronden van artikel 1:8 van toepassing. Daarnaast is in artikel 5:23, derde lid, nog strijd met ruimtelijke plannen als weigeringsgrond genoemd. Strijd met het bestemmingsplan kan bijvoorbeeld voorkomen als een gebouw een agrarische of industriebestemming heeft. De burgemeester kan in een beleidsregel neerleggen dat deze weigeringsgrond alleen wordt gebruikt bij frequent gehouden snuffelmarkten.

Winkeltijdenwet
De snuffelmarkt is overige detailhandel in de zin van de Winkeltijdenwet als de markt een bedrijfsmatig karakter heeft (artikel 2, tweede lid, van de Winkeltijdenwet). Dit is bijvoorbeeld afhankelijk van de aard van de op de markt ontplooide activiteiten en de frequentie waarmee de markt gehouden wordt.

Variant 2 (Meldingsplicht)
Als een snuffelmarkt incidenteel in een gemeente gehouden wordt, kan met een meldingsplicht worden volstaan. Daarin voorziet variant 2. Het voordeel van een meldingssysteem is vermindering van administratieve lasten voor burgers en ondernemingen, en het verminderen van bestuurlijke lasten voor de gemeente. Het nadeel is dat de gemeente geen voorwaarden kan stellen aan de organisator, bijvoorbeeld met betrekking tot het beperken van overlast voor de buurt.

Jurisprudentie
Pres. Rb. Alkmaar, 12-04-1995, Gst. 1995, 7018, 3. Snuffelmarktbepaling is niet van toepassing op een Oranje Vrijmarkt. Vrijmarkt is categorie sui generis.

Afdeling 6. Openbaar water en waterstaatswerken

Algemeen
Het beheer van het openbaar (vaar)water is in Nederland aan diverse overheden opgedragen. Zo is voor het beheer van de belangrijkste rivieren en rijkskanalen de centrale overheid verantwoordelijk. Het beheer van de overige wateren is verdeeld tussen de provincies, gemeenten en waterschappen c.a.
De centrale wetgever heeft voor het gebruik van het openbaar (vaar)water diverse regelingen vastgesteld. Daarbij is een splitsing aangebracht tussen regelingen die uitsluitend van toepassing zijn op de bij het Rijk in beheer zijnde (vaar)wateren en regelingen die voor het gebruik van alle openbare (vaar)wateren gelden.

Bij het Rijk in beheer zijnde vaarwateren

Voor bij het Rijk in beheer zijnde vaarwateren geldt de Wet beheer rijkswaterstaatswerken.
Voor de provinciale en gemeentelijke overheden en de waterschappen resteert, voor zover daaraan hetzelfde motief als aan de Wet beheer rijkswaterstaatswerken ten grondslag ligt, slechts voor de overblijvende vaarwateren regelgevende bevoegdheid. Deze bevoegdheid wordt eveneens gerelateerd aan het onder beheer hebben van die vaarwateren.

Op *provinciaal* niveau heeft dit geresulteerd in de diverse waterstaatsverordeningen die gelet op artikel 2 van de Waterstaatswet 1900 ook betrekking kunnen hebben op waterstaatswerken die in beginsel niet onder hun beheer vallen, maar daar wel onder gebracht kunnen worden.
Deze provinciale waterstaatsverordeningen bevatten veelal bepalingen inzake het beheer, het onderhoud en de instandhouding van de desbetreffende vaarwateren. Een aantal heeft ook betrekking op de verplichtingen voor de scheepvaart.

De *gemeentelijke* overheid kan krachtens artikel 149 van de Gemeentewet regels stellen met betrekking tot het bij haar in beheer zijnde openbare (vaar)water.

De Waterschapswet biedt ten slotte aan de *waterschappen* de mogelijkheid verordeningen te maken die onder andere betrekking kunnen hebben op de doorvaart en het innemen van ligplaats in bij haar in beheer zijnde openbare wateren.

Deze regelingen van de lagere overheden mogen niet in strijd komen met hogere regelingen. In grote lijnen betekent dit dat de overheden slechts een regelgevende bevoegdheid toekomt ten aanzien van bij hen in beheer zijnde openbare (vaar)wateren.

Regelingen die voor het gebruik van alle openbare vaarwateren gelden Binnenvaartwet en Scheepvaartverkeerswet
De centrale overheid heeft ook regelingen vastgesteld die voor het gebruik van alle openbare vaarwateren gelden. De belangrijkste zijn de Binnenvaartwet en de Scheepvaartverkeerswet (SVW). De verkeersreglementering is te vinden in het Binnenvaartpolitiereglement (BPR).
Artikel 42 van de SVW bevat de bevoegdheid van besturen van provincies, gemeenten, waterschappen en havenschappen tot het stellen van regels ten aanzien van onderwerpen waarin de SVW voorziet, voor zover die regels niet in strijd zijn met de bij of krachtens deze wet gestelde regels.

Besluit administratieve bepalingen scheepvaartverkeer
In het *Besluit administratieve bepalingen scheepvaartverkeer (*BABS) is het college bevoegd tot het treffen van verkeersmaatregelen ten behoeve van de scheepvaart op de onder hun beheer staande vaarwegen. Voorheen vond deze bevoegdheid zijn grondslag in hoofdstuk 5 van het BPR. Het BPR geeft regels en verkeerstekens ten aanzien van snelle motorboten in het algemeen en waterscooters in het bijzonder. De APV mag niet op basis van hetzelfde motief als de bovenstaande regelgeving aanvullingen geven. De artikelen in de APV kennen dan ook een ander motief.

Specifieke regelgeving voor de grote rivieren
Gemeenten waardoor een grote rivier stroomt dienen bedacht te zijn op internationale verdragen en overige specifieke regelgeving voor die rivieren. Zo gelden voor de Maas en de Schelde de verdragen inzake de bescherming van de Maas respectievelijk de Schelde. Op de Rijn is onder andere van toepassing de Herziene Rijnvaartakte van 17 oktober 1868 en het Rijnvaartpolitiereglement 1995. Deze gemeenten doen er verstandig aan deze regelgeving expliciet op te nemen in de artikelen 5:24, vijfde lid (variant 1), 5:24, derde lid (variant 2), 5:25, derde lid, 5:28, tweede lid, en 5:30, tweede lid.

Artikel 5:24 Voorwerpen op, in of boven openbaar water
Artikel 5:24 heeft een aanvullend karakter op de andere in het vijfde lid genoemde wet- en regelgeving. De veiligheid op het water heeft reeds een afdoende regeling gevonden in een aantal bepalingen van het WvSr, te weten de artikelen 162, 163 en 427, sub 6, en het BPR (zie bijvoorbeeld artikel 1.15 van dit reglement).

Deregulering
Dit artikel is in een aantal opzichten vergelijkbaar met artikel 2:10 met betrekking tot de weg. Ook bij dit artikel is een vergunning vervangen door een algemene regel. Daarmee legt de overheid

nadrukkelijk een deel van de verantwoordelijkheid bij de burger. In eerste instantie moet deze zelf de afweging maken of een steiger of een meerpaal gevaar of hinder oplevert voor het vaarverkeer, of een probleem voor het beheer en onderhoud vormt. Omdat het hierbij, eerder dan in artikel 2:10 waar het veelal gaat om tijdelijke en verplaatsbare objecten, gaat om permanent bedoelde zaken, is aan dit artikel anders dan bij artikel 2:10 een meldingsplicht verbonden. Op die manier kan de gemeente vooraf toetsen en met de melder overleggen of bijvoorbeeld het onderhoud van de oevers niet in het geding is. Zo kan worden voorkomen dat een al geplaatst object weer moet worden verwijderd, met alle financiële gevolgen van dien. Zie voor het juridische karakter van de melding ook het algemeen deel van de toelichting.
In een waterrijke gemeente, waar een dergelijke vergunning gebruikelijk is, en omwille van het onderhoud van de vaarwegen een zekere uniformering noodzakelijk, kan het een gerechtvaardigde keuze zijn om een vergunningplicht te handhaven. Ook voor de vergunninghouder schept dat een duidelijke situatie: de aanvrager hoeft niet zelfstandig een afweging te maken, maar ontvangt een vergunning voorzien van een set voorschriften en weet dan waar hij of zij aan toe is.
In dat geval kan variant 2 worden opgenomen.

Artikel 5:25 Ligplaats vaartuigen

Eerste en tweede lid

Uitgangspunt van de APV-bepalingen over ligplaatsen is dat het in beginsel is toegestaan met een vaartuig een ligplaats in te nemen, te hebben of beschikbaar te stellen binnen de gemeente, tenzij de plaats deel uitmaakt van door het college aangewezen openbaar water (eerste lid). Er geldt slechts een verbod om een ligplaats in te nemen in strijd met de nadere regels van het college op grond van het tweede lid, onder a (delegatie van regelgeving door de raad op grond van artikel 156 van de Gemeentewet). Krachtens het tweede lid, onder b, van artikel 5:25 heeft het college ook de mogelijkheid om een differentiatie naar soort en aantal vaartuigen aan te brengen. Zo kunnen aparte ligplaatsen voor woonschepen en ligplaatsen voor uitsluitend pleziervaartuigen aangewezen worden. Bovendien kan het aantal gelimiteerd worden.
Via deze algemeen werkende voorschriften is het mogelijk om bijvoorbeeld aan vaartuigen die gedurende langere tijd een ligplaats willen innemen of hebben, eisen te stellen met betrekking tot de afvoer van het afvalwater, de drinkwatervoorziening etc. Zelfs zou aansluiting op de riolering, het drinkwater- en elektriciteitsnet voorgeschreven kunnen worden, indien de mogelijkheden daartoe redelijkerwijs aanwezig zijn.

Mogelijk vergunningenstelsel
Indien men ook op de aangewezen gedeelten van het openbaar water het innemen, hebben of beschikbaar stellen van een ligplaats mogelijk wil maken, kan hiervoor het vergunningsvereiste gesteld worden. Gemeenten hebben op grond van artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo de mogelijkheid om voor bepaalde activiteiten vrijwillig aan te haken bij de omgevingsvergunning. Als gemeenten hiertoe besluiten, wordt het innemen van een ligplaats een omgevingsvergunningplichtige activiteit. Dit is efficiënt omdat een belanghebbende dan met één aanvraag omgevingsvergunning kan volstaan, in het kader waarvan dan ook de ligplaatsaspecten uit de gemeentelijke verordening/APV getoetst worden. Als de gemeente hiervoor kiest, moet de betrokken gemeentelijke verordening/APV daar wel op aangepast worden. Het eerste lid zou dan als volgt kunnen luiden:

1. Het is verboden zonder *[(omgevings)]*vergunning van het college met een vaartuig een ligplaats in te nemen of te hebben dan wel een ligplaats voor een vaartuig beschikbaar te stellen op door het college aangewezen gedeelten van openbaar water.

Ook moet dan in de aanhef van de gemeentelijke verordening/APV bij 'gelet op' artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo worden vermeld.

In het geval de gemeente eigenaar is van een openbaar water, is het ook mogelijk dat de gemeente in het kader van de exploitatie van die ligplaatsen huur- of verhuurovereenkomsten afsluit.

Afbakening met andere verordeningen
Het kan nodig zijn om de APV-bepalingen over ligplaatsen af te stemmen op een andere gemeentelijke verordening die betrekking heeft op het (gebruik van) openbaar water. Te denken valt aan een havenbeheersverordening of een ligplaatsenverordening. Voorkomen moet worden dat verschillende verordeningen hetzelfde regelen. Daarbij is van belang de aan de verordeningen ten grondslag liggende motieven te bezien.

Derde lid
Drijvende bouwwerken
Met betrekking tot drijvende bouwwerken kunnen in de APV geen regels (meer) worden gesteld. Op 1 januari 2018 is de Wet verduidelijking voorschriften woonboten (Stb. 2017, 32) in werking getreden. Aanleiding voor deze wet is jurisprudentie van de Afdeling waarin zij besliste dat woonschepen bouwwerken zijn in de zin van de model-Bouwverordening en waarop dus de bouwregelgeving van toepassing is (ABRvS 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1331, en 3 juni 2015, ECLI:NL:RVS:2015:1749). Door deze wet worden woonschepen en andere drijvende objecten die hoofdzakelijk worden gebruikt voor verblijf, zoals drijvende hotels en restaurants en watervilla's, als bouwwerk aangemerkt. Voor het innemen van een ligplaats met deze drijvende bouwwerken is een omgevingsvergunning nodig. De gemeente mag nog wel een ligplaatsvergunning eisen (in APV of afzonderlijke gemeentelijke verordening), mits zij daaraan andere motieven ten grondslag legt dan waarvoor de omgevingsvergunning voor het aanleggen (= bouwen) is bedoeld. Mede gelet op andere hogere regelgeving zoals vermeld in het derde lid, hebben de aan de ligplaatsbepalingen in de APV ten grondslag liggende motieven (zie het tweede lid, onder a, en vierde lid) volgens de VNG geen aanvullende betekenis om het in het eerste lid vervatte verbod ook voor drijvende bouwwerken te doen gelden. Daarom zijn in het derde lid de Woningwet en de Wabo genoemd, die van toepassing zijn op drijvende bouwwerken.

Bestaande gemeentelijke regels over het uiterlijk van woonboten blijven overigens geldig totdat de welstandsnota voor drijvende bouwwerken op grond van de Woningwet is aangepast. Volgens de Wet verduidelijking voorschriften woonboten worden autonome welstandsregels ~~en een welstandsnota~~ onderdeel van een welstandsnota in de zin van artikel 12a van de Woningwet tot er een nieuwe (gewijzigde) welstandsnota wordt vastgesteld. Vanaf dat moment moeten gemeenten, indien zij voor woonboten welstandsbeleid willen voeren, dit vastleggen in die nieuwe welstandsnota.

De Wet verduidelijking voorschriften woonboten geldt niet voor een schip dat wordt gebruikt voor verblijf en dat is bestemd en wordt gebruikt voor de vaart (varend schip). Volgens de MvT gaat het hier om schepen waarvan niet bij voorbaat duidelijk is of deze altijd zouden worden aangemerkt als varend schip. Het betreft de categorie (historische) varende schepen waarop wordt verbleven (wonen, restaurant, museum en dergelijke). Deze schepen liggen veelal langere tijd stil, maar er wordt af en toe mee gevaren. Dit betekent dat op dergelijke schepen de bouwregelgeving niet van toepassing is. Op deze schepen zijn de APV-bepalingen van toepassing, tenzij hogere regelgeving zoals genoemd in het derde lid in de situatie voorziet.

Provinciale landschapsverordening, Wet milieubeheer
Maakt het college van zijn bevoegdheid krachtens het eerste lid geen gebruik om gedeelten van openbaar water aan te wijzen waar het verboden is aan te leggen, dan kunnen aan de locatie voor

het innemen, hebben of beschikbaar stellen van een ligplaats uitsluitend nog beperkingen opgelegd worden krachtens een eventuele provinciale landschaps- of woonschepenverordening dan wel krachtens de Wet milieubeheer (Wm) wanneer bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van een ligplaats zodanig gebeurt dat er sprake is van een milieuvergunningplichtige inrichting.
Heeft het college daarentegen wel gedeelten van openbaar water aangewezen, dan mag slechts ligplaats ingenomen of beschikbaar gesteld worden op de niet-aangewezen gedeelten en kunnen er daarnaast eventueel nog andere beperkende factoren worden gesteld vanuit de provinciale landschaps- of woonschepenverordening of de Wm.
Daar waar een provinciale verordening van kracht is, kan het motief landschapsbescherming niet meer door het college ten grondslag gelegd worden aan de aanwijzing van ligplaatsen als bedoeld in het eerste lid of het stellen van nadere regels (dat wil zeggen algemene voorschriften) als bedoeld in het tweede lid.
In het derde lid is de werking van deze bepaling ook uitgezonderd voor die gevallen waarin de Wm van toepassing is. Veel jachthavens zullen namelijk aangemerkt kunnen worden als milieuvergunningplichtige inrichtingen.

Vierde en vijfde lid
Naast de algemene regels die krachtens het tweede lid kunnen worden uitgevaardigd, kan het wenselijk zijn, gelet op de omstandigheden, om aan een individuele eigenaar van een vaartuig nog nadere aanwijzingen te geven. Het vierde lid biedt daarvoor de grondslag. Het ligt voor de hand deze aanwijzingen in de vorm van een schriftelijke beschikking te gieten. Het spreekt voor zich dat het college geen aanwijzingen geeft of kan geven die strijd opleveren met hogere regelgeving. De eigenaar van de boot is verplicht de aanwijzingen op te volgen. Niet naleving kan worden gesanctioneerd in artikel 6:1.

Jurisprudentie
HR 02-04-1971, NJ 1971, 271. De wetgever gaat uit van een in beginsel bestaand recht om met een woonschip te verblijven in de gemeente waar men tijdelijk wenst te wonen, met deze beperking dat de gemeenten voor de plaats van verblijf binnen hun grondgebied voorschriften mochten vaststellen. Lagere wetgevers hebben de vrijheid bepalingen vast te stellen welke de vrijheid tot het kiezen van een plaats van verblijf inperken, doch deze bepalingen mogen niet zover gaan dat zij het hierboven bedoelde recht van woonschipbewoners om in een bepaalde gemeente verblijfplaats te kiezen geheel ondermijnen en aldus generlei ruimte laten voor de toepassing van de wet.

ABRvS 18-11-1997, JG 98.0033. Een algemeen verbod met ontheffingsmogelijkheid om ligplaats in te nemen met een woonschip, is aanvaardbaar omdat het stelselmatig weigeren van een ontheffing in strijd is met de wet.

HR 28-06-1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC9777. Overtreding van verbod in APV om ligplaats met vaartuig in te nemen op door B en W aangewezen gedeelte van openbaar water. APV-bepaling betreft huishouding van gemeente. Aanvullende verordenende bevoegdheid van gemeentebesturen ten opzichte van scheepvaartwetgeving.

ARRS, 07-07-1981, OB 1982, III.2.2.7, nr. 43852 (APV Aalsmeer) en Rb. Utrecht, 03-04-1997, AWB 97/670 VV (APV Loenen). De regeling in de APV met betrekking tot het innemen van een ligplaats met een vaartuig heeft een ruimere strekking dan de provinciale landschapsverordening, namelijk ook onder andere de orde en veiligheid op het water.

Pres. Rb. Utrecht 03-04-1997, KG 1997, 276. Een Gemeentelijke woonschepenregeling is toelaatbaar omdat hieraan andere motieven ten grondslag liggen dan aan de provinciale landschapsverordening. Gemeentelijke regeling geldt als sturingsinstrument ter regulering van hoeveelheid woonschepen,

hun afmetingen en hun onderlinge situering, terwijl de provinciale verordening uitdrukkelijk ziet op de bescherming van natuur en landschap.

ABRvS 06-06-1994, Gst., 1995, 7001, 4. Bestuursdwangaanschrijving tot verwijdering van woonschip van zonder vergunning ingenomen ligplaats in haven. Verbod in APV geldt slechts voor door het college aangewezen gedeelten van openbaar (vaar)water. Toevoeging van vergunningstelsel aan verbodsbepaling betreft wijziging van algemeen verbindend voorschrift.

ARRS 20-08-1992, JG 93.0004. Bestuursdwangaanschrijving tegen en weigering vergunning voor hotelboot die enige tijd is gedoogd. APV-bepaling niet in strijd met BPR. Toetsing ex nunc.

ABRvS 07-12-2000, JG 01.0039.Bestuursdwangaanschrijving tegen het ligplaats innemen met een woonschip op een niet aangewezen gedeelte van een openbaar water. Legalisatie is niet mogelijk en beroep op gelijkheidsbeginsel gaat niet op.

ABRvS 09-03-2001, Gst. (2001) 7143, 2. De afwijzing van een verzoek om maatregelen te treffen teneinde een onbezette ligplaats met een woonschip te kunnen innemen moet worden aangemerkt als een weigering om feitelijke handelingen te verrichten. Deze weigering is niet op enig rechtsgevolg gericht en het bezwaar hiertegen is terecht niet ontvankelijk verklaard. Het college heeft daarnaast in redelijkheid kunnen besluiten een verzoek om aanwijzing van een andere ligplaats af te wijzen. Aan het college komt ter zake van aanwijzingen van ligplaatsen krachtens artikel 5.3.2 van de APV een ruime mate van beleidsvrijheid toe.

ABRvS 01-08-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AB3316. Mededeling dat ligplaatsen van woonschepen niet (meer) gebonden zijn aan objecten, maar aan personen, is een voor bezwaar en beroep vatbaar besluit in de zin van artikel 1:3 van de Awb.

ABRvS 07-11-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AD6653. Een algeheel verbod om met een woonschip in een gemeente te verblijven is in strijd met artikel 88 van de Huisvestingswet. Er kan zich echter in een bepaalde gemeente de situatie voordoen dat er geen plaatsen in openbaar water geschikt zijn om te worden bestemd of aangewezen om door een woonschip te worden ingenomen. Met artikel 88 van de Huisvestingswet is dan ook niet beoogd om iedere gemeente de verplichting op te leggen nieuwe ligplaatsen te creëren, teneinde aan tenminste één woonschip plaatst te kunnen bieden op haar grondgebied.

ABRvS 28-04-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AO8510. Het betreft de afbakeningsbepaling van artikel 5.3.2 (thans 5:25), derde lid, van de APV. Appellant betoogde dat het verbod van het eerste lid van dat artikel (om met een vaartuig ligplaats in te nemen op openbaar water) niet geldt, omdat het in het derde lid genoemde BPR van toepassing is. De Afdeling zegt daarover: “met name uit de woorden “voor zover” blijkt dat het antwoord op de vraag of het in het eerste lid vervatte verbod geldt, afhankelijk is van de reikwijdte van het BPR.” En verderop: “Aan artikel 5.3.2 van de APV, dat is geplaatst in hoofdstuk 5 ’Andere onderwerpen betreffende de huishouding van de gemeente’ liggen (ook) andere motieven ten grondslag zoals hiervoor weergegeven. De omstandigheid dat in het voorliggende geval de belangen ter bescherming waarvan het BPR is vastgesteld zich niet verzetten tegen het afmeren van een vaartuig op de door appellant verlangde locatie, laat de uit dit artikel van de APV blijkende wenselijkheid tot ordening van het innemen van ligplaats uit een oogpunt van openbare orde, volksgezondheid etcetera onverlet. Het in het eerste lid van artikel 5.3.2. van de APV vervatte verbod behoudt dan ook in het voorliggende geval in zoverre betekenis.” De Afdeling erkent hier dus de aanvullende werking van de APV, ook als hogere regelgeving van toepassing is.

ABRvS 17-11-2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR5815. De rechtbank heeft met juistheid overwogen dat het enkele feit dat een milieuvergunning is verleend niet betekent dat artikel 5.3.2 (thans 5:25), derde

lid, van de APV van toepassing is. Niet is gebleken dat in het kader van de verleende milieuvergunning het door de APV gediende belang van ordening van het innemen van ligplaatsen met vaartuigen uit een oogpunt van openbare orde is meegewogen of dat dat belang als gevolg van de verleende milieuvergunning rechtens geen relevantie meer zou hebben. De milieuvergunning kent geen bepalingen omtrent het innemen van ligplaatsen. De desbetreffende bepaling van de APV voorziet niet in een door de Wet milieubeheer geregeld onderwerp. De Afdeling deelt dan ook de conclusie van de rechtbank dat de verlening van de milieuvergunning niet afdoet aan het in de APV vervatte verbod met een vaartuig ligplaats in te nemen.

ABRvS 16-04-2014, ECLI:NL:RVS:2014:1331. De rechtbank heeft overwogen dat [de woonboot] moet worden aangemerkt als een bouwwerk, zodat voor het verbouwen daarvan een omgevingsvergunning is vereist en het college de door [appellant sub 1] ingediende aanvraag om verbouwingsvergunning had moeten afwijzen. (…) [appellant sub 1] betoogt tevergeefs dat de rechtbank niet heeft onderkend dat de, bij besluit van 25 januari 2012 in stand gelaten, bij besluit van 19 juli 2011 aan [appellant sub 1] verleende verbouwingsvergunning op grond van artikel 2.2 van de Wabo moet worden aangemerkt als een omgevingsvergunning. Er is geen omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1 of 2.2 van de Wabo aangevraagd en de Verordening op het binnenwater 2010 bevat geen bepaling op grond waarvan een aanvraag krachtens de Verordening op het binnenwater 2010 tevens moet worden aangemerkt als een aanvraag om het verlenen van een omgevingsvergunning.

ABRvS 30-12-2015, ECLI:NL:RVS:2015:4019. De Wabo ziet op activiteiten die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving. Hieronder vallen ook de inrichting en het beheer van de openbare ruimte voor zover het gaat om water in de gemeente Amsterdam, waarop de Verordening op het binnenwater 2010 ziet. De activiteit bouwen wordt gelet op artikel 2.10, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo onder meer gereguleerd door het bestemmingsplan, waarbij gelet op artikel 3.1, eerste lid, van de Wro regels over het grondgebruik kunnen worden gesteld uit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening. De regeling in de Verordening op het binnenwater 2010 is mede getroffen met het oog op een doelmatig gebruik van de ligplaatscapaciteit, de openbare orde en de vlotte en veilige doorvaart. Gelet op de verschillende motieven die aan de Verordening op het binnenwater 2010 en aan voormelde hogere regelgeving ten grondslag liggen, bevat de Verordening op het binnenwater 2010 in zoverre geen regeling ten aanzien van een onderwerp waarin door de genoemde hogere regelingen is voorzien. Voor zover de bepalingen in de Verordening op het binnenwater 2010 daarnaast zijn gegeven met het oog op de ordening en welstand is er wel een zekere overlap met de Wabo, de Woningwet en de Wro, maar dit leidt niet tot strijd tussen de Verordening op het binnenwater 2010 en deze wettelijke regelingen.

ABRvS 02-11-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2879. De verordening is vastgesteld ter bevordering van een goed havenbeheer en bevat regels met betrekking tot de orde, veiligheid en het milieu van de haven en de omgeving van de haven, en de kwaliteit van de dienstverlening in de haven. Aan de Verordening en voormelde hogere regelgeving liggen derhalve verschillende motieven ten grondslag, zodat de Verordening geen regeling bevat ten aanzien van een onderwerp waarin door hogere regelgeving is voorzien.

ABRvS 11-10-2017, ECLI:NL:RVS:2017:2730. Vóór 8 december 2014 was in artikel 2.2.1, aanhef en onder a, van de Verordening op het binnenwater 2010 een woonboot gedefinieerd als een vaartuig, daaronder begrepen een object te water, dat hoofdzakelijk wordt gebruikt als of is bestemd tot woonverblijf, niet zijnde een object dat valt onder de Woningwet. In voormelde uitspraken van 16 april 2014 en 3 juni 2015 heeft de Afdeling overwogen dat uit deze definitie voortvloeide dat de Verordening op het binnenwater 2010 niet van toepassing was op een woonboot ingeval die was aan te merken als bouwwerk in de zin van de Woningwet, welk begrip inmiddels is overgenomen in de Wabo. In voormelde uitspraken van 30 december 2015 en 13 januari 2016 heeft de Afdeling de

Verordening op het binnenwater 2010 wel van toepassing geacht op objecten anders dan woonboten, hoewel deze objecten als bouwwerken in de zin van de Woningwet en de Wabo waren aan te merken. Daartoe heeft de Afdeling overwogen dat de Verordening op het binnenwater 2010 geen bepaling bevatte waarin onder de Woningwet en de Wabo vallende objecten anders dan woonboten van de werkingssfeer van de Verordening op het binnenwater 2010 werden uitgesloten. In deze uitspraken heeft de Afdeling inderdaad bevestigd dat onder de Woningwet en de Wabo vallende woonboten wel van de werkingssfeer van de Verordening op het binnenwater 2010 waren uitgesloten.

Met ingang van 8 december 2014 is de zinsnede "niet zijnde een object dat valt onder de Woningwet" geschrapt uit artikel 2.2.1, aanhef en onder a, van de Verordening op het binnenwater 2010. Derhalve zijn onder de Woningwet en de Wabo vallende woonboten sinds die datum niet meer uitgesloten van de werkingssfeer van de Verordening op het binnenwater 2010. Dit betekent dat ook de woonboot van [appellant] onder de Verordening op het binnenwater 2010 valt, hoewel het algemeen bestuur deze in het besluit van 27 oktober 2015 heeft aangemerkt als bouwwerk. Hieraan doen voormelde uitspraken van de Afdeling van na 8 december 2014 niet af. In die uitspraken ging het immers om besluiten van vóór 8 december 2014, zodat het oude recht van toepassing was.

Artikel 5:26
(Vervallen)

Artikel 5:27
(Vervallen)

Artikel 5:28 Beschadigen van waterstaatswerken
Provinciale vaarwegenverordeningen kennen veelal ook een dergelijke bepaling voor waterstaatswerken die bij hen in beheer zijn.
De APV-bepaling heeft alleen betrekking op waterstaatswerken die in beheer zijn bij de gemeenten.
Artikel 1.14 van het BPR legt aan degene die een kunstwerk beschadigt bovendien nog een meldingsplicht op.

Artikel 5:29 Reddingsmiddelen
Om te waarborgen dat deze middelen aanwezig zijn en gebruikt kunnen worden voor het redden van personen is andersoortig gebruik of het voor gebruik onklaar maken van reddingsmiddelen strafbaar gesteld.

Artikel 5:30 Veiligheid op het water
Het BPR bepaalt aan welke verkeersregels de schippers van vaartuigen zich hebben te houden. Zij is dus uitsluitend gericht op de gebruikers van vaartuigen en niet op de overige gebruikers van het openbaar water.
Artikel 5:30 betekent dan ook een eigenlijke aanvulling op dit reglement door in algemene zin, vergelijkbaar met de redactie van artikel 5 van de WVW 1994, hinder of gevaarlijk gedrag van de overige gebruikers te verbieden.
Voor de toelichting op de in het tweede lid genoemde hogere regelingen wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 5:25.

Artikel 5:31 Overlast aan vaartuigen
Deze bepaling spreekt voor zich.

Afdeling 7. Crossterreinen en gemotoriseerd en ruiterverkeer in natuurgebieden

Artikel 5:32 Crossterreinen
Op het houden van auto- en motorsportevenementen, het crossen met auto's, motoren, bromfietsen en dergelijke al dan niet met een wedstrijdkarakter, zijn verschillende wettelijke regelingen van toepassing. Hierbij speelt mede een rol in hoeverre deze activiteiten al dan niet op een weg in de zin van de wegenverkeerswetgeving plaatsvinden.

Afbakening
Op grond van artikel 122 van de Gemeentewet vervallen bepalingen van de APV van rechtswege als in het onderwerp door een wet, AMvB of provinciale verordening wordt voorzien. De term 'onderwerp' in artikel 122 van de Gemeentewet betekent dat het om dezelfde materie moet gaan en dat hetzelfde motief ten grondslag moet liggen aan zowel de lagere als de hogere regeling. De formulering van de afbakeningsbepaling in het derde lid sluit daarom aan bij de Gemeentewet. Hieronder wordt ingegaan op de afbakening van dit APV-artikel ten opzichte van de Wegenverkeerswet 1994, de Wabo en het Bor, en de Zondagswet.

1. WVW 1994 en APV

Het verkeersrechtelijk regime is niet van toepassing wanneer de bedoelde activiteiten zich afspelen op een terrein dat niet kan worden aangemerkt als een weg die feitelijk voor het openbaar verkeer openstaat in de zin van de wegenverkeerswetgeving. Op de vraag wanneer sprake is van een zodanige weg wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 1:1.
Indien een auto- of motorsportactiviteit, crossen en dergelijke op de weg als bedoeld in de WVW 1994, plaats vindt én een wedstrijdkarakter heeft, is artikel 10 van de WVW 1994 van toepassing. Het eerste lid van deze bepaling zegt dat het verboden is op een weg een wedstrijd met voertuigen te houden of daaraan deel te nemen. Dit verbod richt zich dus zowel tot de organisator van de wedstrijd als tot de deelnemers aan de wedstrijd.
Vindt een wedstrijd met voertuigen plaats op andere plaatsen dan op de weg in de zin van de WVW 1994, dan kan artikel 5:32 van toepassing zijn. Artikel 5:32 ziet op het gebruik van motorvoertuigen of een bromfiets als bedoeld in het RVV 1990 in het kader van een wedstrijd op speciaal daarvoor aangewezen terreinen door het college. Kenmerkend voor het wedstrijdkarakter is dat er een beloning in de vorm van prijzen, medailles of iets dergelijks in het vooruitzicht wordt gesteld.
Indien artikel 5:32 van toepassing is, is een vergunning op basis van artikel 2:25 niet meer aan de orde. Zie verder de toelichting op artikel 2:25.
Voor het organiseren van evenementen in het algemeen zijn in principe de bepalingen van hoofdstuk 2, afdeling 3, 'Evenementen' van toepassing (artikel 2:24 en verder). De burgemeester kan in het belang van de openbare orde, veiligheid, zedelijkheid of gezondheid voorschriften geven omtrent het houden van zo'n evenement dan wel het evenement geheel verbieden. Deze bepalingen zijn ook van toepassing op auto- en motorsportevenementen die geen wedstrijdkarakter hebben, zoals toertochten, oldtimerritten en dergelijke.

2. Wabo en APV

Bij het reguleren van auto- en motorsportactiviteiten, crossen en dergelijke buiten de weg moet onderscheid worden gemaakt tussen speciaal daarvoor ingerichte terreinen, zoals circuits, en overige terreinen, zoals natuurgebieden, parken, plantsoenen of andere voor recreatief gebruik beschikbare terreinen. De eerst bedoelde terreinen vallen doorgaans onder de Wabo; voor de overige terreinen kan een gemeente zelf regels stellen, zoals in de artikelen 5:32 en 5:33.

Besluit omgevingsrecht (Bor)
De speciaal voor auto- en motorsport ingerichte terreinen vallen onder de werking van de Wabo en het Bor. De regeling betreffende de motorterreinen is opgenomen in categorie 19 van onderdeel C van bijlage I bij het Bor. In categorie 19.1, onder g, worden genoemd: inrichtingen of terreinen, geen openbare weg zijnde, waar gelegenheid wordt geboden tot het gebruiken van: bromfietsen, motorvoertuigen of andere gemotoriseerde voer- of vaartuigen in wedstrijdverband ter voorbereiding van wedstrijden of voor recreatieve doeleinden.
Op grond van artikel 2.4 van de Wabo is het college bevoegd om op een aanvraag voor vergunning voor een motorterrein als bedoeld in categorie 19 te beslissen. Voor zover de terreinen, geen openbare weg zijnde, echter bestemd of ingericht zijn voor het in wedstrijdverband, ter voorbereiding van wedstrijden of voor recreatieve doeleinden rijden met gemotoriseerde voertuigen voorzien van verbrandingsmotoren, en de terreinen daartoe acht uren per week of meer zijn opengesteld, wordt de vergunning niet afgegeven door het college, maar door gedeputeerde staten (categorie 19.2).
Bij de vergunningverlening wordt rekening gehouden met de motieven die aan de wettelijke regeling ten grondslag liggen, zijnde de gevolgen voor de fysieke leefomgeving of de bescherming van de fysieke leefomgeving.

APV
De regeling in de APV is van belang voor die terreinen die niet genoemd zijn in categorie 19.1, onder g, van het Bor, bijvoorbeeld een terrein dat niet is ingericht voor motorwedstrijden en -activiteiten en terreinen die hiervoor slechts eenmalig of zeer incidenteel worden gebruikt.
In een gemeentelijke regeling met betrekking tot dit soort motorterreinen zal de werkingssfeer ten opzichte van de Wabo in ieder geval moeten zijn afgebakend.
Bij een aanwijzingsbesluit kunnen alleen regels worden gesteld ter bescherming van de belangen die dit voorschrift dient. Behalve het belang van de openbare orde zijn dat milieubelangen en het belang van de veiligheid van het publiek of de deelnemers.
In de in het tweede lid van het artikel 5:32 genoemde regels kan bepaald worden dat op het terrein slechts gecrost mag worden op bepaalde dagen en uren, en wel alleen door leden van de vereniging; dat de vereniging zich gedraagt volgens de aanwijzingen van KNAC, KNMV en MON; dat zij haar leden voldoende verzekert tegen ongevallen dan wel aansprakelijkheid voor schade als gevolg van ongevallen en – eventueel – dat de crossers ten minste een bepaalde leeftijd moeten hebben dan wel dat de vereniging er – ter voorkoming van ongelukken – zorg voor draagt dat toezicht door volwassenen wordt uitgeoefend indien van dat terrein gebruik wordt gemaakt.

3. Zondagswet
Krachtens artikel 3, eerste lid, van de Zondagswet is het verboden op zondag zonder strikte noodzaak gerucht te verwekken dat op een afstand van meer dan 200 meter van het punt van verwekking hoorbaar is. Volgens het tweede lid van dit artikel is de burgemeester bevoegd van dit verbod voor de tijd na 13.00 uur ontheffing te verlenen.
De training voorafgaand aan de motorcrosswedstrijd kan als deze voor publiek toegankelijk is, reeds aangemerkt worden als een openbare vermakelijkheid als bedoeld in artikel 4 van de Zondagswet.

Jurisprudentie
ARRS 03-06-1994, AB 1994, 602. Wanneer in het kader van een evenement als bedoeld in de APV-artikelen, op een crossterrein, zoals in deze bepaling bedoeld, motor(sport)activiteiten worden

gehouden zijn er meerdere bevoegde organen in het spel. Goed onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds het evenement, waarvoor de burgemeester het bevoegd gezag is om een vergunning te verlenen, en anderzijds de motor(sport)activiteiten, waarvoor het college het bevoegd gezag is.

Pres. Rb Utrecht 06-06-1995, KG 1995, 292. Motorcrosswedstrijden op zondag. Trainingswedstrijden voor 13:00 uur. In casu geen schending van de zondagsrust, omdat het motorcrossterrein 4 km buiten de bebouwde kom ligt.

Artikel 5:33 Beperking verkeer in natuurgebieden
Gemeenten worden in toenemende mate geconfronteerd met het bezoek van motorcrossers aan natuurgebieden, met als gevolg klachten over geluidhinder, schade aan de flora, verstoring van wild e.d.
Verder worden natuurgebieden, parken en dergelijke steeds vaker door ruiters en fietsers/mountainbikers bezocht. Het komt nogal eens voor dat ruiters en fietsers/mountainbikers de speciaal voor hen aangewezen ruiter- of fietspaden verlaten. Deze gedraging levert gevaar en hinder op voor wandelaars en berokkent vaak ook schade aan flora en fauna.
Bij de vraag welke maatregelen mogelijk zijn tegen het motorcrossen in natuurgebieden, zal men een onderscheid moeten maken tussen het zogenaamde 'wilde crossen' (op wegen en paden en 'off the road') en het crossen op daartoe speciaal gebruikte motorterreinen. Op het crossen op motorterreinen is artikel 5:32 van toepassing.
De redactie van artikel 5:33 is overeenkomstig het systeem van artikel 5:32. Op grond van het eerste lid van artikel 5:33 geldt een algeheel verbod om zich met motorvoertuigen, (brom)fietsen of paarden in een natuurgebied te bevinden. Het college kan op grond van het tweede lid terreinen aanwijzen waar dit verbod niet geldt en kan tevens regels stellen voor het gebruik van deze terreinen.

Maatregelen
Bij de vraag welke maatregelen genomen kunnen worden tegen het 'wildcrossen' of overlastgevend ruiter- en fietsverkeer in natuurgebieden gaat het in feite om een meer algemeen vraagstuk: Welke maatregelen kunnen genomen worden om ter bescherming van het milieu en ter voorkoming van overlast gemotoriseerd verkeer, ruiter- of fietsverkeer uit bepaalde gebieden te weren?
Een mogelijkheid om het weggebruik door de verkeersdeelnemers te reguleren is het nemen van verkeersbeperkende maatregelen op grond van de wegenverkeerswetgeving.
Voor de in deze gebieden gelegen wegen is sinds november 1991 de wegbeheerder bevoegd tot het treffen van verkeersmaatregelen (zie artikel 18 van de WVW 1994).
Volgens de WVW 1994 kan tot vaststelling van verkeersmaatregelen worden overgegaan indien deze maatregelen de veiligheid op de weg verzekeren, weggebruikers en passagiers beschermen, strekken tot het in stand houden van de weg en de bruikbaarheid van de weg waarborgen, de vrijheid van het verkeer waarborgen, strekken tot voorkoming of beperking van door het verkeer veroorzaakte overlast, hinder of schade, strekken tot het voorkomen of beperken van door het verkeer veroorzaakte aantasting van het karakter of van de functie van objecten of gebieden en tenslotte een doelmatig of zuinig energieverbruik bevorderen (artikel 2, eerste tot en met derde lid, van de WVW 1994). De WVW geeft derhalve ook mogelijkheden verkeersmaatregelen te nemen ter bescherming van milieubelangen. Regulering van het gemotoriseerde verkeer dat van de weg gebruik maakt in natuurgebieden dient te geschieden op basis van de WVW 1994 door middel van een verkeersmaatregel. Hierbij moet het dan gaan om een regeling ten aanzien van het gebruik van wegen in de zin van de WVW 1994.
Voor de overige gebieden, buiten de wegen in de zin van de WVW 1994, binnen een natuurgebied kan een regeling worden opgenomen in de APV.
Hierbij moet in het oog worden gehouden dat met betrekking tot het onderhavige onderwerp ook een provinciale regeling kan gelden. Indien er reeds een provinciale regeling bestaat inzake de

beperking van gemotoriseerd verkeer in natuurgebieden, welke regeling – deels – strekt ter bescherming van dezelfde belangen, zal – althans indien een gemeente geheel of gedeeltelijk gelegen is in een 'natuurgebied' als bedoeld in de provinciale verordening – de werkingssfeer van het gemeentelijk voorschrift ten opzichte van de provinciale verordening moeten worden afgebakend.

Maatregelen op basis van de Wegenwet/feitelijke sluiting en sluiting krachtens artikel 461 van het WvSr

Ook langs feitelijke en privaatrechtelijke weg zou men kunnen komen tot het weren van gemotoriseerd verkeer uit bepaalde natuurgebieden.

In de eerste plaats valt te denken aan het plaatsen van palen, klap- of draaihekjes bij de toegangen tot de in zo'n gebied gelegen wegen. De eigenaar van een weg zal men het recht tot het nemen van zodanige maatregelen niet kunnen ontzeggen.
Hoe zit dit echter als deze weg is aan te merken als een openbare weg in de zin van de Wegenwet? Hiervoor is ingegaan op de beperkingen in het gebruik van een openbare weg als gevolg van het beperkt openbaar rechtskarakter van die weg. Openbare wegen in natuurgebieden zullen veelal - op grond van de gesteldheid van de weg of op grond van het gebruik dat van de weg pleegt te worden gemaakt - een zodanig beperkt openbaar rechtskarakter hebben. Ook ten aanzien van deze openbare wegen zal de eigenaar deze beperking feitelijk mogen realiseren door het plaatsen van klap- en draaihekjes, palen en dergelijke bij de toegangen tot die wegen en wel zodanig dat alleen voetgangers en fietsen vrij kunnen passeren. Aan deze handelwijze kleeft een aantal bezwaren.
Deze handelwijze is niet toepasbaar ten aanzien van openbare wegen die niet een beperkt openbaar rechtskarakter hebben. Ingevolge het bepaalde in artikel 14, eerste lid, van de Wegenwet dienen de rechthebbende en de onderhoudsplichtige dan alle verkeer over de openbare weg te dulden. Het gedeeltelijk – bijvoorbeeld alleen voor gemotoriseerd verkeer – onttrekken van wegen aan het openbaar verkeer is niet mogelijk (KB 26-09-1955, AB 1956, p. 357).
KB 11-05-1982, AB 1982, 378. Ook is het volgens de Kroon niet mogelijk een weg aan het openbaar verkeer te onttrekken om hem vervolgens weer onmiddellijk open te stellen voor bij voorbeeld voetgangers en fietsers. Een dergelijke maatregel kan wel door middel van een verkeersbesluit worden genomen, zoals hiervoor is beschreven. Ook mag verwacht worden dat het onttrekken van een aantal in het buitengebied gelegen wegen aan het openbaar verkeer op bezwaren zal stuiten van met name landbouwers. Verder zal het afsluiten van wegen door middel van hekjes en slagbomen leiden tot verslechtering van bereikbaarheid van bos- en natuurgebieden voor brandweer- en onderhoudswerkzaamheden. Bovendien zullen slagbomen niet altijd onbevoegden weerhouden van het betreden van het gebied. Ten slotte is het plaatsen van hekjes, slagbomen en dergelijke een kostbare aangelegenheid.

Men zou in de tweede plaats kunnen denken aan het plaatsen bij de toegangen tot de wegen in een bepaald natuurgebied van borden waarop de toegang voor motorvoertuigen en bromfietsen voor onbevoegden krachtens artikel 461 van het WvSr wordt verboden: "Verboden toegang voor ...; artikel 461 van het WvSr".
Deze methode kan echter niet worden toegepast, indien het gaat om openbare wegen in de zin van de Wegenwet. Zie HR 21-06-1966, ECLI:NL:PHR:1966:AC4668 (Bromfietsverbod Sneek) en HR 23-12-1980, AB 1981, 237 (rijverbod Schiermonnikoog).
Sommige gemeentebesturen hebben de volgende aanpak tot wering van gemotoriseerd verkeer uit natuurgebieden overwogen:

a. onttrekking van de openbare wegen ('openbaar' in de zin van de Wegenwet) aan het openbaar verkeer volgens de daartoe in de artikelen 9 en verder van de Wegenwet voorgeschreven procedure; en aansluitend daaraan:
b. geslotenverklaring op privaatrechtelijke basis van de wegen in dat gebied voor (recreatief) gemotoriseerd verkeer, namelijk door het plaatsen van borden 'Verboden toegang voor..., artikel 461 Wetboek van Strafrecht'.

Aan deze aanpak wordt om twee redenen de voorkeur gegeven:
De Wegenwet zou zich ertegen verzetten dat wegen die voor al het verkeer openbaar zijn, ter behartiging van andere belangen dan verkeersbelangen bij verordening voor het gemotoriseerd verkeer gesloten zouden worden. Of deze opvatting juist is, is de vraag.
Artikel 461 van het WvSr is niet op openbare wegen van toepassing.
Deze aanpak stuit overigens ook op bezwaren, met name in die gevallen waarin de wegen niet in eigendom zijn bij de overheid. De overheid is dan immers van de particuliere eigenaren afhankelijk, met name waar het de geslotenverklaring voor gemotoriseerd verkeer betreft. Bovendien is de toegankelijkheid van dergelijke wegen voor het publiek niet meer verzekerd, indien deze wegen eenmaal aan het openbaar verkeer zijn onttrokken. De particuliere eigenaar zou zijn weg immers ook voor alle publiek, dus ook voor voetgangers en fietsers, kunnen afsluiten. De overheid bezit dan geen machtsmiddelen om daartegen op te treden. Deze machtsmiddelen bezit zij wél ten aanzien van wegen die – zij het ook beperkt – voor het openbaar verkeer toegankelijk zijn in de zin van de Wegenwet.
Zie ABRvS 25-03-1982, AB 1983, 64 (Helmond) en 05-11-1982, Gst. 1983, 6745, 10 (Wittem). Blijkens deze uitspraken kan (en moet!) de gemeentelijke overheid de onderhouds- en de duldingsplicht van de eigenaar van een openbare weg met toepassing van bestuursdwang afdwingen, indien deze plicht wordt verzaakt.
Men kan – zoals hierboven reeds bleek – aan genoemde consequenties niet ontkomen door een weg slechts beperkt aan het openbaar verkeer te onttrekken, in die zin dat hij alleen openbaar zal zijn voor bepaalde categorieën verkeersdeelnemers. Bovendien, ook al zou een weg een beperkt openbaar rechtskarakter hebben, dan nog zou artikel 461 van het WvSr. waarschijnlijk niet toepasselijk kunnen zijn.

Hiervoor werd er reeds op gewezen dat de hele onttrekkingsprocedure tijdrovend is en dat de onttrekking op bezwaren zal stuiten van met name landbouwers. Zou men de hier bedoelde methode toepassen, dan zou het in ieder geval noodzakelijk zijn voor de onttrekking aan het openbaar verkeer met de particuliere eigenaren duidelijke afspraken te maken en deze schriftelijk vast te leggen. Overigens moet de onttrekking van een openbare weg aan het openbaar verkeer onvoorwaardelijk geschieden en zonder tijdsbepaling (circulaire van de minister van verkeer en waterstaat aan de colleges van gedeputeerde staten, BS 1933, nrs. 203 en 245, WGB 1933, p. 225).

Verordening stiltegebieden
Provinciale staten dienen op grond van artikel 1.2 van de Wm een verordening op te stellen die onder andere regels bevat inzake het voorkomen of beperken van geluidhinder in bij de verordening aangewezen gebieden.
Volgens de model-Provinciale Milieuverordening is het onder meer verboden een aantal toestellen te gebruiken binnen het milieubeschermingsgebied. Het is ook verboden om met een motorvoertuig met draaiende verbrandingsmotor de openbare weg of andere voor bestemmingsverkeer openstaande wegen en terreinen te verlaten.
Toertochten voor motorvoertuigen of een wedstrijd als bedoeld in artikel 10 van de WVW 1994 zijn niet toegestaan.

Jurisprudentie
Vz. ARRS 30-08-1990, AB 1991, 432. Wanneer wordt overgegaan tot het aanwijzen van een natuurgebied waarbinnen gemotoriseerd verkeer verboden is, zoals in deze bepaling bedoeld, is het verstandig te bezien in hoeverre een overgangsregeling noodzakelijk is voor personen die - al dan niet bedrijfsmatig - met een motorvoertuig gebruik maken van dit natuurgebied. Vanwege het ontbreken van een overgangsregeling trof de Voorzitter van de ARRS een voorlopige voorziening, waarbij aan belanghebbende alsnog een tijdelijke ontheffing werd verleend.

Afdeling 8. Vuurverbod

Artikel 5:34 Verbod afvalstoffen te verbranden buiten inrichtingen of anderszins vuur te stoken
In deze toelichting wordt allereerst uitgebreid ingegaan op de wetgeving voor het verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen, geregeld in de artikelen 10.2, eerste lid, en 10.63, eerste lid, van de Wm.
Artikel 10.63, eerste lid, van de Wm beperkt zich alleen tot de bescherming van het milieuhygiënische belang. Indien het college de openbare orde- en veiligheidsaspecten wil reguleren is het verlenen van een (tweede) ontheffing op grond van de APV noodzakelijk.

Het verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen als geregeld in artikel 10.2, eerste lid, en 10.63, eerste lid, van de Wm
In de circulaire van 27 maart 2002 aan de provincies en gemeenten van het voormalig ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (Stcrt. 2002, 65) is aandacht besteed aan het storten en verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen.

Voor welke afvalstoffen kan er een ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm worden gegeven en wat is de reikwijdte van de wet?
Uit de kamerbehandeling blijkt dat de ontheffing kan worden verleend voor de volgende zaken:

- vreugdevuren, zoals paas- en oudejaarsvuren.
- instandhouding van waardevolle cultuurlandschappen, in het kader van klein landschapsbeheer.

De minister gaf tegenover de Kamer voorts aan dat fruitsnoeihout en aardappelloof onder de ontheffing zouden kunnen vallen. Hij sprak in zijn algemeenheid over hout dat men van bomen of struiken afhaalt om het natuurlijke proces om welke reden dan ook te bevorderen. Ook riet zou ons inziens hieronder kunnen vallen. Voor welke gevallen er nog meer een ontheffing kan worden gegeven, is sterk afhankelijk van de lokaal specifieke situatie, bijvoorbeeld indien er sprake is van een heidegebied of specifieke beplanting. Op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm is het in ieder geval verboden ontheffing te verlenen voor het verbranden van gevaarlijke afvalstoffen. Verder is het meeverbranden van allerlei afvalstoffen (banden, verf, afgewerkte olie) verboden.
Artikel 10.2 van het WvSr ziet alleen toe op het verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen. Dit betekent dat, indien er sprake is van een inrichting in de zin van de Wm, het verbrandingsverbod hierop niet van toepassing is. Hiervoor geldt namelijk een ander wettelijk regiem. De verbranding van afvalstoffen binnen een inrichting dient enerzijds te worden geregeld in de milieuvergunning of wordt anderzijds geregeld in een van de zogenaamde artikel 8.40 Wm-Besluiten, waarin algemene milieuregels zijn opgenomen voor homogene bedrijfscategorieën.
Tevens dient rekening gehouden te worden met de gemeentelijke zorgplicht voor de inzameling van huishoudelijk GFT-afval op grond van artikel 10.21 van de Wm. GFT-afval, afkomstig van huishoudens, dient in de eerste plaats door de burger te worden aangeboden aan de aangewezen inzameldienst. Het buitengebied wordt door gemeenten soms vrijgesteld van de inzamelplicht in het belang van een doelmatig beheer van afvalstoffen. In deze gevallen kan een ontheffing voor het verbranden van tuinafval worden gerechtvaardigd. Voor wat betreft stedelijke of bebouwde komgebieden, is het verlenen van een ontheffing minder gerechtvaardigd. Immers, de gemeente draagt zorg voor inzameling van huishoudelijk tuinafval en ook grof tuinafval, een ontheffing voor het verbranden van snoeihout, lijkt daarmee niet wenselijk.
Benadrukt dient te worden dat het aan het bevoegde gezag is om zelf invulling te geven aan het ontheffingenbeleid. Dit geldt zeker ook voor een absoluut verbrandingsverbod. Ook al geeft de Wm de mogelijkheid om een ontheffing te verlenen, dit betekent niet dat een gemeente ook verplicht is dit te doen. Gemeenten kunnen dus – óók onder het regiem van de Wm – een absoluut stookverbod

blijven hanteren. Het verdient aanbeveling om een absoluut stookverbod in een beleidsnota of milieubeleidsplan vast te leggen.
Het verdient sterk de aanbeveling om het ontheffingenbeleid schriftelijk vast te leggen in bijvoorbeeld beleidsregels. Op deze manier beschikt het bevoegde gezag over een duidelijk afwegingskader, op grond waarvan de beslissing om een ontheffing te verlenen kan worden gebaseerd.

Welke voorschriften kunnen worden verbonden aan een ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm?
Aan een ontheffing kunnen de volgende voorschriften worden verbonden. Gedacht kan worden aan het voorschrift dat:

- het stoken geen gevaar, schade of hinder mag opleveren voor de omgeving;
- de houder van de ontheffing tijdens de verbranding voortdurend ter plaatse aanwezig dient te zijn en zorg dient te dragen voor een goed brandend vuur, zodat zo min mogelijk rookontwikkeling plaatsvindt;
- de verbranding niet mag plaatsvinden in de periode tussen zonsondergang en zonsopgang;
- verbranding slechts mag plaatsvinden met inachtneming van een bepaalde afstand tot bouwwerken;
- van de voorgenomen verbranding het hoofd van de afdeling milieuzaken van de dienst [**...**] of zijn plaatsvervanger of de alarmcentrale van de regionale brandweer, ten minste één uur voor de verbranding telefonisch moet worden geïnformeerd (telefoon [**...**]).

In de ontheffing op grond van de Wm kunnen ook voorschriften worden opgenomen over bodembeschermende voorzieningen en maatregelen. Veel gemeenten eisen een bodembeschermende voorziening, bijvoorbeeld een betonplaat of zandbed. De grondslag van een dergelijk voorschrift is in dit geval artikel 10.63, eerste lid, van de Wm. Het verdient de aanbeveling om in de ontheffing ook een verwijzing naar de zorgplicht van artikel 13 van de Wet bodembescherming op te nemen.

Hoe kan het beste worden omgegaan met gevallen van bestrijding van bepaalde ziektes?
In enkele gevallen, bijvoorbeeld bij de bestrijding van bepaalde ziektes, is het noodzakelijk op korte termijn passende maatregelen, zoals het verbranden van de zieke bomen, te nemen. De procedure van ontheffingverlening duurt in deze gevallen te lang om telkens een ontheffing te verlenen. Daarom zou voor deze gevallen de ontheffing bij voorbaat verleend kunnen worden, waarbij in de ontheffing nauwkeurig wordt aangegeven in welke gevallen en onder welke omstandigheden van de ontheffing gebruik mag worden gemaakt. Een aantal gemeenten eist bijvoorbeeld een verklaring van de Plantenziektekundige dienst van de NVWA. Als voorschrift kan worden opgenomen dat in geval van verbranding van met ziekte aangetast hout, besmet en niet-besmet snoeihout zoveel mogelijk moet worden gescheiden.

Kan een ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm voor onbepaalde tijd worden verleend?
Nee, volgens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat hangt de beantwoording van deze vraag samen met het karakter van de ontheffing. Het gaat om een ontheffing van een wettelijk verbod of een uitzondering op de regel. Het verlenen van een ontheffing voor onbepaalde tijd verhoudt zich hiermee per definitie niet. Het zou daarmee een soort vergunningstelsel worden. Een ontheffing zal derhalve altijd voor een bepaalde tijd verleend moeten worden. De precieze omvang voor een bepaalde tijd is onder andere afhankelijk van de invulling van het in artikel 10.63, tweede lid, van de Wm opgenomen criterium. Na verloop van tijd kunnen er bijvoorbeeld mogelijkheden komen om de betreffende afvalstoffen op een hoogwaardiger wijze te verwerken in plaats van te verbranden. Tevens is de looptijd van de ontheffing afhankelijk van de formulering van de ontheffing zelf. Naarmate bijvoorbeeld de tijdsperiode waarin verbrand mag worden exacter in de ontheffing staat geformuleerd (bijvoorbeeld twee keer veertien dagen in de nader omschreven periode,

bijvoorbeeld het snoeiseizoen met melding aan de gemeente) is het volgens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat denkbaar dat een ontheffing voor maximaal drie jaar wordt verleend. Als de periode niet exact staat omschreven, stuit een dergelijke looptijd van een ontheffing op bezwaren. Er zijn dus verschillende mogelijkheden voor de duur van een ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm. Variërend van bijvoorbeeld een ontheffing per keer tot een jaarlijkse ontheffing tot een ontheffing voor een periode van drie jaar. Gemeenten hebben dus de beleidsvrijheid om zelf de duur van een ontheffing te bepalen.

De aanvullende werking van artikel 5:34
Benadrukt wordt dat voor het verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen altijd een ontheffing nodig is op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm. Het college kan een ontheffing verlenen, indien het belang van de bescherming van het milieu zich daartegen niet verzet. Met andere woorden, het college kan een ontheffing weigeren op grond van milieuhygiënische argumenten.
Bij het verbranden van afvalstoffen zijn echter vaak openbare orde- en veiligheidsaspecten van belang. Artikel 10.63, eerste lid, van de Wm biedt geen mogelijkheid om de ontheffing te weigeren, indien de openbare orde en veiligheid in het geding is. Bovendien kunnen de voorschriften verbonden aan een dergelijke ontheffing alleen dienen ter bescherming van het belang van het milieu. Artikel 5:34 vult daarom voor wat betreft deze aspecten de Wm aan.
Voor artikel 5:34 betekent dit concreet het volgende. Artikel 5:34, tweede lid, biedt de mogelijkheid om – naast de ontheffing op grond van de Wm – een ontheffing te verlenen, waarin de aspecten van openbare orde en veiligheid worden geregeld. Er ligt dus een ander motief ten grondslag aan de APV dan aan de Wm. Tevens wordt het college de mogelijkheid geboden om aan deze ontheffing voorschriften te verbinden die het belang van de openbare orde en veiligheid beogen te beschermen. De weigeringsgronden worden genoemd in het vierde lid.

Kan de ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm en de ontheffing op grond van artikel 5:34, tweede lid, worden gecombineerd tot één te verlenen ontheffing?
Er is een aantal argumenten om dit niet te doen. In de eerste plaats zijn de gronden waarop het besluit wordt genomen, gebaseerd op twee verschillende wettelijke regelingen. Het gaat dus om twee verschillende afwegingskaders. Indien beide afwegingskaders in één ontheffing wordt verwerkt, is de vraag in hoeverre een dergelijk besluit juridisch stand houdt. Bovendien wordt, indien bezwaar of beroep wordt ingesteld tegen het ene besluit, het bezwaar daarmee impliciet eveneens gericht tegen het andere besluit. Tenslotte is ook de strafbaarstelling verschillend. Overtreding van de ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm wordt strafbaar gesteld in de Wet op de economische delicten (WED), terwijl overtreding van artikel 5:34 strafbaar wordt gesteld op grond van artikel 154 van de Gemeentewet.
Het verschil in wettelijke grondslag (Wm versus Gemeentewet), het verschil in toetsingskader (milieu versus openbare orde) en het verschil in strafbaarstelling (WED versus Gemeentewet) pleit ervoor om een systeem van twee separate ontheffingen te hanteren. Dit neemt niet weg dat gemeenten de aanvraag voor beide ontheffingen kunnen coördineren. Het blijven echter wel twee afzonderlijke besluiten.

Indien de ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm wordt geweigerd, wat betekent dit voor de ontheffing op grond van artikel 5:34?
Indien de ontheffing op grond van artikel 10.63, eerste lid, van de Wm wordt geweigerd, is er geen ruimte meer voor een ontheffing op grond van artikel 5:34. Dit volgt uit het systeem van de wet. Een ontheffing op grond van artikel 5:34 kan in dit geval namelijk nooit worden verleend wegens strijd met de Wm. De aanvraag voor een ontheffing op grond van artikel 5:34 hoeft daarom niet in behandeling te worden genomen. De grondslag hiervoor is artikel 4:5 van de Awb.

Uitzonderingen artikel 5:34

In het tweede lid is een aantal uitzonderingen opgenomen op het verbod in het eerste lid. Hierbij zijn de volgende punten van belang. In de eerste plaats valt verlichting door middel van kaarsen, fakkels, sfeervuren – waarbij geen afvalstoffen worden verbrand -, zoals terrashaarden en vuurkorven of vuur voor koken, bakken en braden, niet onder het nieuwe regime van de Wm. Er is immers geen sprake van het verbranden van afvalstoffen buiten inrichtingen. Vervolgens mag er geen sprake zijn van gevaar, overlast of hinder voor de omgeving. Vooral binnen de bebouwde kom kunnen klachten ontstaan over overlast of hinder door met name terrashaarden en vuurkorven. De aanhef van het tweede lid biedt dus een handvat om handhavend op te treden.
De uitzonderingen betreffen een aanvulling op hogere regelgeving. Het eerste lid regelt namelijk het aanleggen, stoken of het hebben van vuur, maar in de genoemde uitzonderingsgevallen is er geen sprake van het verbranden van afvalstoffen. De gemeentelijke wetgever regelt dus een bepaalde materie (verbranden) vanuit eenzelfde motief (namelijk een milieumotief: het voorkomen van overlast of hinder) als de hogere regelgever, maar beperkt zich daarbij tot gedragingen die niet of nog niet worden bestreken door de hogere regelgeving (namelijk het verbranden van niet-afvalstoffen buiten inrichtingen).
Normaal gesproken is de afbakening tussen de Wm en de APV helder, indien er sprake is van een inrichting in de zin van de Wm. Daar waar de Wm hierop gebaseerde regels of voorschriften in een onderwerp voorziet, is er geen ruimte voor de APV.

Afdeling 9. Asverstrooiing

Artikel 5:35 Definitie
Volgens de Wet op de lijkbezorging kunnen verstrooiingen door of op last van de houder van een crematorium of de houder van een plaats van bijzetting alleen plaatsvinden op het terrein dat daartoe permanent is bestemd. Ook blijft de mogelijkheid bestaan dat de as op open zee verstrooid wordt. Zie verder voor een uitgebreide toelichting VNG ledenbrief Lbr. 97/232 van 28 januari 1998 (Verstrooien crematie-as en modelbepalingen APV (07)).

Artikel 5:36 Verboden plaatsen
Variant 1
Asverstrooiing is om uiteenlopende redenen niet op alle plaatsen even wenselijk. Dit geldt zeker voor plaatsen waar de as niet of nauwelijks in de bodem kan worden opgenomen en door de wind kan gaan dwarrelen. Dit speelt met name een rol op stoepen, straten, pleinen en dergelijke. Daarom is er een verbod opgenomen voor het verstrooien van as op de verharde delen van de weg. Gezien de mogelijke overlast die asverstrooiing op straten en dergelijke kan opleveren voor derden en de kans op het snelle verwaaien van de as, is het overigens niet waarschijnlijk dat nabestaanden de verharde delen van de weg zullen uitkiezen als plaats om de as te verstrooien. Het verbod zal dus naar verwachting geen wezenlijke beperking opleveren voor nabestaanden.
Als burgemeester en wethouders een vergunning hebben verleend voor een permanent voor asverstrooiing bestemd terrein, dan zal dat terrein vrijwel altijd op een begraafplaats of bij het crematorium liggen. Doorgaans is voor gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria wat betreft mogelijkheden voor asverstrooiing het een en ander geregeld in beheersverordeningen. De regelingen daarin maken deel uit van het algehele beleid rond de begraafplaats. Het openstellen van de begraafplaats en het crematoriumterrein voor incidentele verstrooiing zou daarin verstorend kunnen werken.
De begraafplaats en het crematoriumterrein zijn expliciete voorbeelden van terreinen waar het vanuit een oogpunt van beheer bezwaarlijk kan zijn om incidenteel as te verstrooien. Zo zijn er wellicht meer. Onder ‘ verboden plaatsen’ kan de gemeente, uiteraard gemotiveerd, plaatsen invullen waarvan zij zegt dat het niet wenselijk is dat daar as wordt verstrooid, hieronder begrepen het openbare water of delen daarvan.

Het is mogelijk dat het op bepaalde terreinen (vanwege daar te houden evenementen bijvoorbeeld) slechts tijdelijk onwenselijk is om as te verstrooien. Daarom is een mogelijkheid opgenomen voor burgemeester en wethouders om in die gevallen een terrein tijdelijk, in verband met die bijzondere omstandigheden, te onttrekken aan de mogelijkheid om er as op te verstrooien.

Vierde lid
Dit soort ontheffingen zijn zeldzaam en er zijn doorgaans emoties van nabestaanden in het geding. Het is daarom mogelijk en wenselijk dat er snel en tijdig wordt beslist. Om die reden is ervoor gekozen de lex silencio positivo van toepassing te verklaren. De raad kan hier een andere afweging maken.

Variant 2
Als variant kan gekozen worden voor een bepaling waarbij juist wordt aangegeven waar het verstrooien van as is toegestaan. Vanzelfsprekend vraagt de invulling van deze variant een zelfde zorgvuldige benadering als de eerste variant.

Artikel 5:37 Hinder of overlast
Het verstrooien van as is een emotionele gebeurtenis. Zowel voor nabestaanden als voor omstanders die ermee worden geconfronteerd. Het is daarom van belang dat omstanders geen hinder ondervinden van de activiteit op zich en van de as die na de activiteit wordt achtergelaten.
Een typerend voorbeeld is het verstrooien van as in de nabijheid van een groep mensen, terwijl er een stevige bries die kant uitwaait. Dit levert vanzelfsprekend een onwenselijke situatie op.
Ook tot enige tijd na de verstrooiing kan as, bijvoorbeeld op de hiervoor aangegeven wijze, hinder opleveren voor omstanders. Daar moet tijdens het verstrooien rekening mee worden gehouden. Dit kan door de as bijvoorbeeld over een groter oppervlak te verspreiden, zodat deze eerder in de bodem wordt opgenomen. Een ander voorbeeld in dit geval is het verstrooien vanaf een gebouw of vanaf een balkon. Er zijn genoeg situaties denkbaar waarin dit hinder oplevert voor het publiek.
Overigens is uit de toelichting bij de wijziging van de Wet op de lijkbezorging van 26 maart 1998 af te leiden dat het waarnemen door omstanders van de handeling op zich geen hinder oplevert. Door de wet op het punt van asverstrooiing te verruimen heeft de wetgever bewust aanvaard dat het publiek geconfronteerd kan worden met incidentele verstrooiing.

Hoofdstuk 6. Sanctie-, overgangs- en slotbepalingen

Algemeen

Handhaving algemeen
Handhaving is elke handeling die erop gericht is de naleving door anderen van rechtsregels te bevorderen. De belangrijkste redenen voor een goede handhaving zijn in het kort de volgende.
Door een goede handhaving zal de overheid uiteindelijk in steeds grotere mate het door haar beoogde doel bereiken. Door handhaving kan de achteruitgang van de kwaliteit van de samenleving worden tegengegaan. De rechtszekerheid en de gelijke behandeling van burgers dienen te worden gewaarborgd. Dit kan door een goed handhavingsbeleid te voeren. De relatie van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid met handhaving wordt verder uitgediept. De geloofwaardigheid, betrouwbaarheid en integriteit van bestuurders zullen het ambtelijk en maatschappelijk draagvlak vergroten.
Handhaving kan zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk zijn. Hoofdstuk 5 van de Awb bevat een opsomming van de aan het bestuursorgaan toekomende sancties en regels die bij de toepassing van de sancties in acht genomen moeten worden. Hierna worden deze sanctiesen regels toegelicht. Ook is er een korte introductie tot de strafrechtelijke handhaving opgenomen.

Strafrechtelijke handhaving
Het strafrecht en het bestuursrecht worden elk op een geheel eigen wijze genormeerd. In artikel 1:6 van de Awb is bepaald dat de Awb niet van toepassing is op de opsporing en vervolging van strafbare feiten noch op de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen. Het handelen van strafrechtelijke organen wordt genormeerd door de regels van het Wetboek van Strafrecht en door de diverse bijzondere wetten, waarin de geldende materiële normen zijn verwoord en waarin soms ook van de algemene strafvordering afwijkende strafprocessuele bevoegdheden zijn opgenomen, en het WvSv, dat algemene regels van strafprocesrecht bevat, bevoegdheden in het leven roept en de grenzen van de bevoegdheden bepaalt.
Op grond van artikel 3 van de Politiewet 2012 heeft de politie tot taak te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven. Op grond van deze algemene politietaak, alsmede op grond van de last die in de artikelen 141 en 142 van het WvSv aan de aldaar genoemde ambtenaren wordt gegeven om strafbare feiten op te sporen, kunnen opsporingsambtenaren onderzoek doen. Een opsomming van de daarbij te hanteren methoden ontbreekt. Algemene opsporingsmethoden zijn niet in het WvSv geregeld. Er zijn wel bijzondere opsporingsbevoegdheden geregeld. Dit zijn observatie, infiltratie, de pseudo-koop of pseudo-dienstverlening, het stelselmatig inwinnen van informatie, het onderzoek doen in een besloten plaats zonder toestemming van de rechthebbende, het opnemen van vertrouwelijke communicatie, het onderzoek van telecommunicatie en het stelselmatig volgen of waarnemen. Opsporingsambtenaren kunnen, naast dat zij bevoegd zijn opsporingshandelingen te verrichten, ook bevoegd zijn tot het uitoefenen van controlebevoegdheden die in bijzondere wetten worden toegekend. Op grond van artikel 160 van de WVW 1994 bijvoorbeeld kan een ambtenaar de bestuurder van een voertuig vorderen zijn voertuig te doen stilhouden, terwijl het vijfde lid van het artikel bepaalt dat de bestuurder op eerste vordering van de opsporingsambtenaar verplicht is medewerking te verlenen aan een ademonderzoek. Als een bevoegde ambtenaar van deze bevoegdheid gebruikmaakt en de ademtest wijst een te hoog alcoholpromillage uit, dan is er een verdenking ontstaan en gaat controle over in opsporing.
In het bestuursrecht worden de sancties opgelegd door een bestuursorgaan. De rechter speelt in het bestuursrecht pas een rol indien een belanghebbende, na bezwaar of administratief beroep, beroep instelt bij de rechter. De rechter speelt in het strafrecht een centrale rol.

Bestuursdwang, dwangsom en gedogen
Omtrent de bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke sanctie bepaald artikel 5:4 van de Awb dat een bestuurlijke sanctie pas kan worden opgelegd voor zover de bevoegdheid daartoe bij of krachtens de wet is verleend en de overtreding en de sanctie hierop bij of krachtens een aan de gedraging voorafgaand wettelijk voorschrift zijn omschreven.
De Gemeentewet kent in artikel 125 aan het gemeentebestuur een algemene bevoegdheid toe tot het opleggen van een last onder bestuursdwang.
In artikel 5:21 van de Awb is de last onder bestuursdwang als volgt gedefinieerd: de herstelsanctie, inhoudende:

a. een last tot geheel of gedeeltelijk herstel van de overtreding, en
b. de bevoegdheid van het bestuursorgaan om de last door feitelijk handelen ten uitvoer te leggen, indien de last niet of niet tijdig wordt uitgevoerd.

Het feitelijk handelen omvat onder meer: het doen wegnemen, ontruimen, beletten, in de vorige toestand herstellen of het treffen van maatregelen om verdere nadelige gevolgen van een overtreding te voorkomen.
Het opleggen van een last onder bestuursdwang is dus zuiver gericht op het feitelijk in overeenstemming brengen met de bestuursrechtelijke voorschriften van een onwettige situatie. Dit heeft dus een herstellende werking en heet daarom ‘reparatoire sanctie’ of in termen van de Awb: een herstelsanctie (artikel 5:2, eerste lid, onder b).
Onder overtreding van een voorschrift wordt verstaan: een gedraging die in strijd is met het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift (artikel 5:1, eerste lid, van de Awb). Daaronder

valt dus ook het niet nakomen van voorschriften die aan een vergunning zijn verbonden, zoals bijvoorbeeld geluidsvoorschriften bij een milieuvergunning.
In artikel 5:32 van de Awb is aangegeven dat een bestuursorgaan dat bevoegd is om een last onder bestuursdwang op te leggen, ook bevoegd is om een dwangsom op te leggen. Het opleggen van een dwangsom is een middel om de overtreder door het opleggen van een last om te betalen, te bewegen de overtreding te beëindigen. Bijna vanzelfsprekend hoort hier de vraag bij welk instrument het geschiktst is om aan de geconstateerde overtreding een einde te maken. Deze vraag zal steeds beantwoord moeten worden aan de hand van feiten, de omstandigheden en de belangen die aan de orde zijn. De wet laat zich hier niet over uit. Wel is in artikel 5:6 van de Awb bepaald dat het bestuursorgaan geen herstelsanctie oplegt zolang een andere wegens dezelfde overtreding opgelegde herstelsanctie van kracht is.
Met andere woorden: een combinatie van bestuursdwang met last dwangsom is niet mogelijk.
De eerste stap in een handhavingscyclus zal zijn dat een overtreding plaatsvindt dan wel gaat plaatsvinden. Dat betekent dat er een onderzoek moet worden gedaan. Met behulp van de toezichtsbevoegdheden wordt de situatie onderzocht. Hiervan zal de ambtenaar een rapport van bevindingen moeten opmaken. Het is belangrijk dat een dergelijk rapport van foto's of ander bewijsmateriaal wordt voorzien. Bij de voorbereiding van een besluit moet immers worden voldaan aan het zorgvuldigheidsbeginsel.

Het kan een keuze zijn van het bestuursorgaan om niet over te gaan tot handhaven. De met de wet strijdige situatie wordt dan gedoogd. Is een bestuursorgaan op de hoogte van de overtreding, maar wordt er geen actie nomen, dan is er sprake van passief gedogen. Het toepassen van bestuursdwang is een bevoegdheid, geen absolute verplichting. Een gemeente heeft dus de mogelijkheid om het belang van de handhaving door middel van bestuursdwang af te wegen tegen andere belangen, zoals de mogelijkheid om een andere bestuursrechtelijke sanctie in te zetten of over te gaan tot het gedogen. Deze vrijheid is echter betrekkelijk. Uit jurisprudentie blijkt dat er een beginselplicht tot handhaving bestaat. Bijvoorbeeld: ABRvS 22-03-2001, ECLI:NL:RVS:2001:AB0934 (Dwangsom Camping Nunspeet). Enkel in geval van bijzondere omstandigheden kan van handhavend optreden worden afgezien. Het is goed dit te beseffen. Indien er namelijk een veelheid aan regelgeving binnen een gemeente bestaat, en de gemeente wordt op handhaving van die regels aangesproken, is zij in beginsel dus verplicht hier gevolg aan te geven. De handhaafbaarheid speelt dus een grote rol bij het opstellen van regels. Een duidelijk handhavingsbeleid is hierbij eveneens onontbeerlijk. Zeker als er een handhavingsachterstand moet worden ingelopen, is het van groot belang om in het handhavingsbeleid vast te leggen hoe de prioriteiten zijn bepaald.

Bestuursrechtelijk instrumentarium gemeenten
Gemeenten hebben in het kader van toezicht en handhaving een aantal bestuursrechtelijke instrumenten ter beschikking. Voor de bestuursrechtelijke instrumenten waarover gemeenten beschikken geldt een scheiding in sancties die erop zijn gericht de ontstane situatie in de gewenste situatie te herstellen (herstelsancties) en sancties die primair zijn bedoeld om bestraffend op te treden (punitieve sancties).

Bij de herstelsancties gaat het om de last onder bestuursdwang en de last onder dwangsom . Deze sancties kunnen alleen worden ingezet in situaties waarin herstel daadwerkelijk mogelijk is, zoals het terugbrengen van een bouwwerk in de oorspronkelijke staat. Het intrekken van een begunstigend besluit (vergunning, ontheffing, subsidie) is een voorbeeld van een herstelsanctie die vaak gevoeld wordt als een punitieve sanctie. De meeste normen uit de APV die verloederingsfeiten en onveiligheidsgevoelens van burgers moeten tegengaan lenen zich niet voor handhaving via dwangsom of bestuursdwang. Of het herstel is feitelijk niet mogelijk (denk aan geluidsoverlast), óf het herstel zélf, dan wel de controle daarop, leveren problemen op (denk aan een last onder dwangsom tot het niet meer voortijdig plaatsen van vuilniszakken op straat, die wekelijks gecontroleerd zou moeten worden).

Op 14 januari 2009 zijn de BBOOR en het bijbehorende Besluit (AMvB) in werking getreden. De BBOOR is neergelegd in de artikelen 154b en verder van de Gemeentewet. De wet geeft gemeenten een zelfstandige bevoegdheid om op te treden tegen veel voorkomende en overlast veroorzakende, lichte overtredingen van de APV en de Afvalstoffenverordening. Het is een punitieve sanctie.
Het betreft een zelfstandige bevoegdheid waarbij de raad bij verordening kan bepalen dat een bestuurlijke boete kan worden opgelegd voor overtreding van voorschriften uit de APV die strafbaar zijn gesteld en die niet bij AMvB zijn uitgezonderd. Ook overtreding van voorschriften uit de Afvalstoffenverordening die strafbaar zijn gesteld en die zijn genoemd in de AMvB kunnen bestuurlijk worden beboet. Heeft een gemeente de bestuurlijke boete ingevoerd dan kan zij te allen tijde besluiten de bestuurlijke boete weer af te schaffen. Een besluit van de raad tot intrekking van het besluit tot invoering van de bestuurlijke boete treedt echter niet eerder in werking dan na twaalf maanden na de bekendmaking van het intrekkingsbesluit.
De bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete wordt uitgeoefend of door het college, of door de burgemeester, namelijk indien de toepassing van dit middel dient tot handhaving van regels die de burgemeester uitvoert.
Tegen de boeteoplegging kan conform de rechtsgang van de Awb bezwaar worden gemaakt en beroep worden ingesteld. De boete dient door een bestuurlijk toezichthouder in dienst van de gemeente te worden opgelegd, die tevens BOA in het kader van de identificatieplicht is. Mandateren van deze bevoegdheid aan particuliere toezichthouders is niet toegestaan. De eis dat de toezichthouder tevens BOA is, complementeert het geheel aan bevoegdheden om de bestuurlijke boete te effectueren. Mocht niet voldaan worden aan het verzoek van de toezichthouder om inzage te verlenen in het identiteitsbewijs, dan kan de toezichthouder optreden als BOA en hiervan een proces-verbaal opmaken.
De opbrengsten van de boeten komen toe aan de gemeenten. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de incasso en de registratie van opgelegde boeten.
In gemeenten waar gekozen wordt voor invoering van de bestuurlijke boete krijgt het gemeentebestuur voor wat betreft de aanpak van de kleine ergernissen het primaat bij de handhaving in de publieke ruimte en neemt de rol van de politie hierbij af. Daarbij zal de lijn zijn dat waar gekozen is voor bestuurlijke beboeting, de politie niet meer stelselmatig aandacht besteedt aan kleine ergernissen en het bestuur een 24-uurs beschikbaarheid van de bestuurlijke toezichthouders waarborgt. De politie blijft wel bevoegd om, waar nodig, strafrechtelijk op te treden tegen de overtreding van de APV-normen.

Strafrechtelijk instrumentarium gemeenten
Op 7 juli 2006 is de Wet OM-afdoening van kracht geworden. Hiertoe zijn de Wetboeken van Strafvordering en Strafrecht gewijzigd. Vanaf 2009 hebben gemeenten gefaseerd de mogelijkheid gekregen OM-strafbeschikkingen uit te vaardigen.
Het gaat hierbij om zogeheten ‘bestuurlijke strafbeschikkingen overlast’ waarmee aan personen die overtredingen begaan een geldboete kan worden opgelegd. De te bestraffen overtredingen staan vermeld in de OM-beleidsregels voor de (bestuurlijke)strafbeschikking overlast en zien op lichte (aan de APV en afvalstoffenverordening gerelateerde) overlastfeiten.
Het Ministerie van Justitie en Veiligheid kent in overleg met het OM deze strafbeschikkingsbevoegdheid toe. Artikel 257b van het WvSv is op dit moment de grondslag voor de gemeentelijke bevoegdheid om (middels een BOA) een strafbeschikking uit te vaardigen. Van de bevoegdheid kan gebruik worden gemaakt onder toezicht van en volgens richtlijnen vastgesteld door het College van procureurs-generaal (OM).

Omdat op de strafbeschikking het strafrecht van toepassing is kan een belanghebbende hiertegen geen bezwaar en beroepsprocedure bij de bestuursrechter voeren. Men zal in verzet kunnen gaan bij het OM en uiteindelijk in bij hoger of cassatie kunnengaan.

Artikel 6:1 Sanctiebepaling
Op grond van artikel 154 van de Gemeentewet kan de raad op overtreding van zijn verordeningen straf stellen. Artikel 6:1, eerste en tweede lid, regelt dat het niet-naleven van de in de APV genoemde voorschriften of beperkingen die aan een vergunning of een ontheffing zijn verbonden een strafbaar feit oplevert.

De op te leggen straf mag niet zwaarder zijn dan hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie, al dan niet met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak. In artikel 23 van het WvSr zijn de maxima van de zes boetecategorieën opgenomen. Het maximum van een boete van de eerste categorie bedraagt € 415 en van de tweede categorie € 4.150. Het is overigens uiteindelijk de strafrechter die de soort en de maat van de straf in een concreet geval bepaalt, tot de grens van de door de raad gekozen boetecategorie. Hierbij dient de rechter op grond van artikel 24 van het WvSr rekening te houden met de draagkracht van de verdachte. Het wettelijk minimum van de geldboete bedraagt op grond van artikel 23, tweede lid, van het WvSr € 3.De Gemeentewet heeft aan de raad de keuze gelaten op overtreding van verordeningen geldboete te stellen van de eerste óf de tweede categorie. De raad heeft daarbij de ruimte om binnen de verordening onderscheid te maken naar bepalingen waar bij overtreding een straf van de eerste dan wel van de tweede categorie op staat. Uiteraard kan in de APV ook worden gekozen voor een enkele strafmaat. De gemeente verliest dan echter de mogelijkheid om scheiding aan te brengen tussen lichte en zwaardere overtredingen. Het is niet mogelijk om van de indeling in boetecategorieën af te wijken, bijvoorbeeld door een maximumboete van € 1000 te stellen.

Strafbaarheid rechtspersonen
Op grond van artikel 91 juncto 51 van het WvSr. vallen ook rechtspersonen onder de werking van de sanctiebepaling. Bij veroordeling van een rechtspersoon kan de rechter een geldboete opleggen tot ten hoogste het bedrag van de naast hogere categorie “indien de voor het feit bepaalde boetecategorie geen passende bestraffing toelaat” (artikel 23, zevende en achtste lid, van het WvSr). Dat betekent dat voor overtredingen van de APV door een rechtspersoon de rechter de mogelijkheid heeft een boete van de derde categorie op te leggen € 8.300).

Uitgangspunten bij een keuze tussen de tweede en de eerste geldboetecategorie
Het is niet goed mogelijk om algemene criteria te geven voor de vraag of een overtreding van een gemeentelijke verordening bedreigd moet worden met een boete van de eerste (lichte overtredingen) dan wel de tweede categorie. De opvatting van de raad over de ernst van bepaalde overtredingen is hiervoor maatgevend. Wel kunnen enkele algemene uitgangspunten worden genoemd:

a. De hoogte van een op te leggen boete zal in overeenstemming moeten zijn met de aard van de overtreding. Gezien de aard van de bepalingen van de APV kan als algemene lijn worden gehanteerd dat op overtredingen een straf van de tweede categorie wordt gesteld. Op de overtredingen die de raad minder ernstig acht, kan een boete van de eerste categorie worden gesteld. Overigens dient er bij de vaststelling van de strafhoogte rekening te worden gehouden met het feit dat ook de lichtere delicten soms onder zodanige omstandigheden kunnen worden gepleegd, dat zij een zwaardere bestraffing verdienen. Het komt nog wel eens voor dat de rechter er behoefte aan heeft, voor bijvoorbeeld bepaalde baldadigheidsdelicten - waarop in het algemeen een zware straf niet past - met het oog op de algemene preventie, een zwaardere straf op te leggen. Desondanks blijft het gewenst om na te gaan welke overtredingen in de eigen gemeentelijke verordeningen in aanmerking komen voor onderbrenging in de eerste categorie.
b. Op milieuovertredingen, met name overtredingen die ook door rechtspersonen kunnen worden gepleegd, wordt veelal een boete van tweede categorie gesteld.
c. Indien aanvullend wordt opgetreden ten opzichte van provinciale verordeningen, kan als uitgangspunt worden gehanteerd dat de raad kiest voor een geldboete van de eerste

categorie indien de provinciale regelgever daar ook voor heeft gekozen. Een voorbeeld. In een provinciale landschapsverordening is het verboden om zonder vergunning buiten de bebouwde kom op of aan onroerend goed commerciële reclames aan te brengen of te hebben. In een APV is, uit hoofde van hetzelfde motief, eenzelfde verbod opgenomen voor het gebied binnen de bebouwde kom. Zou nu overtreding van het provinciale voorschrift worden bedreigd met een geldboete volgens de eerste categorie, terwijl op overtreding van het gemeentelijk voorschrift een geldboete is gesteld volgens de tweede categorie, dan zouden voor identieke gedragingen verschillende maximumstraffen gelden (€ 415 buiten de bebouwde kom; € 4.150 binnen de bebouwde kom). Overigens staat het de raad vrij om in dit soort gevallen toch te kiezen voor de tweede categorie.
d. Indien de raad aanvullend optreedt ten opzichte van een rijksregeling, kan net als bij de provincie als uitgangspunt worden genomen dat het Rijk wordt gevolgd bij de keuze van de boetecategorie. Zo zijn in elke APV wel bepalingen opgenomen die een aanvulling zijn op overtredingen waar Boek III WvSr een boete van eerste categorie op stelt. Het betreft veelal artikelen die beogen overlast en baldadigheid tegen te gaan. De volgende APV-bepalingen kunnen worden aangemerkt als een dergelijke aanvulling.

1. De artikelen 2:47 tot en met 2:50, voorschriften die baldadigheid en overlast beogen tegen te gaan. Dit zijn aanvullingen op de artikelen 424 (baldadigheid op of aan de weg) en 426bis van het WvSr (belemmering van een ander in zijn vrijheid van beweging op de weg, zich opdringen aan een ander, hinderlijk volgen).
2. Artikel 4:6 is een aanvulling op artikel 431 van het WvSr (rumoer of burengerucht waardoor de nachtrust kan worden verstoord).

Zo is ook in verschillende APV's (zie artikel 5:32 (Crossterreinen)) als aanvulling op artikel 10, eerste lid, van de WVW 1994 een regeling opgenomen voor het houden van wedstrijden met motorrijtuigen op andere plaatsen dan de weg en voor wedstrijden anders dan met voertuigen op of aan de weg. Ingevolge artikel 10, eerste lid, van de WVW 1994 is het behoudens ontheffing op grond van artikel 148 van de WVW 1994 – verboden om op de weg een wedstrijd te houden. Overtreding van dit verbod wordt bedreigd met een geldboete van de eerste categorie.

In bijzondere wetten wordt aan gemeenten vaak de bevoegdheid gegeven of de verplichting opgelegd om nadere voorschriften vast te stellen. Ook de strafbaarstelling van de overtreding van deze gemeentelijke voorschriften is veelal in deze wetten opgenomen. De opsomming in het eerste en tweede lid van dit artikel bevatten dan ook geen in deze verordening opgenomen voorschriften, op overtreding waarvan straf is bedreigd in de bijzondere wet. Dat betreft:

- artikel 2:6; overtreding van deze voorschriften is strafbaar gesteld in de artikelen 437 en 437ter van het WvSr (boete van de tweede respectievelijk derde categorie) en
- de voorschriften uit hoofdstuk 2, afdeling 5, 'Regulering paracommerciële rechtspersonen en overige aangelegenheden uit de Alcoholwet'. Zie daarvoor het algemene gedeelte van de toelichting bij die afdeling.

Hechtenis?
Het zal zelden voorkomen dat voor overtreding van een APV-bepaling hechtenis wordt opgelegd, zeker nu ernaar gestreefd wordt de korte vrijheidsstraf nog meer terug te dringen 'ten gunste' van de geldboete. Toch is in het eerste lid van dit artikel de mogelijkheid van hechtenis opgenomen omdat niet bij voorbaat kan worden uitgesloten dat in bepaalde (uitzondering)gevallen (bijvoorbeeld in het geval van recidive) de rechter behoefte heeft aan de mogelijkheid tot oplegging van een vrijheidsstraf.
Op overtreding van de in het tweede lid van dit artikel genoemde – in de eerste geldboetecategorie ingedeelde – bepalingen, is echter geen hechtenis gesteld, omdat het hier lichte overtredingen betreft.

Strafbaarstelling niet-naleving nadere regels en vergunningsvoorschriften
Niet alleen de overtreding van in de verordening opgenomen bepalingen wordt in dit artikel met straf bedreigd. In een aantal bepalingen wordt aan het college de bevoegdheid gedelegeerd nadere regels te stellen. Ook de overtreding hiervan levert een strafbaar feit op. Dit geldt ook voor de overtreding van krachtens artikel 1:4 gegeven beperkingen en voorschriften bij een vergunning of een ontheffing. Formeel levert dit laatste een overtreding van artikel 1:4, tweede lid, op. Hierin is de verplichting opgenomen dat degene aan wie krachtens de APV een vergunning of ontheffing is verleend, verplicht is de daaraan verbonden voorschriften en beperkingen na te komen.

Wabo
Overtredingen van bepalingen die voortvloeien uit de Wabo (zoals handelingen zonder of in strijd met een omgevingsvergunning) zijn in de WED aangeduid als economische delicten. Dat heeft gevolgen voor de strafmaat, die onder de WED anders is dan onder de APV. Om dat onderscheid duidelijk te maken is het derde lid toegevoegd.

Jurisprudentie
HR 26-02-1957, NJ 1957, 253 (APV Eindhoven). Aanvullingen op de artikelen 424 (baldadigheid op of aan de weg) en artikel 426 van het WvSr (belemmering van een ander in zijn vrijheid van beweging op de weg, zich opdringen aan een ander, hinderlijk volgen) door gemeentelijke voorschriften zijn toelaatbaar.

HR 26-10-1954, NJ 1954, 779 (APV Amsterdam). Het staat de gemeentelijke wetgever vrij aanvullende regelen te geven tot het tegengaan van hinderlijke geluiden. De APV-bepaling is een toegestane aanvulling op artikel 431 van het WvSr (rumoer of burengerucht waardoor de nachtrust kan worden verstoord).

[*Vierde lid*
In het vierde lid is de bevoegdheid neergelegd een bestuurlijke boete op te leggen ter handhaving van de regels gesteld krachtens artikel 3, derde lid, van de Wet veiligheidsregio's. De hoogte van deze boete is maximaal gelijk aan een geldboete van de derde categorie. Het verdient aanbeveling beleidsregels te hebben over de hoogte van de boete. Voorheen was de bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete opgenomen in artikel 8 van de VNG Model Brandbeveiligingsverordening 2012. Met het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen wordt in het onderwerp van de in de Brandbeveiligingsverordening neergelegde regels voorzien. De raad is ingevolge artikel 64, tweede lid, van de Wet veiligheidsregio's nog steeds bevoegd om bij verordening te bepalen dat een bestuurlijke boete kan worden opgelegd voor overtreding van de regels, gesteld krachtens artikel 3 van de Wet veiligheidsregio's. Doordat de VNG Model Brandbeveiligingsverordening 2012 is vervallen, is de bevoegdheid een bestuurlijke boete op te leggen voor overtreding van de krachtens artikel 3 van de Wet veiligheidsregio's gestelde regels ondergebracht in de APV.]

Artikel 6:2 Toezichthouders
In dit artikel – en eventueel krachtens dit artikel, door het college dan wel door de burgemeester – worden de toezichthouders aangewezen. Toezichthouders zijn personen die bij of krachtens wettelijk voorschrift belast zijn met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift (artikel 5:11 van de Awb). De basis voor deze aanwijzingsbevoegdheid wordt gevonden in hoofdstuk 5 (handhaving) van de Awb. Daarin zijn algemene regels gegeven voor de bestuursrechtelijke handhaving van algemeen geldende rechtsregels en individueel geldende voorschriften.
Politieambtenaren zijn alleen te beschouwen als toezichthouders voor zover zij bij of krachtens een bijzondere wet als zodanig zijn aangewezen. Artikel 3 van de Politiewet 2012, dat een algemene

omschrijving van de politietaak bevat, kan niet worden beschouwd als een wettelijk voorschrift in de zin van het artikel.

[*Van diverse kanten is de VNG er op gewezen dat het aan te raden is dat politieambtenaren zijn aangewezen als toezichthouder. Enerzijds omdat dit voor sommige bepalingen goed aansluit op hun opsporingsbevoegdheid (inbrekerswerktuigen, bestrijding heling), anderzijds omdat daarmee hun algemene taak met betrekking tot de openbare orde tot uiting komt. Met het opnemen van deze bepaling krijgen politieambtenaren voor wat betreft de APV de beschikking over de toezichtsbevoegdheden genoemd in de artikelen 5:15 tot en met 5:19 van de Awb. Politieambtenaren combineren dan, net als dat voor BOA's het geval is, het toezichthouderschap met hun taak als opsporingsambtenaar.*
Politieambtenaren kunnen in het eerste lid of krachtens het tweede lid worden aangewezen. In beide gevallen wordt geadviseerd om geen eenheids-aanduiding (bijvoorbeeld "politiefunctionarissen van de eenheid Midden-Nederland") op te nemen. Dit heeft namelijk tot gevolg dat ambtenaren van de politie van de landelijke eenheid die – ook als zij weliswaar in de betrokken regio werkzaam zijn – niet bevoegd zijn om als toezichthouder ten aanzien van de APV op te treden. In verschillende gemeenten is dit in de praktijk een probleem gebleken.
Het is van belang dat gemeenten die overwegen politieambtenaren aan te wijzen daarover in overleg treden met de verantwoordelijke korpsleiding. Een toezichthouder is bijvoorbeeld bevoegd om voertuigen te doorzoeken (artikel 5:19, eerste lid, van de Awb) en een ieder is verplicht aan een toezichthouder medewerking te verlenen (artikel 5:20, eerste lid, van de Awb). Voor een toezichthouder die tevens opsporingsambtenaar is, is het van groot belang dat deze, als hij als toezichthouder iets aantreft dat leidt tot opsporing, tijdig een cautie uitdeelt. Aan opsporing hoeft de betrokkene immers, anders dan bij toezicht, niet mee te werken, en als hij daar niet tijdig op wordt gewezen kan dat gevolgen hebben voor een eventuele strafzaak.
Toezichthouders kunnen zowel individueel als categoraal worden aangewezen. Bij een individuele aanwijzing worden personen met toezicht belast door hen met name te noemen of door aanduiding van hun functie. Bij een categorale aanwijzing wordt in het aanwijzingsbesluit veelal de dienst genoemd waartoe de met toezicht belaste personen behoren.]

Legitimatieplicht toezichthouder
Een toezichthouder dient zich, indien gevraagd, te kunnen legitimeren (artikel 5:12 van de Awb). Het legitimatiebewijs wordt uitgegeven door het bestuursorgaan onder verantwoordelijkheid waarvan de toezichthouder werkzaam is. Het in artikel 5:12, derde lid, van de Awb genoemde 'model' van het legitimatiebewijs is vastgesteld bij de Regeling model legitimatiebewijs toezichthouders Awb. Deze regeling bevat echter geen echt model, maar een opsomming van alle elementen die in ieder geval op het legitimatiebewijs moeten zijn opgenomen en een voorbeeld van een legitimatiebewijs.

Het evenredigheidsbeginsel
In artikel 5:13 van de Awb is het evenredigheidsbeginsel neergelegd. Een toezichthouder mag zijn bevoegdheid slechts uitoefenen voor zover dit redelijkerwijs voor de vervulling van zijn taak noodzakelijk is. Een toezichthouder kan derhalve niet te allen tijde gebruik maken van alle bevoegdheden die in de Awb standaard aan toezichthouders worden toegekend. Steeds zal de afweging gemaakt moeten worden of het voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijs noodzakelijk is. Bepalend hiervoor is de aard van het voorschrift op de naleving waarvan een toezichthouder moet toezien.

Bevoegdheden toezichthouder
In de artikelen 5:15 tot en met 5:19 van de Awb worden bevoegdheden aan toezichthouders toegekend. In artikel 5:14 van de Awb is de mogelijkheid opgenomen om aan een toezichthouder minder bevoegdheden toe te kennen. Zo is op voorhand vaak al duidelijk welke bevoegdheden voor het uitoefenen van toezicht niet relevant zijn of per definitie onevenredig.

Op basis van artikel 5:15 van de Awb is een toezichthouder bevoegd elke plaats te betreden met uitzondering van woningen zonder toestemming van de bewoner. ‘Plaats’ is daarbij een ruim begrip en omvat niet alleen erven en andere (bedrijfs)terreinen, maar ook (bedrijfs)gebouwen. Dat de Awb een uitzondering maakt voor het betreden van een woning zonder toestemming van de bewoner vloeit voort uit het in artikel 12 van de Grondwet vastgelegde ‘huisrecht’. Op grond hiervan is voor het binnentreden van woningen zonder toestemming van de bewoner steeds een grondslag in een bijzondere wet vereist. Voor de handhaving van gemeentelijke verordeningen is de basis voor het binnentreden zonder toestemming van de bewoner gelegd in artikel 149a van de Gemeentewet. Op grond van dit artikel kan aan toezichthouders deze bevoegdheid worden toegekend, indien het gaat om het toezicht op de naleving van bij verordening gegeven voorschriften die strekken tot handhaving van de openbare orde of veiligheid of bescherming van het leven of de gezondheid van personen. In artikel 6:3 wordt deze bevoegdheid aan toezichthouders toegekend. In de Awbi zijn de vormvoorschriften gegeven die bij het binnentreden van een woning in acht genomen moeten worden. In de toelichting op artikel 6:3 wordt nader op de Awbi ingegaan.
De bevoegdheid tot het betreden van plaatsen houdt niet tevens in de bevoegdheid tot het doorzoeken van die plaatsen. De Awb geeft toezichthouders dus niet de bevoegdheid om willekeurig kasten, laden en andere bergplaatsen te openen. In gevallen waarin die bevoegdheid niettemin noodzakelijk is, dient deze te worden verschaft door de bijzondere wetgever.
Artikel 5:16 van de Awb geeft de toezichthouder de bevoegdheid om inlichtingen te vorderen. Op grond van artikel 5:20 van de Awb is een ieder ook verplicht deze inlichtingen te verstrekken, behoudens een aantal uitzonderingen dat terug te voeren is op het beroepsgeheim.
In de artikelen 5:17 tot en met 5:19 van de Awb worden aan toezichthouders de bevoegdheden verleend om inzage te vorderen van zakelijke gegevens en bescheiden en om zaken en vervoermiddelen te onderzoeken.

Bijzondere wetten
Bijzondere (medebewinds)wetten die de raad bevoegd verklaren of verplichten tot het maken van verordeningen (zoals de Wm, de Woningwet en – in relatie tot de APV in het bijzonder van belang – de Alcoholwet), kunnen op het punt van de aanwijzing van toezichthoudende ambtenaren een eigen regeling bevatten. Die aanwijzing heeft doorgaans tot gevolg dat de aangewezen ambtenaar bepaalde (toezicht)bevoegdheden krijgt.
Zo krijgen in artikel 42 van de Alcoholwet de toezichthouders die belast zijn met het toezicht op het bepaalde bij en krachtens die wet (het gaat hier ook om hoofdstuk 2, afdeling 5, ‘Regulering paracommerciële rechtspersonen en overige aangelegenheden uit de Alcoholwet’) eveneens de bevoegdheid om een woning binnen te treden zonder toestemming van de bewoners, als daar alcoholhoudende drank wordt verstrekt aan particulieren of als zij vermoeden dat dat daar gebeurt.

Toezicht en opsporing
De meeste bepalingen van de APV bevatten ge- en verboden. Op de naleving hiervan dient te worden toegezien en bij overtreding dient te worden opgetreden. Dit kan op twee manieren gebeuren: bestuursrechtelijk – door onder andere het opleggen van een last onder bestuursdwang of onder dwangsom – en strafrechtelijk. Voor beide vormen van handhaving dienen personen te worden aangewezen met toezichthoudende respectievelijk opsporingsbevoegdheden. Alleen voor de aanwijzing van de toezichthouders is een bepaling opgenomen in de APV. De opsporingsambtenaren worden aangewezen in de artikelen 141 en 142 van het WvSv.
Het onderscheid tussen toezicht en opsporing is van belang, aangezien er een onderscheid bestaat, zowel naar inhoud als naar de voorwaarden waaronder zij op grond van de wet kunnen worden uitgeoefend. Het kenmerkende onderscheid tussen beide is dat bij toezicht op de naleving geen sprake hoeft te zijn van enig vermoeden van overtreding van een wettelijk voorschrift en bij opsporing wel. Ook zonder dat vermoeden heeft het bestuur de taak na te gaan of bijvoorbeeld de voorschriften van een vergunning in acht worden genomen. Indien mocht blijken dat in strijd met het voorschrift wordt gehandeld, hoeft dit ook niet automatisch te leiden tot een strafrechtelijke

vervolging. Het hanteren van bestuursrechtelijke middelen zoals het intrekken van de vergunning of het toepassen van bestuursdwang vormen in veel gevallen een meer passende reactie.
Ook al is de uitoefening van het toezicht niet gebonden aan het bestaan van vermoeden dat een wettelijk voorschrift is overtreden, toch kan hiervan wel blijken bij het toezicht. Op dat moment wordt de vraag naar de verhouding tussen de toezichthoudende en opsporingsbevoegdheden van belang, in het bijzonder wanneer beide bevoegdheden in dezelfde persoon zijn verenigd. Beide bevoegdheden kunnen naast elkaar worden toegepast, zolang gezorgd wordt dat de bevoegdheden die samenhangen met het toezicht en de bevoegdheden die samenhangen met de opsporing worden gebruikt waarvoor ze zijn toegekend. Op het moment dat toezicht overgaat in opsporing is het derhalve zaak er voor te zorgen dat de waarborgen die aan de verdachte toekomen in het kader van de opsporing in acht worden genomen.
De voornaamste verschillen tussen toezicht en opsporing zijn de volgende.

- Toezicht heeft betrekking op de naleving van de voorschriften die tot burgers en bedrijven zijn gericht en heeft vaak preventieve werking. Opsporing dient gericht te zijn op strafrechtelijke afdoening.
- Toezicht is een bestuurlijke activiteit en wordt derhalve genormeerd door de Awb. De opsporing wordt geregeld WvSv.

Opsporingsambtenaren
In de artikelen 141 en 142 van het WvSv worden de met de opsporing van strafbare feiten belaste ambtenaren genoemd. De in artikel 141 genoemde ambtenaren hebben een opsporingsbevoegdheid die in principe voor alle strafbare feiten geldt (algemene opsporingsbevoegdheid). Artikel 142 betreft de BOA's die in de regel een opsporingsbevoegdheid hebben voor een beperkt aantal strafbare feiten (beperkte opsporingsbevoegdheid).
Op basis van artikel 142, eerste lid, onder c, van het WvSv hebben de volgende – voor de APV relevante – personen opsporingsbevoegdheid:

- personen die bij bijzondere wetten met de opsporing van de daarin bedoelde strafbare feiten worden belast, en
- personen die bij verordening zijn belast met het toezicht op de naleving van die verordening, een en ander voor het die feiten betreft en die personen zijn beëdigd.

Tot de eerste groep behoren bijvoorbeeld ambtenaren van bouw- en woningtoezicht. De grondslag van de opsporingsbevoegdheid ligt in de Woningwet. Tot de tweede groep behoren bijvoorbeeld milieu- en parkeerwachters, belast met het toezicht op de desbetreffende autonome bepalingen in de APV.
Sinds 1 mei 2018 volgt voorts uitdrukkelijk uit artikel 142, eerste lid, onder c, van het WvSv, dat het ook kan gaan om personen die 'krachtens' verordening zijn belast met het toezicht (dus via een aanwijzingsbesluit van het college of de burgemeester).
Aangezien buitengewone opsporingsambtenaren hun aanwijzing aan het WvSv ontlenen, is een nadere regeling in de APV niet mogelijk. De aanwijzing als toezichthouders in de APV is de grondslag voor de aanwijzing als BOA. De opsporingsbevoegdheid van de buitengewone opsporingsambtenaren beperkt zich tot die zaken waarvoor zij toezichthouder zijn. De personen die op grond van dit artikel worden aangewezen, dienen op grond van het Besluit BOA aan de volgende voorwaarden te voldoen:

1. zij dienen te voldoen aan de eisen van vakbekwaamheid en betrouwbaarheid;
2. zij dienen te zijn beëdigd door het College van procureurs-generaal (volgens artikel 18, eerste lid, van het Besluit buitengewoon opsporingsambtenaar).

De akte van beëdiging bevat een aantal gegevens met betrekking tot de BOA, waaronder in ieder geval de feiten tot de opsporing waarvoor de opsporingsbevoegdheid geldt. De akte wordt op naam van de desbetreffende ambtenaar gesteld en na de beëdiging aan hem uitgereikt. De akte wordt voor vijf jaar afgegeven. Hierna kan hij worden verlengd, mits de ambtenaar nog voldoet aan de eisen van vakbekwaamheid en betrouwbaarheid.

Gemeentelijke verordeningen en opsporing
Aan opsporingsambtenaren kan op grond van artikel 149a van de Gemeentewet, met inachtneming van de Awbi, de bevoegdheid tot het binnentreden van woningen worden verleend (zie verder de toelichting bij artikel 6:3). Hun overige opsporingsbevoegdheden ontlenen zij aan het WvSv. De raad heeft hiernaast niet de bevoegdheid om andere opsporingsbevoegdheden te creëren. Ingevolge artikel 1 van het WvSv mag bij gemeentelijke verordening geen regeling worden gegeven omtrent de opsporing of het bewijs van de in die verordening strafbaar gestelde feiten.
Ook in een aantal bijzondere wetten worden opsporingsambtenaren aangewezen. Dit is met name van belang voor de medebewindvoorschriften die in op deze wetten gebaseerde verordening zijn opgenomen. Een speciale regeling geldt voor de op de artikelen 437 en 437ter van het WvSr gebaseerde en in afdeling 2.5 opgenomen bepalingen ter bestrijding van heling van goederen. De in de artikelen 551 en 552 van het WvSv geregelde opsporings- en toezichtbevoegdheden komen reeds toe aan de algemene opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 141 van het WvSv. Gezien de bijzondere materie is het in het algemeen niet zinvol om ook nog eens buitengewone opsporingsambtenaren aan te wijzen.

Toezichthoudende ambtenaren belasten met opsporing?
Gezien het voorgaande zijn toezichthoudende ambtenaren vanuit hun aanstelling in hun functie niet automatisch belast met opsporing. Dit zal in veel gevallen ook niet nodig zijn. Veelal kan volstaan worden met toezichthoudende bevoegdheden. Indien namelijk de handhaving van bepaalde wettelijke voorschriften voornamelijk bestuursrechtelijk geschiedt (bestuursdwang, dwangsom), is het niet nodig om te beschikken over opsporingsbevoegdheden. Dit is pas vereist indien men strafrechtelijk wil gaan handhaven. In die situatie is het vaak ook niet noodzakelijk om alle toezichthouders opsporingsbevoegdheden te geven. Veelal kan worden volstaan met één of enkele opsporingsambtenaren. Ook kan soms de hulp ingeroepen worden van een algemeen opsporingsambtenaar (ambtenaar van politie).

Artikel 6:3 Binnentreden woningen
Algemeen
Het is soms noodzakelijk dat personen die belast zijn met het toezicht op de naleving dan wel de opsporing van overtredingen van de APV bepaalde plaatsen kunnen betreden. In artikel 5:15 van de Awb is deze bevoegdheid aan toezichthouders toegekend voor alle plaatsen, met uitzondering van het binnen treden van woningen zonder toestemming van de bewoners. De woning geniet extra bescherming op basis van artikel 12 van de Grondwet, dat het zogenaamde ‘huisrecht’ regelt. Het betreden van de woning zonder toestemming van de bewoner is daarom met veel waarborgen omkleed. Op het betreden van een woning met toestemming van de bewoner zijn deze waarborgen niet van toepassing, al gelden daar wel de, zij het wat beperktere, vormvoorschriften van de Awbi.
De bevoegdheid voor het binnentreden zonder toestemming van de bewoner kent drie elementen:

1. de bevoegdheid tot binnentreden dient bij of krachtens de wet te zijn verleend;
2. de personen aan wie de bevoegdheid is verleend dienen bij of krachtens de wet te worden aangewezen, en
3. er dienen bepaalde vormvoorschriften in acht te worden genomen.

Wettelijke grondslag bevoegdheid
Zowel het verlenen van de bevoegdheid tot het binnentreden als het aanwijzen van de personen die mogen binnentreden dient bij of krachtens de wet te gebeuren. Artikel 149a van de Gemeentewet geeft de raad de bevoegdheid om bij verordening personen aan te wijzen die woningen mogen binnentreden zonder toestemming van de bewoner. Het moet dan gaan om personen die belast zijn met het toezicht op de naleving of de opsporing van de overtreding van bij verordening gegeven voorschriften die strekken tot handhaving van de openbare orde of veiligheid of bescherming van het leven of de gezondheid van personen. In dit artikel wordt gebruikgemaakt van deze bevoegdheid.

Voor enkele bepalingen in de APV wordt de bevoegdheid om een woning zonder toestemming van de bewoner te betreden rechtstreeks ontleend aan een bijzondere wet. Het betreft artikel 2:67 en 2:68 en de op artikel 437ter van het WvSr gebaseerde gemeentelijke helingvoorschriften. Artikel 552 van het WvSv bepaalt dat de in artikel 141 bedoelde opsporingsambtenaren en de ambtenaren die krachtens artikel 142 zijn belast met de opsporing van de bij de artikelen 437, 437bis of 437ter van het WvSr strafbaar gestelde feiten, toegang hebben tot elke plaats hebben waarvan redelijkerwijs vermoed kan worden dat zij wordt gebruikt door een handelaar als bedoeld in laatstgenoemde artikelen.

Vormvoorschriften
In de Awbi zijn de vormvoorschriften opgenomen die een persoon die een woning wil betreden in acht moet nemen. Hij dient:

- zich te legitimeren (artikel 1);
- mededeling te doen van het doel van het binnentreden (artikel 1);
- te beschikken over een schriftelijke machtiging (artikel 2);
- verslag te maken van het binnentreden (artikel 10).

De in artikel 1 opgenomen voorschriften gelden voor iedere binnentreding, dus ook indien dit gebeurt met toestemming van de bewoner. De artikelen 2 tot en met 11 van de Awbi gelden alleen als zonder toestemming van de bewoner wordt binnengetreden.
Degene die binnentreedt, dient te beschikken over een machtiging. In deze machtiging is aangegeven in welke woning binnengetreden kan worden. De Awbi gaat daarbij in beginsel uit van een machtiging voor één woning. Zo nodig kunnen in de machtiging echter maximaal drie andere afzonderlijk te noemen woningen worden opgenomen (zie de Regeling vaststelling model machtiging tot binnentreden (http://wetten.overheid.nl/BWBR0018484/2005-08), voor een model voor de machtiging).
In artikel 3 van de Awbi wordt aangegeven wie een machtiging tot binnentreden kunnen afgeven: de procureur-generaal bij het gerechtshof, de officier van justitie en de hulpofficier van justitie hebben een algemene bevoegdheid hiertoe gekregen. Hiernaast kan ook de burgemeester bevoegd zijn machtigingen te verlenen. Dit is het geval indien het binnentreden in de woning in een ander doel is gelegen dan in het kader van strafvordering (bijvoorbeeld bij woningontruimingen). De bevoegdheid machtigingen om binnen te treden af te geven, kan niet worden gemandateerd.
In artikel 5:27 van de Awb is voor het binnentreden zonder toestemming van de bewoner bij de uitoefening van bestuursdwang een andere regeling opgenomen. De bevoegdheid tot het afgeven van de machtiging is daar, naast de in de Awbi genoemde functionarissen, bij hetzelfde bestuursorgaan gelegd dat de bestuursdwang toepast. Dit betekent dat een college dat bestuursdwang wil uitoefenen, ook de eventueel benodigde machtiging moet afgeven.
Artikel 2, derde lid, van de Awbi voorziet in de bevoegdheid om in uitzonderlijke omstandigheden zonder machtiging en zonder toestemming de woning binnen te treden. Dit is het geval in situaties waarbij ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen dreigt, zoals bij de ontdekking op heterdaad van een geweldsdelict in een woning of de aanwezigheid in een woning van een bewapend persoon die van zijn wapen gebruik zou kunnen maken. Men kan ook denken aan gevallen waarin de belangen van de bewoner ernstig worden aangetast, zoals bij de ontdekking op heterdaad van een inbraak in de woning. Als de opsporingsambtenaar de bewoner, bijvoorbeeld als gevolg van diens afwezigheid, niet om toestemming tot binnentreden kan vragen, is hij bevoegd om ter bescherming van diens belangen zonder machtiging binnen te treden. Onder deze omstandigheden bestaat er dus steeds de noodzaak om terstond op te treden en is binnentreden zonder toestemming én zonder machtiging gerechtvaardigd.
Op het binnentreden van een woning zonder toestemming van de bewoner, blijft ook bij spoedeisende gevallen de Awbi zo veel mogelijk van toepassing. Het spoedeisende karakter van de situatie is derhalve voornamelijk van invloed op het hebben van een machtiging. Dat betekent dat deze bevoegdheid slechts kan worden uitgeoefend door personen die bij of krachtens de wet bevoegd zijn verklaard zonder toestemming van de bewoner binnen te treden.

Van binnentreden zonder toestemming van de bewoner dient na afloop een verslag opgemaakt te worden (artikel 10 van de Awbi, zie de circulaire van het Ministerie van Justitie en Veiligheid van 15 augustus 1994, 452425/294 voor een voorbeeldverslag).

Artikel 6:4 Intrekking oude verordening
In artikel 6:4 wordt geen tijdstip vermeld waarop de oude verordening wordt ingetrokken. Dat is ook niet nodig. De datum waarop de nieuwe verordening in werking treedt, is de datum waarop de oude verordening vervalt.

Artikel 6:5 Overgangsbepaling
Van belang is in de overgangsbepalingen aan te geven of bestaande vergunningen, ontheffingen, enz. al dan niet hun rechtskracht blijven behouden na de inwerkingtreding van deze verordening.
Op aanvragen om een besluit, ingediend onder de oude verordening, wordt volgens de Awb beslist overeenkomstig de nieuwe verordening (toetsing ex nunc).
Op bezwaarschriften ingediend tegen besluiten genomen onder het oude recht, wordt eveneens besloten krachtens deze verordening met dien verstande dat de bezwaarde niet in een nadeliger positie mag komen dan hij onder het oude recht zou hebben gehad (verbod van reformatio in peius).

Artikel 6:6 Inwerkingtreding
Op de inwerkingtreding van verordeningen is de regeling van artikel 142 van de Gemeentewet van toepassing. Deze houdt in dat alle verordeningen in werking treden op de achtste dag na bekendmaking, tenzij een ander tijdstip daarvoor is aangewezen.
Het is ook geoorloofd in de verordening te bepalen dat de dag van inwerkingtreding door het college zal worden vastgesteld. Het alternatief luidt in dat geval:
“Deze verordening treedt in werking op een door het college nader te bepalen tijdstip.”
In het model is gekozen voor een datum van in werking treden die afhangt van de datum van bekendmaking. Het is uiteraard ook goed mogelijk om een met name genoemde datum te kiezen, bijvoorbeeld de 1e van een bepaalde maand.
De APV is een besluit van het gemeentebestuur op overtreding waarvan straf is gesteld. Een dergelijk besluit wordt op dezelfde wijze bekendgemaakt als alle overige besluiten van het gemeentebestuur die algemeen verbindende voorschriften inhouden (artikel 139 van de Gemeentewet). Van belang is dat de gemeente gehouden is dit besluit mee te delen aan het parket van het arrondissement waarin de gemeente is gelegen (artikel 143 van de Gemeentewet).
In verband met artikel 1 van het WvSr is het uiteraard niet mogelijk aan de bepalingen van een strafverordening terugwerkende kracht te verlenen.

Artikel 6:7 Citeertitel
Deze bepaling is geformuleerd overeenkomstig Igr 75. Desgewenst kan de gemeentenaam en het jaartal nog worden toegevoegd.

Bijlage - Lijst van gebruikte afkortingen in de toelichting

Afkorting	Betekenis
Activiteitenbesluit milieubeheer	Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer
Afdeling	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APV	Algemene plaatselijke verordening
ABRvS	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
ARRS	Afdeling rechtspraak van de Raad van State
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Awbi	Algemene wet op het binnentreden
BABS	Besluit administratieve bepalingen scheepvaartverkeer
BABW	Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer
BBOOR	Wet bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte
Bibob	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
Bor	Besluit omgevingsrecht
BPR	Binnenvaartpolitiereglement
BW	Burgerlijk Wetboek
CBb	College van Beroep voor het bedrijfsleven
CBF	Centraal Bureau Fondsenwerving
CCV	Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond, Water en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DDDN	Vereniging Direct Dialogue Donateurwervers Nederland
DHW	Drank- en Horecawet
ECRM	Europese conventie voor de rechten van de mens
EG-recht	Recht van de Europese Gemeenschappen
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
GFT-afval	Groente-, fruit- en tuinafval
GWWD	Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
HR	Hoge Raad
HvJ	Hof van Justitie
Igr	100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever
IVBPR	Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
KNAC	Koninklijke Nederlandsche Automobiel Club
KNMV	Koninklijke Nederlandse Motorrijders Vereniging
MMA	Mixed Martial Arts
model-APV	Model Algemene plaatselijke verordening
MON	Motorsport Organisatie Nederland
Mor	Regeling omgevingsrecht
MvT	Memorie van toelichting
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

OM	Openbaar Ministerie
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PMV	Provinciale milieuverordening
RVV 1990	Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990
SGBO	Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden
Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
WvSv	Wetboek van Strafvordering
SVW	Scheepvaartverkeerswet
Trb.	Tractatenblad
Vb 2000	Vreemdelingenbesluit 2000
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOG	Verklaring Omtrent het Gedrag
Vw 2000	Vreemdelingenwet 2000
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
WED	Wet op de economische delicten
Wm	Wet milieubeheer
Wok	Wet op de kansspelen
Wom	Wet openbare manifestaties
WOR	Wet op de openluchtrecreatie
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wrp	Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche
Wvgs	Wet vervoer gevaarlijke stoffen
WvSr	Wetboek van Strafrecht
WVW 1994	Wegenverkeerswet 1994

MEMO

AAN	:	Frederieke Schilling
VAN	:	Franc Pommer
DATUM	:	10 juni 2020
BETREFT	:	bestuurlijke maatregelen drugshandel en drugsoverlast

De burgemeester overweegt om een voorstel te doen aan de gemeenteraad (hierna: *'de raad'*) om de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (hierna: *'de APV'*) aan te passen met als doel de preventieve en repressieve aanpak van drugshandel- en overlast in de openbare ruimte te verbeteren. De burgemeester denkt daarbij aan verblijfsontzeggingen en bevoegdheden tot het opleggen van lasten onder dwangsom. Je hebt me gevraagd advies uit te brengen over de mogelijkheden om de APV op dit thema aan te passen en/of aan te vullen.

In dit memo zal ik eerst het juridisch kader schetsen dat geldt voor het aanpassen van de APV in verband met – kort gezegd – openbare ordebevoegdheden (1). Daarna bespreek ik welke maatregelen in algemene zin kunnen worden opgenomen in de APV op het gebied van drugshandel- en overlast (2). Ten slotte zal ik ingaan op de mogelijkheden die de APV nu al biedt en waar de mogelijkheden liggen om de APV aan te passen en/of aan te vullen (3).

1. Juridisch kader

1.1. *Algemeen*

De raad beschikt op grond van artikel (147 juncto) 149 van de Gemeentewet over een algemene (autonome) verordenende bevoegdheid. Laatstgenoemd artikel luidt als volgt:

> *"De raad maakt de verordeningen die hij in het belang van de gemeente nodig oordeelt."*

Op grond van deze bepaling kan de raad algemene regels stellen die gelden binnen de eigen gemeente in het belang van onder meer de openbare orde, veiligheid en volksgezondheid. Daarnaast zijn in de Gemeentewet aan de gemeenteraad verschillende specifieke verordende bevoegdheden toegekend over bepaalde onderwerpen (zie o.a. de artikelen 151a tot en met 151d van de Gemeentewet).

De verordenende bevoegdheid van de raad wordt op een aantal manieren begrensd.

1.2. *Algemene begrenzing verordenende bevoegdheid*

In de eerste plaats beperkt de verordenende bevoegdheid van de raad zich op grond van artikel 108 van de Gemeentewet tot de "huishouding van de gemeente". Dat betekent dat regels die de raad stelt zich niet over de gemeentegrens mogen

uitstrekken. Zo kan een ingezetene van de gemeente op grond van een verordening niet worden gehouden aan een verbod om bepaalde handelingen te verrichten buiten de gemeentegrens. Daarnaast behelst de fixatie van de verordenende bevoegdheid op de 'huishouding van de gemeente' dat verordeningen zich dienen te beperken tot het gemeentelijk belang. Zij mogen volgens vaste jurisprudentie niet treden in een regeling van de "bijzondere belangen van de ingezetenen".[1]

Dit laatste wordt ook wel de "ondergrens" genoemd. Deze ondergrens vormt de tweede belangrijke begrenzing van de verordenende bevoegdheid van de raad. De ondergrens wordt vooral beheerst door grondrechten, zoals de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het eigendomsrecht en het recht op vrij verkeer van diensten. Een verordende bevoegdheid mag deze grondrechten in beginsel niet beperken als daarmee geen openbaar belang is gediend en dient het "privédomein" van burgers te respecteren.

> Deze zogenoemde 'ondergrens' werd onder andere overschreden in de anticonceptivaverordening van de gemeente Bergen op Zoom, op grond waarvan het verboden was om enig middel tot voorkoming van zwangerschap te verkopen. Volgens de Hoge Raad was er geen openbaar belang gediend met deze regeling.[2] De verordening werd onverbindend verklaard. Met betrekking tot de ondergrens verwacht ik geen problemen bij het opnemen van regels inzake drugshandel en drugsoverlast in de openbare ruimte, zodat ik deze verder buiten beschouwing laat.

Op grond van onder andere de Dienstenrichtlijn (*Rl.* 2006/123/EG) en het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) kunnen burgervrijheden alleen onder strenge voorwaarden worden begrensd. Ten minste moet die begrenzing voorzienbaar zijn, zijn ingegeven door een dwingende reden van algemeen belang en proportioneel zijn (het doel mag niet met een minder ingrijpend middel bereikt worden).

De derde begrenzing van de verordenende bevoegdheid van de raad betreft de zogenoemde "bovengrens". De bovengrens wordt met zoveel woorden, als volgt gedefinieerd in artikel 121 van de Gemeentewet:

> *"De bevoegdheid tot het maken van gemeentelijke verordeningen blijft ten aanzien van het onderwerp waarin door wetten, algemene maatregelen van bestuur of provinciale verordeningen is voorzien, gehandhaafd, voor zover de verordeningen met die wetten, algemene maatregelen van bestuur en provinciale verordeningen niet in strijd zijn."*

Blijkens deze bepaling mag dus een gemeentelijke verordening geen onderwerpen reguleren die al uitputtend zijn geregeld in hogere regelingen. Bij het bepalen of sprake is van "hetzelfde onderwerp" speelt enerzijds de vraag wat de gedraging is waarover regels zijn opgenomen (de genormeerde gedraging) en anderzijds het motief van de regelingen een rol (de motieftheorie). Bij het motief gaat het om het

---

[1] HR 25 maart 1912, *Gst.* 3179.
[2] HR 12 juni 1962, ECLI:NL:PHR:1962:AG2057 (*NJ* 1962, 484).

achterliggende doel van de regeling. Dit kan bijvoorbeeld zijn – zoals hiervoor genoemd – de openbare orde, de veiligheid, en de volksgezondheid. Zijn zowel de genormeerde gedraging als het motief van een gemeentelijke verordening hetzelfde als die van een hogere regeling, dan is sprake van hetzelfde onderwerp. Verschilt de gemeentelijke verordening en de hogere regeling op (minstens) één van de twee punten, dan is een aanvulling in een gemeentelijke verordening mogelijk.

1.3. *Verordenende bevoegdheid drugshandel- en overlast in de openbare ruimte*
Als het gaat om de regelruimte van de raad op het gebied van drugshandel- en overlast in de openbare ruimte is in het licht van de hiervoor besproken kaders het volgende van belang.

De raad heeft in beginsel de bevoegdheid om eigen regels vast te leggen in een gemeentelijke verordening op het gebied van de beheersing van drugshandel- en overlast binnen de (fysieke) grenzen van de gemeente (huishouding van de gemeente). Dergelijke regels mogen geen betrekking hebben op het privédomein van ingezetenen. Regels die er bijvoorbeeld toe strekken het thuisgebruik van drugs te verbieden zijn niet toegestaan. Dat laatste is ook niet het doel van de burgemeester, die immers op zoek is naar maatregelen op het gebied van de beheersing van drugshandel- en overlast in de openbare ruimte.

De regulering van drugshandel- en overlast in de openbare ruimte kan gerekend worden tot het domein van de "openbare orde". Zoals de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: "de Afdeling") heeft overwogen in haar uitspraak van 12 november 2014[3] wordt de openbare orde beheerst door een complex van rechtsregels, dat betrekking heeft op het gewenste niveau van orde en rust in het *openbare leven*.[4] Concreet gaat het daarbij om het ordelijk verloop van het gemeenschapsleven ter plaatse. Op grond van artikel 172 van de Gemeentewet is de burgemeester belast met de handhaving van de openbare orde. Uit onder meer het arrest van de Hoge Raad van 11 oktober 2005[5] volgt dat in een gemeentelijke verordening, ontleend aan artikel 172 van de Gemeentewet, bevoegdheden mogen worden opgenomen die strekken tot handhaving van de openbare orde en dat in dat geval de burgemeester moet worden aangewezen als het bevoegde gezag terzake die bevoegdheden.

> ***NB***. Strekken bevoegdheden in een gemeentelijke verordening niet (primair) tot handhaving van de openbare orde, dan dienen zij te worden belegd bij het college van burgemeester en wethouders. Dit laatste volgt uit het algemene principe dat het college is belast met dagelijks bestuur van de gemeente, *tenzij* bij of krachtens de wet de raad of de burgemeester hiermee is belast (artikel 160 lid 1 onder a Gemeentewet).

Voor de vraag in hoeverre de raad (welke) bevoegdheden ter regulering van

---

[3] ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117.
[4] *Kamerstukken II* 1988/89, 19 403, nr. 10, p. 88-89; *Kamerstukken II* 1989/90, 19 403, nr. 16, p. 38.
[5] HR 11 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS9224 (*Gst.* 2006/133).

drugshandel- en overlast in de openbare ruimte in de verordening mogen worden opgenomen is vooral de "bovengrens" van belang. De Opiumwet bevat immers al een uitputtende (hogere) regeling op het gebied van het voor handen hebben, verstrekken en produceren van drugs. In artikel 13b van de Opiumwet is daarnaast bepaald dat de burgemeester bevoegd is tot oplegging van een last onder bestuursdwang indien in een woning of lokaal of op een daarbij behorend erf drugs worden verkocht, afgeleverd of verstrekt dan wel daartoe aanwezig zijn dan wel indien voorbereidingshandelingen op dat gebied worden geconstateerd. Een gemeentelijke verordening op het gebied van drugshandel- en overlast mag deze uitputtende hogere regeling niet doorkruisen, bijvoorbeeld door lokaal bepaalde stoffen als drugs te verbieden die niet op grond van de Opiumwet verboden zijn.

De Opiumwet betreft evenwel naar zijn aard primair een "volksgezondheidswet" met daarin enkele specifieke aanvullingen op het terrein van de openbare orde, zoals artikel 13b van de Opiumwet.[6] De beheersing, als bedoeld in artikel 172 van de Gemeentewet, van het gewenste niveau van orde en rust in het openbare leven dan wel het ordelijk verloop van het gemeenschapsleven met het oog op drugshandel- en overlast wordt niet door de Opiumwet gereguleerd. Bepalingen in een gemeentelijke verordening die erop gericht zijn de effecten van drugshandel- en overlast op het openbare leven te voorkomen en te beperken hebben daarmee een ander motief dan de bepalingen in de Opiumwet. Dergelijke regels hebben een zodanige relatie met de openbare orde dat zij in het kader van de huishouding van de gemeente in een verordening kunnen worden opgenomen.[7] De handhaving van dergelijke bepalingen moet in beginsel bij de burgemeester worden belegd.

Ter illustratie wijs ik op het arrest van de Hoge Raad van 19 februari 2013.[8] Hierin stond ter discussie of een bepaling uit de APV van Amsterdam, inhoudende een verbod om zich op of aan de weg op te houden met als doel het kopen of te koop aanbieden van (onder meer) verboden drugs, al dan niet in strijd moest worden geacht met de Opiumwet. De Hoge Raad oordeelde hierover als volgt:

> *"2.4. Art. 2.7, tweede lid, APV Amsterdam 2008 strekt blijkens de daarop gegeven toelichting en zijn plaatsing in de APV tot het voorkomen van aantasting van de openbare orde, het beteugelen van overlast en het bevorderen van de veiligheid op de openbare weg. Daartoe is strafbaar gesteld het zich op of aan de weg ophouden onder zodanige omstandigheden dat aannemelijk is dat dit 'zich ophouden' ten doel heeft het kopen of te koop aanbieden van (onder meer) middelen als bedoeld in de art. 2 en 3 van de Opiumwet.*
>
> *Strafbaarheid ingevolge deze APV-bepaling vereist geen strafwaardige betrokkenheid bij het kopen of te koop aanbieden van de in de Opiumwet genoemde middelen, terwijl de overtreding van de bepaling niet impliceert dat de Opiumwet wordt overtreden. [...].*

---

6 *Kamerstukken II* 1974-1975, 13 407, nr. 3, p. 15.
7 Vgl. ABRvS 24 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4391.
8 HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5725.

> *Gelet op art. 149 Gemeentewet, inhoudende dat de raad van een gemeente de verordeningen maakt die hij in het belang der gemeente - waaronder de handhaving van de openbare orde - nodig oordeelt, en art. 121 Gemeentewet, inhoudende, kort gezegd, dat een gemeente bevoegd is tot het maken van (aanvullende) verordeningen, voor zover deze niet in strijd zijn met hogere regelingen, en in aanmerking genomen dat voormeld art. 2.7, tweede lid, APV Amsterdam wat betreft bedoeld 'zich ophouden' de voorschriften van de Opiumwet niet dupliceert, moet worden geoordeeld dat de Raad van de gemeente Amsterdam met betrekking tot dat verbod niet buiten zijn verordenende bevoegdheid is getreden door in art. 2.7, tweede lid, mede te verbieden zich op of aan de weg op te houden als aannemelijk is dat dit gebeurt om middelen als bedoeld in de art. 2 en 3 van de Opiumwet te koop aan te bieden. Anders dan het middel betoogt, staat de Opiumwet in zoverre niet in de weg aan de verbindendheid van deze APV-bepaling [...].".*
> (Onderstreping mijnerzijds; FP)

De Afdeling heeft zich in twee uitspraken van 1 mei 2013[9] bij bovenstaand oordeel van de Hoge Raad aangesloten en geoordeeld dat de betreffende APV-bepaling niet in strijd was met de Opiumwet en om die reden dus niet-onverbindend.[10]

Doorslaggevend voor het positieve oordeel in bovengenoemd arrest van de Hoge Raad en de uitspraken van de Afdeling, zijn de bestanddeel van de APV-bepaling terzake "het ophouden" op of aan de weg en het doel van dat ophouden (het te koop aanbieden van drugs). Zonder deze bestanddelen zou de bepaling slechts neerkomen op een verbod om op of aan de weg drugs te koop aan te bieden. Dat is als zodanig reeds verboden in de Opiumwet en zou dus wél neerkomen op een duplicering van de Opiumwet. In dit verband wijs ik op de uitspraak van de Afdeling van 13 juli 2011[11], die mijn laatste constatering als volgt bevestigt:

> *"Artikel 2.17, vijfde lid, van de APV geeft de burgemeester de bevoegdheid een gebied aan te wijzen waarin het verboden is, en op grond van artikel 6.1 van de APV strafbaar is gesteld, om softdrugs te gebruiken of openlijk voorhanden te hebben. Gelet op het vorenoverwogene zijn deze handelingen echter reeds verboden op grond van artikel 3, aanhef en onder C, van de Opiumwet, en strafbaar gesteld op grond van artikel 11, eerste lid, van de Opiumwet. Voor gemeentelijke verbods- en strafbepalingen die deze voorschriften uit de Opiumwet dupliceren bestaat, ongeacht het motief dat daaraan ten grondslag ligt, geen ruimte.*
>
> *Gelet hierop is de Afdeling van oordeel dat artikel 2.17, vijfde lid, van de APV in strijd is met artikel 3, aanhef en onder C, van de Opiumwet en dus verbindende kracht mist. De burgemeester was derhalve niet bevoegd om op grond van die bepaling een locatie aan te wijzen als gebied waar een softdrugsverbod geldt. [...].".*

De laatstgenoemde uitspraak maakt duidelijk dat het louter verbieden in de APV om in de gemeente of op plekken in de gemeente in de openbare ruimte in drugs te handelen, in strijd is met een hogere (uitputtende) regeling; de Opiumwet. De

---

[9] ABRvS 1 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ9045 en ABRvS 1 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ9048.
[10] ABRvS 5 april 2017, ECLI:NL:RVS:2017:903.
[11] ABRvS 13 juli 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR1425.

Opiumwet verbiedt dit immers al.[12] De Opiumwet verbiedt echter niet het *gebruik* (in de openbare ruimte) van drugs. In de APV in Rotterdam werd (daarom) een verbod tot het op of aan de weg, op een andere voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw drugs te *gebruiken* door de Hoge Raad niet-onverbindend geoordeeld, gelet op de Opiumwet. In het arrest van 13 oktober 2015[13] oordeelde de Hoge Raad daartoe als volgt:

> *"2.8. Gelet op art. 149 Gemeentewet, inhoudende dat de raad van een gemeente de verordeningen maakt die hij in het belang der gemeente - waaronder de handhaving van de openbare orde - nodig oordeelt, en art. 121 Gemeentewet, inhoudende, kort gezegd, dat een gemeente bevoegd is tot het maken van (aanvullende) verordeningen, voor zover deze niet in strijd zijn met hogere regelingen, en in aanmerking genomen dat - gezien hetgeen hiervoor is overwogen - voormeld art. 3.3.4 APV Rotterdam 2008 wat betreft bedoeld 'gebruiken' de voorschriften van de Opiumwet niet dupliceert, moet worden geoordeeld dat de Raad van de gemeente Rotterdam met betrekking tot dat verbod niet buiten zijn verordenende bevoegdheid is getreden door in art. 3.3.4 mede te verbieden het op of aan de weg, op een andere voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw middelen als bedoeld in de art. 2 of 3 van de Opiumwet gebruiken (vgl. HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2003:BY5725, NJ 2013/323 en RvS 1 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ9048 ten aanzien van art. 2.7 lid 2 APV Amsterdam 2008). Anders dan het middel betoogt, staat de Opiumwet in zoverre niet in de weg aan de verbindendheid van deze APV-bepaling. […].".*[14]

<u>Tussenconclusie</u>
Gelet op het vorenstaande moet worden vastgesteld dat het in principe mogelijk is om in de APV regels op te nemen om drugshandel- en overlast in de openbare ruimte, in het belang van de openbare orde te beteugelen, zolang deze regels maar niet de (verboden in de) Opiumwet doorkruisen. Een APV-regeling zal daarom een aan de handel van drugs verbonden openbare ordeaspect moeten omvatten, zoals het "ophouden ten behoeve van koop of verkoop", of zal iets moeten verbieden wat niet reeds in de Opiumwet zelf is verboden, zoals het <u>gebruik</u> van drugs in de openbare ruimte. Het enkel instellen van een verbod op drugshandel in de openbare ruimte is niet toegestaan, want reeds uitputtend gereld in de Opiumwet.

2. Bestuurlijke maatregelen (algemeen)

Nu gelet op het vorenstaande duidelijk is binnen welke kaders het mogelijk is om in een verordening – zoals de APV – regels op te nemen om drugshandel- en overlast in de openbare ruimte, in het belang van de openbare orde te beteugelen, is de volgende vraag welke bestuurlijke maatregelen daarvoor in algemene zin geschikt zijn. Deze vraag valt mijns inziens uiteen in twee deelvragen, namelijk:

a. welke bevoegdheden kunnen met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel- en overlast in de APV worden opgenomen; en
b. welk bestuurlijk handhavingsinstrumentarium staat de burgemeester ter

---

[12] Artikel 2 aanhef en onder C en artikel 3 aanhef en onder C van de Opiumwet.
[13] HR 13 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3031.
[14] Zie ook HR 17 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3328 (r.o. 2.8).

beschikking om de onder a genoemde bevoegdheden te handhaven.

2.1. *Ad a. Bevoegdheden in de APV*

Het antwoord op de vraag welke bevoegdheden in de APV zouden kunnen worden opgenomen met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel en -overlast is in het vorige hoofdstuk al voor een belangrijk deel gegeven. In de huidige APV staan al de nodige bevoegdheden opgenomen die geschikt zijn voor het beoogde doel. Daarop ga ik nader in, in hoofdstuk 3 van dit memo. Op deze plaats sta ik kort stil bij de hoofdcategorieën van bevoegdheden die in de regel in een APV worden gebruikt en die geschikt kunnen zijn in verband met de aanpak van drugshandel- en overlast.

In het algemeen kunnen in de APV – voor zover relevant – de volgende 'typen' bepalingen worden opgenomen:

1. gebodsbepalingen;
2. verbodsbepalingen
3. gebieds- of verblijfsontzeggingen.

> ***NB***. Aan deze categorieën kunnen exploitatievergunningstelsels en sluitingsbevoegdheden worden toegevoegd. Deze zijn echter in verband met de aanpak van drugshandel- en overlast in de openbare ruimte niet geschikt. In de openbare ruimte valt immers niets te sluiten en drugshandel is niet vergunbaar. Sluitingen van panden op grond van de APV, tenzij die panden als "*voor het publiek toegankelijk*" kwalificeren, zijn niet mogelijk. De sluiting van woningen moet berusten op grond van een wet in formelen zin.

<u>Ad 1. Gebodsbepaling</u>

Bij een gebodsbepaling moet worden gedacht aan voorgeschreven gedragsnorm die geldt in een bepaald gebied of aan een bepaalde voorgeschreven handeling. Een voorbeeld van een gebodsbepaling kan worden ontleend aan artikel 151d lid 1 van de Gemeentewet. Dit artikel luidt als volgt:

> "*De raad kan bij verordening bepalen dat degene die een woning of een bij die woning behorend erf gebruikt of tegen betaling in gebruik geeft aan een persoon die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen is ingeschreven, er zorg voor draagt dat door gedragingen in of vanuit die woning of dat erf of in de onmiddellijke nabijheid van die woning of dat erf geen ernstige en herhaaldelijke hinder voor omwonenden wordt veroorzaakt.*".

Het in bovenstaande voorbeeld verwoorde gebod is positief geformuleerd. Als een zorgplicht. Een negatief geformuleerd gebod heeft al snel de strekking van een verbod ("*dient zich te onthouden van…*"). Van gebodsbepalingen in verordeningen in de sfeer van drugshandel- en overlast zijn mij geen voorbeelden bekend. Dat neemt niet weg dat een dergelijk gebod tot de mogelijkheden behoort. Zo zou in de APV kunnen worden bepaald dat de burgemeester bevoegd is een gebied aan te wijzen – bijvoorbeeld een "dealersoverlastgebied" – waarin het gebod geldt dat degene die zich in dat gebied bevindt op bevel van de politie of een toezichthouder, onmiddellijk zijn weg dient te vervolgen of zich in de door de politie of de

toezichthouder aangewezen richting dient te verwijderen.[15] De openbare ordecomponent bij deze bepaling wordt in belangrijke mate ingekleurd door de reden voor en de motivering van het aanwijzingsbesluit van het gebied. Die aanwijzing zal verband moeten houden met een openbare ordeprobleem in verband met drugshandel- en overlast in het aangewezen gebied.

> ***NB***. Gerealiseerd moet worden dat een gebiedsaanwijzingsbesluit zelf geen normstelling bevat, maar slechts een bepaalde vooraf bepaalde normstelling activeert voor het aangewezen gebied. De algemene normstelling staat reeds in de APV (*"in door de burgemeester aangewezen gebieden heeft te gelden dat ..."*). Een gebiedsaanwijzingsbesluit heeft wel een algemene strekking. De geactiveerde norm geldt namelijk voor eenieder die zich in het aangewezen gebied bevindt. Daarom wordt een (gebieds)aanwijzingsbesluit aangemerkt als een *concretiserend* besluit van algemene strekking. Tegen een concretiserend besluit van algemene strekking kan bezwaar en beroep worden ingesteld (zie ook artikel 8:2 van de Awb).

Ad 2. Verbodsbepaling

Verbodsbepalingen verbieden juist een bepaald gedrag of een bepaalde handeling. Dit kan in de vorm van een rechtstreeks, algemeen geldend verbod of in de vorm van een verbod dat pas geldt door een voorafgaand gebiedsaanwijzingsbesluit.

In paragraaf 1.3 van dit memo zijn al enkele voorbeelden gegeven van verbodsbepalingen. Voor een voorbeeld van een verbodsbepaling wijs ik op het gebruiksverbod dat centraal stond in het hiervoor genoemde arrest van de Hoge Raad 13 oktober 2015[16]. Een dergelijk verbod zou kunnen luiden:

> *"het is verboden op of aan de weg, op een andere voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw middelen als bedoeld in de artikel 2 of 3 van de Opiumwet gebruiken.".*

Voor een voorbeeld van een verbodsbepaling verwijs ik naar het eveneens besproken arrest van de Hoge Raad van 19 februari 2013.[17] Ontleend aan dat arrest zou een verbod kunnen luiden:

> *"het is verboden zich op of aan de weg op te houden met het (kennelijke) doel, zulks ter beoordeling door of namens de burgemeester, het kopen of te koop aanbieden van middelen als bedoeld in de artikel 2 en 3 van de Opiumwet.".*

Specifieke verboden zouden ook kunnen worden opgenomen voor bepaalde vooraf door de burgemeester aangewezen gebieden die gevoelig zijn voor drugshandel- en overlast. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gewerkt met samenscholingsverboden. Een voorbeeld hiervan, mede ontleend aan de model-Noodverordening ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus/COVID-19, is:

> *"Het is verboden zich in een door de burgemeester aangewezen overlastgebied in*

---

[15] Vgl. artikel 2:1 lid 2 van de Model APV (VNG).
[16] HR 13 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3031.
[17] HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5725.

een groep van twee of meer personen op te houden.".

Ad 3. Gebieds- of verblijfsontzeggingen

Een laatste categorie van bevoegdheden die geschikt kan zijn in verband met de aanpak van drugshandel- en overlast in bepaalde gebieden betreft de gebieds- of verblijfsontzegging. Een gebieds- of verblijfsontzegging komt erop neer dat een persoon of een groep van personen wordt ontzegd om op een bepaalde locatie – bijvoorbeeld bij een gebouw – of in een bepaald (aangewezen) gebied aanwezig te zijn, gedurende een bepaalde periode. De duur van die periode hangt af van het met de gebieds- of verblijfsontzegging beoogde doel. De duur moet voldoende lang, maar mag niet langer zijn dan nodig is om dat doel te bereiken. Een voorbeeld van een algemene gebiedsontzegging staat in artikel 2:78 van de Model APV (VNG). Dit artikel luidt als volgt:

> *"1. De burgemeester kan [...] in het belang van de openbare orde, het voorkomen of beperken van overlast, het voorkomen of beperken van aantastingen van het woon- of leefklimaat, de veiligheid van personen of goederen, de gezondheid of de zedelijkheid aan een persoon die strafbare feiten of openbare orde verstorende handelingen verricht een bevel geven zich gedurende ten hoogste [**aantal (bijvoorbeeld 24)**] uur niet in een of meer bepaalde delen van de gemeente op een openbare plaats op te houden.".*

Een ander voorbeeld, ontleend aan de uitspraak van de Afdeling van 5 april 2017[18], is artikel 2.9A van de APV van Amsterdam. Dit artikel luidt:

> *"1. De burgemeester kan aan degene die in een op grond van artikel 2.8, eerste lid, aangewezen overlastgebied zich op of aan de weg ophoudt waarbij aannemelijk is dat dit gebeurt om middelen, als bedoeld in de artikelen 2 en 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar, te verkopen of te koop aan te bieden en die antecedenten heeft op het gebied van het verkopen of te koop aanbieden van drugs of daarop gelijkende waar, bevelen om zich onmiddellijk uit dat overlastgebied te verwijderen en zich daar voor de duur van drie maanden niet meer te bevinden.*
> *2. De burgemeester kan aan degene, aan wie eerder een bevel als bedoeld in het eerste lid is gegeven en die binnen een periode van een jaar opnieuw de in dat lid genoemde bepalingen overtreedt, bevelen om zich onmiddellijk uit dat overlastgebied te verwijderen en zich daar gedurende een periode van maximaal zes maanden niet meer te bevinden.".*

Naast de APV zijn er nog andere grondslagen op basis waarvan de burgemeester een gebieds- of verblijfsontzegging kan opleggen. Bij een acute bedreiging van de openbare orde kan dat op grond van artikel 172 lid 3 van de Gemeentewet (lichte bevelsbevoegdheid), voor zover de APV onder de gegeven omstandigheden voor het concrete openbare ordeprobleem, geen geschikte(re) basis biedt. Daarnaast kan een gebiedsontzegging berusten op de noodbevelsbevoegdheid van de burgemeester op grond van artikel 175 van de Gemeentewet. Die bevoegdheid komt alleen in beeld bij ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van

---

[18] ABRvS 5 april 2017, ECLI:NL:RVS:2017:903.

ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. Ten slotte kan de burgemeester, onverminderd de APV en onverminderd artikel 172 lid 3 van de APV, op grond van artikel 172a van de Gemeentewet een gebiedsontzegging op te leggen. Hierbij moet wel sprake zijn van herhaaldelijke overlast (minimaal tweemaal en een patroon). Er moet tevens een ernstige vrees voor voortgang ervan bestaan. Deze laatste gebiedsontzegging kan voor ten hoogste drie maanden, met ten hoogste een driemalige verlengingsmogelijkheid, worden opgelegd.

2.2. *Ad b. Bestuurlijk handhavingsinstrumentarium*

Teneinde de hiervoor genoemde gebods- en verbodsbepalingen en/of gebieds- of verblijfsontzeggingen te kunnen handhaven, staan de burgemeester de volgende aantal bestuurlijk handhavingsinstrumenten ter beschikking:

1. de bestuurlijke boete;
2. de last onder bestuursdwang;
3. de last onder dwangsom.

> ***NB***. Bij de bespreking van de last onder dwangsom zal ik nog specifiek aandacht besteden aan de combinatie van dat instrument met een gebieds- of verblijfsontzegging.

Ad 1. Bestuurlijke boete

De burgemeester kan in sommige gevallen een bestraffende (punitieve) sanctie opleggen in de vorm van een bestuurlijke boete. Dit kan alleen als de raad dat voor een bepaalde openbare-ordebevoegdheid expliciet heeft bepaald. Dit kan alleen bij overtredingen die kunnen leiden tot overlast in de openbare ruimte. Dat is onmiskenbaar het geval bij (kort gezegd) drugshandel en het gebruik van drugs in de openbare ruimte het geval is. De raad kan op grond van artikel 154b lid 1 van de Gemeentewet bepalen dat de burgemeester een bestuurlijke boete kan opleggen voor overtredingen van deze voorschriften van – voor natuurlijke personen – maximaal € 435,-. Een uitzondering hierop geldt voor specifiek bij algemene maatregel van bestuur aangewezen voorschriften. Voor die voorschriften geldt de mogelijkheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete niet. Artikel 2 van het Besluit bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte[19] (hierna: *'het Besluit Bboor'*) noemt de betreffende uitzonderingen. Voor zover relevant volgt uit artikel 2 aanhef en onder j en onder k van het Besluit BBoor dat geen bestuurlijke boete kan worden opgelegd voor de overtreding van voorschriften die betrekking hebben op drugshandel op straat en op het gebruik van verdovende middelen, met uitzondering van voorschriften die betrekking hebben op het gebruik van cannabis (!). Dat betekent dat als de raad bepalingen in de APV opneemt die beogen drugshandel en het gebruik van drugs in de openbare ruimte tegen te gaan, voor de overtreding van dergelijke bepalingen geen bestuurlijke boete kan worden opgelegd. Uitzondering is het gebruik van cannabis: de raad kan bij een verbod van het gebruik van cannabis in de openbare ruimte wel bepalen dat de burgemeester hiervoor een bestuurlijke boete kan opleggen.

---

[19] https://wetten.overheid.nl/BWBR0024941/2020-01-01.

In de toelichting bij het BBoor (Stb. 2008/580) wordt niet toegelicht waarom cannabisgebruik wel beboetbaar is. Hierover staat in de toelichting niets meer dan het volgende: "*Met betrekking tot het gebruik van drugs heeft het advies geleid tot aanpassing van het besluit. Voorschriften inzake het openblijk gebruik van cannabis («blowverbod») zijn expliciet uitgezonderd van de negatieve lijst. Overtreding van het blowverbod is derhalve bestuurlijk beboetbaar.*". Verderop staat: "*Voor wat betreft het gebruik van alcohol geldt de negatieve lijst uitsluitend voor het hinderlijk gebruik daarvan. Onder hinderlijk gebruik wordt verstaan het openlijk nuttigen van alcoholhoudende drank terwijl dit gepaard gaat met gedragingen die de openbare orde verstoren, het woon- en leefklimaat aantasten of anderszins overlast veroorzaken. Voorschriften in de APV die het nuttigen of meevoeren van alcoholhoudende drank in door het college aangewezen gebieden geheel verbieden, vallen dus onder het regime van de bestuurlijke boete. Dit laatste geldt evenzeer voor het zgn. «blowverbod»: het verbod op het gebruik van softdrugs (cannabis) in door het college aangewezen verbieden.*". Voorstelbaar is dat cannabisgebruik naar zijn aard hinderlijk is, niet zozeer vanwege de effecten ervan op de psyche, maar met name ook vanwege bijvoorbeeld de geur ervan. Dit is een eigen interpretatie mijnerzijds. Voor meer duidelijkheid zou het bedoelde advies van de VNG geraadpleegd moeten worden.

Ad 2. Last onder bestuursdwang

Krachtens artikel 125 lid 1 van de Gemeentewet is het gemeentebestuur bevoegd tot oplegging van een last onder bestuursdwang. Uit artikel 125 lid 3 van de Gemeentewet blijkt dat als de burgemeester bevoegd is om een bepaalde regel uit te voeren, de burgemeester ook bevoegd is tot het opleggen van een last onder bestuursdwang tot handhaving van die regel. Hoewel uit artikel 125 van de Gemeentewet niet expliciet volgt dat dit noodzakelijk is, kan worden overwogen om bij gebods- en verbodsbepalingen in de APV op te nemen dat het bestuursorgaan bevoegd is om een last onder bestuursdwang op te leggen bij overtreding van de bewuste bepaling, om zo die bevoegdheid expliciet te "activeren".

De last onder bestuursdwang betreft een herstelsanctie. Herstelsancties kunnen krachtens artikel 5:2 lid 1 onder b van de Awb zien op het ongedaan maken en/of beëindigen van een overtreding, maar ook op het voorkomen van herhaling van een overtreding. Bij de last onder bestuursdwang wordt de overtreder – kort gezegd – aangeschreven met een opdracht (oftewel een 'last' of 'lastgeving') om die overtreding binnen een bepaalde 'begunstigingstermijn' (artikel 5:24 lid 2 Awb) ongedaan te maken, door het nemen van herstelmaatregelen. Doet de overtreder dat niet of niet tijdig, dan kan het bestuursorgaan de overtreding zelf beëindigen door de daarvoor benodigde werkzaamheden uit te voeren op kosten van de overtreder (artikel 5:25 van de Awb).

Het opleggen van een last onder bestuursdwang heeft alleen nut als er zowel door de overtreder als door het bestuursorgaan herstelmaatregelen te nemen zijn. Het instrument leent zich daarom bij uitstek voor gevallen waarbij een overtreding door een object (voorwerp) wordt veroorzaakt of gevormd en zowel de overtreder als het bestuursorgaan een einde kunnen maken aan die situatie door verwijdering of aanpassing van dat object. Zo kan bij een gebouw dat zonder vergunning is

gebouwd de last worden opgelegd dat het gebouw moet worden afgebroken.

De last onder bestuursdwang leent zich minder goed voor situaties waarin de overtreding bestaat uit – voor zover relevant – verkoop of gebruikshandelingen die door een persoon worden verricht. Het bestuursorgaan is in die gevallen immers niet in staat om de overtreding te herstellen of maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen: het bestuursorgaan kan de handelingen van personen niet door fysiek optreden terugdraaien en ook niet fysiek voorkomen dat een persoon de handelingen nogmaals verricht. De last onder bestuursdwang leent zich daarom minder goed voor het handhaven van ge- en verboden die betrekking hebben op drugshandel- en overlast. De last onder bestuursdwang zou in theorie wel kunnen worden gebruikt als iemand geen gehoor wil geven aan een gebod om op bevel van de politie onmiddellijk zijn weg te vervolgen. Het fysiek verwijderen van personen uit het gebied in kwestie zou in dergelijke gevallen onder bestuursdwang kunnen plaatsvinden. Het strafrechtelijk instrumentarium is voor dergelijke gevallen echter beter geschikt. In de praktijk is het daarom in dergelijke situaties niet logisch om een last onder bestuursdwang op te leggen.

Ad 3a. Last onder dwangsom bij gebods- en verbodsbepalingen
Op grond van artikel 5:32 lid 1 van de Awb is een bestuursorgaan bevoegd om in plaats van een last onder bestuursdwang een last onder dwangsom op te leggen. De last onder dwangsom is net als de last onder bestuursdwang, een herstelsanctie.

Bij de last onder dwangsom wordt de overtreder net als bij de last onder bestuursdwang, aangeschreven met een opdracht (last) om die overtreding door het treffen van herstelmaatregelen ongedaan te maken of om herhaling van de overtreding te voorkomen. Laat de overtreder dit na dan verbeurt de overtreder een dwangsom. Die dwangsom kan, afhankelijk van de 'modaliteit', worden vastgesteld op een bedrag ineens per overtreding of per tijdseenheid waarin de last niet is uitgevoerd (art. 5:32b lid 1 van de Awb).

De last onder dwangsom is geschikt om te gebruiken bij overtredingen van in de APV opgenomen ge- en verboden om drugshandel- en overlast tegen te gaan, zoals ook is toegelicht in het bij het adviesverzoek gevoegde document *'Bestuursrechtelijke APV-feiten: inbrekerswerktuigen & drugshandel op straat'* van de politie, eenheid Oost-Nederland, basisteam Veluwe-West. Het biedt de mogelijkheid om nadat een overtreding van een ge- of verbod is geconstateerd, een last onder dwangsom op te leggen met de strekking dat de overtreder zich van verdere overtredingen moet onthouden. Als de overtreder dezelfde overtreding nogmaals begaat dan verbeurt hij – bijvoorbeeld per geconstateerde overtreding – een dwangsom.

In een recente uitspraak van 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1117, heeft de Afdeling geoordeeld over een door de burgemeester opgelegde last onder dwangsom in verband met de overtreding van een APV-bepaling met betrekking tot

drugshandel. De Afdeling heeft de last onder dwangsom in stand gelaten.[20] Mede gelet op deze uitspraak acht ik een last onder dwangsom als zodanig een bruikbaar instrument om handhavend te kunnen optreden tegen overtredingen van in de APV opgenomen ge- en verboden op het gebied van drugshandel- en overlast. Wel moet bij het opleggen van een last onder dwangsom de dwangsom die verbeurd wordt bij een overtreding van de last, krachtens artikel 5:32b lid 3 van de Awb in redelijke verhouding staan tot de zwaarte van het geschonden belang en tot de beoogde werking van de dwangsom.[21]

> ***NB***. Gelet op een uitspraak van de Afdeling van 25 september 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3274 is van belang scherp te hebben welk bestuursorgaan bevoegd is om de last onder dwangsom op te leggen, zeker als in de ge- of verbodsbepaling zelf niet is bepaald wie belast is met de handhaving daarvan. Het tijdsverloop tussen de overtreding en de last onder dwangsom kan dan een rol spelen, zo volgt uit deze uitspraak. In de uitspraak stond een last onder dwangsom centraal, gebaseerd op het verbod om op een openbare plaats inbrekerswerktuigen te vervoeren. Omdat deze last onder dwangsom werd opgelegd aan een persoon, drie weken nadat bij hem inbrekerswerktuigen in beslag waren genomen, oordeelde de Afdeling dat de last onder dwangsom niet louter werd uitgeoefend met het oog op het feitelijk handhaven van de openbare orde, waartoe de burgemeester exclusief bevoegd is. Daarom was volgens de Afdeling het college bevoegd om de last onder dwangsom op te leggen.

<u>Ad 3b. Last onder dwangsom bij gebieds- of verblijfsontzeggingen</u>

Een gebieds- of verblijfsontzegging kan worden versterkt door daaraan een last onder dwangsom te verbinden, indien de gebieds- of verblijfsontzegging wordt overtreden. Zonder een dergelijke last onder dwangsom kan zelfs worden afgevraagd wat de (intrinsieke) prikkel is voor degene aan wie een gebieds- of verblijfsontzegging is opgelegd, om zich daaraan te houden. Dit roept wel de vraag op of het mogelijk is om een gebieds- of verblijfsontzegging te combineren met een last onder dwangsom. Krachtens artikel 5:6 van de Awb mag een bestuursorgaan namelijk geen herstelsanctie opleggen zolang een andere wegens dezelfde overtreding opgelegde herstelsanctie van kracht is. Mijns inziens is pleitbaar dat een gebieds- of verblijfsontzegging kan worden gecombineerd met een last onder dwangsom, omdat de last onder dwangsom niet wordt opgelegd in verband met dezelfde overtreding. Een gebieds- of verblijfsontzegging strekt namelijk tot de beëindiging van een – kort gezegd – openbare orde verstorende handelingen. De last onder dwangsom strekt tot handhaving van de opgelegde gebieds- of verblijfsontzegging. Dat betreft naar mijn oordeel dus een andere overtreding.

---

[20] In eerste aanleg was de last onder dwangsom ook al in stand gebleven, zie Rb. Gelderland 25 april 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:1781, *Gst.* 2019/115 m.nt. J.M.H.F. Teunissen. Ook in Rb. Midden-Nederland 8 maart 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:991 bleef de last onder dwangsom in stand.

[21] Zie bijvoorbeeld ABRvS 6 februari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:321, r.o. 4.2. Anders dan in het document 'Bestuursrechtelijke APV-feiten: inbrekerswerktuigen & drugshandel op straat' (pagina 9) is het mijns inziens niet mogelijk om een zeer actieve drugsdealer een hogere last onder dwangsom op te leggen, maar zal gekeken moeten worden naar het financiële voordeel dat *per overtreding* te verwachten valt.

Tussenconclusie

Het is mogelijk om in de APV bevoegdheden op te nemen met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel en –overlast. Dit kan in de vorm van gebods- en verbodsbepalingen en gebieds- of verblijfsontzeggingen. Om deze bepalingen te handhaven staan het gemeentebestuur een aantal handhavingsinstrumenten ter beschikking: de last onder bestuursdwang, de last onder dwangsom en de bestuurlijke boete. Het opleggen van de last onder dwangsom is het meest geschikt. De last onder bestuursdwang leent zich minder goed voor toepassing bij regelingen die strekken tot beheersing van drugshandel- en overlast. De bestuurlijke boete kan alleen worden opgelegd bij een verbod van het gebruik van cannabis in de openbare ruimte.

3. Mogelijkheden en beperkingen APV voor Arnhem

Nu als staan in de APV de nodige bevoegdheden met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel en -overlast. In dit hoofdstuk ga ik nader in op deze bestaande bepalingen.

3.1. *Gebodsbepalingen*

De APV bevat al een gebod in artikel 2.4.2 lid 2. Op grond van artikel 2.4.2 kan de burgemeester gebieden aanwijzen waarin (kort gezegd) openlijk gebruik en/of handel in harddrugs plaatsvindt. Als in een dergelijk gebied vervolgens een verzameling van meer dan twee personen is waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de verzameling verband houdt met het gebruik van of de handel in harddrugs, dan is een ieder die zich bevindt in deze verzameling verplicht om een daartoe strekkend bevel van politieambtenaar zijn weg te vervolgen of zich in de door de politieambtenaar aangewezen richting te verwijderen.

Het valt mij op dat om dit gebod voor iemand te laten gelden, er voldaan moet worden aan een aantal voorwaarden, waarvan ik me afvraag of deze allemaal werkbaar zijn in de praktijk. Zo staat er dat alleen de politie bevelen mag geven. Overwogen kan worden om de mogelijkheid tot het geven van de bevelen ook bij toezichthouders neer te leggen, zodat ook zij kunnen optreden in dergelijke aangewezen risicogebieden. Tevens zou kunnen worden overwogen om het aanwijzen van gebieden niet alleen mogelijk te maken bij de handel in en het openlijk gebruik van harddrugs, maar ook bij handel in en/of het openlijk gebruik van softdrugs.

3.2. *Verbodsbepalingen drugshandel*

Artikel 2.4.4 lid 2 van de APV bevat een bepaling die beoogt om drugshandel in de openbare ruimte te bestrijden. Dit artikellid luidt als volgt:

> *"Het is verboden op of aan de weg post te vatten of zich daar heen en weer te bewegen, indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat dat gebeurt om middelen als bedoeld in de artikelen 2 en 3 van de Opiumwet of daarop gelijkende waar, dan wel slaap- of kalmeringsmiddelen of daarop gelijkluidende waar, te kopen of te koop aan te bieden."*

Van belang daarbij is dat "weg" krachtens artikel 1.1 aanhef en onder A van de APV voor Arnhem een ruime betekenis heeft, waaronder de gehele openbare ruimte voor zover deze zich in de open lucht bevindt, lijkt te vallen.

Artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem bevat een grondslag op basis waarvan kan worden opgetreden tegen drugshandel in de openbare ruimte. Een dergelijke bepaling is juridisch houdbaar, zoals in onderdeel 1.3 reeds aan de orde kwam, omdat de genormeerde gedraging een andere is dan de genormeerde gedragingen die in de Opiumwet zijn opgenomen. Opvallend is dat – in tegenstelling tot het *gebruik* van harddrugs, zie hierna – (kort gezegd) de handel in harddrugs niet verboden is in voor publiek toegankelijk gebouwen. Dit valt niet onder het begrip "weg" als bedoeld in artikel 1.1 aanhef en onder A van de APV voor Arnhem. Uiteraard is handel in harddrugs (wel) in al dan niet voor het publiek toegankelijke gebouwen – anders dan handel op of aan de "weg" – reeds te handhaven op grond van artikel 13b van de Opiumwet. De vraag kan daarom worden gesteld wat de toegevoegde waarde is van een daarop gerichte verbodsbepaling.

Het gemeentebestuur kan overwegen om in artikel 2.4.4 lid 2 van de APV het "te kopen of te koop aan te bieden" te verruimen door dit te vervangen door "al dan niet tegen betaling af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen", zoals in de model-APV van de Vereniging Nederlandse Gemeente (hierna: '*de VNG*') is opgenomen.[22] Hiermee voorkomt het gemeentebestuur dat minder gebruikelijke constructies – bijvoorbeeld: de koop/verkoop van de drugs heeft al plaatsgevonden, maar de drugs zijn nog niet geleverd, of de drugs worden gratis verstrekt – niet onder het verbod vallen of als (potentiële) ontsnappingsmogelijkheid door de overtreder worden gebruikt.

Verder viel mij op dat er een grote overlap is tussen artikel 2.4.4 lid 2 en artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem. Dat laatste artikellid luidt als volgt:

> *"Het is verboden op of aan wegen die door de burgemeester zijn aangewezen omdat de openbare orde dat in verband met het openlijke gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling, naar zijn oordeel noodzakelijk maakt, deel te nemen aan een verzameling van meer dan twee personen, indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de verzameling verband houdt met het gebruik van of de handel in harddrugs dan wel heling.".*

De overlap is dermate groot dat het de vraag is in hoeverre artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem voor wat betreft de handel in harddrugs iets toevoegt ten opzichte van artikel 2.4.4 lid 2 van de APV. In ieder geval kent artikel 2.4.2 lid 1 van de APV beperkingen die artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem niet kent. Zo is voor toepassing van artikel 2.4.2 lid 1 van de APV nodig dat er sprake is van

---

[22] Artikel 2:74 van de model-APV van de VNG, versie zomer 2019 (https://vng.nl/nieuws/wijzigingen-in-de-model-apv-zomer-2019).

een verzameling van personen die zich bezighoudt met de handel. Het artikel kan daarmee feitelijk pas worden ingezet als de drugshandel plaatsvindt, terwijl artikel 2.4.4 lid 2 van de APV al kan worden ingezet als iemand met drugs rondloopt met de kennelijke intentie om deze drugs te gaan verhandelen. Bovendien geldt artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem niet voor de hele gemeente, maar moet de burgemeester eerst gedeelten van de gemeente aanwijzen waarvoor de bepaling geldt.

Wel kan artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem – in tegenstelling tot artikel 2.4.4 lid 2 van de APV, zoals hiervoor naar voren kwam – worden gebruikt bij minder gebruikelijke constructies van drugshandel, maar daarop kan artikel 2.4.4 lid 2 van de APV worden aangepast. Ook kan artikel 2.4.2 lid 1 van de APV gemakkelijker gebruikt worden als van een verzameling personen aannemelijk is dat deze verzameling zich heeft beziggehouden met drugshandel, maar onduidelijk is wie daarbij welke rol had. Daarop kan, indien dit wenselijk is, artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem worden aangepast. Omdat artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem een grote overlap heeft met artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem voor wat betreft de handel in harddrugs, adviseer ik de handel in harddrugs uit artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem te schrappen.

3.3. *Verbodsbepalingen drugsgebruik*

3.3.1. Verbodsbepalingen harddrugsgebruik

Artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem bevat een bepaling die het gebruik van harddrugs in de openbare ruimte beoogt te bestrijden. Dit artikellid luidt als volgt:

> *"Het is verboden op of aan de weg, op een voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw, openlijk harddrugs te gebruiken of ten behoeve van dat gebruik openlijk voorwerpen of stoffen voorhanden te hebben."*

Artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem bevat een grondslag op basis waarvan kan worden opgetreden tegen het gebruik van harddrugs in de openbare ruimte. Een dergelijke grondslag is voor wat betreft het gebruiken van drugs juridisch houdbaar, zoals hiervoor in onderdeel 1.3 aan de orde kwam. Op basis hiervan kan ook besluit worden genomen om een last onder dwangsom op te leggen als aannemelijk is dat iemand dit verbod heeft overtreden.

Voor wat betreft het ten behoeve van het gebruik van harddrugs openlijk voorwerpen of stoffen voorhanden hebben, is het de vraag of de bepaling juridisch houdbaar is. Voor zover de stoffen de harddrugs zelf betreffen, komt dit mijns inziens overeen met het voorhanden hebben van harddrugs als bedoeld in artikel 2 aanhef en onder C van de Opiumwet. Gelet op hetgeen onder 1.3 aan de orde kwam zal dan al snel moeten worden geoordeeld dat artikel 2.4.4 lid 1 van de APV wat dat betreft dezelfde genormeerde gedraging bevat als artikel 2 aanhef en onder C van de Opiumwet en derhalve onverbindend is. Mocht iemand andere voorwerpen of stoffen – niet zijnde drugs – voorhanden hebben waarvan aannemelijk is dat dit ten behoeve van harddrugsgebruik is, dan is het verbod wel verbindend. Juridisch

gezien zou kunnen worden overwogen worden om, ter verduidelijking van dit artikel, in het artikel op te nemen dat het voorhanden hebben van stoffen niet (op grond van artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem) verboden is als deze stoffen drugs betreffen zoals opgenomen op lijst I en II van de Opiumwet. Ik besef echter dat dit op niet-ingevoerde personen uitermate vreemd kan overkomen. Wel is het goed om te beseffen dat op grond van dit artikel niet opgetreden kan worden tegen personen die (enkel) drugs voorhanden hebben.

Verder valt op dat het artikellid geldt als er sprake is van drugsgebruik "op of aan de weg, op een voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw". Het gaat hier dus niet enkel om "weg", zoals in artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem bij drugshandel het geval is. Welke voor publiek toegankelijke plaatsen niet onder het begrip "weg" als in artikel 1.1 aanhef en onder A van de APV voor Arnhem vallen, is mij echter niet duidelijk. Waarom drugsgebruik ook niet is toegestaan in voor publiek toegankelijke gebouwen, maar drugshandel (blijkbaar) wel, is mij echter niet duidelijk. ooIk acht het raadzaam om artikel 2.4.4 lid 1 en artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem op elkaar af te stemmen en beide artikelen voor dezelfde plaatsen te laten gelden.

Net als bij artikel 2.4.4 lid 2, valt bij artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem op dat er ook voor wat betreft drugsgebruik een grote overlap is met het eerder geciteerde artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem. De beperkingen van artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem zijn ook aan de orde ten aanzien van het gebruik van drugs in de openbare ruimte: de bepaling kan alleen gebruikt worden bij verzamelingen personen en in door de burgemeester aangewezen gebieden.

Wel kan artikel 2.4.2 lid 1 van de APV gemakkelijker gebruikt worden als van een verzameling personen aannemelijk is dat deze verzameling zich heeft beziggehouden met drugsgebruik, maar onduidelijk is wie daadwerkelijk gebruikt heeft. Daarop kan artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem echter worden aangepast. Omdat artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem een grote overlap heeft met artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem voor wat betreft het gebruik van harddrugs, adviseer ik het gebruik van harddrugs uit artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem te schrappen.

3.3.2. Verbodsbepalingen softdrugsgebruik

Artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem geldt enkel voor harddrugs. Het is echter ook mogelijk om maatregelen te treffen tegen het gebruik van softdrugs. Daartoe is in artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem het volgende opgenomen:

> *"Het is verboden op de weg, die deel uitmaakt van een door het college bij besluit aangewezen gebied, drugs te gebruiken welke het college in het desbetreffende besluit heeft aangegeven."*

Hoewel in de bepaling "drugs" staat, moet worden aangenomen dat dit enkel softdrugs betreft, aangezien artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem al een algemeen verbod tot het gebruik van harddrugs in de openbare ruimte bevat.

Artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem stelt het college in staat om gebieden aan te wijzen waarin het gebruik van bepaalde softdrugs in de openbare ruimte is verboden. Gaat het college over tot het aanwijzen van een dergelijk gebied, dan kan het college ook optreden tegen het gebruik van softdrugs in de openbare ruimte in dat gebied. Een dergelijke grondslag is juridisch houdbaar, zoals onder 1.3 aan de orde kwam. Op basis hiervan kan ook een besluit worden genomen om een last onder dwangsom op te leggen als aannemelijk is dat iemand dit verbod heeft overtreden.

Aan artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem valt op dat het gemeentebestuur met het gebruik van harddrugs in de openbare ruimte anders omgaat dan met het gebruik van softdrugs in de openbare ruimte. Ik merk hierbij op dat het juridisch gezien mogelijk is om artikel 2.4.4 lid 1 van de APV zo aan te passen dat ook het gebruik van softdrugs in de openbare ruimte in het geheel wordt verboden. Het is dan niet meer nodig dat het college eerst gebieden aanwijst waar het verbod geldt. Dit betreft echter een politieke keuze.

Daarnaast geldt dat in het verbod van artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem enkel de "weg" genoemd staat, net als bij het verbod op (kort gezegd) drugshandel van artikel 2.4.4 lid 1 van de APV voor Arnhem, en niet ook "op een voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw", zoals in het verbod op het gebruik van harddrugs van artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem. Het is derhalve niet mogelijk om op te treden tegen het gebruik van softdrugs in voor publiek toegankelijke gebouwen.[23] Of dat (in dit geval) een bewuste keuze is, is mij onduidelijk.

Verder valt me op dat in artikel 6.1a van de APV voor Arnhem, dat gaat over de bestuurlijke boete, geen koppeling wordt gelegd met artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem. Zoals reeds aan de orde kwam, kan de raad in de APV bepalen dat er een bestuurlijke boete kan worden opgelegd bij het gebruik van cannabis in de openbare, als er een verbod tot het gebruik van cannabis in de openbare ruimte is opgenomen in de APV. De raad kan overwegen de mogelijkheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete te activeren voor het gebruik van cannabis in de openbare ruimte. Dat kan voor het huidige artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem: als het college dan een gebied heeft aangewezen waarin een verbod tot het gebruik van cannabis in de openbare ruimte geldt, dan is het opleggen van bestuurlijke boetes bij het gebruik van cannabis in dat gebied ook bestuurlijk

---

[23] Artikel 10 van de Tabaks- en rookwarenwet geldt ook bij het roken van cannabis in voor publiek toegankelijke gebouwen. Dit artikel bevat echter de verplichting voor (kort gezegd) de beheerder van het gebouw in kwestie om een rookverbod in te stellen en te handhaven. De genormeerde gedraging is derhalve het opleggen van een rookverbod, niet het roken zelf. Bovendien is het motief achter de Tabaks- en rookwarenwet de volksgezondheid en is het motief van artikel 2.4.11a van de APV voor Arnhem de openbare orde. Het betreft derhalve niet hetzelfde onderwerp (zie onderdeel 1.1). Een verbod op het gebruiken van softdrugs in een voor publiek toegankelijk gebouw is daarom mijns inziens ook verbindend voor zover het een verbod op blowen in dat gebouw betreft.

beboetbaar. Als het gemeentebestuur overgaat tot het opnemen van een algeheel verbod van het gebruiken van softdrugs in de openbare ruimte, dan is het voor het gemeentebestuur mogelijk om in de APV voor Arnhem het gebruik van cannabis in de openbare ruimte in zijn algemeenheid bestuurlijk beboetbaar te maken.

3.4. *Verblijfsontzeggingen*

In artikel 2.4.3 lid 1 van de APV voor Arnhem is de mogelijkheid tot het opleggen van een verblijfsontzegging opgenomen. Dit artikellid luidt als volgt:

> *"Het is degene die in een door het college aangewezen gebied - aangewezen omdat naar het oordeel van het college in dat gebied sprake is van ernstige overlast, veroorzaakt door de aanwezigheid van verslaafden en/of handelaren in harddrugs - op de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw:*
>
> *a. harddrugs gebruikt of verhandelt, of daartoe post vat of zich heen en weer beweegt;*
> *b. [...]; of*
> *c. zich gedraagt in strijd met artikel 2.4.2,*
>
> *verboden zich te bevinden in het door het college aangewezen gebied en in voor het publiek toegankelijke gebouwen die in dat gebied gelegen zijn, nadat de burgemeester hem een daartoe strekkend bevel heeft gegeven."*

Ook hier geldt de constructie dat het college eerst een gebied moet aanwijzen op basis waarvan maatregelen kunnen worden getroffen. Het is een keuze, maar geen noodzaak om de mogelijkheid tot het opleggen van een verblijfsontzegging enkel mogelijk te maken als het college daarvoor een gebied heeft aangewezen. De raad kan de noodzaak om eerst een gebied aan te wijzen, schrappen. Hierbij valt op dat het college alleen een gebied kan aanwijzen als er sprake is van *ernstige* overlast, veroorzaakt door de aanwezigheid van verslaafden en/of handelaren in harddrugs. Dit beperkt de mogelijkheid van het college om dergelijke gebieden aan te wijzen. De raad zou ook kunnen opnemen dat dit bij elke vorm van overlast – ook niet-ernstige – al kan en de mogelijkheid om gebieden aan te wijzen niet afhankelijk kunnen maken van de aanwezigheid van verslaafden en/of harddrugshandelaren. Wel moet een dergelijk besluit nader gemotiveerd worden. Overigens kan een 'verblijfsverbod' worden opgelegd aan eenieder die zich de genoemde gedragingen onder a en c (voornoemd) pleegt, ongeacht of zij inwoner zijn van de gemeente Arnhem. Ook aan de drugsgebruiker-/handelaar van buiten Arnhem kan een dergelijk verbod worden opgelegd. Dit laatste kan praktisch gezien vrijwel alleen in de vorm van een persoonlijke uitreiking van een dergelijk verbod. Immers het traceren van dergelijke "niet-Arnhemmers" kan een uitdaging zijn.

Daarnaast valt op dat in artikel 2.4.3 lid 1 aanhef en onder a van de APV voor Arnhem niet wordt verwezen naar artikel 2.4.4 lid 1 en 2 van de APV voor Arnhem, zodat er mogelijk licht tussen de bepalingen zit. Zo geldt het verbod van artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor (kort gezegd) zowel het verkopen als voor het kopen van drugs, terwijl artikel 2.4.3 lid 1 aanhef en onder a van de APV enkel geldt voor het verhandelen van harddrugs, oftewel – volgens de definitie in het Groot Woordenboek der Nederlandse taal – het verkopen van drugs. Weliswaar zou aan

de koper van harddrugs een verblijfsontzegging op grond van artikel 2.4.3 lid 1 aanhef en onder c juncto artikel 2.4.2 van de APV voor Arnhem kunnen worden opgelegd, maar daarvoor gelden de eerder genoemde beperkingen die aan dat laatstgenoemde artikel kleven. Als iemand zich in de openbare ruimte bevindt om harddrugs te kopen, maar geen onderdeel uitmaakte van een verzameling van meer dan twee personen, kan hem nu wel een last onder dwangsom, maar geen verblijfsontzegging worden opgelegd. Het is de vraag of dat dit een bewuste keus is geweest.

Mogelijk verwijst artikel 2.4.3 lid 1 van de APV voor Arnhem niet rechtsreeks naar artikel 2.4.4 lid 1 en 2 omdat het niet de bedoeling is om het opleggen van een verblijfsverbod mogelijk te maken voor iemand die in de openbare ruimte aanwezig is om slaap- of kalmeringsmiddelen te verkopen (het verkopen van dergelijke middelen is immers op grond van artikel 2.4.4. lid 2 van de APV ook verboden). Als dat het geval is, dan kan er ook voor worden gekozen artikel 2.4.3 lid 1 van de APV voor Arnhem wel aan te laten sluiten op artikel 2.4.4 lid 2 van de APV, maar duidelijk te maken wat er uitgezonderd is van de mogelijkheid om een verblijfsontzegging op te leggen. Op die manier wordt voorkomen dat er licht zit tussen enerzijds artikel 2.4.3 lid 1 aanhef en onder a en anderzijds artikel 2.4.4 lid 1 en 2 van de APV voor Arnhem, maar wordt wel duidelijk gemaakt dat het voor sommige van de in artikel 2.4.4 lid 1 en 2 van de APV voor Arnhem opgenomen situaties niet mogelijk is om een verblijfsontzegging op te leggen.

Krachtens artikel 2.4.3 lid 6 van de APV voor Arnhem is lid 1 "van overeenkomstige toepassing op degene die op de weg softdrugs verhandelt". Aangenomen moet worden dat dit zowel voor het aanwijzen van het gebied als voor het opleggen van de verblijfsontzegging zelf geldt. Daarmee geldt de mogelijkheid om een verblijfsontzegging op te leggen, niet voor degene die in de openbare ruimte softdrugs aankoopt en niet voor degene die in de openbare ruimte gebruikt. De raad kan ervoor kiezen om het opleggen van een verblijfsontzegging ook mogelijk te maken in het geval van de aankoop en het gebruik van softdrugs in de openbare ruimte.

Tussenconclusie

De APV voor Arnhem kent diverse bevoegdheden met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel en –overlast in de vorm van een gebodsbepaling, diverse verbodsbepalingen en de bevoegdheid tot het opleggen van een verblijfsontzegging. Wel zijn de mogelijkheden om deze bevoegdheden te gebruiken beperkt doordat de inzet daarvan regelmatig enkel mogelijk is in bepaalde gevallen of onder bepaalde voorwaarden. Mijns inziens beperkt dit de mogelijkheid om de bevoegdheden in te zetten vaak onnodig. Ik adviseer daarom om te beoordelen of deze beperkingen noodzakelijk zijn. Bovendien zijn er diverse verbodsbepalingen die hetzelfde op een net andere manier lijken te regelen of gelden voor andere plaatsen, zonder dat daarvoor een aanleiding is. Er is een grote overlap tussen deze bepalingen. Ik raad daarom aan deze bepalingen zoveel

mogelijk samen te voegen en het beste van de bepalingen te behouden. Verder zou de raad kunnen overwegen de mogelijkheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete te activeren voor het gebruik van cannabis in de openbare ruimte.

4. Conclusies en aanbevelingen

De APV voor Arnhem bevat een aantal bevoegdheden met het oog op de preventie en repressie terzake drugshandel en –overlast, met name in artikel 2.4.4 lid 1 en 2. Op grond van deze artikelen is het (kort gezegd) verboden om in de openbare ruimte aanwezig te zijn om te handelen in drugs, en om harddrugs te gebruiken in de openbare ruimte. Deze artikelen zijn (over het algemeen) juridisch houdbaar en kunnen een grondslag vormen om bij overtreding aan de overtreder een last onder dwangsom op te leggen.

Ook bevat de APV voor Arnhem een juridisch houdbare grondslag tot het opleggen van een verblijfsontzegging bij (kort gezegd) de verkoop van (soft en hard)drugs en geconstateerd gebruik van harddrugs.

Naar aanleiding van de inhoud van deze bevoegdheden heb ik de volgende aanbevelingen:

- **schrap enkele voorwaarden uit het gebod van artikel 2.4.2 lid 2 van de APV voor Arnhem, zodat in een risicogebied mensen sneller bevolen kan worden om hun weg te vervolgen of in een bepaalde richting te gaan;**
- **stem de artikelen die (kort gezegd) de handel in harddrugs en het gebruik van harddrugs verbieden, (zoveel mogelijk) op elkaar af voor wat betreft de plaats waarvoor deze verboden gelden: enkel "op of aan de weg" als bedoeld in de APV voor Arnhem of ook voor "een voor publiek toegankelijke plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw";**
- **verruim het (kort gezegd) verbod op drugshandel van artikel 2.4.4 lid 2 van de APV voor Arnhem door het "te kopen of te koop aan te bieden" te vervangen door "al dan niet tegen betaling af te leveren, aan te bieden of te verwerven, daarbij behulpzaam te zijn of daarin te bemiddelen", zodat ook minder gebruikelijke constructies van drugshandel onder het verbod vallen;**
- **schrap de handel in en het gebruik van harddrugs uit artikel 2.4.2 lid 1 van de APV voor Arnhem: dit heeft geen toegevoegde waarde ten opzichte van artikel 2.4.4 lid 1 en 2 van de APV voor Arnhem; en**
- **laat de bepaling die het mogelijk maakt om een verblijfsontzegging op te leggen, zoveel mogelijk aansluiten op de verboden omtrent drugshandel en drugsgebruik van artikel 2.4.4 lid 1 en 2 van de APV voor Arnhem. Werk vervolgens met uitzonderingen op de verboden van die laatste situaties voor zover het niet mogelijk hoeft te zijn om een verblijfsontzegging op te leggen.**

Daarnaast adviseer ik het gemeentebestuur een standpunt in te nemen over de volgende bevoegdheden die in de APV voor Arnhem kunnen worden opgenomen, waarbij bestuurlijke/politieke keuzes gemaakt zullen moeten worden:

- **de raad kan ervoor kiezen om het gebruik van softdrugs in de gemeente in de openbare ruimte volledig te verbieden, in plaats van dit verbod enkel te laten gelden in door het college daartoe aangewezen gebieden;**
- **daarbij kan de raad het verbod voor het gebruiken van softdrugs in de openbare ruimte ook laten gelden voor "voor het publiek toegankelijke gebouwen";**
- **de raad kan er eveneens voor kiezen om de mogelijkheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete te activeren voor het gebruik van cannabis in de openbare ruimte (al dan niet in daartoe aangewezen gebieden);**
- **het is mogelijk om het opleggen van een verblijfsontzegging mogelijk te maken voor de gehele gemeente, in plaats van enkel voor door het college aangewezen gebieden; en**
- **de raad kan ervoor kiezen om het opleggen van een verblijfsontzegging ook mogelijk te maken voor het aankopen en voor gebruiken van softdrugs in de openbare ruimte.**

Uiteraard ben ik bereid een nadere toelichting te geven op dit memo, mocht daaraan behoefte bestaan.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 21 december 2021
Zaaknummer	: 624939
Contactpersoon	: Mark Lauriks
Telefoonnummer	: 06 23 91 68 85

Onderwerp: Doorontwikkeling plan van aanpak 'tegengaan alcohol- en drugsgebruik op en rondom school' en ontwikkeling van de pedagogische wijk

Geachte voorzitter en leden,

We hebben u eerder (begin 2021) een plan van aanpak ´tegengaan alcohol- en drugsgebruik op en rondom school' gestuurd waarover wij na een agenderingsverzoek van de fracties van VVD en D66 uitgebreid hebben gesproken in uw raad op 15 september en 6 oktober van dit jaar. Naar aanleiding hiervan is de aanpak verder doorontwikkeld naar een concrete aanpak onder duidelijke gezamenlijke strategie. Deze aanpak wordt reeds in de praktijk gebracht.

In deze brief willen wij u meenemen in de voortgang en de vervolmaking van bovengenoemd plan, de eerste resultaten, en de bijbehorende uitgangspunten en aanpak ten aanzien van de persoonlijke vorming van kinderen en jongeren in onze stad in het algemeen. Het gaat dan om bewegingen die elkaar versterken en die we daarom dan ook in samenhang aan u presteren. U leest daarom over de huidige stand van zaken rond veiligheid in en om school in brede zin, en de inzet van de middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), binnen het perspectief van de zogenoemde pedagogische (opvoed)wijk.

Opvoedwijken

Als het gaat om de ontwikkeling van kinderen en jongeren in onze stad, hanteren wij daarbij de visie op een ‘pedagogische wijk’: wijken in Arnhem moeten opvoedwijken zijn waar een gouden driehoek bestaat tussen school, thuis en straat. Waar jongeren steeds opvoeders om zich heen hebben die gezamenlijk optrekken, of zij nu docent zijn, jongerenwerker, ouder of ander rolmodel. Met kennis over de situatie over elke individuele jongere. En waar leren meer is dan rekenen en taal, maar ook vorming: zoals via sport, cultuur of andere zelfontplooiing, bij voorkeur steeds uitgevoerd met betrokkenen uit de wijk. Opdat alle jongeren gelijke kansen hebben om zich te ontwikkelen tot een sterke persoonlijkheid. Opvoeden tot kritische en verantwoordelijke medeburgers vraagt veel - van het kind zelf, maar vooral van ouders en de wijdere omgeving. Dan gaat het om de familie, de buurtbewoners en de actieve organisaties in wijken: de school, de straatcoaches, de jongerenwerkers, de jeugdzorgbegeleiders (van ouders en jongeren), de politie, de jeugdgezondheidszorg, jeugdartsen, enzovoorts. Die opvoedwijk is

van extra belang als van één van de zijden van de gouden driehoek de focus op persoonlijke ontwikkeling niet vanzelfsprekend is, bijvoorbeeld als ouders daarvoor onvoldoende vaardigheden hebben, of als er geen zichtbare rolmodellen aanwezig zijn.

Meerwaarde van samenwerken in samenhang
De brede en gedeelde missie voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren komt terug in de wijze waarop wijzelf opereren. Wij zien de meerwaarde van werken in samenhang en daarom zijn verschillende onderdelen die parallel al liepen en lopen, rondom het onderwijs en veiligheid, samengebracht. Denk daarbij aan de samenwerkingsovereenkomst over schoolveiligheid (inclusief alcohol en drugs), Veilig in en om School (VIOS), de aanpak Voortijdig Schoolverlaten (VSV), jeugd- en jongerenwerk, en de inzet van de middelen uit het NPO. Dit alles brengen wij inhoudelijk samen vanuit gezamenlijke bestuurlijke en ambtelijke aansturing, met een bestuurlijk team met de burgemeester en de wethouder Onderwijs en Jeugd, gezamenlijk ambtelijk opdrachtgeverschap en één projectteam.

Schoolveiligheid
Al langere tijd zijn er zorgen over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, in en om school en op bepaalde plekken in de stad. Naar aanleiding van de agenderingsverzoeken van uw raad is hierover terecht veel gesproken en is de aanpak doorontwikkeld, aangescherpt en concreter geworden. Maar schoolveiligheid gaat over meer dan alcohol en drugs. Schoolveiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid. Van scholen en docenten, van ouders en leerlingen zelf, van jongerenwerkers, van politie, en van de gemeente, om enkele belangrijke actoren te noemen. En schoolveiligheid is een onderwerp voor élke school. Dat het in en rondom school veilig is, is voor elke school een basisvoorwaarde en vanzelfsprekend een belangrijk punt van aandacht. Het gaat uiteindelijk om het scheppen van een leer- en leefklimaat op de scholen waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

<u>Concrete invulling schoolveiligheid</u>
Veiligheid is dus een basisvoorwaarde voor ontwikkeling van kinderen en jongeren in een stimulerende omgeving. Dit vullen we in het voortgezet onderwijs in met de VIOS-aanpak. Dan gaat het om het organiseren van de ketensamenwerking tussen alle relevante partijen rond een school met korte lijnen gericht op maatwerk voor de betreffende school. Er ontstaat meer sociale controle en hierdoor komt ongewenst gedrag, bijvoorbeeld rond drugs en alcohol (beter) in beeld. Daardoor is het sneller en beter mogelijk om actie te ondernemen, of bijvoorbeeld ouders aan te spreken. Waar nodig wordt een Kernteam geformeerd bestaande uit school, politie, hulpverlening, jongerenwerk en zorg. Dit stelt een plan van aanpak samen en voert dit uit. Alle scholen in het voortgezet onderwijs kunnen afhankelijk van de eigen behoefte meedoen in de VIOS-aanpak.

In het primair onderwijs richten we een soortgelijke werkwijze in. De aansluiting onderwijs en jeugdhulp staat hier hoog op de agenda. Vanuit de NPO-middelen zullen wij hier ook inzetten op verlengde schooltijd waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen, waarover meer verderop in deze raadsbrief.

Voor wat betreft de huidige stand van zaken en waar we naartoe werken, kunnen we u het volgende melden.

- De samenwerkingsovereenkomst rondom schoolveiligheid is gereed en zal met de schoolbesturen samen worden getekend en aangeboden.
- VIOS krijgt op zes scholen nadere inzet, los van de algemene focus op schoolveiligheid op alle scholen.
- Vanuit het BOTOC-project (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) wordt de interventie van de Preventie Interventie Teams voorbereid voor het primair onderwijs, die vroegtijdige hulp biedt aan kinderen met probleemgedrag.
- Op vier scholen worden straatcoaches uit de wijk ook op en rond school actief.

Invulling binnen Nationaal Programma Onderwijs: inzetten op verlengde leer- en ontwikkeltijd
Vanuit dezelfde visie van de opvoedwijk, waarbij school, ouders en straat en vrije tijd sterk met elkaar verbonden worden als pedagogische omgeving waar het kind centraal staat en altijd terecht kan, is ook de NPO-aanpak verder ingevuld en de bijbehorende regeling op- en vastgesteld. We zetten in op een aanpak waarbij de leerlingen van scholen in het basis- en voortgezet onderwijs na schooltijd educatieve en leerzame activiteiten verrichten. Deze activiteiten vinden plaats binnen een verlengde leer- en ontwikkeltijd gericht op sport, in samenwerking met het sportbedrijf, cultuur en positieve vrijetijdsbesteding met inzet van professionele begeleiding. Daarbij hoort ook dat leerlingen onderwijs krijgen waarbij het veilig is in en rondom school (VIOS) en jongerenwerkers en andere begeleiders op school aanwezig zijn en de verbinding leggen met het leven buiten de school. Onder de vleugel van het NPO en in nauwe samenwerking met het onderwijs wordt dit op tientallen scholen in achterstandsgebieden (of met veel leerlingen met achterstanden) georganiseerd. Voorlopig voor de duur van twee jaar, tot juli 2023, maar met het doel deze beweging duurzaam te verankeren. Momenteel worden per school de plannen verzameld, beoordeeld en gehonoreerd. De financiële consequenties worden in 2022 middels een verzamelbesluit in de begroting verwerkt.
De scholen die in aanmerking willen komen voor een bijdrage moeten globaal aan de volgende voorwaarden voldoen:

- de school telt veel leerlingen uit een achterstandsgebied;
- de activiteiten sluiten aan bij het bestaande (NPO-)schoolplan;
- de middelen dragen bij aan het verlengen van de leer- en ontwikkeltijd;
- de middelen worden aangewend voor het scheppen van een positief pedagogisch klimaat door inzet van een breed palet aan activiteiten in samenwerking met maatschappelijke partners uit de wijk of omgeving;
- er wordt in de plannen gestreefd naar een stevige ketensamenwerking rondom school en wijk.

Samenhang met andere ontwikkelingen
De manier waarop we onze inzet voor schoolveiligheid en opvoedwijken invullen, past binnen andere ontwikkelingen die bij uw raad bekend zijn. Het sluit nauw aan op de in gang gezette activiteiten voor het versterken van de wijkveiligheid en de brede Arnhem-Oost-aanpak en het project kansrijk opgroeien van de teams leefomgeving. De pedagogische wijk wordt ook nagestreefd in het nieuwe jeugdbeleid. De

gebiedsgerichte en preventieve invulling vindt u al terug in de visie op het sociaal domein. De NPO-regeling (bijgevoegd) hebben we zoals u leest dan ook vanuit deze beginselen vormgegeven.

Vervolg
Zoals u leest zijn we goed voorbereid gestart met de uitvoering en we zullen uw raad hierover regelmatig via voortgangsrapportages informeren. In het voorjaar komt er bovendien een conferentie rond het thema pedagogische wijk en de Arnhemse aanpak. Dit alles moet zich vooral in de praktijk gaan bewijzen, en alle scholen moeten ermee aan de slag, maar we gaan ook een evaluatief actieonderzoek uitvoeren naar VIOS en de NPO-inzet en u wordt op de hoogte gesteld van de resultaten, de ervaringen en tevredenheid van schoolleiders, ouders en omwonenden. Eind 2022 tot begin 2023 verwachten wij u de denklijnen te presenteren over hoe deze beweging na juli 2023 het beste duurzaam te borgen is.

Ten slotte
De toekomst van de kinderen in onze stad gaat ons allemaal aan het hart. De samenwerking met het onderwijs en andere partijen is daarom intensief. Het besef dat veiligheid daarbij een cruciale factor is, staat bij het college en uw raad buiten kijf. In deze brief hebben wij uiteengezet hoe we vanuit onze deelverantwoordelijkheid vormgeven aan de gezamenlijke inzet – met het inzicht dat alle partners in deze stad de zorg voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren in dezelfde (grote) mate dragen. Allen binnen de vormende omgeving van een pedagogische wijk.

Wij hopen dat u met deze brief afdoende bent geïnformeerd over de doorontwikkeling van het plan van aanpak 'tegengaan alcohol- en drugsgebruik op en rondom school', de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van schoolveiligheid en de inzet van de NPO-middelen en in de bijlage de bijbehorende NPO-regeling.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

J.H. de Baas A. Marcouch

Bijlagen:
- Plan van aanpak Veilig in en om School (VIOS)
- Besluit regeling NPO 2022-2023

BEHANDELRESULTAAT

Informatieve en meningsvormende (fase 1) behandeling 21 september

Raadsvoorstel “Raadsvoorstel Wijziging van de APV Arnhem Hoofdstuk 2 Afdelingen 4 en 5”

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Kumaş (VVD), Dayioglu (GroenLinks), Van den Broek (CDA), Groot (Arnhem Centraal), Nede (CU), Zevenbergen (Volt), Hogenhout (PvdD), Kemperman (D66)

De fracties van PvdA, SP, DENK, Arnhemse Ouderen Partij, PVV en FvD zijn niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), Schilling en Van Dongen

Informatieve fase
Er zijn geen verzoeken ontvangen om in te mogen spreken waardoor er direct kan worden gestart met de meningsvormende bespreking.

Meningsvormende fase
Er zijn door de raadskamer vragen gesteld over het voorstel. De vragen zijn beantwoord door de portefeuillehouder, waarbij in de beantwoording centraal stond dat met deze aanpassing van de APV het gedrag centraal komt te staan en niet de middelen of het gebied.

Moties/amendementen
De fracties CU, PvdD en D66 geven aan te overwegen moties en/of amendementen in te dienen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de informatieve en meningsvormende (1) fase is afgerond en dat het voorstel in verband met de aangekondigde moties/amendementen kan worden doorgeleid naar de meningsvormende fase (2)

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

W.T. Heemskerk

RAADSKAMERADVIES

Meningsvormende (fase 2) behandeling 5 oktober 2022

Raadsvoorstel “Raadsvoorstel Wijziging van de APV Arnhem Hoofdstuk 2 Afdelingen 4 en 5”

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	Marcouch
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Kumaş (VVD), Dayioglu (GroenLinks), Groot (CDA), Groot (Arnhem Centraal), Nede (CU), Zevenbergen (Volt), De Groot (PvdD), Kemperman (D66), Wiggers (AOP), Van Munster (PvdA), Bal (DENK)

De fracties SP, PVV en FvD zijn niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), Schilling en Van Dongen (bestuursadviseur)

Meningsvormende fase 2
De volgende amendementen en motie zijn besproken:

Amendement *Gelijkende waar onderbouwen* (22A50) van de fractie D66
Het amendement wordt mede ingediend door mevrouw Hogenhout van Partij voor de Dieren. Er worden verschillende vragen gesteld aan de indieners van het amendement en de portefeuillehouder. De portefeuillehouder geeft het pre-advies dat het amendement aan het oordeel van de raad is, maar dat het in principe uitvoerbaar is. Daarbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat met dit amendement er minder ruimte komt voor de uitvoering.

Amendement *Blowverbod rondom scholen* (22A52) van de fractie ChristenUnie
Het amendement wordt mede ingediend door mevrouw Kemperman van D66. De portefeuillehouder geeft het pre-advies dat het amendement praktisch en technisch uitvoerbaar is, maar dat de uitvoering wel extra capaciteit vanuit handhaving kost.

Motie *Toezichthouder coffeeshops* (22M114) van de fractie ChristenUnie
De portefeuillehouder geeft het pre-advies positief tegenover de motie te staan en doet in dat kader ook de volgende toezegging:

Toezegging
Burgemeester Marcouch zegt toe naar aanleiding van de motie *Toezichthouder coffeeshops* (22M114) in de gedoogbeschikking op te nemen dat coffeeshops een toezichthouder aan dienen te stellen die toeziet op het voorkomen van overlast en om aan overlast gevende klanten niet te verkopen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvormende fase 2 is afgerond en dat het voorstel kan worden doorgeleid naar besluitvorming.

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

N. Eppich